

**HISTORIA
ECCLESIASTICA
VARIIS
COLLOQUIIS
DIGESTA**

m

~~g-7a.11~~

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA.
TOMUS OCTAVUS
COMPLECTENS
SÆCULUM ECCLESIAE
DECIMUM SEPTIMUM
ET EX PARTE DECIMUM OCTAVUM.

Ad cujus calcem attexuntur quinque Tabulæ Chronologicæ Patriarcharum,
cum Latinorum, tum Græcorum, qui præcipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam
videlicet, Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolymitanam,
& Constantinopolitanam tenuerunt.

THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
OF THE
DEPARTMENT OF JUSTICE
WASHINGTON, D. C.

REPORT OF THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
ON THE
ACTS OF THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
ON THE
ACTS OF THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION

HISTORIA ECCLESIASTICA VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA U B I

PRO THEOLOGICÆ CANDIDATIS

Res præcipuæ, non solum ad Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam,
& Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responiones
perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

A U C T O R E

FR. IGNATIO HIACYNTHO
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis
Theologo, Ordinis Fratrum Prædicatorum.

EDITIO TERTIA VENETA

Cum Auctariis, quæ ab ipso Auctore addita in secunda continebantur,
suo loco itidem insertis,

P A R S T E R T I A

VENETIIS, MDCCXXXVIII.

Apud Joannem Baptistam Recurti.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX

COLLOQUIORUM

Quæ continentur in hoc octavo Tomo.

COLLOQUIA

In Historiam Ecclesiasticam XVII. Sæculi.

COLLOQUIUM I.

DE statu Ecclesiæ sub Imperatoribus Orientis, & Occidentis, necnon sub Principibus Christianis Sæculi XVII. pag. 5.

COLLOQUIUM II.

In quo describuntur Series, & Gesta Summorum Pontificum, qui Sæculo XVII. Sedem Romanam tenuerunt, & universæ Ecclesiæ præfuerunt. 42.

COLLOQUIUM III.

De Hæresibus, erroribus, & Controversiis, quibus Ecclesia Sæculo XVII. exagitata fuit. 84.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ Sæculo XVII. variis in locis fuerunt celebrata. 122.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illustribus qui Sæculum Decimum septimum Doctrina & pietate nobilitarunt. 159.

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, Disciplina tam Ecclesiastica quam Monastica, necnon de Morali Christiana Sæculi XVII. 217.

TA-

T A B U L Æ
C H R O N O L O G I C Æ
A D O P T I M O S C A L C U L O S R E D A C T Æ ,

Et ad præfigenda Historiæ Ecclesiasticæ tempora omnino necessaria,

In quibus textitur series Romanorum Pontificum, Patriarcharum Orientis, Sedium Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ: Imperatorum cum Orientis, tum Occidentis, Regum Galliæ, Hispaniæ & Angliæ: Heresum, Schismatum & Controversiarum, quæ in Ecclesia emerferunt, Conciliorum cum Oecumenicorum, tum Nationalium, seu Provincialium: Virorum denique illustrium, qui vel doctrinâ & pietate floruerunt, vel Monachorum, aut Regularium Ordines instituerunt, instaurarunt, propagarunt. 253.

I N D E X

TABULARUM CHRONOLOGICARUM

Quæ in Calce hujus Tomi Octavi Historiæ Ecclesiasticæ continentur,

PRIMA TABULA CHRONOLOGICA

In qua textitur Chronotaxis, seu series Romanorum Pontificum, qui a S. Petro usque ad Clementem XII. Pontificem Maximum, universam Christi Ecclesiam gubernarunt. 257.

Altera Tabula Chronologica,

In qua describitur series Patriarcharum Ecclesiæ Alexandrinæ. 277.

Catalogus Patriarcharum Alexandrinorum,

Quem a Scriptoribus Arabibus, Jacobitarum Sectæ addictis, descriptum exhibent Eusebius Renaudotius, & Operis Bollandiani Continuatores. 279.

Ter-

Tertia Tabula Chronologica,

*In qua textitur Catalogus Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Anti-
ochenæ.* 281.

Series Patriarcharum Latinorum,

*Qui anno millesimo nonagesimo octavo, quo a Latinis capta est
Antiochia, Sedem Antiochenam occuparunt.* 285.

Quarta Tabula Chronologica.

Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Hierosolymitanæ. 286.

Catalogus Patriarcharum Latinorum,

*Qui Ecclesiæ Hierosolymitanæ præfuerunt, postquam Latini sub
finem Sæculi Undecimi in Orientem appulsi, Saracenis expulsis,
Regnum Hierosolymitanum instituerunt.* 290.

Quinta Tabula Chronologica.

*In qua exhibetur successio Episcoporum, seu Patriarcharum Græco-
rum Ecclesiæ Constantinopolitanæ sub Constantino Magno Im-
peratore, usque ad captam a Turcis Constantinopolim an.
MCCCCLIII.* 294.

Catalogus Patriarcharum Latinorum,

*Qui Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuerunt ab an. MCCIV. quo
Franci cum Venetis Fæderati Urbem Constantinopolim ceperunt,
usque ad annum MCCLXI. quo anno Michael Palæologus, Gra-
corum Imperator, Constantinopolim occupavit, Latinos inde ejecit,
ipsisque ereptum Orientale Imperium ad Græcos reduxit.* 309.

NOTITIA

IMPERII ROMANI

Complectens Dioeceses, ac Provincias,

Quae subiectae erant quatuor Praefectis, seu Praefecto Praetorio Orientis, Praefecto Praetorio Illyrici, Praefecto Praetorio Italiae, & Praefecto Praetorio Galliarum, juxta quam Civilium Dioecesium, & Provinciarum Imperii divisionem instituta sunt in Ecclesia Sedes Patriarchales, Metropoles, Exarchatus, & aliae Principales Episcoporum Sedes.

311. & seq.

De terminis, seu Provinciis Patriarchatus Romani.

314.

De terminis seu Provinciis Patriarchatum Antiocheni, & Alexandrini.

316.

De terminis Patriarchatum Hierosolymitani, & Constantinopolitani.

317.

HISTORIA ECCLESIASTICA

Sæculi XVII. & ex parte Decimi Octavi,

*Incipiens ab anno millesimo sexcentesimo, & producta ad annum
usque millesimum septingentesimum vigesimum primum.*

Uam voluptatem nauclerus experiri solet, dum, post longam navigationem variasque procellas, diu exoptatum portum jam jam tenere cœpit, eandem ipse in portu quietis jam ingressurus in præsentia persentio, qui, post emensa non sine labore, & periculo sexdecim Ecclesiæ Sæcula, ad decimum septimum tandem aliquando perveni, ultra quod non sum progressurus, sed in eo ponam laborum meorum metam, quam si, bene fortunate Deo, semel attingere possim, omnibus solutus curis, in angulo mihi Musisq̃ue canens, post hac latitabo, jucundissimo in Sacræ Scripturæ, & piorum librorum lectione jugique meditatione, otio, quod nemo mihi invidere poterit, ad ultimam usque vitæ meæ periodum fruiturus. Hoc enim initio fuit in votis, cum Historiam Ecclesiasticam in rem tuam, charissime Discipule, & aliorum Theologiæ Candidatorum utilitatem compendiosa narratione describendam suscepi, ut eam, si Deus Optimus Maximus cœptis adspiraret, ad annum millesimum septingentesimum perducerem, ibique ei coronidem imponerem, tum quia res in Ecclesiæ gestas ab anno millesimo septingentesimo usque ad annum millesimum septingentesimum vigesimum primum, quem dum hæc scribo,

Graves. Hist. Tom. VIII.

A decur-

decurrimus, oculis nostris vidimus, auribus audivimus, & manus nostræ contrectaverunt, adeo ut nemo sit tam rudis Minervæ, qui in earum notitia hæreere possit aut debeat: Tum quia etiam par non esse duxi, nec legibus Historiæ aptum, viginti duntaxat annorum Sæculi decimi octavi incipere ac delineare Historiam, quam longe opportunius, plenius & accuratius, finito isto Sæculo, cujus solum, ut ita dicam, infantiam vidimus, periti id ætatis viri sincero & eleganti calamo describent, publicisque litteris consignabunt. Attamen, ne te vacuum penitus quoad reliqua, quæ usque in annum millesimum septingentesimum vigesimum primum gesta per Orbem fuere, abire sinam, summatim perstringam illustriora Historiæ monumenta, quæ ab ineunte Sæculo decimo octavo, ad præsentem annum millesimum septingentesimum vigesimum primum, quo hæc litteris mando, contigerunt circa Summorum Pontificum, Imperatorum, & Regum successiones, Regnorum mutationes, ac rerum eo genere præcipuarum toto Orbe gestarum seriem. Sed hæc, ut dixi, tanquam futuræ Historiæ Indices, duntaxat delibabo, ac levi brachio attingam; potissimum autem hærebo in describenda Historia Sæculi decimi septimi, in quo Artes & scientiæ ad summum pene perfectionis suæ fastigium pervenerunt, & Viri in omni litterarum genere eruditissimi extiterunt, qui Ecclesiæ ac Reipublicæ Litterariæ immortalia beneficia contulerunt. Alii quippe, ut breviter dicam, Scholasticam Theologiam a certis quibusdam vanis, frigidis ac supervacaneis quæstionibus, quas subtiliora quædam ingenia pro innovandi libidine in Scholas invexerant, repurgarunt, pristino suo decori restituerunt, eamque humaniorum litterarum, eloquentiæ ac universæ eruditionis subsidiis exornarunt, locupletarunt, illustrarunt. Alii Vitas Sanctorum, aliorumque doctrina & pietate Illustriorum Virorum in lucem miserunt, nobisque in exemplum posuerunt. Alii Sanctorum Patrum cum Græcorum, tum Latinorum doctrinam impense coluerunt, & Linguarum, præsertim Hebraicæ & Græcæ, notitiam, usum & utilitatem ostenderunt. Alii certas Critices Disciplinæ Regulas tradiderunt, & de genuinis, dubiis, ac spuris Scriptorum Operibus, de illorum stylo & ætate, de manuscriptis codicibus sententiam, ac judicium tulerunt. Alii Scripturas Sacras Scholiis & Commentariis perdocte exposuerunt, ac veteres Ecclesiæ ritus, & Disciplinam indagarunt. Alii Fidei Catholicæ doctrinam a Majoribus acceptam uberius explanarunt, Controversias eo Sæculo agitata excusserunt, & Catholicæ Religionis causam adversus

Judæos,

Judæos, Gentiles, & Hæreticos feliciter propugnarunt. Alii Ecclesiæ ortum ac progressum, resque in ea gestas, & cujusque Sæculi Acta memorabilia, cum Geographiæ & Chronologiæ, quæ sunt duo Historiæ lumina, ratione exactissima prodiderunt, omnium Hæresum originem, incrementa, exitum, errores, ac deliramenta protulerunt, omnium Conciliorum Instrumenta, Leges & Statuta produxerunt in lucem, novisque accessionibus, Notis & Observationibus elucidarunt. Alii denique de Doctrina Morali, deque Ascetica, seu Spirituali Vita, ediderunt utilissima Opera, quibus Ethices Christianæ puritatem illibatam conservarunt, modumque bene beateque vivendi præmonstrarunt. Quo fit, ut Ecclesia Catholica habuerit Sæculo XVII. innumeros pene Scriptores, qui ejus avitam in Fide, & moribus doctrinam egregie admodum stabilierunt, defenderunt, eique maximum splendorem conciliarunt. Ilæc eo tamen impræsentiarum non dico, quod putem, nullos Sæculo XVII. in Fide & in moribus exortos esse errores, & omnes Scriptores saniori ac unanimi Theologorum calculo probatæ doctrinæ constanter adhæsisse; cum potius certissime sciam, aliquos Sæculo XVII. in Fide emerxisse errores, nec defuisse Theologos, qui novitati studentes eam morum doctrinam in Ecclesiam invehere conati sunt, quæ a Regulis constitutis a S. Patribus penitus aliena, infinitis ac perniciosis laxitatibus, Disciplinæ Ecclesiasticæ everfis, scatebat. At, licet non inficias eam, aliquos Sæculo XVII. circa Fidem Catholicam prorupisse errores, quos in Colloquio tertio percensebo, constat tamen, illos actutum a Summis Pontificibus fuisse damnatos, & a doctissimis viris omni argumentorum genere profligatos. Similiter, corruptelas & laxitates, quas ad Moralis Christianæ doctrinæ puritatem labefactandam Sæculo XVII. excogitarunt molliores quidam Theologi, absque ulla cunctatione Vaticanis fulminibus protriverunt Romani Pontifices, gravissimis Censuris Episcopi confixerunt, Populi clamoribus, publicisque detestationibus illas exploserunt, Sacerdotes, Parochi, ac Doctores in easdem magnis animis insurrexerunt, & calamum acuerunt; denique, in his insectandis corruptelis Fidei ardorem ostenderunt multæ Familiæ Religiosæ, præsertim Dominicana, cujus Scholæ Thomisticæ tutela Gratia se ipsa efficacis, & incorruptæ Disciplinæ Moralis, instar solemnisi Depositi, concredita est: *Laudandus est maxime* (inquit doctissimus Cardinalis *Josephus de Aguirre* in Præfa-

tione , quæ extat in fronte primi Tomi Collectionis Conciliorum Hispaniæ) *inter Regulares Clarissimus Ordo S. Dominici , qui hor-
tatu Alexandri VII. vexillum extulit adversus Moralem laxam , per
doctissimos alumnos suos Joannem Martinez de Prado , Julium Merco-
rum , Vincentium Baronium , Vincentium Contensonum , Piccinardum ,
Gonetum , aliosque similes , amplissimo fructu . Et merito quidem ita
se gessit : cum nihil aliud discere potuerit ab incomparabili Magistro suo
Doctore Angelico , immo & ab Augustino , ac ceteris SS. Patribus , quo-
rum germanam mentem circa Fidem & mores , ille divino ingenio , &
admiranda claritate explanavit , atque in methodum redegit . Quæ cum
ita sint , nihil ex his circa mores erroribus , qui Sæculo XVII. ena-
ti sunt , adversus Ecclesiæ sanctitatem , & Moralis Doctrinæ in Ec-
clesia Romana puritatem elicere possunt hæretici , cum eos videant
palam in eadem Ecclesia improbari ; sed potius , velint nolint , te-
nentur agnoscere singularem Dei in Ecclesiam suam benignitatem
& curam , qua veritatem multis malorum moribus obrui non finit , sed
ei semper intrepidus defensores excitat , sicut Sole clarius constabit
ex his , quæ in nostris Colloquiis dicturi sumus , in quorum pri-
mo , solitæ nostræ inhærentes methodo , ostendemus Statum Eccle-
siæ sub Imperatoribus , & Principibus Christianis Sæculi XVII. In
altero , seriem ac gesta describemus Summorum Pontificum , qui
eodem Sæculo Sedem Romanam tenuerunt , ac universam Eccle-
siam rexerunt . In tertio , referemus controversias & errores tam
in Fide , quam in moribus , qui Sæculo XVII. prodierunt . In quar-
to , cum nullum Conc. Oecumenicum , seu Generale , Sæculo XVII.
fuerit celebratum , agemus de Conciliis Nationalibus , vel Provin-
cialibus , & Diœcesanis , quæ eodem Sæculo variis in locis pro con-
servanda Fidei Catholicæ integritate , vel restauranda Ecclesiæ
Disciplina habita sunt . In quinto texemus elogia Clarissimorum
Virorum , qui doctrina & pietate Sæculo XVII. floruerunt . In po-
stremo dabimus specimen Doctrinæ Fidei , Disciplinæ tam Eccle-
siasticæ , quam Monasticæ , necnon Moralis Christianæ ejusdem
Sæculi . Quid superest , nisi ut Deum , qui est fons omnium bo-
norum & pater luminum , supplex exorem , ut me in his , quæ
ignoro , erudiat ; in his , quæ vera novi , custodiat ; in quibus , ut ho-
mo falli possum , corrigat ; in quibus titubo , fulciat , ac demum
ea faciat de ore , calamoque meo procedere , quæ sint coram ipso
grata , tibi salubria , & Ecclesiæ Catholicæ seu Romanæ utilia .
Eo duntaxat collimat votorum meorum Summa .*

COLLOQUIUM PRIMUM,

*De statu Ecclesiæ sub Imperatoribus, & Principibus
Christianis Sæculi Decimi septimi.*

D. **U**T res, quæ Sæc. xvii. tam in Oriente, quam in Occidente contigerunt, compertas habere possim, Colloquium nostrum incipere debemus a serie Turcarum Imperatorum, qui eodem Sæculo Orienti præfuerunt, dein, expendemus Gesta Imperatorum & Principum Christianorum, qui eodem Sæculo xvii. Summa rerum in Occidente potiti sunt.

M. *Mahometi* III. Turcarum Imperatori, ex peste, Constantinopoli grassante, e vivis sublato anno 1603. ut ostendimus in Colloquio I. in Historiam Sæculi xvi. successit filius natus minor *Achmetis* hujus nominis primus, qui imperavit annos quatuordecim, ac tandem obiit Constantinopoli die 15. mensis Novembris anni 1617. Post ejus obitum, Imperii administratio delata est *Mustaphæ* ipsius fratri, eo quod *Osmannus*, filius primogenitus *Achmetis* Imperatoris, vix xii. ætatis suæ annum attigisset, adeoque moderandis Imperii habenis impar haberetur. Sed cum *Mustapha*, homo vecors & stolidus, quique, antequam in Throno collocaretur, in Cella inclusus vitam solitariam degerat, in quoscumque crudeliter sæviret, coactus est post duos circiter menses pristinum suæ Cellæ incolatum repetere, & *Osmannus*, filius *Achmetis*, Imperator fuit salutatus. Hic vix ex ephebis egressus, & supra captum ætatis magnarum rerum cupidus, bellum denunciavit Polonis, & in hanc expeditionem juvenili ardore abreptus contra suorum omnium sententiam, omnes vires opesque contulit. Sed cum magna sui exercitus jactura ignominiaque a Polonis repulsus est, & ad centum millia Turcarum variis in oraliis caesa sunt, præter ceteram multitudinem, quamper

moræ diuturnitatem fames & morbus consumpserunt. Hinc Jannizzari, quorum seditionibus infaultum Polonicæ Expeditionis exitum imputabat *Osmannus*, contra ipsum rebellavit, & iterum in Thronum evexerunt *Mustapham*, ejus patrum, tenebricosa educum custodia, qui timens, ne rursus Imperio abdicaretur, *Osmannum*, nepotem suum, annum ægentem ætatis XVIII. Imperii quintum, strangulari jussit die 20. Maii anni 1622. Ad hunc modum Turcarum Imperium denuo adeptus est *Mustapha*, qui tamen mense Septembri anni sequentis, ob imbecille ingenium, quo ad tanti Imperii administrationem prorsus ineptus erat, iterum e folio deturbatus est, & in ejus locum successit *Amurathes* ejus nominis IV. frater *Osmanni*, superiori anno interfecti, & filius *Achmetis* I. Imperio potitus *Amurathes*, & in bellum adversus Persas ad Babylonicam expugnationem cum exercitu ducentorum millium militum profecturus, sibi magis a tribus, quos Constantinopoli relinquebat, fratribus metuens, minores natus & alterius matris duos, *Bajazethum*, & *Orcanum*, arcto carcere detentos, ad se jussit adduci, eorum animum exploraturus, quos ubi generosos & Imperio dignos probavit, certæ morti addixit si ex Persica Expeditione victor rediret: Felicem belli exitum & expugnatam Babylonem ducum illorum innocentem fratrum, Imperio dominantis Sultanæ matris, mors secuta est, sed cum *Ibraimo*, tertio *Amurathis* fratre, & ex eadem matre, Sultana videlicet regnante, nato, ob inutilitatem, seu veram, seu fictam, humanius actum fuit. At enim *Ibraimus*, a fratre suo *Amurathe*, ante discessum ad Babylonicam obsidionem,

Græf. Hist. Tom. VIII.

A 3

voca-

vocatus, Matris suæ, ut creditur, consilio, graviter stultum egit, & Imperatoris audita protectione cum ejulatu exclamavit, de se omnino actum esse, nisi aliquot *Aspras* (genus est monetæ apud Turcas minutioris) sibi relinqueret, quibus delicias suas, idest, Aviculas, suæ solitudinis socias, quæ se cantu recreabant, aleret. Stoliditas his verbis comprobata, seu ficta, seu vera, *Ibraino* salutis fuit. Posthac, *Amurathes*, Turcarum Imperator, vino & promiscue libidini deditus, subditorum cœpit inhiare sanguini, & qui omne sibi flagitiorum genus indulgebat, severissime minima quæque in aliis castigabat. Innato odio tabaccum averfabatur, illiusque fumi hauriendi frequentissimum apud Turcas usum gravissimo Edicto, & poena mortis prohibuit. Hariolum quemdam cum aliquando consulisset, & ab illo audisset, sibi violentam impendere mortem, confestim totus cogitabundus & anxius, non aliunde sibi mortis, quam a fratre, suo *Ibraino* periculum timendum esse, mortemque impendere, certo sibi persuasit. Quare, ut tantum malum a se averteret, Eunuchorum Principi iussit, ut, fratre suo *Ibraino* perempto, se quamprimum hoc metu & periculo liberaret. Finxit Eunuchorum Princeps se pariturum, sed cum ea de re Matrem Sultanam certior fecisset, utriusque eura consultum est Vitæ *Ibraini*, qui, fratre suo *Amurathe*, non aliena manu, sed nimia vini compotatione & libidine anno millesimo sexcentesimo quadragesimo e vita sublato, cum unus superesset ex Ottomanica familia hæres, ad Solium raptus est. Tantæ dignitati cum impar esset *Ibrainus*, & nimia indulgentia confirmaret conceptam de se infani opinionem, quasi Rex aut stultus ex veteri proverbio, aut verius uterque natus esset, versa in crudelitatem dementia, omnibus odio & contemptui esse cœpit, nequidem Matre sua excepta, quæ cum primis Imperii Administris, & ipso *Muphti*, seu Summo Turcicæ superstitionis Sacerdote, inito consilio, de medio tollendum *Ibrainum* statuit, ubi filium Imperii hæredem genuisset. Hujus conjurationis auctores persuaserunt *Ibraino*,

ut se *Mahometi* adstringeret, si prolem masculam daret, se missurum Medinam ad ejus sepulchrum, religionis & gratiarum referendarum causa pro tanto beneficio. Duos filios, videlicet *Osmanum* primogenitum ex *Bassea*, & *Mahemetum* natu minorem ex *Zaima* suscepit *Ibrainus*, qui proinde ex tanta felicitate vix gaudio sui compos cogitavit de voto, quod ediderat, implendo. Quod quidem opportunissime contigit Matri, aliisque in *Ibraini* Vitam conjuratis, qui metuebant, ne *Ibrainus* subodoratus insidias, quas ejus Vitæ struebant, suæ salutis non solum conjuratorum cæde, sed etiam filiorum morte consuleret, ratus, ut res erat, se ab omni periculo tutum fore, ipsa orbitate, quamdiu solus absque liberis & hærede ex Ottomanica Familia superesset, qui Majorum virtute partas ditiones teneret, neque Turcas ex alia gente quam Ottomanica Imperatori parituros. Hinc mater, & *Muphti*, atque Eunuchorum Princeps, *Ibrainum* vehementer urgebant, ut cujus rei reus factus fuerat, votum solveret, & citra ullam cunctationem Primogenitum suum Medinam pro concessa prolegratias, uti spononderat, *Mahometi* relaturus mitteret. Concessit tandem *Ibrainus*, & omnis moræ impatiens, navem magnificentissimo apparatu anno 1644. intruxit, cujus Dux erat *Stombolius* & in se conjurationis particeps. Byzantio itaque solvunt appetente Septembri ejusdem anni, sed die 28. ejusdem mensis in Melitensium Equitum manus veniunt Mater, & filius, post atrocissimum & cruentissimum quinque horarum certamen. Mater, seu *Bassea*, paulo post Melitæ mortua est, *Osmanus* vero ejus filius, & Turcarum Imperatoris *Ibraini* Primogenitus, Fidei Catholicæ rudimentis imbutus, Ordini FF. Prædicatorum nomen postea dedit, dictus *Dominicus Ottomanus*, qui fortunæ ludibrio mutatam sortem non solum forti animo tulit, quod ipsa immedicabilis & ineluctabilis mali necessitas etiam inertibus indicit, sed etiam ardenti sapientiæ & pietatis studio sic redemit, ut ad obitum usque religiosam vitam potioris & antiquiorem habuerit Orbis Imperio, quod

quod ipsum primogenitum Orientis Imperatorum manebat. Scio, fuisse nonnullos gloriæ Familiæ Dominicanæ æmulos, qui ausi sunt certa nostri *Dominici Ottomanici* originis argumenta elevare, & futilibus suspicionibus in dubium revocare, an esset verus *Ibraini* Turcarum Imperatoris filius primogenitus? Sed hanc præposteram dubitationem gravissimi Scriptores exfufilarunt multis evidentissimis momentis, quorum aliquot hic perstrigam, ut intelligas, quam perperam quidam æmuli hanc gloriæ Ordini prædicatorum eripere moliantur. In primis, narrant omnes Historici, *Ibrainum* Turcarum Imperatorem, statim ac nuntium accepisset de capta illa ab Equitibus Melitenfibus nave, præ dolore, ira, ac vindictæ rabie, Melitem se funditus everfurum Sacramento se obstrinxisse, atque ingentem classem, quadringentarum omnis generis navim, qualem hæctenus nec ullus decessorum molitus fuerat, ornasse. Porro, dicant, quæso, illi æmuli, ad quid tantus belli apparatus, nisi ut atrocissimam omnium, quas pati poterat *Ibrainus* Imperator, erepta filio & uxori libertate, cum Religionis causa ad sepulcrum *Mahometis* navigarent, injuriam Imperio & Religioni Mahometicæ illatam vindicaret? quorsum amabo, adeo obfirmatus excindendæ Melitæ *Ibraini* animus, ut Duces summos loco & dignitatibus abdicaverit, & vix eorum pepercerit Vitæ, quod Melitem non posset capi, & a bello abstinendum, aut alio transferendum prudenter monerent? Ut quid etiam *Ibrainus* postquam vidisset Melitem extra periculum in tuto positam, munitiorem esse præfidiis & militibus, quam ut obsidione unius aut alterius anni expugnari posset, arma vertit in Venetos, & longum per viginti & ultra annos bellum accendit in Christianos, quorum excidium animo volebat? Certe fatebitur quicumque erit a præjudiciis liber, tot fragores armorum, tot urbium obsidiones, tot pugnas terrarumque cruentissimas, unius duntaxat libertatis, filio *Ibraini* primogenito, ejusque uxori ereptæ, vindicandæ, & inde nominis Ottomanici injuriæ ulciscendæ consilio contigisse. Præterea, nobilis il-

le & numerosus Comitatus, qui aderat in hac navi, ab Equitibus Melitenfibus capta, manifesto probat, nostrum *Dominicum Ottomanum* fuisse primogenitum *Ibraini* Turcarum Imperatoris filium. In ea quippe navi, præter superbissimum famularum Epheborum, supra quadraginta Matronas, ac famulas elegantissimis vestibus ornatas, duo aderant *Agæ*, seu Præfecti, & Custodes Eunuchi Virginum, quorum unus in eo prælio inter pugnandum confossus, illo apud Turcas supremo honore sub tribus Imperatoribus defunctus erat; alter vero Eunuchus pugnæ superstes, aliquot postmodum mensibus morte impendente, jussit afferri ad se puerum, & inter ejus amplexus ac pedum oscula expiravit, hoc ultimo in suum Regem obsequio se se solatus. Ab his autem *Agis*, seu Custodibus Virginum, a Matronis, Servis, Ancillis, & Militibus didicerunt Equites Melitenfes, hanc navim e Ginecæo Byzantino, quod Turcæ *Serail* vulgo vocant, solville, & puerum una cum Matre Sultana captum, *Ibraini* Turcarum Imperatoris esse filium primogenitum. Tertio, *Ignatius a Ribera*, captivæ Sultanæ cultos & interpretes, testatur, se, cum Officii causa diu noctuque in domo Sultanæ versaretur, sæpius per portæ rimulas explorasse, quid, semotis arbitris & extraneis, inter se agitent, & advertisse famulitium Sultanæ, ejusque puero non in servire, nisi adorantium more, corpore prono, flexisque genibus, quasi numen aliquod colerent. Rem totam *Ignatius a Ribera* Magistro Equitum Melitenfium retulit, qui ei vix fidem cum haberet, jussit alios rem exploratum ire, & cum comperissent rem ita se habere, omnis de conditione captivorum sublata fuit in posterum dubitatio. Mitto, brevitatis ergo, alia Equitum Melitenfium testimonia, præsertim Equitis *Lansfreduchii*, Itali, Turcicæ linguæ periti, qui asserit, se a Captivis, puero, post mortem Matris, ad famulatum servatis, inter se liberius agentibus, quod se nec audiri, nec intelligi ab ullo crederent, totius Historiæ seriem pluries excepisse, seque eos sæpius audivisse per diem, data quacumque occasione, vicem

Domini suamque dolentes, ac delinquentes commemoratione ejus conditionis, aut expectatione redemptionis pretio aut annis conficiendæ: At prætermittre haud possum testimonia Tunetensis, Tripolitani, & aliorum Præfectorum Civitatum maritimarum, quæ Imperio Turcico subditæ sunt. Hi siquidem Præfecti certatim Puero etiam Captivo, veluti Regi ac Domino parentes, quas exigebat pecunias liberalissime suppeditabant, quibus cum ipse redimi non posset, pluribus ex comitatu suo libertatem restituit, alios exemplo ac peruatione ad Fidem Catholicam & Baptismum induxit. Hæc breviter dicta sufficiant ad vindicandam nostri *Dominici Ottomanii* originem contra nonnullos, qui rem aliter narrant, quos inter est dominus *Ricaut*, scriptor Anglus, qui in *Historia quatuor postremorum Familiae Ottomanæ Imperatorum*, quæ e lingua Anglica in Gallicam versa est, loquendo de Imperatore *Ibraino*, asserit (nulla tamen adducta probatione, nec citatis testibus) nostrum *Dominicum Ottomanum*, ab Equitibus Melitenfibus captum, non fuisse filium Imperatoris *Ibraini*, sed alterius filium, a Principe Eunuchorum ob insignem ejus pulchritudinem adoptatum, & Imperatori *Ibraino* carissimum. Quod quidem duobus momentis aperte falsi evincitur. Primo, quia altum est ea de re apud Turcas silentium, cum tamen ad servandam Majestatem Imperii Turcici, & avertendam ab Ottomanica domo Primogeniti Captivitatis infamiam, necessarium fuisset hæc sciri ab omnibus, per omnes nationes circumferri, & verum indicare hujus filii parentem, quo semel detecto, evanissent captivitatis Primogeniti Ottomanicæ domus rumores. Secundo, si nosset *Dominicus Ottomanus* non fuisset verus *Ibraini* Imperatoris filius, sed alterius, ut pertendit ille Scriptor Anglus, ut quid ergo dati sunt Eunuchi, qui post Imperatorem prima apud Turcas auctoritate pollent, Matris, & Filii custodes? Credibile est, ejusmodi domines ea in dignitate constitutos, & *Ibraino* Turcarum Imperatori a Consiliis & Secretis, voluisse primas Aulae Sedes habere, ut alicujus Principum, aut Du-

cum longe sibi inferioris uxoris, aut filii ad longam peregrinationem fierent Comites, & Servi? Quis ista credat? Nec magis verosimile est, voluisse *Ibrainum* Turcarum Imperatorem, ob ereptam huic puero, & matri ejus libertatem, tam atrox & diuturnum in Christianos movere bellum, si hic puer, ejusque mater nihil ad ipsum pertinuissent.

D. Hæc, quæ adduxisti, momenta indubitata plane reddunt *Dominici Ottomanii* originem. Sed scire optarem, quem tandem exitum habuerit hæc conjuratio, quæ ut mox dicebas, contra *Ibrainum*, Turcarum Imperatorem, confata est?

M. *Ibrainus*, Turcarum Imperator, postquam a priori sententia Melitem funditus evertendi recessisset, & in Venetos arma vertisset, suos jussit Candiam, Venetæ ditioni subditam, appellere, illique rerum omnium copia circumfluentes, *Canea*, munitissima Urbe, quam novam Candiam vocant, die 20. mensis Augusti an. 1645. potiti sunt. At Jannizzari, cum solita stipendia, exhausto ærario, non perciperent, ab *Ibraino* Imperatore defecerunt, ejusque Imperio parere ac præcepto audientes esse recusarunt. Hanc conspiracyonem fovit *Muphti*, summus scilicet Mahumetanæ Superstitionis Pontifex, qui *Ibrainum* Imperatorem ad Supremum Senatuum, quem Turcæ *Le Divan* appellant, in jus vocavit, cumque *Ibrainus* in Curiam venire, seque coram sistere detrectaret, die 8. Augusti an. 1649. damnatus est, mox in carcerem detrusus, decimo post die jugulatus est, ejusque filius *Mahometes* hujus nominis IV. Imperator est salutatus. At cum *Mahometes*, filius *Ibraini*, ob teneram adhuc ætatem, rebus gerendis necdum maturus esset, Imperii procuratio *Zaimæ*, matri *Mahumetis* IV. permissa est, eique ad securiorem Imperii administrationem adjuncti sunt consortes & socii duodecim Viri. Bellum, quod cum Venetis *Ibrainus* susceperat, vario Marte egit *Mahometes* IV. Ragotium, Transylvaniæ Principem, una cum vita Principatu exuit, & Varadinum anno 1660. deditione cepit. Ejus exercitus internecina clade a Christianis catus est in prælio, quod die XI. mensis Julii

Julii anni MDCLXIV. ad fluvium Ar-
rabonem commissum est, sed Candiam,
viginti quinque annorum bello attritam,
& a Christianis, auxiliantibus etiam
Gallis, quibus præerat Dux *Belfortius*,
incredibili fortitudine propugnatam, ar-
mis tandem devicit. Posthæc, Came-
necum tota cum Podolia anno 1672. in
suam potestatem redegit, & a Polonis
duram pacem extorsit. Tam prospera
fortuna ulus *Mahometes*, majora moliri
cœpit, & perfidi *Tekelii* suasu, ruptis cum
Leopoldo, Occidentis Imperatore, indu-
ciis, bellum redintegavit, ac Duce *Mu-
stapha Kara*, Viennam, Imperii Occi-
dentalis Sedem, obsedit per omnia of-
fensionum genera, quibus solet sævire in
urbes obsessas armatus furor. Ad duos
menses protracta est Viennæ obsidio, ac
tandem, die XII. mensis Septembris An-
ni 1683. adveniente cum Polonis Rege
Joanne Casimiro Sobieski, a fœderatis
exercitibus fusi fugatique sunt obsiden-
tes Barbari, eo terrore & confusione acti,
ut non amplius certamen, sed lanienam,
tanquam illos animalia sustinere viden-
rentur. Præter opipara Turcarum Ca-
strorum impedimenta, generis omnis
opibus & munitionibus referta, quæ
Christianis victoribus cesserunt, hujus
etiam insignis victoriæ fructus fuit *Stri-
gonium*, non absque altera Turcarum
clade, a Christianorum exercitu captum
ac subactum. Hinc ad frangendam omni-
no Turcarum proterviam, piis *Innocen-
tii XI.* Pontificis Maximi, Anno 1684.
auspiciis, sacro fœderi arma sociarunt
Veneti, dumque, *Neoselio*, Oppido mu-
nitissimo, Anno 1685. recepto, *Buda*
die 2. Septembris anni 1686. a Lotha-
ringo Duce expugnata, repetitis Tur-
carum ac perduellium cladibus, univer-
sa fere Hungaria cum Transylvania in
potestatem *Leopoldi* Occidentis Impera-
toris venit, haud minores Veneti in
Dalmatia, Epiro, ac Peloponneso Vi-
ctorias retulere. Nec hic sine laude præ-
termittere debeo *Joannem Sobieski*, ma-
gnum Poloniæ Marescallum, qui anno
MDCLXXIII. ingentem *Mahometis* IV.
Turcarum Imperatoris, exercitum pu-
gna commissa internecione delevit, cum-
demque Imperatorem compulit, ut pa-

cem Victori Polonorum Regi supplex
offerret. Quibus gloriose ac fortiter ge-
stis, *Joannes Sobieski* Rex Poloniæ fuit
die 2. Septembris anni Millefimi sex-
centefimi septuagesimi quarti Cracoviæ
acclamatus cum uxore sua *Maria Casi-
mira*, natione Franca, e gente Bethu-
nia, filia Marchionis *Arquini*. Hic est
ille *Joannes Casimirus Sobieski* Poloniæ
Rex, qui, ut mox dixi, in Viennensi
obsidione, ubi universa Christianorum
Respublica periclitabatur, validissimo
cum exercitu accurrens, Turcarum
agmina fudit, castra coegit deserere,
& de illis maximam post hominum me-
moriæ victoriæ reportavit, ac tan-
dem ingens sui reliquit desiderium, dum
obiit anno MDCXCVI. Regni XXIII.
Tot cladibus exanimati Turcæ, *Maho-
metem* IV. Imperio abdicarunt, illud-
que ejus fratri *Solimano* III. die 8. No-
vembris anni MDCLXXXVII. detulerunt.
Quo factum est, ut *Mahometes* IV. post
annos Imperii XXXVII. carceri fuerit
mancipatus, ibidemque anno MDCXCIII.
apoplexia correptus diem clausit ulti-
mum. Fratre suo *Mahomete* IV. nihilo
felicior fuit *Solimanus* III. Turcarum
Imperator, quippe qui, imperante in
Occidente *Leopoldo*, amisit *Agriam*,
arcem inexpugnabilem, aliasque plures
civitates, quas inter numerantur *Alba*
Regalis, *Alba Græca*, *Sigetum*. Fuit
etiam bis a Principe Badensi victus in
Servia, quæ se *Leopoldo*, Imperatori
Occidentis, submisit. Veneti quoque,
Epidauro, vulgo *Malvasia*, subjugato,
tota Peloponneso potiti sunt. Obiit
Solimanus III. hydrope consumptus die
22. mensis Junii anni MDCXCI. Im-
perii sui quarto. *Solimanum* III. in
Imperio Turcarum excepit ejus frater
Achmetes hujus nominis II. qui ingen-
tem exercitus sui cladem ad inferioris
Hungariæ Oppidum, *Salankemen* di-
ctum, a Principe Badensi anno 1691.
accepit, & *Varadinum*, firmissimum
Hungariæ superioris munimentum, alia-
que fortissima præsidia *Leopoldo* Occi-
dentalis Imperatori cedere coactus est.
Imperavit annos tres, mensesque se-
ptem, ac hydropico morbo affectus e
vita migravit die 7. mensis Fe-
brua-

bruarii anni 1695. Post ejus obitum *Mustapha* hujus nominis II. filius *Machometis* IV. paternum adeptus est Solium. Christianos Bello aggressus fœda clade die 12. Septembris anni 1697. ab *Eugenio*, Principe Sabaudicæ Domus, ad Tibiscum amnem, affectus est, ac pactis postea seu anno 1699. cum Principibus Christianis induciis, Cæsari suos cessit triumphos, Venetis suos, restituto Polonis Cameneco, Molcorumque armis in biennium suspensis, bello finem imposuit. Sed cum Hadrianopoli otio ac quieti indulgeret, Zanissari, facta Anno 1703. Constantinopoli seditione, tumultuariisque turbis in dies plurimum auctis, cum die 22. mensis Augusti ejusdem anni e Solio deturbarunt, & in carcerem detrulerunt, ubi octuaginta dies postquam mansisset, ex hydrope Byzantii interiit, cum regnasset annos octo, menses sex. Mortuo *Mustapha*, ejus frater dictus *Achmetes* III. ad culmen Imperii provectus est, quo etiamnum, dum hæc scribo, seu Anno 1721. adhuc potitur. Hic sancitam a fratre suo *Mustapha* cum Principibus Christianis pacem servavit usque ad annum 1715. quo Venetis Bellum denunciavit, totamque Peloponnesum, vulgo dictam *Morcam* eodem anno ipsis eripuit. Sed eo felici armorum successu elatus *Achmetes*, Turcarum Imperator, cum toti Italiæ insultaret, & instructo terra marique validissimo exercitu, Corcyram, vulgo dictam *Corfu*, obsidione cinxisset, terrestri commisso prælio Turcarum exercitus ab *Eugenio* Principe Regiæ Domus Sabaudicæ, & Duce exercitus Caroli VI. Imperatoris Occidentis, fusus, dissipatus, at tantum non deletus est anno 1716. eodemque anno a Classe Venetorum, & aliorum Christianorum fœderatorum deterriti Turcæ maturarunt fugam, jamque inceptam Corcyræ obsidionem solvere coacti sunt. Voluit tamen *Achmetes* Turcarum Imperator experiri adhuc anno sequenti martis aleam, quæ ei male cessit, ejusque exercitu ab eodem Principe *Eugenio* die 16. Augusti anni 1717. devicto ac pene profligato, perdidit etiam *Albam Græcam*, vulgo *Bellegrade*, Oppidum munitissimum.

Hæc gemina clade prostratus *Achmetes*, Turcarum Imperator, pacem cum *Carolo* VI. Occidentis Imperatore, & cum aliis Principibus Christianis inire compulsum est, ac volens nolens, fascies submitit, herbamque porrexit Christianis; quos sub jugum mittere, duraque servitute opprimere animoolvebat.

D. Felices nos! quos Deus a Turcicæ immanitatis jugo speciali misericordia sua servare ac vindicare dignatus est. Quis enim non prius habeat in extremis solitudinibus inter Lynces, Lupos, Leopardos, ac Serpentes vivere, quam diram, fœdamque pati servitutem sub illis Barbaris, qui Christianam Religionem insensissimo odio protequantur, qui pestilentem ac celerosum hominem *Mahometem* Christo Salvatori nostro, in cujus nomine flectitur omne genu cœlestium, terrestrium, & infernorum, præferunt, qui denique Christianos non habent pro hominibus, sed pro jumentis, quorum si quis audeat adversus iniquas illorum mutare leges, diris suppliciis actutum exanimatur; Hujus itaque barbaræ Gentis Imperatorum seriem texuisse sufficiat, & ad gesta Christianorum Imperatorum, qui in Occidente rem Christianam contra Turcas promoverunt, describenda progrediamur.

M. Imperium Occidentis *Rudolphus* hujus nominis II. anno 1576. a Patre suo *Maximiliano* II. accepit, illudque pacifice administravit. Unum duntaxat bellum cum *Amurathe*, Turcarum Imperatore, per annos quatuordecim gessit, hoc est, ab an. 1592. usque ad annum 1606. in quo ancipiti Marte ac mutuis cladibus hinc inde pugnatum est, paxque tandem per annos triginta prope Gomorram in Hungaria sancita est. Sed, cum in Hungaria, & Transylvania passim suborirentur seditiones ac tumultus, *Rudolphus* Imperator, tranquillitatis ac pacis amans, Hungaricum Regnum, & Austriæ Ducatum cessit fratri suo *Matthiæ*, obiitque ex mærore Pragæ anno ætatis suæ LIX. Imperii XXXV. cum dimidio circiter, die XX. Januarii an. 1612. In ejus locum successit *Matthias*, ejus frater, qui Imperator fuit Francofurti renunciatus anno

no MDCXII. princeps bellicosus quidem, sed parum felix. Ipso quippe imperante, Lutherana Hæresis per Regnum Bohemiæ præcipue diffusa incendium ingens excitavit, totamque Germaniam exagitavit gravissimis turbis, quæ in causa fuerunt, cur *Matthias* Imperator Sedem Imperii Viennam Austriæ transfulerit, copiasque collegerit ad compescendam Bohemorum rebellionem, cuius præcipuus auctor & instigator fuit Comes Turrensis, qui, occisis Magistratibus, expulsis Catholicis, & in sua verba jurare coactis civibus, Bohemiam omnem, finitimasque Provincias Moraviam, Silesiam, Lusatiam ad defectionem sollicitavit, & ad arma concivit anno 1618. Verum, inter has turbas mærore confectus *Matthias* e vivis excessit XIII. Kalendas mensis Aprilis anni MDCXIX. ætatis suæ LXII. Imperii anno sexto cum mensibus novem. Post *Matthie* Imperatoris obitum, *Ferdinandus* hujus nominis II. ejus patruelis, *Caroli* Austriæ Archiducis ex *Maria Bavara* filius, jamque electus Bohemiæ atque Hungariæ Rex, Electorum suffragiis Francofurti proclamatus est Imperator Anno MDCXIX. Rebelles Bohemiæ eodem anno sibi Regem præfecerunt *Fridericum* Palatinum, Regis Angliæ generum, qui, stimulante conjugē suā *Elizabetha*, Regis Angliæ filia (quæ Regni cupida vehementer angebatur, quod Rege marito careret, sæpiusque querebatur, se impares natalibus suis nactam esse nuptias) stimulante, inquam, *Elizabetha* conjugē suā, *Fridericus* Palatinus, electus in consensu tumultuario Rex Bohemiæ, statim conjugis suæ consiliis morem gerens, Pragam festinanter accurrit, ibique sibi ac uxori coronam utriusque Regni Hungariæ & Bohemiæ imponendam curavit. Hujus tam avide, tam incaute appetitæ Regiæ dignitatis *Fridericus* Palatinus, una cum ambitiosa *Elizabetha* conjugē suā, brevi gravissimas poenas dedit; anno siquidem sequenti, seu millesimo sexcentesimo vigesimo *Ferdinandus* II. Imperator, virtutibus clarus, Catholicæ Religionis acerrimus propugnator, cujus electio spes Catholicorum crexerat, commissio sub

ipsius Urbis Pragæ mæxia die VIII. Novembris memorabili prælio, hæreticos ac perduelles Bohemos prostravit, atque insignem retulit victoriam, qua dedita Praga, Bohemia subjugata, redacta Moravia, Silesia repressa, Hæresis domita, *Fridericus* vero, Comes Palatinus, hac suorum strage tantum timoris traussit, ut in fugam conjectus, proscriptus, & in Palatinatu exutus, ad Baravos se receperit, ubi privatus deinde, & prope victitans precario, una cum conjugē & liberis reliquam vitam traduxit, seroque intellexit, dissidiorum matrem esse ambitionem, ex qua tot inter mortales veniunt bella, tot lites, tot sectæ, tot opinionum discrimina. Nec solum *Ferdinandus* II. Imperator hæreticos ac perduelles Bohemos, aliosque finitimos populos in ordinem redegit, sed etiam anno MDCCXVI. ad *Luthram* commissio prælio vixit feliciter, ductorū Catholicorum Germaniæ Principum copiarum *Tillio*, hæreticos, quos Dania Rex *Christianus*, hujus nominis IV. instigaverat ac fovebat. His peractis, in Italiam anno MDCXXXIX. descendit *Ferdinandus* Imperator validissimo cum exercitu contra *Ludovicum* XIII. Galliarum Regem, & Mantuam, quam Dux Nivernensis Gallus post mortem Ducis *Vincentii* occupaverat, oppugnavit, ac cepit. Dolendum tamen, quod hæc civitas (ut testatur *Spondanus* ad annum 1630.) opulentissima, eademque munitissima, cujus nulla unquam extabat memoria quod in manus hostium aliquando incidisset, hæreticorum, qui in exercitu Imperatoris erant, crudelissimæ direptioni ac turpissimæ libidini fuerit exposita, tamque locis sacris, quam prophanis deprædatione ac grassatione exhaustis, penitus exinanita. Aliud, sed atrocius bellum anno sequenti, seu MDCXXX. *Ferdinandus* Imperator suscepit cum *Gustavo*, Sveciæ Rege, qui Lutheranam hæresim, quam cum lacte suxerat, late propagare percipiens, post pulsos levi manu ex Pomerania & Megalopoli Cæsareos milites ad interiora Germaniæ, per sevas interiacentium strages, magnis itineribus progrediebatur. Ei alicubi obstitit quidem *Tillius*, Dux

Cæ-

Cæsarei exercitus, qui Germaniam & rem Catholicam pro viribus tutabatur, cæsis etiam ad Magdeburgum hostibus, & Urbe illa, ob ejus pertinaciam, funditus everfa. Sed *Tillio*, fortissimo Duce, primum ad Lipsiam fæde profligato, postea ad Lycum amnem, ita cæso, ut brevi post obierit; partam victoriam magno ardore prosecutus *Gustavus*, Rex Sveciæ, Erfordiam aliasque urbes cepit, & in Franconiam movens, Herbipolim, Bambergam, Norimbergam, totamque provinciam subegit. Dein, Francofurtum ad Mænum, multas in Palatinatu superiori urbes, denique, transmissis Rheno, Maguntiam & alia Oppida invalit fulminis aut torrentis instar, obvia quæque diruens, quassans, abrumpens, consumens. Tot cladibus attritos Germaniæ Catholicos, ac indigne ferentes bonorum suorum direptionem, expilationem Ecclesiarum ac Monasteriorum, pulsionem ac eandem Sacerdotum & Regularium, violationem Monialium, omnis sceleris, omnis sacrilegii, omnis flagitii perperationem, benignis tandem oculis aspexit Deus, & inclytam de impio hoste dedit eis victoriam. Nam, dum *Gustavus* Sveciæ Rex, insauitas suas renovans excursiones, Alsatiam, Bavariam, Palatinatum, Sueciam, westphaliam, aliasque Provincias per se ac suos vastaret, Cæsareum exercitum contra ipsum anno MDcxxxii. movit *Vvalsteinus*, Frislandiæ Dux, qui de mortuo *Tillio*, rei militaris peritissimo & plurium palmarum Duci, fuerat suspectus, in hostes tota virium mole irruens, eos, data pugna ad Luzanam, non procul a Lipsia, die 16. Novembris devicit, & sub illius pugnae initium *Gustavus*, Rex Sveciæ, strenuissime dimicans, duobus vulneribus lethaliibus confossus interiit. Ea *Gustavi* Regis morte, & ruentibus in Germania Svecorum viribus, fecundior *Ferdinando* Imperatori cœpit arridere fortuna, & ad ipsum pleræque Urbes redierunt, Spira, Vvormatia, Frankendalia, Ulma, Meminga, Francofordia, Moguntia, & aliæ plures, quæ se Imperatoris Dominio subjecerunt, cujus potentia vehementer aucta est ex fædere inter ipsum & Joannem Georgium E-

lectorem ac Ducem Saxoniam isto Pragæ die xxx. Maji anni MDcxxxv. qui mox arma, quæ pro Suecis sumpserat, in eos convertit gravissimo ipsorum detrimento, factus generalis exercituum Cæsareorum Imperator, sub generalissimo Rege Hungariæ. Obiit *Ferdinandus* ii. Imperator ann. MDcxxxiii. ætatis suæ LXI. Imperii XIX. Viennæ Austriæ, paucis diebus post suum reditum a Conventu Ratisponensi, in quo *Ferdinandum Ernestum*, filium suum, quem jam an. MDcxxxiv. Bohemiæ atque Hungariæ Regem declaraverat, Regem Romanorum successorem Imperii eligendum curavit. *Ferdinando* itaque Imperatori hujus nominis ii. successit ejus filius, dictus *Ferdinandus* iii., qui bellum jam inchoatum cum Suecis alternante fortuna & mutuis hinc inde cædibus prosecutus est usque ad annum 1648. quo Urbem, *Monasterium* dictam, convenientibus omnium totius fere Europæ Principum Legatis, pax firmata est, totique Germaniæ restituta tranquillitas. Pacificè inde Imperium administravit *Ferdinandus* III. claruitque multis virtutibus, præsertim eximia pietate, qua se semper Catholicæ Religionis propugnatorem exhibuit. Excessit ex hac vita Viennæ in Austria anno 1657. ætatis suæ 49. Imperii xx. *Ferdinando* Imperatori successit *Leopoldus Ignatius*, ejus filius, quem genuit ex prima conjuge sua *Marianna*, Philippi iii. Hispaniarum Regis filia. Fuit tamen post obitum *Ferdinandi* iii. Interregnum quindecim mensium, & *Leopoldus Ignatius* creatus est duntaxat Francofurti Anno 1658. Imperator, jam electus Rex Bohemiæ anno 1654. Rex Hungariæ anno 1655. & Rex Romanorum eodem anno. Enituit in *Leopoldo* Imperatore singularis in Deum pietas, & in debellandis Turcis summa animi fortitudo. Ut enim missa faciam varia bella, quæ feliciter gessit contra Turcas, vel Hungariæ perduelles, quos forebant Transylvani, Moldavi, & Valachi, ducibus Comitibus *Tekeli* & *Vesselini*, qui se Turcarum clientelæ dederant; insignem, ut mox diximus, de Turcis Viennam obsidentibus victoriam anno 1683. reportavit, co-

rum

rumque ingentem exercitum profligavit. In cujus maximæ post homines natos victoriæ perenne monumentum *Innocentius XI.* Festum Nominis B. *Mariæ* Virginis in universa Ecclesia singulis annis Dominica infra Octavam Nativitatis ejusdem Virginis *Mariæ* celebrari præcepit. Eodem anno 1683. *Tekelius*, rebellium Hungariæ Antesignanus, qui Moraviam rapinis & incendiis funestabat, ab exercitu Cæsareo magna clade affectus est. Eo contra Turcas & Hungariæ perduelles finito bello, aliud diuturnum contra Gallos an. 1639. *Leopoldus* Imperator suscepit, quo tam ipse, quam Hispaniarum Rex *Carolus II.* Batavi, Elector Palatinus, alique Germaniæ Principes pene omnes adversus Franciam fœdus inter se pepigerunt, indeque ortum est bellum illud Sociale, cujus contratomam ferme Europam per plures anno *Ludovicus XIV.* Galliarum Rex solus impetus sustinuit, ac feliciter repressit. Auxit fœderatorum vires non solum Dux Sabaudia, qui in belli societatem adscitus est, sed etiam facta eodem anno in Anglia rerum conversio; qua *Jacobus II.* legitimus Angliæ Rex, a suis Anglis per tumam perfidiam derelictus, in Galliam sese recepit, & *Villelmus*, Princeps Arausicanus, summo Heterodoxorum plausu Londini exceptus, ac Regia dignitate, conculcatis divinis, & humanis juribus, potitus, in societatem fœderatorum venit, & in Gallorum perniciem conspiravit. Hac tot Regum ac Principum conspiratione nihil plane deterritus *Ludovicus XIV.* bellum a capto Philippoburgo, Arce & clauetro Germaniæ, auspicatus est. Dein, anno sequenti, seu MDCXC. terra marique cæsi Gallici nominis hostes. Marecallus *Luxemburgius*, Regis Christianissimi exercitui in Belgio præfectus Generalis, insignem victoriam de Fœderatis in campis Fleuriacis die V. mensis Julii retulit. Angliæ & Hollandiæ Classes Comes *Turvillus*, postea Franciæ Marecallus, attrivit. Ad Stafardam Marecallus *Catinatus* in Sabaudia Ducem victoriam adeptus est, magnamque ejus ditionum partem invasit. Nec minus prospera fortuna an. 1693. usi sunt Regis Christianissimi exercitus. In Belgio quippe

Marecallus *Luxemburgius* viginti hottium millia delevit, & Marecallus *Turvillus* octoginta naves classium Angliæ & Hollandiæ delevit, & Barcinone a Francis capta fuit, Hispanis illam acerrime propugnantibus. His cladibus fracti Fœderati ad pacis conditiones deflexerunt, & primo quidem pax Franciam inter & Sabaudiam anno 1696 constituta est, deinde anno sequenti Franciam inter, Hispaniam, Angliam, Hollandiam & Germaniam sancita, omniumque Chyrogapho munita fuit. Perstitit hæc pax ad annum usque millesimum septingentesimum primum. Mortuo quippe absque ulla prole die 1. mensis Novembris anni millesimi septingentesimi *Carolo II.* Hispaniarum Rege, ex augustissima Familia Austriaca oriundo, *Philippus* hujus nominis V. ex Borboniorum regio Sanguine ortus, Hispaniarum Rex, omnium hujus Regni Ordinum consensu, juxta supremam *Caroli II.* Regis voluntatem, fuit proclamatus, & coronatus, atque a Summo Pontifice *Innocentio XII.* ejusque successore *Clemente XI.* ab Anglis, Gallis, Batavis, Lusitanis, Sabaudia Duce, aliisque Europæ Principibus statim habitus tanquam verus & legitimus Hispaniarum Rex. Solum Imperator *Leopoldus* intercessit, Anglos, Batavos, Lusitanos, ac Ducem Sabaudia in suas partes traxit, & post initum cum illis fœdus, bellum anno 1701. Gallo-Hispanis indixit, suumque filium natu minorem, Archiducem *Carolus*, Hispaniarum Regem declaravit. Principio quidem Gallo-Hispani in Italia, in Germania, Lusitania & Sabaudia secundo Marte pugnarunt captis multis prædiis, & expugnata a Comite Tolosano prope Malacam Fœderatorum classe. At adverso fortunæ statu dejecti, gravissimam cladem ad locum, dictum vulgo *Hocstet* in Germania, passi sunt, ubi terrore panico perculsi, a *Leopoldi* Imperatoris, & aliorum Fœderatorum exercitu anno MDCCLV. cæsi, capti, fusi, ac dissipati fuerunt. *Carolus*, a *Leopoldo* Imperatore, aliisque Fœderatis Rex Hispaniæ renunciatus, Barcinonem, & Cataluniam cepit, bisque Matritum cum exercitu victor pervenit, re tamen infe-

cta,

Sta, sua relegit vestigia, & Barcinone suam sedem fixit. Inter hos bellorum strepitus, *Leopoldus* Imperator mortuus est Viennæ in Austria die V. Maii anni MDCCV. ætatis suæ LXV. Imperii XLVIII. Ei successit *Josephus*, ejus filius primogenitus, qui jam Rex Hungariæ fuerat coronatus Posenii anno 1687. & Rex Romanorum Augustæ anno 1690. In Imperii sui exordio *Josephus* non solum bellum gessit contra Hungariæ perduelles, qui Principem *Ragozzium* anno 1704. proclamaverant Transylvaniæ Principem, eoque Duce, Moraviam, Sclavoniam, Stiriam, Austriam, Transylvaniam armis devastabant; sed etiam inceptum jam a Patre suo *Leopoldo* contra Gallo-Hispanos Bellum continuavit, & Gallos, confertis in Italia, & in Belgio præliis, per suos Duces, præsertim Principem *Eugenium*, Regiæ Sabaudicæ Domus, vicit ac superavit. Verum, mortuo *Josepho* Imperatore die XVII. mensis April. an. 1711. *Carolus*, ejus frater, electus est Imperator, qui subinde relicta Barcinone, confestim Viennam in Austria se transtulit imperio potiturus. Sub hoc Imperatore pax omnium votis exoptata, tandem aliquando in civitate Trajectensi, quo Europæ Principum Plenipotentiarum, seu Legati, convenerunt die XI. mensis Aprilis anni MDCCXIII. confecta est cum Anglia, Hollandia, Lusitania, Sabaudia, Prussia, Gallia, & Hispania. Porro, istius sancitæ pacis hæc conditiones fuerunt, Primo, *Philippus* V. Hispaniarum Rex, tam nomine suo, quam filiorum suorum ac nepotum, qui ex ipsius stirpe prodituri erant, renunciavit Coronæ Regni Galliæ, & vicissim Dux Biterensis, frater *Philippi* V. Regis Hispaniæ, & Dux Aurelianensis nuncium remiserunt juri ad coronam Hispaniarum Regni. Secundo, *Philippus* V. declaratus est verus ac legitimus Hispaniæ & Indiarum Rex. Tertio, Regnum Siciliæ concessum est Duci Sabaudicæ, ipsique & ejus hæredibus jus assertum est, deficiente stirpe *Philippi* V. ad successionem Hispaniarum Regni. Quarto, Regnum Sardinia, & Neapolis, & Ducatus Mediolanensis transierunt in dominium Imperatoris. Quinto, Regina *An-*

na, filia *Jacobi* II. Angliæ Regis, a suis Anglis e Regno injuste ob Fidem Catholicam pulsi, declarata fuit Angliæ Regina, & post ejus obitum ad Sceptrum Angliæ vocatus Hannoveranus Dux, Hæreticus. Sexto, jussum est, ut munitiones Urbis & Præsidii Dunkerkæ diruerentur. Septimo, dux in Belgio Urbes, videlicet *Insula*, Gallice *Lisle*, & *Aria*, Gallice *Aire*, restitutæ sunt *Ludovico* XIV. Galliarum Regi. Postremo, Urbes, quæ in Belgio Ditionis Hispanicæ erant, Batavorum custodiæ permixtæ ac creditæ fuerunt, ea tamen lege, ut supremum earum Dominium ad augustissimam domum Austriacam pertineret. His pactis statim assensum præbere renuit *Carolus* VI. Imperator, ea tamen die VI. mensis Maii anni MDCCXIV. confirmavit, rataque habuit. Composita inter Christianos Principes pace, *Carolus* VI. Imperator arma vertit in Turcas, qui imperante *Achmete* III. totam Peloponesum, vulgo dictam *Moream*, instructa potentissima classe anno 1715. invaserant, atque in Italiam crudelitatis suæ pomeria armis protendere in animo habebant. Sed horum impetus fregit ac retudit *Carolus* VI. Imperator, quippe qui Turcarum exercitum gemina ac completa victoria an. 1716. & MDCCXVII. per Principem *Eugenium*, invictum, omnique præconio celebrandum Regiæ Domus Sabaudicæ Heroem, ita prostravit ac profligavit, ut brevi de toto Otthomano Imperio actum omnino ac conclamatum fuisset, si *Carolo* VI. Augustissimo Imperatori victorias suas in hanc barbaram gentem prosequi licuisset. At, dum Bello isto Turcico distineretur Imperator, ecce novus insurgit turbo, & inter Principes Christianos injectum discordiæ pommum, *Philippus* V. Hispaniarum Rex, adornata Classe, & conscriptis militum copiis, Regnum Sardinia anno 1717. occupat, & an. sequenti Regnum Siciliæ aggressus, Panormum, Messanam & aliquot alias Siciliæ urbes cepit. Excaudit confestim & classicum cecinit Dux Sabaudicæ, cui, ut jam diximus, in congressu pacis Ultrajectensi Regnum Siciliæ fuerat adjudicatum. Hac etiam repen-

repentina & inexpectata plane Hispanorum agendi ratione offensus Imperator pacem pepigit cum Turcis ac Bellum Hispanis indixit, Fœderatosque habuit non solum Anglos & Sabaudia Ducem, sed etiam Gallos, qui sub *Ludovico XIV.* pro *Philippo V.* sanguinem & opes immensas profuderant. Galli, inquam, sibi licitum non esse arbitantes desciscere ab his initæ pacis legibus, pro quibus asserendis ac vindicandis in Congressu Ultrajectensi solemnî juramento se se obstrinxerant, Sociale istud Bellum contra Hispaniarum Regem *Philippum V.* ægre inierunt. In Regnum Navarræ arma intulerunt, munitissima Castra, Præsidia & Oppida, potissimum *Sebastianopolim*, & *Fontem Rapidum* vulgo *Fontarabiam* occuparunt. Siciliam insuper, & Sardiniam in suam potestatem redegerunt, eoque tandem Hispaniarum Regem adduxerunt, ut publicæ salutis & tranquillitati consulere, pacem ab Avo suo *Ludovico XIV.* sancitam novis conditionibus corroboraret, & Regnum Siciliæ Imperatori, Regnum vero Sardinia Duci Sabaudia cederet.

D. Sicut res gestas ab Imperatoribus Christianis usque ad annum, quem modo decurrimus, millesimum septingentesimum vigesimum primum, breviter, accurate tamen, retulisti; ita nunc Regum Gallia Historiam a morte *Henrici IV.* adhuc usque nostra tempora breviter, summatimque describere debes.

M. Postquam *Henricus IV.* Galliarum Rex, quem, ob virtutem militarem, civilem prudentiam, admirabilem in populum benignitatem, & præclaras res pace belloque, manu, & consilio gestas, jure optimo *Magnum* appellarunt Galli, unius detestandi Sicarii parricidio occisus fuisset Lutetia Parisiorum die XIV. mensis Maii an. 1610. ætatis suæ LVII. Regni XXI. sicut jam observavimus in Colloquio I. in Historiam Sæculi XVI. ei statim successit *Ludovicus* hujus nominis XIII. ipsius filius, qui, ut moris est, inauguratus Remis, *Iustus* omnium acclamatione fuit cognominatus. At cum annos duntaxat decem natus esset *Ludovicus XIII.* ac subinde necdum suæ potestatis, totius Regni administrandi procuratio *Mariæ Me-*

dicæ Reginae, ejus matri, demandata est. Annum ætatis suæ XIV. ubi primum attingisset *Ludovicus XIII.* & alienæ tutelæ annos egressus fuisset, administrationem Regni de more suscepit die XXVII. mensis Septembris an. 1614. eodemque anno Comitia totius Regni Parisiis celebranda indixit, quæ annum integrum durarunt. Exordium Regni *Ludovici XIII.* nonnullis tumultibus turbant Principes aliquot, qui *Concini* patria Florentini (qui in Galliis dicebatur *Marchio Ancrensis*) nimiam potentiam exolam habebant. Eo siquidem potentia Marchio ille Ancrensis ob maximam gratiam, qua pollebat apud *Mariam Medicæ* Regina, devenerat, ut Principes ac Proceres Regni parum revereretur, & omnium capitibus ac fortunis insultaret impune. Hinc Principes occasionem sumperunt excitandi tumultus, qui tamen non impederunt, quominus Rex *Ludovicus XIII.* in Aquitaniam profisceretur anno MDCXVI. ut *Annam Mariam Mauritiæ*, primogenitam *Philippi III.* Hispaniarum Regis, quam per Legatum sibi ante desponderat, in uxorem duceret, eodemque tempore sororem suam *Elizabetham* cum Principe *Philippo* filio *Philippi III.* Hispaniarum Regis, matrimonio copularet. Sic Gallia & Hispania novo fœdere junctæ & *Henricus Condæ* Princeps, ac fœderati reliqui, motuum civilium Auctores, cum Rege *Ludovico XIII.* reconciliati sunt. Verum, cum exortæ fuissent paulo post novæ suspiciones, *Henricus Condæ*, Factionum caput, in arctissimam custodiam primum in Regia Lupara, deinde in Bastilia, denique in Castro Vicennarum missus est an. 1617. eodemque anno excitis in Gallia tumultibus finis impositus est, occiso in ipso Palatii Regii aditu, & plumbea glande trajecto die XXIV. Aprilis *Concino*, seu Marchione Ancrensi, Gallia Mariscallo, qui intolerabili superbia sibi omnium Gallorum, sed præcipue Principum ac Procerum invidiam, odiumque conflaverat. In ejus Cadaver a plebecula sævitum est, raptatum, disceptum, & ignominiose combustum. Nec meliorem sortem nacta est ejus uxor *Leonora*, licet *Mariæ Medicæ* Reginae matri

cha-

charissima esset. Ea quippe capite truncata publice, flammis absumpta est, ejusque liberi dissipati. Hujus integræ familiæ, nimis potentis, & Gallis invisæ, exterminium, statim scæderatorum Principum ac Procerum cum Rege Christianissimo pax, totiusque Galliarum Regni tranquillitas excepit. Non potuit tamen *Maria Medicea* Regina molestiam qua haud parum afficiebatur de nece Marchioni Ancrensi, ejusque uxori *Leonora* illata concoquere, unde, relicta aula, Civitatem Blesensem se se recepit, eamque secutus est *Armandus Richelæus*, Lucionensis Episcopus. Non diu tamen Blesis mansit Regina, sed a Duce *Espernonio* Inculismam contra voluntatem Regis deducta est. Quam injuriam non inultam reliquisset Rex, nisi *Armandus Richelæus* ejus animum ita demulisset, ut tandem illius precibus exoratus, Reginæ matri, ac Duci *Espernonio* veniam indulserit. Voluit quoque Rex, quo plenior esset ac cumulator Gallorum inde profecta latitia, ut Princeps *Henricus Condæus*, qui in carcere Vicennarum detinebatur, in pristinam libertatem assereretur, & in ejus gratiam rediret anno MDCXIX. Compositis his aulae turbis, alias anno MDCXXXI. non minus graves concitavit eadem Regina, Mater, ob fastidium quod sumperat de Cardinali *Richelæo*, qui antehac præcipuus in ejus consiliis fuerat, sed postea in animum Regis ita irrepserat, sibi que demeruerat, ut auctoritate plus apud ipsum valeret, quam posset Reginæ matris amor. Id ægerrime ferens Regina, vindictæ cupiditate flagrans, in Belgium, una cum filio suo *Gastone*, Duce Aurelianensi, & Regis *Ludovici XIII.* fratre, nunquam reditura secessit, ubi permansit usque ad annum 1638. quo diuturnioris moræ in Brabantia tædio affecta, inde discessit, & per Hollandiam ac Zelandiam itinere facto, in Angliam se recepit, *Gasto* vero Dux Aurelianensis, qui Reginam Matrem in Belgium secutus fuerat, Bellum civile in Gallia excitavit anno 1632. quo ab Occitania in Gallias una cum Duce *Mommorantio*, quasi Regem vi erepturus e manibus Cardinalis *Richelæi*, cujus potentia invidetur, irrupit, sed confestum re-

pressus est a *Schombergio*, Generali exercitus Regii præfecto. Dux *Mommorantius*, vivus in castris captus, Tolosæ capite plexus est. *Gasto*, Dux Aurelianensis, parum honestis conditionibus cum Rege fratre pacisci coactus, in Belgium refugit, ubi tandem pudore simul ac dolore pressus, & officii, quo erga Regem fratrem suum obstringebatur, recordatione commotus, ad Regis pietatem recurrit, benignissimeque auditus, insalutatis hospitibus suis, quasi ad venationem profecturus, cum solis sex viris secreti participibus in Galliam incitatis equis rediit anno 1634. & a Rege fratre suo amantissime fuit exceptus. Hunc exitum habuit infesta illa conspiratio contra Cardinalem *Richelæum*, quem, dum conjurati deprimere conati sunt, extulerunt magis. Illum quippe Rex *Ludovicus XIII.* exinde pluris fecit, expertus singularem ejus in gerendis negotiis prudentiam, seque deinceps illi, Regnumque administrandum permisit, frementibus licet multis invidia æstro percitis, & ad elevandam ejus auctoritatem nullum non moventibus lapidem, quorum tamen clandestinas machinationes Cardinalis *Richelæus* variis artibus & mirabili politices genere aut elisit, aut compescuit.

Anno 1633. Gallorum Rex *Ludovicus XIII.* bellum movit contra *Carolus* hujus nominis IV. Lotharingæ Ducem, qui novas turbas ciebat, eique nolebat clientelam profiteri, seu reddere homagium pro Ducatu Barrensi, quem beneficio Coronæ Franciæ Rex possidebat. Exercitu a Rege Christianissimo misso, tertius Lotharingæ Dux, protinus fratrem suum *Nicolaum Franciscum* Cardinalem obviam misit pro reconciliatione. At, rex *Ludovicus*, qui probe novebat versatile Ducis Lotharingæ ingenium, jussit primum, ut Ducatus Barrensis sub manum Regiam poneretur, deinde, Lotharingiam ingressus, multa cepit Oppida, ipsamque Nancejam Urbem, totius Ducatus Metropolim, obsidione cinxit, quam Dux omnis inops consilii, post multas tergiversationes, volens nolens, suadente Cardinali *Richelæo*, Regi tandem consignavit. At, sequenti anno, seu 1634.

Caro.

Carolus, Lotharingæ Dux iniquo animo ferens, quod suis ditionibus a Rege *Ludovico XIII.* fuisset spoliatus, fratri suo *Francisco Nicolao* Cardinali Ducatum suum Lotharingæ, aliasque ditiones instrumento publico facto Mirecurti die XIX. mensis Januarii an. 1634. tradidit, ipse vero Mediolanum apud Cardinalem *Ferdinandum* Austriacum, *Philippi IV.* Regis Hispaniæ fratrem, se contulit. Ea facta cessione, *Franciscus Nicolaus* Cardinalis, frater *Caroli* Ducis Lotharingæ, duxit in uxorem *Claudiam* sororem *Nicolae*, quæ conjux erat *Caroli* Ducis Lotharingæ, & a qua (utpote legitima Ducatus Lotharingæ hærede a Patre suo *Henrico* Lotharingæ Duce, qui absque mascula prole obiit, relicta) Ducatum Lotharingæ acceptum tenebat *Carolus* Dux, ejus maritus. Istius cessionis nullam rationem habuit, nec ab armis discessit Rex *Ludovicus XIII.* sed universam absque certamine Lotharingiam intra paucos dies in deditionem accepit, eamque retinuit usque ad annum MDCXLI. quo *Carolus IV.* Lotharingæ Dux, mense Martio Parisios venit, a Christianissimo Rege *Ludovico* veniam impetravit, eique Sacramentum Clientelare præstitit pro Ducatu Barrensi, Regni Gallici feudo, & Comitatum Claromontanum, necnon aliquot urbes cessit Coronæ Francorum, quibus peractis, & hinc inde Instrumento publico, ac juramento firmatis, *Carolus* Dux Lotharingiam recuperavit, qui tamen vix in eam appulsus (cum esset Princeps quietis impatiens, & indictis ac promissis parum sibi constans) fidem datam violavit & ad suum genium rediit.

Superius mentionem fecimus Belli Italici, quod Christianissimus Rex *Ludovicus XIII.* Imperante *Ferdinando II.* gessit ad tuenda jura *Caroli Gonzaga*, Ducis Nivernensis, qui & jure agnationis, & ultima declaratione *Vincentii*, Ducis Mantuani, mortui an. 1627. in hæreditatem Principatum Mantuæ, & Montis ferrati successerat, & Mantuæ magno applausu fuerat receptus. Huic juri ac possessioni *Caroli*, Ducis Nivernensis, statim intercesserunt Dux Sabaudiz, qui in Montemferratum jus anti-

quum sibi asserbat, & *Ferdinandus Gonzaga Guastalli*, qui totam *Vincentii*, Ducis Mantuani, hæreditatem sibi deberi pertendebat. Germani, & Hispani *Carolo* Duci Nivernensi, Natione Gallo, totis viribus obsistebant, indeque Germani Mantuam an. 1630. invaserunt, diripuerunt, ejusque cum sacras, tum prophanas Aedes impune compilarunt. Hispani vero, collecto numero exercitu, aliquot urbes in Monteferrato ceperunt, & *Casale* (Oppidum totius Italiæ munitissimum) obsidione cinxerunt. His non deterritus Rex Christianissimus *Ludovicus XIII.* Pinerolium, fortissimum Ducis Sabaudiz præsidium, occupat, & universam Sabaudiam, præter Arcem Momelianam, intra viginti duorum dierum spatium, in suam potestatem redegit. Deinde, sub ipsum Oppidi *Casalis*, Hispanorumque conspectum castra posuit, sed, cum jam Gallica & Hispanica acies in procinctu essent ad præliandum, *Julius Mazarinus*, qui fuit postea S. R. E. Cardinalis, ultro citroque commens, Hispanos Gallis feliciter conciliavit, eosque ab armis & cruore deduxit ad concordiam & pacem, quæ anno 1631. constituta est, & cujus hæc condiciones fuerunt primo, ut Urbs Mantua cum reliquis omnibus Oppidis & locis illius Principatus & Montis ferrati restitueretur *Carolo* Duci Nivernensi, exceptis tamen nonnullis locis Montis ferrati, qui Duci Sabaudiz, & aliquot Principatus Mantuani locis, qui Principi Guastallensi reservabantur & assignabantur. Secundo, statutum est, ut Duci Sabaudiz fieret restitutio Sabaudiz, Pinerolii, & aliorum locorum, quæ Galli in Pedemontio tempore belli occupaverant. Post quorum omnium facta Gallis restitutionem, Rex Christianissimus *Ludovicus XIII.* a Duce Sabaudiz, pecunia numerata, obtinuit Pinerolium cum valle Perosa, ut liberum in Italia haberet transitum, quandocumque opus foret ad auxilia federatis & amicis suis deferenda. Denique, decreta est demolitio Arcium & Propugnaculorum in *Valle-telina* (quæ a Rhætis, quos *Grisones* vocant, incolitur) ejusdemque Vallis-telinæ restitutionem *Grisonibus* fieri debere præcipitur. Hunc exi-

tum habuit Italica illa Expeditio, in qua Galliarum Rex *Ludovicus XIII.* sibi nihil reservavit præter gloriam & famam maximæ æquitatis ac fidei in Socios, quorum securitatem privatis suis commodis atque opibus antiquiorem duxit.

Præter hæc cum domestica, tum externa Bella, quæ feliciter confecit *Ludovicus XIII.* Galliarum Rex, aliud longe gravius ac diuturnius cum Augustissima Domo Austriaca tam in Imperio, quam in Ditionibus Hispaniarum Regis suscepit idem Christianissimus Rex, in quo pugnavit vario Marte. Anno siquidem 1635. Marescalli *Castellonius* & *Bresfeus* Hispanos, quibus præerat Princeps *Thomas Sabaudus*, ad Aveinam in Belgio fuderunt ac debellarunt. In Germania eodem anno Dux *Vimarius* & Cardinalis a *Valeta* quinque hominum millia ex eo Cæsareo exercitu, cui Præfectus erat Comes *Galassius*, occiderunt. Dux *Rohaneus* octo fere millia, Marescallus *Gassionus* sex millia cecidit, mille & quingentos Equites cepit. At, sequenti anno, seu 1636. non ita Galliis fortuna prospera fuit. Nam Princeps *Thomas Sabaudus Royam* ac *Corbejam* expugnavit, annemque Somonam transiit. *Joannes Vertensis*, unus ex Imperatoris exercitus Præfectis, Picardiam, Campaniamque ita armis infestabat, ut Lutetiam Parisiorum in angustiis poneret & Civibus summum incuteret timorem. Ad has itaque cohibendas hostium incursiones missus est cum exercitu in Belgium *Gasto*, Dux Aurelianensis, & Christianissimi Regis *Ludovici XIII.* frater, qui Hispanos cis annem Somonam receptui canere compulit, multaque Oppida absque ullo certamine in ditionem suam recepit. Dum hæc in Belgio gererentur, Germani, secundam fortunam experti, *Tabernam*, *Alfatæ* Civitatem, *Magdeburgum*, & *Moguntiam*, quamvis eorum conatibus Cardinalis a *Valeta* & Dux *Vimarius* strenue obliterent, receperunt, Principem *Condum* inceptam Urbis *Dals* obsidionem solvere coegerunt, & superato Arari fluvio, ad *Ladonam* oppugnandam accesserunt, quam tamen a Duce *Vimario*, & a Cardinali a *Valeta* incredibili fortitudine defensam ex-

pugnare non potuerunt. Ad Gallos sequenti anno, seu 1637. fortuna reversa est. Cardinalis a *Valeta*, & Dux *Candalensis*, ejus frater, *Capellam*, *Landrecium*, *Castellum Cambresium* in Belgio, Christianissimi Regis ditioni restituerunt. Marescallus *Vitriacus*, Gallo Provinciæ Præfectus, Hispanos expulit ab Intulis *Sancti Honorati*, *Sanctæ Margaritæ*, ac *Lerinx* prope *Massiliam*, quas per occultam prodicionem aliquot annis antea invaserant. Dux tamen *Rohaneus*, a Rege *Ludovico XIII.* ad opem *Rhætis*, seu *Grisoniis*, contra Hispanos ferendam in *Vallemtelinam* cum copiis missus, nihil omnino promovere potuit, & ab illa gente, eum suspectum habente, eo quod in eorum terris quædam Castella extrui jussisset, coactus est una cum suis copiis quamprimum ab illo agro discedere. Galli prioribus victoriis novas anno MDCXXXVIII. adjunxerunt, plures in Belgio Urbes ceperunt, sed Urbem, dictam *Sanctum Odomarum*, & *Fontarabiam*, quam obsidione cinxerant, occupare non potuerunt. Duplicem eo anno Victoriæ Navalem retulerunt Galli, unam ad Genuam, Duce *Harcuriano* Classis Præfecto, alteram, *Burdigalensis* Archiepiscopi ductu. Sed præ ceteris Gallorum victoriis ea potissimum celebrari debet, quam retulit Dux *Vimarius* ad *Rhinsfeltum*, quæ urbs est infra Helvetios, Agnionem inter & Rhenum sita. Hic autem Dux *Vimarius* ægerime ferens, quod paulo ante ejus exercitus a *Joanne Vertensi*, præcipuo Imperatoris exercitus Duce, fuisset deletus, & hanc sibi illatam contumeliam ulcisci volens, ad hostes noctu accessit, eos incautos oppressit, ac penitus profligavit die tertia mensis Maii an. 1638. Capti sunt eo prælio quatuor Imperatoris exercitus Duces, *Joannes Vertensis*, *Savellius*, *Enkasfordius*, & *Sperruterus*. Expugnata deinde *Rhinsfeltum*, *Friburgum*, *Brisganovix* Caput & *Brisacum*, quæ in potestatem Gallorum venerunt. Necdum tamen finis impositus huic Bello, quod per aliquot annos adhuc prorogatum est, eoque durante, detecta est a Cardinali *Richelæo* arcana quædam Conspiratio, seu Societas, quam Dux *Suessionensis*, Dux *Bullonius*, & Mar-

& Marchio, dictus *Cingmarus*, cum Hispanis inierant. Sed Dux Sueffionensis in prælio, commisso in campo Marpheo prope Sedanum, plumbeo globo interfectus est die XIII. Martii an. 1642. *Bullonius* vero, ut se abimpendenti periculo eriperet, Sedani Principatum, qui in sua ditione erat, Regis arbitrio permisit. Marchio *Cingmarus*, qui Narbonæ comprehensus est, capite Lugduni mulctatus fuit, una cum Domino *Thua-no*, qui licet hujus conjurationis exors esset, ei tamen Consilium suum Marchio *Cingmarus* crediderat, quod cum ille non aperuisset, eodem affectus est supplicio, quod ipse forti ac Christiano tulit animo.

D. Mittamus, si placet, hæc prophana Bella, quæ Rex Christianissimus *Ludovicus XIII.* pro vindicandis suæ Coronæ juribus magna cum animi fortitudine gessit, & in his duntaxat hæcæ mus monumentis, quæ ejus pietatem, ceterasque Christianas virtutes, quibus præditus fuit, commendare possunt.

M. Longior essem, si omnes virtutes, quibus præfulsit *Ludovicus XIII.* cognomento *Iustus*, hic persequi vellem. Sufficiet paucas ex omnibus ejus virtutibus, quas in tam angustis hujusce Colloquii spatiis includere non possum, libare ac perstringere, ut ex iis ceterarum conjecturam & existimationem facile informare possis. Harum porro prima hæc ordine ac commemoratione debet esse, quæ est dignitate Princeps, pietas adversus Deum ac Religio, a quo fonte tot illa maximarum ejus virtutum decora atque insignia profluxerunt. Pietatem suam erga Deum palam declaravit *Ludovicus XIII.* dum ad divini numinis, ac Sanctorum contumeliam effusam quorundam linguarum petulantiam acutiore Edictorum suorum stylo confixit, & ad tutandam Catholicam Religionem, quam Hæretici Calviniani totis viribus abolere in Galliis studebant, omnem curam ac regiam auctoritatem contulit. A Religione Regni duxit initium: & statim Lege publica decrevit, ut in Bearnensi Provincia, quæ ad radices Pirenæi sita est, Catholicus cultus ubique restitueretur, & ut hæretici crepta Ecclesiis bona incunctanter redderent. Ex omnibus pene Galliæ urbibus

ejecti Hæretici Calvinistæ, Rupellam tamen adhuc tenebant, Urbem tum loci natura, tum manu & arte sic munitam, ut inexpugnabilis haberetur: Ibi dominabantur Hæretici, imperare docti, qui nunquam parere didicerant. Administrabant omnia summa auctoritate. Cætus Provinciales indicebant, publica Comitia convocabant, militem cum domesticum, tum externum conscribebant, ferebant Edicta, imperabant pecunias, & ut facilius ab exercitu Regis Christianissimi sese tueri possent, Anglos evocarunt, qui an. 1627. cum Classe centum & viginti Navium ad *Rheam* Insulam appulsi, a Catholico Regis Christianissimi exercitu, cui præerant Marefcalli *Scombergius*, & *Toirasius*, viri strenui, ac rei militaris apprime callentes, confestim cæsi ac fugati, e tota Insula abierunt, excesserunt, eruperunt. Verum, nihil ea victoria actum videbatur, quandiu illa contemptrix legum, & dominatus impatiens Rupella a rebellibus & Hæreticis occuparetur. Quapropter, Rex *Ludovicus XIII.* adjuncto sibi Cardinali *Richelæo*, consiliorum suorum particeps, hanc urbem eodem anno 1627. aggreditur, eamque operibus ac munitio-nibus, sed præsertim stupendis, & antehac nunquam visis molibus per Oceanum actis, circumseptam ac interclusam ita toto anno tenuit, ut fame enecti cives reptarent in compitis macilentis, sine carne pelles, exanguia sili-cernia, tenues umbræ pallida mortis exordia, verbo dicam, Viri, non tam Viri, sed ferales hominum larvæ. Proh funestum, tragicumque spectaculum! Tandem, Rupella tot oppugnata calamitatibus, ac extrema quæque perpeffa, sese die 30. mensis Octobris anni MDCXXVII. Regi Christianissimo permisit, eaque victoria *Ludovicus XIII.* Regnum Galliæ opprobrio, Catholicam Religionem ab hac detestabili peste liberavit, suamque singularem in Deum pietatem aperte demonstravit. Sed quo in Dei venerationem & amorem se propensorem exhibebat Rex *Ludovicus XIII.* eo erat justitiæ amore desiderioque flagrantior. Unam præ ceteris amplexus est, adamavit, quæ justitiam, eam præcipue adoptavit

ab eaque titulum sibi ac cognomentum asciuit, dumque alii Principes, Reges, & Imperatores appellari gestiunt *Magni, Pii, Felices, Augusti: Justum* & esse & nominari voluit *Ludovicus XIII.* & incolenda iervandaque iustitia ceteris omnibus vehementer opravit excellere. In facienda Legum auctoritate, ac retinendo jure adeo constans erat, ut nihil aut obtineri per gratiam, aut per metum expurgari aut impetrari precibus, aut utilitatis aliqua spe remitti ac condonari patere-
retur. In dandis Beneficiis, ad hoc omni conatu, totisque viribus enitebatur Christianissimus ille Rex, ut Sacrorum Ministri, ac Religionis Antistites, quos nominabat, essent quam doctissimi, & necessariis artibus expoliti, sicque Ecclesia Gallicana haberet celeberrimos ac prae-
stantissimos Pastores, eorumque copia, Doctrina, & auctoritate floreret. Singularia certamina, quae Duella vocant, & quibus turpissimi Gladiatores, immo Grassatores ac Sicarii mutuis sese cadibus ac parricidiis conficiebant, saluberrimis Edictis, ac severiorum legum disciplina ita composuit & extinxit *Ludovicus XIII.* ut infiniti illius mali, quod in Galliis serpebat in dies, ac manabat latius, nullum amplius supersit vestigium. Post haec, & alia ejusmodi, quae brevitat-
is ergo, silentio praetermittere cogor, praeclare gesta, sancte, ut vixerat, obiit ille Christianissimus Rex, de Ecclesia, & Galliarum Regno optime meritis, die xx. Maii anni MDCXLIII. annos natus duos & quadraginta, postquam per triginta tres annos regnasset. Ejus mater, *Maria Medicea*, e Galliarum Regno, ut jam diximus, ejecta & exul, variisque tempestatibus acta, & rerum omnium in suo exilio egena, jam anno superiori, seu die 3. Julii ann. 1642. e vivis excesserat, sed illius corpus, ubi primum facto concessit, in Urbem S. *Dionysii* prope Parisios, ubi est sepulcrum Regum, Cardin. *Richelæus* deportandum curavit.

D. Quem successorem reliquit *Ludovicus XIII.* Galliarum Rex?

M. *Ludovicus XIII.* Regni Galliarum successorem reliquit filium suum *Ludovicum* hujus nominis XIV. quem ex *Anna Austriaca*, Regina conjuge sua, &

Philippi III. Hispaniarum Regis filia, post viginti & tres sterilitatis annos, die V. mensis Septembris anni 1638. suscepit tanquam mercedem pietatis suae, qua eodem anno, se, Regnumque suum Beatissimae *Mariae* Virgini in Festo ejusdem Virginis Assumptae sese devoverat. At, cum *Ludovicus XIV.* mortuo patre suo *Ludovico XIII.* natus esset duntaxat annos quatuor, menses octo, & dies novem, Galliarum Regni administrationem suscepit *Anna*, Regina Mater, quae Consilii Principem, ac primum Regni Ministrum elegit Cardinalem *Mazarinum*, cujus industriam, ingenium, ac prudentiam probe noverat. Historici, qui Regis *Ludovici XIV.* res gestas litteris consignarunt, illum exhibent fulminantem ad Rhenum, intonantem ad Africae littora, in Hispania, in Italia, in Anglia, in Belgio triumphatorem, nutu omnia & supercilio concutientem, ab omni prope laceffitum Europa, nihilominus Europae & Victorem & Arbitrum. Referunt domitas ab eo intra mensem alterum, & subactas bello Provincias, innumeras arces vel expugnatas armis, vel in deditio-
nem acceptas, nunc hostes suis e castellis & aggeribus per vim ejectos, nunc federatos Reges in Oppida restitutos, unde vis illos inimica dejecerat, uno verbo, ea *Ludovici XIV.* bellicae fortitudinis ad superiorum temporum invidiam, ad sequentium admirationem portenta percensent & extollunt, quae ad egregiam, & heroicam ambitionem, quantumvis immensa fingatur, abunde explere possent. At ipse, licet fatear ulto, magnis praconiis celebrandas esse Regis *Ludovici XIV.* victorias, quas mox, juxta seriem temporum, breviter descripturus sum, illum tamen in his, quae ad extirpandam penitus serpentem in Galliis, Calvinistarum Haerese-
m, augendumque cultum divinum, Christiano ac Religioso animo gessit, longe potiori laude dignum esse iudico. Incipiam porro a Bellis, quibus *Ludovicus XIV.* statim post obitum patris sui implicitus fuit, potissimum Bello Hispanico, quod jam a Christianissimo Rege *Ludovico XIII.* incoptum, Gallos inter & Hispanos tum temporis maxime fervebat. Hispani, ob Regis *Ludovici XIV.* pueritiam, ani-
mos

mos in magnam spem erexerant, sibi a Gallis illatas refarciendi clades. Sed spesua delusi sunt. Dux quippe *Enguinenfis*, Principis *Condei* filius, Hispanos, qui *Rocrosom* Urbem obsidebant, aggressus cum Marescallis *Hospitalio* atque *Gassioneo*, commisso juxta urbem obsessam certamine, eos maxima clade delevit die XIX. mensis Maii anni 1643. & statim hæc Civitas ab obsessione liberata est, proximeque secutæ *Malbogii*, *Theonis Ville*, aliarumque Urbium expugnationes, sed præsertim clades Hispanicæ Classis, quæ in ipsius Carthaginis Novæ conspectu a Gallis die 11. Septembris ejusdem anni profligata fuit. Nec minus feliciter anno sequenti, seu 1644. in Belgio & in Germania pugnarunt Galli. In Belgio siquidem Dux Aurelianensis *Gravelinam* cepit, Marescallus *Gassioneus* invasit *Mardikum*, *Lentkium*, & *Vinox-Bergam*. In Germania vero Dux *Enguinenfis* cum Marescallo *Turenno* insignem victoriam ad *Friburgum* obtinuit, indeque *Philippoburgum*, *Spiram*, *Vormantiam*, *Moguntiam*, aliasque Urbes & Arces suam in potestatem redegit. Cladem Galli cum Duce *Turenno* die XIII. mensis Maii anni 1645. acceperunt, sed eam tribus victoriis eodem anno refarciunt. Primam victoriam retulit Comes *Harcenrianus* in agro Laurensis. Altera potitus est Princeps *Thomas*, Regii exercitus Dux, in transitu Cariniaci, ubi omnes Hispanorum copias cum exercitu multo minore debellavit. Postremam victoriam reportavit ad *Norlingenam* in Germania Dux *Enguinenfis*. Eodem an. 1645. Marescallus *Turennius* urbem *Trevirorum* cepit, & electori *Trevirensi* pristinam dignitatem cum libertate restituit. In Catalaunia Comes *Plessæus Praslinus* *Rhodam*, quæ penes Hispanos erat, expugnavit, & in Lotharingia Dux a *Villa-Regia* urbes *Rostemburgum*, & *Mottham* occupavit. Pari felicitate anno sequenti, seu 1646. militarunt Galli. Dux Aurelianensis, *Mardikum*, & *Lentkium*, quæ Hispani receperant, pluresque in Belgio civitates cepit. Dux *Enguinenfis* Urbes *Cortracum*, *Furnas*, *DunKerKam* invasit, & in Italia Galli *Orbitello*, *Piombino*, & *Portolongono* potiti sunt. Eo

Græf. Hist. Tom. VIII.

felicitatis cursu usi sunt Galli in Bello Hispanico, quod duravit ad annum usque 1659. quo tandem diu exoptata pax coalluit Hispanos inter & Gallos, cujus vinculum fuit *Maria Theresia* filiarum natu majoris *Philippi IV.* Hispaniarum Regis, cum Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* matrimonium. Sed antequam ead describam, quæ Rex *Ludovicus XIV.* post initum cum *Maria Theresia* matrimonium, gessit, prætermittere non debeo graves turbas, quæ, coadhuc sub tutela *Annae* Reginae matris regnante, in Galliis abortæ sunt, occasione Cardinalis *Mazarini*, quem, post obitum Cardinalis *Richelai*, primum Galliarum Regni Ministrum elegerat *Anna* Regina mater. Principes aliquot, Cardinali *Mazarino*, qui in Regis, necdum sui juris, pectus & animum altius penetrarat, vehementer infensus, suæque ambitioni, ut sæpe inter Regum tutelam contingere solet, servire volentes, in populorum induxerunt animos. se puero Regi, totique adeo Regno magnam allaturos utilitatem, si Cardinali *Mazarino*, primo Galliarum Ministro, obfisterent ac repugnarent. Hinc populi tumultuari cæperunt, & subita atque inexpectata omnium mutatione, exarserunt Gallorum odia in Cardinalem *Mazarinum*, in quem, ut in scopum collineabat civile istud Bellum, a nonnullis Principibus anno 1649. excitatum, quod paulo post in speciem sopitum, vehementius recrudit anno 1650. quo Principes *Condeus*, *Contius*, & *Longovilleus* coniecti sunt in carcerem. Aditum siquidem, efferati populi concurrerunt ad arma, præsertim in Aquitania, Burdegalenensibus pro Principe *Condeo*, suo Prætoro, velut pro aris ac focis, certantibus. Tandem anno MDCLI. tres illi Principes, e custodia soluti Parisios redierunt, eisque cum festivis gratulationibus obviam venit effusa universa Parisiensis Civitas, sed derivatum periculum ruit in Cardinalem *Mazarinum*. Rex quippe animadvertens, in hunc Cardinalem accensa esse Gallorum odia, eum iussit tempori cedere, qui confestim præcepto Regis morem gerens ad Gratiam portum se recepit, inde Sedanum, ac denique Agrippinensem Coloniam, am-

B 3

niores

niores soles expectaturus, concessit. Per absentiam Cardinalis *Mazarini* Rex *Ludovicus XIV.* delibato ætatis suæ anno decimo quarto, juxta Regni mores, sui regiminis, & totius Regni compos in Senatu Parisiensi fuit declaratus. Aberant tamen ab ea solenni cærentonia Principes *Condens*, & *Contius*, qui discrimen causantes nobi carceris, secesserant Burdigalam ille, hic ad Bituriges, Bellumque Civile instaurarunt, cui velut camino, oleum addidit reditus Cardinalis *Mazarini*, quem Rex in Galliam anno 1652. acceperat. Hunc reditum Cardinalis *Mazarini*, qui gloriosior in Gallias postliminio redierat, quam contemptior exierat, non solum illi Principes, sed etiam omnes Galliæ gerrime tulerunt, Parisiensis civitas, ac plures Provinciæ in Regem insurrexerunt, quas tamen Rex in officium milit, ac tandem bellum civile, occasione Cardinalis *Mazarini* in Gallia excitatum, consopivit anno MDCLIV. quo Princeps *Contius* Aquitaniam cum Burdigalensibus Regi addidit, duxitque in conjugem Cardinalis *Mazarini* Neptem, magna certe hujus Cardinalis gloria, cujus sanguis etiam cum sanguine Regio miscbatur. Eo finito civili Bello, & Cardinali *Mazarino* mortuo anno 1661. Rex *Ludovicus XIV.* Regni sui clavum gubernare voluit, & ex eo tempore res ita feliciter atque ex voto cesserunt, ut Rex victoriam quasi perpetuo sibi addictam habere videretur, indeque jure optimo dictus *Ludovicus Magnus*. Eo itaque anno *Ludovicus XIV.* qui jam anno 1654. fuerat Remis inauguratus, publicam rem sui Regni gerere cepit, illiusque tractandæ ab ærarii administratorum disquisitione duxit initium. *Fuquetum*, ærarii Præfectum, qui jam dudum in suspicionem male administrati ærarii venerat, Nannetis comprehensum, perpetuo carceri mancipari jussit, & in ejus locum *Colbertum*, Regionum Vectigalium inspectoris nomine donatum, suffecit. Bellum Hispanis anno 1667. indixit Rex Christianissimus ob prætenfa in Belgium jura nomine Regina uxoris suæ, quam post mortem *Philippi IV.* Hispaniarum Regis veram Belgi heredem esse pertendebat, hucque ducto numerofo exercitu,

contestum *Bincham*, *Atham*, *Armentarias*, *Contracum*, *Bergam*, *Furnas*, *Duacum*, *Aldenarens insulas*, *Tornacum*, aliasque Belgii urbes & Arces expugnavit. & anno sequenti, seu 1668. totum Burgundiæ Comitatum invasit, qui tamen munitissimis oppidis defendebatur. Eo felici Regis *Ludovici XIV.* armorum successu territi Hispani pacem efflagitarunt, quæ die 11. mensis Maii anni 1668. constituta est, ea lege, ut *Ludovicus XIV.* Comitatum Burgundiæ Regi Hispaniæ restitueret, & urbes, quas in Belgio armis subegerat, retineret. Sed hæc sancita pax diuturna non fuit. Stupendus siquidem ille victoriarum tenor Batavos Belgii vicinos, invidiæ stimulis percitos, urebat, qui subinde, ut rapidos Victoris cursus retardarent, sædus, quod appellarunt triplex, inierunt cum Imperatore, & Hispaniarum Rege, quod tamen ipsis infeliceiter cessit, parumque abfuit, quin fœderatæ Batavorum Provinciæ a Rege *Ludovico XIV.* penitus deleterentur. Orsus est anno 1672. in Batavos bellum Rex *Ludovicus Magnus* tribus exercitibus, in quibus centum viginti millia militum stipendia merebant, eaque felicitate per duos menses Batavos devicit, totque munitissimas, eorum urbes cepit, ut de Batavorum Provinciis fœderatis omnino actum fuisset, si subsecuta hyems paulo acerbior fuisset. Decreverat quippe Rex, moles fluctibus oppositas, quibus ad plerasque ipsorum urbes aditus intercluditur, glacie reptando invadere. In Germania anno sequenti, seu 1673. Rex *Ludovicus Magnus* Colmariam, Scelestadium, & reliquas Alsatia urbes ditionis suæ fecit, *Trajectum*, munitissimum totius Europæ præsidium, ad deditionem compulit, & Trevirensis civitatem jugum subire coegit. Comitatum Burgundiæ Anno 1674. occupavit, per Vicecomitem *Turennum* plures in Germania victorias reportavit. Urbes *Condaum*, & *Buchaimum*, aliasque in Belgio urbes anno 1676. *Valenceniam* Urbem *Cameracum*, & *Audemam* *Urbem* *Audemam*, urbes itidem in Belgio, anno 1677. suo dominio adjecit, eodemque anno exercitum Principis Arausici in Belgio fudit ac debellavit, atque in Germania

mania per Marescallum *Criquium*, victo Cæsareo exercitu, *Friburgum*, primariam Brisgovienſis Provinciæ urbem, in deditiōem recepit. Sub initium anni ſequentis, ſeu 1678. actum eſt de conditionibus pacis, quæ, cum nec Regi Chriſtianiſſimo *Ludovico Magno*, nec fœderatis arriſſent, accelerata profectione Rex *Ludovicus* exercitum in Belgium, belli ludum ac theatrum, duxit, nullaque interpoſita mora urbes *Gandavum*, & *Ipram* obſidione ad deditiōem coegit. Tandem, eodem anno Noviomagi d. x. menſis Auguſti ſancita eſt pax, quæ tamen cum necdum fuiſſet publicata, Princeps Arauſicanus, cujus e re maxime erat bellum protrahere, finxit ſe altiſſima inſitiæ pacis inſcitia teperi, & ſtatim Marescallum *Luxemburgum*, a quo ſæpius cæſus fuerat, ad *S. Dionyſium* non procul a Montibus in Hannonia, aggreſſus, commiſſo quinque horis cruento prælio, cum magno exercitus ſui damno a Gallis repulſus eſt, & pacem, quam mala fide frangere in animo habebat, abrupte minime potuit, hærente Rege Chriſtianiſſimo in propoſito reſtituenda publicæ tranquillitatis. Piratas Africa nos, ſeu Algerienſes, qui ſe nullis aliis artibus exercent quam latrociniiſ & depredationibus, quas in omnes populos agunt, *Ludovicus Magnus* an. 1684. bombardarum fulminibus attritos perdomuit, eodemque anno *Genuam*, Urbem totius Italiæ elegantiſſimam, ob illatas regiæ dignitati contumelias, Bombardis itidem incendi juſſit, cujus iram ut placaret Reſpublica, Dux Genuenſis, Comitibus quatuor Senatoribus, anno 1685. Reipublicæ nomine veniam ſupplex deprecaturus, atque Regis ſollicitaturus clementiam, Pariſios venit. Dum ſic in dies creſceret Regis *Ludovici XIV.* potentia, Bello, poſt homines natos graviſſimo, acerbiffimoque odio imbuti, tota in ipſum conjurata Europa, anno 1689. impetitur eſt Galliæ Regnum. Germani, Hiſpani, Angli, Batavi, Sabaudi collectas undique vires, veluti dato ſigno, facta conjunctim impreſſione, unoque impetu in florentiſſimum illud Regnum ſimul effuderunt. At Europæ ſimul irruppentis molem atque impetum

omnem ſolus ſuſtinuit *Ludovicus Magnus*, eaque felicitate intentos Fœderatorum nervos elidit, ut vagam antea, volubilemque Belli fortunam, tot proſperitatum ac Victoriarum curſum ſibi viſus ſit oppignerare. *Philippoburgum*, Germaniæ arcem munitiſſimam, ſuo ſtatim adiunxit imperio. *Sabaudiam*, *Saluſſas*, *Seguſium* & Pedemontis partem Gallici juris fecit. *Nicaam*, *Orgelium*, *Montes Hannoniæ*, *Montemque Melianum*, *Namurcum*, *Furnas*, *Rhodas*, *Caroloregium*, *Gerundam* & *Catalauniæ* partem ſubegit. Hoſtes ſuos variis præliis ſuperavit, *Flevuſi* perculit, fregit *Staphardæ*, *Steinkerke* fudit, *Nervinde* contudit, *Marſalie* labefactavit; eorum Claſſem fudit in Oceano Britanniſco, & in Gaditano Eſtream qua cepit, qua depreſſit, qua incendit. Sic *Ludovicus XIV.* tam per ſe, quam per ſuos Duces *Luxemburgum*, *Vallaregium*, *Noaliū*, *Catinatium*, *Rorgium*, & *Torvilleum* perpetuo victoriarum curſu ſingulos hoſtes terra, mari, conſilio, manu, fortuna, virtute, opibus & animis vicit. Plura non dicam de Victoriis *Ludovici Magni*, quia earum curſum non ſuſtinet ſtylus, non vox, non lingua, non animus ſequi poteſt. Hinc non mirum, ſi Fœderati Regis hoſtes, tot rerum feliciter geſtarum magnitudine percuſi, ad Generalis pacis condiciones tandem aliquando deſlexerint. Dux Sabaudiæ ut ſuperius jam obſervavimus, pacem iniit cum Chriſtianiſſimo Rege anno 1696. & anno ſequenti, ſeu 1697. Pax conſtituta eſt Franciam inter, Hiſpaniam, Angliam, Hollandiam, & Germaniam. Poſtremo, *Caroli II.* Hiſpaniarum Regis mors, quæ anno MDCC. contigit, novi & atrociſſimi Belli materiem ſuppeditavit. Volens quippe *Ludovicus XIV.* defendere, ut par erat, jura Nepotis ſui *Philippi V.* qui ad Hiſpaniarum thronum accitus, Rex ab Hiſpanis fuerat acclamatus, contra Germanos, Anglos, Batavos, Sabaudos, & Luſitanos diurnum coactus eſt ſuſcipere bellum, in quo tamen, ut mox dicemus agendo de *Philippo V.* Hiſpaniarum Rege, ſolita in re militari felicitate deſtitutus, ſub finem vitæ ſuæ expertuſ eſt, quam ſit variis bellorum commutabiliſque exitus,

quam vaga & inconstans fortuna, quæ ut perhibent Philosophi, saxo globoso ac perpetuo volubili instat.

D. Jampridem audieram, *Ludovicum XIV.* fuisse Regem multis rebus a se præclare gestis celebrem, innumeris victoriis perfunctum, hostium terrorem, amorem suorum ac decus, eiusque vitam fere semper extitisse rerum secundarum continuam seriem, & prodigiorum nunquam intermissum ordinem. At hæc, quantumcumque magna sit, ubi tamen peribit orbis, & horum quoque memoriam extirpari funditus & extinguere oportebit. Satiùs itaque est, ut nunc breviter describas ea, quæ pro amplificanda Catholica Religione, & penitus profliganda Calviniana in Galliis Hæresi egit Rex *Ludovicus XIV.* Hæc siquidem vera illius laus est, quæ nec temporum vicissitudini est obnoxia, nec fortunæ regitur impetu, sed æternum stabit, & ad immortalitatem famæ multo plus gloriæ huic Christianissimo Regi conciliabit, quam dum, debellatis elementis & hostibus, terra marique profuturo imperavit.

M. Memor *Ludovicus XIV.* se Regale conscendisse Solum, ut in eodem Catholica Fides collocato toti Regno dominaretur, in id totus incubuit ut, deleta prorsus in Galliis Calviniana Hæresi, Ecclesiam Catholicam erigeret, & errantibus immortalitatis aditum ac salutis aperiret. Primum mitioribus consiliis usus est, institutionibus, mansuetudine, præmiis, eos, quos impia superstitione deluserat, revocare tentavit, sed frustra. Coactus est tandem, priorum Imperatorum vestigiis insistens, contumaces animos tubarum clangore, militari strepitu, armorum fragore excitare, eosque compellere ad fidem Catholicam amplectendam. Et primo quidem Hæresim, foro, scholis, aula, castris & arcibus dejecit. Tempia, quo conveniebant hæretici, subverti ac solo æquare iussit, districtæque vetuit, ne in privatis ædibus sua Mysteria peragerent. Reges Christianissimi *Henricus Magnus*, & *Ludovicus Justus* hæresim Calvinianam in Galliis debilitaverant, nec omnino exscindere potuerant. Tanta erat id

temporis Hæreticorum potentia & audacia, ut illi Sapientissimi Reges, qui sibi ac Regno impendentia majora mala timebant, compulsi fuerint quadam Ediçta, *Nannetense* nimirum & *Nemansense*, promulgare, quibus hæreticis concedebant conscientię libertatem, Tempia, arces munitas, & aditum ad publicas dignitates. At *Ludovicus XIV.* hæc infauusta Ediçta, quæ armata hæresis ab invitis Regibus extorserat, quæque adhuc metu servata vim suam obtinebant, Diplomate regi datodie XXII. mensis Octobris anni 1685. penitus abrogavit, quo uno facto sublatae sunt fibrae omnes pestiferi hujus mali, Tempia diruta, Arces destructae, Pseudo-Ministri Galliarum Regno abacti, familiae, Urbes, Provinciae ad aviram Religionem convolarunt, cives Hæresim detestati sunt, sicque tandem superbum illud monstrum tot locis diffusum, centum capitibus repente succisis, nunquam postea revicturum concidit. Qua in re *Ludovicus Magnus*, si nullibi major videtur fuisse quam in Hæresi impugnanda, nullibi certe fuit, quam in ea expugnanda fortunatior. Quod enim antehac Galliarum Reges non potuerant, id unus *Ludovicus XIV.* vix toto quadriennio, inspirante pietate, promovente sapientia, felicitate coronante perfecit, & Hæreticos Calvinistas in Galliis, quorum obfirmatam pervicaciam non *Henrici II.* severitas suppliciorum terrore domuerat, non *Caroli IX.* ardor & imperus quadruplici victoria fregerat, non *Henrici IV.* blanda popularitas, virtus & amor permoverat, non vis æstuosa *Ludovici XIII.* tot obsidionibus vicerat, hos, inquam, pervicaces Hæreticos tum prudentia, tum fortitudine expugnavit, superavit, in ordinem redegit, & ad Ecclesiae Catholicae sinum feliciter revocavit Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* dignus proinde ad cujus gloriam in Annalibus Ecclesiasticis hæc verba scribantur: *Sicut Albigenfis Hæresis, Calviniana Mater, a Ludovico IX. Rege Sanctissimo, ita Calviniana a Ludovico Magno, salvis Hæreticis, & ad Fidem Communionemque Sanctae Catholicae, & Apostolicae Romanae Ecclesiae operante Deo revoca-*

tis in Gallis extincta ac penitus exterminata est anno salutis MDCLXXXV., Regno ejus XLIII. Præter istud *Ludovici Magni* in Catholicam Religionem studium, laudari merito debet eximia ejusdem Christianissimi Regis modestia, qua incruento Missæ Sacrificio interesse solebat utroque in terram genu defixo, intentis ad Aram oculis, & ut Sacris templis suis constaret honos gravissimis pœnis in eos animadverti iussit, qui pessimo exemplo in templis, non secus ac in foro & in plateis ambulare audent, de negotiis suis domesticisque rebus conferre sermones, ridere, joculari, inconditos clamores & cachinnos attollere, lascivire, huc illuc contorquere oculos, agitare cervicem, garrere in alterius aurem & insurrare nugas, quodque gravius est, & gemitu lacrymisque deplorandum, dum a Sacerdote attollitur cœlestis Victimæ, Dæmonibus terribilis, & humano generi salutaris, impudentissimi illi homunciones uno in terram genu posito; altero, collineantis ad scopum instar, extento, Deo, vitæ ac mortis arbitro, oris sui ac frontis duritiem objicere non erubescunt. Hos, inquam, impios homines acerbis pœnis addixit Rex *Ludovicus Magnus*, qui etiam Duella profligavit, aliosque abusus, sanctissimis, quas condidit, Legibus compescuit & e suo Regno eliminavit, adeo ut vere appellari possit Pius, religiosus, Catholicæ Fidei fortissimus Vindex, defensor Templorum, custos salutis, Hæresis extirpator, & laborantis Ecclesiæ subsidium. Hujus Christianissimi Regis constantiam Deus, immisissus sub ejus vitæ finem aliquot calamitatibus probare voluit, & primo quidem *Ludovicum*, Galliarum Delphinum, ejus unicum filium, undequinquaginta annos & dies quatuordecim natum, ex hac vita sustulit die XIV. mensis Aprilis anni 1711. Deinde, anno sequenti, seu die 12. mensis Februarii anni 1712. e vivis excessit *Maria Adaldis*, Regiæ Sabaudicæ domus, conjux *Ludovici* Ducis Burgundicæ, rum temporis Galliarum Delphini, qui etiam die 24. ejusdem mensis annos natus triginta mortuus est, eumque proxime secutus est ipsius Primo-

genitus Galliarum Delphinus, qui obiit die VI. mensis Martii ejusdem anni, adeo ut (quod nunquam in Gallis visum fuerat) Delphinus, Delphina, eorumque primogenitus intra unius duntaxat mensis spatium in vivis esse desierint. Hanc cicatricem, quam Regi *Ludovico Magno* tot charorum suorum inopinati obitus inflixerant, necdum obdurtam redintegravit mors alterius ejus nepotis Ducis videlicet Biterrensis, qui ex hac vita migravit die IV. mensis Maii anni MDCCXIV. Hanc gravissimam jacturam heroica constantia passus est *Ludovicus Magnus*, & rebus in adversis, sicut & in prosperis, æquam mentem jugiter servans, sese totum divino permisit arbitrio, ac tandem anno sequenti, alacri & impavido animo mortem adspexit, atque omnibus Ecclesiæ Sacramentis munitus, & in magnam spem veniæ a Deo obtinendæ erectus, cum incredibili fiducia, & heroica animi sibi bene constantis tranquillitate, ex hac vita abiit die 1. mensis Septembris anni 1715. postquam regnasset annos 73. Eam ex ista mortali vita sublatum *Clemens XI.* Pontifex Maximus impense in Consistorio laudavit, ejusque Christianam tam in vita, quam in morte pietatem, necnon beneficia, quæ contulit Ecclesiæ, celebravit elegantissima Oratione, quæ postea in lucem edita est, eritque virtutum *Ludovici Magni* perenne monumentum. Reliquit moriens *Ludovicus XIV.* Regni hæredem *Ludovicum XV.* annos duntaxat quinque & sex menses natum filium *Ludovici* Galliarum Delphi, qui ante Dux Burgundiæ vocabatur. Sub tutela *Philippi* Ducis Aurelianensis regnat nunc puer ille Regius qui jam duodecimum ætatis suæ annum ingressus præclara eximie virtutis specimina præbet. Utinam! hunc Regium Puerum Deus, qui dedit, diu incolumem server, eumque ad multos annos superstitem videant Galli. Utinam regius ille puer *Ludovicum XIV.* virtute exæquet, Galliam illustret, pacem conservet, hæreticos conterat, oppressos liberet, Ecclesiam protegat, Catholicam Religionem ubique amplificet, populum sibi a Deo creditum amet, & litteras, virosque litterarum cultores patrocinio suo

foveat. Hæc sunt vota mea, hæc sunt publicæ omnium Gallorum Regio Puero *Ludovico XV.* fausta precantium acclamationes.

D. Galliarum Regum, quos mox laudasti *Ludovici Just.* & *Ludovici Magni* in exterminanda Calviniana Hæresi zelus luculenter demonstrat, illos nomen Christianissimi, quod habebant a Majoribus hæreditarium, ut proprium sibi esset, illa pietate perfecisse. Meminerant optimi illi Reges, hunc gladium, quo donati fuerant suæ inaugurationis die, non tam ad Regni sui, quam ad Reipublicæ Christianæ fines proferendos, & ad Regnum ab hæretica pravitate illæsum Deo conservandum accepisse. Verum, licet uterque Galliarum Rex, ob profligatam in suo Regno Calvinianam hæresim, immortalī laude dignus sit, censeo tamen, Reges Hispaniæ, qui, ut nuperrius audiui, Hispaniarum Regnum ab hæresi, quæ sæculo 17. late grassabatur, & alia Regna infecerat, purum illibatumque servaverunt, majorem promereri laudem. Horum itaque Hispaniæ Regum, qui de Religione Catholica tam bene meriti sunt, res præclare gestas, egregiasque doctes paululum hic expendere debemus.

M. Postquam *Philippus II.* Hispaniarum Rex, Politicis in rebus administrandis eximius, in adversis constans, consilio sagacissimus, & in defensione Fidei Catholicæ vigilantissimus, fato functus esset die 13. mensis Septembris an. 1598. sicut jam observavimus in Colloquio 1. in Historiam sæculi xxi. *Philippus III.* ejus filius superstes unus ex pluribus, quos ex variis uxoribus *Philippus II.* susceperat, Regnum Hispaniæ, annos natus viginti, gubernare cepit. Pacem cum *Henrico IV.* Galliarum Rege *Philippus II.* Hispaniarum Rex, paulo antequam moreretur, constituerat apud Vervinos die 2. mensis Maii anni 1598. indeque regnante, post obitum patris sui, *Philippo III.* Hispania & Gallia pace altissima fruebantur. Bellum tamen Hispani cum Batavis gerebant, eo quod *Albertus* Archidux (cui *Philippus II.* Hispaniarum Rex suam suam *Claram Eugeniā Isabellam* dederat uxorem, eique, in dotem Belgicas Provincias cum Burgundiæ, & Ca-

rolesii Comitatus attribuerat) *Ostendam* munitissimam in Flandrico Littore Urbem, quam Batavi detinebant, expugnasset, eamque Batavis eripuisset. Hæc fuit origo belli Hispanos inter & Batavos, ex quo tamen nulla gravia eruperunt damna. Sed longe graviores calamitates & integram fere ruinam anno 1610. passi sunt Mauri, qui in Hispaniis degebant. Hæc quippe Gens perfidiæ nata, cum secreta consilia cum Africanis & Turcis iniret de excutiendo Hispanorum jugo, quod intolerabile esse conquirebatur, multisque promissis *Henricum IV.* Galliarum Regem, & *Jacobum I.* Angliæ Regem, ad tam nefandum Consilium pertrahere tentaret (utroque tamen Rege, hæc vana promissa rejiciente) *Philippus III.* Hispaniarum Rex, ut se penitus, Regnumque suum a continuis Maurorum machinationibus liberaret, die X. mensis Januarii anni 1610. edictum de eorundem tota Hispania expulsionem promulgavit, quod eodem anno executioni mandatum est, expulsorumque numerus fuisse dicitur novies centorum millium, e quibus innumeri in Africam transfretarunt, alii per Gallias, variasque Provincias dispersi, spoliati, pessime habitati, & rerum omnium penuria laborantes, misere fere omnes perierunt. Non potuit tamen hæc perfida natio in integrum aboleri, quia non pauci ex illis Mauris, mutatis sedibus, ignoti in Hispania manserunt. Eodem anno *Philippus III.* Hispaniæ Rex a *Xequo* Mauritanie Rege rogatus, ut ei suppetias ferret adversus fratrem suum *Zidanum*, ejus industria *Larachiam* cepit, firmissimum totius Africanæ oræ Oceanicæ propugnaculum, ad Columnas Herculeas ex opposito Gadum, tam Hispanis, quam omnibus illac navigantibus semper infestum. Obiit *Philippus III.* Hispaniarum Rex anno 1621. ætatis suæ 43. Regni 23 reliquitque Regni hæredem filium suum annos sexdecim natum, dictum *Philippum* hujus nominis iv. quo regnante, plura memoria & observatione digna contigerunt, quæ hic juxta ordinem Chronologicum referam. Primo, in Africa Rex Marochi propugnaculum ab Hispanis ad fluvium Mamoram prope *Larachiam* ante ali-

aliquot annos constructum, terra mari-
que anno MDCXXI. obsidens, magna
strage repulsus est a Classe Hispanica,
quæ etiam ad Fretum Gaditanum trigin-
ta duas naves Batavicas bene instructas
Venetiis redeuntes aggressa, aliquot ce-
pit, alias submersit aut fugavit. Præter-
ea, regnavit *Philippo IV.* Lusitani an.
1640. ab Hispanis defecerunt, sibi-
que Regem elegerunt. Quod quidem ut cla-
rius intelligas, in memoriam tuam revo-
care debes, *Philipum II.* Hispaniarum
Regem, postquam *Sebastianus* Lusita-
niæ Rex in Bello Africano fuisset occi-
sus, sicut ostendimus in primo Colloquio
in Historiam Sæculi XVI. armis occu-
passe Lusitaniam Regnum, illudque an.
1580. ademisse *Antonio*, filio spurio *Luo-*
dovici, qui *Joannes III.* Lusitaniam Re-
gis, & *Henrici* Cardinalis frater erat.
Mortuo illo *Antonio* (quem Lusitani post
obitum *Sebastiani* Regem acclamave-
rant, & quem tamen *Philippus II.* Hi-
spaniarum Rex e Solio deturbaverat) ju-
ad Lusitaniam Regnum devolutum est ad
Theodosium, Bragantiam Ducem, cujus
mater *Catharina* Regni Lusitaniam hæres
legitima erat. At *Theodosius*, Bragantiam
Dux, cum Regno recuperando imparem
se sentiret, nihil movit, noluitque se tam
lubrico difficilique negotio implicare.
Non inde tamen Lusitani animos de-
sponderunt, sed potius Francorum ac Ba-
tavorum armis defensi, Hispanorum ex-
cutere jugum, sibi-que creare Regem ha-
bitis clandestinis Consiliis constanter de-
creverunt. Administrabat tum tempo-
ris, nomine Hispaniarum Regis, Lusi-
taniæ Regnum *Ducissa Mantuana*, Re-
gis patrua, sed tota ferme auctoritas erat
penes *Michaellem Vasconcellosium*, qui Lu-
sitanos acerbe nimis & inclementer ha-
bebat. Lusitani itaque, quos jam diu Ca-
stiliarum dominationis, & importuni *Mi-*
chaelis Vasconcellosii jugi tædebat, die pri-
ma mensis Decembris anni 1640. facta
roanu atque conglomerato agmine, in
Mantuanae Ducissæ Palatium irrupe-
runt, plenis ad crepitantibus buccis sa-
pius inclamantes: *Libertas*, Regisque
Bragantiam Ducis nomina crebro usur-
pantes. Nec inter verba & clamores hæ-
serunt Lusitani, sed *Michaellem Vascon-*

cellosium obruncarunt, ejusque corpus
exangue in publicum projecerunt, ut in
eo membratim discerpendo concitata
multitudo furorem suum satiares. Hæc
ut vidit *Ducissa Mantuana*, clam evasit,
& in Monasterium se recepit. Tum Lusi-
tani *Joannem*, Bragantiam Ducem, filium
Theodosii, Regem Lusitaniam crearunt,
qui die XV. ejusdem mensis Decembris
solemni consecratione inauguratus, sibi
Joannis IV. nomen ascripsit, eumque Bra-
gantia, Insulæ Acoræ, omnesque Lusita-
niæ subditæ in India Regiones, ut ve-
rum & legitimum Lusitaniam Regem sa-
lutarunt. Tentarunt quidem *Philippus IV.*
& *Carolus II.* Hispaniarum Reges, va-
lido in Lusitaniam misso exercitu, gran-
dem illam jacturam refarcire, sed amif-
tum illud Regnum hætenus recuperare
non potuerunt. *Joannes* Dux Bragantiam,
Rex a Lusitanis declaratus, dictusque, ut
mox diximus, *Joannes IV.* obiit Olyf-
sione die VI. Novembris anni 1656.
duosque reliquit filios *Alphonsum* & *Pe-*
trum. *Alphonsum* hujus nominis IV. Pa-
tri immediate successit, & mortuus est
die 12. Septembris anni 1683. In ejus lo-
cum successit est ejus frater *Petrus* hujus
nominis I. illoque mortuo die IX. men-
sis Decembris anni 1706. *Joannes* hujus
nominis V. Patri suo *Petro* in Regnum
Lusitaniam successit, atque etiamnum fe-
liciter regnat.

Eodem anno, seu 1640. quo Lusitani
ab Hispanis defecerunt, erupit in aper-
tum Catalanorum rebellio, quæ quidem
inde ortum habuit, quod Castilianum
Imperium impatienter ferrent Catalani,
ægreque viderent, suas immunitates ac
consuetudines antiquas, quarum retinen-
tissimi sunt, palam a militibus Hispanis
violari. Rebellionem ossi sunt Catalani
a Ducis *Cardonii*, Præfecti sui, nece;
tum Legatos in Galliam miserunt, qui
Regis *Ludovici XIII.* fidem & auxilium
implorarent. Eorum votis annuit Rex
Christianissimus, missoque in Catalau-
niam quadraginta militem hominum e-
xercitu, cui præerat *Mothæus Hudancur-*
tius, longe omnium nobilissimam victo-
riam de Hispanis ad Herdanum retulit anno
1641. ac paulo post Comitatum Rosci-
nonensem occupavit, eumque Reg. Hi-
spa-

spaniæ nunquam restituendum suis ditio-
nibus perpetuo addixit. Huic Catalano-
rum rebellionem addam gravem sedi-
tionem, quæ die 8. mensis Julii an. 1647.
Neapoli exarsit, & qua factum prope
est, ut Rex Hispaniæ *Philippus IV.* Re-
gnum Neapolitanum amitteret. Hanc
seditionem excitavit vilis quidam ho-
muncio, Urbis Neapolis piscarius, no-
mine *Thomas Anellus*, vulgo dictus *Me-
saniel*, cujus uxor a Ministris Regiis in
ergastulum detrusa fuerat eo solo nomine,
quod ne solitum tributum solveret, pau-
lulum farinæ furtim coemisset. Ea in-
juria offensus *Thomas Anellus*, e vestigio
se liberatorem patriæ professus, plebem,
immanibus supra modum tributis ac ve-
ctigalibus oppressam, facile excitavit ad
arma, in Magistratus Hispanos armis
grassatus est, tantaque apud seditiosos,
gratia atque auctoritate valuit, ut eorum
animos ac voluntates flecteret ad arbi-
trium, eique cum summa potestate im-
peraret. At, die post rebellionem nona
in amentiam incidit *Thomas Anellus*, hu-
jus seditionis Auctor, & a suis cæsus est.
Turbæ tamen, illo cæso, non fuerunt
confopitæ, ad quas fovendas *Henricus a
Lotharingia*, Dux Guisus, qui tum tem-
poris Romæ degebat, protinus advola-
vit, inhians spei Regnum Neapolitanum
ad se, opitulante Galliarum Rege, trans-
ferendi. Sed spe sua delusus est, cumque
Gallorum destitutus auxilio, impar es-
set ineundo certamini cum valido exer-
citu, quem illuc an. 1648. misit *Philip-
pus IV.* Hispaniarum Rex, fugam arri-
puit, & in urbe Capua comprehensus in
Hispaniam captivus adductus est, sicque
dum Regnum Neapolitanum affectavit,
perdidit libertatem, & Neapolitani ju-
gum Hispanicum denuo subire coacti
sunt. Hunc exitum habuit famosa illa
Neapolitana seditio. Denique, regnan-
te in Hispania *Philippo IV.* orta est Lega-
tum *Ludovici XIV.* Galliarum Regis in-
ter & Legatum Hispaniarum Regis de
prærogativo jure honoris, loci, sedis &
ordinis, gravis contentio in Britannia
Majore, ubi die decima mensis Octobris
anni 1661. occasione data solemniter Le-
gati Suecorum Londinum, Regiam Ur-
sem, ingressus Baro *Battevilleus*, Hi-

spaniarum Regis Legatus apud Anglos,
a Comite *Stradeo*, Regis Christianissimi
Legato, priores honoris partes sibi de-
ferri voluit, ejusque currum per vim præ-
cessit, adjutus præsertim a vili plebecu-
la, auro hispanico corrupta, quæ currus
Comitis *Stradei* rhedis circumfusa equos
trucidavit, eaque opportunitate usus
Regis Hispaniarum Legatus, honoris &
loci prerogativam, contra morem, nullo
negotio obtinuit. De hoc insigni dede-
core Ministro suo inuito certior factus
Christianissimus Rex *Ludovicus XIV.* il-
latæ injuriæ vindictam flagitavit, eam-
que paratus aperto ulcisci bello, jussit
Archiepiscopum Ebredunensem, qui
tum Matrili Legatum agebat, ab aula
recedere, nisi abunde sibi fieret satis.
Nullam in hac resarcienda injuria cun-
ctationem adhibuit *Philippus IV.* Hispa-
niarum Rex, sed statim Baronem *Batte-
villeum* sua Legatione abire præcepit,
misitque in Galliam Legatum extraor-
dinarium Marchionem *a Fuente*, qui
coram viginti septem tum Legatis, tum
Subdelegatis ceterorum Principum fi-
dem dedit Regi Christianissimo, futu-
rum nunquam ut Hispaniarum Rex de
primatus honore cum ipso contenderet.
Hoc pacto resarcita ac penitus deleta est
illata Ministro Regio violati honoris in-
juria. Hæ sunt res præcipuæ, quæ ge-
stæ sunt regnante in Hispania *Philippo
IV.* Bella autem, quæ hic Hispaniarum
Rex egit cum Christianissimis Regibus
Ludovico XIII. & *Ludovico XIV.* consul-
to hic omnino prætermittam, quia tam
fuse superius ea descripsimus, dum de
Galliarum Regibus sermonem institui-
mus, ut telam hanc denuo retexere ne-
cesse non sit. Mortuus est *Philippus IV.*
Hispaniæ Rex die xvii. mensis Septem-
bris anni 1665. & statim post illius fune-
ra Rex Hispaniarum acclamatus est *Ca-
rolus* hujus nominis II. ejus filius, qui ta-
men cum quadriennis duntaxat puer es-
set, ac subinde Sceptro regendo impar,
rerum summa, ex testamento Regis ad
Matrem *Mariannam* devoluta est, cui ju-
vandæ Consiliis suis sex Regni Proceres
fuerunt pariter destinati. Hic, ne actum
agere videar, altissimo silentio præteri-
bo diuturna Bella, quæ *Carolus II.* Hi-
spania-

spaniarum Rex cum Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* in Belgio & in Catalauniageffit, quæque, cum jam a nobis referendo victorias *Ludovici XIV.* fuerint breviter descripta, supervacaneum omnino esset ea denuo attingere, ac plane inutile tibi iteratis repetitionibus fastidium ac molestiam creare. Narraboduntaxat Messanenſium civitatis in Sicilia defectionem, quæ regnante in Hispania *Carolo II.* contigit Anno 1674. Messanenſes, jugi Hispanici ferendi impatientes, post sæpius iteratos tumultus, & intestina dissidia, quibus nobiles & plebei varias in factiones scindebantur, in apertam tandem secessionem anno mox memorato ab Hispaniarum Regis fide proruperunt contra Marchionem Bajonensem Siciliæ Proregem, explicatis perduellionis vex illis, rebellavit, neque amoto eo Præfecto, eique successore Duce a *Ferrandina*, adjuratam fidem redire voluerunt, seque Christianissimo Regi *Ludovico XIV.* dederunt. His protinus militare auxilium tulit *Ludovicus XIV.* misitque ad illos Marchionem *Valavonium*, qui sex armatis navibus instructus, & onerariis tribus, cum omnis generis comædatus copia, Hispanicam Classem, quæ cum 22. navibus & XIX. triremibus, aliisque navigiis perduelles Messanos obsidebant, fugavit anno 1675. urbemque ingressus, arces, munitiones, & præsidia, quæ ad urbem tutandam conferre poterant, Gallis militibus consignavit. Novum paulo post subsidium Messanenſibus attulit Dux *Vivonius*, qui a Rege *Ludovico XIV.* Messanenſium Prorex dictus Classem Hispanicam, quæ cum XX. navibus & XVI. triremibus viam aditumque ei intercludere tentabat, disjecit, & cum onerariis octo, armatisque navibus novem, incolumis portum penetravit, & tanquam libertatis Vindex a Messanenſibus, multa lætitiæ specimina ingeminantibus, exceptus ac Prorex salutatus est. Verum, diuturna non fuit Messanenſium ex sua rebellione concepta lætitia, Rex quippe Christianissimus ann. MDCLXXVIII. pertæsus tot dispendiorum, quæ in Messanenſibus protegendis & alendis sustinere cogebatur, illos tandem deferere, ac propriis fati relinquere statuit. Messanam itaque Rex

classem cum Marescallo a *Favillada* misit, ut inde Gallici exercitus copias retraheret & in Gallias revocaret. Hujus Gallorum discessus rumore, ubi percrebuit, conterriti Messanenſes, qui imminentes ad defectionis vindictam Hispanos verebantur, obnixè postularunt, ut sibi liceret Classem Gallorum conscendere, seque libero subducere exilio, quod ipsis ubi primum fuisset concessum, quadringentæ & quinquaginta e præcipuis Messanenſium familiis, quæ Hispanorum clementiam despondebant, Urbem deferentes Massiliam appulerunt, e qua tamen Urbe, post breve aliquot mensium intervallum, novo exilio, e tota Gallia facessere jussi sunt, eo quod, ut ajunt, Massiliensem portum prodere, atque incendere statuisſent. Sic Messanenſes, aliique Siculi pœnas luerunt rebellionis suæ, qua nihil perniciosius est, & perturbato ordine sursum ac deorsum omnia miscentur. Hinc Apostolus Paulus cap. 13. Epistolæ ad Romanos præcipit Christianis, ut quibuslibet potestate publica præditis obtemperent, excepta Fidei, & pietatis causa: *Omnis anima, inquit, Potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi a Deo, quæ autem sunt, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt &c.*

D. Intellego sane, nihil subditorum rebellione adversus Principes perniciosius esse, sed optarem vehementissime, ut post nimium diu toleratas a nobis bellorum miseras, Principes Christiani tandem aliquando communibus consiliis incumberent in studium pacis, quæ fons est, parens, alitrix, ampliatrix, & tutatrix rerum bonarum omnium, sine qua nihil usquam florens, nihil tutum, nihil purum aut sanctum, nihil aut jucundum hominibus, aut gratum superis esse potest. Ex adverso, origo omnium malorum bellum est, & per illud marcescunt florentia, dilabuntur aucta, labascunt fulta, pereunt bene condita, amarescunt dulcia, quodque gravius est, languescit pietas, labefactatur Religio, & undique vitia exundant. Sed, ne a proposito nostro longius discedamus, perge, quæso,

quiso, & narrare, quæ gessit *Carolus II.* Hispaniarum Rex.

M. Ceteras inter virtutes, quibus *Carolus II.* Hispaniarum Regem Deus ornaverât, eximia fuit pietas, cujus specimen haud vulgare hic referam ex Epistola, quæ ex Hispania Antuerpiam missa est, quamque *Daniel Papebrochius*, Societatis Jesu, in fronte sui *Propilæi* ad acta Sanctorum mensis Maii integra exhibet. Ad serenitatem Auræ captandam die xx. mensis Januarii anni 1685. extra Urbem Matritum egressus Rex *Carolus II.* Sacerdotem in via reperit cum Sanctissimo Sacramento administraturum pauperi cuidam olitori graviter ægrotanti Sacrum Viaticum, & continuo ejiciens sese rheda, humoque stratus adoravit Dominum suum. Deinde, confurgens oravit Sacerdotem, ut in Regiam transiret Rhedam, ipse vero nudo vertice, & galerum manu tenens, pedes sequutus est rhedam, quousque veniretur in locum jacentis infirmi, ibique Rex mansit genuflexus nuda in humo, donec officio functus esset Sacerdos. Peracto tandem ministerio, Rex, post relictam infirmo amplam eleemosynam, Sacerdotem regia rheda vectum, secutus est, & Sanctissimum Sacramentum adorans, pervenit ad Ecclesiam *S. Marci*, ubi ea alacritate vultus, reverenti modestiæ admixta, genuque flexus, non assurrexit prius, quam finita cæremonia, Benedictionem Sacerdotis, cum ceteris, qui intererant, excepisset. Ex hoc exemplo Regis Catholici, coram cæli terræque Domino sese, quanta poterat, religione humiliantis, discere debemus, quantam Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum nobis inferre debet reverentiam præsentia, devotionem pro cælesti gratia, qua mentes nostras implet, fiduciam pro futura gloria, cujus nobis pignus datur.

Anno MDCLXXIX. *Carolus II.* Hispaniarum Rex nupsit *Maria Ludovica Aurelianensi*, Natione Gallæ, & filiæ *Philippi Ducis Aurelianensis*, & *Henricæ Annæ Stuartæ*. Sed ea conjuge mortua absque prole, secundas nuptias iniit *Carolus II.* cum *Anna Maria Neuburgi* Principe an. 1690. ex qua nullam itidem prolem suscepit, cumque variis ac pene continuis mor-

bis conflictaretur, obiit prima die mensis Novemb. an. 1700. ætatis suæ xxxix. Regni xxxv. In suo, quod ante mortem condidit, Testamento successorem in Regnum Hispaniæ designavit & instituit *Philippum* Ducem Andegavensem, ex tribus *Ludovici* Galliæ Delphini filiis secundum, qui in Hispaniam profectus, mirabiliter omnium generum atque ordinum conspirante consensu exceptus est, & Rex Hispaniarum inauguratus. Sed sub initium regni sui gravissimo, ut superius diximus, bello impetitus est *Philippus V.* ab Imperatore, aliisque Foederatis Anglis, Batavis, Lusitanis, ac Duce Sabaudia, qui eum e Soglio deturbare tentarunt. Rex tamen *Philippus* cum Gallis foederatis & Hispanorum, quorum corda sibi devinxit, opibus, copiis, armisque instructus, nulla vi ab Hispaniarum regno divelli unquam potuit; sed etiamnum, tota plaudente Natione Hispanica, regnat, ac Sceptro potitur.

D. Belli, quod in *Philippum V.* Hispaniarum Regem, Imperator, alique Foederati concitarunt, superius quidem meministi, sed nunc vellem, ut hujusce Belli initium, progressum, atque exitum paulo distinctius describeres, & omnes hinc inde res gestas, prælia, victorias, captas urbes, aliaque id genus juxta annorum seriem disposita breviter delibares, quo videlicet momentosi hujus negotii, quod ancipiti rerum eventu totam Europam suspensam & in medio fluctuantem per multos annos tenuit, plenam, & accuratam notitiam habere possim.

M. Cum vario eventus diuturni hujus Belli, cujus calamitates, damnaque prope sentimus, late describere nimis longum esset, & ab instituto nostro penitus alienum, rem totam paucis conficiam & ea, quæ sunt explorata magis, vel ob oculos nostros posita, omniumque sermone celebrata, verbo perstringam, integram hujus Belli Historiam secururis aliis Scriptoribus relicturus. In primis, *Philippus V.* Hispaniarum Rex, an. MDCCII. cepit Guardastallum, seu Guastallam, Urbem in Ducatu Mantuano, eodemque anno Galli expugnarunt in Germania Traerbakium, Neoburgum & alias arces, Foederatorumque exercitum ad Frisingense Oppidum debellarunt. Aliam victo-

victoriam ad Spiram in Germania anno sequenti seu MDCCIII. reportarunt Galli, & Arcem *Kel*, Argentinx propugnaculum, atque Brisacum occuparunt. Classem Fœderatorum prope Malacam anno MDCCIV. fudit ac dissipavit Comes Tolosanus. At, dum fortuna Gallis blande arridere videbatur, ipsique jam canebar, Io triumphæ; Ecce subito ab his desecit fortuna, & ad Fœderatorum castra transiit. Gallorum quippe exercitus, qui in Germaniam penetraverat, & cum copiis Ducis Bavariz, quæ partibus *Philippi V.* stabat, socialibus armis se conjunxerat, cladem maximam post hominum memoriam accepit, & sicut superius annotavimus, ad locum dictum *Hœflet* fuit a Fœderatis cæsus ac tantum non deletus. Hanc cladem deinceps Galli nullo pacto in Germania refarcire potuerunt, sed hinc secedere coacti, locum Fœderatis hostibus reliquerunt, qui confestim captas a Gallis res receperunt, totam Bavariam armis devastarunt, & occuparunt, Landavium ad dedicationem compulerunt, Barcinonem in Catalaunia expugnarunt. Batavi quoque Belgium ditionis Hispanicæ invaserunt, & aliquot urbes arcæque, quæ in Belgio sub dominio regis Christianissimi erant, suam in potestate redegerunt. Meliorem fortunam an. 1705. Galli in Italia sunt experti. Nam præter urbes, quas ditionis Ducis Sabaudiz in Pedemontio subegerunt, Segusium, Ivream, Vercellas, Vervam, Villamfrancam, Nicæam cum ejus munitissima arce, Dux etiam Vindocinus, Gallorum exercitus Generalis Præfectus Fœderatorum exercitum in Italia devicit. His militariis secundis eventibus haud parum animati Galli, Taurinum, primariam Pedemontii urbem, & Barcinonem, munitissimam Catalauniz an. 1706. oblatione cesserunt. At, cum Galli eodem anno coram Taurino turpiter fugati, & in pugna Ramilliza data in Belgio die 23. Maii anni 1706. profligati fuissent, utramque oblationem solverunt, & illico Fœderati in Italia Ducatum Mediolanensem occuparunt: Regna Neapolitanum, & Sardiniz sese Imperatori dederunt. In Hispania vero victrix Fœderatorum exercitus multas clades intulit, *Philip-*

pum V. Matritum, urbem Regiam, deferere compulit, illumque forte e Solio deturbasset, nisi res suas afflictas ac pene perditas *Philippus V.* erexisset insigni illa victoria, quam in pugna Almanzena de Fœderatorum exercitu retulit die 25. mensis Aprilis an. 1707. Plures deinde rebelles civitates domuit *Philippus V.* ejusque dominio Urbes Illerdam & Tortosam, subjecit *Philippus Dux Aurelianensis*, Gallorum exercitus in Hispania Præfectus. Catalaunos tumultuantibus sæpius repressit ac frænavit *Dux Noallius*, a Rege Christianissimo *Ludovico XIV.* in Catalauniam missus. Interim, Fœderati unanimi conspiratione in unius Galliz perniciem toti simul incumbabant, illamque quadam quasi indagine circum undique cinctam quaquaverlum certatim aggressi sunt. Dux Sabaudiz, valido collecto exercitu, *Telonens*, fortissimum Gallo-Provinciæ oppidum maritimum, atque propugnaculum, terra obsidione vallavit, dum Angli potentissima instructi Classe mari oppugnarent. Sed ad pihilum reciderunt omnes Fœderatorum conatus. *Telo*, terræ marique obsessus, expugnari haud potuit, Anglorum naves ad sua littora revolarunt, Dux vero Sabaudiz Alpes cum suo exercitu iterato trajecit, viamque remitti coactus est. Non tam feliciter Gallorum res in Belgio cesserunt. Fœderati siquidem anno 1709. Gallorum exercitum prope Odenardam cæciderunt, urbesque Insulam, & Gandavum invaserunt, anno vero sequenti, seu 1710. Tornacum expugnarunt, datoque prælio ad locum, dictum *Masplacquet*, prope urbem Bagacum, Nerviorum Metropolim, Gallos denuo vicerunt, eandemq; Metropolim Urbem, vulgo *Mons* dictam, acturum occuparunt. Eodem an. 1710. Comes *Starambez*, a Fœderatis cum numerofo exercitu in Hispaniam missus, Matritum usque penetravit, actumque tum temporis fuisset, ac penitus conclamatum de *Philippo V.* Hispaniarum Rege, ni Dux Vindocinus, a Rege Christianissimo, in Hispaniam missus, sua virtute devictum Fœderatorum exercitum & ex Hispania pulsum in Catalauniam retrulisset. Nihilofecius Fœderati Bellum contra Galliam adeo acriter inflaurabant, ut ingenne profiteri debeant, nullis unquam

quam Galliarum hostibus fuisse vel tantas vires, vel tantas iras, vel tantas denique spes, atque subinde tam formidolosa Galliarum tempora, cujus antea bella ad hoc praesens ludicrae duntaxat velitationes, umbratilesque proluiones esse videntur, Hujus Belli incommoda persensit Christianissimus Rex *Ludovicus XIV.* Aegre vidit angustias Galliarum totius, inopis atque exhausti aerarii labem, mercaturae silentium diuturnum, fortunarum ruinas atque interitum, tributorum pondera, populorum questus, calamitosam Galliarum Regni faciem. Indoluit, quod eo atrocissimo Bello Hispania foris & intus esset aequae depasta, direpta & conculcata; quod denique infelix Belgium, aeternum & commune Belli theatrum, addictum esset incendiis, horrore, ruinæ, depopulationi. Tot malis permotus Rex *Ludovicus XIV.* conditiones pacis, Regno licet Galliarum probrofas, ad facilius suorum hostium animos ad pacem & conciliationem inflectendos proposuit, in quas tamen Fœderati in Congressu, Gertrudembergæ habito, venire detrectarunt. Sed, dum pax desperata plane videbatur, commodum adfuit, votisque *Ludovici XIV.* annuit *Anna*, Angliæ Regina, quæ confestim Galliam inter & Angliam armorum inducias imperavit, suosque milites e Batavorum exercitu retraxit. Quo factum est, ut, semel imminutis ac fractis Fœderatorum viribus, nullo negotio fuerint a Gallis superati, animos eis præsertim faciente Marescallo *de Villars*, plurimarum palmarum Duce, & Gallorum exercitus in Belgio Generali Præfecto, qui Batavorum exercitum ad extremas angustias redactum prostravit, ac profligavit, urbem Landrecium ab obsidione liberavit, Duacum, aliasque urbes ab hostibus captas deditione recepit, & multis rebus præclare gestis hostes terruit, & jacentes Gallorum animos recreavit. Tum Fœderati ad auscultandas conditiones pacis promptos sese exhibuerunt, & in Congressu Trajectensi habito die 11. mensis Aprilis anni MDCCXIII. diu optata pax, juxta conditiones, quas superius indicavimus, tandem conclusa est cum Anglia, Batavia, Lusitania, Sabaudia, Prussia, Gallia, & Hispania.

Intercessit quidem huic paci *Carolus VI.* Imperator, bellicue aleam adhuc experiri voluit, sed paulo post, quietis publice procurandæ percupidus, & rerum bellicarum pertæsus, pacem cum Rege Christianissimo *Ludovico XIV.* pepigit die 11. mensis Martii ann. 1714. Barcinonem, quæ in Catalaunia resistantiæ vexillum erexerat, post longam ac pertinacem obsidionem armis perdomuit *Philippus V.* & Insulam Majoricam suo subjecit dominio. Lubens hic prætermitto aliud bellum, quod idem Rex *Philippus V.* paucis abhinc annis cum *Carolo VI.* Imperatores ejusque fœderatis Gallis, Anglis, ac Duce Sabaudia in Italia gessit, quia de origine, progressu, atque exitu istius belli, quod Regi *Philippo V.* infelicitè cessit, sat superque diximus superius. Memoria tamen maxime dignum est, quod idem *Philippus V.* Hispaniarum Rex, ann. 1724. generoso rerum mundarum contemptu sese Hispanico Regno abdicavit, ejusque moderandi habendas filio suo primogenito *Ludovico*, Principi omnibus suis numeris absoluto, tractanda reliquit, ut constat ex Litteris, quas super hac re publicavit *Philippus V.* quasque religiosissimo Rege dignas jure optimo judicarunt omnes veræ pietatis cultores. Gratulabantur, applaudebant, atque felices sese clamitabant Hispani, quod novum nacti essent Regem *Ludovicum I.* quo florentiorem exoptare haud poterant, quique Patris sui indolem sic expresse, sic absolute referebat, ut moderatione, clementia, liberalitate, & niveo vitæ candore, ceterisque id genus Christianis virtutibus, & ad pacem factus, & ad fortitudinem institutus videretur. Has præclaras virtutes, quæ in hoc juvene Rege mirum in modum præfulgebant, summis laudibus efferebant Hispani, atque majora perfectæ virtutis exempla progressu temporis ab ipso expectabant. Sed o fallaces hominum spes! dum *Ludovico I.* Hispaniarum Regi nihil ad summam prosperitatem deesse videretur, dum illum ætas integra in spem diuturnæ vitæ vocaret, dum denique præstantissimis virtutibus sic adolesceret, ut Regni moderatione, & maxime studio Catholicæ Fidei tuendæ & amplificandæ, formam optimi Regis exprimeret: Ecce acerbissima

simā mors, quæ nullum neque sexus, neque ætatis, neque roboris, neque formæ novit discrimen, ex insidiis illico erumpens, hunc Regem, qui erat amor populi, Regni salus, æqui rectique tenacissimus cultor, ex summo rerum fastigio in humum præcipitavit, illumque annos XVII. natum, post degustatum per septem circiter menses Hispaniarum Regnum, die XXI. mensis Augusti anni MDCCXXIV. Mundo eripuit. Uxorem duxerat Ludovicus I. Hispaniarum Rex, filiam Philippi, Ducis Aurelianensis, Galliarum tum temporis Regentis, qui nuperrime vitam cum morte commutavit. Sed ea viduata marito, relicta Hispania ad natale solum, propriosque lares reversa est. *Philippus V.* mortuo filio suo Primogenito *Ludovico I.* recepit die VI. mensis Septembris anni MDCCXXIV. Regni Hispaniarum gubernacula, quæ etiamnum sapientissime moderatur, totumque Orbem optatissimæ pacis, quam hoc anno MDCCXXV. cum augustissimo Imperatore *Carolo VI.* inivit, munere fortunavit.

D. Utinam hoc munere semper fruamur, & sublatis jugibus dissidiis, litibus ac bellis, quæ tetram omnium malorum lernam accersunt, rapinis, sanguine, cædibus, ruinis, sacra prophanaque miscent omnia, tandem aliquando Christiani Principes æterna socientur pace, quam Christus Dominus suis Discipulis tam solícite commendavit, quam tot argumentis natura docet, tot illecebris ad eam invitat, tot laqueis trahit, tot rebus compellit, & de qua canit quidam Poeta:

— Pax optima rerum,

Quas homini natura dedit.

Sed ne te dicentem diutius interpellem, ostende, quæso, quinam fuerit Status Ecclesiæ sub Regibus, qui Sæculo XVII. Angliæ Regnum gubernarunt.

M. Ex quo Angli, regnante *Henrico VIII.* factō Schismate, ab Ecclesia Romana desciverunt, & ad omnes de Religione doctrinas inhiare cæperunt, variis se se implicuerunt erroribus, novos ritus, rescissis antiquis, novas cæremonias, novas leges, novam Religionis formam

Graves. Hist. Tom. VIII.

introduxerunt, uno verbo instituerunt novum populum, novamque Rempublicam multis laceram partibus, variis ac contrariis Sectis & superstitionibus divisam atque distractam, in quam exemplum politum est, in quo gentes omnes facile agnoscere possunt, præcipitem illam sacris in rebus innovandi licentiam, vel causam exitii, vel omen impendentis calamitatis esse. At enim, Angli ab avita Religione Catholica semel extorres, & in varias abrepti Sectas, Regum suorum Imperium superbe, arroganterque detrectarunt, eorum auctoritatem spreverunt, jura conculcarunt, Magistratum Edicta violarunt, vitæ suæ voluerunt esse arbitri, qui Religionis fuerant, parique audacia, qua divinas leges everterant, in leges humanas insurrexerunt, & in suos Reges grassati sunt; quorum alios, ut mox dicemus, occiderunt, eorumque loco tyrannos succederunt, alios vero e Regno expulerunt, & invalores ad Solium Regium sublimarunt. Hæc omnia comperta habebis ex serie ac Historia Angliæ Regum, quam hic breviter, quoad ejus fieri poterit, describam. *Elizabetha*, Angliæ Regina, annis matura, & sanguine satiata Catholicorum, quem crudeliter effuderat, anno MDCIII. mortua, regnare cœpit *Jacobus*, ejus nominis Scotiæ Rex VI, Angliæ Primus. Trina conspiratione a suis subditis hæreticis impetitus fuit ille Rex. Primæ conspirationis auctores fuerunt Comes *Gauricus*, ejusque frater *Alexander*, ambo hæretici Protestantes, qui agre ferentes, quod Rex *Jacobus* Ministros in Scotia exauctorasset, & Episcopis dignitatem & auctoritatem, quam ipsis hæretici Presbyteriani, qui Puritani dicuntur, ademerant, reddidisset, in eum conjurarunt, eumque ad Perthum oppidum omni procul dubio occidissent, nisi protinus Rex domesticos advocasset, a quibus hi duo scelestissimi Sicarii trucidati sunt. In eorum Cadavera sævitum est, nihilque omissum, ut omnes tam detestandum parricidium execrarentur. Hæc prima in *Jacobum* Regem conspiratio contigit in Scotia anno MDC. Alteram in caput suum conjurationem detexit Rex *Jacobus* anno 1603. quo in Angliam

C

in-

ingressus est, ubi clandestinis hæreticorum Procera Consiliis fœmina Marchio *Arbella*, regio sanguinea nata, jam Angliæ regina fuerat designata. Sed hæc conjuratio extincta est multorum sanguine, quorundam carere ac bonorum jactura. Postrema conjuratione rex *Jacobus* ab Hæreticis appetitus est anno MDCV. quo perditissimi ac projectæ conscientie homines regem, plerisque Angliæ Proceres, pulvere tormentario de medio tollere, atque proscindere moliti sunt, quorum tamen oculis patefactis insidiis, opportune Regis, aliorumque saluti consultum est. Hæc nefanda Consilia sola Hæresis, Tartarea Furia, in Anglorum mentes immittere potuit. Sola, inquam, Hæresis, quæ in Anglorum pectoribus dominabatur, hanc in Reges suos edocuit scitiam, quam nec *Dionysius* ullus, nec *Mexentius* ullus, nec *Phalaris* ullus novit. Sed Angli semel a Catholica Fide extorres, fidem suis Regibus juramento obstrictam observare non curarunt. Eorum Scriptores, præsertim *Buchanannus*, & *Stephanus Junius Brutus*, libros ediderunt, ut populum ad rebellandum contra Reges provocarent. Eorum Magistratus judicandi, damnandi, & occidendi Reges funestum exemplum, ut mox ostendimus, præbuerunt. Denique, eorum Episcopi ac Ministri ad tutandos errores suos latiusque propagandos, Evangelii turbam, Martis turbam fecerunt, & populum, ultro ad furiam propensum, magis accenderunt, ad arma, ad cædes, ad strages in Catholicos inflammaverunt. Ex quo facile intelligere potes, quam longe lateque ab Evangelio Christi, quod prædicaretur Apostoli, discreper novum illud hæreticorum Evangelium. Christus quippe in Evangelio pacem, quam toties in omni vita sua commendaverat, maxima sollicitudine commendavit moriturus, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*. Præcepit Christus, ut reddamus *que sunt Cæsari Cæsari, & que sunt Dei, Deo*. Apostoli, Evangelii Christi præcones, pacis omine Fideles in suis Episcopis salutabant, eisque præcipiebant, ut obedirent Præpositis suis etiam discipulis, & sublimioribus potestatibus subditi essent. De Apostolis

& Discipulis Christi dictum est: *Quam speciosi pedes nunciantium pacem, evangelizantium bonam, nunciantium salutem*. At, o prorsus sublatam e rebus humanis frontem! apud Anglos novi Hæreticorum Evangelii Præcones classicum canunt, sursum ac deorsum cursitant ut bellum excitent, tumultuantem populum animant ad pugnam, incitant ad mala, provocant ad perniciem, quodque gravius est instigant vel ad occisionem Regum suorum, vel ad eos e Regno expellendos, atque his tam impiis factis prætexunt titulum pium, & sternunt viam ad propagandum Evangelium suum. His infestis doctrinis & Hæreticorum placitis imbuti Angli in Regem suum *Jacobum*, hujus nominis primum, Principem alioqui adeo pacis amantem, & ab armis alienum, ut ad aspectum nudati gladii illico exanimaretur; sæpius conjurarunt, cumque, licet in Catholicos probe animatum, compulerunt ut in eos sæviret. Regnavit in Anglia *Jacobus*, hujus nominis Primus, annos XXII. & obiit die XXIV. mensis Martii anni MDCXXV. annos natus undecsexaginta, eique successit *Carolus* ejus filius, hujus nominis primus, qui perpetuas cum Anglis subditis suis dissensiones habuit, & tandem ab illis occisus perijt non minus funesta, quam probrosa morte. His dissensionibus *Carolus* Regem inter & Anglos ejus subditos locum ac principium dedit *Georgius Villierius*, Dux *Bukinghamus*, qui solerti ingenio, eleganti morum probitate, aliisque præclaris dotibus præditus, maxima apud *Carolus* Regem Angliæ gratia & auctoritate pollebat, sed post me ad populum audiebat, eo quod nimium imperiosus esset, sibi plus æquo fidens, & honoris-avidissimus. Hinc suprema Angliæ Curia, cum prædictum *Bukinghamum* multorum criminum inlimumatum, ad suum tribunal trahere vellet, negavit se Regi quidquam concessurum subditi priusquam ante iudices purgandi sui causa *Bukinghamus* selesisteret. Nullam hujus expollulationis supremæ Curie, quam vocant *Parlamentum* rationem habuit *Carolus* Rex Angliæ, sed potius novo honore *Bukinghamum* dignatus est, quem misit ad ferendum auxilium hæ-

reticis Rupellæ, Urbis rebellis, quæ a Ludovico XIII. Galliarum Rege, tum temporis terra marique obsidebatur. Capta autem a Rege Christianissimo ea perduelli Civitate, *Bukinghamus* re infecta rediit in Angliam, ejusque reditu erupit in Anglia in Regem conjuratio, cui vires addidit oborta paulo post inter duas ejusdem Regni Sectas gravissima contentio. Quod quidem ut clarius intelligas, observare debes, inter innumeras pene Sectas, quibus scatet Angliæ Regnum, duas esse præcipuas, quæ Angliam ac Scotiam in duas prope æquales partes dividunt. Prima est *Anglicanorum*, qui partem aliquam Hierarchiæ, & quosdam Ecclesiæ Catholicæ ritus retinent, ac præcipue Ordinationem Episcoporum, indeque *Episcopales* appellantur. Alia Secta est *Presbyterianorum*, qui nullam Episcoporum jurisdictionem agnoscunt, nullamque Ordinationem. Dicuntur etiam *Puritani*, quod asserant, se puram Hæresiarchæ *Calvini* doctrinam sectari. Huic porro enato inter duas illas Sectas, quæ in Anglia latissime patent, acerrimo dissidio initium dedit Cantuariensis Archiepiscopus, qui nimio studio Sectæ Anglicanorum, seu Episcopaliæ, addictus, voluit Presbyterianos, seu Puritanos, ad Sacrorum ritus ab Episcopis præscriptos adigere, sicque eorum inflammavit odia, ut tandem conflata occulte ab illis seditio in apertum proruperit. MDCXXVII. & tam in Scotia, quam in Anglia vehementer exarserit. Primum, Scoti ab obsequio *Caroli* Regis defecerunt, quos tamen ut ad obedientiam revocaret Rex, Marchionem *Hamiltonium* misit. Sed cum resipiscere armaque deponere nolent Scoti, copias adversus illos eduxit Rex, qui tamen a suis Ministris proditus, iniquam pacem cum Presbyterianis Scotiæ & Angliæ pepigit, moxque Londinum reversus, a Suprema Senatus Curia multis prærogativis fuit spoliatus: Hi, qui Regi favebant, in carcerem conjecti, ultimoque supplicio affecti sunt, inter quos fuit Comes *Straffordius*, vir apprimè Catholicus, Regi *Carolo* devotissimus, ejusque exercitus Generalis Præfectus. In hunc tamen Comitem, quasi

insidias Regi struxisset, Sententiam mortis tulerunt rebelles Parlamentarii. Verum, Comes *Straffordius* ad locum supplicii deductus, se ab hoc nefando scelere purgavit in oratione admodum pia, quam ann. MDCXLI. propediem moriturus habuit ad populum, ut moris est apud Anglos, quamque integram gallice redditam Clarissimus *Antonius Arnauldus*, Doctor Sorbonicus, descripsit Capite XVIII. primæ partis Apologiæ, quam pro Catholicis adornavit. Hæc mors Comitis *Straffordii* non fuit ultimus hujus Tragædiæ Actus. *Carolus* Rex Angliæ seditiosos, quorum Dux erat Comes *Essexius*, anno MDCXLII. duplici certamine superavit. At sequenti anno Parlamentarii Regi bellum indixerunt, ejusque exercitum ann. MDCXLIV. dissiparunt, ac superarunt. Accessit ad fovendam illam rebellionem oborta eodem anno apud Anglos Secta, quam vocant, *Independentium*, qui causantes libertatem Evangelicam, nec Synodorum, nec Episcoporum auctoritati, nec Regis, aut alterius hominis imperio parendum esse distabant. Horum societati se addixit perfidus *Cromwellius*, quem statim rebelles crearunt supremum Legarum sui exercitus, cui jam *Thomam Fairfaxium* præfecerant. Interim *Carolus* Rex, crescentibus in dies rebellium viribus, fractusque infelici tot præliorum exitu, ad castra Scotorum, qui illum invitaverant, eique suam fidem obligarant, tamquam ad azylum, se recepit. At Scoti, auro deliniri, Regem suum infestissimis ejus hostibus sædum in modum tradiderunt. Fugit tamen Rex *Carolus* in Insulam, sed a Præfecto illius Insulæ captus, de novo incidit in manus hostium, præsertim *Cromwellii*, qui non jam per cuniculos, sed aperte in ejus vitam grassari cepit, ejusque Causæ in suprema Londini Curia cognoscendæ præficiendos judices curavit, quos habebat devotos sibi ac penitus addictos, viros nimirum post hominum memoriam sceleratissimos. Curia potestati subjacere se omnino negavit Rex *Carolus*, & confessum (quod horret calamus scribere) a Parlamentariis, a suis subditis per summam & a sæculis inauditam injustitiam, tanquam ty-

rannus, proditor, homicida, & publicus Angliz hostis capite damnatus est. Ad locum supplicii die ix. Februarii an. 1649. perductus Rex *Carolus*, populum paucis allocutus, & ad pacem adhortatus, cervicem porrexit, quam ei perlonatus car-nifex abscidit. Sic funesta morte extin-ctus est *Carolus* hujus nominis I. Angliz rex, quam si, ejurata Hæresi, pro Reli-gionis Catholicæ veritate appetiisset, Martyrii palmam fuisset adeptus. Vixit annos unum & quinquaginta, & regnavit annos viginti quinque. Ejus cadaver, cu-jus conspectu suo satiare oculos voluit ne-quissimus *Cromwellius*, delatum est ad Vincelas, locum sepulture Angliz Regum, & juxta *Henricum* VIII. Angliz regem fuit humatum. His ita contra om-ne jus divinum & humanum gestis, *Oli-vasius Cromwellius*, totius hujusce Tragediæ auctor, pro sui criminis pietio, si non no-mine, saltem re, tulit diadema, & ca-ducam regni Angliz possessionem ad se traxit. Obiitit quidem aliquandiu *Crom-wellius* Princeps Vvallie, *Carolus* I. Angliz Regis filius, qui in spem regni recupe-randi erectus, nomen *Caroli* II. assumpsit, & a Scotis, jam regie preditionis pœni-tentibus, Rex Scotiæ acclamatus ac ina-guratus est anno 1650. At *Cromwellius* omnem ad Regnum aditum *Carolo* II. præ-cludit. Hiberniam novæ a se in Anglia institutæ Reipublicæ jugum subire coegit, & Scotorum exercitum, cui præerat *Car-olus* II. commisso prælio anno MDCLI. omnino prostravit. Occisa sunt in eo certa-mine tria hominum millia, captivorum ad quinque millia hominum fuerunt, fugitque Rex *Carolus* II. in veste plebeja, quo melius lateret inter Anglos, multisque in itinere adversis casibus jactatus, ac metu mortis semper animis obverfante percul-sus, tandem Gallicum litus attigit, & Luteriam pervenit die 30. mensis Octo-bris ejusdem anni MDCLI. Pulso itaque e Regno *Carolo* II legitimo Rege, ty-rannidem arripuit *Cromwellius*, qui, post-quam pacem cum Batavis anno 1653. pepigisset, Angliz, Scotiæ, & Hiber-niæ Regnorum Protector renunciatus est, Regisque titulo insigniri noluit, eo quod re-gium nomen jam populo invisum reddi-disset; sub hoc tamen minus ambizioso

Protectoris nomine Regnum Angliz pote-
state majori, quam ipsi Reges, gubernavit vir ille verutissimus, docuitque suo exemplo, Tyrannos aliquot atque secle-ratos, saltem ulque ad obitum, in hac vita esse fortunatos. Obiit *Cromwellius* die 13. mensis Septembris anni 1658. eoque vita functo, *Richardus*, ejus filius Primogenitus, Angliz protector pro-clamatus est. Sed *Richardus*, ingenio & industria patri suo longe dissimilis, tan-toque ferendo oneri impar, statim luccubuit, & ab Anglis anno MDCLIX. abdicatus est. Tum duarum partium odiis tota Anglia conflagravit; prioris Dux erat *Lambertus*, qui Anglicanis coisitis præfatus, & regi nominis hostis infensissimus, Angliz Protectoris dignitatem sibi arrogabat: Posterioris *Monkus*, qui clam a rege *Carolo* II. stabat, eoque in-scio, rem ipsius tacitus promovebat, ac tandem Parliamentariorum animis in *Carolum* Regem conciliatis, magnam illam molitionem anno MDCLX. felici exitu perfecit, Anglosque induxit ut ad *Carolum* II. perhonorificam Legationem mitterent, eumque Regem acclamarent. Ea accepta Legatione rex *Carolus* II. una cum fratribus suis, Duce Eboracensi, & Duce Gloucestriæ, in Angliam appulit, atque Rex coronatus, Londinum magnifico apparatu, festivique omnium gratulationibus ingressus est. Sic extincta ty-rannide, & attritis rebellibus, pristina auctoritatem Rex Angliz *Carolus* II. recepit, & paulo post, virtute Ducis Ebo-racensis, fratris sui, quem Anglicanæ Classi præfecerat, celeberrimam victo-riam de Batavis anno MDCLXV. repor-tavit, capis, vel demerfis viginti duabus hostium navibus, & occiso *Obdamo*, Clas-sis Bataviæ Duce. Hanc victoriam, variis ludis, festivisque ignibus Angli eodem anno Londini celebrarunt, quamvis hæc urbs gravissima affligeretur peste, quæ tam acriter per plures menses in ea grassata est, ut desiderata sint hominum nonaginta septem millia. Pacem cum Batavis anno MDCLXVII. iniit Bredæ *Carolus* II. Angliz Rex, iis pactis, ut quæ alterutra pars flagrante bello occupa-
passet, ea ipsi jus esset retinendi. At Bellum Batavis, qui Anglorum animis
Monar-

Monarchicæ potestati infesta consilia suggeriebant, & amorem libertatis instillabant, iterum an. 1671. indixit *Carolus II.* fœdusque pepigit cum *Ludovico XIV.* Galliarum Rege, qui meditatum aliquot jam abhinc annis bellum in Batavos ortus est tribus exercitibus, in quibus, ut antea diximus, 120. millia militum stipendia merebantur. Dux Eboracensis, *Caroli II.* Angliæ Regis frater, qui quæ post ipsum in Anglia regnavit, nomine *Jacobi II.* vocatus; Dux, inquam, Eboracensis, Gallorum Classi adjunctus, *Adrianum Ruiterum*, Batavorum Classis Architalassum, navali certamine penitus deletum, contrivit. Galliarum vero Rex *Ludovicus XIV.* multa Batavorum Oppida, arces & præsidia continenti victoriarum cursu subegit, ultimamque cladem fœderatis Provinciis omni procul dubio intulisset, ni duobus intempestivis casibus fuisset præpeditus. Contigit enim primo, quod Batavi, ad extremas angustias & in desperationem acti, campos undarum eluvione, solutis earum repagulis, late depopulati, suis ipsi manibus omnes, qui adhuc sibi supererant, terræ tractus, ne in Gallorum potestatem venirent, infecerint, eoque pacto Gallis ad alias necdum captas Bataviæ urbes omnem aditum præcluserint. Contigit secundo, quod Supremus Angliæ Senatus Londinensis, qui ægre admodum ferebat, quod *Carolus II.* Angliæ Rex, paulo antequam Batavis Bellum indiceret, in gratiam Catholicorum libertatis conscientia Decretum promulgari jussisset: Id, inquam, ægre ferens supremus Angliæ Senatus, palam negavit, se Regi ad tantum belli sustinendum pondus quidquam concessurum, nisi prius latum illud conscientia Diploma rescidisset: quod Rex, jam exhausto ærario Regio, invitum rescidit, ea que molliori indulgentia hæreticos Regni sui audaciores reddidit, & ad novas concitandas turbas petulantiores. Hinc Angli Regem suum *Carolum* compulerunt, ut cum Batavis reconciliaretur, & ut Catholicos Regi in viros redderent, Jesuitas aliosque in Anglia Catholicos anno 1678. accusarunt, quod facta conspiratione Regem *Carolum*, totumque Regnum perdere decrevissent. Hujus calumniae

Graves. Hist. Tom. VIII.

ac fictæ Catholicorum in Regem Angliæ conjurationis Architectus, fuit *Shaftburius*, Angliæ Cancellarius, & Catholicorum infensissimus hostis, qui ad exequendum illud Mysterium iniquitatis & negotium perambulans in tenebris, falsos testes subornavit, præsertim quemdam *Titum Oatem*, nequissimum ac projectæ conscientia virum, Calvinistarum ad Catholicos, & a Catholicis ad primæ hæresis Sectatores transfugam, qui perfricta fronte Catholicos accusare, & in judicium vocare ausus est. Sed sceleratissimi illius hominis calumnias detexit, & Catholicorum super hac ficta in Regem Angliæ conspiratione innocentiam egregie ac invictis momentis vindicavit *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, in *Apologia*, quam Gallice scripsit, pro Catholicis Angliæ parte I. At, quamvis, insontes essent Catholicos, in illos tamen a falsis testibus accusatos, & vana illius conspirationis in Regnum suspitione implicatos, hæretici Angli anno 1679. atrociter sævierunt, suoque furori, eorum sparso ubique sanguine, litarunt. Patuit paulo post, hæreticos fictæ illius conspirationis in Regem, Catholicis injuria adscriptæ, esse auctores. Anno siquidem M D C L X X X I I. perfidus jam laudatus, *Shaftburius*, juratus Catholicorum hostis, *Carolus* Regem Angliæ, ejusque fratrem Ducem Eboracensem, facta conspiratione, occidere decreverat. Sed deprehensus a Catholicis Angli conjuratorum malignis artibus, *Shaftburius*, conjurationis caput, in Hollandiam præcipiti fuga se se proripuit. Dissipatam illam conjurationem anno sequenti renovarunt hæretici Angli, & novis captandis occasionibus intenti, gemino Regis, ejusque fratris Ducis Eboracensis parricidio se sedare constanter decreverunt, dum Rex ejusque frater ad publicum aliquod spectaculum, seu ad annuam Taurorum pugnam, quæ Londini decimo Kalendas Julii haberi solet, convenire, sui que copiam populo facere debebant. Hanc clandestinam conjurationem exequi dum meditabantur improbi illi homines, unus illorum concepti parricidii pernitentia ductus, rem totam aperuit Regi, cujus jussu plures

res intercepti conjurati, capite aut exilio mulctati sunt. Paulo post tempore quam istam conjurationem disturbaverat *Carolus Rex Angliæ*, in morbum incidit, jamque propediem moriturus, Catholicam Religionem, quam ab annis bene multis jam secreto coluerat, professus est, & ab Hæresi absolutus, sacroque Viatico refectus a Patre *Joanne Huddleston*, Monacho Benedictino Anglo, sicut constat ex illius, & aliorum occultorum testium fide, & ex multis certissimis Actis ac monumentis, quæ illustrissimus Dominus *Philippus Michael Ellis*, olim *Jacobi II. Regis Angliæ* Cappellanus, nunc vero in Italia Episcopus Signinensis, accurate refert in Epistola, quam die 25. mensis Augusti anni 1709. direxit ad *Dominicum Berninum*, quamque idem *Berninus* integram inseruit Tomo IV. *Historiæ*, quam Italico Idiomate descripsit, *Hæresum*, a pagina 691. usque ad paginam 697. Obiit autem *Carolus II. Angliæ Rex* die XVI. mensis Februarii anni 1685.

D. Non miror sane, quod in Angliæ Regno, tot Hæresum Sectis sædissime conspurcato innumera concitentur turbæ dissensionum, quibus concordia civium, vis legum, auctoritas Principum ac Magistratum penitus opprimitur. Sublata quippe semel avita Religione, periclitantur leges, erumpunt inter cives aperta odia, nec Regum auctoritas tuta esse potest apud hæreticos, quorum illud ingenium est, ut impatientes dominationis sint, potestatem Regum & Principum occulte primum & quasi per cuniculos, tum postea, ubi se se dat occasio, aperta vi & professis odiis oppugnent, leges immutent, pervertant instituta, ac Majorum imperium superbe, arroganterque detrectent. Quid igitur mirum, si Angli, qui, post Schisma ab eorum Rege *Henrico VIII.* conflatum, tot Sæculorum, tot ingeniorum venerandam Ecclesiæ Romanæ auctoritatem spreverunt, hominis unius tandem legibus & imperio subesse nolint, juraque Regia conculcent, qui divina tam audacter, tam insolenter protriverunt? Sed proseguere, queso, seriem Regum Angliæ, & ostende, quem *Carolus II.* successorem habuerit?

M. Eodem die, quo *Carolus II. Angliæ Rex*, e vivis excessit, *Jacobus Eboracensium Dux*, ejus frater, ab universis Regni Proceribus, singulisque Ordinibus Rex Angliæ salutatus est, quamvis se Catholicum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ addictum palam profiteretur. Sub Regni sui exordium *Jacobus* hujus nominis II. Angliæ Rex, feliciter compressit conspirationem commotam a *Montmutio Duce*, qui Regnum affectabat, illudque sibi, utpote Hæretico, deberi pettendebat, non vero *Jacobo II.* qui Catholicam Religionem aperte profitebatur. Erat autem hic Dux *Montmutius*, extincti Regis Angliæ *Caroli II.* filius spurius, qui, conciliatis sibi Hæreticorum animis, ad Solium Regium omni arte, occultisque coitionibus irrepere molitus est. Eo jubente, Comes *Argillius*, hujus conspirationis fautor, mense Maio, & ipse mense Julio sequenti excensionem in Angliam facturi navem conscenderunt. Sed insaufum uterque nactus est exitum. Comes *Argillius* rebellionis scelus Edimburgii in Scotia tertio Idus Julii capite luit. Dux vero *Montmutius* pari sorte prælio victus, captusque Londini die 21. ejusdem mensis Julii Regiam dignitatem, quam ambierat, cum rei lætæ Majestatis capitali supplicio commutavit. Sic auspiciato repressis rebellibus ac conjurationis auctoribus, *Jacobus II.* Regnum Angliæ moderari capit, cumque Catholicam, seu Romanam fidem, profiteretur, Catholicos Angliæ, a tot annis crudeli jugo depressos, in libertatem asserere, eisque conscientiæ libertatem concedere voluit. Quæ res Hæreticos Angliæ ita offendit, ut adversus optimum illum Regem occultam excitarent conjurationem, quæ postea in apertum prorupit, quæque perfidum illum populum summæ turpitudinis nota apud posteros inuret. Hanc conscientiæ libertatem Catholicis a Rege *Jacobo* concessam Heterodoxi urbis Edimburgii in Scotia cum nec ferre, nec permittere vellent, in eos an. 1686. insurrexerunt, eorum domos diripuerunt, eisque graviora damna intulissent, nisi Comes *Perthius*, hujus Urbis Præfectus, confestim milites immisisset in eos seditiones, qui partim caesi, partim fugati, reli-

reliqui destinato supplicio puniti sunt. Non minus in Anglia contra hanc conscientiae libertatem Catholicis a Rege *Jacobo* indultam tumultuabantur Hæretici Episcopi, quos proinde Rex præcepit in carcerem conjici, qui tamen postea ejus jussu custodia dimissi, infestum in Regem animum foverunt, & conceptam conspirationem acius urgere cæperunt. Inter hæc, *Jacobo II.* Angliæ Regi ex uxore *Maria Eleonora*, ex Principum Estensium Familia natus est die 20. Junii anni 1688. filius, quem *Jacobi* nomine, & Vvallix Principis titulo insignitum voluit. Hujus Principis ortum sicut omnes Catholici summa gratulatione exceperunt, quod Catholicam Religionem in Anglia paulatim restitutum iri sperarent; ita Hæretici Angliæ iniquis ac molestis animis tulerunt, quod sibi fingerent, futurum ut Princeps ille Catholica Religione imbutus, & Regi patri suo, sacris Romanis addicto, succedens, Regna Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ Fidei Romanæ & Communioni restitueret. Ex eo itaque Vvallix Principis ortu occasionem arripuerunt Hæretici Angliæ intelligendi Guillelmum Principem Arausicanum, ut absque mora in Angliam veniret, ferretque opem adversus *Jacobum* Regem, a quo Religionem, Legesque Regni pessumdari cavabantur. Hamum devoravit ambitiosus Princeps Arausicanus, & vectus Batavorum classe, mense Octobri anni 1688. vela fecit, eoque in Angliam vix appellente, statim conspiratio in Regem *Jacobum* erupit. Hanc Anglorum conspirationem, Batavorum, ac præsertim callidissimi Principis Arausicani artibus contextam, principio jam subodoratus fuerat *Ludovicus XIV.* Rex Christianissimus, qui confestim *Jacobum*, Regem Angliæ, admonuit instantis periculi; cujus amantissimis monitis si credidisset Rex *Jacobus*, facile ad ipsa conjurationis cubilia, recentibus adhuc veltigiis, pervenisset. At, dum invictam defensionem spondentibus, sed punica fide, Anglis plus æquo credit Rex *Jacobus*, primo destitutus est a Classe sua, inde etiam a terrestribus copiis, quæ per summam perfidiam ad Principem Arausica-

num deficientes, suum Regem in extremum vitæ discrimen adduxerunt, a quo ut se, Regiamque familiam subduceret Rex, primum salutis Reginæ & Vvallix Principis fuga consuluit; Deinde, inspecto infidæ lux agentis animo, mense Decembri ejusdem anni ex Anglia discessit, & in Gallias, quo Reginam conjugem, filiumque suum jam præmiserat, post maxima terra marique vitata pericula, pervenit mense Januario an. 1689. Elapso Rege, *Guillelmus* Princeps Arausicanus, gener *Jacobi* Angliæ Regis (nupserat quippe *Maria*, ejusdem *Jacobi* Regis filix) Regnum Angliæ invasit, & Rex Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ fuit acclamatus, dictusque *Guillelmus III.* Obiit *Maria*, conjux Principis Arausicani, dicti in Anglia *Guillelmi III.* die XVIII. mensis Decembris anni 1694. Princeps vero Arausicanus, Regni Angliæ invasor, dictusque *Guillelmus III.* e vita migravit die 19. mensis Martii an. 1702. Mortuo *Guillelmo*, Principe Arausicano, Angli in Regio Throno collocarunt *Annam*, Hæreticam, *Jacobi II.* e Regno Angliæ pulsi, filiam, *Georgii* Principis Daniæ conjugem, quæ mortua est die 12. mensis Augusti an. 1714. Denique, post obitum *Anna* Reginæ Angliæ, nova in Regno Angliæ facta est rerum conversio. Comitibus quippe Generalibus Principes Catholicos a regio Angliæ Sceptro exclusos penitus declararunt, jusque regnandi in Anglia contulerunt in extraneum Principem Hæreticum, seu in *Georgium*, Ducem Hannoveranum, qui etiamnum dominatur in Anglia, quæ Reges ex sua gente fastidiosius dedignata externi tandem Principis jugum ac servitutem subiit, nec sat poenarum hætenus dedit, quia cædis Regis *Caroli I.* scelere, & in Regem *Jacobum II.* e Regno pulsum nefandissimæ conjurationi longior ultio debetur.

D. Quam tandem sortem habuit Rex *Jacobus* hujus nominis II. qui a suis subditis e Regno Angliæ fuit tam injuste pulsus, & e Regio Solio a *Guillelmo*, Arausicano Principe, deturbatus?

M. Electum e regno Angliæ Regem *Jacobum II.* & in Gallias cum Regina conjuge sua, & filio suo Vvallix Pri-

cipe, in cunis adhuc vagiente, appulsum Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* omni comitatus officio excepit, Regium *S. Germani* prope Parisios Palatium, cum Regio Prætorianorum & Officialium apparatus, habitandum dedit, illum erexit afflictum, & cum ipso vires, arma, thesauros, Classem perliberaliter communicavit, uno verbo, nihil intentatum reliquit *Ludovicus Magnus*, omnesque suas in eo curas fixit, ut *Jacobus* Rex Solio paterno redderetur. Multi in Hiberniæ Regno a partibus Regis *Jacobi* stabant, quos *Tyrconellus* Comes in fide continebat, Rexque ipse ad hanc Insulam appellens præsentia sua confirmavit. At princeps *Arafricanus* commissa anno MDCXC. pugna ad Boynam fluvium, victoria potitus est, & *Jacobus* Rex in Gallias proiit. Animum tandem non despondit, sed iterum in Regnum suum regressum tentavit, cumque adversa ubique fortuna uteretur, nec ulla recuperandi Regni spes affulgeret, tandem Princeps *Arafricanus*, ubi de pace generali actum est, legitimus trium Regnorum Angliæ, Hiberniæ, & Scotiæ possessor renunciatus est, sicque funesta rerum conversione *Jacobus*, Rex legitimus, vidit, se tribus illis Regnis exutum a genero suo, qui Anglorum rebellionem compescere, & tria hæc Regna Socero suo asserere strictissimo affinitatis & gratiarum debito tenebatur: Sed quid non mortalia pectora cogit Regni sacra fames? Si autem quæras, quorsum permiserit Deus, ut rebelles Hæretici Angli in tam iniqua causa vicerint, & cur bellum, quod Rex *Jacobus* adversus illos gessit, quoque nullum unquam justius & sanctius gestum fuit, infelicem habuerit exitum? breviter respondebo, id iustis & arcanis causis, quas nobis perscrutari haud licet, permisisse Deum, sed præsertim ad puniendos Anglos, utpote indignos, qui, post profligatam Catholicam Religionem, Catholicum Regem tam cito haberent. Voluit etiam Deus comprobata tot rebus adversis invictam Regis *Jacobi* constantiam illustriorem reddere, eamque immortalis corona præmiare, quam religiosissimus ille Rex, eximia pietate, clementia, ceterisque aliis vir-

tutibus Christianis præditus, jam, ut speramus, adeptus est, quam spern nobis faciunt pia ejus in vita opera, & tranquilla, vereque Christiana mors, quam obiit in Regio *S. Germani* prope Parisios Palatio die 16. mensis Septembris anni 1701. Reliquit Rex *Jacobus* filium, *Vallix* Principem, qui in jura patris sui succedens, dictus est *Jacobus* hujus nominis III.

Superfunt adhuc tria observatione digna, quæ ad Statum Ecclesiæ sub Principibus Sæculi XVII. attinentia hic silentio prætermittere haud possum. Primo, advertere debes, jam adulto Sæculo decimo septimo, seu circa annum MDCL. extinctam fuisse Dynastiam *Taminorum*, quæ a multo jam tempore Sinensibus imperabat, & confestim Sinarum Imperium occupatum esse a *Tzumteo*, Magno Tartariæ Chamo, qui paulo post mortuus filium reliquit *Chimchium*. Hic totum Sinarum Imperium, Bello post annos septem confecto, sub jugum misit, cumque imperasset usque ad annum 1662. e vivis abiit, ejusque filius, dictus *Kamhi*, vel *Numhi*, amplissimo Sinensium Imperio potitus est. Sub hoc Imperatore, qui etiamnum apud Sinas dominatur, haud levem persecutionem passi sunt Vicarii & Missionarii Apostolici occasione Ediæti, quod prædictus Imperator die XXX. mensis Septembris anni MDC. promulgavit, eoque non solum approbavit Cærimonias cultus, quem Sinenses Cælo, Philosopho *Confucio*, parentibus defunctis, & Idolo *Chim hoam* exhibere solent, sed etiam districte præcepit, ut in toto Sinarum Imperio ab omnibus inviolabiliter observentur. Eo tamen non obstante Imperiali Ediæto, *Clemens XI.* Pontifex Maximus, de Sinensium salute maxime sollicitus, post diurnam discussionem & maturam deliberationem, speciali Decreto Anno 1704. cærimonias Cultus Sinensium tanquam supersticiosas, & Idolatriæ labem infectas damnavit, misitque in Sinarum Imperium Dominum *De Tournon*, Patriarcham, Sedis Apostolicæ Legatum, ac postea Cardinalem, ut Pontificium Decretum ab omnibus Vicariis & Missionariis

tionariis Apostolicis illius Imperii executioni mandari, ac servari curaret. Sed ad Sinarum Imperium appulsus ille Sedis Apostolicæ Legatus, dum pro suo officio Decreti Pontificii executionem urget, Edicto Imperatoris dato die 17. Septembris anni 1706. e toto Sinenſium Imperio facessere jussus est: ac tandem multis ærumnis affectus & in carcerem in urbe Macao conjectus, mercedem laborum suorum percepturus ex hac vitam gravit. Rata habuit *Clemens XI.* Pontifex Maximus, ea, quæ Cardinalis de *Tournon* in Sinarum Imperio ad procurandam Decreti Pontificii executionem Apostolico zelo accensus egerat, cum post mortem impente laudavit, dominum *Mairot*, Episcopum Cononensem, aliosque Missionarios, eo solo nomine e Sinenſium Imperio expullos, quod Sinenſium cultum reprobarent, Romam adventantes perhonorifice & summa cum benignitate excepit optimus Pontifex, ac tandem Fidei, cultusque divini puritatis conservandæ tenacissimus, publicavit Constitutionem, qua superstitionum cultum, quem Sinenſes Cælo, Philosopho *Confucio*, & Parentibus defunctis exhibent, toti Orbi a sedamnatum diserte declaravit, causamque finitam pronunciavit.

Alium observatione dignum Sæculo XVII. contigit sub *Amedeo* Sabaudia Duce, qui anno 1686. (æmulatus pietatem *Ludovici XIV.* Calvinianam Hæresim in Galliarum regno profligantis) Hæreticos in aliquot subalpinis Ditionis suæ Vallibus Edicto proſcripsit, eorum diruit templa; pseudo-Pastores, ac errorum præcones eliminavit, poenamque capitis statuit his, qui Hæresim ejurare & Catholicam Fidem obſtinata pervicacia amplecti renuerent. Sed pervicaces hæretici in desperationem acti ad salebroſa loca confugerunt, quorum aspero situ se tutari posse sperabant, & Viros Religiosos, qui ad eos in Fide instruendos missi fuerant, pessime habuerunt. Quo factum est ut Dux Sabaudia, eo copias duxerit, ad eos internecina clade delendos, ab Oratoribus tamen, qui Tigurinorum & Bernensium nomine supplicatum advenerant, ad misericordiam inflexus, illis pepercit, ea lege, ut quam-

primum ex ipsius Ditionibus excederent. At cum hæretici, larum ac rei familiaris amore ducti, huic legi nec parere, nec ab Hæresi recedere vellent, instaurato Bello in eos movit Dux Sabaudia, & expugnatis omnibus eorum munimentis, atque occupatis præcipuis recessibus, illos tandem exulare, ac solum vertere coegit. Id obiter observandum esse duxi ad laudem & immortalem gloriam Serenissimi Ducis Sabaudia, qui nunc, toto plaudente Orbe Christiano, Sceptro & Corona Regni Sardinia donatus est. Facere quippe non possum, quin erga sapientissimum illum Regem, Litteratorum munificentissimum patronum, de me ac meis in Pedemontio consanguineis optime meritum, prodeat coram, & erumpat quodammodo meus gratus animus, ac summa observantia, cujus monumentum, ac publicum specimen, impar licet, & Regia ejus Majestati parum opido respondens, malui hic dare, quam nullum.

Denique, sub finem Sæculi XVII. id est, anno 1696. post mortem *Joannis Sobieskhi* Polonia Regis, contigit in novi Polonorum Regis electione res observatione digna, quam hic breviter referam. Ex triginta duobus Dynastibus Palatinis, qui in Regem Polonia eligendum suffragia sua conferunt, viginti octo suffragia (agente potissimum Abbate *Peliniaco*, Regis Christianissimi tum temporis in Polonia Legato, nunc vero S. R. E. Cardinali) tulit *Franciscus Ludovicus Borbonius Contius*, Princeps, rei militaris peritia, omnique virtutum genere cumulatissime præditus. Quatuor autem duntaxat suffragia obtinuit *Federicus Augustus* Elector Saxonicus, qui tum Lutheranam Hæresim profitebatur. Non est dubium quin Princeps *Ludovicus Borbonius Contius* juxta Regni leges, & suffragiorum numerum, vere ac legitime Rex Polonorum fuisset electus; nihilominus facta rerum conversione, Elector Saxonicus *Federicus Augustus* feliciori fortuna, usus Regnum Polonia sibi vendicavit. Id nullo pacto potuit *Carolus XII.* Suecorum Rex magnanimus, avitæ virtutis, quam olim in *Magno Gustavo* tota Europa suspexit, non

non degener nepos, in quo solum vera, seu Catholica religio desiderabatur. Hic siquidem juvenis adhuc, sed fortissimus Rex, & ad Bellum natus devictis Moscovitis, & Daniæ Rege subactis, *Federicum Augustum*, Electorem Saxonicum, armis laceffivit, ejus exercitum, commisso prælio die 29. mensis Julii anni 1703. penitus delevit, illum e solio deturbavit, deditque operam ut Dynastes Palatini die 12. mensis Julii 1704. in Regem Poloniæ eligerent *Stanislaum Leczinski* Poloniæ Palatinum. Jus suum armis pro viribus tutatus est *Federicus Augustus* cum Moscovitis fæderatus, sed Suecorum Rex Moscovitas debellavit, compulit Regem *Federicum Augustum*, ut sese corona Regni Poloniæ die 24. mensis Septembris anni 1708. abdicaret, eamque cederet *Stanislao Leczinski*, quem, ut mox disimus, Rex Suecorum in Regem Poloniæ eligendum curaverat. Sed anno sequenti, seu die 8. mensis Julii anni 1709. Rex Suecorum, profligato penitus a Moscovitis ejus exercitu, per vias asperas, omnibusque invias, in Oppidum *Bender* Turcicæ dominationis, fugere, ibique diu manere coactus, locum ac tempus reliquit *Federico Augusto* Regnum Poloniæ recuperandi, quo nunc pacifice (jam mortuo Suecorum Rege, hoste ipsius infensissimo) potitur, & ejurata Lutherana Hæresi, qua antehac irretitus erat, Catholicæ, seu Romanæ Ecclesiæ Fidem palam profectur. Hæc *Federici Augusti*, Poloniæ Regis, sicut & ipsius filii, Saxonie Principis, ad Fidem Catholicam conversis Romanam Ecclesiam ingenti lætitia cumulavit, spemque facit, fore ut Saxonia, quæ Lutherana Hærescos parens fuit, caput, columen, ac propugnaculum, se se tandem aliquando in sinum Ecclesiæ Romanæ recipiat, & felicissima voluntatum, rerumque conversione, Populi illi, extincta Lutherana Hæresi, uno Fidei Catholicæ vinculo firmissime colligati, in unam & veram Religionem consentiant. Neodum quidem Voris respondit exitus ille, cujus explorata spes injecta est, sed brevi, ut certo auguramur, dies ille illucescet, quem Deus Optimus Maximus tanto

operi perficiendo præstituit, ejusque potentissimo præsidio freti Rex *Augustus* ejusque filius Saxonie Princeps, rem tam arduam, humanisque, quantæ sunt, viribus majorem, magnis animis aggredientur, & huic gravissimo negotio, quod auctore Deo susceperunt, & præpotentis Dei gloriæ addictum unice ac consecratum volunt, coronidem tandem imponent. Sic jacebit in Saxonia æternum Hæresis, florebit perpetuo Religio, vim suam instaurata, pietas ac fides obtinebit, & Regi *Augusto*, ejusque filio, Saxonie Principi, quos selegit Deus & tam gravi negotio nobilissimos actores præfecit, gratulabuntur illi omnes, qui eorum dignitati, ac veræ gloriæ student.

COLLOQUIUM II.

In quo describuntur Series & Gesta Summorum Pontificum, qui Saculo XVII. Sedem Romanum tenuerunt, & universæ Ecclesiæ præfuerunt.

D. **S**ERIEM Romanorum Pontificum, quam in Colloquio II. in Historiam Seculi XVI. usque ad *Clementem VIII.* perduxisti, continuare nunc debes usque ad *Innocentium XIII.* Pontificem Maximum, qui modo Sedem Romanam tenet, & quem utinam Deus Ecclesiæ suæ diu sospitem & incolumem servet. Quantum siquidem momenti ad confirmandam Catholicæ & Apostolicæ Fidei veritatem adferat legitima Romanorum Pontificum, ab ipso *S. Petro* Apostolo, cui gregis sui pascendi curam Christus Dominus concedidit, ad hæc nostra usque tempora continuata successio, vel inde facile intelligo, quod hæretici & schismatici omnes studium suum in hoc unum conferre videantur, ut fundamentum hoc, in quo Christus Dominus Ecclesiam suam ædificavit, subruere, & ex animis fidelium penitus extirpare possint. Quo circa, rem longe gratissimam mihi facies, si Romanorum Pontificum, qui a *Clemente VIII.* usque ad *Innocentium XIII.* nunc sedentem, universam Ecclesiam gubernarunt, seriem ac res præclare gestas, breviter in hocce Colloquio describere velis, ut ex illa sola con-

continua & nunquam interrupta Romanorum Pontificum serie omnibus Ecclesie Romanæ innotescat veritas, & obstruantur ora Hæreticorum, atque Schismaticorum, qui hanc continuam ac legitimam Pastorum successionem in suis Sedibus nullo pacto exhibere possunt.

M. Sedes Romana, ut sæpius te monui, integram habet seriem suorum Pontificum, qui post Sanctum Petrum Apostolorum Principem, universæ Ecclesie ita præfuerunt, ut & sanam a Christo Apostolisque traditam Doctrinam illibatam conservarint, & Hæreticorum errores detexerint ac profligarint. Qua quidem in re singularem Christi Domini bonitatem & providentiam suspicere debemus, quod cum in plerisque Ecclesiis, præsertim Antiochena, Alexandrina, & Hierosolymitana, quæ ab Apostolis erant fundatæ, Episcoporum continua series sæpius interrupta defecerit, sola vero Sedes Romana tam excellenti divinæ gratiæ privilegio dotata est, ut inter tot labentium temporum varietates ac difficultates invicta semper steterit, in tantis Tyrannorum persecutionibus portæ Inferi adversus eam prævalere non potuerint, & Fides Petri, pro qua Christus, ut ne deficeret, oravit, in successoribus Petri, perpetuo sacra tecta & nullius erroris labe contaminata viguerit ac etiamnum vigeat, semperque vigebit. Hinc præsci Sancti Patres, cum pro vindicanda ab Hæreticorum erroribus Catholice Fidei veritate decertarent, ab ipsis Apostolis deductam ac propagatam Romanorum Episcoporum successionem, tanquam validissimum arietem, destruendis illorum erroribus admovent, hoc peremptorio argumento illos jugularunt, & hanc demum certissimam Fidei regulam esse judicarunt, quæ cum visibili Pastore, seu Romano Pontifice, Christi in terris Vicario, per omnia consentiret. In hoc itaque Colloquio prosequemur Romanorum Pontificum successionem, quam in Colloquio I. in Historiam Sæculi XVI. produximus usque ad Clementem VIII. qui, postquam tredecim annos, ac triginta dies Ecclesiam Sanctissime gubernasset, vixissetque sexaginta novem annos, meritis quatuordecim annis longe cumula-

tior, in Cælum migravit quinto Nonas Martii ann. 1605. In ejus locum die 2. mensis Aprilis ejusdem anni, ut censet Papebrochius in *Conatu Chronico Historico ad Catalogum Romanorum Pontificum*, sexaginta Cardinales in Conclavi præsentibus suffecerunt Alexandrum Octavianum Medicum, ita dictum a Principe Mediceæ familia, ex qua originem ducebat. Patria erat Florentinus, Cardinalis Episcopus Prænentinus, & ad Principum conciliandam concordiam a Clemente VIII. Pontifice Maximo missus, præclare Legationibus functus, præsertim in Galliis, quo ab eodem Pontifice anno 1600. destinatus fuit, ut promissas a Procuratoribus Christianissimi regis Henrici IV. in ipsius ab Hæresi absolute conditiones coram exigeret, & reconciliationem ejusdem Regis Romæ factam in Galliarum Regno promulgaret, sicque omnis rebellionis prætextus factiosus, qui adhuc in armis erant, penitus adimeretur. Ad Pontificale Solum Alexander Octavianus Medicus sublimatus, appellari voluit Leo XI. & coronatus est die 10. mensis Aprilis ejusdem anni 1605. Sed hanc supremam dignitatem degustavit duntaxat, seditque dies 26. & obiit die 27. ejusdem mensis & anni. Hujus Summi Pontificis præclarum facinus Cardinalis Baronius Tomo 12. Annalium Ecclesiasticorum ad annum 1187. loquens de Gregorio VIII. duorum circiter mensium Pontifice, commemorat his verbis: *Leo sanctæ memoriæ Papa XI. ne unum quidem in Pontificatu mensem explevit. Orerum humanarum inconstantiam! Creatus Pontifex Kalendis Aprilis, esse moriturus defuit die XXVII. ejusdem, sed qui vere egregio, ac singulari virtutis exemplo, consummatus licet in brevi explevit tempora multa* Egrotans suasionibus plurimorum adduci non potuit, ut nepotem suum, modestissimum adolescentem, quem penes se educaverat, & unice diligebat, crearet S. R. E. Cardinalem. Vixit licet infirmus corpore, robora animi, id studiose petentium, importune exigentium, & extorquentium violenter quorundam Cardinalium, atque Regiorum Legatorum summam potentiam. . . . Confessionarium suum ista ingentem læge longius repu-

repulit, expulit, & ad se amplius accedere vetuit, ut quem magis indulgere affectui conjunctorum, quam animæ suæ salutis consulere cognovisset: delecto post hæc, ad factum munus penitentis impendendum, Viro dignissimo Petro de Matre Dei a Rocha Hispano Carmelitano, restituta observantia custode & propagatore, Sacrique Palatii a Clemente VIII. delecto Concionatore, sub cujus ministerio animam feliciter Deo reddidit, Victor & triumphator amplissimus. Et paucis interjectis, hæc de eodem Pontifice subdit Cardinalis Baroni: In triplici certamine triplici victoria gloriosus; triplici palma triumphans; eluso mundo, confuso Satana, sibi dominans, migravit in Cælum. Vacavit post obitum Leonis XI. Sedes Pontificia dies XVIII. & tandem die decimo sexto mensis Maii ejusdem anni Camillus Burghesius, Romæ natus, sed Senis ex illustrissima familia oriundus. Presbyter Cardinalis tituli S. Chrysogoni, electus est Romanus Pontifex, & coronatus in Festo Pentecostes, qui hoc anno incidit in diem XXIX. ejusdem mensis, dictusque Paulus V. quem rerum agendarum magnus usus, zelus honoris Dei & Ecclesiasticæ libertatis, singularis morum comitas, placida in omnes beneficentia, mores integerrimi, sagacissimum ingenium, & exquisita eruditio, ceteræque id genus virtutes egregie commendabant. In Specula Pastoralis constitutus Paulus V. egregiam navavit operam tum in tuenda & ornanda domo, tum foris propaganda & amplificanda Catholica Religione; tum etiam in evertendis Hæresibus, excindendis erroribus, statuendis antiquis Pontificum, Conciliorum, Patrumque sententiis, præsertim Sanctorum Augustini & Thomæ, quorum doctrinæ adeo addictus erat, ut in Congregationibus De Divinis Auxiliis, quas post obitum Clementis VIII. Pontificis Maximi reintegrari, ac denuo institui voluit, agitas Dominicanos inter & Patres Societatis Jesu de efficacia Gratiæ, & gratuita Prædestinatione Controversias, ad germanam Sanctorum Aquilini, & Angelici Doctorum mentem exigi ac dirimi debere decreverit. Sciebat quippe Paulus V. Summos Ponti-

fices, decessores suos, illustria de doctrina amborum Patrum testimonia protulisse, recolebat animo, Innocentium I. Celestinum I. Gelasium I. Hormisdam, Joannem II. Joannem IV. Nicolaum I. Leonem IX. Gregorium VII. Urbanum II. Martinum V. Clementem VIII. magnis Augustini Doctrinam laudum præconis extulisse. Meminerat etiam Innocentii V. Joannis XXII. Urbani V. Pii V. & Clementis VIII. Constitutionum, in quibus S. Thomæ Doctoris Angelici Doctrina recta, sana & sancta haberi jubetur. Hæc igitur luce plenus Paulus V. & tot ante se Pontificum exemplum secutus, impense colebat Doctrinam Sanctorum Augustini, & Thomæ Aquinatis, quem postremum appellabat splendidissimum Catholicæ Fidei Athletam, & cujus Scriptorum clypeo militans Ecclesia Hæreticorum tela feliciter elidit. Sed, priusquam res a Paulo V. Pontifice Maximo præclare gestas describendas aggrediar, lubet in antecessum referre rem certe singularem, quæ contigit in ejus electione, in qua Deus duobus potissimum administris usus est, doctissimis videlicet Cardinalibus Baronio, Eminentissimo Annalium Ecclesiasticorum Parente, & Bellarmino, acerrimo contra Fidei hostes Assertore. Cum enim Cardinales in Conclavi disceptarent, quem extincto Leone XI. Pontifici Maximo sufficerent, unus præ ceteris atate & gratia Cardinalis Dominicus Tussus, Mutinensis, hæc suprema Ecclesiæ dignitate dignior proponebatur, in eumque Galli & Hispani consensuri videbantur, jamque ad Sacellum, ut ad ejus genua procumberent, ingrediebantur Cardinales, cum repente Baroniæ cepit exclamare, Cardinalem Tussum parum idoneum Christianæ Reipublicæ futurum. Hæc Cardinalis Baroni voce strepitus adeo ingensexcitatus est, ut ei statim Cardinales, quos Conscientie vocant, inter quos princeps erat Bellarminus, adhæserint. Inter hæc, Baronium ipsum non pauci summum Pontificem acclamarunt, quibus ille manibus pedibusque resistit, orans, ut digniorem eligerent, onusque illud, Angelicis humeris formidandum, cui ferendo se imparē esse eximia modestia profitebatur, ejus humeris

ris

ris non imponerent. Pontificatum deprecante, & a se amoliente *Baronio*, in *Bellarminum* subinde conversa sunt Cardinalium Vota: Immo, ut *Ciaconii* Continuatores referunt in Cardinalis *Bellarmini* Vita, in Comitibus *Pauli V.* parum absuit, quin in Pontificem Maximum eligeretur; sed ipse Virum gravissimum, suum studium operamque pollicentem, ut desisteret, cohortatus est. Iis renuentibus atque obstitentibus, *Camillus Burghesius* a Carnalibus *Montaltio*, & *Aldobrandino* acclamari cepit, cumque vox Collegium pervasisset universum, extemplo Romanus Pontifex ab omnibus salutatus est.

D. Agnosco sane, hanc *Camilli Burghesii* electionem ad insperatum exitum factam, Dei omnia pro summa sua sapientia disponentis, arbitrio contigisse, & Purpuratos Principes Pontificatus honorem *Camillo Burghesio*, dicto *Paulo V.* divinopotius nutu, quam humano detulisse. Sed dicas, amabo, quem tandem exitum habuerint celebres istae Congregationes *De Auxiliis*, quas, ut mox dicebas, *Paulus V.* Pont. Maximus, post obitum *Clementis VIII.* intermissas, denuo instituit; ad diem ultimam imponendam hisce Controversiis, quæ de Divinae Gratiae efficacia, ac gratuita prædestinatione, Dominicanos inter & Patres Societatis Jesu erant obortæ.

M. Sexdecim Congregationes *de Divinis Auxiliis* sub *Paulo V.* Pontifice Maximo habitæ sunt, occultis tamen rationibus permotus Summus ille Pontifex, & maxime propter gravissimam litem, quæ ipsum inter & Rempublicam Venetam insauro rerum concursu id temporis emerlit, sanctum judicium seu Diploma Pontificium promulgare noluit, sed vocatis Præpositis Generalibus Ordinum FF. Prædicatorum, & Societatis Jesu, ejusmodi Controversias de Gratia & Prædestinatione; dato fiduciario Rescripto, in suspenso posuit; judicii Apostolici promulgationem distulit in aliud tempus, atque interim partes dissidentes, sub spe promulgandi aliquando judicii, intra modestæ fines contineri iussit. Sic enim habet fiduciarium illud *Pauli V.* Rescriptum, quod italice scriptum, summa fide latine redditur hic exhibebo. In *Causa de Auxiliis S. D. N. Disputantibus & Consultoribus significavit, posse illos reveri-*

*ad propria. Dixitque Sanctitas Sua, se opportuno tempore promulgaturam declarationem ac determinationem suam: Atque interim quam serio injunxit, ut in hujusce argumenti tractatione, nullus partem alteram nota aliqua, vel censura notare audeat. Jussit insuper tam Prædicatoribus, quam Jesuitis, ut si quis hoc in capite deliquerit, severe puniatur. Ita quippe suum istud Decretum inviolate servari vult. Suo ergo officio non deerit Paternitas vestra, ut ejus observantia invigilet. Singulariter vero data occasione significabit quidquid in hoc executioni demandaverit, ut de iis. Sux Sanctitati ratio reddi valeat. Hic est tenor istius Pontificii Decreti Fiduciarii dati an. 1606. quod statim Romana universalis Inquisitio misit ad Nuntios Apostolicos Florentiæ, Poloniæ, Neapolis, Venetiarum, Hispaniæ, Pragiæ, Galliæ, Coloniæ, Sabaudiæ, necnon ad Generales Fidei Quæsitores Hispaniæ, Lusitaniæ, Mediolani, Genuæ, Taurini, Avenionis, Melitæ, Apuliæ, Sardinæ, & Siciliæ, eosque datam a Summo Pontifice promulgandi aliquando sancti sui judicii fidem monuit. Hunc tandem exitum habuit famosa illa de Divinis Auxiliis controversia, pluribus in Congregationibus sub *Clemente VIII.* & *Paulo V.* magno animorum æstu hinc inde Dominicanos inter & Patres Societatis Jesu, occasione libri *Ludovici Molina* ventilata, quæ tamen necdum finita est, nec extremo judicio hætenus eliquata. Vulganda quidem Apostolicæ definitionis fidem conceptis Rescripti sui verbis oppigneraverat *Paulus V.* At, cum nihil post illud *Pauli V.* Rescriptum ab Apostolica Sede in *Molina* causa hætenus prodierit, quiescere debemus, donec Pontificia Sententia prodeat, ac sedulo cavere, ne præcipiti Censura inuratur, quod nondum ex præscripto juris ab Apostolica Sede proscriptum est. Plura hic gestiret calamus scribere de his, quæ in celeberrimis Congregationibus *De Divinis Auxiliis* acta ac discussa sunt, sed eum cohibere ac sistere teneor, maxime cum sciam, Romanos Pontifices *Paulum V.* die 4. mensis Decembris anni MDCXI. *Urbanum VIII.* die XXII. mensis Maii anni MDCXXV. *Innocentium X.* die XXIII. Aprilis anni 1656. & In-*

& *Innocentium XII.* die 28. Januarii & 6. Febr. ann. 1694. districte prohibuisse, ne quis in materia de auxiliis quidquam in lucem edat, *etiam sub pretextu commentandi S. Thomam, aut alio modo.* Utinam! indictum illud silentium utrique contendentium parti probaretur & in illo conquiescerent. Quod ad me attinet, ita mihi semper placuit, ut quamvis in doctrina Gratiae se ipsa efficacia, & gratuita ad gloriam praedestinationis, duabus Ecclesiae columnis, *Augustino* videlicet & *Thomae* perpetuo sum firmiter adhæsurus, nunquam tamen patiar, me ab eo, quod instar portus elegi, abripi proposito super hisce Controversiis, quæ animos exasperare possunt, paci religioso litandi silentio, meamque Romanorum Pontificum Decretis debitam reverentiam publica ac sincera animi significatione exhibendi. Hoc meum propositum & azylum sequetur sine dubio quisquis vere sapiet, & quieta fortuna frui volet.

D. Cum super celeberrimis istis Controversiis & Congregationibus de Divinis Auxiliis tam altum tibi indixeris silentium, illudque quominus abruptas religio sit; meum ut possim explere desiderium, numerato pretio, parabo mihi quam primum *Historiam Congregationum De Auxiliis*, a Clarissimo Viro *Jacobo Hyacintho Serry*, Ordinis Prædicatorum, Sacrae Facultatis Parisiensis Doctore, & in Serenissimæ Reipublicæ Venetæ Academia Patavina Theologo primario adornatam, & Antuerpiæ an. 1709. typis excusam. In hac quippe Historia, quæ, ut audiui a viris eruditis, elegantissimo stylo exarata est, omnia Acta, ac Monumenta, quæ ad Congregationes De Divinis Auxiliis sub Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitas attinent, summa cum animi mei oblectatione pervolvam, & avidis, famelicisque oculis lectitabo. Missis itaque nunc hisce Controversiis, & Congregationibus De Divinis Auxiliis, dicas, sodes, in quo potissimum sita esset gravissima illa lis, quæ *Paulum V.* Pontificem Maximum inter & Rempublicam Venetam emerfit, quæque, ut mox ajebas, Congregationum De Divinis Auxiliis exitum retardavit.

M. Hæc difficilis & odiosa lis, quæ *Paulum V.* inter & Rempublicam Venetam enata est, originem habuit ex duobus Decretis, quæ Venetiarum Senatus edidit. Primum Decretum publicavit quarto Idus Januarii anni MDCIII. quo, ne Ecclesiastica Xenodochia ac Monasteria extrui, neve novi Religiosorum Cætus ac Societates, absque Senatus venia, induci possent, pœnis gravissimis vetabatur. Alterum Decretum promulgavit Senatus Venetus anno 1606. decimo septimo Kalendas Aprilis, quo cavebatur, ut nullus testamento, venditione, aliave causa, bona immobilia perpetuo Ecclesiasticis relinquere, vendere, alienare, inconsulto Senatu, posset, sed transacto biennio, Bonis divenditis, pretia iisdem pro Legatis assignarentur. Ad hæc duo Senatus Veneti Decreta accessit aliud ejusdem Senatus Edictum, quo *Scipionem* quemdam, Canonicum Vicentinum, qui nobilis mulieris pudicitiae vim inferre voluerat, & *Brandolinum* Nervesiae Abbatem ob nefaria scelera, in publicos carceres, nulla eorum Ecclesiastici status habita ratione, conjici jusserat. Tria hæc gravi animo tulit *Paulus V.* Pontifex Maximus, quibus imminuta Ecclesiasticæ libertatis, seu Immunitatis jura, violatos Canones, messi alienæ a Senatu Veneto manum præpollere admotam autumabat. Hinc Senatus Consulta rescindi quantocitius, Clericosque carcere detentos Sacerdotum iudicio ac tribunali permitti ac reddi jussit, quod ni facerent, Ecclesiasticum fulmen, & Interdictum citra ullam cunctationem ferendum comminatus est. Verum, obistente Senatu, promulgatum, & ad solita Urbis compita affixum est *Pauli V.* Pontificis Maximi in Venetos Edictum, quo declarabatur, ni leges a Senatu abrogarentur, Clericique Ecclesiastico iudicio subicerentur, post elapsos quatuor ac viginti dies, Ducem ac Senatum excommunicatione quidem, aliis vero tribus transactis diebus, totam Rempublicam Venetam Interdicto Ecclesiastico ligatum iri. Non paruit Senatus, immo vetuit, ne intentatum fulmen ex juris formulis innotesceret, neve Pontificium Edictum a civibus exciperetur. Episcopos, ac Monasteriorum

rum Praefectos ad se vocarunt Decem-Virum Magistri, & interminata capitis pena vetuerunt, nequid novi in Religionis cultu molirentur, sed suo quisque muneri, uti olim assueverat, nulla Interdicti ratione habita, religiosius incumbere. Huic Senatus Mandato se obtemperare haud posse significarunt Patres Societatis Jesu, & ea de causa cum Patribus Theatinis, & Capucinis, eorum exemplum secutus, annuente Senatu, Veneti excederunt. Interea Pontificem inter & Venetos enata dissidia in crudelescebant, Principibusque in partes venientibus, ac jam arma parantibus, sinistram aliquid portendeabant. Rebus pene desperatis praesentissimam opem tulit *Henricus IV.* Galliarum Rex, qui per suos Administratos Cardinalem *Franciscum De Jousa* apud Senatum Venetum, & Cardinalem *Perronium* apud Summum Pontificem, pacem anno 1607. *Paulum V.* inter & Rempublicam Venetam feliciter sanxit. Noluerunt tamen Veneti Senatores revocare in Urbem Patres Societ. Jesu, causa Interdicti ejectos, quamvis *Paulus V.* id vehementer exoptaret. Sed quod a Senatu Veneto obtinere haud potuit *Paulus V.* tandem *Alexander VII.* impetravit anno 1657. quo Patres Societatis Jesu, ab omnibus Venetæ Ditionibus extorres, recepti sunt, & sublatum prius illud Decretum, quo Veneti Senatores statuerant, ut Patres Societatis Jesu deinceps in Venetis Ditionibus non exciperentur, nisi pius Senatus consultum intercederet univerforumque ejusdem Senatorii Ordinis consensus, nullo dissentiente ac discrepante suffragio.

D. Alia, quæso, percesse egregia facinora, quæ toto sui Pontificatus tempore gessit *Paulus V.* Pontifex Maximus.

M. Praescriptos mihi brevitatis limites omni proculdubio transilirem, si omnes res a *Paulo V.* Pontifice Maximo præclare gestas, hic describendas suscipere vellem. Votis tuis tamen utcumque faciam satis, summam perstringendo res præcipuas, quas Summus ille Pontifex tum ad Catholicam Religionem propagandam, & promovendam fidelium pietatem; tum ad ornandam Urbem, & procurandam civium salutem gessit. Et

primo quidem a cultu divino Pontificatum auspicatus, orationis perpetuæ coram Sanctissimo Sacramento ulum in quadraginta horas distributum, a *Clemente VIII.* jam introductum, Constitutione perpetua stabilivit *Paulus V.* Pontifex Maximus, utque ea devotio nunquam intermitteretur, sed continue succedentibus diebus, mensibus & annis perennaret, Urbis Tempia assignavit, legesque præscripsit, quæ fovendæ pietati fidelium utilissimæ etiamnum inviolare observantur. Sacro-sanctam B. Principis Apostolorum Basilicam, quam *Julius II.* Pontifex Maximus inchoaverat, alique Pontifices Maximi, præsertim *Gregorius XIII.* & *Sixtus V.* profecti fuerant, ut universum Constantinianæ Basilicæ ambitum, Religionem Venerabilem, includeret, Chorum, Sacrarium, ac Porticum ad benedicendum populo exædificaret, grandi accessione adjuncta, opus amplissimum ac magnificentissimum absolvit. Confessionem Principis Apostolorum in eadem Basilica Vaticana clathris ferreis clausit, atque Lampadarum argentearum magna copia illustravit, ac condecoravit. Corpora Sanctorum *Gregorii Magni*, *Papæ*, *SS. Simeonis*, & *Thadæi* Apostolorum, & *SS. Leonum* Pontificum I. II. III. & IV. *S. Petronilla*, *S. Joannis Chrysostomi*, *S. Bonifacii* *Papæ*, *SS. Processi & Martiniani*, Arcis munitissimis conclusa, in Aris peculiaribus novæ Basilicæ Vaticanæ recondidit. Sacrum Sudarium vultus Redemptoris insigne, Lanceam, quæ latus Christi Domini aperuit, & Calvam *S. Andreae* Apostoli in locum eminentissimum, ex quo statim diebus populi venerationi exhiberentur, in eadem Basilica Vaticanâ extulit. Nec Vaticanam tantum Basilicam, sed & Liberianam quoque seu *S. Mariæ Majoris*, Ecclesiam auxit, exornavit, instauravit, stabilivitque *Paulus V.* Pontifex Maximus. Sacellum *Borghesianum* Beatissimæ Mariæ Virginis in eadem Ecclesia Liberiana, sive amplitudinem ædificii, sive elegantiam operis, sive opulentiam, venusta temque consideres, longe pulcherrimum a fundamentis extruxit, in illud vetustissimam *S. Lucæ* Evangelistæ, ut ajunt, manu depictam Deiparæ effigiem trans-

tu-

tulit, variis monilibus, torquibus aureis, gemmis, unionibus, lapidibus pretiosis, Jaspide, Topazio, Granata, Rubino, Smaragdo, Chrysolito, Amethylo, & aliis id genus quam magnificentissime ornatum, eundemque Sacellosacram addidit suppellectilem, Crucem videlicet magnam, Candelabra, Lampades, Calices, Fercula, aliaque innumera pene vasa sacra, auro gemmisque distincta: Organum affabre elaboratum & eximio artificio insignitum Collegium insuper Sacerdotum, qui rem divinam in eodem Sathello quotidie facerent, instituit. Musicos, qui singulis diebus Sabbathi Litanias B. Virginis ibidem concinerent, conduxit: Ministros reliquos assignavit, & redditus annuos locupletes singulis in perpetuum addixit, edito ea de re Diplomate Pontificio. Hæc sunt pietatis Monumenta, quæ in Deum, & Beatam Mariam Virginem, ad perpetuam temporum memoriam Romæ erexit *Paulus V.* Pontifex Maximus, qui etiam ad promovendum Sanctorum cultum non minorem adhibuit operam. At enim, SS. Virginibus & Martyribus *Agneti*, & *Emerentianæ* Aram ex pretiosissimis lapidibus in earum Templo extra Urbem erexit, earumque Sacra pignora in Arca argentea pretii quinque millium aureorum recondidit, & arcam sub Ara collocavit. Publicos honores Viris pietate claris decrevit. *Carolus Borromæus* S. R. E. Cardinalem, Archiepiscopum Mediolanensem, & *Franciscum* Romanum, Oblatarum Turris Speculorum Fundatricem, Sanctorem Falsus adscripsit. *Ignatium de Loyola* Societatis Jesu Conditorem, *Franciscum Xavierium*, *Philippum Nerium*, Congregationis Oratorii Romani Fundatorem, *Theresiam* Virginem, Discalceatorem Carmelitarum parentem, *Ludovicum Bertrandum* Ordinis Prædicat. *Thomam de Villanova* Ordinis Eremitarum S. *Augustini*, Archiepiscopum Valentinum, *Isidorum* Agricolum Hispanum, *Joachimum Senensem*, Beatorum Catalogo accessit, ac plures alios, quos hic recensere longum esset, Beatorum albo jam ab Ecclesia adscriptos, ampliori cultu affectit *Paulus V.* Pontifex Maximus. Quantum vero ad procurandam exterarum nationum salutem solici-

tus esset Summus ille Pontifex, manifeste probant non solum tot insignes Viri, quos Evangelicæ doctrinæ Magistros ad Indos, Persas, Sinas, Aethyopes, Japonios, Babylonios, ad Congam Regnum, & ad alias exteras ac barbaras regiones direxit, sed etiam honorariæ illæ Legationes, quas Congi, Persidis, Japoniorumque Reges, necnon Patriarcha Babylonius ad eum miserunt. Sic *Paulus V.* in excitanda Fidelium pietate, & propaganda ubique Christiana Religione ardentissimo zelo incumbentem, voluit Deus Optimus Maximus ingenti cumulare lætitia, insignem Catholicis Germaniæ die 8. mensis Novembris an. 1620. concedendo Victoriæ, qua hæretici a Cæsare exercitu omnino prostrati fuerat, & cujus beneficio Boemia subjugata est, Austria coercita, Moravia reducta, Silesia repressa, Hungaria recuperata, universa Germania tacta sui juris, Religio Catholica ex captivitate in libertatem asserta, ac præcipue Pragæ, ubi non solum restituta est avira & Catholica Fides, verum etiam cuncti pseudo-Ministri Hærescos, fementibus licet Germaniæ Protestantibus, pulsi sunt. Hanc insignem Victoriæ acceptam retulerunt Catholici patrocinio Beatissimæ Virginis, cujus imaginem *P. Dominicus a Jesu Maria*, Hispanus Carmelita discalceatus, inter rudera cujusdam domus dirutæ invenerat, cuique oculos sustoderant hæretici. Hanc ergo Mariæ Virginis pictam imaginem in prociectu prælii Catholicis militibus ostentans *P. Dominicus a Jesu Maria*, eis sic animos addidit, & ardentissima oratione illos ad ultionem injuriæ lætæ Virginis Deiparæ tam fortiter incitavit, ut victoriam retulerint, ac Hæreticos internecone deleverint. Hinc illa Imago deinceps dicta est *Imago Virginis de Victoriæ*, quæ postea ab eodem Patre *Dominico a Jesu Maria* Romam delata, publica solemnî supplicatione habita, magnoque triumpho in Ecclesiæ Paulina Patrum Carmelitarum Discalceatorum in monte Quirinali collocata est, ubi etiamnum visitur ac colitur. Si plura de hac celeberrima Victoriæ a Catholicis in Germania de Hæreticis reportata, ope illius *Imaginis Virginis de Victoriæ*, scire aveas, leges historicam narrationem, quam de hac ni-

raculosa Imagine scripsit, & Romæ anno 1705. vulgari Italico Idiomate in publicam lucem emisit P. *Blasius a Purificatione*, Ordinis Carmelitarum Discalceatorum Historiographus.

D. Quæ suo in Pontificatu in rem Ecclesiæ gessit *Paulus V.* hætenus breviter complexus es, quibus nunc alia addere debes, quæ idem Summus Pontifex ad ornatum Urbis, ad rectam politici Status Ecclesiastici regiminis institutionem, ad concilianda populo, cui imperabat, comoda, sapientissime peregit.

M. Innumera pene extant in Urbe & in Italia Munificentie *Pauli V.* monumenta, quorum aliquot hic referemus. In primis, Vaticanum Romanorum Pontificum Palatium multis in locis inlauravit, Hortorum adjacentium amœnitatem perenni salubris aquæ ex agro Braccianensi deductæ copia revocavit. Secretariam Vaticanam angustam ampliavit. Vaticanam Bibliothecam, multis in illius usum extructis conclavibus, additisque illustrium Virorum imaginibus eleganter depictis exornavit, locupletavit, eique Archivium Apostolicum adjunxit, in quo omnia secretiora Sedis Apostolicæ monumenta, antehac dispersa, collegit ac conclusit. Alteri Romanorum Pontificum Palatio, dicto *Quirinali*, complura ædificia addidit, & viam, quæ ad illud ducit, mollito clivo dilatavit. *Datarie* Pontificiæ proprias Ædes extruxit. Vias, quæ in Urbe erant distortæ, obstructæ, vel angustæ, direxit, aperuit, dilatavit. Aquam in Agro Braccianensi saluberrimis Fontibus collectam veteribus aquæ Alstetinae ductibus restitutis, novisque additis, ab milliaro XXXV. perduxit in Urbem. Aerario Pontificio acervum novies centenum aureorum millium reposuit. Annonæ copiam summò studio curavit, Horrea dilatando, fontes quotidianis usibus deducendo, & ad ubertatem in Ecclesiastica diçione retinendam instituendo Prælatorum, & aliorum præstantium virorum Cæsum, quibus Annonæ invigilandi curam demandavit. Romanum *Sapientie* Archigymnasium, magnis accessionibus ædificiorum factis, amplificavit. Cænobium Penitentium mulierum in via

stituit, & via aperta a vicinis ædificiis sejunxit. Puellis nubilibus, quibus inopia rei familiaris ad necessitatem adactis, dō ad matrimonium non suppetebat, & quarum subinde pudicitia periclitari poterat, pecunias abunde subministravit, eorumque angustias nunc pannis, nunc frumento, rebusque aliis sublevavit. Peregrinis Romam adventantibus, præsertim Scotis, Anglis, Hibernis, & aliis, qui ab hæreticis exagitati solum mutare & Romam venire cogeabantur, amplissimas eleemosynas suppeditavit, & in pauperes omnes ita se munificum præbuit, ut, quoties in publicum prodiret, singulis obviiis egenis stipem summa liberalitate erogaret. Seminaria ad conversionem Hæreticorum Romæ instituit *Paulus V.* & ad facilius omnium gentium procurandam salutem, voluit ut juvenes in Academicis linguas Hebraicam, Græcam, Latinam, & Arabicam edocerentur. Hæc sunt in summa Argumenta *Pauli V.* Pontificis Maximi beneficentiæ, quæ se totam ad alienas utilitates ita porrexit, atque explicuit semper, ut nullos in Urbe, etsi amplissima, fuerit locus, quo non ille curarum accogitationum partem derivaverit, & in quo impressa non reliquerit suæ munificentie vestigia; jam vero cetera, quæ extra Urbem *Paulus V.* crexit magnifica Monumenta, quia hic recensere nimis longum esset, breviter dicam, hunc Summum Pontificem *Radulpho* Imperatori, adversus Christiani nominis hostes Bellum in Ungaria gerenti, auxiliaribus copiis suppetias tulisse; Urbem Ferrariam, Ditionis Ecclesiasticæ nobile propugnaculum, extructa validissima Arce, munivisse; Portum Fanensem aperuisse, purgavisse, eaque ratione annonam Piceno, Umbriæ, Æmiliæque cumulasse; Portum, Arcem, Oppidum ad Centumcellas restaurasse, navigantiumque securitati consuluisse, erecta Pharo, & ignibus pervigilibus, seu nocturnis facibus in portu ardere jussis. Consulto prætermitto quam plurima beneficia & Privilegia, quæ *Paulus V.* Religiosis Ordinibus indulgit, novosque aut Clericorum, aut Regularium Ordines, quos Pontificia Auctoritate approbavit, quia de his in

Græf. Hist. Tom. VIII.

D Sexto

Sexto Colloquio, ubi de Disciplina Monastica agendum erit, iterum redibit sermo. At, prætermittere haud possum singulare beneficium, quod contulit Summus hic Pontifex Monachis Camaldulensibus Congregationis Montis Coronæ, quibus ad fundandam Eremum dono dedit solum supra Tusculanos colles, Sacramque Ædem Deo Optimo Maximo in honorem S. *Romualdi*, Camaldulensium Eremitarum Parentis, extruxit. Dum sic *Paulus V.* suas omnes curas in Urbis salute defigeret, & de omnium totius Orbis Christianorum commodis cogitaret, morbo correptus est, & Sacramentis Ecclesiæ munitus, jamque æternæ felicitatis, ad quam jugiter anhelaverat, candidatus, inter proferenda hæc Apostoli *Pauli* verba: *Cupio dissolvi & esse cum Christo* e vita discessit, & in Cælum, ut speramus, evolavit die 28. mensis Januarii anni MDCXXI. ætatis LXX. Sedis anno XV., mense IX.: Ejus Corpus nunc jacet in Sacello, quod, ut antea diximus, ab eodem Summo Pontifice in Exquiliis, seu in Liberiana Ecclesia, in honorem Virginis *Mariæ* a fundamentis erectum est, & cujus cura ac plenum dominium pertinet ad Excellentissimam Familiam Burghesianam, cui me tot nominibus hic lubens obstrictum ac devinctum esse profiteor, ut omnis mea ratio, actio, cogitatio, nihil aliud deinceps esse debeat, quam constans, sincera, ac perpetua recordatio hujus beneficii, quo, me, licet immeritum dignatus est Excellentissimus pluribus maximisque in rebus probatissimus, & omnium existimatione ornatissimus Princeps *Marcus Antonius Burghesius*, dum filium suum secundogenitum Principem *Franciscum Burghesium*, meæ curæ, fideique concedidit, Philosophicis, sacrisque excolendum Disciplinis, in quarum indefesso studio per octo circiter annorum curriculum tantos progressus hætenus fecit lectissimus ille & ad litteras natus juvenis Princeps, ut citra ullum assentationis, a qua semper vehementer abhorruī, periculum, dicere possim, me nullum inter juvenes litterarum cultores, adhuc vidisse, qui eo amabilissimo adolescente Principe, multarum rerum peritia, optimarum Discipuli-

narum studio, vitæ innocentia, & ullo laudis genere sit præstantior. Hoc unum mihi superest optandum, ut, quo pede cepit, pergat studiosissimus ille juvenis Princeps, dignusque evadat nepos *Pauli V.* Pontificis maximi, cujus jam pietatem, ac doctrinam æmulatur.

D. Beneficiorum *Pauli V.* Pontificis Maximi memoriam perpetuo fovebunt non tam hæc muta ejus monumenta, non tam structæ saxo marmoreque effigies, non tam vestigia ipsius munificentiae in Italia passim impressa, sed præsertim Romæ, ubi quacumque ingredimur, in ejus munera ponimus pedem, non tam hæc, inquam, memoriam illius prædicabunt, quam ejus virtutum in nostris animis infixæ recordatio. Quandiu stabit Catholica Religio (stabit autem semper) longe lateque *Pauli V.* per Christianum Orbem vagabitur nomen, in Burghesiana vero Familiae ædibus tanquam in proprio domicilio, certaque ac stabili Sede consistet. Sed dicas, quæso, quem in Sede Pontificia *Paulus V.* Successorem habuerit?

M. Novendialibus Justis *Pauli V.* Pontificis Maximi, ut moris est, absolutis die VIII. mensis Febr. anni MDCXXI. Cardinales delecturi *Pauli V.* & Petri Apostolorum Principis Successorem Vaticanæ Comitæ ingressi sunt numero quinquaginta duo, & quinto Idus Februarii ejusdem anni elegerunt in Pontificem Romanum *Alexandrum Ludovisium*, *Pompeii*, & *Camille Blanchini* filium, e nobili familia Bononiensi oriundum, Archiepiscopum illius Civitatis, & Cardinalem Presbyterum tituli S. *Mariæ Transpontinæ*, annos natum sexaginta septem, qui variis antea Magistratibus, & Legationibus pro Sede Apostolica egregie ac feliciter functus, comitate, candore, pietate, ac beneficentia sibi omnium amorem conciliaverat. Ad Pontificatus apicem evehctus *Alexander Ludovisius* nomen sumpsit *Gregorii XV.* & signum, seu Symbolum ex his Regii Vatis verbis: *Perfice gressus meos in semitis tuis.* Pontificatum exorsus est *Gregorius XV.* a Jubilæo universali, quod ad divinum auxilium pro salutari Ecclesiæ Catholicæ regimine implorandum indixit, & statim

tim *Pauli V.* Pontificis Maximi, decessoris sui, vestigia premens, ad sublevandas miseras pauperum, & ad omnia Christianæ Reipublicæ obeunda munia sic animum curasque paritus est, ut si quis multitudinem, magnitudinemque rerum a *Gregorio XV.* gestarum consideret, eas a Pontifice, non per spatium duorum annorum & quinque mensium, quibus sedit *Gregorius Decimus Quintus*, sed vix per totidem lustra peragi potuisse sibi persuadeat. Et primo quidem, ut de Urbana administratione aliquid dicamus, Romam, summa caritate annonæ, morborumque gravitate laborantem, *Gregorius XV.* Pontifex Maximus, magna frumenti aliunde asportati copia recreavit, pauperes veste, cibo, domicilio fovit ac sustentavit, aquas e Vaticano in Urbis Leoninæ commodum dispersit, & infirmorum valetudini, novo aperto Xenodochio, consuluit. Dein, suas curas ac cogitationes ad omnes Christiani Orbis partes diffundens, multa capitanimo volvere, in quibus nescias, fuitne aggrediendo promptior, an prosequendo constantior, an perficiendo felicior? Oborta erat gravis procella in *Valle-Telina*, sita in confinibus Italiæ & Germaniæ, in qua cum dominantur Hæretici Calvinistæ, & Catholicos in ea degentes opprimerent, facta conspiratione Catholici mense Julio omnes Calvinistas tam incolas, quam externos, occiderunt, & favore atque auxilio Ducis *Ferræ*, Gubernatoris Mediolanensis, pulsus Grisonibus hæreticis, universam Vallem occuparunt, eamque dominio Regis Hispaniæ vindicarunt. Id aggre tulit Galliarum Rex *Ludovicus XIII.* qui protinus ad Regem Hispaniæ Legationem misit, ut eum compelleret ad restituendam *Vallem Telinam* Rhætis, seu Grisonibus, ejus legitimis possessoribus. Promisit Rex Hispaniæ, sed verbis tenuis, se Grisonibus restitutum Vallem-Telinam, quam tamen sibi conservare pro viribus adnitebatur, licet Rex Galliæ, & alii Principes, ac præcipue Respublica Venera, & Dux Sabaudiz palam significarent, se velle ut libera permaneret. Hanc controversiam, quæ facile in sædum Bellum erumpere potuisset, intercedente *Gregorio XV.* ad

Religionem Catholicam in hac *Valle-Telina* conservandam, composuerunt tandem Reges Galliæ, & Hispaniæ, utroque consenserunt, ut illius Vallis Arces, munitiones ac propugnacula Summo Pontifici in depositum consignarentur, donec jus plene discussum ac eliquatum fuisset. Sic *Gregorius XV.* Pontifex Maximus *Vallem-Telinam* in sui clientelam recipiendo, impendens Bellum avertit, & præsentis tunc malo opportune consuluit. Post reportatam a Catholicis, ope hujus miraculose Imaginis *Mariæ Virginis*, cujus sub Pontificatu *Pauli V.* meminimus, celebrem de Hæreticis in Bohemia Victoriâ, *Maximilianus*, Dux Baviaræ, qui commisso prælio Hæreticos funditus profligaverat, donatus est Augustalis Septem-Viratus dignitate, qua merito spoliatus fuerat Rheni Palatinus *Friedericus*, qui sicut in superiori Colloquio observavimus, instigante *Elizabetha*, ambitiosa conjuge sua, rebellionis vexillum contra Imperatorem *Ferdinandum II.* erexerat, Hæreticis aperte favebat, & Regnorum Bohemiæ, ac Hungariæ coronam, sibi ab eis intumultuario Confessu delatam, inique occupaverat, ac injuria vindicabat. Ea Augustalis Septem-Viratus dignitate auctus *Maximilianus* Dux Baviaræ, insignem Victoriâ, quam paulo ante de Hæreticis in Bohemia reportarat, Deo & Virgini Dei - paræ acceptam referens, Romam ad *Gregorium XV.* Pontificem Maximum Vexilla, quæ in prælio ceperat, velut trophæa misit, eaque ab eodem Summo Pontifice facta Romæ publica supplicatione, & populi confluentis frequentia, delata sunt ad Carmelitarum Discalceatorum Ecclesiam, quam nunc *S. Mariæ a Victoria* appellant. Eidem etiam *Gregorio XV.* Pontifici Maximo dono dedit *Maximilianus*, Dux Baviaræ, Bibliothecam Palatinam pluribus Hebræorum, Chaldæorum, Arabum, Græcorum, Latinorum, Germanorum, & Italicorum manuscriptis Codicibus, aliisque libris typis editis locupletissimam, quæ a *Leone Allatio*, linguarum exoticarum peritissimo Theologo, jussu ejusdem Pontificis, Romam deducta, addita est Bibliothecæ Vaticanæ, quæ vere dici po-

test totius Religionis Catholicæ Armamentarium, ac Turris inexpugnabilis, ex qua ad propugnandam veritatem contra Fidei Catholicæ hostes, *mille clypei pendent, omnis armatura fortium*. Sedente Gregorio XV. duo insignes Viri, Calviniana Hæresi infecti, Catholicam Fidem amplexi sunt. Primus fuit Dux clarissimus *Lefdiguerius*, fortitudine ac bellicis artibus in Galliis celebris, qui Gregorio XV. (antequam ad Pontificatum esset evectus, & adhuc esset apud Ducem Sabaudia Nuncius Apost. a *Paulo V.* missus) promiserat, se Hæresim Calvinianam ejuraturum, si aliquando contingeret, ut ex Nuncio Apostolico crearetur Romanus Pontifex. Promissis stetit Dux *Lefdiguerius*, & electo in Romanum Pontificem Gregorio XV. cui fidem suam obstrinxerat, ejurata Calviniana Hæresi Catholicæ Religioni nomen dedit, tanta Regis Christianissimi Ludovici XIII. gratulatione, ut eum *Comitem Stabuli*, sed Regionum exercituum perpetuum Prætozem, instituerit. Ea erat singularis & Sanctissimi illius Pontificis, & Regis Christianissimi animi contentio, qua toti in Religionis causam incumbabant, ut omnis prope delectationis immemores, una Fidei Catholicæ amplificatione delectari viderentur, summaque lætitia perfunderentur, cum felicior aliquis de Religione nuncius perferebatur, vel alicujus e primaria nobilitate Viri felix & exoptatus ad Ecclesiam reditus nunciabatur. Alter, qui, sedente Gregorio XV. ejurata Hæresi ad Ecclesiæ Catholicæ sinum sese recepit, fuit *Marcus Antonius de Dominis*, Dalmata, Archiepiscopus Spalatensis, de quo plura dicemus in proximo Colloquio, ubi hæreticos referemus, qui Sæculum XVII. suis erroribus conspurcaverunt. Hic obiter tantum observabo, hunc *Marcum Antonium de Dominis*, qui impiarum opinionum peste contaminatus, Religionis Catholicæ desertor in Angliam concesserat & postea Gregorii XV. Pontificis Maximi studio, Hæresim erroresque suos Romæ detestatus fuerat, tandem sub Urbano VIII. instar canis ad vomitum redeuntis, venenum, quod evomuerat, reforbuisse, & a limpidissimo veritatis fonte ad sæculentissimum impietatis cænum esse reversum. Quo factum est, ut post

ejus obitum manu carnificis in Floræ area ipsius cadaver fuerit igne exustum. Ad promovendam conversionem hæreticorum longe plus proficiebat Gregorius XV. Pontificis Maximi pietas, quam omnia militum arma, sacrorum Orationum argumenta, & Virorum eruditorum Scripta præstare potuissent. Videbant quippe hæretici Summum Pontificem, Christianæ pietatis exemplar, qui, dum pedibus suis omnes totius Orbis Catholicos advolutos cerneret, ipse supplex & religiosæ venerationis plenus ad aras accederet, & in templo sacras inter caeremonias modellissimus esset. Mirabantur tantum majestatis, tantum humanitatis, sibi magis, quam aliis imperantem, sic deditum gravissimis Ecclesiæ negotiis, ut in pia precatatione temporis multum collocaret, qui se idcirco in *S. Petri* Apostolorum Principis Sede constitutum esse putaret, ut regnare Deum, ut flores virtutem, ut vitia juberet exulare. Eo, inquam, eximie pietatis Gregorii XV. Pontificis Maximi exemplo permoti hæretici, ad sanam mentem facile reducebantur, eosque reductos omni benevolentia ac voluntatis significatione peramanter atque humaniter Summus Pontifex complectebatur; adeo ut, qui, polito errore, ad eum adibant, non Principem, sed amicum fidelem, & parentem optimum salutare se, & alloqui existimarent, palamque prædicarent, unum hunc Pontificem esse, qui hæreticorum animos humanitate ac clementia expugnare nosset. Nec fuit Gregorii XV. sterilis clementia, cum vel ad Hæreticorum, & Schismaticorum in universo Orbe conversioni ac saluti consulendum, vel ad Neophytorum, sæcorum, qui recens Catholicam Fidem amplexi erant, egestati subveniendum instituerit, & annuis redditibus dotaverit Romæ Congregationem *de Propaganda Fide*, eique præfecerit Cardinales ac Prælatos, in quibus sita erant omnia, quæ ad rem tanti momenti peragendam desiderari poterant, & in eos, quos in partem tanti operis, & gloriam asciverat, derivata est eadem pro conversione hæreticorum, Fideique Catholicæ propagatione pietas ac vigi-

lantia. Idem Religionis ardor afflavit submissos a Summo illo Pontifice in varias Orbis Nationes populorum Pastores, Doctores, ac Missionarios, quorum alii pietate, & doctrina conspicui palam in Concionibus, alii privatim in Colloquiis, alii erudienda plebe, alii Græcis Schismaticis ad Romanæ Ecclesiæ gremium revocandis, plurimi, editis in vulgus luculentis lucubrationibus, præclaram Catholicæ Fidei propagandæ operam navarunt, & multos in nationibus sibi creditis deerroribus triumphos egerunt. Huic Congregationi de propaganda fide, ex qua Sanctissimum prodiit agmen Heroum Christianorum, qui labores, pericula, mortemque laceßere parati, novos populos Romanæ Ecclesiæ subjecerunt, additi sunt progressu temporis, piorum Virorum liberalitate, plurimi redditus, postquam omnibus perspectus ac exploratus fuit uberrimus fructus, quem ex Missionibus, ab ejusmodi Congregatione in diversis mundi partibus pro Infidelium, Hæreticorum, ac Schismaticorum conversione factis, collegit, & etiamnum percipit Sancta, Catholica, Romana Ecclesia.

D. Delibastine res præcipuas, quas *Gregorius XV.* in suo Pontificatu gessit?

M. Quatuor adhuc supersunt observatione digna, quæ *Gregorius XV.* in suo Pontificatu egit, quæque hic silentio prætermittere haud debemus. Et primo quidem, subinitium Pontificatus sui conscripsit ipse ac publicavit Salutarem constitutionem de electione Romani Pontificis facienda per secreta suffragia, diu expetitam ab omnibus, tentatam a multis, a nemine perfectam, in qua ad eligendum Romanum Pontificem sapientissime modum præscripsit, quo Cardinales suæ spontis &

arbitrii in posterum in re tanta decernere possent, in hanc *Gregorii XV.* de electione Romani Pontificis Constitutionem scripsit Italico idiomate Notas, seu Explicationes *Hieronymus Ghetius*, Ordinis Eremitarum S. *Augustini* Præpositus Generalis. Secundo, *Gregorius XV.* Lutetiam, urbem Galliarum Regni Primariam, a Metropoli Senonensi, instante Rege Christianissimo *Ludovico XIII.* ob Urbis splendorem distractam, in novam Metropolim erexit, eique Suffraganeas assignavit Ecclesias Carnotensem, Aurelianensem, & Meldensem, quæ prius Metropoli Senonensi suberant. Tertio, *Gregorius XV.* una & eadem die, seu quarto Idus Martii an. 1622. in Sanctorum numerum retulit *Isidorum*, agrorum cultorem, Hispanum Matritensem, *Ignatium Loyolam* Societatis Jesu Institutorem, *Franciscum Xaverium* ejusdem Societatis, *Theresiam* Virginem, Carmelitarum Discalceatorum Fundatricem, *Philippum Nerium*, Congr. Oratorii in Italia Auctorem. *Petrum* vero de *Alcantara*, Ordinis Minorum strictioris Ordinis Discalceatorum, Beatorum Catalogo adscripsit & festivitatem S. *Anne*, & S. *Joachimi*, Parentum Virginis Dei-paræ, sub duplici Officio, tanquam de præcepto, celebrandam instituit. Denique, *Gregorius XV.* de Patribus Societatis Jesu, apud quos Romæ in Collegiis Germanico, & Romano adolescentiam suam traduxerat, optime meritis est, suæque erga eos benevolentia ac magnificentia exemplum reliquit nepoti suo *Ludovico Ludovisio* Cardinali, qui Templum augustum Romæ S. *Ignatio*, Societatis Jesu Conditori, erexit, ut liquet ex hac Epigraphe, quæ in foribus istius magnifici Templi Collegii Romani legitur.

LUDOVICUS CARD. LUDOVISIUS S. R. E.

VICECANCELLARIUS

IN HONOREM S. IGNATII

SOCIETATIS JESU FUNDATORIS

QUEM GREGORIUS XV. PONT. MAX.

PATRUUS

INTER SANCTOS RETULERAT

TEMPLUM HOC A FUNDAMENTIS EXTRUXIT

NICOLAUS PLUMBINI ET VENUSIÆ

PRINCEPS FRATER

Græf. Hist. Tom. VIII.

D 3

APE-

H I S T O R I A
 APERIENDUM CURAVIT AUSPICIIS
 INNOCENTII X. PONT. MAX.
 ANNUM JUBILÆI MDCL.
 SANCTISSIME CELEBRANTIS.

Brevis fuit *Gregorii XV.* Pontificatus, sedit quippe duntaxat annos duos, menses quinque & dies viginti novem, obiitque Romæ in Palatio Quirinali die Sabbathi octava mensis Julii anni MDCXXIII. Ejus Corpus, quod in Basilica Vaticana temporario in tumulo fuerat repositum, deinde translatum est ad Collegii Romani Societatis Jesu Ecclesiam, quam, ut mox dixi, *Ludovicus* Cardinalis *Ludovisus*, hujus Summi Pontificis nepos, magnificentissimo opere, ac regio plane sumptu extrui curavit. Plura Volumina scripsit *Gregorius XV.* Pontifex Maximus, & optimarum disciplinarum studiis, atque Academicis Virorum eruditorum, de rebus sacris præcipue differentium, exercitationibus impense delectabatur. Ejusdem Pontificis *decisiones Rota*, quas vocant, Romæ edidit, ac doctis Notis illustravit *Oliverius Beltraminus* peritus Juris-consultus.

D. Vacavitne diu post obitum *Gregorii XV.* Pontificia Sedes?

M. Cardinales, Legi latæ a *Gregorio XV.* de eligendo Pontifice Romano obsecuturi, in Conclave Vaticanum undecimo ab ejus obitu die ingressi sunt, & die VI. mensis Augusti, Transfigurationi Christi Domini Sacra, elegerunt in Romanum Pontificem *Maphæum Barberinum*, ex nobili & antiqua Familia Florentina oriundum, *Antonii*, & *Camilla Barbadora* filium, qui eximia doctrina, plurium munerum exercitio, sagaci illustrum ad Reges Legationum functione, morum probitate, & continuis laboribus ab ineunte ætate pro Sede Apostolica exantlatis laboribus, viam sibi stravit ad Purpuram, qua a *Paulo V.* decoratus est, ac tandem Pontificatum, pietatis in Deum, munificentiae in pauperes, aliarumque virtutum tam excelso munere dignarum, solida, quam sibi conciliavit, omnium existimatione, adeptus est, annos natus quinquagintaquinque. Sumpsit in Pontificatu nomen *Urbani VIII.* & Symbolum ex Psalmo XXV. *In Domino sperans, non infirmabor.* Ejus coronatio

dilata est usque ad diem XXIX. mensis Septembris ejusdem Anni MDCXXIII. quod post electionem suam, obsevientis Caniculæ ardorem, febri correptus ægrotaffet nonnihil. Ex triplici potissimum capite *Urbanus VIII.* jure optimo laudari debet. Primo ex pietate, per quam Summus ille Pontifex omnibus prodesse voluit. Secundo ex eruditione singulari, qua exornatus, præclaram universæ Ecclesiæ navavit operam. Postremo, ex laboribus & continuis occupationibus, in quibus eluxit tum ejus pietas, tum doctrina, tum in procurandis subditorum commodis jugis, & indefessa sollicitudo. Eximiae suæ pietatis ac modestiæ haud vulgare specimen dedit *Urbanus VIII.* statim ac in Romanum Pontificem fuit electus. Prostratus siquidem humi ante altare ferventi orationi lacrymas jungens, Deum obnixè rogavit, ut, si minus Ecclesiæ regendæ idoneum fore illum prævideret, vivum e Conclavi exire non pateretur, cumque non posset impositum sibi onus detrectare, voluntati Dei morem gessit, eique soli suæ Electionis gloriam adscripsit, hoc procusis ac publicatis nummis inciso Lemmate: *Facit mirabilia magna solus.* In Pontificatus sui exordio quadraginta Horarum preces in Basilicis Lateranensi, Vaticana *S. Mariæ Majoris*, & in duabus aliis cujuslibet Regionis Romæ Ecclesiis, quartis ac sextis feriis, Sabbathisque duarum hebdomadarum ad divinam opem implorandam habendas, indixit. Beatos Servos Dei *Andream Avellinum* Ordinis Clericorum Regularium Theatinorum Sacerdotem, *Felicem de Cantalicio* Capuccinum, *Mariam Magdalenam* Florentinam, e Nobili Pazziorum Familia ortam, *Cajetanum Tienæum*, Congregationis Clericorum Theatinorum unum ex Fundatoribus, & *Franciscum Borgia*, Gandiæ Ducem, Societatis Jesu olim Præpositum Generalem, Beatorum Catalogo accensuit. Sanctorum itidem Fastis adscripsit Beatum *Corsinum*, Florentinum, Ordinis Carmelitarum, Beatam *Elizabetham*, Lu-

Lusitanæ Reginam, & Beatum *Rochum*. Nec solum ad suam, & omnium Fidelium pietatem excitandam *Urbanus VIII.* Viris sanctitate conspicuis sacros decrevit honores, sed etiam ad augendum Sanctorum cultum, nova Tempia erexit, aut jam erecta instauravit, decoravit, consecravat. Sacram Ædem S. *Bibiane* restituit, & in ea ejusdem Sanctæ, & *Demetriæ* ac *Dafrosæ* corpora collocavit. Vaticanam Basilicam, in amplissimi Templi formam, religiosa multorum Pontificum magnificentia, redactam, solemnî ritu consecravat, Sepulcrum Apostolicum ærea mole ornavit, Odeum, Aras, & Sacella Statuis marmoreis, ac monumentis ditavit, totamque insignem illam Basilicam Vaticanam multiplicibus operibus augustiorem reddidit, præsertim eo nobili Mausolæo, in quo celebris Comitissæ *Mathildis*, virilis animi fæminæ, quæ patrimonium suum, Liguriæque Provincias Sedi Apostolicæ insigni liberalitate dono dedit, Corpus, ex Mantuano Sancti *Benedicti* Cœnobio, Romam translatum recondi voluit. Alia Sanctorum Tempia, vetustate collabentia, a fundamentis excitavit, aut in elegantior formam restituit *Urbanus VIII.* sicut indicant sacræ illæ Inscriptiones, quæ in ejusdem Pontificis Maximi laudem compositæ in variis Urbis Romæ Ecclesiis ac Cœnobiis leguntur, eruntque perpetua eximie ipsius pietatis monumenta. Charitatis igne succensus idem Pontifex, Jubilæum universale anno MDCXXV. celebravit, & ut aliis exemplo præiret, statutas Ecclesias sæpe lustravit, Xenodochium Sanctissimæ Trinitatis invisit, peregrinorum pedes abluit, mensam sacravit, cœlestes, terrenasque opes impertiit, Episcopis & Sacerdotibus, Romam Religionis ergo adeuntibus, quibus ad honestam & congruam vitæ sustentationem opes non suppetabant, Hospitium assignavit, in quo percommode habitarent & alerentur. Denique, pietatem *Urbani VIII.* prædicat etiamnum Romæ Templum dictum *Pantheon*, quod binis ad Campani æris usum turribus exornavit; Mulierum, quæ e cæno impudicitiae emergentes, ad meliorem frugem atque ad

Pœnitentiam sese recipiunt, nutans domus, quam stabilivit; Templumque ac Cœnobium PP. Capuccinorum quod a fundamentis in honorem Dei-paræ Virginis excitavit Summus ille Pontifex. Jam vero, quam exquisita ac perpolita eruditione præditus esset *Urbanus VIII.* manifesto probant Opera, quæ elegantissime concinnavit, & in quibus palam ostendit, se in jure tam Civili, quam Canonico, in Sacrarum Linguarum peritia, in Theologiæ studio, in lectione & doctrina Sanctorum Patrum, cum Græcorum, tum Latinorum, apprime versatum fuisse, sed potissimum Poeseos laude floruisse, quam in Hymnis, & Odis, in diebus festis Christi Domini, Beatæ Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum concinendis applicuit, ac consecravat. Ea singulari doctrina cum eximia pietate conjuncta exornatus *Urbanus Octavus*, multa tum ad publicam universæ Ecclesiæ utilitatem, tum ad procuranda subditorum suorum commoda excelso animo aggressus est, ac felicissimo exitu perfecit, quæ hic breviter percensebo. Et primo quidem, *Urbanus VIII.* ad tollendos quosdam abusos, qui in cultum, & in usum Imaginum irreperant, districte inhibuit Constitutione (quæ incipit: *Cœlestis Hierusalem*, data an. MDCXXX. & Bullario Romano inserta est) ne aliquis cultus deferatur his, qui Beatorum, aut Sanctorum Catalogo ab Ecclesia necdum sunt adscripti; & altera Constitutione, quæ incipit: *Sacrosancta Synodus Tridentina*, declarat, *nemi licere ullo loco, vel Ecclesia, ullam solitam imaginem ponere, vel ponendam curare, nisi ab Episcopo approbata fuerit*. Ibidem etiam vetat, ne quis Imagines Sanctorum sculpere, aut pingere, vel sculpi, aut pingi faciat, aut antehac sculptas, aut pictas, aut alias quomodolibet effectas teneat, seu publico aspectui exponat, aut vestiat cum alio habitu, & forma, quam in Apostolica & Catholica Ecclesia ab antiquo tempore consuevit, nec etiam cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis. Præcipit insuper, *ut Imagines aliter pictæ, vel sculptæ, ab Ecclesiis, & aliis locis quibuslibet amoveantur, & deleantur, vel reducantur,*

et reformentur ad habitum et formam in Ecclesia Catholica, et Apostolica ab antiquo tempore consuetam, ut veneratio, et cultus sic dictis Imaginibus augeatur, et quæ oculis Fidelium subjiciuntur, non inordinata, nec insolita appareant, sed devotionem pariant et pietatem. Alium non minus gravem abusum, in dierum Festorum de præcepto, ut ajunt, observationem inductum, extirpavit Urbanus VIII. Pontifex Maximus, dum illorum multitudinem abolevit, eo præsertim nomine, quod ut ipsemet ait in Constitutione super hac re anno MDCXLII. data, et quæ extat in Bullario Romano, Clamor pauperum frequens ad ipsum ascendisset, eandem multitudinem, ob quotidiani victus laboribus suis comparandi necessitatem, sibi valde damnosam conquerentium, et, quod summopere dolendum est, magno animi sui dolore didicisset, tanta sæpe sæpius malignatum inimicum in sancto, ut ipsa multitudo non ad edificationem, et ad laudandum in Ecclesiis Deum populi utantur, sed ad otia, vanitates et vitia frequenter abuti non formident; ita ut quæ ad glorificandum divinum nomen sunt primitus instituta, temporis decursu inimicus homo corruerit, et in magnam illius offensionem, gravemque jacturam converterit animarum. Hoc Sanctissimum Urbani Octavi pro Festorum Sanctificatione Statutum, cum, hac nostra tempestate, non ea, quæ par erat, diligentia, ac pietate executioni mandaretur, Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium, jubente Summo Pontifice Clemente XI. qui nuperrime Clavum universæ Ecclesiæ sapientissime rexit, Epistolam Encyclicam, vulgari Italico idiomate exaratam, ad Patriarchas, Archiepiscopos, et Episcopos Italiæ die XVI. mensis Martii anno 1703. scripsit, ex qua pauca latine reddita, quæ Festorum Sanctificationem spectant, hic referam, ut intelligas, quibus pietatis operibus Christiani in diebus Festis incumbere debeant. Hæc autem sunt illius Epistolæ Encyclicæ verba: *Secundo vult (scu Summus Pontifex Clemens XI.) ut Dominatio tua dierum Festorum Sanctificationi diligenter invigilet, sæpius monens populum, tuæ curæ a Deo creditum, quam gravis Divine Majestati irrogetur*

injuria, dum sacri dies, illius honori speciali cultu dicati, in operibus, non solum servilibus, sed quod pejus est, peccatis labe sordidis, insumuntur. Satagat igitur sedulo, ut populus attente perpendat, opera servilia diebus festivi prohiberi, non ut otio indulgeatur; sed ut diuturnius tempus et commodum suppetat Ecclesias frequentandi, Divina officia, et Verbum Dei audiendi, animas orationibus, sanctis Sacramentis, aliorumque piorum operum exercitatione reficiendi, ac demum unico, maximeque momenti, salutis scilicet æternæ negotio impensius consulendi.... Hinc facili negotio perspicitur, quam præposterus, iniquus ac incongruus sit, heu nimium frequens! eorum abusus, qui dies Festos negotiationibus, ludis, aleis, crapulis, profanis amoribus, aliisque mundanis vanitatibus transigere non verentur. Quo fit, ut abominabiles in conspectu Dei evadant dies Festi, juxta tremendum Prophetæ dictum: Odi, et projeci festivitates vestras, et non capiam odorem coetuum vestrorum. Quin immo, iuste ob id genus prophanationis divina provocatur ira ad Bellorum, inundationum, terræ motuum, pestilentiarumque publica flagella vibranda, dicente Domino apud Prophetam Ezechielem cap. 20. v. 13. *Sabbata mea violaverunt vehementer; dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos, et consumerem eos.*

D. Placet mihi admodum hoc saluberrimum Urbani VIII. pro Festorum sanctificatione Statutum, quod a Clemente XI. Pontifice Maximo, ad promovendum gregis sui spirituale bonum jugiter intento, paucis abhinc annis renovatum est. Sed, ne a nostri Colloquii argumento longius discedamus, perge, quæso, ea narrare, quæ ad publicam universæ Ecclesiæ, suorumque subditorum utilitatem præclare in suo Pontificatu gessit Urbanus VIII.

M. His, quæ hætenus adduxi, clarissimis Urbani VIII. Pontificis Maximi Gestis alia mox addere non pigebit, quæ non sunt minoris pretii ac momenti. Breviarium Romanum repurgavit Summus ille Pontifex, Sacros Hymnos, et Pontificale Romanum itidem emendavit, Martyrologium Romanum accurate recognitum atque pulchre castigatum, publica

blici juris fecit. Sacram Supellectilem ad Maronitarum Patriarcham misit. Protonotarium Apostolicum ad res gestas Martyrum conscribendas instituit. A Congi Regibus solemne Christianæ obedientiæ Sacramentum excepit, eique Imperator Æthopiæ, ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sinum cum suis, post ejuratos *Dioscori, Euthychetis*, aliosque ab Ecclesia proscriptos errores, reversus, supplicem se subjecit, suamque obedientiam his verbis declaravit: *Nos ipsos, & universum Imperium nostrum, ante Sanctissimi D. N. Urbani Divina providentia Papæ VIII. pedes, Romana Ecclesiæ perpetuo subjecimus.* Rupellam, urbem & Arcem in Gallia munitissimam, atque Hæreticorum Calvinistarum Sedem, postquam Christianissimus Rex *Ludovicus XIII.* in suam potestatem redegisset, illico *Urbanus VIII.* tam celebrem victoriam ei gratulatus est, Deoque acturus gratias ad Sacram *S. Ludovici* nationis Gallicæ, Ædem publica ac frequenti supplicatione se contulit. Collegium Pontificium Fuldense, pro juvenibus nationis Germanicæ pietate & litteris imbuendis, restituit; eidemque nationi providere volens, Colligia Vienneuse, & Pragenſe instituit. Archi-Gymnasium Romanum, quod *Sapientiam* vocant, ornatius atque augustius reddidit, & Collegium, dictum *Urbanum* de propaganda Fide, Romæ a fundamentis extruxit. A justitiæ proposito dimoveri nescius *Urbanus VIII.* Pontifex Maximus *Carolus*, Ducem Lotharingæ, excommunicationis majoris fulmine perculit, quod relicta propria, & legitima uxore *Nicoles*, Ducissa Lotharingæ, ad secundas nuptias convolasset cum *Beatrice a Sancta cruce*, causatus, se nullum in primis nuptiis præbuisse assensum, licet ipse a Sede Apostolica ad primum contrahendum matrimonium dispensationem obtinisset, & simul cum *Nicoles*, conjugē legitima, palam, & per multorum annorum intervallum vixisset. Sedente *Urano VIII.* Pontifice Maximo, prodit in lucem liber editus a *Cornelio Jansenio*, Iprensi Episcopo. Hic liber, qui inscribitur, *Augustinus*, & de Auxiliis Divinæ Gratiæ tractat, graves in Belgio, & in Galliis Controversias excitavit, ad

quas componendas *Urbanus VIII.* prædictum *Cornelii Jansenii* librum proteripſit in Bulla, seu Constitutione data anno 1651. quæ incipit, *In eminenti*. Sed quia nonnulli in Belgio hanc Bullam, seu Constitutionem, vel supposititiam, vel subreptitiam, & malis quorundam artibus extortam dictitabant, misit idem Summus Pontifex ad suum in Belgio Internuncium solemnem Formulam, cui Constitutioni Pontificiæ refragantes subscribere obstringerentur, his conceptis verbis expressam: *Nos infra scripti ad requisitionem R. D. Pro-Nuncii Apostolici in Belgio declaramus; nos Bullam Sanctissimi D. N. Urbani VIII. qua confirmantur Constitutiones B. Pii Papæ V. & Gregorii XIII. ac prohibetur Augustinus Cornelii Jansenii, olim Iprensis Episcopi, in quo multæ ex propositionibus a Sede Apostolica damnatis continentur, & contra easdem damnationes defenduntur, tanquam Romæ legitime affixam, & publicatam, reverenter recipere, ideoque in omnibus, & per omnia parituros.* Sed de Controversiis, quæ, occasione libri *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, in Belgio & in Galliis graves tumultus excitarunt, commodius ac copiosius in proximo Colloquio differemus, ubi data opera agemus de erroribus, Hæresibus, & Controversiis, quæ sæculo XVII. Ecclesiam exagitarunt. Hæc sunt in summa, quæ *Urbanus VIII.* ad publicam universæ Ecclesiæ utilitatem suo in pontificatu excelsa mente suscepit, & infracta animi prosecutione, felicique exitu confecit. Jam vero, alia quæ idem Summus Pontifex, quem communis Italiæ, & Orbis boni incredibile desiderium tenebat, ad Urbis ornamentum, & augenda suorum subditorum commoda peregit, sat superque indicant, & omni tuba vocalius clamant hæc, quæ passim in viis Urbis Romæ, & in aliis Italiæ civitatibus extant ad perennem memoriam insculptæ Inscriptiones, quas hic describere cum nimis longum esset, breviter dicam, *Urbanum VIII.* Pontificem Maximum, Pacem Italiæ procurasse; Urbem Romam ut a pestilentia, quæ Panormi in Sicilia grassabatur, immunem redderet, magnis sumptibus non pepercisse: eandem Urbem, ut publicæ secu-

securitati prospiceret, mœnibus cinxisse, propugnaculis muniisse; Molem Imperatoris *Hadriani*, dictam olim *Æliam*, nunc vero *Arcem S. Angeli*, novis munitio- nibus adjectis, contra hostium assultus firmiorem constituisse; nova horrea, ut uberius Annonæ confuleret, extrui iussisse; Quirinali Palatio ædificia addidisse, fontes ad radices montis Pincii, & in Vaticano excitasse; Bibliothecam Vaticanam MSS. Codicibus Græcis locupletasse, ejusque partem ornasse; Fontem Iustrialem *Constantini Magni* Imperatoris, vulgo Baptiterium Lateranen- se, auro, picturis decorasse, ejusque so- lum diverſi generis marmoribus straviſſe; denique, ne in immensum diffundar, hoc unum addam, *Urbanum VIII.* non solum in Urbe Roma, sed in aliis Italiæ civitatibus æterna reliquiſſe suæ munificentiæ monumenta, eumque in agro Bononiensi Arcem munitissimam, quam *Urbanam* vocant, ad Pontificiam Ditionem defendendam, condidisse: Ariminensem etiam Arcem *Sigismundam* olim, nunc *Urbanam* dictam; Anconitanam quoque & Urbevetanam Arces instaurasse; Cen- tum cellarum Portum refecisse, auxisse, tu- rumque reddidisse, & in tota, qua late patet, Ditione Pontificia, populorum commodis vere paterna dominatione, vi- gilique cura jugiter prospexisse. Obiit *Urbanus VIII.* post expletos in Pontificatu unum & viginti annos, octo diebus excep- tis, die 29. mensis Julii an. 1644. ætatis suæ 77. & in Basilica Vaticana sepultus est, ac repositus in tumulo, quem sibi, vivens, Statuis & columnis ornatissimum, *Bernino* auctore, extruxerat.

D. Quem in Sede Pontificia successo- rem habuit *Urbanus Octavus*, de universa Ecclesia tam benemeritus?

M. Post obitum *Urbani VIII.* eique No- vendialia, ut moris est, perſoluta, *Joannes Baptista, Pamphilius*, Cardinalis Tituli S. *Eusebii*, Patria Romanus, quondam Au- ditor Rotæ, & Nuncius Apostolicus in Hispania, concordî Cardinalium studio ad Summi Pontificatus apicem proveſtus est die xv. mensis Septembris anni 1644. annos natus duos supra septuaginta, sum- pto que *Innocentii X.* nomine, coronatus est die xxix. ejusdem mensis Archangelo

Michaeli Sacra. Multis, iisque claris- simis *Innocentius X.* in Pontificatu præ- fulſit virtutibus, præcipue Religionis pro- pagandæ zelo, pietate, constantia, pru- dentia, & erga pauperes populumque ar- dentissima charitate, ut liquido probant complura, quæ ipse dedit virtutum illa- rum specimina, quæ hic breviter referam, exordium ducendo ab his, quæ ad conſer- vandam illibatam, ac promovendam ubi- que Fidem Catholicam peregit Pontifex ille Maximus. In primis, evellendis errori- bus jugiter intentus *Innocentius Decimus*, libellum quemdam Anonymum, cui titu- luserat: *De magnitudine Ecclesiæ Romæ, & SS. Petri & Pauli Pontificatu*, d- ris devovit, eo præſertim nomine, quod hu- jusce male conſarcinati libelli Auctor omnimodam æqualitatem inter Sanctum *Petrum* & *S. Paulum*, sine subordinatione & subjectione *S. Pauli* ad *S. Petrum* in po- testate ſuprema & regimine universalis Ecclesiæ constitueret. Hanc de Bicipiti Ecclesiæ doctrinam *Innocentius X.* hæreti- cam declaravit, eamque, hortante eodem Pontifice, doctissimis lucubrationibus pro- fligarunt *Joannes Augustinus de Bellis*, Cle- ricus Regularis, *Theophilus Raynaldus*, So- cietatis Jesu, *Isacus Habertus*, Episcopus Vabrenſis in Gallia, *Petrus de Marca*, Ar- chiepiscopus tum temporis Tholoſanus, postea Parisienſis, & alii. Ad compescen- dos graves tumultus, qui occasione libri, cui titulus est: *Augustinus Cornelii Janſenii Ipreſis*, in Gallia & in Belgio exorti fuerant, *Innocentius X.* quinque famoſas propositiones ex eo libro excerptas da- mnavit Constitutione Pontificia data Ro- mæ pridie Kalendas Junii an. 1653. ut ope- roſius ostendamus in proximo Colloquio, referendo errores, Hæreses & Controver- ſias, quæ sæculo xvi. originem habuerunt. Hic tantummodo velim diligenter obser- ves, Hæreticos nostri temporis, præſer- tim *Leidekerium* in Theſibus; Pseudo-Mi- niſtrum *Jurium* in judicio de ſeverioribus & laxioribus methodis, & in libro cui ti- tulus est *L'esprit de monsieur Arnauld*, ſeu *Domini Arnaldi Ingenium*; necnon *Samue- lem Baſnagium* lib. xxv. *Historiæ Eccle- ſiaſtica* Cap. VIII. impudentiſſime asse- rere, *Innocentium X.* & alios, qui ei luc- ceſſerunt, Pontifices Romanos, Sanctum

Ar-

Augustinum per *latus Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, petere voluisse, & divinam *Aquilini* illius Præceptoris in materia de Gratia & libero Arbitrio doctrinam, tot Conciliorum Decretis, tot Romanorum Pontificum sanctionibus, tot Sanctorum Patrum elogiis consecratam, fuisse a nuperis Pontificibus Romanis explosam, sugillatam, proscriptam, atque illius loco substitutum esse purum putumque Pelagianismum. Hanc reterrimam Hæreticorum calumniam falsi convincunt tum illud vivæ vocis oraculum, Urbi & Orbi notissimum, quo *Innocentius X.* qui in librum *Jansenii* tulit Sententiam, contestatus est, doctrinam *S. Augustini* de gratia se ipsa efficaci, & prædestinatione gratuita, pro qua in Congregationibus de *Auxiliis divine Gratiæ*, tanta cum gloria certavit Schola Thomistica, a confixis in libro *Jansenii* quinque famosis propositionibus longe lateque distare: tum etiam ejusdem *Innocentii X.* successorum Pontificia Decreta, quorum primum dedit *Alexander VII.* Pontifex Maximus, ad Facultatem Lovaniensem die vii. mensis Augusti anni 1660. & in eo Doctores ejusdem Facultatis adhortatur, ut *præclarissimorum Ecclesiæ Catholice Doctorum Augustini, & Thomæ Aquinatis inconcussa, tutissimaque Dogmata semper sequantur, ac impense reverentur velint*. Hoc autem Pontificium Oraculum *Alexandri VII.* qui immediatus *Innocentii X.* successor fuit, quique etiam quinque ex libro *Jansenii* depromptas propositiones damnavit, eo gravius haberi debet, quod ea tempestate istæ de doctrina *Jansenii* in Gallis & in Belgio Controversiæ ebullirent, ac plurimi essent, qui dictarent, Constitutionibus, ac Censuris ab *Innocentio X.* Pontifice Maximo in librum *Jansenii* latis, doctrinæ & auctoritati Sanctorum *Augustini, & Thomæ* non nihil fuisse detractum. Sed horum, utriusque Sanctissimi Præceptoris doctrinæ auctoritatem elevare ac labefactare molientium, infrunita ora obturavit *Alexander VII.* eisque ad eandem calumniam aut struendam, aut refricandam, laudato illo ad Academiam Lovaniensem *Brevi*, ut ajunt, Apostolico, omnem omnino aditum præclusit. Aliud haud dissimile Diploma Pontificium ad

eiusdem Facultatis Lovanienfis Doctores die vi. mensis Februarii anni 1694. dedit *Innocentius XII.* in quo hæc habet: („ Apostolica vos primum Auctoritate monentes, ut subla is contentionibus, sapientiæ, quæ desursum atque pacifica est, vacetis; profitentes, sicut asseritis, doctrinam præclarissimorum Doctorum *Augustini & Thomæ*: quorum ille tantæ scientiæ fuit, ut inter Magistros optimos, etiam a nostris Prædecessoribus, haberetur, & cujus doctrinam, secundum eorundem Prædecessorum Statuta, Romana sequitur & servat Ecclesia: Alter vero mira eruditione eandem Dei Ecclesiam clarificat, & sancta operatione sæcundat. Hos dum Universitas vestra doctrinæ Duces secuta fuerit, secure pugnabit contra hostes Orthodoxæ Fidei in Ecclesiæ gloriam & ædificationem. „) Denique, ut ceteros Sæculi xvii. Romanos Pontifices in doctrinæ *S. Augustini* commendationem conspirantes silentio prætermittam, *Clemens XI.* qui nuperrime feliciter rexit Ecclesiam, & Apostolica solitudine doctrinæ non minus quam morum invigilavit puritati, in Decreto dato die 28. Januarii an. 1704. contra infamem libellum, typis clandestinis editum, & doctrinam *S. Augustini* conviciis, contumeliis & calumniis denigantem; omnia encomia, quibus alii Summi Pontifices doctrinam *S. Augustini* celebrarunt, compendio complexus est, dum *Romanorum Pontificum prædecessorum suorum, qui* (inquit) *ejusdem S. Doctoris præcelsam doctrinam magno semper in pretio habuerunt, totoque mentis affectu amplexi fuerunt, laudabilibus vestigiis inherere volens*, prædictum libellum damnavit ad minus tanquam impium, blasphemum, necnon fulgentissimo Ecclesiæ Catholice lumini *S. Augustino*, quinimmo ipsimet Ecclesiæ, atque Apostolicæ Sedi injuriosum, & ut flammis aboleretur, jussit. Quam pœnam jure optimo merebatur Opus istud tenebrarum, non alia luce dignum, quam quæ illi a Summo Pontifice *Clemente XI.* decreta est, accenso scilicet ad infamiam rogo; nec alia, qua versaretur, manu dignum, nisi ferali & carnificina, quæ flammis ultricibus, ad perenne Auctoris & aliorum, qui illud in vulgus te-

me-

mere sparserant, dedecus, plaudentibus omnibus bonis, additum est. Hanc brevem digressionem non inutilem tibi fore arbitror, sed potius apprime necessariam ad retinendam audaciam nostri temporis hæreticorum, quos non pudet asserere, doctrinam S. *Augustini* de Gratia se ipsa efficaci, & Prædestinatione gratuita ab *Innocentio X.* Pontifice Maximo, aliisque ejus successoribus damnatam fuisse, & investum in Ecclesiam Romanam Pelagianismum; cum tamen certissime constet, *Innocentium X.* aliosque, qui ei successerunt, Romanos Pontifices, avitæ doctrinæ S. *Augustini* retinendæ tenacissimos, proscriptissimè duntaxat sinistras interpretationes, quibus *Cornelius Jansenius* in suo libro Sanctum *Augustinum*, obtorto, ut ajunt, collo, pertraxit in suos errores, quos doctrinæ S. *Augustini* e diametro oppositos, jure merito proscripterunt Summi Pontifices, & in quos omni procul dubio non impegiſſet *Jansenius*, si Sanctum *Augustinum*, abdicatis omnibus præjudiciis, legisset, illustratus puro lumine Angelico, seu doctrina imbutus S. *Thomæ Aquinatis*, Doctoris Angelici, quem ipsemet *Jansenius*, volens nolens, Tomo 2. sui Operis, lib. Proæmialis cap. 22. fidiſſimum fuisse Sancti *Augustini* interpretem fatetur his verbis: *Quidquid veræ Theologiæ in Scholastica S. Thomæ continetur, usque ad ipsorum Articulorum fundamenta, ex Augustino ita mutuatum est, ut quemadmodum novum Testamentum nihil est aliud, nisi vetus revelatum, & Augustini doctrina de gratia Dei, nihil, præter Fidei principia in suas deducta conclusiones; ita S. Thomæ Summa, ubi Theologiam tradit, pro magna parte, nihil sit aliud, nisi* AUGUSTINUS CONTRACTUS, certa-que proportionem naturalibus principiis alligatus. Visne igitur in tot tantisque tumultibus & Controversiis de Gratia & libero Arbitrio, quibus etiamnum perstrepat universus Orbis, veram ac genuinam Sancti *Augustini* mentem assequi? Vis solem illum citra occæcationis periculum fixis adspicere obtutibus? ad *Thomam Aquinatem*, Scholæ Angelum, accede; alterum equidem Ecclesiæ Solem, sed tuarum virium imbecillitati

magis attemperatum, & juxta saluberrimum Summorum Pontificum Consilium, ab eo securus disce Sancti *Augustini*, *Aquilini* Doctoris, de Gratia & libero Arbitrio sententiam, & nullam habeto societatem cum quibuldam Novatoribus, qui doctrinam suam Varicanis fulminibus obtritam cum sentiant, fremunt, indignantur, & phreneticorum in morem clamitant, per *Janenii* latus *Augustinum* peti, divinam illius doctrinam de gratia & libero Arbitrio damnari; Unum sibi *Augustinum* judicem deposcere, litemque omnem dirimendam esse unius arbitrio *Augustini*, a cujus tamen doctrina, quam Angelici Doctoris lumine destituti, præpostere intelligunt, cum tota aberraret via, in varios abeunt errores, sive dum de rebus Dogmaticis, sive dum de Mystica, aut Morali Theologia scribunt.

D. Monitis tuis lubentissime parebo, & doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ*, de Gratia & libero Arbitrio, velut Sacræ Anchoræ, indivulſe adhærebo, atque erga utrumque Sanctum Doctorem perinde affectus ero, ac Sanctus *Bernardus* in Epistola LXXVII. ad *Hugonem de Sancto Victore* doctrinæ SS. *Augustini*, & *Ambrosii* se addictissimum esse profitetur his verbis: *Ab his duabus Columnis, crede mihi, difficile avellor. Cum his, inquam, me aut errare, aut sapere fateor. Sed tandem, ab isto diverticulo, in quod, occasione damnationis quinque Propositionum Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, ab Innocentio X. Pontifice Maximo prolatae, defleximus, in viam redeamus; & cetera, si placet, quæ in suo Pontificatu præclare gessit, Innocentius X. accurate describe.*

M. Zelo Catholicæ Religionis amplificandæ & conservandæ accensus *Innocentius X.* Pontifex Maximus, Turcas, Christiani nominis hostes, acerrime insectatus est, & ad eorum infringendas vires, Venetis, & Equitibus Melitenſibus, qui cum illis Bellum gerebant, suas opes, copias, triremes Pontificias, aliaque id genus militaria subsidia suppeditavit, & *Uladislao*, Poloniæ

loniæ Regi bellum in Turcas meditant, triginta millia aureorum ad instruendum bellicum Apparatum subministravit, regiumque animum ad tam illustre opus aggradiendum promissis majoribus erexit. Pacem ab Urbe, ubi inita est, *Monsferiensis* dictam a *Philippo II.* cum *Bavaris*, & *Belgis* hæreticis compositam, & a *Ferdinando* Imperatore cum *Germaniæ* & *Sueciæ* Principibus itidem heterodoxis sancitam, *Innocentius X.* Pontificio promulgato edicto reprobavit tanquam Sedi Apostolicæ injuriam, & Religioni Catholicæ perniciosam, eamque nullam & invalidam declaravit, eo quod inter prædictæ illius pacis conditiones, ad quas Principes Catholici solius vi necessitatis, metu majoris mali, & suarum virium tot annorum bellis exhaustarum necessitate adacti fuerant, multa essent, quæ sacra jura gravissime violabant, & Religioni Catholicæ erant maxime infesta. Eximia, qua præditus erat, pietatis, complura ac publica *Innocentius X.* dedit argumenta. Et primo quidem tempore Jubilæi, quod Anno MDCL. celebratum est, postquam providisset vigilantissimus ille Pontifex, ut ingens frumenti, & vini copia Romam adveheretur, ad alendos innumeros pene exteros, qui eo sacro anno cœlestibus ditandi thesauris ad Urbem confluerent solent; postquam etiam pro Episcopis & Sacerdotibus non Italis hospitium aperiendum curasset, & aliud Italis Sacerdotibus pariter adscripsisset, voluit omnibus suo exemplo pietatis operibus præire, sæpius Sanctissima templa visitando, precibus Deo persolvendis assidue vacando, pauperibus per vias elemosynas larga manu erogando, Xenodochium Sanctissimæ Trinitatis aliquando invisendo, ubi pauperibus, quorum pedes ante abluebat, ad mensam tanta modestia & charitate administrabat, ut his pietatis exemplis permoti omnes Principes Romani, ad alendos peregrinos, vel domos suas commodarent vel pecunias abunde sufficerent, vel ipsimet pauperibus ad mensam accumbentibus adeo alacres & expediti famularentur, ut prisca pietas, mundo senescente, Romæ reviviscere videretur. Secundo, enituit

eiusdem Pontificis *Innocentii X.* pietas, sive dum ad sustinendas Catholicorum in Hibernia vires contra Hæreticos Anglos, misit *Joannem Baptistam Rinucinum*, Archiepiscopum Firmanum, ut illorum inopiam auro & argento sublevaret, eosque ad Bellum contra Hæreticos Anglos gerendum animaret; sive etiam, dum ad Catholicam Angliæ Regnam *Henriettam Borboniam* transmisit per Equitem Dominum *Dighi*, Anglum Catholicum, plura aureorum millia, ut iis ad suum subsidium, & Catholicorum in Angliæ Regno levamen uteretur. Conversionem Hæreticorum ad Fidem Catholicam tam curæ ac cordi habebat Summus ille Pontifex, ut una Fidei amplificatione delectaretur. Hinc illa lætitia, qua perfusus ac delibutus incedebat, cum felicior aliquis de Religione nuncius perferebatur. Hinc illæ lacrymæ, quas præ gaudio non tenuit, dum multorum Germaniæ Principum, & e primaria nobilitate Virorum felicem & exoptatum ad Ecclesiam reditum audivit, atque ex eis aliquos verbis blandissimis excepit ad suos pedes, sacrisque muneribus donavit, sicut testatur ejus vitæ Auctor, apud nostrum *Alphonsum Ciaconium* Tomo IV. de *Vitis Romanorum Pontificum*. His præclare pro Christiani nominis gloria gestis pauca alia addam, quæ *Innocentii X.* cultum in Deum & in Sanctos æternum prædicabunt. Templum Vaticanum, seu Basilicam Principis Apostolorum, & Basilicam Lateranensem instauravit, & exornavit summus ille Pontifex. Magnificum & augustissimum Templum in honorem *S. Agnetis* Virginis & Martyris in Agonali Foro extrui iussit, ibidemque Fontes duos ab utroque Agonalis Fori capite surgentes expolivit, & aquis locupletavit, atque in medio ejusdem Fori elegantissimum alterum Fontem, & omnium tum Veterum, tum recentium magnitudinem, & venustatem superantem, largo, varioque aquarum labentium cursu divitem, Simulacris, Symbolis, inscriptionibus, & Pyramide exornatum, ac exquisita arte a *Laurentio* Equite *Bernino*, Architectorum illius sæculi Principe, perfectum, inmensa auri effusione erexit. Quod si his omnibus

ea addideris quæ *Innocentius X.* ad augenda publica commoda , ad Capitoliæ ædificium absolvendum , ad mœnia Urbis Romæ , quæ jam *Urbanus VIII.* incœperat , perficienda ; ad populi levamen , pauperumque subsidium , eo præfertim tempore , quo populus Romanus propter eluvionem Tyberis ingentibus calamitatibus , & frumenti penuria , & caritate laborabat ; si hæc , inquam , & alia id genus , quæ omni præconio digna *Innocentius X.* suo in Pontificatu gessit , his omnibus , quæ hætenus dixi , addideris , ultro fateberis , *Innocentium X.* Pontificem Maximum , pietate , Catholicæ Religionis propagandæ zelo , prudentia , iustitia , magnificentia , & in sublevandis populi ac pauperum miseriis summa vigilantia , aliisque egregiis virtutibus præditum fuisse. Obiit ille Pontifex Romæ in Quirinali Palatio die VII. Januar. ann. 1655. ætatis suæ anno LXXXIII. cum Pontificatum gessisset annos decem , menses tres , dies viginti tres .

D. Quis ad occupandum Thronum Apostolicum , seu ad regendam universam Ecclesiam electus est , & in locum *Innocentii X.* Pontificis Maximi suffectus ?

M. Mortuo *Innocentio X.* eique Novendialibus Exequiis , juxta morem , perolutis , Cardinales in Conclave ingressi , *Vincetium Maculanum* , ab *Urano VIII.* Cardinalem Tituli S. Clementis creatum , Ordinis Prædicatorum , in Romanum Pontificem , ob eximiam ejus pietatem summa cum ingenii dexterritate & eruditione conjunctam , eligendi consilium inierunt , sicut testantur *Ferdinandus Ugbellus in Italia Sacra* , & *Alphonfus Ciaconius in hujus Cardinalis Vita*, Tomo IV. de *Vitis Romanorum Pontificum* . At , cum Cardinalis *Vincetius Maculanus* hanc supremam sibi oblatam dignitatem inaudita animi magnitudine , & pervicacissima modestia suscipere detrectaret , tandem Cardinales , ne diutius , quam par esset , electio Pontificis protraheretur , oculos coniecerunt in *Fabium Chisium* , Cardinalem tituli S. *Mariæ de Populo* , eumque Pontificem Maximum renuntiaverunt die 7. men-

sis Aprilis an. MDCLV. dictum in Pontificatu *Alexandrum VII.* Maximam tantæ dignitatis recte administrandæ spem statim concitavit Summus ille Pontifex , qui dum adhuc Cardinalis esset , in summa apud omnes , ob res præclare ubique gestas , existimatione , & Principibus , apud quos Legationes magna cum laude obierat , gratissimus erat . Illustiora tantum *Alexandri VII.* Pontificatus Acta , hic , ne longior sim , describam , eaque ad tria capita , videlicet ad Religionis negotia , quæ pie gessit , ad Urbis ornatum , quem perfecit ; & ad singulare studium erga Viros Litteratos , quos Summus ille Pontifex immensis beneficiis cumulavit , paucis verbis revocabo . In primis , ad illibatam Fidem Catholicam conservandam , nova Constitutione *Alexander VII.* proscripsit quinque famosas propositiones ex libro *Jansenii* excerptas , Fideique formulam conscripsit , quam hi , qui ad Episcopatum , vel ad aliquam Ecclesiasticam dignitatem deinceps promoveri debebant , profiteri tenerentur . Secundo , *Christinam* , Suecorum Reginam , ejurata Hæresi Lutherana , & jure Suecici Regni in *Carolus Gustavum* translato , Catholicam Fidem amplexam , ad Urbem invitavit , misso ad eam *Luca Holstenio* , Viro doctissimo , & Bibliothecæ Vaticanæ Custode , eamque Romam adventantem Regio plane honore & apparatu , præmissis quatuor Nunciis Apostolicis , & duobus Legatis a Latere , excepit in Ædibus Vaticanis . Per plures annos Romæ inter religiosissimæ pietatis exercitia vixit *Christina* Suecorum Regina , cui *Alexandre* nomen imposuit *Alexander VII.* dum eam Sacro Confirmationis oleo inunxit , ibidemque annos nata sexaginta tres obiit , sedente *Innocentio XI.* anno MDCLXXXIX. & sepulta est in Basilica Vaticana , ubi legitur hæc Inscriptio : *Christina Alexandra , Gothorum , Suecarum , Ruandorum Regina Hæresi abjurata , terrenoque Regno ob cælesti abdicatione , moritur Roma anno 1689. die 19. Aprilis , orta anno 1626. die 18. Decembris* . Nec solum *Christinam* . Suecorum Reginam , ab hæresi ad Catholicam Fidem conversam , opibus , & consiliis juvit

Ala-

Alexander Septimus, sed etiam profusa liberalitate aliis Principibus Christianis contra Orthodoxæ Fidei hostes pugnantibus, pecuniam, copias, & Classes subministravit, præsertim *Carolo Emmanueli*, Duci Sabaudie, adversus hæreticos in alpinarum Vallium accolas bellum gerenti; Regi Poloniæ, armis hæreticorum Suecorum pene oppresso; Regi Hungariæ, Turcarum impetus ægre sustinenti, Catholicis Helvetiorum Pagis, quos vocant *Cantones*, qui ab aliis hæreticis Helvetiorum Pagis continuo vexabantur; necnon Serenissimæ Reipublicæ Venetæ, quam diuturno cum Turcis Bello implicatam, tantæque illius sustinendæ moli imparem, ingentibus copiis cum Classibus & pecuniis missis, erexit afflictam, & ad instaurandum adversus Barbaros bellum animavit. Quæ opportuna Pontificis liberalitas in causa fuit cur eadem Respublica Veneta votis *Alexandri Septimi*, de se tam bene meriti, maxima obsequii significatione subscriperit, & in Statum Venetum revocaverit, atque in pristinum locum anno MDCLVII. restituerit Jesuitas, qui sicut superius observavimus, ab exorto inter *Paulum V.* Pontificem Maximum, & Rempublicam Venetam memorabili illo dissidio, quo *Paulus V.* violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ nomine, eidem Reipublicæ Sacris interdixit, a tota Venetorum Ditione erant proscripti ac extorres, atque sedebat animo Senatoribus eos nunquam recipere, ac severo jam promulgato Edicto ab omni spe redditus excludere; sed hoc Decretum, magna licet suffragiorum consensione editum, Respublica Veneta, Votis *Alexandri VII.* Pontificis Maximi annuens, refixit, & (quod superiores Pontifices magno sæpe conatu, sed frustra semper, tentaverant) excepit in tota Ditione Veneta Jesuitas tam splendide, ut jam de exilio conqueri minime possint. Hæc sunt majoris momenti negotia, quæ pro tuenda & amplificanda Catholica Religione suo in Pontificatu gessit *Alexander VII.* Jam vero, quæ ad Urbis Romæ ornatum, ad restaurandas Ecclesias, ad publicam populi salutem, pacem & annonæ abundantiam attinent, innumera

ab eo Pontifice collata extant beneficia, quorum nonnulla hic inferere sufficiet. Urbi, magna annonæ penuria laboranti succurrit ingenti frumenti copia a Batavis usque immensi pretio convecta, & pestem in eadem Romana Urbe grassantem profligavit divinis & humanis imploratis præsidis, Urbemque servavit levissimo accepto damno. *Pantheon*, clarissimum veteris Romæ Templum, insigni Porticu & raræ magnitudinis Columnis antea semisepultis, nunc in lucem productis, exornavit, deterso a sordibus & a tabernis rerum venalium Foro illi adjuncto. *S. Petri* Cathedram, a duobus Græcæ, & totidem Latinæ Ecclesiæ Doctoribus sultam, opus ex ære, molis magnitudine mirandum, in apside Templi Vaticani constituit. Centumcellarum portum, temporis & maris injuriis labefactum, instauravit, atque constabiliavit. Sacras Aedes *B. Mariæ de Populo*, *B. Mariæ de Pace*, aliasque complures exornavit, & ad excitandam erga Sanctos Fidelium pietatem, *B. Thomam de Villanova*, Hispanum, Archiepiscopum Valentinum, Ordinis Eremitarum *S. Augustini*, & *B. Franciscum Salesium* Episcopum Genevensensem in Sanctorum Canonem retulit. Denique, quanto affectu *Alexander VII.* Pontifex Maximus Viros sui temporis litteratos complecteretur, probant illi frequentes ac jucundissimi congressus, quos habebat cum clarissimis & in omni tum sacra, tum prophana antiquitate apprime doctis hominibus, *Luca Holstemo*, *Leone Allatio*, *Sfortia Palavicino*, *Jouanne Bona*, & aliis, quorum consuetudine, & familiaribus colloquiis impense delectabatur, de re litteraria sermonem cum ipsis conferens, sed potissimum de Sacra, & Ecclesiastica Historia, Veterisque Ecclesiæ Disciplina, quam paulatim instaurare, si per temporum difficultatem licuisset, maximopere cupiebat, bonisque litteris, quas a Veteris Latii gloria excidisse intelligebat, pristinum restituere splendorem. Hæc serio meditant Summus ille Pontifex, eaque executioni mandare volens, Archigymnasium Romanum a *Leone X.* institutum, toto ambitu perfecit, ejus Bibliothecam omnis generis

ris libris luculenter instructam, amplissima aula, ac thecis magnifice instructis, publicæ commoditati aperuit, eique addidit impressorum librorum Bibliothecam Urbinatium Ducum, quæ Urbanæ inter tineas, & blattas sordida jacebat. Bibliothecæ etiam Vaticanæ aliam celeberrimam adjunxit eorundem Urbinatium Ducum Bibliothecam, magna omnis generis manuscriptorum copia refertissimam, in quorum manuscriptorum Codicum lectione ita versatus erat Summus Pontifex, ut nulli essent tam barbaro & exoleti characteres exarati, quos statim non penetraret, non assequeretur, & ex his plura ad illustrandam obscuriorum temporum eruditionem magna cum voluptate colligeret. Decreverat idem Romanus Pontifex (sicut testatur ejus Vitæ Scriptor apud nostrum *Alphonsum Ciaconium* Tomo IV. *De Vitis Romanorum Pontificum*) Romæ instituere Collegium Virorum omnigenæ literaturæ eruditione præstantiorum, quique fama & ingenio clari ex omnibus Christiani Orbis Provinciis seligerentur, & in tutandis Fidei Dogmatibus, retundendisque calamo Sedis Apostolicæ hostibus, operam, studiumque collocarent. Sed, ne huic præclarissimo operi manum admooveret Pontifex, impedivit exortum Romæ anno 1662. intpestivum dissidium, cujus originem ac finem hic paucis aperire non abs re erit. Turmæ Corsicæ, ad custodiam Summi Pontificis tum temporis destinatæ, obfesso Palatio Farnesio, in quo Dux *Crespius*, Regis Galliarum *Ludovici XIV.* Legatus, diversabatur, plura contra jus gentium hostiliter fecerunt, in Legati uxoris currum catapultas disploserunt, unum ex ejus Ephebis, seu pueris honorariis, occiderunt, fenestras Palatii turpiter fregerunt, & alias id genus contumelias personæ Legati irrogarunt. Huic injuriæ Legato Regis Christianissimi illatæ, quæ funesta mala & incommoda secum trahere poterat, factum est satis. Summus quippe Pontifex *Alexander Septimus* die XII. mensis Februarii anni MDCLXIV. Pisis cum Rege Chri-

stianissimo pactum pepigit, eique pollicitus est primo, Cardinalem Patronum in Gallias a se missum iri, qui Corsarum militum crimen a Pontifice amoliretur, palamque declararet, neque Pontificem, neque ex ejus Familia quemquam audacis hujus facinoris participem fuisse. Secundo, Gentem Corsicam incapacem fore renunciandam, quæ Summo Pontifici inserviret. Denique, pyramidi ex regione stationis militum Corsarum extollendæ proscriptionis ipsorum Decretum incisum iri. His pactis conditionibus acquievit Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* easque summa Fide executioni mandavit *Alexander VII.* Pontifex Maximus. At, postea, seu anno MDCLXVII. flagitante *Clemente IX.* successore *Alexandri Septimi*, permisit Rex Galliarum *Ludovicus XIV.* ut hæc Pyramis, Genti Corsicæ infamis, subverteretur ac solo æquaretur. Sic *Alexander VII.* grave periculum, quod ex eo dissidio timebatur, prudentissime avertit, & in illa Gallici motus procella ostendit animum vere magnum, & erectum, qui nulla fortunæ injuria, nullis tempestatum fluctibus debilitari poterat, nedum frangi. Obiit Optimus ille Pontifex die vigesima secunda mensis Maii anni MDCLXVII. ejusque in Pontificatu præclare gesta elegantissima funebri oratione in ejus Exequiis habita laudavit *Augustinus Favoritus*, politioris literaturæ eximius, inter ceteros sui Sæculi, cultor.

D. *Clementem Nonum* in Sede Pontificia *Alexandro Septimo* successisse mox obiter insinuasti, sed nunc de ejus patria, genere, dotibus, quibus potissimum in Pontificatu excelluit, & de rebus ab ipso in universæ regimine Ecclesiæ præclare, laudabiliterque gestis, necesse est ut continenti ordine paululum differamus.

M. Post solemnes *Alexandro Septimo* perfolutas Exequias, Cardinalibus Comitibus Vaticanæ ingressis non diu de novo eligendo Romano Pontifice deliberandum fuit. Adeo enim spectata in plu-

pluribus arduis negotiis virtute, & regia animi celsitudine sibi Sacri Collegii voluntates, & Regum gratiam conciliaverat *Julius Rospigliosus*, patria Pistoriensis, ex nobilissima Rospigliosorum ejusdem Urbis Familia oriundus, & Cardinalis Presbyter *S. Sixti* ab *Alexandro Septimo* creatus, ut die vigesima mensis Junii anni MDCLXVII. unanimi suffragiorum consensione electus fuerit Pontifex Maximus, qui die XXVI. ejusdem mensis in Basilica Vaticana coronatus voluit appellari *Clementis* nomine, quod placidis ejus moribus, & exprimentæ nativæ mitissimi ejus ingenii indoli perquam apposite congruebat. In Sede Sancti Petri constitutus *Clemens IX.* pietatis operibus se suosque mores Fidelibus probavit; eorum Confessiones publice aliquando in Basilica Vaticana sedens in Tribunali Poenitentiae excipiebat. Nosocomia sapissime invisebat, ægrotis plerumque ministrabat, duodecim pauperes ex his, qui Religionis ergo Romanam peregrini accedebant, singulis diebus in Palatio Apostolico reficiebat, eisque tanta cum pietate, eoque Christianæ humilitatis studio inserviebat, ut nonnulli hæretici, Pontificis hujus charitatis, quam nonnisi e vera Christi disciplina prodire posse intelligebant, testes oculati, Hæresim ejurarint, deposuerintque errorem, quem cum lacte suxerant, sibi propinatum a parentibus atque nefariæ Sectæ Magistris, qui Romanum Pontificem, seu Virum superbiam & arrogantiam turgidum, tetriscoloribus depingere solent, quo Sedi Apostolicæ apud Sectæ suæ homines odium constare possint, & solo prolato Pontificis Romani nomine, magnus statim occupet puerorum mentes ac pectora terror. Tot inter curas, quibus suo in Pontificatu *Clemens IX.* implicitus fuit, in hanc unam præsertim incubuit, ut revocatis ad pacem Christianorum Principum animis, Turcarum potentiam, quæ de funestis eorumdem Principum bellis quotidie crescebat, & vires acquirebat eundo, elideret, ac, si fieri posset, omnino profligaret. Bello Cretensi attritis Venetorum opibus, & Turcis elatis Vigintiis jam pene totam Cretam Insulam

invadentibus, necessarium esse duxit Summus Pontifex, omnes Christianos Europæ Principes ad Sacrum Bellum sollicitare, ut ejus vocibus, quasi classico quodam excitati, periclitanti Insulæ Cretæ suppetias ferrent, arma contra Turcas stringerent, atque commune periculum Christianorum cervicibus impendens feliciter propulsarent. Magnæ quidem in executione suscepti hujusce negotii difficultates superandæ occurrebant, præsertim cum Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* cujus præcipue ope omnis tuendæ Insulæ Cretæ spes nitebatur, Bellum tum temporis in Belgio cum Hispaniarum Rege, eo felici armorum exitu ageret, ut vix credi posset, cum ad pacis studia adductum iri, victriciaque sua arma in his rerum circumstantiis converfurum, cum evidenti periculo prodendæ salutis plurimorum Gallicæ suæ gentis, vel saltem evertendi commercia quæ Galli Mercatores, magno cum Gallici Regni compendio, in Turcarum Ditione instituerant. Hanc tamen difficultatem facili negotio perripit ac superavit *Clemens IX.* Pontifex Maximus, missoque *Jacobo Rospigliosio* Cardinali, Nepote suo, ad *Ludovicum XIV.* Galliarum Regem, ita ad componendam pacem ejus animum flexit, ut Christianissimus ille Rex, non tam in medio Belli quam victoriarum suarum cursu, actutum Summo Pontifici per Litteras significarit, se ejus officiis, vehementi desiderio, atque sæventibus adhortationibus obsecutum arma inhibuisse, ut de ineunda pace agi posset. Quin etiam, dum alii Principes Christiani copias undique magnis sumptibus conscriberent, & militaria subsidia ad defensionem Urbis Candie in Insula Cretæ a Turcis obsessæ certatim suppeditarent, ostendit Rex *Ludovicus XIV.* nihil suo altius infixum esse enim, quam ut Christiana Religio ubique floreret ac coleretur. Confestim siquidem jussit Duci *Navaleo*, Franciæ Marescallo, ut septem hominum millia in Candiam duceret, & Duci *Belfortio*, rei maritimæ Franciæ Præfecto, ut his auxiliariis militibus ferret subsidium. Galli feliciter Candiam appulsi, & in eam a Turcis obsessam ingressi, strenue

E

pro

pro ejus liberatione pugnarunt, factaque in Barbaros eruptione, decertante Duce Belfortolin primam militum acie, quos Galli, *les Enfants perdus*, seu filios perditos, vocant; duo propugnacula, & aggeres, quos Turcæ ad sui tuitionem excitaverant, magnis animis occuparunt, ac solo tequarunt. At, dum acrius insistent, contigit inopinato casu, ut cadus pulveris tormentarii accensus longe lateque omnia vastaverit, quod quidem Gallos tanto terrore perculit, ut solum suffocis duniculis penitus excussum iri putantes, repodem retraxerint, qua in fuga ingentem cladem a Turcis acceperunt, & in ea occisus est fortissimus Heros Dux Belfortius, Mars Gallicus, Turcarum terror, moderatione, sapientia, firmitate animi, pietatis, & Catholice Religionis studio, aliisque egregiis dotibus instructus. Tandem Candie Civitas, post quinquaginta duas hostium impressiones fractas ac propulsatas, post trium annorum, mensium trium & sex dierum oblidionemq; secl. Turcis, cum summo more Clementis IX. Pontificis Maximi, qui ad prædictam Urbem a Barbarorum oblidione liberandam nihil intentatum reliquerat, constitutis hinc inde, Venetos videlicet inter & Turcas, æquis ac honestis pacis conditionibus, deditione permissit. Hanc inclytam Regis Christianissimi, Gallorumque militum inopugnando communi Christianæ Religionis hoste virtutem non absque mercede reliquit Clementis IX. Pontifex Maximus. Galliarum quippe Regnum ut sibi artius devinceret, altissima, diuque exoptata pace illud beavit, dum quatuor Ecclesiæ Gallicanæ Episcopos, Alecensem, Apamiensem, Andegavensem, & Bellovacensem, qui Formulæ, aliquot jam abhinc annis ab Alexandra VII. in causa Jansenii editæ, subscribere decretabant, indeque per totum Regnum gravissima dissidia ferebant, auctoritate sua flexit, ad Sedis Apostolicæ obsequium libenter traduxit, sique pacem in Ecclesiam Gallicanam postliminio revocavit. Qua de re *Cesar d'Estrees*, Episcopus Laudunensis, Gratulatorias Litteras die 22. mensis Septembris anni 1668. ad Summum Pontificem scripsit, in quibus hæc habet: Firmata armis, opibusque

Candia, pacata Europa, restituta apud Lusitanos Episcopis, aut propemodum restituentis, nihil usquam majus adfices poterat, aut splendidius, quam Ecclesiæ Gallicanæ tranquillitas.... Absolvit tandem magnum illud opus, Beatissime Pater, nova, necnon sincera subscriptione aliis Episcopis consentiunt illustrissimi Alecensis, Apamiensis, Andegavensis, & Bellovacensis, a quibus in subscribenda Fidei formula aliquatenus recesserant.... Verum, de eventu tam fausto atque felici gratulationem, non tam illorum quatuor Episcoporum pietati atque obsequio, aut laboribus utcumque nostris, quibus negotium illud adjuvimus, Illustrissimus Episcopus Catalaunensis & ego, quam Beatitudinis vestre summa prudentiæ, atque eximia benignitati, debere existimavimus. Sed animos omnium spectatissima, atque suavissima virtutes tuas ita devinciunt, ut durum, ac difficile nihil appareat, quod Beatitudini vestre gratum, acceptumque futurum est, &c.

Multa hic de inducitur silentio prætermitto, quæ Clemens IX. Pontifex Maximus tum Romæ, tum foris præclare gessit, quia accuratorem historiam styliumque desiderant. Addam duntaxat, optimum illum Pontificem albo Beatorum adscripsisse Rosam, spectatæ Sanæ Simonis Ordinis S. Dominici Virginem Limentem, & in Sanctorum numerum retulisse Petrum de Alcantara Ordinis Minorum S. Francisci, & Magdalenam de Paxis Florentinam, Ordinis Carmelitarum, eximia pietate, abstinencia, & miraculorum gloria præfulgentes. Obiit Clemens IX. die nona Decembris anni MDCLXIX. eumque Augustinus Farvitus laudavit in funere, quod Sacrum Cardinalium Collegium per novem dies, ut moris est, celebravit in Basilica Vaticana. Noluertat quidem Clemens Nonus, dum viveret, humanæ gloriæ contemptor, ut sibi mortuo ullum honorificum eligeretur monumentum, ut Clemens X. ejus in Pontificatu Successor, publico voto consulere, & eximias Decessoris sui dotes æternæ posterorum memoriæ consecrare volens, excitavit in Basilica Liberiana, seu S. Mariæ Majoris, magnificum sepulcrum cum Statua Clementis Noni,

Noni, & Inscriptione, quæ Sanctissimi illius Pontificis ardentem Fidei zelum, Egregiam erga omnes beneficentiam, & charitatem, quam de re Christiana optime merendo, multis ac luculentis argumentis testatam reliquit, æternum commendabit.

D. Quo propius ad ætatem nostram in describendis præclaris Romanorum Pontificum Gestis accedimus, eo clarius detego malas artes hujus temporis Hæreticorum, qui in Roman. Pontifices mucronem linguæ acuentes, & immani odio perciti, convicia jaciunt, ac Petram illam, super quam Christi Ecclesia est ædificata, contumeliis feriunt, similes Vespæ, quæ (ut nuperrime legebam apud S. Epiphanium in lib. de *Hæresibus*, Hæresi quadragesima quarta) *Si quis virga percutatur ipsius latebras, aut nidum destruat, aut sacrum ligno pungat; exit indignata ipsa horrenda quidem, verum debilis Vespæ, & si invenerit petram, aut lignum, præ ira, quæ excanduit, cum stridore instat, & impetit, ac ferit: petram quidem nihil ledit, nec lignum, immo nec hominem etiam si morderit, nisi quod modicum dolorem inducit: verum, aculeum mittit, & sic peritæ petra vero nulla injuria afficitur.* Sic hæretici nostri temporis ægre admodum ferentes, quod Romani Pontifices nidos errorum, quos disseminant, dissuerint, everterint, destruxerint, in furorem acti e latebris suis, Vespæ instar, erumpunt, excandescunt, strident, impetunt, summos Pontifices contumeliis pungunt, ac linguæ aculeo Petram illam, supra quam Christus fundavit Ecclesiam suam, nullis ventorum turbinibus, nullis undarum insultibus cessuram feriunt; sed cum huic Petræ nihil suis aculeis nocere possint, sibi ad illam gentium frangunt, & eternam mortem accersunt. Sed missis Hæreticis, Sedis Apostolicæ infensissimis hostibus, prosequamur, si placet, Historiam aliorum Romanorum Pontificum, qui Sæculo Ecclesiæ decimo septimo Sædem Romanam tenuerunt.

M. Post ventilata per menses fere quinque post obitum *Clementis IX.* in Conclavi Vaticano de eligendo Romano Pontifice consilia, tandem a Purpuratis Patribus in Summum Pontificem die XXIX.

mensis Aprilis an. MDCLXX. electus est *Æmilius Alterius* ex illustrissima *Alteriorum* Romana Familia oriundus, qui, licet per multa Curie officia diuturno tempore & summa cum laude exercitus, præ singulari tamen, ac rara modestia, elegantium plausibus, & totius populi acclamationibus quasi indignatus, supremam hanc sibi oblatam dignitatem tam obstinato animo suscipere detrectavit, ut precibus, monitis, & totius Sacri Cardinalium Collegii adhortationibus, & tantum non increpationibus, vix denique victum se dederit, cesseritque, postquam excusationibus infirmæ valetudinis, & ætatis octogenariæ planctu frustra Pontificatum a se amoliri tentasset. *Clemens X.* dici voluit, & coronatus est die XI. mensis Maii ejusdem anni MDCLXX. Quinque Beatorum Apotheosi, quos solemniter ritu Sanctorum numero adscripsit, Pontificatum suum auspiciari voluit *Clemens X.* Hi autem fuere B. *Cajetanus*, Clericorum Regularium Fundator, *Philippus Benitius*, Ordinis Servorum Beatæ Virginis, *Franciscus Borgia*, Societatis Jesu, *Ludovicus Bertrandus*, Ordinis Fratrum Prædicatorum, & *Rosa Limentis*, Sacræ Tertiæ Ordinis S. *Dominici* Virgo. *Pium V.* Pontificem Maximum, & *Margaritam*, Reginam Scotiæ, Beatorum Catalogo accensuit. Jubilæum anno 1675. celebravit, eo majori populorum ex omnibus Provinciis, Deo hac in peregrinatione litandi causa, Romam sese conferentium, pietate & veneratione, quod hæc sacra peragi non nisi recurrente anno vigesimo quinto solent. Auxit eodem anno idem Pontifex pietatem fidelium, dum sacros honores decrevit ac deferendos sanxit novendecim Martyribus, ex passionis loco dictis *Gorcomiensibus*, qui e variis Cleri tum Sæcularis, tum Regularis Ordinibus Sæculo decimo sexto pro asserenda reali Corporis Christi in Eucharistia præsentia, ac Romani Pontificis Primatu ab hæreticis Calvinianis in Belgio capti, & crudelissimis vexati suppliciis mortem gloriose oppetierunt. Ætate quantumvis gravis esset *Clemens X.* Pontifex Maximus, omnibus tamen supplicia laturus promptissime accurrebat. Omnia prævidebat prudens, providebat justus,

opes profunde liberalis erga omnes, exceptis tamen suis nepotibus, quorum familiam bonis Ecclesiae locupletare noluit. Polonis, quos Turcae ad graves angustias redigebant, eorumque Provincias misere depopulabantur, amplissima subsidia suppeditavit. Basilicam Liberianam seu Ecclesiam *S. Mariae Majoris* perfecit. Denique, *Ludovicam* proneptem suam in matrimonio collocavit cum *Dominico Ursino*, Gravinæ Duce, & fratre germano Eminentissimi *Vincentii Mariae Ursini*, Ordinis FF. Prædicatorum Cardinalis, & Archiepiscopi Beneventani, qui, solo impulsus Religionis amore, Ducatum, qui jure primogenituræ ad ipsum pertinebat, abdicavit, fratrique suo cessit, & sicut, dum esset in Familiæ Dominicanæ Claustro, a quibus ægerrime avulsus est, Regularibus fuit norma vivendi, ita nunc Archiepiscopali dignitate decoratus, Clerum Sæcularem exempli lege, frequenti Synodorum celebratione reformat, & pabulo sacræ doctrinæ, qua mire fulget, gregem sibi a Deo creditum qua concionibus, qua libris editis ad pietatem & eruditionem informat, omniq; officiorum ac beneficiorum genere sibi arctissime devincit. Sub Pontificatu *Clementis X.* hoc est, die XXVII. mensis Septembris an. 1672. *Josephus Borri*, Medicus Italianus, qui se *Christum*, seu Messiam esse insulse prædicans, aliosque per Italiam, Germaniam, & Bataviam disseminans absurdissimos errores, scabiem suam nonnullis affricuerat; captus in Germania, ac jussu *Leopoldi* Imperatoris *Clementis X.* Pontifici Maximo traditus, solemni execratione deliria sua in Ecclesia *S. Mariae* super Minervam, apud FF. Predicatores ejuravit, & ad sanam mentem resipuit, sicut fidem facit *Dominicus Bernini*, testis oculatus, qui sinceram ejus conversionem ex colloquiis, quæ cum ipso habuit, perspectam se habuisse asserit Tomo IV. *Historia* suæ *Hæresum* in Pontificatu *Clementis X.* pag. mihi 681. Tot rebus in rem Ecclesiæ summa cum laude gestis toto Orbe clarissimus *Clemens X.* Pontifex Maximus, obiit die XXII. mensis Julii an. 1676. ætatis suæ LXXXVI. Pontificatus anno septimo. Laudatus est in funere ab Abbate *Malagonello*, & sepultus in Basilica Vaticana. In locum extincti *Clementis X.* Cardinales

die XXI. mensis Septembris, *S. Matthæo* Evangelistæ sacra, communibus suffragiis, ac nemine discrepante, succederunt *Benedictum Odescalchum*, qui *Innocentius Undecimus* dici voluit, ut gratus memoriam renovaret *Innocentii X.* a quo fuerat in sacrum Cardinalium Collegium cooptatus.

D. Ad solum *Innocentii XI.* nomen cor meum præ gaudio sub saltare sentio. Sic enim a teneris annis Summum hunc Pontificem ea veneratione prosecutus sum, ut amplissimis monumentis vellem ejus consecrare memoriam. In describendis itaque eximiis illius dotibus, quæ omnium sermone celebrantur, paululum hic immorari debemus.

M. *Innocentius XI.* dictus antea *Benedictus Odescalchus*, natione Lombardus, patria Novocomiensis fuit. Omnium Cardinalium Votis, ut mox diximus, electus in Pontificem, solus ipse ambiguus hæsit, & coram Deo provolutus, lacrymisque perfusus, eum obnixè rogavit, ut huic electioni non consentiret. Agnoscens tandem, se in his turbulentissimis Ecclesiæ temporibus ad id muneris divino consilio esse vocatum, acquievit, & Pontificatum summa cum omnium gratulatione suscepit. Emicabant in ejus vultu, totoque corporis habitu innata, non adscititia modestia; ingenta, non affectata gravitas; castigata, non fluxa humanitas; temperata, non exasperata majestas; non suæcuncta, sed gratia condita morum suavitas, cum inflexibili tamen vitia puniendi, & unicuique jus reddendi voluntate conjuncta. Infinitus profecto essem, si omnia, quæ *Innocentius XI.* præclare in suo Pontificatu gessit, in præsentia percurrere vellem. Nonnulla ex innumeris delibabo, ex quibus liquido constabit, Summum hunc Pontificem paucos ex tot suis in Sede Romana Decessoribus nactum esse pares, sive morum pietate & innocentia, sive constanti & invictæ Ecclesiasticæ disciplinæ zelo, sive denique rerum omnium Sæcularium contemptu, quo Ecclesiæ opes non ad suos afines & consanguineos ditandos, sed ad juvandos Catholicos Principes, qui contra Turcas Bellum gerebant, liberaliter profudit. In primis, *Innocentius XI.* sub initium Pontificatus sui Cardinalem *Gibo*, eximie vir-

virtutis, & maximè in tractandis rebus peritiè Virum, primum in agendis negotiis Administrum sibi ascivit, omnesque suas curas ac cogitationes contulit ad tollendos serpentes abusus, ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam, & illibatam conservandam Doctrinæ Moralis Christianæ puritatem. Aulam reformavit, antiquum ritum in sacris peragendis restituit. Prophanatores Templi severis legibus coercuit, eosque exilio multavit. Feminis districte prohibuit, ne pectore nudo, expansivè mammillis Ecclesiam ingrederentur. Monasticis Instituti vindex & amator, Regulares, ad laxiorem disciplinam prolapsos, revocavit ad severiorem legum observationem. Canones Concilii Oecumenici Tridentini de vita & honestate Clericorum, de collatione Beneficiorum, & de aliis id genus, Disciplinam Ecclesiasticam spectantibus, executioni mandari jussit, eorumque observationi sedulo invigilavit. Doctrinam Christianam edixit juvenes edoceri, & Concionatoribus mandavit, ut ex Suggestu relicti illis, ingeniosis quidem, sed sterilibus & plane instructuosis conceptibus, populum Romanum ad promptam morum emendationem, ad sinceram & non fucatam cordis conversionem, ad jugem mandatorum Dei observationem, ad constantem & ex contrito corde profectam peccatorum poenitentiam agendam totis ingenii & eloquentiæ viribus excitarent. Tam pium, quod in animo Innocentii XI. Pontificis Maximi alte infidebat, propositum priscam restituendi pietatem, animos Episcoporum Gallie in eam spererexit, fore ut Summus ille Pontifex, nonnullos errores, a quibusdam Scripturibus per Gallias sparsos, qui Moralis Christianæ Doctrinæ integritatem corrumpebant, auctoritate Apostolica proferberet. Eam ob rem, ad Innocentium XI. Pontificem Maximum Epistolam, aureis certe Ecclesiæ Sæculis dignam, direxerunt, cujus ut pote prolixioris, præcipua duntaxat Capita hic describam.

Beatissime Pater, etsi hæc Epistola exponendis Sanctitati Vestræ gravissimis Ecclesiæ vulneribus instituta, in tristis & luctuosissimo argumento versabitur, par est tamen, ut in ejus lumine debita Deo optimo Maxi-

Grave. Hist. Tomo VIII

mo gratiarum actione fungamur, & nobismetipsis gratulemur, quod Sanctitati Vestræ in Apostolica Sede constituta, jam habeamus, apud quem quæstus & gemitus nostros libere nec inaniter effundere possimus. Hæc fiducia freti, Beatissime Pater, de Gallicanæ Ecclesiæ morbis cum ipsa agere decrevimus, quorum summam, ne multis memorem, ita breviter complecti licet. Cum duobus potissimum rebus continetur Christianorum salus, Fidei dogmatum sinceritate, & integritate morum; varic jam inde ab Ecclesiæ primordiis, utraque tum demonum fraude, tum hominum improbitate, tentata est, nunquam tamen acruis, vel astutius quam novissimis istis, miserrimisque temporibus. Nunc vero, Beatissime Pater, tetius multo ac perniciosior lues Ecclesiam invasit. Augescenti enim in dies improborum multitudini adjunxit se cetorum Scriptorum, ut mississime loquamur, improvida temeritas, quibus id demum videtur fuisse propositum, fovere hominum cupiditates, extinguere conscientia morsus, deferendi peccati stimulos evellere, iter ad vitia sternere, eadem peccatis, quæ virtutibus, tenebris, quæ luci, falsitati, quæ veritati jura tribuere, sceleribus denique formidinem, pudorem, & infamiam, ipsam sceleris nomen detrachere. Nec veremur, Beatissime Pater, ne nos in hoc studio efferrî, ac veritatis metas prætergredi judices Sanctitatis Vestræ, postquam perspexerit, quæ, & quanta sit earum opinionum corruptela, quæ tanquam pura, ac secunda ab istis Auctoribus traduntur, & Christianis invehuntur. Coborrescet, sat scimus, ad infando um dogmatum inauditam absurditatem Apostolicæ vestra pietas, & talia Catholicis, isque Luteratis, in mentem venire potuisse, vix ipsa prima fronte credit. Recentent, deinde Galliarum Episcopi nonnulla opinionum monstra, quæ ex vagâ indoctrinâ morum probabilis sectandi libertate erumpunt, quibus in medium adductis, subdunt: Ergo cum tantam perniciem, tantumque dedecus tacite ferre nec Belgica, nec Gallicana Ecclesia possit, de Casuistarum licentia comprimenda aliquot abhinc annis serio exegoritate Episcopi experunt. Nec pus ipsorum conatibus Romanz Ecclesiæ desuit auxilium. Nam Alexander VII. Pontifex Maximus, delatam ad se Casuistam Apologiam præcipiit,

E 3

& qua-

& quadraginta quinque propositiones ex
 variis Casuistis excerptas duabus Constitu-
 tionibus confixit. Verum, si libere apud
 amantissimum Patrem simpliciter loquen-
 dum est, non desunt illis Scriptoribus Artes,
 quibus ipsam Summi Pontificis Censuram
 eludant. Quamobrem, post Episcoporum
 iudicia, & Apostolicas Alexandri VII. Con-
 stitutiones, nihil quidquam de confidentia
 remiserunt, immo decreta sua eo auda-
 cius ferere perfliterunt; quo elanguisse jam
 putant Episcoporum zelum, seque adeo in
 posterum omni jam periculo desunctos. Hu-
 jus ergo mali tam contumacis natura nos
 adduxit, Beatissime Pater, ut frustra huic
 propulsando impensis huc usque curis ac la-
 boribus nostris, ad Sanctitatis Vestre præ-
 sidium confugeremus, hac spe freti, fo-
 re ut supremæ suæ auctoritatis eminentia
 nostros conatus adjuvet, sparsamque per
 universam Ecclesiam pestem ea potestate
 recidat, qua universam Ecclesiam modera-
 tur, ac regit. Has Galliarum Episcoporum
 Litteras grato animo excepit Innocentius
 XI. restaurandæ morum disciplinæ cupi-
 dissimus, & ut eorum Votis annueret,
 post maturum ac diuturnum examen, die
 2. mensis Martii anni 1677. damnavit
 tanquam scandalosas & in praxi perni-
 ciosas sexaginta quinque propositiones
 ex variis laxioris doctrinæ moralis Ca-
 suistarum libris depromptas, quas op-
 portunius referemus in Colloquio proxi-
 mo, ubi copiose agemus de erroribus,
 & Hæresibus, quæ Sæculo decimo se-
 ptimo grave Ecclesiæ negotium exhibue-
 runt. Sedente Innocentio XI. nonnulla
 contigerunt, quæ summam huic Pontifi-
 ci lætitiā attulerunt, & versa vice qui-
 dam acciderunt inopinati casus, ex qui-
 bus magnum & acerbissimum idem San-
 ctissimus Pontifex percepit dolorem.
 Primo quidem, animum Innocentii XI.
 incredibili pene gaudio cumulavit Hære-
 ticorum Anglorum ad Ecclesiam Roma-
 nam reditus, promovente Religiosissi-
 mo Angliæ Rege Jacobo II. qui die 14.
 mensis Aprilis anni 1687. edixit, ut in
 toto Angliæ Regno Catholica Religio
 libera esset, sustulitque funestum illud
 Reginæ Elizabethæ Edictum, quo tene-
 bantur omnes Angli Romanam ejurare
 Religionem. Id ubi rescivit Innocen-

tius XI. quasi votorum suorum summam
 consecutus, Legatum Apostolicum Fer-
 dinandum de Abdua in Angliam misit,
 quem Rex Jacobus II. perhonorifice ex-
 cepit, ac immenso gaudio perfusus, sic
 eum affatus est: Hoc nobis felix accedit ad
 gloriam, ut Christi Vicarius Innocentius
 XI. Pontifex Romanus, nos Jacobum Bri-
 tannia Regem, Ecclesiæ filium habeat, &
 habiturus sit obsequentem etiam cum Regni
 & Vitæ discrimine, &c. At, proh dolor!
 conceptum illud de conversione Anglo-
 rum gaudium non multo post acerbissi-
 mus luctus excepit. E Regno quippe a
 suis perduellibus subditis, sicut jam in
 primo Colloquio observavimus, Jacobus
 II. Rex Angliæ, ejectus, in Gallias, post
 varia Vitæ discrimina, pervenit, eum-
 que ejectum hospitio regali perliberaliter
 excepit Rex Christianissimus Ludovicus
 XIV. Regni in parte locavit, confirma-
 vit diffidentem, erexit afflictum; cum
 illo vires, arma, thesauros, classem com-
 municavit, nullumque non movit lapi-
 dem, ut illum in paternum solium resti-
 tueret. Hanc Regis Christianissimi pieta-
 tem ac liberalitatem Innocentius XI. Pon-
 tifex Maximus non solum ei gratulatus
 est in Litteris, quas ad ipsum scripsit die
 1. mensis Februarii anni 1689. sed etiam
 maximis laudibus extulit coram Cardi-
 nalibus in Consistorio habito die 7. ejus-
 dem mensis & anni. Lubens hic præter-
 mitto relatam jam in superiori Colloquio
 celebrem illam Victoriā, quam Chri-
 stiani, precibus & opibus Innocentii XI.
 adjuti, de Turcis Viennam in Austria
 obsidentibus reportarunt, in cuius peren-
 ne monumentum Summus ille Pontifex,
 plenus gaudio, Festum Nominis B. Ma-
 riæ Virginis Dominica infra Octavam
 Nativitatis ejusdem Virginis Dei paræ
 quotannis celebrandum instituit. At si-
 lentio prætermittere haud possum publi-
 ca illa, quæ dedit idem Summus Ponti-
 fex, lætitiæ signa, dum compertum ac
 exploratum habere cepit, Regem Chri-
 stianissimum Ludovicum XIV. religiosissi-
 morum Imperatorum Constantini Magni,
 Theodosii & Caroli Magni vestigiis insi-
 stentem; Hæreticorum Calvinistarum
 Tempia in Galliis evertisse, eos procul a
 suo Regno eliminasse, omniaque in fausta
 Edi-

Edicta, quæ nefarii & perduelles illi hæretici ab aliis, qui præcesserant, Regibus Christianissimis, inter bellorum æstus & pericula extorserant, penitus abrogasse; tunc, inquam, gaudio triumphans *Innocentius XI.* nec illud amplius in sinu suo continere valens, ad eundem Regem Christianissimum die XV. mensis Novembris anni MDCLXXXV. scripsit his verbis: Cum præ ceteris illustribus documentis, quæ ingenitam Majestatis tue pietatem abunde declarant, maxime excellat eximius ille, Regeque Christianissimo dignus plane zelus, quo strenue incensus, fallentes istius Regni hæreticas Constitutiones penitus abrogasti, Fideique Orthodoxæ propagationi sapientissimis editis Decretis, egregie consulisti, officii esse nostri duximus splendido ac mansuro hoc Litterarum nostrarum testimonio inelytam animi tui Religionem effuse commendare, cumque rebus hac usque a te præclare gestis insigni hujusmodi facto immortalium cumulum laudum adiecisti, impense tibi gratulari. Recensebis profecto suis in Factis Catholica Ecclesia tam grande tuæ erga ipsam devotionis opus, nomenque tuum non interituris præconiis prosequetur, &c. Sic vero *Ludovici XIV.* honori consulebat *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, quem si, ut par erat, audisset Rex Christianissimus, non eorum Consilia sequutus fuisset, qui ei auctores fuerunt, ut præsumptum *Jus Regaliæ* in eas Galliarum Regni Ecclesias, quæ ab illa servitute hætenus fuerant immunes, extenderet, refragantibus licet Episcopis illarum Ecclesiarum, doctrina & pietate conspicuis, quos proinde *Innocentius XI.* Pontifex Maximus sapius Litteris suis amantissime solatus est, eisque ad jura Ecclesiarum suarum strenue tutanda animos fecit. Huic justodolori Pontificis ex ea juris Regaliæ ad omnes Galliarum Regni Ecclesias extensione concepto incrementum addidit *Henricus Carolus*, Marchio *Lavardinus* Regis *Ludovici XIV.* Orator, qui Kalendis mensis Decembris anni MDCLXXXVII. Romam castrensis more ingressus est, stipatus fere ducentis armatis absque promiscua Tibicinum, Epheborum, Familiarium, Equorum, Rhedarum, Curruum, & impedimentorum multitudine, quæ exercitum pene

referret, & triumphantis pompam Populo Romano exhibere velle videretur. Huic tanto, & inaudito *Lavardini* apparatui occasionem dederunt duo Edicta ab *Innocentio XI.* publicata, quorum primo aboleverat azyla, seu eam districtum immunitatem, vulgus vocat *Franchigias quarteriorum*, in quibus Romæ Oratores Regum jus azyli prætendebant omnibus, qui circum eorum Palatia, vel in eos, quos volebant immunes districtus, confugiebant, sacrum, & inviolabile esse debere. Altero solemnî Decreto vetuerat Romanus Pontifex, ne exterrorum Principum Insignia præ januis fingerentur, eo quod hæc contra publicæ Justitiæ Ministros quorumvis criminum vindictam arcerent. Hæc duo Pontificis Decreta concoquere haud potuit *Lavardinus*, abolitum Azylorum jus revocare voluit, sed frustra, nunquam enim Summus Pontifex *Innocentius XI.* propositi tenax, ullo Colloquio eum dignari voluit. Quo factum est, ut illum, aperti dissidii occasionem imprudenter subministrantem, Christianissimus Rex in Gallias revocaverit. Eodem anno, quo Marchio *Lavardinus* Romam ingressus est, seu anno millesimo sexcentesimo octogesimo septimo, *Innocentius XI.* die XXVIII. mensis Augusti damnavit errores & Scripta *Michaelis Molinos*, Sacerdotis Hispani, qui fictæ pietatis larva abusus, sub altioris, magisque decoctæ devotionis prætextu, multos propinata *Orationis*, quam *Quietis* vocabat, methodo, vana spe impeccabilitatis, etiam in spurcissimis actionibus, lætabat, & ad inanem perfectionis fastum misere seducebat. De his *Michaelis Molinos* erroribus commodius agemus in proximo Colloquio, hic tantum breviter observabo, hanc pestilentem istius propudiosissimi *Michaelis Molinos* doctrinam, non solum in Italia fuisse disseminatam, sed etiam serpsisse in Gallia, ubi impigros nacta est patronos, præsertim *Guioneam* mulierem, cujus Scripta annis 1694. & 1695. censorio stigmate confixerunt quatuor Illustrissimi Galliarum Antistites, *Franciscus Harlaeus* Parisiensis Archiepiscopus, *Antonius de Noailles* tunc Catalaunensis Episcopus, nunc Parisiensis Archiepiscopus, &

S. R. E. Cardinalis *Jacobus Benignus Bosjuetus* Meldensis, & *Paulus Godets Desmarets* Carnutenſis Episcopi. Prodiit paulo post, anno ſcilicet 1697. libellus a *Francisco de Solignac Fenelon* Archiepſcopo & Duce Cameracenſi editus, cui titulus eſt, *Explication des Maximes des Saints ſur la vie interieure*, ſeu *Placita Sanctorum circa Vitam interioreſem explicata*. Sed hic libellus cum multas complecteretur propoſitiones, quæ Fideles ſenſim in errores *Michaelis Molinos*, jam ab Eccleſia damnatos, inducere poterant, poſt diuturnum examen habitum Romæ, fuit tandem die 12. menſis Martii Anni 1699. ab *Innocentio XII.* Pontifice Maximo proſcriptus una cum viginti tribus propoſitionibus ex eo excerptis, quas opportunius referemus in ſequenti Colloquio, ubi de Hæreſibus ſeu erroribus Sæculo XVII. enatis ſermonem ſumus habituri. Plura non dicam de *Innocentio XI.* qui præclaras optimorum Pontificum dotes in ſe uno collegerat, ſive ſpectes morum pietatem & innocentiam, ſive conſtantem & invictum poſtules Eccleſiaſtica Diſciplinæ zelum; ſive denique generoſum requiras rerum mundanarum contemptum, quo divitiarum & gloriæ adeo temperans fuit, ut neglectis iſque carnis & mundi erant, Nepotes, conſanguineos, & affines ſuos opibus Eccleſiæ, donec vixit, nunquam ditavit, ſed juſſerit, ut viverent ſua ſorte contenti, nec ſibi quidquam e Principatu arrogarent; in Principes vero Catholicos, qui ad Fidei Catholicæ deſenſionem Bellum contra Turcas gerebant, tam larga manu opes Eccleſiæ profuderit, ut ejus liberalitati ac precibus jure optimo tribuantur illæ Victoriæ, quibus ſuo tempore nuſquam majori gloria, & Fidei Catholicæ propagatione Chriſtiani de Barbaris triumpharunt. Obiit Romæ, ſummo totius Orbis Chriſtiani luctu *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, pridie Idus Menſis Auguſti ann. 1689. Pontificatus ſui anno 13. ejusque memoria ſemper in benedictione erit, maxime cum ejus vitæ rationis Cauſa nunc in Sacra Cardinalium Congregatione Rituum informetur, quo in Sanctorum Tabulas referatur.

D. Ex hac narratione, quam deſcripſi, tot Heroicarum virtutum, quibus *Innocentius XI.* optimorum Eccleſiæ Catholicæ Pontificum nulli ſecundus, præditus fuit, in eam facile adducor ſpem, fore ut ſanctiſſimus ille Pontifex, e tenebris ac vinculis corporis in lucem libertatemque productus, promiſſam piis omnibus poſſideat hæreditatem, ita ut ejus mors non luctu & lamentationibus, ſed cultu potius & gratulationibus digna eſſe videatur. Age ergo nunc, & alios per cenſe Romanos Pontifices, qui Sæculo XVII. Catholicæ Eccleſiæ præſuerunt. Nec enim dubito, quin demortuo *Innocentio XI.* ſucceſſus fuerit alius Pontifex, voluntate, prudentia, doctrina, uſu rerum, & auctoritate aptiſſimus ad confirmandæ ea, quæ a Sanctiſſimo Deceſſore ſuo fuerant in rem Eccleſiæ ſapientiſſime inſtituta, vel ad perficienda pulcherrima ac præſtantiſſima opera, quæ heu nimium! præpropere morte abreptus, inchoata ac imperfecta reliquit.

M. In locum demortui *Innocentii XI.* Cardinales in Conclave ingreſſi, concordibus Votis Idibus Octobris anni 1689. ſubrogarunt *Petrum Ottobonum*, Venetum, Presbyterum Cardinalem Tituli S. Salvatoris in lauro, qui nomen *Alexandri VIII.* aſſumpſit, magna omnibus concepta ſpe, illum iſdem prudentiæ, ſapientiæ & fortitudinis legibus univerſam Eccleſiam reſtutum, quarum per tot annos in variis Curia dignitatibus, & officiis egregia ſpecimina præbuerat, præſertim dum eſſet Episcopus Brixia, ubi poſt magnam adhibitam ſolicitudinem, feliciter detexit execrabilem Sectam Hæreticorum, qui *Pelagini* dicebantur a quodam *Jacobo Philippo a Sancta Pelagia*, Viro Laico Mediolanenſi, Auctore illius nefandæ ſectæ, ex erroribus Gnoſticorum, Donatiſtarum, Huſſitarum, Flagellantium, Lutheranorum, & Quietiſtarum, ſeu diſcipulorum *Michaelis Molinos* conſtata. Hanc, inquam, propudioſiſſimam Sectam, cujus abominanda flagitia hic referre non permittit pudor, occulte in multis ſuæ Diœceſeos locis graſſantem, non ſolum detexit

ſed

sed omnino extinxit Petrus Ossobonus, dum solum esset Brixie Episcopus. Ad Summum Pontificatum proventus, dictusque Alexander VIII. omnes suas curas ad divinum cultum propagandum, & ad profligandos gliscentes errores convertit. Ægre tamen sub initium Pontificatus sui, hoc est, anno 1689. vidit, evanuisse omnino Siamensium ad Fidem Catholicam conversionis conceptam spem, ob Regis Siamensis, quierga Catholicam Religionem optime affectus erat, mortem, quæ eodem anno contigit. Mortuo quippe Siamensi Rege, summus copiarum Regni Præfectus iussit, ut Constantius Falconius, natione Gallus, penes quem integra fere sub defuncto Siamensi Rege manserat regni administrandi, rerumque gerendarum potestas, occideretur, una cum præcipuis Siamensis demortui Regis familiaribus. Ejecit etiam ex aliquot Arcibus præsidarios milites Gallos, quorum fidei idem Rex earum custodiam crediderat, eosque & Europæos omnes e Siamensi Regno proscripsit, & relicta Asia in Europam secedere coegit. Indoluit Alexander VIII. Pontifex Maximus Siamenses populos, egregius aliunde dotibus instructos, eo inopinato casu Fidei Catholicæ lumine tuisse privatos, & in eorum Regno inique trucidatum fuisse Constantium Falconium, quem ut mox dixi, de mortuus Siamensis Rex publicæ rei administrandæ in sup. Regno præfecerat, præclaris dotibus præditum, moderatione, sapientia, firmitate animi, pietatis etiam, & Catholicæ religionis admirabili studio, quique summum ad honoris culmen idcirco se proventum existimabat, ut Fidei, quam profitebatur, honorem aliquando conciliaret, & ea, qua valebat apud Siamensem Regem suum, auctoritate utebatur, non tam ut privatis familiæ suæ commodis, quam ut ejusdem Regis salutis æternæ confideret. Dolorem, quem ex gravi illa jactura conceperat Alexander VIII. Pontifex Maximus, auxit in Europa quorundam hominum in spargendis erroribus audacia, ad quam compescendam duo Decreta edidit idem Pontifex, quorum primum datum est die 24. mensis Augusti anni 1690. his verbis conceptum: San-

ctissimus Dominus Noster Alexander Papa VIII. non sine magno animi sui dolore audivit duas theses, seu propositiones, unam denuo, & in majorem fidelium perniciem suscitari, alteram de novo erumpere. Et cum sui Pastoralis officii munus sit oves sibi creditas a noxiis pascuis avertere, & ad salutaria semper dirigere, dictarum thesium, seu propositionum examen pluribus in sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus inquisitoribus sedulo commisit, qui pluries & mature discussis infrascriptis Thesis, seu propositionibus, super unaquaque ipsarum suffragia Sanctitati sue sigillatim exposuerunt. Primo: Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali, Formalis vero in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative. Hinc homo non tenetur amare Deum neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis. Secundo: peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum vero, est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum, quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum. Quibus peractis, Sanctissimus, omnibus plene, & mature consideratis, primam thesim, seu propositionem, declaravit Hæreticam, & uti talem damnandam & prohibendam esse, sicut damnat & prohibet sub censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expressis. Secundam thesim, seu propositionem, declaravit scandalosam, temerariam, plurimum aurium offensivam & erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat & prohibet, &c. Alterum Decretum quo Alexander VIII. Pontifex Maximus, die xx. mensis Decembris ejusdem anni MDCXC. confixit propositiones xxix. hic, ne longior sum, non interam, sed illud in proximo Colloquio, ubi de hære-

libus

sibus, & erroribus Sæculo Ecclesiæ decimo septimo sparsis æturi sumus, opportunius referam. Eodem anno 1690. Kalendis mensis Novembris idem Summus Pontifex *Alexander VIII.* solemniter in Basilica Vaticana Sanctorum Fastis adscripsit *Laurentium Justinianum* Venetiarum Patriarcham, *Joannem a S. Facundo* Ordinis Eremitarum S. Augustini, *Joannem Capistranum*, & *Pasqualem Baylon*, Ordinis S. Francisci, & *Joannem de Deo*, Fratrum Xenodochii inservientium Fundatorem. Denique, *Alexander VIII.* propediem moriturus, Bullam die XXX. mensis Januarii anni MDCXCI. publicavit jam die IV. mensis Augusti anni MDCXC. formatam & subscriptam, qua assertas a Clero Gallicano in Comitibus anni 1682. quatuor propositiones de Auctoritate seu Pontificia, seu Ecclesiastica, Actaque ab eodem Clero circa Regalia, quam vocant, extensionem, & a quocunque alio attentata contra locorum, ac personarum Ecclesiasticarum, aut Regularium immunitates & privilegia Pontificia auctoritate, irrita, invalida, inania, omni effectu vacua, ac nullius valoris, aut roboris fuisse, aut fore unquam declaravit, inhærendo maxime, ut ait, his, quæ jam statuta fuerant a Decessore suo *Innocentio XI.* sub quo cum summo ejusdem Pontificis dolore, hæc a Clero Gallicano in prædictis Comitibus acta fuerant. Brevisissimus fuit Pontificatus *Alexandri VIII.* quippe qui sedit anno duntaxat uno, mensibus tribus, diebus viginti quatuor, & obiit kalendis mensis Februarii anni 1691. natus annos LXXXI.

D. Pervenisti tandem, ut puto, ad finem successionis Chronologicæ Summorum Pontificum, qui Sæculo XVII. Sedem Romanam tenuerunt?

M. Superest adhuc unus Summus Pontifex, qui ab obitu *Alexandri VIII.* hoc est, ab anno 1691. usque ad finem sæculi XVII. seu ad annum usque millesimum septingentesimum, Sedem Romanam tenuit, atque universam Ecclesiam gubernavit. Is autem fuit *Antonius Pignatellus* Neapolitanus, qui post longam quinque mensium & duodecim dierum ab obitu *Alexandri VIII.* Cardina-

lium Consultationem, tandem die XII. mensis Julii anni 1691. Romanus Pontifex fuit electus, dictusque *Innocentius XII.* Spem, quam de se ipso excitaverat, dum apud Imperatorem & Reges Apostolici Nuncii officii fungeretur, cumulatim implevit summæ potestatis particeps, ac Christi in terris Vicarius effectus. In hac liquidem prima totius Orbis Christiani Sede locatus Pontifex *Innocentius XII.* tot actantæ pietatis præbuit argumenta, ut omnes Christianæ plebes sibi gratularentur, totoque Orbe percelebris illa audiretur Vox: *Domus Romani Pontificis, domus est egenorum.* Et sane, tot inter præclaras virtutes, quibus fulgebat Summus ille Pontifex, principem locum obtinuit incredibilis illa beneficentia, & eximia charitas, qua vehementer accensus, se totum in alienis procurandis utilitatibus impendebat, & in pauperum sublevandis miseris curas omnes ac cogitationes suas jugiter defigebat. Amplissimis proveniuntibus e sua nobilissima *Pignatelli* Familia prorsus abdicatis, propriisque nepotibus abnegatis, debitum parentibus amoris affectum in pauperes totum transtulit, eos plurimorum largitione munerum, erectione, seu fundatione Xenodochiorum contovebat, & stata singulis hebdomadibus die eorum querelas ac preces publice exaudiebat, ea pietate, patientia & benignitate, ut nullus unquam verius idem, quod olim justus Job, dicere potuerit: *Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, eo, quod liberasssem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adjutor: Benedictio perituri super me veniebat, & cor Viduæ consolatus sum ----- Oculus sui cæcus & perclaudo. Pater eram pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissime investigabam.* Præter hanc immensam erga pauperes charitatem erat adhuc in hoc Summo Pontifice *Innocentio XII.* maximus justitiæ amor, in qua colenda, servandaque ceteris omnibus optabat excellere. Hinc longa experientia edoctus, cum probe sciret fundamentum ac caput justitiæ esse, ut in tuendis legibus gravitas ac constantia, in coercendis etiam impro-

bis severitas adhibeatur, ita ut nullus contra jus & æquitatem ambitionis sit ac potentiae locus, pecuniaeque nullus; & atrocitatis interim absit & crudeli atis opinio: hæc, inquam, cum probe sciret *Innocentius XII.* Pontifex Maximus, singulari Decreto vetuit, ne deinceps Romæ venalia forent Judicum Tribunalia & Officia, sed gratis tribuerentur probis hominibus, qui (juxta præceptum Domini Deuteronomii c. 16. v. 18. & 19.) *judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent, nec munera accipiant, quæ excacant oculos sapientum, & mutant Verba justorum.* Sicut exercendæ justitiæ, ita & pacistam in Statu Politico, quam Ecclesiastico conciliandæ studiosissimus fuit *Innocentius XII.* Pontifex Maximus, & ad eam firmendam plura adhibuit studia pietatis, quæ hic referre non abs re erit. Primo, dum tota arderet bello Europa, duo universalis Jubilæa promulgavit, strenuamque adhibuit curam, ut ab irato Numine tam diris flagelli telum extorqueret. Secundo, ad Imperatorem, ad Reges & Principes Christianos litteras eloquentia, gravitate, Consilio & prudentia refertas dedit, quibus eorum animos delinire, precibus frangere, auctoritate componere summo opere studuit. Tercio, cum pax in Ecclesia Gallicana haud parum esset turbata, eo quod in generalibus Comitibus Cleri Gallicani anni MDCLXXXII. quatuor propositiones, quæ Pontificiam auctoritatem spectabant, decretæ ac constitutæ fuissent, eamque ob rem *Innocentius Undecimus & Alexander VIII.* reculassent præficere Ecclesiis eos, qui a Rege Christianissimo *Ludovico XIV.* ad Episcopales Insulas erant nominati, sicque multæ in Galliis Ecclesiæ vacarent, suisque viduatæ essent Pastoribus; tandem *Innocentius XII.* diu optatam pacem Ecclesiæ Gallicanæ restituit, præcivitque eos, quos ad Episcopatus idem Rex Christianissimus nominaverat, postquam tamen illi Episcopi a Rege Christianissimo nominati ad ipsum Summum Pontificem Litteras scripserant, in quibus (sicut declaravit *Innocentius XII.* in Cardinalium Consistorio, quod habuit die XXVI. mensis Octobris anni 1593.) significarunt, se de

gestis hujusmodi vehementer quidem, & supra omne id, quod dici potest, ex corde dolere, ac quæcumque in præfatis Comitibus, sive circa Ecclesiasticam potestatem, & Pontificiam auctoritatem decreta, sive in præjudicium jurium eorumdem Ecclesiarum deliberata, pro non decretis, nec deliberatis habere & habenda esse, serio insuper spondentes, se ita in posterum gesturos, ut nihil penitus de vera eorum erga Sanctam Sedem obedientia ac debito pro juribus ipsarum Ecclesiarum defendendis zelo desiderandum super sit. Testatus est etiam *Innocentius XII.* Pontifex Maximus in eodem Consistorio, Regem Christianissimum *Ludovicum XIV.* certiores eum suis Litteris reddidisse, se nuperrime Regium illud Edictum, quo in his Comitibus Cleri Gallicani edita de potestate Ecclesiastica Declaratio firmabatur, ita haberi jussisse, ut neminem ad illius observantiam teneri perspectum sit ac exploratum. Post restitutam Ecclesiæ Gallicanæ pacem, composuit itidem summus Pontifex *Innocentius XII.* orta dissidia inter Belgii Theologos, quorum nonnulli alios incubabant tanquam errorum *Jansenii* Sectatores, quamvis sese ab illis prorsus abhorere palam profiterentur. Ad extinguenda itaque hæc Theologorum jam pridem inter sese excitata dissidia, Diploma direxit Summus Pontifex ad Archiepiscopum Mechlinensem, & Episcopos Antuerpiensem, Brugensem, Gandavensem, & Ruremundensem, eisque jussit primo, ut præter Formularium juramenti ad damnandas quinque propositiones *Jansenii* præstandum, juxta Constitutiones *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* quidquam aliud vel minimum declarationis, interpretationis, aut explicationis verbo vel scripto non exigant. Secundo, ne ullaratione quemquam vaga ista accusatione, & invidioso nomine *Jansenismi* traduci, aut nuncupari sinant, nisi prius suspectum esse legitime constiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse; nec quemquam sub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, Beneficiis, gradibus ac concionibus habendis, vel alia quacumque functione Ecclesiastica permittant, nisi servato juris ordine, eam penam, quæ viris alioquin Catholicis gravissima est, commoverisse probatum fuerit.

Hoc

Hoc Diploma dedit Summus Pontifex *Innocentius XII.* die sexta mensis Februarii anni 1694. illudque confirmavit altero Diplomate datodie vigesima quarta mensis Novembris anni MDCXCVI. & extant in ejusdem Pontificis Bullario. Alteri Controversiæ in Belgio, & in Gallia enata occasionem dedit libellus a *Francisco de Solignac Felon* Archiepiscopo Cameracensi editus, cujus, ut superius jam observavimus, hic titulus erat: *Explication des Maximes des Saints sur la Vie Interieure, seu Placita Sanctorum circa Vitam interiozem explicata.* Quam quidem Controversiam *Innocentius XII.* Pontifex Maximus diremit speciali edita Constitutione data die XII. mensis Martii anni 1699. in qua viginti tres propositiones damnavit, huicque damnationi promptissimo obsequio & ex oculata obedientia subscripsit prædictus *Franciscus de Solignac Felon*, Archiepiscopus Cameracensis, ut videre est in Mandato, quod die IX. mensis Aprilis ejusdem anni 1699. ad Sæcularem, & Regularem Clerum direxit, & in tota sua Diœcesi publicari jussit. Mitto, ne longior sim, varia ornamenta, ædificia, Nosocomia, quibus *Innocentius XII.* Romam decoravit, præsidia, munitiones, atque subsidia, quibus portum Centum cellarum, & Domini Pontificii Urbes instruxit. Mitto etiam sanctissimas, & aureis Ecclesiæ Sæculis dignas Constitutiones, quas ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam promulgavit, quæque ejus speciali Bullario sunt inserta; At, sine aliqua singulari laude prætermittere non possum ardens illud desiderium, quo flagrabat Summus ille Pontifex, Regularis observationem Disciplinæ, quam ipse, in dignus licet, profiteor, instaurandi, omnique adhibita diligentia efficiendi, ut primævis Vitæ Regularis splendor refloresceret in Ecclesia. Hinc non solum *Innocentius XII.* speciali Decreto jussit Regularibus, ut exactam Vitam Communem in Conventibus agerent, sed etiam voluit, ut quædam a Sacra Congregatione super Disciplina Regulari ab ipso deputata publicarentur Decreta die 18. mensis Julii anni 1695. edita, quæ extant in Bullario *Innocentii XII.* & sub

quorum finem hæc Sacra Congregatio nomine ejusdem Pontificis singulos. Vitæ Regularis cultores hortatur, ut omni mora postposita, ad tenorem Regule, quam amplexi sunt, exactam Vitam communem instituant, & componant, Decretisque Apostolicis pro aeterna illorum salute editis sincere ac fideliter pareant; nec ab eorum observantia inanibus interpretationibus, & fallaciis, aut relaxationum pretextibus, ad excusandas excusationes in peccatis, abduci se sinant, sed professionis sue memores, qua se totos Dei obsequio manciparunt, susceptum perfectionis iter, arduum quidem, sed Divina Charitatis dulcedine persusum, abjectis rerum terrenarum curis, alacriter prosequantur. Nimis enim turpe esset, eos ad Sæcularia desideria, quibus, semel aspirante Domino, renuntiaverunt, animum revocare, & obligatam Deo, qui non irridetur, primam fidem irritam facere. Meminerint, se ad peculiarem Salvatoris nostri sequelam vocatos, qui, cum dives esset, propter nos egenus factus est, Veterumque illorum Fidelium gloriosos imitatores, ac veluti hæredes esse, quorum erat cor unum & anima una, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, dividebatur autem singulis, pro ut cuique opus erat; ideoque in Regularis Vitæ, ac præcipue sanctæ paupertatis, quæ est parens quadam generatioque Virtutum, proposito perseverent, omnem sollicitudinem suam proficientes in eum, cujus oculi in pauperes respiciunt, qui non derelinquit sperantes in se, sed dives in misericordia, corruptum, & Vitam æternam propter nomen suum relinquentibus omnia repromisit. Hanc brevem adhortationem hic inserere necessarium esse duxi, ut inde perspectum habeas, *Innocentium Duodecimum*, Pontificem Maximum, præcipuam curam impendisse in restituenda Disciplina Regulari, quam, heu nimium! in nonnullis Monasteriis fuisse collapsam lugebat. Obiit integerrimus ille Pontifex die xxvi. mensis Septembris anni 1700. postquam sedisset annos novem, menses duos, & dies quindecim. In ejus locum die 23. mensis Novembris S. Clementi Pontifici Sacra, ejusdem anni MDCCL. suffectus est *Joannes Franciscus Albanus*, Urbinas, qui

qui *Clementis XI.* nomen assumpsit, & nuperrime Pontificiam dignitatem obtinuit, atque universam Christi Ecclesiam sapientissime rexit.

D. Non opus est, ut singulari elogio prosequaris præclaras *Clementis XI.* Pontificis Maximi dotes, quas ipse a testibus oculatis, Virisque probatissimæ fidei accepi, vel ipse admiratione defixus propriis oculis inspexi. Audivi, inquam, *Clementem XI.* antequam ad Summum Pontificatum eveheretur, humanioribus literis Latinis, ac Græcis perpolitum, rerum divinarum scientia ex puris Theologiæ fontibus hausta præditum, atque Canonici civilisque juris dicendi peritia exornatum, in Sabinæ, Centumcellarum, seu Urbis Veteris, Reatinæque Præfecturis summa cum laude versatum fuisse, eumque ad aulam revocatum, & a Summis Pontificibus *Innocentio XI. Alexandro VIII. & Innocentio XII.* Muneri conscribendi Apostolicas Litteras quas *Breves* nuncupant, præfectum, eo difficillimo & amplissimo munere magna cum facundia, gravitate, prudentia, fide, religione, & sapientia esse perfunctum, nec quidquam ardui, & illustris sub his Romanis Pontificibus in Ecclesiæ administratione accidisse, de quo non fuerit ille sententiam rogatus, suffragium non tulerit, ac suis Consiliis sapientissimas Pontificum mentes non juverit. Audivi, *Clementem XI.* omnium Cardinalium consensione in Pontificem Maximum in videri adhuc & florenti ætate electum, expavisse, & terrore perculsum obriguisse, obstupuisse, precibus & lacrymis supremam illam dignitatem deprecatum fuisse, tantoque dolore, trium dierum spatio cum omni Senatus summa contentione pugnando, dolore esse confectum, ut in morbum inciderit, ac febris laboraret, totisque viribus restiterit Votis omnium, qui eum tantæ sustinendæ molli parem conclamabant, donec Doctorum ac spiritualium Virorum, quorum sententiam rogare voluit, adductus Consiliis, tandem aliquando cesserit, ac suum præbuerit assensum. Hæc sunt, quæ crebris sermonibus usurpata audivi, sed majora sunt, quæ vidi. Vidi quip-

pe *Clementem XI.* Pontificem Maximum magna sedulitate curantem sacra, infirmæ plebis hominum pedes, ad sacra ista Religionis monumenta adeuntium, abluentem, suis manibus alimenta præbentem, incredibili vi, doctrina, eloquentia docentem populos, & eorum peccata in Sacro Tribunali Pœnitentiæ palam in Ecclesia excipientem; morum licentiam comprimentem, vitia profligantem, virtutes revocantem, & Templorum religionem optimis legibus amplificantem. Vidi Summum illum Pontificem, dum Romæ terribilem in modum terra insolitis quateretur motibus, stantem juxta Aram impavidum; Templum, Urbemque precibus sustulcientem, trepidanti plebi animos facientem, Dei misericordiam secum implorare docentem, atque pœnitentiam dedicantem in semetipso. Vidi hunc Pontificem eximia charitate præditum, Gentes a Sedis Apostolicæ communione luctuoso dudum schismate distractas, ad Ecclesiæ unitatem; Catholicos Reges ac Principes ad pacem & concordiam per Litteras, Nunciosque adhortantem, urgentem, obsecrantem. Vidi hunc Pontificem in majoribus Ecclesiæ toto orbe diffusæ Causis & difficilioribus dirimendis negotiis assidue & indefesso studio laborantem, ad medendum malis omnibus, quæ Christianam Rempublicam undique infestabant: ad providendum Urbi, totique Romanæ Ditioni, instar optimi Parentis, potiusquam imperiosi Principis, jugiter excubantem. Vidi sacram illam & augustam cæremoniam, in qua *Clement XI.* quatuor Beatos, videlicet *Pium V. Pontificem Maximum, Andream Avellinum, Felicem de Cantalicio, & Catharinam Bononiensem, Sanctorum Fatis* solemniter in Basilica Vaticana xi. Kal. Junii anni M^o DCCXII. adscripsit. Vidi postremo, & perlegi tres celebres Constitutiones, quas edidit *Clemens XI.* Pontifex Maximus, quarum prima, data die V. mensis Julii anni MDCCV. & incipit: *Vineam Domini Sabbaoth &c.* præcipit non solum externam, sed etiam internam obedientiam præstandam ab iis, qui in damnatione quinque propositionum *Jansenii* Formulario subscri-

bunt,

bunt, juxta Decreta Romanorum Pontificum *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* Altera data die 19. mensis Martii anni *M D C C X V.* damnat tanquam superstitiosos & idololatricos ritus, seu cœremonias, quibus Sinenses Cœlum, Philoprophum *Confucium*, suosque Parentes defunctos colunt. Confirmat etiam Decretum, quo idem Pontifex jam anno *M D C C, I V.* ejusmodi ritus ac cœremonias in cultu Sinensium usurpari solitas damnaverat, & ad illud promulgandum miserat Dominum *Thomam Turnonium* Legatum Apostolicum, & postea Cardinalem, in Sinarum Imperium: declarando insuper Decretum suum non esse conditionatum sed absolutum, approbat Decretum, quod Cardinalis *Thomas de Turnon*, tum in Sinarum Imperio Visitator Apostolicus Generalis, ediderat die xxv. Januarii anni *M D C C V, I, I.* Rejicit quascumque rationes seu exculpationes ad ejusmodi Decretorum executionem allatas, & præscribit formulam juramenti per Missionarios illarum partium præsentibus & futuros hac in re præstandi. Denique, decernit, causam omnino finitam esse. Tertia Constitutio data die 8. mensis Sept. anni millesimi septingentesimi decimi tertii, quæ incipit *Unigenitus*, proscrit centum & unam propositiones, quarum aliquot ad Gratiam attinentes damnat in sensu *Jansenii*, qui gratiam, *necessitantem*, ut Theologi vocant, invexit, integra, ac prorsus illæsa permanente doctrina de gratia se ipsa efficaci & prædestinatione gratuita, quam Schola Thomistica, Duces Sanctos *Augustinum* & *Thomam* Angelicum Doctorem, secuta, semper docuit & etiamnum constanter propugnat. Huic doctrinæ de Gratia se ipsa efficaci, sicut & aliis sententiis, quæ in Catholicis Scholis docentur, nullam erroris notam in ea *Constitutione*, quæ incipit *Unigenitus*, se affingere voluisse, diserte declarat idem Pontifex *Clemens XI.* in suis litteris, quas ad universos *Christi Fideles* die prima mensis Septemb. anno *M D C C X V I I I.* direxit, & quæ sic incipiunt: *Pastoralis Officii*; in his, inquam, Litteris Summus Pontifex *Clemens XI.* loquens de his, qui a suscipienda *Constitutione*, quæ incipit: *Unigeni-*

rus, se retardari affirmabant, eo quod suspicarentur per illam damnari Sententias, atque Doctrinas, quas insignes Catholicorum Scholæ absque ulla censura hactenus tenuerunt, ac tradiderunt, hæc habet: *Ceterum in hoc ipso præpostero judicio consuetum calumniandi morem non derelinquunt; nisi enim excæcarent eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent, Sententias illas ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem, sub oculis nostris doceri atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas. Plura de Clementis XI. Pontificis Maximi rebus præclare gestis non dicam, quia, cum hæc, & bene multa alia ipsius recte facta in maxima ornatissimorum hominum frequentia, & in amplissima hujus Urbis aspectu posita, indeque, longe lateque diffusa, ac terrarum orbem pervagata omnibus comperta ac explorata sint, non esse videtur, cur ipse in omnes cunctis pervulgatas actiones studium dicendi conferam, tantique Pontificis eximias doctes meritis laudibus hic prosequar. Sed heu! quam fluxæ & instabiles sunt res humanæ, quam anceps & lubrica earum conditio! *Clementem XI.* Pontificem Maximum amplissimis honorum ornamentis auctum, alacrem & actuosum, jamque valetudinem suam a morbo, quo conflictatus fuerat, confirmasse, non ita pridem gaudebamus, cum ecce inopinata & pene repentina mors eum usura hujus lucis privavit, rapuitque ex hominum conspectu. Ite nunc ite, & male creduli lenocinantis fortunæ fallacibus blandimentis confidite. Supremum Vitæ diem egit *Clemens XI.* die xix. mensis Martii Sancto *Josepho* sacra anni labentis *M D C C X X I.* Eo demortuo, Cardinales numero quinquaginta quinque post persolutas, ut fieri assolet, Novendiales Exequias, Conclave ingressi, elegerunt in Romanum Pontificem *Michaelem Angelum de Comitibus*, vulgo *de Conti*, natum Romæ die xv. mensis Maii anni *M D C L V.* ex antiquissima & illustrissima Principum *de Comitibus* familia, quem inter*

ter plures Romanos Pontifices quos Ecclesie dedit, tres potissimum enumerat omni exceptione maiores, *Innocentium III. Gregorium IX. & Alexandrum IV.* quorum primus post habitam celebrem illam Visionem, in qua *S. Dominicus* Ordinis Prædicatorum institutorem collabentem Ecclesiam Lateranensem suis humeris suffulcentem conspexit; filius Sanctissimi illius Patriarchæ quorum doctrinam & pietatem probe noverat; glorioso *Predicatorum* nomine donavit. Alter, seu *Gregorius IX.* eundem Patriarcham *Dominicum* Sanctorum Fatis solemniter ritu adscripsit. Postremus, seu *Alexander Quartus*, nascentem Prædicatorum Ordinem non solum innumervis gratiis, privilegiis ac beneficiis cumulavit, sed illum etiam *Sæculo XIII.* a quibusdam æmulis obrectatoribus, quorum agmen ducebat *Guillelmus a Sancto Amore*, graviter impetum, auctoritate Apostolica egregie vindicavit. Ex ea itaque clarissima familia originem ducens *Michael Angelus de Comitibus*, vulgo *de Conti*, creatus fuit a *Clemente XI.* Pontifice Maximo, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis eadem die, qua in lucem editus est, seu die *XV. mensis Maii* anni *MDCCVII.* Electus; conspirantibus omnium Cardinalium Votis Summus Pontifex die *VIII. mensis Maii* currentis anni *MDCCXI.* quam diem *Archangelo Michaeli*, cuius nomine Sanctissimus ille Pontifex in Sacris Undis insignitus est; dicavit Ecclesiæ; ac tandem solemniter in *Pompa* in *Augustissimo* Templo Vaticano die *XVIII.* ejusdem mensis & anni coronatus dictusque *Innocentius XIII.* Hujus Summi Pontificis eximias dotes, quæ ipso honore amplissimi fastigio dignissimum illum reddiderunt, præsertim sinceram religionem, pietatem expertem fucis, æquorectique renatam integritatem, veritatem in dictis, in omni Vita etusu sapientiam, in obeundis apud Reges Legationibus summam prudentiam, in gerendis negotiis celeritatem, in ponderandis maturitatem & veram mansuetudinis cum gravitate societatem, hæc, inquam, & alias præclarissimas dotes, quas omnes in secundocolloge Sanctissimus Pontifex *Innocentius XIII.* talis, non in æmulum dif-

fundatur oratio, prædicandas relinquo. Hoc unum instar æterni præconii esse potest, quod in tanto Eminentissimorum Cardinalium numero, qui præfesset omnibus, & universæ Ecclesiæ clavum gubernaret, ex omnibus potissimum electus fuerit, & quæ ceteros ornare solet, suprema illa Ecclesiæ dignitas, hanc ipse suis Virtutibus ornet, & in splendoris cumulum attollat. Sed tempus est ut finem imponamus huic Colloquio nostro, in quo Romanorum Pontificum successionem a Sancto Petro incipientem feliciter tandem perduxisti usque ad *Innocentium XIII.* qui nunc Sancti Petri Sedem tenet. In qua quidem continua successione maxime Dei consilium admiror, quod ceteris Apostolicis & Patriarchalibus Ecclesiis, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, & Constantinopolitana ab Infidelibus occupatis, vel invalis ab pseudo-Pastoribus Hæresi aut Schismate infectis, ac subinde in iis legitimorum Pastorum successionis linea prorsus abrupta, una Romana Ecclesia Petri Sedes perpetuam Pontificum seriem, & cum ea veram doctrinam successionem nunquam interruptam obtinens, Quod idcirco factum esse crediderim, ut sola Romana Ecclesia Apostolica, & omnium Ecclesiarum mater haberetur, ad quam omnes Dei promissiones Ecclesiæ factæ spectarent. Hanc siquidem (sicut sæpius me monuisti) perpetuam Romanorum Pontificum in Apostolica Sede successionem Sancti Patres tanti fecerunt, ut ea ea invictum deprompserint argumentum, ad probandum contra Hæreticos, Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, adversus quam conjurata potestate Inferis prevalere nunquam poterunt.

Mortuus est *Innocentius XIII.* die *VII. mensis Martii*, Sancto Thomæ, Doctori Angelico, Sacra, ann. *MDCCXXIV.* ejusque Novendialibus Justis, ut moris est, absolutis, Cardinales, Vaticanum Conclave ingressi, non tam humano ducti arbitrio, quam divino afflati Numine, die *XXIX. mensis Maii* anni *1724.* in Romanum Pontificem elegerunt Cardinalem Fratrem *Vincentium Mariam* Urb-

Ursinum, Archiepiscopum Beneventanum, Ordinis Prædicatorum, cujus præclaras dotes, ab ipso ineuntis ætatis ejus principio, hic, ne in immensum diffundar, summam delibare sufficiat.

Natus est Vincentius Maria Ursinus Gravinæ die II. mensis Februarii anni MDCXLIX. in Sacris undis dictus Petrus Franciscus. Filius est primogenitus Ferdinandi Ursini, Ducis Gravinæ, & ejus lætissimæ conjugis, paris nobilitatis fœminæ, Joannæ de Frangipanis. Non hic certe immorabor in celebranda antiquissima Gentis Ursinæ origine: eandem quippe illam esse atque Aniciam, nemo, tantisper in Historia versatus, ignorare potest. Familiam vero Aniciam fuisse post hominum memoriam ex omnibus Patriiis clarissimam in confesso est apud omnes. Missis itaque amplissimis honoribus, quibus ornata Familia Ursina plures fœminas potentissimis Regibus nuptui tradidit, & clarissimas olim duas obtinuit Septem-Virorum Augustalium Sedes, Brandenburgum videlicet, & Saxoniam, in quibus viginti Ursinæ Familæ Principes, geminato ad Romanum Imperium suffragio, illiusque potiundi jure floruerunt. His, inquam, & aliis id genus prætermis honoribus, dicam tantum obiter, Familiam Ursinam, semper Heroum feracissimam, bene multos dedisse Ecclesiæ Sacros Antistites, Cardinales amplissimos, sed præcipue Sanctissimos Pontifices, de Christiana Republica optime meritos, & Ecclesiasticæ libertatis Assertores acerrimos; Stephanum III. S. Paulum hujus nominis I. Stephani fratrem, Coelestinum III. & Nicolaum III. per quos Familæ Ursinæ dignitas ad omnem posteritatis memoriam longe lateque propagata est. Ex hac illustrissima profapia genus suum ducens Petrus Franciscus Ursinus, nihil secundum Deum in juventute sua prius & antiquius habuit, quam ut germanam emularetur pietatem Majorum suorum, quos inter, unum & viginti Cœlitum Fastis adscriptos referunt Sacri Ecclesiæ Annales. Hinc probus ille ac sapiens juvenis (quem sicut fortuna natum majorem ad amplissimum patrimonium jure hæreditatis obtinendum selegerat, ita in eum natura detulerat elegantem formam, perspicax,

vididum, atque igneum ingenium, indolem ad magna molienda factam, eosque mores, qui omnium amorem in se facile conciliarent) hic, inquam probus ac sapiens juvenis, vix ex Ephebis egressus, sed litteris humanioribus apprime jam excultus, prudenter veritus, ne opes, delicias, fastus, aliæque Principum illecebæ inescarent animum suum, eumque frangerent, relicta paterna domo, & simulato invisendæ Italiæ studio, Venetias se contulit, ubi quod dudum votis omnibus tacitus expetiverat, die II. mensis Augusti anni MDCLXVII. Ordini S. Dominici (in quo nonnullos Majores suos, Cardinales videlicet Latinum Ursinum, & Martineum Ursinum, litteris, & virtutis sanctimonia claruisse noverat) nomen dedit, indeque alio nomine, seu Fratris Vincentii Mariæ, cepit appellari. Id agerrime tulerunt illustrissimi parentes, qui in juvene Ursino totam Familæ suæ spem collocasse non immerito videbantur, & tunc a suscepto proposito deterrent, non apud Clementem. IX. Pontificem Maximum conquesti, obtinuerunt, ut, abjecta omni cunctatione, Romam accerfretur. Paruit actutum Religiosus adolescens F. Vincentius Maria Ursinus, & ad pedes ejusdem Summi Pontificis provolutus, causam suam sic coram peroravit, ut tandem Pontifex, tam excelsum Novitii, sæculo nuncium remittentis, & terrena omnia genere despicientis, animum miratus, ejus propositum non tantum palmam laudaret, & approbaret, verum etiam illud a vehementissimis propinquorum contentionibus egregie vindicaret. Post hanc adeptam victoriam, putabat Fr. Vincentius Maria Ursinus, se deinceps, sub sacris illis, quas induerat, S. Dominici vestibus, tuto latitare posse, totumque nominis sui decus Cœnobiorum latebris penitus obrutum iri. Sed illum fecellit eventus. Nam, post aliquot elapsos annos, ejus cum probitatis, & innocentiae, tum doctrinæ & eloquentiæ fama ex angusta cella erumpens, sic per ora omnium volitare cepit, ut Clemens X. Pontifex Maximus, Fr. Vincentium Mariam Ursinum, nihil minus cogitantem, in Collegium Purpurator. Patrum die XXI. mensis Februarii anni MDCLXXII. adscripserit. Hunc sibi delatæ tantæ digni-

tatis

tatis nunciunt, dum in Conventu Bononiensi Ordinis Prædicatorum degeret maximo luctu accepit Fr. Vincentius Maria Ursinus; mutatus illico in vultu color, vox interclusa faucibus præ animi dolore, vis lacrymarum, ex ejus oculis manantium, ingens, receptis tandem viribus, scripsit ad Clementem X. Pontificem Maximum litteras, quibus eum etiam atque etiam pertinaci modestia obsecrabat, & obtestabatur, ne gravissimam hanc ipsi, suavissimas vitæ religiosæ delicias degustanti, figeret crucem. Sed tantum absuit, ut hæc Summum Pontificem moverint, quin potius impulerint magis ad mittendum Bononiam cum litteris suis, humanitate & æstimatione de eo plenissimis, supremum totius Ordinis Prædicatorum Generalem Magistrum Reverendissimum P. Thomam de Rocaberti, ex cujus auctoritate, ore, nutuque cum omnino penderet Fr. Vincentius Maria Ursinus, Religiosus, post homines natos obedientissimus, tandem aliquando cessit, & ne violaret religionem Sacramenti, quo Religiosi homines Superiorum suorum dicto audientes esse debent, Mandato Ord. sui Mag. Generalis summa animi demissione obtemperavit.

Hæc nova dignitate auctus Fr. Vincentius Maria Ursinus, nihil plane in severioris vitæ ratione, cui in Monasterio assueverat, immutavit. Eadem ex lana vestis interior, idem habitus plerumque usus tritus & assutus, eadem a vino & lautis epulis abstinentia, eadem, a Festo Exaltationis S. Crucis usque ad Pascha, continuata jejunia, easdem vigilias, idem denique singulare perfectæ obedientiæ, sui-que incredibilis contemptus studium, quod sive ad pedes & oscula manuum Generalis Magistri Ordinis sui, catulorum instar provolutus, sive ea in Cœnobio agens, quæ aliquando detrectant infirmi homines, non raro prodere gestiebat. Ad Episcopatum Sipontinum a Clemente X. Pontifice Maximo provectus est Cardinalis Vincentius Maria Ursinus anno 1675. Exinde ab Innocentio XI. (cujus memoria semper in benedictione erit) die 17. mensis Januarii anni 1680. ad Ecclesiam Cæsennatensem translatus est, & ab eodem Summo Pontifice die XVIII. mensis Martii anni 1686. ei amplissimæ Ecclesiæ Bene-

Graves. Hist. Tom. VIII.

ventanæ regimen fuit demandatum. In his porro regendis Ecclesiis, & in procuranda salute animarum, quarum curam ei concediderat Deus Optimus Maximus, se absolutissimum Pontificem, & veterum exprimentem Antistitem effigiem, semper exhibuit. At enim ut breviter dicam, ubi labor requirebatur, erat patientissimus; ubi cura, diligentissimus; ubi prudentia, sapientissimus; ubi constantia, intrepidus; ubi comitate devinciendi erant animi, mansuetissimus, & ad bene de omnibus merendum natus. Gregem suum sæpius invisebat, errantes oves in ovile reducere jugi sollicitudine satagebat, lapsos in spem veniæ erigebat, pacem inter dissidentes componebat, eleemosynas pauperum, quos in pectore suo gestabat, plena manu effundere non prætermittebat, Synodos frequenter cogebat, ut Disciplinam Ecclesiasticam sanctam tectam conservaret, morum licentiam comprimeret, grassantia vitia profligaret, & optimis legibus constitueret Sacri Ordinis decus. Templorum religionem amplificavit, Xenodochia, Monasteria, & Collegia fundavit, Seminaria crexit, in quibus Clerici ad Sacrorum normam Canonum vitam suam dirigere, & aureorum Ecclesiæ Sæculorum mores induere possent. Verbo dicam, nullum eorum, quæ Episcopo & plurima & gravissima incumbunt, munus omisit. Et tamen, quod rarum est, tot inter cunctas Cardinalis Vincentius Maria Ursinus non tantum plura, eaque doctissima lucubravimus Opera, quorum amplissimum Catalogum texuit Jacobus Echardus, Ordinis Prædicatorum tom. 2. Scriptorum Ordinis Prædicatorum ad pag. 814. sed etiam priscorum Antistitem vestigiis indefesso zelo insistens, frequenter, & per integrum quandoque Quadragesimalis temporis curriculum, Conciones habebat, mirifica Spiritus Sancti unctione, & cœlesti doctrina perfusus, quibus Clerum Populumque suum ad amorem Dei accendebat, & ad vitam secundum Evangelium instituendam incredibili vi, doctrina atque eloquentia fletebat, & in admirationem rapiebat.

Hæc ardua Pastoralis dignitatis officia, quæ per plures annos in tribus Episcopalibus sedibus tanta Charitate, virtutum omnium Regina, exercuit Cardinalis Ursinus,

F

aus,

rius, præludia fuerunt ad graviores labores, & ad primam totius Orbis Christiana Sedem, ad quam illum coelitus fuisse destinatum Deus ipse demonstrare voluit evidenti miraculo, quo, dum elapso proximo saeculo Beneventanam Civitatem ingens terræmotus inopinato concussisset, soloque æquasset, hunc Sanctum Cardinalem, collabentis Palatii sui Episcopalis laquearibus, cæmentis ac rudibus sepultum, sed Sancti Philippi Neri iconæ testum, dignatus est mediis in ruinis sospitem & incolumem servare, ut per eum hominibus salutem, Orbi terrarum felicitatem, & Ecclesie, quam acquisivit sanguine suo, pacem ac sempiternam gloriam conciliaret. Illuxit tandem felix faustaque illa dies, seu vigesima nona mensis Maii an. 1724 qua Purpurati Patres, post obitum Innocentii XIII. in Conclavi Vaticano conclusi, & in varias partes antehac distracti, quasi derepente Spiritus Sancti gratia, quæ tarda molimina nescit, immutati, concordibus votis ac suffragiis, Cardinalem Ursinum in Pontificem Maximum elegerunt. Renuit quidem, & manibus pedibusque detrectavit Cardinalis Ursinus oblatum sibi a Purpuratis Patribus supremum Pontificatum suscipere. Doluit vicem suam, in lacrymas sese effudit, & sicut ad sumendam Purpuram nonnisi Clementis X. Imperio ægre adduci potuerat, ita, ut summum acciperet Pontificatum, debuerunt Eminentissimi Cardinales precibus & auctoritate certare cum illo, omnesque adhibere machinas, quibus victa pertinax ejus modestia cederet omnium votis. Intonuit tandem aliquando læta illa vox, qua Cardinalis Ursinus, Divinæ voluntati obediens, Pontifex Maximus, ascito sibi Benedicti XIII. nomine, tuit renuntiatus. At, audita semel hac voce, quæ tum, Deum immortalem! publica omnium gesticientium lætitia, qui plausus, quæ festivæ acclamationes? quæ occurantium totius Urbis Ordinum pompæ fuerunt celebratæ? Nam quid ego nunc referam, omnem ætatem, sexum, & Ordinem ad piissimi istius Pontificis conspectum effusissimo gaudio correptum, immo magis extra se raptum fuisse? Quid etiam in præsentia commemorare in credibili apparatu instantatos in Augustissima Urbe triumphos, tot fe-

livas faces, tot cera collitas tædas, tot impositos stipitibus igues, tot ad omnes angulos, ad omnia compita, parata spectaculorum miracula, milleque id genus, quibus Senatus, Populusque Romanus, effervescenti lætitia gesticiens, huic Sanctissimi Pontificis electioni gratulatus est, supinis manibus Deo Optimo Maximo immortales gratias agens. Crevit postea omnium lætitia, nec amplius intra præcordiorum sinus continere sese potuerunt exundantium æstus gaudiorum, quando Sanctissimus ille Pontifex Benedictus XIII. ablegato omni fastu, civium oculis circumspicientium se præbuit. Tunc enim neminem omnino neque ætatis imbecillitas, neque cura rei familiaris, neque pudor, neque valetudo domi potuit alligare, quominus oculos tam sanctis, tam ferventibus singulorum votis desiderati Pontificis, expleret spectaculo. Procurrebant parvuli, prosiliebant adolescententes, effundebant sese juvenes, prorepabant jam morbum obliti ægroti; plerique per viarum ambages, ad alia atque alia compita transcurrabant, ut Benedictum XIII. Pont. Sanctissimum, videre liceret, lætis gratulationibus, faustis precationibus, aliisque summæ alacritatis indiciis palam significantes, se, quo plus vultum tam Sancti Pontificis, veram spirantem pietatem, eamque aliis instillantem, perspiciebant, eo minus expleri, sed magis ac magis intuendo sitire. Nec Romam tantum, sed & totum qua late patet, Orbem Christianum electio Benedicti XIII. Pontif. Max. immenso gaudio perfudit, omnesque modo summis lætitiis incessant, quod videant, aut saltem sciant, Romanæ Ecclesie nunc præesse Pontificem, ab omni fastu & elato supercilio abhorrentem, qui infimæ plebis hominum, ad sacra Religionis monumenta adeuntium, pedes abluit, suis manibus alimenta præbet, concussa valetudine miseros ope ac cibo recreat, mortem in tuguriis & Xenodochiis obeuntibus administrat Ecclesie Sacramenta; atque, dum hæc scribimus, pro resarcienda Ecclesie disciplina, probisque moribus in omnes ordines propagandis, celebrat Romæ hoc anno 1725. Concilium Provinciale Lateranense, in quo Sanctissimas Leges, maturo Patrum Consilio, condit, & alias a Decessoribus suis jam latus, sapien-

tissime confirmat. Post expletos a creatione sua annos sex, menses octo, dies viginti tres, vita functus est die vigesima prima Februarii labentis anni 1730. Per solutos novemdiabibus, Missaeque de S. Spiritu solemniter decantata, die quinta Martii Purpurati Principes Conclave sunt ingressi, & die duodecima Julii unanimi calculo ad Summi Pontificatus apicem sublimarunt Eminentissimum D. *Laurentium Corsinum*, Florentinum, qui *Clementis XII.* sibi nomen adscivit. Ab obitu *Benedicti XIII.* Sedes vacavit Menses quatuor, Dies viginti.

Ad hunc altissimum honoris gradum, & ad augustissimum totius Christianae Religionis locum singulari animi sui praestantia, rerum eximie gestarum copia, dignitate morum, & incredibili de omnibus bene merendi voluntate Cardinalis *Laurentius Corsinus*, tota qua late patet, plaudente Republica Christiana, meruit pervenire. Plurimis quippe honoribus antehac auctus, semper visus est splendorem dignitatum summa sua agendi facultate, ac rerum praclare gestarum multitudine, ac gloria superare. Primum inter Praelatos *Romae* adscriptus, & Cancellarii Praetorio praepositus, sic arduam illam provinciam tantum cum laude & integritate obivit, ut commotam de se expectationem non solum sustinuerit, verum etiam quam amplissime superavit. Dein *Aerario* praefectus ea reliquit in Urbe munificentiae suae monumenta, quibus etiamnum Populus Romanus lenit illorum jucunda recordatione felicissimi temporis desiderium. Postremo, quam honestissimam de virtutibus Cardinalis *Corsini* sententiam ferrent Summi Pontifices, aperte declarant tot meritorum praemia, quibus abunde fuit ab illis decoratus. At enim *Alexander VIII.* aequissimus Cardinalis *Corsini* aestimator, illum inter ceteros ad Imperatorem destinavit Legatum, *Clemens XI.* Cardinalitibus insulis exornavit, & *Benedictus XIII.* (cujus gravissimam jacturam luget adhuc universa Ecclesia) cum supremo Tribunali, *Signatura justitiae* vulgo nuncupato, praeposuit. Tot gravissimis occupationibus implicitus Cardinalis *Corsinus* omnes suas curas, cogitationes, & studia, ad utilitatem Ecclesiae, cui se se totum a teneris annis consecravit, & ad populi tranquillitatem ac felicitatem

contulit, cumque nihil egerit nisi in maxima ornatissimorum hominum frequentia, nisi in amplissimo Romanae civitatis conspectu, profecto non esse videtur, cui ipse praesentiarum velim in omnes pervulgatas ipsius heroicas actiones studium dicendi conferre. Sat superque sufficiat, si dixerim, illum erga omnes se se beneficentissimum prodidisse, viros literatos, quos semper impense coluit, suo juvisse auxilio, fovisse patrocinio, multisque cumulasse beneficiis, atque ea quidem tanta animi benignitate animique propensione, ut a sola ipsius virtute, & ab eximia praestantique indole haec collata beneficia proficisci nemo non intelligeret, & in caelum laudibus non efferret; Pauperes vero qui rerum penuria laborabant, non tantum officio & benevolentia sustentasse, sed re ipsa sua familiarum saepe illis quam liberalissime fuisse opitulatum: Verbo dicam, illum in tot conferendis promiscue beneficiis non vanam gloriam (ut fieri assolet) fuisse aucupatum, sed duntaxat congenitae virtutis desiderium explere, insitamque pietatem, effusis opibus, alere voluisse. Hinc quotidiana illa in ejus Palatio virorum nobilium frequentia, litteratorum colloquia, pauperum concursus, & continuum totius civitatis perfugium, praesidium, ac solatium. Hinc igitur Eminentissimum Cardinalem, cujus religionem, pietatem, doctrinam, prudentiam, diuturno rerum usu comparatam, vitaeque constantiam, & aequanimitatem cum jam pridem comperitam, exploratamque haberent Purpurati Principes, conspirantibus votis ac suffragiis suo velut jure postularunt, ut in Sede S. Petri collocatus suas egregias animi opes in publicum Ecclesiae bonum conferret, Christianorum omnium saluti consulere, legum suscipere tutelam, Sedis Apostolicae amplificaret dignitatem, suaeque virtute & sapientia communem toti orbi afferret felicitatem. Nihil ergo nobis amplius, tot tantisque cumulatis bonis faciendum superest, nisi ut invicem desideria nostra colligamus, atque Deo Optimo Maximo serenissima vota nuncupemus pro prospera ac diuturna Summi Pontificis nostri *Clementis XII.* incolumitate, a qua totius Republicae Christianae salus, terrarumque orbis felicitas pendent.

COLLOQUIUM III.

De Hæresibus, erroribus, & Controversiis, quibus Ecclesia Sæculo XVII. exagitata fuit.

M. **U**T errorum, seu Hæresum & Controversiarum, quæ Sæculo XVII. enatæ sunt, Historiam distincte ordinateque disponam ab his erroribus initium sumam, quos circa morum disciplinam ex variis recentium Casuistarum libri excerptos proscripsit Ecclesia. Deinde, referam errores *Michaelis Molinos*, spurcissimi post homines natos Hæresiarum. Tertio, agam de erroribus *Cornelii Jansenii*, Iprensis Episcopi, & de tumultibus, qui occasione Jansenianæ doctrinæ in Belgio & in Gallia excitati sunt. Quarto, inquiram in errores tum *Marci Antonii de Dominis* olim Archiepiscopi Spalatensis, & postea Ecclesiæ Romanæ perfidi desertoris & Apostatæ, tum etiam in alia perniciosa dogmata, quæ eodem Sæculo quidam male feriat homines invehere tentarunt. Postremo aperiam originem, seu causam & progressum duarum celeberrimarum Controversiarum, quæ inter id ætatis Theologos magno animorum ardore ventilatæ, plures hinc inde vulgandi Lucubrationes, occasionem præbuerunt.

D. Incipiamus, quæso, ab historica narratione rerum, quæ spectant doctrinam Moralem, & ostende, quo pacto avita ejus integritas Sæculo Decimo septimo variis corruptelis, & erroribus fuerit deformata, & a quibus tandem sublatæ sint illæ corruptelæ, proscriptique errores, quos nimia quorundam modernorum Casuistarum laxitas, & effrænis in doctrina morum opinandi libido invexerant.

M. Sæculo XVII. fungorum instar, pullulare cœperunt nonnulli Casuistæ, qui Sanctorum Patrum, & antiquorum Scriptorum doctrina omnino valere iusta, suæque propriæ innitentes prudentiæ, Christianorum mores non ad normam Canonum componebant, sed Sacros Canones ad morum corruptelam turpi accommodatione flectebant, non ad E-

vangelium opiniones, sed Evangelium ad suarum opinionum præjudicia præposito ordine metiebantur, non legibus voluntates hominum subiciebant, sed ad voluntatem & voluptatem, detrahebant ac detorquebant leges, inducetoque vagæ, & ex legis cujusdam probabilitatis velamine, peccata Usuræ, Simoniz, furti, duelli, homicidii, honestate, ac omnem in administratione Sacramentorum, præsertim Pœnitentiæ & Eucharistiæ vim elevare, ac penitus exstinguere totis viribus satagebant. Adeo in dies latius se se in excogitandis novis morum corruptelis diffundebant scribendi licentia, criminibus veniam dandi libido, & impotentis humani ingenii lascivia, ut quotidie prodirent, & hac illac volitarent volumina, egregio quidem Theologiæ Moralis titulo insignita, sed infandis opinionibus laxis tumentia & detestandis erroribus farta. Ex tot libris in animarum perniciem temere sparsis, Rhotomageneses, Parisienses, & aliarum Galliæ Urbium Parochi, doctrinam & pietate insignes, multas propositiones collegerunt, easque Clero Gallicano in Comitibus Generalibus anno MDCLVI. congregato discutienda exhibuerunt. Harum propositionum lectio horrore quidem perculit Gallicanos Episcopos, magnusque illos omnes zelus & ardor incessit coercendæ illorum Scriptorum audaciæ, qui tam nefarie sanctissima quæque Evangelii dogmata pervertebant, temporis tamen angustis, & concludendi diuturnioris Conventus necessitate a ferenda censura præpediti fuerunt. Sed ne hac Censuræ dilatione ingravesceret malum, placuit omnibus Episcopis Cleri Gallicani impensis in lucem edi *S. Caroli Borromæi* Cardinalis & Archiepiscopi Mediolanensis, Institutiones ad Confessarios, ut, donec Episcopi juridicis censuris tanto malo remedium adhibere possent, interim hoc libello, tanquam aliqua mole reprimi posset novarum opinionum torrens, qui Christianam morum doctrinam perditum ibat. Dissoluto Galliæ Episcoporum Conventu, prodiit in lucem sub larvato *Piratii* nomine male confarcinata

Casuiſtarum Apologia, quæ ſtatim, cum laxiſſimis opinionibus, & ad excuſandas excuſationes in peccatis, ſcateret morum corruptelis, non ſolum ab Eccleſiæ Gallicanæ Episcopis, & a Sacra Facultate Pariſienſi confixa eſt, ſed etiam proſcripta fuit ab *Alexandro VII.* Pontifice Maximo, qui die 26. menſis Auguſti anni 1659. ſolemni Diplomate hanc male natam Caſuiſtarum Apologiam damnavit, ac pro damnata & prohibita haberi voluit, diſtrictæque vetuit, ne quis, cujuſcumque gradus & conditionis exiſteret, etiam ſpeciali & ſpecialiſſima nota dignus, prædictum librum apud ſe retineret, aut legeret. Sic reſciſſa eſt laxitatis Hydra, ſublata penitus illæ ſerpentes ad Evangelicæ & Eccleſiaſticæ diſciplinæ everſionem morum corruptelæ, & præcepta Calvinitiſ & Lutheranis deturpandæ Eccleſiæ Romanæ anſa & materia.

D. Non uſque adeo curioſus ſum, ut ſingularum geſtiam habere notiſſiam corruptelarum, & laxarum opinionum, quas in doctrinam Moralem induxerunt ſæculi XVII. molles Caſuiſtæ, quorum etiam nomina utinam neſcire licuiſſet; attamen cum mihi in votis maxime ſit ab illa peſtifera gangrena diligenter cavere, optarem, ut hic exhiberes eas ſaltem horum Caſuiſtarum opiniones, quas Romani Pontifices damnarunt, & gladio Apoſtolico confoderunt.

M. In damnandis quorundam Caſuiſtarum Sæculi XVII. laxiſ opinionibus, feliciter tandem Parochorum delationibus, Academiæ toto orbe celeberrimarum, Episcoporumque non ſemel convenientium judiciis, acceſſit Auctoritas *Alexandri VII.* Pontificis Maximi, qui pro ſumma illa, qua in tota Eccleſia poteſtate pollebat, plures modernorum Caſuiſtarum laxiores opiniones proſcripſit duobus Decretis, quorum primum datum eſt die 24. menſis Septembris anni 1665. Alterum promulgatum fuit die 17 menſis Martii anni 1666. Primi Decreti hic tenor eſt:

(„Sanctiſſimus D.N. audivit, non ſine magno animi ſui mærore, complures opiniones, Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum ſuſcitari, partim novi-

ter prodire, & ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam indies magis excreſcere, per quam rebus ad Conſcientiam pertinentibus modus irrepiſit alienus ab Evangelica ſimplicitate Sanctorumque Patrum doctrina, & quam ſi pro recta regula Fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ Vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore Viam ſalutis, quam ſuprema Veritas Deus, cujus Verba in æternum permanent, arctam eſſe definiunt, in animarum perniciem dilatari, ſeu verius perverti contingeret, Sanctiſſimus D. N. ut oves ſibi creditas ab ejuſmodi ſpatioſa lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Paſtorali ſolicitudine in rectam ſemitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in ſacra Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiffimis, & Reverend. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſerio commiſit: qui tantum negotium ſtrenue aggreſſi, eique ſedulo incumbentes, & mature diſcuſſis uſque ad hanc diem inſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati Sux ſingulatim expoſuerunt. I. Homo nullo unquam vitæ ſux tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum divinatorum ad eas Virtutes pertinentium. II. Vir equeſtris ad duellum provocatus, poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat. III. Sententia aſſerens, Bullam Cænæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare Facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1692. die 18. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiffimorum Cardinalium viſa & tolerata eſt. IV. Prælati Regulares poſſunt in foro Conſcientiæ abſolvere quocuſcumque Sæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa. V. Quamvis evidenter tibi conſtet, Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis. VI. Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit Pœnitenti chartam poſtea legendam, in qua ad Venerem incitat, non cenſetur ſolicitaſſe in Confeſſione, ac proinde non eſt denunciandus.

VII. Modus evitandi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi. VIII. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII. IX. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta. X. Non est contra iustitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre. Neque etiam est contra fidelitatem, etiam si promittam promissione, etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram. XI. Peccata in Confessione omissa, seu obita, ob instans periculum Vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere. XII. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate. XIII. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo iniuste reprobato. XIV. Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ. XV. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat. XVI. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario. XVII. Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice & coram gravissimis Viris prædicta impingere, nisi occidatur. XVIII. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua certo imminet Sententia, si alia via innocens non potest damnum evitare. XIX. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam. XX. Restitutio a Pio V. imposita Beneficiatis, non recitantibus,

non debetur in conscientia ante Sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit pœna. XXI. Habens Capellaniam collativam aut quodvis aliud Beneficium, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet. XXII. Non est contra iustitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur. XXIII. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subicere præcepto. XXIV. Molities, Sodomia, & Bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem. XXV. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam. XXVI. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest iudex pecuniam accipere pro ferenda Sententia in favorem unius præ alio. XXVII. Si Liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem. XXVIII. Populus non peccat, etiam si absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam. „) Has viginti octo propositiones in hoc primo Decreto tanquam scandalosas damnavit *Alexander VII.* Pontifex Maximus, eisque alias ejusdem lursuris septemdecim adjunxit propositiones in altero Decreto dato 18. mensis Martii anni 1666. quas itidem ut minimum scandalosas proscripsit. Ex quibus propositionibus simul collectis confurgit numerus quadraginta quinque propositionum, quarum posteriores, seu vigesima nona, trigesima, trigesima prima, & trigesima secunda, legem Ecclesiastici jejunii infringunt, & ab ejus observatione dispensant Officiales, iter agentes, & equitantes. Aliæ, seu trigesima tertia, trigesima quarta, & trigesima quinta Beneficiarios liberant ab obligatione recitandi Officium, & a restitutione fru-

fructuum, ob omissionem recitationis officii. Aliæ ad libidinem excitant, ut videre est in hac propositione, quæ est ordine quadragesima, & his verbis concepta est: *Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis; & in illa sequenti, quæ est ordine quadragesima prima: Non est obligandus Concubinarium ad ejiciendam Concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarium, vulgo regalo, dum deficiente illo, nimis agere vitam & alia epula radio magno Concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.* Aliæ denique Usuras licitas reddunt, ut liquet ex hac propositione, quæ ordine est quadragesima secunda: *Licetum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.* Has quadraginta quinque propositiones, seu potius morum corruptelas, quas Sæculi XVII. Casuistæ quaquaversum diffeminare, & omnium animis instillare studebant, tanquam scandalosas proscripsit Alexander VII. Pontifex Maximus.

D. Ea Censura Pontificia cohibuitne effraznem illam Laxiorum Sæculi XVII. Casuistarum novas, & moribus perniciosas procudendi opiniones pruriginem?

M. Non tam cito hæc Hydra in fœtidis Casuistarum paludibus enata, profligari potuit. Suis quippe rediviva claudibus, ac exitiis superba protulit nova errorum monstra, quæ Alexandri VII. Pontificis Maximi successores contriverunt, sed præsertim Innocentius XI. cujus memoria semper in benedictione erit. Ille siquidem Pontifex Maximus speciall Decreto dato die 21 mensis Martii anni 1677. confixit sexaginta quinque Laxiorum Casuistarum propositiones, quarum quinquaginta quatuor priores vel licitum reddunt ac permittunt Sacerdotibus in Sacramentorum administratione, & Judicibus in ferendis circa res civiles & criminales Sententiis, usum sequendi opinionem minus probabilem, relicta probabiliori; vel a peccato excusant

Usuras, Simonias, furta, homicidia, duella, molliem, & fornicationem, juramenta, ingluviem, atque amplissimam, sed horribilem licentiam omnigenis hominibus, Sacerdotibus, Religiosis, Beneficiariis, Nobilibus, Famulis, Mercatoribus, Magistratibus, locupletibus, egenis, lænatoribus, latronibus, adulteris &c. conceduat vivendi, ut lubet, suæque cupiditati indulgendi citra ullum salutis æternæ periculum. Has quinquaginta quatuor propositiones, ut brevitati consulam, & ne castas aures tuas offendam, hic non describam, sed alias duntaxat sequentes untecim, quæ Sacramentorum Eucharistiæ, & Pœnitentiæ administrationem spectant, subnectam, ex quibus facile perspectum habere poteris, quo usque tandem progressa fuerit quorundam Sæculi XVII. Laxiorum Casuistarum in pervertenda doctrina morali audacia. Propositio, quæ ordine est quinquagesima quinta, his verbis concepta est: *Præcepto Communionis annue satisfacit per sacrilegam Domini manducationem.* Propositio quinquagesima sexta: *Frequens Confessio, et Communio etiam in his, qui gentilitate virunt, est nota prædestinationis.* Propositio quinquagesima septima: *Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.* Quinquagesima octava: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Quinquagesima nona: *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus penitentium, qualis V.G. potest contingere in die magna alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.* Sexagesima: *Penitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi nulla emendationis spes appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat, se dolere, et proponere emendationem.* Sexagesima prima: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere, quin immo directe et ex proposito querit, aut ei se ingerit.* Sexagesima secunda: *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.* Sexagesima tertia: *Licitum est querere directe occasionem proxi-*

nam peccandi pro bono spirituali, vel temporalis nostro, vel proximi. Sexagesima quarta: Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysteria Sanctissima Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi. Sexagesima quinta: Sufficit mysteria illa semel credidisse. Has Propositiones numero sexaginta quinque, tanquam ut minimum scandalosas, & in praxi perniciosas proscripsit Innocentius XI. Mitto duas ejusdem farinae propositiones, quas in superiori Colloquio percensui ab Alexandro VIII. Pontifice Maximo damnatas, unam nimirum, quæ peccatum Philosophicum adstruebat; Alteram, quæ homines eximebat ab obligatione amandi Deum sive in principio, sive in decursu, sive in fine Vitæ Mortalis. Mitto denique alias pene innumeras corruptelas, quibus nonnulli molliores Sæculi XVII. Casuistæ Sanctissima quæque Evangelii documenta, Præcepta Decalogi, & Leges Ecclesiasticas perverterunt, eamque morum disciplinam invehere conati sunt, a quibus Ethnici, non omnino corrupti, penitus abhorruissent. Has, inquam, corruptelas consulto missas facio, veritus, ne tu ipse, dum tam prodigiosam, cum divinæ, tum humanæ legis dissipationem oculis tuis expanderem horrore perculsus, aures tuas actutum obturares, sicut olim Nicænos Patres, ne impii Hæresiarchæ Arii blasphemias audirent, olim fecisse Ecclesiæ Annales referunt. Sufficiat igitur hæc pauca attigisse, tu vero ex ungue Leonem, & ex frusto pannum conjicito.

D. Lubentissime hic cum S. Augustino exclamarem: Ubi estis fontes lacrymarum! Et quid faciemus, quo ibimus: ubi nos occultabimus ab ira veritatis, si non solum negligimus cavere mendacia, sed audemus insuper docere perjuriam? Absit sane ut unquam velim horumce laxiorum Casuistarum pervolvere libros, aut illos conscientiam meam adsciscere arbitros. Quis enim in Czno fontem requirat? quis de turbida aqua potum petat? quis inde sibi aliquid hauriendum existimet? Quis denique, eos Magistros auscultare & sequi veli, qui in moralibus Consiliis dandis

sæpe cæcutiunt, ac sæpe cæcis ducatum præbentes, ambo, juxta Christi Domini oraculum, in foveam cadunt. Sed dicas, amabo, quid sibi velint alii Casuistæ, qui vulgo Rigidiores vocantur, quique, ut nuperrime audiui, cum sint morosi ac superciliosi morum Censores, & nimium disciplinæ rigorem ubique affectent, jugum Christi plus æquo exasperarunt, & in aliquot circa doctrinam moralem proruperunt errores, qui Sæculo XVII. a Sede Apostolica fuerunt damnati.

M. Fuerunt nonnulli Casuistæ, qui Sæculo XVII. nimio ætlu impugnando novas a mollioribus Casuistis inductas corruptelas, in aliud extremum impegerunt, & in Scyllam inciderunt volentes vitare Charybdim. Hi siquidem, sub specioso obtentu veterem Ecclesiæ Disciplinam, & antiquorum Canonum rigorem innovandi, præsentem Ecclesiæ praxim temerario ausu carpere, culpæ, ac damnare præsumpserunt, certas Regulas, in disciplina morali observandas, nimium rigorem sapientes, præscripserunt, & in errores lapsi sunt quos ex eorum libris excerptos, & propositionibus XXXI. comprehensos Alexander VIII. Pontifex Maximus die 20. mensis Decemb. an. 1690. proscripsit. Has inter Propositiones sunt undecim, quæ doctrinam moralem spectant, quas hic subijciam, ut ab illis diligenter cavere possis. Propositio, quæ est ordine prima, hæc est: In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & libertate Adam peccantis. Altera propositio, quæ est ordine secunda: Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali. Propositio, quæ est ordine tertia: Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam. Propositio, quæ est ordine decima sexta, sic habet: Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit, non pelitia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex: & præscriptio, natura rei quodammodo dictante. Propositio, quæ est ordine decima septima: Per illam praxim mox ab-

sol-

solvendi, ordo pœnitentiæ est inversus. Propositio, quæ est ordine decima octava: Consuetudo moderna, quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiam si eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu. Propositio, quæ est ordine decima nona: *Homo debet agere tota Vita pœnitentiam pro peccato originali.* Propositio, quæ est vigesima: *Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.* Propositio, quæ est ordine vigesima prima: *Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt de imponenda nimis levi & incongrua pœnitentia, seu satisfactione, ob questum, seu lucrum subsidii temporalis.* Propositio, quæ est ordine vigesima secunda: *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.* Denique Propositio, quæ est ordine vigesima tertia: *Similiter arcedi sunt a Sacra Communione hi, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.* Has undecim rigidiorum Casuistarum propositiones, ad doctrinam moralem attinentes, una cum aliis viginti, quæ circa varia doctrinæ capita versantur, jure merito confixit *Alexander VIII.* Pontifex Max., ac subinde, si saluti tuæ, ut par est, consulere velis, necesse est, ut, juxta Romanorum Pontificum Sanctiones, a doctrina morali Casuistarum, cum Laxiorum, tum Rigidiorum, tibi sedulo caveas, eorumque libros, consilia, colloquia ac documenta, rejicias, ac velis remisque fugias.

D. Jubes, & jure quidem merito, ut in integrum abstinenceam a lectione librorum, quos tam molles, quam rigidiores Casuistæ in Doctrina morali scripturierunt. At, necdum indicasti, quos libros potissimum legere, quosve Magistros, seu Duces, in disciplina morum sequi ac tuto adire debeam, eisque immobiliter adhærere, in his quæ spectant salutis negotium, in quo nulla est satis magna securitas, ubi tota periclitatur æternitas.

M. Unum instar omnium, sicut sæpius te monui, in doctrina morali sectari debes Magistrum ac Ducem *S. Thomam A.*

quinatem, Doctorem Angelicum, quem non solum ad profliganda tot opinionum flagitia, tot errorum monstra, quæ adversus Dei legem, & Christianæ Moralis puritatem olim grassata fuisse vidimus, verum etiam, ad extirpandas novas illas ac peregrinas opiniones, quas induxerunt rigidiores quidam Casuistæ, divinitus provilum fuisse jure affirmare possum. Enim vero, ut obiter dicam, illibata *S. Thomæ Aquinatis* doctrina & Moralis castissima, his opinionum tum Laxiorum, tum Rigidiorum Casuistarum venenis præsentissimum & vere Catholicum remedium est, quam ceteris tutiorem, utpote legi divinæ consentaneam, cupiditati adversam, faventem charitati, & a morum laxitate, non minus quam a Rigorismo alienam, Summi Pontifices commendaverunt, de qua subinde non incongrue dici potest, quod a *S. Hilario* l. 2. de Trinitate dictum est de Scriptura Divina: *Magnum est tot in ea una remedia esse, quot morbi sunt, & tot veritatis doctrinas, quos sunt studia falsitatis.* Nec mirum sane: cum Doctor Angelicus in dirimendis Quæstionibus, quæ mores spectant, non ratiunculis & vanis distinctiunculis indulgeat, sed puram Moralem Christianam ex Divinarum Scripturarum, ex Conciliorum, Sanctorumque Patrum fontibus haustam propinet in Secunda Secundæ suæ Summæ Tripartitæ, & ea quæ ab antiquis didicit, ita docet, ut cum dicat nove, non dicat nova. Si vis ergo eos in doctrina Morali declinare scopulos, ad quos Laxiorum, & Rigidiorum Casuistarum allia navis fracta est, pervolve sæpius, ac diurna, nocturnaue manu versa Secundam Secundæ Summæ Tripartitæ *S. Thomæ Aquinatis*, & a Regulis, quas addirigendos mores in ea præscribit Doctor ille Angelicus, ne latum quidem unguem unquam discede, aliosque, quibus aliqua tecum intercedit necessitudo, ad hanc tutissimam salutis ineundam viam adhortare his verbis, quæ leguntur c. 30. v. 21. *Isaia Prophetæ: Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.*

D. Cujas erat ista *Michael de Molinos*, quem spurcissimum post homines natos Hæresiarcham appellasti?

M. Mi-

M. *Michael de Molinos* natione Hispanus erat, Cæsaraugustanæ Diocesis in Aragonia Presbyter, maximus hypocrita, in cuius vultu habituque omni expressa erat priscorum temporum simplicitas, & affabre quodammodo facta modestia, qua in suo incessu sanctitatem integritatemque vitæ mentiens, multorum sub specioso devotionis obtentu sibi conciliavit animos. Et sane, hi, qui *Michaelem Molinosum* ex his, quæ corporis sensibus obvia sunt, videlicet ex ipsius barba, pallore, inflexa cervice, oris, tortiusque corporis gravitate æstimabant, illum ut Virum sanctum, & optimum conscientiarum Rectorem prædicabant. At, qui præposterum illum *Silenium* aperuerunt, insignem hypocritam invenerunt, divinarum & humanarum legum contemptorem, alterum *Epicurum*, æterni suæ libidini affatim indulgentem, singulis ad perpetranda omnia flagitiorum genera habenas laxantem; indeque compertum ac exploratum habuerunt, magnifica hæc, quæ foris apparebant, insignia, esse puram putamque comædiam, quam ille satissimus Hæresiarcha, ad lucum incautis facilius faciendum, toto ferme vitæ suæ tempore in orbe ludit. Rem ita esse narrat modernus Auctor, qui tum Romæ præfens aderat, videlicet *Joannes Baptista Pacichellus* in Epistola, quam ea de re scripsit, & quæ extat inter ejus Epistolas familiares Tom. I. pag. 220. ubi hæc habet: *Cujusvis infamiam longe superavit damnatissimi nominis Michael Molinos natione Hispanus, patria Aragonius, viginti et duobus annis quibus Romæ vixit, stabilienda Quietistarum hæresi, quam ipse commentus est, sedulam navavit operam, a subornatione sequioris sexus, uti Hæreticis semper solemne fuit, auspiciatus. Propriam annihilationem (sic enim loquuntur vulgo) qua media, Deo uniri possit anima, et quiescere, minime sollicita de his, quæ corpori obveniunt, summopere inculcabat, qua in re nimirum doctrinæ suæ cordinem constituit. Ex hoc principio veluti fonte hauriebat, nullum actum animæ positurum, aut præmio, aut pœna dignum esse, cum nec anima, nec ejus potentie annihilata coopererentur. Hinc facilis in omne scelus, omnemque volu-*

*ptatem ruina. Capto Molinos anno MDCLXXXVII. propositionibus, quas se promulgasse fassus est, ad examen a Fidei Inquisitoribus coram Cardinalibus, et Summo Pontifice vocatis, Orationis methodum, quam profitebantur Quietista, sic dicti a quiete, ob quod et Sectæ nomen adhaesit, damnavit Sancta Sedes simul cum sexaginta octo numero propositionibus. Hærescos, scandali, & blasphemias. Jussu etiam Summi Pontificis Innocentii XI. cuncta ejus Opera flammis adjudicata sunt. Coactus ipse Molinos de pegmate erecto in Templo Dominicanorum Sanctæ Mariæ super Minervam in Urbe, coram Sacro-Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Senatu, palinodiam canere, ad perpetuos carceres damnatus fuit. Fertur illum serio penitere criminum sexagesimum ætatis annum agentem. Natura, quæ pollebat, dicendi facultate, aliisque artibus, ita plurimis imposuit, ut sanctus haberetur, licet vitam sædissimis sceleribus contaminatam duxerit. Per duodecim integros annos crimina apud Sacerdotem nunquam deposuit, quamvis a faciendo sacra non abstineret. Quatuor millia aureorum, & duodecim millia Epistolarum, quarum ope Sectatores ejus innoverunt, reperta sunt in illius scriniis, &c. Ex hac sincera testis oculati narratione facile nunc judicare potes, quis & qualis fuerit *Michael de Molinos*, infamis Hæresiarcha, qui tandem Romæ in carceribus S. Officii die 28. mensis Novembris anni MDCXCII. excessit e vivis.*

D. Etsi facile ex ea narratione intelligam, *Michaelem Molinosum* fuisse Hæresiarcham scelestissimum, optarem tamen, ut mihi uberiores traderes præcipuorum ejus errorum notitiam, quo videlicet turpia ipsius doctrinæ consectaria omni execratione prolequi, dirisque devovere possim.

D. Sexaginta octo propositiones *Michaelis Molinosi*, quas Sanctiss. Pontifex Innocentius XI. Constit. data die XX. mensis Novembris anni 1687. damnavit tanquam hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemias, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, everivas, & seditiosas, hic inferere, ac singillatim perpendere non patitur Colloquiorum nostrorum brevitas,

tas, nec itidem expedire videtur; maxime cum inter has propositiones, plures sint adeo obicænz, & scetidæ, ut eas oculis tuis expandere vetet pudor. Nihilofecius, ut tibi, ampliorem errorum *Michaelis Molinos* notitiam habere desideranti, utcumque faciam satis, breviter dicam, hujus Hæresiarchæ, & ejus Sectariorum pseudo-Mythicorum, qui vulgo *Quietista* appellantur, totius perversæ doctrinæ Summam in hoc volvi, ut velent & assererent, in vita spirituali, sive mystica, hos solos censendos esse perfectos & vere mytlicos, qui per unum actum, & solum, modo non revocatum, Deo semel oblatis, & ut aiebant, totaliter uniti, resignati atque relictis, reliquos omnes, ut superfluos suspendunt actus, & velut exanimes permanendo, nihil prorsus operando, neque volendo, neque petendo, nec de acceptis beneficiis Deo gratias agendo, nec ad proprios defectus reflectendo, sed silendo & mere passive se habendo in absoluta permanent indifferentia de omnibus, etiam de pœna, vel de præmio, de Inferno, vel de Paradiso, de æterna damnatione, vel de salute, sinendo ut Deus operetur active & suam divinam voluntatem impleat in illis. Hinc (quod dictu horrendum) recentes illi pseudo-mythici, ut videre est in damnatis *Michaelis Molinos* propositionibus 41. 42. 46. 47. 48. nefanda libidinum monstra licita reddebant, suas scditates & abominationes non solum dæmoni vim inferenti, sed & Deo non modo permittenti, sed volenti tribuere non verebantur, easque subinde peccata esse negabant, sed his potius animam magis purgari, illuminari, roborari, candidiorem evadere, & perfectam acquirere libertatem distabant. Hic alias describere turpitudines refugit calamus, horretque etiam animus meminisse tot flagitiorum, in quæ infelices quasdam seductas mulieres traxerunt illi pseudo-mythici, duces vere cæci, qui eis hanc legem, velut totius spiritualis perfectionis proram puppimque, imponebant, ut in omnibus cæcam suis Superioribus & Directoribus obedientiam exhiberent, & ut suas abominationes, quas *volentius* appellabant, in Sacramento pœnitentiæ non confite-

rentur, quia, inquiebant, *non sunt peccata, nec etiam venialia*.

D. Vah! effrontes ac propudiosos Sectarios, ex porcorum *Epicuri* hara prodeuntes, quorum execrabilis doctrina tendit ad sulcanda insulsa & phanatica *Gnosticorum*, *Carpocratianorum*, & *Enthusiastarum* somnia, dudum ab Ecclesia, sicut jam vidimus in præcedentibus nostris Colloquiis, repressa ac proscritta; ad renovandos improsimul & turpes *Beguardorum*, et *Beguinarum*, atque *Dalcinistarum* errores in Occumenico Vienneſi Concilio damnatos, & ad confixam ac sepulchram ab inferis revocandam insulſam, ac phanaticam *Illuminatorum* Sectarum. Unde mirari minime subit, quod ab hac flagitiola doctrina, statim ac pelliterum ejus venenum reſectum ac propalatum fuit, ita abhorruerint Catholicorum omnium animi, ut & populi clamoribus, & docti argumentis, & Episcopi Censuris, tam nefaria dogmata detestati sint. *Neque hoc sane*, ut verbis utar *Vincentii Lirinenſis* novum, siquidem *moxiste semper in Ecclesia viguit, ut quo quisquam florere religiosior, eo promptius novellis adinventionibus contraheret*. Sed dicas, amabo, an fuerint aliqui, qui data opera impiam illam & obicænam *Michaelis Molinos*, ejusque Sequacium spuriorum Mythicorum doctrinam editis lucubrationibus confutarunt, & quænam sint præcipua argumenta, quibus horribilem illam Sectarum proſtigarunt?

M. Tot inter Viros eruditos, qui in *Michaelis Molinosi*, aliorumque ejus Sequacium spuriorum Mythicorum errores calamus acuerunt, primas tenere debent tres Illustriſſimi Galliarum Antistites, *Ludovicus Antonius de Noailles*, Parisiensis Archiepiscopus & S. R. E. Cardinalis, qui *Institutionem Pastoralem* publicavit de *Perfectione Christiana et Vita interiori adverſus spuriorum Mythicorum errores*; *Jacobus Benignus Bosſuet*, Meldensis Episcopus, qui *Institutionem de Statibus Orationis*, & alia de eodem argumento luculentissima vulgavit Opera; & *Paulus Godet des Marais*, Carnotensis Episcopus, qui edidit *Institutiones Pastorales contra novæ Myſtagogia illusiones et errores*. In his, inquam, cedro dignis Ope-

Operibus, ad Religionis & Fidei, veræque Orationis puritatem vindicandam, singulari zelo, pietate, eruditione, ac perspicuitate editis, tres illi Galliarum illustrissimi Antistites invictis argumentis spuriorum Mystlicorum errores confodiunt. Et primo quidem, tum ex Scriptura Sacra tum ex perpetua Sanctorum Patrum traditione palam evincunt, hominem in Vita præsentī, secundum legem communem, non posse tantum ac talem consequi perfectionis gradum, ut reddatur impeccabilis, & amplius proficere non valeat, ac subinde Scripturæ, & traditioni plane contrarium esse illum, quem *Michael Molinos* aliique ejus Sectarii spurii Mystlici comminiscabantur, statum habituales, continuum & immobilem, ad quem cum semel Viri Spirituales pervenissent, peccare amplius non poterant, & imperturbabili pace fruebantur. Quem capitalem recentium spuriorum Mystlicorum errorem jam Concilium Oecumenicum Viennense anno 1311. celebratum damnavit in Hæreticis *Beguardis* idem figmentum obtrudentibus, & Concilium Tridentinum Sessione VI. Canone XXIII. confixit, Anathemate percellens eum, qui dixerit, *hominem justum posse in tota vita omnia peccata venialia vitare, nisi ex speciali privilegio*. Secundo, contra spurios recentiores Mystlicos demonstrant tres illi Galliarum illustrissimi ac doctissimi Antistites, nullum esse in hac vita perfectionis statum, in quo iusti jejuna, carnem macerare & crucifigere, orare, bonaque spiritualia & æterna bona, Dei gratiam, remissionem peccatorum, Virtutes, sanctificationem suam, donum Perseverantiæ, salutem, ac beatitudinem æternam absolute desiderare & supplices petere a Deo non debeant, sicut & ei de acceptis beneficiis gratias agere, quantumvis in Vita spirituali profecerint, & ad quemvis perfectionis gradum sint provec̃ti. Tertio, probant iidem illustrissimi Galliarum Antistites contra illos spurios Mystlicos, teneri iustos spiritualesque Viros, in quocumque perfectionis gradu constituti, supponantur, Ecclesiæ præcepta servare, & Pastoribus ac Præpositis obedire, non solum in iis, quæ di-

sciplinam exteriorem spectant, sicut *Michael Molinos* ejusque sectarii pseudo mystici pertendebant, verum etiam in iis, quæ directionem interioris animarum suarum status attinent, sicut definivit Concilium Viennense contra Hæreticos *Beguardos* asserentes, eos, *qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non esse humana subiectos obedientie, nec ad aliqua Ecclesiæ præcepta obligari, quia ubi Spiritus Domini, ibi libertas*. Quarto, ostendunt illustrissimi illi Galliarum Antistites, hæreticum esse illud spuriorum Mystlicorum dogma, quo asserbant, fornicationem, aliosve carnales actus non esse peccata, quia ei, qui graviter tentatus illos exercet, diabolus vim infert. Hoc, inquam, dogma hæreticum esse ostendunt religiosissimi illi Antistites, tum quia Apostolus *Paulus* illud aperte reprobatur, dicens cap. 6. Epistolæ primæ ad Corinthios: *Nolite errare: neque fornicarii, neque adulteri, neque molles Regnum Dei possidebunt, & ad Galatas capite quinto: manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria Qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur*. Tum quia etiam, quantumvis gravi tentatione ad fornicationem, aliosve carnales actus instigetur homo, nihilominus lethalia peccata sunt, æternaque damnatione digna, quia diabolus peccatum licet suggerat, & suadeat, ad illud tamen committendum vim non infert, ejusque tentationibus quibuscumque homo resistere potest & tenetur, ut decent Sacri Scriptores, videlicet S. Petrus 1. suæ Epistolæ cap. ultimo, ubi hæc habet: *Adversarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide; & Sanctus Jacobus in Epistola sua Canonica capite quarto: Resistite diabolo, & fugiet a vobis*. Denique, ut cetera alia prætermittam perdocti illi Galliarum Antistites hunc errorem jam a Concilio Generali Viennensi in Hæreticis *Beguardis* proscriptum, & a modernis spurii mysticis suscitatum, videlicet: *se in actibus exercere virtutum, est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat a se virtutes*, hunc, inquam, errorem confutant clarissimi illi

Gal

Galliarum Antistites ex Scriptura Sacra, quæ passim Christianarum virtutum officia omnibus hominibus proponit, quocumque sint in statu & perfectionis gradu; quæ iustos etiam & perfectos spirituales Viros hortatur non ad quietem, non ad otium, non ad suppressendos virtutum actus, nec ad passivam de omnibus, etiam de salute æterna, indifferentiam, sed e contra monet, urget & instat, ut jugiter operemur bonum, dum tempus habemus; ut vigilemus, ut oremus, ut nos humilitatis, patientiæ, charitatis, obedientiæ, ceterarum virtutum Christianarum exercitio occupemus, & abundemus in omni opere bono; ut cum timore & tremore operemur salutem nostram; ut sic curramus, ut comprehendamus gloriæ bravium; ut contendamus intrare per angustam Cæli portam, ut pulsemus, & aperietur nobis, ut petamus, & accipiemus, ut quæramus & inveniemus; ut sic luceat lux nostra coram hominibus, ut videant opera nostra bona, ut postremo Vocationem nostram per bona opera certam faciamus, dicente S. Petro c. 1. vers. 10. Epistolæ suæ secundæ: *Satagite, ut per bona vestra opera certam vestram vocationem & electionem faciat; sic enim facientes non peccabitis aliquando.* His, & aliis id genus argumentis, quibus referendis, ne longior sim, consulto supersedeo, reselluntur impii & obscæni *Michaelis de Molinos*, & spuriorum Mystlicorum errores, quos in Hæreticis *Beguardis* a Concilio Viennensi damnatos noster sui Sæculi piissimus Scriptor *Taulerus* deplorat & infectatur his verbis: *Hi sunt, seu Hæretici Beguardi, & falsi Mystici sui temporis, qui se a peccatis immunes, Deo sine medio unitos, omnibus & divinis & humanis solutos legibus, & ad nulla demum opera bona obligatos arbitrantur, hoc errore seducti, quod putent otium illud, cui vacant, pro sui nobilitate & excellentia, nullo pacto esse inturbandum impedendumque. Nihil penitus in virtutibus se se exercent, sed otio vanissimo tradunt. Vis scire quale sentiant otium? Non gratias agere, non Deum laudare, nihil habere, nihil cognoscere, nihil amare, nihil orare, nihil desiderare volunt Tantam sibi liber-*

tatem usurpant, ut nulli prorsus obedire velint, neque Papa, nec Episcopis, nec Pastoribus suis, & quamvis interdum extrinsecus obedire se simulent, intus tamen nulli omnino subiciuntur, nec voluntate, nec actione. Ab omnibus Sanctæ Ecclesiæ consuetudinibus & legibus exempti esse volunt, palam asserentes, quod quandiu aliquis virtutibus consequendis navat operam, tandem adhuc imperfectus sit. Insuper credunt, se nec deinceps ullum posse vel virtutis augmentum capere, vel admittere peccatum, ea de causa quod absque voluntate vivant, ut ipsis videtur, spiritumque suum quieti ac orio tradiderint. Proinde cunctis naturæ desideriiis absque peccato libere se satisfacere posse stultissime credunt, utpote qui summam adepti sunt innocentiam, quibusque lex nulla posita sit. Breviter ergo, ne spiritus, otium, quies & libertas ullum patiantur impedimentum, cunctis naturæ affectibus & concupiscentiis indulgent & obsequuntur Hi Antichristi prænuntii sunt, qui viam illius preparant, deducunt ad infidelitatem & damnationem perpetuam. Conter nunc, queso, ejusmodi Beguardorum errores, quos noster *Taulerus* Sermone 2. in Dominicam primam Quadragesimæ describit ac perstringit, cum erroribus *Michaelis Molinosi* & falsorum Mystlicorum, & ultro fateberis, *Michaellem Molinosum*, aliosque malefarios modernos pseudo-Mysticos, antiquam duntaxat crambem in sua Mystagogia recoxisse, & jam pridem exoletas Beguardorum, aliorumque falsorum & otiosorum Mystlicorum delirationes, illusiones, & obscænitates, ex orco revocasse. Sed satis hætenus dictum sit de *Michaelle Molinoso*, & de spuriiis atque otiosis hujus tempestatis Mysticis, quos plenis velis fugere debes, ne te multam malitiam doceat illorum otiositas, sicut legitur Ecclesiastici cap. 33. v. 29.

D. Ad respuendam detestabilem illam *Michaelis Molinosi*, ejusque sequacium pseudo-Mystlicorum doctrinam, sufficit communis sensus, sufficit communis pietatis vulgaris institutio, quæ ad tam nefaria ac sæculenta dogmata exhorrescens, ipsum etiam tot spurcitiarum fontem execrationibus prosequi debet. Hinc ut obiter dicam, plane mirari subit, quo pacto

Mi.

Michael Molinosus tot spureit aium parens potuerit per viginti duos annos Romæ vivere, tam sæda, tam execranda patrare flagitia, tam pestilentem disseminare doctrinam, tot homines ac mulieres promissa molli quiete decipere, & in eos tam absolutum exercere imperium, ut nullus ex his, qui nefandæ illius Sæctæ Mysterius erant initiati, extiterit, qui hanc errorum colluviem, hanc vitiorum sentinam, hanc turpitudinum cloacam patefacere voluerit. Certe, tam alti, tanque diuturni silentii causam non aliunde profectam fuisse existimaverim, quam ex *Quietistarum*, discipulorum *Michaelis Molinosi*, mala conscientia simul & tranquilla, quæ peccata sine pudore, sine dubitatione operabatur, quia bona esse & ad Vitæ spiritualis perfectionem tendere, deplorandis tenebris, sed peccatorum frequentia, & nimia erga suæ Sæctæ Principem credulitate accersitis, sibi perperam persuadebat. Est enim, ut nuperrime legebam apud *S. Bernardum* in libro de *Conscientia*, est, inquam, mala & tranquilla conscientia, qua sicut nihil est pejus, ita nihil est infelicius: *Quæris quanam illa sit? Quæ nec Deum, nec hominem reveretur: quæ cum venerit in profundum malorum contemnit. In brevi temporis spatio non solum non sentit, sed & placet, & dulce fit quod amarum erat, & asperum vertitur in suave. Ducitur deinde in consuetudinem, ut jam non modo placeat, sed & assidue placeat, & se continere non possit. Ad extremum vero non potest avelli, quia consuetudo vertitur in naturam, & quod prius ad faciendum erat impossibile, jam impossibile est ad continendum....* Hæc est mala conscientia, quæ per huiusmodi discrimina, immo præcipitia ruit, & corrui, & irrui super se ipsam. Quomodo tranquilla? Cum mundi huius prosperitas alludit & illudit, cum laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicatur; cum peccantium favor, & peccare nolentium pavor, nolens & dolens arridet ei, cum non est qui arguat..... Nihil æque exasperat illius tremendi iudicii maiestatem, quam peccare, & secure pecca-

re, & de vitiis quasi de Virtutibus gloriari. Hæc est iniquitas, cuius non miserebitur Deus, cum homo defendit, quod Deus odit, peccatum iustitiam asserit, & quod Deus adstruit, quantum in ipso est destruit, dicens malum bonum, & bonum malum, amarum dulce, & dulce amarum, lucem tenebras, & tenebras lucem. Hanc vero tranquillitatem nutrit impunitas, securitatis & negligentie mater, noverca Virtutum, Religionis Virus, vinea sanctitatis. Hæc est vera, & fortassis unica causa, cur sero Oibi innotuerint sordes, obscænitates, & nefanda flagitia horum pseudo-Mythicorum hypocritarum, quos Apostolus *Paulus* cap. 16. v. 18 Epistolæ ad Romanos graphice describit his verbis: *Huiusmodi enim Christo Domino Nostro non serviunt, sed suo ventri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.* Et ad *Philippenses* c. 4. v. 18. *Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & stens dico) inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum.* Sed mittamus illos spurios Mysticos, quibus, ad occultandas suas obscænitates, solemne erat, perinde ac olim Hæreticis *Priscillianistis*, hoc Effatum: *jura, perjura, secretum prodere noli, quorumve spurcissima dogmata manifestasse, abunde confutasse est.* Nunc lubenti animo audiam te differentem de proscriptæ sapius a Romanis Pontificibus doctrina *Cornelii Jansenii*, *Iprensis* Episcopi, cuius Scripta initium dederunt gravissimis Controversiis, turbis, rixis, ac dissensionibus, quæ perstreperunt per totum Orbem Christianum, & nondum conquiescunt.

M. Quo clarius perspectum habere possis ortum ac progressum *Jansenismi*, cuius Historiam & Theologi in Scholis, & eruditi in Academiis, in Circulis mulierculæ, in Officinis opifices opportune importune apud Gallos & Belgas etiamnum crebris sermonibus usurpare solent, necesse est ut rem totam ab ovo, ut ajunt, repetam, paucisque ostendam, initia, quæ magnis incendiis esse solent, ut nec primum ardeant, nec

hæc

humanis oculis statim luceant, eadem illa Janfenius, gravissimique ejus occasione excitatis de Divina Gratia Controversis contigisse, quibus postea Sæculo Ecclesie decimo septimo totus pene Orbis Christianus disputationum incendio confagravit. *Cornelius Janfenius*, natione Belga, ex Doctore Lovanienſi, Episcopus Iprensis, suisque in *Moyſis Pentateuchum*, & in quatuor Evangelia editis Commentariis notissimus, Volumen magnæ molis de Divina Gratia, a se lucubratus, in publicam lucem edere non potuerat, e vita anno MDCXXXVIII. sublatus, dum ægrotis interviret tempore pestis, quæ in ejus Dioceſi graſſabatur. Fato proximo *Janfenius* palam protestatus est in Testamento quod condidit, se tanquam Matris Ecclesie obedientie filium velle mori, omnia sua Scripta sincero obsequio subijcere judicio, correctioni & emendationi Romani Pontificis Doctrinæ a Summis Pontificibus approbatæ se firmiter adherere, falsa vero dogmata ab iisdem damnata ex animo reprobare. Eandem protestationem inferuit *Janfenius* ad calcem libri de Gratia Christi. Hoc certe, ut obiter dicam, obedientiæ exemplum, quod *Janfenius* in morte reliquit, sequuti non sunt ejus discipuli, qui, solemni quinque propositionum ex libro *Janſenii* excerptarum damnationi a Romanis Pontificibus factæ, acquiescere noluerunt, sed potius adversus Romanos Pontifices caput attolentes, eorumque Decretis obtemperare detestantes, turbas, contentiones, & tragedias ubique excitarunt, atque libellos ediderunt, jurgiis, maledictis, mendaciis, calumniis, apertaque in Pontifices irreverentia ac temeritate undequaque secentes, sicut constat ex his, quæ mox dicturi sumus. Mortuo *Cornelio Janſenio* anno, ut diximus, MDCXXXVIII. liber ab ipso de Divina Gratia exaratus, curis *Liberti Fromondi* typis anno MDCXXXIX. mandatus est sub hoc titulo *Augustini Cornelii Janſenii*, quasi in illo Opere exponeretur genuina, se pura putraque Sancti *Augustini* doctrina, a recentioribus Theologis non satis hæcenus intellecta, & antiquiori-

bus Patribus, maxime Græcis, incongnita: Et sane *Janſenius* eo in Opere suis viribus plus æquò confusus, non solum damna doctrinam Latrum Græcorum, quibus (ut inquit cap. 4. libri de Hæresi Pelagiana) aliquid eis ex pulvere subtilissimi erroris Sempipelagiano adhæsit, sed etiam passim in omnes Theologos Scholasticos invehitur, potissimum Scholæ S. *Thomæ* discipulos, qui Gratiz efficaciam in Prædeterminatione physica sitam esse contendunt, eoque audaciæ prorumpit, ut Tomo 2. de Gratia primi hominis & Angelorum cap. 20. & ultimo, non dubitet asserere, concursum, motionem, & prædeterminationem physicam, quam post S. *Thomam*, ejus Discipuli, Magistrum secuti, admittunt, Tricas esse Aristotelice Philosophiæ, aut ineptias, & Classibus Dialecticis in Theologiam immixtas, quibus celestis medicina sinceritas adulterata est. Quod etiam repetit idem *Janſenius* Tomo 3. lib. 8. cap. 2. ubi postquam recensuit septem discrimina, quæ reperiri poterat inter Adjutorium Dei medicinale, & Prædeterminationem physicam, propterea Discipulis S. *Thomæ* traditur, ac defenditur, subdit: „Quapropter, qui medicinalem Christi Salvatoris gratiam sic defendere conantur, ut eam in talem prædeterminationem physicam transforment, omni statui hominum lapsorum & innocentium ex vi causæ primæ, & indifferentiæ voluntatis necessariam, magis præfecto Aristotelici, quam Augustiniani sunt. Nam talis prædeterminatio sic asserta, non solum nullo testimonio ejus probari potest, sed potius universam doctrinam ejus innumereis locis traditam inexplicabili confusione perturbat totum ergo fundamentum gratiæ medicinalis Christi funditus subvertitur, & Scripturæ Sacræ subnervantur; dum gratiz necessitas, non ex vulnere voluntatis, sed ex naturali ejus indifferentia, & omnium causarum naturali subordinatione, sub altiore suspenditur. Quæ duplex ratio necessitatis gratiæ, sicut universis Augustini operibus inaudita est, & repugnat principiis ejus, ita quoque indicat, prædeterminationem physicam, tanquam gratiam, eo modo, &

lati-

latitudine ad omnes humanæ naturæ status dilatata ab Augustini sensibus esse remotissimam, & potius vi humanæ Philosophiæ, quam Augustinianæ Theologiæ expressam & inventam esse, &c.,) Ex quibus verbis facili negotio intelligere potes, *Jansenium* in suo Opere bellum indixisse non solum illis Theologis, qui Sancti *Augustini* doctrinæ de gratia se ipsa efficaci, & de prædestinatione gratuita adversantur, verum etiam nullam plane rationem habuisse Scholæ *S. Thomæ*, quam tamen probe sciebat pro defensione gratiæ se ipsa efficacis, & prædestinationis gratiæ ad gloriam per suos discipulos *Thomam Lemosium*, & *Didacum Alvarezium* strenue in Congregationibus de Auxiliis sub Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitis, juxta inconcussa SS. *Augustini* & *Thomæ* doctrinæ principia gloriose decertasse. Mirum itaque tibi videri non debet, quod, cum *Jansenius* Gratia Divinæ Mysteria super omnes alios docentes se Theologos intelligere præsumens, & a tritis discipulorum *S. Thomæ* semitis recedens, solus contra omnes stare voluerit, contra eum iidem omnes steterint, ac de se illud probaverit, quod de *Ismaele* dictum est: *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.* At enim, cum communi Catholicorum offensione prodiit hoc a *Cornelio Jansenio* exaratum de divina gratia Opus, cumque gravibus erroribus esset respersum, Theologi Sacre Facultatis Parisiensis post maturum ac diurnum examen illos in quinque propositiones collegerunt, & statim Episcopi Gallicani numero octoginta quinque scripserunt an. MDCLI. ad Summum Pontificem *Innocentium X.* cum etiam atque etiam obtestantes, ut has præsertim quinque propositiones, de quibus disceptatio periculosior, ac contentio ardentior erat, diligenter expenderet, & perspicuam, ac certam de unaquaque Sententiam ferret. Episcoporum Galliarum votis lubens annuit *Innocentius X.* Pontifex Maximus, & post longam accurati examinis indaginem, & preces Patri luminum enixe fufas, Constitutionem tandem pridie Kalend. Junii an. MDCLIII. publicavit, qua quinque propositiones

ex libro *Cornelii Jansenii* excerptas damnavit, & unicuique propositioni singularem damnationis notam, seu Censuram inussit.

D. Profer, si placet, quinque illas propositiones ex libro *Cornelii Jansenii* Episcopi Iprensis excerptas, quas Summus Pontifex *Innocentius X.* confixit.

M. Prima Propositio hæc est: („ Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum præsentibus quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. *Altera Propositio*: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resititur. *Tertia*: Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. *Quarta*: Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. *Quinta*, Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse „) Primam propositionem declaravit *Innocentius X.* Pontif. Maximus temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & ut talem damnavit. Secundæ & tertiæ propositionibus eandem censuram inussit Pontifex Maximus, utramque declaravit hæreticam, & uti talem damnavit. Quartam propositionem declaravit falsam & hæreticam, & uti talem damnavit. Quintam propositionem declaravit falsam, temerariam & scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat Prædestinatorum mortuus sit, impiam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam, ac uti talem damnavit.

D. Hæc *Innocentii X.* Pontificis Maximi contra *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, librum promulgata Constitutio fuit ne ea, qua par est, veneratione suscepta in Galliis?

M. Summa veneratione hæc *Innocentii X.* contra tamosas quinque *Jansenii* propositiones Constitutio a Gallicanarum Episcopis excepta est, ut videre est

est in Epistola gratulatoria, quam iidem illustrissimi Antistites die XV. mensis Julii anni MDCLIII. ad hunc Summum Pontificem scripserunt, in qua hæc habent: *Optata pervenit ad nos tandem Constitutio illa, qua Vestra Sanctitatis auctoritate quid sentiendum sit de controversis quinque Propositionibus, quæ sunt excerptæ e Cornelii Jansenii Iprensis Episcopi libris, perspicue decernitur. Excitata in Belgio contentiones flagrabant etiam in Galliis, & latissimum incendium per universas Ecclesie partes minabantur, ni pesti grassanti, & certissimam perniciem allatura obstitisset Beatitudinis Vestra indefessum studium, & ex alto petita potestas, quæ sola acerrimam illam animorum collisionem compescere poterat. Addunt etiam in eadem Epistola Gallicani Episcopi, se, nullo conditionum, vel statuum discrimine facto, in omnes contumaces & Pontificæ Constitutionis violatores his poenis animadversuros, quæ a jure Hæreticis infliguntur.*

D. Sic igitur finita est causa *Jansenii* &, contulis veritatis hostium animis, de his quinque proscriptis famolis propositionibus, ex ejusdem *Jansenii* libro excerptis, triumphos egit Ecclesia?

M. Ea *Innocentii X.* Pontificis Maximi Constitutione finita quidem fuit *Jansenii* causa, sed non finitus error. Enim vero, Discipuli *Jansenii* nolentes imitari exemplum sui Magistri, qui, sicut superius observavi, in extremis positus, libri sui & doctrinæ in eo contentæ Romanum Pontificem judicem appellavit, ejusque judicio adherere se velle professus est, novas turbas & contentiones excitarunt, seque palam inobedientes ac contumaces exhibuerunt: adeo ut de illis vere cum *Vincentio Lirinesi* in suo *Commonitorio* dicere possim: *O mira rerum conversio, auctores ejusdem opinionis Catholici, & consecratores hæretici judicantur; Absolvuntur Magistri, condemnantur Discipuli.* Præcipuas hic referam & eadem opera refellam artes & machinas, quibus *Janseniani* hanc Pontificiam *Innocentii X.* Constitutionem impetere, aut eludere tentarunt. In primis, postquam *Janseniani* Propositiones quinque de Gratia & libero Arbitrio excerptas

ex libro *Jansenii* Vaticanis fulminibus obtritas senserunt, fremere, indignari, & exclamare ceperunt per *Jansenii* latus *Augustinum* peti, Divinam ejus doctrinam, tot Conciliorum Decretis, tot Romanorum Pontificum sanctionibus, tot Sanctorum Patrum elogiis consecratam, explodi, sugillari, proscribi; *Moline* vero, ejusque Discipulorum doctrinam extolli, probari, triumphare. Sed hoc esse puridum *Jansenianorum* mendacium certissime constat tum ex vivæ vocis oraculis, tum ex Diplommatibus Romanorum Pontificum *Innocentii X.* *Alexandri VII.* *Clementis IX.* *Clementis X.* *Innocentii XI.* *Alexandri VIII.* *Innocentii XII.* & *Clementis XI.* qui omnes, Romanorum Pontificum suorum Prædecessorum vestigiis in hærentes, sæpius declararunt, Doctrinam *S. Augustini* de Gratia & libero Arbitrio a Sede Apostolica esse receptam, approbatam, & in Ecclesia consecratam, doctrinam vero *Cornelii Jansenii* Episcopi Iprensis ab ipsis eo potissimum nomine fuisse damnatam, quod ille non solum toto ostio, sed totis etiam viribus a germana Sancti *Augustini* doctrina aberraverit. Nec minus falsum est, quod dictitabant *Janseniani*, videlicet, proscriptis semel quinque propositionibus *Jansenii*, triumphum egisse *Ludovici Molinæ* doctrinam, id, inquam, oppido falsum esse ex eo vel maxime liquet, quod datur medium inter proscriptos *Jansenianorum* errores, & toleratas *Ludovici Molinæ* opiniones, adeo ut in doctrina de Gratia & Libero Arbitrio liceat esse Catholicum, nec propterea *Molinistam*. Illud porro medium nihil aliud est, quam *S. Thomæ* Doctoris Angelici celeberrima Schola, quæ ideo *Thomistica* dicitur, quæque non solum doctrinam de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita in Congregationibus de Auxiliis, coram *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitis, juxta tutissima SS. *Augustini* & *Thomæ* principia, contra *Molinianæ* doctrinæ defensores constanter propugnavit, sed etiam eandem doctrinam, post proscriptas a Romanis Pontificibus quinque *Jansenii* propositiones, magno æstu tum in publicis disputationibus, tum in libris in lucem editis defendit ac tutata est ubique terrarum, sed præsertim

Romæ, ubi annuentibus Romanis Pontificibus, duorum insignium Scholæ Thomisticæ discipulorum præclara de Divina Gratia Opera summo omnium virorum eruditorum applausu publicam lucem adspexerunt, quorum primum prodiit sub Innocentio XI. Pontifice Maximo, & est *Panoplia de Divina Gratia Thomæ de Lemos*, Ordinis Prædicatorum, typis edita Leodii anno MDCLXXVI. Tentarunt quidem, fateor, nonnulli impedire, ne hæc nostri *Thomæ de Lemos* *Panoplia* Romæ publice divenderetur, sed habito a Congregatione S. Officii super hocce negotio examine, tandem permisum est Cameræ Apostolicæ Typographo, ut illam publice divenderet, affixo ad consueta Urbis compita hoc Magistri Sacri Palatii programme.

F. Raymundus Capisuccus Ord. Præd. Sac. Palatii Apostolici Magister.

Omnibus, ad quos spectat, notum facimus, qualiter Nicolaus Angelus Tinasius, publicus Impressor Urbis, admodum R. P. F. Thomæ de Lemos *Panopliam gratia*, seu de rationalis creature ad finem supernaturalem gratuita, divina, suavipotentem ordinatione, ductu mediis, liberoque progressu, *Dissertationes Theologicas*, ab Auctore in quatuor Tomos distributas, Leodii ex Officina Claudii Landas, Impressoris publici, anno 1676. impressas publice Roma vendit anno 1681. In quorum fidem, his Sigillo nostro munitis propria manu subscripsimus, Roma in Palatio Apostolico die 26. Augusti 1681.

Ita est, qui supra *F. Raymundus Capisuccus*.

Alterum non minus singulare Opus, cui titulus est: *Divus Thomas sui Interpres de Divina Motione, seu de Divinis Auxiliis*, Summo Pontifici Innocentio XII. dicatum, Romæ typis & sumptibus *Josephii Varnacii* anno MDCXCIII. publica luce donavit alter doctissimus Scholæ Thomisticæ discipulus R. P. Antoninus Massoulie, Ordinis Prædicatorum, quia Sacra Congregatione S. Officii licentiam prædictum Opus in lucem edendi postulavit & obtinuit, ut videre est in hoc ejusdem Congregationis Rescripto:

Feria quarta die 23. Novembris 1689. in Generali Congregatione Sancti Officii lecto supradicto Memoriali (oblato a Patre Antonino Massoulie) Eminentissimi & Reverendissimi DD. Cardinales Generales Inquisitores, servatis servandis, licentiam petitam d. Ro. Oratori concesserunt.

Alexander Speronus S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis Notarius.

Loco ✕ Sigilli.

Videant ergo nunc Janseniani, quaf fronte potuerint asserere, confixis semel quinque *Jansenii* propositionibus, actum & conclamatum fuisse de S. Augustini doctrina, & Ludovici Molina, aliorumque ejus sequacium doctrinam triumphasse, cum tamen certissime constet, Scholæ Thomisticæ discipulos, etiam post damnatas a Summis Pontificibus quinque *Jansenii* Propositiones, multa vulgasse, & Romæ etiam edidisse Opera, in quibus non perfunctorie, sed lato calamo, omnique argumentorum genere avitam Sanctorum Augustini & Thomæ doctrinam de Gratia se ipsa efficaci & de Prædeterminatione gratuita ad gloriam astruunt, probant ac vindicant, iisque armis ac telis ad profligandos errores *Jansenii*, & refellendas opiniones *Ludovici Molina* utuntur, quæ illis integrum de Jansenismo & Molinismo triumphum adscribunt. Plura non addam ad evertendam illam machinam, quam primo fabricarunt Janseniani, cum ipsimet relicta tandem hac questione juris, an videlicet quinque propositiones eo sensu, quo a Summis Pontificibus damnatæ sunt, sint revera falsæ & contrariæ Sancti Augustini doctrinæ? recurrerint ad questionem facti, nimirum, utrum eadem propositiones fideliter excerptæ sint ex libro *Jansenii*, & in eo reperiantur? Eo Janseniani, ceteris munimentis dejectis, sese receperunt, novaque lite Ecclesiam lacessivere. Negarunt quippe, has quinque propositiones fideliter excerptas esse ex libro *Jansenii*, Hæresim Jansenianam, Chimæricam & Imaginariam appellarunt, librum *Jansenii* absque

absque ullo praevio examine damnatum esse, nec auditos ejus defensores, & Censuram per vim extortam fuisse effutierunt. Denique, contenderunt, in hac quæstione facti non esse opus iudice, sed sanis oculis, quibus librum *Janßenii* evolvere liceret, in quo, quinque illas propositiones, adhibita licet omni diligentia, se negligere, videre, aut ullo pacto deprehendere potuisse asseverabant. Hoc est alterum *Janßenianorum* effugium, quod ipsi *Alexander VII.* Pontifex Maximus omnino præcludit ea Constitutione, quam edidit anno MDCLVI. in qua hæc habet: Cum autem, sicut accepimus nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propositiones in libro *Janßenii* prædicto non reperi, sed fide & pro arbitrio compositas esse, vel etiam sensu ab eodem intento damnatas non esse, asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformidant. Nos prælatam *Innocentii* prædecessoris nostri declarationem, Constitutionem ac definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, innovamus, & quinque illas Propositiones ex libro præmemorati *Cornelii Janßenii* excerptas, ac in sensu ab eodem *Cornelio Janßenio* intento damnatas fuisse declaramus ac definimus, ac ut tales iterum damnamus, &c. Optarem hic libentissime, ut, in defensionem hujusce Constitutionis *Alexandri VII.* Pontificis Maximi, mihi per tempus liceret integros proferre *Janßenii* Textus, ex quibus certo colligitur, quinque Propositiones a Summis Pontificibus præscriptas germanum esse illius ingenii lectum. Sed quia nimis longum esset hic inferere & expendere integros libri *Janßenii* Textus, in quibus mentem suam veluti radius solis depinxit, sufficere in præsentia ea indigere loca, in quibus *Janßenius* doctrinam, quinque damnatis Propositionibus, a nobis superius indicatis, contentam, aperte profutur. Primam Propositionem diserte docet *Janßenius* libro 3. de *Gratia Salvatoris* cap. 13. ubi hæc habet: Hæc igitur omnia plenissime planissimeque demonstrant nihil esse in *S. Augustini* doctrina certius ac fundatius, esse præcepta quædam quæ hominibus, non tantum infidelibus, excæcatis, induratis, sed fidelibus quoque, & iustis, volentibus & conati-

bus, secundum præsentem quæ habent vires sunt impossibilia; deesse quoque *Gratiam*, quæ possibilia sunt. Alteram Propositionem his verbis conceptam: Interiori gratia in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur, clare itidem exprimit *Janßenius* libro 2. de *Gratia Salvatoris* c. 25. ubi ait: Hæc est vera ratio, ut nulla omnino medicinalis gratia Christi effectu suo careat; sed omnis efficit, ut voluntas velit, & aliquid operetur. Et cap. 27. asserit quod *S. Augustinus* nullam agnovit aliam actualem Christi gratiam, nec agnoscere potuerit. Tertiam propositionem, quæ his verbis concepta est: Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione, non minus evidenter adstruit *Janßenius* libri sexti de *Gratia Salvatoris* capite sexto, cui hunc titulum inscribit: Duplex necessitas *Augustino*, coactionis, & simplex, seu Voluntaria. Illa, non hæc, repugnat libertati. Deinde, eodem in capite totius libertatis humanæ cubile lustrans, rationem reddit, cur ea simplex, & Voluntaria necessitas minime repugnet libertati, nimirum quod non sit voluntati adversa, nec quidquam aliud libertas exigit præter nudam ac simplicem Voluntatem, ac tandem concludit his verbis: Mirra videbitur Scholasticis ista doctrina, & tamen in *Augustini* principiis (male ab ipso intellectis) est indubitata. Quartam Propositionem his verbis conceptam: *Semiipelagiani* admittunt gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellet eam gratiam talem esse, cui posset Voluntas humana resistere, vel obtemperare, docet patenter *Janßenius* cap. 12 lib. 2. de *Gratia Salvatoris*, & lib. 3. c. 1. post medium, atque ex ejus doctrinæ principiis manifesto sequitur illa Propositio, cum passim dicat *Janßenius*, & quasi totius suæ doctrinæ basim stabilitat, nullam aliam in statu naturæ lapsæ dari gratiam, præter eam, quæ ex natura sua est efficax, & cui resistere, vel obtemperare non est in potestate voluntatis humanæ. Postremo quintam propositionem his verbis conceptam: *Semiipelagianum* est dicere, Chri-

stum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem sudisse; sed mortuus est duntaxat pro salute Prædestinatorum, tam clare docuit Jansenius, præsertim capite 21. lib. 3. de Gratia Christi Salvatoris, ut nullum plane de sua mente dubitandi locum reliquerit. In eo siquidem capite generalem voluntatem Dei erga salutem omnium tanquam machinam a Semi-pelagianis introductam, & a Sanctis Patribus Augustino, Prospero, Fulgentio, necnon ab antiqua Ecclesia explosam penitus repudiat, definitque, Christum non esse mortuum pro aliorum salute quam prædestinatorum: Nullo modo, inquit, principis ejus (scilicet Augustini) consentaneum est, ut Christus Dominus, pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium æterna salute mortuus esse, sanguinem sudisse, se ipsum Redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur Ex quo factum est, ut juxta Sanctissimum Doctorem, non magis Patrem pro æterna liberatione ipsorum, quam pro diaboli deprecatus fuerit. Sed si quid pro illis rogavit Patrem, pro temporalibus justitiæ effectibus rogavit, & pro eisdem obtinendis obtulit pretium, sudavitque sanguinem suum. Adverte, quæso diligenter Virus Jansenianum latere in his verbis: Siquid pro illis, seu reprobis, patrem rogavit Christus, pro temporalibus justitiæ effectibus rogavit; quibus verbis clarissime docet Jansenius, Christum Dominum mortuum quidem esse pro reprobis quoad gratias temporales, quas eis aliquando largitur, sed non esse mortuum pro æterna reproborum salute, impertiendo videlicet illis gratias sufficientes, quæ ad æternam eorum salutem ordinantur. Hæc Jansenii loca, quæ hactenus non tam retuli, quam digito monstravi, si tu, charissime Discipule, adire & legere non graveris, confestim ultro fateberis, Jansenii Discipulos Tiresias, vel talpa esse cæciores, dum jactant, se nec vidisse, nec deprehendisse in libro Jansenii quinque propositiones a Summis Pontificibus damnatas, sed potius in eo vidisse ac legisse ipsissimam S. Augustini doctrinam; tute, inquam, ultro fateberis, Jansenii Discipulos falsa eviden-

tiz imagine delusos in duas cæcitates incurrisse, videlicet eos vidisse in libro Jansenii ea quæ non sunt, scilicet doctrinam S. Augustini, quæ profecto in prædicto libro non est, & non vidisse in libro Jansenii ea quæ sunt, videlicet quinque Propositiones, quas octo Summi Pontifices, Insignes Antistites, qui tum in Gallia, tum alibi floruerunt, celeberrimæ Academiæ, quas inter Parisiensem appellare licet, & innumeri Doctores ac Theologi, in libro Jansenii reperiri, & cum ejus doctrinæ principiis esse omnino connexas sapissime declararunt. Numquid, amabo, Janseniani se ingenii acumine, & oculorum perspicacia tot Pontifices, tot Episcopos, tot Academiæ, tot Doctores, ac Theologos vincere, & antecellere dicent? Sed hoc esset insolentissimæ & a sæculis inauditæ superbix. Numquid etiam dicent Janseniani, librum Jansenii non satis accurato examine fuisse discussum, seque adhuc in defensionem Jansenii velle audiri? Sed hoc est non solum imitari Hæreticos Calvinistas, qui quotidie falso queruntur, se non satis auditos fuisse, & Episcopos, in Concilio Tridentino summi Pontificis auctoritatem reveritos, non libere dixisse quæ sentirent; Verum etiam, hæc injusta Discipulorum Jansenii petitio reddit vana prorsus atque irrita Summorum Pontificum atque Episcoporum Decreta ac Tribunaia, quæ dirimendis in Ecclesia emergentibus contrariis, & fovendæ tranquillitati Reipublicæ Christianæ Deus instituit. Cum enim quisque, sicut heu nimium! funesta experientia constat suæ opinionis ac sententiæ tenacissimus sit, regnarent æternum in Ecclesia perpetuæ lites, contentiones & jurgia, proculque exularet illa pax, quam suis Christus Dominus reliquit pretiosissimam Hereditatem. Ab hac ergo injusta petitione, qua iterum audiri volebant, jure optimo exclusi Janseniani; & aliunde coacti in Galliis Regia auctoritate subscribere Alexandri VII. Pontificis Maximi Formulario, ut vocant, ac solemniter iuramento affirmare, se damnare quinque famosas Propositiones in sensu libri Jansenii, novam fraudem in lubrico versantes excogitarunt. Statuerunt quip-

quippe, se *Formulario Alexandri VII.* subscribere posse, & solemni juramento asserere, se damnare quinque Propositiones in sensu libri *Janfenii*, modo circa quæstionem facti se continerent intra limites externæ duntaxat obedientiæ, & Religiosi silentii, licet animo contradicerent, & penes se pro comperto haberent, quinque illas Propositiones revera nec esse in libro *Janfenii*, nec eas in ejusdem Auctoris sensu esse damnatas. Hanc relictam fraudem *Clemens XI.* Pontifex Maximus, Constitutione data anno 1705. damnavit, definivitque, ad subscriptionem *Formularii* requiri non solum externam, sed etiam internam obedientiam, simplicemque & absolutam mentis & cordis adhesionem, sine qua externa species obedientiæ nihil aliud est, quam mera simulatio, illusio, hypocrisis, mendacium adversus Spiritum Sanctum, sacrilego etiam perjurio confirmatum ab iis, qui credere se vel sentire jurant super Sancta Evangelia, quod reapse non credunt, vel sentiunt, seque parere Constitutionibus Apostolicis profiterentur, quibus animo contradicunt. Huic igitur Constitutioni *Clementis XI.* Pontificis Maximi, semotis omnibus distinctionibus, subdolis interpretationibus, anceps significationis vocibus, & restrictionibus mentalibus, nos constanter adherentes, dubitare non debemus, quin famosæ illæ quinque Propositiones, ab *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* in sensu *Janfenii* damnatæ, hæreticæ sint, jussuque in ejusdem Auctoris sensu, quem verba præ se ferunt, confixæ ac proscriptæ: quin Summorum illorum Pontificum Constitutionibus, aliisque ad illarum confirmationem editis Sedis Apostolicæ Decretis, parem debeant fideles omnes promptam exhibere non exteriori solum, sed internam obedientiam & sinceram animi adhesionem.

D. Paulo uberius velim hic exponas id quod obiter de *Janfenio* mox observavi, eum videlicet totius Doctrinæ suæ basim in hoc potissimum constituisse, quod velit, nullas alias in statu naturæ lapsæ actuales gratias dari, præter eas, quæ sunt ex natura sua efficaces, & quibus resistere vel obtemperare non est in pote-

state voluntatis humanæ. Id quippe si semel eviceris, manifesto constabit, fundamentum Doctrinæ *Janfenii* caducum ac ruinosum esse, & ex eo, tanquam ex mala radice, pullulare quinque famosas Propositiones a Romanis Pontificibus confixas.

M. Præcipuum fundamentum, cui totius Doctrinæ *Janfenii* veluti tota moles incumbit, in hoc maxime sistit, quod *Janfenius* nullam in statu naturæ innocentis admittat gratiam ex natura sua efficacem, sed velit, omnem actualem gratiam, quæ a Deo data est *Adamo* in statu innocentis constituto, fuisse duntaxat sufficientem, versatilem, e nutu liberi arbitrii pendentem, cuique voluntas *Adami* ita dominaretur, ut eam in omnem partem, quam vellet, pro arbitrio suo flecteret & inclinaret. Cum enim, inquit *Janfenius*, eo in statu innocentis felicissimo positus *Adamus*, sanus esset, viresque haberet integras, voluntatem rectam, libertatis arbitrium robustissimum, nulla pugna passionum, nullo perduellis concupiscentiæ inordinato motu debilitatum aut perturbatum, inde opus non habebat aliquo *Adjutorio quo*, seu *Auxilio* se ipso efficaci, ad operandum; sed tantum indigebat *Auxilio sine quo*, seu gratia sufficienti, subdita ejus libero arbitrio, præter quam ad bene operandum alia ex parte Dei, quæ esset se ipsa efficax, non esset necessaria. Hinc primo infert *Janfenius*, Voluntatem Dei salvandi homines, eisque præparandi gratias sufficientes ad salutem, pertinuisse duntaxat ad statum innocentis. Secundo, ait, bonos Angelos perstitisse in accepta iustitia per liberum arbitrium sola adjunctum gratia sufficienti, ad omnem usum vertibili, atque ex eorum voluntate suspensa & ei subiecta, ac subinde prædestinationem bonorum Angelorum ad gloriam a Deo factam fuisse post eorum prævisionem meritorum. Sic *Janfenius* solam versatilem gratiam sufficientem, & *Adami*, Angelorumque libero arbitrio subditam ad bene operandum, & perseverandum in statu innocentis necessariam agnoscit, & ab eo statu arcet omnino omnem gratiam suapte natura efficacem. At in statu naturæ lapsæ longe aliter

discurrit *Janfenius*. Cum enim ex sola infirmitate naturæ humanæ læsæ ac lauciata per primigeniam protoparentis labem necessitatem gratiæ se ipsa efficacis repetendam esse existimet, docet primo, nullas dari in statu naturæ lapsæ gratias sufficientes, urpote omnino inutiles ad sanandam naturam humanam gravissimo infirmitatis pondere depressam, sed omnem gratiam, quæ datur in statu naturæ lapsæ, esse se ipsa efficacem, medicinalem, reparantem, sanantem, quæque voluntati tam potenti imperio dominetur, ut nulla ei renitendi, dissentientique relicta facultate, planeque absorpta libertate, necessario victrici delectatione rapiatur. Secundo, contendit *Janfenius*, Deum in statu naturæ lapsæ habere duntaxat Voluntatem consequentem salvandi Electos ac prædestinatos, dando eis Auxilia per se efficacia; Voluntatem vero Antecedentem, qua Deus præparat, vel concedit Auxilia sufficientia, pertinuisse tantummodo ad statum innocentie, nec ullum amplius in statu naturæ lapsæ habere locum, aut si adhuc in statu naturæ lapsæ admittatur Voluntas Dei Antecedens salvandi omnes homines, asserit *Janfenius*, quod hæc *Antecedens Voluntas in sola præcisione mentis, adeoque nuda Velleitate, nihil gratiæ causante, consistere potest*. Ita docet ac pluribus in locis inculcat *Janfenius*, sed præsertim Tomo 3. de *Gratia Christi Salvatoris* lib. 3. cap. 20. ubi illud Apostoli explicat: *Deus omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Triplex ergo discrimen inter statum naturæ innocentis & statum naturæ lapsæ assignat *Janfenius*. Primo, in statu innocentie admittit gratias sufficientes; in statu vero naturæ lapsæ omnem excludit gratiam sufficientem. Secundo, a statu innocentie ablegat gratias per se & ab intrinseco efficaces; in statu vero naturæ lapsæ nullam agnoscit gratiam, præter se ipsa efficacem, quæ, absorpta penitus libertate, voluntatem victrici delectatione necessario rapiat. Tertio, pertendit *Janfenius*, Deum statui naturæ innocentie consuluisse per solam voluntatem Antecedentem, per quam præparabat, vel concedebat gratias sufficientes ad conse-

quendam salutem æternam; statui vero naturæ lapsæ Deum prospicere tantum per voluntatem consequentem, ex qua Deus solis Electis & prædestinatis confert gratias per se efficaces ad salutem æternam obtinendam, ac subinde Deum in statu naturæ lapsæ non præparare, nec concedere reprobis per voluntatem Antecedentem gratias sufficientes necessarias ad salutem, quia in statu naturæ lapsæ, inquit *Janfenius*, Voluntas Dei Antecedens de salute omnium hominum in sola præcisione mentis, adeoque nuda quadam velleitate, nihil gratiæ causante, consistere potest. Expende nunc, quæso te, illud discrimen, quod statuit *Janfenius* inter statum naturæ innocentis & statum naturæ lapsæ, & perspicue intelliges, ex prædicto discrimine, quod ipsi *Janfenio* & prora & puppis fuit, tanquam ex virulento fonte scaturisse quinque famosas Propositiones, quæ unanimi Ecclesiæ consensione fuerunt damnatæ.

D. Paucis verbis complexus es Summam Doctrinæ *Janfenii*, ac veluti integrum ejus Systema, suisque omnibus partibus compactum, quod dum tacitus mecum perpendo, illudque conféro cum his, quæ me olim de Divina gratia, juxta germanam S. *Thomæ*, ejusque Scholæ mentem, docuisti, dum Theologiæ operam navabam, sole clarius perspicio, S. *Thomæ* Discipulorum Doctrinam de gratia & libero Arbitrio tam in statu innocentie, quam in statu naturæ lapsæ, longe lateque discrepare a Doctrina *Janfenii*. Hæc quippe sunt de Divina gratia Scholæ Thomistarum principia, quæ a te, studiorum meorum duce ac Magistro, olim accepi, quæque penitus memoriæ meæ hæcenus infixæ hæserunt, hærebuntque semper. In primis, docent Scholæ S. *Thomæ* Discipuli, necessariam fuisse in statu innocentie tam Adamo, quam Angelis ad bene operandum, & perseverandum in accepta iustitia gratiam per se efficacem, ideoque dicuntur, Adamum & malos Angelos non perseverasse, quia eis defuit donum per se efficax perseverantiae, bonos vero Angelos perseverasse, quia donum per se efficax perseverantiae a Deo acceperunt. Volunt etiam Thomistæ, prædestinationem bonorum

norum Angelorum ad gloriam fuisse pure gratuitam, & omnino independentem ab eorum prævisione meritorum. Porro hæc omnia negat *Janſenius*, qui, uti mox ostendit, eliminat a statu innocentie gratias per se efficaces, & contendit bonos Angelos in accepta iustitia perseverasse per suum liberum arbitrium, adjutum duntaxat a Deo gratia versatile, indifferenti, & eorum subditi libero Arbitrio, vultque prædeterminationem bonorum Angelorum ad gloriam non fuisse gratuitam, sed a Deo factam esse ex illorum prævisione meritorum. Secundo, Scholæ *S. Thomæ* Discipuli faciunt quidem, Adamum in statu innocentie, & Angelos, ut possent bene operari, & perseverare in accepta iustitia, habuisse gratiam vere sufficientem in suo ordine, idest, ad disponendam, complendam, & perficiendam potentiam bene operandi, & perseverandi; volunt tamen Thomistæ, Adamum in statu Innocentie, & Angelos, præter gratiam illam sufficientem in ordine potentie opus habuisse ad actum bene operandum & perseverandum gratia se ipsa efficaci. At *Janſenius* nomen gratie sufficientis, quam Adamus in statu innocentie, & Angelis datam esse dicit, intelligit gratiam versatilem, Adami, & Angelorum libero subditi arbitrio, & ita sufficientem, ut complecteretur omnia, quæ erant necessaria ad actum agendum, & perseverandum, nullaque aliâ gratia ex parte Dei quæ esset per se efficaci, ad operandum & perseverandum in accepta iustitia, Adamus in statu innocentie & Angeli ullo pacto indigerent. Hæc autem doctrinæ *Janſenii* de gratia in statu nature innocentie principia e diametro principis Doctrinæ Scholæ Thomistice esse opposita nemo est qui non videat. Nec minor est oppositio *Janſenii* inter & Scholam Thomisticam circa naturam, necessitatem & efficaciam gratie in statu nature lapsæ. Nam primo, *Janſenius*, ut mox observasti, nullas in statu nature lapsæ agnoscit gratias sufficientes, sed solum admittit gratias per se efficaces: Discipuli vero Scholæ *S. Thomæ* admittunt gratias sufficientes, non quidem in sensu Moliniano, idest, quæ complectan-

tur omnia, quæ sunt necessaria ad actum operandum, sed gratias sufficientes in sensu Thomistico, hoc est, quæ complent ac perficiunt potentiam bene operandi, præter quas tamen ad actum operandum aliæ ex parte Dei requiruntur, quæ sint per se efficaces. Secundo, *Janſenius* gratias per se efficaces necessitatem repetit tantum ex infirmitate nature lapsæ per peccatum originale: Thomistæ vero gratias per se efficaces necessitatem hauriunt tum ex infirmitate nature peccato originali lauciatæ, tum etiam ex supremo dominio & omnipotentia Dei, ex subordinatione causarum secundarum ad primam, scilicet Deum, & ex indifferentia seu flexibilitate Voluntatis ad operandum. Hinc post Doctorem Angelicum docet omnes ad unum ejus discipuli, hominem in statu nature lapsæ ad bene operandum & perseverandum indigere *adjutorio* quo, seu auxilio: quod sit ex utroque capite per se efficaci, & quod proinde dicitur *medicinale*, seu *gratia Salvatoris*; Adamo vero in statu innocentie, & Angelis ad bene operandum & perseverandum luisse duntaxat necessarium *adjutorium* quo, seu Auxilium, quod ex secundo capite est per se efficaci, quodque Thomistæ *Prædeterminationem Physicam* appellant, sed ipsis non fuisse necessarium *Adjutorium* quo, seu illud Auxilium, quod ex primo capite per se est efficaci, quodque dicitur *Auxilium medicinale*, seu *gratia Salvatoris*. Eo quippe *Adjutorio* quo *medicinali* nec Adamus in statu innocentie, nec Angeli sive ad bene operandum, sive ad perseverandum opus habebant, cum in ipsis nulla esset sananda nature infirmitas, & ideo *S. Augustinus* jure optimo lib. de *Corruptione & gratia* cap. 11. & 12. asserit, Adamum in statu innocentie opus non habuisse *Adjutorio* quo *medicinali*, seu Auxilio illo per se efficaci, quo homines in statu nature lapsæ ad sanandam naturæ infirmitatem nunc egent. Sic enim ibi loquitur Aquilinus ille Doctor: *Ille* (seu Adamus) *non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti* (seu homines in statu nature lapsæ) *cum dicunt, video aliam legem in membris meis, seu pugnam passionum, & nature infirmitatem, ad quam juvandam, sanandam,*

dam & reparandam indigent *Adjutorio* quo per se efficaci medicinali, seu gratia Salvatoris, qua Adamus in statu innocentiae minime egebat. Ceterum, licet S. *Augustinus* eo in libro de *Corruptione & gratia* contra Semipelagianos disputando mentionem duntaxat fecerit *Adjutorii* quo per se efficaci medicinalis, seu gratiae Salvatoris, innumeris tamen in locis, quae mihi olim indicasti, & adhuc memoria teneo, sed illis referendis, brevitate ergo, supersedebo, repetit S. ille Doctor & probat efficaciam *Adjutorii* quo, ad operandum omnino necessarii, ex supremo dominio & omnipotentia Dei, ex dependentia, seu subordinatione causarum secundarum ad primam, quae omnes causas secundas determinare, & applicare debet ad operandum, illiusque per se efficaci *Adjutorii* quo necessitatem ad statum tam naturae lapsae, quam ad statum innocentiae, ac subinde ad Adamum & Angelos extendit Sanctus *Augustinus*, sicut ipsum explicat ac interpretatur S. *Thomas*, Doctor Angelicus, ejus fidiissimus Discipulus, & in Doctrina praestantissimi illius Magistri, teste ipsomet *Jansenio*, versatissimus, a cujus Angelica interpretatione, quam, ad recte intelligendam in Systemate de gratia genuinam S. *Augustini* Doctrinam, vere clavem regiam, & filum Ariadneum nuncupare possum, dum recessit *Jansenius*, in varios abiit errores ab Ecclesia proscriptos, qui utriusque S. Doctoris, *Augustini*, & *Thomae*, Scholae principiis recta fronte opponuntur. Tercio, *Jansenius* non solum gratiam per se efficacem, exclusa gratia sufficiente, in statu naturae lapsae dominari pertendit, sed etiam vult eam esse ineluctabilem, & inferre necessitatem humanae Voluntati, quae tanta dulcedine, seu victrici delectatione rapitur, ut libertate absorpta, nihil nisi velle possit se ea voluptate rapi, & dulci imperio premi. At Discipuli S. *Thomae* gratiam quidem per se efficacem admittunt, asserunt tamen, Deum, omnis & multiformis gratiae auctorem, ita eam Victricem delectationem temperare, ut licet hominis Voluntate gratiae dulcedine & voluptate se trahi sinat, nihilominus, cum libertati

locus relictus sit, possit trahentem voluntatem non sequi, adeoque semper retineat gratiae per se efficaci dissentendi potentiam. Denique *Jansenius* negat, Deum habere in statu naturae lapsae voluntatem Antecedentem salvandi omnes homines, eisque praeparandi auxilia sufficientia ad salutem aeternam consequendam. Sed S. *Thomas* Discipuli docent, Deum, praeter eam, quam habet, voluntatem consequentem salvandi in statu naturae lapsae electos & praedestinos, dando illis gratias per se efficaces, quibus infallibiliter salutem aeternam consequuntur, habere insuper voluntatem antecedentem salvandi omnes homines in statu naturae lapsae, eisque praeparare gratias sufficientes, in sensu Thomistico intellectas, quibus possunt salutem aeternam adipisci; ideo autem non omnes homines salvari docent Thomistae, quod, cum praeter illas gratias sufficientes, quas Deus omnibus hominibus praeparat per voluntatem Antecedentem, & quibus reprobi salutem aeternam consequi possunt, aliae ad consequendam salutem aeternam necessariae sint gratiae per se efficaces & donum perseverantiae, quod Deus solis concedit Electis, & praedestinis, quorum salutem vult voluntate consequenti, damnetur reprobi, quibus Deus denegat justo iudicio gratias illas per se efficaces, & magnum perseverantiae donum, quibus sua culpa privati, nunquam consequuntur salutem aeternam, quamvis eam consequi possint per gratias illas sufficientes, in sensu Thomistico intellectas, quas Deus illis praeparat per eam, quam habet etiam in statu naturae lapsae, voluntatem Antecedentem salvandi omnes homines. Haec igitur principia Scholae Discipulorum S. *Thomae* circa Doctrinam de natura, efficacia & necessitate gratiae in utroque statu, videlicet innocentiae, & naturae lapsae, quorum notitia me, dum Theologiae Thomisticae studium decurrerem, imbuisti, cum attenta mente perpendo, eaque confero cum ea *Jansenii* doctrinae Summa, quam paulo ante exhibuisti, compertum ac exploratum habeo, nihil inter Thomistas, & *Jansenium* commune intercedere. Nec ullos a Doctrina *Jansenii*, jure oprimo ab Ecclesia

ipro-

proscripta, remotiores esse posse, quam *S. Thomæ* Discipulos, cum in nullo principio conveniant, nec convenient unquam, quamdiu jactis a suo Magistro inconculsis principiis firmiter adhaerebunt.

M. Impense tibi gratulor, quod ex sola notitia Scholæ Thomisticae principiorum, quæ ut video apprime calles, & alte memoriæ infixæ tenes, illico intellexeris, nihil communem Doctrinam de gratia inter Thomistas & *Janseium* intercedere, ac subinde solam principiorum doctrinam Discipulorum *S. Thomæ* notitiam sat superque sufficere ad vindicandam Scholam Thomisticam a *Janseismo*, quem quidam æmulis obrectatores ei per summam calumniam impingere tentarunt. Quæ cum ita sint, diutius hic non immorabor in adornanda Apologia ad purgandam ab hac calumnia Thomistarum de gratia Doctrinam, maxime cum ea provincia præclare jam perfuncti sint clarissimi Societatis Jesu Scriptores, *Joannes Martinus Ripalda* lib. 2. Operis adversus errores *Michaelis Baii* Disput. 14. Sect. 5. *Joannes Martinus*, seu per anagramma purum, *Antonius Moraines*, in suo *Antijansenio*, *Franciscus Amatus* in libro Romæ edito, quo tempore *Janseii* causa penderet, cui & titulum dedit: *Janseius a Thomistis gratia per seipsam efficacis defensoribus condemnatus, circa quinque Propositiones*. Et in *Informatione*, quam idem *Franciscus Annatus* edidit: de quinque Propositionibus, aliisque passim libellis, quos sub idem ferme tempus elaboravit, in quibus duodeviginti Thomisticae ac *Janseianæ* Doctrinæ discrimina Lectorum oculis subjecit. Nec prætermittere debeo *Petrum Deschamps*, cultissimum ejusdem Societatis Jesu Scriptorem, qui lib. 2 de *Harisi Janseiana* Disputatione 3. cap. 3. & Disputatione 6. cap. 9. sic *Janseianos* perstringit: *Glorientur licet Janseiani, tot se nuperi dogmatis patronos habere, quos Physica prædeterminationis defensores extiterunt; vere tamen mihi videor dicturus, nullos huic Doctrinæ infensores reperiri, quam qui post natam Calvini Hæresim, ex S. Domini Ordine, illisque ejusdem Sacramenti Theologis, in totis eruditionis & ingenii laude floruerunt. Hanc illustrium Societatis Jesu*

Scriptorum in gratiam Scholæ Thomisticae susceptam contra *Janseium*, ejusque Discipulos, defensionem comprobant innumeri pene Familiae Dominicane Theologi, qui editis libris doctrinam *Janseii* aperto Marte impugnarunt, vel *Janseismi* notam, perperam a nonnullis male feriatis obrectatoribus affictam Scholæ Thomisticae, instructis Vindictis, omnique argumentorum genere ab hac celeberrima schola depulserunt, præsertim *Joannes Nicolai*, *Bernardus Guyard*, *Sybillæ*, *Vincentius Baronius*, *Antonius Reginaldus*, *Joannes Baptista Gonet*, *Vincentius Casalas*, *Contensonius*, *Antoninus Massoulie*, *Hincinthus Serry*, qui vulgatis perdoctis lucubrationibus, sole clarius demonstrarunt, quam immane distet Schola Thomistica a *Janseii* doctrina sæpius ab Ecclesiis confixa. Actum itaque agerem, si post celebres & Societatis Jesu, & Familiae Dominicane Scriptores, qui pro Schola Thomistica contra *Janseium* ejusque discipulos tam egregias vindicias conscripserunt, ipse in eodem argumento in præsentia versari vellem. Hoc unum duntaxat dicam, non defuturos unquam in Schola Thomistica Theologos, qui pro ejus illibate doctrinæ defensione pro aris ac focis pugnant, eique objectas calumnias invictæ veritatis clypeo repellent. Quamvis enim expediat aliquando calumnias aliquas contemnere & surda aure præterire, has tamen calumnias, quæ famam cum multorum periculo conjunctam, Fidem, ac Doctrinam impugnant, silentio premere ac dissimulare minime licet. Legimus quippe: *Qui negligit famam, crudelis est*, & legimus: *responde stulto juxta stultitiam suam*. Et Christus Dominus uolens ad quædam maledicta obtulit, ad quædam diligenter respondit. Audivit *Samaritanus* es, & dissimulavit, audivit, *demonium habes*, & accurate refellit calumniam. Est ergo ubi conveniat respondere stulto juxta stultitiam suam ne sibi videatur sapiens, sicut dicitur Proverbiorum cap. XXVI. Sic respondit Apostolus Paulus stulto juxta stultitiam suam *Elyma Mago* dicens: *O plene omni dolo, & omni fallacia, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere Vias Domini* rectas,

rectas, & nunc ecce manus Domini super te, & eris cecus & non videns usque ad tempus, Actorum cap. XIII. Cum igitur S. Thomas Discipuli, qui aliis in Disputationibus Scholasticis religiosæ modestiæ consulere, & paci silentio litare debent, viderint Scholæ suæ Doctrinam calumniis impeti & Jansenismi insimulari, omne tum temporis tenentur abrupte silentium, Vindicias Doctrinæ suæ palam agere, & respondere stulto juxta stultitiam suam. Alioquin Matris suæ Scholæ, quæ illos suo in sinu fovit, ac Doctrinæ pietatisque lacte aluit, degeneres & ingratiſſimos filios se proderent, si ullum ipsius causa periculum detrectarent, & si tela in ipsam mendaciorum, & calumniarum amento ab æmulis invidisque obtreſſatoribus contorta, objectu proprii corporis excipere, omnique virium suarum conatu iusta defensione repellere recusarent.

D. Satis hætenus, mea quidem sententia, huic putidæ de Jansenismo calumniæ respondit Schola Thomistica, quippe quæ dictis, factis, & Scriptis tam aperte declaravit apud omnes, hanc calumpniæ in se se non competere, ut hæc infamia reciderit in calumniatores. Si quis ergo me, Doctrinæ Scholæ Thomisticæ addictissimum, & a Doctrina quinque Propositionum Jansenii penitus alienum, tanquam Jansenianum traducere voluerit, non prolixam certe concinabo Apologiam, ut hanc retundam calumpniæ, & a me amoliar hanc Jansenismi notam, sed duntaxat ipsissima verba usurpabo doctissimi Patris Valeriani, ex Illustrissima Familia oriundi Ordinis Capuccinorum, qui calumniis a nescio quibus impetratus, calumniatores suos in libello, quem Pragæ anno 1655. edidit, provocavit his verbis: *Qua propter hoc experimento eductus, has recentiores contumelias diluo eadem ratione. Aſſo, Auctores illius scripti mentiri impudentissime. Si illa, quæ mihi obijciunt tam acerbe, sunt vera, habent multa Tribunalia, apud quæ me postulent reum; sin vero non audent me provocare, impudentissimum mendacium illis obiectum, esto ratum. Hæc sufficiens contestandæ meæ innocentie &c.* Sed de Jansenismo hætenus satis. Nunc

alios, quæſo te, breviter perſequeſſe Novatores, qui rectores, vel Hæretes eodem Sæculo XVII. præcederunt.

M. Prodiit Sæculo XVII. Novator quidam, dictus *Isaacus Pereyrus*, Calvinista, Narione Gallus, qui anno 1655. ausus est asserere, Adamum fuisse duntaxat primum Parentem Judæorum, quorum Historiam *Moses* in libro Geneseos describendam suscepit, sed non fuisse primum parentem Gentilium, ac subinde alios ante Adamum extitisse a Deo creatos homines, quos ideo *Præadamitas* appellavit. Novum illud & perabsurdum Systema ut in vulgus spargeret ille Hæreticus, duos edidit libros, unum, cui hunc indidit titulum: *Præadamitis, sive Exercitatio super vers. XII. XIII. & XIV. Capitis V. Epistolæ ad Romanos*; Alterum, cui hunc præfixit titulum: *Systema Theologicum ex Præadamitarum hypothesis*. Nullum patronum nancisci potuit tam insullum, tamque male consarcinatum Systema, sed potius ab omnibus, non tam Scriptis, quam libilis explosum est, & merito quidem, cum Scripturæ Sacræ sit aperte contrarium, & duo præcipua Catholicæ Religionis Dogmata ab ipsis fundamentis evertat, sicut breviter his quatuor momentis evinco. Primo, legitur c. V. libri Geneseos vers. V. quod quando Deus formavit, seu creavit hominem, scilicet *Adamum*, de limo terræ, nullus re ipsa erat homo: *Et homo non erat, qui operaretur terram*. Si nullus erat homo, qui operaretur terram, quando Deus formavit Adamum, ergo nulli fuerunt homines ante Adamum, ac subinde nulli *Præadamitis*, ab illo somniatore *Pereyro* conficti. Dicitur etiam eodem in capite Geneseos ver. XIX. quod, postquam Deus formasset de humo cuncta animalia terræ, & universa volatilia cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea, omne enim, quod vocavit Adam anima viventis, ipsum est nomen ejus. Credibile autem ne est, si revera ante Adamum extitissent homines, illos cuncta terræ animalia, & volatilia. Cæli anonyma reliquisse? Secundo, Auctor Systematis Præadamitarum, Chronologiæ Sacri Textus Hebræi, qui omnino con-

confonsa est Editio nostra vulgata a Concilio Tridentino *Authentica* declarata, præsertim Hystorias Ægyptiorum, Assyriorum, Chaldaeorum, & Syrarum, quæ supponunt Monarchias fuisse in mundo institutas longe ante tempus, quo *Moses* in libro Genesim scribit Adamum fuisse a Deo creatum. Sed non advertit hic Somnator, ejusmodi Orientalium nationum Hystorias ad aniles fabulas esse ablegandas, utpote quæ latent infinitis erroribus, & plusquam cimmeriis tenebris in putatione anorum involvuntur, & uni standum esse Hystoriæ sacræ *Mose*, divino spiritu afflato, conscriptæ, quæ omnibus veritatis characteribus cum sit insignita, fabulosas Nationum Orientalium Hystorias aperte falsi convincit, sicut docet *S. Augustinus* libri 18. de Civitate Dei cap. 40. his verbis: *Nos vero in nostra religionis Hystoria fultis auctoritate divina, quicquid crederetis, non dubitamus esse falsissimum, quomolibet sese habeant cetera in secularibus litteris. Perperam ergo auctor. Systematis Præadamitarum, Hystoria Sacra valere jussa, cui tamen constanter adherere debebat, consuluit, & sequutus est Gentilium, seu nationum orientalium Hystorias, quæ, cum mendacius & fabulis referta sint, eum in errorem præcipitem egerunt: Nemo quippe (ut apposite ait *Tertullianus* lib. de Prescript. cap. 12.) inde instrui potest, unde destruitur, nemo ab eo illuminatur, a quo contenebatur. Queramus ergo in nostro, & a nostris, & de nostro: idque duntaxat, quod salva regula fidei potest in quæstionem devenire. Tertio, Auctor Systematis Præadamitarum convellit Catholicum dogma de peccati Originalis ad omnes omnino homines propagatione, quia si revera extiterint homines ante Adamum, Nisi certe peccatum originale contrahere minime potuerunt, quippequi nunquam fuerunt in Adamo, tanquam in Capite morali, nec eorum parens dici potest Adamus per seminale propagationem, per quam tamen, ut docent omnes Theologi, post sanctos Patres, ad omnes homines transfunditur peccatum Originale. Unde etiam sequitur, Verbum Divinum pro illis Præadamitis non fuisse incarnatum, cum*

monivum Incarnationis sit peccatum Originale, ita ut, juxta probabiliorem Theologorum sententiam, si Adamus non peccasset, Verbum divinum non fuisset incarnatum. Quarto, Auctor Systematis Præadamitarum funditus evertit dogma, quo credimus, Christum Dominum esse mortuum pro omnibus omnino hominibus, ut ait Apostolus Paulus Epist. 2. ad Corinth. cap. 5. vers. 15. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est Christus; & ad Romanos cap. 5. vers. 18. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius, scilicet Christi, iustitiam in omnes homines in justificationem Vita.* Probat Apostolus Paulus, Christum mortuum esse pro omnibus hominibus, ac subinde esse Redemptorem, & Salvatorem omnium hominum, quia omnes homines mortui erant in Adamo; At si extitissent homines ante Adamum, illi non mortui fuissent in Adamo, seu non contraxissent peccatum Originale; ergo pro illis Christus non fuisset mortuus, adeoque Christus, juxta Præadamitarum Systema, dici haud posset Salvator, & Redemptor omnium hominum. Hæc momenta, hæcenus a me adducta, plane sufficere debent ad exfiliandum insulsum istud & male consarcinatum Præadamitarum Systema. Maxime cum illius Auctor *Isaacus Pererius*, post varios casus, varique discrimina rerum, sacri tandem penitens, Romam, sedente *Alexandro VII.* supplex veniam petiturus accesserit, ubi anno MDCLVII. publicavit Epistolam ad *Philostemum* directam, in qua exponit rationes, propter quas ejuraverit Sectam *Catholici*, quam ipse profitebatur, & librum de Præadamitis. Attegit etiam ad calcem ejusdem Epistolæ libellum supplicem, quem porrexerat Romano Pontifici, & in quo sui Præadamitarum Systematis paenodiam sincero animo decantat his verbis: *Fator coram sanctitate vestra, tanquam coram Deo, ejus imaginem sanctitas vestra gerit in Ecclesia Dei, me non latuisse Hypocresim, quæ mihi venit in mentem de primis hominibus ante Adamum conditis, diversam penitus ab iis ab opacis Sanctorum Pa-*

Patrum, necnon aberravisse a toto Orthodoxorum Canone Conciliorum, tanquam Doctrinae Christianae fabricam de homine lapso & redempto fundatam fuisse a Patribus & Conciliis super Hypothesim de Adamo primo omnium hominum formato, a quo deinceps totum genus humanum derivatum ac propagatum esset. Sic tandem Isaccus Perreyus, post ejuratam Calvinianam Haeresein, quam hactenus professus fuerat, & damnatum suum de chymæricis Prædamitis Systema, se se ad meliorem frugem convertit, & in sinu Ecclesiae Catholicae obiit. Sed diversam plane sortem habuerunt duo scelesti homines, Benedictus Spinoza, & Lucilius Vanini, qui eodem Sæculo XVII. Atheismum profiteri ac docere non erubuerunt, & nefandis cupiditatibus impliciti, nullisque conscientiae stimulis acti, in sua impietate obdurati & cæcæcati misere perierunt.

D. Expone, quæso, uberius genus, patriam, Doctrinam, & Gestam Benedicti Spinoza, quam Lucilii Vanini, quos Sæculo XVII. excusso omnis Religionis jugo, Atheismum profiteri ac docere non puduit?

M. Benedictus Spinoza, patria Amstelodamensis fuit, Religione Judæus, postea Judaismi desertor, ac tandem Atheus evasit. Philosophicis Disciplinis, & linguarum Hebraicæ ac Græcæ notitia excultus, Tractatum edidit *Theologico-Policum*, variaque reliquit Opera posthuma, in quibus purum putumque obtrudit Atheismum. Docet quippe, Deum non distingui a materia, eumque nihil aliud esse, quam substantiam, seu naturam unam extensam simul & cogitantem; omnia vero entia, quæ sunt in mundo, sive animata, sive inanimata, esse duntaxat modificationes illius substantiæ, ita ut animæ, quibus præditi sunt homines, sint modificationes hujus substantiæ, quatenus est cogitans; cetera vero entia, seu corpora, sint modificationes ejusdem substantiæ, quatenus extensa est. Hoc tam insulsum Paradoxum retulisse, abunde confutasse est. Quis enim non videt impossibile omnino esse, ut eadem substantia sit simul extensa & cogitans. Substantia quippe extensa, materia est, quæ ex se prorsus experta est cogitationis;

& substantia cogitans incapax est extensionis, utpote spiritualis. Fingere ergo unicam substantiam in mundo, quæ sit extensa, & cogitans, & cujus omnia entia, quæ sunt in mundo, sint tantum modificationes, ab illa substantia realiter non distinctæ, delirium est a Sæculis plane inauditum; sed asserere, Deum non distingui a materia, eumque nihil aliud esse, quam substantiam extensam, & per omnia entia & corpora in mundo diffusam, summa impietas est, quam omnes execrantur in Atheis, Luciano, Lucretio, Epicuro, Confucio, Sinarum Philosopho, & in impiis Scriptis Spinoza, in quibus totus est, ut omnes Religiones evertat, sicut testatur Joannes Baptista Pacichellus in suis Epistolis Familiaribus Tom. I. pag. 216. ubi hæc habet: *Spinoza Auctor est Tractatus Theologico-Politicus, qui Hamburgi anno 1670. in lucem prodit. Parentibus Judæis natus est, quorum Religionem nunquam ejuravit, nec Christianis sacris hactenus initiatus est. Plurima memorantur hujus Viri de Religionis sententia. In Tractatu prædicto, omnium Religionum sed præcipue Judaicæ, & Christianæ eversionem sibi proposuisse videtur, ut Atheismo & Libertinismo aditus pateat. Religiones omnes inventas esse asserit propter bonum quod Reipublicæ evenit, cum plurimum conferat, ut Cives inter se pacem colant, & Magistratibus obediunt: Neque admittit ob spem præmii, aut metu pænarum in altera vita, homines virtutem complecti, sed potius propter virtutis ipsius præstantiam, & commoda, quæ in hac vita ab ejus cultoribus decerpuntur. Qualem de Deo opinionem soveat, non satis aperte prodit. Videtur tamen innuere, Deum sibi non videri ens summe perfectum, intelligentia præditum, & felicissimum, qualem homines vulgo sibi suadent, sed solam virtutem singulis rebus inditam, & per omnia diffusam, unicum esse Numen. Haga Comitibus, ubi aliquando hæsit, crebro invisebatur ab omnibus novitatum paulo amantioribus, etiam a puellis melioris notæ, quæ sibi de ingenio blandiebantur, & supra sui sexus sortem sapere cupiebant. In Hollandia, ubi maxime serpit hæc pestis, Spinosistæ non se audent in publicum proferre, nec rotunde animi sensus expromere, Magistratuum De-*

Decretis coerciti. Multas novas & inauditas sententias, quæque a communibus hominum opinionibus abhorrent, in lucem prodidit Spinoza. Quas inter vel illa mirabilis est, quam de Prophetia donâ vulgavit, quod vi imaginativæ fortiori attribuit. Verbo absolvam, totus in eo est, ut Religionem ad normam suâ Philosophiæ, quâ in multis errat, effingat. Atheismi virus, quod in suo Tractatu Theologico-Politico de industria occultaverat Spinoza, aperte postea effudit ac propalavit in suis operibus posthumis, quæ nunc in Hollandia (quod sane nullatenus ferendum esset) in Officiis venalia prostant. Spinosam in professione Atheismi præcessit Lucilius Vanini, patria Neapolitanus, qui sub initium Sæculi XVII. humaniorum litterarum haud mediocri notitia præditus, in Gallias venit, ubi in cæno libidinum demersus, inter Epulas, convivia & crapulas, quibus, cum nonnullis geneonibus, & projectæ conscientiæ juvenibus, assatim indulgebat, perfricta fronte negavit Dei supremi rerum omnium conditoris existentiam, animæ rationalis immortalitatem, Infernum, Paradisum, ceteraque id genus, quæ vel ipsa ratio, vel Religio de Deo, & de altera vita docent, rangum aniles fabulas, & inania commenta derisit, atque in aliquot libellis, quos in Galliis edidit, & in vulgus temere sparsit, Atheismum sub verborum involucri data opera obtexit, ut incautos facilius deciperet, & declinaret omnium odium, quod semel manifestata ejus impietas confestim in ipsum concitasset. At, ut vulgo dicitur, frustra jacitur recte ante oculos pennatorum. De ætælis siquidem est Lucilius Vanini Atheismus, & Decreto Senatus Tolosani caput ipse & in carcerem conjectus, ut periclitanti vitæ lux consulere, se Catholicum esse simulavit, ac ore, sermone, necnon frequenti Sacramentorum Ecclesiæ Pœnitentiæ, & Eucharistiæ perceptione, speciem Catholici effinxit ac mentitus est, quandiu pristinam libertatem recuperandi aliqua ei affulsit spes. Sed statim ac Senatus Tolosanus, post maturam ac diuturnum examen, Sententiam mortis in ipsum tulisset, furere cepit ille impius, Deum hominumque irrisor, pa-

lamq; Atheismum professus est. Quocirca post præcisam sacrilegam ejus linguam, qua tot blasphemias in Deum, in Christum Salvatorem nostrum, & in Religionem evomuerat, die 9. mensis Februarii an. 1619. in impietate sua pertinax, vivus comburi iussus est, & merito quidem; indignus est enim vita quilibet Deum vitæ Authorem negat, quem ipsa ratio naturalis demonstrat, quem Orbis universus prædicat, quem omnis natio quantumvis barbara, omnis homo quantumvis in humanis, & ferus, incultus, & plumbeus, sive Gentilis, sive Judæus, sive Latinus sive Græcus, Afer, & Scythæ, Indus & Danus; a mari ad mare, nobilis & ignobilis, pius & impius, ipse quoque licet perditissimus *Atheus*, Dei inimicus, in vitæ extremis, in discrimine mortis positus agnoscit, ad Deum recurrit & inclamat, sicut contigit huic *Lucilio Vanini*, qui irrevocabili Decreto morti se addictum dolens exclamavit, *e Deus*, nec tamen respicit, sed adstantibus eum interrogantibus his verbis: *Fateris igitur esse Deum?* Respondit icelestus ille *Atheus*: *hic est modus loquendi, & vocem illam, existentiam Dei consistentem, quæ ex primævo naturæ instinctu erumpit, quamque eleganter Tertullianus appellat Testimonium animæ naturaliter Christianæ, obstinatione suâ præfocavit in corde quidem, sed non in mente, quia, ut ait Propheta Regius Psalm. XIII. Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. In corde, inquit, non in mente; quia Athei, ut vitii libere indulgeant, & scelera conscientia & angoribus non exedantur, nolent dari Deum, quem ignorare haud possunt, quemve flagitiorum auctorem timent. Falsæ libertatis, & impunitatis libido parit in illis odium legis, & legisodium procreat Legislatoris tædium, quod postea in ejusdem exterminium prorumpit. In summa eo collimant impii & Athei, ut securitatem sibi quærant, atque licentiam faciendi quidquid libuerit, ut subintrat impietas inverecunda, impavida circa illicitum regnet audacia, & timor omnis penitus excutitur, dum nec pœna timeatur, nec a Deo ullum commodum speratur; hinc, idem Propheta Regius, postquam ait: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*, continuo tantæ Atheorum insanitiæ causam dete-*

detegens subdit: *corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studiis suis.*

D. Hanc esse veram & unicam Atheorum insaniam causam satis ipse comperit habeo ex his, quæ duobus abhinc annis Romæ propriis oculis vidi & audiui, dum in Ecclesia S. Mariæ super Minervam, Ord. Prædicatorum, præsentibus Cardinalibus, Prælatibus, Consultoribus, Ministris Tribunalis S. Officii; inspectantibus ex variis cancellis, hinc inde per Ecclesiam dispositis, Principibus & nobilibus Romanis, ac concurrente ad hoc spectaculum tota ex urbe populo, quinque nequissimi viri oriundi Velitris, quæ urbs est Volscorum, viginti mille passuum Roma distans, Atheismum publice ejurarunt. Horum primus, & aliorum quatuor Antesignanus, erat *Silvester Legni*, alter *Joannes Vecchioli*, tertius *Julius Legni* filius prænominati *Silvestri Legni*, quartus *Bonaventura Arigoni*, postremus *Bernardinus Salviasi*. Dolore, fateor, contabui & obriui timore, dum alta voce legerentur impietates, quarum rei manifestello & ex propria Confessione convicti sunt flagitiosissimi illi homines, negantes existentiam Dei, immortalitatem animæ rationalis, Infernum & Paradisum; Dum audiui sacrilegas, & hæcenus inauditas blasphemias, quas in Christum Dominum Salvatorem nostrum infrunito ore proferre soliti erant, necnon execranda libidinum monstra, quibus se se turpiter fædabant, quæ hic referre pudor vetat, quæque non aliter, quam vivicomburio expiari debebant, mitiori tamen pœna in eos animadversum est, quia impietates suas non solum confessi, sed etiam coram Tribunali Sacræ Inquisitionis detestati sunt, easque palam induti habitu pœnitentiæ ejurarunt in Ecclesia S. Mariæ super Minervam, ubi a Reverendissimo Patre *Ludovico Maria Lucino*, Ordinis Prædicatorum, Sanctæ Romanæ Inquisitionis Commissario Generali, ab excommunicatione majori, quam incurrerant, fuerunt absoluti, & postea ad plangenda peccata sua, & impietates salutari pœnitentia expiandas in carceribus Sancti Officii reclusi sunt cum hoc tamen discrimine, quod *Silvester Legni*,

qui alios ætate & impietate superabat, quique Atheismum ejuravit die 25. mensis Januarii an. 1719. duro, arcto, & perpetuo carceri mancipatus sit; Alter; seu *Joannes Vecchioli*, qui itidem die 25. Januarii ejusdem anni Atheismum ejuravit, carceri ad septennium addictus sit; Tertio, seu *Julio Legni*, qui Atheismum ejuravit die 26. ejusdem mensis an. MDCCXIX. quique impietate Patrem suum æquabat, eadem ac patri imposita fuerit pœna, seu durus, arctus, ac perpetuus carcer. Denique alii duo, seu *Bonaventura Arigoni*, & *Bernardinus Salviasi*, qui pariter die XXVI. ejusdem mensis & anni Atheismum ejurarunt, pœnam carceris ad decennium subire jussi sint. Sic ubique terrarum puniri ac coerceri deberent impii illi homines, qui juvenum animos pravis colloquiis corrumpunt, eosque, falsæ libertatis, & in vitis vitæque deliciis immunitatis promissa securitate, sensim sine sensu in Atheismum præcipitant his verbis, quæ sacer Auctor libri *Sapientiæ* cap. 2. refert: *Exiguum, inquit, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab Inferis, quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus; quoniam sumus flatus est in naribus nostris, & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum, quæ extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aer; & transibit vitæ nostræ tanquam vestigium nubis.* Ex his semel jactis Atheismi impiis principiis funestas istas deducunt consecutiones, quas ibi memorat sacer libri *Sapientiæ* Auctor: *Venite ergo, inquiunt, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter. Vino pretioso, & unguentis nos impleamus, & non prætereant nos flus temporis Nemo nostrum exors sit luxurisë nostræ opprimamus pauperem justum, & non parcamus Viduæ, nec Veterani revereremur canos multi temporis, Sit autem fortitudo nostra Lex justitiæ &c.* Sed, missis Atheis, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloriæ in confusione ipsorum, errores aliorum Seculi XVII. Novatorum perstringe, & eorum Catalogo finem impone.

M. Duo

M. Duo alii Novatores, prætereos, quorum hæcenus memini, Sæculo XVII. emerferunt, videlicet *Marcus Antonius de Dominis*, & *Edmundus Richerius*, quorum primus, olim Religiosus Societatis Jesu, deinde Archiepiscopus Spalatensis, Dalmatiæ & Croatiæ Primas, innata animi levitate ex Romanæ Ecclesiæ alumno, lævus ipsius perduellis; ex Catholico, Apostata; ex Pastore, Idolus; ex Episcopo, lupus; ex Præsule, transfuga; ex Fidei Magistro, tandem Schismaticus & Hæreticus factus, in Angliam se recepit, ubi duo ingentia Volumina contra Fidem Catholicam, & Pontificiam Auctoritatem evulgavit, quæ inscripsit *de Republica Christiana*. Infaustus ille prædicti Archiepiscopi in Apostasiam, & Hæresim lapsus originem habuit ex ipsius superbia, invidia, inanis gloriæ cupiditate, improbis moribus, studio novitatis, & acerrimo odio in Romanum Pontificem, cujus auctoritatem ac Primatum totis viribus impetere, ac penitus convellere tentavit in suis libris *de Republica Christiana*, ubi sæpius inculcat S. Petrum non habuisse supremum in Ecclesia Principatum, nec formaliter & vere, sed potius parabolice Claves recepisse a Domino: Papam in Episcopos nullam potestatem habere, aut exercere posse: Potestatem Episcopi non pendere a Papa, sed æqualem cum Papa habere in tota Ecclesia. Ecclesiam Romanam paucarum duntaxat Ecclesiarum esse Caput & ejus præminentiam ab Urbis magnitudine pendere: Papam Romanum non esse vere Petri Successorem: Ait, in Ecclesia Romana Scripturas Sacras ad sensus vanos, inutiles, ac impertinentes, immo etiam perniciosos detorqueri; miserabiliter populum deludi, inventaque avaritiæ & ambitionis pro Sanctis Fidei dogmatibus, non sine superstitionibus obtrudi & inculcari: Romæ absque ullo fundamento, immo per summam vim innumeros Fidei articulos novos quotidie cudi. Denique, *Marcus Antonius de Dominis*, ut missos faciam ceteros ejus errores, supra Ecclesiam, supra omnes Ecclesiæ Episcopos, supra Concilia, supra Sanctos Patres se erigit, ac solum se sapere prædicat; antiquorum & recentiorum Hæreticorum

calumnias in Catholicam & Romanam Ecclesiam refricat, eam adulteram appellat, quam tamen, ut alibi ostendimus, ceu veram ac legitimam Ecclesiam, & incorruptam Christi Sponsam, omnia priora Sæcula agnoverunt, eamque nunc solam in terris esse Ecclesiam Dei, nullo unquam errore aut infidelitate prosternendam, Sole meridiano clarius probant ipsum Catholicæ nomen, ipsa cultus ac Religionis unitas, ipsa fida antiquitas, & consensus, ipsa doctrinæ sinceritas, & cum antiqua doctrina conspiratio, ipsa legitima Pontificum successio, ipsa morum sanctimonia, ac miraculorum evidentia, & postremo, ipsa Romanæ Ecclesiæ constantia, atque invictum robur, quo omnibus Hæresibus, ac persecutionibus, quibus sæpius exagitata fuit, superior evasit, juxta Oraculum Christi Domini, dicentis S. Petro Apostolorum Principi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & Portæ Inferi non prævalent adversus eam.*

D. Numquid tandem resipuit infelix ille *Marcus Antonius de Dominis*, qui tanquam novus e cælo Lucifer, e sublimi Archiepiscopalis dignitatis Arce dejectus, in Apostasiam, & in Hæresim corruit?

M. *Marcus Antonius de Dominis*, qui anno MDCXVI. Fidei Catholicæ defector in Angliam secesserat, ad se postea reversus & Vitam Hæreticorum pertractus, Consilium sapientissimum, divina adspirante gratia, & admissi sceleris stimulis agitatus cepit ad gremium Catholicæ Romanæ Ecclesiæ redeundi, illudque abjecta omni procrastinatione perfecit, adjutus præsertim patrocinio Oratoris Hispaniarum Regis in Anglia commorantis, qui illum de venia obtinenda spem inter & metum adhuc fluctuantem confirmavit, & nomine Romani Pontificis *Gregorius XV.* plene securum reddidit. Ex Anglia itaque profectus *Marcus Antonius de Dominis* Romam pervenit ad finem mensis Novembris an. 1622. ibique ad pedes SS. Pontificis provolutus, & lacrymarum imbribus perfusus, in hæc verba prorupit: *Pater peccavi in Cælum & coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus, sed fac me sicut unum de mercenariis tuis: Erravi, sic*

ent vobis; quæ perit; quare, *Beatissime Pater, servum tuum, quia mandata Dei & Ecclesiæ non sum oblitus*. Hæc ubi dixisset, suorum errorum palinodiam cecinit, Hæresim ejuravit, & Scriptionem edidit, qua distinctim revocavit, quæcumque adversus Ecclesiæ doctrinam scripturierat, eademque confutavit. At, *Marcus Antonius de Dominis*, licet summam Romani Pontificis benignitatem fuisset expertus, diu tamen in Fide Catholica constans non permanfit: Vidisti eum Fidei Catholicæ desertorem & Apostatam; vidisti eum ad Ecclesiæ Catholicæ gremium revertentem, suosque errores revocantem; vide illum nunc in eisdem errores relabentem, adeo vario & inconstanti erat animo, ut illud *Terentii* vere usurpare posset: *Quod volo, nolo, quod nolo, volo*. Anno siquidem MDCXXIV. seu biennio postquam ex Anglia Romam redux suos errores ejurasset, ad vomitum reversus est, novaque per Litteras de Hæresi cum Anglis inire Consilia detectus, in Arcem Sancti Angeli, jussu Romani Pontificis *Urbani VIII.* tunc sedentis, conjectus fuit, ubi paulo post, cum jam senex, pinguis & obesus esset, gravi morbo correptus, visus est (teste *Spondano* in *Annalium Ecclesiæ Continuatione* ad annum 1624. num. 11.) ad cor redire, detestarique errores, ac propediem moriturus Sacramentis Ecclesiæ munitus est, cum signis poenitentiae. Nihilotenus corpus ejus, ob relapsum, de quo certissime constabat, cum impiis ejus Scriptis, in exemplum & terrorem aliorum, manu carnificis in Campo Floræ publice combustum est mense Decembri, quo e Vita migravit.

D. Obligitne eadem fors *Edmundo Richerio*, alteri, quem mox appellasti, Sæculi XVII. Novatori?

M. *Edmundus Richerius*, Natione Gallicus, Presbyter Lingonensis, Doctor Theologus Sacræ Facultatis Parisiensis, librum edidit *de Ecclesiastica & Politica potestate*, in quo Auctoritatem Romani Pontificis & Ecclesiæ deprimebat, & Politicam potestatem nimium extollebat. Sed hic male natus liber statim damnatus est a Synodo Parisiensi, quam Cardinalis *Perronius*, Metropolitani Senonensis, an. 1612. una cum

luis septem Episcopis Suffraganeis celebravit. Proscriptus est etiam idem liber in Synodo Aquensi, quam *Paulus*, Aquensis Archiepiscopus, eodem anno convocavit. Multi in hunc librum calamum acuerunt, sed præsertim *Andreas Duvallius*, insignis Doctor Sorbonicus, & Regius Theologiæ professor in Academia Parisiensi Præfatus. Poenam suæ temeritatis luit *Edmundus Richerius*, quippe qui Regia Auctoritate & Decreto Sacræ Facultatis Parisiensis depositus est Officio Syndici ejusdem Facultatis, quod tum temporis gerebat. Tandem *Richerius*, facti poenitens, declarationem die 7. Decembris an. 1629. coram testibus edidit a se scriptam & obfirmatam, qua se, libellumque suum *de Ecclesiastica & Politica potestate*, ac quascumque ejus propositiones, Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, & S. Sedis Apostolicæ judicio subicere affirmat, eam Matrem & Magistram omnium Ecclesiarum, & infallibilem Veritatis Judicem agnoscens, & eas, quatenus eidem Romanæ Ecclesiæ essent contrariæ, improbavit & condemnavit; hancque Declarationem suam consignavit Eminentiſſimo Cardinali *Richelio*, Provisori Domus Sorbonæ. Occasione istius libri ab *Edmundo Richerio* editi, Sacra Facultas Parisiensis (sicut observat *Spondanus* in *Annalibus Ecclesiæ* ad an. MDCXXIX. Num. X.) decrevit, ut deinceps renovaretur mos antiquus & laudabilis, a quibusdam omitti ceptus, videlicet ut quicumque ejusdem Facultatis Baccalaureus, in Theologiæ Actibus respondens, juraret in Decreta Summorum Pontificum. Quem morem retinet etiamnum Sacra illa Parisiensis Facultas, & a Baccalaureis in Actibus Theologicis ad amissum servari curat. Observat etiam idem *Spondanus* ad ann. MDCXXXIX. num. 1. prodiisse eodem anno Parisiis, absque Auctoris, aut typographi nomine, & edendi facultate, duo grandia Volumina vulgari idiomate Gallico, sub specioso titulo *Jurium & Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, earumque Probationum*: quæ, cum multa continerent libertati Ecclesiæ contraria, & ad excitandum Schisma tendentia, fuerunt statim Censura Cardinalium, & Ecclesiæ Gallicanæ Antistitum, qui

qui hoc anno 1639. Parisiis reperti sunt numero viginti, omnino proscripta atque damnata: *Nescit enim*, subdit Spondanus, *Ecclesia Gallicana Libertates, quæ malum aperentur: nescit Jura, quæ illam a Romana Matris suæ firmissima connexionē, & filiali obedientia divellant ac separant. Quæ vero legitima sunt Privilegia, & sincere Libertates tam ipsius Ecclesiæ, quam Regis & Regni, eas ad sanguinem usque parata est defendere ac tueri. Omnium Novatorum, qui Sæculo XVII. errores disseminarunt, agmen claudet Josephus Franciscus Borri, Mediolanensis, qui, spretis piis ac salutaribus documentis, quibus in Seminario Romano sub Disciplina Patrum Societatis Jesu imbutus fuerat, contaminata vita, pestilentibus exemplis, virulentis colloquiis, & absurdissimis erroribus otiosos quosdam homines velut quoddam contagio morbi, infecit. Jaçabat se esse Christum, qui totum Orbem debebat suis subdere legibus, novam fidem, novos ritus, novam Ecclesiam instituire. Visiones Angelorum, miracula, & nescio quas prædictiones ineptissime obtrudebat. De Myserio Sanctissimæ Trinitatis impie garriebat, & Beatam Mariam Virginem Deam esse effuriebat, aliaque perinde ridicula procudebat dogmata, quæ ut per totum Orbem disseminare posset, duodecim Socios, velut totidem Apostolos, sibi delegit lymphaticus ille Novator, quibus quod satis festivum ac lepidum est, Regnorum dominia, amplissimas opes, & aureos montes pollicitus est. At pro thesauro, carbones, & pro Regnis, opibusque, carceres, exilia, expoliationem bonorum, variasque calamitates offenderunt delusi illi pseudo-Apostoli. Roma siquidem Josephus Borri sub Pontificatu Alexandri VII. præcipiti fugæ cum suis sociis secedere coactus, Mediolanum, patriam suam, se recepit, ubi diu nec ipse, nec ejus pseudo-Apostoli pedem figere potuerunt. Detecti quippe a vigilantissimo hujus urbis Fidei Inquisitore, tanquam mures in pice, capti sunt, quorum alii carceribus mancipati, alii in exilium acti, & bonis omnibus privati, alii mulctati pœnis, quæ hæreticis ex jure infligi solent, sero intellexerunt;*

Græf. Hist. Tom. VIII.

se vana spe lactatos, falsisque promissis a suo Antesignano Josepho Borri fuisse inescatos. Suis Sociis cautior, ac felicior Josephus Borri e naufragio enavit, atque tempellive fugam arripiens venit in Germaniam, dein, in Bataviam, & inde in Daniam, ita ut, instar alterius Caini, per universam terram profugus videretur. Tandem in Germaniam reversus, ibi captus est, & a Leopoldo Imperatore traditus Summo Pontifici Clementi X. ea tamen lege, ut ejus Vitæ, quamvis multis sceleribus conspurcatæ, parceretur. Tunc Josephus Borri, post salutares pœnitentias, & exhortationes, rediit ad sanam mentem, quam jam pridem emotam ipse, licet peritus Medicus, sumpto helleboro, hætenus curare noluerat. Nec solum deliria sua, divina affulgent gratia, agnovit Josephus Borri, verum etiam solemnem execrationem ea ejuravit in Ecclesia S. Mariæ super Minervam, Ord. Prædicatorum, die 27. mensis Septembris anni 1672. & a Censuris absolutus, atque, uti moris est, habitu Pœnitentiæ indutus, in Carceres Sancti Officii primum detrusus est, inde postea ad Molem Hadriani, quæ nunc Arx Sancti Angeli appellatur, translatus fuit, ubi, editis veræ pœnitentiæ, ac sinceræ conversionis signis (sicut fidem faciunt adhuc superstites viri, probatissimæ fidei & oculati testes) ex hac vita migravit. Consulto prætermisi Sectam, quæ dicitur *Illuminatorum*, quæque in Hispania Sæculo XVII. hoc est, circa annum 1623. sub Pontificatu Urbani VIII. erupit; consulto, inquam, hanc Sectam prætermisi, quia eadem plane est ac Secta *Quietistarum*, seu spuriorum Mysticorum, quam Michael Molinos per Italiam propagavit, & de qua plura superius diximus. Bonaventura Malvasia in Catalogo Hæresum Centuria decima sexta refert sexaginta sex propositiones, quas ab his Sectariis, dictis *Illuminatis*, assertas Andreas Paccus, Supremus in Hispaniarum Regno Fidei Inquisitor, damnavit, ex quibus aliquas hic inferam, ut facilius intelligas, hanc *Illuminatorum* Sectam non discrepasse a Secta *Quietistarum*, seu discipulorum Michaelis Molinos, quamvis eam tempore præcesserit. In

H

pri-

primis, afferebant hi Sæctarii, qui *Illuminati* dicebantur, *Mentalem Orationem* Divino præcepto adeo imperatam esse, ut per eam omnia impleantur. Secundo, *Dei Servos nec laborare debere, nec Prælati uli obedire, quando mentalis oratio impeditur.* Tertio, *in elevatione Sanctissimi Sacramenti claudendos esse oculos.* Quarto, eum, qui pervenerit ad certum perfectionis statum, nec videre posse sacras Imagines; nec divinum Verbum audire, neque alia facere, huius Sæctæ & doctrinæ contraria. Quinto, *Orationem & abstinenciam non posse diu simul, nisi miraculo, consistere.* Sexto, *Orantem ita se debere in Dei præsentiam colligere, ut nec discurrat, nec meditetur vel passionem, vel humanitatem Christi.* Septimo, eum, qui orationi mentali vacat, posse ab audienda Missa etiam diebus festis abstinere. Octavo, posse hominem ad eum perfectionis gradum pervenire, ut gratia animæ facultates submergat, nec possit anima vel progredi, vel retrogredi, & ad eum perfectionis statum pervenire, ut Sanctiorum intercessione non egeat. Nono *Illuminatos spernere debere omnes Theologos & Concionatores.* Denique, ut ceteros prætermittam errores, dicebant illi Sæctarii, *Actus eo magis meritorios esse, quominores est sensibilis devotio, & turpes actus, & inhonestos tactus cum Sæctæ suæ feminis ac puellis, non esse peccata, immo virtutes potius ac pietatem.* Confer nunc hanc Sæctæ Illuminatorum doctrinam, cum doctrina Sæctæ Quietistarum seu discipulorum *Michaelis Molinos*, quam superius exposuimus, & confestim intelliges, tantam esse inter utramque doctrinam spurcitæ principiorum affinitatem ac similitudinem, ut ovum non videretur alteri ovo similis. Idem iudicium ferendum esse cenfeo de altera quadam Sæctâ, quæ sub finem Sæculi XVII. in Brixia, Urbe Ditionis Venetorum, & in aliis vicinis locis late diffusa est, dictaque fuit *Pelaginarum Sæctæ*, a quodam *Jacobo Philippo a Sancta Pelagia*, Viro Mediolanensi Laico, qui ejusmodi Sæctam ex obscænis ac turpissimis Illuminatorum ac Quietistarum doctrinæ principiis conflata innoxia, in cujus propudiosis ac nefandis referendis erroribus necesse non est, ut hic diutius immoremur, maxi-

me, cum *Petrus Ottoboni*, patria Venetus (qui tum temporis erat Episcopus Brixiae, & postea ad Summum Pontificatum evehctus, dictus est *Alexander Octavus*) hanc *Pelaginarum Sæctam*, malam Quietistarum Sæctæ propaginem, in tota Brixienli Diocesi late insitit cancri serpente, summa adhibita industria detexerit, eamque detectam feliciter exingerit, sicut jam observavimus in superiori Colloquio. Sed de hæresibus, erroribus, ac Sæctis Sæculi XVII. hæc satis superque hætenus dicta sufficiant.

D. Plenam quidem & accuratam errorum, Hæresum, & Sæctarum Sæculi XVII. notitiam huc usque tradidisti, sed necdum exposuisti originem & progressum Controversiarum, quæ eodem Sæculo inter Catholicos fuerunt agitatae.

M. Duæ potissimum Sæculo XVII. exortæ sunt inter Catholicos Controversiæ, quarum prima, licet in Angliâ originem habuerit, graves tamen in Galliis excitavit tumultus; altera vero in Galliis enata est ex diversa Interpretatione Canonis II. Concilii I. Arausici: Exordium, progressum atque exitum harumce duarum Controversiarum breviter expositurus, incipiam a prima Controversia, cui nonnulli e Clero Anglicano Catholici locum & occasionem dederunt. At enim, cum Catholica Ecclesia Anglicana, mortuo Illustrissimo Antistite *Guillelmo Bishopio*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore Sorbonico, qui ad eam a *Gregorio XV.* Pontifice Maximo fuerat delegatus, Pastore fuisset orbata; Sanctissimus Pontifex *Urbanus VIII.* ad eandem Ecclesiam Reverendissimum *Richardum Smitham*, Episcopum Chalcædonensem, instructum Ordinarii potestate, direxit. Jussis Romani Pontificis morem gessit prædictus Episcopus, & omni semota cunctatione, in Angliam delatus, cum debita reverentia, & obsequentiis, ut parerat, animis, ab omni populo Catholico susceptus est. Sed progressu temporis, injecto discordiæ pome quidam e Clero Anglicano Catholici, moti certis quibusdam rationibus, quas hic silentio premere consultius esse duco, huic Episcopo, licet Cleri & Populi Anglicani Votis diu optato, & af-

& afflicta huic Ecclesiae omnino necessario, negotium facessere coeperunt, & Laicis ac rudioribus Angliae Catholicis suggerere rationes, quibus debitam *Urano VIII.* Pontifici Maximo, a quo jam laudatus Episcopus in Angliam fuerat delegatus, obedientiam eluderent. Ejusmodi rutbas inter Catholicos Cleri Anglicani intempestive excitatas, nec non molestias, quas quidam delusi Catholici Angli optimo Episcopo, qui a Romano Pontifice missus erat, continuo exhibebant, ægre admodum tulerunt omnes Viri pii, & ad pacem postliminio revocandam, atque tuendam & asserendam Episcopalem Auctoritatem suas omnes curas ac labores contulerunt, præsertim Doctor *Kellisonus*, Duacensis Anglorum Collegii Rector, qui scripsit Anglice, ac in lucem edidit Tractatum, de *Hierarchia Ecclesiastica*, ut adstrueret & commendaret Episcopalem Auctoritatem, tot oraculis Scripturæ Sacræ, tot Sæculorum antiquitate firmatam, quam paucie Clero Anglicano Catholici delusa mente deprimere pro viribus satagebant. Huic Doctoris *Kellisoni* libro, ubi primum in lucem prodiit, quidam Anglus Catholicus, unus videlicet ex iis, qui Episcopo insensu erant, confestim respondit altero libro, Anglice itidem conscripto, cui titulus erat: *Modesta & brevis Discussio &c.* Sed cum prædicta *Discussio* approbationes præferret duorum Regularium, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctorum, Clerus Anglicanus Catholicus propositiones, qualdam ex eodem libro excerptas, atque in Latinum conversas, ad eandem Sacram Facultatem Parisiensem misit, ut ipsa decerneret, quid de ejusmodi propositionibus sentiendum esset? Hanc provinciam ultro suscepit Sacra Parisiensis Facultas. Sed cum ejusmodi propositiones in Comitibus ejusdem Facultatis Parisiensis ventilarentur, ac maturo examine discuterentur, editus est ab uno ex his Cleri Anglicani Catholicis, qui Episcopo Chalcedonensi, a Summo Pontifice in Angliam missis, parere detestabantur, alter libellus, Anglice etiam scriptus, cui titulus erat: *Apologia pro modo procedendi Sedis Apostolicæ &c.* Hi igitur duo libelli longo

tempore a Sacra Facultate Parisiensis fuerunt discussi, ac tandem in Generalibus Comitibus apud Sorbonam habitis die 15. Februarii anni 1631. post diuturnam, solemnemque deliberationem proscripti sunt. Priusquam tamen hæc Facultatis Parisiensis vulgaretur Censura, Illustrissimus Archiepiscopus Parisiensis omnes illos Anglicanorum libellorum errores damnaverat generali Censura, quæ sic inscripta erat: *Censura Illustrissimi & Reverendissimi in Christo Patris & Domini D. Parisiensis Archiepiscopi, die trigesimo mensis Januarii presentis anni 1631. lata in quasdam Propositiones Hibernicas, & duos libellos Anglicanos, quorum prioris titulus est. Modesta & brevis Discussio aliquarum Propositionum Doctoris Kellisoni in Tractatu de Hierarchia Ecclesiastica, Auctore Nicolao Smithæo: Posterioris vero: Apologia pro modo procedendi Sanctæ Sedis Apostolicæ, in regendis Angliæ Catholicis tempore persecutionis Auctore Daniele a Jesu Parisiis ex Officina Roberti Stephani 1631.* Hanc Censuram prædictorum libellorum Anglicanorum ab Illustrissimo Archiepiscopo Parisiensi factam subsecutæ sunt paulo post aliæ duæ Censuræ, quarum primam Illustrissimi Galliarum Antistites, qui tum Parisiis agebant, promulgarunt in Epistola Encyclica, quam scripserunt ad omnes Archiepiscopos & Episcopos Regni Galliarum anno 1631. Alteram Censuram edidit Sacra Facultas Parisiensis, cujus hic titulus erat: *Censura Propositionum quarundam tum ex Hibernia, tum ex duobus libris, Anglico sermone conscriptis, in latinum bona fide conversis, excerptarum, per Sacram Theologiae Facultatem Parisiensem facta, Parisiis apud Carolum Morellum 1631.* Major & sanior Cleri Anglicani Catholici portio, conspirante secum fidelis populi multitudine, inviolabili obedientia adhæsit Reverendissimo Episcopo Chalcedonensi, plures pro eo Apologias adornavit, omnique ope ac studio contendit, ut Antistitis sui, toties a Deo expetiti, ac tandem a Sede Apostolica concessi, famam ac dignitatem illæsam inviolatamque tueretur. Verum, hæc Cleri Anglicani Catholici pro Pastore suo sollicitudo sicut coram

Deo mercede non caruit, ita eo, quem sperabat, sine frustrata est. Illustriss. quippe *Richardus Smithæus*, Episcopus Chalcedonensis, tot in Anglia insidiis petitus, tot turbis ac præstigiis vexatus, tandem ex Anglia, ad quam fuerat a Summo Pontifice delegatus, in Galliam se recipere coactus est, ubi ab Eminentiſſimo Cardinali *Richelio* honorifice ac benignissime acceptus, injuriam sibi illatam, & persecutionem injuste ab æmulis in ipsum excitatam Christiano animo, hoc est heroica patientia & infracto pectore sustinuit.

D. Hoc pacto itaque finis isti Controversiæ impositus est, ac tandem sedatæ illæ intempestive in Catholico Clero Anglicano excitatæ turbæ?

M. Post Illustrissimi Episcopi Chalcedonensis in Gallias appulsum, turbæ illæ in Catholico Clero Anglicano mortæ Clerum itidem Gallicanum, & Sacram Facultatem Parisiensem exagitare cœperunt. Hi siquidem Catholici, qui Illustrissimo Domino *Smithæo*, Episcopo Chalcedonensi, adversabantur, male habentes, & iniquis animis ferentes, duos libellos Anglicos, quos contra prædictum Episcopum ediderant, ab Episcopis Ecclesiæ Gallicanæ, & Sacra Facultate Parisiensi fuisse damnatos, duos alios ejusdem fursuris publicarunt libellos, unum, quo in celeberrimam Facultatem Parisiensem; alterum, quo in Illustrissimos Galliarum Antistites magno conatu, virulentoque calamo inventi sunt. Priori libello, quo Sacram Facultatem Parisiensem insectabantur, hic titulus inditus erat: *Hermanni Loemelii Antuerpiensis; Sacræ Theologiæ Licentiatæ & Canonici Lectoralis Ecclesiæ Cathedralis Audomarenſis Spongia, qua diluuntur calumniæ nomine Facultatis Parisiensis impositæ libro, qui inscribitur: Apologia Sanctæ Sedis Apostolicæ. Et in fine ejusdem libri: appendix circa censuram Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Parisiensis Archiepiscopi Parathesis circa duo Brevia Apostolica ad Reverendissimum Episcopum Chalcedonensem, cum Responsione ad libellum, qui putatur ejusdem Reverendissimi, Anglice sine nomine Auctoris editum, cui titulus: Brevis &*

*neccessaria discussio pro Catholiciſ. Angliæ, quoad suum Pastorem, ex Anglico in Latinum fideliter versum. Alter vero libellus, quo illi Catholici Scriptores Angli Epistolam Illustrissimorum Galliarum Antistitum mordaci stylo perstringebant, sic inscriptus erat: Ecclesiæ Anglicanæ querimonia Apologetica &c. Auctore Hermanno Loemelio Antuerpiensi Sacræ Theologiæ Licentiatæ, & Canonico Lectorali Ecclesiæ Cathedralis Audomarenſis, Audomari 1731. Hos duos libellos statim subsecuti sunt alii duo, eodem genio compositi, quorum primus hunc præterebat titulum: Vindicta pro Nicolao Smithæo contra Censuram nomine Facultatis Parisiensis editam in ejusdem librum, cui nomen: Modesta & brevis discussio &c. Auctore R. D. Antonio Goffar, S. Theologiæ Doctore & Protonotario Apostolico. Leodii 1631. Alterius libelli hic titulus erat: Examen juridicum Censuræ Facultatis Theologiæ Parisiensis, & ejusdem Civitatis Archiepiscopi late circa quasdam propositiones &c. Auctore Eadmundo Ursulano Hiberno. Francofurti 1631. Itorum libellorum Scriptores Angli, licet essent Catholici, universæ Facultatis Parisiensis famam lacerabant, Reverendissimum Episcopum Chalcedonensem conviciis impetebant, & Illustrissimorum Galliarum Episcoporum dignitatem tot maledictis, & contumeliis incessabant, violabant, ac deprimebant, ut a nullo pio viro & Christianæ veritatis amante, absque ira & indignatione legi possent. Hinc factum est, ut viri eruditi calamum acuentes, animum ad scribendum appulerint, ut totis ingenii & eloquentiæ suæ viribus veritatem ab erroribus, dignitatem Episcopalem a contumeliis, & clarissimam Facultatem Parisiensem a calumniis & dictis vindicarent. Primus in certamen prodiiit *Franciscus Hallier*, Doctor Sorbonicus, qui librum doctissimum lucubravit, ejus hic titulus est: *Defensio Ecclesiasticæ Hierarchiæ, seu Vindicta Censuræ Facultatis Theologiæ Paris. adversus Hermanni Loemelii Spongiæ &c. Parisiis 1632. Paucis post mensibus alius Theologus Parisiensis, sumpto Petri Aurelii nomine, librum concinnavit, eumque hoc titulo donavit: Vindicta Censuræ Facultatis Theologiæ**

logia Parisiensis, seu Responsio disputationis ad libellum cui titulus: Hermannii Leomellii Antuerpiensis &c. Spongia. Parisiis apud Carolum Morellum MDCXXXII. Hisce Scriptoribus tertius addendus est Nicolaus Le Maistre, Socius Sorbonicus, qui anno MDCXXXIII. librum Parisiis apud Guillelmum Peldedi curavit, eumque sic inscripsit: *Institutio antiqui Episcoporum Principatus, & religiosa erga eosdem Monachorum & Clericorum omnium observantia; cui premissa est consuetatio orationum, quas Sorbonice censuræ objicit Spongia.* Victoriæ adjudicarunt periti iudices his tribus clarissimis Scriptoribus qui de Auctoritate Episcopali, & de Sacra Parisiensi Facultate optime meriti sunt, & enatæ huic Controversiæ ultimam diem imposuerunt. Tentavit quidem Ludovicus Cellotius hanc litem redintegrare in Opere, quod anno MDCXLI. edidit, cui titulus: *De Hierarchia, & Hierarchis libri IX, &c.* Sed huic Auctori male cessit martis alea. Ab Episcopis quippe Ecclesiæ Gallicanæ, & a Sacra Facultate Parisiensi coactus est Cellotius multis in locis damnare Opus suum, & duorum Regularium, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctorum, qui prædicto Cellotii Operi approbationem inscripserant, unus adhuc superstes (jam enim alter e vivis excelsit) a Sacra Facultate Parisiensi citatus, in Sorbonæ Comitibus, prima die mensis Julii anni MDCXLI. habitis, approbationem suam rescindere compulsus est.

D. In quo præcipue sita erat altera Controversia, quam in Galliis ex varia lectione, seu Interpretatione Canonis secundi Concilii primi Arausici abortam fuisse superius insinuasti?

M. Hæc altera Controversia, nihil aliud fuit, quam Litteraria quædam concertatio, quam Jacobus Sirmondus, doctissimus Societatis Jesu Theologus, ob diversam lectionem, seu varium sensum Canonis secundi Concilii Arausici primi, quod anno Christi cccxli. in Galliis fuit celebratum, habuit cum altero Theologo Parisiensi, qui sibi Petri Aurelii nomen adscivit. Canonis secundi Concilii Arausici I. Lectionem sic, juxta quosdam MSS. Codices, restituerat Sir-

mondus Tom.I. Conciliorum Galliæ: *Nul-
lus Ministrorum, qui baptizandi recepit of-
ficium, sine Chrismate usquam debet pro-
gredi, quia inter nos placuit semel Chris-
mari. De eo autem, qui in Baptismate,
quacumque necessitate faciente, non Chris-
matus fuerit, in Confirmatione Sacerdos
commonebitur. Nam inter quoslibet Chris-
matis ipsius non nisi una benedictio est:
non ut præjudicans quidquam, sed ut non
necessaria habeatur repetita Chrismatio.*
Porro, mentem hujus Canonis hanc esse
asserbat Sirmondus, ut unicam, eamque
in fronte, Chrismatis unctionem fieri præ-
cipiat, ideoque Ministrum Baptismi Chris-
ma in promptu semper habere debere, ut
baptizatum mox inungat in fronte. Si
quo vero casu aliquis non fuerit in Ba-
ptismate Chrismatus, commonendum esse
Episcopum in Confirmatione, nimirum
ut Baptizatus, qui in Baptismo Chris-
mate linitus non est, in susceptione Sa-
cramenti Confirmationis ab Episcopo
Chrismetur, quia Chrismatis una est be-
nedictio, vel in Baptismo vel in Con-
firmatione. Si autem Baptizatus jam Chris-
mate a Ministro Baptismi linitus fuerit,
non esse necessariam repetitam Chrismatio-
nem, id est, non esse necessarium ut il-
lum in susceptione Sacramenti Confirma-
tionis Episcopus iterum Chrismate inun-
gat in fronte, sed sufficere, ut Episco-
pus ei manum imponat; quia (ut putat
Sirmondus) sola Episcopi manuum impo-
sicio est materia essentialis Sacramenti
Confirmationis, non vero Chrismatio.
Hanc Lectionem Canonis secundi Con-
cilii Arausici primi, sicut & sensum,
quem ei affungebat Sirmondus, magno
animi æstu improbavit Theologus ille
Parisiensis dictus Petrus Aurelius, qui
finem prædicti Canonis, sic juxta anti-
quos MSS. Codices legendum esse affir-
mat: *Sed & necessaria habeatur repeti-
ta Chrismatio; non vero, sicut Sirmon-
dus, inserta particula, Non, dicebat
sic esse legendum: Sed ut non necessa-
ria habeatur repetita Chrismatio.* Sen-
sum autem verum ac genuinum hujus
Canonis secundi Concilii Arausici pri-
mi hunc esse autumabat Petrus Aurelius,
ut videlicet Patres illius primi Con-
cilii Arausici eo Canone definire tan-

tum voluerint, quod, cum accidere sæpe soleat, ut nempe nondum baptizatus in mortis discrimen inopinato incurrat, debet Parochus, seu Baptismi Minister, secum assidue Sacrum Chrisma deferre, ut, si tale ingruat periculum, præstet ad baptizandum simul & Chrismate inungendum. Sed, si occurrente periculo, aliquis fuerit baptizatus, non tamen Chrismate delinitus, ac deinde periculo ereptus, Sacramentum Confirmationis suscipere velit, admonendus erit Episcopus duplicem curet adhiberi Chrismationem, unam, quæ fieri debet in Vertice Capitis, & dicitur Verticalis, & pure est cæremonialis, quæque antea-cto Baptismo defuit, & alteram Sacramentalem Chrismationem, quam Episcopus in Sacramenti administratione facere debet in fronte. Ambas enim Chrismationes Synodus Arausicana judicat esse necessarias. Ex quo infert laudatus *Petrus Aurelius*, in Canone secundo prædictæ Synodi legendum esse: *Sed ut necessaria habeatur repetita Chrismatio*; non vero, ut legendum cum negatione existimabat *Sirmondus*: *Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*. Hic fuit status Controversiæ, quam *Jacobus Sirmondus* habuit cum *Petro Aurelio*, quæque utrique Theologo occasionem dedit, varias edendi ea de re Lucubrationes. Primus in arenam descendit *Jacobus Sirmondus*, & quasi classicum canens, *Petrum Aurelium*, ad quem scripsit Epistolam, ad certamen provocavit. Ad hanc *Sirmondi* Epistolam confestim respondit *Petrus Aurelius*. Adversus hanc *Petri Aurelii* Responsionem *Sirmondus* edidit *Antirrheticum* primum, cui titulus erat: *Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu Presbyteri, Antirrheticus de Canone Arausicano adversus Petri Aurelii Theologi responsionem, qua ejus Epistolam infirmare conatus est. Parisiis apud Sebastianum Cramoissi 1633*. Contra hunc *Sirmondi* librum *Petrus Aurelius* suum in lucem emisit *Anæreticum*, eique hunc indidit titulum: *Petri Aurelii Anæreticus, adversus errores & hæreses, quibus Canonem Arausicanum, & Sacramentum Confirmationis aspersit Jacobi Sirmondi Societatis Jesu Presbyteri, Antirrheticus*. Huic *Anæreti-*

co *Petri Aurelii* opposuit *Sirmondus* alium *Antirrheticum* (Latine contradictorium) quem sic inscripsit: *Jacobi Sirmondi Societatis Jesu Presbyteri, Antirrheticus II. de Canone Arausicano, adversus Petri Aurelii Theologi Anæreticum, quo priorem ejus Antirrheticum impugnare conatus est*. Denique, hunc secundum *Sirmondi* *Antirrheticum* *Petrus Aurelius* confutavit alio libro, cui *Orthodoxi* titulum dedit. Sic de Canone Arausicano ejusque genuino sensu, bellum, supra quam credibile sit pertinax, inter illos duos Theologos exarsit, & tanto, quantum esse maximum potest, studio ultro citroque certatum.

D. Intelligo quidem, vehementer incaluisse hanc litterariam Concertationem, in qua duo illi Theologi *Jacobus Sirmondus*, & *Petrus Aurelius*, quasi pro aris, ac focis dimicantes, directâ utrinque acie, infestis signis, diu, multumque pugnarunt; At quem potissimum ex duobus illis Theologis in lectione, & genuina hujus Canonis Concilii Arausicani primi interpretatione sectari debeam, dubius adhuc hæreo, nescius, cui victoriam adscribere debeam.

M. Sententiam *Petri Aurelii* circa lectionem & germanam Canonis Arausicani interpretationem multis nominibus præferendam esse opinioni *Jacobi Sirmondi* asserunt periti Theologi, quia *Jacobus Sirmondus*, ut probet legendum esse cum particula, *Non*, Canonem Arausicanum hoc pacto: *Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*, supponit Chrismationem, quæ fiebat a Ministro Baptismi, factam esse in fronte Baptizati, unde infert, Episcopum non debuisse iterum chrismare eos, quibus administrabat Confirmationis Sacramentum, quos constabat fuisse jam in Baptismate Chrimatos, sed solum debuisse eis manus imponere, quia, inquit, sola impositio manuum nullo adhibito Chrismate, est materia essentialis Sacramenti Confirmationis & hæc autem momenta, quæ ad fulciendam suam de Canone Arausicano interpretationem adducit *Sirmondus*, nec cum Disciplina Ecclesiastica, nec cum per-vulgata Theologorum doctrina conciliari possunt. Primo, juxta Ecclesiæ Di-

Disciplinam duæ distingui debent Unctiones, seu Chrismationes. Prima, quæ fit in vertice, & ideo dicitur Verticalis, ac pura est Baptismi cæremonia, quæ fieri debet a Ministro Baptismi. Altera Unctio, seu Chrismatio fit in fronte, & est Sacramentalis, cujus minister ordinarius est solus Episcopus in Sacramento Confirmationis. Hinc *Innocentius I.* in Epistola I. ad *Decentium* Episcopum Eugubinum ait, licere Presbyteris baptizatos ungere Chrismate, quod ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum: & *Innocentius IV.* in Epistola ad Episcopum Tulculanum, Sanctæ Sedis in Regno Cypri Legatum, inquit: *Soli Episcopi consignent Chrismate in frontibus baptizatos, quia ejus unctio non debet nisi per Episcopum fieri: quoniam soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manus impositionem, quam Confirmatio, vel frontis Chrismatio representat, Spiritum Sanctum tribuisse leguntur.* Non unica igitur, sicut docet *Sirmondus*, admittenda est Chrismatio sive in Baptismo, sive in Sacramento Confirmationis, sed duæ Chrismationes toto cœlo distingui omnino debent, quarum prima, quæ habetur in Baptismo, ita secundam, quæ fit ab Episcopo in Sacramento Confirmationis, præcedere debet, ut si quis in Baptismate Verticalem Unctionem, seu Chrismationem non perceperit, non possit a b Episcopo, Sacramenti Confirmationis ministro, Chrismari in fronte, nisi prius ad Presbyteros, seu Baptismi ministros, remissus, verticalem, seu baptismalem ab eis acceperit Chrismationem, ne videlicet Episcopus duplicem Chrismationem præbeat contra Ecclesiæ consuetudinem. Verticalem quippe Chrismationem a Presbyteris, & Diaconis, qui sunt ministri Baptismi, fieri debere, & non ab Episcopo, patet ex omnibus Decretis, quæ de ea Unctione habentur, quibus illa Verticalis, seu Baptismalis Unctio Presbyteris, & Diaconis tribuitur, & ab Episcopali Chrismatione omnino separatur. Hinc est, quod olim Episcopi quando solemnem Baptismum conferebant, nunquam Ba-

ptizatorum Verticem more presbyterorum ungerent; & Pontificale Romanum etiam præscribit, ut Antistes Episcopali ritu baptizans nullam adhibeat Unctionem Verticalem, sed mox ab affusa baptizato aqua ad frontis unctionem, seu Chrismationem procedat. Judicans ergo Concilium Arausicanum I. utramque Chrismationem, Baptismalem videlicet, & Episcopalem, esse necessariam; statuit Canone secundo, eum, qui in Baptismate a Presbyteris non fuit Chrismatus, debere in vertice Chrismari, priusquam ab Episcopo confirmerur, seu ab illo Chrismetur in fronte, ut nulli Chrismationi præjudicium inferatur: Sed ut necessaria habeatur repetita Chrismatio; non vero ut perperam legit *Sirmondus*: Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio. Secundo, si juxta mentem secundi illius Canonis Arausicani primiunica sufficeret Chrismatio, ut asserit *Sirmondus*, & Episcopus tunc solum monendus esset ut baptizatum Chrismaret, quando is, prohibente necessitate, a ministro Baptismi Chrismari haud potuit, si, inquam, hæc vera esset illius Canonis Arausicani mens, sequeretur Chrismationem Episcopalem esse tantum supplementum Chrismationis Presbyterorum, & ordinarium Chrismandi munus non pertinere ad Episcopos, sed ad Presbyteros; quin, magis esset necessaria Presbyterorum, quam Episcoporum Chrismatio, cum Episcopi non nisi per accidens, & in supplementum Chrismare deberent; id autem, cum a consuetudine Ecclesiæ, & Sanctorum Patrum traditione penitus alienum sit, catholicus horret ac refugit sensus. Tercio, *Sirmondus*, ut suam de unica sive in Baptismo, sive in Confirmatione, Chrismatione sententiam aditruat, contendit solam impositionem manuum Episcopi esse materiam essentialem Sacramenti Confirmationis, nullam vero Unctionem, seu Chrismationem esse de essentia Sacramenti Confirmationis, sed cœremoniam esse duntaxat accidentalem, ab Ecclesia ad ornatum adjectam, de præcepto quidem servandam, sed in quam tamen dispensatio Ecclesiæ, & Summi Pontificis cadere possit. Verum,

hæc *Sirmondi* doctrina, & sua novitate male audit, & utriusque Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis traditioni consentanea non est, & adversatur doctrinæ omnium Theologorum, qui post Sanctos Patres cum Græcos, tum Latinos docent, Chrismationem frontalem & impositionem manuum Episcopi constituere materiam adæquatam essentiali Sacramenti Confirmationis. In doctrina autem, quæ spectat Sacramenta a Christo Domino instituta, si semel novitatibus aditus aperiatur, si unicuique suas conjecturas & opinioniones obtrudendi licentia permittatur, sprete Theologorum omnium consensione, repudiato communi Ecclesiæ sensu, fractaque & dejecta Majorum nostrorum ab antiquissimis Sæculis perenni doctrina & Auctoritate. frustra de Religionis Decretis, & institutis laborabimus, jacebit Christiana Religio, nihil in ea tutum, nihil firmum, nihil sanctum permanebit, si pro cujuslibet arbitrato res exploratissimas, intimis non solum Theologorum, sed fidelium etiam animis infixas, infringere, & explodere liceat. Denique, etsi verum esset quod contendit *Sirmondus*, hunc Canonem secundum Concilii Arausici primi legendum esse cum particula, *Non*, idest, *sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*; inde tamen inferre minime debuisset *Sirmondus*; Patres Concilii Arausici primi unicam tantum sive in Baptismo, sive in Confirmatione Chrismationem eo Canone præcepisse, sed inferre duntaxat debuisset, Patres Concilii Arausici primi per hæc verba, *sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*, innuere duntaxat voluisse, ejusmodi supplementum Chrismationis Verticalis, quam baptizatus, propter occurrentem aliquam necessitatem percipere a Ministro Baptismi non potuit, & qua subinde inungi debet, antequam Chrismationem frontalem in Sacramento Confirmationis ab Episcopo accipiat; esse quidem necessarium illud Chrismationis Verticalis, seu Baptismalis supplementum ex usu, disciplina, & præcepto Ecclesiæ, sed non esse necessarium ut valeant, hoc est ut effectum Sacramenti Confirmationis producant Epi-

scopi manuum impositio, & Chrismatio frontalis, quæ essentiali, & adæquatam Sacramenti Confirmationis materiam constituunt. Quocirca, hujus Canonis secundi Concilii Arausici primi, si legatur (ut vult *Sirmondus*) cum particula, *Non*, videlicet, *sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*, hic verus sensus esse debet: Nullus Baptismatis Minister, vel Diaconus, omittat in Baptismo Verticalem Uctionem, si tamen occurrente aliqua necessitate, prætermissa fuerit, Episcopus monebitur, ut curet eam suppleri, antequam Neophyto manum imponat, & inungat in fronte; quod tamen ita intelligendum non est, ut illius Verticalis Uctionis quæ Baptizato defuit, supplementum censeatur necessarium, ut valeant, seu Sacramenti Confirmationis effectum producant frontalis Chrismatio, & Episcopi manuum impositio, ex quibus constat essentialis, & adæquata Sacramenti Confirmationis materia. Sed hæc dicta sufficiant de vera intelligentia hujus Canonis Concilii Arausici, qui, sive legatur in hunc modum: *Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*; sive, ut melius alii volunt, hoc pacto legatur: *Sed ut repetita habeatur Chrismatio*, suffragari minime potest novæ, & traditioni Sanctorum Patrum atque Theologorum consensioni contrariæ opinioni *Jacobi Sirmondi*, asserentis eo Canone Arausico præcipi unicam, sive in Baptismo sive in Confirmatione, Chrismationem, solam manuum Episcopi impositionem esse materiam essentiali Sacramenti Confirmationis, & Chrismationem frontalem, quæ sit ab Episcopo, esse tantum caeremoniam accidentalem impositioni manuum Episcopi ab Ecclesia ad ornatum adjectam. Qua in re in *Jacobum Sirmondum* hæc verba *S. Bernardi* iuste usurpare possum: *Nonne omnium merito in se provocat manus, cujus manus contra omnes? Quid ergo tu, quid melius offers? quid subtilius invenis? quid secretius tibi revelatum jactas, quod præterierit Sanctos, effugerit Sapientes? Hoc plane nemini, te excepto, videtur, tu videris, ubi videris.*

D. De Hæresibus, erroribus & Controversiis Sæculo xvii. enatis cum nihil aliud

aliud impræsentiarum tibi superfit dicendum, Colloquio nostro finem imponamus, proximum Colloquium postredie habituri, in quo de Conciliis, quæ eodem Sæculo celebrata sunt, sermonem, bene fortunante Deo, instituemus.

M. Mane tantisper. Nec enim expediret, ut silentio prætermittam duas celebres Censuras, quas Sacra Facultas Parisiensis sub finem Sæculi XVII. tulit in quosdam libros, quorum lectio veræ fidei pietati ac doctrinæ non pauca damna afficere potuisset. Et primo quidem, exeunte Sæculo XVII. prodierunt in Galliarum Regno libri quidam Gallico idiomate conscripti, in quibus asserabatur primo, Sinarum gentem per duo circiter annorum millia ante Christum natum, puram ac integram conservasse unius, ac veri Dei cognitionem, ab eaque toto eo tempore Deum verum ea ratione adoratum fuisse, ut Christianis exemplo esse potuerit. Asserabatur secundo, eandem Sinarum gentem uni ac vero Deo sacrificasse in Templo omnium antiquissimo, & per amplissimum illud temporis spatium apud Sinas fuisse Fideles vera sanctitate præditos, plenos Dei spiritu, Regularum purissimæ Charitatis observantissimos, ita ut illorum hominum sanctitatem, charitatem, Deus etiam miraculis confirmaverit. Denique asserabatur, nulli cumulatius, quam Sinarum genti, Deum beneficiorum ac gratiarum dona contulisse. Ejusmodi doctrinam, his & aliis novis ac perniciosis propositionibus, contentam. Sacra Facultas Parisiensis, post varia, quæ habuit, ordinaria Comititia, tandem die XVII. mensis Augusti an. MDCC. tanquam *falsam, temerariam, scandalosam, impiam, verbo Dei contrariam, Hereticam, Christiana Fidei, & Religionis everivam, virtutem Passionis Christi, & Crucis ejus evacuantem*, damnavit, atque declaravit, extra gentem judaicam, seu extra posteros Abrahami, nullum alium populum in unum Reipublicæ corpus adunatum, ante Christum natum, veram ac puram Religionem esse professum, seu sinceram charitate præditum, aut sanctis ritibus usum; quia Scriptura Sacra quoties loquitur de

gentibus, quæ, extra populum judaicum, ante Christum natum vixerunt, eas universim Idololatrias appellat: *Omnes dii gentium, demonia*, Psal. 95. *Simulacra gentium, argentum, & aurum*, Psalm. 113. *Notus in Judæa Deus*, Psalm. 73. *Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis*, Psalm. 147. Testatur etiam Apostolus Paulus, gentes, ante Christum natum, excepto populo judaico, fuisse sine Deo in hoc mundo: *memores estote, vos gentes, qui eratis in illo tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo*. Ad Ephesios cap. 2. Et S. Lucas cap. 14. Actuum Apostolorum diserte asserit, permisisse Deum, ut omnes gentes, excepto populo judaico, ante Christum natum, ingrederentur vias suas, hoc est, in tenebris Idololatriæ jacerent immerse: *in præteritis generationibus*, inquit, *dimisit omnes gentes ingredi vias suas*. Scripturæ itaque Sacræ, necnon doctrinæ omnium Sanctorum Patrum cum Græcorum, tum Latinorum, e diametro opponebatur hic illorum Scriptorum error, asserentium, Gentes, seu nationem aliquam integram, extra populum judaicum ante Christum natum, veram ac puram Religionem coluisse, sinceram charitate præditam, sanctisque ritibus ac sacrificiis usam fuisse; ac subinde jure optimo hunc errorem in his libris gallico idiomate exaratis, & in vulgus temere sparsis assertum cenforio stigmate confixit Sacra Parisiensis Facultas. Alia Censura perstrinxit eadem Parisiensis Facultas an. MDCXCVII. quemdam librum, cujus Auctoris nomini parco, in quo novæ & hætenus inauditæ jactabantur revelationes, quas non recipit Ecclesia. Scripturæ Sacræ ad sensum improprium detorquebantur, & multa stupenda obtrudebantur miracula ac prodigia, inter quæ hoc unum præ ceteris aliis me olim legisse adhuc memini, quod videlicet Beatissima Virgo Maria, statim ac nata est, ab Angelis fuerit adorata, & actum celebri pompa ac solemnî Angelorum comitatu in Coelum etiam cum corpore translata, & posita in Altissimi throno: Quod insuper, Sanctissimam Vir-

gi-

COLLOQUIUM IV.

*De Conciliis, quæ Sæculo XVII. variis
in locis fuerunt celebrata.*

ginem *Mariam* mille Angeli semper si-
parent in terris, ita ut nongenti Ange-
li, centum videlicet ex unoquoque Or-
dine, ad ejus custodiam essent destinati;
duodecim Angeli in corporali forma sem-
per ei ministrarent; Septuaginta Seraphi-
ni ad Colloquia assignati jugiter assiste-
rent, ceteri vero Angeli ad Legationes
sive ordinarias, sive extraordinarias con-
tinuo præsto essent. Profecto hisce Re-
velationibus opus non habet Ecclesia,
nec illis fictitiis prodigiis indiget Beatif-
sima Virgo *Maria*, quæ omnigena Cœ-
lestium donorum copia abunde exorna-
ta, innumeris ac veris cumulatur hono-
ribus. Hinc merito culpari debent illi
Scriptores, qui, sive describendo Vitas
Sanctorum, sive Christi Domini, ejus-
que Virginis Matris texendo Historiam,
novas, sed fictas revelationes publica-
runt, commenta, & fabulas inseruerunt,
& insolita prodigia excogitarunt, quæ sua
novitate simplicium animos allicere pos-
sent. Grande illud malum, pietati ac
religioni exitiale, observavit summus sui
ævi censor ac doctissimus Scriptor noster
Melchior Canus, idemque depelli vehe-
menter optavit lib. xi. de *Locis Theologi-
cis* cap. iv. ubi hæc habet: *Nec Sanctæ
Virginis, nec Christo Domino, hominum im-
pudentia pepercit, quin, quod in aliis Di-
vis (seu in Vitis Sanctorum) sacrita-
vit, idem quoque in Christi, & Matris
ejus historia scribenda faceret; & pro hu-
mani ingenii levitate, multa vana & ri-
dicula comminisceretur.*

D. CUM nulla Sæculo decimo septi-
mo habita fuerint Concilia Ge-
neralia, sufficere hic investigare, ac bre-
viter percensere Concilia, sive Nationa-
lia, sive Diœcesana, quæ in Ecclesia
Occidentali celebrata sunt, prætermittis
aliis Conciliis, quæ eodem Sæculo XVII.
convocavit Ecclesia Orientalis. Ea quip-
pe Concilia cum a Schismaticis Patriar-
chis Græcis indicta & habita fuerint,
non pluris, mea quidem sententia, ea
scire interest, quam Lutheranorum, Cal-
vinistarum, aliorumque Hæreticorum
Conciliabula, quorum nullam prorsus
mentionem facere debemus.

M. Tua profecto te fallit opinio. Ne-
titia quippe Conciliorum, quæ Sæculo
XVII. in Ecclesia Orientali a Schmaticis
Patriarchis & Episcopis Græcis ce-
lebrata sunt, tibi omnino necessaria est;
ut inde intelligas, & eadem opera re-
fellas putidissimas calumnias Hæretico-
rum Lutheranorum, & Calvinistarum,
qui Sæculo XVII. sparsis ubique libellis,
ausi sunt per summam impudentiam as-
serere, Ecclesiam Orientalem de Deo,
rebusque divinis, ac Fidei Dogmatibus
secum sentire. Quam injuriam sibi illa-
tam ferre non valens Ecclesia Orienta-
lis, confestim plures congregavit Syno-
dos, in quibus errores Lutheranorum
& Calvinistarum proscripsit, diris devo-
vit, anathemate perculit, & solidissi-
mis Scriptis Sole clarius demonstravit,
ejusmodi Novatores ab antiqua Fidei
Catholicæ doctrina penitus recessisse.
His Ecclesiæ Orientalis Synodis non abs-
re erit quædam adnectere Hæreticorum
Conciliabula, non ut in eorum doctri-
nam inquiramus, sed ut perspectum ha-
beas, nunquam Hæreticos sibi in do-
ctrina constare, eisque solemne esse utro-
que genu claudicare, & sua dogmata
in Conciliabulis, quæ aditant, muta-
re, variare, fingere, refingere pro suo
arbitrio, adeo ut nullum inveniant lo-
cum,

cum, ubi tuto possint figere pedem.

D. Recte mones, nec melius sane Colloquium nostrum de Conciliis auspicari possumus, quam a notitia illorum Conciliorum, quæ Ecclesia Orientalis Sæculo XVII. contra Lutheranos & Calvinistas celebravit, ut ex his certissimis ac notis monumentis manifesto pateat, errores illorum Hæreticorum ab utraque Ecclesia, Occidentali scilicet & Orientali, fuisse reprobatos, atque natalitiis tenebris damnatos. Age ergo & expone, quæso, quæ causa potissimum compulerit Ecclesiam Orientalem, ut dogmata proscriberet Lutheranorum, & Calvinistarum, qui tamen non in Orientali Ecclesia, sed duntaxat in Occidentali, suos errores disseminarunt, ac propagarunt?

M. Ut vera causa, quæ Ecclesiam Orientalem, seu Græcam ad configendos Lutheranorum & Calvinistarum errores compulit, facilius tibi innotescere possit, rem totam paulo altius repetere necesse est. Hæretici Lutherani, Sæctæ suæ propagandæ intenti, & Orientalem Ecclesiam diro Schismate, ab Ecclesia Occidentali, seu Latina, scissam, conspicientes, sibi persuaserunt, hanc Ecclesiam in eorum partes illico transituram, indeque inculpatam fore doctrinæ suæ Lutheranae professionem, si semel Orientalium Fidei & Ecclesiæ nomine esset obducta. Eam obrem, *Martinus Crusius*, Lutheranus, & in Academia Tubingensi Græcarum Litterarum Professor, aliique inter Hæreticos Lutheranos præcipui, rogarunt *Stephanum Gerlachium*, ejusdem Lutheranae Hæreseos Sæctatorem (qui tum temporis, seu Anno MDLXXIV. Constantinopoli degebat, & Oratoris Cæsarei, Viri itidem Lutherani, ad *Selinum*, Turcarum Imperatorem, concionator erat) ut offerret *Jeremiam*, Græcorum Patriarchæ Constantinopolitano, Augustanam Confessionem Lutheranam, Græce dudum conversam a *Paulo Dolscio*, seu ab ipso *Melanethone*, Scriptore apud Lutheranos magni nominis. Hanc provinciam sibi demandatam lubentissime suscepit *Stephanus Gerlachius*, nihilque non molitus est, ut *Jeremiam*, Græcorum Patriarcham Constan-

tinopolitanum, induceret ad probandam Confessionem Augustanam Lutheranam anquam Fidei Ecclesiæ Orientalis contentaneam. Sed post varias adhibitatas artes, oleum & operam perdidit *Gerlachius*, ejusque conatus ad nihilum omnino reciderunt. Græcorum siquidem Patriarcha Constantinopolitanus *Jeremias* non solum constanter renuit in Religionis dogmatibus Lutheranae doctrinæ suffragari, verum etiam aperte refragatus est, & Catholicorum omnia, quæ Lutherani impugnabant, dogmata confirmavit, suoque calculo approbavit. Quin, non contentus ille Græcorum Patriarcha Constantinopolitanus virulenta rejecisse Lutheranorum dogmata, tribus etiam Responsionibus, erudito calamo exaratis, quas ad eos misit, illorum errores detexit, & oppugnavit, atque tandem sub finem tertiæ suæ Responsionis, jam tædio affectus importunæ pervicaciæ Lutheranorum, qui doctrinam suam defendere satagentes, illum variis Scriptis fatigabant, monet ipsos, ne posthac ei molesti essent, neque amplius de iis Scriptis ad ipsum mitterent, quippe qui nimium de se præsumentes, & ab avita doctrina desciscentes, nollent antiquæ Ecclesiæ adhærere Theologis, seu Sanctis Patribus, cum Græcis, tum Latinis, ex quorum nihilominus interpretatione ac doctrina haurienda sit probatio Fidei Veteris ac primitivæ Ecclesiæ. Hujus Facti Historici, quod huc usque narravimus, veritatem confirmant Episcopi Græci, qui anno 1672. in Synodo Bethlehemitica, seu Hierosolymitana, præside *Dositheo*, Patriarcha Hierosolymitano, ad damnandos Hæreticorum Calvinistarum errores congregati, hoc testimonium protulerunt, quod ipse, juxta Versionem, seu interpretationem ejusdem Synodi Bethlehemiticæ ab Anonymo Patre Benedictino Congregationis *S. Mauri* latine adornatam, & Parisiis apud Viduam *Edmundi Martini* anno MDCLXXVI. typis editam, hic latine referam: *Martinus Crugius Tubingensis, ceterique cum eo novitatum Lutheri peritiores* (inquiunt Episcopi Græci Synodi Bethlehemiticæ) *sua capita professionis ad eum, qui Catholica Ecclesiæ Constantinopolitanae ad temporis clavum tenebat* seu

(seu Jeremiam) direxerunt, quatenus (ut dicebant Lutherani) dignoscerent, an cum Orientali Ecclesia de doctrina convenirent? Verum ad illos, immo & contra ipsos insignis ille Patriarcha Sermones tres, seu magis peritas Responsiones, rescripsit, quibus & omnem eorum Hæresim theologicè juxta ac Catholice confutabat, & Orthodoxas opiniones, quascumque a principio Ecclesia obtinuit Orientalis, eos edocebat, quamquam illi, seu Lutherani, nequaquam attenderunt, quippe nuntium pietati penitus remiserunt. Habetur liber iste Græce & Latine editus Vvitembergæ in Germania anno salutis millesimo quingentesimo octuagesimo quarto: Sed & ante Patriarcham istum nomine Jeremiam, Joannes Nathanael Presbyter, & Æconomus Constantinopoleos in Tractatu, quem de Expositione Sacre Liturgiæ edidit; ac rursus post eundem Jeremiam, Gabriel Severus Moreanus, Fratrum nostrorum Cretensium Archiepiscopus, in libro, quem de septem Ecclesiæ Catholice Sacramentis composuit, Universam Ecclesiæ Orientalis doctrinam manifestius exhibuere. Ex hoc Græcorum Episcoporum, qui ad damnandos Calvinistarum errores ad Synodum Bethlemiticam anno MDCLXXII. conveniunt, locupletissimo testimonio evidenter colligitur causæ quæ permovit Ecclesiam Orientalem ad profligandos Lutheranorum errores, locum, & occasionem dedisse ipsosmet Hæreticos Lutheranos, qui Ecclesiam Orientalem provocarunt, nihilque intentatum reliquerunt ut hæc Ecclesia, quam ab Ecclesia Romana separatam cernebant, approbaret Lutheranam Confessionem Augustanam. Quin, eo impudentiæ & audaciæ proruperunt Lutherani, ut palam assererent, seu potius mentirentur, Ecclesiam Orientalem in dogmatibus Fidei idem plane cum ipsis sentire. Ea Lutheranorum audacia necessitatem imposuit Ecclesiæ Orientali hanc teterrimam sibi impactam calumniam repellendi, atque tum in Synodis, tum editis libris publice declarandi, doctrinam suam in Fidei dogmatibus, longe lateque discrepare ab erroribus, quos spargebant, & obstinatis animis propugnabant Lutherani. Qua in re, ut obiter dicam, summo pere mirari debemus divinæ providentiæ

sapientiam, cujus singulari beneficio factum est, ut alius omnino atque speraverant Lutherani, dolosæ quam instruxerant machinationis eventus acciderit, & ut illi nefarii Hæretici, præter suam expectationem, in Ecclesia Orientali (quamvis diuturno Schismate jam divulsa penitus ab Ecclesia Occidentali) invenerint doctrinæ suæ exitium, ubi sperabant adjumentum ad suos latius per Orbem errores propagandos.

D. Tentaruntne pariter Hæretici Calviniani in pestiferæ suæ doctrinæ consortium adducere Ecclesiam Orientalem, ac falso aliis persuadere, hanc Ecclesiam in præcipuis Christianæ doctrinæ Capitibus a se ipsis non dissentire?

M. Hæretici Calviniani non solum Sæc. XVII. omnem moverunt lapidem, ut Ecclesiam Orientalem suas in partes traherent, sed etiam pecunia, aliisque pravis artibus corruerunt, ac pestilenti doctrina sua imbuerunt quemdam *Cyrillum Lucarem*, Patriarcham Constantinopolitanum, qui Calvinianam Confessionem Fidei promulgavit nomine suo, eamque in Batavia typis editam actutum publicarunt Calvinistæ, ubique inclamantes, doctrinam Calvinianam toti Ecclesiæ Orientali probatam fuisse. At, hic vanus Calvinistarum triumphus in maximum illorum dedecus cessit, & perenne Catholicis suppeditavit monumentum ad demonstrandam in præcipuis Fidei suæ dogmatibus perpetuam utriusque Ecclesiæ Orientalis, seu Græcæ, & Occidentalis, seu Latinæ consensionem, sicut manifestum constat ex multis Factis Historicis quæ in hujus rei evidentiam hic inferre necessarium omnino duxi. In primis, *Cyrillus Lucar*, cujus Calvinianam Confessionem Fidei tantopere venditant Hæretici Calvinistæ, fuit vir versipellis ingenii, Fidei Græcæ, Turcicæ, & Calvinianæ mixtura prodigiosus, qui irrepsit primum in Ecclesiam Alexandrinam, & deinde accepta a Calvinistis Batavis pecunia, Sedem Constantinopolitanam invasit, & doctrinam Calvinianam professus tandem Sede Patriarchali, jubente Turcarum Imperatore, ob multa ab ipso perpetrata scelera, depositus, in turrim maris nigri conjectus, &

in

in mare præcipitatus, meritas dedit pœnas, Hæretum & turbarum, quas Constantinopoli excitaverat. Necessè igitur est, ut omnem frontem ac pudorem exuerint Hæretici Calvinistæ, qui nefarium illum hominem, ac verum in religione *Protheum*, laudare, & quasi locupletem Græcorum, seu Orientalis Ecclesiæ Fidei tellem, producere ausi sunt. Præterea, tantum abest, ut hæc Calviniana *Cyrilli Lucaris*, Patriarchæ Constantinopolitani, Fidei confessio, qua tantopere gloriantur Hæretici Calviniani, aliquod Orthodoxæ Fidei præjudicium intulerit, ut potius perpetuam Ecclesiæ Græcæ cum Latina circa præcipua Fidei Catholicæ dogmata confessionem sensibilem reddiderit. At enim Græci, statim ac prodiit Constantinopoli hæc Calviniana Fidei Confessio, *Cyrillum Lucarem*, Patriarcham Constantinopolitanum ejus Auctorem, coacta Synodo, exauctorarunt, ejusque loco suffecerunt, *Cyrillum Berrohensem*, qui una cum Patriarchis Alexandrino, & Hierosolymitano cum tribus supra viginti Orientalibus Episcopis, cum universo Ecclesiæ Constantinopolitanæ Clero in Synodo Constantinopoli anno 1638. habita, ipsi *Cyrillo Lucari*, & Calvinianæ Confessioni ab ipso editæ anathema dixerunt. Non multo post *Cyrillus Berrohenfis* e Sede Constantinopolitana insidiis & pecunia *Parthenii*, Episcopi Adrianopolitani dejectus est. *Parthenius* vero Patriarchatum Constantinopolitanum adeptus alteram Synodum an. 1642. Jassi apud Moldaviam celebravit, in qua Calviniana Fidei Confessio a *Cyrillo Lucare* edita, tanquam Orthodoxæ Græcorum Fidei omnino contraria, fuit damnata. Præter has duas Synodos quæ in Ecclesia Orientali ad proscribendam Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confessionem habitæ sunt, tertiam Synodum quæ dicitur Bethlehemitica vel Hierosolymitana, die XVI. mensis Martii anni 1672. coegit *Dositheus*, Patriarcha Hierosolymitanus, eique interfuerunt *Nectarius* Expatriarcha, sex Metropolitani, & Archimandritæ, Presbyteri, Diaconi, & Monachi tres supra quinquaginta. Titulus hujus Synodi Bethlehemiticæ, jux-

ta Versionem, seu interpretationem jam citati Anonymi Patris Benedictini Congregationis *S. Mauri* hic est: *Clypeus Fidei Orthodoxæ, seu Apologia adversus Hæreticos Calvinistas, Ecclesiam Orientalem secum idem de Deo, rebusque divinis sentire mentientes, editus a Synodo Hierosolymitana sub Patriarcha Dositheo*. Porro in hoc *Clypeo Fidei Orthodoxæ* Græci in ea Synodo Bethlehemitica, seu Hierosolymitana congregati, ut firmiorem tum præcipuæ Confessionis Fidei expositionem, tum Calvinianæ *Cyrilli Lucaris* Confessionis damnationem ederent, utriusque Synodi adversus eandem ipsam *Cyrilli Lucaris* Calvinianam Fidei Confessionem antehac celebratæ Acta referunt, innovant ac confirmant. Graviter etiam conqueruntur, quod Calvinistæ (quos vocant *Vaniloquos*, *Novatores*, *Hæreticos*, *mendaces Architectis*, *Apostatas*, *Artificiosos Scripturæ*, & *Patrum*, *Hæreticorum more*, *expositores*) post tot Græcorum Patriarcharum Declarationes, post typis editam Confessionem Orthodoxam, post reprobata & anathemate perculsas *Cyrilli Lucaris* impias responsiones, post *Gabrielis*, Archiepiscopi Philadelphienfis, *Gregorii* Protosyncelli, *Theophanis*, Patriarchæ Hierosolymitani clarissimas Lucubrationes, Ecclesiam Græcam calumniari non cessent, asserendo hanc Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confessionem universæ Ecclesiæ Orientali fuisse probatam. Quod putidum mendacium ut falsi convincat prædicta Synodus Bethlehemitica declarat primo, hanc Confessionem Calvinianam a *Cyrillo Lucari* nemine Orientalium conficio, sed potius clanculum editam ac male consarcinatam fuisse. Secundo ejusdem *Cyrilli Lucaris* Calvinianam Confessionem non esse Orientalis Ecclesiæ Confessionem. Tertio prædictæ confessionis *Cyrilli Lucaris* capita ita ab Ecclesia Orientali fuisse reprobata, ut his contraria vel ipse *Cyrillus Lucar* etiam cum execratione docuerit, atque ab Synodis duabus frequentissimis propterea excommunicatione & anathemate perculsus sit, quod scriptis quoque ea impugnare detrectaverit. Postillas Declarationes, Synodus Bethlehemitica, seu Hierosolymitana

tana octodecim capitibus clare explicat ac solide asserit Ecclesiæ Orientalis Doctrinam, definitque contra Hæreticos Calvinistas, liberum hominis arbitrium per peccatum Adami non fuisse extintum. Ad justificationem non sufficere solam fidem in Christum mediatorem absque bonis operibus: Septem esse Sacramenta: Baptismum delere peccatum originale; Panem & Vinum substanti-
liter converti in Corpus & Sanguinem Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento. Sanctos tanquam Dei amicos esse colendos ac invocandos: Sacris Imaginibus cultum esse exhibendum, retinendas esse traditiones quas sive per Scripturam, sive per sermonem, Catholica didicit Ecclesia, quæ Sancto Spiritu erudita, errare non potest. Hæc fidei Catholicæ Dogmata contra Calvinistarum commenta in his octodecim capitibus tam candide proponit hæc Synodus Bethlehemitica, tam clare edisserit, tam nervose vindicat, ut perpetua utriusque Ecclesiæ seu Orientalis & Occidentalis, in his Fidei capitibus consensus in evidenti-
ori lumine ad obturanda Calvinistarum ora, collocari non potuerit. Hunc *Clypeum Orthodoxæ Fidei* adversus Calvinistas compositum a *Dositheo* Patriarcha Hierosolymitano, & a Synodo *Bethlehemitica* approbatum, idem Patriarcha *Dositheus* novis argumentis & testimoniis Patrum Græcorum auxit, illustravit, & an. 1690. in Vvalachia publicavit sub hoc novo Titulo: *Enchiridion Fidei necessarium ad confutandas Calumnias Calvinistarum, qui Ecclesiam Orientalem de Deo rebusque divinis cum ipsis idem sentire mentuntur*. Paulo antequam celebraretur hæc Bethlehemitica, seu Hierosolymitan. Synodus, *Dionysius*, Patriarcha Constantinopolitanus, mense Januario anni 1672. convocavit Constantinopoli Synodum, in qua Græci ad quæstiones, quas nonnulli Hæretici Calviniani ad tentandam seu potius subornandam eorum Fidem, ipsis proposuerant, respondentes, declarant primo, Ecclesiam Orientalem, seu Græcam septem admittere novæ Legis Sacramenta, ac firmiter credere, juxta constantem Patrum Græcorum doctrinam, substantiam panis & vini trans-

mutari operatione Spiritus Sancti in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento. Secundo Baptismum esse omnibus ac singulis infantibus omnino necessarium, & in eo vere deleri peccatum originale, ita ut tamen hi, qui per Baptismum sunt justificati, a justificationis gratia non solum per infidelitatem, sed per quodlibet aliud peccatum lethale excidere possint. Tercio, profitentur Ecclesiam Catholicam esse visibilem & infallibilem, Episcopos esse Presbyteris superiores, Cultum Dei-
paræ Virgini & Sanctis esse deferendum, Sacrarum Imaginum cultum conservandum esse sancunt, jejuniorum, quæ statis temporibus ab Ecclesia sunt indicta observationem, & a quibusdam cibis abstinentiam approbant; uno verbo damnant, rejiciunt, & anathemate percellunt omnes errores Calvinistarum, ut videre est in Actis illius Synodi Constantinopolitanæ, quam ex Græco idiomate latine vertit, & una cum Synodo Bethlehemitica Parisiis anno MDCLXXIV. publicavit Anonymus Pater Benedictinus Congregationis S. Mauri.

D. Facile nunc percipio, Catholicos insignem de Hæreticis Calvinianis retulisse Victoriæ. Asserebant quippe illi Hæretici doctrinam, quam Catholici propugnabant de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento de Transubstantiatione, de cultu Sanctorum, & Sacrarum Imaginum, de visibilitate & infallibilitate Ecclesiæ, de Traditionis auctoritate, & de aliis id genus capitibus controversis, novam esse ac penitus alienam a doctrina Ecclesiæ Orientalis. Contra vero Catholici pertendebant doctrinam, quam in his controversis Capitibus tuebantur, traditam a Christo Domino per Apostolos & Sanctos Patres perpetua traditione in Ecclesia Romana retentam, ad se ipsos illibatam derivasse, eamque Orientalis Ecclesiæ Fidei omnino consentaneam esse. De ea contentione certior facta Ecclesia Orientalis, suumque judicium ferre rogata, varias Synodos, quarum superius meministi, coegit, ac tandem, post maturum ac deliberatum examen, declaravit, doctrinam, quam

quam in his capitibus de Religione controverſis propugnabant Catholici, veram eſſe, a Chriſto traditam, ab Apoſtoliſ proſectam, unanimi Eccleſiæ Orientalis conſenſione firmatam, per univerſum terrarum Orbe Latinum, & Græcum nuſquam interrupta ſæculorum ſerie acceptam, cuſtoditam, prædicatam in teſtibus, expoſitam in pulpitis, exaratam in libris, celebratam in Templis: Calviniſtas vero, qui ſecus opinabantur, eadem Eccleſia Orientalis in ſuis Synodis damnavit, colque perſtrinxit tanquam Hæreticos, & calumniatores, qui Eccleſiam Orientalem in ſuis controverſis de Religione capitibus idem cum illis ſentire eſſeſſe audebant. Certe, poſt tam ſolemne Eccleſiæ Orientalis judicium, nihil amplius reliquitur reconditum, nihil abſtruſum, nihil quod non poſſit a videntibus & audientibus ſolo ſentium adjutorio judicari. Nec ſolum Theologi, alique viri erudiſſi, ſed etiam omnes qui habent oculos, aures, ſenſumque communem, nec paſſionum æſtu, aut præjudiciis excecati ſunt, nullo negotio ex ipſa ſola Græcorum, ſeu Eccleſiæ Orientalis, Confeſſione Fidei compertum ac exploratum habere poſſunt, doctrinam quam in his controverſis de Religione capitibus defendunt etiamnum Catholici, perpetua utriuſque Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis conſenſione muniti, firmari, roborari, Calviniſtas vero apud omnes audire debere, tanquam Novatores & calumniatores, quippe qui falſo jaſtantes, impiæ Calvinianæ Factionis commenta univerſæ Eccleſiæ Orientali probari, ab eadem Orientali Eccleſia pluribus in Synodis, velut Hæretici & impoſtoreſ damnati, proſcripti, & confixi fuerunt. Ad hoc argumentum, quod, mea quidem ſententia, omni nervo efficaciſſimus, omni demonstratione veriuſſimè haberi debet, quid reſpondeant hæretici, ſcire vehementer optarem.

M. Hæretici Calviniani pondere veritatis oppreſſi, & tamen adverſus eam ſibi probe perſpectam rabidis moribus ſurentes, ad extremum ſceleris cumulum venerunt, perſegium in mendacio quaſiverunt, atque in horrendis impoſturiſ fiduciam ſuam collocarunt, diſtantes,

illas Eccleſiæ Orientalis Synodos, in quibus damnata fuit Calviniana doctrina coaluiſſe duntaxat ex Græcorum Patriarchis, Metropolitaniſ & Episcopis, qui in Eccl. Latine dogmata jam pridem propenſi erant, iſſique additi vel pecunia corrupti, reſecta vera Eccleſiæ Orientalis Fide, in latinorum partes tranſierunt, Græciſ lubinde porius, quam Græciſ appellandi. Vah effrontes homines! quos non pudet tam inſigne mendacium palam, aperte, aſſeveranter, inſpectante & ſtupente Orbe Chriſtiano confirmare, Eccleſiam Occidentalem ſeu Latinam cum Chamo infamare, & toti Eccleſiæ Orientali, ſeu Græcæ, publicam, eamque atrociffimam, injuriam irrogare. Ubi pudor mentis, ubi rubor frontis, ubi bona fides, ubi naturæ & honeſtatis ſenſus? Sed hæc in Hæreticis, qui aſſurgentem veritatis ſplendorem repellunt, & verum falſum, falſum verum perſtriſta fronte pronuntiant, quis requirat? Non poſſum tamen quin breviter oſtendam, Hæreticos Calviniſtas, dum adeo execrabilem impoſturiſ procederunt, ſimul prodidiſſe, quantum veritatem oderint, & quantum adverſus eam nihil poſſint. At enim primo, Episcopos Græcos, qui in ſuis Synodis doctrinam Calvinianam condemnarunt, in latinorum partes tranſiſſe, ſeu obſequio Eccleſiæ Latine, ſicut oggannunt Hæretici Calviniani omnino fuiſſe addiſſos, tam falſum eſt, quam quod maxime. Neſtarius ſiquidem, Expatrarcha Hieroſolymitanus, ſuæ Eccleſiæ erat inſenſus, ut conſtat ex lib. quem compoſuit contra *Primum Papæ*, & quem *Dofithus* ejus nepos, & in Sede Hieroſolymitana ſucceſſor, in publicam lucem emiſit anno 1682. Idem etiam *Dofithus* Patriarcha Hieroſolymitanus plura Opuſcula *Simeonis* Thellalonicenſis an. MDCLXXXIII. publica luce donavit, præſertim illa in quibus hic Scriptor Græcus data Opera Latinos impugnavit circa *Primum Papæ*, circa Euchariftiam in pane Azyzo & non in fermento conſiciendam, & circa Proceſſionem Spiritus Sancti a Patre Filioque, quæ ſunt præcipua capita in quibus latini diſſentiunt a Græciſ. Por o, *Neſtarius* Expatrarcha Hieroſolymitanus, interſuiſſe Sy-

Synodo Bethlehemiticæ, in qua damnata est Calviniana doctrina, & *Dositheus*, Patriarcha Hierosolymitanus, præfuit huic Synodo Bethlehemiticæ. Falsum igitur est, Synodos, quæ in Ecclesia Orientali ad proscribendam Calvinianam doctrinam fuerunt celebratæ, coaluisse duntaxat ex Græcis Ecclesiæ Latinæ addictis. Præterea, si ad Latinorum duntaxat petitionem, & ad eorum gratiam aucupandam, ut mentiuntur Hæretici Calviniani, hanc Fidei Confessionem adversus Calvinianam Factionem *Nestarius*, *Dositheus*, aliique Græci in Synodo Bethlehemitica congregati, edidissent, omni proculdubio in hac Confessione Fidei, ne offenderent Ecclesiam Latinam, siluissent suum dogma de Processione Spiritus Sancti a solo Patre, nec improbassent dogma Ecclesiæ Latinæ docentis, Spiritum Sanctum a Patre Filioque procedere; & tamen Græci, qui interfuerunt Synodo Bethlehemiticæ, profitentur in sua Confessione Fidei, Spiritum Sanctum a solo Patre procedere, & improbant dogma Latinorum de Processione Spiritus Sancti a patre Filioque; quod quidem argumento est, Græcos, qui Synodo Bethlehemiticæ interfuerunt, hanc Confessionem Fidei contra Hæreticos Calvinistas edidisse, non ut assentarentur Ecclesiæ Latinæ, sed potius ut integram exhiberent Ecclesiæ Orientalis Fidem, & elingues redderent Calvinistas, quos non pudebat asserere Ecclesiam Orientalem in præcipuis fidei capitibus idem sentire cum ipsis. Tertio, si illæ Synodi, quæ Confessionem Fidei contra Calvinistas promulgarunt, studio assentandi palparent Ecclesiæ Latinæ, ut mentiuntur Calvinistæ, recessissent a doctrina Ecclesiæ Orientalis, confestim alii Episcopi Græci hujus doctrine retinendæ tenacissimi, reclamassent, Synodos convocassent ad stabiliendam & propalandam veram Ecclesiæ Orientalis Fidem, *Dionysium*, Patriarcham Constantinopolitanum, qui præfuit Concilio Constantinopolitano, in quo damnata est Calviniana doctrina, & *Dositheum*, Patriarcham Hierosolymitanum, qui præfuit Synodo Bethlehemiticæ, in qua itidem proscripta est

Calviniana Factio, tanquam Novatores, & Ecclesiæ Orientalis doctrinæ desertores exauctorassent, eorumque Fidei Confessionem cum execratione repudiassent; & tamen certissime constat, nullos Episcopos Græcos unquam reclamasse adversus illas Synodos Ecclesiæ Orientalis, quæ contra Calvinianam doctrinam Confessionem fidei ediderunt. Nunquam *Dionysius* Patriarcha Constantinopolitanus, & *Dositheus* Patriarcha Hierosolymitanus tanquam Novatores, & doctrinæ Ecclesiæ Orientalis desertores, sua Sede dejecti sunt; quinimmo, *Dositheus*, scientibus & applaudentibus Græcis, edidit anno MDCXC. in Vlachia, ubi, sicut & in Moldavia, viget Ecclesiæ Orientalis doctrina, eique Græci has Provincias incolentes tenacissime adhærent, edidit, inquam, *Enchiridion Fidei necessarium ad confutandas calumnias Calvinistarum*, qui Ecclesiam Orientalem de Deo, rebusque divinis idem cum ipsis sentire mentiuntur, sicut jam superius observavimus. Quarto, ubi primum vulgata est Calviniana Fidei Confessio, quam *Cyrillus Lucar* Patriarcha Constantinopolitanus, concinnaverat, non solum a *Parthenio*, *Cyrillo Berrobenfi*, *Dionysio*, Patriarchis Constantinopolitanis, & a *Dositheo*, Hierosolymorum Patriarcha, coactis Synodis, damnata est tanquam prorsus aliena ab Ecclesiæ Orientalis doctrina, sed etiam in eadem *Cyrilli Lucaris* Calvinianam Fidei Confessionem conglomerato agmine insurrexerunt omnes Archimandritæ, seu Abbates, Monachi, & Laici Græci, necnon varii populi Christiani, qui per Orientem dispersi diversis Sectis implicati sunt, videlicet Copti, Jacobitæ, Nestoriani, Maronitæ, Syri, Armeni, & alii, qui, licet ab Ecclesiæ Latinæ communione sint divulsi, hanc tamen Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Confessionem palam verbo & Scriptis detestati sunt, & Calvinistas, qui, ob illam Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confessionem falso gloriabantur in Occidente, ac jactitare solebant Ecclesiam Orientalem idem in doctrina Fidei cum ipsis sentire, appellare non dubitarunt, *impudentes*, *furiosos*, *insolentes*, *superbos hæreticos*, *stulte opinantes*, *perverse sentientes*, *injustis* sus-

fuspicionibus Ecclesiam Græcam infamantes, iniquos impolles, Ecclesia Orientalis calumniatores &c. atque ut Ecclesie Orientalis Fidem & calumnias Calvinistarum, qui eam impolitis dehonestabant, toti Orbis Christiano manifestarent, publicas & authenticas ea de re dederunt reificationes amplissimas, Metropolitanorum, Episcoporum, Sacerdotum, Abbatum, & Monachorum Ecclesie Orientalis subscriptionibus munitas, quas insertas Tomo 3. *Perpetuitatis Ecclesie Catholice de Eucharistia Fidei* legere poteris; eas quippe integras hic exhibere nimis longum esset. Consule etiam si tibi per otium liceat, Tomos quartum & quintum, quos tribus prioribus Tomis *Perpetuitatis Ecclesie Catholice de Eucharistia Fidei* nuperime addidit doctissimus Abbas *Eusebius Renaudotius*, qui Linguarum Orientalium notitia apprime excultus, ejusmodi Græcorum reificationes egregie vindicat a calumniis Calvinistarum, & invictis momentis exfufflat inanes quasdam conjecturas, quas idem heretici magno quidem sed irritò conatu ad eam fidem elevandam hæctenus excogitarunt. Quinto, sese omnibus deridendis propinant Hæretici Calviniani, dum sibi persuadent, & aliis persuadere se posse putant, illas Synodos, quas Græci addimendam Calvinianam doctrinam celebrarunt, recessisse ab Ecclesie Orientalis doctrina, quia prædictæ Synodi in ea Fidei Confessione, quam contra Calvinistas promulgarunt, diserte profitentur se credere dogmata de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistie Sacramento, de Transubstantiatione, de invocatione Sanctorum, de cultu Sacrarum Imaginum, de necessitate Sacramentalis Confessionis, de Auctoritate Traditionis, de precibus pro defunctis, de Visibilitate & infallibilitate Ecclesie, de Episcoporum auctoritate, qua jure divino simplicibus Presbyteris sunt superiores &c. Cum igitur, inquit Calviniste, ejusmodi dogmata nova sint, & procusa ab Ecclesia Latina, sequitur, illas Synodos, quas Græci ad proscibendam Calvinianam doctrinam convocarunt, ejusmodi dogmata, ut assentirentur Ecclesie Latine, approbasse, ac subinde

Gravef. Hist. Tom VIII.

ab Ecclesie Orientalis doctrina delcivisse. Verum, dum hæc impudorato ore garriunt Hæretici Calviniani, ridendi potius sunt, quam confutandi, quia Polemici nostri Scriptores sole clarius evicerunt, ejusmodi dogmata, quæ Synodi contra Calvinianam Doctrinam a Græcis celebratæ in sua confessione Fidei profitentur, non esse nova in Ecclesia Orientali, sed potius a Christo Domino & ab Apostolis tradita: idque probant, ex Græcorum antiquissimis Liturgiis, præsertim *SS. Basilii, & Chrysostomi*, ex eorum Horologiis, Triodis, Euchologiis, Synaxariis, qui libri sunt apud Græcos pervulgati, in quibus eadem dogmata exprimentur, eaque omnes ad unum Græci fatentur, semper in Ecclesia Orientali, juxta perpetuam Patrum Græcorum doctrinam, & continuam traditionem ad hæc usque tempora propagatam, ab omnibus Fidelibus credita fuisse. Nec soli Græci Schismatici hæc dogmata tenent, sed ea etiam inter Fidei lux articulos reponunt omnes Christiani, qui in Oriente varias in Sectas disræcti, ab Ecclesie Latine communione sunt separati, nimirum *Copti, Jacobite, Egyptii, Nestoriani, Syri, Armeni, Maronite &c.* sicut ex eorum Liturgiis aperte demonstrat jam laudatus *Eusebius Renaudotius* in libro quem Parisiis anno MDCCXVI. edidit, cuique hunc indidit titulum: *Collectio Liturgiarum Orientalium*. Desipiunt ergo plane Calviniani, dum audacter asserunt, has Synodos, quas Græci ad confingendam Calvinianam doctrinam celebrarunt, recessisse a doctrina Ecclesie Orientalis, & ut adimplerentur Ecclesie Latine, hæc dogmata in sua Fidei Confessione recepisse. Debuissent saltem illi Hæretici unam proferre Synodum, in qua Græci ad vindicandam doctrinam Ecclesie Orientalis damnaissent illas Synodos, in quibus alii Græci proscibendo Calvinianam doctrinam reliquissent Orientalis Ecclesie doctrinam, & ut gratificarentur Ecclesie Latine, nova Fidei dogmata obtrusissent. Nec enim credibile est omnes Patriarchas, & Episcopos Græcos voluisse dormire in utramvis aurem, & impune permittere, ut illæ Synodi ab Eccle-

1

siz

sive Orientalis doctrina recederent, & nova Fidei dogmata inveherent. Nullam tamen Hæretici Calviniani, sæpius licet a Catholicis Doctoribus provocati, proferre unquam potuerunt Synodum, in qua Græci damnaverint aut accusaverint illas Synodos, quæ Calvinianam doctrinam reprobarunt, quod descivissent ab Orientalis Ecclesiæ doctrina, & nova dogmata approbassent. Immo ex certissimis monumentis constat, omnes Græcos Schismaticos definitionibus harumce Synodorum, quæ doctrinæ Calvinianæ anathema dixerunt, firmiter adhæsisse, & etiamnum adhærere, tanquam doctrinæ totius Ecclesiæ Orientalis, omnesque Christianos, qui in Oriente varias in Sectas sunt divisi, & ab Ecclesiæ Latinæ communione divulsi damnationi Calvinianæ doctrinæ itidem subscripsisse, & eam ita execrari, ut compertum sit ex manifestissimis Relationibus (quas Auctor aurei Operis *de perpetuitate Fidei Eucharistiæ* Tomo 3. lib. 8. cap. 9. refert) omnes Orientales, & Græcos Schismaticos, suorum dissidiorum oblitos, solis Catholicis, seu his, qui Romanæ Ecclesiæ Fidem profitentur, Sacramenta ac sepulturam concedere. Lutheranis vero & Calvinianis prorsus eliminatis, eo quod illos, tanquam Hæreticos, detestentur, nec ullam cum illis societatem in his, quæ Religionem spectant, habere velint. Hæc, quæ hætenus adduxi, momenta, si Hæretici Calviniani, semoto partium studio, & abdicatis suæ Sectæ præjudiciis, perpendere velint, omni procul dubio intelligent, ea Dogmata, quæ nunc ipsi tanto animorum æstu impugnant, non recens ab Ecclesia Latina fuisse procusa, sicut oppido mentiuntur, sed perpetua utriusque Ecclesiæ, Orientalis, seu Græcæ, & Occidentalis, seu Latinæ, consensione firmari, eamque etiam utriusque Ecclesiæ in asserendis iisdem dogmatibus continuam consensionem nullo negotio percipere poterunt ex unionibus Ecclesiæ Græcæ cum Latina factis, præsertim in Conciliis Generalibus, Lugdunensi II. & Florentino. In his quippe Conciliis Græci, antequam unionem inirent cum Latinis, disputarunt quidem de Primatu Romani

Pontificis, de Processione Spiritus Sancti a Patre, Filioque; de Eucharistia in Azymo conficienda, de Additione particulæ *Filioque* Symbolo Nicæno facta, in quibus Controversiis Græci dissidebant a Latinis: at nullam Græci in his Conciliis disputationem instituerunt de Præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, de Transubstantiatione, de septenario Sacramentorum novæ legis numero, de invocatione Sanctorum, de Cultu Reliquiarum & Sacrarum Imaginum, de Missæ Sacrificio, de precibus pro defunctis &c. De his, inquam, dogmatibus nullam unquam Græci cum Latinis disputationem, vel minimam litem moverunt, nec vicissim Latini, qui in his Conciliis pacem ac fædus cum Græcis pepigere, illos unquam alicujus erroris circa prædicta dogmata arguerunt, aut insinularunt; quod quidem argumento est, in utraque Ecclesia, Græca videlicet & Latina, hæc dogmata perenni, sibi que semper constanti consensione credita fuisse atque retenta. Ad hanc tamen utriusque Ecclesiæ in fide illorum dogmatum perpetuam conspersionem, radiis fulgentem Sole meridiano splendidioribus adhuc cæcutiunt Calviniani, alique nefarii hæretici, eique universi Orbis Christiani, Græci, ac Latini traditioni ab incunabulis Ecclesiæ adhuc usque tempora nunquam interruptæ, deplorandam suam & miserabilem Petrobusianorum, Henricianorum, Vvaldensium, Albigenium, Hussitarum, aliorumque infamium Hæreticorum, quos Ecclesia Catholica jam pridem protrivit, traditionem anteponuunt. Quod sane ut nemo non videt, desperatæ causæ desperata defensio est agnitæ veritatis manifesta repudiatio, & evidentissimum insanitiæ argumentum, quia ut apposite ait *S. Augustinus*, *si quid universaliter per Orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare insolentissimæ est insanitiæ*. Hæc fortassis paulo fustius, quam soleam, de Synodis, quas Græci Schismatici ad damnandam Calvinianam doctrinam sæculo Ecclesiæ decimo septimo celebrarunt, dicere necessarium esse duxi, tum ut illas Synodos a calumniis Hæreticorum, potissimum Cal-

Calvinistarum, vindicarem, tum etiam, ut in optimo lumine collocarem inuictum illud, quod ad propugnanda Fidei Catholice dogmata, quæ nunc a Calvinistis, aliisque Hæreticis oppugnantur, doctissimi Scriptores Catholici, præsertim *Leo Allatus*, *Antonius Arnaldus*, & *Eusebius Renaudotius* nobis suppeditarunt argumentum ex perpetua utriusque Ecclesie, Occidentalis & Orientalis Confessione petitum, ad quod Hæretici, quantumvis sese vehementer torserint, nihil solidi hæcenus hincere atque mustitare poterunt. Porro, hæc duæ Synodi, videlicet Constantinopolitana, & Berthelemica, seu Hierosolymitana, quæ Sæculo XVII. a Græcis Schismaticis ad damnandos Calvinistarum errores, & ad perpetuam Ecclesie Orientalis afferendam doctrinam fuerunt celebratæ, extant Græco-Latinæ in Tomo XI. Conciliorum Generalium, quæ nuper, seu anno 1715. *Joannes Harduinus*, & Societate Jesu, Parisiis in Typographia Regia Typis mandari curavit.

D. Hoc argumentum ad persuadendam cuilibet veritatem dogmatum, quæ perperam Hæretici in controversiam vocant, abunde sufficere debet. Quietumque enim sincerus est veritatis amator, etiam si nec immensa Sanctorum Patrum Opera, nec Theologorum lucubrationes elegerit, sic discurrere potest: Scio, totum Orbem Christianum his adhæsisse Fidei dogmatibus, antequam prodirent postremis hæcæ temporibus Hæretici Lutherani, Calvinistæ, Sociniani &c. His etiam dogmatibus assensum præbuisse Ecclesiam Latinam universam cerno, nec consensus illius initium invenio: His quoque dogmatibus Ecclesiam Græcam, licet Ecclesie Latine, a qua diuturno schismate separata est, insensissimam consentire perspicio: in eadem dogmata alias Christianas Societates, quæ Latine perinde ac Græcæ Ecclesie communionem averfantur, conspirare compertum habeo: nullum in his Fidei dogmatibus mutationis veligium in Ecclesiasticis monumentis offensus incunstanter: igitur credere debeo, quod ubique, quod semper universa credidit, & etiamnum credit

Ecclesia, quod certe neque crederet, neque cum tanta confessione credidisset, nisi illa dogmata inviolabili, ac perpetua ab Apostolis profecta traditione, veluti canali perenni, recepisset. Hoc, inquam, argumentum quemlibet veritatis amatorem, & suæ salutis percupidum convincere debet, eique persuadere falsas esse Sectas Lutheranorum, Calvinistarum, aliorumque hujus temporis Hæreticorum, qui, repudiata universæ Ecclesie doctrina, nova dogmata producerunt.

M. Gaudeo plane, quod ex illis Synodis, quas universa Ecclesia Orientalis ad damnandam pestiferam *Lutheri*, & *Calvini* doctrinam Sæculo XVII. celebravit, clare intelligas, quam facile ex utriusque Ecclesie, Orientalis, & Occidentalis, perpetua confessione confutari possint horumce Sectariorum errores. Sed audi nunc aliud ad refellendos illorum errores non minus efficax argumentum petitum ex pseudo-Synodis, quas ipsimet Hæretici Sæculo XVII. habuerunt, & in quibus, nunquam sibi in Fide constantes, sua recuderunt dogmata, variarunt linguis & sententiis, calidum simul & frigidum ex eodem ore perflarunt, &, quod gravius est, impia fanxerunt Fidei dogmata, ex quibus totius Moralis Christianæ sequitur exterminium, & scelestis hominibus impune laxantur habentæ gravissima perpetranda crimina absque ullo tamen amittendæ justificationis, & salutis æternæ jacturam faciendi periculo. Et primo quidem, ut cum majori perspicacitate intelligere possis quo tandem hæc figendi ac refigendi in variis Synodis doctrinam suam propterit effraus Hæreticorum licentia, debes in antecessum observare, Hæreticos Calvinistas in pluribus Synodis, suæque Fidei Confessionibus aperte negare realem præsentiam Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistice Sacramento, eoque tanta execratione prosequi Aïtiores doctrine de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistice Sacramento, ut eos appellare non debuerint *Sarcophagos cruentas*, *flagitiosos*, *inimicos*, *deliros*, *Idololatrias* &c. Sed vide, quæso, quam parum sibi in doctrina contenti illi

Heretici Calviniani, qui, dum plenis, ac crepitantibus buccis a doctrina de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento se abhorrere clamitant, concordiam tamen cum Lutheranis, qui hanc doctrinam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia profitentur, inierunt, eoque non obstante hujus contrarietate doctrine, in suam communionem receperunt in Synodo Carentonica, in Galliis habita an. 1631. sicut testantur Gallicani pseudo-Ministri Calviniani in sua ad Duræum Epistola, in qua Decretum illius Calvinianæ Nationalis Synodi referentes hæc habent; *Unum est, quod cetera concordēs (Lutheranos scilicet & Calvinianos) dirimit, modus quo Christi caro nobis in eo Mystério communicatur. Res apud utrosque eadem, rei tantum ratio diversa. Tantulum dissidium fatemur quidem non esse nullius momenti; Tanti esse, ut tam necessariam Orbi Christiano Fratrum gratiam, tam mirabiliter planeque divinitus cœcuntem, abrumpere debeat, id vero est quod constantissime negamus.* Deinde subdunt: *Sed quod exteris minus fortasse cognitum, quodque bonis omnibus ac pacificis ingeniis gratissimum fore confidimus, id vere hoc loco tacere non possumus, Ecclesias Reformatas (seu Calvinistam um sectam) in hoc Galliarum Regno, sic semper de his litibus (scilicet de doctrina de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento) judicasse, suumque hoc judicium variis antehac argumentis, tum novissime in Synodo Generali, qua hic apud nos Carentonæ in Suburbio Parisiensi anno 1631. habita est, disertissimo luculentissimoque Decreto testatas esse. Denique concludunt his verbis: Non ignorantes multa esse, quæ a Vitiligatoribus in hanc sententiam objici possunt. Sed ea pleraque levissima sunt, neque ullo modo cum gravissimis Fidei ac charitatis Christianæ rationibus comparanda.* Apologeticum pro isto Carentonicæ Calvinianæ Synodi Decreto edidit an. MDCXXXIII. Dallæus Calvinista, qui cap. 7. sic effatur; *Dissidium nos inter & Fratres nostros, quos Lutheranos nuncupans, enatum pietati præjudicium nequaquam facit. Agnosco non magis posse nos credere quam concipere, quod ponunt,*

Corpus Domini esse præsens realiter intra panem Eucharistiæ. Nihilominus, hæc, quam tuentur, opinio, hos intra manens terminos, nullum habet venenum.... Hypothesis hæc nulli nos involvit, quod sit oppositum seu pietati, seu charitati, seu honori Dei, aut bono hominum. Ea propter Regni hujus Ecclesiæ, seu Sectæ Calvinianæ, haud ita pridem in ultima earum Synodo Nationali Carentoni anno 1631. Decreto expresse sancito, Lutheranos, ut vocant, Communioni & Mensæ admittunt propriæ; hæc non obstante opinione, & paucis aliis minoris adhuc momenti, particularibus, nec nobiscum communibus. Hæc Pseudo-Ministrorum Calvinianæ Sectæ verba hic exscribere operæ pretium duxi, ut videas quam absurdis antilogiis sese implicent nefarii illi Heretici, qui dum disputant, dum scribunt, dum Synodos cogunt contra Catholicos, acriter invehuntur in doctrinam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & infrunito ore asserunt, eam esse doctrinam cruentam, flagitiosam, contra Fidei naturæque Regulam pugnantem, quæ a solis Sarcophagis, infanis, deliris, atque Idololâtris propugnatur: at dum in Synodo Carentonica sedus ineunt cum Lutheranis, hoc in dogmate cum Catholicis consentientibus, sententiam mutant, ajuntque doctrinam de reali præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia, nullum habere venenum, nullique nos involvere, quod sit oppositum charitati, pietati, honori Dei, aut bono hominum. Catholicorum realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam credentium, & credendam esse docentium communionem execrantur Heretici Calviniani, & tamen Lutheranos, qui in ejusdem Dogmatis confessione cum Catholicis concordēs sunt, in suam communionem admittunt. Denique, in hac Synodo Carentonica Hæretici Calviniani fatentur, doctrinam de reali præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento nihil habere quod sit oppositum pietati, charitati, & honori Dei; & tamen adorationem Eucharistiæ ut grande crimen, utque idololatriam Catholicis objiciunt. Quasi vero Religio non

non doceat, Christum, ubicumque sit, esse adorandum? Si ergo doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiae Sacramento, latentibus ipsismet hæreticis Calvinianis in Synodo Carentonica, nihil pietati, charitati & honori Dei officiat, nec etiam pietati & honori Dei adversabitur adoratio Christi in Eucharistiae Sacramento, immo potius illi consona erit, & Christo omnino debita. Et sane, si in Regis aut Principis conspectum nemo sanus prodit, quin cultum, & reverentiam ei debitam exhibeat; eritne idololatricæ scelus adorare in Eucharistiae Sacramento Christum, quem ibi realiter præsentem esse docent Catholici, qui adhærent doctrinæ perpetua utriusque Ecclesiæ, Græcæ & Latine, confessione firmatæ, de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiae Sacramento, quam etiam hæretici Calviniani in Synodo Carentonica falsi sunt non offere pietati, charitati, & honori Dei? His variationes, seu potius antilogias, quibus circa doctrinam de Sacramento Eucharistiae se se implicant hæretici Calviniani, jam ante observaverat *Hugo Grotius* (cujus testimonium Calvinistis suspectum esse non debet) in *Discussione*, quam edidit, contra *Apologeticum Riveti*, ubi hæc habet: *Calvini discipuli longe aliter hæc de re, seu de Sacramento Eucharistiae, loquuntur in Confessionibus suis, longe aliter ubi disputationibus mentem suam aperte detegunt. In Confessionibus audies, realiter, substantialiter, essentialiter sumi Corpus & Sanguinem Christi: in disputationibus, rem caelestem hic esse, non ipsa substantia, sed significantem mysterio, perceptionemque sola Fide fieri, nempe quia is, qui sumit, credit Christum pro se esse mortuum.* Mitto, ne longior sim, alias mutationes & variationes, quibus hæretici, Fidem temporum, non Evangeliorum stantes, cetera sua dogmata de Ecclesia, de Sacramentis, de Gratia, de Prædestinatione, de peccatis &c. in Synodis, quas Sæculo XVII. celebrarunt, reformarunt, recuderunt, refigerunt, mutantis quadrata rotundis, & rotunda quadratis. Legendi sunt super hæc re Catholici Scriptores Polemi

Grotius, Hist. Tom. VIII.

ci, qui hoc argumentum vel citè tractarunt, & quorum scriinia compilare nolo; sed præcipue lætitare debes *Historiam Variationum Ecclesiarum Protestantium* duobus Tomis comprehensam, & Gallico idiomate editam ab Illustrissimo *Benigno Bossuet* Episcopo Meldensi, qui in eo scribendi genere iupra ceteros excelluit *Quantum lenta solent inter viburna cupressi*.

D. Mirari certe non subit, quod hæretici versatili ingenio præditi, læpius in Synodis, Sæculo XVII. habitis, sua immutarint variarintque dogmata. At vehementer optarem, ut hic paulo uberius ea explicares dogmata, quæ, ut mox ajebas, idem hæretici in suis Synodis Sæculi XVII. Fide divina suis sectariis credenda proposuere, & ex quibus sequitur totius Moralis Christianæ exterminium. Hæc quippe impia dogmata patefacere necesse est, ut larva detrahatur illis Novatoribus, qui se, tanquam Ecclesiæ, morumque reformatores extraordinaria missione a Deo missos, non minus impie, quam superbe jactare solent.

M. Hæretici Calviniani sæculo XVII. seu anno 1619. famosam in Belgio habuerunt Synodum Dordracenam, cui interfuere hujus Sæculi Pseudo-Ministri Germaniæ, Angliæ, & Belgii, soli Calviniani Ministri Gallici Regni, a Rege Christianissimo inhibiti, accedere non potuerunt. In hac porro Synodo Dordracena Pseudo-Ministri Calviniani in duas Sectas, *Gomariorum* videlicet, & *Arminiorum* distracti, sese crudeliter dilacerarunt, ac tandem Principis Aulæcani, non minus Religionis, quam armorum in Batavia Arbitri, auctoritate prævaluit Secta *Gomariorum*, qui Calvinistas, dictos *Arminianos*, eorumque dogmata damnarunt. Inter præcipua suæ doctrinæ capita, quæ in hac Synodo Dordracena Calvinistæ Gomariani stabilierunt, duo sunt, quæ omnibus suæ Sæculi hominibus firmiter credenda proponunt, quæque ad omnia flagitiorum genera impune perpetranda latissimam viam aperiant. Primum est, teneri quemlibet in Secta Calviniana baptizatum credere, se esse justificatum per solam Fidem in

I 3 Chri-

Christum mediatorem sine bonis operibus, eamque Fidem iustificantem, nullo, quantumvis gravissimo, peccato amitti posse, excepto incredulitatis, seu Apostasie a Fide peccato. Ex quo sacrilego dogmate palam sequitur, fures, homicidas, fornicarios, ebrios, adulteros &c. teneri Fide divina credere, se esse iustos, filios & amicos Dei, dum actum nefandis sceleribus & omnium iniquitatum sordibus se se polluant. Profecto, impium istud Calvinistarum de sola Fide iustificante, ejusque inamissibilitate dogma in eorum Synodo Dordracena definitum, non minus moralem Christianam corrumpit, & in omnium vitiorum sentinam præcipitare potest, quam spurcissimum, & omni execratione dignum dogma *Quietistarum*, seu Discipulorum *Michaelis Molinos*, qui, ut superius observavimus, asserbant, eos, qui semel ad statum perfectionis provecti, per Orationem Quietis Deo amore puro uniti sunt, adeo iustos evadere, ut ex illo perfectionis, ac iustitiæ statu excidere deinceps non possent, etiamsi horrendis flagitiis & turpissimarum libidinum monstris se se lædarent. Hujus detestabilis tam Calvinistarum, quam Quietistarum Dogmatis non solum impietatem, sed & manifestam contradictionem, nemo est, si micam sensus communis, vel scintillam rationis habeat, qui statim non percipiat. Quis enim non vider, impossibile omnino esse, ut idem homo simul & eodem tempore sit Deo exorsus per peccatum, & ipsi gratus per iustitiam; vivus simul & mortuus; a Deo dissitus & ipsi unitus; mundus simul & inquinatus; objectum divinæ dilectionis simul & odii divini; habens jus ad hæreditatem patriæ, & dignus tamen æterno supplicio; Deo serviens & mammonæ, filius Dei & Diaboli? *Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial?* inquit Apostolus Paulus Epistola 2. ad Corinthios cap. 6. Alterum perinde puritati Moralis Christianæ infestum dogma in hac Synodo Dordracena pseudo-Ministri Calviniani constituerunt, definieruntque, iustificatos per Fidem in Christum Fide divina credere debere, se ple-

nam & omnimodam habere certitudinem de sua salute. Quod quidem, ut nemo non vider, superbiam ingenerat, & extinguit in iustis sanctam illum timorem, quem tam sæpe commendat Scriptura Sacra, dum ait: *In timore & tremore salutem vestram operemini: Nemo scit an odio, vel amore dignus sit; Qui stat, videat ne cadat: Nihil mihi conscius sum, sed in hoc iustificatus non sum: Castigo corpus meum, & in servitutem red go, ne dum aliis predicavero, ipse reprobus efficiar &c.* Hinc quotquot viri iusti ac solide pii invigilant incessanter, & incumbunt in comprimendis suis cupiditatibus, virtutum officiis jugiter & indefesse funguntur, jejunia frequentant, orationibus noctes diesque vacant, eleemosynas profundunt, conscientiam pro virili humanis affectibus expurgant, & quamvis inde multam non immerito spem, fiduciamque de misericordia Dei, & de sua æterna salute concipiant, non plenam tamen & omnimodam certitudinem ac securitatem, (quam promittunt, & non dant Calviniani aliique Hæretici) habent, sed sancto timore concussi salutem suam operantur, sataguntque bonis operibus certam suam vocationem facere. Contra vero Calvinistæ, aliique Hæretici, qui falso reformationum nomen ambiunt, non tantum credunt, se justificari per solam Fidem in Christum absque bonis operibus, eamque Fidem iustificantem nunquam se deperdere posse, etiamsi in omnium vitiorum ac libidinum ceno immergantur; sed etiam profitentur, divina Fide credere, se habere omnimodam certitudinem de sua salute, quamvis voluntariam mortificationem, castitatem, pro satisfactione peccatorum admissorum laboriosam poenitentiam, aliaque virtutum officia contemnant, & explodant, quia sibi persuadent, omnia peccata, etsi gravissima, quæ committere possunt, per solam Fidem, quam habent in Christum, deleri, nec sibi imputari. Ex quibus hæreticorum doctrinæ principiis necesse est ut apud ipsos erumpat maxima in moribus corruptela, & impune regnet effrænis licentia peccandi, cum, nullo amplius retinente fræno, sponte in peccata corruat accentu-

cu.

cupiditate fragilitas humana. Quod si respondeant hæretici, in Ecclesia etiam Romana multas circummoralem Disciplinam laxas opiniones doceri, quibus ad omnem corruptelam aditus patet: Si id, inquam, respondeant hæretici, facile erit hanc calumniam depellere, & aperte demonstrare; parem ea in re non esse utrobique rationem, sed potius longum latumque intercedere discrimen. At enim, licet negari haud possit, extitisse aliquos laxiores in Ecclesia Romana Theologos, seu Casuistas, qui ad excusandas excusationes in peccatis Legem Dei plus æquo emolliuerunt, & nefariis novitatibus Moralis Christianæ integritatem corruerunt; certum tamen est ejusmodi corruptelas in morum Disciplinam ab illis laxioribus Casuistis inventas, circa usuras, simonias, restitutionis onus, injuriarum tolerantiam, homicidii veniam, & aliorum præceptorum Dei, & Ecclesiæ observantiam, statim Summorum Pontificum Decretis, Episcoporum censuris & Conciliorum canonibus fuisse proscriptas, & in eas insurrexisse omnes Catholicos, simul ac pestiferum illud venenum reiectum est, sicut in superiori Colloquio demonstravimus. Quæ cum ita sint, impium omnino foret in Ecclesiam Romanam refundere quorundam privatorum errores, & aliquorum contagione membrorum totum corpus infectum existimare. At de Hæreticis longe dispar ratio est. Ipsi quippe in suis Synodis, quas Sæculo XVII. celebrarunt, præsertim in Synodo Dordracena, definierunt, & in suis confessionibus Fidei credenda proposuerunt propudiosa dogmata, quæ recta ad perniciem, & integrum Moralis Christianæ exterminium collimant, omnesque hæreticorum Sectis addictos obstringunt, ut Fide divina credant primo, se justificari per solam Fidem in Christum, absque bonis operibus. Secundo, unquam hanc Fidem justificantem nullo, quantumvis gravi, peccato, excepto solo infidelitatis, seu Apostasiæ a Fide delicto, amitti posse, ita ut fures, homicidæ, adulteri haberi debeant tanquam justii, filii Dei, & hæredes Regni cælestis. Tertio, ut credant, se habere

omnimodam certitudinem de sua salute, etiam si omnibus vitiis se dedant, quia peccata habentibus Fidem in Christum non imputantur, ac subinde tanquam superstitionem damnari debere eam Sacramenti Pœnitentiæ & rigoris Ecclesiastici disciplinam, quam ad expianda peccata necessariam esse docet Ecclesia Romana. Hæc nefaria Dogmata, quibus ad corrumpendos mores nihil unquam pestilentius fingi & excogitari potuit, non solum suis sectariis, *Lutherus*, *Calvinus*, *Socinus*, credenda proposuerunt, sed etiam eorum discipuli in suis Synodis confirmarunt, in suis Confessionibus Fidei inseruerunt & in libris, quos ediderunt, magno animorum æstu propugnarunt, ita ut in dubium revocari minime possit, hæc virulenta Dogmata, quæ absque horrore audiri non possunt, etiamnum hæreticis probari tanquam præcipua doctrinæ suæ capita, sicut invictis momentis petitis ex eorum Synodis, Confessionibus Fidei & Operibus demonstrat clarissimus *Antonius Arnaldus*, in aureo libro, quem adversus illos Gallico idioma te lucubravir, & cui titulus est: *Le renversement de la Morale de Jesus Christ par les erreurs des Calvinistes touchant la justification*, idest, *Doctrina Moralis Jesu Christi erroribus Calvinistarum de justificatione omnino profligata*.

D. Hæ Synodi, quas hætenus percensui, quæque tum a Græcis Schismaticis, tum ab hæreticis Sæculo XVII. fuerunt celebratæ, duo mihi luculentissima suppeditant argumenta ad probandum Sectas Lutheranorum, Calvinistarum, & aliorum nostri temporis Hæreticorum esse Synagogas Satanæ. Sic enim primum argumentor: Illæ Sectæ sunt Synagogæ Satanæ, quæ ea Fidei dogmata credere nolunt, quæ perpetua utriusque Ecclesiæ, Latinæ videlicet, ac Græcæ consensione probantur; atqui ex Synodis, quas Græci Schismatici in Ecclesia Orientali Sæculo XVII. contra Lutheranos, & Calvinistas convocarunt, liquido constat, Sectas horum hæreticorum nolle ea Fidei credere dogmata, quæ perpetua utriusque Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ consensione probantur: ergo Lutheranorum, Calvinistarum, aliorumque

noſtri temporis hæreticorum Sectæ ſunt Synagogæ Satanæ. Aliud argumentum ſic inſtillo. Hæ Sectæ ſunt Synagogæ Satanæ, quæ præcipua doctrinæ ſuæ capita in Synodis variarunt, mutarunt, interpolarunt, atque doctrinam Moralem Chriſtianam, inductis pernicioſis dogmatibus, corruerunt; atqui Sectæ Lutheranorum, Calviniſtarum, aliorumque huius tempeſtatis hæreticorum præcipua & ut vulgo ajunt, fundamentalia doctrinæ ſuæ Capita in Synodis Sæculo XVII. habitis variarunt, mutarunt, interpolarunt, atque Doctrinam Moralem Chriſtianam execrandis laxitatibus corruerunt; ergo Lutheranorum, Calviniſtarum, aliorumque huius temporis hæreticorum Sectæ ſunt Synagogæ Satanæ. Sed in proponendis adverſus illorum hæreticorum Sectas argumentis, quorum evidentia ſat, ſuperque patet ex his, quas hætenus memoravi, Synodis, diutius immorari non debemus. Præſtat nunc, ut ea percurramus Concilia Provincialia, Nationalia, vel Diœceſana, quæ Sæculo XVII. in Eccleſia Romana, ſola ac vera Chriſti Sponſa, tum ad proſcribendos enatos errores, tum ad ſanciendam Eccleſiæ diſciplinam, tum denique ad reformandos mores fuerunt celebrata.

M. Incipiam a Conciliis, quæ Sæculo XVII. in Galliis habita fuerunt, eaque juxta ordinem Chronologicum percurſabo. Primum Concilium Provinciale, quod in Gallia Sæculo XVII. fuit celebratum, eſt Concilium Narbonenſe, a *Ludovico de Vervins* Archiepiſcopo, & Primate Narbonenſi anno 1609. indictum, in quo multa ſtatuta ac decreta ſunt, ex quibus pauca, quæ ſingulari obſervatione digna videntur, hic inferam. In primis, circa Doctrinam Chriſtianam diſtriſte prohibet iſtud Concilium Narbonenſe, ne quis Sacra Biblia, Gallico idiomate conſcripta, legere, aut domi retinere poſſit, niſi ab Epifcopo, aut ejus Vicario Generali obtenta licentia, quam non concedent, niſi prius iſdem viſis, lectis, & approbatis, ne venenum ab hæreticis ſparſum, in permultis Verſionibus blande ſerpens, animas alioqui piſas inficiat. Secundo; ut nemo a Qua-

dragemiſmalis jejunii lege abſque legitima cauſa ſe ſe eximere poſſet, præcipit iſtud Concilium Narbonenſe Medicis, ut, propriæ ſuæ ſalutis memores, ſedulo caveant, ne nimia facilitate cujuſpiam male affectam ſanitatē teſtentur, ſibiſque parent gehennam, alios nimia adulatione perdentes. Tertio, circa Sacramentorum adminiſtrationem decernit Concilium Narbonenſe, ut Parochus, ad quem Sacramentorum adminiſtratio ſpectat, purus ſit & ab omni lethaliſ peccati labe alienus, eoſque a participatione Sacramentorum arceat, qui ad ea ſuſcipienda elata fronte, vel arma geſtantes accedunt, & exteriori corporis geſtu internam non produnt devotam animi ſubmiſſionem. Statuit etiam idem Concilium, ut nullo pacto permittatur ſceminis ad Altare propius accedere, cum Divina peraguntur, nec eis licitum ſit parare Altare, aut Sacerdoti Miſſæ Sacrificium celebranti miniſtrare, cum ſceminæ ſilere debeant in Eccleſia, & propter Sacerdotes faciem velare. Denique, Concilium Narbonenſe Epifcopis præbet ſaluberrima documenta, videlicet, ut quotidie certam ſibi horam ſumant, quam in ſtudio, & exercitatione Divinarum contemplationum iſumant, profeſſis diebus Miſſæ ſacrificio interſint, Dominicis vero & feſtivis diebus Miſſam celebrent, & Divinis officiis adſint: Ut Officiarios, & maxime officiales ac Promotores, Viros proba vita & doctrina conſpicuos inſtituant: Ut ſe faciles ad euntibus præbeant, egentibus largas eleemoſynas concedant, inimicos reconcilient, infirmos viſitent; convivia non faciant frequentia, a Laicorum nimia familiaritate abſtineant, petentibus Conſilium dent, & aſſiſtos benigne conſolentur; in domibus ſuis ſceminas non admittant, domeſticos de Fide bene ſentientes, modeſtos, & pios habeant, quos ſemel in menſe conſiteri, & Sacram Eucharistiæ ſumere procurent, & lectiorem ſacrorum Librorum in menſa per Clericum faciendam: Ut frugali menſa & mediocri ſupelleſtili contenti ſint, atque in reliquo vitæ genere frugalitatem ſequentur, & mediocritatem, caveantque, ne quid in tota familia ſua ab hoc ſancto Inſtituto alienum appareat, quodque ſim-

simplicitatem, pietatem, divini cultus ardorem, & vanitatis, mundique contemptum non præferat. Ut tonsuram semper conspicuam gerant in capite grandiore multo quam ceteri Sacerdotes, tanquam a terrenis curis magis abstracti: Ut picturas omnes, profanas res representantes, domi non retineant, omnino rejiciant, easque tantum habeant, quæ ad pietatem promoveant influentes: Denique, ut universam Diocesim, si non singulis annis, tertio saltem quoque anno visitent, moderato tamen comitatu, ne subditos nimis sumptibus opprimant, domique habeant Clericos decenti seu Clericali habitu indutos, illosque non retineant, nisi sint bonæ existimationis, seu morum probitate bene apud omnes audiant. Hæc sunt utilissima, quæ Concilium Narbonense Episcopis, quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam suam, suppeditavit documenta, ad quæ si ipsi vitæ suæ rationem, uti par esset, exigerent, pristinus Ecclesiæ propediem restitueretur splendor, & Disciplinæ Ecclesiasticæ, quæ temporum injuria collapsa est, restauraretur vigor. Aliud Concilium, quod in Galliis sæculo XVII. habitum est, vulgo dicitur Senonense, eo quod a *Jacobo Davio Perronio*, Cardinali, Archiepiscopo Senonensi, indictum sit, licet fuerit Parisiis celebratum anno 1612. tempore *Pauli V.* Pontificis Max. & *Ludovici XIII.* Galliarum Regis. In hoc Concilio Senonensi libellus, cui, absque nomine Auctoris, & Typographi, titulus erat: *De Ecclesiastica Potestate*, damnatus est, ob multas, quas continebat, propositiones, expositiones, & allegationes falsas, erroneas, scandalosas, schismaticas, & hæreticas. Verus libelli Auctor fuit *Edmundus Richerius*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, sicut in superiori Colloquio jam observavimus. Censuram latam in hunc *Edmundi Richerii* libellum vehementer approbavit *Paulus V.* Pontifex Max. & *Andreas Duvalius* Doctor Sorbonicus, ac Regius Theologiæ Professor, qui prædictum libellum confutavit, plurimum commendat Episcopos, qui in hoc Concilio Senonensi prædictum libellum censorio stigmate confixerunt, aitque, illos veterum Galliæ

Episcoporum in retundendis erroribus, & fugandis hæreticorum monstris zelum fuisse imitatos. Verum, cum hic *Edmundi Richerii* libellos *De Ecclesiastica*, & *Politica Potestate*, per Gallias sparsus, in multorum manibus versaretur, ac periculum esset, ne novæ, erroneæ, & perversæ sententiæ in eorum animos irreperent, & in Ecclesiæ perniciem impune grassarentur; hoc periculum avertere volens *Paulus Huraltus Hospitalius*, Archiepiscopus Aquensis, eodem anno 1612. Episcopos Provinciæ Aquensis, ad Aquas Sextias (quæ urbs est Gallo-Provinciæ) convocavit, ibique Concilium, dictum Aquense, celebravit, in quo hic libellus iterum damnatus est. Hac utriusque Concilii, Senonensis, & Aquensis, censura perstrictus *Edmundus Richerius*, hujus male consarcinati libelli Auctor, divina affulgente gratia, resipuit, & ab erroribus, quibus suum libellum respererat, resiliit. Nec solum, ut in superiori Colloquio jam annotavimus, coram dignis testibus *Edmundus Richerius* declarationem a se anno 1629. scriptam consignavit Eminentissimo Cardinali *Richelæo* Provisori Domus Sorbonæ, in qua diserte profitetur, se, libellumque suum *De Ecclesiastica*, & *Politica Potestate*, ac quascumque ejus propositiones, Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, & Sanctæ Sedis Apostolicæ judicio subicere, & quatenus contrariæ illæ essent eidem Ecclesiæ Romanæ (quam Matrem & Magistram omnium Ecclesiarum, & infallibilem veritatis agnoscit) declarat, eas a se sincero animo improbari ac damnari; sed etiam in declaratione non contentus *Edmundus Richerius*, cum aliquanto post editam declarationem lethali morbo correptus lecto decumberet, sumpto a Parocho suo Sacratissimo Viatico, coram illo, & multis adstantibus palam professus est, se sponte, & absque ullo potentissimorum Virorum, ut plerique clanculum susurrabant, declarationem prædictam edidisse, immo, se ad eam redintegrandam, seu repetendam paratissimum esse. Quod coram Notario Apostolico plures probatissimæ fidei, & omni exceptione majores oculati, & auriti testes declararunt, ac prædictæ declarationis, ejusque jam imminente mor-

morte, renovationis exemplaria, cum testium subscribentium nominibus, *Andreas Durvallius*, Parisiensis Doctor, jam a me laudatus, præmisit suo Tractatui *De Suprema Summi Pontificis Potestate*, in Admonitione ad Lectorem in Tomo posteriori suorum Operum editionis anni MDCXXXVI. Si plura de infausta sorte, quam nactus est hic libellus *De Ecclesiastica, & Politica Potestate* ab *Edmundo Richerio* editus, & de turbis, quæ in pluribus Comitibus Sacræ Facultatis Parisiensis illius occasione excitatæ sunt, scire desideres, leges *Bibliothecam juris Gallici*, idiomate Gallico conscriptam, ubi, verbo *Syndicus*, turbæ, quas in Galliis excitavit seditiosus hic libellus, accurate referuntur, a quibus omnibus repræsentandis hic consulto abstinemus, quia non minus paci, quam brevitati consulendi nobis incumbit necessitas. Galliam non multo post turbavit etiam alius libellus, hunc præferens titulum: *Optatus Gallicus de cavendo Schismate*, absque Auctoris, & Typographi nomine, surrice in lucem emissus; qui cum multa contineret, quæ magis ad servitutem Ecclesiæ tendere, & ad Schisma viam sternere videbantur, primum a Consistorio regio prohibitus est distrahi ac vendi: deinde, in Cætu Eminentissimorum Cardinalium, ceterorumque Gallicanæ Ecclesiæ Antistitum, qui tunc Lutetiæ reperti sunt numero unde viginti, censura notatus ac damnatus est. Ex quo quilibet facili negotio intelligere potest, securius esse sibi & Musis intra siparium canere, quam temere velle se seingere in negotio & jurisdictione utriusque Potestatis, Ecclesiasticæ videlicet & Politicæ, eosque omnes, qui absque ea, quæ debetur, circumspectione maxima, de utraque potestate loqui aut scribere præsumperunt, quasi ad lapidem caput impingentes, fuisse contritos, juxta illud Matthæi cap. 21. *Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur, super quem vero ceciderit, conteret eum*. Ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam Concilium Provinciale Eminentissimus Cardinalis *Franciscus Surdisus*, Burdigalensium Archiepiscopus, Aquitanix Primas, convocavit Burdigalæ anno

MDCXXXIV. sedente Summo Pontifice *Urbano VIII.* & regnante in Galliis *Ludovico XIII.* In eo Burdigalensi Concilio actum est de Disciplina, & morum reformatione, ac jurisdictione Ecclesiastica, atque inter alia Decreta, quæ in eo edita sunt, statuitur primo, ut Episcopus his, qui ejus Ecclesiæ ac jurisdictioni subditi sunt, per semetipsum Ordines conferat, nisi ægritudine aut alia iusta causa impediatur: qua subsistente, subditos suos non aliter quam jam probatos, examinatos, & de quorum probitate, moribus, & conversatione per denunciations in Ecclesia factas sibi constet, ad alium viciniorem Episcopum, seu alios certos, non quoscunque dimittat, causam in litteris exprimendo, cur a se non potuerint ordinari; neque ad plures Ordines Sacros suscipiendos, sed ad unum Ordinem duntaxat mittantur. Quod quidem ut summa diligentia observari possit, ibidem districte præcipitur, ut nullus deinceps a quoquam Episcopo, etiam cujusvis generalis aut specialis Rescripti vel privilegii prætextu, etiam statim temporibus, promoveatur, nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur: *si secus fiat*, ait istud Burdigalense Concilium, *Ordinans a collatione Ordinum per annum, juxta Sacri Concilii Tridentini Decretum, & Ordinatus a susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus*. Præterea, idem Concilium Burdigalense doctrinæ Moralis Christianæ puritati consulere volens, tulit in libros cujusdam *Petri Milhardi* de casibus conscientie censuram, his verbis conceptam: *Quia vero inter casus conscientie a Petro Milhardo vulgari sermone in lucem editos, multa sunt, quæ potius animas pusillorum offendunt, quam edificent, dum Simonia & Usura circumstantiam ita delineat, ut ejusmodi peccatis, quasi viam aperire magis, quam præcludere videatur, necnon libertinis ansam aliquam dare, prætextu pravae multorum consuetudinis, impune violandi generalia illa præcepta Ecclesiastica de audiendo sacro diebus festis, & jejunandis Quadragesima temporibus: Nos his, aliisque per-*
mul.

multis de causis lectionem librorum omnium, quos prædictus Milhardus de causibus Conscientiis quorvis idiomate conscripsit, & quocumque titulo censeantur, omnibus Provinciis fidelibus omnino interdictum: invigilent Ordinarii censuris, cum opus fuerit, adhibitis, ne ejusmodi, aut alius erroribus sibi commissa plebes inficiantur. Missa facio, ne longior sim, alia Concilii Burdigalensis Acta ac Decreta, quæ Parisiis anno MDCXXV. typis edita sunt, & Disciplinæ Ecclesiasticæ, morumque spectant reformationem. Ejusdem Concilii Burdigalensis, sicut & aliorum Conciliorum Provincialium Galliar, quæ mox indicavimus, videlicet Narbonensis, Senonensis, & Aquis, Acta & Decreta extant in Tomo XI. Conciliorum Generalium, quæ Joannes Harduinus, e Societate Jesu, Parisiis in Typographia Regia anno 1715. excusa publicavit.

D. Hæc sunt itaque omnia Concilia Provincialia, quæ Ecclesia Gallicana Sæculo XVII. celebravit?

M. Præter hæc, jam a me laudata, Concilia Provincialia, Episcopi Gallicani singulis quinquenniis habuerunt Sæculo Ecclesiæ XVII. Comitia Generalia, quæ vulgo dicuntur Conventus Cleri Gallicani, & sunt instar Synodorum Nationalium, quem morem etiamnum retinet Clerus Gallicanus. Infinitus profecto esset, si hic vellem singillatim percurrere omnes Cleri Gallicani Conventus, qui simul collecti, & sex Tomis in Folio comprehensi, Parisiis anno MDCLXXV. in lucem editi sunt, hunc titulum præferentes: *Recueil des Actes, Titres, & Memoires concernant le Clergé de France, seu Collège Aſſorum, Titularum, ac Documentorum Clerum Gallicanum spectantium*. Non permittunt itaque nostrorum Colloquiorum angustia, ut de his omnibus Cleri Gallicani Conventibus differamus, immo, cum omnes illi Conventus ad eundem finem referantur, videlicet ad extirpandas penitus in Gallis reliquias Sectarum Lutheri & Calvini, & ad obtinendam a Rege Christianissimo promulgationem Concilii generalis Tridentini in Galliarum Regno: ad damnandos emergentes errores, po-

tissimum Janſenii, ad faciendam Disciplinam Ecclesiæ, & ad stabilendam ac vindicandam auctoritatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam; ad conservandam puritatem doctrinæ Moralis Christianæ; & demum ad instituendam rerum temporalium Cleri Gallicani rectam administrationem; cum, inquam, ad eundem finem referantur omnes. Conventus Cleri Gallicani, supervacaneum omnino esset de his singulatim impresentiarum agere, tibi quæ earundem rerum, quæ in his statutæ sunt, iterata repetitione fastidium intempere creare. Abunde igitur sufficit duos celeberrimos hic proferre Cleri Gallicani Conventus, in quorum primo accurate præscribuntur omnia, quæ ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam conducere possunt: in altero damnantur tum errores Cornelii Janſenii, Episcopi Iprensis, tum etiam quorundam laxiorum Casuistarum, qui Sæculo XVII. doctrinam Moralem Christianam multis corruptelis labefactare moliti sunt. Prior Cleri Gallicani Conventus, qui totam complectitur Disciplinam Ecclesiæ Gallicanæ, quam ceteri postea ejusdem Cleri Conventus Sæculi XVII. confirmant, dicitur Melodunensis. eoquod Meloduni sub finem Sæculi XVI. hoc est, anno 1579. fuerit convocatus, continetque quadraginta Titulos, Disciplinam Ecclesiæ, morumque reformationem spectantes, quos breviter indicabimus, & res, quæ in præcipuis Titulis sunt majoris momenti, summam delibabimus. Primus Titulus obligat omnes fideles ad profitendam publice Catholicam Fidem Ecclesiæ Romanæ. Secundus Titulus hortatur Prælatos, ut jugiter excubias agant, summaque diligentia caveant, ne scilicet Hæreses, & Hæretici irruant in Ovile Christi. Tertius, est contra Blasphemos, qui gravibus penis subjacere debent. Quartus est contra Magos, Arislos, Divinatores, Sortilegos, Necromanticos, Pyromanticos; Chiromanticos, Hydromanticos, & alios hujusmodi, aut alterius generis hujus superstitionis macula pollutos. Quintus Titulus præfigit Ecclesiarum Visitationem, & cuncta, quæ ab Episcopis tempore Visitationis fieri

fieri & observari debent. Sextus Titulus dierum Feltorum cultum imperat, prohibetque, ne festivis diebus officinæ omnino, aut aliqua ex parte aperiuntur; ne Aurigæ, aut quivis alii vectores suas publicas vecturas exerceant: ne nundinæ, præcipue in Templorum Vestibulis, claustris, aut portis exerceantur, aut culinæ admittantur: ne Moriones, & Sallatores Festa Suburbiorum cum tympano prænuntient populis urbium, ut eos ad luxum, voluptates, & ebrietates a sua Paræcia evocatos ad se trahant: ne ludiequestres, certamina, saltationes, aut alia inania ludrica, & prophana diebus Feltis peragantur, sed potius instruantur & edoceantur populi ad memorias Sanctorum recolendas, ad sectanda eorum vestigia, ad participationem & meritum & precum Sanctorum, quæ omnia ut assequi valeant, monendi erunt, ut & prædicationi Verbi Dei, & Horis ac divinis Officiis, Sanctorum recolendis virtutibus, ac præcipue Dei eximiis in memoriam revocandis beneficiis, intersint assidue. Septimus Titulus spectat Sacramenta in genere, præcipitque Parochis, ut Sacramentorum Vim pro suo subditorum captu sapissime explicent, hortenturque eos ad assiduam poenitentiam, & Eucharistiæ perceptionem, præsertim in Nativitatis Christi, Paschatis, & Pentecostes, ac aliis Ecclesiæ solemnitatibus. Titulus octavus agit de Sacramentis in specie, & primum de Baptismo, damnatque abusum a quibusdam inventum, qui in Baptismo nomina turpia, ridicula & prophana imponebant; atque ad tollendum de medio prædictum abusum, jubet ut honestiora duntaxat & pietatem Christianam redolentia nomina, quæ in Catholica Ecclesia recepta sunt, admittantur in Baptismo. Nonus Titulus versatur circa Confirmationem, & injungit Parochis, ut populos suæ curæ concreditos ad hujus Sacramenti susceptionem vehementer adhortentur, eosque edoceant, quanta cum fiducia & animi puritate illud suscipere debeant, quo cœlestibus ex eo perceptis gratiis roborati, adversus ingruentes insidias Diaboli, Mundi, & Carnis impetus fa-

cile victores evadere possint. Decimus Titulus exponit ea, quæ attinent ad augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, statuitque ut ad frequentem communionem cum Fidei sinceritate, spei confidentia, charitatis ardore, ac animarum puritate populi excitentur: Ut convicti concubinarij, sœneratores, ac juratores blasphemij, aut alij publice peccantes, ad Sacram Communionem, donec resipiscant, & mores emendent, non admittantur: Ut juvenes, qui primum ad tanti Sacramenti sumptionem admitti volunt, per dies aliquot, antequam fiant illius Sacramenti participes, ad Fidei sinceritatem, usum, & fructum tam augusti Sacramenti diligenter instituantur. Undecimus Titulus præscribit ea, quæ spectant celebrationem Missæ, decernitque, ut omnis turpis ex Missarum celebratione abarceatur quæstus, & omnis superstitionis incantationis impietas, aut sortilegij: Ut dum Missæ celebrantur, absint ab Ecclesia deambulationes, sive Clerici, sive Laici sint, si vero incorrigibiles sint, ab Episcopo castigentur, & si necessitas exigat, Excommunicationis pœna feriantur: Ut a novarum (sicut vulgo dicitur) Missarum celebratione choreæ, sumptuosa convivja, & alij, si qui irrepsent, abusus penitus abigantur, & in tanta Mysteriorum celebratione adsit omnis modestia, & gravitas, absitque omnis indecens gestus ac celeritas, & audientes Missam pariter orantes devote & decenter se componant. Titulus Duodecimus tractat de Sacramento Poenitentiae, sancitque, ut tales seligantur excipiendis Fidelium Confessionibus, qui sint pietate, doctrina, & prudenti judicio præditi, ne animarum medela impuris, imperitis, & imprudentibus committatur: Ut beneficio absolutionis non donentur hi, qui sunt usurarii, vel concubinarij publici, aut qui renuunt satisfactiones, vel restitutiones qualescumque facere: Ut publice peccantibus publica injungatur poenitentia, sicut a Synodo Tridentina præceptum est. Titulus decimus tertius statuit, ut ab omnibus observetur Quadragesimæ & quatuor Temporum jejunium, quod ornari debet

pre-

precum assidue, victus honeste tenuit, & elemosinarum pia largitione. Prohibet insuper omnia mala, videlicet luxum, ebrietates, ludos, & alia forte deteriora, quæ, appetente Quadragesimæ tempore, idest, in carnispriviis, & in ludicris feriis genialibus, quæ vulgo Bacchanalia dicuntur, cum gravissimo multorum damno, & scandalo fieri solenne est; quasi Sacra Quadragesima ingluviem & impietatem omnem intui sui loco habere debeat, & impio superstitioſæ gentilitatis more conspurcari. Decimus quartus Titulus, qui est de Extremæ Unctionis Sacramento, præcipit Parochis, ut omnem operam adhibeant, quo infirmi, dum adhuc sunt sanæ mentis, ac sui compotes, cum omni in Deum fiducia, & omnium terrarum rerum abjecta cura, hoc Sacramentum suscipiant. Decimus quintus Titulus, qui est de Sacramento Matrimonii, monet nubentes, ut sedulo caveant, ne Sacre Christianorum nuptiæ in Bacchanalia convertantur, eosque excommunicatione percelli debere declarat, qui fortiligia, veneficia, aut incantationes in illos qui matrimonia contrahunt, aut benedictionem nuptialem suscipiunt, sacrilegio ausu exercent. Decimus sextus Titulus, qui est de Sacramento Ordinis, & de vita ac honestate Clericorum, injungit Clericis, ut maxima cum attentione, ex affectu cordis & elevata mente, nocturnum diurnumque Officium recitent. Quod si cordis puritas, animi ardor, & summa attentiorum requiruntur in precibus Horariis recitandis, quantum putamus decere eos, qui ad tremenda Myſteria peragenda accedere curant: Animo ergo, sunt ipsissima verba Episcoporum Ecclesiæ Gallicanæ, *assidue revolvant Presbyteri duplicem ab Apostolo relatum in temere id præsumentes utronem: alteram, qua ait: iudicium sibi manducat & bibit: Alteram vero: Propterea infirmi multi, & dormiunt multi; addentes illud Christi: nolite Sanctum dare canibus: ac Iuda temerarii ultionis perpetuo memores, in quem, post acceptam lucellam, intruisse Satanam legimus, non quia malum malus accepit, sed quia bonum male malus accepit, ut ait S.*

Augustinus. In Titulo decimo nono Episcopi Ecclesiæ Gallicanæ tres causas referunt, ob quas male audit Clerus. Prima est omnium malorum radix cupiditas, ex qua sacrilegia, simoniæ, & omnis ferme malorum cohors prodit. Abstineant ergo Sacerdotes (sic præcipiunt Episcopi Gallicani) primum a rerum terrendrum cura, & omni etiam negotium tutela, & curatela, nisi aut religionis causa aut necessitas suadeant. Caveant a litibus & processibus. Servos Dei non oportet litigare; multo magis a nequissimis procurationis, aut caufidico munere, nisi quantum per canones licet, abstinere debent. Sit procul omnis turpis lucri aviditas, & proinde ab omni, lucranda pecunie gratia, sordida arte recedant. Non theatricam profiteantur vanitatem, hoc est, non histriones agant, non citharados, non compositos, quandoquidem olim tanta in Clero operabatur honestas, ut ne nuptialibus quidem parentum, aut amicorum conviviiis interesse liceret; nec tabernis, nisi urgente necessitate ipsa, intrare attentent. Non fortiligia, veneficia, multo minus autem incantationes sectentur; turpis lucri gratia. Duas alias causas, ob quas Clerus male audit, ajunt Episcopi Gallicani, esse luxum & fastum. Sed nihil tam indecens & inhonestum esse censent iidem Episcopi Gallicani, quam dum Clerici & Sacerdotes, ventris aut cupiditatis gratia, sunt Laicorum mancipia, ac mulierum deambulones, aut procuratores, vel domus Laicæ Præfecti, ita ut hi, quos gregis Domini decebat esse Duces, hant totius populi caudæ, & turpissimæ alligentor servituti. Titulus decimus octavus, qui est de promotione ad Ordines Sacros, mandat, ut tales ad Ordines Sacros promoveantur, quales & populi salus, & temporum necessitas, ac muneris gravitas exigunt, sicut statuit sancta Tridentina Synodus, qui videlicet sint pietate, doctrina, & morum integritate ornati, & qui diebus Dominicis ac festivis, nisi jure impediuntur, sacrum facere non omittant. Canonici Horarum Officium & preces persolvant diebus singulis, sub fructuum Ecclesiasticorum privatione, si sint aliquo Beneficio donati. Titulus decimus nonus,

nus, qui est de Episcopis, hanc unam eis proponit Apostolicam Regulam, ut nimirum sint irreprehensibiles, sobrii, prudentes, ornatī, bene præpositi, non Neophyti, sed testimonium bonum habentes ab iis, qui foris sunt. Titulus vigesimus, qui est de Canonicis, statuit, ut Canonici preces & divina Officia non cūsum, sed devote, attente, & graviter in Choro recitent, iisque districte inhibet, ne in Ecclesia deambulationes agant, ne in Choro, dum sacra Officia celebrantur, aut vagentur, aut loquantur una, aut otiose taceant, sedeant indecore, aut strepitus edant. Titulus vigesimus primus, qui est de Parochis, mandat his, quibus incumbit cura animarum, ut instruendis ad Fidem & morum integritatem gregibus diebus singulis, vel saltem Dominicis, sedulo invigilent, ad populum sacram concionem habeant, pauperum, Orphanorum, Viduarum, ac Virginum sollicitudinem haud parvam habeant, vitia publica & privata prudenter corrigant, & corrigenda curent; lites componant, ab omni simoniæ labe puri sint, dies Festos rite & Christiane servari satagent, & ab omni cupiditate atque avaritia sint alieni, verbi Apostolici jugiter memores, dicentis: *habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*. Titulus XXII. est de Residentia. Titulus XXIII. complectitur *Capita de Reformatione Regularium*. Titulus XXIV. præstituit leges observandas in Seminario, quod juxta Concilii Tridentini Decretum Sessione 23. cap. 18. institui debet in quavis Diœcesi. Denique, insequentes Conventus Melodunensis Tituli spectant *res temporaneas, Hospitalia & Infirmarias*, quas vulgo *Leprosarias* vocant; *Causas pias; cultum & ornatum Ecclesiarum; funus & exequias Catholicorum; conservationem bonorum Ecclesiasticorum; Forensē Episcoporum jurisdictionem; pœnas, quæ publicis criminibus, præsertim meretricibus, Lenonibus, Concubinariis, & Usurariis infligi debent, & ea quæ Ludimagistri, Vicarii Foranei, & Archipresbyteri tenentur obire Officia &c.* Quæ omnia late explicantur in hujus Episcoporum Gallię Conventus Melodunensis Constitutionibus, quæ extant Tomo I.

Collectionis Actuum, Titulorum, Documentorum Clerum Gallicanum spectantium a pag. 336. usque ad pag. 475. Hæc autem Disciplina Ecclesiasticæ Capita, in hoc Cleri Gallicani Conventu Melodunensi sancita, alii deinceps ejusdem Cleri Conventus generales, qui Sæculo XVII. fuere celebrati, confirmarunt, quos proinde hic referre superfluum omnino foret. Sufficiet observare, Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & ceteros ex cunctis Galliarum Regni Provinciis Delegatos Viros Ecclesiasticos, qui a Regibus Christianissimis nunquam obtinere potuerant frequentissimis licet precibus, ut Generale Concilium Tridentinum regia auctoritate in Galliarum Regno promulgaretur, tandem in generali Conventu Cleri Gallicani an. MDCXV. Lutetiæ Parisiorum habito Sacrum Concilium Tridentinum unanimi consensu recepisse, illudque se observaturos promississe ac jurasse, promovente id imprimis ingenti Fidei ac Disciplinæ zelo Cardinali Francisco *Rupisfocaldio*, natalibus, pietate, doctrina, omnique virtutum genere, longe etiam supra dignitatem conspicuo.

D. Ex Constitutionibus, quas in hoc Conventu Melodunensi edidit Clerus Gallicanus, probe compertam habeo Disciplinam, quæ Sæculo decimo septimo obtinuit in Ecclesia Gallicana. Quapropter, missis aliis generalibus Conventibus, quos ad eandem Ecclesiæ Disciplinam vel confirmandam, vel restaurandam eodem Sæculo frequenter indixit Clerus Gallicanus, paululum nunc differamus de alio celebri Cleri Gallicani Conventu, in quo, ut mox ajebas, Galliarum Episcopi damnarunt tum errores *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, tum laxiorum Casuistarum, qui Sæculo decimo septimo in moralem Theologiam plures corruptelas, & novas opiniones, in salutis negotio admodum periculosas, invexerant.

M. Clerus Gallicanus in Conventu Generali anno MDCC. habito in Palatio Regio San-Germano congregatus, Censuram tulit in centum viginti septem propositiones, quarum bene multas, quæ de industria a laxioribus Casuistis

excogitatae fuerant, sive ad tollendam necessitatem praeceptorum de dilectione Dei & amore proximi, sive ad excusanda homicidia, duella, fornicationes, adulteria, furta, falsa testimonia, mendacia, perjuria, usurae, simoniae, & calumniae, peccata, jam Summi Pontifices *Innocentius X.* & *Alexander VII.* in suis Constitutionibus confixerant, sicut in superiori Colloquio agendo de Haeresibus, & erroribus Saeculi XVII. sat superque commonstravimus. Ne igitur actum agere videamur, consulto abstinemus a recensendis illis corruptelis, seu erroneis ac flagitiosis laxiorum Caluistiarum opinionibus, quarum damnationem jam a Summis Pontificibus, mox a melaudatis, Romae promulgatae, publicarunt Episcopi Gallicani in ea Censura, quam in materia Fidei & Morum ediderunt in eo Generali Conventu habito in Palatio Regio San-Germano prope Parisios, easque duntaxat hic referemus propositiones quae post obitum Summorum Pontificum *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* a Jansenistis, & laxioribus Casuistis per Gallias disseminatae, jure optimo, ne dirum virus latius serperet, a Galliarum Episcopis in hoc Conventu San-Germano proscriptae ac censuris confixae fuerunt. In primis, doctissimi illi Galliarum Episcopi causam, quae potissimum illos adduxit, ut has centum viginti septem propositiones, & praesertim illas, quae Moralis Doctrinae Christianae puritatem labefactabant, censura notarent, aperiunt his verbis: („ Sed enim incredibile dictu est expellimur a principis, tota licet reluctante Ecclesia, quanta malorum incrementa provenerint; subtilioribus ingeniis in id unum intentis, ut eo quisque se vel maxime Theologum videri velit, quo plura ejusmodi inventa in probabilitatis auctoritatem adduxerit. Verum, haec constabilire, aut per eam speciem mentes infirmorum in falsam & noxiam securitatem inducere, nihil est aliud quam animas perdere, ac doctrinas & mandata hominum, vanaeque traditiones, exemplo Pharisaeorum, divini mandati loco obtrudere. Quare, tot errorum experientia victi, necesse habuimus ipsam malorum radicem excindere, eam scilicet opinan-

di rationem, quae ignota Sanctis Patribus, tanta de rebus maximis dissidia peperit &c.,) Hac praemissa admonitione, Episcopi Gallicani censura perstrinxerunt centum viginti septem propositiones, quarum duntaxat aliquas hic subjiciemus, illis in integrum praetermissis, quas jam a Romanis Pontificibus *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* proscriptas in superiori Colloquio descripsimus. Prima propositio in Conventu Cleri Gallicani congregati in Palatio San-Germano damnata his verbis concepta est: („ Jam tandem Ecclesiae & Regnorum Principes ex hoc clarissimo argumento agnoscunt, phantasma Jansenii quaesitum ubique, sed nusquam reperiunt, praeterquam in laborante, quorundam phantasia. Altera propositio: Constitutione *Innocentii X.* nihil aliud actum, quam ut renovarentur, & exacerbarentur disputationes..... In eandem viam pertractus est *Alexander VII.* ut homo ab hominibus facile impellendus in eas res, quae parum ejus officio convenirent..... *Innocentius* quoque *XII.* cum ex officio teneretur claram proferre sententiam, generalibus aequivocisque verbis adhibitis, dat locum existimandi, se non ausum esse clarius loqui, tanquam errare metuentem..... atque illud, in sensu obvio, ejusdem Pontificis, magis adhuc generale est & vagum, quam verba *Alexandri VII.* in sensu a Jansenio intento... Episcopi denique Gallicani Libertates Ecclesiae Gallicanae, sub earum asserendarum specie, labefactarunt super suscipienda Constitutione *Innocentii X.* contra Jansenium. Tertia propositio. Aliquam huic malo medicinam attulisse videbatur *Innocentius XII.* in Brevis suo die 6. Februarii an. 1694. Verum mitigationem illam praesumptam non parum extenuavit Brevis dato die 24. Novembris an. 1696. ubi Pontifex diserte negat, Constitutionem, aut Formularium *Alexandri VII.* Brevis suo alterata aut reformata.... in aliqua minima ejus parte.... Nec placet eorum opinio, quae ex ipso primo Brevis die 6. Februarii anni 1694. edito, aliquid mitigationis circa factum tentavit exculpere..... Sed & nihilo majorem in quaestione juris progressum factum esse jam quoque convenit ostendere. Quar-

2a propositio: Circa condemnationem Augustini Jansenii, opus esset Collatione regulari habita, vel coram iudicibus a Romano Pontifice, vel a Rege datis.... Nondum omnes interierunt, qui sciunt deliberationes (de Janseniano negotio) quas nunc Episcopi ut regulas suarum hodiernarum deliberationum (circa novum Quietismum sumunt) Cleri Gallicani æternum fore præjudicium. ,,) His quatuor propositionibus, quæ Jansenismum spectant, Clerus Gallicanus hanc Censuram inussit: *Hæ quatuor propositiones, quibus inquieti homines Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutiones, Innocentii quoque XII. Brevia æquissima, & ab omnibus approbata, aperte contemnunt, Episcopus Gallicanos, rebus iudicatis adherentes, incessant maledictis, & causam hanc de integro retractari pestulant, tanquam tot Constitutionibus Apostolicis, etiam accedente Ecclesiæ unanimes consensione, causa nondum finita fuerit; falsæ sunt, temerariæ, scandalosæ, contumeliosæ in Clerum Gallicanum, Summos Pontifices, & in universam Ecclesiam, Schismatica, & erroribus condemnatis faventes.* Præter has quatuor propositiones, quæ Jansenismo favent, aliz duæ sequentes, quæ Semipelagianismum instaurant, ab eodem Clero Gallicano fuerunt itidem damnatæ, quarum prima hæc est: *Axioma illud Theologicum, Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam, non solum verissimum est, atque doctrina Scripturæ Sacræ, Conciliorum & Patrum maxime consentaneum: verum etiam per illud significatur obligatio, quam Deus habet dandi gratiam facienti quod in se est, nec solum facienti quod est ex se viribus gratiæ, sed etiam illi, qui cum non habeat gratiam, facit quod est in se Viribus naturæ.* Altera propositio, quæ perinde sapit Semipelagianismum, ista est: *Quia tamen opera solius naturæ viribus elicitæ, omnino sterilia sunt, atque incapacia merendi dona intrinsece, & theologicè supernaturalia; ideo dicimus obligationem, quam Deus habet conferendi gratiam facienti quod est in se viribus naturæ, non oriri ex bonitate talium operum, sed ex pacto inter Christum fidei iussorem nostrum & Patrem inito, ad gratiam hominibus conferendam propter merita Christi, respiciendo ea opera natu-*

ralia ut purum terminum, non ut meritum ullum, aut rigorosam conditionem. Has duas propositiones Semipelagianismum redolentes Clerus Gallicanus ea Censura notavit. *Hæ duæ propositiones; quæ parte causam discernendi inter iustos & non iustos, in opera mere naturalia referunt, Semipelagianismum instaurant, mutatis tantum vocibus. Pactum autem quod inter Deum & Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scripturæ Sacræ, & SS. Patrum traditione prolatum.* Ad infirmanda Motiva credibilitatis, quibus vulgo contra Judæos & Infideles probant Theologi, Christianam Religionem esse veram, quidam laxiores Casuistæ in Galliis hanc propositionem propugnabant, his verbis conceptam: *Religio Christiana est evidenter credibilis; nam evidens est prudentem esse, quisquis eam amplectatur: non evidenter vera; nam aut obscure docet, aut quæ docet obscura sunt, immo, qui ajunt, Religionem Christianam esse evidenter veram, fateantur necesse est falsam evidenter esse.* Infer hinc evidens non esse primo, quod existat nunc in terris aliqua vera Religio: unde enim habes, non omnem carnem corrupisse viam suam? Secundo, quod omnium, quæ interris existunt Religionum, veræ simillima sit Christiana: an enim terras omnes aut peragrasti, aut peragratas ab aliis esse nosti? Tertio, quod & Apostolis & demonibus manifesta fuerit divinitas Christi, idem si doces, docere te oportet, Christum manifeste Deum esse. Quarto, quod assente Deo susa sint Prophetarum Oracula; quid enim mihi opponas, si vel negem illa fuisse vera Vaticania, vel affirmem fuisse conjecturas? Quinto, quod vera fuerint, quæ a Christo edita fuisse commemorantur miracula, quamquam negare hæc nemo prudenter potest. Hanc laxiorum Casuistarum propositionem sequenti Censura perculit Clerus Gallicanus: *Doctrina hæc propositione contenta impia est, blasphemica, erronea, & inimicis Christianæ Religionis favet.* Plures laxiorum Casuistarum Propositiones circa dispositiones & absolutionem Pœnitentis damnavit Clerus Gallicanus, quarum duas duntaxat hic subnectam. Prima hæc est: *Attritio*

ex metu gehennæ sufficit, sine ulla dilectione Dei, sive sine ullo ad Deum offensum respectu; quia talis honesta & supernaturalis est. Altera propositio sic habet: Concilium Tridentinum ideo expresse definivit, Attritionem, quæ non vivificet animam, quæque supponatur sine amore Dei esse, sufficere ad Absolutionem, ut anathema pronuntiet adversus negantes. Primam ex his duabus propositionibus Clerus Gallicanus damnavit his verbis: *Hæc propositio, quæ a dispositionibus necessariis ad absolutionem excluditur quilibet ad Deum offensum respectus, temeraria est, scandalosa, perniciofa & in Hæresim inducit.* Alteram propositionem hac censura ferit Clerus Gallicanus: *Hæc propositio falsa est, temeraria, Concilio Tridentino contraria, & in Hæresim inducit.* Circa peccatores obduratos, qui videlicet diuturna & inveterata peccandi consuetudine eo tandem pervenerunt, ut nullis amplius exagitati conscientiæ stimulis in vitiorum luto hæreant immersi, quidam in Galliis e laxiorum Casuillarum grege hanc protulit & docuit propositionem: *Si peccatores consummata malitiæ, cum blasphemant, & flagitiis se immergunt, non habent conscientie stimulos, nec mali, quod agunt, notitiam, cum omnibus Theologis propugno, eos hisce actionibus non peccare.* Quam propositionem Clerus Gallicanus hac censura perstringit: *Hæc propositio falsa est, temeraria, perniciofa, bonos mores corrumpit, blasphemias, aliaque peccata excusat, & ut talis a Clero Gallicano jam damnata est.* Denique, ut ceteras propositiones a Clero Gallicano damnatas, brevitatis ergo, prætermittam, hanc laxiores Casuillæ propositionem circa Regulam Morum & Probabilitatem docuerunt: *Puto omnia esse hodie melius examinata, & hanc ob rem in omni materia & præcipue in Morali libentius juniores, quam antiquiores lego ... Doctrina Fidei a Veteribus; Doctrina morum magis a junioribus petenda.* Id quam propositionem Clerus Gallicanus hanc Censuram tulit: *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciofa, erronea, SS. Patribus, & antiquis Doctoribus contumeliosa, spreta in moribus Christianorum componendis necessaria Scripturarum ac Traditionis auctoritate.* Graves. Hist. Tom. VIII.

tate & interpretatione Moralem Theologiam arbitrariam facit, viamque parat ad humanas traditiones, & doctrinas, Christo prohibente, stabilicendas. Post absolutas Propositionum Censuras, idem Conventus Cleri Gallicani, in Palatio Regio San-Germano congregati, Declarationem edidit de Dilectione Dei in Penitentia Sacramento requisita, & de Probabilium Opinionum Usu, quam hic integram inferere necessarium esse duxi, eo quod ad quædam dubia pro rei gravitate enucleatius exponenda, & ab ipsis principiis in apertam lucem deducenda, plurimum conducere potest. Sic autem habet hæc Conventus Cleri Gallicani Declaratio: Et quidem de dilectione Dei, sicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ est laboriosus Baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus, hæc duo in primis ex Sacro-Sancta Synodo Tridentina monenda & docenda esse duximus; Primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri, ut præviam Contritionem, eam, quæ sit Charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliet, ut ait Synodus Tridentina Sessione XIX. cap. IV. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter Fidei & Spei Actus, non incipit diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem, sicut statuit eadem Synodus Tridentina Sessione VI. cap. VI. Neque vero satis adimpleri potest utrique Sacramento Vitæ novæ inchoandæ, ac servandi mandata divina propositum, si Pœnitens primi ac maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat, nec sit saltem animo ita præparato, ut ad illud exequendum divina opitulante gratia, sese excitet ac provocet. Placet etiam caveri a Sacramentorum Administris, ne in Pœnitentiæ Sacramento, aliisque Sacramentis conferendis, sequantur opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; neve Pœnitentes, ipsorum fidei animam suam committentes, admonere cessent, ut in pœnitendo inchoatæ saltem dilectionis Dei incant viam, quæ sola secura sit, graviter peccaturi in hoc salutis discrimine, vel eo solo quod

tertis incerta proponant, sicut docet S. Augustinus lib. 1. contra Donatistas cap. 3. & 5. Hæc quantum ad primum caput, quod est de *Dilectione Dei in Sacramento Pœnitentiæ requisita*, postquam declaravit Conventus Cleri Gallicani, alterum deinde caput, quod est de *Probabilium Opinionum Usu*, explanat his verbis: Absit vero, ut probemus eorum errorem, qui negant, *licere sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam*: sed ad rectum usum probabilium opinionum, has Regulas a jure præscriptas agnoscimus. Primum, ut in dubiis de salutis negotio, ubi æqualia utrimque animo sese offerunt rationum momenta, sequamur quod tutius, siue quod est eo in casu unice tutum: neque id consilii, sed præcepti loco habemus, dicente Scriptura: *Qui amat periculum, in illo peribit*, hæc prima Regula. Altera, ut circa probabiles de Christiana Doctrina Sententias, sequamur id, quod Viennense Oecumenicum Concilium circa infusas tam parvulis, quam adultis in Baptismo virtutes decrevit his verbis: *Nos hanc opinionem tanquam probabiliorē, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam & concordem duximus eligendam*. Quod Concilii judicium eo magis ad regendos mores pertinere constat, quo magis ex ipso Fidelium Sanctitas ac salus pendet. Ex hac igitur Regula fit consequens; primum, ut in rebus Theologicis ad Fidei, & morum Dogmata spectantibus, Theologos quidem etiam modernos audiamus, si tamen consonas Sanctis Patribus tradant sententias. Deinde, ut, si ab eis recedant, harum opinionum inhibeatur cursus, nedum earum aliqua ratio habeatur, aut ulla eis tribuatur auctoritas, denique ut nemini liceat eligere eam sententiam, quam non veritati magis consentaneam duxerit. Quod ergo in praxi eam nobis liceat sequi sententiam, quam nec ipsi probabiliorē eligendam judicemus, hoc novum, hoc inauditum, hoc certis ac notis Auctoribus postremo demum Sæculo proditum & ab iisdem pro regula morum positum, repugnat huic Effato a Patribus celebrato: *Quod ubique, quod semper, quod ab omnibus*; nec habere potest Christianæ Regulæ secu-

ritatem. Hoc initium malorum esse, atque omnium antedictarum corruptelarum caput, & Doctrinæ consecutio & series temporum ostendit. Hoc ab Antecessoribus nostris, viris fortibus ac religiosis, censorie notatum, hoc sæpe reprehensum, hodieque reprehendi, nullo incusante, immo, bonis probantibus disferi nemo potest. Nos quoque iis de causis, has novas sententias, in salutis negotio periculosas, re diligenter inspectas, summa ope caveri, ac prohiberi oportere censuimus ac censemus. Placeat autem illa prudentia, ut ante omnia custodiamus, & in tuto collocemus id quod unum est necessarium, Lucæ cap. X. fiatque illud Dominicum, cap. X. Matthæi: *Esote prudentes sicut serpentes*, qui protecto, quod præcipuum est, capite, sibi consulant: neque quisquam in dubio salutis ad actum profiliat, nisi ipso dubio, non ad nutum voluntatis, aut ex cupiditatis instinctu, sed ex recta ratione deposito, dicente Scriptura: *Rationabile obsequium vestrum*, Epist. ad Rom. cap. 12. & iterum: *Sapiens times, & declinat a malo, stultus transilit, & confidit*, Proverb. cap. 19. postremo, audiat Apostolicum illud: *Omnia probate, quod bonum est tenete*, Ep. 1. ad Thessalonicenses cap. 5. & iterum: *Omne quod non est ex fide*, id est, ex conscientia, siue ex persuasionē, peccatum est, Epistol. ad Rom. cap. 14. Denique, ut ait idem Apostolus Paulus *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum*, non aliorum, sed ipsorum, & sua. Hæc est Declaratio quam Conventus Generalis Cleri Gallicani in Palatio Regio San-Germano congregatus edidit ad exponenda duo præcipua Christianæ Moralis Doctrinæ Capita, videlicet de dilectione Dei in Sacramento pœnitentiæ requisita, & de Probabilium Opinionum usu. Hanc autem Declarationem suam idem generalis Conventus Cleri Gallicani ista utilissima admonitione concludit: Admoheamus autem (sunt verba doctissimi illius Cleri) Compresbyteros nostros, siue Sæculares, siue Regulares, quicumque Episcoporum auctoritate, vel Verbum Dei prædicant, vel Sacramenta administrant: *Ne ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema Veri-*

Veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definiuit; in animarum perniciem dilatarı, seu verius perverti sinant, plebemque Christianam ab eiusmodi spatiosa lataque, per quam itur ad perditionem, via in rectam semitam evocent. Quæ Christi verba ab Alexandro VII. (in Præfatione sui Decreti dati die 24. Septembris ann. 1665.) inculcata altis animis insidere optamus & oramus; speramusque in Domino, fore ut quicumque hæcenus laxiores illas sententias, nulla certa ratione, sed alii alios secuti docuerunt, docere ipsas jam desinant, quippe quas & Episcopi, ipsique Romani Pontifices reprehendant: Hæretici vero, immerito illi quidem, sed tamen pro more suo Ecclesiæ imputent, atque invidiæ vertant: filii quoque sæculi ut vanas rideant. Quare inanem, Deoque & hominibus exosam Sophisticam aliquando averfati, auctore Sancto Hieronymo in cap. 3. Michæ Prophetæ, ad recta se conferant: Ut qui prius populum blandimentis decipiebant, postea vero annuntiando deterreant, & ad rectam revocent viam; & qui causa erroris fuerant, incipiant mederi vulneribus quæ intulerunt & esse occasio sanitatis. Hanc Censuram & Declarationem Generalis Conventus Cleri Gallicani, in Palatio Regio Sanguis Germano anni MDCC. habiti jam præcesserant aliæ gravissimæ Censuræ, quibus Episcopi Gallicani laxiorum Casuistarum perniciosas opiniones, & præsertim vagam illam, & luxuriantem Probabilitatem damnaverant. At enim, ut obiter dicam, Clerus Gallicanus die 1. Februarii anni MDCLVII. iussit ut S. Caroli Borromæi Institutiones in lucem ederentur, quibus (sunt verba ejusdem Cleri Gallicani) grassantes ad Evangelicæ morum institutionis perniciem novarum opinionum labe, opposito velut obice, coercerentur, & tanquam aliqua mole reprimi posset novarum opinionum torrens, qui Christianam morum doctrinam perditum ibat. Paulo post, seu die 4. mensis Septembris an. MDCLVIII. Illustrissimus Archiepiscopus Senonensis, spectante ac plaudente Synodo Episcopali, hanc Censuram tulit: Hæc doctrina, qua, Auctor

tiore, sequi opinionem minus probabilem & minus tutam, idest, amplecti & exequi quod illicitum esse, quam licitum, probabilius putant; atque ad probabilitatem opinionis, unius Scriptoris auctoritatem sufficere affirmat; falsa & periculosa est, innumeris corruptelis viam aperit, bonam conscientiam, quæ est secunda humanarum actionum regula, prorsus extinguit, ac proinde erronea est, ac B. Paulo contraria, & Christianos ad certam salutis perniciem inducit: Succinuit huic Censuræ Ecclesia Parisiensis, quæ eandem doctrinam temerariam, periculosam, omnem morum disciplinam perturbantem, a Veritatis inquisitione & inventione avocantem, & corruptæ nature cupiditatibus obsequi sinentem, disertissime pronunciavit. Cætervatim accurrerunt alii Galliarum Episcopi, certatim Censuras Censuris adicientes, quos inter quinque, videlicet Alestensis, Apamiensis, Convenarum, Vasanensis, & Conferanensis, simul congregati, probabilitatis doctrinam, variasque inde perniciosas sponte fluentes corruptelas, Episcopali Censura die 24. mensis Octobris anni MDCLVIII. perculere his verbis: Judicamus probabilitatis doctrinam, prout ab Apologia explicatur, & ad omnia promiscue morum decreta extenditur, falsam esse; simplicitati Christianæ, Spiritus Christi sinceritati, traditæ nobis ab Apostolis illius nomine doctrinæ contrariam, animasque fallacis spe securitatis ad certam salutis perniciem impellere. Missas tacio ceteras censuras per totum Galliarum Regnum sparsas, Episcoporum Bellovacensis, Venciensis & aliorum, qui gliscentem sæculo decimo septimo effrænem illam in materia morum opinandi licentiam, & latam probabilitatem, omnium corruptelarum scaturiginem, improbarunt. Leges, si plura desideres, Epistolam Conventus Generalis Cleri Gallicani, qui, ut mox diximus, in Palatio Regio Sanguis Germano anno 1700. habitus est, directam ad Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, & universum Clerum per Gallias, consistentem, & confestim intelliges, quanto studio Episcopi, alique Viri Ecclesiastici in Generalibus Conventibus Cleri Gallicani sæculo XVII. habi-

tis, in restituenda morum disciplina, a modernis Casuistis corrupta, insudarint.

D. Cum Epistolam Encyclicam hujus Conventus Generalis Cleri Gallicani, anno 1700. in Palatio Regio San-Germ. non habiti, ad manum non habeam, eamque haud facile reperire possem; pergratum mihi esset, si illam hic integram exhibere velles, ut ex ipsius lectione accuratam rerum, quæ præcipue in doctrina Morali in Conventibus Cleri Gallicani Generalibus Sæculo decimo septimo celebratis ventilatæ ac definitæ sunt, notitiam haurire possem.

M. Eo lubentius hujus Conventus Generalis Cleri Gallicani integram hic describam Epistolam Encyclicam, quod ex ejus lectione actutum percepturus sis, quid doctissimus ille Clerus, in suis Generalibus Conventibus Sæculo XVII. habitis egerit ad restituendam morum Disciplinam, ac subinde, quanto tu studio cavere debeas, ne unquam animum tuum incessat libido legendi libros laxiorum casuistarum, qui Moralem Theologiam variis corruptelis infestarunt. Porro, Epistolæ Encyclicæ hujus Conventus Generalis Cleri Gallicani, hic tenor est: Fuit is pridem decor Christianæ Disciplinæ, quem Beatus Paulus cap. 4. Epistolæ ad Philippenfes commendaret his verbis: *De cetero, fratres, quæcunque sancta, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate.* Hæc enim est illa pulchritudo justitiæ: hoc veri studium: is splendor sanctitatis: hæc amabilitas morum: hæc Christiani nominis fama, quæ ad Christum omnia facile pertraheret: neque aliud fuit, quo scandalum Crucis, quo prædicationis stultitia magis nobilitari posset. Quare, cum ad extrema ventum est tempora, in quibus decor pristinus, imminuta Fide, refrigerescente Charitate, labente Disciplina morum corruptelis, ac denique, ut fit, fallacium opinionum illuvie deteri videbatur; id egerunt omnes pii, atque ipsa præsertim Ecclesia Gallicana, ut Moralis Theologiæ dignitatem vindicarent. Huic igitur operi ut jam vel maxime salutares admoveatis manus, & nostra judicia vestra consensione firmetis, communis officii ratio, & charitatis vinculum, & Colle-

gi nostri unitas & auctoritas suo quodam jure postulant. Et quidem doctissimæ ac celeberrimæ Theologiæ Facultates, maxime vero Parisiensis cum Lovaniensi conjuncta, etiam interrogantibus Episcopis, pro officio suo gliscentem novandi libidinem represserunt. Compresbyteri quoque nostri Parochialium Ecclesiarum Rectores ceterique Doctores in amplissimis civitatibus constituti, ad nostra usque tempora non cessarunt exaltare vocem suam in plateis Sion, atque Episcopos in altiore specula collocatos assiduus efflagitationibus incitarunt; qui quidem eorum vocibus, & ipsa rei necessitate commoti, pro loci sui auctoritate, valentiore manu *gladium spiritus* assumpserunt *quod est Verbum Dei*, ad dirumpenda *cervicalia*, & *pulvillos* inani arte confutos *sub omni cubito manus*: ne infelices animæ in morte obdormiscerent, ac per falsæ pacis somnium ad æterna supplicia raperentur. Neque tantum fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi in suis quisque Diocæsisbus ascenderunt ex adverso, sed & plenitudo exercitus Israel, ipsi nempe Conventus Cleri Gallicani, in Christi nomine rite adunati, de Fide & Moribus ediderunt præclara constituta, gravesque censuras, quarum haud exiguum partem commemorandam repetendamque censuimus. Nec tacere possumus, Religiosissimi Patres, memorabilem Sententiam, qua maximus & doctissimus Cœtus anno 1655. & sequentibus, Parisiis congregatus gravissimo judicio suo damnavit perveriam, ac falsi nominis scientiam, qua instructi homines non jam accommodarent mores suos ad Evangelicæ doctrinæ normam, sed & ipsam potius regulam, ac sancta mandata, ad cupiditates suas inflecterent, & detorquerent, novæque inani Philosophiæ Christianam Disciplinam in Academiis quæstiones, ac dubias, fluctuantesque sententias verterent. Hæc illi: qua Sententia verfatilem illam ac noxiam opinionum flexibilitatem, hoc est ipsum mali caput conterebant. Illud vero judicium, Sancti Caroli Borromæi Commonitionibus ad Ministros Pœnitentiæ datis præfixum, ad Collegas suos Ecclesiarum Gallicanarum Episcopos transmiserunt,

ac

ac deplorata Sæculi cæcitate id quoque indoluerunt, quod in ipso Comitiorum exitu oppressi negotiis, congrua medicina grassantes morbos propellere non potuerint. Quibus sane verbis ea remedia non omisisse prorsus, sed in opportuniora tempora distulisse, eamque provinciam secuturis Conventibus demandasse visum sunt. Hanc paternam velut hæreditatem Cleri Gallicani Cætus anno 1682. Parisiis congregatus exceperat; sed Conventu interrupto, ne salutaris consilii memoria intercideret, sapientissimi Patres pravarum Propositionum Indiculum texuerunt antequam discederent, ac per Ecclesias mitti voluerunt, ut futuris Conventibus velut digito indicarent, quid tum Gall cana pararet Ecclesia, aut quid a posteris expectari par esset. Ex his profecto liquet, Episcopis Gallicanis, ad Dei gloriam semper intentis, non animum unquam sed opportunitatem defuisse, quam nacti occulta quadam divini Numinis providentia, opus in manus resumpsimus, hoc vel maxime tempore, quo fratres nostros a Fide Catholica devios, maximo Rege præeunte, revocare nitimur ad Ecclesiam: cum nihil sit quo magis optimi ac Religiosissimi Principis studia adjuvare possimus, quam si demus operam, ut Christianæ de Moribus Regulæ castitas & honestas, magis magisque in dies, nec tantum decretis atque sententiis, verum etiam factis & executione enitescat; quippe qua vel maxime ad Christum omnia trahi, atque etiam infideles ab extremo Orbe ad Fidem converti solere diximus. Nec defuturam speramus Ecclesiæ laboranti eam, quæ semper adfuit, Regiam Auctoritatem. Extant nostris temporibus (seu anno 1644.) Rege ipso præseunte, Regii Consilij suprema judicia de coercendis erroribus, qui ad Ecclesiæ ac Reipublicæ exitium publice docerentur, castigatis quoque ac repressis eorum Auctoribus. Neque quidquam est boni utilisque consilii, quod *Ludovici Magni* temporibus non expectari possit; aut est quidquam hujus Regni gloriæ ac splendori congruentius, quam ut Religionis & Disciplinæ puritas sanctitasque floreat. Hujus ergo rei gratia, nos in Spiritu san-

Græves. Hist. Tom. VIII,

cto, & in Christi nomine adunati, e-
jusque ope freti, non tam novum opus
aggredimur, quam sancta Decreta, quo-
ad fieri potuit, colligimus, ordinamus,
adhibitis notis certisque principiis indi-
catis, quibus instructi Cooperas ores no-
stri Sacramentorum Administri, errores
subinde in Ecclesia renascentes non mo-
do perspicere, verum etiam facile con-
futare possint: Hoc opus non tam no-
strum quam vestrum, vestris quippe au-
spiciis, vestro spiritugestum, sanctissimi,
& religiosissimi Consacerdotes vestræ pie-
tati, vestræ fidei commendamus, hoc in-
tutela præsidioque vestro ponimus: hoc
fidele depositum cum ceteris egregiis
Monumentis vestrorum Cætum compo-
nendum, & in communes Ecclesiarum
usus adhibendum relinquimus, ut in Chri-
sto Jesu, quo uno confidimus Ecclesiæ
Gallicanæ, immo etiam Catholicæ glo-
ria inclarescat. Valet in Domino.
Datum in Palatio Regio San-Germano
Kalendas Octobris anni MDCC. Hæc
Conventus Cleri Gallicani Epistola En-
cyclica, quam hic integram dedimus,
aperte prodit zelum Illustrissimorum Gal-
liarum Regni Antistitem, qui ad resti-
tuendam morum Disciplinam in Gene-
ralibus Cleri Gallicani Conventibus Sæ-
culi XVII. habitis, omnem operam-
adhibuerunt & serpentibus lateque sese
fundentibus quorundam laxiorum Ca-
suarum corruptelis veritatis & an-
tiquitatis firmissimos aggeres objecerunt,
pestiferum venenum exitu salutari rete-
xerunt, ac Decretis Apostolico spiritu
plenis populum fidelem monuerunt, ut
doctrinæ flagitia, ex virulento vagæ pro-
babilitatis fonte manantia fugerent, &
pestiferum ipsum fontem quam studiosis-
sime caverent.

D. Impense quidem gratulor doctissi-
mo Clero Gallicano, quod ad componen-
dos Christianorum mores, ad rectam Sa-
cramentorum administrationem, ad san-
ctam rectam Theologiæ Moralis purita-
tem conservandam saluberrima in suis
Conventibus Generalibus Sæculo XVII.
habitis ediderit Decreta, quibus religio-
sissimi Antistites procul a suis Dicc-
cibus eliminarunt contagionem cor-
ruptelæ in Moralem Christianam his

K 3 tem-

temporibus investæ, quæ præcepta & regulas a Christo positas, cupiditati, ambitioni, & voluptatibus carnalium hominum præpostere accommodabat, & puritatem Moralis Christianæ exquisitis cavillationibus, & stupendis opinionum figmentis depravabat. At quamvis hanc singularem gloriam Galliarum Episcopis lubens concedam, non dubito tamen, quin Deus Optimus Maximus, qui Ecclesiæ suæ semper in necessitatibus ac tribulationibus succurrit, excitavit non solum in Gallia, sed ubique gentium, & præsertim in Italia, Sanctissimos Antistites, intrepidus veritatis defensores, qui in Conciliis Sæculo XVII. a se convocatis avitam cum Disciplinæ Ecclesiasticæ, tum Doctrinæ Morum puritatem ardenti zelo vindicaverint, ac piis sancitis Constitutionibus, populum sibi a Deo commissum monuerint, ut sibi caveret a fallaci furo depravatæ illius doctrinæ, quæ eo periculiosior est, quo sensibus & naturæ corruptæ nimium blanditur. Quo circa, maximam a me inibi gratiam, si hic annexere velis ea Concilia Provincialia, vel Diocesana, quæ in Italia Sæculo XVII. sive ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam sive ad illibatam Doctrinæ Morum puritatem retinendam fuerunt variis in locis celebrata.

M. Omnia Concilia Provincialia, vel Diocesana, quæ in Italia Sæculo Ecclesiæ XVII. fuerunt celebrata, si percensere, eorumque Acta ac Decreta hic inserere mihi animus esset, longius quam par esset, nostrum protraheretur Colloquium, & in tanta rerum dicendarum copia vix exitum posset reperire oratio. At enim, præter triginta quatuor Concilia Beneventana quæ convocavit & publicam in lucem emisit Eminentissimus *Vincentius Maria Ursinus*, S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopus Beneventanus, Ord. Prædicatorum, qui vere Pastoralis & indefesso zelo succensus, amplissimam suam Diocesim singulis annis perlustrat, Provinciale Synodum cogit, ac totus in id incumbit, ut Clericis, populoque præeat ad sanctitatem Vitæ, atque ut Clerus Sacrorum Canonum pleniore doctrina imbutus, ad sanctorum Disciplinæ Ecclesiasticæ legum normam mores

suos componat; præter hæc, inquam, triginta quatuor Concilia Beneventana, quæ Eminentissimus ille, & omni laude superior Cardinalis habuit, quæque ipse tanquam totius Disciplinæ Ecclesiasticæ promptuarium suspexi, alia quamplurima sunt Concilia Provincialia & Diocesana in Italia Sæculo XVII. celebrata, inter quæ potissimum numerantur Concilium Mediolanense septimum a *Federico* Cardinali Borromæo S. Caroli Borromæi nepote, successore, & virtutum imitatore, congregatum; Concilium insuper Senense, a *Francisco Maria Taurisio* Cardinali habitum; duo etiam Neapolitana, tria Sanctæ Severinæ, Ravennatense, Florentinum, Urbinatense, Turritanum in Sardinia; duæ Synodi Æsinæ sub Cardinali *Matthæo Patricio*, Episcopo Ælino, Albiganensis Synodus, Amerita, sub *Antonio Maria Gratiano* Episcopo, Synodus Assisiensis sub Cardinali *Nerlio*, Synodus Aversana, Synodus Bononiensis, sub Cardinali *Jacopo Boncompagno*, Synodus Cæsenatensis sub Cardinali *Denoff*, Synodi Lunensis, & Sazanensis sub Cardinali *Benedicto Lomellino*, Synodus Auximana sub Cardinali *Antonio Maria Gallo*, Synodus Montisfalci sub Cardinali *Marco Antonio Barbado*, Synodus Nolantulæ sub Cardinali *de Angelis*, Synodus Sabinensis sub Cardinali *Prothomæo Gallo*, Synodus Sutrina sub Cardinali *Julio Spinola*, & aliæ ejusmodi Synodi, Eugubina, Genuensis, Asculana, Rossanensis, Venusia &c. quarum omnium Synodorum, quæ in Italia Sæculo XVII. habitæ sunt, Acta & Decreta, quæ in eodem argumento versantur, seu ad eadem proficienda Ecclesiæ Disciplina Capita referuntur, cum hic in medium adducere infinitus pene & valde mihi operosus, tibi vero fastidiosus, aut saltem parum utilis labor esset, consultius esse duxi, prætermisiss omnino hisce Italiæ Conciliis cum Provincialibus tum Diocesanis, unam duntaxat breviter expendere insignem Italiæ Synodum, quam ceteris aliis Italicis Synodis præferendam esse puto, non solum quia omnia Capita, Disciplinam Ecclesiasticam ac Morum Disciplinam spectantia, quæ in aliis Italiæ Synodis statuuntur clari

rius juxta ac elegantius complectitur, sed quia etiam in ejus directione diligentissimam operam navavit idem ille *Joannes Franciscus Albanus* (dum adhuc in minoribus esset) qui postea clavum universae Ecclesiae gubernavit, *Clemens* divina providentia Papa XI. appellatus. Hæc autem Italiae Synodus, cujus præcipua Acta ac Decreta hic breviter, quoad ejus fieri poterit, sum descripturus, est Synodus Diocesana insignium Abbatiarum, *S. Mariæ Farfensis*, & *S. Salvatoris Majoris*, Ordinis *S. Benedicti*, quam Eminentissimus *Carolus Barberinus*, Presbyter Cardinalis Tituli *S. Laurentii in Lucina* & Sacro-Sanctæ Basilicæ Principis Apostolorum Archipresbyter, & Sacrorum Monasteriorum earumdem Abbatiarum Abbas & perpetuus Commendator, nec non earumdem Diocesum ac jurisdictionum Ordinarius, celebravit anno 1685. Hujus Synodi Farfensis Acta ac Decreta, in varia Capita distributa, cum summa animi oblectatione perlegi, & in his pretiosum totius Disciplinæ Ecclesiasticæ thesaurum & sanctioris morum doctrinæ regulas offendi, quarum nonnullas eo lubentius ac securius hic inferam, quod ad calcem hujus Synodi hæc verba apposita legerim: *Synodum hanc, seu Farfensem, interventu suo co-honestarunt Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Franciscus Giangerolami Episcopus Civitatis Ducalis, & Joannes Franciscus de Laurentiis, Episcopus Veneſinus... Quibus accessit Joannes Franciscus Albanus, Vicarius in Sacro-Sancta Vaticana Basilica ejusdem Eminentissimi Cardinalis (Caroli videlicet Barberini) illius Basilicæ Archipresbyteri, cui etiam ipse in obeunda ab Eminentia sua Visitatione atque præsentis Synodi directione strenuam ac diligentissimam operam navavit.* In primis, Synodus Farfensis capite 3. admonet Verbi Præcones, ut sæpius animo reputantes altissimam proprii muneris Vocationem, recte tractent & annuncient Verbum Veritatis, non semetipsos, sed *Jesum Christum* prædicantes, non in persuasibilibus humanæ Sapientiæ Verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis, ac subinde sese in omnibus exhibeant ejusdem Christi Ministros &

dispensatores Mysteriorum Dei: ut loca, ad quæ diverterint, bono virtutum odore perfundant, seque animarum salutis, non temporalis stipendii lucro inhiare ostendant: Parentibus præcipue inculcent arctissimam obligationem, qua naturali jure & ex præcepto divino tenentur liberos suos bonis moribus imbueri & in viam Dei dirigere, adeoque illos moneant, ut filios ipsi intendant, & ad Ecclesias Doctrina Christiana erudiendos mittant. Denique, Verbi Dei præconibus præcipit Synodus Farfensis, ut vitia omnia generatim reprehendant, eaque præsertim, quæ ex Parochorum relatione frequentiora & manifestiora esse noverint in locis, ubi concionantur. Capite Nono, quod est de *Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento*, Synodus Farfensis injungit Parochis, ut caveant, ne quovis indiscriminatim ad Sacram Communionis mensam admittant, sed potius excludant publice excommunicatos, concubinos, meretrices, blasphemos, maleficos, usurarios publicos, itemque publice criminosos, & eos præterea, qui in odio proximi cum scandalo perseverant, nec non conjuges cohabitare sine causa legitima nolentes, nisi prius in omnes certum poenitentiae cum vitæ emendatione signum dederint. Capite XI. quod est de *Sacramento Poenitentiae*, Synodus Farfensis præcipit Confessario, ut, si Poenitentes offenderit, qui ad restitutionem rerum, seu famæ, teneantur, eos exacte de sua obligatione commoneat, cui si satisfacere expresse nolint, aut alias nolle eam adimplere liquido judicari possint, eis absolutionem deneget, neque eorum pollicitationibus seu ipsi Confessario, seu aliis pluries factis, & semper effectu carentibus, facile credat; sed eo casu, nisi circumstantiis certa spes faciendæ ab eis restitutionis effulserit, absolutionem tandiu differat, quousque restitutione facta, si possint, illata damna reparaverint. Eoque diligentiore in hac materia operam, probatos Auctores legendo & justitiam præ oculis habendo Confessarius adhibere debet, quod majus ei periculum imminet, poenitentium se peccatis, atque etiam obligationibus irretiendi, si injusta consilia, etiam per ignorantiam cras-

sam & affectatam, suggerendo, alieni damni causa extiterit. Præterea, cum his, qui nec peccata, nec proximas peccandi consuetudines relinquere volunt, absolutio tanquam indignis deneganda sit, prohibet Synodus Farsensis ne Confessarius absolutionis beneficium impertiatur Concupinariis, Meretricibus, Usurariis, blasphemare inter ludendum solitis, & tamen ludere pergentibus, odia & inimicitias exercentibus, nec tamen deponentibus, aut ignoscere recusantibus, aliisque huiusmodi, nisi per tantum temporis spatium ab his sceleribus se abstineant, ut Confessarius spem moraliter certam habeat, eisdem in posterum vitam emendandi firmum propositum animo concepisse. Confessarius autem (prosequitur eadem Synodus Farsensis) quam maximam curam adhibebit, ut peccatores gravitatem primum peccatorum suorum ac turpitudinem apprehendant, deinde salutari timore concussi, sed inconcussa Fide, Spe certa, & Charitate non ficta erecti præteritos annos in amaritudine animæ recogitantes vetera commissa detestari, & meliorem vitam inchoare incipiant, atque admissas noxas non solum per humilem miseriarum huius vitæ perpeffionem, verum etiam per salutes pœnitentia, abolere proponant. Et quia satisfactiones pro peccatis non tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed ad præteritorum etiam criminum vindictam & castigationem imponuntur, Confessarius diligentissime cavere debet, ne connivendo & indulgentius cum pœnitentibus agendo, pro delictis gravissimis opera levissima imponat, & se alienorum criminum participem efficiat. Debet ergo Confessarius, quantum spiritus & prudentia suggererit, pro qualitate peccatorum, & pœnitentium facultate, inspecta etiam doloris magnitudine, salutes, convenientes, & peccatorum redemptrices satisfactiones injungere, & quamvis ob refrigerentem fidelium charitatem, canonum pœnitentialium rigor paulatim remissus, multumque relaxatus in Ecclesia reperiatur, poterit tamen Confessarius illam Sanctissimorum hominum disciplinam pœnitentibus, delictis gravioribus oblitis, ob oculos ponere, ut dum lubricis continentiam, tenacibus largitatem, ira-

cundis mansuetudinem, & superbis præcipit humilitatem; ii scelerum suorum magnitudinem poenarum gravitate committentes, & benignius secum agi, quam commererentur, videntes; libenter, prompte jejunia ad domandam carnis concupiscentiam, eleemosynas ad frændam Concupiscentiam oculorum, Orationem denique ac superbiam vitæ depressendam non modo cum injunguntur, sed ultro etiam & sponte complectantur. Ut autem Confessarii, quos a purioris doctrinæ moralis studio ac praxi nunquam recedere oportet, semper præ oculis haberent illos errores, a quibus potissimum in Sacramentorum administratione præcavere & abhorrere debent; Synodus Farsensis publicari iussit, & inter Acta Synodalia inseruit Primum Decretum *Alexandri VII.* Pontificis Maximi, datum die 25. mensis Sept. an. 1665. quo viginti octo Laxiorum Casuistarum Propositiones damnantur; insuper alterum ejusdem Pontificis Decretum, datum 18. mensis Martii anni 1666. quo septemdecim eorumdem mollium Casuistarum configuntur propositiones, denique Decretum *Innocentii XI.* Summi Pontificis, promulgatum die 2. mensis Novembris anni MDCLXXVII. quo proscribuntur sexaginta quinque Propositiones novellorum illorum Casuistarum, qui Christianæ Moralis doctrinæ puritatem, perniciosis inductis corruptelis, insulcarunt, ejusque sanctitatem laxissimis opinionibus, & vanissimis distinctionum metaphysicarum nugis inquinaverunt. Qua in re, ut obiter dicam, Synodus Farsensis certam Confessariis præmonstravit viam, quam in regimine animarum intrepide sectentur ut videlicet ad Disciplinam Ecclesiasticam instaurandam, Morumque Doctrinæ puritatem conservandam sedulo incumbentes, sine metu falsoque pudore, zelum tamen moderante prudentia Christiana, arguant, & in omni patientia & doctrina obsecrent, increpent, ædificent, eradicent, invalescentibus corruptelis pro viribus reluctentur, pœnitentibus, in mentoso salutis negotio, in quo de summa rerum agitur, & æternæ mercedis vel pœnæ jacitura lea, tutiores opiniones instillant, easque omnino improbent, quæ peccatores falsa spe securos reddunt, & la.

& latissimam ad omne flagitiorum genus viam aperiunt. Semper enim improbat Ecclesia, semper damnat, & in æternum punit Deus quidquid contra leges & statuta, quidquid contra puræ disciplinæ moralis regulas a Confessariis in foro interno, in quo sunt Iudices, ignavia ac molliæ peccatur. Sed prosequamur alia Synodi Farsensis Statuta, quæ ad conciliandum Disciplinæ Ecclesiasticæ splendorem, retinendamque Morum Doctrinæ integritatem plurimum conducere possunt. Capit. 18. quod est *de Fæstorum Observantia*, prædicta Synodus Farsensis onus imponit Parochis sollicitè invigilandi, omnemque adhibendi operam, ut populi sibi commissi dies fæstos rite observent, simulque eos docendi, dierum fæstorum observantiam consistere in perfecta & plena applicatione ad Divina, & in religiosa ab omni opere servili, si-ve illud mechanicum, si-ve rurale sit, cessatione; atque adeo totos sacris meditationibus, precibus, aliisque charitatis & religionis operationibus esse impendendos. Præcipit insuper Parochis, ut præcipue doceant, teneri sub pœna peccati mortalis omnes fideles singulis diebus Dominicis & Fæstivis assistere ea, quæ par est, pietate, mentisque attentione, integræ Missæ Sacrificio, ita ut, dum Missa, Officia Divina, Sacra Concio, Doctrina Christiana, vel quæcumque alia functio peragitur, nulli in Ecclesia, vel prope illam strepitus, clamores, aut importunæ confabulationes permittantur; cantilenæ autem, instrumentorum concentus, saltationes, luctæ, spectacula, Circulatorum ineptiæ, ludivæ quilibet prope Ecclesiam nunquam, nec etiam alibi per plateas dierum Fæstorum tempore ullatenus tolerantur; denique intemperantes compotationes, taxillorum & chartarum lusus toto die Fæsto, etiam per Carnisprivium, omnino prohibeantur, sicut & Comædiæ in privatis domibus prædictis diebus, & tempore dum Divina Officia celebrantur. Capite 19. quod est *de Jejunio*, volens Synodus Farsensis, ut Sacrum, & maxime acceptabile Quadragesimæ tempus, eo, quo debet, fructu a populis celebretur, jubet Parochis, ut eos efficaciter & opportune

præmoneant, illius observantiam licentia atque intemperantia præcedentium dierum non rectè suscipi, nec in peccatis jejunando rectè peragi, neque sine magno jejunio, abstinentia scilicet iniquitatum, Paschali cœlestis panis saturitate licere frui. Quocirca, ut omnis, non solum culpa, sed etiam culpæ occasio cautius tempore Quadragesimæ quam alias vitari possint, districte inhibet prædicta Synodus, ne a Feria IV. Cinerum usque ad Fæstum Paschæ fiant spectacula inania, Comædiæ, tripudia, compotationes, convivia, alearum & taxillorum ludi, & quælibet licentiosa conventicula sub gravibus pœnis tam contra auctores, quam contra illos, quicquid quomodocumque intersunt. Capite 21. quod est *de Vita & honestate Clericorum*, Sanctissimas leges condidit Synodus Farsensis, quæ utinam! omnium Clericorum alte infiderent animis, & ad praxim redigerentur. Et primo quidem præcipit Clericis, ut libros pios crebro evolvant, inanes, scurriles & impuros ne nominari quidem apud se permittant. Secundo, tum Sacerdotibus, tum Clericis sub pœna suspensionis a Divinis ipso facto incurrendæ vetat, ne taxillis, aleis, soliisque lusoriis ullo pacto luserent, vel domum ad ludendum commodare audeant, vel quovis modo ludi participes aut spectatores esse. Tertio, jubet Clericis, ut a venationibus in quibus canum, armorum, clamorumque strepitus intervenire solent, omnino abstineant, ut convivia sæcularia fugiant, & ubique victus frugalitati studeant: ut vino, in quo est luxuria, modice utantur: et choreis, spectaculis scenicis, aliisque cætibus, ubi amatoria, & turpia obscænis verbis, atque indecoris corporis moribus, lascivoque cantu exprimuntur, nullo modo intersint: ut ad comædias non accedant, nec larvati, seu personati in publicum prodeant: ut vitent fæminarum ædes, familiaritates, congressus, & secreta colloquia, quovis officii aut pietatis prætextu, nullatenus frequentent: ut nullum mercaturæ, aut negotiationis genus, vel per se, vel per alium exerçant, aliena prædia, redditus, vectigalia non conducant, nullisque sæcularibus personis,

nis, præcipue feminis, in procurandis negotiis, aut domus gubernatione famulentur: ut denique domi se, suæque religiosa disciplina componant, raro per publicum, gravique incessu, oculorum, totiusque corporis modesto habitu interiorem animi moderationem ostendant; in Ecclesia frequentes suo quisque ministerio & Divino cultui intenti, nihil nisi sanctum faciant aut cogitent, ubique morum innocentia, tacendi, loquendi, atque agendi prudentia, in Superiores reverentia, ac obedientia, erga alios benignitate, inter se fraterno amore, vocationis, qua vocati sunt, memores appareant cum omni humilitate & patientia supportantes invicem in charitate &c. Postremo, ut missa faciam brevitaris ergo, bene multa alia, quæ ad refarciendam Ecclesiæ disciplinam, morelque reformandos statuit prædicta Farsensis Synodus, pauca duntaxat addam, quæ eadem Synodus Capite quadragesimo, quod est de *Usuris & Illicitis Contractibus*, ad pestiferam Usurarum lucem, utriusque Testamenti pagina, Civilibus, & Canonicis Legibus reprobata, radicibus extirpanda, in his, qui incuntur, contractibus necessario observanda decrevit. Hortatur quippe hæc Synodus & obsecrat omnes Parochos, Confessarios, Concionatores, aliosque curam animarum exercentes, ut Sacros Canones, Summorum Pontificum Constitutiones, probatosque Auctores indefesso studio evolventes, sanam de Contractibus doctrinam apprime calleant, quam populis sibi commissis, Contractus Census, Societatum, aliosque inire volentibus, omnibus denique, maxime Tabellionibus, aut eorum vice fungentibus, sequendam proponant, occasionemque sæpe & libenter arripiant fidelem plebem enucleate docendi atque monefaciendi; ut in præfatis Contractibus faciendis memores charitatis, justitiæ, æquitatis, bonæ fidei, spontanei consensus, inviolabilis juramentorum & promissorum religionis, necnon Evangelii Moniti: *Mutuum dantes, nihil inde sperantes*, proximorum in se affectum, vitam, justitiam, & gloriam a Deo omnium patre, & iusto simul iudice consequantur. Monet præter-

ea Synodus Parochos, Confessarios, & Concionatores ut acriter invehantur in eos, qui per vim & metum, per dolos ac fraudes, per collusiones, deceptiones, pauperumque, per fas & nefas, oppressiones, vias Domini rectas subvertunt, & elusis in communem utilitatem latis legibus, nulla in proximos amoris aut æquitatis ratione habita, viscera misericordiæ claudunt, & crudeliter obdurant, nefariasque rapinas, aut palam cum impune possunt, aut si secus, clam in pupillorum, Viduarum, Operariorum, aliorumque miseria oppressorum perniciem exercent. Quamobrem ad gravissimos illos tollendos abusus, prohibet hæc Synodus Confessariis, ne alienorum bonorum raptores, usurpatores, detentores, & præcipue Usurarios, debitarumque Operariis mercedum fraudatores, atque etiam horum omnium filios, & hæredes crudeli, & iniqua indulgentia palpent, eosque nisi facta reali restitutione, aut certe detecto in ipsis firmo quamprimum restituendi proposito, a peccatis absolvant; gnari, si secus fecerint, alienis peccatis innecti, & in defectum suorum Pœnitentium, ad restitutionem obligari. Præcipit quoque eadem Synodus Parochis, ut maxima diligentia invigilent super Census, Societatum, aliisque factis, faciendisque Contractibus, quibus, si lædi æquitatis, & justitiæ jura, Summorum Pontificum *Pii V.* Constitutionem 79. & *Sixti V.* Constitutionem 45. infringi liquido cognoverint, quantum possunt, iniri impediant, jamque initos omni conatu rescindi procurent, quorum monitis, & increpationibus si qui manifeste refragentur, perpetua infamia notati, nec vivi ad Sacramenta, nec mortui ad Ecclesiasticam Sepulturam admittantur, nisi prius pro usurarum debito solutione reali satisfecerint, aut fide jussoribus, pignoribusve legitimam cautionem præstiterint. Hæc sunt in Summa Synodi Farsensis præcipua circa disciplinam Ecclesiæ, & doctrinam morum Decreta, quæ omnia ferme complectuntur Capita, quæ in aliis superius a me laudatis Synodis tam Provincialibus, quam Diocesanis, quæ sæculo XVII. pro Ecclesiasticæ Disciplinæ

plinæ instauratione, morumque reformatione fuerunt in Italia celebratæ, a quibus proinde in præsentia referendis, ne in immensum diffundar, & eadem, aut similia Statuta obtrudere, aut fastidiosè inculcare cogar, in integrum supersedebo.

D. Cum Decreta aliorum Conciliorum, quæ in Italia Sæculo XVII. habitæ fuerunt, ad eundem finem referantur, superfluum omnino esset, in illis percensendis diutius hic immorari, & eandem occinere cantilenam. Hoc unum tantum scire percipio, cur hæc Italica Diocesana Synodus, cujus Acta ac Decreta summam a te delibata perlubenti animo auscultavi, appelletur *Farsensis*?

M. Hæc Italica Synodus, cujus præcipua Acta ac Decreta compendiosa narratione perstrinxi, ideo *Farsensis* nuncupatur, quod fuerit celebrata in clarissimo Ordinis *S. Benedicti* Monasterio Abbatæ sub titulo *S. Mariæ Virginis*, quæ vulgo *de Farfa* dicitur, eo quod in Territorio Diocesis Sabinensis, in Ducatu Spoletano, viginti duobus millibus passuum ab Urbe Roma distans, versus boream ad *Farfa* fluviolum, vulgo italice *Farfaro*, sita sit. Hæc autem Abbatia *Farsensis*, quæ a jurisdictione Episcopi exempta, & immediate Sedi Apostolicæ subiecta est, condita fuit a *S. Laurentio Syro*, Sabinensi Episcopo, qui, relictis Episcopalibus Infulis, & Vitam Monasticam professus, primus hujus Monasterii Abbas fuit, obiitque circa annum 576. Eundem *S. Laurentium Syrum*, antequam Monasterii *Farsensis* Abbas esset, Spoletanam rexisset Ecclesiam testantur *Sanctus Petrus Damiani* Cardinalis lib. 1. Epist. ad *Nicolaum II.* Pontificem Maximum, & *Joannes Mabilonius* Tomo 1. Annalium Ord. *S. Benedicti* pag. 7. Barbarorum furore everfa Abbatia *Farsensis*, a *S. Thoma*, Ordinis *S. Benedicti* Monacho, restaurata est, eique præfuerunt Abbates Regulares usque ad finem Sæculi decimi quarti, hoc est, usque ad Pontificatum *Bonifacii IX.* Pontificis Maximi, qui in locum Abbatis Regularis substituit Abbatem Commendatarium, in quem transtulit dominium & jurisdictionem prædictæ Abbatæ *Far-*

ensis, quo fit, ut etiamnum jurisdictio spiritualis ordinaria & omnimoda, & quasi Episcopalis, sit penes Abbatem Commendatarium, & per eum tamquam ad Clerum, quam quoad populum in foro interno & externo Ecclesiastico exerceatur. Unita fuit hæc Abbatia *Farsensis* Congregationi *Cassinenfi*, sive *S. Justinae de Padua*, a *S. Pio IV.* Pontifice Maximo, sibi que adjunctam habet alteram ejusdem Ordinis *S. Benedicti* vicinam Abbatiam *S. Salvatoris Majoris de Scandria*, & eam ob rem, utriusque Abbatæ, sive *Farsensis*, sive *S. Salvatoris Majoris de Scandria*, dominium & jurisdictio spiritualis resident nunc penes eundem Abbatem Commendatarium. Si plura de utriusque Abbatæ origine, dominio, & diversorum locorum Ecclesiis, ad quas se se diffundit ipsarum spiritualis jurisdictio, scire aveas, legis *Notitiam Abbatiarum Italie* editam ab *Augustino Lubino*, Ordinis Eremitarum *S. Augustini*, & librum cui Titulus est: *Synodus Farsensis celebrata anno 1685.*

D. Obtinuitne in Hispania Sæculo Ecclesiæ decimo septimo antiqua illa & laudabilis Episcoporum ejusdem Regni consuetudo, qua pro sancienda Ecclesiæ Disciplina, & promovenda Morum reformatione, sæpius Concilia celebrare solebant?

M. Pervolvi magna cum diligentia *Collectionem maximam Conciliorum omnium Hispaniæ, & Novi Orbis*, quam Romæ anno MDCXCIII. publica luce donavit Eminentissimus Cardinalis *Josephus de Aguirre*, & ægre vidi in Hispania Sæculo Ecclesiæ decimo septimo unam duntaxat Synodum Diocesanam, videlicet *Oriolanam*, in Regno Valentiniæ celebratam fuisse, tres vero alias Synodos in Novo Orbe, seu in Civitate *Lima*, habitas esse, a quibus breviter hic nos expedire necesse est, ne in eodem argumento longius, quam par sit, versari videamur. Et primo quidem, *Oriolana* Synodus ineunte Sæculo 17. seu anno 1600. indicta est a *Josepho Stephano*, *Oriolano* Antistite, cujus pietatem, doctrinam, ac ceteras præclaras dotes magno elogio prosequitur *CL. Vir Nicolaus Antonius* in *Bibliotheca Hispaniæ* Tomo I. p. 623. Tribus Sessionibus absoluta est hæc

hæc Oriolana Synodus, & in ea condita sunt septuaginta Capita, Disciplinam Ecclesiæ spectantia, ex quibus quatuor tantum seligam, quæ singulari observatione pro morum reformatione digna esse videntur. Primum Caput, quod in ea Oriolana Synodo est ordine vigesimum quartum, & Sessionis primæ ultimum, jubet, ut in Ecclesiis nihil inhonestum, aut indecens fiat. Cum enim domum Dei deceat sanctitudo, ejus veneratio debet esse pacifica, nempe humilis & devotus ingressus, quieta conversatio, tranquillæ affectus. Nihil in Ecclesia fieri debet, quod Divinum perturbet Officium, aut oculos Divinæ Majestatis offendat, ne, ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccatorum detur occasio. Hinc Oriolana Synodus præcipit, ut, juxta Constitutionem *Innocentii III.* quæ incipit: *Cum decorem*, a Sanctuario Dei arceantur Histriones, Mimi, Comædiarum Repæsentatores, aut alii, qui insolitis, ridiculis & monstrosis formis, ac ludibriorum larvis induuntur. Cantilenas quoque vulgares, ridiculas, æthyopica, & barbara lingua conscriptas, ab Ecclesiasticis locis & officiis arceri mandat; sicut & cantus omnes vulgares, qui ad lyræ, vel parvæ testudinis sonum profana modulatione adaptari solent; ne animi hominum in lasciviam, & turpitudinem propensi, hujusmodi vocibus, & cantu frangantur. Debet enim cantus, qui in Ecclesiis admittuntur, modesta psallendi gravitate, honesta, grataque modulatione ita componi, ut auditorum animi ad devotionem, non ad risum & cachinnos excitentur: Alterum Caput, quod in Synodo Oriolana est ordine Vigessimus quintus spectat Clericos, & Christi Sacerdotes, quos hæc Synodus vehementer in Domino adhortatur, ut in omnibus suis actionibus sint compositi, & circumspècti, ut nihil agere, vel loqui audeant, maxime in locis divino ministerio destinatis, quod grave non sit, moderatum, & Religione plenum, cunctisque afferens venerationem: ut fugiant in Ecclesia clamores, strepitus, vociferationes, rixas, conventicula, in Sacratio autem abstineant omnino a mutuis colloquiis, otiosis confabulationibus,

& distertiis, quibus sæpe animi acriori sale punguntur; tum quod ille locus servitio Dei addictus sit, & in eo Sacerdotes se ipsos ad divinorum celebrationem Mysteriorum, ut tantæ Religionis cultus ac reverentia efflagitat, præparare debeant; tum ne sæcularibus personis exempli sui pravitate occasionem præbeant miscendi vana atque profana colloquia, sed potius ea silentii, modestiæ, beneque compositæ vitæ exempla omnium oculis ad imitandum obijciant, quæ domui Dei, & domui orationis conveniant. III. Caput, quod in Oriolana Synodo est ordine Quadagesimum secundum, præfigit disciplinam, quæ in Choro observari debet, omnibusque Viris Ecclesiasticis, quocumque dignitate fulgeant, præcipit Synodus, ut summo opere studeant, ne in colloquio, ubi Angelos testes, inspectores, & socios suarum precum habent, ipsorum mens divagetur, animus levibus & turpibus pascatur, ne tepescat neglectu, aut desidia languescat; sed ante orationem præparent animam suam, quo fide viva, & charitate non ficta, pro populo Dei, tanquam veri Jesu Christi Ministri, strenua legatione fungantur. Sit igitur in Choro corpus modestia & moderatione compositum, manus modestæ, ac temperatæ, mens ad orationem intentior, voluntas in Dei studium fervens, memoria ad pietatem erectior, os plenum, ac redundans laudibus, cantus distinctus vocibus, non murmure, aut intercepta dictione confusus. In Choro nihil sæculare legendum, scribendum, agendum, narrandum, ridendum, jocandum, cacchinandum, rixandum, obloquendum, nihil faciendum, quod mentem a Dei studio & oratione subducat. Quæ omnia, ut executioni mandari possent, statuit eadem Synodus, ut in principalioribus Ecclesiis institueretur Magister Cæremoniarum, qui, tanquam Censor modestiæ ac disciplinæ, omnes, etiam quavis dignitate illustres, benigne ex officio admoneret, ne in composito, laxo, prono, vel in dexteram & sinistram flexo, aut resupino corporis habitu stent, sedeant, genuflectant, sed decore, gravi & modesto: ita ut quicumque huic monitioni pare-

parere detrectaverit, aut voce, clamore, torvo vultu & aspectu sibi injuriam illatam significaverit, si admonitus a Superiore obtemperare noluerit, tanquam indisciplinatus, & loco indignus expellatur. Quartum denique Caput, quod in Synodo Oriolana est Sexagesimum primum, refecat pestilentem quemdam abusum indutum a mulieribus, quæ, Lupercalium tempore, solebant interdiu, necnon multa jam nocte, operimento velatæ, & totam faciem tegentes, privatas domos, ubi amatoria caneantur, & choreæ ducebantur, ad saltandum introire, ut cum his, quos gratiores sibi, aut agiliores, & ad choreas ducendas magis expeditos videbant, saltarent ac tripudiarent. Quam pestem, & animarum exitium pro Dei honore, & illarum mulierum spiritali salute prorsus avertere, & extirpare cupiens hæc Synodus, sub æternæ maledictionis reatu vetat parentibus omnibus, maritis & heris, ne post hæc patiantur, vel permittant, filias suas, uxores, & ancillas hisce velaminibus contextas hujusmodi turpissimis spectaculis, & impudicis saltationibus interesse, in quibus omnia vitia una cum impudentia, impudicitia, atque luxuria contrahuntur. Hortatur quoque Sæculares Magistratus, quorum curæ & gubernationi Reipublicæ tranquillitas commissa est, ut gravibus pænis ejusmodi spectacula prohibeant, si morum corruptelam exterminatam e Republica cupiant, & suæ conscientiæ integritati consultum velint. Sed hæc satis de Synodo Oriolana. Quod vero attinet ad alia tria Concilia quæ in novo Orbe, seu in Civitate Lima, alias Civitate Regum, ineunte Seculo decimo septimo, seu an. MDCL. MDCLII. & MDCLIV. habita sunt, quæque Cardinalis de Aguirre ad calcem *Collectionis Maxime omnium Conciliorum, Hispaniæ, & novi Orbis* adjecit; cum nihil singulare contineant, & aliunde ad eundem scopum, seu Cleri populique Morum reformationem, spectent; de his nihil in præsentia dicam, sed solum breviter observabo, hæc tria Concilia celebrata fuisse a B. Toribio Mogro-
vexo, Archiepiscopo Limensi in Peruvia, qui zelo salutis animarum, austeritate.

Vitæ, & pretiosissimis heroicarum virtutum gemmis, Peruviam illustravit, locupletavit, variasque Synodos coegit, in quibus, ut jam diximus, in Colloquio quarto in Historiam Sæculi XVI. Peruvianos, adhuc in Christianismo neophytos, peculiaribus quibusdam decretis ac documentis, eorum ruditati ac conditioni infirmæ adaptatis, ad religionem & pietatem instituit, informavitque. Addam etiam hic ex Cardinali De Aguirre in sua Præfatione Tomi quarti ad Capitulum *Ecclesiæ Hispalensis, B. Toribium*, Limensem Archiepiscopum, nomen indidisse S. *Rosæ de Sancta Maria*, tertii Ordinis S. Patris *Dominici*, Sacræ Virgini, dum ipsi Sacramentum Confirmationis administret. Altercantibus enim Avia & matre illius, quo nomine donanda esset; *Toribius*, Archiepiscopus Limensis, controversiam diremit, & ROSAM dici voluit, juxta roseam speciem, quæ in nascentis infantulæ vultu apparuerat. Unde illud distichon in utriusque lamina expressum.

Litem Avia, et mater renovant, qui virgo vocetur:

Toribius scindit: jure puella ROSA est.

Præter hæc mox a me laudata Concilia, nullum aliud in Hispania fuit convocatum. Hinc doctissimus Cardinalis De Aguirre in eo, quod quarto Tomo *Maxime Notitiæ Conciliorum Hispaniæ* præfixit, Monito ad Lectorem, hæc habet singulari certe observatione digna: *Dolendum sane est, quod in florentissimis Hispaniarum regnis, ubi olim tam frequentia, tam gravia, & toti Ecclesiæ veneranda Concilia celebrabantur, jam ab aliquot Sæculis parum frequentata, aut etiam fere prætermissa fuerint.... Ita frequenter cogebantur Synodi in Hispania olim, non modo, Diocesanae, sed & Provinciales. Quin & quamplura Generalia totius nationis Concilia a tempore Concilii Elisberitani usque ad decimum septimum Toletanum intra quatuor Sæcula fuerunt celebrata in Hispania. Cumque circa annum Epochæ Christianæ MDCLVII. Alipio, et Ardebure VV. CC. Coss. in Hispania detectæ fuissent Manichæorum & Priscillianistarum Reliquiæ, S. Leo Papa Epistola xciii. alias. xv. ad Tuxibium Epi-*

Episcopum Asturicensem indixit Concilium Episcopale celebrandum in loco opportuniori Sacerdotibus Provinciarum, ac præterea subdit: Dedimus litteras ad fratres & Coepiscopos nostros Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitanos, atque Gallicianos, eisque Concilium Synodi Generalis indiximus. In ordine vero ad id congregandum adjuutores dat Idatium ac Coponium Episcopos eidem Turibio, qui in quadam ad utrumque Epistola diuturnitatem ejus pestis in Hispania grassantis tribuit omissioni sive neglectui celebrandi Concilia: Quod quidem per mala temporis nostri, Synodorum Conventibus, decretisque cessantibus, libere crevit. („ Hoc ipsum accidit circa relaxationem morum, & Disciplinæ Ecclesiasticæ, in omnibus Regnis ac Provinciis, ubi nec Nationalia, nec Provincialia Concilia, immo nec Diocesana, nisi forte raro, aut perfunctorie, celebrantur, quibus Præfules ipsi, Sacerdotes, Clerici, & tandem subditi omnes regantur, ac se in officio contineant. Eam ipsam Conciliorum frequentiam indicunt Sacri Canones, & exigit necessitas atque utilitas. Quot mala, quot peccata, quot animarum detrimenta ex eorum neglectu sequantur, experientia ipsa ubique passim docet. Utinam Illustrissimi quique Primates, Metropolitani, & Episcopi, id præ oculis habeant, ne forte in tremendo iudicio Princeps Pastorum sanguinem animarum de manibus ipsorum requirat. Deserviant exemplo tot Concilia Hispaniæ ac Novi Orbis, tum Provincialia, tum Diocesana, Sæculo præcedenti, seu decimo sexto, celebrata, eaque doctissima, ac saluberrima &c. „) Hæc doctissimi Cardinalis Josephi de Aguirre verba hic consulto exscripsi, ut inde intelligas, quam utilis Ecclesiæ sit, & interdum necessaria frequens Conciliorum celebratio, ac subinde quanta animi cura & contentione satagere debeas, ut eorum, quæ hætenus in Ecclesia habita sunt, Conciliorum perfectam notitiam assequaris, ne forte contingat aliquando tibi quod passim accidit etiam hodie nonnullis sciolis, qui passim turgidis faucibus, & anhelis pulmonibus Concilia citant, quæ forte nunquam legerunt, Patres laudant, & grandia quæque auctorum nomina crepitantibus buc-

cis declamant, quorum libros ne primoribus quidem labris degustarunt, sed duntaxat titulos, frontem & Indices Operum inspexerunt,

D. Hunc abusum cavebo, quam diligentissime potero, sapiusque revolvam omnia, quæ de Conciliis Generalibus, Nationalibus, Provincialibus, & Diocesanis hætenus in præcedentibus nostris Colloquiis expendimus. Novi quippe, Concilia, in quibus matura ac sedula deliberatione ea decernuntur, quæ & fidem ab Hæreticis impetitam defendere, & labentem Ecclesiasticam Disciplinam erigere, quæque vigentem confirmare possunt, esse Ecclesiæ utilissima. Sunt enim Sacra hæc Comitia Antidota adversus venena mortifera, iis radicitus evellendis, quæ plerumque labuntur in abusiones & scandalum. Sunt instrumenta, quibus & ægris, & bene valentibus opportuna paranda sunt pharmaca, quo apta suo quæque tum temporis, tum personis adhibeatur medicina. Sunt denique media, quibus deperdita requiruntur, abjecta reducuntur, confracta alligantur, consolidantur infirma, & fortia custodiuntur. Hos, inquam, uberrimos fructus, quos ex frequenti Conciliorum celebratione abunde percepit Ecclesia, apprimè novi, ac deinceps pro viribus conabor mores meos ad normam Canonum, seu Sanctissimarum illarum legum, quas de vita & honestate Clericorum præscripserunt Concilia, exigere atque componere; pro certo habens, omnem tum Disciplinæ Ecclesiasticæ, tum Morum Doctrinæ relaxationem ex Canonum neglectu suam originem habuisse. Verum de Conciliis Sæculo XVII. habitis cum nihil aliud tibi dicendum suppetat, præsentis Colloquio nostro finem imponamus, & ad diem lunæ proxime sequentem aliud remittamus Colloquium, in quo de Viris Illustribus, qui Sæculo XVI. floruerunt, & de Operibus, quæ lucubrarunt, sermonem instituemus.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illustribus qui Sæculum Decimum Septimum Doctrina & pietate nobilitarunt.

M. **P**rodierunt Sæculo XVII. innumeri pene Scriptores, qui non solum Artes ac Disciplinas liberales pristino suo splendori restituerunt, & linguarum exoticarum, præsertim Hebraicæ & Græcæ, notitiam usumque revocarunt, verum etiam Sacræ Vetustatis amantes, indefesso labore Ecclesiarum Scrinia, Monasteriorum Archiva, Principum Chartophylacia perveſtigarunt, indeque in lucem produxerunt antiquorum Patrum cum Græcorum, tum Latinorum monumenta; Ecclesiæ politiam, Disciplinam, & Ritus lato ac deserto calamo explicarunt; Conciliorum Decreta, Martyrum, Sanctorumque Acta, Imperatorum Edicta, Regum, Principumque Diplomata publica luce donarunt; antiqua Ecclesiæ Dogmata contra Hæreticos invictè propugnarunt; Sacram Scripturam, germanam Theologiam, Historiam Ecclesiasticam, Critices, & Chronologiæ Disciplinas diligentissime excoluerunt, quorum subinde alii dicti sunt *Exegetici*, quod Scripturas Sacras perdoctis suis Commentariis exposuerint; Alii *Dogmatici*, quod Catholicæ Fidei Dogmata pertractarint; Alii *Polemici*, quod Romanæ Ecclesiæ Causam in Controversiis eo Sæculo agitatæ adversus Judæos, Gentiles, & Hæreticos strenue defenderint; Alii *Theologi*, quod de rebus ad Theologiam spectantibus libros, Tractatus & Commentarios ediderint; Alii *Historici*, quod res in Ecclesia quolibet Sæculo gestas posteriorum memoriæ commendarint; Alii *Critici*, quod de obscuris, dubiis & spuris Operibus, necnon de Auctorum stylo & ætate judicium tulerint; Alii *Chronographi*, quod quælibet Historiæ Gesta ad certas periodos, vel ad singulos annos, habita accurati temporis ratione, redegerint; Alii *Aſcetici*, quod de rebus Spirituallibus ac Moralibus scripserint; Alii

Juriste, seu *Canoniste* quod de jure tam Civili, quam Canonico Interpretationes, ac Lucubrationes vulgarent; alii denique appellati sunt *Biographi*, quod Acta Sanctorum, vel Vitas doctrina & pietate Virorum illustrium collegerint; litterisque mandarint. Ne igitur tot Scriptorum, qui Sæculum decimum septimum maxime illustrarunt, numero obſcuramur, hanc, quam tibi gratam fore existimo, methodum inibimus, ut in recensendis Scriptoribus cujuscumque nationis, vel in proferendis Monachorum, vel Regularium Ordinum Viris Illustribus, eos duntaxat in medium producamus, qui majori cum laude intractandis hisce argumentis, quæ mox indicavimus, studium operamque posuerunt; alioqui infinitum pene laborem, difficilem provinciam, vastumque aggredere opus, si de omnibus Scriptoribus universim dicere vellem, meque profundo & immenso mari committerem, ex quo emergere non possem, nescius ubi mihi vadum tentandum esset. Præcipuos igitur & nobiliores duntaxat Sæculi XVII. Scriptores, qui fuerunt vel *Exegetici*, seu Scripturæ Sacræ Interpretes, vel *Dogmatici*, vel *Polemici*, vel *Theologi*, vel *Historici*, vel *Critici*, vel *Chronologi*, vel *Aſcetici*, vel *Juris Civilis & Canonici periti*, vel qui denique in Actis Sanctorum, & Virorum Illustrium Vitis colligendis ac conscribendis feliciter insudarunt, ad duodecim Classes revocabo, in quarum prima agam de Scriptoribus Gallis. In Altera de Italis. In tertia de Germanis, Belgis & Batavis. In quarta de Hispanis. In quinta de Anglis. In sexta de Monachis. In septima de Viris Illustribus Ordinis FF. Prædicatorum. In Octava de Scriptoribus Ordinis S. Francisci. In nona de Augustinianis. In decima de Carmelitanis. In undecima de eximiis ac doctissimis Viris Societatis *Jesu*, Postremam Classẽ claudẽt celebriores Congregationis Oratorii *Jesu* Scriptores. Hæc immensa eruditorum Sæculi XVII. Scriptorum in omni scientiarum genere copia tibi ob oculos ponet præstantiam ejusdem Sæculi, quod cetera Ecclesiæ Sæcula omnigenæ doctrinæ apparatu & ubertate æquavit,

vit, aut fortasse superavit, tibi que, ut spero, stimulos subdet ad legenda identidem horumce Clarissimorum Scriptorum Opera, ut his armis munitus, Hæreticorum nostri temporis tela retundere, sophismata diluere, & Romanæ, seu Catholicæ Ecclesiæ causam adversus eos feliciter propugnare possis.

D. Jam probe novi, nullum Sæculum præstantissimorum hominum, præsertim in Galliis, feracius unquam fuisse Sæculo Ecclesiæ decimo septimo, quo regnante Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* Litteratorum Mæcenate munificentissimo, liberales Artes, Scientiæ, ac Disciplinæ reflorescere cæperunt, & maximum susceperunt incrementum. A Galliis itaque Scriptoribus exordium ducamus, & primo recense Cardinales & Episcopos. Dein, eos, qui Clero Sæculari fuerunt addicti, potissimum Sacræ Facultatis Parisiensis Doctores, vel Theologiæ Professores, denique doctiores Laicos, qui in variis Disciplinarum generibus, quæ præcipue in notitia Juris Civilis & Canonici, excelluerunt. De Gallis vero Scriptoribus, qui vel Monasticam, vel Regularem Vitam amplexi, eodem Sæculo XVII. floruerunt, commodius differemus in his classibus in quas illos ordinasti.

M. Duo insignes Cardinales Sæculo XVII. magna nominis celebritate in Galliis claruerunt, videlicet *Jacobus David*, vel, ut alii dicunt, *Davitius*, aut *Davivius Perronius*, & *Armandus Plessæus Richelius*, qui ad debellandos Calvinistarum errores, eorumque Hæresim in Galliis ferentem radicitus extirpandam totis ingenii & eloquentiæ viribus allaborarunt, atque omnem curam, industriam ac laborem contulerunt. Primus, seu Cardinalis *Perronius*, e parentibus nobilitate quidem claris, sed Calvinianæ Sectæ addictis, in Normannia inferiori ortus est. Adolescens factus, cognitis, atque abjuratis, divina affulgente gratia, Parentum erroribus, quos cum lacte suserat, Clericalem amplexus est Statum, & egregius evasit Catholicæ Fidei defensor, malleusque Hæreticorum. Ingenio sublimi & acuto, judicio excusso, eruditione solida, memoria tenacissima

admirandus, Theologus nemini secundus Latino ac Vulgari sermone elegantissimus, in Antiquitate cum Ecclesiastica, tum prophana, in lectione SS. Patrum, Conciliorum & Scriptorum Ecclesiasticorum versatissimus, omnes sui Sæculi Scriptores facile superavit. Ebroidensis primum Episcopus, deinde Archiepiscopus Senonensis, tandem S. R. E. Cardinalis, magnusque Franciæ Eleemosynarius fuit. Plures ad Catholicæ Religionis gremium reduxit. Doctissima, cedroque digna in Hæreticos scripsit Opera, in quibus eorum errores profligavit, indeque dictus Hæreticorum sui temporis flagellum. In celebri Disputatione, quam anno M D C. præsentis Christianissimo Galliarum Rege *Henrico IV.* habuit, *Philippum Mornæum Plessæum*, famulum id ætatis in Galliis Hæreticum Calvinistam, turpissimo suffudit pudore & coram deputatis a Rege hinc inde, idest, tam pro parte Catholicorum, quam Hæreticorum judicibus, adeo luculenter demonstravit, hunc Hæreticum reum esse infinitarum falsitatum, & in citandis Sanctorum Patrum testimoniis, vel in referendis Theologorum Scholasticorum opinionibus multarum interpolationum, depravationum, & corruptelarum, quibus a capite ad calcem scatebat liber, quem Gallico idiomate de *Missæ abusibus*, & antiquo *Eucharistiæ Usu* scripturierat, ut ille Hæreticus palam convictus, vehementissimo lapsuum suorum dedecore perculsus, ac gravissimo inde morbo correptus, *Salmum*, cujus Urbis Præfectus erat, sese confestim receperit, sicut jam observavimus in Colloquio quarto in Historiam Sæculi XVI. E vivis excessit doctissimus Cardinalis *Perronius* die V. mensis Septembris an. MDCXVIII. ætatis suæ LXIII. Reliquit Vir ille eximie eruditionis & multarum adversus Hæreticos palmarum complura ingenii sui monumenta, inter quæ reperitur eruditissima illa *Replica*, seu responsio ad *Jacobum I.* Magnæ Britannæ Regem, in qua Ecclesiæ Romanæ Doctrinam ab Hæreticis impetitam ea eloquentiæ & eruditionis copia, vi & argumentorum efficacia adstruit, defendit, ac demonstrat, ut *David Blondellus*, magni licet apud hæreticos nominis, in re-

tellendis duobus folis capitibus, seu vigesimo quinto & vigesimo sexto libri primi prædictæ ad Majoris Britannicæ Regem *Replicæ*, octodecim annos impendisse, seu potius oleum & operam perdidisse. Omnia Opera, quæ lucubravit Cardinalis *Perronius*, tribus Tomis in Folio comprehensa Parisiis publicam in lucem prodierunt annis MDCXX. & XXII. Extrat etiam aliud volumen completens Legationes ac negotiationes summi momenti, quas maxima cum laude obivit Cardinalis *Perronius*, quodque Parisiis anno MDCXXIII. a *Cesare Ligny*, qui eidem Cardinali fuerat a Secretis, publicatum est. Plura de Doctissimo illo Cardinali leges in libro cui titulus est: *Gallia Purpurata*. In reducendis ad gremium Ecclesiæ Hæreticis sui temporis egregiam itidem operam navavit alter Cand. *Armandus Joannes Plessius*, Dux *Richelieu*, natione Gallus, Par Franciæ, & totius Galliarum Regni primus Minister Regius, Lucionensis Episcopus, & tandem S. R. E. Cardinalis a *Gregorio XV.* Pontifice Maximo creatus, qui non solum in gerendis Regni negotiis, sed in promovendis Litteris, Artibus & Scientiis, ingenii præstantia magnus, nihil antiquius habuit, quam ut Calvinianam Hæresim, quæ tum temporis Gallias infestabat, penitus exterminaret, & eos, qui hac pestifera Hæresi erant infecti, ad Catholicæ Romanæ Ecclesiæ sinum, sicut devias & errantes oves, revocaret. Eam ob rem, eruditum scripsit *Controversiarum Tractatum: Catechismum: Methodum sivelem & suam reducendi ad Ecclesiam Romanam eos, qui ab ea sunt separati: & Tractatum Alceicum de Persephone Christiani*. Quanto autem studio & affectu viros Litteratos, ac præsertim Theologos prosequeretur Cardinalis *Richelieu*, probant ac prædicant ea, quæ adhuc supersunt, præstulæ ipsius erga eos liberalitatis monumenta, quorum unum imitar omnium esse debet amplissimum illud ac sumptuosum ædificium Collegiæ & Ecclesiæ domus Sorbonæ, cuius erat Doctor ac Provisor, quodque magnificis Architecturæ operibus adornatum omnibus maximam admirationem movet. Obiit Parisiis die IV. mensis

Græg. Hist. Tom. VIII.

Decembris anni MDCXLII. ejusque Mausoleum visitet ætiam in Ecclesiâ Domus Sorbonæ magno artificio elaboratum. His duobus Cardinalibus, qui in confutandis Hæreticorum erroribus strenuam operam adhibuerunt, alios adungere possem Ecclesiæ Gallicanæ Purpuratos, videlicet *Henricum Petrum de Gondi*, Archiepiscopum Parisiensem, *Arnaldum Doslat*, *Franciscum de Sordis*, Archiepiscopum Burdegalem, *Franciscum Rupisulentium*, Gallicæ de la *Rocheaucanti*, *Joannem Franciscum de Gondi* de *Retz*, Archiepiscopum Parisiensem & alios, qui omnes, ut videt est in libro *Petri Frænzii*, Doctoris Parisiensis, cui titulus est: *Gallia Purpurata*, notam Cardinalitice dignitatis splendore, quam virtutum, & omniæ eruditionis fulgore Sæculo XVII. emicuerunt. Verum, ne longior sim, de his doctissimis Cardinalibus nihil in præsentia dicam. Confido etiam hæc præmittam pium juxta ac eruditum Cardinalem *Petrum Berullum*, Congregationis Oratorii Jesu in Galliis Institutorem, quia de illo in ultima Classe Scriptorum Sæculi XVII. in qua viros illustres Congregationis Oratorii Jesu reposuimus, opportunius termonem habituri sumus. Venio nunc ad clarissimos Episcopos, qui magna nominis celebritate, & eximie Doctrinæ laude in Galliis Sæculo XVII. præfulserunt, & ex his novem duntaxat, ut brevitati illudeam, hic laudabo, quos majori præ ceteris aliis commendatione dignos judico, videlicet *Petrum de Marca*, Archiepiscopum Parisiensem, *Græbulum Albispinæm* Episcopum Aurelianensem, *Arnaldum Pentæcum*, Episcopum Valatensem, *Henricum Spontanum*, Episcopum Agamiensem, *Franciscum Genetum*, Episcopum Vasio-nensem, & *Franciscum Bosquetum*, Episcopum Montipensensem de quibus singillatim pauca dicemus. In primis, *Petrus de Marca* ex clarissima familia in Beneacni Principatu in Aquitania ortus, primum Conseranen-sis Episcopus, deinde Archiepiscopus Tolosanus, ac demum Archiepiscopus Parisiensis fuit, in Antiquitate Ecclesiastica, & in controversis Fidei questionibus ex assidua Scripturæ Sacre, & omnium Patrum, plorimque Scholæ

L

Do.

Doctorem lectione eruditus, multa scripsit Opera. Historiam Patriæ suæ, & adjunctorum Provinciarum, antea ipsis quoque indigenis incognitam, summa cura & diligentia ex veterum Actorum Fide, intertis passim perdoctis Observationibus, descripsit. *Opus de Concordia Sacerdotii & Imperii* edidit. Volumen quoque *Catalaunie illustrata*, seu *Marca Hispanice*, in quatuor libros tributum, concinnavit, in quibus Hispaniæ in tegra, sed præcipue Tarraconensis Provinciæ veteris mediæ & recentioris geographica veterum testimonia vix a quoquam antehac intellecta & inscriptiones antiquæ accurate explicantur. Commentarium litteralem in Psalmos lucubravit, & Dissertationem de *Primatu Lugdunensi & de ceteris Primatibus* publicavit cum Notis ad Concilium Claromontanum. Varia etiam extant ejusdem *Petri de Marca* Opuscula posthuma, quæ post ejus obitum *Stephanus Baluzius* publica luce donavit, & extant in ejusdem *Baluzii* Miscellaneis. Obiit *Petrus de Marca* anno MDCLXXII. *Gabriel Albaspinus*, Gallice *de l'Aubespine*, Episcopus Aurelianensis ex illustrissima in Galliis familia oriundus, vir fuit totius Antiquitatis Ecclesiasticæ peritissimus, quemadmodum libri, quos in lucem edidit, testantur, videlicet *de Veteribus Ecclesiæ Ritibus: Observationes ad Tertulliani, & Optati Milevitani Opera: Tractatus de Eucharistia*, in quibus antiquæ Disciplina monumenta studiose peruestigat, illustrat, & erudite pertractat. Migravit e Vita *Gabriel Albaspinus* Gratianopoli die XV. mensis Augusti anni MDCXXIX. postquam Episcopatus præfuerat annis XXIV. Inter Episcopos Galliæ Doctrina insignes jure optimo locum obtinere debet *Arnaldus Pontæus*, Gallice *de Pontac* ex illustri stirpe Burdigalensis genus suum ducens, quippe qui ad Episcopatum Vascensem provectus probitate vitæ, eruditione, & sollicitudinis Pastoralis laude præstans, atque Hebraicarum, & Græcarum Linguarum notitia præditus egregios edidit Commentarios in *Abdiam* Prophetam, *Chronicon Eusebii* eruditis Notis illustravit, & Opus Polemicum scripsit contra *Plessæum Alernaum*, Hæreticum

Calvinistam. Hunc Episcopum in tanto honore habebat *Gilbertus Genebrardus*, Archiepiscopus Aquensis, ut suam Chronologiam ei nuncupaverit. E vivis excessit *Arnaldus Pontæus* die XIV. Februarii an. 1605. Ejus Elogium texit *Antonius Possevinus* in Apparatu Sacro. In refellendis Hæreticorum sæculi XVII. erroribus primas inter Episcopos Galliæ tenet *Jacobus Benignus Bossuet*, Meldensis Episcopus, Divione in Burgundia claris natalibus ortus, Parisiensis Facultatis Doctor eximius, Serenissimi Galliarum Delphini, *Ludovici XIV.* Christianissimi Regis filii, præceptor eruditione nulli secundus, qui toto Vitæ suæ tempore in Hæreticos desudans pugnavit Scripto, verbo, & exemplo, eoque, ab Ecclesia Romana extorres, ut in rectam veritatis semitam revocaret, scripsit Gallice varia Opuscula erudita, & inter illa præsertim, perdoctam ac mirabilem *Fidei Catholica* edidit *Expositionem*, quæ ubique gentium summo cum applausu illico recepta fuit, eruditorum omnium calculo probata, laudata, & in diversas linguas, Italicam, Germanicam, Anglicam, Hibernicam, Latinam, & Belgicam, versa. Scripsit etiam idem Episcopus adversus Hæreticos aureum Opus, seu *Historiam de Variationibus Ecclesiarum Protestantium*, duobus Tomis in quarto comprehensam, in qua Hæreticorum Lutheranorum & Calvinistarum multiplices in Fide Variationes aperit, Soleque clarius evincit, ejusmodi Hæreticos non Evangelii, sed Doctrinam temporum sectari. Calamum quoque acuit idem celebris Episcopus Meldensis in pseudo-Mythicos dictos *Quietistas*, impuri *Michaelis Molinosi* discipulos, & librum *Francisci de Salignac Fenelon*, Archiepiscopi Cameracensis, qui illis pseudo-Mythicis haud parum favebat, multis editis lucubrationibus egregie confutavit. *Expositionem in Apocalypsin* Gallico idiomate exaravit, & libros Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiastes, & Cantici Canticorum Notis Latinis illustravit. Sub finem Vitæ suæ acerbis doloribus cruciatus *Expositionem* edidit hujus *Isaia* Prophetæ: *Ecce Virgo concipiet &c.* & ut mortem quam sibi imminere sentiebat, crecto animo, hilarique vul-

tu adspicere posset, interpretatus est Psalmum vigesimum primum, in quo Passio Christi Domini Nostri a Regio Propheta graphice describitur, sicque scribendi simul, & vivendi finem fecit die XII. mensis Aprilis an. MDCCIV. Magnum apud Viros eruditos sibi nomen peperit *Antonius Godrau*, Episcopus Venciensis, qui improbo labore multa Opera publici juris fecit, quæ styli elegantia & Doctrinæ puritate cum summa oblectatione leguntur & ab omnibus expetuntur. Scripsit patrio, seu Gallico sermone, *Paraphrases in omnes S. Pauli Epistolas, septem Canonicas, & Psalmos Davidis: Historiam Ecclesiasticam, quatuor priora complectentem Ecclesiæ Secula: Orationes funebres: duos libros Christianæ Poeseos: Institutionem Principis pro Rege Christianissimo Ludovico XIV. Vitas Sanctorum Pauli, Augustini, Caroli Borromei: Elegia Episcoporum qui in omnibus Ecclesiæ Saculis Doctrinæ & Vitæ antimitia fluxerunt, Constitutiones Synodales, & alia plura Opuscula.* Interfuit Comitibus Generalibus Cleri Gallicani habitis an. MDCXLV. & MDCLV. in quibus Episcopalis auctoritatis jura, nec non Christianæ Doctrinæ moralis puritatem contra laxiores Casuistas, quicam nefandis corruptelis adulterabant, acerrime defendit. Tandem meritis & fama ubique clarus obiit die XXV. Mensis Maii anni MDCLXXII. *Danilem Huetium*, Episcopum Abrincensem, Latini sermonis elegantia, linguarum Hebraicæ & Græcæ peritia, Historiæ Sacræ Ecclesiasticæ ac Prophanæ exquisita & amplissima cognitio illustrem in Ecclesia, & in Republica litteraria reddiderunt. Præter *Censuram* quam edidit, *adversus Philosophiam Cartesianam*, & librum quem composuit, *de Claris Interpretibus*, Editionem Operum *Origenis* Græco-Latinam adornavit, doctissimis Notis illustravit, eique attexit *Tractatum*, cui Titulus: *Origeniana*, ubi Vitam *Origenis*, accuratum omnium ejus Operum Criterium, & Historiam Controversiarum, quæ in Ecclesia occasione vel librorum, vel Doctrinæ, vel personæ *Origenis* fuerunt excitatæ, inseruit. Librum etiam de loco, in quo situs erat Paradisus Terrestis, scripsit, & ad *Eusebii* Episcopi

Cæsariensis imitationem Opus edidit, cui titulus est, *Demonstratio Evangelica*, in quo omni argumentorum genere contra Infideles probat antiquitatem, revelationem, inspirationem, & auctoritatem sacrorum librorum, contra vero Judæos demonstrat, omnia Prophetarum Oracula de venturo Messia fuisse in Jesu Christo Salvatore Nostro ad amissim impleta. Hoc Opus omnigena eruditione sacra & prophana refertum, longe præstat aliis Operibus quæ vulgavit clarissimus ille Episcopus qui paucis abhinc annis e vivis sublatus magnum sui viris eruditis reliquit desiderium. In digerendis, atque illustrandis Ecclesiæ Annalibus diu multumque insudavit *Henricus Spondanus*, qui in Regno Navarræ natus, & in Calviniana hæresi educatus, divina tamen adspirante gratia, ex continua Cardinalium *Perronii & Bellarmini* Operum lectione (sicut ipse metetur, immo gloriatur, in libro *de Cæmeteriis sacris* a se vernacula, seu Gallica lingua, edito) ex errorum tenebris emersit, & Catholicam Fidem amplexus est. Ob suam eximiam eruditionem cum singulari pietate conjunctam ad Episcopatum Apamiensem promotus, populum sibi commissum qua verbo, qua exemplo docuit, ad pietatem informavit, pluresque libros conscripsit, quos inter censentur jam laudatus liber *de Cæmeteriis sacris*, Gallico, primum, deinde latino idiomate donatus, multisque auctus: *Annalium Ecclesiasticorum Cardinalis Baronii Epitome* duobus Tomis comprehensa: *Annales sacri a Mundi creatione ad ejusdem reparationem: Continuatio Annalium Ecclesiasticorum* ab anno MCXCVIII. quo Cardinalis *Baronius* desit, usque ad finem anni MDCXLI in duos Tomos distributa. Si de *Henrico Spondano* plura scire desideres, legis ejus vitam a *Petro Frizonio* Theologo Parisiensi descriptam, quæ extat in fronte primi Tomi ejusdem *Spondani* Continuationis *Annalium Ecclesiasticorum Baronii*. Ad repurgandam doctrinam moralem a corruptelis, quas nonnulli laxiores Casuistæ invexerant, animum appulit *Franciscus Genetus*, patria Avenionensis, & ejusdem Urbis Academiæ in Sacra Theologia,

logia, & in utroque Jure Doctor. Ab Eminentissimo Cardinali *Hieronymo Grimaldo* Aquilexitarum Archiepiscopo, ad instituendum Seminarium accitus est, ibique per quinquennium Doctrinam moralem docuit: Deinde, ab *Innocentio Undecimo* Pontifice Maximo Vasionensis Episcopus creatus, omnia Episcopalia munia incredibili zelo obivit. Doctrinam moralem ad normam Scripturæ Sacræ, Sacrorum Canonum, Doctrinæ Sanctorum Patrum, præsertim SS. *Thomæ & Antonini*, idiomate Gallico composuit, eamque, promovente Doctrina & pietate celebri Cardinali *le Camus*, Episcopo Gratianopolitano, typis commisit, quæ ita omnibus probata est, ut multis Editionibus pervulgata, Parisiis, mox Venetiis in Latinam Linguam versa prodierit. Obiit *Franciscus Genetus* Episcopus Vasionensis, die XVII. mensis Octobris anni MDCCII. aquis suffocatus, dum torrentem lætica vœtus trajiceret, vix ætatis annum sexagesimum tertium ingressus. Hic prætermittere non debeo *Josephum Mariam Suarem* in Sede Episcopali Vasionensi *Francisci Geneti* illustrem prædecessorem, qui patria fuit itidem Avenionensis, Græce ac Latine doctus, Antiquitatis sacræ & prophætiæ studiosissimus, & *Urbano Octavo* Pontifici Maximo gratissimus *Nili* Abbatis Opera e Græco Latine versa tyris Barberinis Romæ excusa publici juris fecit, multaque doctissima in lucem edidit Opuscula, quorum Catalogum texit *Leo Allatius* in *Apibus Urbanis* seu *de Viris Illustribus*: Vita functus est *Josephus Maria Suares*, Episcopus Vasionensis an. MDCLXXIII. Denique inter Episcopos Ecclesiæ Gallicanæ Doctrina & pietate Sæculo XVII. insignis fuit *Franciscus Bosquetus*, patria Narbonensis, Latine Græcæque & Hebraicæ linguarum notitia præditus, jurisprudentiæ peritia maxime claruit. Primum Lutensis Episcopus anno MDCXLVIII. a Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* designatus est, deinde anno MDCLV. translatus ad Episcopatum Montis Pessulani, obiit an. MDCLXXVI. Plura perdocta, cum Historica, tum Canonica scripsit Opera. *Epistolas Innocentii III.* Pontificis

Max. Commentariis Historicis illustravit, *Vitas Pontificum Avenione sedentium* præclaris Notis auxit: *Synopsim Legum Græcam Michaelis Pselli* elucidavit Juris Annotationibus; *Ecclesiæ Gallicanæ Historiarum exordia* quatuor libris, a primo Christi in Gallias Evangelio ad datam Ecclesiæ pacem publici Juris fecit, sed earum continuatio desideratur, & necdum prodiit in lucem, quamvis a Viris Litteratis multum expetita, sicut & alia ejusdem Auctoris Opera MSS. quæ adhuc in Bibliothecis asservantur. Sed hætenus satis dictum sit de Gallicanæ Ecclesiæ Episcopis, qui Sæculo XVII. Catholicam Fidem ab Hæreticis impetitam strenue vindicarunt, doctissimis libris illustrarunt, & vitæ sanctioris exemplo, tanquam sale optimo, in populorum cordibus incorruptam condierunt, atque conservarunt; de quibus si plura scire aveas, addere poteris *Galliam Christianam*, quæ primum a *Scævola*, & *Ludovico* fratribus *Sammarthanis*, Gallice *de Sainte Marthe*, edita est: deinde a *Petro Abelio*, & *Nicolao*, filiis *Scævole Sammarthani*, pluribus accessionibus, & adjecta etiam Historia Galliarum Abbatum aucta, in quatuor Volumina excrevit, ac demum paucis abhinc annis a *Dionysio Sammarthano*, Monacho Ordinis S. *Benedicti* Congregatione S. *Mauri*, multis conquisitis undique monumentis locupletata, pulchreque castigata, & ad nostram usque ætatem producta prodiit in lucem Parisiis an. MDCCXV.

D. Gaudeo plurimum, quod Ecclesiæ Gallicana Sæculo XVII. tot strenuos in extirpandis Hæresibus, in amplificanda Religione doctissimos dederit Cardinales & Episcopos, vindices Catholicæ Fidei, custodes antiquæ Patrum traditionis, acerrimos propugnatores Ecclesiæ laborantis, ejus hostium repressores, defensores honoris & salutis. Sed alios, si placet, percurramus Scriptores, qui eruditionis præstantia Sæculo XVII. in Galliis floruerunt.

M. Dies profecto me deficiet, si singulos impræsentiarum appellare velim Scriptores, qui Sæculo XVII. eruditionis fama celebres in Galliis extiterunt. Illustriores igitur duntaxat, quorum Ope-

Opera aliquam Ecclesie utilitatem afferre possunt, hic laudabo, & ut sedulo caveas a lectione quorundam Gallie Scriptorum, qui, licet Catholici, & Clero addicti, effrenis tamen & intemperantibus Critices vitio laborantes, male audiunt; eos in antecessum breviter indicabo. Primus est *Joannes Launojus*, Constantie in Normannia, Galliarum Regno Provincia, natus, Doctor Sacre Facultatis Parisiensis, Vir quietis impatiens, qua nec se, nec alios frui sinebat, & nativa quadam trillatus prurigine sugillandi, ac jure vel injuria carpendi Viros illustres, calamum seletinctum in plures acuit, receptasque communi piorum suffragio opiniones lacessivit argumentis ut plurimum negativis, quæ incerta & infirma esse luculenter contra eundem *Launojum* evincit bene longa & eleganti Exercitatione *Joannes Baptista Tiers*. Certe, ut libere dicam, quod olim de morosiori quodam Censore lepide agebat *Tullius Cicero*, illud videlicet *Grammatica non Aristarchum esse, sed Phalaridem*: in *Joannem Launojum*, nuperum Criticum, jure optimo detorqueri potest, eum videlicet multarum traditionum & opinionum non Aristarchum, sed Phalaridem fuisse. Ille quippe ex superciliosus Censor, qui non ferro, sed ferreo calamo in plures receptas opiniones ac traditiones temerario ausu grassatus est, qui facta omnia infecta esse pertendebat, qui totus fuit in vetustissimis quibusque Sanctis e Cælo pro virili parte detrudendis, quasi depopulandi Cæli partes sibi desumpisset; qui *S. Dionysium Arcopagitam*, Galliarum Apostolum fuisse, aperta fronte negavit; Phocenses defraudavit *S. Magdalene* ad Portum Massiliensem appulsus, & apud se aliquot annis vitæ sanctissime transactæ monumentis, quæ cedunt in decus illius gentis sempiternum, qui plura Monasteria a juribus & privilegiis longa non solum annorum sed etiam sæculorum serie confirmatis, depellere aggressus est; qui Primatus Romani Pontificis jura omni studio elevare molitus est; qui Religiosos Carmelitas deturbare voluit ea quæ apud illos obtinet originis suæ ex *Elia* & *Elizeo* repetitæ, vel Scapularis *Simonis Stoko* a Virgine Deipara concessi opigraves. *Hist. Tom. VIII.*

nione; qui denique, ut cetera alia misela faciam, *S. Thome Aquinati*, Doctori Angelico, non pepercit, eique Summam Theologicam tripartitam ficulneis conjecturis, quas in superioribus Colloquiis exufflavimus, abjudicavit: multaque id genus in his, quæ edidit, Operibus tractavit argumenta, a quibus, si illam, qua laborabat, scripturiendi cachoetem, & pruriginosam de omnibus dubitandi libidinem cohibere potuisset, in integrum superfedere debuisset. Quod cum non fecerit, & impotenti suæ libidini singula quæque, quæ ad ipsius salivam non erant attemperata, in dubium præposuere revocandi absque ullo freno indusserit, indelebilem importuni, morosi, & superciliosi Censoris notam nomini suo inussit. Obiit *Joannes Launojus* die 10. mensis Martii anni 1678. Alter intemperantioris Critices Scriptor Gallus est *Ludovicus Elias Dupinus* patria Parisinus, & Facultatis Parisiensis Doctor, qui *Joannis Launoji* cum esset discipulus, ejus vestigia ubique pressit, & in his quæ edidit, Operibus præsertim in sua *Bibliotheca Scriptorum Ecclesiasticorum*, quæ novemdecim Tomos complectitur de Romanis Pontificibus parum reverenter loquitur, in Sanctorum Patrum Opera, stylum & doctrinam, quasi pro Tribunali sedens, virgam censoriam exercet, Sanctorum Ecclesie Doctorum *Augustini* & *Hieronymi* Opera deprimat, Scriptorum Ecclesiasticorum lucubrationes pro suo gustu & arbitrio aut contemnit, aut extollit; Viris Regularibus, quos vulgo *Mendicantes* appellamus, præcipue Fratribus Predicatoribus, se se passim insensum prædit; eorumque Opera parvi facit; receptas traditiones, & opiniones, quæ Fidelium pietatem alere possunt, tanquam fabulas, superstitiones, & putida commenta irridet, explodit, exhibilat, atque infelicibus conjecturis abolere conatur; uno verbo *Dupinus* Dictaturam nescio quam, sine eruditorum suffragiis, in liberrima Republica litteraria sibi arrogat, & si quos a se vel minimum dissepientes putat, illico plantino sale illos defricat, & tanquam Critices Discipline penitus ignaros traducit ac vellicat. Parisiis nuperime diem ultimum clausit *Dupinus*.

Inter Gallos intemperantioris Critices Scriptores reponuntur quoque *Hadrianus Bailletus*, & *Petrus Faidit*, ambo Sacerdotes. Horum primus, in pago prope urbem *Bellovacum*, natus, multa Opera conscripsit, sed sub specioso obtentu repurgandi Vitas Sanctorum a fabulis quæ in eos irreperant, & vera Acta ac monumenta secernendi a falsis & spuris, in aliud extremum impegit in describendis Vitis Sanctorum, quas quatuor Tomis in folio complexus est. Plurima siquidem Acta Sanctorum, & traditiones in Ecclesiis receptas, aut in dubium revocavit, aut inficias ivit, multis miraculis, & revelationibus fidem omnem detraxit, totumque Opus suum variis Observationibus, eruditus quidem, sed quæ severiorem in hoc argumento Criticam olent, & piorum animos offendere possunt, implevit. Obiit Parisiis *Joannes Bailletus* die 21. mensis Januarii anno 1706. Alter vero, seu *Petrus Faidit*, ex Arvenia, Galliarum Provincia, ortus, præter aliqua Historico-Critica Opuscula, quæ Gallice contra *Sebastianum Tillemontium* scripsit, Theologum agere voluit in libro, quem Gallice anno 1696. edidit de *Sanctissima Trinitate*, in quo probandum suscepit, Cælum non tam distare a terra, quam Systema Theologorum de Sanctissima Trinitate distet a doctrina Sanctorum Patrum. Sed dum Theologos Scholasticos impugnat ille pseudocriticus Author, lapsus est in *Trinitatem* errorem, tresque distinctas essentias, seu naturas admisit in tribus Personis Divinis. Quem errorem eruditus P. *Hugo* Canonicus Regularis Præmonstratensis Ordinis, perdocta Lucubratione anno 1699. edita confutavit, & temerarium illum Criticum falcem in alienam messem mittere præsumentem, ad palinodiam coegit. Horum itaque Scriptorum, quos hætenus indicavi, & aliorum intemperatæ & inordinatæ Critices hominum Opera lectitare non debes, quia sicut nihil utilius est Critices Disciplina, quæ temperata est, & ad certas, præscriptasque Regulas exacta, ita nihil perniciosius est inordinata Critica, quæ nullo fræno cohibita omnia in dubium revocat, & in monumenta, quæ pietatem & Religionem spectant, etiam im-

pune grassatur. Qua de re leges *Tractatum de Abusibus Critices Disciplina in iis, quæ atinent Religionem*, quem *Pater de Laubruessel*, Societatis Jesu, anno 1710. Gallico idiomate edidit, & librum, quem nuperrime, seu anno 1713. Parisiis vulgavit P. *Honoratus a Sancta Maria*, Carmelita Excalceatus, Gallico itidem idiomate scriptum, quique hunc præfert titulum sic latine redditum; *Observationes super Regulis, & Usu Critices Disciplina circa Opera Sanctorum Patrum, Acta antiquorum Martyrum, & Vitas Sanctorum &c.* His semel indicatis immoderatæ Critices Scriptozibus Gallis, quorum Opera studiosa juvenus manibus versare non debet, de aliis nunc nobis differendum incumbit ejusdem Nationis Gallicæ Scriptozibus, qui Clericali itidem dignitate insigniti Sæculum XVII. eximia eruditione illustrarunt, & libros non minus Ecclesiæ, quam Reipublicæ Litterariæ utilissimos lucubrarunt. Sed quia vitam cujusque prosequi infiniti laboris esset, eorum dumtaxat nomina, atque præcipua, quæ ediderunt, Opera breviter innotabo. Quod si aliquos ex his præsertim Scriptozibus, qui etiam nunc in Gallis vivunt, prætermisero, excusationem, opinor, merebitur scientium meum apud eos, quorum per ignorantiam magis, quam ex contemptu nullam mentionem fecerim, cum eorum & nomina & Scripta ad me non pervenerint. Inter Scriptores Gallos, qui sæculo XVII. in Theologia sive Scholastica, sive Dogmatica, vel Polemica, vel Morali excelluerunt, hi potissimum numerantur, quos hic continua serie recensabo. *Andreas Duwallius*, insignis Doctor Sorbonicus, & Regius Theologiæ Professor in universitate Parisiensi primarius, scripsit librum contra *Edmundum Richerium*, Authorem libelli de *Ecclesiastica & Politica Potestate*; Opera etiam Theologica vulgavit, obiitque Parisiis an. 1638. *Nicolaus Isambertus*, patria Aurelianensis, Doctor & Professor Sorbonæ, egregiis Commentariis summam *S. Thomæ* illustravit, & e vivis abiit die 14. mensis Maii anni 1642. Sub initium Sæculi 17. floruit *Philippus Gamacheus* Doctor Sorbonicus, qui de rebus Theologicis per-

perdocte scripsit, & obiit die 21. mensis Julii anni 1625. Claruit eodem Sæculo *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, qui plura Opera Theologica, sed præsertim Polemica contra hæreticos Calvinistas concinnavit, inter quæ duo potissimum Gallice scripta maxime celebrantur, unum videlicet, cui titulus est: *de perpetuitate Fidei Eucharistia*, alterum, cui hic titulus præfigitur: *Moralis Christiana erroribus Calvinistarum de justificatione omnino profligata*. Obiit *Antonius Arnaldus*, annos natus octoginta tres, die 8. mensis Augusti anni 1694. Catholicæ itidem Religioni adversus Calvinianos propugnandæ totum se addixit *Petrus Nicolius*, & eleganter atque erudite scriptis Opuclis Catholicæ Ecclesiæ Romanæ Fidem adversus Heterodoxos illibatam tutatus est: Obiitque Parisiis die 16. Novembris an. 1695. Inter Casuistas Sæculi XVII. Primas tenere debet *Jacobus Sanbovius*, Gallice *de Sainte Beuve*, Doctor Sorbonicus, qui extremum diem clausit 15. mensis Decembris anni 1677. Conscientiæ Dubiorum & Consultationum Decisiones, quas ad Scripturæ Sacræ, Canonum, & doctrinæ SS. Patrum atque primi subsellii Theologorum normam exactas dederat dum adhuc in vivis esset, publicam in lucem post ejus obitum editæ sunt anno 1689. 1692. & 1704. tribus Tomis in quarto collectæ. Duo etiam posthumi Tractatus Latini, quos idem *Sanbovius* contra pseudo-Ministram *Dallaum* composuerat, prodierunt an. 1686. unus videlicet *de Sacramento Confirmationis*, alter *de Extrema Unctione*. Casuistarum, seu Doctorum, qui de Morum Disciplina tractarunt, Classi accenseri quoque debet *Bonus Merbesius*, qui concinnavit *Summam Christianam*, seu *Orthodoxam Morum Disciplinam*, duos in Tomos in folio distributam, quæ (ut ait Cardinalis *Josephus de Aguirre* in Præfatione, quæ est in fronte primi Tomi *Collectionis omnium Conciliorum Hispania*) videtur catena sære continua *Moralis Christiana*, ex Canonibus Conciliorum, & locis Sanctorum Patrum contexta, adversus laxones quoslibet. Adversus spurios Mytilæus, seu *Michaelis Molinæsi* discipulos,

eruditum librum scripsit *Joannes Grancolas*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, aliaque Opera de Doctrina Morali, sed præcipue de rebus Liturgicis, de Ritibus, Cæremoniis, & Disciplina Ecclesiæ publicavit, quæ a Viris eruditis impense laudantur. Comædias & Spectacula libro Gallice edito data opera impugnavit *Joannes Gerbesius* Doctor Sorbonicus contra P. Casaro Clericum Regularem Theatinum, Italum patria Meslanensem, qui Parisiis Latino Scripto, sed postea Gallice verso, Typisque mandato, Comædiarum, & Spectaculorum usum licitum esse docuit, facti tamen pœnitens, palinodiam in Epistola, quam scripsit ad Illustrissimum Archiepiscopum Parisiensem, decantavit, & Comædiarum ac Spectaculorum usum velut Christianis omnino illicitum, & a Sanctis Patribus damnatum, reprobavit. A ia ejusdem *Joannis Gerbesii* de diversis argumentis extant Opuclula Gallice scripta, & liber unus Latine exaratus, cui titulus est: *de Causis Majoribus*. Lucubrationes, non minus doctrina, quam argumenti novitate singulares, ediderunt duo Sæculi XVII. Theologi *Jacobus* scilicet *Boileau*, Doctor Sorbonicus, & *Joannes Baptista Thiers*, Sacræ Facultatis Parisiensis Baccalaureus, quorum primus, seu *Jacobus Boyleau*, præter varia Opuclula, quibus Rempubicam Litterariam illustravit, Tractatum edidit in quarto *de Antiquis & Majoribus Episcoporum Causis*: insuper *Disquisitionem Theologicam de Sanguine Christi post Resurrectionem*, Tractatum *de necessitate Contritionis*, seu amoris Dei super omnia dilecti, in Sacramento Pœnitentiæ: *Historiam de Confessione Auriculari*: Tractatum *de Adoratione Eucharistia*: *Historiam Flagellantium*: & *Disquisitionem Historicam de re Vestiaria hominis sacri Vitam communem more civili traducentis*. Alter vero Scriptor, seu *Joannes Baptista Thiers*, Vir rerum reconditarum curiosus investigator, varias Dissertationes, vel Tractatus publici Juris fecit præsertim *de Auctoritate Argumenti negativi contra Laurojum*: Tractatus *de Festis*: *de Expositione Sanctissimi Sacramenti*: *de Superstitionibus*: *de Joci & Ludis*: *de*

Coma ascititia, Gallice *Perruque*, Clericorum; & de aliis id genus argumentis, quæ Lectores singulari voluptate perfundunt, & rara eruditione imbuunt. Obiit *Joannes Baptista Thiers* mense Martio anni 1703. Denique, ut absolvam seriem Scriptorum, qui Sæculo XVII. in Clerum Sæcularem in Galliis adscripti de rebus Theologicis scripserunt, quinque dumtaxat proferam Viros illustres, qui adjuvanda clericorum studia Cursum Theologicum, ab inutilibus, frigidis, spinosis, & futilibus quæstionibus repurgatum, magna cum laude & omnium utilitate adornarunt. Primus est *Franciscus Feu*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, in Antiquitate Ecclesiastica, & in lectione SS. Patrum, atque Scriptorum Ecclesiasticorum versatissimus, qui Cursum Theologicum in quatuor Tomos distributum, juxta Scholasticam methodum aggressus, duos tantum Tomos, quorum primus complectitur Tractatus de Deo, de Attributis Divinis, & de SS. Trinitate; Alter vero continet Tract. de Legibus, de Peccatis, & de Incarnatione, publicavit; inopinata morte abreptus die 26. mensis Decemb. anni 1699. Alter Scriptor est *Joannes Baptista du Hamel* Sacerdos, qui non solum castigato & elegantissimo stylo composuit Cursum Philosophicum, cui titulus est: *Philosophia Vetus & Nova ad usum Scholæ accommodata*, sed etiam concinnavit integrum Cursum Theologicum octo Tomis in octavo comprehensum, in quo quæstiones, quæ in Scholis ventilari solent, puro, terso, & pene Ciceroniano stylo pertractat, & Theologiam Scholasticam simul cum Positiva, seu Dogmatica, Polemica, & Historia Ecclesiastica miro artificio, ac perpetuo fœdere conjungit. Hujus Cursus Theologici Epitomen ad usum Seminariorum confecit *Joannes Baptista du Hamel*, quam Parisiis anno 1693. Typis mandari curavit. Alium Scripturæ sacræ studiosis utilissimum edidit librum, cui titulus est: *Institutiones Biblicæ*, & integra Biblia Sacra cum doctissimis Notis in omnes libros sacros cum Veteris, tum Novi Testamenti Parisiis an. 1705. Typis excusa in publicam lucem emisit. Obiit Parisiis *Joannes Baptista du Hamel*

die 6. mensis Augusti anni 1706. Tertius Scriptor est *Martinus Grandin*, Doctor Sorbonicus & Sacræ Facultatis Parisiensis Decanus, qui se se totum Theologiæ Scholasticæ studio dedit, ac diem extremum obiit die 16. mensis Novembris an. 1691. multaque reliquit Opera Theologica, quæ quinque Voluminibus comprehensa, post ejus obitum *Carolus du Plessis D'Argentrè*, Doctor itidem Sorbonicus, Parisiis prælo commisit anno 1710. eisque adjecit nonnullas Disputationes, quas ipse proprio Marte lucubrauit. Quartus Scriptor est *Nicolaus L'herminier*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, qui plures edidit Theologiæ Tractatus, in quibus clara & expedita methodo Quæstiones non solum ad Theologiam Scholasticam sed ad Positivam, seu Dogmaticam spectantes pertractat. Primus Tomus complectitur introductionem ad Scripturam sacram, & Tractatus de Deo, ejus Attributis, de Prædestinatione, de Trinitate, & de Angelis. Alter Tomus continet Tractatus de Incarnatione, de Gratia, & de Justificatione. Tertius Tomus comprehendit Tractatum de Actibus Humanis, & de Legibus. Quartus Tomus unicum habet Tractatum de Peccatis. Alios Tractatus Theologicos non absolvit *Nicolaus L'herminier*, cui plurimum debet Schola *Scoti*, Doctoris Subtilis, quod illius opinionem de Distinctione formali, actuali, ex natura rei, Latino, & Gallico idiomate acriter defenderit, eique novum robur ac lumen pro viribus addere tentaverit. Quintus denique Scriptor, est *Ludovicus Habert*, Doctor Sorbonicus, qui integrum Cursum Theologicum ad usum Seminarii Catalaunenensis per breves interrogationes & Responsiones contextit, atque omnes fere Quæstiones, quæ ad Theologiam Scholasticam, Dogmaticam, & Polemicam attinent, accurata methodo, nitido stylo, solida doctrina excussit, dilucidavit, præsertim illas, quæ ad Disciplinam morum, ad Sacramenta, eorumque administrationem pertinent, in quibus explanandis plus temporis ac laboris impendisse videtur. Consulto hic præmitto insignem quemdam Parisiensem Theologum, qui sub nomine *Petri Aurelii* latitare voluit,

luit, & cujus eximias Apologias, quas in defensionem Episcoporum, sicut jam in Colloquio III. observavimus, invito animo suscepit, Clerus Gallicanus non solum benigne excepit, sed etiam ad illud, licet incognitum, perhonorificam scripsit Epistolam; noluit tamen ille Theologus, sub nomine *Petri Aurelii* latitans, solitudinis nimium amans, unquam prodire in publicum, & litteris jugiter intentus, complura scripsit Opera. Longam cum *Sirmondo* Societatis Jesu circa lectionem & verum sentum Canonis secundi Concilii Arauscani primi Controversiam habuit, sicut in Colloquio mox laudato ostendimus, & moriens, numero prope infinita manuscripta reliquit.

D. His celebrioribus, quos hactenus laudasti, Cleri Sæcularis Viris illustribus, qui Sæculo XVII. in Galliis Theologiam Scholasticam, Dogmaticam, Polemicam, & Moralem doctissimis suis Lucubrationibus illustrarunt, atque Rempublicam Litterariam locupletarunt, optarem ut in præsentia alios adjungeres ejusdem Cleri Sæcularis Viros eruditos, qui in Galliis, sive in Sacrarum Scripturarum interpretatione, sive in notitia Historiæ & doctrinæ Sanctorum Patrum, sive in Theologia Ascetica, arteque concionandi præ cæteris aliis Scripioribus excelluerunt.

M. In adornandis Scripturæ sacræ in Linguam Vernaculam Versionibus eruditi quidam Viri in Galliis Sæculo XVII. studium, operamque posuerunt, videlicet Biblia Sacra ex Editione Vulgata Latina vertit Gallice *Isaacus le Maître de Sacy* cum explicatione sensus literalis & spiritualis excerpta ex Sanctis Patribus, & Auctoribus Ecclesiasticis. Novum vero Testamentum Gallice transtulerunt *Antonius Godeau*, Episcopus Vindobonensis, cujus superius meminimus, *Michael de Marolles*, *Franciscus Veron*, *Dionysius Amelotte*, *Carolus Hure*, Theologus Parisiensis, *Dominicus Bouhours*, & alii. Sed obiter observare debes, prodisse eodem Sæculo tres Novi Testamenti Gallicas Versiones, quæ ab Ecclesia fuerunt damnatæ. Prima est, quæ dicitur *Transductio Montensis*, eo quod

Montium Hannoniæ, ubi Typis excusa est, nomen in fronte gerit. Hæc autem Gallica Novi Testamenti Versio, seu Transductio Montensis, prohibita ac damnata fuit Romæ a *Clemente IX.* Pontifice Maximo, die 20. Aprilis anni 1668. & ab *Innoc. XI.* die 19. Septemb. anni 1679. Alteram Versionem Gallicam Novi Testamenti, quam cum literalibus & criticis Observationibus in loca difficiliora edidit *Ricardus Simonius*, reprobavit Eminentiss. Cardinalis *de Noailles*, Archiepiscopus Parisiensis, quod in ea quædam essent reprehensione digna, Decretoque suo dato anno 1702. prohibuit, ne in sua Diocesi Parisiensi vulgaretur. Idem pariter egit duplici sua Pastoralis Instructione data annis 1702. & 1703. *Jacobus Benignus Bossuet*, Meldensis Episcopus. Tertiam Novi Testamenti Gallicam Versionem, cujus Authore est *Paschasius Quesnellus*, sub hoc titulo: *Compendium Moralis Evangelicæ, sive Considerationes Christianæ super Textum &c.* Hanc, inquam, *Paschasii Quesnelli* Gallicam Novi Testamenti Versionem, simul cum centum & una Propositionibus ex prædictis *Quesnelli* Considerationibus, seu in quolibet Versum Observationibus, exceptis, damnavit Summus Pontifex *Clemens XI.* Constitutione data die 8. mensis Septemb. anni 1713. Sed missis illis Novi Testamenti Gallicis Versionibus, novam Sacrorum Bibliorum Hebraicorum, Samaritanorum, Chaldaicorum, Græcorum, Syriacorum, Arabicorum & Latinorum Editionem *Guido Michael le Jay*, juvantibus *Philippo Aquino*, *Joanne Morino*, Congregationis Oratorii Jesu presbytero, *Gabriele Sionita*, *Abrahamo Ecchellenfi*, & *Hieronymo Parent*, aggressus est; eamque magnis sumptibus Parisiis anno 1645. apud *Antonium Vitre* Typis excudi curavit; unde Biblia Heptaglotta, seu Polyglotta Domini *Michaelis le Jay*, vel Parisiensis vulgo nuncupantur. Hæc autem *Michaelis le Jay* Sacrorum Bibliorum Editio decem Voluminibus in Folio majori comprehensa est, quorum quatuor priora complectuntur Veteris Testamenti Textum Hebraicum, Chaldaicum, & Græcum, addita tripli-

plici Versione Latina : Quatuor vero sequentia Volumina continent Textum Syriacum & Arabicum cum suis Latinis Translationibus, geminumque Pentateuchum Hebræo - Samaritanum, & Chaldæo - Samaritanum cum una interpretatione Latina; Duo denique postrema Volumina exhibent Novum Testamentum Græcum, Syriacum, Arabicum, & Latinum. Hoc Opus præstantissimum, & magnis curis elaboratum, Virorum omnium eruditorum approbationibus fuit commendatum, si tamen excipias *Valerianum de Flavigni*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctorem, qui anno MDCXLVI. contra hanc *Bibliorum*, seu Polyglottorum Parisiensium Editionem aliquot scripsit Epistolas, quas *Abrahamus Echellensis*, linguarum Orientalium peritissimus, paulo acerbiori stylo confutavit. Præter has versiones, & Sacrorum Bibliorum Editiones, in quibus concinnandis Sæculi XVII. in Galliis insudarunt Viri eruditi, alia quædam in Scripturam Sacram Opera lucubrarunt Scriptores Galli, quorum mentionem hic breviter faciam. *Nicolaus Toynardus*, linguarum Orientalium, & rei antiquariæ callentissimus, *Harmoniam Græco-Latinam quatuor Evangeliorum* cum quibusdam Notis & Prolegomenis contexit, & obiit an. MDCCVI. *Petrus Merinus*, linguarum Græcarum & Orientalium apprime doctus Vaticanæ Typographiæ Præfectus, in Bibliis tam Græcis, quam Latinis, jussu Sixti V. Pontificis Maximi excusis, multum laborem insumpsit, veterumque Interpretum fragmenta, ex plurimis manuscriptis Codicibus primus collegit, obiitque anno MDCVIII. *Ludovicus Ferrandus* latine scripsit *Commentarium in Psalmos; Institutiones Biblicas*: Gallice vero edidit librum *Considerationum supra Religionem Christianam*, quæ complectuntur explicationem Prophetiarum *Jacobi*: *Non auferetur Sceptrum de Juda &c.* & LXX. *Danielis* Hebdomadum de adventu Messie. Denique, *Philippus Godusc*, in linguarum Orientalium notitia versatissimus, eruditum composuit in librum *Job Commentarium*, & *Dissertationem de Genealogia Christi Domini*. Alios pene innumeros Scripturæ

Sacræ Interpretes, qui Monasticam, vel Regularem vitam profitentes Sæculo XVII. in Galliis floruerunt, hic de indultis prætermitto, quia commodius de his differemus in illis Classibus, in quas superius illos disposuimus. Venio nunc ad illos Cleri Sæcularis Scriptores Gallos, qui de rebus Historicis, Criticis, Liturgicis, Asceticis Opera ediderunt, vel vitas Sanctorum descripserunt. Et primo quidem *Josephus Antelmus* Criticas composuit *Dissertationes de Veris Operibus S. Leonis Magni, & Prosperi Aquitani*: Novam *Disquisitionem de Symbolo Athanasiano*, quod attribuit *Vincentio Livinensi*: *Dissertationes de ætate S. Martini*: *de initiis Ecclesiæ Forojulienfis*, & *Epistolam de cultu & patria S. Maxime*, quæ extat apud *Bollandum* in *Actis Sanctorum* mensis Maii Tomo 3. pag. 29. *Ludovicus Sebastianus le Nain de Tillemont* scripsit *Gallicè Historiam Imperatorum*, quinque Tomis comprehensam, & *Historiam Ecclesiasticam* in plures Tomos distributam. *Henricus Valesius*, Antiquitatis Ecclesiasticæ studiosissimus, *Eusebii, Socratis, Sozomeni, Theodoretii, Evagrii, Philostorgii, & Theodori Lectoris* *Historiam Ecclesiasticam* cum doctissimis *Dissertationibus* & *Notis Græco-Latinam* edidit. Excerpta quoque ex *Collectaneis Constantini Porphyrogenite* cum *Notis Græco-Latinæ* publici juris fecit. Ejus frater, *Andreas Valesius*, *Historiam Francorum Gallico idiomate* conscripsit, & plura monumenta ad eam attinentia publicavit. *Jo: Baptista Cotelæus*, Sacræ Facultatis Parisiensis Baccalaureus, & linguarum Hebræicæ & Græcæ peritissimus, edidit *Monumenta Græco-Latina SS. Patrum, qui temporibus Apostolorum vixerunt*, cum doctissimis *Notis*: insuper tria Volumina in Folio; *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ*: *Quatuor etiam Homilias S. Chrysostomi in Psalmos*, cum *interpretatione ejusdem S. Doctoris in Danielelem*, in volumine in quarto. *Ludovicus Gerardus de Cordemoy* scripsit *Gallicè Historiam Francorum*, necnon aliquot Opuscula contra *Hæreticos Calvinistas*. *Godefridus Hermanicus* descripsit *Gallicè Vitæ Sanctorum Athanasii, Basilii Magni, Ambrosii & Chry-*

Chrysostomi, & quædam Opuscula, quorum alia jam edita, alia inedita sunt. *Stephanus Baluzius* novam adornavit *Collectionem Conciliorum*: edidit etiam *Concilia Gallie Narbonensis: Vitas Romanorum Pontificum, qui Avenione sederunt* cum amplissimis *Commentariis & Actorum Veterum Collectione*. Composuit præterea Baluzius *Miscellanea*, hoc est, *Collectionem Veterum Monumentorum*; Aliquot posthuma *Petri de Marca*, Archiepiscopi Parisiensis, Opuscula vulgavit, & eruditis Notis illustravit *Vincensii Lirinensis, Salviani, Regnonis, Agobardi Opera*, & Capitularia Regum Franciæ, quæ publica luce donavit. His doctissimis Cleri Sæcularis Scriptoribus Gallis quatuor alios dumtaxat adjungam, quorum primus erit *Claudius Joli*, qui, præter alia Opuscula, edidit *Dissertationem de Verbis Ussardi, quæ in Martyrologio Ecclesiæ Parisiensis referuntur in Festo Assumptionis B. Mariæ Virginis*: & *Tractatum Historicum de Scholis Episcopalis & Ecclesiasticis*. Alter Scriptor, est *Cladius Fleuri*, qui Gallice scripsit diversos *Tractatus*, videlicet *de Delectu & Methodo studiorum*; *de Moribus Israelitarum, de Moribus Christianorum, & Historiam Ecclesiasticam* in plures Tomos distributam, quorum decimus septimus prodiit anno 1714. Vivit adhuc illustrissimus ille Abbas, ac propediem, votis omnium Virorum eruditorum facturus factis, suam elegantissimam absolvet *Historiam Ecclesiasticam*. Terminus Scriptor, est *Eusebius Renaudotius*, qui linguarum Orientalium notitia excultus, texuit *Historiam Patriarcharum Alexandrinorum a S. Marco Evangelista*, qui fuit primus Sedis Alexandrinæ Episcopus usque ad finem Sæculi XIII. Edidit quoque idem doctissimus Scriptor *Collectionem omnium Liturgiarum Orientalium*, & tribus Tomis *de perpetuitate Fidei Eucharistiæ*, duos alios, quartum videlicet & quintum, summa cum eruditione a se lucubratos, addidit. Vivit etiamnum eruditissimus ille Scriptor, & Ecclesiam, atque Rempublicam Litterariam suis immortalis laude Operibus illustrare, ac locupletare pergit: Quartus denique Scriptor, est *Franciscus de Choisy*, qui præ-

ter multa, quæ Gallico idiomate edidit, Opera Ascetica; *Historiam Ecclesiæ Gallice* describere aggressus est, jamque Tomum sextum, complectentem *Historiam Sæculi XII.* publicavit anno 1713. Alii vero Tomi, quos eruditus ille Historicus prælo fortasse mandavit, nondum ad manus meas pervenerunt. Prætermitto innumeros pene Cleri Sæcularis Scriptores, qui de Theologia Ascetica scripserunt, & in arte concionandi Sæculo XVII. in Galliis excelluerunt, quos inter principem locum obtinere debent *Julius Mascaron*, Episcopus Aginensis, *Spiritus Flexerius*, Episcopus Nemausensis, *P. Massillon*, nunc Episcopus Claramontanus, *Claudius Joli*, cujus mox mentionem fecimus, *Nicolaus le Torneux*, & Auctor anonymus *Sermonum Moralium*, qui in plures Tomos sunt distributi. Sed prætermittere non debeo illustrem Scriptorem Gallum, qui in Ritibus Ecclesiasticis versatissimus fuit, *Andream de Saussay*, qui plura edidit Opera, inter quæ præcipua sunt: *Panoplia Clericalis*, seu *de Clericorum consuetudine & habitu*: *Martyrologium Gallicanum*: liber *de Mysticis Gallia Scriptoribus*: & *Continuatio Cardinalis Bellarmini libri de Scriptoribus Ecclesiasticis &c.*

D. Ut tandem finiamus seriem aliorum Scriptorum Gallorum, necesse est, ut nunc eos proferas Viros illustres, qui nec Clero Sæculari, nec Regulari adscripti, in Litteris, seu Artibus liberalibus, & humanis Disciplinis Sæculo XVII. in Galliis claruerunt.

M. Cum immensa pene sit ejusmodi Gallorum Scriptorum copia; abunde sufficiet hic eorum indicare nomina, & liberales Artes, seu humanas Disciplinas, in quibus illustre sibi pepererunt nomen. In Chronologia, seu Doctrina temporum, primas tenet *Josephus Scaligerus*, filius *Julii Caesaris Scaligeri*. In Mathematicis Disciplinis parem non habuit *Blasius Pascalius*. In Historia insignes fuerunt *Andreas Dufchenius*, qui edidit quinque Tomos *de Rerum Francicarum Scriptoribus*, publicavit etiam *Rerum Normanicarum Scriptores*, & Gallico idiomate *Historiam Summorum Pontificum a S. Petro usque ad Innoc. XI.* adornavit.

navit. *Carolus Dufresnius D. Ducange* concinnavit *Historiam Byzantinam*, & edidit *Glossarium mediæ & infimæ Latinitatis*: *Glossarium mediæ & infimæ Græcitatatis*: *Chronicon Paschale cum Notis*: *Historiam Francorum* scripserunt *Mezerius*, *Dupleixius*, *Petrus Matthæus*, *Varillasius*, *Jacobus Augustus Thuanus*, Auctor *Historiæ Concilii Trident.* necnon *Historiæ sui temporis* ab an. 1543. usque ad annum 1607. & alii Historici. Jo: *Jacobus Chiffletius* scripsit de *Antiquitatibus Vefontinis*. Sed observare debes, hunc Jo: *Jacobum Chiffletium* tres fratres habuisse, quorum unus *Philippus Chiffletius*, Canonicus *Biluntinus*, multa Gallice & Latine edidit *Opuscula Ascetica*. Alter, seu *Laurentius Chiffletius*, & tertius *Petrus Franciscus Chiffletius*, ambo vitam Regularem in *Societate Jesu* professi, præclara ediderunt Opera, quæ commodius referemus in undecima Classe Virorum illustrium XVII. Sæculi, ubi agemus de Scriptoribus Societ. Jesu. In Jure Canonico, & Civili maximam laudem promeriti sunt *Talonius*, *Hieronymus Bignonius*, *Franciscus le Maître*, *Olivarius Patru*, *Antonius Arnaldus*, P. *Antonii Arnaldi* Doctoris Sorbonici, *Feuretus*, *Antonius Dadinus Altaferra*, *Franciscus de Roya*, Jo: *Donjatius*, *Franciscus Pinssonius*, *Emericus Bigotius*, Jo: *Dartis*, *Franciscus Florens*, *Nicolaus Rigaltius*, qui etiam edidit *Notas in S. Cyprianum & Tertullianum*, & alii bene multi, qui utriusque Juris peritissimi fuerunt. In re Antiquaria, seu Numismatum notitia, unum instar omnium laudabo, *Vallantium*, cujus Vestigia preffit *Ignatius Amat de Graveson*, frater meus germanus, quem, ceu Virum politionis litteraturæ, & cum sacre, tum prophanæ antiquitatis studiosum R. P. *Bernardus de Monsaucon*, doctissimus Congregationis S. *Mauri* Benedictinus, & solidæ eruditionis æstimator arquisissimus, laudat in primo suo Tomo *Antiquitatum* pag. 370. quemque hoc anno millesimo septingentesimo vigesimo primo Civitatis Arelatensis in Galliis, ubi pestis grassatur, Regimini Præfectum, pestilenti lue, quam ab aliis avertere cum incredibili sollicitudine, & charitate saggebat, affectum, atque præmatura mor-

te e vivis fuisse sublatum, nuperrime cum acerbissimo animi mei mœrore accepi. In perpolienda lingua Gallica egregiam operam navarunt *Vaugelasius*, *Vetturius*, *Sarrasinus*, *Balsacius*, *Menagius Fureterius*, *Richelotius*, & alii. In Gallicis Translationibus, seu Versionibus Operum SS. Patrum cum Græcorum, tum Latinorum, ceteris palinam præripuit *Arnaldus Andillaus*, frater *Antonii Arnaldi* Doctoris Sorbonici, eique Gallicam Versionem *Historiæ Josephi Hebræi*, de *Antiquitatibus Judaicis*, & de *Bello Judaico* acceptam referre debemus. In Philolophicis Disciplinis nomen suum celebrarunt *Renatus Cartesius*, *Petrus Gassendus*, *Robaltius*, *Dagomertius*, *Barbeus*, *Purchotius*, *Laurentius Du Han*, & alii complures. De Poetis, de Grammaticis, de Oratoribus, & de Viris illustribus *Academiæ Franciæ*, qui Sæculo XVII. floruerunt, cum pene innumeri extiterint, in præsentia silebo; hoc unum dumtaxat dicam, in Galliis Sæculo XVII. Oratoriæ Artis & Poeseos majestatem pristino nitore restitutam fuisse, humaniores Litteras, musices, ceterarumque liberalium Artium supra omnem ætatem cumulatissimam notitiam viguisse & solertissimum usum: nullum fuisse tam arduum Philosophiæ Axioma, nullum tam abditum Medicinæ theorema, nullum adeo obcurum, qua numeris, qua figuris Matheseos Problema, quod a Scriptoribus Gallis non acute perspectum, subtiliter examinatum, recte tandem & apposite solutum, explicatumve sit; uno verbo, omnes singularum doctrinarum Disciplinas & voce & scriptis monumentis adeo excultas, tamque facili exponendi methodo, & amæno dicendi stylo traditas fuisse, ut in illis pervestigandis, si quis impræsentiarum non profecerit, ingenium illi, non librorum copiam, & omnigenæ eruditionis apparatus defuisse pensandum sit. Mirari autem non debes, quod in serie illustrium Scriptorum qui Sæculo Ecclesiæ XVII. in Galliis floruerunt, quosdam non constituerim ejusdem Sæculi Scriptores Gallos, videlicet *Philippum Mornæum Plessæum*, *Isaacum Casaubonum*, *Sannædem Bochartum*, *Joannem Cle-*

*Olericum, Samuelem Basnagium, Claudium Salmasium, Davidem Blondellum, Joannem Dalletum, Albertinum Larroquium, Petrum Alxium, & alios ejusdem farinae Scriptores, qui, licet apud Hæreticos Calvinistas magni nominis sint, nullum tamen in Catalogo illustrium & Ecclesiasticorum Scriptorum locum habere debent, quantacumque Sæculari eruditione & linguarum notitia præditi fuerint. Habes itaque seriem præcipuorum Scriptorum, qui nec Monasticam nec Regularem vitam professi Sæculo XVII. Galliam illustrarunt, de quibus si plura scire desideres, leges *Supplementum*, quod nuperime adjectum est ad *Dictionarium Historicum* a *Ludovico Morerio* Sæculi XVII. Scriptore Gallo, editum, & elegantissimam *Academiæ Franciæ Historiam*, quam scripsit *Paulus Pellisson Fontanier*, ejusdem Sæculi Scriptor Gallus, qui ejurata Calviniana Hæresi, qua erat antea infectus, eam doctissimis Scriptis debellavit, obiitque die VII. mensis Februarii anni MDCXCIII.*

D. Ex hac Gallorum Sæculi XVII. Scriptorum, quos hætenus laudasti, immentia pene copia facile intelligo, meliorum Litterarum, præsertim Sacræ & Ecclesiasticæ Antiquitatis, studium fausto successu in Galliis floruisse, remque litterariam, novo adjecto splendore, ad summum honoris fastigium pervenisse. At cum certus sim, hunc Litterarum progressum non se Galliarum finibus cohibuisse, & Rempublicam Litterariam in aliis nationibus eodem Sæculo decimo septimo, depulsis ignorantie tenebris, maximum decus, pristinamque majestatem suam postliminio recuperasse, gratissimum mihi esset, si in ista secunda Virorum Illustrium Classe eos percelleres Scriptores Italos, qui, nec Statui Monastico, nec Regulari addicti, plus ornamenti & lucis divinis & humanis Disciplinis contulerunt; de aliis vero Scriptoribus Italis, qui eodem Sæculo vitam vel Monasticam, vel Regularem amplexi, doctrina & pietate ceteris antesteterunt, opportunius dicturus in aliis eruditorum Virorum Classibus, in quas illos, majoris claritatis causa, ordinate disposuisti.

M. Italiam Sæculo XVII. doctrina & pietate illustrarunt Cardinales *Robertus Bellarminus, Vincentius Maculanus, Joannes Bona, Henricus Norisius, Laurentius Brancatus de Laurea, Josephus Maria Thomasius, Raymundus Capisucus, Vincentius Maria Ferrari, Vincentius Maria Ursinus, Franciscus Maria Cassini, & alii, qui tamen Monasticam, vel regularem vitam cum professi fuerint, locum in hac secunda Virorum eruditorum Classe habere non debent, sed eos suo loco, idest, in sequentibus Illustrium Scriptorum Monachorum, vel Regularium Classibus commodius referemus. Celebriores igitur duntaxat proferam hic Scriptores, qui nec Statui Monastico nec Regulari addicti, magnum in Italia Sæculo XVII. Litteris splendorem conciliarunt, & ab his auspicabor, qui Antiquitatem Ecclesiasticam perdoctis suis lucubrationibus illustrandam susceperunt, equales sunt *Petrus Marcellinus Corradinus, Joannes Ciampinus, Franciscus Maria Florentinus, Ludovicus Antonius Muratorius, Laurentius Alexander Zacagnius, Franciscus Bianchinus, & Justus Fontaninus, quorum Opera indicare sat superque sufficiet. In primis, Petrus Marcellinus Corradinus, (quem primum, honoris causa, nomino, utpote a Clemente XI. Pontifice Maximo paucis abhinc annis in Cardinalium Collegium, ob singularem Antiquitatis Ecclesiasticæ, & utriusque Jurisperitiam, cooptatum) scripsit librum De Jure Prælationis: Librum De Civitate & Ecclesia Setina: & Vetus Latium sacrum & profanum. Huic doctissimo Cardinali, qui Romæ adhuc vivit, nestoreos precor annos. Joannes Ciampinus Apollolicorum Brevium Magister, edidit *Conjecturas de perpetuo Azymerum usu in Ecclesia Latina vel saltem Romana: Vetera Monumenta in quibus Musivæ Opera illustrantur: Synopsis Historicam de Sacris Ædificiis Constantini Magni cum Figuris: Dissertationem Historicam de Abbreviato um Pontificum Diplomatum, qui vulgo dicebantur de parco majori dignitate & privilegiis: Examen libri Pontificalis: Catalogum Bibliothecariorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ: & Epistolam Pii II. Pontificis Maximi ad Carolum VII. Regem Fran-***

Franciæ, ab Hæreticis depravatam, & a Launojana calumnia vindicatam. Franciscus Maria Florentinus vulgavit *Vetustius Ecclesiæ Occidentalis Martyrologium Notis & Exercitationibus explicatum*: Scripsit etiam *Disquisitionem de antiquo usu fermentati panis & Azymi*: *Etrusca pietatis Origines, sive de prima Tuscia Christianitate*. Ludovicus Antonius Muratorius, Doctor Collegii Ambrosiani, publicavit *Anecdota ex Ambrosianæ Bibliothecæ Codicibus primam eruta*, *Notis & Disquisitionibus aucta*, & duobus Tomis comprehensa. Laurentius Alexander Zacagnius, Bibliothecæ Vaticanæ Custos, publici Juris fecit *Collectanea Monumentorum Veterum Ecclesiæ Græcæ ac Latinæ, quæ hætenus in Bibliotheca Vaticana delituerant*. Franciscus Bianchinus, qui Jacobo III. Angliæ Regi, ejusque lectissimæ Conjugi Mariæ Clementiæ, & Viris omnibus eruditis charissimus Romæ etiamnum vivit, multa singularis suæ eruditionis specimina dedit, præsertim *Solutionem Problematis Paschalis*: *Epistolam de Lapide Antiatini*: texuit quoque Italico idiomate *Historiam Universalem*, probatam monumentis, figuris & symbolis antiquis. Justus Fontaninus, quem, ob præclara in Sedem Apostolicam promerita, Clemens XI. Pontifex Maximus, paucis abhinc annis inter suos Cubicularios ab honore adlegerat, vivit adhuc Romæ, toti Reipublicæ Litterariæ notissimus. Scripsit *Vindicias antiquorum Diplomatum contra Bartholomæum Germanium*: librum *de Antiquitatibus Hortæ Coloniæ Etruscorum*: *Dissertationunculam de Codice Veneto Evangelii S. Marci*: librum *de Corona ferrea*, & alia Opera Italico idiomate, quibus Jura & dominium Sedis Apostolicæ magno animi æstu asserit, vindicat ac tutatur. His septem Clarissimis Scriptoribus Italis, qui illustrandæ Antiquitati Ecclesiasticæ egregiam operam navarunt, quinque alios, Antiquitatis itidem Ecclesiasticæ cultores eximios, adjungam, qui licet Itali non fuerint, in Italia tamen suam Sedem fixerunt, ibique doctissimis editis Operibus magna nominis sui in Orbe Litterario celebritate claruerunt. Hi autem sunt *Petrus Arcudius*, *Lucas Holstenius*, *Leo*

Allatius, *Emmanuel Schellstratus*, & *Abrahamus Ecchellenfis*, quorum Opera breviter referemus. *Petrus Arcudius*, Græcus Insulæ Corcyræ, vulgo dictæ *Corfou*, Romæ in Collegio Græcorum Philosophiæ & Theologiæ operam dedit, Ecclesiæ Latinæ Doctrinæ ac ritibus adiectissimus perdocta scripsit Opera pro ejusdem Ecclesiæ Latinæ dogmatum defensione, præsertim duos *Tractatus de Purgatorio adversus Barlaam*, videlicet *utrum detur Purgatorium, & an illud sit per ignem?* insuper, *Opuscula aurea Theologica circa processionem Spiritus Sancti*: *Latinam Interpretationem Menologii Græcorum*: & utilissimum librum, cui *Titululus* est; *Concordia Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis*, ubi invictis momentis probat & adstruit, summam esse utriusque Ecclesiæ, Latinæ, & Græcæ, in septem Sacramentorum administratione consensionem; recentiores Græcos Schismaticos nihil circa septem Sacramentorum Doctrinam, seu circa eorum essentiam, numerum, virtutem & efficaciam immutasse; Græcorum ritus in Sacramentorum administratione ab Ecclesiâ Latina tolerari; ac denique Doctrinam, quam de Sacramentis invexerunt moderni Hæretici, & modum, quem in eorum administratione observant, longe lateque a perpetua utriusque Ecclesiæ, Latinæ & Græcæ, Doctrina & praxi discrepare. *Lucas Holstenius*, patria Hamburgensis, & Vaticanæ Bibliothecæ Custos, aliquot Scriptorum Græcorum Opera latine reddidit, plura etiam reliquit ingenii sui egregia monumenta, inter quæ eminent *Codex Regularum collectus a S. Benedicto Ananiensi*: *Opuscula Parænetica Sanctorum Patrum*: *Dissertationes tres de locis quibusdam Concilii Nicæni*, *de Synesio* & *de fuga Episcopatus*: *Corrèctiones Anastasii Bibliothecarii*: *Collectio Bipartita Canonum, Conciliorum, Epistolarum Romanorum Pontificum, & aliorum veterum Monumentorum Ecclesiasticorum*: *Duplex Dissertatio de Sacramento Confirmationis apud Græcos*. Extant etiam plures *Lucæ Holstenii* doctissimæ Epistolæ in *Collectiōne Epistolarum*, quas una cum *Vitis P. Joannis Morini* publicavit *Richardus Si-*

Simonius sub titulo *Antiquitatum Ecclesie Orientalis*. Vaticanæ Bibliothecæ Custos itidem fuit *Leo Allatus*, Græcus Insular Chios, qui Romam, natus annos tantum novem perductus, & in Græcorum Collegio educatus, tantos in Litterarum studio progressus fecit, ut Antiquitatis Sacræ, Ecclesiasticæ, & prophæzæ peritissimus evaserit. Complura Scriptorum Græcorum Opera Græcæ & Latine edidit *Leo Allatus*, sed præcipue *Eustathii*, Patriarchæ Antiocheni, *Commentarium in Hexamerum*, cui Notæ uberiores, & Collectanea addidit, necnonejusdem *Eustathii* Dissertationem de *Engastrimytho*, seu de *Pythonissa*, quam consuluit *Saul*, Græcæ & Latine vulgavit cum eruditissimoejusdem argumenti Syntagmate. Scripsit etiam idem *Leo Allatus* libros tres de perpetua Occidentalis, & Orientalis Ecclesie consensione: *Dissertationes duas de Libris Ecclesiasticis Græcorum*. *Diatribam de Simeonibus*, & eorum Scriptis: *Alteram Diatribam de Georgiis*, & eorum Scriptis: *Tertiam Diatribam de Psellis*, & eorum Scriptis: *Quartam Diatribam de Nilis*, eorumque Scriptis. Tomos duos *Græcia Orthodoxæ*. Librum de *Ecclesiis Occidentalis & Orientalis consensione in dogmate de Purgatorio*. Librum in quo *Hottingerum* fraudis & imposturæ convincit. Librum de Octava Synodo Photiana. Librum, cui titulus est: *Apes Urbans*, seu de *Viris illustribus Symmista*, sive Opuscula Græco Latina. Sacræ & Ecclesiasticæ Antiquitatis studiosissimus itidem fuit *Emmanuel Schellstratus*, natione Belga, patria Antverpiensis, & Vaticanæ Bibliothecæ Custos, ac plura lucubravir Opera, inter quæ præcipua habentur: *Antiquitas Ecclesiæ illustrata Dissertatibus*, *Monumentis*, & *Notis*: *Acta Constantinensis Concilii cum Dissertatione*: *Tractatus de sensu & auctoritate Decretorum*. *Seß. 14. & 15. Concil. Constantinensis circa potestatem Ecclesiasticam*: *Libellus de Disciplina Arcani*: *Tractatus de Auctoritate Patriarchali & Metropolitana*: *Ecclesia Africana sub Primate Carthagenensi*: *Sacrum Antiochenum Concilium cum Commentario*. Duos etiam Tractatus imperfectos reliquit *Emmanuel Schellstratus*, unum de *Basilica Patiana*, alterum, cui

titulus est: *Modus dignoscendi ex forma Characterum, sive Græcorum, sive Latinorum, Scriptura Vetustatem*. Floruit etiam Romæ *Abrahamus Ecchellenfis*, natione Maronita, Sacræ Antiquitatis, & Linguarum Orientalium peritissimus, qui varia edidit Opera, quorum præcipua hæc sunt: *Concordia Nationum Christianarum in Fidei Catholica dogmatibus*: *Chronicon Orientale Latinitate donatum*: *Latina interpretatio Canonum Niegorum ex Versione Arabica cum Notis*: *Catalogus Herodæ Jeshu Librorum Chaldaeorum Notis illustratus*. Inter Jurisperitos Italianæ principem locum tenere debet *Prosper Fagnanus*, Juris Canonici in Academia Romana insignis Sæculo XVII. Professor, qui, inter cæcitatis incommoda perspicacissimo præditus ingenio, abolutissima in quinque Libros *Decretalium Commentaria* emisit in lucem, quibus recepta in Italia Jura, sive Jus Commune Canonicum, erudire ac subtiliter expulvit. *Fagnano* adjungendus est *Augustinus Barbosa*, Juris utriusque Doctor, qui, licet natione Lusitanus esset, in Italia tamen floruit, & Episcopus fuit Ugentinus in Regni Neapolitani Provincia Hydruntina. Complura de utroque Jure ingentia Volumina scripsit *Augustinus Barbosa*, quorum præcipua sunt. *Juris Ecclesiastici universi libri tres*, in quibus de personis, de locis, & de rebus Ecclesiasticis plenissime agit: *Tractatus de Officio & potestate Episcopi*: *de Canonicis & Dignitatibus*: *de officio & potestate Parochi*, & præterea *Collectanea Doctorum in Jus Canonicum*, quod quidem Opus plurimorum Interpretum in *Decretales Gregorii IX. in Sextum*, aliæque Collectiones, atque in decretum *Gratian* Annotationes complectitur. Edi de etiam *Augustinus Barbosa* *Collectanea in Concilium Tridentinum*. Jurisprudentiæ etiam peritissimus fuit *Joannes Paulus Lancelotus*, qui edidit *Institutiones Juris Canonici cum doctissimis Notis*. Quod spectat alios Scriptores, qui Sæculo XVII. sive in Historia profana, sive in Arte Poetica, sive in notitis Legum Civilium, sive in humanioribus Litteris, & aliis Disciplinis in Italia præfulserunt, si de his in præsentia

singulatim mentionem facere vellem, finem dicendi nunquam facerem. Ne tamen illos omnes prætermittere videar, aliquos ex his seligam, quorum Opera vel ipse legi, vel saltem certam de illis notitiam habere possum. In primis, *Octavius Ferrarius* Mediolanensis, libros septem de *Re Vestiaria* scripsit, & Dissertationem de *Veterum Lucernis Sepulcralibus*. *Franciscus Ferrarius*, Mediolanensis, libros edidit de antiquo *Ecclesiasticarum Epistolarum genere*, & de *Ritu Sacrarum Ecclesiæ Concionum*. *Philippus Ferrarius* Mediolanensis, texiit *Catalogum Sanctorum Italie*, & *Catalogum Sanctorum*, qui in *Martyrologio Romano* non sunt. *Josephus Vicecomes*, *Italice Visconti*, Mediolanensis, plures lucubravit libros de antiquis *Ceremoniis Sacramentorum Baptismi*, *Confirmationis*, & de *Ritu Missæ*. *Franciscus Cellus*, unus e Doctores Collegii Ambrosiani, Mediolanensis, Opus edidit de salute, aut damnatione plurium illustriorum Virorum, cui titulum fecit: de *Animabus Paganorum*. *Laurentius Pignorius*, Patavinus, totius Antiquitatis indagator acerrimus, & in Veterum Numismatibus interpretandis oculatissimus, varia Latine, & Italice scripsit Opera, inter quæ pluris æstimantur hæc duo Latine exarata, unum videlicet, cui titulus est: *Mensa Asiaca*, & alterum de *Servis, eorumque apud Veteres ministeriis*. In describenda Siculæ Gentis Historia celebres fuerunt duo Scriptores Siculi, quorum primus, est *Ricchus Pirrus*, qui Typis mandavit *Chronologiam Regum, penes quos Sicilia Imperium fuit post exactos Saracenos*, & *Siciliam Sacram Disquisitionibus*, & *Notis illustratam*, & quatuor libris comprehensam, in quibus dat notitiam omnium Episcopatum Siciliae, tam illorum, qui perierunt, quam eorum, qui adhuc florent; omnium Abbatiarum, Prioratum &c. Hujus Auctoris Siculi meminerunt *Ughellus in Italia Sacra* Tom. 2. pag. 1044. & alii, quos profert in sua *Bibliotheca Sicula* *Antonius Mongitore*. Alter Scriptor Siculus, est *Augustinus Inveges*, qui *Annales Urbis Panormitanæ* in tres partes distributos emisit in lucem, & alia sive edita, sive

adhuc inedita scripsit Opera, ut videre est in *Bibliotheca Sicula*. Hujus Scriptoris Siculi mentionem facit *Philippus Labbeus in Bibliotheca Nummaria* pag. 1. Cumulatissimam Linguæ Græcæ, ac rei Antiquariæ notitiam adeptus est *Leonardus Adamus*, Wolsinensis, ediditque librum de *Arcadia Veteri*, ac multa Græco-Latina reliquit Opera adhuc inedita, præmatura morte, magno Republicæ Litterariæ damno, annum ætatis suæ agens xxviii. nuperrime e vivis Romæ sublatum. Magnum quoque Linguarum, & rei Antiquariæ peritia sibi in Italia nomen pepererunt tres alii Scriptores, quorum primus, est *Philippus a Turre*, Episcopus Adriensis, qui edidit *Monumenta Veteris Antii: Dissertationem de Deo Baleno*, & aliis *Diis Aquilejensibus: Dissertationem de Colonia Forojulensi* &c. Alter Scriptor, est *Joannes Vignolius*, Bibliothecæ Vaticanæ Custos, Romæ adhuc vivens, qui publicavit *Antiquiores Pontificum Romanorum Denarios Notis illustratos*. Scripsit etiam epistolam ad *Antonium Gallandum de Nummo Imperatoris Pii*, & duplicem Dissertationem de *Anno prima Imperii Alexandri Augusti*. Tertius Scriptor, est *Blasius Garofalo*, qui Romæ etiam vivit, & Auctor est *Observationum in Artem Poeseos Hebræorum & Græcorum*, quas repurgavit & castigavit; aliasque Miscellineas edidit Dissertationes doctissimas. Illustrium Sæculi xvi. Italiæ Virorum Classi non accensebatur duos Scriptores Florentinos, quorum primus, est *Hieronymus Vecchiæti*, qui licet Mathematicis Disciplinis, Linguarum notitia instructus, & Chronologiæ peritissimus esset, Opus tamen composuit Chronologicum, cui titulus: de *Anno Primitivo*, a Creatione Mundi usque ad annum primum Julianum in octo libros distributum, in quo novas, & peregrinas opiniones docet, asseritque, Christum Dominum Pascha anno, quo mortuus est, celebrasse Luna decima tertia in secundis Vesperis, ac subinde illum in institutione Sacro sanctæ Eucharistiæ non pane Azymo, sed fermentato usum fuisse. Quo factum est, ut ejus Opus flammis fuerit addictum, ipse vero in carceres S. Officii conjectus sit, ubi diem extremum obiit.

obit. Alter Scriptor Florentinus est *Galilaus Galilei*, qui Patavii Disciplinas Mathematicas docuit, condiditque librum sub titulo *Nuncii Sideris*, & *Dialogum de Systemate Mundi*, in quo *Nicolaï Capernici* Scriptoris Sæculi XVI. sententiam de Terræ circa Solem nullo agitato motu conversione propugnans, a Quæstitoribus Fidei Romæ evocatus, palinodiam publice canere jussus est. Hos, inquam, duos Scriptores Florentinos in Catalogum illustrium Italix Virorum non referam, sed prætermittere non possum celebrem, qui Florentie claruit, *Antonium Magliabechum*, eo in promovendis litteris ardore succensum, ut de omnium gentium Litteratis Viris bene mereri lumthropere studeret, ea præditum sagacitate, nihil ut ipsum lateret, ea memoria pollentem, ut libros omnes haberet in numerato, verèque appellari posset Musæum inambulans, & viva quædam Bibliotheca. Hi sunt præcipue Italix Scriptores, qui nec Statui Monastico, nec Regulari addicti, doctrina & pietate litteris floruerunt. Sed ingratus jure optimo audirem, si inter illustres Italix Viros locum non darem eminentissimo Cardinali *Hieronymo Casanate*, qui dum vixit, omnium Litteratorum fuit Mæcenas munificentissimus, & Scholæ Thomisticæ splendidissimum decus & ornamentum. Hujus in Scholam *S. Thomæ* propensissimæ voluntatis, & effusissimæ in seros usque scientiarum studiosos nepotes munificentie perenne monumentum relinquere volens pius ille juxta ac litteratus Cardinalis, publicam & amplissimam Romæ in Conventu Minervitano Ordinis Prædicatorum Bibliothecam selectissimis & innumeris, quæque in dies irrequiete pene sumptu adjiciuntur, Voluminibus, in omni prosus artium ac scientiarum genere referatissimam excitavit. Collegium insuper instituit sex Theologorum ejusdem Ordinis Prædicatorum, qui gradibus in celebrioribus Orbis Academicis insigniti & ex omnibus Regnis, Italia, Gallia, Germania, Hispania, Anglia, ac Belgio electi, in afferendis Fidei Catholicæ contra Hæreticos Dogmatibus, & in vindicanda Christianæ Moralis puritate ab infecta morum corruptela

Græv. Hist. Tom. VIII.

indefessis vigiliis atque lucubrationibus occuparentur. Postremo, duas itidem Romæ fundavit Cathedras, quibus duos ejusdem Ordinis Prædicatorum præfici voluit doctissimos Professores, eisque hanc legem indixit, ut uni *S. Thomæ* Summæ Theologicæ textui perlegendendo, & explanando incumbere, quod probe sciret, ac sæpius dicere soleret doctissimus ille Cardinalis: *Felicem Orbem fore, si una S. Thomæ doctrina ubique obtineret, unus in Scholis & Academicis Thomas Doctor audiretur, consuleretur in dubiis: Nulla essent, inquebat, in Orbæ hæreses, nulla in morali molis & genis accommodata, quæ conscientias hominum regit, relaxato; nulla in Mystica Theologia, quæ sanctitati viam sternit, exerratio, aut illusio; sed ubique in Scholis vetusta Patrum regnaret Theologia; cujus beneficia facile reprimi possent errores ac novitates, quibus oppugnari Fidem ac Religionem Catholicam nunquam afflicta ingemisset Ecclesia.* Plura de Eminentissimo Cardinali *Hieronymo Casanate*, immortalis laude digno, & cujus memoria toti Prædicatorum Ordini semper in benedictione erit, impræsentiarum dicerem, si ulterius progredi nostrorum Colloquiorum brevitatis permitteret; illius itaque elogium paucis hisce verbis, quæ lib. 2. Machabæor. cap. 2. v. 13. leguntur, absolvam: *Construens Bibliothecam, congregavit de regionibus libros.*

D. In hac tertia Virorum Illustrum classe locum habere debent Scriptores, qui in Germania, Belgio, & Batavia celebriores fuerunt, quique nec Monasticam, nec Regularem vitam professi, magnum præclaris editis Operibus Republicæ Litterariæ splendorem contulerunt. Age ergo, de illis breviter nunc disseramus, & præcipua, quæ publicam in lucem emisserunt, Opera perensem.

M. Viras Theologorum, Jure-Consultorum, Politicorum, Medicorum, atque Philosophorum, qui Sæculo XVI. & incunte Sæculo XVII. in Germania litteras coluerunt, aut aliquas lucubrationes ediderunt lato calamo duobus Tomis in folio descriptis hæreticus Auctor *Melchior Adamus* Silesius, qui ut Hæreticorum scilicet aliquem splendorem conciliaret,

M

cos

eos Scriptores Germaniæ, potissimum Theologos hæreticos, laudandos suscepit, quorum Opera a capite ad calcem erroribus & contumeliis adversus Ecclesiam Romanam scatent, quæ subinde in fasciculum colligenda ipse censeo, ut flammis ultatricibus addicantur, alia certe luce prorsus indigna. De his ergo Germaniæ Scriptoribus omnino in præsentia silebo, & aliquos duntaxat Germaniæ hic indicabo Auctores Historicos, Antiquarios, Matheseos peritos, & Philologos, quorum Opera addiscendis atque illustrandis Disciplinis humanis novum aliquod subsidium suppeditare possunt. Agmen illorum Germaniæ Scriptorum ducet *Petrus Lambecius*, nepos *Luca Holstenii*, Vaticanæ Bibliothecæ Præfeti, cujus superius meminimus, qui edidit *Prodromum Historiæ Litterariæ*: Octo Tomos in folio *Commentariorum de Bibliotheca Casarea*, & alia erudita Opera. *Marquardus Freherus* publica luce donavit *Germanicarum & Bohemicarum rerum Scriptores varios*, & multa alia Opera. *Melchior Goldastus* publicavit *Statuta & Rescripta Imperia*: *Collectionem Constitutionum Imperialium*: *Collectionem Consuetudinum*, & *Legum Imperialium*, & alia id genus ad idem argumentum spectantia Opera. *Philippus Cluverius* vulgavit *Italiam antiquam*; *Sardiniam*; *Corsicam*; *Germaniam antiquam*, & *Introductionem ad Geographiam*. Fertur, illum denis magna cum facilitate Linguis fuisse locutum, videlicet Græca, Latina, Germanica, Gallica, Anglica. Hollandica, Hungarica, Polonica, Bohemica, & Italica. Excelluit in re Antiquaria *Ezechiel Spanhemius*, qui, præter alia Opera, edidit librum *de præstantia & usu Numismatum*. Græcarum ac Latinarum artium cognitione excultissimus fuit *Gaspar Barthius*, qui concinnavit *Opus Adversariorum* in sexaginta libros divisum: *Commentaria in Claudianum*, *Statium Papinium*, *Gulielmum Britonem*, *Mamertum*, & alios Auctores. Derebus Grammaticis scripsit *Gaspar Scioppius*, qui tamen ingenii maligni, & oris maledicentissimi, *Zoilo* quovis cum esset mordacior, & Grammaticorum nemini parceret, merito *Canis Grammaticus* appel-

latur. *Fridericus Spanhemius* scripsit *Dialecticam Evangelicam* duobus Tomis comprehensa, & alia Opera. Prætermittere non debeo duos recentiores ejusdem cognominis Germaniæ Scriptores, quorum unus, *Joannes scilicet Volfius*, Bibliothecam Hebræam anno MDCXV. Typis mandavit. Alter, seu *Christianus Volfius*, *Elementa Matheseos universa*, anno MDCXVII. publici juris fecit. Claruerunt denique in Germania Sæculo XVII. *Joannes Fridericus Gronovius*, qui multa scripsit, sed præsertim plurimos Classicos Auctores recensuit, emendavitque, ut *Platum*, *Sallustium*, *Senecam*, *Plinium*, *Quintilianum*, *Agellium* &c. *Marcus Velferus*, qui octo libros edidit *Rerum Augustanarum*, libros quinque *Rerum Boicarum*, & antiquas *Inscriptiones* in tres partes tributas Notis illustravit. *Joannes Buxtorfius*, qui in litteris Hebraicis, & in Rabbinicis atque Talmudicis traditionibus exercitatus condidit *Lexicon Hebraicum*, *Chaldaicum*, *Talmudicum*, *Rabbinicum*: *Grammaticam Chaldaico-Syriacam*: *Synagogam Judaicam*, & alia Opera, quæ ejus eximiam in Hebraica litteratura peritiam produnt. Denique *Jo: Albertus Fabricius*, qui vulgavit *Bibliothecam Græcam*, seu notitiam Scriptorum Græcorum, octo Tomis comprehensam: item *Bibliothecam Latinam*, seu notitiam Scriptorum Latinorum: & *Bibliographiam Antiquariam*, seu *Introductionem ad notitiam Scriptorum*, qui Antiquitates Hebraicas, Græcas & Romanas Scriptis illustrarunt. His Sæculi XVII. Germaniæ Scriptoribus, quosdam Belgii & Bataviæ Theologos, aut Philologos Scriptores adjungere necessest, quo plenam Operum, quæ ea ætate prodierunt, quæque aliquam Reipublicæ Litterariæ utilitatem afferre possunt, notitiam consequi valeas. In Belgio quinque illustres Theologi Sæculo XVII. floruerunt, videlicet *Franciscus Sylvius*, *Joannes Opstraet*, *Guinarus Huygens*, *Martinus Steyaert*, & *Zegerus Bernardus Van-espén*, quorum præcipua Opera hic breviter indicabimus. *Franciscus Sylvius*, Academiæ Duacensis celeberrimus Professor, egregios adornavit Comentariorum in Summam tripartitam Sancti Thomæ, & alia

& alia lucubrativè doctissima Opera. *Joannes Opfsraet*, Facultatis Lovanienſis Doct̃or, edidit *Institutiones Theologicas ad Tyrōnes: Diſcuſſionem Theologicam de converſione peccatoris: Clericum Belgam*, & alia Opera Theologica, *Gunmarus Huygens*, Facultatis Lovanienſis Doct̃or, Typis mandavit, *Conferentias Theologicas: Observaciones de Sanctiſſima Trinitate, de Angelis, & de Homine integro & lapſo: Observaciones de Verbo Incarnato: De Sacrificio Miſſæ: De Sacramentis Pœnitentia, Extreme Unct̃ionis, & Ordinis: Observaciones de Contractibus: Methodum retinendi & dimittendi peccata: Compendium Theologiæ*, & alia Opera Theologica, in quibus doctrinæ Sanctōrum *Auguſtini*, & *Thomæ* de gratia, le ipſa efficaci, & de Prædeſtinatione grauita, necnon ſanioris Doctrinæ Moraliſ principii ſe additiſſimum proſtituit. *Martinus Steyaertus* concinnavit *Aphoriſmos Theologia Præctica*, & alia vulgavit Opera Theologica, habuitque litterariam concertationem cum *Antonio Arnaldo*, Doct̃ore Sorbonico, ut videre eſt eo in libro Gallicæ edito, cui titulus eſt: *Difficultates propoſitæ Martino Steyaerto*. Ultimus, ſeu *Zegerus Bernardus Van-ſſpen*, in Univerſitate Lovanienſi utriuſque Juris Doct̃or, Opera a ſe edita Bruxellis anno MDCC. tribus Tomis in folio comprehenſa publicavit, quorum duo priores complectuntur Opus inſcriptum: *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*; tertius vero Tomus continet multa ac perdocta Opuscula, in quibus claſſimus ille Script̃or in Sacris Litteris, & in doctrina Sanctōrum Patrum, in Sacrorum Canonum, & totius Antiquitatis ac Diſciplinæ Eccleſiaſticæ notitia, atque in lectiōe Operum cum antiquorum, tum modernorum Auctōrum, quorum testimoniis paſſim ſua Opera reſpergit, verſatiſſimum ſe probat. Plura tamen hujus Auct̃oris Opera fuerunt Romæ proſcripta. Præter hos illuſtres Theologos, habuit etiam Belgium ſæculo XVII. peritos Philologos Script̃ores, præſertim *Auberum Miram*; *Gerardum Joannem Voſſium*, *Iſaacum Voſſium*, *Gruterum*, & *Heinſium*, quos hic ſilentio prætermittere haud debemus. *Auberus Miras*, Decanus Ec-

cleſiæ Beatæ Mariæ Antuerpienſis, Vir eruditus ac 'celebris, complura edidit Opera, inter quæ conſentur liber *De Collegiis Canoniorum: Notitia Eccleſiarum Belgii: Notitia Epiſcoporum Orbis Chriſtiani: Chronicon rerum Belgarum: Chronicon Cſtevenſe, Chronicon Pæmonſtratenſe: Origines Benedicte: Origines Monaſtica: Elogia illuſtrium Belgii Script̃orum: Bibliotheca Eccleſiaſtica cum Auct̃ariis & Scholiis: Origines Equeſtrium Ordinum*, & alia id genus Opera Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ illuſtrandæ utiliſſima. *Gerardus Joannes Voſſius* ſcriptit de Hiſtoriciis Græcis: de Hiſtoriciis Latinis: & de Poetis Græcis ac Latinis: de Hiſtoria Pelagiana &c. Hujus Script̃oris frater *Germanus Iſaacus Voſſius* edidit *Diſſertationem de LXX. Interpretibus*, & alia cum Grammatica, tum Critica Opera. *Janus Gruterus* protulit in lucem *Lampadem*, ſive *Theſaurum Criticum*, hoc eſt, Script̃ores Criticos Tomis ſex diſtinctos: *Chronicon Chronicorum: Inſcriptionum Veterum Orbis Romani*, ingens vaſtumque Volumen, & alia Opera Philologica, varia Poemata, & Notæ Criticæ, in *Seneca* Philoſophi Opera omnia; in *Seneca* Tragediis; in *Statii Papinii* Poemata; in *Martialis* Epigrammata; in *Saluſtium*, in *Livium*, in *Tacitum*, in *Velleſium Paterculum*, in *Florum*, in *Plinii* Epistolæ, in *Panegyriſta* Veteres, in *Hiſtoria Auguſtana* Script̃ores, in *Plantum*, & in quorūdam alios Script̃ores prophanos. Denique, *Daniel Heinſius*, Linguarum Græcæ & Latinæ peritus, variis argumenti condidit Poemata, in quibus nihil humile, aut jejunum, omnia terſa, ſolida, & ſonora. Edidit etiam multa Opera Philologica, quælimam ſapiunt poliōtorem, & quorum Catalogum texuit *Andreas Valerius* in *Bibliotheca Belgica*, quam, ſi de Belgii Script̃oribus plura ſcire deſideres, conſulere poteris, ſicut & *Bibliothecam manuſcriptam Belgii*, quam edidit *Antonius Sanderus*. Quod vero nunc ſpectat Script̃ores Philologos, qui in Baravia Lucubrationes vulgaverunt, quæ aliquam Reipublicæ Litterarum utilitatem afferre poſſunt, quinque duntaxat hic referam, videlicet *Jacobum Gronovium*, *Joannem Georgium Gravium*, *Hugonem Grotium*,

Joannem Henricum Hottingerum, & Samuel Pitiscum, quorum primus, seu Jacobus Gronovius, adornavit *Thesaurum Græcarum Antiquitatum*, qui tredecim Tomos in folio complectitur. Scripsit etiam idem Auctor *Dissertationem de Origine Romuli*, & alia varia erudita Opuscula. Alter, seu Joannes Georgius Grævius, publica luce donavit *Thesaurum Antiquitatum Romanarum*, in duodecim Tomos in folio tributum: *Thesaurum Antiquitatum & Historiarum Italiae: Syntagma variatum Dissertationum rariorum*, quas Viri doctissimi elucubrarunt, & plura alia illustrandæ Historiæ prophanæ utilissima Opera. Tertius, seu Hugo Grotius, egregium librum scripsit *de Veritate Religionis Christianæ: Annales & Historias de Rebus Belgicis: Historiam Gothorum, Vandalorum, & Longobardorum: Dissertationem de Origine Gentium Americarum: Commentarium in omnes Veteris & Novi Testamenti libros*, & alia Opera, quæ simul collecta prodierunt Amstelodami in sex Tomos in folio distributa. Quartus Scriptor Batavus, seu Joannes Henricus Hottingerus, condidit *Thesaurum Philologicum: Historiam Orientalem: Dissertationes Miscellaneas: Bibliothecam Orientalem: Historiam Ecclesiasticam*, & alia Opera. Quintus Scriptor Batavus Samuel Pitiscus publicavit nuperrime seu an. 1713. *Lexicon Antiquitatum Romanarum*, duobus Tomis immensæ molis in folio comprehensum, in quo ritus, & antiquitates, cum Græcis communes, tum Romanis peculiares, sacras, prophanas, publicas, & privatas, civiles, & militares ordine alphabetico exponit. Prætermitto ne longior sim alios Scriptores Philologos, Paulum Bauldri, qui edidit *Lactantii* librum *de moribus Persecutorum* cum omnium Notis, Joannem Vorstium, qui Notas scripsit in Opera *Sulpitii Severi*, hancque virorum Germaniæ, Belgii, & Bataviæ, Litteratorum Classem claudent tres Scriptores, Christophorus videlicet Brouverus, qui collegit, typisque mandavit *Vitas Sanctorum Illustrum Germaniæ, Christianus Urstifius*, qui *Rerum Germanicarum Scriptores* publicam in lucem produxit, & Joannes Neercassel, Catholicorum in Batavia Episcopus Castoriensis, qui Latine tres Tractatus edidit, unum de *lectio-*

ne Scriptura Sacra: Alterum, qui inscribitur; *Amor Penitens: Tertium*, de cultu qui debetur Deo, & Beatae Mariæ Virgini.

D. Optandum sane esset, ut Germaniæ ac Bataviæ gens, quæ olim, ante exortos modernorum Hæreticorum errores, eruditione, bonarumque omnium disciplinarum studiis inclita apud omnes Catholicos bene audiebat, antiquæ Fidei Catholicæ veritati ac doctrinæ nova Hæreticorum Dogmata, seu potius deliria, non prætulisset. Haberet profecto Christianus populus quos colligeret, suspiceretque in gente ista tam eloquentiæ, quam omnigenæ doctrinæ flores, nec ulla Catholici Lectores constringerentur necessitate vellendi spinas, quibus periculum est ne inter legendum istius gentis Opera pungantur. Certe id periculi non est quod timeamus in legendis libris, quos ediderunt Hispaniæ gentis apud prime Catholici Scriptores, de quibus, juxta præscriptum ordinem, in sequenti Classe, quæ quarta est illustrium Virorum Sæculi decimi septimi, paululum disse-
rere debemus.

M. Hispania Sæculo Ecclesiæ decimo septimo Theologorum Scholasticorum feracissima fuit, sed cum insignes illi Theologi Scholastici vel Statui Monastico, vel Regulari addicti fuerint, eos opportunius referemus in sequentibus Monastici, vel Regularis Status Clarissimorum Scriptorum classibus. Hic autem eos duntaxat proferam Scriptores Hispanos, qui Sæculo XVII. nec Monasticam, nec Regularem Vitam professi sunt. Et primo quidem incipiam a *Gaspar de Loaysa*, & a *Ferdinando Mendoza*, qui licet sub finem Sæculi XVI. in Hispania floruerint, eos tamen utpote a nobis memoriæ lapsu hætenus prætermisos, in ista Illustrum Hispaniæ Sæculi XVII. Scriptorum Classe reponere debemus, ne illos debita laude fraudare voluisse videamur. *Gaspar de Loaysa*, Regius *Philippi III.* Magister, & postea Archiepiscopus *Toletanus*, compilavit antiqua totius Hispaniæ Concilia, quoque invenire potuit, celebrata usque ad initium Sæculi Octavi, & nonnulla ejusdem temporis monumenta, eaque Notis & emendationibus illu-

illustravit. Addidit etiam huic Collectioni Conciliorum Hispaniæ Chronologiam Toletanorum Præsulum, & Conciliorum, atque monumenta quædam spectantia Primatum Ecclesiæ Toletanæ, & Dignitates, seu Officia Regni, & Domus Regiæ Gothorum. *Ferdinandus de Mendoza*, e nobilissima Hispaniæ familia oriundus, præter illas celebres Disputationes, quas instituit in loca difficiliora Tituli de *Pactis* comprehensas iusto Volumine anno 1586. Compluti edito; tres insuper libros de *Concilio Illiberitano ad Clementem VIII.* Pontificem Maximum direxit, quos *Philippus Labbeus* in Collectione novissima Conciliorum recuendos curavit, eosque integros Cardinalis *Josephus de Aguirre* inseruit Tomo 1. *Collectionis Maxima Conciliorum omnium Hispaniæ & Novi Orbis Romæ* edito anno 1693. Hoc *Ferdinandi de Mendoza* de Concilio Illiberitano Opus impense laudat mox citatus Cardinalis *de Aguirre*, aitque illud esse tersum, plenum, pulchrum, varium, numeris omnibus absolutum, ejusque beneficio dissipari procul, veluti solaribus radiis, tot nebulas, extricari tot nodos, eludi tot scopulos & fluctus difficultatum, quibus eo usque impetebatur auctoritas hujus Concilii non ab hæreticis modo, sed a Catholicis & doctis Viris, etiam Hispanis. Celebres etiam Sæculo XVII. in Hispania quinque extiterunt Scripores, nimirum *Hieronymus Gonzales*, *Joannes Palafox*, Episcopus Angelopolitanus, *Josephus Stephanus*, Episcopus Oriolensis, *Franciscus Pegna*, & *Nicolaus Antonius*, a quibus nos breviter expediemus. *Hieronymus Gonzales* scripsit *Glossema*, seu *Commentarium ad Regulam VIII. Cancellaria de reservatione mensium*, & *alternativa Episcoporum*, in quo eximie suæ in Jure Canonico & Civili eruditionis specimina præbuit. Confundi haud debet iste *Hieronymus Gonzales* cum altero ejusdem cognominis *Emmanuele Gonzales Telles*, Collegii Majoris in Academia Salmanticensi Alumno, & postea in eadem Academia Sacrorum Canonum Interprete doctissimo, qui scripsit *Commentaria perpetua in singulos textus quinque librorum Decretalium Gregorii Noni*. Cui Operi *Graves. Hist. Tom. VIII.*

accurate elaborando, singulisque Decretalibus per Notas ab Historia & Chronographia petitas, perque uberes Commentarios illustrandis, viginti annos se impendisse testatur. Exierunt in lucem ejus Commentaria Lugduni anno 1673. in quatuor Tomos divisa. *Joannes Palafox*, Episcopus Angelopolitanus, in Nova Hispania Americæ, doctrina & pietate præditus omniumque Christianarum virtutum genere cumulatissime instructus, immortale nomen apud Viros doctos ac pios jure optimo adeptus est. Ejus in gerendis Episcopalibus muniis singularem industriam, zelum indefectum, charitatem ardentissimam, perfectamque ad muneris Episcopalis præscriptum vivendi normam omnes hominum Ordines constantissime celebrant, præsertim paternam atque vere Evangelicam curam, quam in formandis & ad germanam pietatem instituendis illius Regionis incolis jugiter impendit. At, proh dolor! pius ille Episcopus, obdefensas infracto pectore Ordinis & Officii sui rationes, in graves incidit difficultates, & ut periclitanti Vitæ suæ consulere, sapius latebris se committere opus habuit, sicut testatur *Nicolaus Antonius* in Bibliotheca Hispana. Tandem Episcopatu dejectus, variisque tempestatibus actus & exul obiit pridie Kalendas Octobris anni 1659. Scripsit pius ille Episcopus Hispanico idiomate Epistolas, & Ascetica quædam Opuscula, quæ in Bibliotheca Hispana recenset mox a me laudatus *Nicolaus Ansonius*, sed præcipue Epistolam ad *Innocentium X.* quam, ut candide fatear, inter legendum a lacrymis temperare haud potui. *Josephus Stephanus*, vulgo *Esteve*, Episcopus Oriolensis, antiquis illustrandis Ecclesiæ Patribus serio intendit animum, quædamque monumenta in vulgus edidit, quæ nulli non probantur, alia, si mors non intercessisset, æque docta & utilia deprompturus. Præcipua, quæ conscripsit, Opera hæc sunt: *Lexicon Ecclesiasticum Vocabulorum, ac Phrasium ad Ritum Veteris Ecclesiæ Catholice, e Græcis, Latinisque Patribus*: *De Belio Sacro Religionis causa suscepto*: *De Dignitate & præminetia Presbyterorum*: *De unica Religione disputa-*

100 : De Adoratione Pontificum, pedum osculatione, gestatione, coronatione, & alia Opera, quorum Elenchum videtis apud Cardinalem de Aguirre Tomo IV. *Collectionis Conciliorum Hispania* pag. 749. *Franciscus Pegna*, Aragonius, in Academia Valentina Sacre Theologie ac Juris utriusque Doctor, Judex Causarum Pontificiarum, seu Rotæ Romanæ Auditor a *Philippo II.* Rege Catholico institutus, summa integritatis ac pietatis fama pro corona Aragoniæ eomunere functus est. Maxima apud Summos Pontifices *Clementem VIII.* & *Paulum V.* gratia & existimatione valuit, a quibus ingravissimis negotiis, ad S. Inquisitionis Tribunal spectantibus, consulebatur. Extat ejus ad hujusmodi Consultationes Responsonum volumen integrum manuscriptum. Reliquit eruditionis suæ monumenta libros a se editos de rebus Theologicis, Canonicis, Historicis, & Asceticis, quorum Catalogum videtis in Bibliotheca Hispanica *Nicolai Antonii*, & in *Prefatione ad ejus Decisiones Rotaes*, quas *Didacus Antonius Frances* publicavit. In Congregationibus de Divinis Auxiliis partes habuit plurimas, earumque Diarium adornavit, cujus authographum suprema voluntate moriens dedit nostro *Thoma de Lemos*, illudque jam Vetustate exesum Romæ in Archivo Magistri Generalis Ordinis Prædicatorum extremum cum teneis agonem agit. Varia tamen ex illo transumpta ante annos quinquaginta Notariorum Chyographis communita, in varias Urbis, & Galliæ Bibliothecas transmissa sunt. Denique, *Nicolaus Antonius*, Hispaniæ anno 1617. natus, apud Dominicanos Hispanenses studiis litterarum humaniorum, & Philosophiæ Operam dedit. Deinde Romæ Regis Catholici *Philippi IV.* Agens, ut ajunt, fuit, & demum Matrili Consiliarius Regius. *Bibliothecam Hispanam*, in qua gentis suæ illustrium Scriptorum elogia texit, duobus justis Voluminibus comprehensam Romæ publicavit Vir ille subacti judicii & exactissimæ Criseos nomine ubique celebris. Consulto prætermisi *Josephum de Aguirre* doctissimum Cardinalem Hispanum, quippe qui Vitam Monasticam in Ordine *Sancti Benedicti* professus, in

Classe illustrium Scriptorum Monachorum, quos infra referemus, locum potiori jure sibi vindicare debet.

D. Scriptorum Angliæ, quos in quinta illustrium Sæculi XVII. Virorum Classe collocasti, Opera scire non moror. Cum enim ejusmodi Scriptores diuturno Schismate a Catholica Romana Ecclesia sint separati, variisque hæresibus infecti, nullus dubito, quin Opera ab ipsis edita innumeris referta sint erroribus, calumniis & imposturis contra Ecclesiam Romanam, a quibus proinde referendis in integrum abstinere debemus.

M. Absit, ut Angliæ Scriptorum, qui Sæculo XVII. Hæretico afflati spiritu inconcussa Ecclesiæ Romanæ Dogmata impetere ausi sunt, velim in præsentia recensere Opera, quæ potius una cum suis Auctoribus diris devoveri, natalitiisque tenebris damnari debere existimo; eos tantum in hac Classe referam Angliæ Scriptores, qui vel Catholici fuerunt, vel quorum Opera Catholice Fidei Doctrinæ Veritati nullatenus officiant, sed Chronologiæ & Historiæ cum Sacre tum Ecclesiasticæ illustrandæ haud parum inservire possunt. Inter hæc Anglorum Scriptorum Opera, Catholici Doctores plurimum commendant *Biblia Polyglotta*, sive *Anglicana*, vel *Londinensia* nuncupata, quæ complectuntur Textus Originales, Hebraicum, cum Pentateuco Samaritano, Chaldaicum, Græcum, Versionesque antiquas, Samaritanam, Græcam LXX. Interpretum, Chaldaicam, Syriacam, Arabicam, Æthyopicam, Persicam & Vulgatam Latinam, cum Textuum & Versionum Orientalium Translationibus Latinis, cum Apparatu, & sexdecim Prolegomenis, Appendicibus, Tabulis, Variis Lectionibus, Annotationibus, &c. Hoc immensum Opus, in sex Tomos in Folio tributum, Londini anno 1657. typis mandari curavit *Brianus Waltonus*. Hanc Bibliorum Polyglottorum Londinensium Editionem accuratorem esse Editione Bibliorum Polyglottorum Parisiensium observat *Jacobus le Long*, Congregationis Oratorii Presbyter, in sua *Bibliotheca*, seu *Syllabo omnium ferme Sacre Scripturæ Editionum ac Versionum &c.* Idem etiam

antea

antea observaverat alter doctissimus Congregationis Oratorii Sacerdos *Richardus Simonius* in *Disquisitionibus Criticis*, c. 27. pag. 219. ubi tamen ait, se in hac Polyglottorum Bibliorum Londinensium Editione desiderare meliores Versiones Orientales, in primis Arabicas, ibidemque varios errores ex Bibliorum [Polyglottorum Parisiensium Editione in eam Londinensium translatos nec castigatos, notat. Ad illustrandam Chronologiam, seu doctrinam Temporum, & ad dilucidandas difficultates, quæ passim in ea occurrunt, multum laboris & operæ posuerunt tres Scriptores Angli, *Joannes Seldenus*, *Jacobus Usserius*, & *Henricus Dodwellus*. Vindicias Epistolarum *Sancti Ignatii* Martyris scripsit *Joannes Pearsonus*. Opera *S. Joannis Chrysostomi* Græce edidit *Henricus Savilius*. Britannica Concilia collegit *Henricus Spelmanus*. Synodicon, live *Pandectas Canonum Apostolorum*, & *Conciliorum Ecclesiæ Græcæ* publicavit *Guillelmus Beveregius*, & Codicem Canonum Ecclesiæ primitivæ vindicavit & illustravit. Scriptorum Ecclesiasticorum *Historiam Litterariam* concinnavit *Guillelmus Cave*, Hæreticus Anglicus. Denique, *Guillelmus Camdenus* scripsit *Historiam Britannicam*, & *Historiam de rebus Elizabethæ Regina Angliæ*. Alios longe plures Sæculi XVII. Scriptores Anglos percensent *Nicolaus Angelus Caserius a Sancta Victoria* in *Synthemate Vetusstatis*, quod Romæ anno 1667. publica luce donavit, & *Thomas Pope Blount* in *Censura Celebrium Auctorum*, quæ prodiit Coloniae Allobrogum anno 1694. Sed ipse consultius esse arbitror, ejusmodi Scriptorum, quorum Opera ab Ecclesia Romana sunt proscripta, & Catholico Lectori perniciose esse possunt, nullam prorsus mentionem facere. His itaque omnino silentio prætermittis, unum duntaxat laudabo Sæculi decimi septimi Scriptorem Anglum Catholicum, *Henicum Holden*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctorem Theologum, qui librum edidit de *Analyse Fidei* duas in partes distributum, in quarum prima disserit de Principiis Fidei; in altera discernit ea quæ Fide divina credenda sunt ab his quæ ad Fidem non spectant.

Huic libro annexuit *Tractatum de Schismate*, in quo evincit, Lutheranos, Calvinistas, aliosque modernos hæreticos se a vera Ecclesia, seu Romana, exitiali Schismate separasse. Scripsit etiam idem *Henricus Holden* tres *Epistolas*, unam de *Usura*, & duas directas ad *Antonium Arnaldum*, Doctorem Sorbonicum, in quibus profitetur, se mordicus adhærere doctrinæ Scholæ Thomistarum de Gratia se ipsa efficaci & de Prædestinatione gratuita. Postremo, contexit marginales Notas breves, & Litterales ad facilius percipiendum genuinum Novi Testamenti sensum.

D. Bene est: jam sat superque notos habeo præcipuos Scriptores, qui Sæculo XVII. Vitæ nec Monasticæ nec Regulari addicti in Gallia, Italia, Germania, Hispania, & Anglia Ecclesiam, aut, saltem Rempublicam Litterariam suis lucubrationibus illustrarunt. Superest nunc, ut celebriores in medium proferas Scriptores, qui eodem Sæculo Vitam vel Monasticam, vel Regularem professi sunt, & exordium ducas a Monachis Benedictinis, Cisterciensibus, & Carthusianis, quibus in sexta illustrium Sæculi XVII. Scriptorum Classe locum dedisti.

M. Scriptores Sæculi XVII. Ordinis *S. Benedicti*, potissimum doctissimæ ac religiosissimæ Congregationis *S. Mauri* in Galliis, amplissimum suppeditant dicendi argumentum, quod, si pro eo ac meretur, prosequi animus esset, longius quam par esset, nostrum protraheretur Colloquium. Necesse igitur est, ut in tanta Scriptorum segete præcipuos seligam, ac breviter indicem Opera, quibus universæ Ecclesiæ, & Reipublicæ Litterariæ novum splendorem addiderunt, præsertim castigatissimis, & calculis omnium Virorum eruditorum probatis Editionibus, quas summa diligentia, incredibili studio, criterio & labore adornarunt Operum SS. Patrum, *Irenæi*, *Basilii*, *Athanasii*, *Ambrosii*, *Helarii*, *Augustini*, *Hieronymi*, *Chrysostomi*, *Gregorii Magni*, Pontificis Maximi, *Cassiodori*, *Gregorii Turonensis*, *S. Bernardi*, & aliorum Scriptorum, cum Græcorum, tum Latinorum, quorum Opera assiduis curis, & doctissimis præfationibus, Notis, & Obser-

vationibus illustrarunt, & quidem eo fucceſſu, quem non modo eruditi quique, & Eccleſiæ Principes ſæpe gratulati ſunt, ſed etiam *Clemens XI.* Pontifex Maximus, Deceſſorum ſuorum exemplo, approbare voluit Brevi Apoſtolico ad Præfectum Generalem Congregationis *S. Mauri* die 19. menſis Aprilis anni 1706. directo, ubi hæc habet: *Diuſius prætere ſilentio non poſſumus, quantope- re nobis acceptum, probatumque ſit ſtudium, quod Congregatio tua Sanctorum Eccleſiæ Patrum Operibus recensendis, iſque, nitidiori quam antea cultu, publicam in lucem proferendis impendit. Quod quidem ſtudium & profeſſione virtuteque veſtra maxime dignum ducimus, & non vobis duntaxat glorioſum, verum etiam rei Chriſtiane ac Orthodoxæ in primis Religionis ſaluberrimum fore confidimus. Quam ob rem te, Monachosque tuos in Domino hortamur, ut in egregio hoc inſtituto ſtrenue, diligenterque pergaſis: pro certo habentes, quidquid in honorem commodumque veſtrum a Pontificia benignitate poterit proſiſci, id nullo vobis unquam tempore deſuturum &c.* Agmen Scriptorum Sæculi XVII. Ordinis *S. Benedicti* Congregationis *S. Mauri* ducet *Lucas Dacherius*, doctri- na & pietate conſpicuus, qui omnia *Laſfranci* Opera doctiſſimis Notis & Obſervationibus illuſtrata, additiſque raris & utiliſſimis monumentis locupletata Pariſiis anno 1648. publicavit; Opera etiam *Guiberti* Abbat. de *Novigento*, cum eruditis Notis & Obſervationibus, necnon Hiſtoriis plurium Abbatiarum, Viris Sanctorum, aliſque id genus antehac ineditis monumentis, publici Juris fecit. Sed cum *Lucas Dacherius* in manuſcriptis Codicibus eſſet verſatiſſimus, ſingulare & utiliſſimum lucubravit Opus, omnium Litteratorum plauſu exceptum, cui titulum fecit *Spicilegium*, in quo quædam Scriptorum Opera, Episto- las, Acta & Canones Conciliorum, Hiſtorias, ſeu Chronica, Vitas Sanctorum, Opera Poetica, antiqua Tabularia, documenta & inſtrumenta, quæ in variis Galliarum Bibliothecis latebant, & necdum publicam lucem adſpexerant, inſeruit, accurate digeſſit, pulcherrimis Notis & Præfationibus explanavit. Ex-

tant illius *Dacheriani Spicilegii* Tomi tredecim, in quarto, juſtæ magnitudinis. *Luca Dacherio* laboranti, & ſenio jam conſecto Socius datus eſt *Joannes Mabillonius*, qui nihil antiquius habuit, quam ut tam Venerabili Viro, magiſtro ſimul & amico, gratum ac memorem ſe exhiberet. Mortuo *Luca Dacherio* Pariſiis anno 1685. *Joannes Mabillonius* ſingulare ſuæ erga Magiſtrum *Dacherium* obſervantiæ ſpecimen præbuit, quippe qui in Præfatione primi Tomi *Actorum Ordinis S. Benedicti* palam teſtatur, hoc Opus non ſibi, ſed Magiſtro ſuo *Dacherio*, qui in colligendis ac digerendis Actis Sanctorum Ordinis *S. Benedicti* diu multumque inſudaverat, acceptum referri debere: Acta, inquit, *Sanctorum Ordinis S. Benedicti* unum in corpus redigenda, tandem Deo duce aggredior: non quidem auctor, ſed adjutor operis: non primarius Archite- ctus, ſed miniſter ſuccedaneus. Summa *Joannis Mabillonii* eruditio cum eximia pietate morumque probitate conjuncta immenſum dicendi mihi aperiret campum, in quo exultare, ac libere vagari poſſet Oratio, ſed me ad iſtas verborum anguſtias revocat Colloquiorum noſtrorum brevitās, ut præclaras illius omni laude ſuperioris & extra omnem ingenii aleam poſiti Monachi Benedictini dotes, ac bene multas lucubrationes cedro & lamina aurea dignas, lato calamo, ut optarem, deſcribere ac referre minime poſſim. Certe *Mabillonium* nominare, laudare eſt, & qui eum ignorat, in Republica Litteraria non eſt, aut in ea peregrinus plane & hoſpes eſt. Tria tamen circa *Joannis Mabillonii* Opera velim obiter obſerves. Primo, omnes Viri eruditi in libris, quos *Joannes Mabillonius* edidit de re *Diplomatica*, ſuſpexerunt Auctoris acumen, ingenii ſagacitatem, profundam eruditionem, immenſam Veterum & recentiorum Scriptorum lectionem, atque miram induſtriam, qua ad artem ac præcepta tam ſcite, feliciterque redegit, nullis ad eam diem regulis, ac legibus ſubjectum argumentum. Unus ſolus Scriptor in Galliis *Germanius*, Veterum Codicum haud æquus æſtimator, in *Mabillonium* calamum acuit, ſed cum *Mabillonius* in Supplemento, addi-

addito ad libros *de re Diplomatica*, egregie confutavit. Hoc *Mabillonii* Supplementum paulo post exceperunt eruditæ admodum *Vindiciæ*, quas in Italia *Mabillonii* amici in *Diplomatis Operis* defensionem adornarunt, illustrissimus Abbas *Justus Fontaninus*, *Lazzarinus*, *Anthonius Gatus*, & alii, qui omnes *Germonii* Objectiones sedulo excusserunt, & plenissime diluerunt. Secundo, observare debes, *Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, quæ quinque Tomis in Folio collegit, & in *Benedictina Sæcula* digessit *Joannes Mabillonius*, non solum valere ad informandos Sanctorum exemplis mores, sed etiam ad illustrandam Historiam & Disciplinam cum Ecclesiasticam, tum Monasticam, immo ad firmanda Catholicæ Religionis dogmata. Sed legendæ sunt præsertim eruditissimæ singulis Tomis præmissæ Præfationes, in quibus selecta eaque difficillima cujunque Sæculi Historiæ Capita, ac præcipua quæque, quæ ad Disciplinam tum Ecclesiasticam, tum Monasticam pertinent, ipsaque Fidei dogmata sic pertractantur, ut miretur quisquis legerit, summam auctoris eruditionem & facilitatem in enodandis difficultatibus, quæ antea Viris alioqui peritissimis negotium facessabant. Denique, observare debes, enatam fuisse Litterariam Concertationem inter *Joannem Mabillonium*, & *Armandum Joannem Butillerium Ranceum*, Abbatem Monasterii *B. Maris de Trappa*, strictioris Observantiæ Cisterciensis, occasione libri, quem *de Monasticis studiis* edidit *Joannes Mabillonius*, de qua Concertatione commodius in sequenti Colloquio disseremus, ubi de illo Abbate, severioris Disciplinæ Monasticæ cultore, sermonem habendi sese dabit occasio. Si plura de doctissimo *Mabillonio* scire aveas, leges *Synopsin ejus Vitæ*, quam primo Gallice descripsit *Theodericus Ruinartus* Congregationis *S. Mauri* alumnus, quamque postea latine reddidit, & multarum rerum notitia amplificavit alter ejusdem Congregationis *S. Mauri* Monachus. Consulere etiam poteris doctissimum *P. Renatum Massuet*, Congregationis itidem *S. Mauri* Monachum, qui in fronte Tomi VI. *Annalium Ordinis S. Bene-*

dicti anno 1713. in lucem editi, præfixit *Vitam Joannis Mabillonii*, eumque vindicavit a criminationibus, quas Auctor Bibliothecæ Criticæ huic eruditissimo Monacho impingere ausus est. Obiit *Joannes Mabillonius* die XXVII. mensis Decembris anni MDCCVII. A *Joanne Mabillonio* sejungi non debet *Theodericus Ruinartus*, ejus individuus comes, & studiorum ac laborum socius, Congregationis *S. Mauri* Monachus Benedictinus, qui librum edidit, in quo doctissimis Notis illustrat *Acta sincera & selecta Martyrum*, qui prioribus quatuor Ecclesiæ Sæculis pro Christianæ Fidei defensione passi sunt, totique Operi eruditam Præfationem præmisit, in qua primum recenset modos, quibus sincera Martyrum Acta ad nos pervenerunt, tum invicte contra *Henricum Dodrvellum*, Scriptorem Anglum, probat, infinitos propemodum Martyres extitisse quatuor prioribus Ecclesiæ Sæculis, quorum acta vel perierunt, vel descripta non fuerunt, ac subinde Martyrum numerum ex Actorum numero non esse repetendum. Edidit etiam *Theodericus Ruinartus* Historiam *Persecutionis Wandalicæ: Sæculum Sextum Actorum Ordinis S. Benedicti: Apologiam pro missione S. Mauri in Franciam: Mabillonii Vitæ Synopsin: & novam Operum S. Gregorii Turonensis Editionem* publicavit, obiitque die 27. mensis Septembris anni 1709. Fidem Veterum Manuscriptorum Codicum egregie contra *Bartholomeum Germonium* vindicavit doctissimus *Petrus Coustant*, Congregationis *S. Mauri* Monachus Benedictinus, qui Parisiis anno 1706. insignis Opus typis mandavit, cui titulus est: *Vindiciæ Manuscriptorum Codicum a R. P. Bartholomæo Germon impugnatorum, cum Appendice, in qua S. Hilarii quidam loci ab Anonymo obscurati & depravati illustrantur & explicantur*. Eidem Petro Coustantur, Monacho Benedictino, debet Republica Litteraria novam & accuratissimam Operum *S. Hilarii* Editionem, perdoctis Dissertationibus ac Notis illustratam. *Franciscus Lamy*, Congregationis *S. Mauri* Monachus Benedictinus, scripsit quinque Tomos *de notitia sui ipsius: Opuscula contra Atheos & in-*

cre-

credulos: Tractatum de Veritate Religionis Christianae: librum de primis elementis scientiarum: & plures Epistolas Morales ac Theologicas. Edmundus Martene, Congregationis S. Mauri Monachus, eruditum concinnavit Commentarium in Regulam S. Benedicti: plures Tomos edidit de Ritibus Monasticis: de Ritibus Ecclesiasticis: Tractatum de antiqua Ecclesiae Disciplina in Officiorum Divinorum celebratione: Collectionem Scriptorum & Monumentorum Historicorum, Moralium, & Dogmaticorum, quae spectant negotia Ecclesiastica, Monastica & Politica: Thesaurum novum anecdotorum, & alia erudita Opera. Hugo Mathoudus, Congregationis S. Mauri Benedictinus, octo libros *Sententiarum Roberti Pulli*, Cardinalis, Saeculi XII. Theologi Scholastici Angli, perdoctis Notis & Observationibus illustratos Parisi anno 1655. publicavit, & plures ejusdem Cardinalis opiniones, quae nunc in Scholis Theologorum antiquatae, atque tantum non damnatae videntur, vindicat ab erroris nota, & inofficiosa censura. Hugo Menardus, Congregationis S. Mauri Benedictinus, doctrina & pietate celebris, *Martyrologium Sanctorum Ordinis S. Benedicti* duobus eruditum Observationum Tomis in Folio illustravit. Edidit etiam *Dissertationem de unico Dionysio; Notas in Halitgarum Cameracensem: Notas & Observationes*, omnigena eruditione refertas, in *librum Sacramentarii S. Gregorii Magni, Pontificis Maximi. Epistolam S. Barnabae Apostoli* cum Notis & Observationibus in lucem edere, statuerat Hugo Menardus, sed, eo inopinata morte sublato, Lucas Dacherius, cujus antea mentionem fecimus, hanc S. Barnabae Epistolam, Notis & Observationibus Hugonis Menardi illustratam, publici juris fecit. Joannes Martianeus, Congregationis S. Mauri Benedictinus, novam omnium S. Hieronymi Operum Editionem adornavit, in quinque Tomos distributam. Primus Tomus complectitur *Bibliothecam Divinam S. Hieronymi*, quae Sacrorum Veteris Testamenti librorum latinam exhibet Versionem a Sancto illo Doctore lucubratam. Alter Tomus continet libros S. Hieronymi ethymologicos, geographicos, Quaestiones Hebraicas, E-

pistolas Criticas, & Commentarios in Sacra Volumina a libro Genesis usque ad Prophetas. Tomus tertius complectitur Commentarios S. Hieronymi in XVI. Prophetas. Tomus quartus binas in partes divisus complectitur Commentarios omnes S. Hieronymi in Novum Testamentum, atque ejusdem S. Doctoris Epistolas Criticas ejusdem argumenti, ordine librorum Sacrae Scripturae positas, deinde cunctas alias illius Epistolas Ordine Chronologico nunc primum editas, & in varias Classes dispositas cum Opusculis Apologeticis & Polemicis. Tomus quintus continet *Vitam S. Hieronymi* a duobus Anonymis scriptam, Catalogum Gennadii, Opuscula supposititia, & Appendicem Thesium & Disputationum in Scripturam sacram. Edidit etiam Joannes Martianeus tum Latine, tum Gallice alia Opuscula in Scripturam sacram, sed praesertim *Vitam S. Hieronymi* Gallico idiomate descripsit. Dionysius Sammarthanus, praeter quaedam Opuscula Polemica, quae scripsit contra haereticos Calvinistas in Galliis, concinnavit etiam *Vitam Cassiodori*, & S. Gregorii Papae, omniumque illius Summi Pontificis Operum elegantissimam Editionem cum eruditis Praefationibus, notis ac Dissertationibus adornavit. Vivit adhuc Parisiis in Monasterio Sancti Germani a Pratis doctissimus ille Congregationis Sancti Mauri Benedictinus, qui nunc, *Galliae Christianae*, quam pluribus in locis emendavit, multis accessionibus & monumentis auxit ac illustravit, novam & accuratorem Editionem parat, jamque primus Tomus prodit Parisiis anno 1715. quem alii Tomi, qui sub praelo sudant, excipient, propediem in lucem prodituri. Nicolaus le Nourri, Congregationis Sancti Mauri Benedictinus, edidit *Apparatum ad Bibliothecam Maximam Patrum*, Opus sane immensum, cujus duo Tomi in Folio jam publicam lucem adspexerunt, in quibus doctissimus Auctor varias & eruditas instituit Dissertationes ad secernenda genuina Sanctorum Patrum Opera a spuris, & ad difficiliora, quae in iis occurrunt, loca explananda. In quo argumento nemo, mea quidem sententia, majori cura, meliori fide, acriori judicio,

cio, niriidiori stylo haftenus versatus fuerat. Utinam Clarissimum illum Scriptorem Deus Optimus Maximus diu sospitem & incolumem seruet, quo vastum illud & plane stupendum Opus ad umbilicum perducere possit. Agmen illustrium Scriptorum Benedictinorum Congregationis S. Mauri claudet Bernardus de Montfaucon, qui linguae Graecae peritissimus, in Mss. Codicibus versatissimus, Criticus nulli secundus, Historicus, & Antiquitatis cum Sacrae, tum Ecclesiasticae & prophetae studiosissimus, omnium Virorum eruditum hujus Saeculi facile Princeps habetur. Evulgavit primo *Analecta*, seu *plura Opuscula Graeca*, haftenus inedita. Deinde, utilissimum Opus lucubravit de *Palaographia Graeca*, seu de origine & progressu characterum, quibus usi sunt Graeci, & de vario apud illos indifferis Saeculis scribendi modo, ita ut ex eo Bernardi de Montfaucon egregio Opere eandem utilitatem Viri eruditi ad habendam notitiam temporis, quo Diplomata, Instrumenta, Tabularia, & Opera Graecorum scripta sunt, percipere possint, quam haftenus Viri eruditi ad consequendam notitiam temporis, quo Diplomata, Instrumenta, Tabularia, & Opera Mss. Latinorum exarata sunt, ex libro Joannis Mabillonii de *Diplomatica* abunde perceperunt. Publicavit quoque Bernardus de Montfaucon Commentarium in Psalmos locubratum ab Eusebio, Episcopo Caesariensi, quem Arianum fuisse invicte demonstrat: *Hexapla Origenis*: novam, omnibusque numeris absolutam omnium S. Athanasii Operum Editionem Graeco Latinam, cui doctissimum praemisit Praefationem, in qua late differit de his, quae attinent ad vitam S. Athanasii, ejus Opera, doctrinam, Disciplinam illius temporis, & haereticos, a quibus impetita fuit S. Athanasii doctrina. Novam etiam aggressus est omnium S. Joannis Chrysostomi Operum Editionem, innumeris Notis, doctis ac curiosis Observationibus illustratam. Denique, Bernardus de Montfaucon edidit *Diarium Italicum: Historiam Juditha* in tres partes divisam, & egregiis circa Assyriorum, & Medorum Reges historicis Documentis locupletatam: necnon

vastissimum Opus de Antiquitatibus sacris, & propheticis Graecis & Latinis, cum Figuris, quod nuperrime in plures Tomos distributum exiit in lucem. Praetemitto alios pene innumerabiles Congregationis S. Mauri in Galliis Benedictinos Scriptores Asceticos, Historicos, Polemicos, Theologos, & in omni Disciplinarum genere exercitatos, qui nunc in oculis, & in ore omnium sunt, quosque singulos, honoris causa, nominatim hic recensere nihil esset mihi optatius, nisi julle pertimescerem, ne, si minus de aliquo dicerem, ingrata, si satis de omnibus, infinita esset eorum a me suscepta commendatio; maxime cum mihi adhuc dicendum super sit de quibusdam aliis Italiae, Hispaniae, & Belgii Scriptoribus Benedictinis, necnon de Cisterciensibus & Carthusianis, qui Saeculo XVII. floruerunt, a quibus tamen paucis me expediam. Duos Italiae proferam Scriptores Benedictinos, *Constantinum Cajetanum*, Abbatem, & *Benedictum Bachini*, Monachum Cassinensem. Prior, seu *Constantinus Cajetanus*, Operum S. Petri Damiani editionem adornavit, & Notas scripsit in Viras S. Anselmi, Amalarii Fortunati, & Gelasii II. Pontificis Maximi. S. Gregorium Magnum Papam vitam Monasticam, juxta S. Benedicti Regulam, profectum fuisse, multis Scriptis contra Cardinalem Baronium, & Gallonium editis, pro aris ac focis propugnavit, & quod singulari sane observatione dignum est, & a nobis in superiori Tomo improbatum, S. Ignatium de Loyola, Societatis Jesu Fundatorem, Monachum itidem Benedictinum fuisse probandum suscepit publico Scripto, cui hunc indidit titulum. *De Religiosa S. Ignatii, seu Sancti Ennemonis, Fundatoris Societatis Jesu, per Patres Benedictinos, institutione; de qua libello Exercitationum ejusdem ab Exercitatorio Venerabilis Servi Dei Garcia Cisterciensis, Abbatis Montis Serrati, magna ex parte desumpto; Constantini Abbatis Cajetani Vindictis Benedictini libro duo.* Alter Scriptor Italus Monachus Benedictinus Cassinensis, seu *Benedictus Bachini*, latine scripsit *Tractatum de Origine Hicarchiae Ecclesiasticae*. Ex illustribus Hispanis Monachis Benedictinis unum duntaxat laudabo

dabo *Josephum de Aguirre*, qui antequam ad Cardinalitiam dignitatem eveheretur, Benedictinæ Congregationis Hispaniarum Præfectus Generalis fuit. Operum, quæ edidit doctissimus ille Cardinalis, hi Tituli sunt: *Ludi Salmanticensis*, seu *Theologia florulenta: S. Anselmi Theologia Commentariis & Disputationibus illustrata*, tribus Tomis in Folio comprehensa: *de Virtutibus & Vitiis Disputationes Ethicæ: Philosophia Moralis Aristotelis Commentariis illustrata: Lacinia contra Socinianos: Notitia compendiaria Conciliorum Hispaniæ: Synopsis Conciliorum Hispaniæ: & Collectio maxima Conciliorum omnium Hispaniæ & Novi Orbis*, cum doctissimis Notis & Dissertationibus, quibus Sacri Canones, Historia ac Disciplina Ecclesiastica, & Chronologia accurate illustrantur. Duo in Belgio eximia doctrinæ laude claruerunt Scriptores Benedictini, videlicet *Matthæus Petit-Didier*, & *Augustinus Calmet*, quorum primus aliquot vulgavit Criticarum Observationum Tomos in *Bibliothecam Scriptorum Ecclesiasticorum*, quam contexuit *Ludovicus Elias Dupinus*. Edidit etiam *Matthæus Petit-Didier* Latinas dissertationes *Historicas, Criticas, & Chronologicas in omnes Libros Veteris Testamenti*. Alter Scriptor Belga Monachus Benedictinus, seu *Augustinus Calmet*, auctor est amplissimi *Commentarii Litteralis in libros Scripturæ Sacræ tum Veteris, tum Novi Testamenti*, in quo quidquid sacræ & prophanæ eruditionis in Sacræ Scripturæ antiquis & modernis Interpretibus nancisci potuit, collegit, digessit, atque doctissimis dissertationibus explanavit in viginti quatuor Voluminibus in quarto, quæ jam publicam in lucem prodierunt, Gallico idiomate conscripta. Prætermittere non debeo Doctissimum Religiosum Benedictinum, qui mihi pene exciderat, *Jacobum Bossutium*, Gallice *Le Bossu* origine Parisinum, Doctorem Sorbonicum, & omnibus Pontificibus, sub quibus Romæ degit, carum; sed præsertim *Clementi VIII.* & *Paulo V.* qui munus Consultoris ei imposuerunt in Congregationibus *de Auxiliis*, in quibus Dominicanorum de Gratia sententiam strenue propugnavit, una cum *Ludovico de Creil*, quem

Academia Parisiensis ad Sedem Apostolicam pro iisdem Congregationibus delegaverat. Scripsit *Jacobus Bossutius* Congregationum de Auxiliis Diarium, & extant etiam nunc ejusdem *Jacobi Bossutii* Animadversiones in viginti quinque propositiones *Ludovici Molina*, quas ille a Domino Sancio a *S. Catharina Fuliensi*, quo familiariter utebatur, rogatus elaboraverat, eique donodedit moriens. Obiit Romæ *Jacobus Bossutius* VII. Idus Junii anni 1626 ut videre est in ejus Epitaphio, quod Romæ in Ecclesia Ordinis Minorum Gallorum, ad Montem Pincium, extra cancellos Aræ Principis, legitur. Habes illustriores Ordinis *S. Benedicti* Scriptores Monachos, quorum Opera Viris eruditis notiora sunt, quam ut vanis præconiorum ornamentis indigeant. His Scriptoribus Benedictinis tres celebres adjungam Scriptores Monachos Cistercienses, videlicet *Joannem Bona* Cardinalem, *Ferdinandum Ughellum*, & *Paulum Pezron*. Primus, seu *Joannes Bona*, natione Italus, Monachorum Cisterciensium, qui *Fulienfes* vulgo dicuntur, Abbas Generalis fuit in Italia, Doctrina & pietate insignis, a *Clemente nono* Pontifice Maximo Cardinalis creatus, perdocta edidit Opera, præsertim *de rebus Liturgicis; de Divina Psalmodia: de discretione spirituum*: scripsit etiam *Horologium Asceticum*: Epistolas, & quædam Opuscula, quæ ad mores probe informandos, vitiaque corrigenda sunt utilissima. *Ferdinandus Ughellus*, natione Italus, novem publicavit Tomos *de Italia Sacra, sive de Episcopatibus Italiae & Insularum adjacentium &c.* Primus Tomus complectitur Ecclesias Sanctæ Romanæ Sedis immediate subjectas, Tomus secundus complectitur Ecclesias *Æmiliæ, Flaminiae, Piceni, & Umbriæ*. Tomus tertius complectitur Ecclesias *Etruriæ*. Tomus quartus exhibet Ecclesias *Insularum, Liguriæ, & Pedemontis*. Tomus quintus continet Ecclesias *Forijulii & Venetorum Dominii*. Tomus sextus complectitur Ecclesias *Campaniæ, Apulii, & Hirpinorum*. Tomus septimus ecclesias *Basilicatæ, Apuliæ & Peculiaris*. Tomus octavus continet Ecclesias *Samnii*. Tpmus nonus complectitur Ec-

clesias *Solaninorum* & *Calabrie*. *Paulus Prætor*, natione Gallus, Sacre Facultatis Parisiensis Doctor, & tum sacre, tum prophane traditionis laude clarissimus Abbas, Gallice scripsit librum, cui titulus est: *Antiquitas Temporum restituta & defensa contra Judæos, & modernos Chronographos: Defensionem Antiquitatis Temporum: Commentarium Litteralem in Prophetas: Historiam Evangelicam: & Librum de Antiquitate Nationis & Lingue Celtarum &c.* Ex Religiosissimo Ordine Monachorum Carthusianorum, qui hominum confortia fugiunt, avias solitudines persequuntur, locos inaccessos incolunt, & Urbanis negotiis procul, inter Saxorum asperitates, & impendentium montium altitudines ferme inhabitant. & soli Deo, rerumque celestium meditationi jugiter vacant, unum duntaxat celebrem Scriptorem, videlicet *Natalem d' Argonne*, Carthusianum, natione Gallum, hic compellabo, in lectione Operum Sanctorum Patrum assiduam, & in eorum doctrina adeo exercitatum, ut luculentissimum librum, omnibus Viris eruditis probatum, Gallice scripserit, in quo docet modum, seu Methodum legendi Opera Sanctorum Patrum; indicat Disciplinas, quarum noticia necessario instructi esse debent hi, qui Sanctorum Patrum Opera fructuose legere cupiunt, omnesque adhortatur, ut relictis vanis illis questionibus, quæ in Scholis disensiones pariunt, sanam Theologiam, ex Sanctorum Patrum operibus, quæ Theologi nocturna diurnaque manu versare debent, haurire sagant, iisdemque argumentis Hæreticos omnesque Fidei Catholicæ hostes conficiant, quibus usi sunt Sancti Patres, quorum doctrinæ, seu sacre anchoræ, firmiter ac indivulve adhærere debemus. Sed satis hæcenus de Scripторibus Monachis dictum sit.

D. Dum illam pene incredibilem clarissimorum Patrum, qui Sæculo XVII. e statu Monastico, præsertim e Benedictinorum Congregatione S. Mauri in Galliis, velut ex amantissima virtutum omnium ac Disciplinarum Schola, prædicant, multitudine conspicio, videre mihi videor Davidis illam Turrim, ex

qua, ut ajunt sacre Paginae, mille clypei pendent, omnis armatura fontium. Nunc vero ad septimam Virorum illustrium Sæculi XVII. Classem, in qua de Familiæ Dominicane Scriptioribus disserendi onus suscepisti, progrediamur; & ne in immensum diffundamur, eos, si placeat, percenso duntaxat Scriptores, qui eo Sæculo in Ordine Fratrum Prædicatorum celeberrimos fuerunt.

M. Quamvis laus propria proprio fordescat in ore & calamo, necesse tamen est, ut Familiæ Dominicane, cui nomen dedisse eximie felicitatis & summo semper honoris loco ducam, nobiliores Sæculi XVII. Scriptores in medium producam, qui Fidem Catholicam adversus Hæreticos totis ingenii & eloquentiæ suæ viribus propugnaverunt, atque maximum Reipublicæ Litterariæ perdoctis suis lucubrationibus splendorem contulerunt. Scriptores itaque Ordinis Prædicatorum laudans, domesticam quidem prædicationem, sed ut verbis utar S. *Gregorii Nazianzeni* in Oratione Funebris in laudem sortis suæ Gorgoniæ, *non tam enigma domestica, ideo falso, sed quia vera, ideo laudabiliter: Vera autem, non modo quia justa, verum etiam quia nota.* Quo circa non hoc reor, ne ultra veritatis metam profiliam, sed illud contra, ne infra veritatem subsistam, ac procul a rei dignitate remotus laudatione mea gloriam ipsorum imminuam, quandoquidem difficile est tum res gestas, tum lucubrationes ab ipsis editas laudum ornamentis adæquare. Incipiam porro a Cardinalibus & Episcopis; deinde laudabo eximios Scriptores, Antiquitatis cum Græcæ, tum Latine, & Historiæ Ecclesiasticæ peritissimos; postremo, referam innumeros pene Theologos Scholasticos, quos Sæculo XVII. peperit Prædicatorum Ordo (quinque Cardinales Ordinis Prædicatorum doctrina & pietate præstantissimi Sæculo XVII. in Ecclesiâ præfulserunt, videlicet *Vincentius Manculanus, Raymondus Capisuccus, Vincentius Maria Ursinus, Vincentius Maria Ferrasi, & Thomas Howardus*, Dux Norfolkiciæ in Angliâ. Primus, seu *Vincentius Manculanus*, Cardinalis fuit adeo doctus, utque præclaris doctibus exornatus, ut post obitum *Urbani VIII.* pluribus Car-

dina-

dinalibus ad Pontificatum fuerit expetitus. Eo tamen renuente, Summus Pontifex electus est *Joannes Baptista Pamphilius*, dictus *Innocentius X.* At mortuo *Innocentio X.* in novis Comitibus iterum a bene multis Cardinalibus in Pontificem propositus est. Sed, eo Pontificatum pertinaci modestia recusante, electus est Pontifex Maximus *Fabius Chisius*, dictus *Alexander VII.* sicut jam in Colloquio secundo observavimus. Plura de *Vincenzio Maculano*, Cardinali Tituli S. *Clementis*, leges in ejus Vita, quæ extat Tomo IV. de Vitis Romanorum Pontificum, in Pontificatu *Urbani VII.* qui eum creavit Cardinalem. *Raymundus Capisuccus*, antea Sacri Palatii Apostolici Magister, postea ad Purpuram assumptus, Vir fuit omni laude dignus, in adversis æque ac secundis sibi semper constans. Scripsit *Quæstiones Morales & Dogmaticas* cum Dissertatione de *Hæreticis Prædestinationis*, Tomo in folio comprehensas. Publicavit quoque alterum Tomum in folio de *Selectis Controversiis Theologicis*. De illius Cardinalis natalium splendore nihil in præsentia dicam. Nemo quippe nescit, nisi cui nostri, & superiorum temporum ignota est Historia, Familiam *Capisuccorum* Romæ pervetustam, & Heroum esse feracissimam, Infulis, Armis, & Litteris illustrum, qui domi forisque rem Christianam tutati sunt; Ecclesiæ Romanæ Cardinales, Sedis Apostolicæ Legati, Senatores Romani, Exercituum Præfecti, qui Fidem Catholicam adversus Hæreticos in Gallia, & Belgio, adversus Turcas in Hungaria propugnarunt. Sed necesse non est Cardinali *Capisucco*, partis proprio labore bonis opulento & laudibus ornato, aliena a Majoribus decora asciscere, quæ illi suppetunt copiosissima. *Vincentius Maria Ursinus*, Cardinalis & Archiepiscopus Beneventanus, ex illustrissima & antiquissima Ducum Familia oriundus, & eximia pietate, atque singulari doctrina insignis publica luce domavit Conciones de Vita Beatissimæ Mariæ Virginis, quas ipse in Ecclesia Beneventana diebus Sabbathi ad populum habuit. Edidit etiam idem Cardinalis Lectiones in *Exodum*, plures Epistolas Pastorales, Decreta, Statuta, & triginta quatuor Synodos,

quas hætenus celebravit, & singulis annis indicere solet, ut Disciplinam Ecclesiasticam, cujus studiosissimus est, sanctam tectam in sua amplissima Diocæsi conservare possit. Vivit adhuc ille doctus juxta ac pius Cardinalis, qui præclaris suis virtutibus, præsertim modestia, profusa erga pauperes charitate, zelo Apostolico, jugi poenitentia, rerum mundanarum contemptu, & diuturna rerum gravissimarum tractatione collecta, & exercita prudentia, omnium in se oculos & ora convertit, totiusque Prædicatorum Ordinis præsidium est, decus & ornamentum. Ceteri duo, quos nominavi Cardinales, nimirum *Vincentius Maria Ferrari* natione Italus, & *Thomas Howardus*, gente Anglus, ex illustrissima prosapia ortus, quamvis nihil litteris mandarint, cum laude tamen memorandi veniunt ob egregia in Ecclesiam promerita, quæ etiamnum Romæ bene multi, eorum pietatis ac eruditionis testes locupletissimi, summis laudibus extollunt. Prodierrunt ex Ordine Fratrum Prædicatorum Sæculo XVI. innumeri pene Episcopi, qui sublimitate doctrinæ, sanctitate morum, in gerendis negotiis solertia, in obeundis sacri Ministerii Officiis vigilantia, in animis Regum, & Procerum conciliandis gratia & rerum gestarum magnitudine, populis, quos rexerunt, venerationi & amoris fuerunt. In Galliis unum instar plurium laudabo *Nicolaum Coeffetaum*, Episcopum Massiliensem, quo Lingua Vernacula, seu Gallica, & Latina nemo Calvinianam Hæresim impognavit validius feliciterque, addo etiam majori elegantia aut modestia. Non dicam, illum inter primos accenseri, qui Linguam Gallicam, antea situ & antiquatis verbis horridam, excoluit, & sermonis elegantia eruditioni adjuncta scripsit disertissime Gallico idiomate *Historiam Romanam: Effigiem humanarum passionum: Quæstiones etiam Theologicas* Gallico itidem eloquio eleganter exposuit, ex prima Parte Summæ Tripartitæ S. *Thomæ Aquinatis* excerptas. Sed præter hæc & alia Ascetica Opera, *Nicolaus Coeffetaus*, egregius Hæresum debellator, non minus erudito & elegantiori Opere Latino *Marcum Antonium de Damis*, Religionis Catholicæ Apostatam,

aggressus est, sed immatura mors cum annos natum undequinquaginta præripuit, Opusque, seu *Apologiam Sacram pro Ecclesiastica Monarchia*, quam contra hunc Apollitam pseudo-Archiepiscopum Spalensem adornabat, intercept. Quo certe Opere nullum in hoc genere præstantius extraret, si licuisset absolovere. Edidit quoque *Nicolaus Coeffetaus* Responsionem ad exitiosum librum, cui titulus erat: *Mysterium iniquitatis contra Philippum Mornæum*, Hæreticum Calvinistam: & *Mirabilia Eucharistia*, ubi invictè asserit ac demonstrat realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam contra *Petrum Molinaum*, Hæreticum Calvinianum. Denique, non minus modestæ & prudentiæ, quam eruditionis & eloquentiæ gloriam sibi comparavit ea Responsione ad Regis Angliæ *Jacobi I.* ad omnes Reges *Commonitoriam Epistolam* contra Summum Pontificem, in qua vi argumentorum Fidei & Ecclesiæ causam tutatur, salva Regiæ Majestatis reverentia, ut longe recesserit ab eo vitio, in quod plurimi ante ipsum impeerant, qui ejusdem Regis Scripto responderant. At *Coeffetaus* ita stylum temperavit, ut ipsimet Regi Angliæ, quem arguebat, illæsa causa & dignitate inter humanas suprema, summe placuerit. *Nicolaus Coeffetaus* alium ejusdem Ordinis Prædicatorem adjungam Archiepiscopum Narbonensem *Ludovicum de Vervins*, Virum doctissimum & Disciplinæ Regularis observantiz tenacissimum, qui per plures annos Ecclesiam Narbonensem cum maximo ovium sibi creditarum fructu sanctissime rexit, & Concilium Provinciale, sicut in superiori Colloquio observavimus, anno 1609. celebravit, in quo saluberrima Statuta ad sancendam Ecclesiæ Disciplinam promulgavit. Præter illos duos insignes Ordinis Prædicatorum Episcopos natione Gallos, alii quinque fuerunt ejusdem Ordinis Viri illustres, qui, licet natione Itali, quodque singulari observatione dignum est, ejusdem Conventus, Romani scilicet *S. Mariæ super Minervam*, fuerint Alumni, ad Episcopales tamen Insulas in Galliis provecti sunt, ibique magnam apud Viros eruditos sibi nomen pepererunt. Primus, est *Michael Manzarinus*,

patria Romanus, *Julii Manzarini*, Cardinalis, & primi Galliarum Regis Ministri, germanus frater, qui ex Magistro Sacri Palatii Archiepiscopus Aquis in Galliis ab *Urbano VIII.* Pontifice Maximo institutus, dein, Cardinalis ab *Innocentio X.* creatus, tandem a *Ludovico XIV.* Galliarum Rege, apud Sedem Apostolicam Orator Regius Ordinarius delectus, obiit Romæ anno MDCXLVIII. ætatis suæ XLIII. & in Ecclesia Fratrum Prædicatorum *S. Mariæ super Minervam* sepulturæ mandatus est. Alter Dominicanus Conventus *S. Mariæ super Minervam* Alumnus, est *Hyacinthus Serronius*, qui Albienensis in Galliis primus Archiepiscopus fuit, & gravissimis Regni negotiis a Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* admodus. Tres alii Dominicani, Conventus pariter *S. Mariæ super Minervam* Alumnus, sibi in Archiepiscopatu Avinionensi successerunt, videlicet *Stephanus Dulcius*, *Dominicus de Marinis*, qui edidit in Summam *S. Thomæ* Commentarium in quatuor Tomos distributum, & *Hyacinthus Libelli*, antea Sacri Palatii Apostolici Magister, & in penetrandis ac elucidandis difficultioribus Theologiæ questionibus maximo ingenii acumine præditus. Episcopos Ordinis Prædicatorum doctrina & pietate conspicuos, qui Sæculo XVII. varias Italiæ Ecclesias rexerunt, referunt *Ferdinandus Ughellus* in *Italia Sacra*, & post ipsum nolet *Vincentius Maria Fontana* in suo *Theatro Dominicano*; ipse vero, ut brevitati studeam, duos tantum proferam, scilicet *Josephum Ciantem*, & *Raphaelem Mariam Philamundum*. Primus, seu *Josephus Ciantes*, patria Romanus, Lingue Hebraicæ peritissimus, per quatuordecim annos fuit Romæ Judæorum Concionator eximius, postea ab *Urbano VIII.* Pontifice Maximo, Maritensis Episcopus renunciatus. Scripsit Italice plures Epistolæ & Opuscula, & in sermonem hebraicum vertit Opus *S. Thomæ Aquinatis* contra Gentes. *Raphael Maria Philamundus*, Casanatensis Bibliothecarius, ob eximiam pietatem cum singulari doctrina conjunctam, a *Clemente XI.* Pont. Max. ad Episcopatum Sinuessanum in Regno Neapolitano promotus, præter quædam Opuscula Italice scri-

scripta, edidit Latinum Opus, Concionatoribus utilissimum, cui titulus est: *Theo-Rethorica Idea*. De Episcopis Italiae Ordinis Prædicatorum nihil amplius addam, sed si de his plura desideres, præter *Ughellum*, & *Fontanam*, quos jam laudavi, consulere poteris *Diarium Dominicanum*, quod vulgavit *Dominicus Maria Marchesius*, Scriptor Italus Ordinis Prædicatorum, qui ab *Innocentio XI.* Pontifice Maximo institutus est Episcopus Puteolanus. Scripsit & idem noster *Marchesius Theologiam Bipartitam*, & alia Opera. Denique, ut breviter me expediam a Viris illustribus Ord. Prædicatorum, qui Sæculo XVII. in Hispania ad Episcopatum fuere assumpti, duorum duntaxat hic mentionem faciam, nimirum *Petri de Herrera*, & *Petri de Godoi*, quorum primus, Episcopus Canariensis fuit, & Theologiam Scholasticam egregiis Commentariis, quæ Romæ in Ordinis Archivo asservantur, illustravit. Scripsit etiam in universam Scripturam Sacram *Expositiones Litterales & Morales*, quæ teste *Vincentio Maria Fontana*, in Theatro Dominicano, in Conventus Salmantini Archivo adhuc MSS. servantur. Alter, seu *Petrus de Godoi*, Episcopus Oxomensis, Disputationum, quas instituit in Summam Sancti *Thomæ*, subtilitate omnes sui Sæculi Theologos Scholasticos facile superavit, ac longo post se intervallo reliquit.

D. Cedo nunc, si placet, Scriptores Ordinis Prædicatorum, qui Sæculo XVII. nulla Ecclesiastica dignitate insigniti, libros Historicos, vel Polemicos ediderunt, aut in Operibus Scriptorum cum Græcorum, tum Latinorum illustrandis egregiam Operam navarunt.

M. Recensebo in primis *Abrahamum Bzovium*, natione Polonum, qui anno MDXCIX. vita functus, fecundissimi ingenii sui per plura reliquit monumenta, sed præcipue Ecclesiæ Annalium ab an. Christi MCXCVIII. ubi desit Cardinalis *Baronius*, continuationem usque ad sua tempora. Alterum Opus scripsit *Bzovius*, cui hunc titulum dedit: *Pontifex Romanus*, in quo fastigium Apostolicæ Sedis per ejus titulorum accuratam seriem ad summum potestatis, honoris & dignitatis apicem evexit, aliaque do-

ctissima lucubravit Opera, *Theophilus Raynaudus* asserit. Historiæ Ecclesiasticæ Tomos, quos edidit noster *Abrahamus Bzovius*, esse potius Annales Dominicanorum quam Ecclesiasticos, quia *Bzovius* totus est in rebus domesticis efferendis ac dilatandis. Sed si *Theophilus Raynaudus* legisset Annales Ecclesiasticos ab *Oderico Raynaldo* editos, omni procul dubio non damnaisset *Bzovium*, quasi in rebus domesticis efferendis nimium; nam extranei Auctores, & Historici tot ac tanta de Prædicatorum Ordine, ejusque Viris illustribus scribunt, ut ipse multa ab iis mutuari coactus fuerim, quæ ab illius Ordinis Annalistis, in suis rebus conscribendis certe non diligentissimis, invenire minime potui. Quæcumque autem de Ordine Prædicatorum, ejusque Scriptoribus *Odericus Raynaldus*, aut *Abrahamus Bzovius* scripserunt, sunt compertissima, nec debuit *Bzovius* tacere Ordinis sui decora, quæ ratio Historiæ, ac temporis necessario ferebat, & quæ in oculis totius Orbis gesta sunt. Plura videsis apud nostrum *Nicolaum Janse-nium*, qui *Abrahami Bzovii* vindicias suscepit. *Alphonsus Ciaconius*, natione Hispanus, Antiquitatis Ecclesiasticæ studiosissimus fuit, & *Gesta duodecim Gregoriorum Romanorum Pontificum a se collecta* publicavit. Scripsit etiam *Tractatus de liberatione Anima Trajani a S. Gregorio Magno: de S. Hieronymi Cardinalitia dignitate: de signis S. Crucis: Vitas & Gesta Romanorum Pontificum*. Hoc ultimum Opus, morte interceptus, absolvere haud potuit noster *Alphonsus Ciaconius*, sed illud prosecuti sunt *Franciscus Cabrera*, qui historicam Romanorum Pontificum seriem usque ad Pontificatum *Clementis IX.* protraxit. Deinde, *Hieronymus Alexander*, *Andreas Victorellus*, *Vvadinghus Minorita*, *Cæsar Becillus*, *Congregationis Oratorii Presbyter*, *Ferdinandus Ughellus*, *Augustinus Oldoinus*, Societatis Jesu, & alii Viri præstantissimi huic utilissimo *Alphonso Ciaconio*. Operi ultimam manum magnam cum laude sui nominis admovent. Testatur doctissimus *Mabillonius* in suo *Itinerario Italico*, se in Bibliotheca Chisiana invenisse *Alphonso Ciaconii* Litteras, ex quibus liquet, eum duo alia scripsisse Ope-

Opera, quæ hæcenus inedita sunt, videlicet *Tractatum de Antiquitatibus Romanis cum Figuris*, & *Bibliothecam omnium Scriptorum*. Linguarum peritiam clarus Thomas Minerva, natione Hispanus, novam Veteris Testamenti Versionem Latinam ex Textu Hebræo adornavit, ac Notis illustravit. Duo insuper curiosa & erudita edidit Opera, unum de *Paradiso Terrestris*: alterum de *Antichristo*, in XI. libris distributum, ubi de signis, quæ adventum Antichristi antevertere debent, de ejus ortu, patria, vita, vitiis, doctrina, miraculis, & interitu late disserit. Condidit etiam *Annales Familiæ Dominicæ*. Michael Wanslebius, linguarum Orientalium Callentissimus ex Egypto & Cypro multa Volumina, auspice Viro clarissimo Joanne Baptista Colberto, Regis Christianissimi Ludovici XIV. primo Ministro, emit Regiis impensis, eaque Lutetiam transmissit, ut in Bibliothecæ Regiæ, jam Orientalibus Codicibus repletissimæ, Censum inferrentur. Scripsit Gallicè *Historiam Ecclesiæ Alexandrinæ*: *Brevem Relationem de rebellionibus, & cruentis Bellis in Æthiopia excitatis*: edidit etiam *Jobi Ludolphi Lexicon*, & de rebus Æthiopicis *Opuscula*. Nutrii Michaelis Wanslebi honorificam mentionem facit *Eusebius Remondosius* in Præfatione ad suam *Historiam Patriarcharum Alexandrinorum*. Novam in Historia cum Sacra tum Ecclesiastica illustranda methodum sectatus est *Natalis Alexandre*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, natione Gallus, concinnavitque *Historiam Ecclesiasticam Veteris & Novi Testamenti ab Orbe consilio usque ad an. MDC.* & in loca ejusdem insignia *Dissertationes Historicas, Chronologicas, Criticas & Dogmaticas*. Edidit quoque *Theologiam Dogmaticam & Moralem*, juxta ordinem Catechismi Romani duobus Tomis in Folio comprehensam: item *Institutionem Concinatorum*: *Expositionem Litteralem & Moralem in quatuor Evangelistas*: *Commentarium in Epistolam S. Pauli*, & quædam *Opuscula* tum Latino, tum Gallico idiomate conscripta. *Jacobus Hyacinthus Jerry*, natione Gallus, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & in Serenissimæ Reipublicæ Venetæ Academia Patavina *Græcæ Hist. Tom. VIII.*

Theologus Primarius, insignem *Historiæ Ecclesiasticæ* partem dilucidavit, & in apertam lucem produxit, elegantissimo edito Opere, cui titulus est: *Historia Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ sub Summis Pontificibus Clemente VIII. & Paulo V. in quinque libros distributa in nova Editione Antuerpiæ, quæ prodiiit anno MDCCIX.* Scripsit etiam in defensionem doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* luculentissimas *Apologias*, quarum hi tituli sunt: *Augustinus Vindicatus: Schola S. Thomæ Vindicata*. Novissime vero, seu anno MDCCXIX. publici Juris fecit *Dissertationes sexaginta sex cultiori stylo elaboratas, de Christo ejusque Virgine Matre*. In illustrandis *Scriptorum Græcorum Operibus* egregiam operam posuerunt tres celebres *Dominicani*, natione Galli, & linguæ Græcæ peritissimi, videlicet *Franciscus Combefsius*, *Jacobus Goar*, & *Michael le Quen*. Primus seu *Franciscus Combefsius*, cujus in vertendis *Scriptorum Græcorum Operibus*, utriusque linguæ Latine, & Græcæ peritiam, diligentiam, eruditionem cum pari fide conjunctam mirantur omnes Viri eruditi, edidit *Basilium Magnum ex integro restitutum: Bibliotheca Parvam Græco-Latinam novum Anclarium: Anclarium novissimum cum Notis: Origines Rerum Constantinopolitanarum cum Latina Versione & Notis: Manuelis Calecæ Operum latinam interpretationem: Historiam Byzantinæ Scriptorum post Theophanem Latinam Versionem: Tractatum S. Chrysostomi latinam interpretationem. Notas in Theophanem, in Levenem Grammaticum, in Amphilochem, Methodium, Andream Cretensem, & in S. Maximum, Scriptores Græcos. Scripsit etiam Combefsius *Historiam Monotheitarum*, & alia *Opuscula*. *Jacobus Goar*, in libris & Ritibus Græcorum versatissimus, vulgavit *Enchologium*, sive *Rituale Græcorum*, doctissimis Notis ac *Dissertationibus illustratum: Notas quoque scripsit in Græcos Scriptores Cedrenum, Theophanem & in Georgium Syncellum*, cujus *Chronographum Græco-Latinam ab Adamo usque ad Diocletianum Imperatorem, una cum Nicephori Patriarcha Constantinopolitani Breviarium Chronographicum ad Theophilum Imperatorem, Parisiis**

in *Typographia Regia* edi curavit. His duobus Familiae Dominicanae Scriptoribus doctrina & linguarum peritia interior non est eruditissimus P. *Michael le Quien*, quippe qui eorum vestigiis insistens, praeter quaedam Opuscula in defensionem Textus Hebraei contra *Paulum Petro-*
num, Abbatem Cisterciensem, cujus superius memini, Gallice edita adornavit insuper novam & ceteris aliis longe accuratorem S. *Joannis Damasceni* omnium Operum, quae extant, & ejus nomine circumferuntur, Editionem doctissimis praeviis Dissertationibus & Annotationibus illustratam, quae duobus Tomis in Folio comprehensa prodiit Parisiis anno 1712. Aliud, omnium Litteratorum votis expectitum, Opus, cui Titulus est: *Christianus Oriens*, typis Parisiensibus nunc mandat Vir ille Clarissimus & toti Orbi Litterario notissimus. Virorum Illustrium Ordinis Praedicatorum seriem, Opera, ac res praecclare gestas descripserunt quatuor ejusdem Ordinis Scriptores, videlicet *Ambrosius Alamura*, Italus, in sua *Bibliotheca Dominicana*, *Vincentius Maria Fontana*, Italus, in suo *Theatro Dominicano*, *Joannes Michael Cavalieri*, Italus in Opere Italico, quod inscribitur *Galeria*. Sed his nuperimus ejusdem Ordinis Praedicatorum Scriptor & styli elegantia & accuratiori Criterio palmam praeripuit *Jacobus Echardus* natione Gallus, qui duos Tomos in Folio de *Viris Illustribus* Familiae Dominicanae, summo omnium virorum eruditorum applausu exceptos, publicavit. Contra *Theophilum Raynaudum*, Apologias elegantissimas adornarunt duo Ordinis Praedicatorum Scriptores, natione Galli, *Vincentius Casalas* in libro, cui titulus est: *Candor Lillii*, & *Vincentius Baronius* in libris quinque Apologeticis. Edidit quoque idem *Vincentius Baronius* Theologiam Moralem ad versus *Laxiores Probabilistas: Manuductionem ad Theologiam moralem: Ethicam Christianam* & quaedam Opuscula & Epistolas contra *Joannem Launojum*, Doctorem Sorbonicum. In Theologia Polemica excelluit noster *Dominicus Gravina*, Italus, qui *Catholicas Praescriptiones adversus omnes Vetus & nostri temporis Haereticos* edidit & *Tractatus Polemicos de Notis Ecclesiae et de Supremo Controversiarum Judice*. Ex-

tat adhuc ejusdem, *Dominici Gravinae* liber Apologeticus, qui inscribitur: *Turris Vox*, ubi in defensionem antiquorum Ordinum Regularium accurate expendit, & solide ac modeste refellit librum a *Bellarmino* editum de *Gemitu Columbae*. Adversus Haereticos *Quietistas*, seu impuri *Michaelis de Molinos* discipulos, *Antonius Massoulie*, natione Gallus, doctrina & pietate conspicuus, meusque in Officio Theologi Casanatensis perillustis decessor, *Tractatum* Gallice scripsit de amore Dei: *Tractatum de vera Oratione*. Latine vero ad defensionem doctrinae Scholae S. *Thomae* de Gratia se ipsa efficaci, edidit Romae duos Tomos in Folio, quorum titulus est: *D. Thomae sui Interpres*. Alia etiam Gallice Ascetica Opera, praesertim *Meditationes S. Thomae*, et *Tractatum de Virtutibus Religiosis* composuit idem celebris Scriptor, linguae Hebraicae peritus, & Vitae religiosae adeo amans, ut oblatum sibi a Serenissimo Magno Etruriae Duce Episcopatum, quod insignem Judaeum ad Christi Fidem adduxisset, pertinaci modestia recusavit. In recensendis & illustrandis Sac. Ord. FF. Praed. Scriptoribus, eorumque colligendis Operibus diu insudavit noster *Jacobus Quetif*, natione Gallus, qui tamen, inopinata morte sublati, suscepto Operi ultimam manum admoveere haud potuit, publicavit tamen Opuscula & Epistolas *Petri Morini*, natione Galli, Patria Blesensis, cujus superius mentionem fecimus, & Epistolas Asceticas, ac Vitam nostri *Hieronymi Savonarolae*, natione Itali, patria Ferrariensis, & singula Acta, Epistolas, Diplomata, Instrumenta publica, Apologias, Scriptorumque monumenta, quae ad ejusdem *Savonarolae* vitam spectare possunt. Pro defensione Doctrinae Scholae S. *Thomae* de Gratia se ipsa efficaci, & praedestinatione gratuita nomen suum celebrarunt, ac serae posteritati consecrarunt quinque illustres Scriptores Dominicani, videlicet *Thomas de Lemos*, *Didacus Alvarez*, *Antonius Reginaldus*, *Hieronymus Baptista de Lanuza*, et *Joannes Gonzales de Leon*. Primus, seu *Thomas de Lemos*, Hispanus, ex illustri Comitum stirpe oriundus, Praedicatorum

rum Ordini nomen dedit, & in eo pietatem ac Litteras adeo coluit, ut religiosissimiæque ac eruditissimi famam apud suos & externos obtinuerit. Solemnium Disputationum de Auxiliis coram Clemente VIII. & Paulo V. habitatum pene omne magna cum laude sustinuit. Præ nimia lectionis delatigatione, propeclaque ætate, triennio ante mortem pene cæcuit, adeo ut vix sine miraculo quotidie sacrum faceret. Obiit anno ætatis suæ LXXXIV. die XXIII. mensis Augusti anni MDCXXXIX. Compulit Thomas de Lemos Panopliam Divinæ Gratiæ, quæ, post ejus obitum, quatuor Tomis comprehensa typis edita est Leodii anno MDCLXXVI. Hujus Thomæ de Lemos Panoplia Divinæ Gratiæ Authographum extat etiamnum Romæ in Archivio Magistri Generalis Onlinis Prædicatorum. Præter hanc Divinæ Gratiæ panopliam scripsit Thomas de Lemos Acta Disputationum coram Summis Pontificibus habitatum ab anno MDCII. ad annum MDCVI. quæ Lovanii anno 1602. edita sunt hoc titulo: *Acta omnium Congregationum, et Disputationum, quæ coram Sanctissimis Clemente VIII. et Paulo V. Summis Pontificibus celebratæ sunt in Causa et controversia illa magna de Auxiliis Divinæ Gratiæ. Quas Disputationes ego F. Thomas de Lemos sustinui. Lovanii apud Ægidium. Denique anno 1702. Eiusdem Thomæ de Lemos Acta seu Historiam Congregationum de Auxiliis, publica luce donavit doctissimus quidam Canonicus Regularis Congregationis S. Genovefæ in Galliis. Præverat in Congregationibus de Auxiliis coram Clemente VIII. & Paulo V. habitis noster Didacus Alvarez, Hispanus, qui primum in arenam cum Patribus Societatis disputaturus descendit, & in cujus locum postea successit est Thomas de Lemos. Ad Archiepiscopatum Trajectensem provectus est Didacus Alvarez, & plura scripsit Opera de Auxiliis Divinæ Gratiæ, & de his, quæ Gratiæ necessitatem & concordiam cum divina Præscientia spectant. Instituit etiam Disputationes in Primam Secundæ S. Thomæ & de Incarnatione Verbi Divini, ac de aliis id genus Theologicis argumentis. Antonius Reginaldus, natione*

Gallus, Doctrinæ Scholæ S. Thomæ acerrimus fuit defensor, ediditque Tomum in Folio, cui titulus est: *Mentis Concilii Tridentini circa Gratiæ ex seipsa efficacem*, ubi sexcenta ferme adducit momenta, quibus Gratiæ se ipsa efficacem a Tridentinis Patribus agnitam probat. Auctor est quoque idem Reginaldus Quæstionis Historica, Theologica, ac Juris Pontificii, necnon Compendii Doctrinæ S. Thomæ. Non minus ardenti animo Doctrinam Scholæ Thomistæ de Gratiæ seipsa efficaci urgendam suscepit Hieronymus Baptistæ de la Nuza, Hispanus Provincie Aragoniæ Ordinis Prædicatorum Provincialis Præfectus, emundæ naris homo, ac non multo post, pro egregiis meritis ad Albaracensem Episcopatum assumptus, cujus etiam, ob eximia virtutum merita, Canonicam Apotheosim omnes Regni Aragoniæ Ordines ab Innoc. XI. Pontifex Max. postularunt. Is, inquam, Philippo II. Hispaniarum Regi, ac Sacris Fidei Quæstitoribus libellum supplicem obtulit, pro defensione Gratiæ ex se ipsa efficacis. Qui quidem libellus supplex, publici Notarii fide munitus Romæ in Archivio Magistri Generalis Ordinis Prædicatorum adhuc asservatur, eumque integrum exhibet doctissimus noster Hyacinthus Serry pag. 33. *Appendicis Historiæ*, quam elegantissimo stylo concinnavit, Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ, Editionis Antuerpiæ anni MDCCIX. Non solum doctissimus Theologus, verum etiam eximius Concionator fuit Hieronymus Baptistæ de la Nuza, quippe qui Sanctorum Patrum gravitatem & eloquentiam revocavit, resque divinas Apostolica majestate pro concionibus tractavit, ut videre est in ejus *Sermonibus Quadragesimalibus*, qui apud æquos rerum æstimatorum in magno pretio habentur. Quintus, quem protuli, Doctrinæ S. Thomæ de Gratiæ seipsa efficaci vindex ac defensor, est Joannes Gonzales de Leon, natione Hispanus, & olim in Collegio Conventus Minerviani Ordinis Prædicatorum studii Regens, qui eruditum scripsit *Controversiarum de Auxiliis* librum, qui nuperrime, seu anno MDCCVIII. Leodii typis editus, publicam lucem adpexit. His quinque

clarissimis Doctrinæ S. *Thomæ*, de Gratia se ipsa efficaci defensoribus adjungam *Seraphinum Piccinardi*, natione Italum, & in Academia Patavina Theologiæ Professore, qui, præter *Dogmaticam* quam edidit *Philosophiam*, scripsit de *Approbatione Doctrinæ S. Thomæ*: & de *novitio Opere*, quod inscribitur, *Prædestinatus*. Inter defensores doctrinæ S. *Thomæ* de gratia se ipsa efficaci annumerari non debent duo degeneres Familix Dominicanæ Scriptores, *Thomas Campanella*, & *Josephus a Vita*, ambo natione Itali, quorum primus, licet peritus fuerit Philosophus, Astrologus, & Medicus, inferioris tamen subsepii extitit Theologus, ne dicam audacioris ingenii Vir, novitatibus plus æquo indulgens, & *Aristotelis* principiis adeo contrarius, ut Assertiones ejus omnes *Afinitates* vulgo appellaret. A Doctrina S. *Thomæ* recessisse *Campanellam*, ac de Prædestinatione gratuita, & de Gratia se ipsa efficaci minus digne sensit non diffiteor. Non desunt tamen, qui ex libris, quos *Campanella* senior factus scripsit, evincunt, illum, maturiori habita consideratione, tandem aliquando resipuisse, & præproperam in sentiendo festinationem, qua in juvenili ætate in peregrinas & a Schola Sancti *Thomæ* alienas opiniones abreptus fuerat, castigasse. Alter domesticus Scriptor, seu *Josephus a Vita*, Siculus Calaxibetensis, præsumptuosus Auctor fuit, qui nimis singularitatis studio impulsus, & temerariæ novitatis prurigne titillatus, librum procudit, quem totius Ord. FF. Prædicatorum Magister Generalis *Joannes Thomas de Rocaberti* die 31. mensis Octobris anni MDCLXXIV. tanquam factum abortivum, insipidum, vanum, atque insulsum proseripsit, ejus Auctorem, ineruditum Scriptorem, refractarium, suæ professionis oblitum, domesticam Ordinis Prædicatorum Scholam ineptissimis paradoxis evertere laborantem pronuntiavit, jussitque omnibus religiosis ejus curæ ac regimini subjectis, ut a prædicti libri lectione omnino abstinere. Hanc a Reverendissimo P. Jo: *Thoma de Rocaberti* in librum *Josephus a Vita* latam Sententiam legis apud doctissimum nostrum *Hyacinthum Serry* libro V. *Historia*

Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ Sect. III. Cap. XI. pag. 775. & seq. His duobus Familix Dominicanæ Scriptoribus, qui a doctrina S. *Thomæ* de Gratia se ipsa efficaci recesserunt, tertium ejusdem Familix Scriptorem perperam nonnulli adjungunt, *Franciscum Aravio*, natione Hispanum, eximium Theologum primariæ Cathedræ Salmantinæ Moderatorem, qui ob egregiam doctrinam ad Episcopatum Segovientem assumptus est, quem tandem ardentiori paupertatis & vitæ solitariæ studio abdicavit; Verum, hanc calumniam falso impactam *Francisco Aravio* multis momentis depellit noster jam laudatus *Hyacinthus Serry*, qui libro IV. *Historiæ Congregationum de Auxiliis* cap. 27. & lib. 5. cap. 10. invictè probat, *Franciscum Aravio* in doctissimis Commentariis quos edidit in Summam S. *Th.* revera admisisse gratiam se ipsa efficacem, ex voluntatis assensu minime pendulam, a sufficienti gratia re atque entitate plane distinctam, voluntatis assensum infallibiliter inferentem, nec tamen liberum hominis lædentem arbitrium.

D. Fueruntne Sæculo XVII. aliqui e Familia Dominicana Scriptores, qui errores *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, ab Ecclesia proscriptos, publicis Scriptis confutarint?

M. Bene multi fuerunt Sæculo XVII. e Familia Dominicana Scriptores, qui doctissimas lucubrationes ad refellendos *Jansenii* errores in lucem ediderunt, quos inter præcipue censentur *Alexander Sybilla*, natione Belga, *Joannes Nicolai*, Gallus, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, in Sanctorum Patrum Operibus exercitissimus, qui *Jansenii* Doctrinam acriter impugnavit. Edidit etiam doctissimus ille Scriptor Dominicanus varia Opuscula contra *Joannem Launojum*, Doctorem Sorbonicum, de *Tenorio Concilio*: de *Jejunii Christiani*, & *Christianæ abstinentiæ ritu*: omnia S. *Thomæ* Opera eruditis Notis illustravit: Scripsit de *Ritu antiquo & moderno Bacchanaliorum*, plura cum Gallice, tum Latine Opuscula, & *Pantheologiam* nostri *Raynerii*, variis Notis & Observationibus auctam ac locupletatam, typis mandari curavit. *Bernardus Guard*, natione Gallus, & Sa-

cræ Facultatis Parisiensis Doctor, singularem edidit librum, in quo multa profert discrimina, quibus Schola nostra Thomistica longe lateque discrepat a proscripta *Jansenii* Doctrina. *Joannes Baptista Gonet* Gallus, qui quinque Theologiæ Scholasticæ Tomos in Folio concinnavit, luculentam adornavit Apologiam adversus quosdam æmulos Scholæ Thomisticæ obrectatores, quos *Jansenismi* notam ei inurere non pudet. *Vincentius Contenson*, natione itidem Gallus, qui Theologiam Scholastico-positivam duobus Tomis in Folio doctè, eleganter juxta ac pie complexus est, egregiam sub finem primi Tomi instituit dissertationem, in qua magno animi æstu defendit Constitutionem *Innocentii decimi* Pontificis Maximi, adversus quinque *Jansenii* Propositiones latam, ibidemque ejusmodi Propositiones a *S. Aug. & Thoma Aquinate* fuisse prædamnatas, sole clarius demonstrat. Denique, in *Jansenium*, ejusque doctrinam calamum acuerunt e Familia Dominicana Scriptores Galli, quos superius laudavimus, videlicet *Vincentius Baronius*, *Vincentius Casalas*, *Antonius Reginaldus*, *Antoninus Massoulie*, *Hyacinthus Serry* in sua *Schola Thomistica Vindicata*, & *Natalis Alexandre* in sua *Theologia Dogmatica & Morali*. Quo fit, ut ridendi potius sint, quam confutandi illi, qui Scholam Thomisticam, quæ famosas quinque *Jansenii* Propositiones, a Summis Pontificibus *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* fulguras, detestatur, *Jansenismi* insimulare non verentur. Sed Calumnia (ut verbis utar doctissimi Cardinalis *Josephi de Auguirre* in Prælatione Tomo I. *Collectionis Maxima Conciliorum Hispaniæ præfixæ*) dum linguarioribus quorundam injecto coerceri nequit, contemptu aut risu exhibilanda erit, juxta illud vetus adversus convicia injusta proverbium: *Spreta Exolescunt*. Hanc igitur *Jansenismi* notam sibi perperam a quibusdam æmulis obrectatoribus impactam debet Schola Thomistica ludendo refellere, seria velut responsione indignam: quia, ut apposite ait *Tertullianus*, multa sunt sic indigna revinci, ne gravitate adorentur. Vanitati propria festivitas cedit: congruit & veritati *Graves. Hist. Tom. VIII.*

videre, quia letans; de æmulis suis ludere, quia secura est.

D. Absolve, si placet, seriem illustrum Scriptorum Ord. Prædicatorum, qui Sæculo XVII. aliquas lucubrationes ediderunt.

M. In immensum excrevit Sæculo XVII. Scriptorum Ordinis Prædicatorum numerus, ita ut de illis si aliqui singillatim differere velint, illud jure merito cum Poeta dicere possint: *Obruimur numero*. Paucos igitur, ut brevitati consulam, hic duntaxat compellabo. In Hispania Commentarios in Summam *S. Thomæ* adornarunt *Joannes Gonzales de Albeda*, *Petrus Ledesma*, *Didacus Nunno*, *Marcus Serra*, *Vincentius Ferre*, quibus addam duos alios Scriptores natione etiam Hispanos, doctrina & pietate eximios, *Joannem a S. Thomæ*, & *Petrum de Tappia*, quorum prius, Confessarii Regis Catholici officio inco ruptissime perfunctus est, & præter *Doctrinam Christianam*, seu Catechismum, quem edidit, utilissimum, & varias in linguas translatum, composuit quoque subtilissimum Cursum Thomisticum Philosophicum, & Commentarios in Summam *S. Thomæ*, in quibus subtilitate, studio, & eruditione supremum subtilitatis Scholasticæ apicem attigisse videtur. Alter, seu *Petrus de Tappia*, ob singularem eruditionem cum solida pietate conjunctam ad Episcopatum Seguntinum evectus, eo zelo Pastoralia munia obivit, ut Sanctissimos Antislites *Ambrosium*, & *Thomam Cantuariensem* in Juribus Ecclesiæ defendendis, *Nicolaum*, & *Martinum* parsimonia & charitate erga pauperes, omnique genere sanctitatis, in se expresserit. Ex quo intelligere potes, Dominicanos, quo peritiores, idest, quo Doctrinæ *S. Thomæ* addictiores sunt, eo sanctiores moribus, eo in tractandis negotiis, & ad regimen animarum sapientia eminere, quia Summa *S. Thomæ* non solum est instructissimum adversus omnes Catholicæ Ecclesiæ hostes armamentarium, sed etiam Episcoporum, Confessariorum, & Concionatorum promptuarium, perpetuum Scripturæ sacræ Commentarium, quæstionum; quæ ad mores pertinent, exactissima & tutissima Analysis

decretoria. Prætermitto alios Clarissimos Scriptores Hispanos, Illustrissimum Dominum *Navarreta*, & *Joannem Baptistam de Morales*, qui de Cultu, Ritibus, & Cæremoniis Sinenſium egregie admodum scripserunt. Prætermitto etiam quosdam Ordinis Prædicatorum Scriptores Italos, qui Cursus Philosophicos, aut Commentarios in Summam S. *Thomæ* puros, putolque Scholasticos ediderunt, quos inter censentur *Joannes Paulus Nazarius*, *Paulus Maria Carvinius*, & alii, quorum Opera, ut candide fatear, ne primoribus quidem labris degustavi. At prætermittere non debeo quatuor Familiæ Dominicanæ Scriptores, Italos, nimirum *Petrum Mariam Passerinum*, *Franciscum Ghetium*, *Julium Mercorum*, & *Lud. Vinc. Gotti*. Primus, seu *Petrus Maria Passerinus*, Ordinis Prædicatorum Procurator Generalis, utriusque Juris peritissimus, præter Commentaria, quæ edidit in 3. P. Summæ S. *Thomæ*, scripsit de electione Summi Pontificis: de Indulgentiis: in primum librum Sexti Decretalium: de Hominum statibus & officiis: de electione Canonica &c. Alter, seu *Franciscus Ghetius*, utilissimum Opus in quatuor Tomos partitum lucubravir, cui titulus est: *Thesaurus Animæ ex Theologia Morali*: & alia Opera. Tertius Scriptor, seu *Julius Mercorus*, Inquisitor Papiensis, librum edidit de opinionum delectu, quem *Basim Theologiæ Moralis* inscripsit, & in eo probabilitatis doctrinam, qua minus probabilis & minus tutæ opinionis eligendæ venia datur, egregie diruit atque convellit, & quantum inde in mores flagitiorum fluxerit, & fluere in posterum possit, perdocte ostendit. Quartus Scriptor, seu *Ludovicus Vincentius Gotti*, male consarcinatum libellum, quem Italico Idioma te scripturavit Hæreticus *Piceninus*, tribus Tomis in quarto consuravit. Denique, in Gallia *Antonius Goudin*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctör, Cursum Philosophiæ Thomisticum edidit, ob latini sermonis puritatem, expeditamque methodum, Virorum eruditorum calculo maxime probatum. Cursus itidem Philosophiæ Thomisticos vulgarunt *P. Mailhat*, *P. Guerinois*, *Alexander Piny*, doctrina, subtilitate, & sanctitatis fama

in Gallis notissimus, & *Nicolaus Arnu*, cujus extant etiam Commentaria in primam partem S. *Thomæ*, & Opus, cui titulus est: *Doctör Angelicus Divus Thomas Aquinas Divina Voluntatis & sui ipsius Interpres*. Theologiam Scholasticam edidit *Petrus Labat*. Cursum Theologiæ Thomisticum Theologico-politicum nuperrime aggressus est *P. Rabaudi*, cujus jam quatuor Tomi in lucem prodierunt. Plures libros contra Hæreticos scripsit *P. Boucquin*. Tractatus Morales ediderunt *Jacobus a S. Dominico*, *P. Mayol*, Provincialis Tolosæ, & novissime *P. La Font*. Theologiam Scholasticam in VII. Tomos distributam composuit *Ludovicus Bancelus*, & alia Opera. Scriptorum Asceticorum, Ord. Prædicatorum, unum duntaxat laudabo *Franciscum Chauffemer*, Regi Christianissimo *Ludovico XIV.* a Concionibus, & Sac. Fac. Parisiensis Doctorem Theologum, qui Gallice edidit librum de *Præparatione ad mortem*: & *Conciones de Myſteris Domini Nostri Jesu Christi*; & *Quadragesimales Conciones perdoctas & elegantes*, quas reliquit manuscriptas. Missos facio plures Scriptores Gallos Ord. Prædicatorum, qui e Collegio Parisiensi Sancti *Jacobi* prodierunt, quorum res præclare gestas Gallice descripsit *P. Mallet*, ejusdem Ordinis, in libro de *Viris illustribus Collegii S. Jacobi*. De Viris etiam illustribus Ord. Prædicatorum legis egregium Opus de *anno Dominicano*, Gallice scriptum a doctissimo *P. Thoma Soveges*, & a variis ejusdem Ordinis Scriptoribus continuatum, necnon *Monumenta Tolosana*, quæ accurate collegit eruditus *P. Percin*, ejusdem Ordinis, quique etiam Auctör est *Historiæ Albigenſium*. Sed silentio hic prætermittere non debeo insignem quemdam Scriptorum Anonymum, qui de doctrina Scholæ Thomisticæ optime meritis, eximium Opus paucis abhinc annis Gallico idiomate conscripsit, cui titulus est: *de L'Action de Dieu, seu de Operatione Divina*, ubi ordine Geometrico tam nervose & eleganter, tam copiose & dilucide evincit omni argumentorum genere, necessariam esse tam in statu naturæ Innocentis, quam in statu naturæ lapsæ, ad omnes, & singulos actus seu natu-

rales, seu supernaturales, Præmotionem, seu Prædeterminationem Physicam, ut omnibus Thomistis, qui eo de argumento hæcenus tractarunt, palmam præripuisse, & huic implexæ satis quæstioni ultimam diem imposuisse videatur. Quocirca, mihi certe temperare haud possum, quin doctissimo huic Scriptori Anonymo, mihi aliunde prorsus ignoto, iisdem verbis, nomine totius Scholæ Thomisticæ, grates rependam, quibus Clerus Gallicanus clarissimo cuidam Theologo, sub *Patri Aurdii*, nomine latitante, qui Jura & auctoritatem Episcoporum egregiis publicatis Lucubrationibus contra quosdam æmulos obrectatores strenue defenderat, gratias egit in Epistola, quam ad ipsum, incognitum licet, direxit, & in qua hæc habet Illustrissimus ille Clerus: Verum Dei Optimi Maximi providentia, qui Ecclesiam suam nunquam finit impune violari, exitit repente Hierarchiæ (*dicam ego, Schola Thomistica*) Vindex acerrimus, Vir omnibus notus, omnibus ignotus, & in ipso veræ avitæque Theologiæ sinu educatus, qui libris præstantissimis editis, errorum monstra gloriosissime jugulavit. Gallicana Ecclesia (*dicam ipse, Schola Thomistica*) tam eximio defensionis genere, Patrum dignitatem restitutam, adversariorum errores confutatos, calumnias dilutas, mendacia resecta, stultis denique secundum stultitiam illorum, ut Scriptura jubet, responsum fuisse, gaudet, gratulatur, exultat. Nescit quid potissimum in fortissimo propugnatore mirari debeat, an rerum Ecclesiasticarum eruditionem, Patrum, Conciliorum notitiam, an styli majestatem, & pugnæ accommodatam eloquentiam; an in eruendis adversariorum technis solertiam; an in erroribus refutandis rationum pondus; an in asserenda veritate candorem; an in explicandis mysteriis abstrusioribus ac diviniorebus felicitatem; an inspirantem erga Sponsam Christi amorem; an veram minimeque fucatam mentis humilitatem & gravitatem. Unum est, quod doleat; incompertum sibi adhuc esse, quam manu tot fortissima tela in hostes vibrentur, quaque ipse tam gloriose triumphet... qui occulte uni Deo militaverat, in oculis a Summo Imperatore coronari studuit. Non famam, non honorem, non gloriam aucu-

patus est, non Orbi terrarum præclaris Lucubrationum titulis innotescere voluit. Magnum est tot præstantes libros edidisse, tot secunda prælia decertasse, tot veritatis hostibus altum silentium imposuisse: At longe maximum parta fama frui nolle. Quisquis es igitur, quia per modestiam tuam laborum tibi præmia reddere non licet, hoc a nobis amicitiae, gratitudinis, honoris testimonium accipe: si, ut vovemus, adhuc in vivis es, prodi tandem, & omnium oculis optatissimum vultum exhibe. Sat modestiæ dedisti. Noli iis, qui tuis laboribus fruuntur, te ipsum invidere, nec diutini triumphi gaudium victoris absentia corrumpi sine. Quod si post bonum certamen pro Ecclesia certatum, coronam justitiæ a iusto Judice accepisti, fac ut aliquis surgat ex iis tuis ultor, ut nomen tuum a calumniis in posterum vindicet, & te in prosterndendis Hierarchiæ (*dicam ipse Scholæ Thomistica*) hostibus, passibus æquis sequatur.

D. Miror sane, quod in texendo Virorum illustrium Sæculi XVII. Ordinis Prædicatorum Catalogo, nullam prorsus injeceris mentionem religiosissimæ Virginis *Julianæ Morell*, quæ e nobilissimis parentibus Barcinone nata, Ordini Fratrum Prædicatorum Avenione in Conventu Monialium *S. Praxedis* nomen dedit, cumque doctrina & pietate plurimum illustravit. Hæc quippe doctissima ac piissima Virgo (sicut nuperrime legebam apud *Vincentium Baronium* libro V. Apolog. Ordinis Prædicatorum) anno ætatis suæ duodecimo Lugduni in Galliis Philosophiæ Theses publice cum omnium admiratione defendit, & supra sexum, supra ætatem, rerum Philosophicarum, Jurisprudentiæ, & omnium fere linguarum, Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ, Græcæ, Latinæ, Gallicæ, Hispanicæ, Italicæ peritia resplenduit. Ordinem Prædicatorum anno ætatis suæ decimo sexto professæ, multa scripsit, quorum initium fecit anno ætatis suæ vigesimo tertio, & ab ipsa invita Superiorum imperium extersit: sed hæc paucissima, & præ ingenii ejus fecunditate nulla sunt; iteratis enim precibus a Superioribus vicissim ipsa obtinuit, ut uni divinarum rerum, quarum amore flagrabat, contemplationi,

N + non

non librorum scriptiōni vacaret, sicut fidem facit mox a me laudatus *Vincentius Baronius*, qui testatur, se frequentissime allocutum fuisse hanc sacram Virginem Dominicanam, & ab ejus Colloquio se meliorem semper rediisse. Sed veniamus nunc ad Scriptores Ordinis S. Francisci, quos in octava Classe Virorum illustrium, qui Sæculo XVII. floruerunt, reputavi.

M. Etsi plures fuerint Sæculo XVII. Ordinis Fratrum Minorum Scriptores, qui litteras coluerunt, paucos tamen, quorum Opera mihi notiora sunt, hic indicabo, illis omnino prætermis, qui de rebus pure Scholasticis, aut de aliis id genus argumentis, quæ Ecclesiæ, aut Reipublicæ Litterariæ haud magnam utilitatem asserere possunt, libros conscripserunt. In primis, recensebo hujus Ordinis Theologos, deinde Scriptores Polemicos, Scripturæ Sacræ Interpretes, Concionatores, ac postremo Historicos. Inter Theologos Ordinis Fratrum Minorum præcipuum locum tenere debent *Laurentius Brancatus de Laurea*, *Franciscus Fevardentius*, *Franciscus Macedo*, *Claudius Frassen*, *Gabriel Boyvin*, *Bartholomæus Durandus*, & *Franciscus Maria Affermet*. Primus seu *Laurentius Brancatus de Laurea*, non minus generis nobilitate, quam doctrinæ præstantia clarus, natione Italus, & ob egregia in Ecclesiam promerita Cardinalis creatus, scripsit *Epitomen omnium Canonum: Disputationes duas de decretis Ecclesiæ, & de proponente legitime res Fidei: Commentaria in 3. & 4. libros Sententiarum Scoti: Opuscula tria de Deo quoad opera Prædestinationis, Reprobationis, & Gratia actualis*, in quibus S. Augustini doctrinam de Gratia se ipsa efficaci, & de Gratuita Prædestinatione ad gloriam strenue propugnat. Alter Ordinis Fratrum Minorum Professor, seu *Franciscus Fevardentius*, natione Gallus, *Constantiæ* in Normannia natus, & Sac. Facult. Parisiensis Doctor, edidit *Commentarium* in libros S. *Irenæi contra Hæreses*, acerrimis Scriptis Hæreticos exagitavit, eorumque animos vehementer pupugit, dum pudendos illorum pseudo-Ministrorum inter se confictus, rabidas dilacerationes, virulentaque vitu-

peria patefecit in libro, cui titulus est: *Theomachia Calvinistica*, ubi mille & quadringentos *Calvini* errores diligenter excussit, & solide confutavit. *Franciscus Macedo*, natione Italus, postquam per viginti duos annos in Societate Jesu vixisset, Ordinem Fratrum Minorum professus est, ubi eruditionis laude celebris, edidit *Medullam Historiæ Ecclesiasticæ: Schema Sacræ Congregationis S. Officium elogiis Cardinalium: Corinam Divi Augustini de Prædestinatione & Gratia*, in qua doctrinam S. Augustini de Gratia se ipsa efficaci, & de gratuita ad gloriam Prædestinatione totis ingenii sui viribus defendit ac vindicat. Scripsit etiam *Vitas SS. Joannis de Matha, & Felicis Valesii*, aliaque perdocta Opera. *Claudius Frassen*, natione Gallus, & Sacræ Facultatis Parisiensis Theologus, auctor est *Cursus Theologici*, cui titulus est: *Scotus Academicus, seu universa Doctoris Subtilis Dogmata*. Ediditque quoque *Disquisitiones Biblicas*, in quibus de Sacris Scripturis librorum Veteris ac novi Testamenti, de primigenio Textu Hebræo, de variis Scripturæ Sacræ Versionibus, ac potissimum de auctoritate Editionis Vulgatæ late disserit. *Gabriel Boyvin*, natione Gallus concinnavit integrum Philosophiæ ac Theologiæ Cursum, qui, ob facilem methodum, & in pertractandis questionibus perspicuitatem, Philosophiæ ac Theologiæ Scoticæ studiosis Tyronibus haud parvo ad intelligendam Subtilis Doctoris mentem adjumento esse potest. *Bartholomæus Durandus*, natione Gallus, edidit Cursum Theologicum in quinque Tomos distributum, cui titulus est: *Clypeus Scoticæ Theologiæ contra novos ejus impugnatores*. Publicavit etiam nuperissime idem Scriptor Tomum in folio, qui hunc præfert titulum: *Fides vindicata contra Hæreticos &c. Novum Theologiæ Scholastico-Positive cursum* non multis ab hinc annis aggressus est *Franciscus Maria Affermet*, natione itidem Gallus, & Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, jamque aliquos Tomos, in octavo protulit in lucem. Inter Scriptores Polemicos Ordinis Fratrum Minorum, præter *Franciscum Fevardentium*, quem superius laudavi, optimo jure recenseri debet *Marcus*.

clius Antonius Capellus, natione Italus, qui, præter nonnulla Opuscula tum Latine, tum Italice scripta, lucubrationem edidit de Appellationibus Ecclesiæ Africane ad Romanam Sedem: Præterea Præsumptum Primatum Ecclesiasticum Regis Angliæ strenue impugnavit. Duas insuper vulgavit Dissertationes, quarum prior est de Summo Pontificatu B. Petri; posterior est de Successione Episcopi Romani in eundem Pontificatum. Eruditum etiam Tractatum composuit de Suprema Christi Domini Cæna adversus Hieronymum Vecchiotti, patria Florentinum, qui, ut superius observavimus, in libro, quem de Anno primitivo edidit, perredebatur, Christum celebrasse cum Discipulis suis ultimam Cænam Luna decima tertia in secundis Vesperis, ac subinde illum non in Azymo, sed in Pane fermentato Sacrosanctam instituisse Eucharistiam. Hic Marci Antonii Capelli Tractatus omnigena eruditione, in rebus præsertim, quæ Chronologiam spectant, repletus est, & a Viris eruditis impense laudatur: Scriptoribus Polemicis Ordinis Minorum accenseri itidem debet Franciscus Porterus, natione Hibernus, qui aliquot scripsit contra Hæreticos Opuscula, & omnes Bullas, seu Constitutiones & Diplomata Romanorum Pontificum, quibus enatæ ad hæc usque tempora in Ecclesia Hæreses proscriptæ fuere, collegit ac publicavit Tomo in folio. Extat etiam ejusdem Francisci Porterii Compendium Annalium Ecclesiasticorum Regni Hiberniæ. Inter Scripturæ Sacræ Interpretes Ord. Minorum locum habere debet Joannes de la Haye, natione Gallus, qui edidit Biblia Magna Commentariorum Litteralium Joannis Gagnei, Guillelmi Estii, Emmanuelis Sa, Joannis Menochii, & Jacobi Tirini, Prolegomenis Menochii, Chronico Sacro Tirini, & Indicibus locupletissimis illustrata. Vulgavit etiam Biblia Maxima Versionum ex Linguis Orientalibus, ex pluribus sacris MSS. Codicibus, ex innumeris fere Sanctis, & Veteribus Patribus, & Interpretibus Orthodoxis Collectarum, earumque Concordantiam cum Editione Vulgata, cum Annotationibus Nicolai de Lyra, Joannis Gagnei, Guillelmi Estii, Stephani Menochii, & Jacobi Tirini, additis

amplissimis Prolegomenis & Chronico Sacro. De hoc Joannis de la Haye immenso Opere, quod novemdecim Tomos in folio complectitur, hoc judicium fert Jacobus de Long Congregationis Oratorii Jesu Presbyter, Tomo 1. suæ Bibliothecæ Sacræ, pag. 640. his verbis: Opus maximum numero Voluminum, & Variantium Lectionum superflua multitudo incompressum, nec satis accuratum, mendisque refertum typographicis. Scripsit quoque idem Joannes de la Haye Postillas in Opera S. Francisci, Ordinis Minorum Fundatoris; in Opera S. Bernardi Senensis, & Vitam Alexandri de Hales, ejusdem Ordinis. Ex innumeris Ordinis S. Francisci Concionatoribus, duos potissimum seligam, qui sæculo XVII. magnam in Italia eloquentiæ laudem sunt consecuti, videlicet Franciscum Panigarolam, & Franciscum Maria Cassini, quorum prior, Mediolani nobili genere natus, & Franciscani Ordinis arctioris Disciplinæ Professor, ob eximiam in concionando eloquentiam, factus est Episcopus Astenis, & plura reliquit Concionum Volumina, necnon librum polemicum in Calvinum, quem pestem patriæ, flagellum Dei, ac primum Gallicæ Monstrum recte appellat. Alter, seu Franciscus Maria Cassini, Ordinis Fratrum Minorum, qui Capuccini dicuntur, Professor, moribus sanctus, sensibus profundus, eloquentia clarus ac fervidus Concionator fuit. Primum a Clemente XI. Pontifice Maximo Sacri Palatii Apostolici Concionator institutus, & postea S. R. E. Cardinalis creatus, duo in folio edidit Concionum Volumina, in quibus tum argumenti gravitate, tum styli majestate, concinnitate, ordine & methodo omnium Lectorum judicia rapit. Denique, ex Historicis Scriptoribus Ordinis Fratrum Minorum quatuor duntaxat laudabo, nimirum Lucam Wadingham, Zachariam Boverium, Antonium Pagium, & Franciscum Pagium, de quibus hic pauca dicam. Et primo quidem Lucas Wadingham, natione Hibernus, rerum Ecclesiasticarum peritia clarus, Annales Ordinis Fratrum Minorum octo Tomis in folio conscripsit ab anno MCCVIII. usque ad annum MDCXL. edidit etiam Tomum in folio de Scriptoribus Ordinis Mi-

na-

norum: *Vitam Joannis Duns Scoti*, *Doctores Subtilis*, ejusque Operum editionem Lugduni in Galliis adornavit: *Apologeticum de prætensio Monachatu Augustiniano S. Francisci*, & alia Opuscula. *Zacharias Boverius*, Ordinis Fratrum Minorum, qui *Capuccini* vulgo nuncupantur, condidit *Annales Capuccinorum*. Cumque in Fidei controversiis esset apprime versatus, plura contra Hæreticos Polemica scripsit Opera, præsertim: *Demonstrationes Symbolorum veræ & falsæ religionis adversus præcipuos ac vigentes Catholica Religionis hostes, Atheistas, Judæos, Hæreticos, præsertim Lutheranos, & Calvinistas*, in duos Tomos distributas: *Parænesim Catholicam ad Marcum Antonium de Dominis*, antea *Archiepiscopum Spalatensem*, nunc *Apostatam*, & in *Angliam transfugam* &c. & alia Opera, quorum Catalogum texit *Lucas Wadinghus* in libro *de Scriptaribus Ordinis Minorum*. Verum, his Scriptoribus Historicis Ordinis Fratrum Minorum palmam sine controversia præripuit *Antonius Pagius*, natione Gallus, ejusdem Ordinis Minorum, qui *Conventuales* vulgo appellantur. Hic quippe illustrandæ Historiæ cum Ecclesiasticæ, tum Prophanæ sedulo incumbens, primo protulit in lucem perdoctam Disputationem, quam appellavit *Dissertationem Hypaticam*, in qua accurate & copiose differit *de Cæsareis Consulibus*, & Consulatum Regulas, a se dudum ingeniose, solerterque excogitatas propalam collocavit. Deinde, publicavit grave & ingens Opus summa cura, multisque vigiliis elaboratum, & in quatuor Tomos distinctum cui titulus: *Critica Historico Chronologica in universos annales Ecclesiasticos Cardinalis Baronii*. In hoc eruditissimo Opere clarissimus ille Scriptor *Annales Baronianos* emendavit, eorum rimas explevit; quæ Eminentissimi Cardinalis *Baronii*, qui omnia pervidere haud potuit, diligentiam subterfugerant, feliciter collegit; quæ jam ille discusserat, ad novam crism revocavit, & Historiam Ecclesiasticam, tam ex veteribus Antiquitatis Monumentis post *Baronii* obitum e tenebris eductis, quam ex propriis animadversionibus, plurimis in locis correxit, illustravit, locupletavit. Hinc *Antonius Pagius* omnibus

exteris, & longinquis notus fuit magnæ celebritate famæ, non illius quidem popularis, plerumque temerariæ, inconsideratæ & merarum nugarum laudatricis, sed exultationem hominum accepit, qui tunc ingenio præstanti, & absolutissima eruditione florebat non modo in Galliis, sed in Italia & Germania, ipsaque ultima Britannia. De *Antonio Pagio* plura leges in ejus Elogio, quod scripsit Vir doctissimus, & Linguarum Orientalium peritissimus Abbas *Ludovicus du Four de Longuerue*, natione Callus, quodque extat in fronte Operum *Antonii Pagii* Antuerpienæ Editionis, quæ prodiiit an. MDCCV. & cujus curam habuit ejus nepos *Franciscus Pagius*, ejusdem Ordinis Fratrum Minorum, qui vulgo *Conventuales* vocitantur. Clarissimi *Antonii Pagii* vestigia premit ejus nepos *Franciscus Pagius*, quippe qui Historiæ Ecclesiasticæ studiosissimus, Vitas Romanorum Pontificum describendas suscepit, jamque tres Tomos in quarto, quos summa animi oblectatione perlegi, publica luce donavit. Sed de Franciscanis Scriptoribus plura leges apud *Lucam Wadinghum* in libro, quem edidit *de Scriptoribus Ordinis Minorum*.

D. Eadem, quæso, compendiosa narratione describe Seriem illustrium Scriptorum, qui e Schola Ordinis Eremitarum Sancti *Augustini* Sæculo xvii. prodierunt, atque perdoctis suis lucubrationibus non minus Catholicæ Ecclesiæ, quam Reipublicæ Litterariæ profuerunt.

M. Bene multi e Schola Ordinis Eremitarum S. *Augustini* Sæculo xvii. prodierunt eximii Theologi, doctrinæ S. *Augustini* acerrimi defensores, & Antiquitatis cum Sacræ, tum Ecclesiasticæ & prophanæ studiosissimi cultores, quorum præcipuos hic duntaxat laudabo, videlicet, *Gregorium Coronellum*, *Angelum Roccam*, *Christianum Lupum*, *Henricum Norisium*, *Guillelmum Bonjour*, *Augustinum Lubinum*, *Petrum Lambertum le Drou*, & *Fridericum Nicolaum Gavardum*, quorum Opera hic breviter indicabo. In primis, *Gregorius Nunnius Coronellus*, natione Lusitanus, sacris litteris excultus, Theologiæ Doctor celebris, plenus me-

meritis, & integerrimæ vitæ fuit. Romam vocatus, ibidem multis annis Theologiam docuit, & a *Clemente VIII.* Pontifice Maximo, cui charissimus erat, Congregationum de *Auxiliis* Secretarius & Consultor electus est, idque muneris maxima eruditione, diligentia, & fide obivit. Episcopatum sibi a *Paulo V.* oblatum, omni submissione & modestia suscipere detrectavit. Variis Scriptis Typis editis Rempublicam Litterariam ditavit. Congregationum de *Auxiliis* Acta universa, Disputationes, Judicia, Censuras digessit, juxta sibi demandatum Secretarii officium. Privatas etiam de quæstionibus controversis tractationes elucubravit, quibus, ut Consultoris officium postulabat, sententiam dixit. Actorum, quæ Congregationes de *Auxiliis* spectant, & quæ a *Gregorio Nunnio Coronello* descripta sunt, originalis Codex adhuc Romæ extat in Bibliotheca Angelica Patrum Augustinianorum. Confundi non debet hic *Gregorius Nunnus Coronellus* cum *Vincenzo Maria Coronello*, natione Italo, patria Ravennate, Ordinis Fratrum Minorum, qui *Conventuales* appellantur, Professore, ac Ministro Generali, qui Sæculo XVII. celebris Geographus fuit, & plura pulcherrima, atque accuratissima edidit Cosmographica Opera. : *Angelus Rocca*, Augustinianæ Familæ præclara proles, Apostolici Sacrarii Cultos, & Episcopus Teggastensis a *Clemente VIII.* Pontifice Maximo creatus, Philosophiæ ac Theologiæ peritissimus fuit, Græcis ac Latinis Litteris pereruditus omnem callebat Ecclesiasticæ Antiquitatis doctrinam; Sacrorumque Rituum cognitionem exquisitam habebat. Bibliothecam Romæ apud Patres Augustinianos fundavit ac dotavit. *Angelus Rocca*, dictam a Fundatoris nomine *Angelicam*. Scripsit elegantis calamo *Commentarium de Communionem Romani Pontificis*, ejusque pedum osculatione: *Bibliothecam Theologiæ*, & *Scripturæ Sacræ*: & singulares Tractatus de *Canonizatione Sanctorum*: de *Campanis*: de *Ludis*, & alia id genus perdocta Opuscula, quæ simul collecta prodierunt in lucem in recenti omnium ejus Operum Editione, quam secundis curis nuperrime Patres Augustiniani Romæ adornarunt.

Henricus Norisius, natione Italus, præclarum Familæ, & Scholæ Augustinianæ decus atque ornamentum, S. R. E. Cardinalis fuit omni disciplinarum genere cumulatissime instructus: Theologus absolutissimus, Criticus, Historicus, sui Sæculi primus. Quantum in vera Theologia, seu doctrina S. *Augustini* verlatus esset Eminentissimus ille Cardinalis, liquido apparet ex ea, quam edidit, *Historia Pelagiana*, & ex *Vindictis Augustinianis*, in quibus doctrinam S. *Augustini* pro aris ac locis, tutatur, ejusque, velut alter *Tullius Cicero* pro domo sua disertissimus, contra quosdam æmulos obtrectatores asserit ac vindicat auctoritatem. Suam singularem Antiquitatis Ecclesiasticæ peritiâ prodidit idem Cardinalis in ea, quam concinnavit, *Dissertatione Historica de quinta Synodo generali*. Sed summam ejus in rebus Historicis, Criticis, & Chronologicis eruditionem suspiciunt omnes ad unum Viri periti in his Operibus, quæ scripsit doctissimus ille Cardinalis, cujusmodi sunt: *Epistola Consularis*: *Duplex Dissertatio de duobus Nummis Diocletiani & Licinii cum Auctario Chronologico de Vois decennialibus Imperatorum & Caesarum*: *Canotaphia Pisana Caii & Lucii Caesarum Dissertationibus illustrata cum parergo de Annis Regni Herodis: de Præsidibus Syriæ, ac Romanis in Asiæ Provinciis: Annus & Epocha Syro Macedonum in Syria nummis expositæ, cum Fastis Consularibus Anonymi Dissertatione illustratis*. In his, inquam, Operibus omnia, quæ ad Historiam, Criticam, aut Chronologiam attrinent, tanta eruditione, & styli elegantia illustravit Cardinalis *Norisius*, ut ceteris harumce disciplinarum studiosis facem prætulerit, quam secuti a recta veritatis semita nunquam deflecent. Alia erudita Opuscula edidit ille immortalis laude dignus Cardinalis, sed præsertim *Dissertationem Historicam de Uno ex Trinitate carne passo*, additis *Historiæ Pelagiæ ab Anonymi scrupulis Vindictis*. A Cardinali *Norisio* seipso non debent *Guillelmus Bonjour*, & *Fulgentius Bellæ*, quorum primus *Norisii* doctrinæ fuit addictissimus, & ejusdem Familæ Augustinianæ Alumnus, doctrina & candore morum eximius, & omnibus amabilis. Natione

ne quidem Gallus fuit, sed diu in Italia mansit, ubi summa cum laude in Seminario Montis-Falisci Sacras Litteras docuit. Dein, Romam vocatus, Bibliothecæ Angelicæ apud suos Augustinianos Custos fuit, ac tandem a *Clemente XI.* Pontifice Maximo ad Sinarum Imperium, ad gravissima peragenda negotia, missus, ibi præmatura morte e vivis sublatus est. Perdocta scripsit Opera, videlicet *Dissertationem* de nomine, quod *Pharao Rex* Ægyptiorum imposuit Patriarchæ *Josepho*, cum appellando *Salvatorem Mundi*, sicut legitur in Editione Vulgata: *Dissertationes etiam selectas in Scripturam Sacram: & Calendarium Romanum cum E-pactis & Noviluniis*; ex quorum librorum lectione facile quisque intelligere potest, *Guillelmum Bonjour* Linguarum Hebraicæ & Græcæ peritum, & Chronologiæ cum Sacræ, tum Prophanæ, atque Astronomiæ notitia haud vulgari prædium fuisse. Alter vero, qui in doctrina Sancti Augustini, Cardinalis Norisii vestigia pressit, est doctissimus *P. Fulgentius Belleli*, nunc Ordinis Eremitarum S. Augustini Procurator Generalis, qui anno MDCXXI. librum edidit ad explicandam mentem Sancti Augustini circa statum *Creatura Rationalis ante peccatum. Christianus Lupus*, natione Belga, patria Iprensis, plures libros ad illustrandam Historiam ac Disciplinam Ecclesiæ lucubravie, præsertim quinque Tomos in quarto, quibus complexus est Synodorum Generalium & Provincialium Decreta & Canones cum doctissimis Notis, Scholiis ac Dissertationibus. Collegit etiam ac publicavit Epistolas & Vitam Sancti *Thomæ Martyris*, & Archiepiscopi Cantuariensis, necnon Epistolas *Alexandri III.* Pontificis Maximi, *Ludovici VII.* Galliarum Regis, *Henrici II.* Angliæ Regis, & aliorum. Item publici juris fecit Epistolas variorum Patrum ad Concilium Ephesium, & aliquas edidit *Dissertationes de Sanctissimi Sacramenti publicæ expositione; & de Sacris Processionibus: de Appellationibus ad Romanam Sedem: de Consecratione Episcoporum: de sensu Sanctorum Patrum circa Contritionem & Attritionem: Notas in librum Tertulliani de Prescriptionibus*, & alias, moriens, manuscri-

ptas reliquit *Dissertationes*; quas post ejus obitum *P. Winantius*, ejusdem Ordinis Eremitarum S. Augustini Professor, Bruxellis anno MDCXC. Typis edi curavit. Geographiæ tam Sacræ, quam Prophanæ perfectam notitiam habuit *Augustinus Lubinus*, natione Gallus, patria Parisinus, & præter aliqua, quæ scripsit Opera Geographica, Martyrologium Romanum Tabula Alphabetica Cosmographica illustravit, atque ad petitionem Cardinalis *Colloredo*, edidit, dum Romæ degeret, & Præfæcti Generalis sui Augustiniani Ordinis Assistentis esset, brevem *Abbatiarum Italiæ Notitiam*, quæ indicat situs, proventus, jura, privilegia, & Viros illustres Abbatiarum Italiæ. *Petrus Lambertus le Drou*, Facultatis Lovaniensis Doctor, Sacarii Apostolici Præfæctus, & Epitropus Porphyræ, quatuor concinnavit *Dissertationes*, Romæ anno 1707. editas, *de Contritione & Attritione*, in quibus omni argumentorum genere evincit, Contritionem imperfectam conceptam ex initiali amore Dei super omnia dilecti esse necessariam in Sacramento Pœnitentiæ ad consequendam remissionem peccatorum, eandemque doctrinam solide vindicavit in *Consutatione Discussionis Theologicæ*, quam *Augustinus Michael*, Canonicus Regularis in Germania, contra quatuor *Dissertationes de Contritione & Attritione* vulgavit. Postremo, *Fridericus Nicolaus Gavardus*, Romæ in Archigymnasio Sapientiæ publicus Theologiæ professor, Philosophiam vindicavit ab erroribus Philosophorum Gentilium, juxta doctrinam Sancti *Augustini*, & Beati *Ægidii Columnæ*. Typis etiam mandavit sex Tomos in folio, hunc præferentes titulum: *Theologia ex antiquata, juxta Sancti Augustini doctrinam ab Ægidio Columna expositam &c.* Millos facio, brevitaris causa, alios clarissimos Ordinis Eremitarum Sancti Augustini Theologos, qui sæculo XVII. perdocta scripserunt Opera ad tuenda, sanciendaque Sancti Augustini de Gratia se ipsa efficaci, & de Gratuita Prædestinatione inconcussa Dogmata, quæ uti Aquilinus Doctor discipulis suis, velut ex æsse hæredibus reliquit, ita religiosissimus Eremitarum Sancti Augustini Ordo filiis suis hæreditaria esse

esse voluit. Sic enim in Generalibus Comitibus anno MDCLXXIX. habitis Definitione XIII. statutum legimus: *Profeliori Studiorum Ordinis nostri progressu ac splendore, definitum fuit, quod quilibet ex nostris Religiosis tum privatim, tum publice discens, vel docens, teneatur in omnibus sequi & tueri inconcussam doctrinam SS. Patris nostri Augustini, præsertim in materia de Gratia primi Hominis, & Angelorum, quod a primo instanti fuerint a Deo creati recti, & proinde bonæ voluntatis: Item de nostra Gratuita Electione & Prædestinatione in Christo etiam ad gloriam, independentem a prævisione nostrorum meritum; necnon de Gratia per se efficaci, qua Deus operatur in nobis velle & perficere.* Huic publico ac generali totius Ordinis Statuto sanciendo præfuit Capitulum Provinciale, quod an. MDCLXXVII. Francopoli in Gallia celebratum est, ubi pii ac religiosi Viri hoc Statutum promulgarunt: Nos infra scripti Denisitorii Patres statuimus, definimus, & ordinamus, ut quisque in Provincia nostra Theologiæ aut Philosophiæ Professor, immaculatam & inconcussam Sanctissimi Parentis Augustini doctrinam, juxta interpretationem fundatissimi Doctoris nostri B. Ægidii Romani, sequatur, doceat, & defendat. Eisdemque Professoribus inhibemus ac prohibemus, ne sequantur opinionem Ludovici Molina, circa controversias de Scientia Media, & Concordia Libertatis cum Gratia, utpote adversantem, sicut ipse Molina testatur, Divi Augustini doctrinæ atque sententiæ. Secus facientes, privamus in perpetuum gradu Doctorum in Provincia nostra privilegiatorum. Datum Francopoli in Comitibus Provincialibus die xx. Maji an. 1677. Hæc Sancti Augustini de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione Gratuita dogmata bene multi gravissimi Sæculi XVII. Theologi Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, eruditè in lucem emissis lucubrationibus, magnis animis propugnarunt, quos tamen consulto, ne longior sim, silentio prætermitto.

D. Non solum præclarissima Augustiniana Familia illustres dedit Ecclesiæ Sæculo XVII. doctrinæ S. Augustini de Gratia se ipsa efficaci & de Prædestinatione gratuita assertores ac vindices; sed etiam,

ut mihi nuperrime narrabat Vir eruditus, & Scholæ Augustino-Thomisticæ addictissimus quamplurimi Theologi ex inclyto Ordine Carmelitarum, eorum præsertim, qui arctioris sunt instituti, & S. Thomam tanquam Magistrum, se habere gloriantur, eandem doctrinam, de Gratia se ipsa efficaci & de Prædestinatione gratuita multis Sæculo XVII. editis lucubrationibus, magno animorum ætlu propugnarunt; qui & quales fuerint, breviter nunc indicare debet.

M. Innumeros sane hic proferre possem egregios Philosophos ac Theologos, qui e religiosissimo Carmelitarum præsertim Discalceatorum, Ordine, in doctrina S. Thomæ illustranda ac vindicanda insudarunt, & quibus non habuit Angelicus Doctor fortiores pugiles, nec acriores vindices adversarii perfererunt. Norunt siquidem omnes, quantum in eo scribendi genere laudis consecuti sint Complutenses Philosophi, quibus non alii puriorem S. Thomæ Aquinatis doctrinam tradiderunt. Quid dicam de Salmanticensibus ejusdem Familiæ Theologis, qui tot erudita volumina ad germanam S. Thomæ explanandam doctrinam, magno Reipublicæ Litterariæ emolumento, ediderunt, quosque elegisse ipsemet S. Thomas ut Fidelissimos Interpretes, quorum ore & calamo genuinam mentem suam, & reconditos sensus patefaceret, videri potest. Sed quid de Philippo a Sanctissima Trinitate dicam, viro undecumque doctissimo, in quo pietas, & scientia de palma contendebant, quique editis Philosophia, utraque Theologia, Scholastica, & Mystica, Historia aliisque cedro dignis Operibus, nomen suum sæpè posteritati consecravimus? Sed quid de Dominico a Sanctissima Trinitate & de P. Liberio? quorum pius, septem, quos edidit tomis in Folio, omni, qua late patet, Theologica, Thetica, Polemica, Mystica comprehensa, nihil ceteris in re Theologica reliquum fecit: Alter vero Romæ in Collegio de Propaganda Fide Theologiæ Professor, pietatis eximie, ingeniiq; felicissimi, complura de rebus Theologicis, & Polemicis volumina edidit,

dit, quæ ad debellandos Hæreticos, Schismaticos, aliosque Fidei Catholicæ hostes invicta arma subministrare possunt. Præterea ceteros ejusdem Theresiani Ordinis Viros doctissimos, qui tanto studio in illustrando S. *Thoma* Doctore Angelico laborarunt, ut nihil ceteris ejusdem Doctoris Discipulis, Familiae Dominicanæ alumni, eruditione & in communem Magistrum observantia concedant, immo, illos in hoc præsertim vincant, quod Dominici *Mystica S. Thomæ Aquinatis Theologia* tractationem pene intactam reliquerunt, quam Carmelitæ Discalceati, præcipue *Joannes a Cruce*, *Joannes a Jesu Maria*, & *Ludovicus a S. Theresia* perdoctis libris ita illustrarunt, ut tantorum Virorum ore nunc S. *Thomam*, Theologiam Mysticam edocentem, audiamus, nihilque, post tot luculentissima horumce illustrium Scriptorum Opera, de Theologia Mystica scribendum superesse videatur. Non defuerunt etiam Sæculo XVII. inter Carmelitas Discalceatos periti Critici, quorum unum superius laudavi, videlicet *Honoratum a Sancta Maria*, qui nuperrime eruditum librum Gallice scripsit de *Regulis & Usu Criticæ Disciplinæ*: Alter vero, seu *Cherubin a Sancto Joseph*, immensum Opus aggressus est, cui hunc præfixit titulum: *Bibliotheca Critica Sacre Theologiæ Positivæ undecim Voluminibus Scholastica fere methodo complectens*. His Clarissimis Scriptoribus Carmelitis Discalceatis duos adjungam Carmelitas, quos vulgo Calceatos appellant, scilicet *Henricum a Sancto Ignatio*, & *Ambrosium Gardeboſc*, quorum prior grande Opus de doctrina morali in tres Tomos in Folio distributum protulit in lucem, cui titulus est: *Ethica amoris, sive Theologia Sanctorum, præsertim Augustini & Aquinatis, circa universam amoris & morum doctrinam adversus novitias opiniones strenue propugnata*. Nonnulla etiam edidit Opuscula, & paucis abhinc annis obiit in Belgio, unde oriundus erat. Quamvis bene multi insignes Viri Historiam & Annales Ecclesiæ Sæculo XVII. litteris mandarint, nihilofecius *Ambrosius Gardeboſc*, natione Gallus, aliorum, qui illustrandæ atque ornandæ

huic spartæ industriam omnem ingenii: atque eruditionis Vires, quibus pollebant maximis, contulerant, laboribus minime deterritus; Historiam Ecclesiasticam proprio Marte, describendam suscepit, duosque Tomos in Folio, quorum primus Historiam Ecclesiæ Sæculi I. Alter Sæculi II. Historiam complectitur, publicavit; sed inopinata morte Tolosæ e vivis sublatus, ulterius progredi, & inchoatum Opus maturare, atque ad umbilicum perducere non potuit.

D. Etsi Religiosa Societas Jesu modestè de suis Scriptoribus, & præclarius de aliis sentire noverit, audiivi tamen nudius tertius, a Clarissimo Viro, huic Societati addictissimo, innumeros prodidisse ex ea Sæculo XVII. Scriptores, qui in omni scientiarum genere excelluerunt. Quod quidem an verum sit? a te nunc perdiscere cupio, quem probè scio, nihil inter scribendum gratiæ aut odio tribuere, & ab omni humano affectu alienum nullo partium studio laborare, sicut Historicum decet, qui, abdicatis omnibus præjudiciis, singula diligentissime excutere debet, eamque veri & æquæ rerum scribendarum curam habere, ut ea expungere paratus sit, si vel minimum subodoratus fuerit aliquid affectibus suis indulsisse. Age ergo, describe, obsecro te, seriem Scriptorum Societatis Jesu, quibus in hac undecima illustrium Sæculi XVII. Virorum classe locum dedisti.

M. Turpis adulator optimo jure audirem, si Scriptores Societatis Jesu Sæculi XVII. supra ceteros omnes, quos hætenus laudavi, & supra omne quod doctum est ambitiosius attollere, eisque in omni scientiarum genere primas partes aut solas vindicare vellem. Vere tamen, & citra ullum assentationis periculum dicam, celebrem Societatem Jesu protulisse Sæculo XVII. Scriptores numero & doctrina non inferiores his, quos eruditione insignes ceteri Religiosi Ordines eodem Sæculo dederunt Ecclesiæ, videlicet Scripturæ Sacræ Interpretes, Theologos, Polemicos, Criticos, Chronologos, Historicos, & aliis Disciplinis cum divinis, tum humanis exerci-

ratissimos. A Sacrae Scripturae Interpretibus, quos Saeculo decimo septimo peperit Societas Jesu, exordium ducam, quos inter potissimum commendantur *Joannes Baptista Villalpandus*, *Benedictus Justinianus*, *Joannes Mariana*, *Joannes Lorinus*, *Jacobus Tirinus*, *Cornelius a Lapide*, *Joannes Pineda*, *Jacobus Bonfrerius*, *Joannes Stephanus Menochius*, *Jacobus Gourdon*, *Benedictus Pererius*, & *Joannes Phelippaus*, quorum Opera, quantum permittere potest Colloquiorum nostrorum brevis extremis, ut ajunt, digitis attingemus. In primis, *Joannes Baptista Villalpandus*, natione Hispanus, doctissimum edidit Commentarium in Prophetam *Ezechielem*, in quo elegantissimam Urbis & Templi Hierosolymitani descriptionem contexit. *Benedictus Justinianus*, natione Italus, Commentarium adornavit in epistolas *S. Pauli*, & in Epistolas Canonicas. *Joannes Mariana*, natione Hispanus, praeter triginta *Annalium Hispaniae* libros, seu praeter Historiam de rebus Hispaniae in libros triginta partitam, aliosque varios Tractatus, tum Historicos, tum Theologicos, quos erudite scripsit plures, ut exempli gratia *Tractatum de Beati Jacobi Apostoli in Hispaniam adventu*: & alterum *Tractatum pro editione vulgata S. Bibliorum*; scripsit insuper *Scholia in universam Scripturam Sacram*, quae ad Sacri Textus intelligentiam lectori haud modicam lucem affundere possunt. *Joannes Lorinus*, patria Avenionensis, scripsit Commentarios in *Leviticum*, in *Numeros*, in *Deuteronomium*, in *Psalms*, in *Ecclesiastem*, in *librum Sapientiae*, in *Acta Apostolorum*, & in *Epistolas Canonicas*, cumque linguarum Hebraicae, & Graecae, necnon Criticae esset peritus, multas difficultates, quae ad Hebraeorum, Graecorumve vocabulorum notitiam, vel ad Historiam, Dogmata, atque Disciplinam Ecclesiae attinent, dilucide exposuit. Inter celebres Scripturae Sacrae Interpretes reponunt Viri eruditi *Jacobum Tirinum*, natione Belgam, qui edidit Commentarium in totam Scripturam Veteris ac Novi Testamenti tribus Tomis comprehensum, calculis Chronologiae diligentissime subductum, & varia-

rum materiarum accuratis Indicibus illustratum. *Cornelius a Lapide*, natione itidem Belga, linguas Hebraicam & Graecam ita didicit, ut Sacram Linguam Lovanii & Divinas Scripturas per viginti annos publice docuerit, indeque Romam accersitus, easdem summa cum laude fuerit interpretatus. Commentaria in omnes fere Scripturae Sacrae libros texuit, Commentarium tamen in libros *Job*, & *Psalmodum* non absolvit, sed imperfectum reliquit. *Joannes Pineda*, Natione Hispanus, vir excellenti ingenio, magno judicio, varia eruditione, scripsit *Commentarium in Libros Job*, & *Ecclesiastes*: *Praelectionem Sacram in Cantica*, & alia erudita Opera, quorum Catalogum texit *Philippus Alegambe* in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jesu. *Jacobus Bonfrerius*, natione Belga, insigne lucubravat Opus, videlicet *Pentateuchum Moysis* Commentario illustratum, praemissis quae ad totius Scripturae intelligentiam manuducunt Praeloquiis perutilibus: *Commentaria in Libros Josue*, *Judicum*, *Ruth*, *Regum*, & *Paralipomenon*: *Onomasticon Urbium* & *locorum Scripturae Sacrae*. Paratum etiam, teste *Philippo Alegambe*, in Sacra Biblia reliquit Tomum, in quo explicabat ceteros libros Sacros Historicos, *Esdras*, *Nehemiam*, *Tobiam*, *Judith*, *Estherem*, *Machabaeos*: item *Commentarios in Evangelia*, *Actus Apostolorum*, & *Epistolas S. Pauli*, eumque, dum librum *Psalmodum* Commentario illustraret, & jam ad *Psal. 34.* pervenisset, Caelo maturum mors occupavit. *Joannes Stephanus Menochius*, natione Italus, *Hieropoliticon*, seu *Institutionis Politicae*, e Sacris Scripturis depromptae, tres contexit libros, & *Institutionis Aeconomicae*, e Sacris Scripturis pariter desumptae, edidit libros, & insuper *brevem sensus litteralis totius Scripturae Sacrae interpretationem*. In exponendis Scripturis Sac. totus similiter incubuit *Jacobus Gordonus*, natione Scotus, qui scripsit *Opus Chronologicum* duobus Tomis comprehensum, Regnorum mutationes, & rerum toto Orbe gestarum memorabilium ab exordio mundi seriem complectens. Edidit quoque Opuscula tria, *Chronologicum*, *Historicum*, *Geographicum*:

eum: Diatribam de Catholica veritate: & Biblia Sacra cum Commentariis ad sensum Litteræ, & Explicationem temporum, & locorum omnium, quæ in Sacris Litteris habent obscuritatem. Non minus Sacrorum librorum accuratus interpres fuit *Benedictus Peyrera*, seu *Pererius*, natione Hispanus, qui elaboravit *Commentarios in Genesim & Daniele: Tomos 4. Disputationum in Genesim: Tomum 1. Disputationum in Exodum: Tomos duos Disputationum in epistolam ad Romanos: & tres Tomos in Apocalypsin.* Extant etiam quindecim ejus libri *Physicorum*. In hujus autem doctissimi Viri, teste *Philippo Alegambe*, Scriptis tantum apparet ingenium, tanta doctrina atque eloquentia, tanta rerum omnium comprehensio, ut supervacaneum sit lucernam Solis lumini interre. *Joannes Phelippus*, natione Gallus, patria Andegavensis, *Commentarios* adornavit in duodecim *Prophetas minores*. Scripsit etiam *Tractatum Asceticum ostendentem veram hominis felicitatem in solo Deo reperiri.* His peritis *Scripturæ Sacræ Interpretibus*, duos alios ejusdem Societatis Scriptores adjungam, videlicet *Nicolaum Serarium*, & *Martinum Antonium Delrium*, quorum primus, natione Lotharingus, ad *Sacras Litteras explicandas & ornandas* omne studium contulit, & egregiis *commentariis illustravit Libros Sacros Historicos Josue, Judicum, Ruth, Tobie, Estheris, Machabeorum.* Extant etiam ejus quinque libri *Rerum Mogunticarum*, & tres libri *de Sectis Judæorum contra Scaligerum & Drusium*, aliaque ejus Opera, quæ simul collecta, typis edita sunt tribus Tomis in Folio Moguntia: an. MDCXXVII. Alter, seu *Martinus Antonius Delrius*, patria Antuerpiensis, Vir multijugæ lectionis, & linguarum Latine, Græcæ, Hæbraicæ, Chaldaicæ, Belgicæ, Hispanicæ, Italicæ, Germanicæ peritus, reliquit *Adagia Sacra Veteris & Novi Testamenti: Notas in Genesim, in Canticum Canticorum, Threnos*, aliaque Opera cum sacra, tum prophana, inter quæ maxime laudantur ejus *Disquisitiones Magicæ*. Sed hæc de doctissimis *Scripturæ Sacræ Interpretibus*, quos Sæculo XVII. protulit Societas Jesu, pauca observaf-

se sufficiat, plura de his leges apud sæpius citatum *Philippum Alegambe* in *Bibliotheca Scriptorum Societatis Jesu*. Venio nunc ad Theologos Societatis Jesu, quorum alii *Commentarios*, aut *Disputationes* de rebus Theologicis instituerunt, videlicet *Cardinalis de Lugo, Franciscus Suares, Gabriel Vasques, Gregorius de Valentia, Fonseca, Herice, Grana-do, & Typhanus*. Alii vero ad suffulciendum recens excogitatum de Gratia versatili, & de scientia media *Molinianum Systema* libros procuderunt, nimirum *Ferdinandus de Vastida, Petrus Arrubal, Christophorus Cobos, Leonardus Scherlogus, Gabriel Henao, Jacobus Platelmus, Eugenius Philadelphus, Christophorus Ortega, Franciscus Perrinus &c.* Alii denique in doctrinam *Michaelis Baii, & Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, calamum acuerunt, quos inter celebriores sunt *Franciscus Amnatus, Joannes Martinus Ripalda, Joannes Martinonius*, seu per anagramma purum, *Joannes Moraines, & Stephanus Deschamps*, quorum Opera notiora sunt, quam ut in eorum describendo catalogo diutius hic immorari necesse sit. Breviter tantum dicam, quod si olim *Propertio*, Poetæ orto Mevania, oppido Umbriæ tunc amplissimo, nunc mediocri, scriptis quatuor *Elegiarum* libris, hunc versum canere licuit ipso vento tumidiorem & inaniorem: *Et nostris tumefacta superbiat Umbria libris*; longe potiori jure gloriari debet Clarissima Societas Jesu, quod tot Sæculo XVII. pepererit Theologos, qui ingenti multitudine librorum Scholas impleverunt?

D. Ecce, quæso, huic Theologorum Societatis Jesu Catalogo non accensuisti illos ejusdem Societatis Scriptores, qui de Theologia Morali Sæculo XVII. scripserunt, *Tamburinum, Baunium, Escobarium, Fillium, Sanchez, Azorium, Sanctium, Tannerum, Reginaldum, Mascarenham, Busenbaum, & alios* bene multos, quorum satis amplum Indicem mihi nuperrime exhibuit Vir minime malus, & qui in lectione illorum Scriptorum perdis ac perniox versatur?

M. Ab his referendis Scriptoribus, quos memorasti, consulto abstinui, quia, ut

ut candide fatear, in his, quæ spectant Disciplinam morum non mihi probantur multa ab eis asserta Placita; sed alios longe antiquiores & securiores Duces hætenus secu us sum, quorum libri inoffenso pede legi possunt, utpote immunes ab his morum corruptelis, & perniciosis laxitatibus, quas Summi Pontifices, *Alexander VI. Innocentius XI., & Alexander VIII.* proscripserunt. Non possum tamen, quin summis laudibus efferam *Tyrsum Gonzalem*, Præpositum Generalem Societatis Jesu, qui Sæculo XVII. hoc est, anno 1687. librum Romæ typis edidit, in quo probabilissimum data opera impugnat, & invicte demonstrat, in conflictu duarum opinionum, quarum una minus probabilis, altera probabilior est, eligendam esse probabiliorē, quæ stat pro lege, relicta opinione minus probabili, quæ favet cupiditati, suamque Doctrinam confirmat testimoniis doctissimorum Theologorum Societatis Jesu, præsertim *Pauli Comitoli*, qui Probabilissimi, aliarumque in Doctrina morali laxitatum fuit acerrimus insectator. Hanc *Tyrsi Gonzalis*, Societatis Jesu Præpositi Generalis, contra Probabilitatem sententiam mordicus propugnarunt in Galliis duo ejusdem Societatis Jesu perdocti Theologi, *Franciscus Malatra*, & *P. Gifbertus*, qui novum probabilitatis commentum, ex quo periculosa opinioniones, & variae morum corruptelæ eruperunt, publicis lucubrationibus exploierunt, confutarunt, profligarunt, atque solidis momentis propulsarunt calumniam, quam jactant nonnulli, qui Doctrinæ de vaga probabilitate inventionem Theologis Societatis Jesu acceptam referunt, aut ejus defensionem toti Societatis Jesu Scholæ falso imputare præsumunt.

D. Aliorum Illustrium Scriptorum, illorum præsertim, qui in Theologia Polemica, Historia, & Critices, ac Chronologiæ excolendis Disciplinis Principatum in Societate Jesu Sæculo decimo septimo obtinuerunt, perge, quæso, describere seriem.

M. Ex Theologis Polemicis Societatis Jesu tres duntaxat proferam, Viris omnibus eruditis notissimos, *Robertum Graves. Hist. Tom. VIII.*

Bellarminum, *Jacobum Gretserum*, & *Martinum Becanum*. Primus natione Italus, Doctrina & pietate toto Orbe celebris, sacra purpura Cardinalitia a *Clemente VIII.* Pontifice Maximo donatus, & Ecclesiæ Capuanæ Archiepiscopus inauguratus, varia & erudita reliquit Scripta, inter quæ sunt ista: *tres Controversiarum Tomi* adversus sui temporis hæreticos, in quibus de Verbo Dei, de Summo Pontifice, & Conciliis fuscè differit: *Explanatio in Psalmos: Conciones Sacrae*, & liber unus de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, in quo de 400. circiter Auctoribus Ecclesiasticis suum eruditum & sapiens profert judicium. *Supplementum* huic *Bellarmini* libro de *Scriptoribus Ecclesiasticis* addidit postea *Casimirus Oudin*, Canoncus Regularis Ord. Præmonstratensium. Opus Cardinalis *Bellarmini* ab hæreticis *Vvitakero*, *Junio*, aliisque Sæctariis impetitur, egregie defendit *Jacobus Gretserus*, natione Germanus, in Opere duobus Tomis in Folio comprehenso, quod publicavit Ingolstadtii anno 1607. Edidit etiam *Gretserus* tres Tomos in quarto de *Cruce*; in quibus omnia, quæ spectant Crucis Christi Domini figuram, apparitiones, instrumenta, miracula, cultum, dilucide explanat, varia Patrum Græcorum tum edita, tum inedita monumenta, Hymnos, Profas, & Epigrammata in laudem Crucis Christi collecta inseruit. Aliorum Operum, quæ scripsit *Jacobus Gretserus*, linguæ Græcæ peritissimus, Catalogum legis apud *Philippum Alegambe* in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jesu. *Becanus*, natione Brabantinus, præter Scholasticam Theologiam, quam edidit, brevem, facilem, & expeditam, scripsit insuper varios Tractatus Polemicos, in quibus Cardinalis *Bellarmini* vestigiis insistendo, controversa Fidei Catholicæ dogmata solide defendit. Inter Scriptores ejusdem Societatis Jesu, qui in Antiquitate Ecclesiastica, Critices ac Chronologiæ Disciplinis versatissimi fuerunt, hi Principem locum obtinere debent, *Dionysius Petavius*, *Jacobus Sirmondus*, *Philippus Labbeus*, *Gabriel Cossartius*, *Petrus Possinus*, *Antonius Possevinus*, *Fronto Ducaus*, *Andreas Schottus*, & *Petrus Franciscus Chiffletius*, quo-

quorum Opera hic indigere sat superque sufficiet. In primis, *Dionysius Petavius*, natione Gallus, patria Aurelianensis, insignis Theologus, Historicus, Orator, Poeta, & linguarum exoticarum notitia ex cultus, varia doctissima conscripsit Opera, inter quæ sunt, *Synesi Ptolomæidis Episcopi Opera Græco Latine reddita, cum Notis adjunctis: Breviarium Historicum Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, cum Notis Chronologicis: Opera S. Epiphani Græce & Latine data, notisque illustrata: Opus Theologicum de Dogmatibus Theologicis, in quinque Tomos distributum: Opus de Doctrina temporum: Rationarium temporum: Paraphrasis Psalmorum omnium, & Canticorum: Variæ Orationes*, aliæque Opuscula Critica, Historica, Chronologica, Polemica, Poetica, Latina, Græca, Hebraica, quæ apud Viros eruditos magno in pretio habentur. *Jacobus Symondus*, natione Gallus, complura suæ in Antiquitate Ecclesiastica & in doctrina SS. Patrum profundæ eruditionis in lucem dedit Opera, inter quæ sunt: *Censura de Suburbicariis Regionibus: Anastasii Bibliothecarii Collectanea: de duobus Dionysii Dissertatio: Sermones S. Augustini: Theodoretii Opera Græco-Latina, Tomis quatuor comprehensa: Hincmari Remensis Archiepiscopi Opera: Historia Prædestinatio: Historia publicæ penitentia: Liber de Azymo: Caroli Calvi Capsula: Conciliorum Gallia Collectio*, quæ tribus Tomis continetur. *Philippus Labbeus*, præter Dissertationem, quam edidit, de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, & novam Bibliothecam Mss. Librorum, duobus Tomis in Folio comprehensam, aggressus est Conciliorum compilationem omnium maximam atque locupletissimam, quam Parisiis anno 1672. publicare cepit, sed cum immensum illud Opus, e vivis sublatus, imperfectum reliquisset *Labbeus*, ei ultimam manum admovit, coronidemque inposuit eruditus *Gabriel Cossartius*, qui in Socii sui *Labbei* Litterarios labores successit. Plura Scriptorum Græcorum Opera latine reddidit *Petrus Possinus*, natione Gallus, scripsitque tres Epistolas Chronologicas ad *Papebrochium* Societatis Jesu, quæ præfixæ sunt *Conatini Historico Chronologico*, quem edidit Pa-

pebrochius de *Vitis Romanorum Pontificum*. Magna, variaque eruditione multarumque rerum experientia instructus fuit *Antonius Possevinus*, natione Italus, patria Mantuanus, qui a *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo gravissimis negotiis adhibitus, bis ad Moscorum Principem abiit, & inter Moscos, & Polonos pacem feliciter composuit. Scripsit *Bibliothecam selectam, & Apparatum sacrum*, tribus Tomis constantem, & alia Opera. *Fronto Duceus*, natione Gallus, inter Sæculi sui præstantissimos Viros claruit cum ob ingenii elegantiam, tum ob judicii soliditatem, insignemque sapientiam & modestiam. Multa SS. Patrum Opera recensuit, Notisque doctissimis illustravit, ut *Gregorii Nazianzeni, Nisæni, Basilii, Chrysostomi*. Scripsit præterea *Collectanea in Clementem Alexandrinum: Bibliothecam Græcorum Patrum* edidit, aliisque Operibus Rempublicam Litterariam illustravit, in quibus eximiam Græcæ linguæ notitiam, amplamque in Antiquitate Ecclesiastica eruditionem prodit. *Frontoni Duceo* socium addam *Andream Scottum*, natione Belgam, patria Antuerpiensem, qui eloquentiam, Historiam, & Litteras Græcas magna cum laude pluribus in locis docuit: *Adagia Sacra Novi Testamenti* collegit: *Photii Bibliothecam* Latine transtulit: *Observationum humanarum quinque libros* edidit, & multa alia Opera aut scripsit, aut transtulit, aut eruditis Notis illustravit. Denique, *Petrus Franciscus Chiffletius* multa variorum Scriptorum Opera, adjectis doctissimis Notis publicavit. Aliquot Opuscula Critica, & Historica conscripsit, sed præsertim eximium *Tractatum de Lintheaminibus*, quibus involutum Corpus Christi Domini sepulturæ fuit mandatum. Prætermittere non debeo alium Societatis Jesu, qui penemichi e memoria exciderat, Scriptorem, *Joannem Garnerium*, qui vulgavit *Liberati Breviarium, & Martii Mercatoris Opera cum Notis & Dissertationibus*. Inter illos Viros illustres Societatis Jesu, qui Antiquitatis Ecclesiasticæ, Critices Disciplinæ, & Chronologiæ studiosissimi fuerunt, lubens enumerassem *Joannem Harduinum*, natione Gallum, insignem

signem Societatis Jesu Scriptorem ; sed cum probe sciam , multa in ejus Operibus inveniri paradoxa , & peregrinas opiniones , quas ipse , jussu Societatis Jesu , publico Instrumento retractare ac palinodiam canere coactus est , ideo eum hic silentio prætermittam , non secus ac ejus Discipulum *Bartholomæum Germonium* , quem parum æquum Veterum Mss. Codicum æstimatorem esse , palam ostenderunt Cl. Abbas *Jasus Fontaninus* , & doctissimus *Petrus Constant* , Congregationis S. Mauri Benedictinus , in his Incubrationibus , quas adversus prædictum *Germonium* ad vindicandam veterum Mss. Codicum fidem concinnarunt. Consulto etiam nullam prorsus mentionem feci *Theophyli Raynaudi* , Societatis Jesu Scriptoris , qui , licet librorum , quos edidit , numero , superiorum temporum Polyhistorum provocarit , ac facile vicerit , nihilominus nec laudandus , nec probandus est , quod erga Religiosos Ordines , & de Ecclesia bene meritos , sese parum modestum , verum , & æquum Censorem , ut mitius loquar , in libris , quos in publicam lucem edidit , exhibuerit .

D. Texuistine integrum Catalogum Societatis Jesu Scriptorum , qui Sæculo XVII. magna nominis celebriate , & eruditionis fama in Republica Litteraria claruerunt ?

M. Infinitus profecto essem , si omnes Sæculi XVII. Scriptores Societatis Jesu Grammaticos , Oratores , Poetas , Philologos , Mathefos , & ceterarum liberalium Artium ac Disciplinarum cultores , qui pene innumeri sunt , vellem impræsentiarum percensere . Hos igitur missos faciam , sicut eximios ejusdem Societatis Concionatores & Scriptores Asceticos , quorum Elogia , & Indices Operum legere poteris , si tibi per orium liceat , apud sæpe laudatum *Philippum Alegambe* in *Bibliotheca Scriptorum Societatis Jesu* , hic tantummodo referam Scriptores Historicos , quorum Sæculo XVII. feracissima fuit Societas Jesu . Et primo quidem , præter *Maffæum Orlandinum* , *Sachinum* , & *Josephum Jouvancy* , qui Historiam Societatis Jesu culto elegantique calamo scripserunt , præter Ho-

ratium Tursellinum , qui *Epitomen Historiarum* , & *Domus Lauretana Historiam* puro itidem , terso , ac castigato stylo litteris mandavit ; alii Sæculo XVII. fuere Societatis Jesu Historici Scriptores , quos inter , hi , quos indigitabo , illustriores esse videntur , *Jacobus Salianus* , Annales Veteris Testamenti ab Orbe condito usque ad Christi in cælum Ascensionem digessit , & in optimo lumine collocavit . Cardinalis *Pallavicinus* ex sinceris Actis ac Monumentis *Historiam Concilii Tridentini* concinnavit , adeo veritatis amans & in scribendo modestus , ut nihil per assentationem affinxerit , nec unquam passus sit aliquod verbum asperum sibi excidere , etiam contra juratos Ecclesiæ hostes . *Famianus Strada* , patria Romanus , rerum Belgicarum Historiam styli majestate complexus , turbatæ Europæ causas , initia , progressus accurate exposuit , & libera , plena , & eleganti narratione posterorum memoriæ tradidit . Vir fuit sublimi admodum ingenio , judicio acri & perpolitio , doctrina varia & admirabili , eloquentia rara , immo singulari , quam frustra carpere ausus est *Gaspar Sciopius* , alter sui Sæculi Aristarchus , in libro , quem contra ipsum scripturavit , & cui titulus est : *Infamia Famiani* . Gallorum Historiam descripserunt duo Societatis Jesu Scriptores , P. *Buffieres* Latine , nuperrime vero idiomate Gallico P. *Daniel* , qui Litterariis Concertationibus , quas cum Dominicanis *Natali Alexandro* , & *Hyacintho Serry* habuit , notissimus est . *Annales a creatione Mundi usque ad annum Æræ Christianæ MDCLXIII. contexit Philippus Brientius* , quos deinde alter Scriptor continuavit usque ad annum MDCXCIII. His Sæculi XVII. Societatis Jesu Scriptoribus Historicis addi jure merito debent illi ejusdem Societatis Jesu Scriptores , qui incredibili labore , nec mediocri doctrinæ apparatu , ingens Opus in plura Volumina tributum *de Vitis & Actis Sanctorum* Sæculo proxime elapso aggressi sunt , & in eoad umbiliculum perducendo etiamnum insudant . Hoc immensum Opus *Heribertus Rosweidus* , Societatis Jesu jam delineaverat , dum viveret , & prima , ut ita loquar , illius fundamenta

jecerat; sed, eo inopinata morte sublato, Opus ab illo inchoatum continuandi provinciam susceperunt ejusdem Societatis Jesu Scriptores, *Joannes Bollandus*, *Godefridus Henschenius*, *Daniel Papebrochius*, *Cardonus*, *Conradus Janning*, *Franciscus Baert*, *Nicolaus Rayè* & *Joannes Baptista Solterius*. Hoc Opus, ut libere dicam, in majorem, quam par esset, molem excrevit, totque nunc ingentia comprehendit Volumina, ut iis legendis vix hominis vita sufficere possit; si quis tamen tadium istud devorare velit, offendet in hoc Opere Dissertationes, quæ Historiæ ac disciplinæ Ecclesiasticæ, Critices, ac Chronologiæ Studiosis haud parum inservire poterunt, & ad vindicanda contra hæreticos Acta Sanctorum, præclara ac certa monumenta suppeditabunt. Quo fit, ut merito improbari debeat præposterum judicium, quod *Guillelmus Cave*, Hæreticus Anglicus, profert in sua Præfatione partis alterius *Scriptorum Ecclesiasticorum Historiæ Litterariæ*, dum infrunito ore ait, omnia hujusce stupendi Operis Volumina centi ab emunctæ naris Viris stultum laborem ineptiarum, necnon fabularum & nugarum plaustra. Sed hætenus de illustrioribus Sæculi XVII. Scriptoribus Societatis Jesu, de quibus plura dicere non patitur Colloquiorum nostrorum brevitās.

D. Superest, ut in hac duodecima, seu ultima Classe Virorum illustrium, qui Sæculo XVII. floruerunt, seriem texas, juxta ordinem a te præscriptum, clarissimorum Congregationis Oratorii Jesu Scriptorum, a quibus tamen, ut te breviter expedias, ne longius nostrum protrahatur Colloquium, te etiam atque etiam obsecro atque obtestor.

M. Clarissimorum Congregationis Oratorii Jesu Scriptorum seriem daturus, incipiam a *Petro Berullo*, natione Gallo, qui Gallicanam Congregationem Oratorii Jesu instituit die 4. mensis Novembris anni 1611. & ab *Urbano VIII.* Pontifice Maximo Cardinalis creatus est die 2. Octobris ann. 1627. Testatur *Guillelmus Gibieuf*, Doctor Sorbonicus, & Gallicani Oratorii Jesu Presbyter, in sua ad *Urbanum VIII.* Epistola nuncupatoria præfixa erudito Operi *de libertate*

Dei & Creaturae, quod ipse ex mandato Cardinalis *Berulli* edidit, testatur, inquam, *Guillelmus Gibieuf*, Cardinalem *Berullum* Thomistarum Doctrinæ de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita studiosum fuisse. Hæc sunt clarissimi illius Scriptoris verba: *Hujus sententiæ adeo studiosus fuit*, Cardinalis *Berullus*, *ut se a contraria alienissimum profiteretur. Esi enim cultores quidem ejus admodum probaret, quod tamen ea illos mente in hujusmodi sententiam descendisse animadverteret, ut rationi humanæ gratificarentur, & erga naturam liberaliores essent, nec originem illam, nec dogma inde derivatum probare unquam potuit. Quin magno animi ardore (ita enim erga Gratiā & Veritatem affectus semper fuit) & repudiabat ipse, & alios quoscumque occasio tulerat abducebat.* Hunc singularem erga Scholam S. Thomæ affectum aperte prodit Cardinalis *Berullus* in Epistola quinquagesima septima, in qua prohitetur, se scholam S. Thomæ sequi in his maxime quæ ad Gratiā attinent. Varios Tractatus Polemicos, & quædam Opera Ascetica composuit Cardinalis *Berullus*, quæ simul collecta Parisiæ edi curavit R. P. *Bourgoyn*, tertius Congregationis Oratorii Jesu Præfectus Generalis. Post obitum Cardinalis *Berulli*, Congregationis Oratorii Jesu Præfectus Generalis electus *Claudius Condren*, natione Gallus, & Doctor Sorbonicus, diversos Tractatus Asceticos, Polemicos & Morales, dum viveret, scripsit, qui tamen post ejus duntaxat obitum Parisiis publicam lucem adspexerunt. Doctrinæ de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita, quam *Guillelmus Gibieuf*, Congregationis Oratorii Jesu mox a me laudatus Presbyter, egregie defenderat, vindicias egit *Guillelmus Camerarius*, ejusdem Congregationis Oratorii Presbyter, qui Parisiis contra quosdam Moliniani Systematis Assertores librum luci dedit, cui titulus est: *Antiquitatis de novitate victoria, contra Pseudo-Eugenium Philadelphum*. Alia etiam cum Philosophica, tum Theologica lucubravit Opera, & aliquos selectos Sanctorum Patrum Tractatus, seu Opuscula publicavit. In Sacrarum Scripturarum & Linguarum pe-

ritia excelluerunt Sæculo XVII. quinque insignes Congregationis Oratorii Jesu Presbyteri, *Joannes Morinus*, *Bernardus Lamy*, *Richardus Simonius*, *Michael Mauduit*, & *Jacobus de Long*. Horum primus, seu *Joannes Morinus*, patria Blesensis, in Orientalibus linguis versatissimus, Pentateuchi Samaritani editionem una cum sua Latina interpretatione in Bibliis Polyglottis Parisiensibus excudendam suppeditavit: Biblia Græca & Latina juxta duplicem Romanam editionem vulgavit, & variantes lectiones ex Pentateucho Samaritano collegit. Alia insuper *Joannes Morinus* doctissima edidit Opera, præsertim librum unum de *Ordinatione*, librum alterum de *Pœnitentia*, doctissimas Dissertationes de *Hebræi Græcique Textus sinceritate* &c. Prodiit etiam in lucem post ejus obitum *Tractatus de Sacramento Confirmationis* ab ipso elaboratus, in quo multis exemplis ex Historia ac Disciplina Ecclesiastica petitis probandum suscipit, Sacramentum Confirmationis administratum ad Episcopo Hæretico, vel Schismatico, excommunicato, aut degradato, non imprimere characterem, ac subinde iterari debere. Idem in suo libro de *Ordinatione* docet de Ordinationibus factis ab Episcopo hæretico, vel Schismatico &c. Quæ sententia a communi Theologorum opinione abhorret quidem, sed nunquam ab Ecclesia fuit adhuc proscripta. *Bernardus Lamy* contexuit novam *Concordiam evangelicam*, & *Apparatum Chronologicum*, sed occasione novi Systematis, quo perpendit, Christum Dominum anno, quo mortuus est, Agnum Paschalem non comedisse, eumque Sacro-Sanctam Eucharistiam instituisse Luna decima tertia in secundis Vesperis; multi viri eruditi ad novum istud confutandum Systema calamum in eum strinxerunt, quos inter censentur viri illustres *Pid Nud*, & *Tillemontius*, necnon doctissimi Religiosi *Harduinus*, Societatis Jesu, *Mauduit* Congregationis Oratorii Sacerdos, *Pezron*, Abbas Cisterciensis, *Leo de Modena*, Franciscanus, *Bessinus*, Ordinis *S. Benedicti*, quibus accefferunt viri clarissimi *D. Vuitasse*, Doctor Sorbonicus, & *D. Anquetin* Parochus. Sententiam *Gravef. Hist. Tom. VIII.*

tamen non immutavit *Bernardus Lamy*: sed eam potius novis editis Opusculis, & Epistolis confirmare, & objecta sibi argumenta diluere nifus est. Extant adhuc quædam ejusdem *Bernardi Lamy* erudita Opuscula Physica, Mathematica, & Moralia, quæ apud viros harumce Disciplinarum peritos, magnam cultissimæ eruditionis famam ei peperunt. *Richardus Simonius*, linguarum Orientalium notitia apprime instructus, præter *Historiam Criticam veteris ac novi Testamenti*, scripsit *Disquisitiones Criticas: Historiam Criticam præcipuorum commentariorum in Novum Testamentum: Bibliothecam Criticam: novorum Bibliorum Polyglottorum Synopsin* edidit, & Gallicam *Pentateuchi*, & *Novi Testamenti versionem*, aliaque id genus docta Opera. *Michael Mauduit* texuit *Gallicam Analysin Scripturæ Sacræ*, perdoctis, & utilissimis Dissertationibus illustratam. Scripsit quoque Gallice contra Atheos, eruditum Opusculum. *Jacobus de Long* adornavit *Bibliothecam Sacram*, quæ duobus Tomis in 8. comprehensa omnes ferme Scripturæ Sacræ versiones, & editiones, Bibliorum Concordantias, Concordias Evangelicas, variantium lectionum collectiones, sacros manuscriptos Codices, omnium virorum illustrium in Scripturam Sacram aut Commentarios, Scholia, aut quaslibet alias Lucubrationes complectitur cum Notis Criticis & Historicis passim adjectis; non minus eruditis, quam curiosis. Historiæ & Disciplinæ Ecclesiasticæ illustrandæ egregiam navarunt operam quatuor pietate, & doctrina insignes Congregationis Oratorii Jesu Scriptores, videlicet *Carolus Cointius*, *Gerardus Du-Bois*, *Ludovicus Thomassinus* & *Joannes Cabassutius*. Primus *Annales Ecclesiasticos Francorum* ab an. Æræ Christianæ 235. usque ad annum 845. octo Tomis in folio complexus est. Alter, seu *Gerardus Du-Bois*, duobus Tomis in folio descripsit *Historiam Ecclesiæ Parisiensis*. Primus Tomus, qui Ecclesiæ Parisiensis exhibet Historiam usque ad finem Sæculi XI. jam in publicam lucem prodiit anno MDCXC. Tomum vero alterum, in quo ejusdem Ecclesiæ Parisiensis Historia usque ad decimum

quintum Sæculum producitur, morte sub-
latus, ineditum reliquit *Gerardus Du-Bois*,
sed ut quam primum publici juris fiat,
vehementer optant omnes viri eruditi.
Ludovicus Thomassinus, omnigena doctri-
na præditus, Disciplinam Ecclesiasti-
cam, cujus semper studiosissimus fuit,
tribus Tomis in folio illustravit. Edi-
dit etiam tria immensa volumina *De*
Dogmatibus Theologicis: Glossarium He-
braicum: Varios Tractatus de Jejunio:
De Festis, De officiis Divinis: De Elee-
mosyna: De methodo legendi cum fructu
& pietate Christiana libros Poetarum,
Philosophorum, & eorum, qui de Histo-
ria prophana scripserunt: De methodo pie
& Christiane addiscendi Grammaticam &
linguas ad rectum & utilem usum lectionis Sa-
crarum Scripturarum: De Veritate & Men-
dacio, de juramento & perjuriis, & alia
luculentissima Opera; *Joannes Cabassutius*
eruditam *Conciliorum Notitiam* edidit.
Breve in super *de Usuris Tractatum*, ac
tandem exactam *Juris Canonici Theoriam*
& praxim ad utrumque forum, non so-
lum ad Juris communis & Romani, sed
etiam ad Juris Francici normam luci pu-
blicæ dedit. Hi, quos hæcenus laudavi,
celebres Congregationis Oratorii Jesu
Scriptores, natione Galli fuerunt, &
Gallicanæ Congregationis Oratorii Jesu
Sacerdotes, quibus alios quam plures do-
ctissimos Scriptores, Asceticos, Pole-
micos, Theologos, & inter illos *Gasparem Juvenium*, nec non eximios Conci-
onatores, quorum Gallicana Oratorii Je-
su congregatio feracissima est, facile hic
addere possem; quos tamen silentio præ-
termittere debeo, ut pauca dicam de
viris illustribus, quos eodem Sæculo
XVII. dedit Ecclesiæ Italica Oratorii
Jesu Congregatio, cujus institutor ac
conditor fuit *S. Philippus Neri*. Ut
autem brevitati consulam, tres tantum
Italicæ Congregationis Oratorii Jesu pro-
feram Scriptores, videlicet *Odoricum*
Raynaldum, *Antonium Gallonium*, &
Jacobum Laderchium. Primus, seu *Odo-*
ricus Raynaldus, Annales Ecclesiasticos,
quos Cardinalis *Baronius* a Christo nato
ad annum usque MCXCVIII. perdu-
xit, indefesso labore continuavit, & plu-
ra Historiæ Monumenta, atque Roma-

norum Pontificum Diplomata, quæ an-
te hæc in Bibliotheca vaticana delitescen-
bant, in apertam lucem protraxit. Al-
ter, seu *Antonius Gallonius*, patria Ro-
manus, librum primo Italico, deinde la-
tine scripsit de suppliciis, & variis suppli-
ciorum instrumentis, quibus torti, cruciati
ac dilaniati fuerunt Sancti Martyres. Edidit
etiam idem *Gallonius* Historiam Virgi-
num, Vitam *S. Philippi Neri*, Acta
aliquorum Martyrum, & *Tractatum de*
Monachismo S. Gregorii M. Pontificis, in
quo Cardinalis *Baronii* opinionem secu-
tus, probat Sanctum illum Pontificem
non fuisse Monachum Ordinis *S. Benedicti*,
dataque opera refellit *Constantinum Be-*
lot, Monachum Cassinensem, qui ad-
versus Cardinalem *Baronium* librum scrip-
serat, eique hunc titulum præfixerat.
Sanctus Gregorius M. Pontifex Ordini Be-
neditino restitutus. Denique, *Jacobus La-*
derchius, qui etiam nunc Romæ vivit, eru-
ditam edidit Dissertationem Historicam
de Basilicis, quæ *Marcellino* Presbytero,
& *Petro* Exorcistæ, Martyrii palmam sub
Pontificatu *Marcellini* Papæ adeptis, Ro-
mæ sunt consecratæ. Scripsit etiam idem
Laderchius Vitam *S. Petri Damiani*, &
Vitam *S. Crescii* Martyris, ejusque Socio-
rum, & aliquas Responsiones Apologeti-
cas adversus nonnullos, severioris Critices
viros, qui in ejus stylium, & in quædam
Facta Historica & Chronologica, quæ
ipse in *Vitis S. Petri Damiani* & *S.*
Crescii Martyris inseruerat, virgam cen-
soriæ exercere, eaque liberiori calamo
propalare, carpere ac perstringere ausi
sunt. Alia Opera nunc lucubrat idem
Scriptor, & Continuationem Historiæ
Ecclesiasticæ, ab *Odorico Raynaldo* con-
cinnatæ, ad hæc usque nostra tempora
prosequitur.

D. Amplum satis pertexuisti catalogum
illustrium Scriptorum Ecclesiasticorum,
qui Sæculo XVII. doctrina & pietate flo-
ruerunt, atque ut candide fatear, sin-
gulari voluptate afficio, quod e tam pro-
fundo & immenso mari, cui te commi-
seras, feliciter tandem emerferis. Nunc,
abjecta omni cunctatione, domum me
confero, crastina luce, bene fortunante
Deo, rediturus, ut te de Doctrina,
de Disciplina tam Ecclesiastica, quam
Mo-

Monastica, necnon de Morali Christiana Seculi XVII. differentem arctis auribus auscultare possum.

M. Site, quælo, superiunt quippe adhuc illustres Seculi XVII. Scriptores, quicquid vitam Regularem professi sint, ad illas tamen, quas superius institimus, Scripitorum Monachorum, & Regularium Mendicantium classes revocari haud possunt, adeoque necesse est ut eis distinctum locum hic assignemus, eorumque saltem nomina, & Opera, quæ lucubrarunt, indigemus. In clarissimo Ordine B. Mariae de Mercede unum præceteris aliis celeberrimum Scriptorem laudabo Franciscum Zumel, ejusdem Ordinis Præpositum Generalem, qui Doctrinæ Sanctorum Augustini & Thomæ de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita tam constanter adhaesit, ut a Molinianæ doctrinæ defensoribus lacessitus, triplicem doctrinæ suæ defensionem adoravit; contra Molinæ doctrinam censorum scripserit, & Molinianorum Theses de Divina Gratia, censorum Notis disponens, Romam misere. Edidit etiam idem Franciscus Zumel Tractatum De inconcussa Clementis VIII. Papa electione, & certitudine infallibilis ipsius Pontificatus, quem cum legisset Summus Pontifex, tanxi fecit, ut ipsum Brevis Apostolicus dato die X. mensis Martii anni MDCIII. dignatus sit, in quo, postquam summam ejus eruditionem, pietatem, & erga Sedem Apostolicam devotionem commendavit, hæc subdit Summus Pontifex: *Sed hæc omnia manifestius agnovimus, & perspeximus ex tuo Commentario, quæ tu tuo zelo incensus, & ejusdem Nuntii nostri corroborante permotus super scripsisti, ut quorundam hominum novitates animarum parum consideratas, ne quid gravius dicamus, opiniones confutares, & veritatem in re pergruæ affereres & roborares* Scito igitur hunc laborem tuum, & eruditam lucubrationem pergratam nobis fuisse &c. Hæc Brevis Pontificum Clementis VIII. ad Franciscum Zumel, inter Clarissimi Pegna, & Thomæ de Lemos Adversaria invenit doctissimus noster Hyacinthus Sevy, illudque antehac ineditum, publicavit, ac integrum dedit pag. 187. lib. 2. *Historia Con-*

gregationum de Auxiliis, Editionis, quam secundis curis adornavit Antuerpiæ an. MDCCIX. Ex Clarissimo Clericorum Regularium Ordine, qui vulgo *Barnabite* appellantur, unum insignem Seculi XVII. talem Scriptorem Augustinum Torniellum, qui Annales Ecclesiasticos a creatione Mundi usque ad Christum typo claro, methodo facili, incredibili labore & diligentia primus digessit, nec solum in suo erudito Opere Sacram Veteris Testamenti contextit Historiam, sed etiam bene multas suo calamo dilucidavit difficultates, quæ ad Chronologiam, Geographiam, Typographiam, necnon Ritus Judæorum attinent. Quod sit, ut illud Augustini Tornielli Opus omnibus Scripturæ Sacræ studiosis amplissimi & locupletissimi Commentarii locum esse possit. Ordinem Clericorum Regularium, qui *Theatini* appellantur, Sæculo XVII. maxime illustravit Josephus Maria Thomasius Cardinalis a Clemente XI. Pontifice Maximus creatus, cujus nam mentionem fecimus in Colloquio Sexto in Historiam Seculi XVI. Hic quippe Scriptor cum generis nobilitate, tum pietate & eruditione excellentissimus, præter brevem, quem edidit *Indiculum* quorundam Opusculorum Sanctorum Patrum, ex quibus præcipua Sacræ Doctrinæ argumenta sibi derivent Theologice Candidati, varios quoque Romæ vulgavit *Institutionum Theologiarum Veterum Patrum* Tomos: *Indices Sacramentorum* nonaginta annis vetustiores: *Missale Gothicum Francorum* & *Gallicanum Veteris*: *Antiquos libros Missarum Romane Ecclesiæ*: idem, *Antiphonarium S. Gregorii Papæ*: *Psalterium* juxta duplicem Editionem, *Romanam* & *Gallicam*, cum *Canticis*, *Hymnario*, & *Oratorio*, aliisque doctissima Opera, quibus pius ille Cardinalis, Linguarum Hebraica & Græcæ peritissimus, nomen suum reddidit immortale. Ex Clarissimo Canonorum Regularium Sancti Augustini Ordine prodierunt Sæculo XVII. tres perillustres Scriptores *Petrus L'allemand*, *Joannes Fronteau*, & *Jacobus Marfolier*, natione Galli. Primus fuit Canonicus Regularis S. Genovefæ, & Universitatis Parisiensis Cancellarius, tresque *Tractatus Afericos Gallicè* scripsit, nimi-

rum *de Morte Iustorum: de Testamento Spirituali: & de piis desideriis Christiane moriendi*, aliaque id genus Opuscula Ascerica. Alter, seu Joannes Fronteau, ejusdem Congregationis S. Genoveſæ Canonici Regularis, & Universitatis Parisienſis Cancellarius, Linguarum peritissimus, præter aliquot Opera Theologica, quæ *de Gratia & Prædestinatione*, juxta Scholæ Thomisticæ doctrinam, edidit; plures etiam scripsit Epistolas & Dissertationes, in quibus præclara lux in Sacra Antiquitate, & in Historia cum Ecclesiastica, tum prophana, eruditionis præbuit argumenta. Jacobus Marſolier, præter *Historiam*, quam concinnavit, *Sacræ Inquisitionis, & ejus Originis*, descripsit insuper Gallice eleganti stylo *Vitas S. Francisci Salesii, Cardinalis Ximenes, Armandi Joannis Butillieri Rancæi, Abbatis Monasterii B. Mariæ Domus Dei de Trappa, Cisterciensis Ordinis Reſtitutoris; & Vitam Venerabilis Servæ Dei Francisæ Frenuot De Chantal, Ordinis Monialium, a Visitatione S. Mariæ nuncupatarum*, una cum S. Francisco Salesio Fundatricis. Adornavit etiam idem Jacobus Marſolier luculentam pro *Desiderio Erasmo* Apologiam. In Sacro Canonici Regularium Præmonſtratenſium Ordine floruit Sæculo XVII. Casimirus Oudin, qui edidit *Supplementum ad librum Cardinalis Bellarmini De Scriptoribus Ecclesiasticis*, in quo plures Scriptores, a Possævino, Bellarmino, & aliis omiſſos, accurate recenset, & de eorum ortu, patria, natione, professione, fortuna, officiis, & Operibus diligenter diſſerit. In Congregatione *Doctrinæ Christianæ*, quæ sub Pontificatu Sancti Pii V. instituta est a Venerabili Servo Dei Cesare De-Bus, natione Gallo, celebris Scriptor fuit Arnaldus Milhetus, ejusdem Congregationis Generalis Præpositus, qui post quatuor in lucem datos Philosophiæ libros, brevem, sed distinctam rexit *universæ Scripturæ Sacræ notitiā*. Denique, religiosissimus Minimorum S. Francisci de Paula Ordo protulit Sæculo XVII. plures insignes Scriptores Philosophos, Emmanuelem Magnan, Marinum Mersennum, Joannem Lalemandet, Joannem Saguens, & Franciscum Polanco, qui etiam quædam Opera

Theologica lucubrarunt. Prodiit etiam nuperrime primus Tomus in folio *Theologiæ Patrum Dogmaticæ, Scholastico-Positivæ, Auctore R. P. Antonio Boucat*, doctissimo ejusdem Ordinis Minimorum Professore, natione Gallo. Nihil hic im præsentiarum dicam de Scriptoribus Asceticis ejusdem Ordinis S. Francisci de Paula, qui pene innumeri sunt, & inter quoseminet *Franciscus Giry*, natione Gallus, qui Tomum in folio *de Vitis Sanctiorum* Gallico idiomate scripsit. Plura, si velis, de Scriptoribus Sanctissimi Minimorum Ordinis leges apud *Petrum Jacobum Tristan*, qui an. MDCXVIII. contexit *Chronicon illustrium Scriptorum Ordinis Minimorum*. Totam igitur illustrium Sæculi XVII. Scriptorum classem claudet S. Franciscus Salesius, genere nobilis, & natalibus Allobrox, qui in tertium S. Francisci de Paula Ordinem adscriptus, postea Episcopus & Princeps Gebennensis fuit, pluresque libros in lucem emisit, singularem doctrinam, eximiamque pietatem spirantes; quos inter præcipui sunt *Isagoges ad Vitam Devotam: Philothea, seu de Amore Divino: Plurimi Tractatus Parænetici, & Epistolæ Familiæres*. Circumfertur quædam S. Francisci Salesii Epistola ad *Leonardum Lessium*, Societatis Jesu, data die 27. Augusti an. MDCXVIII. in qua ajunt, Sanctum illum Antistitem doctrinam Lessii de Prædestinatione ad gloriam meritis prævisis innixa, suo calculo approbasse. Verum, ejusdem Epistolam tanquam spuriam, Sancto huic Antistiti suppositam, & adulterinæ foeturæ partum, jure optimo exulſant Viri eruditi eo potissimum nomine, quod si hæc Epistola genuina certa que esset, summi omni procul dubio tot inter alias S. Francisci Salesii Epistolas, summo studio & diligentia conquisitas, locum haberet. Porro, certum est hanc Epistolam, quæ proſtat sub nomine S. Francisci Salesii, nullum inter ejus Epistolas locum habere, nec habuisse unquam; quod quidem argumento est, eam Sancto huic Antistiti afferri ac vindicari non debere, maxime cum hujusce Epistolæ nullam proſus mentionem fecerint diligentissimi S. Francisci Salesii Operum Editores, quos tamen constat cetera quæque vel minutissi-

ma

ma hujus Viri Dei sedulo collegisse Epistolarum fragmenta; eaque publica luce digna judicasse.

D. Quod istud Colloquium solito longius protraxeris, jure merito tibi succensere possem; abstinere tamen, veritus, ne idem in me intorqueas proverbium, quod nuperrime legi apud S. Hieronymum in Præfatione Commentariorum, quos scripsit in Epistolam S. Pauli ad Ephesios, ubi hæc habet: *Parum eloquens sum. Quid ad te? dissetiorem lege. Non digne Græca in Latinum transfero, aut Græcos lege, si ejus lingua habeas scientiam, aut si Latinus tantum es, noli de gratuito munere judicare, & ut vulgare proverbium est, Equi dentes inspicere donati.* Domum itaque me recipio, ibique tacitus aliquas mente agitando difficultates, quas circa D. Arinam, Disciplinam Ecclesiæ & Moralem Sæculi XVII. ventilari solitas, tibi in proximo nostro Colloquio proponere possum.

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, Disciplina tam Ecclesiastica quam Monastica, necnon de Morali Christiana Sæculi Decimi septimi.

M. **C**atholica Fides, quæ, ut sæpeditimus, nulli temporum vicissitudini obnoxia est, illibata omni ævo mansit, manebitque perpetuo in Ecclesia Romana, quæ est sacra doctrinæ Evangelicæ Anchora, ad quam in tanta rerum humanarum caligine, qui salvi fieri volunt, confugere debent, ne errorum undis involvantur, vel, ut hi, qui erroribus impliciti a vera salutis via aberrant, recto cursui restituantur. Nunquam profecto movebitur hæc firma veritatis columna, qua innixi, adversus hujus Mundi vim, semper in deterius, & prolapsis & rapientis obistemus; æternumque manebit solidum illud, nullis opinionum flaribus, nullis persecutionum procellis cessurum fundamentum, cui Christus Dominus superstruxit doctrinam suam, quæ de omnibus errorum, Hæresumve Monitris ad finem usque Mundi gloriosum reportabit triumphum. Hanc inconcussam fidem, quæ inviolabili temporum

serie ad nostram usque ætatem pura & integra in Ecclesia Romana fuit propagata, ut illibatam conservare possis, charissime Discipule, necesse est, ut secteris Consilium Apostoli Pauli, quo discipulum suum Timotheum a fabulis, interminatis Genealogiis, & futilibus quætionibus, ex quibus nihil oriri præter invidias, contentiones, convitia, suspiciones malas, & perpetuas conflictationes, deterret. Quem Apostoli locum interpretans S. Chrysostomus, hæc habet: *Vides, inquit, quemadmodum, Apostolus Paulus, hujusmodi quæstiones damnat ac refecare conatur? Nam, ubi fides est, nulla est quæstionis necessitas. Ubi nihil oportet curiose perquirere, quid opus est quæstione? siquidem quæstio fidem tollit. Etenim, qui quærit, nondum invenit; qui quærit, difficile credere potest & ideo monet, ne vacemus ejusmodi quæstionibus. Nam si quærimus, jam non credimus. Fides enim animum, cogitationemque facit conquiescere. Non hæc tamen eo impræsentiarum dico, quod improbare velim Scholasticas conflictationes, ex quibus sæpenumero non aliter elicitur veritas, quam ex collisione silecium ignis excutitur. Sed modum in his ac delectum requiro, tibi quætor sum, ut puram Christi doctrinam haurias ex Sacris Litteris, ex definitionibus Ecclesiæ, & ex his Scriptoribus, qui proxime de istis Sacris fontibus biberunt.*

D. Etsi a vanis, & inutilibus quæstionibus, quæ nec ad Fidem illustrandam, nec ad fovendam alendam, ve pietatem quidquam juvare possunt, semper ipse abhorruerim, mihi tamen summopere semper arriserunt quæstiones illæ, quas ad uberio-rem Fidei, Doctrinæ, & Disciplinæ Ecclesiasticæ explicationem Theologi excitare solent. Quapropter, si quæ celebris quæstio circa Doctrinam ac disciplinam Ecclesiæ inter Theologos Sæculi XVII. fuit ventilata, rem longe gratissimam mihi facies, si ejus originem, statum, progressum atque exitum, hic dilucida expositione perire non graveris.

M. Inter Theologos decimi septimi Sæculi celebris circa doctrinam Ecclesiæ de observatione Jejunii Quadragesimalis emerit in Galliis controversia, cui ob-
dio

dio Urbis Parisiensis anno MDCXLIX. occasionem dedit. At enim, cum, durante illa obsidione, obextremam Quadragesimalium eduliorum penuriam, qua in Civitatem Parisiensem importari omnino non poterat, hujus Urbis Archiepiscopus carniū esum tempore Quadragesimæ per Dominicos, Lunæ, Martis, & Jovis dies, tam gravi urgente necessitate, indulgisset; quæsitum est a quibusdam Theologis, an Archiepiscopus in Jejunio Quadragesimali, cujus abstinētia a carnibus pars quædam est, præsumeretur dispensasse, non minus, quam in abstinētia carnis dispensaverat. Varie in utramlibet partem pro vario cujusque gustu ac genio, vel ingenio & ratiocinio disceptatum est. Fuerunt quidam Theologi, qui in molliorem sententiam abeuntes, putarunt, eos, cum quibus Archiepiscopus ab abstinētia a carnibus dispensaverat, a lege Jejunii Quadragesimalis esse pariter dispensatos; quasi alterutrius par causa videtur. Alii vero Theologi in contrariam opinionem descenderunt, sicque Archiepiscopi Parisiensis concessam a carnibus abstinētiæ dispensationem intelligendam esse censuerunt, ut cibos tantum in unica ac legitima Quadragesimæ refectioe, seu in prandio, suppleret, nec ideo reliquam legis Jejunii partem solveret; quæ seorsim proprio jure suo ad Jejunii Quadragesimalis observationem obstringebat, cum nihil tale Archiepiscopi Parisiensis dispensatio expressisset. Præter has duas diversas Theologorum sententias, tertiam tum temporis opinionem procudit Joann. Launoyus, Sacræ Fac. Parisiensis Doctor, ediditque librum, cui titulus est: *de veteri Ciberum delectu in Jejuniis Christianorum*, in quo, licet doceat, a lege Jejunii non dispensari eos, quibus ab Episcopis conceditur facultas tempore Quadragesimali comedendi carnes, pertendit attamen, carnes qualescunque, etiam extra urgentem necessitatem comestas, non officere Jejunio Quadragesimali, fuisseque libere olim a Christianis Jejunantibus & in Quadragesima ipsa pro suo nutu & arbitrio usurpatas.

D. Theologorum decimi septimi sæculi circa Jejunii Quadragesimalis obser-

vantiam discrepantes opiniones certe video; sed cui sententiæ, seu probabiliori & legibus Ecclesiæ magis consentaneæ, adhærere debeam, dubius ac pendulus adhuc hæreo.

M. Ut mentem meam clariori, qua fieri poterit, methodo aperiam, necesse est, ut primo ostendam contra Joannem Launoyum, nunquam Christianis jejunantibus & præsertim tempore Quadragesimæ, licitum fuisse carnes pro suo nutu, & arbitrio usurpare, eisquelibere vesci. Deinde, evincam contra quosdam recentiores Theologos, eos, qui tempore Quadragesimæ petunt, & obtinent ab Episcopis facultatem comedendi carnes, eo solo moti argumento, quod timeant, ne cibi Quadragesimales eorum sanitati officiant, non dispensari, vi illius obtentæ facultatis, ab observatione legis quadragesimalis Jejunii. Et primo quidem, quam antiqua, quam sancta, quam solemnis, quam unanimi Patrum, & Græcorum, & Latinorum sensu comprobata, & quam ex universali Ecclesiæ usu, & instituto necessaria sit in Jejunio quadragesimali abstinētia quarumcumque carniū ex perpetua, sibi que semper constanti traditione ab Apostolis profecta, & ad hanc usque ætatem in Ecclesia Romana fideliter conservata facili negotio demonstrare possem. Sed, ne in referendis pene innumeris Sanctorum Patrum, cum Græcorum, tum Latinorum testimoniis, atque Historiæ Ecclesiasticæ Monumentis prolixior sim, pauca duntaxat seligam, quæ ad exussandam novam, fallam ac periculofam, ne quid gravios dicam, Joannis Launoyi sententiam sat superque sufficient. S. Basiliius Hom. 1. de Jejunio ait: *Carnes non edis, a Vino abstines, Vesperam expectas, ut cibum sumas.* S. Augustinus ferm. 1. de Dominica prima Quadragesimæ: *Ille est, inquit, in quadragesima diebus grandis utilitas, quod dum etiam a licitis abstinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare: Qui enim abstinemus nos a carnibus, quibus aliis diebus uti licet; qui nos abstinemus a vino, quo moderate uti licet, qui vitamus quæ aliquando licent; in primis fugiamus peccata, quæ omnino nunquam licent.* Non minus diserte loquitur Theophilus

lus Alexandrinus in Epistola 3. Paschali ad universos Aegypti Episcopos, ubi hæc habet: *Nequaquam in diebus Quadragesimæ vini poculum suspiramus, neque in pro cinctu praelii, ubi labor & sudor est necessarius, carniū edulio delectemur: Qui autem legum præcepta custodiunt, ignorant vinum in jejuniis, carniū esum repudiant.* His Sanctis Patribus succedunt Cyrillus Hierosolimitanus, S. Chrysostomus, quorum prior in Catechesi quarta sic scribit: *Abstinemus per jejunium a carnibus, non quod eas abominemur, sed quod mercedem expectemus.* Alter vero, seu S. Chrysostomus Homil. 1. super Genesim de jejunio Quadragesimæ loquens, ait, *Jam cognovimus discursus, & pecudum mactationes e medio tollantur.* Quin, tanto disciplinæ rigore abstinentia a carnibus in Jejunio Quadragesimali a fidelibus observari debebat, ut Patres Concilii Toletani octavi statuerint, ut ille, qui diebus Quadragesimæ carnes edere attentasset, Communione Paschali privaretur, & per illius anni curriculum ab omni esu carniū abstinere: *Si quis, definit Concilium Toletanum, carniū esum diebus Quadragesimæ præsumpserit attentare, non solum reus Resurrectionis Dominica, sed alienus erit ab ejusdem diei Communione, ac per ipsius anni reliquum tempus ab omni esu carniū abstinebit.* His omnibus adde rem singulari sane observatione dignam, quam Nicephorus libr. 17. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 52. narrat, videlicet quod, imperante Justiniano, cum gravis fames Urbem Constantinopolim urgeret, ideoque secunda Quadragesimæ Hebdomada carnes in foro vendi Justinianus imperasset, populus tamen, qui præceptum de abstinentia a carnibus in Jejunio Quadragesimali observare statuerat, neque illas emebat nec edebat, mortem (quam ex fame passurus erat) sibi potius tolerandam ac subeundam existimans, quam ut quidpiam de patriis moribus ac traditionibus immutaret. Ex his, & aliis id genus momentis liquido patet, semper & ubique apud omnes Christianos carniū esum in Jejunio Quadragesimæ prohibitum fuisse, eisque piaculum visum esse, si in prædicto Jejunio carnibus vescerentur. Plura in hanc rem contra Joannem Launojum legis

apud nostrum Joannem Nicolai tum in secundo tom. *Panthologie* nostri Raynerii, titulo de *Jejunio*, editionis accuratioris, quam ipse, multis undecunque adjectis auctam ac illustratam, Lugdoni in Galliis anno MDCLXX. adornavit; tum etiam in ea, quam idem doctissimus Joannes Nicolai contra Joannem Launojum edidit Dissertatione de *Jejunii Christiani, & Christianæ Abstinentiæ vero ac legitimo ritu, juxta veterem Ecclesiæ universalis usum*, ubi doctissimus P. Joan. Nicolai luculenter ostendit, illusorias, ac ineptas esse objectiones, quas famosus Joannes Launojus Anticriticus proponit ad prædictum de abstinentia a carnibus in Jejunio quadragesimali universalem antiquitatis usum, unanimem consensum Patrum, & Ecclesiæ sensum, vel etiam historicorum testimonium eludendum.

D. Insidet adhuc animo circa sententiam Joannis Launoii scrupulus, quem mihi evellas velim. Enim vero Sancti Patres, quorum testimonia laudasti, fidem faciunt, Christianos in jejunio Quadragesimali abstinuisse non solum a carnibus, sed etiam a vino. Porro verosimile non est, Ecclesiam universalem antiquitus imposuisse omnibus Christianis præceptum de abstinentia a vino in Jejunio quadragesimali, ergo nec quoque præcepto eos obstringere voluisse ad abstinentiam a carnibus in Jejunio Quadragesimali. Utraque igitur abstinentia, videlicet a carnibus, & a vino, in antiqua Ecclesia non erat in præcepto, sed duntaxat in consilio, ita ut fideles, si vellent, possent pro suo nutu & arbitrio in Jejunio quadragesimali comedere quascumque carnes, & bibere vinum, licet vi præcepti Ecclesiastici obstringerentur ad servandam Jejunii Quadragesimalis legem, quæ in unica in die refectioe consistit, sicut pertendit Joannes Launojus.

M. Ad aliquandam propositam difficultatem tria in Jejunio Quadragesimali accurate discerni debent, quæ perperam nonnulli promiscue confundere solent. Primo in Jejunio quadragesimali attendi debet hora, seu tempus, quod pro Jejunii termino institutum ac præfixum est. Secundo, notandus est modus aut rigidior, aut magis temperatus, quo

ob-

quæ S. Epiphanius ad calcem sui Operis contra Hæreses refert de Christianorum rigidiori modo jejunandi in ultima Quadragesimæ hebdomada, his verbis: *Præterea, sex illos (Dominico excluso) Paschatis dies (hoc est, Paschatis proximos, & Passioni Christi, veri Paschatis nostri, commemorandæ consecrato) transigere xerophagiis, idest, arido victu, populus omnis consuevit; sive panem duntaxat sub vesperam cum aqua potu ad corporis refectiorem adhibere.* Quin, addit quoque, quod & nonnulli ad biduum, vel triduum vel quatrimum, jejunia prorogant, & alii etiam hebdomadam integram usque ad sequentis Dominicæ gallicinium sine cibo transmittunt. Hic autem rigidior in ultima Quadragesimæ hebdomada jejunandi modus, peculiaris tantum devotionis fuit, ex nullo universalis Ecclesiæ præcepto, sed solum ex usu, seu pia quadam consuetudine, quæ præsertim in Ecclesia Orientali inoleverat, observari solitus. Cum igitur ad illum rigidiorē tempore Quadragesimæ jejunandi modum Christianos non obligaret universalis Ecclesia, nunc breviter ostendere debemus, Ecclesiam universalem Christianis omnibus duo tantum præcepta olim imposuisse, & etiamnum imponere in jejunio Quadragesimali observanda. Primum Ecclesiasticum præceptum imperat abstinentiam a carnibus, ovis & lacticiis. Alterum præceptum indicit, unicam videlicet refectiorem in die. Hæc autem duo præcepta omnino inter se distincta ad observationem jejunii Quadragesimalis ab Ecclesia universali fuerunt quidem statuta, cum eo tamen discrimine, quod si quis præceptum Ecclesiasticum de unica refectiōe in die tempore Quadragesimæ non observaret, sed bis in die reficeretur, jejunium frangeret; at si quis, vel ob extremam urgentem necessitatem, vel quia timet, ne cibi Quadragesimales notabile damnum ejus sanitati inferant, a Superioribus Ecclesiasticis obtineat facultatem comedendi carnes, vel ova tempore Quadragesimæ, & semel tantum in die reficiatur, atque in unica illa refectiōe moderate carnes, vel ova comedat, jejunium non solvere, sed observare censetur, quia jejunium, ut docent Theologi,

& periti Casuum Conscientiæ Scriptores principaliter in unica refectiōe consistit, quippe quæ a principio jejunii instituta est in Veteri Testamento, in quo Judæis jejunantibus unicam tantum refectiōem ad Vesperam sumere licitum erat, nullus tamen cibus in illa Vespertina refectiōe eis prohibitus erat. Hinc S. Thomas principalem Ecclesiæ in institutione jejunii Quadragesimalis finem, seu primariam intentionem, constituit in unica refectiōe, quæ in jejunio Quadragesimali fieri debet, ita docet S. Thomas Secundæ Secundæ q. 147. art. 6. ubi hæc habet: *Dicendum quod jejunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refrægendam, ita tamen quod natura salvetur. Ad hoc autem sufficere videtur unica comestio, per quam homo potest & nature satisfacere, & tamen aliquid concupiscentiæ detrahit, diminuendo comestionum Vices: Et ideo Ecclesiæ moderatione statutum est, ut semel a jejunantibus comedatur.*

D. Cum perpetuum in Ecclesia viguerit præceptum, sicut luculenter mox demonstrasti, de abstinentia a carnibus, ovis & lacticiis in jejunio Quadragesimali ab omnibus Christianis jugiter observatum, facile percipio, errasse Joannem Launojum, dum pertendit, Christianis olim in jejunio quadragesimali quascumque carnes pro suo nutu & arbitrio usurpare integrum fuisse. Sed nunc scire velim, an itidem erraverit idem Joannes Launojus dum asserit, eos quibuscum Superiores Ecclesiastici dispensant a præcepto de abstinentia a carnibus, ovis & lacticiis tempore Quadragesimæ, teneri tamen ad observationem alterius præcepti de unica refectiōe in die sumenda, illosque non eximi a lege jejunii? Hæc siquidem Joannis Launoj sententia paulo mihi durior videtur, præsertim cum plures moderni Caluittæ (sicut nuperrime audiui) intrepide doceant, eos, qui ob periculum ne cibi Quadragesimales eorum valetudini detrimentum afferant, petunt & obtinent a Superioribus Ecclesiasticis licentiam edendi carnes tempore Quadragesimæ, non amplius obstringi ad legem jejunii, sed bis in die, citra ulium vel minimum scrupulum, posse carnibus sese reficere.

M. Non

M. Non solum *Joannes Laanoyus*, sed plures gravissimi, juxta ac doctissimi Theologi & Casuistæ, quorum hic Catalogum texere longum esset, palam docent ac tuentur, eos, qui nulla ægritudine laborantes, & ob periculum duntaxat, ne cibi Quadragesimales eorum saluti noceant, petunt & obtinent a Superioribus Ecclesiasticis licentiam comedendi carnes tempore Quadragesimæ, nullo pacto dispensari, vi obtentæ illius facultatis, a lege jejunii, sed semel in die se reficere debere, & in illa unica refectioe carnes salutes moderate sumere. Huic doctissimorum Theologorum sententiæ utroque pollice subscribo, ductus variis momentis, quibus tu ipse, cum sis veritatis amans, & animæ potius quam corporis salutis percipiens, assensum, ut spero, præbere non detrectabis. Et primo quidem, si ex præscripto prudentiæ præcepto tenemus meliores commodioresque emere vestes, salubrius sumere medicamentum, tutiorem viam eligere; multo potiori ratione prudentia suadere debet, in materia morum & salutis animæ, eas a nobis eligendas esse opiniones, quæ magis legi Dei & Ecclesiæ favent, relictis ac penitus repudiatis illis opinionibus, quæ ad nutriendam & fovendam cupiditatem conducere possunt. Porro, sententia eorum, qui a lege jejunii illos eximunt, quibus tempore Quadragesimæ conceditur facultas comedendi carnes, ne cibi Quadragesimales eorum saluti noceant; hæc, inquam, sententia favet cupiditati, cum semel exempti a lege jejunii possint non solum bis, sed ter, quaterve carnibus refici in die. Non stat etiam hæc sententia pro lege Ecclesiæ, quia Ecclesia, præter illud præceptum, quod Christianis tempore Quadragesimæ imponit de abstinentia a carnibus, ovis & lacticio, alio præcepto illos adstringit ad jejunium, quod quidem Ecclesiasticum præceptum convellit, ac penitus e medio tollit prædicta sententia. Est quoque minus probabilis hæc opinio tum probabilitate extrinseca, utpote quæ paucos habet patronos ac defensores, præ numero doctissimorum Theologorum & Casuistarum, qui alteri oppositæ sententiæ patrocinan-

tur; tum probabilitate intrinseca, quia nullis solidis innitur rationibus, sed puris putisque argutiis, excogitatis ad excusandas excusationes in peccatis. Præterea, hi qui a præcepto de abstinentia a carnibus a Superioribus Ecclesiasticis dispensantur, eo quod cibi Quadragesimales eorum valetudini officere possent, nihilo secius alterum præceptum Ecclesiasticum tempore Quadragesimæ Christianis impositum de unica refectioe sumenda in die possunt absque ullo suæ salutis detrimento observare, ergo, stante etiam dispensatione a præcepto de abstinentia a carnibus, tenentur alterum adimplere Ecclesiæ præceptum de unica tempore Quadragesimæ sumenda refectioe in die, hoc est, semel tantum in die carnibus se reficere, sicque saltem facere quod possunt, sicut in simili morum materia definivit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus in suo Decreto die 4. mensis Martii anni 1679. dato, in quo inter varias Propositiones, morum doctrinam spectantes, hanc ordine quinquagesimam quartam his verbis conceptam proscripsit. *Qui non potest recitare Matutinum & Laudes, potest tamen aliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Denique, eos, quos Superiores Ecclesiastici a præcepto de abstinentia a carnibus dispensant, ne cibi Quadragesimales eorum saluti noceant, ab obligatione tamen alterius præcepti de sumenda unica refectioe in die, in qua consistit ratio formalis jejunii, non esse exemptos manifesto patet ex Bullis & Constitutionibus editis a Summis Pontificibus, qui diserte declararunt, eos, cum quibus dispensarunt a præcepto de abstinentia a carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum saluti noxii esse possent, non excipi a lege jejunii, sed teneri tempore Quadragesimæ unicam in die sumere refectioem. *Gregorius XIII.* in Bulla *Cruciata* pro Regno Lusitanæ sic statuit: *Præterea indulgemus, ut dicto triennio durante, carnibus de consilio utriusque Medici, temporibus jejuniorum tam Quadragesimalium, quam quorumcunque dierum totius anni vesci possint, ac pro eorum libito ovis, & lacticiis, ita quod, qui carnes comederint, servata in ceteris jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio*

sa-

satisfecisse censeantur. Alexander VII. Pontifex Maximus anno 1657. Romæ promulgavit Edictum, quo, propter pestem, quæ anno præcedenti in hac Urbe sævierat, dispensavit tempore Quadragesimæ cum Civibus Romanis a præcepto de abstinentia carnis in diebus Dominicæ, Lunæ, Martis, & Jovis, expresse tamen declarans, eos jejunium servare debere, excepta die Dominica, in aliis diebus, in quibus libere possent carnibus vesci. Similem dispensationem a præcepto de abstinentia carnis tempore Quadragesimæ anno 1658. totius Ducatus Mediolanensis Fidelibus indulgit idem Pontifex, ea apposita Clausula: *Citra tamen exemptionem a jejunio.* Denique, in Edicto, quod Romæ pro observatione Quadragesimæ sub Pontificatu Clementis XI. anno 1703. publicatum est, hæc Clausula inserta fuit: *Ed osservare il digiuno, alle di cui leggi son tenuti anche quelli, che per giusta Causa si cibano di carni salubri.* Quæ verba sic latine redduntur. *Et debent observare jejunii legem, ad quam obstringuntur illi, quibus iusta de causa permittitur, ut tempore Quadragesimæ carne salubri vescantur.* Sed, cum hæc inserta Clausula quibusdam displicisset, diligentius hujusce rei examen selectis Viris eruditis commisit Clemens XI. Pontifex Maximus, atque post perlecta & ad Sanctuarii pondus librata hinc inde illorum Censoria suffragia, tandem ad marginem Edicti, quod Romæ pro Quadragesimæ observatione anno 1704. typis edendum ac vulgandum erat, sicut singulis annis fieri solemne est, hæc Clausulam propria manu scriptam, Edictoque inferendam, ipsemet Pontifex Clemens XI. apposuit: *Ed osservare il digiuno, alle di cui leggi siano tenuti anche quelli che si cibano di carni salubri col motivo di essere loro nocivo il vitto Quaresimale.* Quæ verba sic latine redduntur. *Et tenentur observare jejunium, a cujus lege non dispensantur illi, qui salubri carne vescuntur, eo solo ducti motivo, quod eorum saluti noceant Quadragesimales cibi.* Cum prædicta Pontificis Clausula Edictum pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1704. fuit publicatum. Extat etiam Edictum Pauli Manfredi, Urbis Romæ,

totiusque Status Ecclesiastici Protomedici Generalis, datum Romæ pro observatione Quadragesimæ anno 1703. in quo expresse asserit, eos, quibus ex speciali Ecclesiæ indulgentia licet tempore Quadragesimali vesci carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum sanitati haud modicum damnum afferre possent, non dispensari, juxta mentem Summi Pontificis Clementis XI. & declarationem Gasparis Carpegna, Cardinalis Vicarii ejusdem Summi Pontificis, ab observatione jejunii: *Ne per tanto, li dispensano dall' astinenza, e digiuno in tutte le sere obbligate, non dovendoli, ne potendoli i Medici sciogliere da questa obbligazione, che per altro è salutare, e giovevole, benchè per le loro sanità se gli conceda il mangiare carni, conforme espressamente, coll' Oracolo di Nostro Signore, dichiara nel suo Editto Sua Eminenza, seu Cardinalis Gaspar Carpegna Summi Pontificis Clementis XI. Vicarius, in suo Edicto, quod jussu ejusdem Summi Pontificis pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1703. publicavit.*

Ex his itaque Bullis & Edictis Romanorum Pontificum aliisque Documentis ad jejunii Quadragesimalis observationem spectantibus, quæ Clarissimus Canonicus Nicolaus Antonius Cuggid, Cardinali Vicario Summi Pontificis a Secretis, Vir Doctrina & pietate conspicuus, & adhuc Romæ vivens, mecum summa humanitate communicavit, facile colligere potes, primo, non posse cum usu & consuetudine Ecclesiæ, atque Edictis Summorum Pontificum, pro observatione jejunii Quadragesimalis Romæ promulgatis, conciliari opinionem illorum, qui dictitant, non posse stare obligationem servandi legem jejunii, quando a Superioribus Ecclesiasticis conceditur dispensatio a præcepto abstinentiæ a carnibus; cum tamen, sicut mox ostendimus, Summi Pontifices, avitam secuti Ecclesiæ consuetudinem, conceptis verbis asserant, his, quibus ex indulgentia Ecclesiæ fas ac licitum est tempore Quadragesimæ comedere carnes, necessitatem incumbere jejunandi singulis diebus Quadragesimæ, exceptis tamen diebus Dominicis, nisi aliqua ægritudine laborent, quæ

quæ eos eximata lege jejunii. Secundo, colligere debes, rationem formalem jejunii sitam esse in unica refectione, quæ in die sumi debet, & non in abstinencia a carnibus, cum certum sit, juxta Doctrinam Ecclesiæ expressam in Bullis, & Edictis Romanorum Pontificum, quæ superius laudavi, solvi jejunium, si bina in die fiat relectio, & versa vice, non solvi jejunium, si quis, post legitimam a Superioribus Ecclesiasticis obtentam dispensationem, semel in die tempore Quadragesimæ carnibus vescatur. Quando autem dico, rationem formalem jejunii sitam esse in unica refectione in die, non id eo in sensu intelligas velim, quasi unica illa relectio ita necessario in die sumenda sit, ut ille, qui ab ea abstineret, non jejunaret, cum potius perfectius jejunium servaret, si, ad exemplum Christi Domini, nullam in die sumeret relectionem; sed hoc in sensu a te intelligendum velim, quod unica relectio ita constituat jejunium, ut si quis in die bis reficiatur, jejuniumolvere censeatur. Ut autem compertum habeas, quam diligentissime providerint Summi Pontifices, ne hæc lex jejunii in unica refectione posita, impune frangeretur, consulto hic inferam quinque propositiones, quas, cum ceteris aliis, numero quadraginta quinque, Alexander VII. Pontifex Maximus proscripsit duobus Decretis, quorum primum datum est die 24. mensis Septemb. an. 1665. Alterum vero fuit publicatum die XVIII. Martii an. 1666. Prima Propositio, quæ inter alias ab hoc Summo Pontifice jure optimo confixas est ordine vigesima tertia, sic habet: *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat.* Altera Propositio, quæ est ordine vigesima nona, hæc est: *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.* Tertia Propositio, quæ est ordine trigesima, his verbis concepta est; *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.* Quarta Propositio, quæ est ordine trigesima prima, ista

est: *Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt, equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit; & etiamsi iter unius diei conficiant.* Quinta Propositio est hujus tenoris: *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova & lacticia in Quadragesima obliget.* Has quinque Propositiones ab Alexandro VII. damnatas detestari debes, iisque adhærere Sanctionibus, quas Summi Pontifices & Concilia circa jejunii Ecclesiastici observantiam præscripserunt.

D. Cum, occasione celebris istius Controversiæ, quæ circa observationem jejunii, potissimum Quadragesimalis, a Theologis Sæculi XVII. ventilari cæpit, essentiam, conditionem, necessitatem & obligationem jejunii Ecclesiastici hætenus enucleate exposueris, optarem tandem, ut hic, juxta Doctrinam S. Thomæ, præcipuas assignares causas, seu legitima impedimenta, quæ aliquos ab Ecclesiastico jejunio, sive per Ecclesiam instituto, dispensare, vel eximere possunt.

M. Duæ potissimum causæ, juxta Doctorem Angelicum, ab obligatione jejunii Ecclesiastici aliquos eximere possunt, *ætas* videlicet & *necessitas*. Et primo quidem pueri ob ætatem a lege jejunii Ecclesiastici dispensantur, tum quia propter naturæ debilitatem frequenti cibo, & non multo simul utuntur, tum quia etiam usque ad finem tertii Septennii, hoc est, usque ad annum completum vigesimum primum, semper sunt in statu augmenti, propter quod multo, seu frequenti indigent alimento. Secundo, senes, non quidem omnes, sed qui ad annum septuagesimum vel octogesimum pervenerunt, a jejunio Ecclesiastico immunes & excusati supponuntur, quia ætas effata & ad ultimam vitæ periodum jam declinans, gravem debilitatem secum trahit. Hinc apposite S. Hieronymus in Epistola 22. Veteris editionis, ad Eustochium, Carnobitarum instituta referens, ait: *Vivitur pane, leguminibus & oleribus, quæ sale solo conduntur; Vinum tantum senes accipiunt, quibus, & parvulis fit prandium, ut aliorum fessa sustentetur, ætas, aliorum non frangatur incipiens.* Quod sitamen in senibus, etiam prove-

Etioris ætatis, tanta debilitas non sit, ut eorum sanitati notabiliter non noceat, expedit, ut jejunium Ecclesiasticum, quantum pro viribus possunt, observare conentur, sicut & olim, nulla ætatis habitara-tione, fuisse ab illis observatum, testantur Sancti Patres, *Basilius* Homilia 2. de jejunio, ubi ait: *Senibus ab antiquo assuetudo levem facit jejunii laborem; & Sanctus Ambrosius* in Sermone trigésimo quinto, ubi inquit: *Pudet dicere: senes & Anicula Quadragesimam faciunt, juvenes & juvencula non faciunt.* Altera causa, quæ a lege jejunii Ecclesiastici aliquos eximere potest, est necessitas, quæ nascitur aliquando ex infirmitate, paupertate, mendicitate, peregrinatione, operatione, prægnatione, & lactatione. Hinc primo, hi, qui infirmi sunt, liberantur a lege jejunii, propter impotentiam jejunandi. Secundo a lege jejunii immunes sunt pauperes, qui ostiatim victum quærunt, quod nempe ipsis cibi ad unam, quæ honesta sit, refectio-nem non sufficiant: *Pauperes*, ait S. Thomas, *qui possunt sufficienter habere, quod eis sufficiat ad unam comestionem, non excusantur propter paupertatem a jejniis Ecclesie, a quibus tamen excusari videntur illi qui frustatim elemosynas mendicant, qui non possunt simul habere quod eis ad victum sufficiat.* Tertio, Peregrinantes, & Operarii eximuntur a lege jejunii, cum tantus est eorum labor, ac vehemens motus corporis, ut sine valetudinis detrimento jejunium observari non possit. Si tamen labor sine detrimento differri queat, aut sine gravi motu, vel agitatione corporis, aut brachiorum contentione vehementi peragi possit: Si etiam peregrinantes solius voluptatis causa iter suscipiant, aut illud pedibus non conficiant, sed curru vehantur, vel na vigio, deportentur, vel in equis incedant, vel alio quolibet modo in itinere subleventur, ne illius difficultatem experiantur aut sentiant, tunc nec peregrini, nec artifices a lege jejunii excusantur. Hinc violatæ legis jejunii rei sunt Pictores, Tonsores, Sutores, & alii hujus generis artifices, quando non jejunant, quia Opera quibus vacant, non sunt gravia, ac subinde nulla legitima subest causa.

Graves. Hist. Tom. VIII.

sa, quæ jejunium patri secum non possit, vel quæ jejunium impossibile reddat, sive notabiliter difficile, ac sanitati periculolum & nocivum, sicut contingit in aliis Artibus mechanicis, quas exercent Fabri ferrarii, Monetarii, Lignarii, & Murarii, alique similes Opifices operantes vehementi corporis & brachiorum contentione, quæ secum pati non potest jejunium, vel illud saltem reddit valde sanitati periculolum, adeoque illos excusat a lege jejunii, non tamen a carnium, vel aliorum, quæ tempore jejunii prohibentur, alimentorum abstinentia immunes reddit. Quarto, Mulieres prægnantes, aut Nutrices lege jejunii eximuntur, ne scilicet jejunium fætui, quem vel in utero gestant, vel lactentem ad ubera portant, noceat. At legem jejunii violant mulieres illæ, quæ non jejunant, quod videlicet capite, ut ajunt, nonnunquam laborent, quod non dormiant, si incarnatæ decumbant, & quod e sua forma exteriori, seu e venusta corporis sui specie, quam depereunt, per jejunium excidant. Ejusmodi, inquam, mulieres, nec molliores Confessarii, nec Medici, qui illis lenocinantur, a lege jejunii excusare, aut in foro conscientie tutas reddere possunt, nec debent. Præter has duas, mox a me, post S. Thomam, & celebres Theologos, assignatas præcipuas causas, quæ ex ætate, vel necessitate petite aliquos a communi jejunandi lege eximere possunt, aliam causam non jejunandi adducunt non ignobiles Theologi, eamque desumunt ex utilitate spiritali, quæ utilitati jejunii ejusque observantie præponi debet, videlicet propter laborem ad aliqua pia exercitia, & sacras functiones pro salute proximi exercendas ex publico munere ordinatum. Unde inferunt, Concionatores, Confessarios, Lectores, & alios similes, qui magna mentis attentione, & applicatione opus habent ut ministeria sua exerceant, ac propterea magnam spirituum cum vitalium, tum animalium, in munere suo digne, ut par est, obeundo, jacturam & exhaustionem patiuntur, a lege jejunii esse exemptos. Horum Theologorum opinioni non ægre quidem ipse subscripserim, tum quia, si labor propter

P

con-

conservationem Vitæ corporalis assumptus, quando propter difficultatem operandi non compatitur jejunium, sufficiens causa est, cur aliquis a jejunio excusetur, quidni etiam labor, propter aliquid ad æternam salutem necessarium, vel ad vitam spiritualem ordinatum, susceptus, poterit a jejunio excusare, quando simul cum illo jejunium observari haud poterit? tum quia etiam jejunium inter corporales duntaxat exercitationes annumerari solet, opera autem pietatis corporalibus exercitationibus anteponi debent, sicut testatur Apostolus Paulus Primæ ad Timotheum cap. 4. vers. 7. dicens: *Exerce te ipsum ad pietatem; nam corporalis exercitatio ad modicum valet, Pietas autem ad omnia utilis est. Ceterum quamvis hæc mihi probetur Theologorum opinio, optarem tamen ut Concionatores, præsertim tempore Quadragesimæ, dum ad populum conciones habent de poenitentia, de jejunio, de legum cum Divinarum, tum Ecclesiasticarum observantia, aliis suo prærent exemplo, imitantes Christum Dominum, qui cepit facere & docere. Exempla siquidem magnam habent vim & ad persuadendum, & ad inflammandos animos æmulatione virtutis. Quod si Concionatores difficultatem laboris, ac virium debilitatem causati jejunare non possint, debent saltem abstinere a carnibus. Alioqui periculum erit, ne multi ipsis exprobrent id quod olim Apostolus Paulus Judaicæ legis Doctoribus vitio vertit cap. 2. Epistolæ ad Romanos, dicens: *Confidis te ipsum esse ducem cecorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt; eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ & veritatis in lege: Qui ergo alium doces, te ipsum non doces Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis, Deum inhonoras &c.* Postremo, ut cetera alia silentio prætermittam, quæ ad Ecclesiastici jejunii observationem spectant, quæque commodius legere poteris apud Theologos, præcipue Ludovicum Thomassinum in libro accuratissimo ac doctissimo, quem de jejniis conscripsit; brevem duntaxat hic addam observationem ad explicandum fructum, qui ex jejunio Ecclesiastico percipi de-*

bet, omnino necessariam. Jejunant quippe multi, sed pauci fructum jejunii consequuntur. Jejunat æger, quia comedere non potest. Jejunat pauper quia non habet quod comedat. Jejunat avarus, quia opes suas, quibus velut draco incubat, non vult expendere. Jejunat Vir ventri & gulæ deditus, ne cibis suffocetur, & ut avidius postea comedere possit. Jejunat hypocrita, ut vanam vulgi gloriam aucupetur, & hominibus jejunos appareat. Jejunat peccator, sed interim indulget vitis ac cupiditatibus suis, nec jejunat a mendaciis, maledictis, aliisque pravis affectibus. Ejus venter rugit ob inediam, lingua temulenta est. Abstinet ab esu carnium, jactat ventrem leguminibus & piscibus alitum, continet dentes a morsu pecudum; sed linguam habet carnivoram, & dentem viperinum infigit fratri suo, pro quo mortuus est Christus. Solus Christianus vere pius, qui jejunat ut Deo placeat, ut ei pro peccatis satisfaciatur, ut passionibus suis frænum injiciat, fructum ac meritum jejunii adipiscitur, quia ut inquit S. Basiliius Homilia 2. de jejunio, *ut laudem promereatur jejunium, temperare a cibis non satis est; sed jejunium jejunemus acceptabile, Deo gratum: Verum jejunium est vitiorum abstinencia & immunitas, continentia linguæ, cohibitio iræ; concupiscentiarum amputatio, detractionis, mendacii, & perjurii refectio, &c.* Ut igitur fructum jejunii percipere possis, diligenter expendas velim, quo jejunium tuum referas? Si jejunes ut parcas penuri, aut religiosior habearis, nequam est oculus tuus. Si jejunes ne in morbum incurras. Quorsum morbum metuis? Ne te privet usu voluptatum. Vitiosus est oculus tuus. Si jejunes, ut Deo sit gratum jejunium tuum, ut perduellem concupiscentiam reprimas, & a vitis ac mundi illecebris abstineas. Bene curris, & scopum ac meritum jejunii attigisti.

D. Impense profecto gaudeo, quod multas de jejunio explicandi difficultates opportunam nobis occasionem suppeditavit celebris illa, quæ in Galliis Sæculo XVII. circa observationem jejunii Quadragesimalis inter Theologos oborta est Controversia. Modo gettit animus sci-

scire ea, quæ spectant Disciplinam Ecclesiæ Sæculi XVII. & an aliquæ Contraversiæ circa Disciplinam Ecclesiasticam ejusdem Sæculi fuerint inter Theologos agitatae?

M. Disciplinam, quam Sæculo XVI. Æcumenica Synodus Tridentina circa Metropolitanos, Archiepiscopos, Episcopos, Prælatos, & Clericos sanxit, retinuit ac observavit Sæculo XVII. Catholica Ecclesia, eamque egregie vindicavit adversus quosdam ejusdem Sæculi laxiores Theologos, qui, mollioribus adhibitis interpretationibus, vim Sacrorum Canonum emollire, atque solutiorem Disciplinam invehere moliebantur, sicut aperte liquet tum ex propositionibus proscriptis a Romanis Pontificibus *Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII.* tum etiam ex Conciliis, quæ Sæculo XVII. habita sunt, in quibus, sicut in quarto Colloquio ostendimus, vigilantissimi Præsules nihil tam curæ ac cordi habuerunt quam ut sanctam rectam conservarent, aut collapsam restaurarent Ecclesiæ Disciplinam, quam, Sanctissimis editis legibus, Patres Generalis Concilii Tridentini pie inviolateque servandam præscripserunt. Cum igitur eadem Sæculo XVII. obtinuerit Ecclesiastica Disciplina, quæ sancita ac statuta fuerat in Generali Concilio Tridentino, & cujus nos præcipua Capita in Colloquio VI. in Historiam Sæculi XVI. sat superque exposuimus, supervacaneum omnino esset in eodem argumento diutius versari, seu, ut vulgo ajunt, idem volvere saxum, eandemque redordiri telam. Præterire tamen nec possum, nec debeo gravem contentionem, quæ Sæculo decimo septimo circa Disciplinam administrandi Sacramentum Pœnitentiæ inter Theologos vehementer exarsit. Nonnulli siquidem rigidiores Theologi, ad praxim revocare volentes veterem Ecclesiæ Disciplinam, juxta quam iis duntaxat pœnitentibus impertiebatur Sacramentalis Absolutionis beneficium, qui prius impositam sibi satisfactionem peregerant, damnarunt, tanquam abusum, eam, quæ mox in Ecclesia viget, disciplinam, seu consuetudinem absolvendi pœnitentem, antequam imposi-

tam sibi satisfactionem adimpleverit. Alii vero Theologi in alteram, huic e diametro oppositam, sententiam impegerrunt, asserentes, mox & absque ulla procrastinatione concedendam esse absolutionem pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat: Utramque sententiam, sive rigidiorum, sive laxiorum Theologorum, opinionem falsam & erroneam esse, non abs re erit breviter hic committere. Ad profligandam priorem sententiam rigidiorum Theologorum, qui perpendunt, absolute, & ex ipsa Christi lege, & præscriptione necessarium esse, ut Minister pœnitentem cogat ad peragendam satisfactionem antequam ei conferat beneficium absolutionis, multa suppetunt momenta, quorum præcipua hic subnectere non pigebit. Primo, licet primis Sæculis Ecclesia non conferret lege ordinaria absolutionem Sacramentalem, nisi his, qui prius pœnitentiam, seu satisfactionem peregissent; id tamen tanquam absolute necessarium, & ex ipsa Christi lege præscriptum esse non censebat, sed ut rem puræ disciplinæ spectabat, a qua certis in casibus, teste Sancto *Cypriano*, cum pœnitentibus dispensabat, eis, ante impletam satisfactionem, concedendo absolutionem Sacramentalem, sive cum urgeret mortis periculum, aut in discrimine versaretur Pœnitentis salus, sive cum immineret persecutio, sive quando Martyrum libellis commendabantur lapsi, vel quando lapsi, post scelus commissum, arduum aliquid, & exitium edebant, sive denique dum ex reditu lapsum ingens aliquod bonum in Ecclesiam redundabat, ut Schismatis extinctio, aut multorum ad Ecclesiam reductio. In his, inquam, casibus Ecclesia concedebat antiquitus absolutionem Sacramentalem Pœnitentibus, antequam functi essent pœnitentiæ laboribus, & satisfactionem Canonicam implevissent. Quod quidem argumento est, nunquam Ecclesiam exstimasse, hunc ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni esse ex ipsa lege Christi ac præscriptione absolute necessarium, alioqui in nullo casu hunc or-

dinem intervertere, & ab hac lege cum nemine dispensare potuisset. Merito igitur *Alexander VIII.* Pontifex Maximus die XX. mensis Decembris anni MDCXC. tres sequentes damnavit Propositiones, quarum prima hæc est: *Ordinem præmittendi satisfactionem Absolutioni induxisse non politia, aut institutio Ecclesiæ; sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei quodammodo dictante.* Altera Propositio sic habet: *Per illam praxim mox absolvendi, ordo Pœnitentiæ est inversus.* Tertia Propositio his verbis concepta est: *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiam si eam plurimorum hominum sustentet Auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet: nihilominus ab Ecclesiâ non habetur pro Ufu, sed pro abusu.* Tres illæ quorundam modernorum ac rigidiorum Casuistarum propositiones simillimæ & maxime geminæ sunt errori *Petri de Osma*, quem *Sixtus V.* Pontifex Maximus, Concilium Complutense confirmans, proscripsit anno 1578. *Non sunt absolvendi Pœnitentes, nisi paracta prius Pœnitentiâ eis injuncta.* Quam damnationis sententiam ab hoc Summo Pontifice in *Petrum de Osma* latam innovavit & retorfit die XXIII. mensis Junii anni MDCXLIV. Sacra Facultas Parisiensis in quosdam Theologos, asserentes: *Executionem Pœnitentiæ seu satisfactionis imposita, necessario & ex institutione Christi, ac invariabili Sacramenti natura, ita prærequiri absolutioni, ut alioqui absolutio non sit valida, nisi ejusmodi satisfactio prius completa fuerit.* Præterea quamvis satisfactio sit pars ad integritatem Sacramenti Pœnitentiæ requisita, non ideo tamen necesse est ut ante Absolutionem adimpleatur. Nam, & capilli, & unguis partes hominis sunt, nec tamen cum hominibus nascuntur. Sufficit ergo, ut Pœnitens, dum se subicit clavibus Ecclesiæ, propositum habeat peragendi satisfactionem sibi impositam per spiritualis Judicis Sententiam, quia, ut inquit *S. Thomas 3. Par. Quæst. 90. Art. 2. ad 2. Satisfactio confert gratiam prout est in Proposito, & auget eam prout est in executione.* Denique, summæ temeritatis est velle improbare hodiernam Ecclesiæ Disciplinam, juxta quam

vere Pœnitentibus impenditur Absolutio antequam satisfactionem impleverint, quamvis diversa olim in Ecclesiâ obtineret Disciplina, quæ satisfactionem Absolutioni præmitteret. Hanc priorem, & Veterem Ecclesiæ Disciplinam laudabilem fuisse lubentissime fateor, sed sic prior illa Disciplina laudanda est, ut hodierna non vituperetur. Est enim utraque unius ejusdemque Ecclesiæ & Sponsæ Christi consuetudo diversa, per quam, licet pro conditione temporum, pro languore Christianorum, vel alia iusta ratione, mutatio quædam in hac satisfactoriæ Disciplinæ observatione acciderit, doctrina tamen, & fides ratioque satisfaciendi una eademque perseverat. Suas habuit vetus Disciplina rationes, suas habet etiam rationes nova Disciplina. Neutra improbari debet, sed potius omnes Fideles profiteri debent, quod quemadmodum Ecclesiâ iustis de causis immutavit veterem Disciplinam Baptismum conferendi in trina, vel unica immersione; Communionem Eucharisticam sub utraque specie percipiendi; Unicam in jejunio Quadragesimali ad Vesperam, vel ad horam Nonam sumendi refectionem; & gravia peccata expiandi per pœnitentiam publicam, in quatuor Classes, *Flentium, Audientium, Substratorum, & Consistentium*, distinctam, omnes, inquam, Fideles profiteri debent, quod quemadmodum Ecclesiâ hæc omnia, licet olim usitata, iustis de causis immutavit, quia hæc pertinebant duntaxat ad Disciplinam, quæ & antiquitus varia fuit, & vicissitudini temporum obnoxia est; ita pari jure Ecclesiâ veterem Disciplinam præmittendi satisfactionem Absolutioni Sacramentali immutavit in hodiernam, quæ viget, Disciplinam concedendi Absolutionem Sacramentalem ante peractam satisfactionem, quia minime necesse est ad essentiam Sacramenti Pœnitentiæ, vel etiam ad ejus integritatem, & fructum, aut ad Absolutionis Sacramentalis Valorem, ut satisfactio ante Sacramentalem Satisfactionem impleatur. Totum id Disciplinæ negotium est, quæ lege fidei manent ut ait *Tertullianus*, pro conditione temporum patitur mutationes.

D. Fuitne itidem damnata a Summis Pontificibus altera, quam mox circa Disciplinam administrandi Sacramentum pœnitentiæ referebas, quorundam Sæculi XVII. Theologorum Sententia, asserentium, concedendam esse absque ulla cunctatione Absolutionem pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat?

M. Hanc laxiorum Sæculi XVII. Casuistarum sententiam, quæ Disciplinam Ecclesiasticam labefactat, veræ peccatorum conversionis spem extinguit, & omnibus vitiis aditum ac impunitatem aperit, damnavit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus Decreto die 2. mensis Martii anni 1677. dato, cujus jam mentionem fecimus in Colloquio tertio. Noverat ille quippe optimus, juxta ac Sanctissimus Pontifex, non veras & sinceras, sed fictas ac fucatas esse illorum conversiones, qui eadem in singulis Confessionibus lethalia peccata accusant semper ac recinunt, sed vitam nunquam emendant, sicque perpetua inanis pœnitentiæ, & infructuosarum Confessionum vicissitudine labuntur, exurgunt, relabuntur rursus, & divinæ hac inconstantia levitate misericordiæ illudunt. Vera autem peccatoris conversio non ex verborum foliis, non ex lacrymis doctis mentiri, non ex imperfectis mollis voluntatis desideriiis, quæ toties infructuosa fuisse deprehenduntur, & quibus, teste *S. Bernardo*, infernus scatet, sed ex robusto & efficaci, cujus saltem vestigium in vitæ emendatione vere apparet, proposito non amplius peccandi dignoscitur. Noverat *Innocentius XI.* quod licet peccatores, etiam scelestissimi, possint momento temporis ab improbitate ad pietatem per specialem gratiam Dei, quæ tarda molimina nescit, traduci; non tamen, juxta consuetum justificationis cursum, tam facile, tamque brevi temporis intervallo dirumpi possunt vincula peccatorum frequentatis actibus obfirmata, cor lapideum in carneum commutari, & veram ac stabilem obtineri conversionem, quæ non nisi petendo, quærendo, pulsando impetratur. Noverat etiam *Innocentius XI.* ac diuturna experientia, rerum ma-

Graves. Hist. Tom. VIII.

gistra, compertum, ac exploratum habebat, nimiam absolvendi facilitatem recidivos ac Consuetudinarios peccatores in vitiorum luto fixos detinere, quia, ut ait *S. Ambrosius* Sermone VIII. in Psalmum 118. *Facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi*, vel, ut dicit *S. Augustinus* Sermone 34. de Diversis: *Si cito rediret homo ad pristinam beatitudinem, ludus illi esset peccando cadere in mortem*; idemque eleganter exprimit his Patribus a me laudatis antiquior *S. Cyprianus* in Tractatu *De Lapsis*, ubi hæc habet. *Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat, nec comprimit delicta, sed nutrit. At, qui consiliis fortioribus redarguit simul, atque instruit fratrem, promovet ad salutem. Imperitus est medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrahat, & in altis recessibus viscerum mortale virus inclusum, dum servat, exaggerat. Aperendum vulnus est, & secandum, & putredinibus amputatis medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet & conqueratur ager impatiens per dolorem, gratias agat postmodum cum senserit sanitatem.* Noverat denique *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, quod Clerus Romanus in Epistola, quam scripsit ad *S. Cyprianum*, & quæ inter Epistolas *S. Cypriani* est ordine trigesima prima, perstringit quosdam Sacerdotes, qui pro salutaribus dilationum remediis exitiosa præproperæ Absolutionis venena lapsis porrigere audebat: *Hoc non est curare, inquit Clerus Romanus, sed, si verum dicere volumus, occidere.* Et paulo post in eadem Epistola subdit idem doctissimus Clerus: *Oremus, ut qui cecidisse referuntur, delicti sui magnitudinem agnoscences, intellegant non momentaneam, neque præproperam desiderare medicinam . . . Multum illis proficiet petitio modesta, humilitas necessaria, patientia non otiosa. Mittant legatos pro suis doloribus lacrymas; advocacy fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commissi criminis & pudorem &c.* Fragmentum hujus Epistolæ Cleri Romani ad *S. Cyprianum* refert Cardinalis *Baronius* in Annalibus Ecclesiasticis ad annum 253. numero 79. ibidemque suam ea de re mentem

P 3 ape-

aperit his verbis: *Quam ergo parum tuta, quamque dubia sit illa festinanter exhibita reconciliatio etiam petentibus eam cum lacrymis, dicta nuper sententia declaravit.* Duo igitur munia, circa Disciplinam administrandi Sacramentum Pœnitentiæ, & recte dispensandi Myſteria Christi, Sacerdoti, cui creditum est regimen animarum, obeunda incumbunt. Primo oportet ut iis, qui iteratis lapsibus firmum sibi propositum vitæ in melius commutandæ non adesse fidem faciunt, absolutionem differat, donec illorum sinceram vitæ emendandæ voluntatem probaverit, & congrua in eis exploraverit veræ conversionis indicia. Secundo, Sacerdos in administratione Sacramenti Pœnitentiæ lectari debet hodiernam Ecclesiæ disciplinam, juxta quam beneficium Absolutionis Pœnitentibus conceditur ante peractam satisfactionem. Si enim Sacerdos disciplinam, quæ olim viguit, & nunc antiquata est, vel in deluetudinem abiit, quæque satisfactionem Absolutioni præmitteret, in usum privato arbitrio revocare voluerit, perturbabit omnia, laqueum Animabus injiciet, nimis emungendo eliciet sanguinem, eritque omnino alienus ab ingenio piæ Matris Ecclesiæ, quæ, ad Fidelium salutem promovendam, vulnus Disciplinæ suæ inferri multoties passa est, illam sæpe immutavit, & nonnullarum Sanctionum observantiam in deluetudinem interdum abire permisit. Standum itaque est hodiernæ disciplinæ Ecclesiæ in Sacramentorum administratione, & ab ea ne latum quidem unguem recedendum: quamvis & antiqua Ecclesiæ Disciplina plurimi facienda sit, suscipienda, colenda, ejusque instauratio in pluribus optanda, nunquam tamen privato arbitrio & auctoritate tentanda. Quo enim spiritu gubernante veterem Disciplinam servavit, eodem regente mutavit Ecclesia, quæ pro varietate temporum, locorum circumstantiis, & Fidelium salute omnia consulte, provide, & sapienter disponit, suamque attemperat Disciplinam, quam si quis elato supercilio improbare, & veterem Disciplinam severiorem propria sua auctoritate postliminio revocare velit, tanquam Ecclesiasticæ pacis perturbator apud omnes audire debet,

juxta præclaram illam S. *Augustini* Sententiam, quæ menti tuæ penitus infixata jugiter insidere debet: *Contra rationem nemo sobrius, contra Scripturas nemo Christianus, contra Ecclesiam nemo pacificus senserit.*

D. Circa Disciplinam cum Monasticam, tum Regularem Sæculi XVII. duntaxat argumenta, quæ mihi peculiariter aliqua observatione digna videntur, proponam. Primum est, an Sæculo XVII. fuerint instituti novi Regulares Ordines, & quis eorum conditor sit? Alterum est, utrum Disciplina tam Monastica, quam Regularis eodem Sæculo viguerit, ac novum suscepit incrementum?

M. Sæculo XVII. præter celebrem Gallicanam Oratorii Jesu Congregationem, quæ, sicut diximus sub finem Colloquii VI. in Historiam Sæculi XVI. a *Petro de Berulle* Presbytero Parisino, doctrina & pietate eximio, & postea S. R. Etcl. Cardinali, instituta, & ad petitionem *Mariæ Medicæ* Galliarum Reginæ, & *Petri Gondii*, Archiepiscopi Parisiensis, a *Paulo V.* Pontifice Max. an. 1613. approbata, per omnes Galliæ Provincias magno cum populi fructu propagata est; præter hanc, inquam, Illustrissimam Oratorii Jesu Gallicanam Congregationem, quæ hætenus innumeros pene Viros eruditione & vitæ probitate insignes Ecclesiæ dedit, alia non minus Ecclesiæ utilis prodiiit Sæculo XVII. *Congregatio Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum* dicta vulgo *Paulina*, quod sub *Paulo V.* Pontifice Maximo erecta sit an. 1617. quamvis sub Pontificatu tantum *Gregorii XV.* Successoris *Pauli V.* inter Congregationes Clericorum Regularium locum habere meruerit. Huic Scholarum Piarum Congregationi initium dedit *Josephus Calasanti*, Aragonensis. ex clarissima Calasantiæ Familia, in Regno Aragoniæ adhuc florenti, oriundus, & in Academia Complutensi Doctoralibus infulis inauguratus; qui, post rejectas pertinaci modestia oblatas sibi sæpius Ecclesiasticas Dignitates, sicut testantur ejus vitæ Scriptores, Romam se contulit, ubi attente considerans, bene multos esse juvenes, qui ob paupertatem parentum, litteris operam dare, & ad pietatem informari haud pos-

possunt, indeque Ecclesiæ & Reipublicæ plane inutiles evadunt, quodque gravius est, natura plerumque feroces, ad vitia proclives, & ad detrimentum parentum nati, cum nefariorum hominum gregibus vitam perditissime abiciunt, & in omnia flagitiorum genera præcipites feruntur; hoc, inquam, grande malum, quod in Ecclesiæ ac Reipublicæ dedecus cedit, secum tacitus reputans *Josephus Calasantius*, eique præsentissimum remedium adhibere volens, de Scholis piis erigendis actutum cogitare cœpit, ut Juvenes tam Clerici, quam Laici pauperes, ad pietatem, ad liberales artes, bonasque Disciplinas gratis instituti, litteras excolerent, & honestam vitæ rationem tenerent. Arduum illud opus Venerabilis Servus Dei *Josephus Calasantius* Romæ suscepit, illudque ad optatum exitum feliciter perduxit, Clericorum Regularium Scholarum Piarum excitando Congregationem, quæ confestim non solum per totam Italiam, verum etiam per Hispaniam, Siciliam, Sardiniam, Germaniam, Poloniam longe lateque diffusa, & ex ea uberrimos fructus, sive in institutione Juvenum, sive in Concionibus habendis ad populum, sive in aliis piis, cum domesticis, tum publicis digne obeundis exercitiis, hætenus universa percepit Respublica Christiana. Habet hæc Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congregatio Collegia, seu Scholas, in quibus Professores, præter Grammaticam, Rhetoricam, Artem Poeticam, Arithmeticam, ceteraque Mathecos Disciplinas, quarum notitia, citra ullam vel minimam mercedem, Juvenum Laicorum animos summa cura ac diligentia imbuunt, docent insuper Clericos ac Sacerdotes Philosophiam, ac Theologiam Dogmaticam, Scholasticam, Asceticam, & Moralem, juxta germanam mentem *S. Thomæ*, Doctoris Angelici, cujus doctrina nihil secundum Deum prius & antiquius habent, atque in ejus verba jurare solent. Hinc illa, quæ inter hanc Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congregationem, & Sacrum Ordinem Fratrum Prædicatorum ab initio semper intercessit summa necessitudo, quæ tandiu stabit, quandiu doctrinæ *S. Thomæ*

Aquinatis, Theologorum Principis, suus in Ecclesia conitabit honos. Hujus ætissimi inter Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congregationem & Familiam Dominicanam initi fœderis locupletissimum testimonium præbuit nuperime ejuldem Congregationis clarissimus Alumnus, & Romæ in Scholis Piis *S. Pantaleonis* Sacræ Theologiæ Professor *Nicolaus Maria a S. Dominico*, qui in eleganti Oratione, habita anno 1720. in Funere Rev. Patris *Antonini Cloche*, totius Ordinis Prædicatorum Generalis Magistri, sic de sua illud Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congregatione effatur: *Rem non extraneam loquar, sed quam pium Institutum meum, universæ Terrarum Juventuti bonis artibus, moribusque informandæ peculiari Apostolicæ Sedis imperio destinatum, inter domesticos ipsos parietes majorem sibi, atque ampliorem in dies viderit obtigisse. Sane quidquid in Philosophicis Divinisque Disciplinis & sapimus, & juventutem publice, ex Instituto, docemus, id totum a sapientissima, literatissimaque Dominici Famula, cujus beatissimo patrocinio perfruimur, & sapere, & doctos esse gloriamur. Grata semper in Lyceis nostra redibit aurea illius diei recordatio, qua ad Angelici Præceptoris Thomæ Cathedram provoluti invictam ejuldem Doctrinam sequi, & ne hilum quidem ab ea defleclere, perpetuo jussi sumus. Hinc Horatianum illud præceptum, solidioribus longe studiis accommodatum, Auditoribus suis nostrates jure merito repetunt atque inculcant.*

--- Vos Exemplaria Thomæ

Nocturna versate manu, versate diurna.

Hoc Publicum singularis erga Ordinem Prædicatorum, cujus ipse Alumnus sum observantiæ ac benevolentiae testimonium, quod in obitum Reverendissimi Patris *Antonini Cloche*, ejuldem Ordinis Generalis Magistri, exhibuit Romæ Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congregatio, si non agnoscerem, cæcus, si non amplecterer, ferreus: si non prædicarem, ingratus omnino essem. Agnosco, amplector, etiam atque etiam prædicabo. Nunquam intermoriatur, nunquam intercidet fidelis memoria tan-

ti Beneficii, quod in omnium Familiae Dominicanæ Alumnorum cordibus clavo trabali fixum perpetuo hærebit. Præter hanc clarissimam Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congreg. originem habuerunt Sæculo 17. *Ordo Monialium Visit. B. Mariæ Virginis: Ordo Monialium Ursularum: & Congregatio Monialium B. Mariæ de Calvario, & S. Scholasticæ*, de quibus pauca hic dicemus. *Ordo Monialium Visitationis Beatæ Mariæ*, sic dictus a munere infirmos & egenos visitandi, quo, ob reverentiam Mysterii B. Virginis Mariæ, visitantis *Elisabetham*, initio fungebantur piæ quædam foeminae; Auctorem habet S. Franciscum Salesium, Episcopum Genevensensem, qui Monialibus hujus Ordinis Anesiaci in Sabaudia circa annum 1610. Regularis Vitæ normam præscripsit, eisque præfecit *Joannam Franciscam Fremiot de Chantal* in Galliis natam Divione, Urbe Ducatus Burgundiæ, Diocesis Lingonensis, quæ nascentem hunc Ordinem instar Matris ac Fundatricis lætavit, aluit, fovit, instituit, propagavit, atque post plura excitata Monasteria, post graves pro Dei gloria & salute tum sua, tum proximi ardenti zelo promovenda exhaustos heroica constantia labores animam Deo, quem in vita unice quæsierat, ac dilexerat, reddidit die 13. mensis Decembris anni 1641. Ea Sanctitatis fama in vita & post mortem adeo claruit Venerabilis hæc Dei Serva, ut nunc Acta de ejus Vita, Virtutibus, & Miraculis in Sacra Rituum Congregatione examinentur, omnesque Viri pii eam in spem erigantur, fore ut Cœlitum albo propediem solemni ritu adscribatur. Alterum Ordinem Monialium *Ursularum*, seu Virginum ac Viduarum, sub nuncupatione S. *Ursulæ*, & Regula S. *Augustini*, ad erudiendas litteris & bonis moribus puellas Parisiis anno 1611. condidit nobilis Vidua *Maria L'huillier*, Domina S. *Bobæ*, quæ novæ a se institutæ Sodalitatis approbationem a *Paulo V.* Pontifice Maximo die 23. mensis Septembris ejusdem anni obtinuit. Huic Monialium *Ursularum* Ordini similem Monialium Congregationem sub nuncupatione *B. Mariæ Virginis*, ad puellas litteris & pietate im-

buendas, instituit Venerabilis Servus Dei *Petrus Forerius*, Parochus Matenturii in Lotharingia, & Canonorum Regularium S. *Augustini* Congregationis S. Salvatoris Reformator, vitæ sanctitate clarissimus. Denique Monialium Benedictinarum primæ Regulæ, sub nomine Congregationis *B. Mariæ de Calvario, & S. Scholasticæ*, Institutrix fuit *Antonietta Aureliana*, *Ludovici Ducis Longavillani* filia, quæ hanc Congregationem inchoavit in Monasterio Pictaviensi in Galliis, ubi & sexto post mense pie decessit die 25. Apr. an. 1618. Prætermittere non debeat Congregationem *Piorum Missionariorum*, cujus Sæculo 17. Auctor ac Institutor fuit *Carolus Carafa*, Neapoli e nobilissima Familia oriundus. Hic, spreto Mundi illecebris, & inter Sacerdotes adscriptus in Specum se recepit, ut vitam solitariam ageret, antea vitæ suæ peccata amare fletet, & austera poenitentia expiaret. Zelo tamen promovendæ salutis animarum vehementer accensus, & potens opere ac sermone, agros Castellæque circueiens, multos ejusdem vitæ socios sibi adscivit, atque fundamenta jecit *Piorum Operariorum* Congregationis, quæ a *Gregorio XV.* approbata fuit Constitutione, quæ incipit: *Ex qua Divina Majestas* &c. & iterum confirmata est ab *Urbano VIII.* Regitur hæc Congregatio a Præposito triennali, ejusque Alumni, nullo Religionis Voto obstricti, Missiones exercent, ceterisque laboribus perfunguntur, quos Viri Apostolici ad excolendam Vineam Domini obire solent. Eorum Vestis est lanea, laneum etiam gestant indusium, laneis operimentis utuntur in lecto ex paleis duntaxat strato, aliisque piis exercitiis, jejuniis, vigiliis, orationibus vacant. Quæ omnia accurate recenset in Vita *Caroli Carafa*, hujus Congregationis Institutoris, *Petrus Gisephus* ejusdem Congregationis Alumnus. Confundi non debet hæc Piorum Operariorum Congregatio cum altera presbyterorum Missionariorum Congregatione, quæ Sæculo XVII. a Venerabili Servo Dei *Vincentio a Paulo* in Galliis circa annum 1626. instituta, & per universum Orbem dilatata, innumeros protulit Viros illustres, qui, parentis sui ve-

sti.

stigiis insistentes, procurandæ salutis animarum, qua exemplis, qua Missionibus, qua editis Asceticis libris, unctiōe Spiritus Sancti perfusis, indefesso studio al-laborarunt, & plurimos in Christo filios multo sudore genuerunt. Obiit Parisiis Venerabilis Servus Dei *Vincentius a Paulo*, meritis plenus & vitæ sanctimonia conspicuus, die 27. mensis Septembris anni 1660. & sepultus est in Ecclesia S. Lazari, ejusque Sepulcro istud inscriptum est Epitaphium. *Hic jacet Vir Venerabilis Vincentius a Paulo, Fundator, seu Institutor, & primus Superior Generalis Congregationis Missionis, necnon Puellarum Charitatis. Obiit die 27. Septembris anni 1660. ætatis vero suæ 85. Ejus in Deum pietatis, & ardentissimæ in proximum charitatis merito factum est, ut a multis Principibus, a Clero Gallicano, & a Generalibus Ordinum Regularium Præfatis petita sit a Sede Apostolica solemnis illius Canonizatio, quæ universam Ecclesiam summa lætitia cumulabit.*

D. Viguitne Sæculo XVII. Monastica, seu Regularis Disciplina, ac novum suscepit incrementum?

M. Sæculo XVII. in multis Monasteriis primitiva Disciplina cum Monastica, tum Regularis observantia collapsa est, obscuratum aurum, mutatus color optimus, dispersique lapides Sanctuarii: *Deploranda est* (inquit doctissimus noster *Vincentius Contensonus* in primo Tomo suæ Theologiæ *Mentis & Cordis* Editionis Lugdunensis in folio, pag. mih. 441.) *quorundam laxatissimæ disciplinæ Regularium conditio, apud quos nunquam proponitur Regula, sub cuius nomine militant in Ecclesia Dei. Vidi quosdam Canonicos Regulares contestantes, se nunquam audivisse Regulam Divi Augustini, ad eamque observandam minime se teneri effutientes: & cum quævissem ab eis, quid toto probationis anno profecissent, ingenue responderunt, se simplicibus modis Gregoriani cantus artem didicisse, & sæpius dissonantes flagris a Magistro severissime exceptos fuisse; Regulam vero Divi Augustini non magis audivisse, quam si non extaret in Orbe Terrarum. Vah indignitatem! Ubi pudor mentis? ubi rubor frontis? Siccine irridetur Deus, & illudatur Ecclesia? Væ*

*Abbatibus & Prioribus oscitantibus & dissimulantibus: Væ Magistris sic Novitios educantibus: Væ sic Professis judicandis non secundum adeo rationi adversam consuetudinem, sed secundum Vota, quæ distinxerunt labia sua, quæve reddiderunt coram omni populo Dei. Et alio in loco, seu pag. 191. ejusdem primi Tomi Theologiæ *Mentis & Cordis* exclamat hic pius, doctus & elegans Scriptor: Sed quid de Religiosis dicam ego statu Religiosus, charactere Sacerdos, licet immeritus? Cum videamus tam multa Monasteria a primitiva Observantia collapsa multiplicatis quidem Regularis vitæ Professoribus, sed non multiplicata lætitia. Libenter & vere cum Bernardo in Apolog. ad Guillelmum Abbatem scripserim: Quis in principio, cum Ordo cæpit Monasticus, ad tantam crederes Monachos inertiam devenire? O quantum distamus ab iis, qui in diebus Antonii extiterunt Monachi! Sic Macharius vixit? Sic Basilus docuit? sic Antonius instituit? sic Patres in Ægypto conversati sunt? Hactenus noster Contensonus Monasticæ, seu Regularis Disciplinae Sæculi XVII. testis oculatus. Cum igitur eo Sæculo in multis Monasteriis collapsa esset Monastica, seu Regularis Disciplina, excitavit Deus Optimus Maximus eodem Sæculo Sanctissimos Pontifices, & Viros Disciplinae Regularis zelo flagrantés, qui ad restaurandam Monasticam & Regularem Disciplinam, quæ in multis Cœnobiis erat collapsa, omnem curam, industriam, ac diligentiam contulerunt. Inter Summos Pontifices, unum præ ceteris laudabo Innocentium XII. cujus intentionem consulendi instaurationi Disciplinae Regularis, Sacra Cardinalium Congregatio ab eodem Summo Pontifice super Disciplina Regulari specialiter deputata, expresse declarat in eo edito, quod die XVIII. mensis Julii anni 1695. publicavit, cujus præcipua Capita hic exscribere, tuisque subicere oculis necessarium esse duxi.*

(„ Sanctissimus in Christo Pater, & D.N. Innocentius Divina Providentia Papa XII. pro Paterna charitate, qua Religiosos Ordines multis, magnisque in Ecclesiam Dei meritis refulgentes, & peculiaris erga Sedem Apostolicam devotionis nomine commendatos complectitur, volens

volens eorum conservationi & propagationi consulere, simulque ex injuncto sibi cœlitus Pastoralis officii debito providere, ut Regularis in iis Disciplina ad Religiosorum salutem, & totius Christiani Populi ædificationem, utilitatemque sacra testâ custodiatur, ac vigeat, & sicubi collapsa est, adjuvante Domino, reparetur, constituit, & declaravit, se licentiam recipiendi Novitios in singulis approbatis Ordinibus benigne concessurum, ut volentibus e periculosis Sæculi fluctibus ad Religionis portum confugere, facilis, tutusque aditus aperiatur; dummodo tamen observenturea, quæ pro Regulari vita recte instituenda tam Sacrosancta Synodo, quam a Prædecessoribus suis Romanis Pontificibus, præcipue vero felicitis recordationis Clemente VIII. in Decretis Generalibus pro Regularium reformatione, necnon Innocentio X. & Alexandro VII. Novitiorum receptione, & Professorum educatione salubriter constituta sunt, quibus omnibus firmiter inhæret Sanctitas Sua, eaque, quatenus opus sit, confirmat & renovat... Quocirca Sacra Congregatio, ab eodem Sanctissimo Domino Nostro super Disciplina Regulari specialiter deputata, quæ plura hætenus pro recta nonnullorum Monasteriorum gubernatione Decreta edidit, aliaque in dies editura est, ut omnibus præfata ejusdem Sanctissimi Domini Nostri mens pateat, & celerius innotescat, de mandato Sanctitatis Sux præsentis Decreti tenore denuntiat omnium & singulorum Ordinum Regularium Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus, ceterisque, ad quos spectat, ut in unaquaque Provincia per Italiam & Insulas adjacentes quamprimum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem, ibique auctoritate Apostolica statuunt omnimodam observantiam Regulæ, Constitutionum uniuscujusque Ordinis, & Decretorum Apostolicorum, præcipue vero exactæ vitæ communis ad formam eorundem Decretorum ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, ubi recipiendi Novitii & Professi educandi sunt, morabuntur, omnino servandæ. Postquam vero Regularem observantiam, & signanter quoad

exactam vitam communem cum effectu stabilitam fuisse, eidem Sacræ Congregationi sufficienter consiterit, tunc Sanctitas Sua ante dictam licentiam, quam hætenus distulit, Novitios ibi recipiendi benigne concedet, & locum ad Professos pietate & litteris instituendos usque ad Sacerdotium, vel alias, juxta antiquas & laudabiles cujusque Ordinis consuetudines, in iisdemque Conventibus, non autem in aliis, nisi fuerint ejusdem Observantiæ, destinabit. Quæ quidem omnia, quo facilius, efficacius & durabilius ad praxim deduci valeant, eadem Sacra Congregatio Sanctitatis Sux auctoritate committit, & in virtute Sanctæ Obedientiæ præcipit præfatis Superioribus, ad quos pertinet, ut in supradictis Conventibus non collocent, nisi Religiosos graves, devotos, exemplares, Regularis Observantiæ & puritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim ac mortificationi, sine quibus non potest Religiosa vita consistere, addictos, quique consentiant exacte servare vitam communem, atque inde amoveant eos omnes, qui tam Sanctæ Ordinationi contradicere, seu verbis, aut factis, quoquo modo se se opponere audeant...) *Præcipit etiam eadem Sacra Congregatio Superioribus* (,, ut memoratis Conventibus præfici omnino curent Viros non solum disciplinæ zelo, sed etiam charitate & morum suavitate præditos, compatibles, fraternitatis amatores, misericordes, quorum regimini libenter alii se submittant. Studeant vero præcipue, ut ea omnia, quæ tam ad victum & vestitum, quam ad reliquas vitæ necessitates pertinent, singulis Religiosis prompte subministrantur, ac præsertim ægritudinis tempore nihil alicui desit, quod ad sanitatem recuperandam pertineat...) Postremo, ne Regularis Disciplina, dum in Conventibus jam erectis statuitur, relaxetur in erigendis, eadem Sacra Congregatio, Sanctissimo Pontifice Innocentio XII. approbante, statuit atque decernit, *nulla in posterum Monasteria, Collegia, Domos, Conventus, aut alia Religiosorum loca fundari, erigi, aut quovis modo institui debere, nisi sub expressa obligatione exactæ vitæ communis ab omnibus Religiosis ibi commorantibus perpe-*

tuo.

tuo & inviolate servandæ, ac propterea nullas deinceps admittendas hujusmodi fundationes, nisi, præter alia ad id requisita, prius legitime constiterit, adesse annuos redditus, vel certam eleemosynarum spem, quibus duodecim saltem Religiosi in exacta vita communi commode valeant sustentari. Hoc Sacræ Congregationis, a Sanctissimo Pontifice Innocentio XII. super Disciplina Regulari specialiter deputatæ, saluberrimum Decretum extat integrum in *Collectione Bullarum, Constitutionum, Brevium, & Ordinationum Innocentii XII.* quæ Romæ Typis Cameræ Apostolicæ edita est anno 1697. O utinam! omnes Disciplina Monasticæ, seu Regularis, cultores ad hanc vivendi normam mores suos exigere satagerent, primævæ suorum Ordinum Regulæ observantiam restaurarent, leque ad vincendas omnes difficultates, quæ ab hac cœlesti ineunda via timidos deterrere possunt, vicissim adhortarentur ea præclara Sententia, quam *Lactantius* libri VI. *Institutionum Divinarum* cap. IV. tradit, hisce elegantissimis verbis expressam: *Via illa cœlestis, inquit, difficilis & clivosa proposita est, vel spinis horrentibus aspera, vel saxis extantibus impedita, ut cum summo labore ac pedum tritu, cumque magna cadendi sollicitudine sit cuique gradiendum. In hac (seu via) posuit, Deus, justitiam, temperantiam, patientiam, fidem, castitatem, abstinenciam, concordiam, scientiam, veritatem, sapientiam, ceterasque virtutes, sed simul cum his paupertatem, ignominiam, laborem, dolorem, amaritudines omnes... justus ergo, quoniam durum asperumque iter ingressus est, contemptui, derisui, odio sit, necesse est. Omnes enim, quos cupiditas aut voluptas precipites trahit, invident ei, qui virtutem capere potuit, & inique ferunt id habere aliquem, quod ipsi non habent. Erit itaque pauper, humilis, ignobilis, subiectus injuriæ, & tamen omnia, quæ amara sunt, perferens: Et si patientiam jugem ad summum illum gradum finemque perduxerit, dabitur ei corona virtutis, & a Deo, pro laboribus, quos in vita propter justitiam pertulit, immortalitate donabitur.*

D. Quod olim Apostolo *Paulo* (sicut nuperrime cap. 27. vers. 28. Actuum Apostolorum legebam) causam suam contra Judæos, acerrimos ejus insectatores, peroranti, respondit Rex *Agrippa*: *In modico, Paule, suades me Christianum fieri, idem tibi, de perfectione & sanctitate Monasticæ Vitæ, seu Regularis Disciplina differenti, lubenti animo dicam: Parum abest, quin mihi suadeas, ut nuncium Mundo remittam, & arctiorem Disciplinam Regularem amplectar. Verrum, ut istud, quod mox animum meum incescit, desiderium suscipiendæ cucullæ, majus possit suscipere incrementum, percesse, quæso, Viros illos illustres, qui Sæculo XVII. ardentissimo zelo incensi, primævum Monasticæ Vitæ, seu Regularis Disciplina nitorem revocarunt.*

M. Opto sane, charissime Discipule (ut verbis utar ejusdem Apostoli *Pauli*, Regi *Agrippæ* respondentis) Opto, inquam, apud Deum, & in modico, & in magno, non tantum te, sed etiam omnes, qui audiunt, bodie fieri tales, qualis ego sum &c. Nec dubito, quin sanctum illud propositum, quod, divina afflante gratia, animum tuum subiit Regularem vitam profitendi, magis inardescat, & altiores radices agat in corde tuo, postquam in medium produxero celebres Viros, & immortalæ memoria dignos, qui Patrum suorum zelum incredibili fervore æmulantes, & nulli labori, nullis vigiliis, nullis respectibus humanis parcentes, Monasticam, seu Regularem disciplinam, multis in Cænobiis Sæc. XVII. restituerunt, eamque sanctissimis legibus munerunt. In primis, inter Observantiæ Regularis Sæculi XVII. Restitutores jure optimo recenferi debent duo Familæ Dominicanæ Alumni, natione Galli, *P. Sebastianus Michaelis*, & *P. Antonius Cuveus*, quorum primus eximia pietate præditus, plures in Galliis Ordinis Prædicatorum Conventus reformavit; Alter vero novam in Gallo-Provincia, annuente Magistro Generali Ordinis Prædicatorum, instituit Congregationem sub nomine *Sanctissimi Sacramenti*, in qua Religiosi Dominici Constitutiones Ordinis ad stricto's juris apices observant, sum-

summæ paupertati addicti, annuis redditibus etiam in communicarent, in Missionibus jugiter insistant, Oppida pedibus peragant, verbo Dei reficiunt, exemplis permovent, Confessiones excipiunt, parvulos Doctrina Christiana imbuunt, & post exantlatos Apostolicæ vitæ labores, sæpe sunt pane & aqua cruda contenti, ad novos labores semper vegeti, semper alacres, nunquam fessi, vultu hilares, in oratione continui, in austerâ vivendi ratione sibi perpetuo constantes. Ad restaurandam itidem Ordinis *Sanctissime Trinitatis Redemptionis Captivorum* primævæ Regulæ observantiam plurimum in Gallia laboravit Venerabilis Pater ejusdem Ordinis *Hieronymus a Sanctissimo Sacramento*, qui Romam missus, Diploma obtinuit a *Clemente VIII.* ut in Gallia reformatam Congregationem erigeret, eique facultatem concessit *Paulus V.* ut duas ejusdem Ordinis Provincias Franciæ jurisdictioni unius Vicarii Generalis subiceret. Tandem a *Gregorio XV.* Litteras Apostolicas, & ab *Urbano VIII.* an. 1629. Breve accepit erectionis & confirmationi Gallicanæ Congregationis *Discalceatæ Ordinis Sanctissime Trinitatis Redemptionis Captivorum*, eamque primum Romæ instituit in Conventu *S. Dionysii*, cujus ipse in Monte Exquilino fundamenta jecit, & in quo pie obiit die 30. mensis Januarii anni 1637. Hæc Gallicana Ordinis *Sanctissime Trinitatis Redemptionis Captivorum* *Discalceata* Congregatio per hoc præsertim distinguitur ab altera ejusdem Ordinis *Discalceata* Congregatione quæ viget in Hispania, quod Religiosi Gallicanæ Congregationis *Discalceatæ Vestes* deferant omnino albas, sicut in prima hujus Ordinis *Redemptionis Captivorum* erectione statutum fuerat, quem antiquum habitus Ordinis colorem immutarunt Hispanæ Congregationis *Discalceatæ prædicti Ordinis Sanctissime Trinitatis Redemptionis Captivorum* Religiosi: Verum, inter Congregationes, in quibus Sæculo XVII. reffloruit Monastica, seu Regularis Disciplina, principem locum tenere debet Benedictina *S. Mauri* Congregatio, quæ ad petitionem Christianissimi Regis *Ludovici XIII.* in Galliis sub Pontificatu *Gregorii XV.*

anno 1621. erecta fuit, & confirmata ab *Urbano VIII.* anno 1627. Hæc, inquam, Congregatio præ ceteris aliis, quæ Sæculo XVII. originem habuerunt, commendari debet, quia pietate, eruditione & laboribus, Reipublicæ Christianæ utilissimis, eo Sæculo maxime floruit, & universam etiamnum Ecclesiam illustrat. Hujus celeberrimæ Congregationis pietatem non longa dies, inimica rebus optime constitutis, immittit, non ipsa rerum humanarum fatalis conditio, ut non sint admodum diuturnæ, labefactavit; non varietas temporum ejusdisciplinæ rigorem laxavit, sed potius in avita Ordinis *S. Benedicti* severitate Disciplina, & in iisdem Institutis adhuc inhæret acriter, ab iis ne latum quidem unguem discedit, in iisdem diurnis ac nocturnis precibus jugiter insistit, easque non sine suavissimo sensu pietatis, ac sanctissimarum Cæremoniarum apparatu ac veneratione celebrat laudatissima illa Congregatio, in cujus Monasteriis, veræ pietatis Sanctuariis, mirantur omnes Templorum nitorem, Divinæ rei faciendæ curam, Monachorum mores, cultum, numerum, modestiam, gravitatem, sanctimoniam, eorumque Conventus ad sartam rectam conservandam Monasticam Disciplinam frequentes. De eruditione vero, & Litterariis Operibus, quibus clarissimæ hujus Benedictinæ *S. Mauri* Congregationis Monachi indefesso studio incumbunt, hoc unum duntaxat dicam, videlicet ex Illustrissima illa Congregatione, quæ est instar *Civitatis illius in Monte posite*, innumeros prodire eruditos Monachos, quorum Operibus antiquitas, cum Sacra, tum Ecclesiastica & prophana fuit illustrata, Ecclesia adversus hæreticorum insultus strenue propugnata, & invictis propugnaculis munita, Sanctorum Patrum doctrina egregie vindicata, asserta ac explanata, pristinus bonis artibus & disciplinis restitutus splendor, totique Reipublicæ Litterariæ, ex qua modo in omnes terrarum tractus, quasi plenis portis, Christianorum Heroum agmina funduntur, conciliatum immortale decus & ornamentum.

D. Percensuistine omnes Congregationes

tionēs, quæ ad Monasticam, seu Regularem restaurandam Disciplinam Sæculo decimo septimo fuerunt institutæ?

M. Novæ, & strictioris Monasticæ Disciplinæ Ordinis Cisterciensis, Congregationi initium in Galliis Sæculo XVII. dedit *Armandus Jo: Butillierius Ranceus*, Abbas Monasterii *B. Mariæ Domus Dei de la Trappa*, Ord. Cisterciensis ex nobilissima Prolapia Parisiis die xx. mensis Januarii an. 1627. natus *Butillierius Ranceus*, ac politioribus litteris linguæ Græcæ notitia, necnon Philosophicis & Theologicis excultus Disciplinis, in Ordinem Doctorum Sacræ Facultatis Parisiensis fuit cooptatus. Sacerdotio inauguratus, & pingui Beneficiorum Ecclesiasticorum proventu locupletatus, a recta salutis via deflexit, licentioris vitæ quæsitivis oblectamenta, & Mundi procel-
lis se commisit, ex quibus tamen, singu-
lari Dei gratia, quæ ut inquit Augusti-
nus, *inclinandorum cordium omnipotentissi-
mam habet potestatem*, ad pœnitentiam a
Deo vocatus, feliciter emerfit, viamque
salutis ingressus, rebus fluxis ac pro-
pediem perituris nuncium remittere, to-
tumque sese Deo consecrare statuit.
Hoc Propositum, quod alte animo hæ-
rebat, quo facilius ad optatum exitum
perducere posset, duabus Abbatibus, & to-
tidemque Prioratibus, quibus jure *Com-
mendæ* præerat, se ultro abdicavit, &
unam tantum Abbatiam Monasterii *B.
Mariæ Domus Dei de Trappa*, Ordinis Ci-
sterciensis, quam, ut Abbas Commenda-
tarius, possidebat, sibi servavit, suumque
amplissimum trecentarum millies libra-
rum Patrimonium Parisiensi Xenodo-
chio Pauperum dono dedit. Sic ab omni
curatione & administratione proventuum
cum Ecclesiasticorum, tum Sæcularium
liber *Butillierius Ranceus*, abjecta omni
cunctatione, Religiosæ vitæ tyrocinium
posuit in Monasterio *B. Mariæ de Perseña*
strictioris Observantiæ Monasticæ Disci-
plinæ, Ordinis Cisterciensis, atque in
eo probationis suæ stadium inivit die xiii.
mensis Junii an. MDCLXIII. Eo emen-
so probationis anno cum summo spiritus
servore, & incredibili severioris Disci-
plinæ Monasticæ studio, ad reforman-
dum Monasterium *B. Mariæ Domus Dei de*

Trappa, cujus ex Abbate Commenda-
tario evasit Abbas Regularis, sese ac-
cinxit. Longum esset hic recensere mo-
lestias, quas in hoc perficiendo Reforma-
tionis negotio devorare coactus fuit reli-
giosissimus Abbas, qui tandem, placide
toleratis animorum Monachorum æstibus,
querulis vocibus ac diris, quas, ferendæ
rigidioris disciplinæ impatientes, ei sæ-
pius imprecabantur, eos coercuit, & ad
rigidissimum vivendi genus, juxta pri-
mævos Ordinis Cisterciensium Usus, Ver-
bo & exemplo induxit. A novis & pe-
regrinis doctrinis semper adhorruit, præ-
sertim ab infestis laxiorum Caluistiarum
opinionibus confixis a Summis Pontifi-
cibus, in quas jure optimo invehitur
in Epistola, quam scripsit, quamque
integram in ejus vita, Gallicè scripta,
refert *Jacobus Marfolier*. Ad instituen-
dos Monachos circa Monasticæ vitæ of-
ficia, librum Gallicè edidit *de Sanctis
Monasticæ Vitæ Officiis*, eleganti, nitido,
& nobili stylo conscriptum, atque recon-
ditam Monasticæ Disciplinæ notitiam
continentem. Sed cum solam Sacrorum,
vel Asceticorum librorum lectionem Mo-
nachis permitti debere, eisque ad ceteras
Artes, Scientias, & Disciplinas per-
discendas, vel ad lecturandas ceterorum
Scriptorum lucubrationes aditum præclu-
dendum esse, sanxisset clarissimus ille
Abbas, Litterariam Concertationem
de Studiis Monasticis habuit cum *Joan-
ne Mabillonio*, doctissimo Monacho Be-
nedictino Congregationis *S. Mauri*, in qua
tamen raram, his præsertim temporibus,
in scribendo moderationem ambo tenuerunt,
& ne qua vel levissima recti in
corde odii suspicio in eorum animis obo-
riri posset, *Mabillonius* ultro adiit reli-
giosissimum Abbatem, habiturus ei ho-
norem, suæque obsequia exhibiturus.
Quod sane Abbati tam gratum fuit
quam quod maxime, palamque ambo, ul-
tro citroque datis sinceræ observantiæ ac
venerationis significationibus, demonstra-
runt, veterem amicitiam, hac littera-
ria disceptatione ne vel minimum qui-
dem retrixisse. Monasterio Trappensi
per plures annos præfuit Abbas *Butillierius
Ranceus*, omniaque boni & omnibus nu-
meris absolvi pastoris munia ardenti zelo
cum

cum eximia pietate conjuncto obivit . Tempus, vigilias, prudentiam, aliaque præclara ornamenta, quæ a Deo acceperat, ad salutem Fratrum impertiens, omnibus omnia fiebat, ut omnes Christo lucrificeret. Corripiebat inquietos, consolabatur pusillanimes, suscipiebat infirmos, patiens erat ad omnes, totusque in id incumberebat, ut Monachi, quorum curam ei Deus crediderat, aureos Patrum suorum *Benedicti* & *Bernardi* mores & vitam exprimerent. Hinc volitante ubique fama & omnium gentium commendatione floruit, magnoque in pretio habitus est a Regibus ac Principibus, præsertim Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* *Jacobo II.* Magnæ Britanniæ Rege, & *Cosmo III.* Magno Etruriæ Duce, apud quos jure optimo audiebat primigenii spiritus Ordinis Cisterciensis restitutor, & pristinorum Usuum perpetuus ac indefessus cultor. Tot virtutibus clarus, & non minus doctrina, quam pietate toto orbe celebris Abbas *Butillierius Ranceus*, pie, ut vixerat, obiit, & ad Deum migravit die XXVI. mensis Octobris anni MDCC. Si plura de præstantissimi illius Abbatis, cujus memoria in benedictione est, doctrina, vita, & moribus scire desideres, leges ejus vitam Gallice eleganti stylo descriptam a *Jacobo Marfollier*, & librum quem nuperime, seu an. 1718. in lucem edidit R. P. *F. Malachias D' Inguibert*, insignis Monasterii Sanctorum *Joannis & Pauli* Casarmarii Strictioris Observantiæ Monachus Cisterciensis, cuique hunc præfixit titulum: *Genuinus Character Reverendi admodum in Christo Patris D. Armandi Joannis Butillieri Rancei, Abbatis Monasterii B. Mariæ Domus Dei de Trappa.*

D. Quinam sunt veteres illi Ordinis Cisterciensis Usus, quorum pene antiquatam Observantiam in Monasterio *B. Mariæ Domus Dei de Trappa* revocavit ac restauravit vigilantissimus ille Abbas *Armandus Butillierius Ranceus*, cujus nomen ac laudes celebrat fama longatque diffusa?

M. Veteres Cisterciensis Ordinis Usus sunt illi, quos *S. Benedictus* in sua Regula præscripsit, & quos *S. Bernardus* Monachis Cisterciensibus adamussim ob-

servandos proposuit. Hos itaque Veteres Cisterciensis Ordinis Usus Abbas *Butillierius Ranceus* in integrum restituit in Monasterio Trappensi, quod in Galliis positum est in ima Diocesis Sagienis Valle solitaria, quam densus & vastus saltus tegit, & varias in partes plurima immania stagna dividunt. Eisdem veteres Cisterciensis Ordinis Usus, quos in Monasterio Trappensi revocavit jam laudatus Abbas, Monachi strictioris Observantiæ Ordinis Cisterciensis, qui rigidissimum illius Abbatis vivendi genus amplexi, ejus vestigia sectantur, tanto cum fervore etiamnum ad minimos usque apices retinent ac observant, ut de hoc religiosissimo Abbate *Butillierio Ranceo*, jam e vivis sublato, sed in filiis suis redivivo, vere id dici possit quod *S. Ambrosius* ait de *Theodosio Magno* Imperatore in Oratione de illius obitu, ubi hæc habet: *Ergo tantus Imperator recessit a nobis, sed non totus recessit; reliquit enim nobis liberos, in quibus cum debemus agnoscere, & in quibus cum & cernimus & tenemus.* Et sane, si quis Monachorum Cisterciensium strictioris Observantiæ Disciplinæ, qui Abbatem *Butillierium Ranceum* Patrem, ac Ducem Monasticæ Discipline tam in Gallia, quam in Italia se habere gloriantur, vitam, moremque inspiciat, si subodoretur suavissimum odorem virtutum omnium, quibus inculta horridaque eremus, quam incolunt, suffunditur; ultro fatebitur, in his Monachis, velut in suis genuinis filiis, reviviscere *Butillierium Ranceum*, vivamque illius Abbatis, omni laude superioris, imaginem in eorum vultu, ore, habitu, totiusque vitæ ratione adhuc expressam mirum in modum relucere. At enim ut pauca, ne longior sim, de illius Sanctissimi Instituti Legibus & Usibus attingam, abstinent illi Monachi, severioris Disciplinæ Ordinis Cisterciensis, vulgo a primo illorum in Galliis Monasterio dicti *della Trappa*, abstinent, inquam, semper a carnibus, ovis, & piscibus, præterquam dum morbo laborant. Oleo & Butyro in Refectorio non utuntur, solis herbis, leguminibus, & radicibus, lacte aliquando conditis, contenti. Juge silentium observant, nec ullam

vocem emittunt, nisi ad Dei noctu diu-
que celebrandas laudes, vel ad pia exem-
pla aliis præbenda, aut ad mutuas cul-
pas summa charitate in Capitulo co-
ram Abbate emendandas. Calceati ince-
dunt, & Cuculla utuntur alba, circa
lumbos coriaceo cingulo præcineta, et-
iam nocte. Suprapaleas induti dormiunt,
deposito tantum amplo Capucio, huic se-
re simili quod Monachi Fulienses ferunt.
Cucullam albam duntaxat exuunt, dum
singulis diebus per aliquot horarum spa-
tium culturæ horti dant operam, nisi
dies Festus impediatur, vel in Culinæ ope-
ribus, aliove quovis labore, ad eorum
vitam sustentandam necessario, occupen-
tur. Cupiditati mortui; perpetua ma-
ceratione carnem affligunt jeuniis, quæ
præsertim a Festo Exaltationis S. Crucis,
hoc est, a die XIV. mensis Septembris
usque ad Pascha, exceptis diebus Domi-
nicis, & die Natali Christi Domini,
perquam accurate observant. Eorum
Templa superfluis plane spoliantur or-
namentis, nec auro, nec argento sul-
gent, sed priscam redolent paupertatem,
& Ministrorum pietate, modestia, ar-
dentique in Deum charitate potissimum
ornantur. Exoculatam obedientiam Ab-
bati sine mora exhibent, totique ab il-
lius nutu & imperio pendentes, quo-
cumque ducuntur, sine contradictione
eunt, & quodcumque eis imponitur onus
absque ulla relictatione ferunt. Nusquam
apud eos audiuntur lites, nusquam con-
tentio; sed altissima regnat pax, ac
continuo viget Immensa charitas, ju-
cunda mentis tranquillitas, unitas, con-
cordia, atque a Mundi tumultuum stre-
pitu mira libertas. Propediem morituri
in terram in cilicio & cinere deponun-
tur, ibique Sacro Extremæ Unctionis
oleo delibuti, instar victimæ holocausti
super Altare positæ, consummato sa-
crificio, placide in Domino moriuntur.
Hi sunt Veteres Ordinis Cisterciensium
Usus, quos a Religiosissimo Abbate
Joanne Armando Butillierio in Mona-
sterio B. Mariæ Domus Dei de Trappa re-
stitutos observant strictioris Disciplina
Monachi Cistercienses, qui sub egregii il-
lius Reformatoris Vexillo militare glo-
riantur. Quo fit, ut de illis Monachis Ci-

sterciensibus, vulgo dictis *della Trappa*;
id jure optimo dicere possim, quod olim
Venerabilis Petrus, Abbas Cluniacen-
sis, in Epistola XVI. in laudem antiquo-
rum Monachorum Cisterciensium scripsit:
Sicut Esdras legem, & Machabæi ruinas
templi, sic illi (seu Monachi Cisterciens-
ses) Monastici Ordinis detrimenta, ac Mo-
nasteriorum, morumque ruinas repararunt;
ac delicatis magis, quam necessariis, con-
descensionibus explofis, ad antiqui & pri-
mi fervoris morem, suorum temporum te-
porem revocarunt. Plura, circa horumce
Monachorum strictioris Observantiæ, Or-
dinis Cisterciensis, Leges, Usus ac Con-
stitutiones, videsis in libro, quem Re-
verendissimus Abbas Monasterii *Boni So-*
latii, vir doctrina & pietate conspicu-
us, & quem ipse patris loco colo ac vene-
ror, an. MDCCXVIII. Florentiæ in lu-
cem edidit, cuique hunc inscripsit titu-
lum: *Breve Ragguaglio delle Costituzione*
delle Badie della Trappa, di Buonisolazo,
e di Casamari della stretta Osservanza del-
l'Ordine Cisterciense. Qui titulus sic latine
redditur: *Compendiosa Relatio Constitutio-*
num, quæ observantur in Abbatibus B. Ma-
riæ Domus Dei de Trappa, Boni Solatii, &
Casemarii, strictioris Observantiæ, Ordi-
nis Cisterciensis. Auctor etiam tibi sum,
ut interdum legas Vitas Monachorum,
qui in Monasterio B. Mariæ Domus Dei de
Trappa, post expiatam diuturnam & la-
boriosa pœnitentia flagitiolam vitam;
quam duxerant in Sæculo, sancte obie-
runt. Horumce Monachorum Vitas Gal-
lice descriptas, paucis abhinc annis Ita-
lico Idiomate donavit pius juxta ac do-
ctus Abbatix Boni Solatii Monachus, eas-
que Florentiæ an. MDCCXV. vulgavit
eo præfixo titulo: *I Prodigj della Grazia*
espressi nella Conversione di alcuni grandi
peccatori, morti da veri Penitenti nel Mo-
nastero della Trappa, della stretta Osser-
vanza Cisterciense: idest: Prodigia Divine
Gratiæ, quæ sese produnt in conversione ali-
quot projectæ conscientia peccatorum, qui
ut veri Penitentes, in Monasterio B. Ma-
riæ Domus Dei de Trappa strictioris Obser-
vantiæ Ordinis Cisterciensis mortui sunt.
Vere ejusmodi Peccatorum sinceræ ac
constantes conversiones, in perferendo la-
boriosæ pœnitentiæ rigore perseverantia, ac

tandem pretiosa mors appellari debent *Prodigia Gratiae*, quæ suapte vi & efficacia facit, ut inquit *S. Augustinus*, ex nolentibus volentes, ex dissentientibus consentientes, ex injustis justos, ex peccatoribus poenitentes, atque in accepta justitia, perseverantes reddit, inserta cordi suavitate ac delectatione.

D. Magno errore, in quo versabar, me profecto levasti. Existimabam quippe, vanis quorundam sermonibus delusus, antiquos Monachos Cistercienses nunquam professos fuisse illos Usus, seu austerum istud strictioris Observantiae Disciplinae genus, quod nunc Cistercienses Monachi, dicti *de la Trappa*, amplexi sunt; indeque eorum institutum, quasi novitatem redoleret, ac inusitatum plane induceret breviandæ viræ modum, improbare haud verebar. At ab eo errore modo penitus liber, scire velim, an verum sit id, quod dictitant nonnulli, videlicet istud Monachorum, qui vulgo *de la Trappa* nuncupantur, Institutum nec a Sede Apostolica confirmatum, nec ab Abbatibus Generalibus Ordinis Cisterciensis fuisse unquam approbatum?

M. Institutum Monachorum, qui *de la Trappa* communiter appellantur, a Sede Apostolica confirmatum, & ab Abbatibus Generalibus Ordinis Cisterciensis approbatum fuisse multis momentis demonstratur. Primo, quia, Religiosissimus Abbas *Buttilierius Rancus*, dum flexam & exoletam Monasticam Disciplinam in Monasterio Trappensi in reſtum revocavit, non novos condidit Usus, sed, sicut jam observavimus, primævum Ordinis Cisterciensis nitorem, veteres Usus, ac potissima antiquorum Cisterciensium Monasticæ Disciplinæ Exercitia induxit in suum Monasterium, in quo, conditione rerum humanarum semper in præceps ruentium, hæc jam pridem obsoleverant, pravique inoleverant Usus, quibus primariam *S. Benedicti* Regulam, & veteres Cisterciensium Monachorum Usus præponi debere jure optimo sanxit vigilantissimus ille Abbas. Cum igitur veteres Monachorum, cum Benedictinorum, tum Cisterciensium Usus a Summis Pontificibus fuisse confirma-

tot nemo inficias ire possit, palam est, Institutum quoque Monachorum Cisterciensium, qui vulgo *Trappenses* appellantur, quique a veteribus Monachorum Cisterciensium Usibus ne transverſum quidem unguem discedunt, a Sede Apostolica confirmatum censori debere. Præterea, hanc Reformationem Ordinis Cisterciensis, ab Abbate *Buttilierio Ranco* in Monasterium Trappense inductam & stabilitam impense laudavit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus in Brevis Apostolico, quod ad eundem Abbatem misit, quodque datum est die xi. mensis Augusti an. MDCLXXVIII. Quin & *Clementis Undecimus* Summus Pontifex, precibus Magni Etruriæ Ducis *Cosmi III.* annuere volens, aliquot e Gallia Monachos strictioris Observantiae Ordinis Cisterciensis, degentes in Monasterio Trappensi, in Etruriam adſcivit, eisque Monasterium *Boni Solatii*, Ordinis Cisterciensis, quod est prope & extra muros Civitatis Florentiæ, concessit Litteris Apostolicis, datis die 19. mensis Sept. an. 1705. Denique, idem Pontifex ad petitionem sui ex fratre germano Nepotis Card. *Albani*, a Monasterio Casamarii, Verulanensis Diœcesis, Ordinis Cisterciensis, amovit Abbatem & Monachos Provinciæ Romanæ Congregationis Italicæ Ord. Cisterciensis, & in idem Monasterium, cuius Abbas, seu perpetuus Commendatarius est laudatus Cardinalis *Albanus* introduxit Monachos strictioris Observantiae Ord. Cisterciensis *della Trappa* nuncupatos, ut liquet ex Litteris Apostolicis hujus Summi Pontificis *Clementis XI.* datis die VII. mensis Aprilis anni 1718. Ex his Pontificiis Diplomatis, quæ integra leguntur in libro, quem superius a Reverendissimo Abbate Monasterii *Boni Solatii* editum, paulo ante indicavi, aperte constat, hanc Monachorum Abbatæ *B. Mariæ Domus Dei de la Trappa*, Ordinis Cisterciensis, Reformationem, seu strictiorem Monasticæ Disciplinæ Observantiam, Summis Pontificibus acceptam, multumque probatam fuisse, cum eam non solum sartam rectam conservare, sed etiam propagare maxime in votis habuerint. Nec minus ad eam fovendam ac protegendam strictioris

Mona-

Monasticæ disciplinæ observantiam propensa fuit voluntas Generalium Abbatum Ordinis Cisterciensis, qui, ad obstruenda quorundam obrectatorum orationum iniqua, palam testati sunt, se nihil tam curæ ac cordi habere, quam ut strictiorem hanc Cisterciensis Ordinis Observantiam non modo protegerent, ac zelo charitatis complecterentur, verum etiam pro viribus diffunderent, ac latius propagarent. Reverendissimus P. *Nicolaus Larcher*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, Abbas Cistercii, & Universi Ordinis Cisterciensis Caput, ac Superior Generalis, publicum testimonium ea de re die IX. mensis Julii anni 1711. dedit his verbis conceptum: („ Strictiorem Ordinis nostri Observantiam, cœlesti irrigante Agricola, juxta primitivas Patrum nostrorum Institutiones, e Monasterio de Trappa, non sine ingenti gaudio, in Bono Solatio, & aliis pluribus Monasteriis transplantatam comperimus magnum accepisse incrementum ac peruberes virtutum omnium fructus mirum ubique sparsisse suavitatis odorem. *Ac paucis interjectis subdit:* Cunctis notum facimus, re mature perpensa, ex relatione proborum virorum nobis facta illud Disciplinæ Regularis genus, in prædictis de Trappa, Bono Solatio, & aliis ejusmodi Monasteriis practicum, nihil aliud esse quam sanctiores Exercitationes Regulæ D. Benedicti & Ordinis nostri Cisterciensis antiquis Usibus, ac Institutis, omnino conformes esse declaramus: Cumque fuerint hæc ab initio usque nunc a SS. Pontificibus semper confirmatæ, ita & illam Observantiam immerito novitatis, aut immoderationis esse suspectam prostitemur; eo vel maxime, quod feliciter regnans SS. Dominus Noster Clemens Papa XI. illius Alumnos singularibus in dies cumulare conatur favoribus, & gratiis, nec non aliis eam amplectendi licentiam benigne impertiri dignatur, in invidorum confusionem, debiliū stimulum, sortium ædificationem, & omnium æmulationem &c. „) Hocce publicum testimonium confirmavit, novumque ei robur addidit Reverendissimus P. *Edmundus Perrot*, Universi Cisterciensis Ordinis nunc Generalis Abbas. Ille quippe Præde-

Graves. Hist. Tom. VIII.

cessorum suorum Edictis in hærendo, Litteras die XVIII. Januarii an. 1716. dedit, in quibus decernit primo Monachos, apud quos in Monasteriis *de Trappa & Bono Solatio* viget strictioris Monasticæ Disciplinæ Observantia, veros esse Religiosos Ordinis Cisterciensis Professos, eosque ad restaurandam tuendamque Disciplinam regularem fuisse a Deo suscitatos. Secundo declarat, assiduas preces, asperitatem victus, arctam pauperiem, alique pœnitentiæ opera, quibus in prædictis *de Trappa & Bono Solatio* Monasteriis Deus in spiritu & veritate colitur, nihil aliud esse, quam accuratas D. *Benedicti*, & antiquorum Ordinis Cisterciensium Usuum exercitationes a Summis Pontificibus confirmatas, ac subinde prædictam Monasticæ Disciplinæ strictiorem Observantiam novitatis, insolentia, aut inconsiderationis suspicionem non mereri, sed potius dignam esse, quæ majoribus in dies Cœli cumulata benedictionibus ab omnibus Cisterciensis Ordinis Superioribus gratiis & favoribus excipiat. Hæc paulo fusius referre necessarium esse duxi, ut intelligeres, quantum Summis Pontificibus, & Abbatibus Generalibus Ordinis Cisterciensis omnibusque Viris piis probata sit hæc strictior Regularis Disciplinæ Observantia, in quibusdam Monasteriis ejusdem Ordinis instaurata, & quam graviter hallucinentur nonnulli, qui, ultra nasum suos non defigentes oculos, sibi perperam persuadent, Monachos, hujusce strictioris Disciplinæ Observantiæ cultores, & Eremitas incontinuis pœnitentiæ laboribus vitam trahere; cum tamen certo certius sit, illos, mira charitatis dulcedine perfusos innumeris tam internis quam externis abundare delitiis, quia vera & unica voluptas gaudium est puræ conscientia; lautissimæ epulæ sunt, studium Sanctarum Scripturarum; jucundissimæ cantilenæ, nocturna ac diuturna Psalmorum recitatio; summæ delitiæ, fructio veri. Hæc ubi semel degustarunt pii illi Solitarii, nihil tam pretiosum, nihil tam voluptarium mundus hic possidet, quicum velint permutare. Illis dulciores sunt suæ lacrymæ, quam impiis risus, cachinni jocique sui. Illis jucundiora sunt jejunia, & lautiores mensæ herbis

Q &

& leguminibus instructæ, quam diviti-
bus, qui cupiditati indulgent, delicatio-
rescibi, & sumptuosa convivia. *Da aman-
tem & sentit quod dico, da desiderantem, da
ferventem, da in ista solitudine peregrinan-
tem, atque sitientem, & fontem æternæ
patris suspirantem: da talem & scit quid
dicam.* Verba sunt Sancti Augustini Tract.
26. in Joannem. Viden, Charissime Di-
scipule, qua libertate, qua tranquillitate,
qua voluptate, qua spe in horrenti so-
litudine fruuntur pii Monachi immodica
licet confecti inedia, vigiliis prope per-
petuis macerati, & tantis pœnitentiæ
laboribus attriti, quorum cruce, ut loquar
cum Bernardo, mundus videt, unctio-
nes non videt. *O quoties, inquit Sanctus
Hieronymus, in Eremito constitutus, in va-
sta illa solitudine, quæ exusta Solis ardori-
bus horridum Monachis præstat habitacu-
lum, putavi me Romanis interesse delictis.
Et, ut mihi testis est Dominus, post multas
lacrymas, post Cælo oculos hærentes, non-
nunquam mihi videbar interesse agminibus
Angelorum, & latus gaudensque cantabam:
Post te in odorem unguentorum tuorum cur-
remus.* O fortunatam igitur incolarum
Eremitæ sortem, quorum pauperie nihil lo-
cupletius, servitute nihil liberius, labore
nihil quietius, inedia satior, angustię
spatiolissimæ, mærorum jucundissimus, ama-
ritudo perquam suavis, vigiliæ somno
quovis gratiores, vita felix, mors feli-
cior, quam vita consequitur felicissima.

D. Certe nunc intelligo, non in Ur-
bium, hominumque frequentia, non in
negotioso fori strepitu, non in aulae tu-
multu fastidioso, veram illam, cujus
amore teneor, inveniri posse felicitatem,
quæ potius celebritates odit, mundanos
homines fugit, avias solitudines perse-
quitur, locos inaccessos incolit, & ur-
banis negotiis procul, suam potissimum
in eremo inter saxorum asperitates &
impendentium montium altitudines se-
dem fixisse videtur. Horum igitur felicis-
simæ Monachorum sorti invideo, ac de-
inceps fugiam consortia illorum homi-
num, qui omnem felicitatem ventris vo-
luptate mercentes, ægre adduci possunt,
ut credant, labores, in quibus Mona-
chorum vita versatur, non modo mo-
lestos ac tristes non esse, sed hilares

etiam ac jucundos. Verum, de Mona-
stica & Regulari Disciplina Sæculi de-
cimi septimi satis hætenus differuimus.
Nunc vehementissime optarem, ut sub
finem nostri Colloquii aliquas Leges,
seu Regulas præscriberes, quibus in de-
lectu opinionum, quæ mores attinent,
certo ac tuto adhærere possem. Probe
quippe novi, complures Propositiones
ad morum Doctrinam spectantes, Sæcu-
lo XVII. a Summis Pontificibus fuisse
proscriptas, & bene multas etiamnum
circumferri in Disciplina morum opinio-
nes, in quibus deligendis, ut citra of-
fensionem procedatur perbelle, eum alia
multa cavenda sunt diligenter, tum vel
in primis vitandi occurrunt scopuli qui-
dam duo, ad quos appellari solere ferme,
tu ipse in superioribus nostris Colloquiis
jam sedulo observasti: nimiam laxita-
tem dico & intempestivam severitatem;
inter quæ duo tam facilis est lap-
sus, tam proclivis offensio, ut plerum-
que incidunt in Scyllam, qui volunt
vitare Charybdim. Hinc primum in se-
ligendis opinionibus quæ ad morum Di-
sciplinam attinent præcavenda est nimia
laxitas, seu vaga & effrænis opinandi li-
centia quæ innumeras sicut in Colloquio
tertio ostendisti, peperit morum cor-
ruptelas, cunctisque hominis Christiani of-
ficiis inflectendis & corrumpendis lati-
ssimam januam referavit. Hinc etiam pa-
ri studio declinanda est imperiosa severi-
tas, quæ nimio adhibito rigore, pecca-
tores a tribunali pœnitentiæ arcet, eos-
que tantum non adigit in desperationem
sue salutis. Ne igitur in duo illa extre-
ma vitia, quæ opiniones in Doctrina mo-
rum inficere solent, impingere valeam,
optarem, ut in præsentia quasdam mihi
præstitueres Regulas, quæ viam secu-
ram quasi digito præmonstrarent, in qua
deinceps ambulem, ad sinistram, vel dex-
teram nunquam declinando.

M. Antequam Regulas, ad præca-
vendas in Doctrina Morali laxiores opi-
niones, præscribam, necesse omnino
est, ut præcipuas radices detegam, ex
quibus pullularunt illæ corruptelæ mo-
rum, ac laxitates, quæ Sæculo XVII.
Ecclesiam infestarunt, & a Summis Ponti-
ficibus fuerunt proscriptæ. Harum autem
laxi-

laxitatum radices, quæ bene multæ sunt, ad duas præcipuas, brevitatis ergo, revocabo. Quarum prima petitur ex novo quodam & insolito docendi modo quorundam illius Sæculi molliorum Casuistarum, qui neglecto Sæpturæ Saceræ, & Sanctorum Patrum doctrinæ studio, plus rationi, in proponendis, vel dirimendis quæstionibus ad mores spectantibus, detulerunt, quam ei deferendum ac tribuendum esset. Hinc laxiores illi Casuistæ, ut passim videre est in eorum Operibus, novellas suas opiniones non fundabant in Sacra Scriptura, Traditione, Decretis Summorum Pontificum, Sacris Canonibus, & Sanctis Patribus, sed eas pluma & aranea tela levioribus rationibus ac conjecturis suffulciebant: Scripturæ Saceræ Oracula, Decreta Summorum Pontificum, Sanctorum Patrum Doctrinam, Sacrorum Canonum rigorem inflectebant pro arbitrio suo, emollebant, ad præscriptum rationis suæ accommodabant, mille adhibitis distinctionibus & exceptionibus limitabant, atque tanquam cereum nasum in omnem partem ducebant, trahebant, detorquebant. Quid igitur mirum, si illi moderni Casuistæ, relictis publicis Doctrinæ Moralis fontibus, præeuntem duntaxat sequentes humanam rationem, quæ sibi permissa, ut plurimum cæcutit, hallucinatur; & in turpissimos errores atque absurdissimas superstitiones prorumpit, sicut pater insipienti antiquorum Philosophorum libros, & varias gentium pro suo nutu Religiones sibi confingentium opiniones, seu potius deliramenta; quid inquam, mirum, si moderni illi Casuistæ, arundineo innixi baculo, in tot laxitates, seu corruptelas morum prolapsi sint? Altera Doctrinæ Moralis laxitatum radix non aliunde peti debet, quam ex nimia indulgentia quorundam Sæculi XVII. Casuistarum, qui Regula Lesbia utentes, Divinam Legem moribus applicarunt, cum, versa vice, mores ad Legem Dei componere ac exigere debuissent. Videntes siquidem recentes illi Casuistæ, vires hominis lapsi fractas, fauciatas, ac debiles esse, aliunde vero non admittentes gratiam se ipsa efficacem, quæ rumpit moras, difficultates suaviter

vincit, præbetque, ut sæpius ait S. *Augustinus*, vires efficacissimas ad operandum in actu secundo, coacti sunt legem, non gratiæ virtuti, sed virium hominis lapsi infirmitati attemperare, & officiorum nostrorum rationes non arctis Evangelii Sanctionibus, non potentissimæ & suavissimæ Dei gratiæ efficacia, quæ facit ut faciamus, sed naturæ corruptæ languore ac debilitate tanquam Regula Lesbia & obliqua, metiri. Hinc quotiescunque Calus conscientiæ resolvunt, non aliam resolutionum suarum rationem adhibent, quam infirmitatem humanam, dictitantes, vel Sacros Canones *de Vita & Moribus Clericorum* non amplius obligare, sed, ob nimium rigorem, cui ferendo par non erat infirmitas humana, esse jam penitus abrogatos, vel præcepta Dei non obligare cum tanto onere, alias grave nimis jugum imponderetur filiis Adam. Hinc collapsis per primigeniam Protoparentis labem naturæ humanæ viribus plus æquo indulgentes moderni illi Casuistæ, legem Dei emollierunt, spinas Pœnitentiæ sustulerunt, angustam Cœli viam benignis & laxioribus opinionibus dilatarunt, multaque, sed a Sæculis inaudita, ad vitam commodius agendam lenocinia adinvenerunt. E contra vero Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* Discipuli, suarum virium infirmitatis conscii, & omnipotentis Divinæ Gratiae tum per se efficaci, tum sufficientis firmitati subnixi, tenent se ad legem, non legem ad se detorquent, non eam emolliunt, nec sacrum pœnitentiæ rigorem enervant, sed incessanter petunt a Deo, a quo bona cuncta procedunt, ut infirmæ naturæ vires adaugeat, difficultates superet & omnipotentis gratiæ suæ virtute, qua attingit omnia fortiter, & disponit omnia suaviter, legem, quantumvis carni, seu naturæ corruptæ, duram spiritui reddat amabilem. Ubi enim aliquid *amatur, non laboratur, & si laboratur, labor ipse amatur*, inquit S. *Augustinus*. Detectis semel his laxitatum Moralis Doctrinæ radicibus præstat nunc securim ad radicem adhibere, & aliquas præfigere Regulas, quarum ope ejusmodi laxitates ac corruptelas morum facili negotio declinare possis. Imprimis, sata-

gere debes, ut Doctrinam Moralem haurias ex puris illius fontibus, seu ex firmis ac tutis Theologiæ fundamentis, præsertim ex Sacra Scriptura, ex doctrina Sanctorum Patrum, ex Decretis Summorum Pontificum, & Sacris Canonibus Conciliorum. Omnia, inquam, quæ Sacri Scriptores, Summi Pontifices, Concilia, & Sancti Patres de moribus scripserunt, tenuerunt, ac docuerunt, debes absque ulla dubitatione firmiter credere ac tenere, subindeque repudiare novellas istas, & toti retro antiquitati ignoras opiniones Casuistarum, in quorum Operibus rarissime Scriptura, Decreta Summorum Pontificum, & Conciliorum Canones citantur, ac vix, aut nunquam, veneranda *Augustini*, *Chrysostomi*, *Gregorii*, & aliorum Patrum nomina comparent, quasi nihil unquam de moribus scripserint, cum aliunde singuli pene versus nominibus recentiorum Casuistarum, locisque perstreant, & in illorum auctoritate, leviculis rationibus subnixæ, gravissima eorum Decreta, quæ velut de tripode pronuntiant, fundentur. Porro, credibile non est, has recentiorum Casuistarum opiniones, si essent vere & animarum salutis utiles, fuisse in Ecclesia Catholica per mille & septingentos annos penitus ignoratas, istudque adeo insignis, ut jactitant, utilitatis arcanum latuisse plane Sanctos Patres, & postremis hisce duntaxat temporibus, hoc etiam, Casuistis sæculi decimi septimi patuisse, quod sane nemo asserere potest, nisi Deo insignem injuriam, & Ecclesiæ Catholicæ, Sanctisque Patribus summam irroget contumeliam. Quapropter, quotiescumque videris, Sanctos Patres stare pro dogmate aliquo, jus Divinum, seu naturale, seu positivum spectante, modernos vero Casuistas stare ex adverso, debes absque ulla hæsitazione Patrum auctoritatem, doctrinamque præferre opinamenti illorum Casuistarum, quia regia via recesserunt, suamque doctrinam non ex puris Disciplinae Moralis fontibus, sed ex lacunis, in quibus plus est sordium, quam liquoris, hauserunt. Secundo, ut in sana Ecclesiæ Romanæ doctrina morum sanus ac integer permanere possis, oportet, antequam

te ad operationem accingas, ut abdicas omnia præjudicia, divinum implores auxilium, quo menti tuæ offusæ tenebræ depellantur, regulas observes Christianæ humilitatis, simplicitatis, modestiæ, ac prudentiæ, sed præsertim a Deo humiliter petas mentis castimoniam, cordis munditiam, & affectus puritatem, quia si te iniquitas non oneret, si non fascinet carnis, mundique delectatio, si non inclinet voluptas, si non graver cupiditatis pondus, si non deprimat bonorum temporalium amor, si non trahat superbia vitæ, omni proculdubio, intus lucente divina gratia, vitabis omnes laxitates & corruptelas morum, nec unquam sequeris opinionem minus probabilem, quæ favet libertati ac cupiditati, in conflictu probabilioris opinionis, quæ stat pro lege Dei. Tertio, si aliquando in delectu opinionum, quæ mores attrinent, dubius hæreas, & quid tibi facto opus sit, ignores, adire debes Viros pios ac eruditos, quos in doctrina Traditionis Patrum magis versatos, cœlesti lumine uberius perfusos, & divinatorum experientia ac spiritus prudentia plenius senseris informatos. Horum, inquam, Casuistarum, qui in doctrina sunt veraces, & viam Dei in veritate docent, discreto judicio, ac sententiæ par est acquiescere, & citra ullum salutis periculum obedire. Absit enim, ut nonnullos peccatores imitari velis, qui normas morum exquirentes pravis suis cupiditatibus utiliter congruentes, dum ab uno Casuista, quem amor veritatis, & purioris doctrinæ Moralis studium movet, id quod in votis habent, obtinere, seu potius extorquere haud possunt, ad alium benigniorem confugiunt, quo patrono & sponse quieti, & nullo conscientiae morsu perturbati legem Dei cum Maximis Mundi ita componere possint, ut placide sæculi moribus vivant, dignitatibus, divitiis, voluptatibus, commodis lenti & otiosi perfruantur. Ejusmodi peccatores, qui varios consulunt Casuistas, donec aliquem inveniant, qui ad libitum respondeat, simillimos esse dicam antiquis illis plurium Deorum cultoribus, qui ab uno Deo, quem sibi iratum, aut suis propensionibus minus consentaneum sentien-

tiebant, confestim ad alium Deum con-
fugiebant Votis suis favorem, quem
in Myriade illa falorum Deorum facile
inveniebant, ut videre est in hisce Ver-
sibus Poetæ Ovidii:

Sape premente Deo, fert Deus al-
ter opem.

*Juppiter in Trojam, pro Troja stabat
Apollo,*

*Æqua Venus Teucri, Pallas ini-
qua fuit.*

Denique, ut omnes laxitates ac corruptelas morum, quas Sæculi XVII. molliores Casuistæ invexerunt, facilius præcavere, & ex animo detestari valeas, sæpius in memoriam revocare debes Oraculum Christi Domini, docentis nos in Evangelio, duas tantum esse vias, unam arctam, quæ ducit ad Vitam, alteram latam, quæ ducit ad perditionem. Præter has duas vias, aliam tertiam admittere viam, quæ sit media, hoc est, nec nimium lata, nec multum angusta, ejusdem periculi esset, ac triplicem terminum distinguere, qui duplex tantum pro adultis post finem Mundi designatus est. Scriptum est enim Matthæi c. 25. quod alii ibunt in supplicium æternum, iusti autem in Vitam æternam. De tertia autem illa via, quam comminiscuntur Viri tepidi, dicitur c. 14. libri Proverborum: *Est via, quæ videtur homini iusta, novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Cum igitur duæ duntaxat sint viæ, arcta una, quæ ducit ad Vitam, altera lata & spatiosa, quæ ducit ad perditionem, diligenter attendere debes quam viam inire velis. Si tibi placeant laxitates & corruptelæ morum, si Deo & Mundo inservias; si legem Dei ad quasdam regulas morum, tuis commodis, & utilitatibus congruentes, inflectas, profecto arcta via, quæ ducit ad Vitam, non incedis, sed potius viam calcas latam, quæ ducit ad perditionem. Hujus latæ ac spatiosæ viæ (ut verbis utar Lactantii cap. 4. libri 6. Institutionum) *Species & figura sic est composita in aspectus, ut plana & patens, & omni genere florum atque fructuum delectabilis esse videatur. In ea enim posuit Deus omnia, quæ pro bonis habentur in terra, opu-*

6. 5. 1971

sententiam dico, honorem, quietem, voluptatem, illecebras omnes; sed cum his pariter injustitiam, crudelitatem, superbiam, perfidiam, libidinem, cupiditatem, discordiam, ignorantiam, mendacium, stultitiam, eeteraque vitia. Exitus autem hujus viæ talis est: cum ventum fuerit ad extremum, unde jam regredi non licet, cum omni sua pulchritudine tam subito præciditur, ut non ante quis fraudem prospicere possit, quam præcipitatus in altitudinem profundam cadat. Quisquis enim presentium bonorum specie captus, & in his consequendis ac fruendis occupatus, non præviderit ea, quæ post mortem secutura sunt, sequæ a Deo averterit; is vero ad inferos dejectus, in æternam damnabitur pœnam. Hanc latam viam, quæ ducit ad perditionem, non inibis, si mores tuos ad legem Dei componas, si a laxitatibus & corruptelis morum abhorreas, si conscientiam tuam non credas illis Casuistis, qui, ope cujusdam vagæ probabilitatis a Sede Apostolica proscriptæ, opiniones falsas, & æternæ Legi contrarias peccato liberant, usuris, simoniis, vindictis, calumniis, mendaciis, homicidiis colorem prætexunt, ac bonum dicunt malum, & malum bonum; Cum tamen bonum esse non possit, quod æterna lege damnatur, juxta hanc Tertulliani c. 20. libri De Spectaculis præclaram Sententiam: Erramus: nusquam & nunquam excusatur quod Deus damnat: Nusquam & nunquam licet, quod semper & ubique non licet. Hæc est veritatis integritas, & quæ ei debetur disciplina plenitudo & aqua itas timoris, & fides obsequii, non mutare sententiam; nec variare judicium. Non potest aliud esse, quod vere quidem est bonum seu malum, Omnia autem penes veritatem Dei fixa sunt: Ethnicis, quos penes nulla est veritatis plenitudo, quia nec Doctor veritatis Deus, malum ac bonum pro arbitrio ac libidine interpretantur; alibi bonum quod alibi malum, & alibi malum quod alibi bonum.

D. Valde mihi probantur illæ, quas præfixisti, regulæ ad præcavendas indutæ Sæculo XVII. laxitates & corruptelas morum, quæ ex nimia indulgentia & facilitate quorundam Casuistarum originem habuerunt, multorumque animos pervaserunt. Superest modo, ut

certam tutamque indices viam, quam tenere debeam, ne in Doctrina Morali in aliud extremum vitium impingam, videlicet in severiorem morum disciplinam, quam a quibusdam rigidioribus Sæculi XVII. Casuistis importatam non minus damnavit Catholica Ecclesia, quam molliorem, a laxioribus Casuistis in perniciem animarum excogitatam, morum doctrinam, Romani Pontifices, universa plaudente Ecclesia, Vaticanis fulminibus protriverunt.

M. Rigidiores in doctrina Morali opiniones, quæ jugum Christi plus æquo exasperant, perinde cavere debes, ac sententias laxiores, quæ corruptelas morum inducunt. Sicut enim illæ laxiores sententiæ, secundum Propheticum sermonem, *consumunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia, sub capite universæ ætatis ad capiendas animas*: ita immoderata severitas, seu rigidior Disciplina morum in causa est, cur peccatores propriæ infirmitatis conscii, & acerbiori pœnitentia, morumque Disciplinæ rigore perculsi, pedem referant, difficultatibus succumbant, animum despondeant, & curam salutis prorsus abjiciant, vel cum infelici proditore Juda in desperationem acti ad restim confugiant. Hinc, jure optimo Christus Dominus *Matthæi capite 23. vers. 4. Scribas & Phariseos his verbis redarguit: Alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere.* Ecclesia itidem, Christi Domini secuta exemplum, nimium rigorem, quem affectabant *Novatiani, Encratitæ, Eustathiani, & Luciferiani* improbavit, extatque in Decreto *Gratiani Part. II. Causa 26. Quæst. 7. Canon 12.* his verbis conceptus: *alligant autem onera gravia & importabilia, &c. Tales sunt Sacerdotes, etiam nunc, qui omnem justitiam populo mandant, & ipsi nec modicam servant: videlicet non in faciendo sint, sed ut dicendo appareant justi. Tales sunt, qui grave pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt, quia dicunt & non faciunt. Et sic dum pœna præsentis pœnitentiæ fugitur, contemnitur pœna peccati futura. Sicut enim si fascem super humeros adolescentis, quem non potest baju-*

lare posueris, necesse habet ut aut fascem rejiciat, aut sub pondere confringatur. Sic & homo, cui grave pondus pœnitentiæ imponis, aut pœnitentiam rejicit, aut suscipiens, dum sufferre non potest, scandalizatus amplius peccat. Denique *S. Ambrosius Sermone V, in Psal. CXVIII.* rigidioris Disciplinæ moralis Doctores his verbis perstringit: *Sunt etiam in nobis, qui timorem Dei habent, sed non secundum scientiam; statuantes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. Timor in eo est, quia videntur consulere disciplinæ, opus virtutis exigere; sed insectia in eo est, quia non compatiuntur naturæ, nec assuunt possibilitatem.* Hujusmodi Doctorum, qui plus justo austeri, morali, ac superciliosi præsentem Ecclesiæ Disciplinam contracta fronte, adductisque labiis damnant, atque rigidiores in doctrina morali opiniones obtrudunt, conforti atque, & unum instar omnium in Doctrina Morali sequere Ducem Angelicum Doctorem *S. Thomam Aquinatem*, qui, Duce Verbo Dei, vestigia Patrum secutus, a rigidioribus, perinde ac laxioribus in doctrina morali opinionibus semper abhorruit. Hinc, *Alexander VII. Pontifex Maximus* Patribus Ordinis Prædicatorum, Romæ in Comitibus Generalibus anno 1655. congregatis, declaravit, se vehementer optare, ut Theologia Moralis ex Operibus *S. Thomæ Aquinatis* concinnaretur, quo hæc morum & opinionum licentia, quæ in dies grassabatur, quasi cauterii unctione cohiberetur. Hujus propositi, quod animo Sanctissimi illius Pontificis alte insidebat, illiusque Declarationis factæ Patribus Dominicanis testis est locupletissimus, & omni exceptione major, doctissimus noster *Vincentius Baronius*, qui in eisdem Comitibus Generalibus aderat tanquam Definitor Provinciæ Tolosanæ, idque revera contigisse fidem publicam fecit in Epistola, quam ad Generalem Magistrum ejusdem Prædicatorum Ordinis directam præfixit libro nostri *Julii Mercuri*, cui titulus est: *Basis totius Moralis Theologiæ.* Præcipuum igitur in Disciplina Morali Ducem sequere Sanctum *Thomam Aquinatem*, de cujus doctrinæ generali approbatione veridice, & juxta ele-

gan-

ganter Cardinalis Palavicinus, Societatis Jesu, in Epistola nuncupatoria sui lib. 7. *De Virtute & Sacramento Pœnitentiæ*, quem, antequam ad Purpuram assumeretur, nostro P. Vincentio Preto, Sacræ Romanæ, ac Generalis Inquisitionis Commissario, quicum vetus illi intercedebat necessitudo, inscripsit; hæc habet singulari observatione digna: *Hoc mihi dolendum accidit, commentationes meas rude quid & impolitum esse pro ingenio tuo; sed tanquam tabulas afflabre pictas exornare studui illito auro, utique Ophirio, nempe ab illis venis eruto, unde tu quoque locupletatus; (Divi Thomæ Codices loquor) Vivi, quo non tam Ordo tuus, quam Christi Ecclesia, ipsumque humani generis nomen merito gloriatur. Sentio equidem in me tanti Scriptoris pretium, una cum aetate, sed longe supra ætatis incrementa crevisse.... Præclare mecum egit divina bonitas, quod me vocavit ad eam religiosam cohortem, quæ jubetur Angelici Doctoris Theologiam sequi: eam namque sequeretur, vel injussus, imo vix non sequeretur, vel prohibitus.... Jam vero, hæc postrema hujus anni Disputationes, quas & suggestu dictavi, & quarum tibi Summam dico, plus aliquanto quam superiores editæ a me, tibi Aquinatem tuam redolebunt, quo tantopere nunc delector, ut vix alium & scholasticis diu terram sine fastidio; non quod in ceteris multa non inveniam, ignota mihi, & oppido pulchra; sed alia plura, & longe pulchriora, me inventurum fuisse intelligo, si in lectione D. Thomæ tempus illud impendissem.... Id ex me sæpe audiunt, qui me audiunt: Quamvis tanta sit B. Thomæ & Sæctatorum frequentia, & laudatorum approbatio, utramque tamen adeo infra merita mihi videri, ut inde communem humanam perspicientia tenuitatem, vel aspernari cogar, vel misereri. Hæc, & alia id genus in laudem Doctrinæ S. Thomæ scribit nobilis ille Societatis Jesu alumnus Cardinalis Palavicinus, quæ te ad veram assequendam sapientiam, quasi ad motis stimulis, excitare debent. Sed, ut majorem utilitatis fructum ex lectione & studio Doctrinæ Moralis S. Th. percipere valeas, hic primus & unicus tibi sit scopus, hoc votum, hoc unum age, ut mueris, ut rapiaris, ut affleris, & transfor-*

meris in ea, quæ te docebit Angelicus noster Præceptor, in cujus doctrina tunc te profecisse intelliges, non si disputes acriter, sed si te senseris paulatim alterum fieri, minus elatum, minus iracundum, minus pecuniarum, aut voluptatum, aut vitæ cupidum, si quotidie vitiiis decedat aliquid, pietati aliquid accrescat. In disputando servanda sobrietates, summaque animi moderatio, ut collatio, non conflictatio videatur. Lectionem subinde interrumpat precatio, aut gratiarum actio, quarum altera divinam optem imploret, altera beneficium agnoscat, sicuti te senseris profecisse. Vidi ipse ac novi complures juvenes, qui, avorum & atavorum suorum imaginibus tumentes, sanctissimæ doctrinæ Moralis Christianæ præcepta, quasi eorum statui ac conditioni contraria essent, fastidiunt, & sensibilibus rerum præligiis occæcati, nobilitatem, honores, divitias, voluptates mundi, & reliqua blandientis fortunæ commoda inter præcipua bona reponunt. Quod si vero aliquos claris Majoribus prognatos videant, qui sola conscientia recti, neque honores, neque opes, nec alia arridentis fortunæ commoda desiderant, illos tanquam deliros, hypocritas, rerum imperitos & Melancholicos judicant. Sic, prohi dolor! castissimam Doctrinam Moralem Christi veneramur, sic exprimimus, ut nihil vecordius, nihil abjectius, nihil magis pudendum jam vulgo habeatur, quam verè ac toto pectore esse Christianum: quasi aut Christus frustra versatus sit in terra, aut alia sit nunc, quam olim, Christiana Moralis Doctrina, aut non ex æquo pertineat ad omnes. Ejusmodi juvenum consortia & colloquia velis remisque fuge, charissime Discipule; atque illorum errorem Democritico rifu prosequens, id quod res est reputa, unicam ac summam esse nobilitatem in Christo renatum esse, ejusque servorum numero accenseri. Hos tibi majores esse puta, quorum virtutes æmularis. Divitias mundi depone tanquam sarcinas, quibus onusti, nec possunt per arctam viam Christum nudum sequi, nec per ostium humile intrare in regnum Cœlorum. Purga oculos, purga aures, purga palatum, & incipiet

tibi dulcescere Christus, quo vere gustato, etiam si voluptatum mundi architecti, omnes suas illecebras in unum conferant, præ uno illo, in quo sunt omnia bona, nausea videbuntur. Denique, cum adhuc juvenis sis, etiam considerare debes, ne florem ætatis, nunquam redditurum, temere polluas, ne fluxis, moxque perituris voluntatibus perdas annos optimos, vereque aureos, qui & fugiunt perniciosissime & recurrunt nunquam; ne per inscitiam, & incogitantiam ætatis committas, quod te in omnem usque vitam mordeat, persequente scelerum conscientia, & amarissimis illis aculeis, quos fugiens voluptas in animis nostris relinquit. Ut autem hunc integritatis florem, qui adhuc nullis vitiorum malis oblitus in te viget, perpetuo illibatum conservare possis, fac ut semper præ oculis habeas auream Sententiam, quam tradit S. *Johannes Damascenus* in suis *Sacris Paralellis*, quæ extant in secundo ejus Operum Tomo ultimæ Editionis, quam Parisiis anno MCCXII. Doctissimus noster *Michael le Quien* adornavit, ubi hæc habet S. ille Doctor. *Opibus fletes; ob majores tuos præclare de te sentis, patria splendore, & corporis pulchritudine gloriaris, iisque honoribus, qui ab omnibus in te congeruntur? Attende tibi ipsi quoniam mortalis es, & in terram reverteris. Circumspice illos, qui ante te iisdem in splendoribus versati fuerunt. Ubi sunt qui in rebus publicis auctoritatem obtinuerunt? Ubi invictissimi Oratores? ubi qui festa publica instituebant? ubi præclari illi equites? illi militares duces? illi tyranni? nonne in paucis ossibus omnis eorum vite memoria sita est? incumbere in sepulcra, ac vide, num famulum ab hero queas secernere: ubi pauper jaceat, ubi dives. Distingue, si potes, vinclum a Rege, sortem ab imbecilli, pulchrum a deformi. Naturæ igitur si memineris nunquam attolles animos. Sed tempus est, ut vela contraham, tibi que, amantissime Discipule, immensas grates rependam, quod palam, ante oculos omnium, per octo circiter annos Musæum meum frequentaveris quotidianus auditor, illiusque angustias, ex illustrissima licet Principum profapia oriundus, non refuge-*

ris; quo certe honore superbire possem, nisi a te modestiam didicissem. Grator interim mihi, quod in te nactus sim Discipulum, natura docilem, ad fingentis arbitrium flexibilem, & in quem ingenii laudes omnes novofadere & conspiratione facta confluisse videntur, qui tam ad judicandum gravis est, quam celer ad intelligendum, & in quo lepos cum soliditate, gravitas cum facetiis, ubertas cum moderatione, suavitas cum disciplinæ rigore summa consensione junguntur. Meministi, amantissime Discipule, quot & quam graves Philosophiæ ac Theologiæ decurrendo stadium, molestias in tenera adhuc ætate devoraveris, & quam sæpe Doctrinam S. *Thomæ Aquinatis*, quo Magistro gloriaris, velut pro aris ac focis pugnans, totis ingenii tui viribus publice defensurus, Olympico pulvere conspersus in arenam descendere. Horum, inquam, meministi (actorum quippe juvat meminisse laborum) sed quam benigno vultu in publicis istis congressibus gratulationes omnium minime fucatas exciperes, quam modeste laudes tuas audires, quæ illis plausibus sine arte miscebantur, quam gravi & composito sermone gestientis juventutis ardorem temperares, non ita meministi fortasse, quia nullius rei soles, nisi virtutum tuarum oblivisci. At vero ipse virtutum tuarum & beneficiorum, quibus me licet immeritum donasti, memoriam adamantino clavo pectori meo defixam quotidiana narratione renovabo. Nunc coronidem impono nostris in Historiam Ecclesiasticam Colloquiis, in quibus si ea, quæ de Historia Ecclesiastica dixi, tibi placeant, his utere; sin minus, sedulitatem meam, quæ præclaram tuam indolem quantulacumque ex parte, excolere studui, pro tuo candore boni consule. Tumodo perge, sicut institui, in bonas litteras incumbere, Ecclesiam, cui te totum consecrasti, doctrina & pietate illustrare, atque Familiæ tuæ, alioqui florentissimæ, novum honestis studiis conciliare splendorem. Vale, dilectissime Discipule, & si oblitus fuero tui, oblivioni datur dextera mea: adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, (Psalm. 136.) Ceterum, non te pigeat nostra identidem lætare Col-

Colloquia, in quibus omnia, quæ universam Historiam Ecclesiasticam spectant, Monumenta breviter quidem descripsimus, singula tamen, majoris claritatis ergo suo quæque loco ordinate disposuimus, securi hac in re consilium clarissimi poetæ Horatii dicentis.

Ordinis hæc Virtus erit & Venus, aut ego fallor,

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici

Pleraque differat, & præsens in tempus amittat.

D. Tam facili ac expedita methodo res ad Historiam & disciplinam Ecclesiasticam, vel ad Doctrinam Morum, quæ ad bene beateque vivendum conducit, attinentes, hætenus in nostris Colloquiis explanasti, ut hac unica rerum notitia modo delecter, eorumque sortem vehementer deplem, qui, neglecto isto sacrarum Antiquitatum studio, nugæ, puerorum more, consectari videntur. At enim, si nescire quid antequam nasceremur acciderit, est semper esse puerum, ut sapienter monet Plato, quæ major, quæso, infantiâ esse potest, quam in ea, ubi sis natus & adultus Religione adeo peregrinum & hospitem esse, ut nescias quidem quæ sint illius incunabula primordiaque, qui progressus & incrementa, quæ pulcherrima facta Virorum fortium, quorum sudore & sanguine parta nobis traditaque est per manus Religio, quibus persecutionibus a Tyrannis Imperatoribus exagitata sit Ecclesia, quibus fundata legibus, quibus Sanctionibus firmata, qui sint augustissimi illi fontes, ex quibus haurire debeamus SS. Patrum Doctrinam, Conciliorum Canones Decreta Pontificum, genuina Martyrum Acta, illustria veteris sanctitatis exempla, primigeniæ disciplinæ sinceram & incorruptam effigiem, quæ quasi quoddam lumen nobis elucet, Jura demum omnia jam inde a principio Christiani nominis tam sapienter a Majoribus nostris comparata? Quid, inquam, aliud est puerorum more vivere, quam in pulcherrimarum harum rerum notitia, quæ, cordato cuique tot nominibus longe antiquissima debet esse, rudem ac tyronem velle consensescere; nisi quis exi-

stimet, majus quoddam operæ pretium esse disputare cum *Justo Lipsio* vel de lege tabularum duodecim, vel de Centuriatis Romanorum Comitibus, vel cum Scriptoribus prophanis laboriosius investigare. quibusnam artibus Græci, Romanique ceteras gentes subegerint, quam Sacrorum Religionis nostræ Rituum, & Dogmatum originem scrutari, vim & auctoritatem perpendere, Christiani Orbis Conciliorum Decreta callere, artesque ac vias indagare, quibus Majores nostri Christianæ Ditionis fines amplificaverunt, Hæreses debellarunt, & Sanctissimas Leges ad bene informandos mores condiderunt. Non hæc tamen eo impræsentiarum dico, quod eruditionem prophanam elato supercilio despiciari velim; quin potius suam illi laudem tam libenter impertiar quam qui libentissime: nihilo secius Prophanæ eruditioni, quantivis demum pretii sit, semper præferam Historiæ Ecclesiasticæ notitiam, tum quia natus sum Romæ, quæ Civitas, ut nemo nescit, tot Religionis, avitæ pietatis & Historiæ Ecclesiasticæ monumentis nobilitata, me ad eorum gratam recordationem jure ac merito debet inflammare: tum quia etiam, ex quo me totum Ecclesiæ obsequio mancipavi, alte meo animo defixi gravissimam illam, quam mihi sæpius inculcabas, *Innocentii III.* Vocem: *Nemini Sacerdotum*, inquit Summus ille Pontifex, *liceat Conciliorum Canones, & facta Patrum ignorare.* Norat nempe peritissimus Pontifex quantum ex harum rerum cognitione cum dignitatis & amplitudinis, tum, quod caput est, emolumenti atque utilitatis effloresceret, si hæc sacræ antiquitatis Historiæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ notitia apud Clericos, ut par esset, vigeret, & inter liberales hujus sæculi disciplinas, hæc præ ceteris una dominaretur. Ceterum in Historiæ ac disciplinæ Ecclesiasticæ, nec non Doctrinæ Moralis Christianæ studio Regulas, quam mihi præscripsisti, inviolate servabo. Et primo quidem, in Historia sicut nimiam quorundam credulitatem, ita pruriginosam aliorum dubitandi libidinem, seu effrænatum intemperantis Critices studium perinde declinabo, nec committam unquam, vel ut rigi-

rigidiores illi veritatis exactores, seu nostri Sæculi Aristarchi quibus sapit palatum plus satis, meam simplicitatem rideant; vel ut æquiores rerum æstimatores de præfidentiori quadam Censura, vel morosiori quadam agendi ratione iure mecum expostulare possint. Secundo circa Ecclesiæ Disciplinam, laudabo quidem præsentem Ecclesiæ praxim impertiendi poenitentibus ante impletam satisfactionem Absolutionis Sacramentalis beneficium; at propterea non adhærebo sententiæ illorum Theologorum, qui Disciplinæ Ecclesiasticæ rigorem plus iusto elevare satagentes, dictitant, antiquos Ecclesiæ Canones, qui Clericorum, & Christianorum omnium formæ quædam ac regulæ morum sunt, per desuetudinem nunc penitus esse abrogatos, cum potius Ecclesia sicut sæpius memonuisti, antiquos illos Conciliorum Canones in intimo spiritu gerat impresos, eosque vel etiamnum teneat, quantum potest, aut quod eos tenere non possit, temporum difficultatibus præpedita, ingemiscat & doleat, nihilque non agat, ut cœlestia illa Instituta ad formandos in temporum perpetuitate Christianorum mores instaurentur, vel adhuc vigentia sedulo teneantur, retineantur collabentia, prorsus collapsa renoveantur; moderante omnia Christiana prudentia, ne præcipiti zelo concordia Fidelium perturbetur. Postremo, in Doctrinæ Moralis studio, nec per laxiorum, nec per rigidiorum Casuistarum calles incedam, sed uni stabo Doctrinæ S. Thomæ, Angelici Præceptoris, cujus Oracula ab Academiis, ab Episcopis, a Conciliis, a Summis Pontificibus, ab ipso denique Christo ita fuere probata, ut, si Angelicam ejus doctrinam sectando error contingeret, essemus, quod absit, ab ipsa veritate decepti. Sed ego captus suavitate quadam Doctrinæ S. Thomæ, non

sentio satis superque verberum fecisse me, ac finem dicendi nunquam facturum, si eam, pro eo ac meretur, celebrandam susciperem. Nunc igitur ad te, colendissime Magister, sermonem converto, ut immortales gratias referam, quod ad mea promovenda studia, res ad universam Historiam & Disciplinam Ecclesiasticam pertinentes singulari perspicuitate tradideris, suo quidque loco scite digerens ac collocans, genusque dicendi ubique usurpans ad difficultates enodandas & enucleandas maxime accommodatum, nitidum videlicet, facile, usitatum, tale denique ut absque salebris, absque ulla asperitate influat in aures animosque discipulorum, eisque non ascita, fucisque ac pigmentis quæsitâ pulchritudine, sed ingenuo quodam pudore se commendat. Agnosco itaque lubens, observantissime Magister, me plurimum tibi debere, quod, & ad litteras, & ad pietatem meam informaveris animum, velimque, in perenne grati animi monumentum, tibi ita persuadeas, nullam esse rem minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non charior sit, quam meæ res omnes; idque cum sentiam, sedulitate mihi met ipse satisfacere possum, re quidem ipsa, ideo mihi non satisfacio, quod nullam partem tuorum erga me beneficiorum, non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia, consequi possum. Vale, mihi multis nominibus charissime Magister; Ego quæ pertinet ad te intelligam, studiosissime omnia, diligentissimeque curabo. Non fallam opinionem tuam, sed vincam meis studiis & officiis cogitationes tuas. Interea, dum ea, quæ de Historia & Disciplina Ecclesiæ hætenus me docuisti, sæpius lætitabo, erit ut dicam identidem cum Sancto Augustino: *Patiantur Aquilæ, dum pascuntur Columbæ.*

*Finis Omnium Colloquiorum in universam
Historiam Ecclesiasticam.*

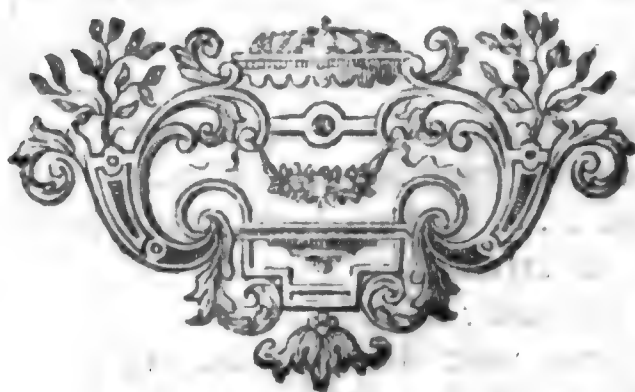
EGRE-

E G R E G I U M
 LUCIANI DOCUMENTUM
 A D H I S T O R I A M
 VEL SCRIBENDAM, VEL ADDISCENDAM
 U T I L I S S I M U M.

Ad igitur, eum, qui optime conscribere Historiam volet, duo hæc præcipua domo secum, & de suo afferre debere: Prudentiam quamdam sive intellectum civilem, & potestatem dicendi, quorum alterum quidem nulla doctrina, naturæ quoddam donum est; dicendi autem potestas, multa exercitatione, assiduoque labore, & imitatione veterum comparanda erit. Atque hæc extra artem sunt, neque me consultore opus habent. Neque enim prudentem sive intelligentem, & acutum eum, qui non natura talis fuerit, libellus hic meus promittit, quoniam magni sane æstimandus, immo omnibus anteferendus foret, si transformare, & quasi novo quodam ornatu induere huiusmodi ille posset, puta vel ex plumbo aurum reddere, vel ex stanno argentum efficere Quamobrem, absit a nobis hæc invidia promissionis, ut artem aliquam rei adeo magnæ ac difficilis nos invenisse dicamus; Neque enim quemvis acceptum reddere Historicum nos velle dicimus, sed ei, qui natura intellectu bono præditus, & ad dicendum quam optime exercitatus fuerit, viam quamdam ostendere (si modo talis ulla apparet) qua utendo, citius atque aptius ad finem & scopum usque quo tendit, pervenire possit. Talis mihi sit Historicus, ut & metu careat, &, quemadmodum Comicus ille ait: *ficus ficus, ligonem nominet*: non odio, neque amicitiae quidquam tribuens, aut miserens, aut erubescens, aut exorari se facile patiens, æqualis Iudex, ac benevolus omnibus, eo tamen usque, dum ne alteri plus æquo aliquid tribuat: hospes in libris ac peregrinus, suis legibus vivens, nullius imperio subiectus,

jectus , non quid huic , aut illi placitum sit , secum cogitans , sed quid actum est , exponens . Sicut autem menti Scriptoris scopum hunc proponimus , libertatem dicendi videlicet & veritatem , ita & voci ejus unus hic scopus & primus propositus sit , ut plane indicet , & quam dilucidissime rem ipsam declaret verbis neque obscuris , & extra communem viam positis , neque etiam vulgaribus istis , & tabernariis , sed ita ut a plerisque intelligantur , & ab eruditis laudentur . Jam vero & figuris & exornationibus utatur minime molestis , minimeque affectatis , quoniam , perinde ac jus aliquod , orationem quoque recte conditam exhibere debet . *Haftenus Lucianus in libello , cui hunc indidit titulum : Quomodo Historia scribenda sit ? quique Græco Latinus , juxta interpretationem Jacobi Micylli , extat Tomo II. Operum Luciani Editionis Basileanæ , pag. mibi 361.*

T A B U L Æ CHRONOLOGICÆ

AD OPTIMOS CALCULOS REDACTÆ,

Et ad præfigenda Historiæ Ecclesiasticæ
tempora omnino necessariae,

In quibus textitur series Romanorum Pontificum, Patriarcharum Orientis, Sedium Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ: Imperatorum cum Orientis, tum Occidentis, Regum Galliæ, Hispaniæ & Angliæ: Hæresum, Schismatum, & Controversiarum, quæ in Ecclesia emerferunt, Conciliorum cum Oecumenicorum, tum Nationalium, seu Provincialium: Virorum denique illustrium, qui vel Doctrina & pietate floruerunt, vel Monachorum, aut Regularium Ordines instituerunt, instaurarunt, propagarunt.

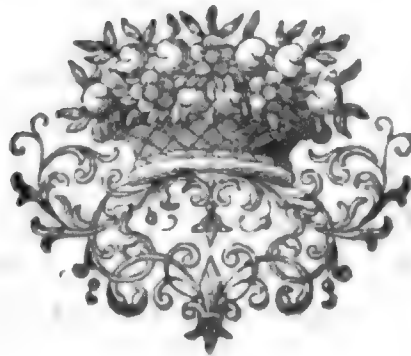

Rsolutis in universam, qua late patet, Historiam Ecclesiasticam nostris Colloquiis, sperabam futurum deinceps, ut in angulo cum libro latitans, diu optata quiete, quandiu Vitam & spiritum ducerem, perfrui possem. Verum, jucundissimum istud otium mihi inviderunt amici, qui iterum aurem vellicantes, me ad resumendos consuetos labores, obtorto quidem collo, retraxere: *Heus tu*, dixerunt, *ut quid tam cito e tabula manum subducis? Quorsum non exhibes eas, quas in Præfatione*
Ope-

Operis tui promissisti, Tabulas Chronologicas, quæ Historiæ Ecclesiasticæ Candidatorum memoriæ subitaneam opem, veluti de promptuario, suppeditare, eisque stimulos subdere poterunt, ut per breve quoddam faciliusque tyrocinium ad altiore eruditionem provebantur, & longius Antiquitatis Ecclesiasticæ iter suscipere non formident. Agedum, fidem tuam in præsentia libera, & Historiam Ecclesiasticam, quam compendiose descripsisti, accuratioribus Tabulis Chronologicis illustra. In his & similibus amicorum Monitis, volens nolens, acquievi tandem; vetus quippe proverbium est: rogando cogit, qui rogat bene meritus, maluique omnem in adornandis Tabulis Chronologicis devorare molestiam, quam desciscere ab promissorum fide, qua me palam obstrinxeram. Consulturus itaque utilitati eorum, qui Historiæ Ecclesiasticæ sunt studiosi, quatuordecim contexui, & ad optimos calculos redegi Tabulas Chronologicas, in quarum prima describo seriem Romanorum Pontificum, qui a Sancto P E T R O usque ad B E N E D I C T U M D E C I M U M T E R T I U M Pontificem Maximum, nunc sedentem, summa sapientiæ universam Christi Ecclesiam gubernarunt. In altera Tabula Chronologica exhibeo seriem Patriarcharum Ecclesiæ Alexandrinæ. In tertia texo Catalogum Patriarcharum Ecclesiæ Antiochenæ. In quarta refero Patriarchas Ecclesiæ Hierosolymitanæ. In quinta repræsentō successionem Patriarcharum Ecclesiæ Constantinopolitanæ. In sexta percenseo Imperatores Orientis. In septima Imperatores Occidentis. In octava Galliarum Regis. In nona Hispaniæ Reges. In decima Angliæ Reges. In undecima infero omnes Hæreses, Schismata, & Controversias, quæ a primo Sæculo ad hæc usque nostra tempora Ecclesiam exagitarunt. In duodecima indico omnia Concilia, cum Oecumenica, tum Nationalia, & Provincialia, quæ sive ad profligandas Hæreses, sive ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam, fuerunt hætenus variis in locis celebrata. In decima tertia profero in medium omnes Ecclesiæ Doctores, ac Viros illustres, qui in singulis Ecclesiæ Sæculis ad hanc usque ætatem Doctrina, & pietate floruerunt. In postrema Tabula Chronologica enumero, & juxta ordinem temporum

rum indigito omnes Institutores Ordinum tum status Monastici, tum Regularis. Ex his autem Tabulis Chronologicis hoc præsertim commodum lector colligere poterit, quod in illis omnia ferme, quæ in octo Tomis Colloquiorum nostrorum in Historiam Ecclesiasticam uberiori stylo, & historico more pertractavimus, unico quasi intuitu videre poterit annis & temporibus singulis accommodata, ita ut, si plura de his scire desideret, a notato semel anno vel Sæculo, quo res ad Historiam Ecclesiasticam attinentes contigisse demonstrant Tabulæ istæ Chronologicæ, facili negotio recurrere valeat ad nostram Historiam Ecclesiasticam, quam octo Tomis comprehensam, & variis Colloquiis digestam, per singula quæque Ecclesiæ Sæcula perspicuo ordine concinnare tentavimus. Ceterum, cum hæc secunda pars octavi Tomi nostræ Historiæ Ecclesiasticæ in majorem, quam par sit, molem excrevisset, si has quatuordecim prælongas Tabulas Chronologicas simul inferre voluissem, operæ pretium me tandem facturum esse duxi, si hic duntaxat quinque priores attexerem Tabulas Chronologicas, in quibus describitur, series, seu successio Episcoporum Præcipuarum Ecclesiæ Sedium, Romanæ videlicet, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ; alias vero novem, quæ supersunt, Tabulas Chronologicas, quæque exhibere debent seriem, seu Catalogum Imperatorum cum Orientis, tum Occidentis; Galliæ, Hispaniæ, & Angliæ Regum; Hæresum, Schismatum, & Controversiarum, quæ in Ecclesia emerferunt; Conciliorum, quæ fuerunt celebrata, ac denique Virorum omnium illustrium, qui vel Doctrinæ laude floruerunt, vel novos Monachorum, aut Regularium Ordines instituerunt; has, inquam, novem posteriores Tabulas Chronologicas, quæ ad juvandam memoriam eorum, qui Historiæ Ecclesiasticæ studio delectantur, haud parum conducere possunt, consultius mihi visum est ad sequentem, seu nonum Historiæ nostræ Ecclesiasticæ remittere Tomum, ut ex his novem Tabulis Chronologicis in præclarum ordinem in peculiari Tomo dispositis,

tis , & explicatis , uberiorem fructum posset haurire lector , quam si illas in angustiore molem hic contraxissem . Rem igitur nunc aggredior , & a Chronotaxi Romanorum Pontificum , quæ ad probandum adversus hujus temporis Hæreticos , perpetuam tum Cathedræ , tum Doctrinæ successionem , ab ipsis Apostolis deductam , semper viguisse , & etiamnum vigere in Ecclesia Romana , maxime necessaria est , exordium ducam .

PRIMA

PRIMA TABULA CHRONOLOGICA

*In qua rexitur Chronotaxis, seu series Romanorum Pontificum,
qui a S. Petro usque ad Clementem XII. Pontificem
Maximum, universam Christi Ecclesiam
gubernarunt.*

1. **S**ANCTUS *Petrus*, primus in terris Christi Domini Vicarius, & Supremus Pontifex Romanus fuit, seditque annis viginti quinque, mense uno, & sub *Nerone* Imperatore Martyrii palmam adeptus est die 29. mensis Junii anni Christi sexagesimi sexti, Consulibus *C. Lucio Telesino*, & *Svetonio Paulino*.

2. *S. Linus* successit *S. Petro*. Fuit tamen *Linus* in Sede Romana Vicarius *S. Petri* ab anno Christi quinquagesimo sexto usque ad annum sexagesimum sextum, quo anno cum *S. Petrus* a crudelissimo *Nerone* Imperatore caesus fuisset, Pontificatum *Linus* obtinuit. Sedit per annum integrum, & Martyr vitam finivit anno Christi sexagesimo septimo, in quem incidit Consulatus *Fontei Capitonis* & *C. Julii Ruffi*.

3. *S. Clemens*, hujus nominis Primus successit *Lino*, & annis novem, mensibus undecim Romanam rexit Ecclesiam, ac subinde ab anno Christi sexagesimo septimo, quo, post obitum *Lini*, electus est Romanus Pontifex, sedit usque ad annum septuagesimum sextum, quo Consules fuerunt *Vespasianus Augustus VII.* & *Titus Caesar V.* Pro Fidei defensione Martyrii corona redimitus ocebuit.

4. *S. Cletus* anno Christi septuagesimo sexto successit in locum *Clementis*, seditque annis sex, mensibus decem, tribus diebus, & post adeptam Martyrii palmam migravit ad Dominum anno Christi octogesimo tertio, Consulibus *Domitiano Augusto IX.* & *Petilio Ruffo II.*

Graves. Hist. Tom. VIII.

5. *S. Anacletus* anno Christi octogesimo tertio substitutus est *Cleto*, sedit annis XII. mensibus decem, diebus tribus, seditque usque ad annum Christi nonagesimum quintum, quo Consules fuerunt *Domitianus XVII.* & *T. Flavius Clemens*. Ipse vero Martyrio coronatus evolavit in Caelum.

6. *S. Evaristus* eodem anno nonagesimo quinto subrogatus est in locum *Anacleti*, sedit annis XII. mensibus septem, diebus duobus, & Martyrium passus migravit ad Dominum an. Christi CVIII. Consulibus *Ap. Annio Treboniano Gallo*, & *M. Attilio Bradua*.

7. *S. Alexander*, hujus nominis primus, successit *Evaristo*, sedit annis octo, mensibus duobus, & die uno, coronamque Martyrii promeritus est anno Christi CXVI. sub Consulatu *Aelii Lamie*, & *Aeliani Veteris*.

8. *S. Sixtus*, hujus nominis primus, eodem anno, quo *Alexander I.* e vivis excessit, seu anno centesimo decimo sexto, Pontificatum iniit, seditque annis decem, mensibus tribus, diebus viginti uno & Martyrii corona decoratus abiit e vivis anno Christi CXXVI. Consulibus *M. Annio Vero III.* & *L. Vario Ambibulo*.

9. *S. Telesphorus* Pontificatum suscepit anno Christi centesimo vigesimo sexto, sedit annis undecim, mensibus tribus, diebus tribus, & obiit Martyr anno Christi CXXXVII. sub Consulatu *Lucii Aelii Caesaris II.* & *P. Celii Balbini Vibullii*.

10. *S. Hyginus* anno CXXXVII. electus est Romanus Pontifex, sedit annis

R qua-

quatuor, & pro Fide Martyr, supremum vitæ diem obiit anno centesimo quadagesimo primo, Consulibus *Peduceo Syloga Priscino*, & *T. Henio Severo*.

11. *S. Pius*, hujus nominis primus, in Pontificatu successit *Hygino* an. Christi centesimo quadagesimo primo, sedit per decem annos, menses quatuor, dies tres, & mortem pro Fidei defensione pertulit anno Christi centesimo quinquagesimo primo, quo Consules fuerunt *Quintilius Condianus*, & *Quintilius Maximus*.

12. *S. Anicetus* in locum *Pii* Papæ, anno centesimo quinquagesimo primo de mortui, assumptus est, ac Romanus Pontifex electus, sedit per decem annos, ac vitam pro Christo perdidit anno Christi centesimo sexagesimo primo, sub Consulatū *M. Ælii Aurelii Veri Caesaris III.* & *L. Ælii Commodi II.*

13. *S. Soter* successit *Aniceto* an. Christi sexagesimo primo, sedit annos novem & aliquot menses ac dies, & Martyr occubuit anno Christi centesimo septuagesimo, qui *Cornelio Cethego*, & *C. Erucio Claro* Consulibus insignitur.

14. *S. Eleutherus* anno Christi centesimo septuagesimo successit *Soteri* Papæ, sedit annos quindecim, dies viginti quatuor, & Martyr mortuus est anno Christi centesimo octogesimo quinto sub Consulatū *Materni* & *Bradua*.

15. *S. Victor* in locum *Eleutheri* anno centesimo octogesimo quinto subrogatus est, sedit annos duodecim, mensem unum, dies sexdecim, & Martyr occubuit anno Christi centesimo nonagesimo septimo, quo Consules fuerunt *Claudius Lateranus*, & *Titus Rufinus*. Hic Pontifex Asiaticos ab Ecclesiæ Romanæ communionē separavit, quod Pascha more Judaico, seu luna decima quarta, in quamcumque diem incideret, non vero die Dominica proxime sequenti lunam decimam quartam post Æquinoctium Verum, celebrandum esse obstinatis animis pertenderent.

16. *S. Zephyrinus* anno Christi centesimo nonagesimo septimo successit *Victori* Papæ, sedit annos novemdecim, menses undecim, dies quinque, & mortuus est anno Christi ducentesimo decimo se-

ptimo, quo Consules fuerunt *C. Brutius Prasens*, & *T. Messius Extricatus II.*

17. *S. Callistus*, succellor *Zephyrini* Papæ, Pontificatum inivit die *XVII.* mensis *Julii* anni Christi ducentesimo decimo septimi, sedit annos quinque, menses duos, dies decem, & Martyrii palma donatus inter vivos esse desit anno Christi ducentesimo vigesimo secundo, qui in Fastis notatur Consulatū *M. Aurelii Antonini Elagabali Augusti IV.* & *M. Aurelii Severi Alexandri Caesaris*.

18. *S. Urbanus*, successit *Callisto* anno Christi ducentesimo vigesimo secundo sedit, annos septem, & aliquot menses, ac dies, & Martyrium passus est an. Christi ducentesimo trigesimo, sub Consulatū *L. Virii Agricole*, & *Sext. Catii Clementini*.

19. *S. Pontianus* subrogatus est in locum *Urbani* die *XXII.* mensis *Junii* anni ducentesimo trigesimo, sedit annos quinque, menses tres, & dies septem, vitamque per Martyrium morte commutavit die vigesima octava mensis *Septembris* anni ducentesimo trigesimo quinti, sub Consulatū *Severi*, & *Quintiliani*.

20. *S. Anterus* successit *Pontiano* die vigesima prima mensis *Novembris* anni Christi ducentesimo trigesimo quinti, sedit mensem unum, & dies tredecim, Martyriumque subiit die tertia mensis *Januarii* anni ducentesimo trigesimo sexti, sub Consulatū *Julii Veri Maximini Augusti*, & *Julii Africani*.

21. *S. Fabianus*, post mortem *Anteri* ordinatus est Romanus Pontifex die *XI.* mensis *Januarii* anni Christi ducentesimo trigesimo sexti, & mortem pro Christo oppetiit die *XX.* mensis *Januarii* anni Christi ducentesimo quinquagesimi, sub Consulatū *Decii Augusti II.* & *Grati*, seditque annos quatuordecim, & dies decem.

22. *S. Cornelius*, postquam ab obitu *Fabiani* vacasset uno anno Sedes Pontificia, fuit ad Pontificatum evehctus anno ducentesimo quinquagesimo primo, sedit unum annum, menses tres, dies decem, & Martyrii gloria insignitus est die quarta mensis *Septemb.* anni Christi ducentesimo quinquagesimi secundi, Consulibus *C. Vibio Treboniano Gallo*

Au-

Augusto II. & C. Vibio Volusiano Cesare.

23. S. *Lucius* die XXV. mensis Septembris anni ducentissimi quinquagesimi secundi ordinatus est Pontifex Romanus, sedit menses quinque, dies decem, & Martyr occubuit die quarta mensis Martii anni ducentissimi quinquagesimi tertii, quo Consules fuerunt *C. Vibius Volusianus August. II. & M. Valerius Maximus.*

24. S. *Stephanus*, postquam ab obitu *Lucii* vacasset Romana Sedes per duos menses & dies sex, creatus est Pontifex Romanus, sedit annis quatuor, mensibus duobus, diebus viginti uno, & Martyrium passus est an. Christi ducentesimo quinquagesimo septimo, *P. Licinio Valeriano Aug. IV. & P. Licinio Gallieno Aug. III. Consulibus.*

25. S. *Sixtus* Papa hujus nominis Secundus successit *Stephano* die vigesima quarta mensis Augusti anni ducentissimi quinquagesimi septimi. Sedit menses XI. dies sex, & gloria Martyrii donatus est anno Christi ducentesimo quinquagesimo octavo; Consulibus *M. Aulio Memmio Tusco, & Basso.*

26. S. *Dionysius*, postquam ab obitu *Sixti* Papæ Sedes Romana vacasset per annum ferme unum, electus est Pontifex Romanus die XXII. mensis Julii anni ducentissimi quinquagesimi noni, sedit annos decem, menses quinque & dies quatuor, atque Deo spiritum reddidit die XXVI. mensis Decembris anni ducentissimi sexagesimi noni, Consulibus *M. Aurelio Claudio Aug. II. & Paterno.*

27. S. *Felix*, hujus nominis primus, ad Pontificatum promotus est die xxviii. mensis Decembris anni ducentissimi sexagesimi noni, sedit annis quatuor, mensibus undecim, diebus viginti quinque, & Martyrio vitam clausit die XXII. mensis Decembris an. Christi ducentissimi septuagesimi quarti, Consulibus *Aureliano Aug. III. & Julio Capitolino.*

28. S. *Eutychianus* successit *Felici* Papæ die quinta Januarii anni ducentissimi septuagesimi quinti, sedit annis octo, mensibus undecim, diebus tribus, & Martyrium passus est die VII. mensis

Decembris anni ducentissimi octogesima tertii, Consulibus *M. Aurelio Caro Aug. II. M. Aurelio Carino.*

29. S. *Cajus* Pontifex Romanus ordinatus est die decima quinta mensis Decembris anni ducentissimi octogesima tertii, & sedit annos duodecim, menses quatuor, dies septem, & Martyr obiit die XXII. mensis Aprilis anni ducentissimi nonagesimi sexti, Consulibus *Diocletiano Aug. VI. & Constantio Cesare II.*

30. S. *Marcellinus*, postquam ab obitu *Caii* Papæ vacasset Romana Sedes duobus mensibus & octo diebus, Pontificatum suscepit die XXX. mensis Junii anni ducentissimi nonagesimi sexti, sedit annis octo, mensibus tribus, diebus viginti quinque, & Martyrio extinctus est die XXIV. mensis Octobris anni trecentissimi quarti, Consulibus *Diocletiano Aug. IX. & Maximiano Hercule Aug. VIII.*

31. S. *Marcellus*, postquam ab obitu *Marcellini* Papæ Sedes Romana vacasset annis tribus, mensibus tribus, diebus viginti quinque, ordinatus est Pontifex Romanus die XXVII. mensis Junii anni trecentissimi octavi, sedit annum unum, menses sex, dies viginti, & Martyr obiit die XVI. mensis Januarii anni trecentissimi decimi.

32. S. *Eusebius* successit *Marcello* Papæ die V. Februarii anni trecentissimi decimi, sedit menses quatuor & dies sexdecim, & decessit die XXI. mensis Junii ejusdem anni trecentissimi decimi.

33. S. *Melchades*, seu *Melchiades*, Pontificatum suscepit die 2. Julii anni trecentissimi decimi, sedit annos tres, menses sex, dies novem, & mortuus est die X. Januarii anni trecentissimi decimi quarti. Sub hoc Pontifice *Melchiade* Hæretici *Donatista* in Concilio Romæ habito anno trecentesimo decimo tertio damnati sunt.

34. S. *Sylvester* pridie Kal. Februarii anni trecentissimi decimi quarti Pontificatum iniit. Concilium Generale Nicænum primum ad profligandam *Arii* Hæresim convocavit, sedit annis viginti uno, mensibus undecim, & e vita migravit die trigesima prima mensis Decemb. anni trecentissimi trigesimali quinti.

35. S. *Marcus* die decima octava mensis Januarii anni trecenteshmi trigeshmi sexti subiectus fuit Pontifex Romanus, sedit menses octo, dies viginti, & obiit die septima mensis Octobris ejusdem anni.

36. S. *Julius*, postquam ab obitu *Marci* Papæ vacasset Sedes Romana menses tres, dies viginti novem, Pontificatum auspiciatus est die sexta mensis Februarii anni trecenteshmi trigeshmi septimi. Ad defendendam Catholicam de Consubstantiâ Verbi Divini Fidem, & causam S. *Athanasii*, ab Eusebianis, seu Ariânis, pene oppressi, strenue se gessit. Sedit annis quindecim, mensibus duobus, diebus sex, ac vivis exemptus est die XII. mensis Aprilis anni trecenteshmi quinquagesimi secundi.

37. S. *Liberius*, postquam a morte *Julii* Papæ vacasset Sedes per duos menses & dies aliquot, consecratus est Romanus Pontifex die XXI. mensis Junii anni trecenteshmi quinquagesimi secundi, sedit annos quatuordecim, menses tres, dies tres & efflavit animam die XXIII. mensis Septembris anni trecenteshmi sexagesimi sexti. In exilium ab Imperatore *Constantio* actus *Liberius* Papa, rædio victus damnavit *Athanasium* & subscripsit Formulæ Fidei Sirmienti, non quidem secundæ, quæ penitus Ariana est, sed primæ, quæ Catholicum sensum pati potest, & contra Hæreticum *Photinum* edita est. Ab exilio reversus *Liberius*, & sua Romana Sede potitus Nicænam Fidem palam professus est, pacem cum S. *Athanasio* redintegravit, suumque lapsum facti poenitens reparavit.

38. S. *Felix* hujus nominis *Secundus*, a *Constantio*, Imperatore Ariano, in locum *Liberii* Papæ subrogatus fuerat, qui tamen Pontifex factus, Catholicam Fidem propugnavit, & Martyrium passus est, dum adhuc *Liberius* Sedem Romanam obtineret.

39. S. *Damasus* ordinatus est Pontifex Romanus die prima mensis Octobris anni trecenteshmi sexagesimi sexti. Sedit annos octodecim, menses duos, dies decem, & extremum spiritum reddidit die X. mensis Decembris anni trecenteshmi octogeshmi quarti. Contra *Damasum*, Romanum Pontificem legitime electum

& ordinatum, schisma in Ecclesia conflavit *Ursicinius*, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui Pontificatum temerario ausu sibi vindicavit. Sed *Ursicinum*, in Sedem Romanam intrusum, & Schismatis Auctorem, Imperator *Gratianus* perpetuo exilio multavit, & *Damasum* Sedis Romanæ pacificum possessorem reddidit. Sub Pontificatu *Damasi* habitum est Concilium Generale Constantinopolitanum primum an. 381.

40. S. *Siricius* successit *Damaso* Papæ, seditque annos tredecim, menses undecim, dies quinque, & obiit anno trecenteshmo nonagesimo octavo.

41. S. *Anastasius* in Sede Romana successit *Siricio* Papæ die quinta mensis Decembris anni trecenteshmi nonagesimi octavi. Sedit annis tribus, diebus decem, & exiit e vita die decima quarta mensis Decembris anni quadringentesimi primi. Sub Pontificatu *Anastasi* tumultuati sunt Origenistæ, eosque sua auctoritate repressit sanctus ille Pontifex.

42. S. *Innocentius Primus* Pontifex Romanus inauguratus est die vigesima prima mensis Decembris anni quadringentesimi primi, seditque annis quindecim, mensibus duobus, diebus viginti, vitæque functus est die XII. mensis Martii anni quadringentesimi decimi septimi. *Pelagium*, *Celestium*, & *Julianum* Hæreticos proscripsit Sanctissimus ille Pontifex, S. *Joannis Chrysostomi* appellationem suscepit, & omnia, quæ adversus illum in pseudo-Synodo ad *Quercum* male gesta ac decreta fuerant, sua auctoritate rescidit.

43. S. *Zozymus* ordinatus est Romanus Pontifex die XVIII. mensis Martii anni quadringentesimi decimi septimi. Sedit annum unum, menses novem & ad Deum migravit die XXVI. Decembris anni CCCXVIII.

44. S. *Bonifacius* hujus nominis *Primus* in Romanum Pontificem electus est die vigesima nona mensis Decemb. anni quadringentesimi decimi octavi, sedit annos tres, menses octo, dies sex, & mortuus est die quarta Septembris anni quadringentesimi vigeshmi secundi. *Eulalius* Antipapa, cui *Symmachus*, Urbis Romæ Pæ-

Præfatus, favebat, contra *Bonifacium* legitimum Pontificem inducto Schismate Ecclesiam turbavit, sed, *Eulatio* Antipapa Roma jussu Imperatoris pulso, sedatum est schisma.

45. *S. Cælestinus* hujus nominis *Primus* die decima mensis Septembris anni quadringentesimi vigesimi secundi Pontifex Romanus consecratus est. Sedit annos novem, menses decem, diem novem, obiit die 18. mensi Julii anni quadringentesimi trigesimali secundi. Semipelagianos compressit, & per suos Legatos præfuit Concilio Generali Ephesino an. 431. celebrato, in quo *Nestorii* Hæresis proscripta fuit.

46. *S. Sixtus* Papa hujus nominis *Tertius* in locum *Cælestini* Romani Pontificis subrogatus est die vigesima quarta mensis Julii anni quadringentesimi trigesimali secundi, & excessit e vita die 11. mensis Augusti anni quadringentesimi quadragesimi. Sub illius *Sixti* Pontificatu pax sancita est *Cyrillum* Patriarcham Alexandrinum inter & *Joannem* Patriarcham Antiochenum & alios Orientales Episcopos.

47. *S. Leo*, post Interpontificium 41. dierum ab obitu *Sixti III.* electus est Pont. Romanus die 22. mensis Septemb. anni quadringentesimi quadragesimi. Sedit an. viginti unum, mensem unum, dies tredecim, migravitque ad Deum die 4. mensis Novemb. anni quadringentesimi sexagesimi primi. Sub Pontificatu Sancti *Leonis* celebratum est contra Hæresiarum *Eutychetum* Concilium Chalcedonenle anno 451.

48. *S. Hilarius* successit *S. Leoni* Papæ, & Pontificatum inivit die 12. mensis Novembris anni quadringentesimi sexagesimi primi. Sedit annos sex, menses tres, dies decem, & obiit die 21. mensis Februarii anni quadringentesimi sexagesimi octavi.

49. *S. Simplicius*, post quatuor dierum a morte *Hilarii* Papæ intervallum, Pontifex Romanus fuit inauguratus die 25. mensis Februarii anni quadringentesimi sexagesimi octavi, & præfuit Ecclesiæ Romanæ per annos quindecim & dies sex, obiitque die 1. mensis Martii anni quadringentesimi octogesimali tertii.

Græf. Hist. Tom. VIII.

50. *S. Felix Tertius*, post quinque dierum Interpontificium, successit *Simplicio* die 6. mensis Martii anni quadringentesimi octogesimali tertii, seditque annos octo, menses undecim, dies octodecim & ex hac vita migravit die 24. Februarii anni quadringentesimi nonagesimi secundi.

51. *S. Gelasius* consecratus est Pontifex Maximus die prima mensis Martii anni quadringentesimi nonagesimi secundi. Sedit annos quatuor, menses octo, dies octodecim, & e vivis excessit die decima nona mensis Novembris anni quadringentesimi nonagesimi sexti.

52. *S. Anastasius II.* Pontifex Romanus ordinatus est die 24. mensis Novembris anni quadringentesimi nonagesimi sexti, & sedit annum unum, menses undecim, dies viginti quatuor, & mortuus est die 17. mensis Novembris anni quadringentesimi nonagesimi octavi.

53. *S. Symmachus* successit *Anastasio Secundo* die vigesima secunda mensis Novembris anni quadringentesimi nonagesimi octavi. Ejus electionem turbare tentavit *Laurentius*, *S. Prædix* Archipresbyter, qui, instigante *Festo*, Senatore Romano, se in pseudo-Pontificem, effusis pecuniis, eligendum curavit. At, *Theodoricus*, Rex Italiæ, Secta licet Arianus, litem adjudicavit *Symmacho* qui prior, & a majori, saniorque Cleri parte fuerat electus. Sedit *Symmachus* annos quindecim, menses septem, & dies viginti septem, & e vivis sublatus est die decima nona mensis Julii anni 514.

54. *S. Hormisdas* in locum *Symmachii* successit die 27. mensis Julii anni 514. sedit annos novem, & dies undecim, & in vivis esse desiit die 6. mensis Augusti anni 523.

55. *S. Joannes I.* successit *Hormisdæ* Papæ, & fuit ordinatus Pontifex Romanus die decima tertia mensis Augusti an. 523. Sedit annos duos, menses novem, & dies sex, Martyrque occubuit die 18. mensis Maii anni 526.

56. *S. Felix* hujus nominis IV. die 12. mensi Julii an. 526. Pontifex Romanus consecratus est. Sedit an. quatuor, & menses duos, dies sex, atque præclaris virtutibus

exornatus ex hac vita discessit die 28. mensis Septembris anni 530.

57. *Bonifacius II.* Pontifex Romanus ordinatus est die vigesima prima mensis Septembris anni quingentesimi trigesimali. Synodum secundam Arausicanam, in qua hæretici Semipelagiani fuerunt proscripti, confirmavit. Sedit annos duos & dies viginti sex, obiitque die 17. mensis Octobris anni quingentesimi trigesimali secundi.

58. *Joannes II.* post intervallum septuaginta sex dierum ab obitu *Bonifacii II.* Pontifex Romanus fuit renunciatus die 31. mensis Decembris anni quingentesimi trigesimali secundi. Pontificatum tenuit annos duos, menses quatuor, dies viginti sex, & extremum diem obiit die vigesima sexta mensis Maii anni quingentesimi trigesimali quinti.

59. *S. Agapetus* electus & inauguratus est Pontifex Romanus die tertia mensis Junii anni quingentesimi trigesimali quinti. *Anthimus*, Patriarcham Constantinopolitanum, hæreticum Eutychianum, e Sede Constantinopolitana deiecit, & in ejus locum *Mennam*, virum maxime Catholicum, auctoritate Apostolica subrogavit. Sedit menses decem, dies undeviginti, obiitque Constantinopoli die 22. mensis Aprilis anni quingentesimi trigesimali sexti.

60. *S. Silverius*, postquam a morte *Agapeti* Sedes Pontificia per dies quadraginta septem vacasset, Pontifex Romanus consecratus est die 8. mensis Junii anni quingentesimi trigesimali sexti. Missus est in exilium a *Vigilio*, qui Sedem Pontificiam invasit, ibique inedia & calamitatibus confectus, Martyr occubuit die 20. mensis Junii anni quingentesimi trigesimali octavi.

61. *Vigilius*, qui, favente *Belisario*, Romani exercitus Duce, in Sedem *Silverii* legitimi Pontificis irreperat, mortuo *Silverio*, vero & legitimo Pontifice fuit a Clero in legitimis Comitibus renunciatus Pontifex Romanus. Seditque usque ad annum quingentesimum quinquagesimum quartum, quo oppressus dolore calculi obiit in Sicilia, dum Rumam rediret. Sub hoc Pontifice habita est quinta Synodus Generalis, seu Constantino-

politana secunda, anno quingentesimo quinquagesimo tertio.

62. *S. Pelagius* hujus nominis I. in Sede Pontificia *Vigilium* excepit die XI. mensis Aprilis anni quingentesimi quinquagesimi quinti. Sedit annos quatuor, menses 10. dies 10. & octo, & vita functus est die 1. mensis Martii an. 560.

63. *Joannes* hujus nominis III. postquam Sedes Pontificia cessasset a morte *Pelagii I.* menses quatuor & dies 17. Pontificatum inivit die 18. mensis Julii anni quingentesimi sexagesimi, & Ecclesiam Romanam gubernavit annos 12. menses 11. & dies 26. Mortuus est die 13. mensis Julii anni quingentesimi septuagesimi tertii.

64. *S. Benedictus* hujus nominis I. post Interpontificium a morte *Joannis III.* mensium decem, viginti & unius dierum, ordinatus est Pontifex Romanus die tertia mensis Junii anni quingentesimi septuagesimi quarti, seditque annos quatuor, mensem unum, dies 28. & e vivis excessit die 30. mensis Julii anni quingentesimi septuagesimi octavi.

65. *Pelagius II.* postquam ab obitu *Benedicti I.* sedes vacasset menses quatuor, fuit electus Pontifex die trigesima mensis Novembris anni quingentesimi septuagesimi octavi. Sedit annos 11. menses duos, dies decem & migravit e vita die octava mensis Februarii anni quingentesimi nonagesimi.

66. *S. Gregorius Magnus* hujus nominis I. post Interpontificium ab obitu *Pelagii II.* mensium sex, & dierum viginti quinque, consecratus est Pontifex Romanus die tertia mensis Septembris anni quingentesimi nonagesimi. Donatistas in Africa coercuit, & *Joannis*, Patriarchæ Constantinopolitani, se *Oecumenicum*, seu *universalem* Episcopum, inscribentis, fastum cohibuit. Angliam ad Fidem convertit, & Ecclesiæ Latine Sanctissimus Doctor habetur. Sedit annos 13. menses sex, dies decem, & ad Deum migravit die 12. mensis Martii anni sexcentissimi quarti, qua die a Fidelibus colitur.

67. *Sabinianus*, post Interpontificium mensium sex & diei unius. Romanus Pontifex consecratus est die 13. mensis Septemb.

ptemb. an. sexcentelimi quarti. Et sedit annum unum duntaxat, menses quinque, & dies novem, obiitque die 22. mensis Februarii anni sexcentelimi sexti.

68. *S. Bonifacius III.* post Interpontificium mensium 11. & dierum 26. inauguratus est Pontifex Maximus, & Pontificatum tenuit usque ad diem 10. mensis Novemb. anni sexcentelimi septimi.

69. *Bonifacius IV.* post Interpontificium novem mensium & dierum quindecim, fuit Romanus Pontifex consecratus die vigesima quinta mensis Augusti anni sexcentelimi octavi. Ab Imperatore *Phoca* obtinuit Templum, quod Romæ dicitur Pantheon, illudque, eliminatis prorsus ethnicorum superstitionibus, consecravit Sanctæ Mariæ semper Virgini, & Sanctis omnibus Martyribus. Sedit annos sex, menses octo, dies tredecim, & abiit e vivis die 7. mensis Maii anni sexcentelimi decimi quinti.

70. *Deus dedit*, postquam Sedes ab obitu *Bonifacii IV.* vacasset quinque menses & dies undecim, ad Pontificatum fuit provectus die 19. mensis Octobris anni sexcentelimi decimi quinti. Sedit annos tres, dies viginti, obiitque die 8. mensis Novembris anni sexcentelimi decimi octavi.

71. *S. Bonifacius V.* post Interpontificium anni unius, mensis unius & dierum sexdecim, ordinatus est Pontifex Romanus die vigesima tertia mensis Decembris anni sexcentelimi decimi noni. Sedit annos quinque, menses decem, sine ulla dierum Appendice, & obiit die 22. mensis Octobris anni sexcentelimi vigesimi quinti.

72. *Honorius* hujus nominis I. successit *Bonifacio V.* die 27. mensis Octobris anni sexcentelimi vigesimi quinti, & sedit annis duodecim, mensibus undecim, diebus sexdecim, & obiit die 12. mensis Octobris anni sexcentelimi trigesimali octavi. Hic Pontifex perperam ab Hæreticis Monothelitarum hæreseos infimulatur, & ab ea tam vere, quam pie vindicatur.

73. *Severinus*, post Interpontificium unius anni, septem mensium, & quindecim dierum, consecratus est Pontifex Romanus die 27. mensis Maii anni sex-

centelimi quadragesimali. Sedit menses duos & dies quatuor, & abiit e vivis die prima mensis Augusti ejusdem anni sexcentelimi quadragesimali.

74. *Joannes* hujus nominis IV. postquam ab obitu *Severini* Papæ vacasset Sedes Apostolica menses quatuor & dies 24. ordinatus est Pontifex Romanus die 24. mensis Decembris anni sexcentelimi quadragesimali. Sedit annum unum, menses novem, & dies octodecim, obiitque die undecima mensis Octobris anni sexcentelimi quadragesimali secundi.

75. *S. Theodorus*, post Interpontificium unius mensis & dierum tredecim; consecratus est Pontifex Romanus die vigesima quarta mensis Novemb. anni sexcentelimi quadragesimali secundi. Sedit annos sex, menses quinque, & dies novendecim, atque humanis ereptus est die decima tertia mensis Maii anni sexcentelimi quadragesimali noni.

76. *S. Martinus* hujus nominis I. post dies quinquaginta duos ab obitu *Theodori Papæ* electus est Pontifex Maximus die quinta Julii anni sexcentelimi quadragesimali noni. Missus est in exilium ab Imperatore *Constante*, Hæretico Monothelita, anno sexcentesimo quinquagesimo tertio, ibique morbis & ærumnis confectus ad coelestem patriam, Martyrii corona redimitus, migravit die 16. mensis Septembris anni sexcentelimi quinquagesimali quinti.

77. *S. Eugenius* hujus nominis I. vivente adhuc in exilio *Martino I.* coque, ad præcavendas Imperatoris *Constantis*, Hæretici Monothelitæ, insidias, ultro consentiente; a Clero Romano electus est Pont. Max. die 8. mensis Septembris an. sexcentelimi quinquagesimali quarti, seditque annis duobus, mensibus octo, diebus viginti quatuor, & mortuus est die prima mensis Junii anni sexcentelimi quinquagesimali septimi.

78. *S. Vitalianus*, postquam ab obitu *Eugenii* Papæ vacasset Sedes per mensem unum & dies 29. creatus est Pontifex Maximus die 30. mensis Julii anni sexcentelimi quinquagesimali septimi, seditque annos quatuordecim, menses sex, & obiit die 27. mensis Januarii anni sexcentelimi septuagesimali secundi.

79. *Adeodatus*, post Interpontificium a *Vitiliani* Papæ obitu duorum mensium & dierum viginti quinque, consecratus est Pontifex Maximus die 22. mensis Aprilis anni sexcentissimi septuagesimi secundi, seditque annos quatuor, menses duos, dies quinque, & abiit e vivis die 26. mensis Junii anni sexcentissimi septuagesimi sexti.

80. *Donus*, postquam a morte *Adeodati* Papæ vacasset Sedes menses quatuor & dies quinque, ordinatus est Pontifex Romanus die 1. mensis Novembris anni sexcentissimi septuagesimi sexti. Sedit annum unum, menses quinque, dies decem, & decessit e vita die XI. mensis Aprilis anni sexcentissimi octavi.

81. *S. Agatho*, postquam ab obitu *Doni* Papæ vacasset Sedes menses duos & dies quindecim, inauguratus est Pontifex Maximus die vigesima septima mensis Junii anni sexcentissimi septuagesimi octavi. Præfuit per suos Legatos sextæ Synodo Generali contra hæreticos Monothelitas anno sexcentesimo octogesimo celebratæ, seditque annos tres, menses sex, dies quindecim, & obiit die X. mensis Januarii anni sexcentissimi octogesimo secundi.

82. *S. Leo* hujus nominis II. post Interpontificium septem mensium & septem dierum, in locum *Agathonis* Papæ successit die 17. mensis Augusti an. sexcentissimi octogesimo secundi. Sedit menses decem, dies septemdecim, & ad Deum migravit die 3. mensis Julii anni sexcentissimi octogesimo tertii.

83. *S. Benedictus* hujus nominis II. postquam ab obitu *Leonis II.* cessasset Pontificatus menses undecim, & dies viginti duos, consecratus est Pontifex Romanus die 26. mensis Junii anni sexcentissimi octogesimo quarti. Sedit menses decem, dies duodecim, & e vita discessit die 7. mensis Maii anni sexcentissimi octogesimo quinti.

84. *Joannes* hujus nominis V. postquam a morte *Benedicti II.* vacasset Sedes per menses duos & dies quindecim, ordinatus est Pontifex Romanus die vigesima tertia mensis Julii anni sexcentissimi octogesimo quinti. Sedit annum unum, dies decem, & mortuus est die secunda men-

sis Augusti anni sexcentissimi octogesimo sexti.

85. *Conon*, post Interpontificium mensium duorum & dierum octodecim, electus est Pontifex Romanus die 21. mensis Octobris anni sexcentissimi octogesimo sexti. Sedit menses 11. & e vita migravit die 21. mensis Septembris anni sexcentissimi octogesimo septimi.

86. *S. Sergius* hujus nominis I. post duorum mensium, & dierum viginti trium Interpontificium, per quod duravit Schisma excitatum a *Theodoro* Archipresbytero, & *Paschali* Archidiacono, qui Summo Pontificatui inhiantes, Sedem Apostolicam invaserant, electus est Pontifex Romanus die 15. mensis Decemb. anni sexcentissimi octogesimo septimi. Sedit annos tredecim, menses octo, dies viginti tres, & obiit die 7. mensis Septembris anni septingentesimi primi.

87. *Joannes* hujus nominis VI. post Interpontificium unius mensis & dierum viginti, ordinatus est Pontifex Romanus die 28. mensis Octob. anni septingentesimi primi. Sedit annos tres, menses duos, & dies duodecim, & mortuus est die 9. mensis Januarii anni septingentesimi quinti.

88. *Joannes* hujus nominis VII. post Interpontificium unius mensis & dierum novemdecim, creatus est Pontifex Romanus die prima mensis Martii anni septingentesimi quinti. Pontificatum gessit per duos annos, menses septem, dies septemdecim, atque supremum diem obiit die 17. mensis Octobris anni septingentesimi septimi.

89. *Sisinnius*, post trium mensium Interpontificium, electus est Pontifex Romanus die 18. mensis Januarii anni septingentesimi octavi, sedit dies duntaxat viginti, & in vivis esse desit die 6. mensis Februarii anni septingentesimi octavi.

90. *Constantinus*, post Interpontificium unius mensis & dierum undeviginti, ordinatus est Pontifex Romanus die 24. mensis Martii an. septingentesimi octavi. Rexit Ecclesiam Romanam usque ad diem 8. mensis Aprilis anni septingentesimi decimi quinti, quo ex hac vita discessit.

91. *S.*

91. *S. Gregorius* hujus nominis II. post Interpontificium dierum quadraginta, consecratus est Pontifex Romanus die XIX. mensis Maii anni septingentesimi decimi quinti. Sedit annos quindecim, menses VIII. dies 23. & obiit die XI. mensis Febr. anni septingentesimi trigesimi primi.

92. *S. Gregorius* hujus nominis III. post breve Interpontificium, ordinatus est Pontifex Romanus die 18. mensis Martii anni septingentesimi trigesimi primi. Sedit annos decem, menses octo, dies decem, & in vivis esse desit die 28. mensis Novembris anni septingentesimi quadragésimi primi.

93. *S. Zacharias* consecratus est Pontifex Romanus die 30. mensis Novembris anni septingentesimi quadragésimi primi. Sedit annos decem, menses tres, dies quatordecim, & mortuus est die XIV. mensis Martii anni septingentesimi quinquagesimi secundi.

94. *Stephanus* hujus nominis II. ad Pontificatum electus est, sed subita morte interceptus, ordinari ac consecrari non potuit. Debet tamen inter veros Pontifices Romanos recenseri; sicut illum multi Scriptores Ecclesiastici, post Cardinalem *Baronium*, & omnes pervulgatæ Romanorum Pontificum Tabulæ Chronologicæ recensere solent.

95. *Stephanus* hujus nominis III. ordinatus est Pontifex Maximus die vigesima sexta mensis Martii anni septingentesimi quinquagesimi secundi. Sedit annos quinque, dies viginti novem, & mortuus est die 24. mensis Aprilis anni septingentesimi quinquagesimi septimi.

96. *S. Paulus* hujus nominis I. postquam ab obitu *Stephani* III. Papæ Sedes Apostolica vacasset per dies triginta quinque, consecratus est Pontifex Romanus die vigesima nona mensis Maii anni septingentesimi quinquagesimi septimi. Sedit annos decem, mensem unum, & spiritum Deo reddidit die 28. mensis Junii anni septingentesimi sexagesimi septimi.

97. *Stephanus* hujus nominis IV. post anni & mensis unius Interpontificium, per cuius temporis spatium vacavit Sedes

Apostolica, quam *Constantinus* Antipapa invalerat, summo omnium consensu electus est Pontifex Maximus die septima mensis Augusti anni septingentesimi sexagesimi octavi. Sedit annos tres, menses quinque, dies viginti septem, & fato functus est die secunda mensis Februarii anni septingentesimi septuagesimi secundi.

98. *Hadrianus* I. Pontificatum iniit die 11. mensis Februarii anni septingentesimi septuagesimi secundi, rexitque Ecclesiam usque ad diem 25. mensis Decembris anni septingentesimi nonagesimi quinti. Sub hoc Pontifice habita est contra Iconomachos septima Synodus Generalis, seu Nicæna secunda, anno septingentesimo octuagesimo septimo.

99. *S. Leo* hujus nominis III. ordinatus fuit Pontifex Maximus die 27. mensis Decembris anni septingentesimi nonagesimi quinti. Sedit annos viginti, menses quinque, dies sexdecim, & ex hac vita migravit die XI. mensis Junii anni octingentesimi decimi sexti.

100. *Stephanus* hujus nominis V. electus est Pontifex Romanus die 22. mensis Junii anni octingentesimi decimi sexti, sedit per septem duntaxat menses, & diem ultimum clausit die 24. mensis Januarii anni DCCCXVII.

101. *S. Paschalis* hujus nominis I. in locum *Stephani* V. Papæ successus est die 25. mensis Januarii ejusdem anni octingentesimi decimi septimi. Sedit annos septem, & dies septemdecim, & discessit e vita die decima mensis Februarii anni octingentesimi vigesimi quarti.

102. *Eugenius* hujus nominis II. fuit ordinatus Pontifex Maximus die 14. mensis Februarii anni octingentesimi vigesimi quarti. Sedit annos tres, menses & dies incertos, & obiit mense Augusto anni octingentesimi vigesimi septimi.

103. *Valentinus* de mortuo *Eugenio* II. substitutus est, sed quadragésimo die ad inaugurationem suam e vivis sublatus est.

104. *Gregorius* hujus nominis IV. successit *Valentino* Papæ eodem anno octingentesimo vigesimo septimo, sed mense & die incertis, cum duratio cessationis Sedis Pontificiæ post *Valentini* Papæ obi-

obitum omnino ignoretur. Sedit annos, sexdecim, & migravit e vita 8. Kalend. Februarii anni octingentesimi quadragessimi quarti.

105. *Sergius* hujus nominis II. die 10. mensis Febr. anni octingentesimi quadragessimi quarti Pont. Max. renunciatus & ordinatus est. Sedit annos tres absque ulla mensium & dierum appendice, obiitque die 27. mensis Januarii anni octingentesimi quadragessimi septimi.

106. *S. Leo* hujus nominis IV. postquam ab obitu *Sergii* II. Papæ Sedes Pontificia vacasset menses duos & dies quindecim, electus ac consecratus est Pontifex Maximus die 11. mensis Aprilis anni octingentesimi quadragessimi septimi. Ecclesiam Romanam gubernavit annis octo, mensibus tribus, & diebus sex, atque ad coelestem vitam migravit die decima septima mensis Julii anni octingentesimi quinquagesimi quinti.

107. *Benedictus* hujus nominis III. postquam ab obitu *Leonis* IV. vacasset Sedes Apostolica per menses duos & dies 12. ordinatus est Romanus Pontifex die 29. mensis Septemb. anni octingentesimi quinquagesimi quinti, & *Anastasius*, qui Sedem Apostolicam invaserat, tanquam Antipapa ejectus est, Ecclesiam Romanam per an. duos, menses sex, & dies decem sanctissime rexit *Benedictus* III. & e vita excessit die 8. Aprilis an. octingentesimi quinquagesimi octavi. Cum certum sit, *Benedictum* III. successisse in sede Pontificia *Leoni* IV. explodi debet male confuta illa fabula, quam obtrudunt, nonnulli, qui distant, *Joannam* Papissam successisse *Leoni* IV. eamque Pontificatum per annos duos, mensem unum, & dies quatuor tenuisse.

108. *S. Nicolaus* hujus nominis I. successit *Benedicto* III. & consecratus est Romanus Pontifex die 24. mensis Aprilis anni octingentesimi quinquagesimi octavi. Sedit annos novem, menses sex, dies viginti, & migravit ad Deum die 13. mensis Novembris anni octingentesimi sexagesimi septimi.

109. *Hadrianus* hujus nominis II. successit in locum *Nicolai* Papæ 1. die 14. mensis Decemb. anni octingentesimi sexagesimi septimi. Sedit annos quinque,

& obiit anno octingentesimo septuagesimo secundo. Sub hoc Pontifice habitum est Concilium octavum Generale, seu Constantinopolitanum quartum, contra *Photium*, Schismaticum Patriarcham Constantinopolitanum.

110. *Joannes* hujus nominis VIII. consecratus est Pontifex Romanus die 14. mensis Decembris anni octingentesimi septuagesimi secundi. Sedit annos decem, & dies duos, & abiit e vivis die 15. mensis Decembris anni octingentesimi octogessimi secundi.

111. *Marinus*, post paucos ab obitu *Joannis* VIII. dies, ad Summum Pontificatum fuit sublimatus, seditque annum unum, & menses quinque, & obiit die incerto mensis Maii anni octingentesimi octogessimi quarti.

112. *Hadrianus* hujus nominis III. eodem mense, quo mortuus est *Marinus* Pontifex ad Romanam Sedem provectus est. Sedit annum unum, & menses quatuor obiitque anno octingentesimo octogessimo quinto.

113. *Stephanus* hujus nominis VI. successit *Hadriano* III. Papæ. Sedit in Cathedra Petri annos sex, & extremum diem obiit anno octingentesimo nonagesimo primo.

114. *Formosus* eodem mense & anno, quo *Stephanus* VI. Papa e vivis sublatus est, hoc est, mense Majo anni octingentesimi nonagesimi primi, consecratus est Pontifex Romanus. Sedit annos quatuor & menses septem, & inter vivos esse desit die 4. Aprilis anni octingentesimi nonagesimi sexti. Mortuo *Formoso* Papa, *Bonifacius* hujus nominis VI. Sedem Romanam invasit, quam diebus tantum quindecim tanquam Antipapa tenuit.

115. *Stephanus* hujus nominis VII. expulso Antipapa *Bonifacio* VI. se ipsum in Sedem Pontificiam malis artibus intrusit, accedente tamen Cleri consensu, legitimus Pontifex habitus est, ne Schismate Ecclesia scinderetur. Sedit annum unum, mensem unum, & dies aliquot, tandem in carcerem detrusus est, ubi strangulatus periiit anno octingentesimo nonagesimo septimo.

116. *Romanus*, post mortem *Stephani* VII. Papæ, creatus & ordinatus est Pontifex

rifex Maximus, feditque per quatuor duntaxat menses, & obiit anno octingentesimo nonagesimo octavo.

117. *Theodorus* hujus nominis II. post mortem *Romani* Papæ, electus est Pontifex Romanus, qui per dies tantum viginti Pontificatum tenuit, & e vivis sublatus est an. octingentesimo nonagesimo octavo.

118. *Joannes* hujus nominis IX. in locum *Theodori* II. Papæ circa medium mensem Julium anni octingentesimi nonagesimo octavi subrogatus est. Sedit annos duos & dies quindecim, & diem ultimum clausit circa initium mensis Augusti anni nongentesimi.

119. *Benedictus* hujus nominis IV. mortuo *Joanne* IX. Papa anno nongentesimo creatus est Pontifex Max. rexitque Ecclesiam annos tres & menses duos, & migravit ad Deum circa initium mensis Octobris anni nongentesimi tertii.

120. *Leo* hujus nominis V. successit *Benedicto* IV. seditque mensem unum & dies 26. vel 27. fuitque conjectus in vincula a *Christophoro*, qui sedem Romanam occupavit.

121. *Christophorus*, postquam sedisset menses circiter septem, a Sede Pontificia per vim deturbatus, habitum Monasticum induere coactus est.

122. *Sergius* hujus nominis III. Sedem Pontificiam obtinuit, sedit annis septem, mensibus tribus, diebus incertis, obiitque anno nongentesimo decimo.

123. *Anastasius* hujus nominis III. postquam a morte *Sergii* III. vacasset Sedes uno aut altero die, electus est Pontifex Maximus, seditque annos duos & totidem menses, & mortuus est anno nongentesimo decimo tertio.

124. *Lando* successit *Anastasio* III. die 16. mensis Octobris anni nongentesimi decimi tertii. Sedit tantum per menses sex, & dies decem, & obiit die XXVI. mensis Aprilis anni nongentesimi decimi quarti.

125. *Joannes* hujus nominis X. circa diem vigesimum septimum mensis Aprilis ordinatus est Romanus Pontifex: Sedit annos quatuordecim, paucos menses & dies aliquot, & obiit, Sede Pontificia a *Vuidone*, Tusciæ Marchione; de-

positus, anno nongentesimo vigesimo nono.

126. *Leo* hujus nominis VI. successit est in locum *Joannis* X. sed æmulorum factione oppressus & in carcerem conjectus, diem supremum obiit circa diem tertium mensis Februarii an. nongentesimi vigesimi noni, postquam mensibus septem, & diebus quinque Ecclesiam Romanam rexisset.

127. *Stephanus* VIII. successit *Leoni* VI. seditque annos duos, mensem unum, dies duodecim, & finem vivendi fecit anno nongentesimo trigesimo primo.

128. *Joannes* hujus nominis XI. successit *Stephano* VIII. circa diem 5. mensis Martii anni nongentesimi trigesimi primi. Rexit Ecclesiam annis quatuor, & mensibus decem, & obiit in carcere, a fratre suo *Alberico* detentus, initio mensis Januarii an. nongentesimi trigesimi sexti.

129. *Leo* hujus nominis VII. successit *Joanni* XI. Sedit annos tres, menses sex, dies decem, & obiit circa diem XVIII. mensis Julii anni nongentesimi trigesimi noni.

130. *Stephanus* hujus nominis IX. successit *Leoni* VII. Papæ, seditque annos tres, menses quatuor, dies quindecim, & mortuus est ineunte circiter mense Decembri anni nongentesimi quadragessimisecundi.

131. *Marinus* hujus nominis II. successit *Stephano* IX. Sedit annos tres, menses sex, & dies tredecim, supremumque diem obiit paulo ante medium mensem Julium anni nongentesimi quadragessimisexti.

134. *Agapetus* hujus nominis II. successit *Marino* II. Sedit annos decem & aliquot menses, abiitque e vivis anno nongentesimo quinquagesimo sexto.

133. *Joannes* hujus nominis XII. successit *Agapeto* II. Roma expulit Antipapam, dictum *Leonem* VIII. ab Imperatore *Ottone* in Sedem Apostolicam intrusum. Sedit annos septem & aliquot menses, obiitque anno nongentesimo sexagesimo quarto.

134. *Benedictus* hujus nominis V. successit est in locum *Joannis* XII. Sed *Ortho* Imperator, capta Roma, *Leonem* VIII. Antipapam denuo in sedem Apostolicam in-

intrusit, & *Benedictum V.* legitimum versus, in Castro S. Angeli inclusit *Joannem XIV.* legitimum Pontificem, qui ibidem fame, aut propinato veneno sublatus est anno nongentesimo octogesimo quinto. Antipapa vero *Bonifacius VII.* qui denuo Sedem Apostolicam invasit, repentina morte eodem anno e vivis raptus est.

135. *Joannes XIII.* successit *Benedicto V.* Papæ die 1. mensis Octob. anni nongentesimi sexagesimi quinti. Sedit annos sex, menses undecim, dies quinque, obiitque VIII. Idus Septembris anni nongentesimi septuagesimi secundi.

136. *Benedictus VI.* post Interpontificium trium circiter mensium ab obitu *Joannis XIII.* electus est Pontifex Romanus sub finem mensis Decemb. anni nongentesimi septuagesimi secundi, cumque sedisset annuum unum & menses tres a *Francone*, Cardinali nequissimo, in carcerem detrusus, crudeliter strangulatus est anno nongentesimo septuagesimo quarto. Post necem *Benedicti VI.* Pontificis, *Franco*, Cardinalis, ejus parricida, Sedem Apostolicam invasit, dictus *Bonifacius VII.* sed postquam illè Antipapa Sedem Romanam per mensem unum tenuisset, Roma expulsus est.

137. *Donus* hujus nominis II. successit *Benedicto VI.* sed quo mense, quove die ordinatus fuerit, vel renunciatus Pontifex Romanus, sciri non potest, quia antiqua monumenta, eo Sæculo decimo, quod fuit Sæculum ignorantiae, ferreum, plumbeum, & obscurum, deficiunt, & valde per hæc tempora confusæ ac perturbatæ sunt Historia & Chronotaxis Romanorum Pontificum. Constat tamen brevissimum fuisse Pontificatum *Doni II.* Papæ, quippe qui obiit anno nongentesimo septuagesimo quinto.

138. *Benedictus* hujus nominis VII. post duorum circiter mensium ab obitu *Doni II.* Papæ Interpontificium, electus est Pontifex Romanus ante diem 25. mensis Martii anni nongentesimi septuagesimi quinti. Sedit annos novem & aliquot menses, obiitque die X. mensis Julii anni nongentesimi octogesimo quarti.

139. *Joannes XIV.* successit *Benedicto VII.* Sed Antipapa *Bonifacius VII.* qui Roma expulsus fuerat Urbem postea re-

140. *Joannes XV.* mense Decembri anni nongentesimi octogesimo quinti ordinatus est Pontifex Maximus, & obiit anno nongentesimo nonagesimo sexto, cum undecimum Pontificatus annum inchoasset.

141. *Gregorius V.* successit *Joanni XV.* Sedem tamen Apostolicam invasit *Joannes Placentinus*, creatus Antipapa a *Crescentio*, qui Romæ tyrannidem exercebat. Sed *Gregorius V.* verum Pontificem, strenue defendit *Otto* Imperator, qui Romam cum exercitu veniens, *Joannem Placentinum*, Antipapam, in ordinem redegit, & *Crescentium* tyrannum ultimo affectit supplicio. Sedit *Gregorius V.* usque ad annum nongentesimum nonum, quo mortuus est XII. Kalend. Martii seu die 18. mensis Februarii.

142. *Silvester II.* successit *Gregorio V.* die 2. mensis Aprilis & Ecclesiam Romanam rexit annis quatuor, mense uno, diebus novem, & obiit die XI. mensis Maii anni millesimi tertii.

143. *Joannes* vulgo dictus *Decimus septimus*, quamvis inter veros & legitimos Pontifices Romanos, qui hoc *Joannis* nomine donati sunt, revera sit tantum ordine *Decimus sextus*, successit *Silvestro Secundo* Papæ, & ordinatus est Pontifex Romanus die 13. mensis Maii anni millesimi tertii. Sedit menses duntaxat quinque & dies viginti quinque, obiitque die 7. mensis Decembris ejusdem anni millesimi tertii.

144. *Joannes XVIII.* ordinatus est Pontifex Maximus die 26. mensis Decembris anni millesimi tertii. Sedit annos quinque & aliquot menses, & mortuus est anno millesimo nono, die & mense incertis.

145. *Sergius IV.* successit *Joanni XVIII.* ac Sedem tenuit usque ad annum millesimum duodecesimum, quo naturæ debitum solvit.

146. *Be-*

146. *Benedictus VIII.* successit *Sergio IV.* sed e Sede sua ab Antipapa dicto *Gregorio* dejectus, in eam ab Imperatore *S. Henrico* restitutus est. Sedit annos undecim, menses undecim, dies viginti unum, & obiit anno millesimo vigesimo quarto.

147. *Joannes XIX.* germanus frater *Benedicti VIII.* Papæ, ei in Pontificatu successit. Sedit annos novem & dies novem, obiitque anno millesimo trigesimo tertio.

148. *Benedictus IX.* in locum *Joannis XIX.* successit, & sedit usque ad annum millesimum quadragesimum quartum, quo a Romanis e Sede sua deturbatus est, & in ejus locum intrusus Antipapa *Silvester III.*

149. *Gregorius VI.* eodem anno millesimo quadragesimo quarto, persuasit tam *Benedicto IX.* quam *Silvestro III.* ut numerata pecunia Pontificatu cederent, & hoc pacto electus est Pontifex Romanus, quem, licet simoniace electum, Ecclesia tamen, ad vitandum Schisma, tanquam verum ac legitimum Pontificem agnovit, donec tandem ipse in Sutrina Synodo, habita anno millesimo quadragesimo sexto, simoniæ criminis ab ea expositus, sponte se Pontificia dignitate abdicaverit.

150. *Clemens II.* eodem anno millesimo quadragesimo sexto, quod *Gregorius VI.* sponte loco cessit, electus est Pontifex Romanus, seditque usque ad annum millesimum quadragesimum septimum. Eo mortuo, *Benedictus IX.* qui, ob sibi numeratam pecuniam, Pontificatu cesserat, sedem Romanam iterum invasit, eamque tenuit per octo menses & dies decem.

151. *Damasus II.* die XVII. mensis Julii anni millesimi quadragesimi octavi electus est Pontifex Romanus, seditque tantum per dies viginti tres, & obiit eodem anno millesimo quadragesimo octavo.

152. *S. Leo IX.* maximo Cleri, Populi que Romani consensu electus est Pontifex Romanus die secunda mensis Februarii anni millesimi quadragesimi noni. Sedit annis V. mensibus duobus, & diebus septem & mortuus est anno millesimo quinquagesimo quarto.

153. *Victor II.* post unius anni ab obitu *Leonis IX.* Interpontificium, consecratus est Pontifex Romanus die XIII. mensis Aprilis an. millesimi quinquagesimi quinti. Et obiit anno millesimo quinquagesimo septimo.

154. *Stephanus X.* electus est Pontifex Maximus die secunda mensis Augusti anni millesimi quinquagesimi septimi, & Ecclesiam Romanam rexit usque ad diem vigesimam nonam mensis Martii anni millesimi quinquagesimi octavi, qua migravit e vita.

155. *Nicolaus II.* die XXVIII. mensis Decembris anni millesimi quinquagesimi octavi electus est Pontifex Maximus. Tentavit quidem Antipapa dictus *Benedictus X.* sedem Pontificiam invadere, sed, eo expulso, pacifice *Nicolaus II.* sedit annos duos, menses sex, dies viginti quinque, & obiit anno millesimo sexagesimo primo.

156. *Alexander II.* post trium ferme mensium ab obitu *Nicolai II.* Interpontificium, electus est Pontifex Maximus. Sibi infestum habuit Antipapam dictum *Cadalum*, quem turbas in Ecclesia excitantem coercuit, seditque per annos decem, menses sex, dies viginti unum, & ad meliorem vitam translatus est die XII. mensis Aprilis anni millesimi septuagesimi tertii.

157. *Gregorius VII.* die 21. ejusdem mensis Aprilis anni millesimi septingentesimi tertii electus fuit Summus Pontifex, & Romanam Ecclesiam gubernavit usque ad annum millesimum octogesimum quintum, quo spiritum Deo reddidit die 25. mensis Maii. A Germanis, *Guibertum* Antipapam, dictum *Clementem III.* tuentibus, vexatus est Sanctissimus ille Pontifex.

158. *Victor III.* anno millesimo octogesimo sexto electus Pontifex Maximus, sedit usque ad annum millesimum octogesimum septimum, quo mortuus est die 16. mensis Septembris.

159. *Urbanus II.* anno millesimo octogesimo octavo *Victori III.* Papæ successit, sedit annos undecim, menses quatuor, dies octodecim, obiitque anno millesimo nonagesimo nono.

160. *Paschalis II.* in locum demortui Pa-

pæ *Urbani II.* suffectus est eodem anno millesimo nonagesimo nono. Sedit per annos octodecim, menses quinque, dies septem, & obiit XII. Kalendas Februarii anni millesimi centesimi decimi octavi.

161. *Gelasius II.* die XXV. mensis Januarii an. MCXVIII. in Romanum Pontificem fuit electus. Obiit die XXIX. mensis Januarii anni millesimi centesimi decimi noni.

162. *Callistus II.* electus est Pontifex Maximus Kalendis Februarii anni millesimi centesimi decimi noni. *Burdinum* Antipapam, dictum *Gregorium VIII.* repressit. Sedit annos quinque, menses decem, dies duodecim, obiitque die XIII. mensis Decembris anni millesimi centesimi vigesimi quarti. Convocavit Concilium Generale Lateranense I. anno MCXXIII.

163. *Honorius II.* consecratus est Pontifex Romanus die XXI. mensis Decembris anni millesimi centesimi vigesimi quarti, & obiit die XIV. mensis Februarii anni millesimi centesimi trigesimali.

164. *Innocentius II.* electus est Pontifex Maximus die XV. mensis Februarii, anni millesimi centesimi trigesimali. Multa a *Petro Leonis* Antipapa, dicto *Anacleto II.* passus est Sanctus ille Pontifex, seditque annos tredecim, menses septem, dies novem, & ad superos translatus est die XXIV. mensis Sept. anni millesimi centesimi quadragesimali tertii. Celebravit Concilium Generale Lateranense secundum anno millesimo centesimo trigesimo nono.

165. *Celestinus II.* die XXVI. mensis Septembris anni millesimi centesimi quadragesimali tertii electus est Pontifex Maximus. Romanam Ecclesiam rexit menses quinque, ac dies tredecim, obiitque die IX. mensis Martii anni millesimi centesimi quadragesimali quarti.

166. *Lucius II.* post triduum ab obitu *Celestini II.* Papæ, electus est Romanus Pontifex, obiitque die XXV. mensis Februarii anni millesimi centesimi quadragesimali quinti.

167. *Eugenius III.* electus ex Pontifex Maximus die XXVII. mensis Februarii

anni millesimi centesimi quadragesimali quinti. Sedit annos octo, menses quatuor, dies decem, atque ad celestem vitam migravit die VII. mensis Julii an. MCLIII.

168. *Anastasius IV.* post biduum ad obitu *Eugenii III.* creatus est Pontifex Maximus, seditque unoduntaxat anno, mensibus quatuor, diebus viginti quatuor, & obiit die secunda mensis Decembris anni MCLIV.

169. *Hadrianus IV.* successit *Anastasio IV.* Sedit annos quatuor, menses octo, dies viginti novem, & migravit e vita Kal. mensis Septembris anni millesimi centesimi quinquagesimali noni.

170. *Alexander III.* mortuo *Hadriano IV.* electus est Pontifex Romanus. Diu exagitatus est a *Friderico* Imperatore, dicto *Ocnobarbo*, & a quatuor Antipapis, quorum primus dictus est *Victor IV.* Alter, *Paschalis III.* Tertius, *Callistus III.* Quartus, *Innocentius III.* Sedit *Alexander III.* legitimus Pontifex, a die consecrationis suæ, seu a die XX. mensis Septembris anni millesimi centesimi quinquagesimali noni, per annos viginti unum, menses undecim, dies decem, & hominem exiit die trigesima mensis Augusti anni millesimi centesimi octogesimali primi. Indixit Concilium Generale Lateranense tertium anno millesimo centesimo septuagesimo nono.

171. *Lucius III.* die sexta mensis Septembris anni millesimi centesimi octogesimali primi consecratus est Pontifex Romanus, seditque annos quatuor, menses duos, dies octodecim, & mortuus est die XXIV. mensis Novembris anni millesimi centesimi octogesimali quinti.

172. *Urbanus III.* die XXV. mensis Novembris anni millesimi centesimi octogesimali quinti creatus est Pontifex Romanus, sedit annum unum, menses decem, dies viginti quinque, obiitque die XIX. mensis Octobris anni millesimi centesimi octogesimali septimi.

173. *Gregorius XIII.* electus est Pontifex Maximus die XXI. mensis Octobris anni millesimi centesimi octogesimali septimi. Sedit mense uno, diebus viginti septem, & ad vitam immortalem transit die XVII. mensis Decembris anni millesimi centesimi octogesimali septimi.

174. *Clemens III.* electus fuit Pontifex Romanus die XIX. mensis Decembris anni millesimi centesimi octogesimali septimi, & e vivis excessit die XXVIII. mensis Martii an. millesimi centesimi nonagesimi primi.

175. *Cælestinus III.* creatus est Pontifex Romanus die XXX. mensis Martii anni millesimi centesimi nonagesimi primi. Sedit annos sex, menses novem, dies novem, & ad meliorem vitam translatus est die VIII. mensis Januarii anni millesimi centesimi nonagesimi octavi.

176. *Innocentius III.* ad summum Pontificatum die VII. mensis Januarii anni millesimi centesimi nonagesimi octavi provectus est, seditque per anno, octodecim, menses sex, dies novem, & obiit die XVI mensis Julii an. millesimi ducentesimali decimi sexti. Celebravit Concilium Generale Lateranense quartum anno millesimo ducentesimo decimo quinto.

177. *Honorius III.* postquam Sedes Pontificia vacasset una tantum die ab obitu *Innocentii III.* electus est Pontifex Maximus. Sedit annis decem, menses octo, & obiit XV. Kal. Aprilis an. 1227.

178. *Gregorius IX.* successit *Honorio III.* Ecclesiam rexit annis quatuordecim, mensibus quinque; & supremum diem obiit anno millesimo ducentesimo quadragesimo primo.

179. *Cælestinus IV.* post triginta dierum ab obitu *Gregorii IX.* Interpontificium, electus est Pontifex Maximus, quem die decimo septimo ab inito Pontificatu præmatura mors rapuit.

180. *Innocentius IV.* postquam ab obitu *Cælestini Quarti* vacasset Sedes Pontificia per annum unum, menses octo, & dies quindecim, electus est Pontifex Maximus. Sedit annos novem, menses quinque, & dies quatuordecim, obiitque die VII. vel XIII. mensis Decembris anni MCCLIV. Convocavit Concilium Generale Lugdunense primum anno millesimo ducentesimo quadragesimo quinto.

181. *Alexander IV.* paucis post mortem *Innocentii Quinti* diebus Pontifex Romanus fuit electus. Sedit annos sex menses quinque, & dies totidem & mortuus est VIII. Kal. mensis Junii anni millesimi ducentesimali sexagesimi primi.

182. *Urbanus IV.* postquam ab obitu *Alexandri IV.* Sedes Apostolica vacasset per duos menses & totidem hebdomadas, inauguratus est Pontifex Maximus die IV. mensis Septembris anni millesimi ducentesimali sexagesimi primi. Sedit annos tres, mensem unum, dies quatuor, & obiit sexto nonas mensis Octobris anni MCCLXIV.

183. *Clemens IV.* post quinque mensium ab obitu *Urbani IV.* Interpontificium electus est Pontifex Maximus. Rexit Ecclesiam tribus annis, mensibus novem, diebus viginti quinque, & obiit die XXIX. mensis Novembris anni MCCLXVIII.

184. *Gregorius X.* postquam ab obitu *Clementis IV.* vacasset Sedes per annos duos, menses novem, & dies duos, electus est Pontifex Maximus. Sedit annos quatuor, & dies decem, obiitque die decima mensis Januarii anni millesimi ducentesimali septuagesimi sexti. Celebravit Concilium Generale Lugdunense secundum anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto.

185. *Innocentius V.* successit *Gregorio X.* sed mense sexto sui Pontificatus, per unum alterumque diem inchoato, e vivis sublatus est die XXII. mensis Junii anni millesimi ducentesimali septuagesimi sexti.

186. *Hadrianus V.* successit *Innocentio V.* ejusque Pontificatus brevissimus fuit. Altero quippe mense, ab electione sua necdum expleto, obiit die XVIII. mensis Augusti anni millesimi ducentesimali septuagesimi sexti.

187. *Joannes XX.* quem alii appellant *Vigesimum primum*, successit *Hadriano V.* ac brevem gessit Pontificatum, quippe qui mortuus est mense Majo anni millesimi ducentesimali septuagesimi septimi.

188. *Nicolaus III.* post sex mensium ab obitu *Joannis XX.* Interpontificium, in Sede *S. Petri* fuit collocatus, rexitque Ecclesiam annis duobus, mensibus novem, minus duobus diebus, & obiit die XXII. mensis Augusti anni millesimi ducentesimali octogesimali.

189. *Martinus II.* dictus *IV.* postquam a morte *Nicolai III.* Sedes per sex menses vacasset, electus est Pontifex Maximus, & ob-

& obiit XXIX mensis Martii an. ducentissimi octogefimi quinti.

190. *Honorius IV.* die secunda mensis Aprilis anni millesimi ducentissimi octogefimi quinti electus est Pontifex Maximus, seditque duobus annis, & unodie, atque e vita migravit die tertia, mensis Aprilis anni millesimi ducentissimi octogefimi septimi.

191. *Nicolaus IV.* postquam Sedes Romana ab obitu *Honorii IV.* per menses decem, & dies octodecim vacasset, electus est Romanus Pontifex die 22. mensis Februarii an. millesimi ducentissimi octogefimi octavi, & obiit die quarta Aprilis anni millesimi ducentissimi nonagesimi secundi, annum agens sui Pontificatus quintum.

192. *S. Cælestinus V.* postquam Sedes Romana a morte *Nicolai IV.* annis duobus, mensibus tribus & die una vacasset, electus est Pontifex Maximus, qui tamen post quinque menses & dies octo Pontificatus, ornamenta Pontificis exuit, oneri & honori cessit die 13. mensis Decembris anni millesimi ducentissimi nonagesimi quarti. Obiit anno millesimo ducentesimo nonagesimo sexto.

193. *Bonifacius VIII.* post spontaneam *Cælestini V.* abdicationem, electus est Pontifex Romanus in pervigilio Natalis Christi Domini anni millesimi ducentissimi nonagesimi quarti. Sedit annis octo, mensibus novem, & diebus octodecim & migravit ex hac vita anno millesimo trecentesimo tertio.

194. *Benedictus*, vulgo dictus *Undecimus*, quamvis, juxta ordinem istius nominis Pontificum, dicendus esset *Decimus* mortuo *Bonifacio VIII.* substitutus est, seditque menses duntaxat octo & dies septemdecim, & obiit die quarta mensis Julii anni millesimi centesimi quarti.

195. *Clemens V.* postquam Sedes Romana ab obitu *Benedicti XI.* vacasset per menses undecim, electus est Pontifex Maximus die V. mensis Junii anni millesimi trecentissimi quinti. Sedit an. octo, mensibus decem, dies quindecim, & obiit die XX. mensis Aprilis anni millesimi trecentissimi decimi quarti. Pontificiam Sedem Avenionem transtulit, & convo-

cavit Concilium Generale Viennense an. MCCCXI.

196. *Joannes*, vulgo dictus *Vigefimus Secundus*, sed juxta ordinem istius nominis Pontificum, dicendus *Vigefimus Primus*, postquam Sedes Pontificia ab obitu *Clementis V.* vacasset per annos duos, menses tres, dies septemdecim, electus est Romanus Pontifex. Multa passus est ab Imperatore *Ludovico Bavaro*, qui Schisma conflavit, & *Petrum Carbarium*, Franciscanum Antipapam, dictum *Nicolaum V.* intrusit. Sedit *Joannes XXI.* vel, ut vulgo dicitur, *XXII.* per annos novemdecim, & obiit die quarta mensis Decembris anni MCCCXXXIV.

197. *Benedictus*, vulgo dictus *Duodecimus*, sed, juxta ordinem istius nominis Pontificum, dicendus *Undecimus*, electus est Pontifex Romanus die XX. mensis Decembris anni millesimi trecentissimi trigefimi quarti. Rexit Ecclesiam annis septem, mensibus quatuor, & diebus sex, obiitque die 25. mensis Apr. an. MCCCXLII.

198. *Clemens IV.* die septima mensis Maji anni millesimi trecentissimi quadragefimi secundi creatus est Pontifex Maximus. Sedit annos circiter undecim, & obiit die quarta mensis Decembris anni millesimi trecentissimi quinquagesimi secundi.

199. *Innocentius IV.* die 18. mensis Decembris anni millesimi trecentissimi quinquagesimi secundi electus est Pontifex Maximus. Sedit annos decem, & obiit die 17. mensis Septembris anni MCCCCLXII.

200. *Urbanus V.* die 23. mensis Septembris an. millesimi trecentissimi sexagesimi secundi electus est Pontifex Maximus. Sedit annos novem & obiit die 9. mensis Decembris anni millesimi trecentissimi septuagesimi.

201. *Gregorius XI.* die V. mensis Januarii anni millesimi trecentissimi septuagesimi primi consecratus est Pontifex Maximus. Sedem Pontificiam, quam *Clemens V.* Avenionem in Gallias transtulerat, ubi plures Summi Pontifices, natione Galli, videlicet *Clemens V.* *Joannes XXI.* vulgo dictus *XXII.* *Benedictus XI.*

vul-

vulgo dictus XXII. *Clemens VI. Innocentius VI. Urbanus V.* Pontificatum gesserunt, Romam revocavit *Gregorius XI.* natione itidem Gallus, obiitque die 17. mensis Marti anni millesimi trecentissimi septuagesimi octavi.

202 *Urbanus VI.* die octava mensis Aprilis anni millesimi trecentissimi septuagesimi octavi electus est Summus Pontifex. Habuit Pontificatus æmulum *Clementem VII.* quem Cardinales, ab obedientia *Urbani VI.* recedentes, Pontificem elegerunt, indeque luctuosum in Ecclesia exortum Schisma, cum duo Pontifices, quorum unus, seu *Urbanus VI. Romæ*, alter, seu *Clemens VII. & post ipsum Petrus de Luna*, dictus vulgo *Benedictus XIII.* Avenione sedebat, eodem tempore *Petri* Sedem sibi vendicarent. Duravit funestum illud Schisma per annos fere quinquaginta, ac tandem sublatum est in Concilio Generali Constantiensi anno millesimo quadringentesimo decimo quarto celebrato, in quo electus est Pontifex Maximus *Martinus V.* & alii tres abdicati, qui de Pontificatu pertinaciter contendebant, seu *Gregorius XII. Joannes XXII.* vel ut alii dicunt XXIII. & *Petrus de Luna*, vulgo dictus *Benedictus XIII.* Sedit Romæ *Urbanus VI.* per annos 11. menses sex, dies septem, obiitque die 15. mensis Octobris anni millesimi trecentissimi octogesimi noni.

203 *Bonifacius IX.* successit *Urbano VI.* die secunda mensis Novembris an. millesimi trecentissimi octogesimi noni. Seditque annis XIV. mensibus XI. & obiit anno millesimo quadringentesimo quarto.

204 *Innocentius VII.* postquam Sedes Pontificia vacasset dies quindecim ab obitu *Bonifacii IX.* electus est Pontifex Maximus die 17. mensis Octobris anni millesimi quadringentesimi quarti, & obiit die VI. mensis Novembris anni millesimi quadringentesimi sexti.

205 *Gregorius XII.* successit *Innocentio VII.* sed cum ad retinendum Pontificatum, contra solenne præstitum ab ipso iuramentum, data opera uteretur tergiversationibus & collusionibus cum suo Pontificatus æmulo, *Petro de Luna*, dicto

Graves. Hist. Tom. VIII.

Benedicto XIII. Cardinales in Concilio Generali Pisano anno millesimo quingentesimo nono congregati tam ipsum *Gregorium XII.* quam ejus æmulum *Benedictum XIII.* exauctorarunt, eosque Schismatis fautores, ac pertinaces declararunt, eis inhibentes, ne quis eorum pro Summo Pontifice se gereret.

206 *Alexander V.* post exauctorationem *Gregorii XII.* electus est a Cardinalibus in Concilio Generali Pisano Pontifex Maximus. Ad abolendum Schisma, quod Pseudo-Pontifices *Gregorius XII. & Benedictus XIII.* de induitria fovebant, strenuam navavit operam, illud tamen extinguere non potuit, utpote inopinata morte e vivis sublatum die quarta mensis Maii anni millesimi quadringentesimi decimi.

207 *Joannes*, vulgo dictus *Vigesimus Tertius* (qui tamen juxta seriem Romanorum Pontificum, qui *Joannis* nomine donati sunt, dicendus esset *Vigesimus Secundus*) successit in locum *Alexandri V.* Sed ad extirpandum Schisma, quod novum in dies suscipiebat incrementum, Pontificatu abdicatus est, ipso consentiente, anno millesimo quadringentesimo decimo septimo, in Concilio Generali Constantiensi, quod habitum est anno 1414.

208 *Martinus*, vulgo dictus V. (qui tamen juxta seriem Romanorum Pontificum, qui *Martini* nomine fuerunt insigniti, dicendus est *Martinus III.*) electus in Concilio Generali Constantiensi Pontifex Maximus die 11. mensis Novembris anni millesimi quadringentesimi decimi septimi. Sub ipso tandem extinctum est diuturnum Schisma, quod incæperat anno millesimo trecentesimo septuagesimo octavo, & duravit usque ad annum millesimum quadringentesimum vigesimum nonum, quo pseudo-Pontifex, dictus *Clemens VIII.* se *Martino V.* legitimo Pontifici subjecit. Sedit *Martinus V.* annos tredecim, menses tres, ac dies duodecim, & obiit Romæ die XXI. mensis Februarii an. millesimi quadringentesimi trigesimali primi.

209 *Eugenius IV.* inauguratus fuit Pontifex Maximus die 3. mensis Martii anni millesimi quadringentesimi trigesimali primi.

S

primi. Concilium Generale Basileense transfudit Ferratiam, deinde Florentiam ubi tandem utriusque Ecclesie, Græcæ & Latine, unio feliciter peracta est. Sedit annos sexdecim, minus diebus octo, & obiit die 23. mensis Februarii anni millesimi quadringentesimi quadragésimi septimi.

210 *Nicolaus V.* successit *Eugenio IV.* restituit Ecclesie pacem, quam haud parum turbaverant Schismatici, creando Antipapam, dictum *Felicem V.* qui tandem suum umbratilem Pontificatum, quem per novem annos, post injustam *Eugenii IV.* Papæ depositionem, gesserat, ad pedes *Nicolai V.* abjectus ultro abdicavit anno millesimo quadringentesimo quadragésimo nono. Sedit *Nicolaus V.* annos octo & dies aliquot, obiitque die 24. mensis Martii anni millesimi quadringentesimi quinquagesimi quinti.

211 *Callistus III.* die 8. Aprilis anni millesimi quadringentesimi quinquagesimi quinti electus fuit Pontifex Maximus. Sedit annis tribus & mensibus quatuor, & obiit die 8. mensis Augusti anni millesimi quadringentesimi quinquagesimi octavi.

212 *Pius II.* coronatus est Pontifex Maximus die 19. mensis Augusti anni millesimi quadringentesimi quinquagesimi octavi. Sedit annis sex, minus quinque diebus, & e vivis excessit die 14. mensis Augusti anni millesimi quadringentesimi sexagesimi quarti.

213 *Paulus II.* successit *Pio II.* seditque annos septem, obiitque die 16. mensis Julii anni millesimi quadringentesimi septuagesimi primi.

214 *Sixtus IV.* in locum *Pauli II.* successit, & Ecclesiam rexit usque ad annum millesimum quadringentesimum octogesimum quartum, quo e vita migravit, postquam sedisset annis tredecim.

215 *Innocentius VIII.* successit *Sixto IV.* Sedit annos septem, menses decem, dies viginti septem, & mortuus est die 25. mensis Julii anni millesimi quadringentesimi nonagesimi secundi.

216 *Alexander VI.* creatus est Pontifex Maximus die 11. mensis Augusti anni millesimi quadringentesimi nonagesimi secundi, & Ecclesiam rexit usque ad

annum millesimum quingentesimum tertium, quo e vivis sublatus est 15. Kalendas Septembris, seu die 18. mensis Augusti.

217 *Pius III.* successit *Alexandro VI.* decimo Kal. Octobris, seu die 22. mensis Septembris anni millesimi quingentesimi tertii, & migravit e vita decimo quinto kalendas mensis Novembris, seu die 18. mensis Octobris ejusdem anni millesimi quingentesimi tertii.

218 *Julius II.* successit *Pio III.* seditque usque ad diem 21. mensis Februarii anni millesimi quingentesimi decimi tertii, quo vita functus est.

219 *Leo X.* ad summum Pontificatum provectus est die 15. mensis Martii anni millesimi quingentesimi decimi tertii. Nascentem Lutheri Hæresim prostravit. Sedit annis novem, & obiit die prima mensis Decembris anni millesimi quingentesimi vigesimi primi.

220 *Hadrianus VI.* creatus est Romanus Pontifex die 9. mensis Januarii anni millesimi quingentesimi vigesimi secundi. Sedit annum unum, menses octo, dies sex, obiitque die 14. mensis Septembris anni millesimi quingentesimi vigesimi tertii.

221 *Clement VII.* successit *Hadriano VI.* & sedit usque ad annum millesimum quingentesimum trigésimum quartum, quo mortuus est die vigesima quinta mensis Septembris.

222 *Paulus III.* electus est Pontifex Maximus die 13. mensis Octobris anni millesimi quingentesimi trigésimi quarti. Sedit annos quindecim, & obiit die decima mensis Novembris anni millesimi quingentesimi quadragésimi noni. Convocavit Concilium Generale Tridentinum, quod incaptum est anno millesimo quingentesimo quadragésimo quinto.

223 *Julius III.* die 8. mensis Februarii anni millesimi quingentesimi quinquagesimi electus est Pontifex Maximus. Sedit annos quinque, & dies quadraginta sex, obiitque die 23. mensis Martii anni millesimi quingentesimi quinti.

224 *Marcellus II.* electus est Romanus Pontifex die nona mensis Aprilis anni millesimi quingentesimi quinquagesimi quin-

quinti. Obiit die 30. mensis Aprilis ejusdem anni millesimi quingentesimi quinquagesimi quinti Pontificatus sui die vigesimo secundo.

225 *Paulus IV.* electus est Pontifex Maximus die 23. mensis Maii anni millesimi quingentesimi quinquagesimi quinti. Sedit annos quatuor, & obiit die 18. mensis Augusti anni millesimi quingentesimi quinquagesimi noni.

226. *Pius IV.* postquam Sedes Pontificia ab obitu *Pauli IV.* per quatuor menses & sex dies vacasset electus est Pontifex Maximus die 23. mensis Decembris anni millesimi quingentesimi quinquagesimi noni: Sedit annos quinque, menses undecim, & dies quindecim, & obiit die nona mensis Decembris anni millesimi quingentesimi sexagesimi quinti. Sub hoc Pontifice Synodus Generalis Tridentina finem accepit anno millesimo quingentesimo sexagesimo tertio.

227 *S. Pius V.* die septima mensis Januarii anni millesimi quingentesimi sexagesimi sexti electus est Pontifex Romanus. Sancte Ecclesiam rexit usque ad annum millesimum quingentesimum septuagesimum secundum, quo ad vitam immortalem transit kal. mensis Maii.

228 *Gregorius XIII.* die decima tertia mensis Maii anni millesimi quingentesimi septuagesimi secundi electus fuit Pontifex Maximus. Sedit annos duodecim, & obiit die X. mensis Aprilis anni millesimi quingentesimi octogesima quinti.

229 *Sixtus V.* die 24. mensis Aprilis anni millesimi quingentesimi octogesima quinti electus fuit Pontifex Maximus, & obiit die 27. mensis Augusti anni millesimi quingentesimi nonagesimi; Pontificatus vero sui anno sexto per quatuor menses & tres dies inchoato.

230 *Urbanus VII.* successit *Sixto V.* die decima quinta mensis Septembris anni millesimi quingentesimi nonagesimi. Brevissimus fuit ejus Pontificatus, quippe qui sedit per dies duntaxat duodecim, & ad Deum migravit die 27. mensis Septembris anni millesimi quingentesimi nonagesimi.

231 *Gregorius XIV.* susceptus est in locum *Urbani VII.* Sedit menses duntaxat decem & dies decem, & vita functus est

die 15. mensis Octobris anni millesimi quingentesimi nonagesimi primi.

232 *Innocentius IX.* mortuo *Gregorio XIV.* electus fuit Rom. Pont. Sedit duos tantummodo menses, & mortuus est die trigesima mensis Decembris anni millesimi quingentesimi nonagesimi primi.

233 *Clemens VIII.* die trigesima mensis Januarii anni millesimi quingentesimi nonagesimi secundi ad Cathedram Pontificiam sublimatus est. Sedit annos tredecim, & triginta tribus diebus, & abiit e vivis die tertia mensis Martii anni millesimi sexcentesimo quinti.

234 *Leo XI.* electus est in Pontificem Maximum die prima mensis Aprilis anni millesimi sexcentesimo quinti. Sedit per viginti septem dies, & mortuus est die vigesima septima ejusdem mensis & anni.

235 *Paulus V.* ex illustrissima Burghesiorum familia originem ducens, electus fuit Summus Pontifex die XVII. mensis Maii anni millesimi sexcentesimo quinti. Sedit annis quindecim, mensibus octo, diebus duodecim, & ad immortalem vitam transit die 28. mensis Januarii anni millesimi sexcentesimo vigesima primi.

236 *Gregorius XV.* excepit in Pontificatu *Paulum Quintum* die 9. mensis Februarii anni millesimi sexcentesimo vigesima primi. Sedit annos duos, menses quinque, & obiit die VIII. mensis Julii an. millesimi sexcentesimo vigesima tertii.

237 *Urbanus VIII.* creatus fuit Pontifex die 6. mensis Augusti anni millesimi sexcentesimo vigesima tertii. Sedit annis viginti, mensibus undecim, diebus viginti duobus, & discessit e vivis die 29. mensis Julii anni millesimi sexcentesimo quadragesima quarti.

238 *Innocentius X.* postquam ab obitu *Urbani VIII.* vacasset Sedes meuse uno diebus octodecim, electus est Pontifex Maximus die XV. mensis Septembris anni millesimi sexcentesimo quadragesima quarti. Sedit annis decem, mensibus tribus, & diebus duobus supra viginti, & mortuus est die 7. mensis Januarii anni millesimi sexcentesimo quinquagesimi quinti.

239 *Alexander VII.* post Interpontificium trium mensium ab obitu *Innocentii X.* electus est Pont. Max. die 7. mensis Aprilis anni millesimi sexcentissimi quinquagesimi quinti. Sedit annis duodecim, mense uno, diebus quindecim, & obiit die 22. mensis Maii anni millesimi sexcentissimi sexagesimi septimi.

240 *Clemens IX.* postquam ab obitu *Alexandri VII.* Sedes Pontificia vacasset diebus viginti octo, electus est Romanus Pontifex die 20. mensis Junii anni millesimi sexcentissimi sexagesimi septimi. Sedit annis duobus, mensibus quinque, diebus viginti, & mortuus est die nona mensis Decembris anni millesimi sexcentissimi sexagesimi noni.

241 *Clemens X.* post Interpontificium mensium quatuor & dierum viginti a morte *Clementis IX.* electus est Pontifex Maximus die 29. mensis Aprilis anni millesimi sexcentissimi septuagesimi. Sedit annis sex, mensibus duobus, & diebus viginti duobus, & obiit die 22. mensis Julii anni millesimi sexcentissimi septuagesimi sexti.

242 *Innocentius XI.* postquam ab obitu *Clementis X.* vacasset Sedes duobus mensibus electus est Pontifex Maximus die 21. mensis Septembris anni millesimi sexcentissimi septuagesimi sexti. Sedit annis 12. mensibus X. diebus novem, & in vivis esse desiit die 31. mensis Julii anni millesimi sexcentissimi octogesimo noni.

243 *Alexander VIII.* die 6. mensis Octobris anni millesimi sexcentissimi octogesimo noni electus est Pontifex Maximus. Sedit anno uno, mensibus tribus, diebus viginti quatuor, & obiit kal. mensis Februarii anni millesimi sexcentissimi nonagesimi primi.

244 *Innocentius XII.* postquam ab obi-

tu *Alexandri VIII.* Sedes vacasset per menses quinque & dies duodecim, electus fuit Pontifex Romanus die 12. mensis Julii anni millesimi sexcentissimi nonagesimi primi. Sedit annis novem, mensibus duobus, diebus quindecim, obiitque die 28. mensis Septembris anni millesimi septingentesimi.

245 *Clemens XI.* postquam ab obitu *Innocentii XII.* Sedes vacasset mense uno & diebus viginti septem, electus est Pontifex Maximus die 23. mensis Novemb. anni millesimi septingentesimi. Sedit annis viginti, mensibus tribus, diebus viginti quatuor, & migravit e vita die decima nona mensis Martii anni millesimi septingentesimi vigesimo primi.

246 *Innocentius XIII.* postquam ab obitu *Clementis XI.* vacasset Sedes mense uno, & diebus novemdecim, summo omnium Cardinalium consensu, totaque plaudente Ecclesia Catholica, electus est die 8. mensis Maii anni millesimi septingentesimi vigesimo primi Pontifex Maximus, obiitque die 7. Martii 1724. cum sedisset annis duobus mensibus decem una die dempta.

247 *Benedictus XIII.* postquam ab obitu *Innocentii XIII.* Sedes vacasset mensibus duobus, & diebus duobus supra viginti electus est die 29. Maii anni millesimi septingentesimi vigesimo quarti. Post multa religionis & Ecclesiastici animi relicta monumenta diem clausit extremum 21. Februarii 1730. Sedit annis sex, mensibus octo, diebus 21.

248 *Clemens XII.* post interpontificium mensium quatuor & dierum viginti ab obitu *Benedicti XIII.* electus est die 12. Julii labentis anni 1730. Summus Pontifex, quem utinam Deus Ecclesie sponsæ suæ diu sospitem servet & incolumem.

ALTERA TABULA

CHRONOLOGICA,

In qua describitur series Patriarcharum Ecclesie Alexandrinæ.

Nomina Patriarcharum Ecclesie Alexandrinæ.	Initium illorum Pontificatus.	Anni illorum Pontificatus.
S. Marcus Evangelista & primus Ecclesie Alexandrinæ Episcopus.	ann. Christi 43.	19.
Anianus.	ann. Christi 62.	22.
Abilius.	ann. Christi 84.	13.
Cerdo.	ann. Christi 97.	11.
Primus.	ann. Christi 109.	12.
Justus.	ann. Christi 119.	11.
Eumenius, vel Hymeneus.	ann. Christi 130.	13.
Marcus, vel Marcianus.	ann. Christi 143.	10.
Celadion.	ann. Christi 153.	14.
Agrippinus.	ann. Christi 167.	12.
Julianus.	ann. Christi 179.	10.
Demetrius.	ann. Christi 189.	43.
Heraclas.	ann. Christi 232.	16.
Dionysius.	ann. Christi 248.	17.
Maximus.	ann. Christi 265.	18.
Theonas.	ann. Christi 282.	19.
Petrus I.	ann. Christi 300.	11.
Achillas.	ann. Christi 312.	menes 5.
Alexander.	ann. Christi 313.	13.
Athanasius.	ann. Christi 326.	46.
Petrus II.	ann. Christi 373.	8.
Timotheus.	ann. Christi 380.	5.
Theophilus.	ann. Christi 385.	27.
Cyrillus.	ann. Christi 412.	32.
Dioscorus.	ann. Christi 444.	7.
Proterius.	ann. Christi 451.	6.
Timotheus.		
Ælurus.	ann. Christi 457.	3.
Timotheus.		
Solophaciolus.	ann. Christi 460.	16.

Timotheus Ælurus, qui Sede Alexandrina dejectus fuerat, denuo hanc Sedem invasit, Timotheum Solophaciolum, legitimum Patriarcham Alexandrinam, Graves. Hist. Tom VIII.

S 3 ex-

expulit anno 476. sed anno sequenti *Timotheus Solophaciolus* in Sedem Alexandrinam restitutus est. Eodem anno 476. mortuo *Timotheo Æluo*, in ejus locum Hæretici Alexandrini subrogarunt *Petrus Moggum*, seu *Mongum*, Hæreticum, sed eo, jussu Imperatoris *Zenonis*, pulso, *Timotheus Solophaciolus* Ecclesiam Alexandrinam rexit, usque ad annum 482. quo anno mortuus est, eique in Sede Alexandrina successit *Joannes Talaja*, quem e Patriarchali Solio confestim deturbavit *Petrus Moggus*, seu *Mongus*, Hæreticus Eutychianus, iterumque Sedem Alexandrinam invasit.

Nomina Patriarcharum Ecclesie Alexandrinæ.	Initium illorum Pontificatus.	Anni illorum Pontificatus.
<i>Petrus Mongus</i> invasor Sedis Alexandrinæ.	ann. Christi 482.	8.
<i>Athanasius</i> , Hæreticus Eutychianus.	ann. Christi 490.	7.
<i>Joannes Mela</i> , seu <i>Hemula</i> , Hæreticus Eutychianus.	ann. Christi 497.	9.
<i>Joannes Nicæota</i> Hæreticus Eutychianus.	ann. Christi 506.	11.
<i>Dioscorus Junior</i> Hæreticus Eutychianus.	ann. Christi 517.	2.
<i>Timotheus</i> Hæreticus Eutychianus.	ann. Christi 519.	17.

Post mortem *Timothei*, Patriarchæ Alexandrini, *Theodosius*, & *Gajanus*, Hæretici Eutychiani, de Sede Alexandrina anno 537. alitercati sunt. Sed *Gajanus* per unum duntaxat annum Sedem tenuit, & *Theodosius*, post annum & quatuor menses, Sede Alexandrina ab Imperatore *Justiniano* dejectus & in exilium ablegatus est anno 538.

Nomina Patriarcharum Ecclesie Alexandrinæ.	Initium illorum Pontificatus.	Anni illorum Pontificatus.
<i>Paulus</i> Successor <i>Theodosii</i> .	ann. Christi 538.	3.
<i>Zoilus</i> .	ann. Christi 541.	10.
<i>S. Appollinaris</i> .	ann. Christi 551.	19.
<i>Joannes</i> .	ann. Christi 569.	11.
<i>S. Eulogius</i> .	ann. Christi 580.	27.
<i>Theodorus Scribo</i> .	ann. Christi 607.	2.
<i>S. Joannes Elemosynarius</i> .	ann. Christi 609.	6.
<i>Georgius</i> .	ann. Christi 616.	15.

Uno aut altero anno post *Georgii* Patriarchæ Alexandrini mortem, quæ contigit anno sexcentesimo trigésimo, Hæretici Monothelitæ Sedem Alexandrinam occuparunt. *Cyrus*, Hæreticus Monothelita, invasit Sedem Alexandrinam circa annum sexcentésimum trigésimum primum, eamque tenuit usque ad ann. sexcentésimum quadragésimum tertium. *Cyro* in Sede Alexandrina successit.

cessit *Petrus* ejusdem farinæ, seu Sectæ Monotheliticæ homo, eamque occupavit usque ad annum sexcentisimumquinquagesimum. Post *Petri* Hæretici Monothelitæ, Patriarchæ Alexandrini, obitum, ceteri, qui deinceps ad hæc usque tempora Sedem Alexandrinam tenuerunt, & quorum Catalogum & Historiam descriptam habemus, fuerunt Hæretici Jacobitæ; non quod Catholici Alexandrini desierint habere per hæc tempora, orthodoxos Patriarchas Alexandrinos; sed quia Catalogi, quos nunc habemus, Patriarcharum Alexandrinorum, descripti sunt a Scriptoribus Arabibus, qui Sectæ Jacobitarum cum essent addicti, consulto in Patriarcharum Alexandrinorum serie, quam texuerunt, meminerunt duntaxat Orthodoxorum Patriarcharum Alexandrinorum, qui a *S. Marco* Evangelista usque ad *S. Cyrillum*, hoc est, usque ad annum Christi quadringentesimumquadagesimum quartum Ecclesiam Alexandrinam, rexerunt, & post mortem *S. Cyrilli*, Scriptores illi Arabes in Catalogo, quem concinnaverunt, Patriarcharum Alexandrinorum, descripserunt tantummodo nomina illorum Patriarcharum Alexandrinorum, qui Jacobitarum Sectam professi sunt, prætermittis omnino Orthodoxis Patriarchis Alexandrinis, sicut videre est in sequenti Catalogo Patriarcharum Alexandrinorum, quem exhibent *Eusebius Renaudotius*, in sua *Historia Patriarcharum Alexandrinorum*, & *Bollandiani* Operis Continuatores in sua *Dissertatione Historica Patriarcharum Alexandrinorum*, quam ad Tomum V. mensis Junii de *Actis Sanctorum* præmiserunt.

C A T A L O G U S

Patriarcharum Alexandrinorum

Quem a Scriptoribus Arabibus, Jacobitarum Sectæ addictis, descriptum exhibent Eusebius Renaudotius, & Operis Bollandiani Continuatores.

- 1 *S. Marcus* Evangelista.
- 2 *Anianus*.
- 3 *Melitanus*, seu *Abilius*.
- 4 *Cerdo*.
- 5 *Primus*.
- 6 *Iustus*.
- 7 *Enmenius*.
- 8 *Marcianus*.
- 9 *Celadion*.
- 10 *Agripinus*.
- 11 *Julianus*.
- 12 *Demetrius*.
- 13 *Heraclas*.
- 14 *Dionysius*.
- 15 *Maximus*.
- 16 *Theonas*.
- 17 *Petrus*, Martyr.
- 18 *Achillas*.
- 19 *Alexander*.
- 20 *Athanasius*.
- 21 *Petrus II*.
- 22 *Timotheus*.
- 23 *Theophilus*.
- 24 *Cyrillus*.
- 25 *Dioscorus*.
- 26 *Timotheus II*.
- 27 *Petrus III*.
- 28 *Athanasius II*.
- 29 *Joannes I*.
- 30 *Joannes II*, dictus *Reclusus*.
- 31 *Dioscorus Junior*.
- 32 *Timotheus III*.
- 33 *Theodosius*.
- 34 *Petrus IV*.
- 35 *Damianus*.
- 36 *Astasius*.
- 37 *Andronicus*.
- 38 *Beniamin*.
- 39 *Agatho*.
- 40 *Joannes III*, dictus *Semmudaus*.
- 41 *Isaac*.

42 *Simon*.
 43 *Alexander II.*
 44 *Cosmas I.*
 45 *Theodorus*.
 46 *Chail*.
 47 *Mennas*.
 48 *Joannes IV.*
 49 *Marcus II.*
 50 *Jacobus*.
 51 *Simon II.*
 52 *Tucab*.
 53 *Chail II.*
 54 *Cosmas II.*
 55 *Sanutius*.
 56 *Chail III.*
 57 *Gabriel I.*
 58 *Cosmas III.*
 59 *Macarius*.
 60 *Theophanius*.
 61 *Mennas II.*
 62 *Ephram*.
 63 *Philotheus*.
 64 *Zacharias*.
 65 *Sanutius II.*
 66 *Christodolus*.
 67 *Cyrillus II.*
 68 *Michael I.*
 69 *Macarius II.*
 70 *Gabriel II.*
 71 *Michael II.*
 72 *Joannes V.*
 73 *Matthæus I.*
 74 *Joannes VI.*
 75 *Cyrillus III.*
 76 *Athanasius III.*
 77 *Gabriel III.*
 78 *Joannes VII.*
 79 *Theodosius II.*
 80 *Joannes VIII.*
 81 *Joannes IX.*
 82 *Beniamin II.*
 83 *Petrus IV.*
 84 *Marrus III.*
 85 *Joannes X.*
 86 *Gabriel IV.*
 87 *Matthæus II.*
 88 *Gabriel V.*
 89 *Joannes XI.*
 90 *Matthæus III.*
 91 *Gabriel VI.*
 92 *Michael III.*
 93 *Joannes XII.*
 94 *Joannes XIII.*

95 *Gabriel VII.*
 96 *Joannes XIV.*
 97 *Gabriel VIII.* qui ad *Clementem*
 VIII. litteras direxit, & Roma-
 ni Pontificis agnovit Primatum.
 98 *Marcus IV.*
 99 *Joannes XV.*
 100 *Matthæus IV.*
 101 *Marcus IV.*
 102 *Matthæus V.*
 103 *Joannes XVI.* qui, sicut referunt
 Operis Bollandiani Continuatores, Sac.
 Chrisma magno Apparatu consecravit
 an. MDCCIII.

Ex hac Patriarcharum Alexandrino-
 rum serie pronum est intelligere, quam
 funestus ac deploratus fuerit in quinto Ec-
 clesiæ Sæculo, & deinceps ad hæc usque
 nostra tempora Ecclesiæ Alexandrinæ sta-
 tus. Mortuo siquidem S. Cyrillo, Ortho-
 doxo Patriarcha Alexandrino, an. qua-
 dringentesimo quadragésimo quarto; Hæ-
 retici Eutychiani Sedem Alexandrinam
 invaserunt, adeo ut, post obitum S. Cyril-
 li Patriarchæ Alexandrini, pauci admo-
 dum numerentur Patriarchæ Orthodoxi,
 qui Ecclesiam Alexandrinam rexerint us-
 que ad annum sexcentésimum decimum
 quintum, quo Alexandria a Saracenis
 subacta ac misere devastata, Hæretici
 Monothelitæ, sed præsertim Jacobitæ,
 Eutychiana Hæresi infecti, Sedem Ale-
 xandrinam occuparunt. Quo factum est,
 ut nunc Patriarcharum duntaxat Ale-
 xandrinorum Sæctæ Jacobitarum seriem
 & Historiam habeamus descriptam ab
 Orientalibus Scriptoribus, qui eidem Ja-
 cobitarum Sæctæ mordicus adhærebant.
 Porro, Patriarchæ Alexandrini, qui Ja-
 cobitarum Sæctæ addicti fuerunt, nullam
 cum Ecclesia Romana communionem ha-
 buerunt usque ad Legationem, cujus mox
 mentionem fecimus, & quam *Gabriel*
VIII. Patriarcha Alexandrinus, Jacobita-
 rum Sæctæ, ad *Clementem VIII.* Pontifi-
 cem Maximum misit, ejusque Primatum
 in universa Ecclesia agnovit: Sed diutur-
 na non fuit hæc Jacobitarum cum Ecclesia
 Romana unio, nec majorem fructum ha-
 buit, quam tot uniones, quæ cum Græ-
 cis in Conciliis Generalibus, Lugdunensibus
 & Florentino initæ fuerunt.

T E R-

TERTIA TABULA

CHRONOLOGICA.

In qua textitur Catalogus Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Antiochena.

QUAMVIS Patriarcharum Antiochenorum series tam densis tenebris obsita sit, ut eas discutere proclive non sit, conabor tamen ex *Eusebio*, *Nicephoro*, *Onuphrio*, *Baronio*, & *Pagio* Patriarcharum Antiochenorum exordium & annos Pontificatus majori, quam fieri poterit, claritate ac diligentia, in hac Tabula Chronologica indicare.

1 *S. Petrus*, Apostolorum Princeps, anno Christi trigesimo septimo venit Antiochiam, ibique fundavit Ecclesiam, quam septem annis rexit.

2 *Evodius* a *S. Petro* discedente consecratus est Antiochiæ Episcopus an. Christi quadragesimo tertio, sedit an. viginti tribus, & in tumultu adversus Judæos orto, interfectus est anno Christi sexagesimo octavo.

3 *Ignatius* Martyr Antiochenum Pontificatum iniit, juxta *Eusebium* in Chronico, anno Christi sexagesimo octavo, sedit annis XLI. & Romæ anno Christi centesimo nono, Imperii vero *Traiani* duodecimo anno, Martyrii palmam adeptus est, non vero anno Christi centesimo decimo tertio, Imperii autem *Traiani* decimo nono, sicut, post Clarissimum *Antonium Papiam*, asserunt nonnulli Chronographi.

4 *Hero* Pontificatum iniit anno Christi centesimo decimo, sedit annis viginti, & obiit anno centesimo trigesimo.

5 *Cornelius* Pontificatum iniit an. Christi centesimo trigesimo, sedit annos duodecim, & obiit anno centesimo quadragesimo secundo.

6 *Heros* Pontificatum iniit anno centesimo quadragesimo tertio, sedit annos viginti septem, & obiit anno centesimo sexagesimo nono.

7 *Theophilus* iniit Pontificatum anno centesimo septuagesimo, sedit annos un-

decim, & obiit anno centesimo octogesimo primo.

8 *Maximinus* cepit Pontificatum anno centesimo octogesimo secundo, sedit annis novem, & obiit anno centesimo nonagesimo.

9 *Serapio* cepit Pontificatum an. centesimo nonagesimo primo, sedit annis viginti duobus, & obiit anno centesimo duodecimo.

10 *Aselepiades* iniit Pontificatum anno ducentesimo tertio, sed t. an. quinque & obiit an. ducentesimo decimo seprimo.

11 *Philetus* iniit Pontificatum anno ducentesimo decimo octavo, sedit annis decem, & obiit anno ducentesimo vigesimo septimo.

12 *Zebinus*, seu *Zebennus*, Pontificatum auspicatus est anno ducentesimo vigesimo octavo, sedit annos novem, & obiit anno CCXXXVII.

13 *Babylas* iniit Pontificatum anno ducentesimo trigesimo octavo, sedit annis tredecim, & in persecutione Deciana Martyrio fuit coronatus anno ducentesimo quinquagesimo.

14 *Fabius* cepit Pontificatum anno ducentesimo quinquagesimo primo, sedit tribus annis, & obiit anno ducentesimo quinquagesimo tertio.

15 *Demetrianus* iniit Pontificatum anno ducentesimo quinquagesimo quarto, sedit annis sex, & obiit anno ducentesimo quinquagesimo nono.

16 *Paulus Samosatenus* cepit Pontificatum anno ducentesimo sexagesimo; sed ob Hæresim, quam disseminabat, Episcopatu Antiocheno fuit abdicatus anno ducentesimo septuagesimo secundo.

17 *Domnus* in locum *Pauli Samosateni* successit, inquit Pontificatum anno ducentesimo septuagesimo secundo, sedit annis quinque, & obiit anno ducentesimo septuagesimo sexto.

18 *Timeus* iniit Pontificatum anno ducentesimo septuagesimo septimo, sedit annos quinque, & obiit anno ducentesimo octogesimo primo.

19 *Cyrillus* in locum *Timei* subrogatus est, & sedit usque ad annum trecentissimum secundum, quo migravit e vita.

20 *Tyrannius* successit *Cyrillo*, & Ecclesiam Antiochenam gubernavit usque

ad

ad annum trecentefimum decimum tertium.

21 *Vitalis* successit *Tyrannio*, præfuit Concilio Antiocheno & Neocæsariensi, & obiit anno trecentefimo decimo octavo.

22 *Philogonius* in Sede Antiochena excepit *Vitalem*, & mortuus est anno trecentefimo vigesimo primo. In Martyrologio, & in Menæis Græcorum colitur die vigesima mensis Decembris.

23 *Paulinus* successit *Philogonio*, sed, ob turpes mores, dignitate amotus est anno trecentefimo vigesimo quinto.

24 *Eustathius* in Sede Antiochena successit *Paulino* anno trecentefimo vigesimo quinto, sed post triennium Hæretici Ariani egregium illum Fidei Catholicæ defensores, falsis impositis criminibus, Sede deposuerunt in Concilio Antiocheno indicto anno CCCXXVII. eumque in exilium misit Imperator *Constantinus*.

25 *Paulinus*, Secta Arianus, ex Episcopatu Tyri ad Sedem Antiochenam translatus est, sed post sextum Antiocheni Episcopatus mensem, e vivis sublatus est anno trecentefimo vigesimo octavo.

26 *Eulalius*, Secta itidem Arianus, in Throno Antiocheno ab Hæreticis Ariani collocatus est, sed exiguo admodum tempore sedit.

27 *Euphronius* in locum *Eulalii* substitutus est, qui anno uno, mensibus paucis post ordinationem suam superstes vixit.

28 *Placillus*, seu *Flacillus*, Secta Arianus, Sedem Antiochenam occupavit anno trecentefimo trigesimo, eamque tenuit annis duodecim, & obiit anno trecentefimo quadragesimo secundo.

29 *Stephanus*, Secta pariter Arianus, successit in Sede Antiochena *Placillo*, seu *Flacillo*, sed Episcopali dignitate exutus est anno trecentefimo quadragesimo nono.

30 *Leontius*, Eunuchus, & Secta Arianus infectus, in locum *Stephani* subrogatus est, seditque annis novem, & obiit anno trecentefimo quinquagesimo octavo.

31 *Eudoxius*, purus putusque Arianus, ad Sedem Antiochenam proventus est, sed paulo post, seu die 28. mensis Januarii anni trecentefimi sexagesimi,

translatus est ad Episcopatum Constantinopolitanum.

32 *Meletius*, translato a Sede Antiochena ad Constantinopolitanam *Eudoxio*, communi Catholicorum, & Arianorum consensu creatus est Episcopus Antiochenus anno trecentefimo sexagesimo. Sed cum viderent Ariani, *Meletium* post Ordinationem suam Catholicæ de Trinitate Fidei aperte patrocinari, cum in exilium ablegarunt.

33 *Euzojus*, a capite ad talos Arianus, expulso e Sede Antiochena *Meletio*, ordinatus est Episcopus Antiochenus, eodemque fere tempore, seu anno trecentefimo sexagesimo secundo, grave ac diuturnum inter Catholicos Antiochenos exortum est Schisma. Alii quippe hujus Urbis Orthodoxi, qui dicebantur *Eustathiani*, a Communione *Meletii*, Episcopi Antiocheni, erant omnino separati, eo quod *Meletius* fuisset ab Ariani ordinatus Episcopus Antiochenus; alii vero ejusdem Urbis Catholici a partibus *Meletii* stabant, quod probe scirent, illum ab Ariani Hæresi esse penitus alienum, & ea de causa ab Ariani in exilium missum fuisse. Hoc enatum inter Catholicos Antiochenos Schisma volens sopire *Lucifer*, Episcopus Calaritanus, imprudenter creavit *Paulinum* Episcopum Antiochenum. Quo factum est, ut duas in partes distracti fuerint Catholici Antiocheni, aliis nimirum *Paulino*, aliis *Meletio* adherentibus. Mortuo *Meletio* anno CCCLXXXI. successit *Flavianus*, sicque continuatum est Schisma, quod nec extinctum est in morte *Paulini*, quæ contigit anno CCCLXXXIX. quia *Paulinus*, priusquam moreretur, sibi in Sede Antiochena successorem delegit *Evagrium*. Sed mortuo *Evagrione* anno trecentefimo nonagesimo tertio, *Flavianus*, qui solus remanserat Episcopus Antiochenus impedivit ne in locum *Evagrii* alius substitueretur Episcopus Antiochenus.

34 *Flavianus* ab obitu *Meletii*, Episcopi Antiocheni, hoc est, ab anno CCCLXXXI. rexit Ecclesiam Antiochenam usque ad annum quadringentesimum quartum, quo in vivis esse desuit.

35 *Porphyrus* successit *Flaviano*, & Epi-

Episcopatum Antiochenum tenuit ad annum usque quadringentesimum decimum tertium, quo vita functus est.

36 *Alexander* successit *Porphyrio*, seditque usque ad annum quadringentesimum vigesimum.

37 *Theodorus* successit *Alexandro*, rexitque Ecclesiam Antiochenam ad annum usque quadringentesimum vigesimum nonum.

38 *Joannes* successit *Theodoro*, sedit annos tredecim, & obiit an. quadringentesimo quadragésimo secundo. Impensius quidem, quam par fuisset, favit personæ *Nestorii*, ejus tamen Hæresi nunquam suffragatus est.

39 *Domnus* in locum *Joannis* fuit subrogatus, & Ecclesiam Antiochenam gubernavit octo annis, Sedeque Antiochena dejectus est an. quadringentesimo quadragésimo nono.

40 *Maximus*, post depositionem *Domni*, consecratus est Episcopus Antiochenus, seditque ad annum quadringentesimum quinquagesimum sextum, quo vita functus est.

41 *Basilus* in Sede Antiochena successit *Maximo*, sedit annos duos, & obiit anno quadringentesimo quinquagesimo octavo.

42 *Martyrius* excepit in Sede Antiochena *Basilium*, sed vexatus a *Petro Fullone*, Hæretico Eutychniano Episcopatu nuncium remisit anno quadringentesimo septuagesimo primo.

43 *Petrus Fullo*, Hæreticus Eutychnianus, anno quadringentesimo septuagesimo primo Sedem Antiochenam invasit, sed eodem anno tanquam Hæreticus damnatus & Sede Antiochena pulsus est.

44 *Julianus*, Sede Antiochena jussu deposito *Petro Fulloni* substitutus est, rexit Ecclesiam Antiochenam sex annis, hoc est ab anno quadringentesimo septuagesimo primo usque ad annum quadringentesimum septuagesimum sextum, quo anno *Petrus Fullo*, Hæreticus Eutychnianus, a *Basilisco Tyranno* fuit ab exilio revocatus, & in Sedem Antiochenam restitutus. Sed Imperator *Zeno*, cæso *Basilisco Tyranno*, & recuperato Imperio an. quadringentesimo septuagesimo

septimo, rursus *Petrum Fullonem* Antiochia expulit.

45 *Joannes*, post expulsam Antiochia *Petrum Fullonem*, ordinatus est Episcopus Antiochenus, sedit tantum tribus mensibus, & e Sede Antiochena fuit itidem dejectus.

46 *Stephanus Senior*, deturbato e Sede Antiochena *Joanne*, ordinatus est Episcopus Antiochenus, sedit an. tribus, & obiit anno quadringentesimo octogésimo primo.

47 *Stephanus Junior* successit in Sede Antiochena *Stephano Seniori*, sed ab Hæreticis Eutychnianis in Baptisterio Sancti Martyris *Barlaam* acutis calamis perfoctus, & occisus, in Orientem fluvium projectus est anno quadringentesimo octogésimo secundo.

48 *Calendio*, post mortem *Stephani Junioris*, consecratus est Episcopus Antiochenus ab *Aecio*, Episcopo Constantinopolitano, seditque quatuor annis, hoc est, ab anno quadringentesimo octogésimo secundo, usque ad annum quadringentesimum octogésimum quintum, quo anno *Calendio*, Episcopus Antiochenus, ab Imperatore *Zenone* in exilium ablegatus est, & *Petrus Fullo*, Hæreticus Eutychnianus, denuo in Sedem Antiochenam restitutus est, & in ea permansit usque ad an. quadringentesimum octogésimum octavum, quo scelestus ille Hæreticus, & Sedis Antiochenæ inuasor, extinctus est.

49 *Palladius*, mortuo *Petro Fullone*, Hæretico, & Sedis Antiochenæ inuasore, consecratus est Episcopus Antiochenus, sedit annos decem, & e v t a migravit anno quadringentesimo nonagesimo octavo.

50 *Flavianus* successit *Palladio*, & rexit Ecclesiam Antiochenam usque ad an. quingentesimum duodecimum, quo ab Imperatore *Anastasio* in exilium missus est, ubi intrepidus Fidei Catholicæ defensor obdormivit in Domino.

51 *Severus*, Hæreticus Eutychnianus, *Flaviano*, Orthodoxo Episcopo ab Imperatore *Anastasio* Sede Antiochena dejecto, hanc Sedem occupavit annis quinque ac mensibus decem, eamque deferere coactus est anno quingentesimo decimo octavo,

vo, ut pote damnatus ac depositus in Synodo Constantinopolitana eodem anno celebrata.

52 *Paulus*, abdicato *Severo*, ad Sedem Antiochenam provectus, sedit tribus annis incompletis, & Episcopatu Antiocheno cessit anno quingentesimo vigesimo primo.

53 *Euphrasius* successit *Paulo*, & rexit Ecclesiam Antiochenam annis quinque, obiitque anno quingentesimo vigesimo sexto.

54 *Euphremius* ordinatus est Episcopus Antiochenus anno quingentesimo vigesimo septimo, & præfuit Ecclesie Antiochenæ annis septemdecim, hoc est ad annum usque quingentesimum quadragesimum quintum.

55 *Domnus*, seu *Domninus*, successit in Sede Antiochena *Euphremio*, seditque quatuordecim annis, & mortuus est anno quingentesimo quinquagesimo nono.

66 *Anastasius I.* mortuo *Domno*, consecratus est Episcopus Antiochenus, & hanc Ecclesiam rexit annis undecim, hoc est, usque ad annum quingentesimum septuagesimum, quo anno a *Iustino juniore*, Imperatore, e Sede Antiochena dejectus est. Hunc *Anastassium*, Patriarcham Antiochenum, perperam Cardinalis *Baronius* confudit cum *Anastasio Sinaita*.

57 *Gregorius*, Monachus, abdicato *Anastasio I.* ordinatus est Episcopus Antiochenus, sed, postquam sedisset annis viginti tribus, & e vivis excessisset anno quingentesimo nonagesimo tertio, rursum *Anastasius I.* in Sedem Antiochenam a *Mauritio* Imperatore restitutus est die xxv. mensis Martii anni nonagesimi tertii, seditque post restitutionem suam sex annis incompletis, idest, ad finem usque anni quingentesimi nonagesimi octavi, quo anno migravit e vita.

58 *Anastasius II.* post mortem *Anastasio I.* inauguratus est Episcopus Antiochenus, & ineunte anno sui Episcopatus duodecimo a Judæis per summam immanitatem excarnificatus est an. sexcentesimo nono, sub *Phoca* Imperatore.

In hoc *Anastasio II.* Episcopo Antiocheno, *Nicephorus* claudit Catalogum

Patriarcharum Ecclesie Antiochenæ, tum quia oppressa semel a Barbaris septimo Ecclesie Sæculo Antiochia, tam crassa Græcos Antiochenos invasit ignorantia, ut nullus de texenda accurata Patriarcharum Antiochenorum serie cogitarit: tum quia etiam ex eo tempore, quo Antiochia sub iugo Barbarorum gemere cæpit, Episcopi plerumque Hæretici Sedem Antiochenam invaserunt, quorum nulla ad nos notitia pervenit. Quo fit, ut successio Patriarcharum Ecclesie Antiochenæ a septimo Sæculo ex certis Monumentis nulla ratione texi possit, ne Græcorum quidem, cum hiulci sint multis in locis eorum Catalogi. Sed nullus dubito, quin densas ejusmodi tenebras, Patriarcharum Antiochenorum successionem offusas, dissipaturus sit clarissimus noster *Michael le Quien*, Linguarum Orientalium peritissimus, qui propediem Parisiis egregium Opus editurus est, duobus Tomis in Folio comprehensum, cui Titulus: *Oriens Christianus*, in quo Patriarcharum Constantinopolitanorum, Alexandrinorum, Antiochenorum, Hierosolymitanorum, necnon præcipuarum Orientis Ecclesiarum successiones Episcoporum, ex Historiis Ecclesiasticis, ex probatæ fidei Auctoribus, & indubitatis Monumentis describet, & in præclaro ordine, atque optimo lumine collocabit. Missis itaque Patriarchis Græcis, qui a septimo Ecclesie Sæculo ad nostra usque tempora Sedem Antiochenam tenuerunt, & quorum nomina, propter locorum distantiam, nobis prorsus ignota sunt, seriem hic duntaxat inferemus Latinorum Patriarcharum, qui exeunte Sæculo Undecimo, seu anno millesimo nonagesimo octavo (quo Latini in suam potestatem Antiochiam redegerunt) expulsis Patriarchis Græcis, Sedem Antiochenam occuparunt.

S E R I E S

Patriarcharum Latinorum,

Qui anno millesimo nonagesimo octavo, quo a Latinis capta est Antiochia, Sedem Antiochenam occuparunt.

Quamvis Antiochia a Latinorum exercitu, cui præerat *Boamundus*, Roberti Guiscardi Apuliæ & Calabriæ Ducis filius, capta fuerit anno millesimo nonagesimo octavo, nihilo secius *Joannes*, Græcus Patriarcha Antiochenus, per biennium adhuc, post captam Antiochiam Sedem Antiochenam tenuit, hoc est, usque ad annum millesimum centesimum, quo *Joannes*, Græcus Patriarcha Antiochenus, videns, non utiliter præesse Latinis, se se ultro abdicavit.

1 Primus Patriarcha Antiochenus, Latinus (vacante ea Sede per liberam cessionem *Joannis* Patriarchæ Græci) *Bernardus*, natione Gallus, electus est a Latinis, suæque Ecclesiæ jura acerrime defendit contra Latinum Patriarcham Hierosolymitanum, qui jurisdictionis suæ fines latius protendere nitebatur. Sedit *Bernardus*, Latinorum primus Patriarcha Antiochenus, annos triginta sex, & obiit anno millesimo centesimo trigesimo sexto.

2 *Rodulphus*, seu *Radulphus*, cognomine *Mamistranus*, Natione Gallus, post mortem *Bernardi*, Sedem Antiochenam occupavit, qui tamen ab *Alberico*, Legato in Oriente Summi Pontificis *Innocentii* II. damnatus ac depositus est, sed Romam profectus, & gratiam Sedis Apostolicæ affecutus, dum ad Sedem suam revertitur, ex hac vita veneno sublatus est anno millesimo centesimo quadagesimo.

3 *Americus*, seu *Haimericus*, in locum demortui *Rodulphi* successit. Sub hoc Patriarcha Latino Antiocheno Maronitæ suos ejurarunt errores, & ad Ecclesiæ Latinæ gremium redierunt. Sedit *Americus* annos quadraginta septem, hoc est, usque ad annum millesimum cen-

tesimum octogesimum septimum, quo in vivis esse desit.

4 *Rodulphus* hujus nominis II. successit *Aimerico* in Sede Antiochena, & hanc Ecclesiam rexit annos triginta tres, idest, usque ad annum millesimum ducentessimum vigesimum.

5 *Rainerius* in Sede Antiochena cepit *Rodulphum* II. seditque annis viginti, & obiit anno millesimo ducentesimo quadagesimo.

6 *Elias Robertus* successit *Rainerio*, ac Sedem Antiochenam tenuit per annos octo, & abiit e vivis anno millesimo ducentesimo quadagesimo septimo. Qui vero post hunc *Eliam Robertum* ex Latinis Patriarcha Antiochenus fuerit? adhuc plane incertum est. Sed prope diem, ut speramus, mox citatus clarissimus noster *Michael de Quien* Patriarcharum Latinorum Ecclesiæ Antiochenæ, qui *Elias Roberto* successerunt, nomina, seriem ac gesta describet in suo eruditissimo Opere, quod est jam prælo maturum, cuique titulus est: *Christianus Oriens*.

Advertere tamen debes, quod, licet Latini, dum sæculo Ecclesiæ duodecimo summa rerum in Oriente potiti sunt, Patriarchas duntaxat Latinos Ecclesiæ Antiochenæ præfecerint, non desierunt tamen Græci suos in Ecclesia Antiochena eligere, instituere ac consecrare Græcos Patriarchas, eorumque seriem continuare. Verum, hi Patriarchæ Græci Antiocheni, quamdiu supremum Latini sæculo XII. in Oriente dominium obtinuerunt, fuerunt duntaxat Patriarchæ nomine tenus, omniique jurisdictione privati, sicut patet exemplo *Theodori Balsamonis*, qui a Græcorum Imperatore ad Patriarchatum Antiochenum designatus, nunquam tamen illum occupare potuit, quia tum temporis *Americus* Latinus Patriarcha Antiochenus, Ecclesiam Antiochenam regebat, & ad hanc Patriarchalem Sedem *Theodoro Balsamoni*, Patriarchæ Græco, omnem præclusit aditum. Ceterum, cum nomina eorum, quos Græci Antiocheni Sæculo XII. dum Latini in Oriente dominabantur, elegerunt ac ordinarunt Patriarchas Græcos Antiochenos, nobis prorsus ignota sint, consultius est, ut ipse, qui oberrare, & sine

sine ullo laboris effectu per illas inextricabiles tenebras vagari nolo, hanc feriem Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Antiochenæ in præsentia præmittam, maxime, cum hanc duram provinciam susceperit sæpe jam laudatus *Michael Le Quien*, qui in suo Opere, quod inscribitur: *Christianus Oriens*, plenam & accuratam Patriarcharum Ecclesiæ Antiochenæ, cum Græcorum, tum Latino- rum, notitiam traditurus est.

QUARTA TABULA CHRONOLOGICA

Patriarcharum Græcorum Ecclesia Hierosolymitana.

1 **J**acobus Alphaï, cognomento *Iustus*, & Christi Domini frater, dictus, primus ab Apostolis ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus, hancque Ecclesiam rexit usque ad annum Christi sexagesimum, quo a Judæis lapidibus oppressus Martyrium passus est.

2 *Simeon* in Sede Hierosolymitana, successit *Jacobo Alphaï* anno Christi sexagesimo, eamque tenuit usque ad annum Christi centesimum septimum, quo, annos natus centum viginti, Martyrium consecutus est tempore *Traiani* Imperatoris, hoc est anno decimo ejus Imperii.

3 *Iustus* ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus anno Christi centesimo septimo, & sedit ad annum usque centesimum undecimum.

4 *Zaccheus*, seu *Zacharias*, successit est in locum *Iusti*, & sedit unum duntaxat annum, obiitque anno centesimo duodecimo.

5 *Tobias* ad Sedem Hierosolymitanam provectus est anno centesimo duodecimo, sedit annis quinque.

6 *Benjamin* Pontificatum iniit anno centesimo decimo septimo, seditque annis duobus.

7 *Joannes* cepit Pontificatum anno centesimo decimo nono, seditque annis duobus.

8 *Matthias* cepit Pontificatum anno

centesimo vigesimo primo, & sedit annum unum.

9 *Philippus* ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus anno centesimo vigesimo secundo, & sedit annis quatuor.

10 *Seneca* successit *Philippo* an. centesimo vigesimo sexto, & sedit ann. unum.

11 *Iustus*, hujus nominis II. iniit Pontificatum anno centesimo vigesimo septimo, seditque annum unum.

12 *Levi* ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus anno centesimo vigesimo octavo, & sedit annum unum.

13 *Ephras*, seu *Ephraim*, successit *Levi* anno centesimo vigesimo nono, & sedit annos duos.

14 *Joses*, seu *Iosephus*, creatus est Episcopus Hierosolymitanus anno centesimo trigesimo primo & sedit ann. unum.

15 *Judas* Sedem Hierosolymitanam tenere cepit anno centesimo trigesimo secundo, & sedit annos duos, hoc est, ad an. usque centesimum trigessimum quartum.

Hi omnes Episcopi Hierosolymitani, quos hactenus enumeravi, fuerunt, teste *Eusebio* in Chronico, ex Circumcisione, seu Judæi ad Christianam Religionem conversi, qui Ecclesiam Hierosolymitanam rexerunt usque ad annum centesimum trigessimum quartum, quo anno, *Hadrianus*, Imperii sui decimo octavo, tumultuantes Judæos e Hierosolymorum Urbe expulit, & sicut ait *Zonaras* in Vita *Hadriani* Imperatoris, Urbem in *Palastina*, pro everfis Hierosolymis conditam, *Æliam Capitolinam* nominavit; & quo in loco Dei templum olim fuerat, eo in loco post Jovis lucum condidit. Celsantibus igitur in Ecclesia Hierosolymitana Episcopis, qui erant ex Circumcisione, seu Judæi, Christianæ Fidei lumine collustrati, ceteri, quos hic subijciam, Episcopi Hierosolymitani fuerunt ex Gentibus, seu ex his, qui orti erant ex Ethnicis ad Fidem Christianam adductis.

16 *Marcus*, exclusis Judæis, primus ex gentibus ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus anno centesimo trigesimo quarto, & hanc Ecclesiam gubernavit usque ad annum centesimum quadragessimum sextum.

17 *Cassianus* successit *Marco* anno cen-

te-

tesimo quadragesimo sexto, & sedit annis octo.

18 *Publius* subrogatus est in locum *Cassiani* anno centesimo quinquagesimo quarto, & sedit annis quinque.

19 *Maximus* cepit Pontificatum anno centesimo quinquagesimo nono, & sedit annis quatuor.

20 *Julianus* consecratus est Pontifex Hierosolymitanus an. centesimo sexagesimo tertio, & sedit annis duobus.

21 *Gajanus* successit *Juliano* anno centesimo sexagesimo quinto, & sedit annis tribus.

22 *Symmachus* ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus anno centesimo sexagesimo octavo, & sedit annis duobus.

23 *Gajus* Ecclesiæ Hierosolymitanæ clavum gubernare cepit anno centesimo septuagesimo, & sedit annis tribus.

24 *Julianus* hujus nominis II. inauguratus est Episcopus Hierosolymitanus an. centesimo septuagesimo tertio, & sedit annis quinque.

25 *Capito* in Sede Hierosolymitana *Julianum* excepit an. centesimo septuagesimo octavo, & sedit annis quatuor.

26 *Maximus* Ecclesiæ Hierosolymitanæ præfectus est anno centesimo octuagesimo secundo, & sedit annis quatuor.

27 *Antonius* in Sede Hierosolymitana successit *Maximo* anno centesimo octuagesimo sexto, & sedit annis quinque.

28 *Valens* iniit Pontificatum Hierosolymitanum anno centesimo nonagesimo primo, & sedit annis tribus.

29 *Dolichianus* consecratus est Episcopus Hierosolymitanus an. centesimo nonagesimo quarto, & sedit annis duobus.

30 *Narcissus* ad Sedem Hierosolymitanam provectus est anno centesimo nonagesimo sexto. Fuit Vir, teste *Eusebio*, eximia pietate, & miraculorum dono insignis, qui tamen, postquam sedisset annis quatuor, Sede sua privatus est, & in solitudinem secessit.

31 *Dius*, post abdicationem *Narcissi* ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus anno centesimo nonagesimo nono, & sedit annis octo.

32 *Germanius* successit *Dio* an. ducentesimo septimo, & sedit annis quatuor.

33 *Gordius* Sedem Hierosolymitanam

obtinuit anno ducentesimo undecimo, & sedit annis quinque. Post mortem *Gordii*, Sedi Hierosolymitanæ *Narcissus*, qui iniuste abdicatus fuerat, restitutus est anno ducentesimo decimo sexto, sedit adhuc annis viginti, & Martyr coronatus est anno ducentesimo trigesimo septimo.

34 *Alexander* successit *Narcisso* anno ducentesimo trigesimo septimo, sedit annos quatuordecim, & in Deciana persecutione Martyrii palmam consecutus est an. ducentesimo quinquagesimo primo.

35 *Maxabanus* in Sede Hierosolymitana successit *Alexandro* anno ducentesimo quinquagesimo primo. Interfuit duobus Conciliis Antiochenis, quæ contra *Paulum Samosatenum* fuerunt celebrata annis 264. & 270. seditque annis viginti quatuor.

36 *Hymeneus* successit *Maxabano* anno ducentesimo septuagesimo sexto, seditque annis viginti duobus.

37 *Zabdas*, seu *Labdas* ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus anno ducentesimo nonagesimo octavo, & sedit annis duobus.

38 *Hermon* anno trecentesimo sublektus fuit Episcopus Hierosolymitanus, & decem circiter annis hanc Ecclesiam gubernavit.

39 *Macarius* successit *Hermoni*. Interfuit Concilio Nicæno contra Hæresiar-
cham *Arium* celebrato, & sedit usque ad annum trecentesium trigesium quintum, quo excessit e vivis.

40 *Maximus* substitutus est in locum *Macarii*. Fuit insignis, tempore persecutionis *Maximini* Imperatoris, Fidei Catholicæ contra Hæreticos Arianos defensor, & ea de causa *Acacius*, Cæsareæ Episcopus Arianus, & totius Palæstinæ Metropolitanus, illum e Sede Hierosolymitana dejecit anno trecentesimo quinquagesimo.

41 *Cyrillus* eodem anno quo *Maximus* ab Arianis e Sede sua pulsus est, creatus est, vivente adhuc *Maximo*, Episcopus Hierosolymitanus, sed *Acacius*, Cæsareæ Episcopus Arianus, in Concilio a se convocato anno trecentesimo quinquagesimo octavo, illum Sede Hierosolymorum deposuit.

42 *Herennius*, Arianus, amoto ab *Acacio* e Hie-

e Hierosolymorum Sede *Cyrillo*, Episcopo Orthodoxo, & *Maximi* successore, ordinatus est ab Arianis Hierosolymorum Episc. seditque usque ad an. trecentesium sexagesimum primum, quo anno cum *Constantinus* Imperator Arianus, e vivis excessisset, ad suam Hierosolymorum sedem rediit *Cyrillus*, injuste ab Arianis depositus, eamque tenuit per tres annos, hoc est, usque ad annum trecentesium sexagesimum quartum, quo anno a *Valente*, Imperatore Orientis Ariano, iterum in exilium ablegatus est.

43 *Hilarius*, itidem Arianus, pulso in exilium *Cyrillo* anno trecentesimo sexagesimo quarto, intrusus est ab Arianis in sedem Hierosolymitanam, eamque occupavit per quindecim annos, idest, usque ad annum trecentesium septuagesimum nonum, quo anno *Cyrillus*, jam e Sede sua Hierosolymitana semel ac iterum ab Arianis dejectus, restitutus est, & Ecclesiam Hierosolymitanam rexit, usque ad annum trecentesium octogesimum sextum, quo ad Deum migravit.

44 *Joannes*, hujus nominis II. mortuo *S. Cyrillo* anno trecentesimo octuagesimo sexto, creatus est Hierosolymorum Episcopus. Sedit annos triginta, & ex hac vita discessit an. quadringentesimo decimo sexto. Hic in Concilio Hierosolymitano anno 415. convocato nimium hæresiarchæ *Pelagius* favit.

45 *Praxillus* in Sede Hierosolymitana successit *Joanni* II. an. quadringentesimo decimo sexto, & hanc Ecclesiam rexit usque ad annum quadringentesimum vigesimum quartum, quo mortuus est.

46 *Juvenalis* successit *Praxilio*. Interfuit Concilio Generali Ephesino, & postquam sedisset annis triginta quatuor, obiit anno quadringentesimo quinquagesimo octavo.

47 *Anastasius* Hierosolymorum sedem iniit anno quadringentesimo quinquagesimo octavo. Sedit annos viginti, & in vivis esse desit an. quadringentesimo septuagesimo octavo.

48 *Martyrius* in locum demortui *Anastasii* consecratus est Hierosolymorum Episcopus an. quadringentesimo septuagesimo octavo, sedit annis octo, & mortuus est an. quadringentesimo octuagesimo sexto.

49 *Salustius* successit *Martyrio* anno quadringentesimo octogesimo sexto, Ecclesiam Hierosolymitanam octo annis gubernavit, & e vivis abiit anno quadringentesimo nonagesimo quarto.

50 *Elias* Hierosolymorum Episcopus consecratus est an. quadringentesimo nonagesimo quarto, & sedem Hierosolymitanam tenuit usque ad annum Christi quingentesimum decimum tertium, quo anno instigante *Severo*, Antiocheno Episcopo Hæretico, jussu Imperatoris *Anastasii*, Sede Hierosolymitana dejectus est.

51 *Joannes*, hujus nominis III. in locum *Eliæ* Sede Hierosolymitana ab Hæreticis Eutychianis dejecti, subrogatus est anno quingentesimo decimo tertio. Sedit annis undecim, & supremum diem obiit anno quingentesimo vigesimo quarto.

52 *Petrus Eleutheropolita* successit in Sede Hierosolymitana *Joanni* III. anno quingentesimo vigesimo quarto, sedit annos viginti, ac subinde mortuus est anno quingentesimo quadragésimo quarto.

53 *Macarius*, hujus nominis II. successit *Petro Eleutheropolita* an. quingentesimo quadragésimo quarto, qui tamen anno quingentesimo quinquagesimo secundo accusatus tanquam errorum Origenis assertor ac defensor, Sede Hierosolymitana privatus est.

54 *Eustochius* in locum abdicati *Macarii* II. substitutus est anno quingentesimo quinquagesimo secundo, præfuit Ecclesiæ Hierosolymitanæ superstiti adhuc *Macario* II. per annos undecim. Sed anno quingentesimo sexagesimo tertio *Eustochio* e Sede Hierosolymitana pulso, iterum, *Macarius*, hujus nominis II. postquam *Origenem*, *Didymum*, atque *Evagrium* damnasset, & Fidei Catholicæ professionem edidisset, in pristinam Hierosolymitanam Sedem restitutus est, eamque tenuit usque ad annum quingentesimum septuagesimum secundum.

55 *Joannes* hujus nominis IV. successit in Sede Hierosolymitana *Macario* II. defuncto anno quingentesimo septuagesimo secundo. Sedit annos viginti duos, & ex hac vita migravit anno quingentesimo nonagesimo quarto.

56 *Amos* in Sede Hierosolymitana excepit *Joannem* IV. Ecclesiam Hierosolymitanam

mitanam gubernavit annis octo, & excessit e vivis anno sexcentesimo primo.

57. *Isichius*, vel, ut alii dicunt *Isacius*, in Sede Hierosolymitana successit *Amos* anno sexcentesimo primo, sedit annis octo, & mortuus est anno sexcentesimo nono.

58. *Zacharias* successit in locum, *Isichii*, seu *Isacii*, anno sexcentesimo nono, sed capta a Persis Hierosolymorum Urbe anno sexcentesimo decimo quarto, *Zacharias*, Patriarcha Hierosolymitanus, captivus ductus est, eoque in captivitate abducto, *Modestus*, Presbyter, Ecclesiam Hierosolymitanam, tanquam Vicarius Patriarchæ *Zachariæ* rexit usque ad annum sexcentesium vigesimum nonum, quo anno Patriarcha *Zacharias*, e captivitate redux, Sedi suæ Hierosolymitanæ restitutus est, & hanc Ecclesiam gubernavit usque ad annum sexcentesium trigessimum primum, quo mortuus est.

59. *Modestus* demortuo *Zachariæ* Patriarchæ Hierosolymitano successit anno sexcentesimo trigesimo primo, Sedemque tenuit usque ad annum sexcentesium trigessimum tertium, quo in vivis esse desit.

60. *Sophronius* ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus anno sexcentesimo trigesimo tertio. Monothelitarum Hæresis fuit acerrimus insectator, seditque usque ad annum sexcentesium trigessimum septimum, quo a Saracenis Hierosolymorum Urbs capta est. Hinc *Nicephorus* in suo Chronico Catalogum Patriarcharum Ecclesiæ Hierosolymitanæ claudit in *Sophronio*, ita ut modo seriem Patriarcharum Hierosolymitanorum, qui hanc Sedem tenuerunt usque ad Latinorum, Duce *Godefrido Bullionio*, in Terram Sanctam Sæculo XI. adventum, ignotam pene habeamus. Id autem accidit, quia gementibus sub duro & barbarico Saracenorum iugo Ecclesiis Syriæ & Ægypti, atque cum primis Ecclesia Hierosolymitana, quæ ut mox diximus, anno MCXXXVII. capta est, nemo fuit, qui seriem Patriarcharum Hierosolymitanorum investigaret, nisi postquam Sæculo XI. Victoricibus Latinorum armis Hierosolymorum Urbs a tyrannide Sarace-

Græves. Hist. Tom. VIII.

norum liberata est, cultusque Christianorum, tandiu hic intermissus, reflorescere cepit. Legendus tamen est *Tractatus Preliminaris*, quem *Papebrochius* præmisit ad Tomum tertium de *Actis Sanctorum* mensis Maii, in quo Catalogum texuit Patriarcharum Hierosolymitanorum a *S. Jacobo*, cognomento *Iusto*, fratre Christi Domini, usque ad *Dositheum*, Græcum Patriarcham Hierosolymitanum, qui anno millesimo sexcentesimo septuagesimo secundo Synodum Hierosolymis celebravit pro asserendis contra Hæreticos Lutheranos & Calvinistas, qui illum consulerant, dogmatibus de Transubstantiatione & reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento. Ceterum, quamvis *Papebrochius* seriem Patriarcharum Ecclesiæ Hierosolymitanæ Tractatu mox a me laudato, haud parum illustraverit, gravissimæ tamen adhuc supersunt difficultates, in quibus explanandis, & excutiendis tenebris, quibus obsita est Patriarcharum Hierosolymitanorum successio, magno rei Litterariæ emolumento insudat doctissimus noster *Michael Le Quien*, qui, sicut antea præmonui, Opus a se concinnatum, duobus Tomis in Folio comprehensum, & cui Titulus est *Christianus Oriens &c.* propediem publicam in lucem Parisiis editurus est, atque Episcoporum non solum Hierosolymitanorum, sed etiam Antiochenorum, Alexandrinorum, & Constantinopolitanorum, aliarumque præcipuarum Ecclesiarum Orientis Episcoporum seriem, ac successiones accuratissima diligentia describet. Prætermissa itaque serie Græcorum Patriarcharum, qui Ecclesiam Hierosolymitanam post *Sophronium*, hoc est, post captam a Saracenis anno sexcentesimo trigesimo septimo Hierosolymorum Urbem, rexerunt Ecclesiam Hierosolymitanam usque ad Latinorum in Orientem sub finem Sæculi XI. adventum, contexam hic duntaxat Catalogum Patriarcharum Hierosolymitanorum Latinorum, qui Sedem Hierosolymitanam tenuerunt, postquam sub finem Sæculi XI. Latini, Duce *Godefrido Bullionio*, victoricibus armis Palæstinam occuparunt, Saracenis

T

ex-

expulerunt, & Regnum Hierosolymitanum instituerunt.

C A T A L O G U S

Patriarcharum Latinorum,

Qui Ecclesie Hierosolymitane præsuerunt, postquam Latini sub finem Sæculi Undecimi in Orientem appulsi, Saracenis expulsis, Regnum Hierosolymitanum instituerunt.

GAlli sub finem Sæculi XI. Duce *Godefrido Bullionio*, in orientem ad recuperandam Terram Sanctam, a Saracenis occupatam, cum numero exercitu venerunt, Saracenos expugnarunt, Hierosolymorum Urbem anno millesimo nonagesimo nono liberarunt, Regnum Hierosolymitanum instituerunt, atque Ecclesie Hierosolymitanæ Patriarchas Latinor præfecerunt, quorum nomina, initium & annos illorum Pontificatus breviter hic indicabo.

1. *Daibertus*, seu *Daymbertus* Pisanus Episcopus, & Sedis Apostolicæ in Latinorum Expeditione Hierosolymitana Legatus electus fuit primus Patriarcha Hierosolymitanus eodem anno, quo Latini Hierosolymorum Urbem ceperunt, hoc est, anno millesimo nonagesimo nono. Ab hoc primo inter Latinos Patriarcha Hierosolymitanus *Godefridus Bullionius*, Hierosolymorum Rex a Latinis proclamatus, Regni Hierosolymitani investituram accepit. Sed mortuo *Godefrido Bullionio* anno millesimo centesimo *Baldwinus* frater *Godefridi*, ejusdem in Regno Hierosolymitano successor, e Sede Hierosolymitana *Daymbertum* anno millesimo centesimo tertio deiecit.

2. *Ebremarus* post *Daymberti* depositionem in Sedem Hierosolymitanam a *Baldwino*, Rege Hierosolymitano, intrusus est anno millesimo centesimo tertio, seditque annis quatuor, idest, usque ad annum millesimum centesimum septimum, quo a *Gobelino* seu *Gibelino*, Arelatensi Archiepiscopo, qui tunc in Oriente erat Sedis Apostolicæ Legatus, e Sede Hierosolymorum pulsus est, eo quod

hanc Sedem, vivente adhuc *Daymberto* Patriarcha Hierosolymitano, qui a *Baldwino* Rege sua Sede depositus ad Summum Pontificem *Paschalem II.* provocaverat, Romamque, ut suam causam peroraret, accesserat, invalisset.

3. *Gobelinus*, seu *Gibelinus*, Archiepiscopus Arelatensis, & Sedis Apostolicæ in Oriente Legatus post depositionem *Ebreuarii*, electus est Patriarcha Hierosolymitanus anno millesimo centesimo septimo, sedemque tenuit usque ad annum millesimum centesimum duodecesimum, quo abiit e vivis.

4. *Arnulphus* in Sede Hierosolymitana successit *Gobelino* seu *Gibelino*, anno millesimo centesimo duodecesimo. Fuit quidem ea Sede depositus in Concilio Hierosolymis anno millesimo centesimo decimo quinto celebrato, eam tamen tenuit usque ad annum millesimum centesimum decimum octavum, quo vita functus est.

5. *Germundus*, mortuo *Arnulpho*, Hierosolymorum Patriarcha, electus est anno millesimo centesimo decimo octavo. Sedit annis decem, & obiit anno millesimo centesimo vigesimo octavo.

6. *Stephanus* in Sede Hierosolymitana *Germundum* excepit, an. millesimo centesimo vigesimo octavo. Sedit annis duobus, & mortuus est anno millesimo centesimo trigesimo.

7. *Wilhelmus*, Prior Ecclesie Dominici Sepulcri, ad Sedem Hierosolymitanam provectus est an. millesimo centesimo trigimo, eamque tenuit annis quindecim, hoc est, ad annum usque millesimum centesimum quadagesimum quintum, quo vita functus est.

8. *Fulcherius* successus est in locum *Wilhelmi* anno millesimo centesimo quadagesimo quinto, Ecclesiam Hierosolymitanam rexit annos duodecim, & obiit anno millesimo centesimo quinquagesimo septimo.

9. *Almaricus*, Ecclesie Dominici Sepulcri Prior, electus est Patriarcha Hierosolymitanus anno millesimo centesimo quinquagesimo septimo. Sedit annis viginti tribus, & viam universæ carnis ingressus est an. millesimo centesimo octuagesimo.

10. *He-*

10. *Heraclius* in Sede Hierosolymitana successit *Almarico* anno millesimo centesimo octuagesimo, seditque usque ad annum millesimum centesimum octogesimum septimum, quo anno Hierosolymorum Urbs a Turcis capta est, & *Heraclius*, Patriarcha Hierosolymitanus, omnesque Latini, absque ullo ætatis vel sexus discrimine, ab ea Urbe expulsi sunt. Mortuus est *Heraclius*, Patriarcha Hierosolymitanus, post captam a Turcis Hierosolymorum Urbem, in obsidione Acræ, hoc est anno millesimo centesimo nonagesimo primo.

11. *Albertus*, Eremita, a Latinis, qui, amissis Hierosolymis, aliquam adhuc Palæstinæ partem retinebant, electus est Patriarcha Hierosolymitanus anno millesimo centesimo nonagesimo primo, seditque usque ad annum millesimum centesimum nonagesimum quartum, quo anno, cum *Albertus* in vivis esse desisset, electus est Patriarcha Hierosolymitanus *Michael*, Decanus Parisiensis, sed, antequam illuc iter arriperet, factus est in Galliis Archiepiscopus Senonensis.

12. *Monachus*, in Diocesi Florentina natus, electus est Patriarcha Hierosolymitanus eodem anno millesimo centesimo nonagesimo quarto, seditque usque ad annum MCCIV. quo ex hac vita migravit.

13. *Albertus*, hujus nominis II. antea Episcopus Vercellensis, electus est Patriarcha Hierosolymitanus anno millesimo ducentesimo quarto, qui tamen in Orientem duntaxat pervenit anno millesimo ducentesimo sexto, & Patriarchatum tenuit usque ad annum MCCXIV. quo in solemnæ supplicatione a Saracenis occisus est.

14. *Rodolphus*, mortuo *Alberto*, hujus nominis II. electus est Patriarcha Hierosolymitanus an. millesimo ducentesimo decimo quarto. Sedit annis tredecim, & obiit anno millesimo ducentesimo vigesimo septimo.

15. *Lotharius*, post mortem *Rodulphi*, creatus est Patriarcha Hierosolymitanus, an. millesimo ducentesimo vigesimo septimo, & sedit tribus annis, seu usque ad an. MCCXXX.

16. *Gerondus* successit *Lothario* anno millesimo ducentesimo trigésimo, & Patriarchatum tenuit usque ad an. millesimum ducentesimum trigésimum quintum.

17. *Jacobus de Vitriaco* successit in locum *Gerondi*, & postea creatus a *Gregorio IX.* Summo Pontifice, S.R.E. Cardinalis & Episcopus Tusculanus, obiitque Romæ anno MCCXLIV.

18. *Robertus*, antea in Galliis Episcopus Nannetensis, mortuo *Jacobo de Vitriaco*, Patriarcha Hierosolymitano, ordinatus est Patriarcha Hierosolymitanus an. millesimo ducentesimo quadragésimo quarto, eumque Patriarchatum tenuit usque ad annum millesimum ducentesimum quinquagesimum quintum.

19. *Jacobus Pantaleo*, natione Gallus, patria Trecensis, creatus est ab *Alexandro IV.* Pontifice Maximo, Patriarcha Hierosolymitanus an. millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, sed anno sexto a creatione sua electus est an. millesimo ducentesimo sexagesimo primo Romanus Pontifex, dictus *Urbanus IV.*

20. *Guillelmus*, natione Gallus, Episcopus Aginensis in Aquitania, Patriarchatum Hierosolymitanum anno millesimo ducentesimo sexagesimo primo obtinuit ab *Urbano IV.* Pontifice Maximo, qui etiam ei curam commisit Ecclesiæ Acconensis, tunc pariter Pastore viduæ per translationem *Florentii* in Sedem Arclatensem. Obiit *Guillelmus* Patriarcha Hierosolymitanus anno millesimo ducentesimo sexagesimo tertio.

21. *Thomas*, Messanensis Ecclesiæ Administrator, ad Patriarchatum Hierosolymitanum promotus est anno millesimo ducentesimo sexagesimo tertio, migravitque e vita anno millesimo ducentesimo septuagesimo secundo.

22. *Thomas de Lentino*, Ordinis Prædicatorum & Archiepiscopus Cosentinus, ad Patriarchatum Hierosolymitanum assumptus est anno millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, eumque tenuit usque ad annum millesimum ducentesimum septuagesimum sextum.

23. *Joannes Vercellensis*, sextus, post *S. Dominicum*, Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, a *Niculae III.* desi-

gnatus est Patriarcha Hierosolymitanus anno millesimo ducentesimo septuagesimo octavo. Sed hunc Patriarchatum Hierosolymitanum sibi oblatum *Joannes Vercellensis*, uni solique sui Ordinis vacare volens, modeste recusavit.

24. *Elias* Patriarchatum Hierosolymitanum, quem *Joannes Vercellensis* pertineri modestia suscipere detrectaverat, adeptus est anno millesimo ducentesimo septuagesimo octavo, cumque tenuit usque ad annum Mccclxxxvii. quo mortuus est.

25. *Nicolaus de Anapiis*, Ordinis Prædicatorum ad Patriarchatum Hierosolymitanum a *Nicolao Quarto* Pontifice Maximo provectus est anno millesimo ducentesimo octuagesimo septimo, & obiit anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo, quo anno Urbs Acconensis, quæ est in Phœnicia, & totius Orientis opulentissima, a Turcis capta est, omnesque Christiani non solum ex hac Civitate, sed e tota Terra Sancta pulsi ac exterminati sunt.

26. *Rodolphus de Grandivilla*, Ordinis Prædicatorum, post captam a Turcis Urbem Acconensem anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo, jussu *Cælestini V.* Summi Pontificis, consecratus est Patriarcha Hierosolymitanus, sed Pontificali illa dignitate a *Bonifacio VIII.* successore *Cælestini V.* exutus est.

27. *Antonius*, Dunelmensis Episcopus a *Clemente V.* Summo Pontifice creatus est anno millesimo trecentesimo quinto Patriarcha Hierosolymitanus, & in vivis esse desit anno millesimo trecentesimo decimo quarto.

28. *Petrus Ruthensis* Episcopus, ab eodem Pontifice *Clemente V.* institutus est Patriarcha Hierosolymitanus an. millesimo trecentesimo decimo quarto, & e vivis ereptus est anno millesimo trecentesimo vigesimo quarto.

29. *Raymundus*, Ordinis Prædicatorum, Patriarchatu Hierosolymitano a *Joanne XXII.* Summo Pontifice fuit exornatus anno millesimo trecentesimo vigesimo quarto, cumque tenuit usque ad annum millesimum trecentessimum vigesimum nonum, quo ex hac vita discessit.

30. *Petrus de Palude*, Ordinis Prædi-

catorum, ab eodem Summo Pontifice *Joanne XXII.* ordinatus est Patriarcha Hierosolymitanus anno millesimo trecentesimo vigesimo nono, & confestim in Syriam profectus, ibi per biennium mansit, indeque Parisios reversus anno millesimo trecentesimo trigesimo primo, vixit usque ad annum MCCCXLII. quo anno Parisiis mortuus est, & in Majori Conventu ac Collegio FF. Prædicatorum sepultus.

Demortuo *Petro de Palude* anno millesimo trecentesimo quadragesimo secundo alios Latinos in Patriarchatu Hierosolymitano successisse, in dubium revocari non potest, sed cum isti successores, quos in Patriarchatu Hierosolymitano habuit *Petrus de Palude*, sint Viri eruditissimi omnino ignoti, supervacaneum omnino esset in illorum studiosius perquirere nomina, quibus nudus tantum Patriarchæ Hierosolymitani titulus, absque ulla recuperandæ possessionis spe, datus est a Summis Pontificibus, qui, a tempore, quo Latini Orientem amiserunt, jus hæcenus retinuerunt providendi Ecclesiis tam Patriarchalibus, quam Archiepiscopalibus in Oriente constitutis, & titulum alicujus Ecclesiæ, quæ est in partibus Infidelium, Legatis Apostolicis, & nonnullis Ordinatis Episcopis conferendi. Missis itaque aliis Patriarchis, qui, post *Petrum de Palude*, Ordinis Prædicatorum, titulo duntaxat tenus Patriarchæ Hierosolymitani fuerunt, paucas hic subjiciam Observationes, quæ, ad habendam Ecclesiæ Hierosolymitanæ, ejusque Patriarcharum plenioram notitiam, haud parum conducere possunt.

Primo, observare debes, Ecclesiam Hierosolymitanam, licet fuerit origine omnium Ecclesiarum mater (quippe quæ Christi Domini prædicatione, miraculis, morte & resurrectione decorata, Spiritus Sancti in Discipulos illapsu commendata, & *Sancti Jacobi* Apostoli, qui primus in ea Sedem Episcopalem fixit, proprio martyrio consecrata atque illustrata) alias tamen Ecclesias dignitate, loco & ordine non præcessisse, sed antiquitus Ecclesiæ Cæsareæ Metropoli subjectam ac suffraganeam fuisse, adeo ut Metro-

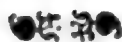
pe-

polites Cæsareæ in Palæstina in Synodis Provincialibus Palæstinæ supra Hierosolymorum Episcopum præsideret, primusque subscriberet, quamvis tamen Episcopus Hierosolymitanus, juxta privilegium ei a Concilio Generali Nicæno primo concessum, in Conciliis Generalibus præcederet omnes Metropolitæ, ac subinde Metropolitæ Cæsariensem.

Secundo, observare debes, a tempore Concilii Generalis Chalcedonensis, quod Actione octava universam Palæstinam in tres Provincias distributam Hierosolymitanæ Ecclesiæ subdidit, cœpisse Episcopos Hierosolymitanos pleno jure Patriarchatus potiri. *Juvenalis* siquidem, Hierosolymorum Episcopus, qui interfuit Concilio Oecumenico Chalcedonensi, anno CCCCLI. habito, universæ Palæstinæ Synodum, paulo post Chalcedonensis Concilii celebrationem, indixit, eique, tanquam Patriarcha, præfuit, quamvis in præcedentibus Provincialibus Palæstinæ Synodis præfesset, primusque subscriberet Metropolitanus Cæsariensis. Eadem Hierosolymorum Ecclesiæ Jura Patriarchica confirmavit, asseruit ac vindicavit Synodus quinta Generalis, quæ anno quingentesimo quinquagesimo tertio fuit celebrata.

Tertio, observare debes, post captam a Saracenis anno sexcentesimo trigésimo septimo Hierosolymorum Urbem, non destitisse Ecclesiam Hierosolymitanam suos habere Patriarchas Græcos, usque ad adventum Latinorum in Palæstinam sub finem undecimi Sæculi, eorum tamen seriem adeo esse obscuram, ut ex his paucorum admodum vix nomina nota habeamus; quo fit, ut Viri eruditi summo applausu excepturi sint istud sæpe laudatum Opus, cui titulus, *Christianus Oriens*, quod propediem in lucem Parisiis editurus est doctissimus noster *Michael le Quien* qui seriem Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Hierosolymitanæ, nec non Patriarcharum Græcorum Alexandrinorum, Antiochenorum, Constantinopolitanorum, & aliarum præcipuarum Orientis Ecclesiarum Episcoporum Catalogum ex probatis Auctoribus, & indubitatis monumentis concinnabit, eorumque nomina, Gesta, initium, annosque Pontificatus accurato ordine percernebit. Quam certe duram, fastidii ac molestiæ plenam provinciam nemo ante clarissimum illum Scriptorem hætenus susceperat, si tamen excipias doctissimum *Eusebium Renaudotium*, in Orientalium linguarum notitia versatissimum, qui Seriem, & Historiam Patriarcharum Alexandrinorum a Sancto *Marco* Evangelista usque ad finem Sæculi decimi tertii ex Scripturibus Atabibus, Sæctæ Jacobitarum additis, contextam paucis abhinc annis publicavit Parisiis in libro, cui titulus est: *Historia Patriarcharum Alexandrinorum*.

Denique, observare debes, Ecclesiam Hierosolymitanam, post adventum Latinorum in Orientem sub finem Sæculi undecimi suos quidem habuisse Patriarchas Latinos, quos superius in medium produximus, sed nihilominus Græcos Hierosolymitanos non destitisse suos in Ecclesia Hierosolymitana habere Patriarchas Græcos, quorum nomina, res gestas, initium & annos Pontificatus (quæ omnia hætenus Viris eruditissimis ignota fuerunt) in apertam lucem proferet jam sæpe citatus Vir clarissimus *Michael le Quien*, qui in digerendis ac recte ordinandis Patriarcharum, cum Græcorum, tum Latinorum, & præcipuarum Orientis Ecclesiarum Episcoporum successionibus, herculeo & indefesso labore nunc Parisiis insudat. Digitum ad fontem intendisse sufficiat, neque certe is ego sum, qui tam densas tenebras, Patriarcharum, & Ecclesiarum Orientis Episcoporum successionibus offusas, discutere velim, aut possim.

TABULA QUINTA
CHRONOLOGICA,

In qua exhibetur successio Episcoporum, seu Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Constantinopolitanae sub Constantino Magno Imperatore, usque ad captam a Turcis Constantinopolim anno MCCCCLIII.

CONSTANTINOPOLITANA Civitas, quæ olim *Byzantium* dicebatur, postea Sæculo Ecclesiæ quarto ab Imperatore Constantino Magno quamplurimis decorata ornamentis appellari cepit *Constantinopolis*, hoc videlicet nomen ab ipso Imperatore Constantino mutuata. Sedes ac Solum Imperatorum Orientis constituta est, ejusque Episcopi ampliori honore atque Jurisdictione fuerunt donati. At enim, Episcopi hujus Urbis, quandiu dicta est *Byzantium*, hoc est, usque ad tempora Constantini Magni, Imperatoris, erant duntaxat Suffraganei, subiecti Jurisdictioni Metropolitanæ Heracleæ in Thracia; postquam vero Imperator Constantinus suum huic Urbis indidit nomen, & in ea Imperii Sedem ac Solum fixit, celebriores evaserunt Episcopi Constantinopolitani, qui freti auctoritate Imperatorum Orientalium, obtinuerunt a Patribus Concilii Generalis Constantinopolitani primi anno CCCLXXXI. celebrati, ut deinceps Episcopus Constantinopolitanus haberet priores honores partes post Romanum Episcopum, eo quod Constantinopolis sit nova Roma. Ita statuerunt Græci Canone tertio istius Concilii. Eundem Canonem, qui tamen aperte Decreto Concilii Generalis Nicæni primi adverbatur, renovant ambrosii Græci in Concilio Gen. Chalcedonensi, quod anno CCCCLI. habitum est. In eo quippe Græci non solum Primatum honoris, post Romanum Pontificem, concesserunt Episcopo Constantinopolitano, sed etiam jurisdictionem, seu Jura Patriarchicæ in Provinciis Asiæ, Ponti, & Thraciæ ei ad judicant. Huic novæ auctoritati ac jurisdictioni Episcopo Constantinopolitano a Græcis assertæ inter-

cesserunt Romani Pontificis Legati, qui præerant Concilio Generali Chalcedonensi, & quibus absentibus, Patres Græci in Actione XV. ejusdem Concilii novam hanc auctoritatem & jurisdictionem Episcopo Constantinopolitano concesserant, seu potius confirmaverant, Legati, inquam, Summi Pontificis in Actione XVI. & ultima Concilii Chalcedonensis postularunt, ut relegeretur Canon de Sede Constantinopolitana, qui, ipsis absentibus, conditus fuerat. Eo recitato cum omnium ferme Patrum subscriptionibus, *Lucentius*, Sedis Apostolicæ Legatus, Judices interpellans, ait: *Primo Gloria vestra perpendite, qua circumventionem cum Sanctis Episcopis gestum sit, ut non conscripitis Canonibus, quorum mentionem fecerunt, subscribere sint coacti. Conclamarunt omnes: Nemo coactus est. Tunc Aetius*, Ecclesiæ Constantinopolitanæ Archidiaconus, Legatorum Summi Pontificis oppositiones eludere conatus, ipsos convenit, eoique rogavit, ut Synodo exponerent, an id accepissent in mandatis, quod obtinere tam acriter perindebant. Legit *Bonifacius*, alter Summi Pontificis Legatus hæc verba ex Diplomate Legationis: *Sanctorum quoque Patrum Constitutionem prolatam nulla patiamini temeritate violari vel immutari, servantes omnibus modis persona nostra in Vobis, quæ vice nostra transmissimus, dignitatem, ac si qui forte civitatum suarum splendore confisi, aliquid sibi tentaverit insuperare, hoc, quod dignum est constantia, retundatis.* Hæc lectis, jusserunt Patres Græci, ut Canones ab utraque parte proferrentur, quod cum factum fuisset, hunc Canonem de Sede Constantinopolitana iterum recensitum sua auctoritate firmaverunt, Patribus Græcis acclamantibus: *Hæc iusta sententia. Hæc omnes dicimus &c.* Sed reclamavit *Lucentius*, Sedis Apostolicæ Legatus, & postea eundem de Sede Constantinopolitana Canonem improbarunt Summi Pontifices *Leo Magnus*, *Gregorius Magnus* & *Leo IX.* Progressu tamen temporis sic invaluit Episcoporum Constantinopolitanorum auctoritas ac jurisdictioni, ut tandem Summus Pontifex *Innocentius Tertius* in Concilio IV. Generali Lateranensi, quod anno 1215. habitum est, indulserit Episcopo Constanti-

stantinopolitano primum, post Romanum Pontificem, locum, quo Orientis Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & Hierosolymitanum ordine præcederet. Hanc Episcoporum Constantinopolitanorum jurisdictionem haud parum, post Imperatorem *Constantinum*, & Concilia Constantinopolitanum I. ac Concilium Chalcedonense, auxit septimo Sæculo *Heraclius* Imperator. Refert siquidem *Iustellus* Tom. II. Veteris Juris Canonici pag. 1361. Novellam Imperatoris *Heraclii*, cujus hæc subscriptio: *Dat. xii. Kal. Aprilis Imperii Heraclii piissimi anno xix. & Heraclii Novi Constantini ann. xvii. seu ann. Christi 629.* Inscripta est hæc Novella *Sergio*, Episcopo Constantinopolitano, qua *Heraclius* Imperator sancit, ut qui recensentur inter Clericos Urbis Augustæ, seu Constantinopolis, quique solitariam in eam amplexi sunt: ac qui peregre veniunt in eam Præsides, Clerici, nec non Monachi Civitatum, quarum Diœceses Sedi Constantinopolitanæ subjacent; cum civiliter conveniuntur, apud *Sergium*, Episcopum Constantinopolitanum, & ad hos ab illo deputatos Judices causas dicant, & si appellatio sequatur, ad eum recurrant, prohibetque iis, quos sibi putant obnoxios ad civile vel militare tribunal ipsos trahere. Si vero quidam alterius Diœcesis Sanctissimi Præsides, Clerici, aut vitæ solitariæ sectatores ad Urbem Augustam, seu Constantinopolim, profecti, a quovis civiliter conveniantur, decernit Imperator *Heraclius*, ut hi quoque, siquidem ita velint, apud solum Episcopum Constantinopolitanum consimili modo respondeant, nec amplius apud Præfectos Orientalibus Prætoris inviti causas agant. His honoribus, privilegiis, & amplissima jurisdictione aucti Episcopi Constantinopolitani insuperbire cæperunt, seque supra ceteros Orientis Patriarchas, ne excepto quidem in Occidente Romano Pontifice, intolerabili ambitione extollere præsumperunt. Quorandem factum est, ut Constantinopolitana Sedes, ob Græcorum ambitionem & in Catholica Fide inconstantiam, sæpe sæpius ab Episcopis Arianis, Macedonianis, Nestorianis, Eutychianis, Monothelitis, & Iconoclastis occupata, ac postremo diro Schismate fuerit ab Eccle-

sia Latina, seu a Romanæ Ecclesiæ communione separata. Huic funesto Schismati initium nono Ecclesiæ Sæculo dedit *Photius*, qui anno octingentesimo quinquagesimo septimo, e Sede Constantinopolitana pulso *S. Ignatio* legitimo Episcopo, hanc Sedem Patriarchalem invasit, & quandiu vixit, Ecclesiæ Latinæ hostis intensissimus fuit. At, mortuo *Photio*, Patriarcha Constantinopolitano, anno DCCCXCI. sopitum est Schisma, & coaluit pax, & utriusque Ecclesiæ, Græcæ, & Latinæ, concordia usque ad *Michaelem Cerularium*, Patriarcham Constantinopolitanum, qui undecimo Ecclesiæ Sæculo Schisma Photianum innovavit, ac denuo Ecclesiam Græcam a Latinæ communione divulsi. Testantur enim *Manuel Calesus*, Scriptor Græcus Ordinis FF. Prædicatorum, libro quarto adversus Græcos, & Auctor Anonymus libelli MS. de Translationibus Episcoporum apud *Leonem Allatum* lib. 2. de perpetua consensione Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis, testantur inquam, duo illi Scriptores, septemdecim Sedis Constantinopolitanæ Episcopos, seu Patriarchas, qui *Photio*, Schismatis Auctori, in ea Sede successerunt usque ad *Michaelem Cerularium*, Patriarcham Constantinopolitanum, qui, ut mox diximus, Schisma Photianum Sæculo Ecclesiæ undecimo redintegravit, pacem & communionem cum Ecclesia Latina habuisse; quod quidem argumento est, mortuo *Photio* Schisma, quod conflaverat, fuisse sopitum, nec illud, nisi undecimo Sæculo, fuisse instauratum a *Michaele Cerulario*, qui Romani Pontificis nomen e Sacris Diptychis expunxit, & Ecclesiam Græcam a Latina penitus separavit. Advertere tamen debes, quoddam Patriarchas Constantinopolitanos, qui *Photio* in ea Sede ante *Michaelem Cerularium*, hoc est, ante undecimum Sæculum, successerunt, pro virili tentasse Schisma *Photii* restaurare, sed ad nihilum recidisse evanidos illorum conatus. *Sisinnius* quippe hujus nominis Secundus qui anno 996. inauguratus est Patriarcha Constantinopolitanus, acerrimo quidem odio Ecclesiam Latinam persecutus est, misitque suo nomine Epistolam Encyclicam *Photii* ad Patriarchas Orien-

tis adversus Latinorum de Spiritu Sancti a Patre Filioque processione doctrinam, sed tamen oleum & operam perdidit, nec illud Schisma, cujus instaurationem in Ecclesia Græca meditabatur, suscitare potuit, nec utriusque Ecclesiæ, Græcæ & Latinæ, abrumpere concordiam, quæ facta recta permansit. Similiter, *Sergius*, qui *Sisinnio II.* in Sede Constantinopolitana anno 999. successit, cum esset ejusdem generis ac *Photius*, nihil intentatum reliquit, ut Ecclesiam Latinam infamaret, easdem in eam a *Photio* iactatas calumnias refricando, & coacta Synodo confirmando; non potuit attamen negotium separationis Ecclesiæ Græcæ a Latina, sicut vehementer optabat, ad exitum perducere, nec unquam nomen Romani Pontificis e Sacris Diptychis erasit; idque certissime constat ex testimonio *Petri*, Patriarchæ Antiocheni, qui circa annum MDIV. scribens ad *Michaelem Cerularium* testatur, se ante annos quadraginta quinque Constantinopolim appulisse, sedente *Sergio*, Patriarcha Constantinopolitano, ibique audivisse, inter Sacra Missarum solemnia *Joannem*, Romanum Pontificem, una cum aliis Patriarchis in Sacris Diptychis commemorari, seque plane ignorare, quomodo postea ejus commemoratio, & quam ob causam erasa sit. Hanc *Petri*, Patriarchæ Græci Antiocheni, ad *Michaelem Cerularium*, Patriarcham Constantinopolitanum, Epistolam refert *Leo Allatius* cap. 1. lib. 2. de perpetua utriusque Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis consensione. Præterquam quod, tantum abest, ut *Sergius*, Patriarcha Constantinopolitanus, Photianum Schisma restaurarit, ut potius sub *Eustathio*, qui, post *Sergium*, ad Patriarchatum Constantinopolitanum ab Imperatore *Basilio Bulgaricida* provectus est, pax & concordia inter utramque Ecclesiam Græcam & Latinam adhuc vigeret. Refert enim *Leo Allatius* ex *Glabro Rodulpho*, Monacho Cluniacensi, qui hac ipsa ætate florebat, *Eustathium*, Patriarcham Constantinopolitanum, & *Sergii* successorem, alioque Græcos Romam missos esse, & a Summo Pontifice *Joanne XIX.* postulasse, ut liceret Constantinopolitanam Ecclesiam in suo Orbe, velut Ecclesiam Ro-

manam in toto, qua late patet, Orbe, appellari *Universalem*, idque ne id Græcis concederet, deterritum & prohibitum fuisse *Joannem XIX.* Pontificem Maximum gravissimis Litteris *Villelmi*, Abbatiss Monasterii S. *Benigni* Divionensis. Ex quibus momentis manifesto, ni mea me fallat mens, patet, Schisma Photii, post ejus mortem fuisse sopitum, & a septemdecim Episcopis, qui in Sede Constantinopolitana ei successerunt, non fuisse innovatum, usque ad *Michaelem Cerularium*, ejusdem Sedis Constantinopolitanæ Patriarcham, quem undecimo Sæculo Photiani Schismatis instaurationem ac propagatorem fuisse in confesso est apud omnes. Porro, in hoc Schismate *Michaelis Cerularii*, Græci permanserunt a Sæculo undecimo usque ad Sæculum XIII. id est, usque ad annum 1261. quo Græcorum Imperator *Michael Palæologus*, postquam Urbem Regiam Constantinopolim, quam Latini, expulsis Græcis, ab anno 1204 occupabant, recepisset, Orientalem Imperium a Latinis ad Græcos reduxisset, ingruentem sibi cum exercitu *Carolus*, Siciliæ Regem, extimescens, Romanum Pontificem sibi conciliandum duxit, adeoque utriusque Ecclesiæ Græcæ & Latinæ, unionem promovendam decrevit. Quam ob rem, cum *Gregorius X.* anno 1274. Generale Concilium Lugdunense II. convocasset, Oratores suos illuc destinavit, quorum præcipui erant *Germanus*, quondam Patriarcha Constantinopolitanus, *Theophanes*, Metropoli Nicænus, *Joannes*, Imperatoris frater, & *Georgius Acropolitæ*. In hoc secundo Concilio Lugdunensi inita est concordia Ecclesiæ Græcæ cum Latina, cui *Josephus* hujus nominis primus, tum temporis Patriarcha Constantinopolitanus, cum denegasset præbere consensum, in ordinem a *Michaelis Palæologo*, Imperatore, actutum redactus est, & in ejus locum *Joannes Beccus* seu *Veccus*, eximie Vir integritatis & eruditionis subrogatus, qui coacta frequenti Græcorum Episcoporum Synodo, quæ in Conc. Lugdunensi Generali II. gesta ac definita fuerant, confirmavit, & complures Græcorum, qui hanc reconciliationem admittere obstinatius detestabant, catenariis, plagis & exiliis, ac tandem in alte-

ra Synodo communionis privatione multati sunt. Horumce omnium notitiam necessario præmittendam esse duxi, antequam exhiberem Tabulam Chronologicam Episcoporum, seu Patriarcharum, quia a tempore *Constantini Magni*, Imperatoris, Ecclesiam Constantinopolitanam rexerunt usque ad an. millesimum quadringentesimum quinquagesimum tertium, quo, a Turcis extincto Græcorum Imperio, captaque Urbe Constantinopoli, Græci in Schisma relapsi, & ab Ecclesiæ Romanæ communionē divulsi Episcopos, seu Patriarchas Constantinopolitanos Schismaticos ad hæc usque nostra tempora habuerunt, de quibus (cum illorum series ac nomina mihi plane ignota ac incomperta sint, nihil omnino dicam, sicut nec de illis, qui in eadem urbe Constantinopoli, quandiu ante *Constantinum Magnum*, Imperatorem, dicta est *Byzantium*, Episcopalem dignitatem obtinuerunt, tum quia illi Episcopi Urbis Constantinopolis, quandiu, ante *Constantinum* Imperatorem, dicta est *Byzantium*, jurisdictionem valde limitatam habebant, nec Patriarchali erant dignitate exornati, sed erant duntaxat, ut superius observavimus, Episcopi Suffraganei, subiecti jurisdictioni Metropolitanæ Heracleæ in Thracia, tum quia etiam illi Episcopi Urbis Constantinopolis, quandiu ante *Constantinum* Imperatorem, dicta est *Byzantium*, minus noti sunt, eorumque successio multum obscura.

1 *Metrophanes* ad Thronum Constantinopolitanum evehus est anno trecentesimo decimo septimo. Sedit an. decem, & obiit an. 326.

2 *Alexander* in locum demortui *Metrophanis* substitutus est anno trecentesimo vigesimo septimo. Sedit an. tredecim, & e vivis excessit anno 340.

3 *Paulus*, egregius Fidei Catholicæ contra Hæreticos Arianos defensor, ordinatus est Episcopus Constantinopolitanus an. trecentesimo quadragésimo, sed statim a *Constantio*, Imperatore Ariano, Episcopali Sede dejectus est.

4 *Eusebius*, Episcopus Nicomedienfis Arianus, eodem anno trecentesimo quadragésimo, quo *Paulus*, Episcopus Constantinopolitanus, depositus est, Sedem Constantinopolitanam invasit,

eamque tenuit usque ad annum trecentésimum quadragésimum secundum, quo mortuus est.

5 *Macedonius* ab Arianis in locum *Eusebii* subrogatus est, seditque usque ad annum trecentésimum sexagésimum, quo exauctoratus est. Hic ille est Hæresiarcha *Macedonius*, qui negavit divinitatem Spiritus Sancti, & cujus error proscriptus est in concilio Oecumenico Constantinopolitano primo, quod an. 381. coactum est.

6 *Eudoxius*, Arianus, exauctorato *Macedonio*, susceptus est anno trecentésimo sexagésimo, seditque annos decem, & obiit anno trecentésimo septuagésimo.

7 *Evagrius* anno trecentésimo septuagésimo electus est a Catholicis Episcopus Constantinopolitanus. Ariani tamen sibi eodem anno Episcopum Constantinopolitanum præfecerunt *Demophilum* Arianum. Sedit *Evagrius*, Episcopus Catholicus Constantinopolitanus, annis octo, & mortuus est anno trecentésimo septuagésimo octavo.

8. *S. Gregorius Naz.* an. trecentésimo septuagésimo octavo Constantinopolim se contulit, ubi per triennium Episcopale munus obivit, & anno trecentésimo octuagésimo primo Sedi Constantinopolitanæ nuncium remisit.

9 *Nectarius* anno trecentésimo octuagésimo primo consecratus est Episcopus Constantinopolitanus, seditque usque ad ann. trecentésimum nonagésimum octavum, quo e vita ereptus est.

10 *S. Joannes Chrysostomus* anno trecentésimo nonagésimo octavo in locum *Nectarii* ordinatus est Episcopus Constantinopolitanus, & hanc Ecclesiam rexit usque ad ann. quadringentesimum quartum, quo anno in exilium ab Imperatore *Arcadio* missus est, ubi ad Deum migravit die XIV. mensis Septembris anni 407.

11 *Arsacius*, deposito *S. Joanne Chrysostomo* & in exilium ablegato anno quadringentesimo quarto, consecratus est Episcopus Constantinopolitanus die XXV. mensis Junii ejusdem anni quadringentesimi quarti. Sedit uno anno, mensibus quatuor, & diebus septemdecim, & migravit.

gravit e vita die xi. mensis Novembris anni quadingentesimi quinti.

12. *Atticus* in Sede Constantinopolitana successit *Asfacio*, sedit annos viginti, & mortuus est anno quadingentesimo vigesimo quinto.

13 *Sisinnius*, post mortem *Attici* ordinatus est Episcopus Constantinopolitanus, sedit duobus annis, & mortalitatem exiit an. quadingentesimo vigesimo septimo.

14 *Nestorius*, post obitum *Sisinnii*, ordinatus est Episcopus Constantinopolitanus, sed cum Hæresim suam de duabus in Christo personis disseminaret, ac graves in Ecclesia turbas excitaret, Sede sua fuit depositus in Concilio Generali Ephesino, quod an. CCCCLXXXI. convocatum est.

15 *Maximianus*, abdicato *Nestorio*, nefando Hæresiarcha, Episcopus Constantinopolitanus consecratus est die xxv. mensis Octobris anni quadingentesimi trigesimali primi. Sedit an. tres, & obiit die xii. mensis Aprilis anni quadingentesimi trigesimali quarti, qua die colitur a Græcis.

16 *Proclus* in Sede Constantinopolitana *Maximiano* successit, sedit an. tredecim, & aliquot menses, & ad Dominum migravit die 27. mensis Octobris an. quadingentesimi quadragesimi septimi, qua die colitur a Græcis.

17 *Flavianus* in locum demortui *Procli* subrogatus est. Fuit acerrimus Eutychnianæ Hæresis insectator. Sedit annum unum & menses decem, atque a *Dioscuro*, Episcopo Alexandrino, Hæretico Eutychniano, ac Pseudo-Concilii, dicti *Latrocinit Ephesini*, Præside, Sede Constantinopolitana dejectus est an. CCCCLXIX. & eodem anno in tutanda contra Hæreticos Eutychnianos Catholica Fide Martyr occubuit.

18 *Anatolius* trucidato ab Hæreticis Eutychnianis *Flaviano* substitutus est in Sedem Constantinopolitanam, & ab Episcopis ejusdem Sectæ Eutychnianæ ordinatus. Nihilominus ab Eutychniana Hæresi semper abhorruit, Fidemque Catholicam constanter professus, Constantinopolitanam rexit Ecclesiam ab anno quadingentesimo quadragesimo no-

no usque ad annum quadingentesimum quinquagesimum octavum, quo mortuus est.

19 *Gennadius* successit *Anatolio* anno quadingentesimo quinquagesimo octavo, & præfuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ tredecim annis, migravitque ex hac vita anno quadingentesimo septuagesimo primo.

20 *Acacius* in Sede Constantinopolitana *Gennadium* excepit. Multas in Ecclesia Orientali tragædias excitavit Hæreticis Eutychnianis *Petro Mongo*, Episcopo Alexandrino, & *Petro Fulloni*, Episcopo Antiocheno, adhæsit, auctorque fuit *Zenoni* Imperatori, ut conderet ac promulgaret in gratiam Eutychnianorum Edictum suum, dictum *Henoticon*, quod d'u Catholicam afflixit Ecclesiam. Sedit *Acacius*, Patriarcha Constantinopolitanus, ab anno quadingentesimo septuagesimo primo usque ad annum quadingentesimum octuagesimum octavum, quo mortuus est, damnatus, & a Summis Pontificibus anathemate percussus.

21 *Flavianus*, sive, ut alii dicunt, *Flavita*, vel *Phravita*, aut *Phaita*, post mortem *Acacii* ad Sedem Constantinopolitanam sublimatus est, eamque tenuit duntaxat per tres menses & aliquot dies, obiitque an. quadingentesimo octuagesimo nono.

22 *Euphemius* eodem an. quadingentesimo octuagesimo nono Ecclesiam Constantinopolitanam regere cepit, sed an. quadingentesimo nonagesimo sexto ab Imperatore *Anastasio*, qui Hæreticis Eutychnianis impensissime favebat, Sede Constantinopolitana dejectus est, & in exilium ablegatus. Hunc Patriarcham Constantinopolitanum nonnulli inter Schismaticos, & Hæreticos recensent, sed perperam; cum ejus Orthodoxiam doctissimi Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores multis invictis momentis asserant ac vindicent.

23 *Macedonius* hujus nominis II. misso in exilium *Euphemio*, Sede Constantinopolitana potitus est anno quadingentesimo nonagesimo sexto, & Ecclesiam Constantinopolitanam rexit an. quindecim, idest usque ad annum quingentesimum unde-

undecimum, quo anno ab Imperatore *Anastasio*, intus & in cute Hæretico Eutychiano, Sede Constantinopolitana expulsus in exilium missus est, ubi multis calamitatibus pro Fidei Catholicæ defensione ab Eutychianis Hæreticis oppressus, animam Deo reddidit. Græci Sacrum cultum ei exhibent, ex quo facile colligitur, eos a vero abludere, qui *Macedonium* hujus nominis II. Patriarcham Constantinopolitanum, Schismaticorum, aut Hæreticorum Eutychianorum numero accensent.

24 *Timotheus*, Hæreticus Eutychianus, dejecto & in exilium misso *Macedonio*, Sedem Constantinopolitanam occupavit per sex annos, idest, a fine an. quingentesimi undecimi, quod depositus & in exilium pulsus est *Macedonius*, usque ad an. quingentesimum decimum septimum.

25 *Joannes* hujus nominis II. Cappadox, post mortem *Timothei*, Hæretici Eutychiani, ordinatus est Episcopus Constantinopolitanus. Ab Eutychiana Hæresi alienum se præbuit, sed inter Episcopos Constantinopolitanos primus fuit, qui Patriarchæ *Occumenici*, seu *Universalis* nomen usurpaverit. Sedem Constantinopolitanam tenuit *Joannes* annum unum, menses decem, & aliquot dies, obiitque die xxv. mensis Februarii an. quingentesimi vigesimi.

26 *Epiphanius* in Sede Constantinopolitana successit *Joanni*, seditque annos quindecim, & menses tres, ac mortuus est die V. mensis Junii an. quingentesimi trigesimali quinti.

27 *Anthimus*, Episcopus Trapezuntinus, Hæreticus Eutychianus, defuncto *Epiphanio*, ad Sedem Constantinopolitanam, agente *Theodora* Augusta, Eutychianorum partibus vehementer addita, translatus est. Sed *Anthimum*, postquam hanc Sedem mensibus decem incompletis occupasset, *Agapetus*, Summus Pontifex, qui tum temporis Constantinopoli degebat, tanquam Hæreticum, & injustum illius Sedis invasorem exautoravit.

28 *Mennas*, abdicato *Anthimo*, ordinatus est ab eodem Summo Pontifice *Agapeto* Patriarcha Constantinopolitanus

die xiii. mensis Martii anni quingentesimi trigesimali sexti, sedit annos sexdecim, menses sex, & mortuus est ineunte mense Augusto anni quingentesimi quinquagesimi secundi. Colitur *Mennas* tam in Martyrologio Romano, quam in Menologio Græcorum, die xxv. mensis Augusti.

29 *Eutychius*, mortuo *Menna*, electus est Episcopus Constantinopolitanus anno quingentesimo quinquagesimo secundo. Rexit Ecclesiam Constantinopolitanam per an. duodecim & menses circiter quinque, hoc est, usque ad annum quingentesimum sexagesimum quintum, quo an. ab Imperatore *Justiniano* a Sede Constantinopolitana amotus, & in exilium pulsus est.

30 *Joannes* hujus nominis III. dictus *Scholasticus*, amoto a Sede Constantinopolitana *Eutychio*, ordinatus est Episcopus Constantinopolitanus die xii. mensis Aprilis anni quingentesimi sexagesimi quinti. Præfuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ annis duodecim, & menses quinque; obiitque anno quingentesimo septuagesimo septimo. Eodem an. *Eutychius*, qui ab Imperatore *Justiniano* anno quingentesimo sexagesimo quinto e Sede Constantinopolitana amotus fuerat, & in exilium missus, post annos duodecim exilii ab Imperatore *Tiberio* revocatus est, & in Sedem Constantinopolitanam die tertia mensis Octobris anni quingentesimi septuagesimi septimi restitutus, quam tenuit usque ad annum quingentesimum octuagesimum tertium, quo vita functus est die septima mensis Aprilis.

31 *Joannes* hujus nominis IV. dictus *Jejunator*, consecratus est Episcopus Constantinopolitanus die duodecima mensis Aprilis an. quingentesimi octuagesimi tertii. Fuit juste reprehensus a S. *Gregorio Magno*, Pontifice Maximo, quod *Occumenici*, seu *Universalis* Patriarchæ titulum usurparet. Sedit annos undecim, menses quinque, & obiit anno quingentesimo nonagesimo quinto.

32 *Cyriacus* in Sede Constantinopolitana successit *Joanni Jejunatori* an. quingentesimo nonagesimo quinto, rexitque Ecclesiam Constantinopolitanam annis un-

undecim, & mortuus est an. sexcentesimo sexto.

33 *Thomas* hujus nominis *primus* in locum demortui *Cyriaci* subrogatus est anno sexcentesimo sexto. Præfuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ annis duobus, & excessit e vivis anno sexcentesimo octavo.

34 *Sergius*, Hæreticus Monothelita, thronum Apostolicum conscendit an. sexcentesimo octavo. Graves in Ecclesia excitavit tragædias occasione illius, quam proprio Marte condidit, sed nomine *Heraclii*, Imperatoris Monothelitæ, vulgandam curavit, Fidei Formulæ, quæ *Ecthesis* dicitur, quæque Monothelitarum de una tantum in Christo voluntate virulentum Dogma complectitur. Per triginta annos pessime administravit Ecclesiam Constantinopolitanam, & pervicax in Hæresi mortuus est anno sexcentesimo trigesimo octavo.

35 *Pyrrhus*, Hæreticus pariter Monothelita, post Interpontificium unius circiter anni a morte *Sergii*, in Sedem Constantinopolitanam intrusus est, sed anno sexcentesimo quadragesimo primo e Sede dejectus est.

36 *Paulus* hujus nominis II. Hæreticus etiam Monothelita, abdicato *Pyrrho*, Sedem Constantinopolitanam invasit ac tenuit per annos tredecim & menses aliquot, vitæque functus est an. sexcentesimo quinquagesimo quinto. Eodem an. Imperator *Constans*, Hæreticus Monothelita, *Pyrrhum* in Sedem Constantinopolitanam restituit, quem tamen mors eodem an. sexcentesimo quinquagesimo quinto e vivis rapuit.

37 *Petrus*, Hæreticus itidem Monothelita, anno sexcentesimo quinquagesimo quinto Sedem Constantinopolitanam occupavit, eamque tenuit undecim annis, hoc est, usque ad annum sexcentesium sexagesimum sextum, quo mortuus est.

38 *Thomas* hujus nominis II. Catholicus, Patriarchatum Constantinopolitanum obtinuit anno sexcentesimo sexagesimo sexto, seditque annis duobus, & obiit anno sexcentesimo sexagesimo octavo.

39 *Joannes* hujus nominis V. Catholi-

cus, successit in Sede Constantinopolitana *Thomæ* an. sexcentesimo sexagesimo octavo, seditque annos quinque, menses novem, & obiit an. sexcentesimo septuagesimo quarto.

40 *Constantinus*, Catholicus, Sedem Constantinopolitanam iniit an. sexcentesimo septuagesimo quarto, eamque tenuit unoduntaxat anno, mensibus octo, diebus septem, & in vivis esse desuit an. sexcentesimo septuagesimo sexto.

41 *Theodorus*, pessimus Hæreticus Monothelita, in Sedem Constantinopolitanam anno sexcentesimo septuagesimo sexto intrusus est, sed post duos annos, hoc est, anno sexcentesimo septuagesimo octavo, ab Imperatore *Constantino Pogonato* e Sede Constantinopolitana dejectus est.

42 *Georgius* in locum depositi *Theodori* subrogatus est, & Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuit annis quinque, idest, ad annum usque sexcentesium octuagesimum tertium, quo mortuus est, eodemque anno *Theodorus*, Patriarcha Hæreticus Monothelita, qui antehac depositus fuerat, in Sedem Constantinopolitanam restitutus est, seditque post suam restitutionem an. tres, & pervenit usque ad an. sexcentesium octuagesimum sextum, quo e vita discessit.

43 *Paulus* hujus nominis II. Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfectus est an. sexcentesimo octuagesimo sexto, eam rexit septem annis, & obiit an. sexcentesimo nonagesimo tertio.

44 *Callinicus* Clavum Ecclesiæ Constantinopolitanæ regere cepit an. sexcentesimo nonagesimo tertio. Sedit an. duodecim, hoc est, ab anno sexcentesimo nonagesimo tertio usque ad annum septingentesimum quintum, quo anno *Callinicus*, Patriarcha Constantinopolitanus, a *Justiniano* in Imperium restituito, oculis privatus est, Romamque in exilium missus, eo quod adhæsisset *Leontio*, qui *Justinianum* Imperatorem e Solio dejecerat.

45 *Cyrus*, Sedem Constantinopolitanam, amoto *Callinico*, obtinuit an. septingentesimo quinto, seditque an. sex, idest, ab an. septingentesimo quinto usque ad an. septingentesimum undecimum, quo

quo anno ab Imperatore *Philippico* e Patriarchatu Constantinopolitano dejectus, ad suum Monasterium redire compulsus est.

46. *Joannes* hujus nominis VI. quem alii Hæreticum Monothelitam asserunt, alii a Monothelitarum Hæresi vindicant, depulso *Cyro*, ad thronum Constantinopolitanum erectus est, seditque annis tribus, & mortuus est an. septingentesimo decimo quinto.

47. *S. Germanus*, Cyzici antea Episcopus, ad Sedem Constantinopolitanam translatus est anno septingentesimo decimo quinto. Hæreticorum Monothelitarum, & Iconoclastarum fuit acerrimus in sectator, eaquede causa, a *Leone Isauro*, Imperatore Hæretico Iconoclasta, e Sede Constantinopolitana ejectus, & in exilium amandatus est anno septingentesimo trigésimo, postquam Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset annis quatuordecim, mensibus quinque, diebus septem.

48. *Anastasius* Hæreticus Iconoclasta, anno ineunte septingentesimo trigésimo a *Leone Isauro*, Imperatore Hæretico Iconoclasta, in Sedem Constantinopolitanam fuit intrusus, seditque annos viginti quatuor, hoc est, ab ineunte anno septingentesimo trigésimo usque ad annum septingentesimum quinquagesimum tertium.

49. *Constantinus* hujus nominis II. successit *Anastasio* an. septingentesimo quinquagesimo tertio, & sedit annis tredecim, hoc est, usque ad an. septingentesimum sexagesimum sextum, quo diem supremum obiit.

50. *Nicetas* in Sede Constantinopolitana Patriarcham *Constantinum* excepit, seditque annis quatuordecim, seu ab anno septingentesimo sexagesimo sexto usque ad annum septingentesimum octuagesimum.

51. *Paulus* hujus nominis III. natione Cyprius, egregius Fidei Catholicæ Confessor, Ecclesiæ Constantinopolitane præfectus est an. septingentesimo octuagesimo, eamque rexit quatuor annis, idest, ad an. usque septingentesimum octuagesimum quartum.

52. *Tharasius*, Vir Sanctissimus, &

cultus Sacrarum Imaginum contra Hæreticos Iconoclastas invictus propugnator, ad thronum Constantinopolitanum sublimatus est anno septingentesimo octuagesimo quarto, seditque annos viginti duos, ac subinde Ecclesiam Constantinopolitanam rexit ab an. septingentesimo octuagesimo quarto usque ad annum octingentesimum sextum.

53. *Nicephorus* Patriarcha Constantinopolitanus inauguratus est die XII. mensis Aprilis an. octingentesimi sexti. Novem annos Constantinopolitanam rexit Ecclesiam, cumque cultus Sacrarum Imaginum esset egregius Assertor ac Vindex, a *Leone Armeno* Imperatore, qui in omnes Sacrarum Imaginum cultores immaniter sæviebat, missus est in exilium anno octingentesimo decimo quinto, ubi cum annos quatuordecim transgessisset, migravit ad Dominum an. octingentesimo vigesimo octavo.

54. *Theodorus* hujus nominis II. dictus *Cassiteras*, Iconomachorum Hæresi infectus, deportato in exilium *Nicephoro* anno octingentesimo decimo quinto, intrusus est in Sedem Constantinopolitanam a *Leone Armeno* Imperatore, qui eandem Hæresim impensissime fovebat. Pessime per sex annos Patriarchatum Constantinopolitanum gessit *Theodorus Cassiteras*, obiitque anno octingentesimo vigesimo primo.

55. *Antonius*, cognominatus *Cassimatas*, Hæreticus Iconoclasta, in locum demortui *Theodori Cassiteræ* ab Hæreticis Iconoclastis subrogatus est an. octingentesimo vigesimo primo, & in Sedem Constantinopolitanam intrusus, quam per duodecim annos occupavit, atque e vivis sublatus est anno octingentesimo trigésimo secundo.

56. *Joannes* hujus nominis VII. Hæreticus Iconoclasta nequissimus, mortuo *Antonio Cassimata*, Sedem Constantinopolitanam invasit, quam per integros novem annos cum tenuisset, a *Michaele* Imperatore ejusque Matre *Theodora*, religiosissima femina, e Sede Constantinopolitana dejectus, ac in exilium relegatus est anno octingentesimo quadragesimo secundo.

57. *S. Methodius*, invictus Catholicæ Fi-

Fideli, & Sacrarum Imaginum cultus defensor, abdicato & in exilium pulso Pseudo Patriarcha *Joanne*, consecratus est Episcopus Constantinopolitanus anno octingentesimo quadragesimo secundo. Ecclesiam Constantinopolitanam per quadriennium sanctissime rexit, & ad Deum, sempiterna potiturus pace, migravit anno octingentesimo quadragesimo sexto.

58. *S. Ignatius* in Sede Constantinopolitana, defuncto Sancto *Methodio* iussus est anno octingentesimo quadragesimo sexto. Sedit annis undecim, hoc est, usque ad annum octingentesimum quinquagesimum septimum, quo anno Sanctissimus ille Patriarcha ab Imperatore *Michaele* Sede Patriarchali dejectus, in Insulam *Terebintham* missus est in exilium.

59. *Photius*, pulso *S. Ignatio*, Sedem Constantinopolitanam invasit, Ecclesiae Latinae, quae *S. Ignatii*, legitimi Patriarchae Constantinopolitani, defectionem suscepit, hostis fuit acerrimus, & Schisma confluxit, quo Graecam Ecclesiam a Latina separavit. Sedem Constantinopolitanam occupavit per decem annos, hoc est, ab anno octingentesimo quinquagesimo septimo usque ad annum octingentesimum sexagesimum septimum, quo anno *Basilus* Imperator *Photium*, Sedis Constantinopolitanae violentum invasorem, e Patriarchali throno deturbavit, & Sedem Constantinopolitanam restituit *S. Ignatium*, qui adhuc Constantinopolitanam Ecclesiam Sanctissime rexit usque ad annum octingentesimum septuagesimum septimum, quo meritis plenus, ad coelestem patriam evolavit. Mortuo *S. Ignatio*, Imperator *Basilus*, annuente *Joanne VIII.* Romano Pontifice, in Patriarchatum Constantinopolitanum restituit *Photium*, qui eo Patriarchatu potitus est usque ad mortem *Basilii* Imperatoris, quae incidit in an. octingentesimum octuagesimum sextum. Sed, mortuo *Basilio* Imper. iterum *Photius*, ab Imperatore *Leone*, qui *Sapiens* dicebatur, Sede Constantinopolitana dejectus est & in exilium missus; in quo secundo exilio, *Photius*, variam, dum viveret, fortunam expertus, diem ultimum

clausit anno octingentesimo nonagesimo primo.

60. *Stephanus*, frater Imperatoris *Leonis*, qui cognominabatur *Sapiens*, amoto & in exilium abducto *Thorio*, anno octingentesimo octuagesimo sexto, Ecclesiae Constantinopolitanae praefectus est, eamque magna cum laude & Sanctitatis fama, rexit per sex annos, menses quinque, & ad Deum migravit anno octingentesimo nonagesimo tertio.

61. *Antonius* hujus nominis II. cognomento *Caulea*, Vir Sanctitate insignis, successit *Stephano* in Sede Constantinopolitana anno octingentesimo nonagesimo tertio. Sedit annis duobus, & ad immortalem vitam transit anno octingentesimo nonagesimo quinto.

62. *Nicolaus*, dictus *Mysticus*, consecratus est Patriarcha Constantinopolitanus an. octingentesimo nonagesimo quinto. Sedit annos undecim, ac subinde Ecclesiam Constantinopolitanam gubernavit ab anno octingentesimo nonagesimo quinto usque ad annum nongentesimum sextum, quo anno a *Leone* Imperatore, dicto *Sapiente*, in exilium ablegatus est.

63. *Euthymius*, dejecto atque in exilium missa *Nicolao Mystico*, ab Imperatore *Leone*, dicto *Sapiente*, ad Sedem Constantinopolitanam evectus est an. nongentesimo sexto, sed, mortuo illo Imperatore, an. nongentesimo undecimo, *Euthymius* e Sede Constantinopolitana dejectus est, & in Patriarchatum Constantinopolitanum restitutus *Nicolaus Mysticus*, quem, post restitutionem suam, per an. quatuordecim optime gessit, & abiit e vivis anno nongentesimo vigesimo quinto.

64. *Stephanus*, antea Amaseae Metropoli, mortuo *Nicolao Mystico*, Patriarchatu Constantinopolitano potitus est an. nongentesimo vigesimo quinto, eumque per duos annos & menses undecim tenuit, atque migravit e vita an. nongentesimo vigesimo octavo.

65. *Trypho*, Monachus religiosi moribus, vitaeque sanctimonia probatus, ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus an. nongentesimo vigesimo octavo, seditque annos tres, hoc est, usque ad

an-

annum nongentesimum trigésimum primum, quo anno *Trypho* e Solio Patriarchali a *Romano Lacapeno* Imperatore exurbatus est. *Theophilactus*, filius *Romani Lacapeni* Imperatoris, abdicato *Tryphone*, ad Patriarchatum Constantinopolitanum promotus est an. nongentesimo trigésimo primo. Pessimus fuit Patriarcha, mollitici & luxuriæ penitus deditus. Sedit annis viginti tribus, & diebus viginti quinque, obiitque an. nongentesimo quinquagesimo quinto.

67. *Polyeuctus*, Monachus doctrina & pietate conspicuus, successit in Sede Constantinopolitana *Theophilacto* anno nongentesimo quinquagesimo quinto, eamque tenuit usque ad annum nongentesimum septuagesimum, quo mortuus est, ejusque nomen in Græcorum Mennæis adscriptum est ad diem quintam mensis Februarii.

68. *Basilus* omni virtutum genere exornatus, post obitum *Polyeucti*, thronum Constantinopolitanum conscendit an. 970. qui tamen an. LXXIV. invidia Episcoporum apud *Joannem Tzermisem* Imperatorem calumpniam passus, ab eo Sede Constantinopolitana privatus, in exilium missus est.

69. *Antonius* hujus nominis III. dictus, Monachus præclaris virtutibus cumulatissime instructus, post abdicationem *Basilii*, ad Patriarchatum Constantinopolitanum an. nongentesimo septuagesimo quarto sublimatus est, sed an. nongentesimo septuagesimo nono huic dignitati nuncium ultro remisit, & Ecclesia Constantinopolitana, post illius abdicationem, mansit per an. quatuor & dimidium viduata Pastore.

70. *Nicolaus* hujus nominis I I. dictus *Chrysoberges*, postquam Ecclesia Constantinopolitana per an. quatuor & dimidium, ab *Antonii Studite* abdicatione, Pastore viduata mansisset, constitutus est Patriarcha Constantinopolitanus paulo post medium anni nongentesimi octogésimi tertii, & per annos duodecim ac menses octo Patriarchatum Constantinopolitanum tenuit, vitæque functus est an. 996.

71. *Sisinnius* II. Ecclesiæ Latinæ valde intensus, demortuo *Nicola* *Chrysobergi*

successit in Sede Constantinopolitana an. nongentesimo nonagesimo sexto. Præfuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ annis tribus, & obiit anno nongentesimo nonagesimo nono.

72. *Sergius*, acerrimus itidem Ecclesiæ Latinæ adversarius, post mortem *Sisinnii* throno Constantinopolitano potitus est an. nongentesimo nonagesimo nono, & postquam Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset per viginti annos abiit e vivis an. 1019.

73. *Eustachius*, post mortem *Sergii*, consecratus est Patriarcha Constantinopolitanus an. millesimo decimo nono sedique usque ad annum millesimum vigésimum quintum, quo mortuus est.

74. *Alexius* Studiani Collegii Magister, in Solio Patriarchali Constantinopolitano ab Imperatore *Basilio* collocatus est an. millesimo vigésimo quinto, gubernavitque Ecclesiam Constantinopolitanam usque ad annum millesimum quadragesimum tertium, quo e rebus humanis ereptus est.

75. *Michael Cerularius* in locum demortui *Alexii* successit an. millesimo quadragesimo tertio. Schisma, jam a *Photio* Patriarcha Constantinopolitano conflatum innovavit ac firmavit, pacisque vinculum, Ecclesiam Græcam inter & Latinam penitus abruptit. Ecclesiam Constantinopolitanam per an. sexdecim & menses circiter tres administravit, hoc est, ab an. millesimo quadragesimo tertio usque ad annum millesimum quinquagesimum nonum, quo anno *Michael Cerularius* Patriarchatu Constantinopolitano ab *Alexio Comneno* Imperatore dejectus & in exilium fuit relegatus.

76. *Constantinus Licudes*, post amotum *Michael* *Cerularium* Patriarchatum Constantinopolitanum adeptus est anno millesimo quinquagesimo nono, illumque tenuit usque ad annum millesimum sexagesimum quartum, quo obiit, postquam Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuisset annis quatuor, & mersibus sex.

77. *Joannes* hujus nominis VIII. dictus *Xiphilinus*, Vir omni doctrinæ genere eruditus, post obitum *Constantini Licudis*, consecratus est Patriarcha Constantinopolitanus an. millesimo sexagesimo

lino quarto. Rexit Ecclesiam Constantinopolitanam an. undecim, & mortuus est die secunda mensis Augusti an. millesimi septuagesimi quinti.

78. *Cosmas*, Monachus pietate insignis, *Joannem Xiphilinum* in Patriarchatu Constantinopolitano excepit an. millesimo septuagesimo quinto, seditque an. quinque, & mensibus novem, hoc est, usque ad annum millesimum octogesium primum, quo Patriarchalem dignitatem ultro abdicavit, & in Monasterium secessit.

79. *Eustratius Garida* anno millesimo octogesimo primo, quo *Cosmas* Patriarchalem Ecclesie Constantinopolitane dignitatem abdicavit, invasit Patriarchatum Constantinopolitanum, quem per tres an. occupavit, eoque dejectus est an. MLXXXIV.

80. *Nicolaus* hujus nominis III. Monachus, cognomento *Grammaticus*, in locum dejecti e Sede Constantinopolitana *Eustratii* subrogatus est anno millesimo octogesimo quarto, Ecclesiam Constantinopolitanam rexit per annos viginti septem, & e vivis sublatus est anno MCXI.

81. *Joannes* hujus nominis IX. dictus *Hieromnemon*, cognomento *Chalcedonius*, eo quod antea Ecclesie Chalcedonensi præsuisset, ad Patriarchatum Constantinopolitanum, post obitum *Nicolai* III. patris sui, ab *Alexio Comneno* Imperatore provectus est an. millesimo centesimo undecimo, rexitque Ecclesiam Constantinopolitanam per an. viginti tres, hoc est, usque ad an. millesimum centesimum trigesium quartum.

82. *Leo Styopita* inauguratus est Patriarcha Constantinopolitanus an. millesimo centesimo trigesimo quarto, & præsuit Ecclesie Constantinopolitane annis octo & mensibus octo, obiitque an. millesimo centesimo quadragesimo tertio.

83. *Michael* hujus nominis Secundus, cognomento *Oxita*, eo quod alumnus esset Monasterii, quod in Insula *Oxia* situm erat, post obitum *Leonis Styopite* consecratus est Patriarcha Constantinopolitanus, sed, postquam sedisset annos duos & menses octo, suae solitudinis re-

petendae desiderio flagrans, oneri & honori cessit, & ad suum Monasterium, quod erat in Insula *Oxia*, sese recepit anno millesimo centesimo quadragesimo sexto.

84. *Cosmas Atticus*, post liberam abdicationem *Michaelis Oxite*, ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus & Patriarchatum cum per menses decem tenuisset, Sede pulsus est an. millesimo centesimo quadragesimo septimo.

85. *Nicolaus* hujus nominis IV. Monachus, *Muzalo* dictus, vacante Sede Constantinopolitana per depositionem *Cosme Attici*, ad illam Sedem provectus est, quam tamen reliquit, & ad vitam rursus privatam rediit an. millesimo centesimo quinquagesimo primo.

86. *Theodorus*, Monachus, post abdicationem *Nicolai Muzalonis*, Patriarcha Constantinopolitanus renunciatus est an. millesimo centesimo quinquagesimo primo, seditque usque ad an. millesimum centesimum quinquagesimum tertium, quo ex hac vita migravit.

87. *Neophytus Inclusus* successit *Theodoro*, & Ecclesiam Constantinopolitanam rexit uno anno, obiitque anno MCLIV.

88. *Constantinus Chliarenus* successit in locum *Neophyti Inclusi* an. millesimo centesimo quinquagesimo quarto, & uno tantum anno præsuit Ecclesie Constantinopolitane, hoc est, usque ad annum millesimum centesimum quinquagesimum quintum.

89. *Lucas Chrysoberges* Ecclesiam Constantinopolitanam regere cepit an. millesimo centesimo quinquagesimo quinto, seditque duodecim annis, hoc est, usque ad annum millesimum centesimum sexagesimum septimum.

90. *Michael* hujus nominis III. Patriarchatum Constantinopolitanum suscepit an. millesimo centesimo sexagesimo septimo, sedit annis novem, & obiit anno millesimo centesimo septuagesimo sexto.

91. *Charito* in Sede Constantinopolitana *Michaeli* successit. Sedit uno duntaxat anno & duobus mensibus, diemque ultimum clausit an. millesimo centesimo septuagesimo septimo.

92. *Theo-*

92. *Theodosius*, Monachus, ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus anno millesimo centesimo septuagesimo septimo, præfuitque Ecclesiæ Constantinopolitane usque ad annum millesimum centesimum octogesium tertium, quo anno Patriarchatu Constantinopolitano seie abdicavit.

93. *Basilus Cameterus*, post abdicationem *Theodosii*, fuit ab *Andronico*, Græcorum Imperatore, ad thronum Constantinopolitanum provectus anno millesimo centesimo octogesimo tertio. Sedit annis tribus & mensibus sex, ac tandem anno millesimo centesimo octuagesimo sexto Sede Constantinopolitana dejectus est ab *Isaacio*, Græcorum Imperatore.

94. *Nicetas Muntanes*, seu *Mundanus*, in locum dejecti *Basilii Cameteri* subrogatus est anno millesimo centesimo octuagesimo sexto. Sedit per annos sex & menses sex, & anno millesimo centesimo nonagesimo secundo e Sede Constantinopolitana pulsus est.

95. *Leontius*, Monachus, thronum Constantinopolitanum conscendit anno millesimo centesimo nonagesimo secundo, sed anno sequenti, seu millesimo centesimo nonagesimo tertio, ab *Isaacio Angelo*, Græcorum Imperatore, abdicatus est, Sedeque Constantinopolitana dejectus.

96. *Dositheus* e Sede Hierosolymitana ad Constantinopolitanam ab Imperatore Græcorum *Isaacio Angelo* translatus est anno millesimo centesimo nonagesimo tertio, sed anno sequenti, seu millesimo centesimo nonagesimo quarto, tanquam alienæ Ecclesiæ, contra Sacros Canones, invalor, ejectus est.

97. *Georgius Xiphilinus*, amoto *Dositheo*, ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus anno millesimo centesimo nonagesimo quarto, rexitque Ecclesiam Constantinopolitanam ulque ad annum millesimum ducentesimum.

98. *Joannes*, hujus nominis IX. dictus *Camaterus*, successit in Sede Constantinopolitana *Georgio Xiphilino* an. millesimo ducentesimo, & Ecclesiam Constantinopolitanam gubernavit annis quinque, hoc est, ulque ad annum millesimum ducentesimum quintum, quo anno

Græves. Hist. Tom. VIII.

e vivis sublatus est in Didymothilo, Civitate Thraciæ.

99. *Michael*, hujus nominis IV. dictus *Autorianus*, postquam ab obitu *Joannis Camateri* Sedes Constantinopolitana apud Græcos vacasset per annum unum & menses decem, designatus est a *Theodoro Lascari*, Græcorum Imperatore, Patriarcha Constantinopolitanus anno millesimo ducentesimo septimo, sed, quia Galli cum Venetis foederati anno millesimo ducentesimo quarto Urbem Constantinopolim armis cepissent, eaque potirentur, Sedem suam Nicææ in Asia minori fixit *Michael Autorianus*, Patriarcha Græcorum Constantinopolitanus, ibique vita functus est anno millesimo ducentesimo decimo tertio, postquam sedisset annos quinque & menses sex.

100. *Theodorus*, hujus nominis III. successit *Michaeli Autoriano* anno millesimo ducentesimo decimo tertio, sedit duobus annis, & e vivis excessit anno millesimo ducentesimo decimo quinto.

101. *Maximus*, Monachus, post obitum *Theodori*, a Græcis ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus, qui tantum septem mensibus sedit, & obiit anno millesimo ducentesimo decimo sexto.

102. *Manuel Charitopulus*, Monachus, in locum *Maximi* a Græcis substitutus est anno millesimo ducentesimo decimo sexto, sedit annis quatuor, & mensibus septem, obiitque anno millesimo ducentesimo vigesimo primo.

103. *Germanus*, hujus nominis II. post mortem *Manuelis Charitopuli*, electus est a Græcis Patriarcha Constantinopolitanus anno millesimo ducentesimo vigesimo primo, sedit annis septemdecim, & menses sex, suaque tandem Sede expulsus fuit anno millesimo ducentesimo trigesimo nono.

104. *Methodius*, hujus nominis II. dejecto sua Sede *Germano* a Græcis subrogatus est, sed sedit tantum tribus mensibus.

105. *Manuel*, hujus nominis II. mortuo *Methodio*, thronum Constantinopolitanum conscendit, sedit annis quatuordecim, & obiit anno millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto. Post

V

il-

illius mortem, *Germanus II.* qui e Sede Constantinopolitana deturbatus fuerat, in eam restitutus est, ac per annum integrum tenuit, hoc est, usque ad an. millesimum ducentesium quinquagesimum quintum, quo anno in vivis esse desit, eo-que mortuo, Græcorum Imperator *Theodorus Lascaris* Patriarchatum Constantinopolitanum obtulit Abbati *Nicephoro Blemmyde*, Viro id ætatis apud Græcos magna pietate, & sacre prophaneque eruditionis fama percelebri, qui sublimem illam dignitatem pertinaci modestia sulcipe-
re detraxit.

106. *Arsenius*, Monachus, jubente Græcorum Imperatore *Theodoro Lascari*, inauguratus est Patriarcha Constantinopolitanus anno millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, seditque usque ad mortem *Theodori Lascaris*, Græcorum Imperatoris, hoc est usque ad annum millesimum ducentesium quinquagesimum nonum, quo anno Sede Constantinopolitana *Arsenius* extrusus est a *Michael Palæologo*, Græcorum Imperatore.

107. *Nicephorus* hujus nominis II. antea Metropoli Ephesinus, in locum depositi *Arsenii* successus est anno millesimo ducentesimo quinquagesimo nono, seditque usque ad annum millesimum ducentesium sexagesimum primum, quo *Michael Palæologus*, Græcorum Imperator, Urbem Constantinopolim Græcorum subiecit Imperio, Latinos ex ea fugavit, & *Arsenium* in Sedem Constantinopolitanam reituit, & rursus illum eodem anno Patriarchali Sede dejectum in exilium ablegavit.

108. *Germanus* hujus nominis III. qui erat Metropoli Hadrianopolitanus, dejecto & in exilium misso Patriarcha *Arsenio* anno millesimo ducentesimo sexagesimo primo, in Sedem Constantinopolitanam a *Michael Palæologo*, Græcorum Imperatore, intrusus est, qui tamen videns, se injuriis ac contumeliis a vulgo proscindi, quod *Arsenii*, adhuc viventis, Sedem occuparet, sese Patriarchali dignitate eodem an. millesimo ducentesimo sexagesimo primo abdicavit.

109. *Josephus*, Monachus post abdicationem *Germani*, ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus anno millesi-

mo ducentesimo sexagesimo primo, seditque annos tredecim, hoc est, usque ad annum millesimum ducentesium septuagesimum quartum, quo anno a *Michael Palæologo*, Græcorum Imperatore, e Soglio Patriarchali dejectus est, quod Concordiæ Ecclesiam Græcam inter & Latinam initæ in Concilio Generali Lugdunensi II. celebrato eodem anno 1274. consensum præbere pertinaciter denegaret.

110. *Joannes*, hujus nominis X. dictus *Beccus*, seu *Veccus*, Vir apud Græcos eximie integritatis & eruditionis, consecratus est, post depositionem *Josephi*, Patriarcha Constantinopolitanus an. millesimo ducentesimo septuagesimo quarto. Unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina, in Concilio II. Lugdunensi initam, probavit, confirmavit, &, quando vixit, semper fovit ac strenue defendit. Hinc, postquam Ecclesiam Constantinopolitanam per decem annos sanctissime rexisset, tandem Sede sua anno millesimo ducentesimo octuagesimo quarto dejectus est ab *Andronico*, Græcorum Imperatore, qui Latinos acerrimo odio prolequebatur, ac vehementer improbatum unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina factam in Concilio Generali Lugdunensi secundo.

111. *Gregorius*, seu *Georgius Cyprius*, Græcus Schismaticus, & Latinorum intensissimus hostis, post abdicationem *Joannis Becci*, seu *Vecci*, fuit ab *Andronico*, Græcorum Imperatore, in Sedem Constantinopolitanam intrusus anno millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, eamque tenuit sex annis, id est, usque ad annum millesimum ducentesium nonagesimum, quo anno Patriarchatu cessit.

112. *Athanasius*, seu *Anastasius*, anno millesimo ducentesimo nonagesimo Sedem Constantinopolitanam occupavit, & postquam sedisset annis quatuor, e Sede expulsus est anno millesimo ducentesimo nonagesimo quarto.

113. *Joannes* hujus nominis XI. dictus *Sozopalites* Monachus, post depositionem *Athanasii*, seu *Anastasio*, ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus anno millesimo ducentesimo nonagesimo quarto, & per sex annos Patriarchatu Constantinopolitano potitus est, obiitque an-

no millesimo trecentesimo. Post illius mortem, *Athanasius* seu *Anastasius*, in thronum Constantinopolitanum, quo dejectus fuerat, restitutus est anno millesimo trecentesimo, sedit, post suam in Patriarchatum Constantinopolitanum restitutionem, annis octo, idest, usque ad annum millesimum trecentesium octavum, quo anno sese Patriarchali dignitate abdicavit, vacavitque, post illius abdicationem, Sedes Constantinopolitana annis duobus.

114. *Nipho*, antea Metropolita Cyzicenus, electus est Patriarcha Constantinopolitanus an. millesimo trecentesimo decimo, sedit annos tres, menses decem, & anno millesimo trecentesimo decimo quarto Patriarchali dignitate se exiit, atque post ejus cessionem vacavit Sedes Constantinopolitana annum unum.

115. *Joannes* hujus nominis XII. dictus *Glycis*, Ecclesiam Constantinopolitanam regere cepit anno trecentesimo decimo sexto, sedit annis quatuor, & obiit an. millesimo trecentesimo vigesimo.

116. *Gerasinus*, Monachus Cænobii Montis Mangani, successit in Sede Constantinopolitana *Joanni* XII. anno trecentesimo vigesimo, seditque uno anno & aliquot mensibus.

117. *Esaïas*, Monachus, post obitum *Gerasini*, in Throno Constantinopolitano collocatus est anno millesimo trecentesimo vigesimo secundo, seditque annis octodecim, & aliquot menses, idest, usque ad annum millesimum trecentesium quadragesimum primum, quo anno vita functus est.

118. *Joannes* hujus nominis XIII. successit *Esaïæ* anno millesimo trecentesimo quadragesimo primo, seditque annis novemdecim, seu ad annum usque millesimum trecentesium lexagesimum, quo migravit e vita.

119. *Callistus*, Monachus, successit in locum *Joannis* XIII. Sedit annis quatuor, & mortalitatem exiit anno millesimo trecentesimo sexagesimo quarto.

120. *Philothæus*, seu *Phileus*, post obitum *Callisti*, Ecclesiam Constantinopolitanam regere cepit anno millesimo trecentesimo sexagesimo quarto, eique præ-

fuit annis tredecim, mensibus sex, & diebus aliquot, idest, ad annum usque millesimum trecentesium septuagesimum octavum, quo e vivis ereptus est.

121. *Nilus* in Sede Constantinopolitana successit *Philothæo*, seu *Phileto* anno millesimo trecentesimo septuagesimo octavo. Sedit annis viginti, & diem ultimum clausit anno millesimo trecentesimo nonagesimo octavo.

122. *Antonius*, hujus nominis IV. post mortem *Nili*, Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfectus est, eamque annis quinque gubernavit, idest, ab anno millesimo trecentesimo nonagesimo octavo, usque ad annum millesimum quadragesimum tertium.

123. *Callistus* hujus nominis II. in locum demortui *Antonii* Patriarchæ Constantinopolitani substitutus est anno millesimo quadragesimo tertio seditque annis tredecim, idest, ad annum usque millesimum quadragesimum decimum sextum.

124. *Josephus* hujus nominis II. antea Metropolita Ephesus, post obitum *Callisti*, Sedem Patriarchalem Constantinopolitanam obtinuit an. millesimo quadragesimo decimo sexto. Interfuit Concilio Generali Florentino, quod anno millesimo quadragesimo trigesimo nono ad conciliandam Ecclesiam Græcam cum Latina celebratum est. Sedit annis viginti tribus, & mortuus est Florentiæ eodem anno, quo habebatur Concilium, seu anno millesimo quadragesimo trigesimo nono, postquam ore & Scripto propediem moriturus palam professus fuisset, se lubenti animo subscribere concordiæ Ecclesiæ Græcæ cum Latina, atque constanter tenere ac propugnare omnia & singula dogmata, quæ credenda proponit Sancta Romana Ecclesia.

125. *Metrophanes Cyzicenus*, qui Generali Concilio Florentino interfuit, & unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina approbavit, in locum *Josephi*, Patriarchæ Constantinopolitani, Florentiæ demortui, subrogatus est a *Joanne Palæologo*, Græcorum Imperatore, cumque Patriarchatum per aliquot annos summa cum laude gessisset, discessit ex hac vita anno incerto.

126. *Gregorius* hujus nominis III. Hieromonachus vitæ Sanctimonia insignis, post *Metrophanem*, electus, & ordinatus est Patriarcha Constantinopolitanus, seditque usque ad annum millesimum quadringentesimum quinquagesimum tertium, quo anno capta a Turcis Urbe Constantinopoli, sese Patriarchali dignitate abdicavit.

127. *Georgius Scholarius* dictus etiam *Gennadius*, post captam a Turcis Urbem Constantinopolim anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, electus est Patriarcha Constantinopolitanus, qui licet in Concilio Generali Florentino, cui interfuit, unioni Græcos inter & Latinos ineundæ ac promovendæ egregiam navarit operam, nihilominus post solutum Concilium, & ad patrium solum reversus, pro sua congenita levitate, Græcæque fide, ad vomitum rediit, Græcos a Latinorum unionem distraxit, & creatus Patriarcha Constantinopolitanus renovavit, fovit, lateque propagavit Schisma, in quo ejus in Sede Constantinopolitana successores ad hæc usque nostra tempora obstinatis animis perseverarunt, quorum seriem ac catalogum hic non describemus, quia non solum illorum res nobis parum notæ, sed & ipsa nomina non satis certo cognita sunt; *Philippus* tamen *Cyprius* in suo *Chronico Ecclesiæ Græcæ* Catalogum Patriarcharum Græcorum Schismaticorum, qui, post captam a Turcis Urbem Constantinopolim an. millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, *Georgio Scholario*, Græco Patriarchæ Constantinopolitano Schismatico, ad hanc usque ætatem nostram successerunt, utcumque continuavit usque ad *Parthenium*, qui apud Græcos Sedem Constantinopolitanam tenuit anno millesimo sexcentesimo vigesimo primo. Eandem, arduam licet & operosam provinciam, in publicum rei Litterariæ commodum, suscepit doctissimus noster *Michael Le Quin*, qui nunc Parisiis Opus immensi laboris & amplissimæ eruditionis, duobus Tomis in Folio comprehensum, cui titulus est; *Christianus Oriens*, prælo mandat, in quo non solum accuratissime describit seriem Episcoporum cum Orthodoxorum, tum Hæreticorum, vel

Schismaticorum, qui Sedibus Patriarchalibus Orientis, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, Constantinopolitanæ ad hæc usque nostra tempora præfuerunt, sed etiam exhibebit successiones aliorum Episcoporum Græcorum qui præcipuas Orientis Ecclesias ad hanc usque ætatem rexerunt. Ipse vero, qui tot in tenebris micare non possum, claudam catalogum Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ in *Georgio Scholario*, qui ut mox diximus, Schismatis fautor ac propagator, electus est a Græcis Schismaticis, post captam a Turcis Constantinopolim an. millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, Patriarcha Constantinopolitanus, cujus deinceps in Sede Constantinopolitana Successores, in Schismate perseverantes, & duro Turcarum jugo oppressi, ad Patriarchalem Ecclesiæ Constantinopolitanæ dignitatem non scientia, non pietate, sed humano favore, & Turcarum Imperatori, ejusque Ministris, enumerata pecunia pervenerunt, adeo ut apud Græcos Schismaticos, post captam a Turcis Urbem Constantinopolim, Patriarchatus Constantinopolitanus vernalis esse cæperit, non secus ac olim apud Judæos, postquam a Romanis sub jugum missi sunt, ad capessendam Pontificiam dignitatem non eruditio, non morum probitas, sed nummi, & gratia Præfectorum Judææ, quos mittebant Romani Imperatores, flagitabantur, ut videre est apud *Josephum* in Libris *De Antiq. Jud.* & in Libris *De Bello Judaico*. Missis itaque his Græculis Patriarchis Schismaticis, qui, post captam a Turcis Urbem Constantinopolim anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, *Georgio Scholario*, in Sede Constantinopolitana ad hæc usque nostra tempora successerunt, hic duntaxat inferam catalogum Patriarcharum Latinorum, qui præfuerunt Ecclesiæ Constantinopolitanæ ab anno millesimo ducentesimo quarto, quo Franci cum Venetis Fœderati Urbem Constantinopolim ceperunt, & Imperium Orientis obtinuerunt usque ad annum millesimum ducentessimum sexagesimum primum; quo anno *Michael Palæologus*, Græcorum Imperator, Constantinopolim obsedit,

armis occupavit, Latinos ex hac Regia Urbe ejecit, & Orientale Imperium ipsis ereptum ad Græcos revocavit.

C A T A L O G U S

Patriarcharum Latinorum,

Qui Ecclesie Constantinopolitana prefuerunt ab anno MCCIV. quo Francicum Venetis Fœderati Urbem Constantinopolim ceperunt, usque ad annum 1261. quo anno Michael Palæologus, Græcorum Imperator, Constantinopolim occupavit, Latinos inde ejecit, ipsisque ereptum Orientale Imperium ad Græcos reduxit.

FRanci cum Venetis Fœderati hoc pactum ante expugnationem Urbis Constantinopolis injerunt, ut ex illa gente, seu Francorum, seu Venetorum, quæ Imperatorem Constantinopolitanum, seu Orientis, non haberet, assumeretur aliquis, qui Patriarchatum Constantinopolitanum obtineret. Capta igitur a Francis cum Venetis Fœderatis Urbe Constantinopoli anno MCCIV. electus est e Gente Francorum primus Latinorum Imperator Constantinopolitanus *Balduinus*, ac subinde, juxta pacta, ante Urbis Constantinopolitanæ expugnationem Francos inter & Venetos conventa, assumptus ac designatus fuit ex Gente Veneta, quæ Imperatorem Constantinopolitanum non habuerat, primus Latinorum Patriarcha Constantinopolitanus, isque fuit:

Primus Latinorum Patriarcha Constantinopolitanus.

Thomas Maurocenus, natione Venetus, qui unanimi Francorum ac Venetorum consensu ordinatus est primus Latinorum Patriarcha Constantinopolitanus an. millesimo ducentesimo quarto, seditque sex annis, hoc est, usque ad annum millesimum ducentessimum undecimum, quo migravit e vita.

Græf. Hist. Tom. VIII.

Secundus Latinorum Patriarcha Constantinopolitanus.

Matthæus successit in Sede Constantinopolitana *Thoma Mauroceno* anno millesimo ducentesimo undecimo, & sedit annos novemdecim ad an. usque millesimum ducentessimum trigessimum, quo mortuus est.

Tertius Latinorum Patriarcha Constantinopolitanus.

Nicolaus, post obitum *Matthæi* Thronum Constantinopolitanum conscendit anno Mccxxx. seditque paulo ultra an. viginti, idest, usque ad annum millesimum ducentessimum quinquagesimum primum, quo vita fuctus est.

Quartus Latinorum Patriarcha Constantinopolitanus.

Pantaleon Justinianus demortuo *Matthæo* successit an. millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, eoque sedente Latinorum Patriarcha Constantinopolitano, *Michael Palæologus*, Græcorum Imperator, Urbem Constantinopolim, quam Latini die xix. mensis Aprilis an. Mcciv. ceperant, obsedit, armisque occupavit die xv. mensis Julii anni millesimi ducentesimi sexagesimi primi, Latinos inde expulit, & Orientis Imperium, quod per spatium quinquaginta septem annorum, trium mensium & dierum undecim obtinuerant Latini, ipsis ademptum, ad Græcos revocavit. Pulsis itaque Constantinopoli Latinis anno millesimo ducentesimo sexagesimo primo, Græci Imperium Orientis & Patriarchatum Constantinopolitanum recuperant, quo fit, ut deinceps Latini, qui Patriarcharum Constantinopolitanorum titulo a Romanis Pontificibus ad hæc usque nostra tempora donati sunt, magni nominis umbram, seu nudum absque re titulum haberint, quorum proinde seriem, seu Catalogum hic describere supervacaneum omnino esset. Missis igitur illis Titularibus duntaxat Latinis Patriarchis Constant. aliquos observationes hic subjiciam, quæ ad pleniorē habendam notitiā Insti-

tutionis Sedium Orientis Patriarchalium & jurisdictionis, seu locorum & Provinciarum, ad quas protendebatur jurisdictione Patriarcharum Orientis, quorum successiones in præcedentibus Tabulis Chronologicis exhibuimus, sunt maxime necessaræ.

In primis, observare debes cum *Petro de Marca* libri 6. de *Concordia Sacerdotii & Imperii* cap. 1. §. 3. quod sicut olim in Imperio Romano Provincie contribuitæ essent cuidam Civitati primariæ, quæ Metropolis dicebatur, apud quam Magistratus subiectorum causas judicabant, & quo propterea populi frequentius conveniebant, quod singulari quodam jure Civitates a Matrice penderent; ita Apostoli Episcopos in Civitatibus constituerunt, eo videlicet ordine, ut penderent ab Episcopo in Metropoli, sive in Urbe primaria collocato. Id aperte colligitur ex Epistola *Pauli* ad *Titum* cap. 1. ubi sic ad eum scribit Apostolus: *Reliqui te Creta, ut constituas per Civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi.* Per Presbyteros autem eo loci Apostolum *Paulum* intelligere voluisse Episcopos, observant *Ambrosius*, *Chrysostomus*, & ipsemet Apostolus hoc loco declarat, cum immediate addat nomen *Episcopi*. Reliquit ergo *Paulus* discipulum suum *Titum* in Creta Insula, quæ & una fuit ex Provinciis Macedoniæ, sicut legitur in *Notitia Imperii*, quam hic mox subijciam, eumque illo fine in ea Insula reliquit, ut ibidem per civitates ordinaret Episcopos, quod certe juxta Canonem IV. Concilii Nicæni, ad Metropolitas in sua Provincia spectat, & hinc est, quod ab Apostolo *Paulo* semel instituto in Creta Insula, quæ nunc *Candia* nomen obtinuit, *Tito*, ut Metropolitana auctoritate Civitatibus ad fidem Christianam re-

vens conversis Episcopos constitueret, & ordinaret, *Gortina* Cretæ Metropolis jus sequentibus sæculis habuerit ac retinuerit, sicut ostendit *Emmanuel Schelstratus* in secunda parte *Antiquitatis Illustratae* Dissertatione 19. cap. 4. art. 1. & in Dissertatione v. c. 3. ubi Diœceses & Provincias in Imperii Notitia memoratas exhibet & explicat. Cum igitur, juxta divisionem Diœcesum & Provinciarum, quas olim complectebatur Imperium Romanum, instituta sint in majoribus Imperii Civitatibus præcipuæ Sedes Ecclesiæ Patriarchicæ, in aliis vero Imperii Civitatibus, juxta earum dignitatem, erectæ Ecclesiæ Metropoles, aut fundati exarchatus, vel Episcopatus, necesse est ad habendam notitiam Civitatum, in quibus initio Ecclesiæ instituta sunt potissimæ dignitates Ecclesiæ, & præcipuæ Patriarchales Sedes, erectæ Metropoles, & fundati exarchatus, necesse, inquam, est ut hic ex *Notitia Imperii*, quæ ultra tempora Imperatorum *Arcadii*, & *Honorii* scripta est, ut in Operis Inscriptione dicitur, apponam Diœceses, & Provincias, quæ per totum Imperium subiectæ erant quatuor Præfectis, videlicet Præfecto Prætorio Orientis; Præfecto Prætorio Illyrici; Præfecto Prætorio Italiæ; & Præfecto Prætorio Galliarum. Porro Diœceses, quas continebat Imperium, erant omnino tredecim, sex Orientis, & Occidentis septem, illæque comprehendebant centum & octodecim Provincias, ut videre est in hac *Notitia Imperii*, quam post *Schelstratum* tum loco mox a me laudato, tum in *Appendice ad Opus Geographicum*, & in lib. de *Sacro Concilio Antiocheno* pag. 450. & seq. exhibet etiam *Cl. Antonius Pagius* in sua *Critica in Annales Baronii*, Tom. 1. pag. 49. & seq.

NOTITIA IMPERII ROMANI

COMPLECTENS DIÆCESES, ET PROVINCIAS,

Quæ subjectæ erant quatuor Præfectis, videlicet Præfecto Prætorio Orientis, Præfecto Prætorio Illyrici, Præfecto Prætorio Italiae, Præfecto Prætorio Galliarum, ad quarum Civilium Diæcesum, & Provinciarum Imperii divisiones, institutæ sunt Patriarcharum, Exarcharum, Metropolitanorum, & Aliarum Præcipuarum Ecclesiarum Sedes.

PRAEFECTUS PRÆTORIO ORIENTIS,

Et sub ipso Diæceses quinque.

	ORIENTIS.	ÆGYPTI.	ASIAE.	PONTI.	THRACIAE.
	<i>Sub Diœcesi Orientis Provincia XV.</i>	<i>Sub Diœcesi Ægypti Provincia VI.</i>	<i>Sub Diœcesi Asiae Provincia X.</i>	<i>Sub Diœcesi Ponti Provincia X.</i>	<i>Sub Diœcesi Thraciae Provincia VI.</i>
Provinciae subjectæ Præfecto Prætorio Orientis.	Palæstina, Phœnice, Syria, Cilicia, Cyprus, Arabia, Isauria, Palæstina Salutaris, Palæstina II. Phœnice Libani. Euphratensis, Syria Salutaris. Osrohana. Mesopotamia Cilicia II.	Lybia Superior, Lybia Inferior, Thebais, Ægyptus, Arcadia, Augustanica.	Pamphilia, Hellespontus, Lydia, Pisidia, Lycæonia, Phrygia Patcatina. Phrygia Salutaris, Lycia, Caria, Insulæ.	Galatia, Bithynia, Honorias. Cappadocia, prima, Paphlagonia, Cappadocia, Pontus Polemoniacus. Hellenopontus, Armenia I. Armenia II. Galatia Salutaris.	Europa, Thracia, Hemimontis. Rhodope, Mæsia II. Scythia.

PRÆFECTUS PRÆTORIO ILLYRICI

Et sub ipso Diœceses duæ.

	MACEDONIÆ.	ET DACIÆ.
	<i>Sub Diœcesi Macedonia Provincia VI.</i>	<i>Sub Diœcesi Dacie Pro- vincia V.</i>
Provinciæ subjectæ Præfecto Prætorio Illyrici.	Achaja, Macedonia, Creta, Thessalia, Epirus Vetus, Epirus Nova.	Dacia Mediterranea, Dacia Ripensis, Mæsia prima, Dardania Prævalitiana, Pars Macedoniæ Salutaris.

PRAEFECTUS PRAETORIO ITALIAE.

Et sub ipso Diœceses tres.

	ITALIÆ.	ILLYRICI.	AFRICÆ
	<i>Sub Diœcesi Italia Provincia XVII.</i>	<i>Sub Diœc. Illyrici Provincia VI.</i>	<i>Sub Diœcesi Africa Provincia VI.</i>
Provinciæ subjectæ Præfecto Prætorio Italici.	Veneticiæ, Æmia, Liguria. Flaminia & Pice- num Annonarium. Tuscia & Umbria, Picenum Suburbica- rium, Campania, Sicilia, Apulia & Calabria, Lucania & Brutii, Alpes Cottiarum, Rhætia I. Rhætia II. Samnium. Valeria, Sardinia, Corsica,	Pannonia II. Savia, Dalmatæ, Pannonia I. Noricum Medi- terraneum, Noricum Ripen- se.	Byzacium, Numidia. Mauritania a Siti- fensis, Mauritania Cæsa- reensis, Tripolis, Africa Proconsula- ris.

PRÆ-

PRÆFECTUS PRÆTORIO GALLIARUM.

Et sub ipso Diœceses tres.

	HISPANIÆ.	GALLIARUM.	BRITANNIARUM
	<i>Sub Dige. Hispania Provincia VII.</i>	<i>Sub Dige. Galliarum Provincia XVII.</i>	<i>Sub Dige. Britannia- rum Provincia V.</i>
Provinciæ subjectæ Præfecto Prætorio Galliarum.	Bætica,	Viennensis,	Maxima Cæsarensis,
	Lusitania,	Lugdunensis I.	Valentia,
	Gallaecia,	Germania I.	Britannia I.
	Tarraconensis,	Germania II.	Britannia II.
	Carthaginensis,	Belgica I.	Flavia Cæsarensis.
	Tingitana,	Belgica II.	
	Baleares.	Alpes Maritimæ,	
		Alpes Penninæ, & Graje,	
		Maxima Sequanorum	
		Aquitania I.	
		Aquitania II.	
		Novempopuli	
		Narbon. I.	
		Narbonen. II.	
		Lugdunen. II.	
		Lugdunen. III.	
		Lugdun. Senonia.	

Præterea, observare debes, in tribus majoribus, seu magis conspicuis Imperii Civitatibus fuisse initio Ecclesiæ institutas tres Patriarchales Sedes. Prima instituta est Romæ in Italiæ Diœcesi, quæ ut videre est in Notitia Imperii, quam mox descripsimus, subiecta erat Præfecto Prætorio Italiæ. Altera Sedes Patriarchalis instituta est Alexandriæ in Ægypti Diœcesi, quæ subdita erat Præfecto Prætorio Orientis. Tertia Sedes Patriarchalis instituta est Antiochiæ in Orientis Diœcesi, quæ itidem erat sub jurisdictione & dominio Præfecti Prætorio Orientis. Harum trium Sedium Patriarchalium, Romanæ scilicet, Alexandrinæ, & Antiochenæ auctoritatem firmarunt Patres Conc. Nicæni I. Canone 6. ubi sic statuunt: *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & Urbis Romæ parilis mos est;*

similiter & apud Antiochiam. Quibus verbis Patres Conc. Nicæni definierunt, Episcopum Alexandrinum in Ægypto, Lybia, & Pentapoli, necnon Episcopum Antiochenum in sua Orientali Diœcesi, omnibus juribus ac privilegiis Patriarchicæ dignitatis, sive in celebrandis ordinationibus, live in confirmandis electionibus Episcoporum, frui debere, quibus Romanus Pontifex in omnibus Ecclesiis totius Occidentis, quæ ejus Patriarchatus subiaciuntur, potiri solet. Præter tres illas Patriarchales Sedes, Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, insistoræ insuper fuerunt initio Ecclesiæ tres Exarcharum, seu Prætorum Sedes in tribus aliis Orientis Diœcesibus. Nam, cum sub Præfecto Prætorio Orientis quinque essent Diœceses, ut constat ex Notitia Imperii, mox a me descripta, & in Diœcesi Ægyptiaca fuisset institutus Patriarcha Alexandrinus, & in Orientali Diœcesi Patriarcha Antiochenus; restabant ad-

adhuc tres Orientis Diœceses, nimirum Asia, Pontus, & Thracia, in quibus constitutæ sunt tres Sedes Exarcharum, seu Primatum, qui ab omni Patriarchali jurisdictione exempti ac liberi, pari gaudebant potestate in subjectas sibi Provincias. Hi autem tres Exarchæ, seu Primates, erant Episcopus Ephesinus, qui jurisdictionem habebat in totam Diœcesim Asiaticam; Episcopus Heracleensis, cui parebat tota Diœcesis Thracica; & Episcopus Cæsariensis, cujus jurisdictioni subjecta erat Pontica Diœcesis. Auctoritatem, jurisdictionem, & privilegia, quibus jam ex antiqua consuetudine fruebantur tres illi Exarchæ, seu Primates Asiæ, Ponti, & Thraciæ, confirmarunt eodem laudato Canone sexto Patres Concilii Nicæni. Cum enim Episcopo Alexandrino juxta formam Romani Patriarchatus jus suum attribuisent: *Similiter, inquit, & apud Antiochiam ceterasque Provincias, suis privilegia servantur Ecclesiis.* Per ceteras Provincias, ait eruditus P. Christianus Lupus in expositione istius Canonis, Conc. Nicænum intelligit præsertim tres Diœceses, Autocephalas, seu Asiam, Pontum, & Thraciam, ab omni Patriarchali potestate liberatas & exemptas, habentesque Primatem potestate pari gaudentem in subjectas sibi Provincias, nempe Diœcesim Asiaticam sub Ephesino Episcopo, Thracicam sub Heracleensi, Episcopo, Ponticam sub Primatu Cæsariensis Antistitis. Tres itaque erant Orientis Diœceses Autocephalæ, nec Patriarchis Alexandrino vel Antiocheno subjectæ, exque erant Asia, Pontus, & Thracia, quæ suis Synodis, & Exarchis; seu Primatibus administrandæ permanerunt. At, postquam a Græcis in Conc. Gen. Constantinopolitano I. Patriarchatus Constantinopolitanus fuisset institutus, & in Conc. Gen. Chalcedonensi statutum esset, ut tres Exarchatus Asiæ, Cappadociæ & Thraciæ jurisdictioni Patriarchæ Constantinopolitani subicerentur, debit omnino auctoritas Exarcharum Asiæ, Ponti, & Thraciæ. Denique in Conc. Chalcedonensi, quod habitum est an. 451. Palæstina, in tres Provincias distributa, a Patriarchatu Antiocheno divulsa est, & Episcopo Hierosolymitano adjudicata, indeque factum est, ut Epi-

scopus Hierosolymitanus, post Concil. Chalcedonense, pleno jure Patriarchica dignitate, juribus ac privilegiis potiricæperit, sicut constat exemplo *Juvenalis*, Hierosolymorum Episcopi, qui, paulo post Conc. Chalcedonensis celebrationem Synodum ex universa Palæstina convocavit, eique præfuit tanquam Patriarcha. Jura etiam & Privilegia Patriarchica Ecclesiæ Hierosolymorum confirmavit quinta Synodus Generalis, quæ indicta est anno 553. sicque ad tres primarias Patriarchales Sedes, Romanam videlicet, Alexandrinam, & Antiochenam, quæ a primordiis Ecclesiæ institutæ fuerunt, duæ aliæ Sedes Patriarchales in Oriente Seculo quarto adjectæ sunt; Constantinopolitana nimirum, & Hierosolymitana, ac subinde Ecclesia habuit tum temporis quinque Patriarchales Sedes, Romanam videlicet, Alexandrinam, Antiochenam, Constantinopolitanam, & Hierosolymitanam, quarum successionem Episcoporum in præcedentibus Tabulis Chronologicis descripsimus. Jam vero, quibus terminis circumscriberentur quinque istæ Patriarchales Sedes, seu quot Metropoles & Episcopatus haberent? nunc investigandum superest. Sed, ne longior sim, de terminis harum quinque Patriarchalium Sedium sigillatim quidem, sed breviter differam.

De terminis Patriarchatus Romani.

Patriarchatum Romanum se se protendere ad omnes totius Occidentis Ecclesias, multis, iisque plane invictis momentis, doctissimi Scriptores, *Christianus Lupus*, *Emmanuel Schelstratius*, *Henricus Valesius*, *Sirmondus*, & *Antonius Pagius* evincunt contra nonnullos, qui Patriarchatum Romanum limitabant ad quatuor Italiæ Regiones, videlicet *Tusciam Suburbicariam*, *Picenum Suburbicarium*, *Latium Vetus*, & *Latium Novum*, vel ad summum, extendebant Patriarchatum Romanum ad decem Provincias Urbicarias, ita dictas quod regerentur a Vicario Urbis Romæ sub Præfecto Prætorio Italiæ, idque præsertim probabant ex Interpretatione *Rufini*, Presbyteri Aquilejensis, qui Canonem sextum Concilii Nicæni his verbis exposuit: *Ut apud Alexandriam & in Urbe Roma vetusta consue-*
tudo

tudo servetur, ut ille *Ægypti*, vel *hæc Suburbicariarum Ecclesiarum sollicitudinem gerat*. Unde inferebatur, Patriarchatum Romanum, juxta Canonem sextum Concilii Nicæni, non latius quam ad quatuor Italæ Regiones, vel ad summum ad decem Provincias Suburbicarias potuisse. At, præterquam quod absurdum omnino est dicere, Jura Patriarchalia Romani Antistitis intra quatuor regiones, aut decem Provincias, quæ Italia continentur, fuisse conclusa; certum est in Canone sexto Concilii Nicæni nullam prorsus *Urbicariarum & Suburbicariarum Ecclesiarum* fieri mentionem. Hæc quippe sunt verba hujus Canonis sexti juxta genuinam *Dionysii Exigui* versionem: *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, ut Alexandrinus Episcopus eorum omnium habeat potestatem, quia & Urbis Roma Episcopo parvis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam ceterasque Provincias suis privilegiis serventur Ecclesiis. Illud autem generaliter clarum est, quod si quis præter Metropolitanam sententiam sacris fuerit Episcopus, hunc magna Synodus definitis Episcopum esse non oportere*. Quid, præmo, hic *Urbicarias & Suburbicarias Ecclesias* somniare opus est, de quibus nec vox aut vestigium est in verbis Canonis sexti Concilii Nicæni? Hinc jure optimo *Henricus Valesius* in suis Observationibus Ecclesiasticis in *Socratem & Sozomenum* l. 3. scribit, doctissimos quosdam homines, qui de Ecclesiis ac regionibus Suburbicariis acriter inter se contendunt, & magno animorum ardore digladiantur, *Rufinum* interpretationem potius, quam ipsius Canonis sexti Concilii Nicæni verba exposuisse, cum in prædicto Canone de *Urbicariis, & Suburbicariis Ecclesiis* altum sit silentium. Quod, si tamen aliquis *Rufinum* expositionem de Ecclesiis Suburbicariis vindicandam perenderet, dicendum esset, *Rufinum* per *Ecclesias Suburbicarias* intellexisse totius Occidentis Ecclesias, speciali jure Romano Patriarchatui soliditas. Per Suburbicarias liquidem Ecclesias, inquit jam laudatus *Valesius*, intelligit *Rufinus* eas Ecclesias, quæ sunt sub Episcopo Urbis Romæ. Nam Suburbicariæ Ecclesiæ eodem modo dicuntur, quo Suburbicariæ Provincie. Sicut ergo Suburbicariæ Provincie

appellantur, quæ erant sub Vicario Urbis Romæ, ita Ecclesiæ Suburbicariæ dicuntur a *Rufino*, quæcumque subiacebant Episcopo Urbis Romæ, & quemadmodum Provincie Suburbicariæ constituebant Diocesim Vicarii Urbis Romæ, sic Ecclesiæ Suburbicariæ per totum Occidentem diffusæ constitunt Diocesim Patriarchæ Romani. Sed quid opus est argumetis, cum res ipsa luculenter pateat ex ipso fine, quem in eodem sexto illo Canone sibi præscripserunt Patres Concilii Nicæni? Conditus quippe est prædictus ille Canon ad reparandam Ecclesiæ Alexandrinæ Patriarchicæ privilegia per *Alextium*, Lycopolitanum Episcopum, invalsa, læsa & mutilata. *Meletius* liquidem, sicut legitur in Apologia *S. Athanasii*, ob Idololatriam in *Diocletiani* Imperatoris persecutione lapsus, a *S. Petro* Alexandrino Patriarcha, in Synodo damnatus, non solum non resipuit, sed Schisma conflavit, & excusso obedientie jugo, Thebaidis ac vicinæ *Ægypti* Provincias omniaque Jura Patriarchicæ, quæ Patriarchæ Alexandrino compertebant, temerario autu invalis, sibi arrogavit, novumque se illic ostentavit Patriarcham. Graves ea de re ad Generalem Synodum *Nicenam* *Alexander*, Patriarcha Alexandrinus, detulit querelas, quas cum audissent Patres Nicæni, ad potestatem Patriarchæ Alexandrini plene restaurandam, eique sua Jura Patriarchicæ asserenda ac vindicanda, Canonem sextum condiderunt, in quo comparationem instituit Episcopum Alexandrinum, quatenus est Patriarcha *Ægypti*, *Lybiæ* & *Pentapolis*, inter & Episcopum Urbis Romæ, quatenus est Patriarcha totius Occidentis, eaque facta comparatione, definiunt, quod quemadmodum Episcopus Urbis Romæ quatenus est Patriarcha totius Occidentis, potestatem Patriarchalem habet in omnes Ecclesias suo Patriarchatu subiectas, ita similiter Episcopus Alexandrinus, quatenus est Patriarcha *Ægypti*, *Lybiæ*, & *Pentapolis*, juribus & privilegiis Patriarchalibus frui debet, in omnibus Ecclesiis, quæ in sui Patriarchatus ambitu continentur. Sedes namque Patriarchalis Alexandrina instituta est ad exemplar Sedis Patriarchalis Romanæ (cum *S. Marcus* Evange-

lila,

lista, S. Petri, Apostolorum Principis, discipulus, ex ejusdem auctoritate Alexandriam pergens, ad exemplar Sedis Patriarchalis Romanæ Patriarchatum Alexandrinum instituerit) recte ergo Patres Nicæni instituunt comparationem Episcopum Alexandrinum, quatenus est Patriarcha Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis, inter, & Episcopum Urbis Romæ, quatenus est Patriarcha totius Occidentis, eademque opera statuunt, quod sicut Sedes Patriarchalis Romana habet potestatem per omnes Provincias, seu Ecclesias totius Occidentis Juri suo Patriarchico subditas, pari modo Sedes Patriarchica Alexandrina potestatem habere debet in omnes Ecclesias Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis suo Juri Patriarchico subiectas. Hic est verus ac germanus sexti Canonis Concilii. Gener. Nicæni sensus, cujus sola explicatio abunde sufficere debet ad explodendas vanas & sinistras interpretationes, in quas *Salmasius*, Hæreticus Calvinista, & *Joannes Lannoyus*, Sac. Facul. Parisiensis Doctor, verba sexti Canonis Concilii Nicæni præposuere detorserunt, ut Romanæ Sedis Patriarchalis jurisdictionem elevarent, eamque angustioribus terminis coarctarent. Urbis itaque Romæ Episcopus, quatenus est Patriarcha, habet omnes totius Occidentis Ecclesias suo Juri Patriarchico subiectas, sed, ut est Romanus Pontifex, & Christi Domini in terris Vicarius, habet Primatum in universa Ecclesia, seu potestatem jurisdictionis in omnes totius Orbis Christiani, tam Orientis, quam Occidentis Ecclesias. Quem Romani Pontificis non solum honoris, sed & jurisdictionis Primatum, Sacris Litteris, unanimi SS. Patrum, cum Græcorum, tum Latinorum traditione, & Conciliorum Canonibus firmatum, soli Hæretici, ac Schismatici, a vera Christi Ecclesia extorres, inficiantur.

De terminis Patriarchatum Antiocheni, & Alexandrini.

Nilus, cognomento *Doxopatrius*, Ecclesiæ Græcæ Archimandrita, qui undecimo Ecclesiæ Sæculo, id est, circa annum 1043. floruit, rogatus per Litteras a *Rogero*, Siciliæ Rege, scripsit breviter de *Majorum Patriarcharum Sedibus*, quod postea fusius Opere prosecutus est, in quo de quinque

Thronis Patriarchalibus, iisque subiectis Archiepiscopis, Metropolitanis, Episcopis, de Sedium Patriarchalium institutione, ordine, & propriis nominibus differit. Ex illius itaque Scriptoris Græci Opere, quod Græco-Latinum anno 1611. *Stephanus Moynius* Tom. 1. *Variarum Sacrorum* pag. 215. in lucem emisit, excerptam quæcumque de terminis Patriarchatum Antiocheni, Alexandrini, Hierosolymitanis, & Constantinopolitanis hic dicturus sum, ut pateat, quod Metropolitanus, & Episcopos Sæculo Ecclesiæ undecimo Patriarchæ Orientis suble habuerint, quot Patriarcha Hierosolymitanus, contra Sedis Apostolicæ judicium, usurpaverit, & quot Patriarcha Constantinopolitanus ex Patriarchatu Romano injulte avulserit. Non solum enim tres Exarchatus, *Asiæ*, *Ponti*, & *Thraciæ*, sicut superius observavimus, sibi subiecit Patriarcha Constantinopolitanus, sed & integram *Illyrici* Diocesim, & totam *Siciliæ* Provinciam, quæ primis Ecclesiæ Sæculis Patriarchatu Romano parebant, in Jus suum transcripsit, sibi que vendicavit. Incipiam autem, juxta ordinem, quem tenet *Nilus Doxopatrius*, a Patriarchatu Antiocheno, qui, ut verbis utar ejusdem Scriptoris, possidebat universam *Asiam* & *Orientem*, *Indiamque ipsam*, inquam ad hæc usque tempora (id est, usque ad 11. Sæculum, quo scibeat *Nilus Doxopatrius*) Catholicum ordinans mittit, *Romogreus* vocatum, & *Persiam*, & *Babylonem*, cui nunc nomen *Bagda* est: ed etiam mittebat Antiochenus Patriarcha Catholicum in Urbem *Irenopolim*, *Irenupoleos* dictum, & *Armenias*, & *Abasgiam*, & *Iberiam*, & *Mediam*, *Chaldæam*, & *Parthiam*, & *Elamiras*, & *Mesopotamiam*. Habet autem Patriarcha Antiochenus Metropoles tredecim. Primo, *Metropolim Tyri*, quæ habet Episcopatus tredecim. Secundo, *Metropolim Tharsis*, quæ habet Episcopatus sex. Tertio, *Metropolim Edesse*, quæ habet Episcopatus undecim. Quarto, *Metropolim Apameæ*, quæ habet Episcopatus septem. Quinto, *Metropolim Hierapoleos*, quæ habet Episcopatus undecim. Sexto, *Metropolim Bostri*, quæ habet Episc. viginti. Septimo, *Metropolim Anazarbi* quæ habet Episc. novem. Octavo, *Metropolim Seleucia*, quæ habet Episc.

scop. viginti quatuor. Nono, *Metropolim Damasci*, quæ habet Episcop. undecim. Decimo, *Metropolim Amide*, quæ habet Episc. octo. Undecimo, *Metropolim Hagiopoleos*, quæ habet Episc. quinque. Duo decimo, *Metropolim Daras*, quæ habet Episcop. decem. Decimo tertio, *Metropolim Emese*, quæ habet Episc. quatuor. Habet præterea Patriarcha Antiochenus (prosequitur idem Scriptor Græcus *Nilus Doxopatrius*) alias Metropoles, quæ sub se nullos habent Episcopatus, numero octo, quæ cum prius essent Episcopatus aliis Metropolitanis obnoxia, in dignitatem Metropolitanam provectæ sunt, decretumque, ne aliis Metropolitanis subderentur, sed tantummodo Patriarchæ Antiocheno. Hæ autem octo Metropoles, quæ nullos sub se habent Episc. sunt istæ: 1. *Beryti*. 2. *Hesiupoleos*. 3. *Laodicea*. 4. *Samofatorum*. 5. *Martyropoleos*. 6. *Mopsuestæ*. 7. *Adanæ*. 8. *Pompejuleos*. Adhuc et jam Patriarcha Antiochenus habet ingentes Archiepiscopatus octo: 1. *Berreæm*. 2. *Chalcedonem*. 3. *Agabellam*. 4. *Seleuciam Pieriæ*. 5. *Anasartham*, quæ & *Theodoropolis* dicitur. 6. *Palton*. 7. *Gabulam*. 8. *Balaamam*. Præter hos, habet Patriarcha Antiochenus alios Archiepiscopatus tenues & liberos quinque. 1. *Salamiam*. 2. *Bercum*. 3. *Rhason*. 4. *Agatem*. 5. *Barcusorum*. Hæ omnes Ecclesiæ Patriarchæ Antiocheno subduntur, inquit *Nilus Doxopatrius*.

Patriarcha Alexandrinus totam Lybiam, sicut scribit idem *Nilus Doxopatrius*, possidebat, & Æthiopiam, & Marmaricam usque ad Tripolim Africanam nec non universam Ægyptum, & Palæstinam ipsam, in qua est Hierosolyma. Habet Provinciam primam *Stamnica*, in qua est prima Metropolis quæ est *Pelusii* varios sub se habens Episcopatus, & secundam Provinciam *Stamnica*, in qua est secunda Metropolis *Leonto*, habens diversos Episcopatus, & primam Provinciam *Ægypti*, in qua Alexandria, quæ ceterarum caput, & secundam Provinciam *Ægypti*, & Provinciam *Arcadia*, in qua tertia est Metropolis *Oxirichus*, habens sub se varios Episcopatus, & secundam Provinciam *Thebaidis*, in qua est Metropolis *Ptolamais*, habens sub se Episcopatus diversos, & Provinciam *Lybiæ*,

in qua est Metropolis *Darinco*, habens nonnullos Episcopatus. Adhuc habet Patriarcha Alexandrinus aliam Metropolim, quæ fuerit septima *Marico*, & octavam *Tonesim*, in septimo Nili ostio sitam. Septem enim ostiis Nilus in Mare infunditur in quibus variæ Civitates jacent. Hæ itaque sunt octo Patriarchæ Alexandrini Metropoles, quæ varios sub se Episcopos habent, quamvis sint & aliæ quinque nulli^s Episcopatibus conspicuæ, nempe *Damiata*, *Maris rubri*, *Pharas*, *Are* --- omnes simul tredecim, seu Metropoles, Patriarchatui Alexandrino subditæ. Erant Patriarchæ Alexandrino subdit *Nilus Doxopatrius*, & alii *Throni diversi*, sed post *Severi* Hæresim, a Severianis sublatis sunt. Per *Thronos* autem intelligit *Nilus Doxopatrius* Metropoles, quæ ante *Severi* Hæresim, jurisdictioni Patriarchæ Alexandrini erant subiectæ, sed post *Severi* Hæresim fuerunt ab ejus Patriarchatu avulsæ.

De terminis Patriarchatuum Hierosolymitani, & Constantinopolitani.

Thronus Hierosolymitanus, ut ait *Nilus Doxopatrius*, avulsus ex *Diacepsi ac Potestate Patriarchæ Alexandrini* (verius dixisset Antiocheni, cum Palæstina in tres Provincias distributa, quam sicut superius observavimus, Patres Concilii Chalcedonensis Actione octava attribuerunt Patriarchæ Hierosolymitano, antehac esset subiecta Patriarchatui Antiocheno) *Thronus Hierosolymitanus*, inquit *Nilus Doxopatrius*, elatus per se caput aliarum Ecclesiarum extitit, & tribus aliis *Thronis* facultate par. Sancitum nihilominus est, post Antiochenum honore frui, & referri in Diptychis, & Sedem occupare, nomenque Patriarchæ, qui *Throno Hierosolymitano* præfectus erat, habere cæpit, licet antea Episc. esset sub Metropolitanis Cæsareensi Palæstinæ, cum illius Metropolis Cæsarea esset, atque Cæsareensi Metropoli Sedes Hierosolymorum subderetur. Habuit vero, ait idem *Nilus Doxopatrius*, Patriarchalis Hierosolymorum Sedes alias Metropoles, quæ varios Episcopatus sub se habent, nempe secundam *Scytopolim*, sive *Basan*, tertiam *Petram*, quartam *Bostram*, sive *Ava-*

Arabiam. Habet præterea & Archiepiscopatus nemini obnoxios viginti quinque, nullis Episcopatibus nobiles, & qui subiacent Throno Hierosolymitano, videlicet I. *Diospolim*, sive *Gergiupolim*. II. *Ascalonem*. III. *Joppem*. IV. *Gazam*. V. *Anthedonem*. VI. *Diocletianupolim*. VII. *Eleutheropolim*. VIII. *Neapolim*. IX. *Sebasten*. X. *Jordanem*. XI. *Tiberiadem*. XII. *Diocæsaream*. XIII. *Maximianupolim*. XIV. *Capetoliadem*. XV. *Myrum*. XVI. *Gadarum*. XVII. *Nazaret*. XVIII. *Thaborium montem*. XIX. *Cyriacupolim*. XX. *Adriam*. XXI. *Gabalam*. XXII. *Æliam*. XXIII. *Pharas*. XXIV. *Helenupolim*. XXV. *Montem Sina*.

De Patriarchatu Constantinopolitano, eique subiectis Metropolitibus hæc habet sæpe citatus Nilus Dexopatrius: Nunc itaque (sunt verba illius Scriptoris Græci, juxta versionem Latinam) possidet a Deo conservatus Thronus Constantinopolitanus, quem primus vocatus Andreas fundavit, primum Episcopum in eo constituens, cum adhuc Urbs Byzantium esset, partem non minimam Asiæ, Europæque. Quæ sunt circa Illyricum usque ad Propontidem, in qua est Constantinopolis indeque usque ad Chersonem & Chazariam & Chaldiam, & Gotthiam, & Abasgiam, & Iberiam, & Alaniam; namque in eam a Patriarcha Constantinopolitano Metropolitæ mittuntur. Sed & omnes Istriæ adjacentes Civitates ipsi subijciuntur, necnon & Danubii fluminis & Cappadociæ Urbes, & partes Armeniæ, & Cyclades Insulæ, & reliquæ omnes, quæ subsunt Imperio Constantinopolitano, multæ illæ quidem, & maximæ Insulæ duæ, *Creta* & *Eubæa*, in qua est *Euryppus*, sed & *Peloponesus* & *Græcia*: namque *Cyprus* sui juris est. Quin immo & in magnam Russiam a Patriarcha Constantinopolitano mittitur Metropolita. Sunt itaque Provinciæ & Metropoles Constantinopolitano Patriarchæ subiectæ in Oriente, Occidente, & in aliis Regionibus istæ: I. *Cæsarea Cappadociæ* habens Episcopatus octo. II. *Ephesus Asiæ* habens Episcopatus triginta quatuor. III. *Heraclea Thraciæ* habens Episcopatus vi-

ginti quinque. IV. *Ancyra Galatiæ* habens Episcopatus octo. V. *Cyzicus Helle-sponti* habens Episcopatus duodecim. VI. *Sardes Asiæ* habens Episcopatus viginti quinque. VII. *Nicomedia Bithyniæ* habens Episcopatus duodecim. VIII. *Nicaea ejusdem Bithyniæ* habens Episcopatus sex. IX. *Chalcedon ejusdem Provinciæ* sine subditis. X. *Side Pamphiliæ* habens Episcopatus sexdecim. XI. *Sebastia secunda Armeniæ* habens Episcopatus septem. XII. *Amasia Hellenoponti* habens Episcopatus septem. XIII. *Melitene Armeniæ* habens Episcopatus novem, ex quibus est Episcopatus *Cucusus*, quo in exilium missus est S. Joannes Chrysostomus. XIV. *Tyana secunda Cappadociæ* habens Episcopatus tres. XV. *Gangra Paphlagoniæ* habens Episcopatus tres. XVI. *Thessalonica Thessaliæ* habens Episcopatus octo. XVII. *Claudionopolis Honoriadis* habens Episcopatus quinque. XVIII. *Neocæsarea Ponti-Polemoniaci* habens Episcopatus septem. XIX. *Sisinnus secunda Galatiæ* habens Episcopatus septem. XX. *Myra Lyciæ* habens Episcopatus triginta tres. XXI. *Stauropolis Cariciæ* habens Episcopatus viginti sex. XXII. *Laodicea Phrygiæ Pacatiana* habens Episcopatus viginti & unum. XXIII. *Synada Phrygiæ Salutaris* habens Episcopatus viginti. XXIV. *Iconium Licaoniæ* habens Episcopatus quindecim. XXV. *Antiochia Pisidiæ* habens Episcopatus viginti & unum. XXVI. *Perge, sive Syleum Pamphiliæ* habens Episcopatus viginti septem. XXVII. *Corinthus Peloponesi* habens Episcopatus septem. XXVIII. *Athens Græciæ* habens Episcopatus undecim. XXIX. *Moesus Cappadociæ* habens Episcopatus quatuor. XXX. *Creta* habens Episcopatus decem. XXXI. *Rhegium Calabriæ* habens Episcopatus tredecim. XXXII. *Patra Peloponesi* habens Episcopatus quinque. XXXIII. *Trapezus Laziciæ* habens Episcopatus quindecim. XXXIV. *Larissa Græciæ* habens Episcopatus septemdecim. XXXV. *Naupactus Nicopoleos* habens Episcopatus novem. XXXVI. *Philippopolis Thraciæ* habens Episcopatus decem. XXXVII. *Trajanopolis Rhodopes* habens Episcopatus septem. XXXVIII. *Rhodos Cycladum Insu-*

sularum habens Episcopatus duodecim . xxxix. *Philippi Macedonia* habens Episcopatus septem . xl. *Hadrianopolis Hemimonti* habens Episcopatus undecim . xli. *Hieropolis Phrygiæ Pacatianæ* habens Episcopatus novem . xlii. *Rhodostolum*, seu *Distra Hemimonti* habens Episcopatus quinque . xliii. *Dyrrachium* habens Episcopatus quatuor . xlii. *Smirna Asiæ* habens Episcopatus quinque . xlv. *Syracusa Sicilia* habens Episcopatus viginti & unum . xlii. *Catania*, quæ, cum *Syracusani* esset Episcopatus, propter *S. Leonem*, in Archiepiscopatus dignitatem provecta est . xlvii. *Ammorum Phrygiæ* habens Episcopatus quinque . xlviii. *Camuchus Armenia* habens Episcopatus octo . xlix. *Cotyajum Phrygiæ* habens Episcopatus tredecim . l. *Sancta Severina Calabria* habens Episcopatus quinque . li. *Mitylene Lesbii Insula* habens Episcopatus sex . lii. *Nova Patra Græciæ* habens Episcopatus quatuor . liii. *Theba Græciæ* habens Episcopatus tres . liv. *Serra Thessaliæ* habens Episcopatus quinquaginta septem . lv. *Æonis* . lvi. *Corcyra* . lvii. *Mesembria* . lviii. *Amastris Ponti* . lix. *Chonæ Phrygiæ* . lx. *Pompejopolis* . lxi. *Atalia a Syleo avulsa* . lxii. *Paranoxia a Rhodo avulsa* . lxiii. *Lacedæmonia a Patris Peloponnesi avulsa* . lxiv. *Madyta ab Heraclea avulsa* . lxv. *Abydus a Gyrico avulsus* . Hæc omnia, quæ hætenus de terminis quatuor Orientis Patriarchalium Sedium, Antiochenæ, Alexandrinæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ scripsi, ex libro, quem *Nilus Doxopatrius* edidit *de quinque Thronis Patriarchalibus*, excerpti, ubi prædictus Auctor, ultra sexaginta quinque Metropoles, Patriarchatui Constantinopolitano subditas, recenset triginta quatuor Archiepiscopatus, Throno Constantinopolitano subiectos, nullius Metropolitanæ iurisdictioni obnoxios, & qui sub se nullos Episcopatus habent. Hi autem sunt : i. *Byzira* . ii. *Leontopolis* . iii. *Parium* . iv. *Procœnesus* . v. *Cius* . vi. *Aspros* . vii. *Cypsela* . viii. *Asice* . ix. *Neapolis* . x. *Selga* . xi. *Cherso* . xii. *Mesana* . xiii. *Garela* . xiv. *Brysis* . xv. *Dorcus* . xvi. *Carabzya* .

xvii. *Lemnus* . xviii. *Leucas* . xix. *Misthia* . xx. *Pendachthoe* . xxi. *Perme* . xxii. *Bosphorus* . xxiii. *Cotradia* . xxiv. *Codra* . xxv. *Carpathus* . xxvi. *Contro* . xxvii. *Rhisaum* . xxviii. *Gothia* . xxix. *Sygdia* . xxx. *Philli* . xxxi. *Ægina* . xxxii. *Pharsala* . xxxiii. *Anchialus* . xxxiv. *Heraclei* . Hæc est quatuor Orientis Patriarchalium Sedium Antiochenæ Alexandrinæ, Hierosolymitanæ & Constantinopolitanæ, necnon antiquarum Metropoleon Notitia, quæ ex *Nili Doxopatrii*, Scriptoris Græci xi. Sæc. lib. *de quinque Thronis Patriarchalibus* hauriri potest, quamvis in eo, sicut observant Viri eruditi, non contineantur omnes Metropoles & Dioceses Orientis, sicut præcise extitere initio Ecclesiæ & institutionis Sedium Patriarchalium . Quapropter, ad pleniorum tum Institutionis Patriarchalium Sedium Orientis, tum successionis Patriarcharum illarum Sedium, tum denique Metropoleon, & aliarum Ecclesiarum, quæ initio Ecclesiæ illis Sedibus fuerunt subiectæ, notitiam consequendam, auctor tibi sum, ut numerato pretio tibi pares sæpe laudatum doctissimi nostri *Michaelis Le Quien* Opus, cui titulus est : *Christianus Oriens*, quodque nunc Parisiis sub prælo sudat, sicut nuperrime ad me scripsit clarissimus, mihiq; amicissimus Auctor .

Potremo, observare debes, ex ea Episcoporum præcipuarum Ecclesiæ Sedium Romanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ & Constantinopolitanæ successionem, quam in his quinque Tabulis Chronologicis descripsimus, invicta peti argumenta ad probandum adversus hæreticos nostri temporis Ecclesiam Romanam esse veram Sponsam Christi, Sectas vero Lutheranorum, Calvinistarum, Socinianorum &c. esse Synagogas Satanæ . Et primo quidem constat ex prima Tabula Chronologica, in qua teximus seriem Episc. Sedis Romanæ; constat, inquam, perpetuam & nunquam interruptam fuisse in ea Sede successionem Episcoporum a *S. Petro* usque ad *Benedictum* xiii. nunc sedentem . Hæc autem continua successio, per quam ad nos usque propagata est doctrina Apostolica, certa, ac indubitata est veræ Ecclesiæ No.

Nota ac tessera, quam nullæ Hæreticorum Sectæ sibi arrogare possunt: Edant (hæretici) ait apposite *Tertullianus* in lib. de præscript. cap. 32. *origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis Viris habuerit auctorem & antecessorem.* Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, sicut *Smirnaeorum Ecclesia* habens *Polycarpum a Joanne Conlocatum* refert: sicut *Romanorum Clementem a Petro ordinatum* edit. Proinde utique & ceteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatu constitutos Apostolici seminis traduces habent. Idem argumentum ductum ex continua Sedis Romanæ Episcoporum successione urgent Sancti Patres contra hæreticos sui temporis, sed præsertim *S. Augustinus* lib. contra *Epistolam Fundamentic.* 4. ubi hæc habet: *Tenet me in Ecclesia a Sede Petri, cui pascebas oves suas Christus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum, successio Sacerdotum: & in Psalmo contra Donatistas, sic illos hæreticos affatur idem Aquilinus Doctor: Numerate Sacerdotes vel ab ipsa Sede Petri, & ordine illo Patrum, quis cui successu videte: ipsa est Petra, quam non vincunt superba inferorum Portæ.* Prima itaque Tabula Chronologica, in qua integram exhibuimus seriem & nunquam interruptam successionem Episcoporum Sedis Romanæ a *S. Petro*, Apostolorum Principe, & primo in terris Christi Domini Vicario, usque ad *Clementem XII.* nunc sedentem, invictum tibi suppeditabit argumentum ad probandum contra nostri temporis hæreticos, solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, quippe quæ per continuam illam ab Apostolis ductam Episcoporum successionem jugiter doctrinam Apostolicam ad nostra usque tempora conservavit; Sectas vero hæreticorum esse Synagogas Satanæ, utpote quæ continua ab Apostolis profecta Episcoporum, vel Pastorum successione, Ordinatione ac missione destituta, novellas, falsas, peregrinas, totique retro antiquitati ignotas doctrinas sequuntur, seu potius omni vento doctrinæ

circumferuntur. Præter hoc peremptorium argumentum, quod ad probandum, solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, tibi subministrabit prima Tabula Chronologica, quæ exhibet continuam Sedis Romanæ Episcoporum a *S. Petro* usque ad *Clementem XII.* successionem, alia duo argumenta, quæ eidem adversus hæreticos comprobandæ veritati perquam idonea sunt, facili negotio colligere poteris ex quatuor sequentibus Tabulis Chronologicis, in quibus texuimus seriem, seu successionem Episcoporum Sedium Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ & Constantinopolitanæ. In his siquidem quatuor Tabulis Chronologicis Sole clarius perspicere licet, sæpe sæpius in illas Patriarchales Sedes irrepsisse, aut vi intrusos fuisse Episcopos Arianos, Eutychianos, Monothelitas, qui Catholicorum Episcoporum successionis lineam abruperunt, gravissimis turbis totum Orientem Christianum exagitarunt, ac tandem in causa fuerunt, cur nobilissimæ illæ Orientis Ecclesiæ a Saracenis fuerint miserum in modum vastatæ, & nunc sub immani Turcarum jugo oppressæ, atque ab Ecclesia Romana diro Schismate divulsæ, ignobiles ac tantum non destructæ jaceant, & duræ servituti mancipentur. Contra vero Ecclesia Romana seu *Petri* Sedes, perpetuam Pontificum seriem, & cum ea veræ & Apostolicæ doctrinæ successionem nunquam interruptam, obtinuit. Ipsa sola *Petri* Sedes hæreticos, aut de Hæresi suspectos exclusit, & implacabile Hæresibus bellum indixit. Nam Arianos & Nestorianos, Eutychianos, & Severianos, Theopaschitas, & Iconomachos, Monothelitas, & Agnoitas, Monophysitas, & Vvaldenses, Albigenes, Lutheranos, Calvinistas, Socinianos, & alias quamplurimas Hæreses cum antiquas, tum posteriores jugulavit, & ad internecionem usque profecuta est, atque etiamnum profecutur, hanc Fidem sanctam rectam conservans, quæ prioribus Sæculis tot Apostolos genuit, tot Martyres peperit, tot Patres Orthodoxos protulit, tot Sanctos Pontifices Ecclesiæ dedit, totumque Christianum Orbem reddidit. Porro, quis non videat, tam singulare privile-

gium

gium ideo soli Romanæ Sedi fuisse a Deo concessum, ut unicuique perspicuum ac exploratum esset, solam Romanam Ecclesiam vere Apostolicam esse, & omnium Ecclesiarum Matrem, atque ad illam potissimum omnes Dei promissiones, Ecclesiæ factas, spectare. Non me fugit, Hæreticos nostri temporis, ut suis Sæctariis suadere possint interruptam fuisse in Sede Romana Catholicorum Episcoporum successionem, eo audaciæ ac temeritatis prorumpere, ut quibusdam Romanis Pontificibus, quos odio plusquam Vatiniano prosequuntur, erroris aut Hæreseos notam inurant. Sed hæc putidas Hæreticorum calumnias passim in nostris Colloquiis in Historiam Ecclesiasticam data opera confutavimus, ac palam demonstravimus, illos Romanos Pontifices penitus fuisse alienos ab his erroribus, quos Hæretici, cæco furore abrepti, ipsis perperam impingunt. Sed norunt omnes, solemne esse Hæreticis falsa crimina Viris Ecclesiasticis, ac præsertim Episcopis, & Romanis Pontificibus, a quorum obedientia recesserunt, imponere, sicut S. Augustinus in Epistola CXXXV. veteris editionis præclare testatur his verbis: *Hæretici non habendo quid in causa suæ divisionis defendant, non nisi hominum crimina colligere affectant, & ea ipsa plura falsissima jactant; ut cum ipsam divinam Scripturam veritatem, qua ubique diffusa Christi Ecclesia commendatur, criminari & obscurare non possunt, homines per quos predicatur, adducant in odium, de quibus & fingere, quidquid in mentem venerit, possint.* Ultimum argumentum, quod ex illis Tabulis Chronologicis desumi potest, ad probandam contra Hæreticos nostri temporis, solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in eo præsertim situm est, quod Patriarchales Orientis Ecclesiæ, videlicet Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana & Constantinopolitana, licet sæpius gubernatæ fuerint ab Hæreticis, jamque diuturno schismate ab Ecclesia Romana sint separatæ, nihilominus ultro cum Ecclesia Romana consentiunt in his Fidei Dogmatibus, quæ Hæretici nostri temporis Lutherani, Calviniani, Sociniani, alique ejusdem furtivi Sæctarii rejiciunt;

Græves. Hist. Tom. VIII.

concor, inquam, est utraque Ecclesia, Orientalis & Occidentalis, in afferendis & propugnandis Dogmatibus de Transubstantiatione & præsentia reali corporis & sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, de Confessione Auriculari; de Invocatione Sanctorum; de numero septem novæ Legis Sacramentorum; de Cultu Reliquiarum, & Sacramentorum Imaginum; de Purgatorio, de Precibus pro mortuis; de Missæ Sacrificio; de Jejunio Quadragesimali; de Præminencia Episcoporum supra simplicibus Presbyteris; de Sacris & Apostolicis Traditionibus &c. Circa hæc, & alia id genus Fidei Dogmata, quæ nunc nostri temporis Hæretici totis viribus oppugnare moluntur, eadem semper fuit, & etiamnum in utraque Ecclesia Orientali & Occidentali, viget constans ac perpetua doctrina, sicut in Colloquio IV. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi decimi septimi, post doctissimos Viros *Petrum Arcudium, Leonem Allatium, & Eusebium Renaudotium*, ostendimus ex Conciliis præsertim, quæ Græci Schismatici in Oriente Sæculo decimo septimo celebrarunt, ut proscriberent errores Hæreticorum Lutheranorum & Calvinistarum, & totius Orientalis Ecclesiæ genuinam doctrinam vindicarent a calumniis illorum Hæreticorum, qui, ut facilius in Occidente suos errores spargere ac disseminare possent, falso gloriabantur, & ubique inflatis tibiis elamitabant, totam Ecclesiam Orientalem, seu Patriarchas Constantinopolitanum, Antiochenum, Alexandrinum, Hierosolymitanum, omnes Metropolitanos, Episcopos, Presbyteros, & Laicos Græcos Schismaticos in eorum doctrinam manibus pedibusque descendere. Verum, hanc fraudem Hæreticorum confestim detexerunt Græci, qui, licet ab Ecclesiæ Romanæ communione diuturno jam Schismate sint divulsi, pluribus tamen in Ecclesia Orientali habitis Synodis palam declararunt, doctrinam Fidei Ecclesiæ Orientalis longe lateque discrepare ab erroribus Lutheranorum & Calvinistarum, eaque mox memorata Ecclesiæ Romanæ Dogmata, quæ illi Hæretici repudiant, semper ab universa Ecclesia Orientali fuisse recepta, & sum-

X

ma

ma omnium consensione probata. Hac solemnī & publica totius Ecclesiæ Orientalis Declaratione detracta est tandem Hæreticis Lutheranis & Calvinistis larva, repressa thraſonica illorum jactantia, ipsique summo pudore suffusi eandem nacti sunt sortem, quam olim expertus est Asinus Cumanus, qui, pertæsus servitutem, abrupto loro in sylvam aulugerat. Illic forte repertum Leonis exuvium corpori applicuit suo; atque pro Leone se gerebat, hominis pariter ac feras voce caudaque territans. Ad hunc igitur modum regnavit aliquandiu personatus hic Asinus, pro Leone immani habitus ac formidatus, donec quidam ex aurium prominentium indicio deprehendit esse Asinum, ac probe fustibus contusum ad stabulum, unde exierat, reduxit, dominoque agnoscenti reddidit. Interim autem risum non mediocrem concitavit his omnibus Asinus ille jam agnitus, quos dudum creditus Leo metu propemodum exanimaverat. His itaque argumentis, petitis ex quinque illis Tabulis Chronologicis, in quibus texuimus seriem, seu successionem Episcoporum præcipuarum Ecclesiæ Sedium, Romanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ & Constantinopolitanæ, uti debes adversus nostri temporis Hæreticos, qui in suis Sediis hanc continuam Episcoporum, vel Pastorum ab Apostolis manantem successionem ostendere haud possunt, ac subinde se a vera Christi Ecclesia omnino extorres aperte produnt, juxta constantem SS. Patrum cum Græcorum, tum Latinorum doctrinam, præsertim S. Irenæi qui lib. 4. *contra Hæreses* capite olim quadragesimo tertio, sed juxta recentem illius S. Patris Operum Editionem Parisiis anno MDCCX. a P. Renato Massuet, doctissimo Benedictino Congregationis S. Mauri adornatam, capite vigesimo septimo, ubi hæc habet Sanctus ille Doctor: *Quapropter eis qui in Ecclesia sunt, Presbyteris obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, sicut ostendimus, qui cum Episcopatus successionem charisma veritatis certum, secundum placitum Patris acceperunt: reliquos vero, qui absi-*

stunt a principali successionē, & quocunque loco colligunt, suspectos habere, vel quasi Hæreticos, & male sententia, vel quasi scindentes & elatos, & sibi placentes, aut rursus ut hypocritas, quæstus gratia & vana gloriæ hoc operantes. In qua autem Ecclesia reperiatur principalis illa successio doctrinæ & Cathedræ suam ab Apostolis originem habens, luculenter indicat idem S. Doctor lib. 3. *Contra Hæreses* cap. 3. his verbis: *Sed quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successionem, maximam & antiquissimam, & omnibus cognita, a gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatam & constitutam Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis Traditionem, & annuntiatam hominibus Fidem per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes; confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sibi placentia, vel per vanam gloriam, vel per cecitatem & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt.* Ad hanc enim Ecclesiam, seu Romanam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt, undique conservata est ea, quæ est ab Apostolis Traditio. Sed hæc pauca circa illas quinque Tabulas Chronologicas, in quibus descripsimus successionem Episcoporum præcipuarum Ecclesiæ Sedium, Romanæ videlicet, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ, observasse sufficiat, & ne hæc secunda pars Tomi octavi Historiæ nostræ Ecclesiasticæ longius excurrat, finem ei imponamus commodius in proximo Tomo expansuri alias novem, quas promisimus, Tabulas Chronologicas, quæ repræsentabunt seriem Imperatorum cum Orientis, tum Occidentis; Galliarum, Hispaniarum, & Angliarum Regum; Hæresum, Schismatum, & Controversiarum, quæ in Ecclesiam eruperunt; Conciliorum, quæ variis in locis habita sunt; postremo, omnium insignium Virorum, qui sive doctrina & pietate, sive novis institutis Religiosis Ordinibus, Ecclesiam Catholicam mirum in modum illustrarunt.

CONTINUATIO
TABULARUM
CHRONOLOGICARUM,

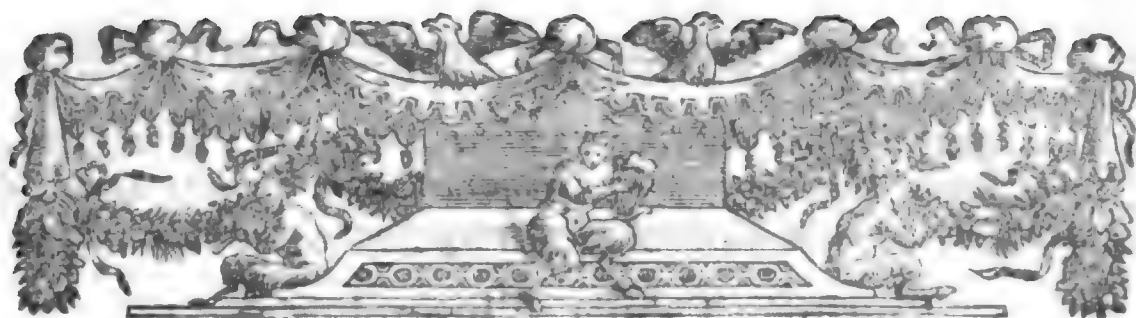
Quæ ad præfigenda Historiæ Ecclesiasticæ
temporâ apprime necessariae sunt,

V I D E L I C E T

Imperatorum Orientis & Occidentis, Consulum Romanorum;
Regum Franciæ, Hispaniæ, & Angliæ,

*Heresum, Controversiarum, & Schismatum, Conciliorum, cum Occu-
menicorum, tum Nationalium, ac denique Virorum Illustrium,
qui sive pietate & doctrina, sive in instituendis, restauran-
dis ac propagandis Ordinibus Monasticis, Regularibus;
Equestribus, ac militaribus in Ecclesia floruerunt.*

TOMUS NONUS.

INDEX TABULARUM CHRONOLOGICARUM,

Necnon in eas Observationum, quæ ad prefigenda Historiæ Ecclesiasticæ Tempora omnino necessariae, in hoc Tomo nono continentur.

SEXTA TABULA CHRONOLOGICA

IN qua textitur Series Imperatorum Romanorum, usque ad divisionem Imperii Romani in Orientale, & Occidentale, & deinde, post illam divisionem, describitur series Imperatorum Orientis usque ad annum MCCCCLIII. quo, imperante Constantino XI. Christianorum in Oriente Imperium a Turcis, Duce Mahomethe II. destructum est. pag. 3

Successio Imperatorum Orientis,

Post factam divisionem Imperii Romani in Orientale, & Occidentale. 9

Successio Turcarum Imperatorum

Qui in Oriente imperarunt, incipiendo ab Ottomano, a quo toti Turcarum in Oriente imperio nomen Ottomanum inditum est, usque ad Achemetem hujus nominis III. nunc imperantem. 18

Graves. Hist. Tom. IX.

X 3

Successio

Successio Francorum Imperatorum,

Qui ab anno millesimo ducentesimo quarto, quo a Latinis expugnata est Urbs Constantinopolis, imperarunt in Oriente usque ad annum millesimum ducentesium sexagesimum primum. 22

Septima Tabula Chronologica

Seriem exhibens Imperatorum Occidentis, post factam divisionem Imperii Romani in Orientale, & Occidentale usque ad Carolum VI. nunc imperantem. 23

Observationes

Ad illustrandam Tabulam Chronologicam Imperatorum Occidentis, maxime, postquam Carolus Magnus, anno octingentesimo Imperium Occidentis renovavit, omnino necessaria. 34

Successio Consulium Romanorum,

Ab anno primo Æræ Christianæ, seu Natalis Vulgaris Christi, usque ad Basilium Juniorem, qui anno Christi quingentesimo quadragésimo primo ultimus privatorum Consulatum in Oriente gessit. 37

Octava Tabula Chronologica,

In qua describitur Gallie Regum Series, seu Successio, ab exordio Monarchiæ Francorum, usque ad Ludovicum XV. nunc regnantem. 49

Nona Tabula Chronologica

Representans Successionem Regum, qui in Hispania Summa rerum potiti sunt usque ad Philippum V. nunc regnantem. 65

Successio Gothorum Regum Hispaniæ,

Qui Ariani fuerunt usque ad Reccaredum I. qui primus Gothorum Regum Hispaniæ Catholicam Fidem amplectus est. 65

Series

Series Regum Hispaniæ Gothorum,

Seu Vvisigothorum, qui post Leovigildum, Regem Arianum, Catholicam Fidem professi sunt. 68

Series Regum Castiliæ, seu Castellæ,

Qui a tempore Ferdinandi, Regis Castiliæ, a quo, post occisum Veremundum III. Legionis, & Asturiarum Regem, facta est utriusque Regni, seu Legionensis, & Asturiarum unio cum Regno Castiliæ, regnarunt in Hispania usque ad Philippum V. qui nunc Hispaniæ Monarchiam feliciter regit. 73

Observationes

In Tabulam Decimam Chronologicam Regum Hispaniæ. 78

Tabula Decima Chronologica,

In qua exhibetur Series Regum Angliæ. 80

Observationes

Circa statum Religionis Christianæ, & Ecclesiæ Catholicæ in Regno Angliæ sub Regibus ante Schisma Anglicanum, cui initium dedit Henricus VIII. Angliæ Rex, & sub Regibus ejusdem Regni post obortum Schisma Anglicanum. 90

Tabula Undecima Chronologica,

In qua, juxta Sæculorum seriem, referuntur omnes Hæreses, Controversiæ, & Schismata, quæ a primordiis Ecclesiæ ad hæc usque tempora in Ecclesia emerferunt. 93

Observationes

In Hæreses & Schismata, quæ Ecclesiam infestarunt. 115

Tabula Duodecima Chronologica,

In qua, juxta Saculorum ordinem, referuntur omnia Concilia cum Oecumenica, tum Nationalia, seu Provincialia, quæ sive ad profligandas Hæreses, sive ad sancendam, vel restaurandam Ecclesiæ Disciplinam, variis in locis fuerunt celebrata. 118

Observationes.

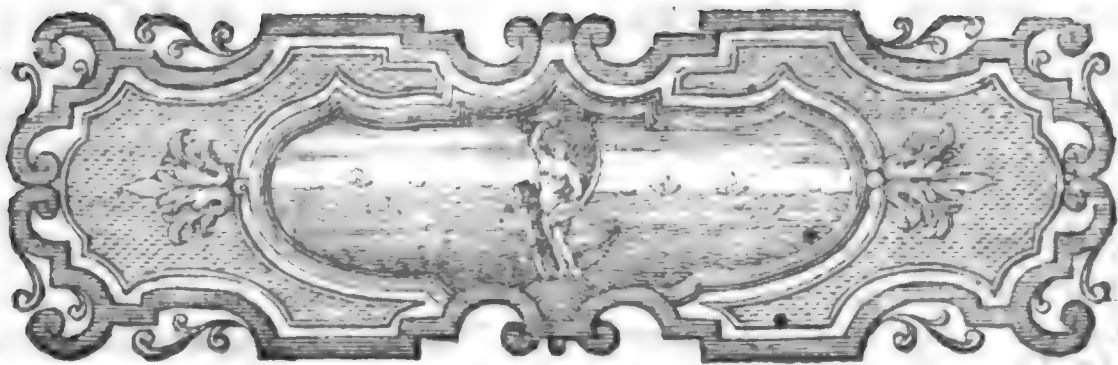
In Concilia, quæ in Ecclesia fuerunt celebrata. 148

Tabula Decima tertia Chronologica,

Quæ Seriem exhibet Virorum Illustrum, seu Scriptorum Ecclesiasticorum, qui a primo Ecclesiæ Seculo ad hæc usque nostra tempora doctrina & pietate floruerunt. 151

Tabula Decima quarta, & ultima Chronologica,

In qua exhibentur omnes Ordines cum Monastici, tum Regulares, necnon Congregationes, & Ordines Equestres ac Militares. 193

CONTINUATIO SERIESQUE TABULARUM
CHRONOLOGICARUM,
QUÆ, AD CALCULOS ACCURATIORES

*Exactæ , Præfigendis Historiæ Ecclesiasticæ temporibus baud
parum inservire possunt .*

Uanquam nobis in votis maxime fuisset , qua-
tuordecim Tabulas Chronologicas , quas ad
præfigenda Historiæ Ecclesiasticæ tempora ne-
cessarias esse judicavimus , uno in Tomo com-
prehendere , easque simul collectas , studioso Le-
ctori exhibere ; hujus tamen argumenti ampli-
tudo , quæ ad unius Tomi angustias contrahi minime poterat , in
causa fuit , cur ad calcem secundæ Partis Tomi octavi Historiæ
nostræ Ecclesiasticæ jam quinque priores præmiserimus Tabulas
Chronologicas , in quarum prima descripsimus seriem , seu nus-
quam interruptam successionem Romanorum Pontificum a *S. Pe-
tro* , Apostolorum Principe , usque ad *Clementem XII.* qui nunc
universæ Ecclesiæ clavum sapientissime moderatur . In altera te-
ximus Catalogum Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Alexandri-
næ . In tertia , exhibuimus successionem Patriarcharum Græco-
rum , & Latinorum Ecclesiæ Antiochenæ . In quarta repræsenta-
vimus successionem Patriarcharum Græcorum , & Latinorum Ec-
clesiæ Hierosolymitanæ . In quinta dedimus seriem Patriarcha-
rum cum Græcorum , tum Latinorum , qui præfuerunt Ecclesiæ
Constantinopolitanæ . Has igitur quinque priores Tabulas Chro-
nologicas , jam loco mox a me laudato , insertas , excipient nunc
con-

continenti ordine alię novem, quę supersunt, Tabulę Chronologicę, quasque consulto ad huncce Tomum nonum Historię Ecclesiasticę remisimus. Incipiemus autem a Sexta Tabula Chronologica, quę complectetur Seriem Imperatorum Romanorum usque ad divisionem Imperii Romani in Orientale, & Occidentale, & deinde post factam illam divisionem, subijciam successionem Imperatorum Orientis usque ad *Constantinum* hujus nominis *XI.* quo imperante *Mabometes II.* Turcarum Imperator anno *MCCCCLIII.* Christianorum in Oriente invasit Imperium, quod etiamnum ab illis Barbaris possidetur. Septima Tabula Chronologica singulos ordine percensebit Imperatores Occidentis, dabitque etiam successionem Consulum Romanorum ab anno primo *Ærę Christianę*, seu Natalis Vulgaris Christi usque ad *Basilium* Juniores, qui anno Christi *DXLI.* ultimus privatorum Consularum in Oriente gessit. In Octava erunt Reges Gallię. In Nonna, Reges Hispanię. In decima, Reges Anglię. In Udecima, omnes Hęreses, Controversię & Schismata, quę in Ecclesia ab ejus primordiis ad hanc usque ætatem emerferunt. In Duodecima, omnia Concilia tum *Æcumenica*, tum *Nationalia*, seu *Provincialia*, quę sive ad extirpandas Hęreses, sive ad restaurandam Ecclesię Disciplinam, variis in locis fuerunt celebrata. In decima tertia locum sibi vindicabunt omnes Viri insignes, qui eximia doctrina ac singulari pietate Ecclesiam illustrarunt. Postrema, seu decima quarta Tabula Chronologica, Lectori ob oculos ponet egregios illos Viros, qui Statum seu Monasticum, seu Regularem, novis institutis Ordinibus de Ecclesia optime meritis, nobilitarunt, instaurarunt, ac longe lateque propagarunt. Hęc autem omnia, de quibus in Colloquiis nostris in universam Historiam Ecclesiasticam lato calamo disseruimus, hic, ne in immensum diffundamur, indicare duntaxat, & quasi digito monstrare abunde sufficiet, quia si lector plura de his scire aveat, annotato semel anno, vel sæculo, quo res, ad Historiam Ecclesiasticam spectantes, accidisse ostendunt Tabulę istę Chronologicę, poterit nullo negotio adire ac consulere nostra Colloquia, quę in universam Historiam Ecclesiasticam per singula quęque Sęcula recto ordine disposuimus, eaque octo Tomis comprehensa, in rem illorum, qui ad studium Historię Ecclesiasticę animum appellere gestiunt, jam publici juris fecimus.

SEXTA

SEXTA TABULA CHRONOLOGICA,

In qua textitur Series Imperatorum Romanorum, usque ad divisionem Imperii Romani in Orientale & Occidentale, & deinde post illam divisionem, describitur series Imperatorum Orientis usque ad annum Mccccli i i. quo, imperante Constantino XI. Christianorum in Oriente Imperium a Turcis Duce Mahomete II. destructum est.

ANtequam Seriem texamus Imperatorum Orientis, non abs re erit observare Imperium Romanum, cujus fundamenta jecit *Cajus Julius Cæsar* anno ante Natale Christi Domini quadragesimo octavo, varias habuisse periodos, in quibus mutationes ac divisiones subiit. Enim vero, Imperium Romanum a *Cajo Julio Cæsare* usque ad *Marcum Aurelium*, hoc est, usque ad annum Christi centesimum sexagesimum primum, unicus tenuit Imperator; sed imperante *Marco Aurelio*, duos simul Imperatores Roma videre cepit, videlicet *Marcum Aurelium*, & *Lucium Verum*, quem *Marcus Aurelius* jussu *Hadriani* Imperatoris, Collegam Imperii sibi adscivit. Nulla inde tamen facta est in Imperio Romano divisio rerum, quia *Marcus Aurelius*, & *Lucius Verus* simul Imperium Romanum unanimi consensu administrarunt, perinde ac si non duo fuissent, sed unus tantum. Mortuis *Marco Aurelio*, & *Lucio Vero*, qui simul imperarunt, administratio totius Imperii Romani uni duntaxat Principi demandata est usque ad *Caracallam*, & *Geta*, filios *Septimii Severi*, hoc est usque ad an. Christi ducentesium undecimum, quo *Julia Mater Caracallæ*, & *Geta*, ita Imperium Romanum divisit, ut ille Occidentalibus Provinciis, hic autem Orientalibus potiretur. Verum, hæc rerum Imperiique Romani divisio deinceps servata non fuit, & quamvis non semel bini fuerint Imperatores, Imperium tamen Romanorum citra ullam divisionem tenuerunt. At, *Diocletiano* ad Imperii fastigium an. Christi ducentesimo octogesimo quarto cuncto, necessarium visum est, ut

crearetur alius, præter ipsum, Imperator, qui Romanum Imperium longe lateque diffusum, & Barbarorum insulcibus plurimis, diversisque in locis obnoxium, moderaretur. Elegit igitur sibi *Diocletianus* in Collegam Imperii *Maximianum Herculium*, quem Occidenti præfecit, ipse vero Orientis dominium sibi reservavit. Ab illis duobus Imperatoribus *Diocletiano*, & *Maximiano Herculio*, electi sunt duo Cæsares, nimirum *Constantius Chlorus* & *Galerius Maximianus*, qui sibi rursum *Maximinum*, & *Severum*, in hujusque locum *Licinium* adjunxerunt. Sub *Constantio Chloro* & *Galerio Maximiano* Imperium Romanum fuisse duas in partes divisum observat *Eusebius* lib. viii. *Historia Ecclesiastica* c. xiiii. ubi hæc habet: Perro, quod nunquam antea Imperio Romano accidisse memoratur, id tum primum præter omnium expectationem evenit. In hac enim persecutione, quæ nostris temporibus grassata est, Imperium Orbis Romani in duas divisum est partes, quem *Eusebii* locum *Henricus Valesius*, in suis in *Historiam Ecclesiasticam* ejusdem *Eusebii* Annotationibus, sic explicat: *Constantius*, & *Galerius* Imperium Romanum, quasi hereditatem quamdam inter se partiti sunt. Quæ prima fuit Imperii Romani divisio, ut hoc loco tradit *Eusebius*. Antea enim, licet plures *Augusti* simul fuissent, tamen Imperium Romanum solidum atque indivisum gubernabant, ut contigit *Marco*, & *Vero* Imperantibus. Sed sub *Diocletiano*, & *Herculio Maximiano* nulla facta fuerat Imperii divisio, cum nec Provincias, nec legiones *Augusti* inter se partiti essent. Recte ergo *Eutropius* in libro X. ita scribit: *His igitur* *Diocletia-*

no videlicet, & Hercutio Maximiano) abeuntibus ab administratione Republicæ, Constantius, & Galerius Augusti creati sunt, divisique inter eos Romanus Orbis. Idem observat Orosius lib. 7. his verbis: Galerius, & Constantius Augusti, primi Imperium Romanum duas in partes determinarunt. De hac Imperii Romani divisione, sub Imperatoribus Constantio Chloro, & Galerio Maximiano facta, quam Urbs Roma præ ceteris ægerrime tulit, loquitur Porphyrius in Panægyrico carmine ad Constantinum Imperatorem, quod scripsit an. Imperii Constantini quindicesimo, quinquennialibus Cæsarum Crispi & Constantini:

Lacerata cruentis

*Imperii pars fessa poli divisa gemitbat
Sceptra, & Ausonia mærebat perditajura.*

& aliquanto post, ita Constantinum Imperatorem alloquitur:

Et reparata jugans massi divortia mundi

Orbes junge pares, det leges Roma volentes,

Præcipe te, in populos.

Hæc autem Imperii Romani in duas partes divisio, quæ contigit sub Imperatoribus Constantio Chloro & Galerio Maximiano, hoc est, an. Christi trecentesimo quinto, quo Imperialem dignitatem sese ultro abdicantibus Diocletiano, & Hercutio Maximiano, successi sunt Augusti Constantius Chlorus, & Galerius Maximianus, hæc, inquam, Romani Imperii duas in partes divisio duravit usque ad annum trecentessimum vigesimum quartum, quo Constantinus Magnus, devicto Licinio, toto Imperio Romano solus potitus est, divisit tamen Constantinus Magnus Imperium Romanum in Occidentale ac Orientale, selegitque Byzantium, seu Urbem Constantinopolim ut sedes esset Imperatorum Orientalium, sicut Roma Imperatorum Occidentalium. Hæc Imperii Romani in Occidentale, & Orientale divisio, post mortem Imperatoris Constantini Magni, servata est, itaut, exceptis Juliano Apostata, & Joviano, qui, post obitum filiorum Constantini Magni, soli & abique Collega imperarunt, bini semper post mortem Imperatoris Joviani, quæ incidit

in annum Christi trecentessimum sexagesimum quartum, fuerint semper Imperatores, unus videlicet Orientis, alter vero Occidentis, eaque duorum Imperatorum Orientis hinc inde & Occidentis distinctio perseveraverit usque ad Imperatorem Augustulum, seu usque ad annum quadringentesimum septuagesimum sextum, quo anno Imperium Occidentale desit in Augustulo, & deletum jacuit per annos trecentos viginti quatuor, idest, usque ad Carolum Magnum, qui ineunte nono Ecclesiæ Sæculo coronam Imperialem a Leone III. Pontifice Maximo accepit, & Occidentis salutatus est Imperator, sicque per Carolum Magnum renovato Imperio Occidentali, habuit denuo Imperium Romanum duos Imperatores, unum in Occidente, alterum in Oriente. Floret adhuc in Germania Imperium Christianorum Occidentale, a Carolo Magno restauratum, cujus clavum nunc sapienter moderatur Carolus VI. At Orientale Christianorum Imperium jam abhinc annis ducentis sexaginta novem extinctum est, sub Constantino XI. Græcorum Imperatore, ann. millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, quo Mahometes II. Turcarum Rex, Constantinopolim, Imperialem Urbem, cepit ac sibi, suæque barbaræ Turcarum genti Orientis Imperium Græcorum asseruit ac vindicavit. In hac igitur Tabula Chronologica describam duntaxat Seriem Imperatorum Romanorum a Julio Cæsare, qui Imperio Romano dedit exordium usque ad annum MCCCCLIII. quo anno cum Turcæ, sicut mox dixi, Orientis Imperium invaserint, ibidemque, proh dolor! supremo etiamnum dominio potiantur, ad pleniorum habendam notitiam hujus Turcarum in Oriente Imperii, quod ab Ottomano anno millesimo ducentesimo nonagesimo octavo sumpsit exordium; attexam ad finem hujusce Tabulæ Chronologicæ Catalogum Turcarum Imperatorum, qui ab anno millesimo ducentesimo nonagesimo octavo in Oriente imperarunt usque ad Actem hujus nominis III. qui isto, quem decurrimus, anno, seu millesimo septingentesimo vigesimo secundo, Turcarum in Oriente Imperium tenet.

1. *Cajus Julius Cæsar*, post devictum *Pompejum* in pugna *Pharfalica* anno quadragesimo octavo ante Natale Christi Domini, quod juxta *Æram Christianam*, cujus auctor fuit *Dionysius exiguus*, illigatur anno quadragesimo quinto Imperii *Octaviani Augusti*, occupata suprema auctoritate, & Imperatoris assumpto nomine, Romanæ Reipublicæ administrationis formam immutavit, & Imperii Romani fundamenta jecit. Facta in eum Romæ conspiratione confossus est in Senatu tribus & viginti vulneribus anno Imperii sui quarto, & ante Natale Christi, juxta *Æram Christianam*, anno quadragesimo quarto.

2. *Octavianus*, post necem *Cajo Julio Cæsari*, a quo fuerat ipse adoptatus, illatam, imperare coepit, sed anno duntaxat decimo sexto sui Imperii, quo *M. Antonium* in pugna *Actiaca* prostravit, fuit *Augustus* appellatus. Eo imperante natus est Christus Dominus. Imperavit *Octavianus Augustus*, sumendo ejus Imperii exordium immediate post mortem *Caii Julii Cæsaris*, annis quinquaginta septem & sex mensibus, obiitque anno Christi decimo quarto.

3. *Tiberius* ab *Octaviano Augusto*, vitrico suo, adoptatus, Imperii habenas post ipsum solus moderari cepit. Imperavit *Tiberius* a morte Imperatoris *Octaviani Augusti* annis viginti duobus, mensibus sex, diebus viginti sex.

4. *Cajus*, cognomento *Caligula*, a *Tiberio* adoptatus, Imperare cepit anno Christi trigesimo septimo, sed factus omnibus exosus ob vitia, quibus contaminatus erat, Romæ occisus est, postquam imperasset tribus annis, mensibus decem, diebus octo.

5. *Tiberius Claudius*, post *Caii Caligule* mortem, salutatusest Imperator an. Christi quadragesimo primo, sed multis vitiis deditus, veneno sublatusest anno Christi quinquagesimo quarto, postquam imperasset annos quatuordecim.

6. *Claudius Domitius Nero* ad Imperium evectus est an. Christi quinquagesimo quarto, sed ob multitudinem scelerum, quibus se se turpiter sædavit, a Senatu hostis judicatus est, & contra ipsum acclamatus in Hispania Imperator *Sergius*

Galba, quo accepto nuncio, mortem sibi pugione conscivit *Claudius Domitius Nero* anno Christi sexagesimo octavo, Imperii vero decimo quarto. Fuit crudelissimus Christianorum persecutor.

7. *Sergius Sulpitius Galba*, mortuo *Nerone*, Imperio potitus est anno Christi sexagesimo octavo, illudque per septem duntaxat menses administravit, ac Romæ trucidatus est di 15. mensis Januarii an. Christi sexagesimi noni.

8. *Marcus Salvius Otto*, electus est Imperator eadem die, qua *Sergius Sulpitius Galba* trucidatus fuit, seu die decima quinta mensis Januarii anni Christi sexagesimi noni, sed victus ab exercitu *Vitellii*, pugione se transfixit die decima sexta mensis Aprilis ejusdem anni Christi sexagesimi noni, postquam per biduum & tres menses Imperium tenuisset.

9. *Aulus Vitellius* successit in Imperio *Otoni* die 16. mensis Aprilis anni Christi sexagesimi noni, & postquam imperasset octo mensibus & diebus quinque, occisus est & in Tyberim projectus die 21. mensis Decembris ejusdem anni sexagesimi noni.

10. *Flavius Vespasianus* dictus est Imperator eodem Christi anno sexagesimo nono, dum *Otto*, & *Vitellius* de Imperio contenderent, Imperavit decem annis, & extinctus est die 24. mensis Junii anni Christi septuagesimi noni.

11. *Titus Vespasianus* Patri suo *Flavio Vespasiano* in Imperio successit anno Christi septuagesimo nono. Imperavit annos duos, & obiit anno Christi octogesimo primo.

12. *Flavius Domitianus* fratrem suum *Titum Vespasianum* in Imperio excepit anno Christi octogesimo primo. Fuit pessimus Imperator, & facta in ipsum conspiratione, cujus conscia erat ipsius uxor *Domitia*, occisus est anno Christi nonagesimo sexto, Imperii vero sui anno decimo sexto incunte. In Christianos acriter sæviit.

13. *Nerva Coccejus* successit in Imperio *Flavio Domitiano* anno Christi nonagesimo sexto, postquam imperasset annum unum, menses quatuor, & dies 9. excessit e vivis die vigesima septima men-

mensis Januarii anni Christi nonagesimi octavi.

14. *Nerva Trajanus Ulpus*, post obitum *Nervæ* Imperatoris, a quo fuerat adoptatus. Imperium obtinuit anno Christi nonagesimo octavo. Obiit die X. Augusti an. Christi centesimi decimi septimi, postquam imperasset annos undeviginti menses sex, & dies quindecim.

15. *Ælius Hadrianus* successit *Trajano* anno Christi centesimo decimo septimo. Imperavit annis viginti & uno, atque e vita migravit anno Christi centesimo trigesimo octavo.

16. *Antoninus Pius* Imperatori *Hadriano*, a quo fuerat adoptatus, successit anno Christi centesimo trigesimo octavo, Imperavit annis v. ginti tribus, & excelsit e vivis anno Christi centesimo sexagesimo primo.

17. *Marcus Aurelius Antoninus* in locum Imperatoris *Antonini Pii*, a quo fuerat adoptatus, successit anno Christi centesimo sexagesimo primo, imperavit annis novemdecim, dies undecim, & e vita functus est anno Christi centesimo octogesimo. A *Cajo Julio Casare* usque ad hunc Imperatorem *Marcum Aurelium*, Imperium Romanum unicus Princeps tenuerat, at, imperante *Marco Aurelio*, Roma, uti superius observavimus, duos vidit Imperatores, videlicet *Marcum Aurelium*, & *Lucium Verum*, quem *Marcus Aurelius* in consortium Imperii ascivit. Imperavit autem *Lucius Verus* una cum *Marco Aurelio* per annos septem, hoc est ab anno Christi centesimo sexagesimo primo usque ad annum Christi centesimum sexagesimum nonum, quo mortuus est.

18. *Lucius Aurelius Commodus* patri suo *Marco Aurelio* in Imperio successit anno Christi centesimo octogesimo, imperavit annis tredecim & occisus est anno Christi centesimo nonagesimo tertio.

19. *Publius Helvius*, cognominatus *Pertinax*, Imperator renunciatus est anno Christi centesimo nonagesimo tertio, sed ab Aulicis, quorum licentiam severe cohibebat, trucidatus est Imperii sui mente tertio.

20. *Marcus Didius Severus Julianus* ad Imperium sublimatus est eodem an. Chri

sti centesimo nonagesimo tertio, sed acclamato Imperatore primum *Pescennio Nigro*, & postea *Septimio Severo*, a Senatu capitis damnatus est Imperii sui mense secundo.

21. *Septimius Severus* salutatus est Imperator anno Christi centesimo nonagesimo tertio. Vicit *Pescennium*, & *Albinum*, qui Imperium affectabant, & in Christianos crudelem persecutionem movit. Imperavit annis octodecim, & e vivis sublatus est anno Christi ducentesimo undecimo.

22. *Antonius Caracalla*, & *Geta*, duo *Septimii Severi*, & *Julie* filii, post mortem patris pari jure imperare cæperunt anno Christi ducentesimo undecimo. Sed *Caracalla* consortem Imperii ægerrime ferens, fratrem suum *Getam* in gremio matris suæ *Julie* interfecit. Imperavit autem *Caracalla* ab obitu Patris sui *Septimii Severi* annos sex, & occisus est an. Christi ducentesimo decimo septimo.

23. *Marcus Severus Opelius Macrinus*, sublato *Caracalla*, Imperator creatus est a militibus anno Christi ducentesimo decimo septimo, sed anno secundo inchoato Imperii sui interfectus est, seu an. Christi ducentesimo decimo octavo.

24. *Heliogabalus*, seu *Elagabalus*, successit Imperatori *Macrino* anno Christi ducentesimo decimo octavo. Imperium per quatuor annos pessime administravit, ac tandem occisus est in latrina, ejusque corpus in Tyberim projectum an. Christi ducentesimo vigesimo secundo.

25. *Aurelius Severus Alexander*, obtruncato *Heliogabalo*, nequissimo Imperatore, ad imperium evehctus est an. Christi ducentesimo vigesimo secundo, illudque sapientissime per tredecim annos administravit, ac tandem jussu *Julii Maximi* trucidatus est anno Christi ducentesimo trigesimo quinto.

26. *Julius Maximinus*, post mortem *Alexandri* Imperatoris, in ejus locum successit anno Christi ducentesimo trigesimo quinto, sed anno tertio imperii sui cum *Marcus Antonius Gordianus*, fuisset ab exercitu Imperator acclamatus, occisus est *Julius Maximinus* anno Christi ducentesimo trigesimo septimo.

27. Mar-

27. *Marcus Antonius Gordianus*, Senior, Imperator acclamatus est anno Christi ducentesimo trigesimo septimo, sed cum ipsi bellum illatum fuisset, rebus desperatis, necem sibi in cubiculo conscivit anno Christi ducentesimo trigesimo octavo, postquam uno anno imperasset.

28. *Marcus Antonius Gordianus*, Junior, Senioris filius, qui non multo post patris sui electionem Imperator renunciatus fuerat, eodem anno Christi ducentesimo trigesimo octavo pariter cæsus est.

29. *Pupienus*, & *Balbinus* in locum *Gordianorum*, senioris nimirum & junioris, subrogati sunt anno Christi ducentesimo trigesimo octavo, sed cum duo isti Imperatores inter se non essent concordēs, a militibus eodem anno cæsi perierunt.

30. *Marcus Antonius Gordianus I. I.* Senioris *Gordiani* nepos, occisis *Pupieno*, & *Balbino* Imperatoribus, imperium obtinuit anno Christi ducentesimo trigesimo octavo, quod per sex annos cum optime administrasset, occisus est anno Christi ducentesimo quadragesimo quarto.

31. *Marcus Julius Philippus*, occiso *Gordiano* Imperatore, salutatus est Imperator anno Christi ducentesimo quadragesimo quarto, & postquam imperasset annis V. a militibus occisus est anno Christi ducentesimo quadragesimo nono.

32. *Marcus Quintus Trajanus Decius* anno Christi ducentesimo quadragesimo nono Imperator fuit renunciatus. Crudelissimam in Christianos movit persecutionem, quæ incipit anno Christi 249. & sæviit adhuc anno 250. contra Scythas pugnans *Decius* Imperator periit in palude demersus anno Christi ducentesimo quinquagesimo primo.

33. *Cajus Valens Hostilianus*, occiso *Decio*, Imperator fuit inauguratus, sed non multo post inaugurationem suam obiit ex pestilentia anno Christi ducentesimo quinquagesimo primo.

34. *Cajus Vibius Trebonianus Gallus* Imperium, post mortem *Hostiliani*, per tres annos tenuit, & a militibus, ejus ignaviam despicientibus, occisus est anno Christi ducentesimo quinquagesimo quarto. *Volusianus*, ejus filius, factus

consors imperii, a militibus una cum patre trucidatus est.

35. *Cajus Julius Æmilianus* ad imperium evectus est anno Christi ducentesimo quinquagesimo quarto, sed mense imperii sui tertio a propriis militibus occisus est.

36. *Publius Licinius Valerianus*, Imperium obtinuit anno Christi ducentesimo quinquagesimo quarto, sed anno sexto imperii sui contra *Saporem*, Persarum Regem, pugnaturus, ab eo captus est, exoriatu, saque conspersus anno Christi ducentesimo sexagesimo.

37. *Publius Licinius Gallienus*, Filius *Valeriani* Imperatoris, qui cum jam Cæsarem creaverat, dictus est Imperator anno Christi ducentesimo sexagesimo, & postquam imperasset ab obitu patris sui annis octo, occisus est anno Christi ducentesimo sexagesimo octavo.

38. *Marcus Aurelius Claudius*, occiso *Gallieno*, dictus est Imperator anno Christi ducentesimo sexagesimo octavo, obiitque anno Christi ducentesimo septuagesimo, postquam per biennium imperasset.

39. *Marcus Aurelius Quintillus*, frater *Claudii* Imperatoris, in demortui fratris sui locum susceptus est, sed cum tanto sustinendo oneri se imparem cerneret, venas sibi solvit die decimo septimo Imperii sui & obiit eodem anno ducentesimo septuagesimo.

40. *Valerius Aurelianus* ad imperium provectus est anno Christi ducentesimo septuagesimo, cumque imperasset annis circiter quinque, occisus est a militibus anno Christi ducentesimo septuagesimo quinto.

41. *Marcus Claudius Tacitus* a Senatu electus est Imperator anno Christi ducentesimo septuagesimo quinto, sed imperii sui mense sexto e vivis sublatus est.

42. *Marcus Amnius Florianus*, frater *Taciti* Imperatoris, mortuo fratre, arripuit imperium anno Christi ducentesimo septuagesimo sexto, sed a militibus eodem anno interfectus est.

43. *Marcus Aurelius Probus* electus est Imperator anno Christi ducentesimo septuagesimo sexto, cumque imperasset annis sex, a militibus fuit interemptus anno

no

no Christi ducentesimo octuagesimo secundo.

44 *Marcus Aurelius Carus*, occiso *Probo*, Imperator fuit acclamatus an. Christi ducentesimo octuagesimo secundo, isque fulminis percussus obiit an. Christi ducentesimo octuagesimo tertio, cum jam secundum imperii sui annum inchoasset.

45 *Marcus Aurelius Carinus*, filius *Cari* Imperatoris natu major, una cum fratre suo *Numeriano* Imperii habenas moderari cepit anno Christi ducentesimo octuagesimo tertio, sed *Numerianus*, post aliquot menses ab obitu patris sui *Cari*, ab *Arrio Apro*, qui ad Imperium aspirabat, necatus est, *Carinus* vero, incunte anno sui imperii secundo, interfectus est anno Christi ducentesimo octuagesimo quarto.

46 *Valerius Diocletianus* fuit in Oriente acclamatus Imperator an. Christi ducentesimo octuagesimo quarto. Christianos sævissime persecutus est, & postquam per annos viginti unum Imperium tenuisset, sese Imperiali dignitate abdicavit anno Christi trecentesimo quinto.

47 *Marcus Aurelius Valerius Maximianus*, cognomento *Herculius*, quod se e genere *Herculis* oriundum jactitaret, a *Diocletiano* Imperator, sibi que collega, seu consors Imperii, factus est anno Christi ducentesimo octuagesimo sexto. Fuit sævissimus Christianorum persecutor, & Reipublicæ pestis. Secutus *Diocletiani* exemplum, Imperio, quod per annos novemdecim administravit, nuncium remisit anno Christi trecentesimo quinto.

48 *Constantius Chlorus*, ab Imperatore *Maximiano Herculio* Cæsar electus, eodem Imperium abdicante an. trecentesimo quinto, Augustus, seu Imperator dictus est, obiitque anno Christi trecentesimo sexto, Imperii sui anno primo.

49. *Galerius Maximianus*, cognomento *Armentarius*, electus ab Imperatore *Diocletiano* Cæsar, eodemque dignitati Imperiali anno Christi, ut mox diximus, trecentesimo quinto renunciante, dictus est Augustus, seu Imperator, atque *Constantio Chloro* Collega imperii datus. Imperavit *Galerius Maximianus* annis septem, & obiit anno Christi trecentesimo undecimo.

50 *Constantinus Magnus*, filius Imperatoris *Constantii Chlorig*, eodem Christi anno, seu trecentesimo sexto, quo ipsius pater mortuus est, dignitatem Imperialem obtinuit, quæ etiam eodem anno concessa est *Flavio Valerio Severo*, *Maximino Maxentio*, filio *Maximiani Herculii*, & biennio post, seu an. Christi trecentesimo octavo, eadem Imperiali dignitate donatus est *Licinius*. Verum *Constantinus Magnus* omnes illos Imperii sui æmulos vicit, ac solus tandem obtinuit Imperium. Christianam fidem amplexus, eam latissime propagavit. Imperante ac promovente *Constantino Magno* celebratum est an. Christi trecentesimo vigesimo quinto Generale Concilium Nicænum I. in quo damnatus est Hæresiarcha *Arius*. Imperavit *Constantinus Magnus*, ab obitu patris sui *Constantii Chlorig*, annos triginta & unum, obiitque anno Christi trecentesimo trigesimo septimo.

51 *Constantinus Junior*, filius *Constantini Magni*, & *Faustæ*, natu major, Imperium, post mortem patris, partitus est cum suis fratribus *Constante* & *Constantio*, eique in hac divisione cessit Gallia, Hispania, Britannia, & Africa Proconsularis ex parte. Imperavit annis tribus & anno Christi trecentesimo quadragésimo occisus est a fratre suo *Constante*.

52 *Constans*, alter *Constantini Magni* Imperatoris & *Faustæ* filius natu minimus, sortitus est in divisione imperii Italiam, Africam reliquam, Illyricum, Macedoniam, & Græciam, atque occiso fratre suo *Constantino*, Provincias, quæ ejus dominio parebant, sui juris fecit, ac solus in Occidente Imperavit usque ad an. Christi trecentesimo quinquagesimum, quo anno occisus est in Galliis a *Magnentio* qui, Imperium Occidentale arripuit, eoque potitus est.

53 *Constantius*, tertius *Constantini Magni* Imperatoris, & *Faustæ* filius, obtinuit in divisione imperii Mysiam, Thraciam, Constantinopolim, Asiam, Ægyptum, Orientisque Imperium ab Illyrico ad Nisibim, occupavit etiam Imperium Occidentis, postquam *Magnentius*, qui, anno Christi trecentesimo quadragésimo occiso *Constante*, occidentis Imperatore, invaserat totum Imperium Occi-

den-

dentale, se se Lugduni in Galliis anno Christi trecentesimo quinquagesimo tertio interfecisset, cum imperasset per triennium & sex menses. Ariana Hæreseos fautor ac propagator fuit Imper. *Constantius*, obiitque anno Christi trecentesimo sexagesimo primo, postquam ab obitu patris sui *Constantini Magni* imperasset annis viginti quatuor.

54 *Flavius Claudius Julianus*, cognominatus *Apostata* quod a Christi Fide ad Idolorum cultum desciverit, *Constantii*, fratris Imperatoris *Constantini M. & Basilisæ*, filius, Imperium Romanum solus obtinuit anno Christi trecentesimo sexagesimo primo. Idolorum Tempia reseravit, & sævissimus fuit Christianorum persecutor. Perit in Expeditione, quam adversus Persas suscepit anno Christi trecentesimo sexagesimo tertio, Imperii vero sui anno secundo.

55 *Flavius Jovianus*, vel *Jovinianus*, Imperator fuit renunciatus anno Christi trecentesimo sexagesimo tertio. Fuit optimus Princeps, de Christiana Religione bene meritus, qui summo cum omnium mæore octo duntaxat mensibus imperavit, & extinctus est die XVI. mensis Februarii anni Christi trecentesimi sexagesimi quarti. Mortuo *Flavio Joviano* Imperatore, facta est divisio Imperii Romani in Orientale, & Occidentale, adeo ut successio Imperatorum Orientis plane diversa sit ad nostra usque tempora a successione Imperatorum Occidentis. Hic successionem Imperatorum Orientis, in altera vero sequenti Tabula Chronologica Imperatorum Occidentis seriem texemus.

Successio Imperatorum Orientis, post factam divisionem Imperii Romani in Orientale, & Occidentale.

56 *Flavius Valens*, post mortem *Joviani* Imperatoris anno trecentesimo sexagesimo quarto Imperii consors factus a fratre suo *Valentiniano*, toti Orienti præfectus est, frater vero ipsius *Valentinianus* præfuit Imperio Occidentali. Moribus & Religione fuerunt valde dissimiles hi duo fratres Imperatores. *Valentinianus* quippe, Occidentis Imperator, *Græf. Hist. Tom IX.*

fuit Princeps justus, pius, & Catholicæ Religionis addictissimus. At *Valens*, ipsius frater, Orientis Imperator, crudelem sese exhibuit, & Ariana Hæresi infectus; Catholicos Episcopos acriter infectus est, & Arianis impensissime favit, obiitque anno Christi trecentesimo septuagesimo octavo, Imperii sui decimo quinto.

57 *Flavius Theodosius*, dictus *Magnus*, ad Imperium erectus est anno Christi trecentesimo septuagesimo nono. Fuit optimus Princeps, pietate, clementia, fortitudine, animique moderatione nulli secundus. Tyrannos, *Maximum*, *Eugenium*, & *Arbogastem* sustulit. Pœnitentiæ, sibi *S. Ambrosio*, Episcopo Mediolanensi, impositæ, dum singulari animi demissione satisfacit, eximie suæ pietatis argumentum Christianis Principibus reliquit. Catholicam Religionem, profligatis Hæresibus, latissime propagavit, de Alanis, Gothis, atque Hunnis insignes victorias reportavit, atque ex hac vita migravit anno Christi 395. postquam per sexdecim annos Imperium Orientis tenuisset, illudque sapientissime administrasset.

58 *Arcadius*, filius *Theodosii Magni*, Orientis Imperium, post mortem patris sui sub tutela *Rufini*, perfidi & ambitiosi hominis, moderari cepit anno Christi trecentesimo nonagesimo quinto. Fuit optimus Imperator, pacis & Religionis amans, sed infelix, ob gravissima Bella, quæ ejus Tutor *Rufinus* per *Alaricum* Gothorum Ducem, in ipsum concitavit. Mortuus est *Arcadius* Imperator Byzantii anno Christi quadringentesimo octavo, Imperii, post obitum patris sui *Theodosii Magni*, decimo tertio.

59 *Theodosius Junior*, seu hujus nominis II. filius Imperatoris *Arcadii*, post mortem patris, solus in Oriente imperare cepit anno Christi quadringentesimo octavo. Multis vere Christianis præfuit virtutibus, obiitque anno Christi quadringentesimo quinquagesimo, postquam solus ab obitu patris sui *Arcadii* imperasset annos quadraginta duos, & fere menses tres.

60 *Flavius Valerius Marcianus*, ducta in conjugem *Pulcheria*, sorore *Arcadii*

alii Imperatoris, ea tamen lege, ut ejus pudicitia vim non inferret; salutatus est Imperator anno Christi quadringentesimo quinquagesimo. Imperavit annis circiter septem, & obiit Constantinopoli die septima mensis Februarii anni Christi quadringentesimi quinquagesimi sexti.

61 *Leo*, post mortem *Marciani*, ad Imperium evectus est anno Christi quadringentesimo quinquagesimo septimo. Clementia, liberalitate ac pietate inclytus fuit, cumque imperasset annis septemdecim, mortuus est anno Christi quadringentesimo septuagesimo quarto.

62 *Zeno Isauricus* Imperio potitus est anno Christi quadringentesimo septuagesimo quarto. Hæreticis Eutychianis aperte favit, atque in eorum gratiam promulgavit unitivum Edictum, quod *Henoticon* dicitur. Imperavit annos septemdecim, menses tres, & misere periit anno quadringentesimo nonagesimo primo.

63 *Flavius Valerius Anastasius*, successit *Zenoni Isaurico* anno Christi quadringentesimo nonagesimo primo. Hæreticorum Eutychianorum fautor fuit. Imperatoris *Zenonis* Henoticon, seu unitivum Edictum, approbavit, & postquam imperasset in Oriente annis viginti septem, mensibus duobus, & diebus viginti novem, repertus est in Carnaculo mortuus anno Christi quingentesimo decimo octavo.

64 *Justinus* in locum demortui *Anastasi* successit anno quingentesimo decimo octavo. Erga fidem Catholicam fuit optime affectus, composuitque grave illud ac diuturnum dissidium, quod Ecclesiam Orientalem inter & Occidentalem per annos triginta sex jam servabat, ex quo videlicet *Felix* hujus nominis III. Pontifex Maximus, iusto Anathemate *Acacium*, Patriarcham Constantinopolitanum, perculisset. Imperavit *Justinus* annos novem, dies viginti, & mortuus est anno quingentesimo vigesimo septimo.

65 *Justinianus*, Imperatoris *Justini* ex sorore nepos, imperare cepit anno Christi quingentesimo vigesimo septimo. Fuit quidem optimus Imperator, doctus, ac

liberalibus Disciplinis apprime excultus; sed *Theodora*, conjugis, Eutychiana Hæresi infectæ, pessimis delusus Consiliis, multos in Ecclesia excitavit tumultus occasione trium Capitulorum, quæ in quinta Synodo Generali proscripta, gravissimis contentionibus inter Episcopos in denatis locum, & occasionem dederunt. Imperavit *Justinianus* annis triginta octo, mensibus septem, diebus tredecim, & mortuus est anno Christi quingentesimo sexagesimo quinto.

66 *Justinus Junior*, Imperatoris *Justiniani* nepos, ei in Imperio Orientis successit anno Christi quingentesimo sexagesimo quinto. Fuit religiosissimus Imperator, mansuetus, Justitiæ perquam studiosus, & publicæ tranquillitatis amator. Imperavit annis duodecim, & abiit e vivis anno Christi quingentesimo septuagesimo octavo.

67 *Tiberius Constantinus* successit *Justiniano Juniori*, seu hujus nominis II. anno Christi quingentesimo septuagesimo octavo, tenuitque Imperium quatuor annis, hoc est, usque ad annum quingentesimum octuagesimum secundum, quo placide Constantinopoli vita functus est.

68 *Mauricius*, post mortem *Tiberii Constantini*, Socii sui, imperare cepit anno Christi quingentesimo octuagesimo secundo. Vitium avaritiæ, quo laborabat ille Imperator, in causa fuit, cur milites, qui stipendia non accipiebant, ab ipso defecerint, & acclamaverint Orientis Imperatorem *Phocam*, qui *Mauricium* e folio dejectum trucidavit, postquam omnes ejus filios, ipsomet adspiciente, & hanc calamitatem miro pietatis exemplo patiente, per summam crudelitatem jugulari jussisset. Imperavit *Mauricius* annos viginti, menses tres, dies aliquot, & exeunte mense Novembri anni sexcentissimi secundi imperium simul & vitam perdidit.

69 *Phocas*, occiso *Mauricio*, non tam Imperium gubernavit, quam per octo annos tyrannidem exercuit. Hunc Tyrannum in omnes libidines effusum, *Chosroes*, Persarum Rex bello appetiit, & Mesopotamiam, Syriam, Palestinam, Phœniciam, Galatiam, & Paphlagoniam depopulatus est. Tandem, anno Christi sex-

sexcentesimo decimo facta conſpiratione, Imperator *Phocas* occiſus eſt. Ab hoc Imperatore *Boniſacius IV.* petiit & obtinuit Templum, quod Romæ appellabatur *Pantheon*, illudque, eliminata omni Idolorum ſpurcitie, in Eccleſiam S. *Mariae Virginis & omnium Sanctorum Martyrum* convertit ac conſecravit. Extat adhuc Romæ integrum illud Templum, quod, ob ædificii formam, dicitur *Sancta Maria Rotunda*.

70 *Heraclius* occiſo *Phoca*, Orientis Imperator fuit acclamatus anno Chriſti ſexcenteſimo decimo. Graſſanti Monothelitarum Hæreſi impenſe favit. A *Chofroe*, Perſarum Rege, ſæpe victus fuit, ſed tandem illius Victor, a *Syroë*, qui in Perſarum Regno ſucceſſit Patri ſuo *Chofroi*, recepit vivificum Sacræ Crucis Chriſti Domini Lignum, quod *Chofroes* Perſarum Rex, capta anno ſexcenteſimo decimo quarto Hieroſolyma, abſtulerat, ipſumque *Zachariam*, Patriarcham Hieroſolymitanum in captivitatem abduxerat. Imperavit *Heraclius* annos triginta meſes quatuor, & dies ſex, obiitque anno Chriſti ſexcenteſimo quadrageſimo primo.

71 *Conſtantine*, huius nominis III. patri ſuo *Heraclio* Imperatori ſucceſſit anno Chriſti ſexcenteſimo quadrageſimo primo. Sed, poſtquam imperaſſet meſes quatuor, e vivis ſublatus eſt, veneno ei propinato a noverca *Martina* Auguſta.

72 *Heraclius Junior* ſeu *Heraclæus*, filius *Heraclii* Imperatoris, & *Martine* Auguſtæ, ſublato Imperatore *Conſtantino* huius nominis III. creatus eſt Imperator anno Chriſti ſexcenteſimo quadrageſimo primo. At Imperii ſui meſe ſexto a Senatu exauſtoratus eſt, & una cum matre in exilium relegatus, cum hæc linguam, iſte naſum perdidiffet.

73 *Conſtans* huius nominis II. filius Imperatoris *Conſtantini III.* & *Gregorie*, amoto ab Imperio *Heraclio* Juniore, ſeu *Heraclæona*, creatus fuit Imp. anno Chriſti ſexcenteſimo quadrageſimo primo. Catholicæ Fidei deſenſorum acerrimus extitit inſectator, & ad propagandam Monothelitarum Hæreſim, cui ipſe addictiſſimus erat, ſuaveſcentem promulgavit Edi-

ctum, quod *Typus* appellatur. Peſſime Imperium adminiſtravit, ac tandem anno Imperii ſui vigefimo ſeptimo, ſeu anno Chriſti ſexcenteſimo ſexageſimo octavo, Syracuſis in Sicilia caſus eſt in balneo.

74 *Conſtantine* huius nominis IV. filius Imperatoris *Conſtantis* huius nominis II. dictus a proluxa, quam geſtabat, barba, *Pogonatus*, Imperio, poſt obitum patris ſui *Conſtantis*, anno ſexcenteſimo ſexageſimo octavo potitus eſt. Catholicam Fidem adverſus Monothelitas egregie defendit, obiitque anno Chriſti ſexcenteſimo octuagelimo quinto Imperii ſui decimo ſeptimo.

75 *Juſtinianus* huius nominis II. filius *Conſtantini Pogonati*, & *Anaſtaſie*, ſucceſſit Patri ſuo *Conſtantino Pogonato* anno Chriſti ſexcenteſimo octuagelimo quinto. Sed, cum Princeps crudelis eſſet, naſo mutilatus, ſolio deſectus in Cherſonem Urbem relegatus eſt anno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo quinto, Imperii vero ſui decimo.

76 *Leontius*, exulante *Juſtinianno* huius nominis II. Imperium Orientis arripuit anno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo quinto, illudque per triennium tenuit, hoc eſt uſque ad annum Chriſti ſexcenteſimum nonageſimum octavum, quo anno in Dalmatiam, truncato naſo, ablegatus eſt.

77 *Tiberius Apſimar*, amoto & in exilium pulſo *Leontio* imperare cepit anno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo octavo. Imperavit autem ſeptem annis, ideſt, uſque ad annum Chriſti ſeptingenteſimum quintum, quo anno *Juſtinianus* Imperator huius nominis II. qui mutilatus naſo in urbem Cherſonam relegatus fuerat, ſeſe Orientis Imperio reſtituit, & *Leontium*, atque *Tiberium Apſimarum*, qui tempore ejus exilii, Orientis Imperium invaſerant, interfecit; ipſe vero *Juſtinianus* huius nominis II. poſtquam in Imperium anno Chriſti ſeptingenteſimo quinto fuiſſet reſtitutus, illud per ſex annos adminiſtravit, & occiſus eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo undecimo. Hic Imperator *Juſtinianus*, huius nominis II. qui etiam *Rhinometus*, quod naſo truncatus eſſet cognominabatur, fuit ultimus e Senioris *Heraclii* Imperatoris

toris familia, quæ cum ipso omnino extincta est, postquam Sæculo integro in Oriente imperasset. *Heraclius* siquidem senior, ut videre est in ista Tabula Chronologica, cepit imperare in Oriente anno Christi sexcentesimo decimo, & *Justinianus* hujus nominis 11. Imperator, qui fuit ultimus e familia *Heracii Senioris* oriundus, Imperium simul & vitam perdidit anno Christi septingentesimo undecimo.

78 *Philippicus*, *Bardanis* filius, occiso Imperatore *Justiniano* hujus nominis 11. salutaris est Imperator anno Christi septingentesimo undecimo. Hæreticos Monothelitas fovit, & Orthodoxos atrociter persecutus est. Anno secundo Imperii sui, seu anno Christi septingentesimo decimo tertio, a conjuratis fuit excrucatus, dum sub meridiem somno indulgeret, & in carcerem conclusus est in pervigilio Pentecostes ejusdem anni.

79 *Anastasius*, hujus nominis 11. dictus ante hac *Artemius*, ad Imperium electus est in die Sacro Pentecostes anni septingentesimi decimi tertii, imperavit annis circiter duobus, & Imperii depositis Insignibus, habitum Monasticum induit anno Christi septingentesimo decimo quinto.

80 *Theodosius* hujus nominis 111. postquam *Anastasius* 11. Imperio sese abdicasset, in ejus locum substitutus est. Erga Ecclesiam, Fidemque Catholicam fuit optime affectus, sed uno tantum anno, cum uno aut altero mense Imperio potitus est, cumque audisset, *Leonem*, dictum *Isaurum*, fuisse ab exercitu Imperatorem Orientis salutatum, sponte cessit Imperio, & cum ipse, tum ejus filius, Clericorum albo adscripti, reliquum vitæ tempus transegerunt.

81 *Leo* hujus nominis 111. dictus *Isauricus*, quod in Isauria ex ignobili familia natus esset, fuit acclamatus Imperator anno Christi septingentesimo decimo septimo. Nihil intentatum reliquit, ut Sacras Imagines de medio tolleret, earumque cultum penitus aboleret, indeque dictus *Iconomachus*, & *Theomachus*. Imperium Orientis per spatium annorum viginti quatuor pessime administravit, obiitque anno Christi 741.

82 *Constantinus* hujus nominis V. successit Patri suo *Leoni III.* anno Christi septingentesimo quadagesimo primo, dictus est *Copronymus*, a stercore, quo, dum baptizaretur, sacrum fontem foedavit. Fuit etiam appellatus *Caballinus* ab equino stercore, cujus odore & tactu vehementer delectabatur. Impietatem Patris sui *Leonis* superavit *Constantinus Copronymus* Imperator, & in Sacras Imagines, Sanctorum Reliquias, & in omnes Viros Orthodoxos summa crudelitate saeviit: anno tandem Christi septingentesimo septuagesimo quinto miseram efflavit animam, postquam ab obitu patris solus imperasset annos triginta quatuor, menses duos, dies viginti sex.

83 *Leo* hujus nominis IV. successit patri suo *Constantino Copronymo* anno Christi septingentesimo septuagesimo quinto, ejus impietatem imitatus est, & ad exterminandas omnes Sacras Imagines pseudo-Synodum convocavit. Perit sacrilegus ille Imperator anno septingentesimo octuagesimo postquam ab obitu patris sui *Constantini Copronymi* solus imperasset annis quinque, exceptis diebus sex.

84 *Irenes*, uxor *Leonis* hujus nominis IV. ejusque filius *Constantinus* hujus nominis V I. annum ætatis suæ agens duodecimum, post mortem Imperatoris *Leonis IV.* habenas Imperii moderari cæperunt an. Christi septingentesimo octuagesimo, sed *Constantinus* hujus nominis V I. decennio post susceptum a patre Imperium, *Irenem*, matrem suam, rerum administratione anno Christi septingentesimo nonagesimo privavit, ac solus per septem annos, idest, usque ad annum Christi septingentesimum nonagesimum septimum, crudelissime regnavit. Qua de causa, jubente matre *Irene*, eodem anno excrucatus, paulo post præ dolore e vita migravit. Eo autem e vivis sublato, *Irenes*, ejus mater, sola Imperium administravit per quinque annos, hoc est, usque ad annum octingentesimum secundum, quo *Nicephorus* Patricius Constantinopolitanus; eam in ordinem redegit, atque omnibus fortunis exu-

tam

ram in *Lesbum* relegavit, ubi, necdum vertente anno, diem supremum obiit.

85 *Nicephorus*, post dejectam Imperio *Irenem*, eamque in *Lesbum* Insulam relegatam anno octingentesimo secundo, invalit Orientis imperium, illudque pessime administravit. Favit siquidem hæreticis Paulicianis, novis Manichæis. Christianos pios crudeliter persecutus est. In Episcopos, Clericos ac Monachos sævit, & tributis insolitis, atque tyrannicis exactionibus populum oppressit. Misere periit in Bello Bulgarico, a *Crummo*, Bulgarorum Rege, interfectus anno octingentesimo undecimo, postquam imperasset annos octo, menses totidem, & dies viginti sex.

86 *Michael Curopalates*, cognomento *Ranghabe*, a Senatu, & exercitu Imperator salutatus anno Christi octingentesimo undecimo, bellum gessit cum Bulgaris, in quo a *Crummo*, Bulgarorum Rege victus, se, tanto ferendo oneri impari, dignitate Imperiali sponte abdicavit, & habitum Monasticum induit anno Christi octingentesimo decimo tertio, Imperii vero sui anno secundo.

87 *Leo* hujus nominis V. dictus *Armenus*, post liberam *Michaelis Curopalatis* abdicationem, coronatus est Imperator die X. Mensis Julii anni octingentesimi decimi tertii. Fuit crudelis, impius, & Iconomachus, atque postquam imperasset annos septem, menses quinque, & dies quindecim, multis vulneribus in Ecclesia confossus interiit ipso die natalitio Christi Domini anni octingentesimi vigesimi.

88 *Michael Balbus*, qui *Leoni Armeno* mortem machinatus fuerat, eo obtruncato, Orientis Imperator est acclamatus anno octingentesimo vigesimo. Prædecessorem suum, *Leonem Armenum*, malitia & impietate superavit, Catholicos acriter infectatus est, & Sacris Imaginibus crudele bellum indixit. Obiit flagitiosissimus ille Imperator anno octingentesimo vigesimo nono, cum annos novem & totidem menses Orientis Imperium tenuisset.

89 *Theophilus*, post obitum patris sui *Michaelis Balbi*, Imperio potitus est anno *Græves. Hist. Tom. IX.*

no Christi octingentesimo vigesimo nono. Iconoclastarum Hæresim, quam a majoribus suis cum lacte suxerat, fovit, & Orthodoxis viris insensum se præbuit. Bello cum Saracenis parum feliciter gesto, in marem incidit, inde in dysenteriam, qua periit anno octingentesimo quadragesimo primo, postquam imperasset annos duodecim, menses tres, & dies octodecim.

90 *Michael* hujus nominis III. successit patri suo *Theophilo* an. Christi octingentesimo quadragesimo primo. Imperavit una cum matre sua *Theodora*, religiosissima femina, annis quatuordecim, hoc est, usque ad annum octingentesimum quinquagesimum quintum, quo anno *Michael* Imperator, prava Avunculi *Bardæ*, nequissimi Viri, secutus consilia, matrem suam *Theodoram* in exilium ablegavit, ipse vero delitiis, ludis ac perpotationibus deditus, solus regnavit undecim annis, idest, usque ad annum Christi octingentesimum sexagesimum septimum, quo, dum edormiret crapulam, trucidatus est.

91 *Basilus*, sublato e vivis *Michael*, Imperium obtinuit. Catholicam Religionem fovit, sacrarum Imaginum cultum promovit, & Saracenos variis præliis profligavit. Sub *Michael*, Decessore suo, imperavit annum unum, & post obitum *Michaelis* solus per spatium novendecim annorum Imperii habenas moderatus est, videlicet usque ad annum octingentesimum octuagesimum sextum, quo e vivis creptus est.

92 *Leo* hujus nominis VI. successit patri suo *Basilio* anno Christi octingentesimo octuagesimo sexto. Fuit Imperator pius, in administranda Republica solers, & ob eximiam, qua pollebat, eruditionem, *Sapiens*, seu *Philosophus* cognominatus. Imperavit annos viginti quinque, menses duos, & dies decem, vitamque protraxit ad annum usque nongentesimum undecimum, quo naturæ debitum solvit.

93 *Alexander* successit fratri suo *Leoni* hujus nominis VI. anno nongentesimo undecimo. Princeps fuit crapulæ, luxui, & libidini deditus, cumque die 6. mensis Junii anni nongentesimi duodecimi vino

madidus, opipareque pransus, ludo pilæ corpus suum violenter nimis exercuisset, rupta vena, multoque e naribus & pudendis effuso sanguine, expiravit anno secundo ineunte Imperii sui.

94 *Constantinus* hujus nominis VII. nepos *Alexandri*, & filius *Leonis*, hujus nominis VI. dictus *Porphyrogenita*, mortuo patre suo *Alexandro* successit anno nongentesimo duodecimo, imperavitque sub tutela matris suæ *Zoes*, & *Nicolai Mystici*, Patriarchæ Constantinopolitani annis septem, ad annum videlicet nongentesimum decimum nonum, quo anno *Constantinus* sibi Collegam Imperii adscivit *Romanum Lacapenum*, qui statim ac fuit coronatus Imperator, & summa rerum cum *Constantino* potitus, fil pro suo nutu, & arbitrio Imperium administravit, ut *Constantinus* non amplius Imperator videretur. Verum, anno nongentesimo quadragesimo quarto *Romano Lacapeno* Insignibus Imperii exuto a proprio filio suo *Stephano*, solus Imperium moderari cœpit *Constantinus*, illudque, post expulsionem *Romani Lacapeni*, tenuit per annos quindecim, & obiit die 2. mensis Novembris anni nongentesimi quinquagesimi noni, non sine suspitione veneni, sibi a *Romano*, filio suo, propinati. Imperavit post mortem patris sui *Alexandri*, sub tutela matris, annis septem, cum *Romano Lacapeno* annis viginti sex, & tandem solus annis quindecim. Fuit Princeps libidini quidem, & crapulæ deditus, sed scientiarum & liberalium Disciplinarum egregius cultor, ac magnificus instaurator.

95 *Romanus Junior* successit patri suo *Constantino* anno nongentesimo quinquagesimo nono, qui crapulæ, & libidini cum esset deditissimus, exhaustis corporis viribus extinctus est anno nongentesimo sexagesimo tertio, postquam Imperasset annos tres, menses quatuor, dies quinque.

96 *Nicephorus Phocas*, audita morte *Romani Junioris*, a Copiis Orientalibus acclamatus est Imperator anno Christi nongentesimo sexagesimo tertio. Princeps fuit militari scientia solertissimus, sed avaritiæ supra modum addictus. Perit insidiis, quas *Theophano*, ejus con-

jux, & *Joannes Tzimisce* ei in Palatio struxerunt, necemque intulerunt die XI. mensis Decembris anni nongentesimi sexagesimi noni, cum imperasset annos sex, & totidem menses.

97 *Joannes Tzimisce*, post necem *Nicephoro Phoca* illatam, corona Imperiali insignitus est, saustis cum vocibus prosequente omni cum militari, tum populi, civiumque multitudine anno nongentesimo sexagesimo nono. Princeps fuit optimus. Liberalitate in pauperes, & eximia erga Virginem Deiparam pietate fuit insignis. Veneno dato a *Basilio* Cubiculario suo, e vivis sublatus est die X. mensis Januarii anni nongentesimi septuagesimi sexti.

98 *Basilus* hujus nominis II. & *Constantinus* hujus nominis VIII. filii *Romani Junioris*, quondam Imperatoris, occiso *Joanne Tzimisce*, Imperiale solium conscenderunt anno nongentesimo septuagesimo sexto. *Basilus*, Princeps avaritiæ sordidissimæ, & corrogandis undique opibus avidissime inhians, obiit anno Christi millesimo vigesimo quinto, postquam imperasset annis quinquaginta. *Constantinus* vero hujus nominis VIII. qui una cum *Basilio*, fratre suo, imperare cœperat anno nongentesimo septuagesimo sexto, post obitum fratris sui *Basilii* solus per triennium imperavit, atque e vita migravit anno millesimo vigesimo octavo. Princeps fuit vino, veneri, aleæ, ac Mimis deditus, mollissimoque præditus animo, in omnes delicias ac voluptates disfluente.

99 *Romanus Argyrus*, qui *Zoen*, filiam Imperatoris *Constantini* hujus nominis VIII. matrimonio sibi copulaverat, post mortem ejusdem *Constantini*, salutat^{us} est Imperator anno Christi millesimo vigesimo octavo. Fuit Princeps eruditus, sed avaritiæ vitio laboravit. Imperavit sex circiter annis, & anno millesimo trigesimo quarto veneno sublatus est a propria sua conjuge *Zoe*, quæ obscænis amoribus dedita, ut securius frui posset impudicis amplexibus amasii sui *Michaelis Paphlagonis*, unius Cubicularii Imperialis Ministri, quem deperibat, & adulterii consuetudine ipsi devincta erat, maritum suum Im-

pera-

peratorem Romanum Argyrum veneno peremit.

100 *Michael Paphlago*, post initum cum *Zoe*, Imperatoris *Romani Argyri* conjuge, matrimonium, dictus est Imperator anno millesimo trigesimo quarto. Fuit Princeps modestus, & multis virtutibus exornatus. Sed cum infirma valetudine uteretur, & epileptico morbo laboraret, in Monasterium se se recepit, postquam imperasset annos septem, menses octo, & in eo paulo post pie obiit, anno millesimo quadragesimo primo.

101 *Michael Calaphatas* Successit *Michaeli Paphlagoni* avunculo suo, anno Christi millesimo quadragesimo primo. Sed, cum esset Princeps vafri, & anticipis ingenii, animi ingrati, & ad quævis facinora proclivis, facta populi coitione, ab Imperio amotus est anno millesimo quadragesimo secundo.

102 *Constantinus*, hujus nominis IX. dictus *Monomachus*, a *Zoe*, Imperatoris *Romani Argyri* vidua, Imperio restituta, ad conjugium suum, & Imperium invitatus, summa rerum potitus est anno millesimo quadragesimo primo. Imperavit annis duodecim, & finem vivendi fecit anno millesimo quinquagesimo quarto.

103 *Theodora*, Soror *Zoes*, a Senatu, populoque Constantinopolitano dicta est *Augusta*, ann. millesimo quinquagesimo quarto, quæ Imperium summa pace, & tranquillitate uno tantum anno administravit, & obiit anno millesimo quinquagesimo quinto.

104 *Michael*, cognomento *Stratioticus*, seu *Stratonicus*, a *Theodora* Augusta, paulo antequam moreretur, consors Imperii factus, ea mortua, clavum Imperii regere cepit anno millesimo quinquagesimo quinto, sed cum ob ætatem penitus decrepitam, & rerum Imperitiam, populo esset exosus, Imperio cessit anno millesimo quinquagesimo sexto.

105 *Isaacius Comnenus*, post abdicationem *Michaelis Stratonici*, ad Imperium fuit evehctus anno millesimo quinquagesimo sexto. Princeps fuit acris ingenii, manu strenuus, miræ castitatis, & erga viros litteratos optime affectus, quamvis ipse Litteris non esset excultus,

Biennio ac tribus mensibus Imperii exaltis, morbo correptus, in Studiense Monasterium se se recepit anno millesimo quinquagesimo nono, ubi pietatis, & humilitatis exercitiis deditus ad Deum migravit.

106 *Constantinus*, hujus nominis X. cognomento *Ducas*, quem *Isaacius Comnenus*, antequam renunciaret Imperio, suum successorem designaverat, in ejus locum suffectus est anno millesimo quinquagesimo nono. Litteris impense addictus fuit, sed rem militarem negligens, locum dedit Barbaris ac Scythis debilitandi Imperii vires. Obiit *Constantinus Ducas* anno millesimo sexagesimo septimo, postquam filios suos *Constantinum*, *Andronicum*, & *Michaellem* Cæsares declarasset.

107 *Romanus Diogenes*, cui *Eudocia*, uxor *Constantini Duce* Imperatoris, nupsit, contra juramentum, quo ante mortem prioris mariti se se obstrinxerat, ad secundas nuptias non convolandi, Imperium adeptus est. Princeps fuit fortis ac bellicosus, sed a Turcis in prælio captus Orientis Imperio abdicatus est, dumque postea liber a Turcis dimissus Constantinopolim, ut ablatam recuperaret dignitatem, properaret, excæcatus est jussu filiorum *Constantini Duce* Imperatoris, & in insulam *Prote* relegatus, ubi obiit anno millesimo septuagesimo primo, cum regnasset annos tres, & menses octo.

108 *Michael*, filius *Constantini Duce* Imperatoris, successit *Romano Diogeni* anno millesimo septuagesimo primo, sed cum regendis Imperii habenis impar esset, abdicatus est anno millesimo septuagesimo octavo, & ad Studii Monasterium ut vitam Monasticam profiteretur, transmissus fuit, postquam imperasset annos sex, & totidem menses.

109 *Nicephorus Botaniates* abdicato Imperio *Michaeli Duce* substitutus est ann. millesimo septuagesimo octavo, sed cum, ob ingravescentem ætatem, & instam mollitiem, in contemptum suorum venisset, ab *Isacio*, & *Alexio* *Comnenis* solio deturbatus est, & in Monachum detonsus anno millesimo octogesimo primo, Imperii sui anno tertio.

110 *Alexius Comnenus*, postquam e solio Imperiali dejectus fuit *Nicephorus Botoniates*, acclamatus est Orientis Imperator an. millesimo octogesimo primo. Gallis cruce signatis ad Bellum Sacrum, Duce *Godefrido Bullonio* properantibus haud parum nocuit. Imperavit annos triginta septem, menses quatuor, & aliquot dies, obiitque anno millesimo centesimo decimo octavo.

111 *Joannes Comnenus*, dictus *Calojoannes*, post mortem patris sui *Alexii Comneni*, Imperium solus administrare cepit anno millesimo centesimo decimo octavo. Ecclesiam Latinam cum Græca conciliare in votis maxime habuit, sed hanc concordiam perficere haud potuit. Modestia, frugalitate, morum probitate, & eximia in Virginem Deiparam pietate insignis fuit, atque postquam imperasset annos viginti quatuor, menses septem, obiit anno millesimo centesimo quadragesimo tertio.

112 *Manuel Comnenus* successit in imperio Orientis patri suo *Joanni Comneno* anno millesimo centesimo quadragesimo tertio. Imperavit annos triginta septem, menses quinque, dies vigintitres, obiitque anno millesimo centesimo octogesimo, cum paulo ante Monachi habitum induisset, & *Matthai* nomine donatus fuisset.

113 *Alexius Comnenus*, annorum duodecim puer, patri suo *Manueli Comneno* in Orientis Imperium successit, eique in Tutorem *Andronicus*, ejus Patruelis, datus est, qui *Alexium Comnenum* Imperatorem, annum ætatis suæ decimum quintum, Imperii vero suæ tertium agentem, per summam crudelitatem trucidari jussit anno millesimo centesimo octogesimo tertio.

114 *Andronicus*, Imperatoris *Alexii Comneni*, aliorumque cædibus infamis, Orientis Imperium usurpavit an. millesimo centesimo octogesimo tertio, illudque sædissimis voluptatibus deditus per biennium tyrannica & crudeli dominatione tenuit. Tandem furente plebe captus, multisque tormentorum, & ignominiarum generibus cruciatus, misere periit anno Christi millesimo centesimo octogesimo quinto.

115 *Isaacus Angelus*, occiso *Androni-*

co, salutatus est Orientis Imperator an. millesimo centesimo octogesimo quinto, sed postquam imperasset annis decem, oculis & Imperio privatus est a fratre suo *Alexio Angelo*, & in carcerem conjectus anno millesimo centesimo nonagesimo quinto.

116 *Alexius Angelus* fratris sui *Isaaci Angeli*, quem e solio deturbatum in carcerem detruserat, invasit Imperium anno millesimo centesimo nonagesimo quinto. Fuit Princeps voluptatibus deditissimus, & ad avaritiam pronus, cumque Imperium per annos octo, menses tres, & dies octo tenuisset, a nepote suo *Alexio* filio fratris sui *Isaaci Angeli*, e solio dejectus est anno millesimo ducentesimo tertio.

117 *Alexius Junior*, filius *Isaaci Angeli*, pulso patruo suo *Alexio Angelo*, Orientis Imperium obtinuit anno millesimo ducentesimo tertio, sibi que patrem suum *Isaacium Angelum*, quem *Alexius* senior excæcatum in carcerem conjecerat, Collegam fecit, & Imperii gubernaculis rursum admovit. Sed anno sequenti, seu millesimo ducentesimo quarto ambo Imperium simul, & vitam amiserunt.

118 *Alexius Ducas*, ob conjuncta & imminencia supercilia, *Murizulphus* cognominatus, capeffendi Imperii impotentis cupiditate flagrans junioris *Alexii* Imperatoris, quem bis in carcere veneno frustra tentaverat, propriis manibus fauces laqueo fregit, & Imperium occupavit anno millesimo ducentesimo quarto. Sed scelestus ille Tyrannus Imperiali dignitate, quam sibi injulit, & crudeliter arrogaverat, eodem anno exutus, & extremo supplicio affectus est a Latinis, qui cum Venetis confœderati Urbem Constantinopolim ceperunt, & Orientali Imperio armis potiti, ei Imperatores Latinos præfecerunt, quorum seriem infra descripturus sum. Hic autem continuabo seriem Imperatorum, quos Græci in Oriente sibi delegerunt, etiam si Franci cum Venetis fœderati Latinos Imperatores Orientis creaverint ab anno millesimo ducentesimo quarto, quo capta Constantinopoli, Orientis Imperium tenuerunt per spatium quinquaginta septem annorum, hoc est usque

usque ad annum millesimum ducentesium sexagesimum primum, quo *Michael Palæologus*, Græcorum Imperator, Latinos Regia Urbe Constantinopoli ejecit, & Orientale Imperium, ipsis creptum, ad Græcos revocavit.

119 *Theodorus Lascaris*, post captam a Francis Venetis fœderatis Urbem Constantinopolim anno millesimo ducentesimo quarto, Imperator a Græcis creatus, sedem Niceæ in Bithynia habuit, imperavit octodecim annis, & obiit anni Christi millesimo ducentesimo vigesimo secundo.

120 *Joannes Ducas*, cognomento *Vatacius*, & gener *Theodori Lascaris*, post ejus obitum, Græcorum suscepit Imperium, illud tenuit per annos triginta tres, & ex hac vita discessit anno millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto.

121 *Theodorus Lascaris Junior*, sic ab avo materno *Theodoro Lascari* Imperatore appellatus, quamvis esset *Joannis Ducas* Imperatoris filius, post obitum patris sui a Græcis Imperator est acclamatus. Sed anno quarto Imperii sui gravi morbo correptus, Monachi habitum induit, vitamque clausit anno millesimo ducentesimo quinquagesimo nono.

122 *Joannes*, filius *Theodori Lascaris Junioris*, successit patri suo annos duntaxat octo natus, cumque administrando Imperio adhuc impar esset, traditus est tutelæ *Michaelis Palæologi*, qui igniti crepitaculi objectu eum excæcavit anno millesimo ducentesimo sexagesimo primo.

123 *Michael Palæologus*, postquam *Joannem*, Græcorum Imperatorem, pupillum suum, igniti crepitaculi objectu excæcasset, Urbem Constantinopolim anno millesimo ducentesimo sexagesimo primo cepit; inde omnes Latinos expulit, totumque Orientis Imperium, a Latinis, qui illud occupaverant, ablatum, Græcorum dominio denuo addixit. Unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina studiose promovit, & ad opus exitum perduxit in Concilio secundo Generali Lugdunensi anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto sub *Gregorio X.* Pontifice Maximo celebrato. Imperavit

annis viginti duobus, & excessit e vivis anno millesimo ducentesimo octogesimo secundo.

124 *Andronicus* patri suo *Michaeli Palæologo* anno millesimo ducentesimo octogesimo secundo successit. Ab unione Ecclesiæ Græcæ cum Latina vehementer abhorruit, cumque imperasset annos quadraginta quinque, ab *Andronico Junior*, nepote suo, quem Imperii hæredem designaverat, e solio Imperiali dejectus est, & in carcerem conjectus anno millesimo trecentesimo vigesimo septimo.

125 *Andronicus Junior*, post deturbatum e solio Imperiali Avum suum *Andronicum seniore*, summa rerum in Oriente potitus est anno Christi millesimo trecentesimo vigesimo septimo. Sub hoc Imperatore Orientis tentata est unio Ecclesiæ Græcæ cum Latina, ad quam *Andronicus* Imperator se propensum exhibebat. Sed illi ad hanc promovendam unionem conatus exitu caruerunt. Imperavit *Andronicus Junior* ab anno millesimo trecentesimo vigesimo septimo usque ad annum millesimum trecentesium quadragesimum primum, quo mortuus est die 25. mensis Junii.

126 *Joannes Palæologus* successit patri suo *Andronico Juniori* anno millesimo trecentesimo quadragesimo primo, sed cum novennis duntaxat esset, ac subinde administrando Imperio adhuc impar, ejus tutelam, Imperiique regendi curam suscepit *Joannes Cantacuzenus*, qui tamen anno millesimo trecentesimo quadragesimo septimo Imperium invasit, & una cum *Joanne Palæologo* imperavit usque ad annum millesimum trecentesium quinquagesimum quintum, quo anno *Joannes Cantacuzenus*, rerum humanarum pertæsus, purpuram ac sceptrum deposuit, & habitum Monasticum induit; *Joannes vero Palæologus* imperavit, ab obitu patris sui *Andronici Junioris*, annis circiter quinquaginta, hoc est, ab anno Christi millesimo trecentesimo quadragesimo primo, usque ad annum millesimum trecentesium nonagesimum primum, quo ex hac vita migravit.

127 *Manuel Palæologus*, filius nati minor *Joannis Palæologi* Imperatoris, patri suo

suo in Imperio Orientis successit anno millesimo trecentesimo nonagesimo primo. Imperavit annis circiter triginta quatuor, & obiit anno Christi millesimo quadringentesimo vigesimo quinto.

128 *Joannes Palaeologus* successit patri suo *Manueli Palaeologo* anno millesimo quadringentesimo vigesimo quinto. Omnem curam, operam, & industriam posuit ad promovendam Ecclesiae Graecae cum Latina unionem, ut inde a Principibus Christianis facilius eliceret auxilium, ad tutandos contra Turcarum vires jam nutantis in Oriente Graecorum Imperii fines. Ea de causa interfuit Generali Concilio Florentino anno millesimo quadringentesimo trigesimo nono habito, in quo utriusque Ecclesiae, Graecae & Latinae, facta est concordia. Imperavit *Joannes Palaeologus* annis vigintiquatuor, & obiit anno millesimo quadringentesimo quadragesimo nono.

129 *Constantinus* hujus nominis XI. *Palaeologus*, filius Imperatoris *Joannis Palaeologi*, patrem suum in Imperio Orientis excepit anno millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. Fuit Princeps magni animi, bellica fortitudine insignis, & multis victoriis de Turcis reportatis clarissimus. In eo tamen, ita permittente Deo, defecit planeque corruit Christianorum, seu Graecorum in Oriente Imperium. Anno siquidem millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio *Mahometes* hujus nominis II. Turcarum Imperator, Constantinopolim validissima obsidione vallavit, eam post quinquaginta quatuor dies oppressit, cepit, invalit, & promiscue in omnes crudelem carnificinam exercuit, dumque Imperator *Constantinus Palaeologus*, capta Urbe, acriter pugnaret, fugientium civium impetu prostratus, conculcatus, & obrutus fuit. Sic Christianorum Orientis Imperium quod a *Constantino Magno* Imperatore exordium habuerat, eversum plane ac extinctum fuit sub *Constantino* hujus nominis XI. Cum autem Christianorum in Oriente Imperium a *Constantino Magno* fuerit institutum anno Christi trecentesimo trigesimo, & sub *Constantino* hujus nominis XI. fuerit delictum anno Christi millesimo quadrin-

gentesimo quinquagesimo tertio, palam sequitur, Christianorum in Oriente Imperium durasse per mille centum & viginti tres annos. Porro, everso semel a Turcis Christianorum in Oriente Imperio anno 1453. supremum in Oriente dominium Turcarum Imperatores invalserunt, eoque etiamnum potiuntur, quorum subinde necesse est ut continuam hic successionem exhibeamus, incipiendo ab *Ottomano*, a quo toti Turcarum in Oriente Imperio *Ottomani* nomen derivatum est.

S U C C E S S I O

Turcarum Imperatorum,

Qui in Oriente Imperarunt, incipiendo ab Ottomano, a quo toti Turcarum in Oriente Imperio nomen Ottomani inditum est, usque ad Achmetem hujus nominis III. nunc imperantem.

1 **O**ttomanus magni Turcarum in Oriente Imperii exeunte saeculo decimo tertio, seu anno millesimo ducentesimo nonagesimo octavo, fundamenta jecit. Sedem Imperii, quod ab ipso *Ottomanum* dictum est, constituit Prusae, quae est Urbs in Mysia opibus florens. Imperavit annis circiter viginti octo, hoc est, ab anno millesimo ducentesimo nonagesimo octavo, quo suum auspicatus est Imperium, usque ad annum millesimum trecentessimum vigesimum sextum, quo e vita excessit.

2 *Urchanes*, filius *Ottomani*, patri suo successit anno millesimo trecentesimo vigesimo sexto, Imperii Ottomani fines longe lateque protendit; cumque imperasset annos triginta duos, obiit anno Christi millesimo trecentesimo quinquagesimo septimo.

3 *Amurathes*, filius *Urchanis*, successit patri suo anno Christi millesimo trecentesimo quinquagesimo septimo. Musulmanicae superstitioni fuit addictissimus, & in Bellis gerendis ardentem sibi semper fortunam expertus, imperavit annis

triginta duobus, & diem supremum obiit anno millesimo trecentesimo nonagesimo.

4 *Bajazethes*, filius *Amurathis*, patrem in Imperio Ottomano excepit anno millesimo trecentesimo nonagesimo. Armorum terrorem ubique intulit; Græcorum Imperium miserum immodum dilaceravit, & Imperium Ottomanum latissime propagavit. Sed *Bajazethem*, Turcarum Imperatorem, tot victoriis, & secundis rebus elatum, domuit *Tamerlanes*, Tartarorum Rex, qui in Asiam cum ingenti exercitu irruptionem faciens, *Bajazethem* vicit, cepit, caveaque ferrea inclusit, & feræ instar, ad ludibrium circumduxit. Quam ignominiam omnium maximam cum ferre non posset *Bajazethes*, vir post homines natos superbissimus ac ferocissimus, mortem sibi conscivit, caput suum allidendo ad caveam ferream, qua tenebatur inclusus. Periit autem *Bajazethes*, Turcarum Imperator, anno millesimo quadringentesimo tertio, postquam annos quatuordecim imperasset. Sublato e vivis *Bajazethes*, Turcarum Imperatore, quinque superstites filii, quos reliquit, per duodecim annos mutuum in eadem armati de Imperio patris acerrime disceptarunt. Quod quidem ut clarius intelligas, observare debes, *Bajazethem*, Turcarum Imperatorem, septem suscepisse filios, videlicet *Ertogrulæm*, *Solimanum*, *Mustapham*, *Isam*, *Musam*, *Mahometem*, & *Cassimem*. Horum major, seu *Ertogrulæ*, excessit e vivis antequam ejus pater *Bajazethes* prælium cum *Tamerlane*, Tartarorum Rege, iniisset. *Mustapha*, filius itidem *Bajazethis*, in prælio fuit occisus. *Musa*, filius quoque *Bajazethis*, una cum patre captus est in prælio. Superstites igitur fuerunt, post obitum *Bajazethis*, quinque ejus filii, nimirum *Solimanus*, *Isa*, *Musa*, *Mahometes* & *Cassimes*, qui ab obitu patris per quatuordecim annos armis decertantes, intricatam plane reddiderunt successionem Turcarum Imperatorum. *Joannes Leunclavius* in sua *Historia Musulmana* existimat, *Isam*, *Solimanum*, & *Musam*, majores *Bajazethis* filios reponi non debere inter legitimos Turcarum

Imperatores ac subinde ab obitu *Bajazethis*, Turcarum Imperatoris, idest, ab anno Christi millesimo quadringentesimo tertio fuisse in Turcico Imperio Anarchiam, seu Interregnum per duodecim annos, hoc est, usque ad annum millesimum quadringentesimum decimum quintum, quo anno *Mahometes* hujus nominis 1. filius *Bajazethis*, Turcico Imperio potitus est. Verum, cum alii Scriptores, quorum sententia nunc magis probatur, *Isam*, *Solimanum*, & *Musam*, majores *Bajazethis* filios, inter legitimos Turcarum Imperatores admittant, sic eorum successio ordinari debet.

5 *Isa*, filius *Bajazethis*, primus post obitum patris sui, Imperatorem se fecit anno millesimo quadringentesimo tertio, sed multis a fratre suo *Mahomete* stragibus obtritus uno tantum anno imperavit.

6 *Solimanus* hujus nominis 1. filius *Bajazethis* secundogenitus, paternum Thronum conscendit anno millesimo quadringentesimo quarto, & a fratre suo *Mahomete* laqueo sublatus est anno millesimo quadringentesimo duodecimo, postquam annis octo solum possederat.

7 *Musa*, filius *Bajazethis*, sublato fratre suo *Solimano* hujus nominis 1. Imperatoris insignia suscepit anno millesimo quadringentesimo duodecimo, sed a fratre suo *Mahomete* profligatus, cum fuga sibi consuleret, in foveam proruens, & ab insequentibus captus, infelicitè strangulatus est anno millesimo quadringentesimo decimo quinto, cum tribus annis imperasset.

8 *Mahometes* hujus nominis 1. filius *Bajazethis*, Turcicum Imperium moderari cepit anno millesimo quadringentesimo decimo quinto, sedemque Imperii sui Prusa Bithyniæ, ubi Majores ejus illam habuerant, transtulit Adrianopolim, nobilem Thraciæ civitatem, recuperavitque in Asia omnia, quæ *Tamerlanes*, Tartarorum Rex, *Bajazethi*, ejus patri, ademerat. Imperavit *Mahometes*, hujus nominis 1. annis octo, & obiit anno millesimo quadringentesimo vigesimo secundo.

9 *Amurathes* hujus nominis 11. successit patri suo *Mahometi Primo* anno millesi-

lesimo quadringentesimo vigesimo secundo. Christianis maximam intulit cladem, cumque imperasset annis viginti novem, extremum diem clausit anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo.

10 *Mahometes* hujus nominis 11. in locum patris sui *Amurathis* 11. successit anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo. Urbem Constantinopolim, devicto *Constantino Paleologo*, ultimo Græcorum Imperatore, cepit anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio. Duo Christianorum evertit Imperia, Constantinopolitanum videlicet, & Trapezuntinum; Regna duodecim, & urbes supra ducentas expugnavit, cumque imperasset annis triginta, desit esse in vivis anno millesimo quadringentesimo octogesimo primo.

11 *Bajazethes* hujus nominis 11. patris sui *Mahometi Secundo* successit anno millesimo quadringentesimo octogesimo primo, qui postquam imperasset annos triginta & unum, coactus est anno millesimo quingentesimo duodecimo Imperium abdicare, conspirante adversus ipsum proprio filio *Selimo*; natu minore, quo etiam jubente, eodem anno veneno sublatus est.

12 *Selimus* hujus nominis 1. per patriciale scelus, quo patrem suum Imperatorem *Bajazethem* 11. germanos fratres, ac plurimos Proceres necari jussit, Turcicum Imperium adeptus est. Celebre quondam in Ægypto Mamalucorum Imperium extinxit, totamque Ægyptum, Arabiam, Palæstinam, ac Syriam Turcici Imperii appendicem fecit. Imperavit annis octo, & migravit e vita anno millesimo quingentesimo vigesimo.

13 *Solimanus* hujus nominis 11. filius *Selimi* 1. post mortem patris salutatatus est Imperator anno millesimo quingentesimo vigesimo. Multis cladibus Christianos attrivit. Albam Græcam seu Belgradum, Rhodum Insulam, Budam, Albam Regiam, Strigonium, & Tuncum occupavit, ac tandem in obsidione *Sigethi*, firmissimi totius Pannoniæ oppidi, apoplexia correptus, e vivis sublatus est anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, postquam

imperasset annis quadraginta sex.

14 *Selimus* hujus nominis 11. filius Imperatoris *Solimani*, successit patri suo anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto. Cyprum Insulam in suam potestatem redegit. Sed ejus numerosa maritima Classis ad Naupactum, seu Lepantum insinu Corinthiaco, a Christianis, divina ope fretis, sub Pontificatu *S. Pii V.* fusa, dissipata, ac penitus profligata est die 7. mensis Octobris anni millesimi quingentesimi septuagesimi primi. Imperavit *Selimus* 11. annis octo, & subita apoplexia e vivis raptus est anno millesimo quingentesimo septuagesimo quarto.

15 *Amurathes*, hujus nominis 111. in locum Imperatoris patris sui *Selimi* 11. substitutus est anno millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Gulæ ac veneri deditus fuit, sed a fundendo sanguine alienus, & ad indulgentiam, quam ad severitatem pronior. Mortuus est anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, Imperii vero sui anno ineunte vigesimo primo.

16 *Mahometes* hujus nominis 111. filius natu major *Amurathis* 111. patri demortuo successit anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto. Multis cladibus a Christianis affectus est, cumque iners ac inglorius imperasset annis novem abiit e vivis anno 1603.

17 *Achmetes* hujus nominis 1. & filius *Mahometis* 111. post mortem patris salutatatus est Turcarum Imperator. Sed paternæ ignaviæ hæres, nihil plane laude dignum gessit, cumque imperasset annis quatuordecim, obiit anno millesimo sexcentesimo decimo septimo.

18 *Mustapha*, frater Imperatoris *Achmetis* hujus nominis 1. post illius obitum in Throno fuit collocatus anno millesimo sexcentesimo decimo septimo, sed cum esset homo vecors, & in quoscunque crudeliter sæviret, eodem anno, post duos Imperii menses, e solio deturbatus in custodia reclusus est.

19 *Osmanus*, filius *Achmetis* hujus nominis 1. post depositionem patris sui *Mustaphæ*, acclamatus est Imperator anno millesimo sexcentesimo decimo septimo. Sed cum in Bello, quod adver-

tus

sus Polonos, juvenili ardore abreptus, aggressus est, magna cum sui exercitus jactura, ignominiaque repulsus ac cælus fuisset, e solio dejectus est, & ad illud denuo *Mustapha*, ejus patruus, tenebricola eductus custodia, provectus fuit, qui Imperatorem *Osmannum*, nepotem suum, annum agentem ætatis suæ decimum octavum, Imperii vero quintum, singulari jussit anno millesimo sexcentesimo vigesimo secundo. At *Mustapha* sequenti anno, seu millesimo sexcentesimo vigesimo tertio, ob imbecille ingenium quo ad Turcici Imperii administrationem prorsus ineptus erat, iterum Imperii insignibus exutus, in custodiam retractus est.

20 *Amurathes* hujus nominis IV. frater *Osmanni*, & filius *Achmetis* hujus nominis I. Imperio potitus est anno millesimo sexcentesimo vigesimo tertio. Vino & libidini deditus fuit, cumque impetisset annis septemdecim, mortuus est anno millesimo sexcentesimo quadragesimo.

21 *Ibrainus* successus est in locum demortui sui fratris *Amurathis* IV. anno millesimo sexcentesimo quadragesimo. Quatuor filios habuit *Ibrainus* Turcarum Imperator, *Osmannum* videlicet primogenitum, *Mahometem*, *Solimanum* & *Achmetem*. Sed *Osmannus*, filius Imperatoris *Ibraini* Primogenitus, dum *Medinam* ad sepulcrum *Mahometis* cum matre *Sultana Bassa* in navi; magnificentissimo apparatu instructa, religionis ergo, adiret, ab Equitibus Melitenensibus captus, Fidem Catholicam amplexus est, & Ordini FF. Prædicatorum nomen dedit, dictus *Dominicus Ottomanus*. Hanc filii sui primogeniti captivitatem exterminio Christianorum ulcisci voluit *Ibrainus*, Turcarum Imperator, sed nihil omnino promovere potuit, immo facta in ipsum conjuratione, in carcerem conjectus, laqueo fuit præfocatus anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono, Imperii vero sui anno nono.

22 *Mahometes* hujus nominis IV. filius *Ibraini*, ad Imperium, cum septennis tantum esset, subiectus est, matre ipsius *Zaima* tutelam ejus, totiusque Imperii procuracionem gerente. Venetis, ac

Polonis Bellum indixit. *Candia* Insulam cepit, & *Viennam*, Imperii Christianorum Occidentalis sedem, cum numero exercitu obsidione cinxit, quam tamen die XII. mensis Septembris anni millesimi sexcentissimi octogesimali tertii, adveniente cum Polonis Rege *Joanne Casimiro Sobieski*, confestim cum magna sui infamia, & ingenti Turcarum clade solvere coactus est. Imperavit annis triginta septem, ac tandem anno millesimo sexcentesimo octogesimo septimo fuit Imperio abdicatus, carcerique mancipatus, ubi apoplexia correptus diem ultimum clausit anno millesimo sexcentesimo nonagesimo tertio.

23 *Solimanus* hujus nominis III. postquam *Mahometes* IV. ejus frater, Imperio fuisset abdicatus, & in carcerem conjectus anno millesimo sexcentesimo octogesimo septimo, acclamatus est Imperator. Bellum cum *Leopoldo*, Imperatore Occidentis infelicitè gessit, multasque munitissimas arces, præsertim *Agriam*, *Albam Regalem*, *Albam Gracam*, & *Sigetum* amisit. Veneti quoque *Epidauro*, vulgo *Malvasia*, subjugato, tota *Peloponneso*, vulgo *Morea*, potiti sunt. Obiit *Solimanus* III. anno millesimo sexcentesimo nonagesimo primo, Imperii vero sui anno quarto.

24 *Achmetes* hujus nominis II. successit *Solimano* III. fratri suo anno millesimo sexcentesimo nonagesimo primo. Ingentem exercitus sui cladema Principe *Badensi* eodem anno accepit, & *Varadinum*, firmissimum Hungariæ superioris munimentum, aliaque munitissima Præsidia *Leopoldo*, Christianorum Imperatori Occidentis, cedere coactus est. Imperavit annos tres menses septem, & abiit e vivis anno millesimo sexcentesimo nonagesimo quinto.

25 *Mustapha* hujus nominis II. filius *Mahometis* IV. paternum adeptus est Imperium anno millesimo sexcentesimo nonagesimo quinto. Fæda clade a Principe *Sabaudicæ* Domus *Eugenio* affectus est anno millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo, quo factum est, ut anno millesimo sexcentesimo nonagesimo nono pacem inierit cum Principibus Christianis. Sed cum otio ac quie-

quieti indulgeret, a solio dejectus est an. millesimo septingentesimo tertio, atque in carcerem detrusus, ubi hydropico morbo affectus interiit, cum regnasset annos octo, menses sex.

26 *Achmetes* hujus nominis III. fratrem suum *Mustapham* in Imperio excepit anno millesimo septingentesimo tertio. Venetis Bellum denunciavit anno millesimo septingentesimo decimo quinto, eodemque anno totam Peloponnesum, vulgo *Morcam* dictam, ipsis eripuit. Sed anno sequenti, dum Urbem *Corcyram*, vulgo *Corfu*, obsidione cinxisset, terra manique a Christianis devictus ac profligatus est. Nec meliorem sortem expertus est anno millesimo septingentesimo decimo septimo, quo, ejus exercitu fuso, dissipato, ac tantum non deleta a Principe *Eugenio*, exercitus *Caroli VI.* Imperatoris Occidentis Generali Præfecto, coactus est *Albam Grecam*, vulgo *Belgradum*, Oppidum munitissimum, cedere *Carolo VI.* Christianorum Imperatori Occidentis, & cum illo, aliisque Principibus Christianis inire pacem, quam etiamnum hoc anno millesimo septingentesimo vigesimo secundo, quo ista scribo, servat, atque Turcico potitur Imperio.

S U C C E S S I O

Francorum Imperatorum,

Qui ab anno millesimo ducentesimo quarto, quo a Latinis expugnata est Urbs Constantinopolis, imperarunt in Oriente usque ad annum millesimum ducentesium sexagesimum primum.

1. **B** *Balduinus*, Comes Flandrensis, post captam a Latinis Urbem Constantinopolim, inauguratus est Imperator Byzantinus anno millesimo ducentesimo quarto, & inter Latinos primus fuit, qui in Oriente imperavit. At *Balduinus* hujus nominis I. Imperator fortis, pius, modestus ac justus, dum *Adrianopolim*, Urbem Thraciæ munitissimam, quo Græci perduelles se se receperant, strenue oppugnat, a *Joannitio*,

sive *Calojoanne*, Bulgarorum Rege, captus est, & in Bulgariam adductus anno millesimo ducentesimo quinto, ubi mensium sexdecim spatio in carcere detentus obiit anno millesimo ducentesimo sexto.

2 *Hemicus* in demortui fratris sui *Balduini* locum successus est anno millesimo ducentesimo sexto, cumque imperasset annis decem, mensibus novem, & diebus duobus supra viginti, mortalitatem exiit anno millesimo ducentesimo decimo sexto.

3 *Petrus Corteniacus*, Antifidorensis Comes, successit *Hemico Balduino*, cujus sororem *Jolantam* in matrimonium duxerat, & ab *Honorio III.* Pontifice Maximo, Imperii Byzantini coronam Romæ accepit an. millesimo ducentesimo decimo septimo. Sed Roma discedens, cum Constantinopolim pergeret, in Albanici montium angustiis a *Theodoro Angelo*, Græco, Epiri Principe, perfidiose captus, in carcere, vel, ut alii volunt, in prælio, peremptus est anno millesimo ducentesimo vigesimo primo.

4 *Robertus*, filius *Petri Corteniaci*, coronatus est Imperator Byzantinus, post obitum patris sui, die XXV. mensis Martii anni millesimi ducentesimo vigesimo primi, & imperavit septem annis, seu ad annum usque millesimum ducentesium vigesimum octavum, quo excessit e vivis.

5 *Balduinus* hujus nominis II. post obitum *Roberti*, Imperator Constantinopolitanus fuit saluatus, sed cum juvenis duntaxat decennis esset, ac subinde regendo Imperio necdum idoneus, ex Italia *Joannes Bryennius*, qui Hierosolymorum Regis nomen gerebat, accitus est, quo *Junioris Balduini* tutelam, & Imperii Constantinopolitani administrationem ac defensionem susceperet: *Balduinus* autem hujus nominis II. & Latinorum Byzantinorum Imperatorum ultimus, annos circiter triginta tres, ab obitu *Roberti*, Constantinopolitano Imperio potitus est, hoc est, ab anno millesimo ducentesimo vigesimo octavo, quo mortuus est *Robertus*, Imperator Constantinopolitanus, usque ad annum millesimum ducentesium sexagesimum

pr-

primum, quo *Michael Palæologus*, Græcorum Imperator, Urbem Constantinopolim prodicione cepit, & *Balduinum*, hujus nominis 11. & inter Latinos ultimum Imperatorem Constantinopolitanum, Imperio, ac Regia Urbe Constantinopoli, una cum ceteris aliis Latinis eiecit, atque Imperium Constantinopolitanum in Græcorum potestatem denuo revocavit. Vixit tamen *Balduinus* hujus nominis 11. suæ calamitati superstes annos XI. reliquitque unicum filium, nomine *Philippum*, qui Imperator Constantinopolitanus, sed solo nomine tenus, dictus est. Hoc pacto Franci, seu Latini, Imperium Constantinopolitanum, quo per quinquaginta septem annos, tres menses, & dies undecim potiti sunt, penitus amiserunt, adeo ut Latini, qui post *Balduinum* hujus nominis 11. Imperatores Constantinopolitani appellati sunt, habuerint dumtaxat magni nominis umbram, seu Imperatoris Constantinopolitani nudum nomen, ac titulum sinere.

SEPTIMA TABULA

CHRONOLOGICA,

Seriem exhibens Imperatorum Occidentis, post factam divisionem Imperii Romani in Orientale, & Occidentale usque ad Carolum VI. nunc Imperantem.

POST *Flavii Joviani*, optimi Imperatoris mortem, quæ contigit die 16. mensis Februarii anni trecentissimi sexagesimi quarti, facta est divisio Imperii Romani in Orientale, & Occidentale, ita ut ab obitu *Flavii Joviani* Imperatoris ad nostra usque tempora, Imperatorum Orientis successio omnino diversa sit a successione Imperatorum Occidentis. Descripsimus in præcedenti Tabula seriem Imperatorum, qui post obitum *Flavii Joviani*, imperium in Oriente tenuerunt, in ista autem Tabula Chronologica dabimus successionem, seu seriem Imperatorum, qui post ejusdem *Joviani* Imperatoris mortem, Imperio Occidentis ad hanc usque ætatem nostram præfuerunt.

1. *Flavius Valentinianus*, post mortem *Joviani*, Imperator Occidentis anno trecentesimo sexagesimo quarto electus est apud Nicæam in Bithynia. Fuit Princeps pius, rei militaris peritus, sed ad iracundiam pronior. Saxones, Quados & Alemannos vicit. Ira vehementiori correptus obiit apoplexia ictus an. trecentesimo septuagesimo quinto, postquam imperasset annos undecim.

2. *Flavius Gratianus*, Imperatoris *Valentiniani*, e *Severa* conjugē, filius, confors Imperii, seu Cæsar, & Augustus a patre suo factus est anno trecentesimo sexagesimo septimo. Fuit princeps humanus, liberalis, religiosus, paternæ in Catholicos pietatis hæres. Alemannos domuit, Gothos, aliosque Barbaros oppressit per *Theodosium Magnum*, quem etiam ad Imperii consortium elegit. Annos sexdecim imperavit *Flavius Gratianus*, annos videlicet octo una cum patre suo *Valentiniano*, & annos octo solus post obitum patris sui; cumque adversus *Maximum*, qui Tyrannidem in Britannia arripuerat, eamque per Gallias exercebat, pugnaret apud Lugdunum, desertus a suis per dolum occisus est ab *Andragatio*, ejusdem *Maximi* Tyranni exercitus Præfecto, anno trecentesimo octogesimo tertio.

3. *Flavius Valentinianus, Junior*, Senioris *Valentiniani* Imperatoris e *Justina* conjugē filius, atque *Flavii Gratiani* frater, dum adhuc puerulus esset, renunciatus est Imperator anno trecentesimo septuagesimo quinto. Imperavit annis septemdecim, id est, annis octo cum fratre suo *Flavio Gratiano*, & novem annis post obitum fratris sui. Tandem anno trecentesimo nonagesimo secundo Viennæ in Galliis strangulatus est ab *Arbogaste*, Comite *Eugeni* Tyranni, qui Imperium Occidentis invaserat. Erat autem *Valentinianus Junior*, dum occisus est, Catechumenus, & Baptismum a *S. Ambrosio* flagitaverat, sicut testatur idem Sanctus in Oratione, qua hujus Imperatoris funeri præsentavit, illiusque eximiam pietatem, ceterasque virtutes laudibus celebravit.

4. *Honorius*, filius *Theodosii Magni*, Orientis Imperatoris, & frater *Arcadi* Imperatoris itidem Orientis, postquam Ty-

Tyrannus *Eugenius*, qui Occidentis Imperium invaserat, a *Theodosio Magno*, Orientis Imperatore, devictus fuisset anno trecentesimo nonagesimo tertio, Imperator Occidentis a patre suo *Theodosio Magno* renunciatus est eodem anno. Princeps fuit ignavus, negligens, a re militari alienus, contra quem *Stilico* perfidus, & ambitiosus ejus Tutor, excitavit *Alaricum*, Wisigothorum Regem, qui totam fere Italiam cladibus funestavit, & Romam anno quadringentesimo nono armis cepit. Tam insignis perfidiæ pœnas luit *Stilico*, qui, una cum conjugē *Serena*, & filio suo *Eucherio*, jussu *Honorii* Imperatoris occisus est. Sustulit etiam idem Imperator per *Constantium*, cui sororem suam *Placidiam* matrimonio copulaverat, ac penitus profligavit quosdam Tyrannos, qui Imperium affectabant, videlicet *Gratianum* in Britannia, *Constantinum*, *Constantem*, *Maximum*, *Jovium*, & *Sebastianum* in Galliis. Obiit *Honorius* non Romæ, sed Ravennæ anno quadringentesimo vigesimo tertio, postquam imperasset annis triginta, ab obitu vero patris sui *Theodosii Magni*, annis viginti octo.

5 *Valentinianus* hujus nominis III. filius *Constantii* Cæsaris, ac *Placidia*, sororis Imperatorum *Arcadii*, & *Honorii*, ad Imperii consortium adscitus a *Theodosio Juniore*, Orientis Imperatore, habenas Occidentis Imperii moderari cœpit anno quadringentesimo vigesimo quinto. Fuit Princeps omnibus vitiis inquinatus. Eo quippe imperante Vvandali Africam, *Genferico* Duce, occuparunt, & *Attila*, Hunnorum Rex, in Italiam irruens, eam fœdissime devastavit. *Actium* Romani exercitus Ducem, & Imperii Columnen ac protectorem *Valentinianus* Imperator manu sua in Palatio interfecit. Uxorem *Maximi*, Senatoris, constupravit, quam injuriam ultus est ille Senator nece *Valentiniani* III. Imperatoris anno quadringentesimo quinquagesimo quinto, cum imperasset annos triginta.

6 *Maximus*, post necem *Valentiniani* III. Imperatori illatam, Imperium Occidentis occupavit anno quadringentesimo quinquagesimo quinto, & nu-

ptiis potitus est *Eudoxia* Augustæ, *Valentiniani* III. Imperatoris conjugis. Sed eodem ann. *Genferico*, Vvandalorum Rege, in Italiam irruente, *Maximus* a suis occisus, laniatus, & in Tyberim projectus est.

7 *Flavius Mecilius Avitus*, occiso *Maximo*, renunciatus est Imperator anno quadringentesimo quinquagesimo quinto. Sed a *Ricimero*, Militiæ Duce, prope Placentiam captus, privatam deinceps vitam agere coactus est anno quadringentesimo quinquagesimo sexto, postquam imperasset menses decem, & dies octo.

8 *Flavius Julius Majoriannus* acclamatus est Occidentis Imperator anno quadringentesimo quinquagesimo septimo, & occisus est a *Ricimero*, qui pro arbitrio suo Imperatores creabat vel deponebat, anno quadringentesimo sexagesimo primo, postquam imperasset quatuor annis cum dimidio.

9 *Libius Severus*, seu *Severianus*, interfecto *Majoriano*, invasit Occidentis Imperium anno quadringentesimo sexagesimo primo, sed e vivis Romæ sublatu est veneno ei propinato a *Ricimero* an. quadringentesimo sexagesimo quarto, Imperii sui quarto.

Post mortem *Libii Severi*, Imperatoris, fuit interregnum duorum annorum, per quod temporis spatium *Ricimerus* universa pro suo nutu in Occidentis Imperio administravit.

10 *Anthemius*, consentiente *Ricimero*, salutatus est Occidentis imperator anno quadringentesimo sexagesimo septimo, sed a *Ricimero* occisus est anno quadringentesimo septuagesimo secundo, cum annos quinque, & menses aliquot imperasset.

11 *Flavius Anicius Olybrius*, post eadem *Anthemii*, promovente *Ricimero*, fuit Imperator salutatus anno quadringentesimo septuagesimo secundo, sed eodem anno Romæ e vita migravit, Imperii sui mense septimo, aut octavo.

13 *Glycerius*, Senator Romanus, Occidentis Imperator creatus est anno quadringentesimo septuagesimo tertio, & postquam imperasset uno anno, & quatuor circiter mensibus, a *Julio Ne-*

potē

pote Solio dejectus, Salonas pulsus est, ibidemque, ut dicitur, fuit consecratus Episcopus.

13 *Julius Nepos*, *Nepotiani* filius, pulso *Glycerio*, Purpuram, seu Imperii insignia assumpsit anno quadringentesimo septuagesimo quarto, & ab *Oreste*, Gotho, cui Exercitus Præfecturam ipse demandaverat, exauctoratus est anno quadringentesimo septuagesimo quinto, Imperii vero sui anno ineunte secundo.

14 *Flavius Momylus Augustulus*, filius *Orestis*, militaribus suffragiis, agente patre suo, Imperator fuit renunciatus. Verum, *Odoacer*, Turcilingorum Rex, a *Nepotis* factione in Italiam vocatus, *Orestem* Ticini obsedit, cepit, illumque, & ejus fratrem *Paulum* coram Exercitu interfici jussit, *Augustulum* vero, filium *Orestis*, Imperio cedere coactum, in Castrum Lucullanum Campaniæ ablegavit, cum necdum explevisset annum primum Imperii sui. In hoc *Augustulo* desit omnino Occidentale Imperium anno quadringentesimo septuagesimo sexto, deletumque jacuit per trecentos, & viginti quatuor annos, hoc est usque ad annum octingentesimum, quo *Carolus Magnus*, Francorum Rex, ipso Natalis Domini die a *Leone III.* Pontifice Maximo, Imperator Occidentis fuit inauguratus.

15 *Carolus*, Francorum Rex, cognomento *Magnus*, a *Leone III.* Summo Pontifice, Imperator Occidentis fuit renunciatus, aureoque diademate coronatus ipso Natalis Domini die anni octingentesimi. Princeps fuit de Religione, & literis optime meritis, domi forisque optimus, bellica virtute clarissimus, ingenii, morumque virtutibus præstantissimus. Obiit Aquisgraniano octingentesimo decimo quarto, cum imperasset annos quatuordecim.

16 *Ludovicus*, a pietate, quam semper exhibuit, *Pius* cognominatus, *Caroli Magni*, & *Hildegardis* filius, patri suo in Occidentis Imperio successit anno octingentesimo decimo quarto, & a *Stephano V.* Pontifice Maximo Coronam Imperialem accepit anno octingentesimo decimo sexto. Fuit Imperator vere pius, justus, liberalis, & virtutum patris sui *Caroli Magni* æmulator. Imperavit ab

Graves. Hist. Tom. IX.

obitu patris sui annos viginti sex, & menses sex, & discessit e vivis anno octingentesimo quadragemo.

17 *Lotharius*, filius natus maximus *Ludovicii Pii*, & *Hermingardis*, ejus conjugis, successit patri suo anno octingentesimo quadragesimo, & Coronatus est Imperator a *Paschali I.* Pontifice Maximo, anno octingentesimo vigesimo tertio. In duobus preliis, quæ adversus fratres suos *Ludovicum*, & *Carolum* commisit, rem infeliciter gessit, & postquam ab obitu patris sui *Ludovici Pii* Imperium gubernasset annis quindecim, sæculo & Imperio nuncium remisit, & habitum Monasticum in Prumiensi Monasterio, quod quinque circiter millium passibus ab Urbe Trevirensi distat, anno octingentesimo quinquagesimo quinto induit, ubi paulo post migravit e vita.

18 *Ludovicus* hujus nominis II. filius *Lotharii*, solus post obitum patris imperare cepit anno octingentesimo quinquagesimo quinto, jamque a *Leone IV.* Pontifice Maximo Imperator coronatus anno octingentesimo quinquagesimo. Princeps fuit litteratus, pius, justus, Ecclesiæ Catholicæ defensor, erga pauperes liberalis, & Belli artibus clarus. Imperavit annis viginti, & obiit absque prole anno octingentesimo septuagesimo quinto.

19 *Carolus* hujus nominis II. a calvitie capitis cognomento *Calvus*, Imperatoris *Ludovicii Pii* ex *Juditha* filius, Imperio potitus est, & a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo inauguratus est Occidentis Imperator anno octingentesimo septuagesimo quinto. Fuit Princeps versipellis, superbus, ambitiosus, & in bellicis timidus. Imperavit annis duobus duraxat, & anno octingentesimo septuagesimo sexto veneno sibi a quondam Medico, Judæo, propinato e vivis sublatus est.

20 *Ludovicum*, dictum *Balbulum*, quod impeditoris esset linguæ, *Caroli Calvi* Imperatoris ex *Hermintradi*, ejus conjugis, filium, in serie Imperatorum Occidentis nonnulli reponunt, eumque appellant *Ludovicum* inter Imperatores hujus nominis III. Sed non est dubium quin fallantur.

Z

tur.

tur: Constat quippe, *Ludovicum Balbum* successisse quidem patri suo *Carolo Calvo* in Galliarum Regnum, & a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo coronam Regiam accepisse, sed non successisse patri suo *Carolo Calvo* in Imperium; sicut luculenter commonstrat doctissimus *Sirmondus* in Notis ad Concilium Trecentense II. Quocirca, *Ludovicus Balbus*, *Caroli Calvi* Imperatoris filius, & Galliarum Rex, expungi debet e serie Imperatorum Occidentis, sicut nunc omnes ad unum sentiunt Historiæ periti.

20 *Carolus*, hujus nominis III. a corporis habitudine dictus *Crassus*, filius *Ludovici*, Germaniæ Regis, & nepos Imperatorum *Lotharii*, & *Caroli Calvi*, coronam Imperialem a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo accepit anno octingentesimo octuagesimo. Sed cum adversus Normannos, Gallias infestantes, rem male gessisset, indeque corpore, & animo ægrotare incipisset; coactus est anno octingentesimo octuagesimo septimo se, & Imperio & Galliarum Regno abdicare, & obiit anno sequenti. Sunt nonnulli Scriptores qui asserunt, *Arnulphum*, post abdicationem *Caroli Crassi*, Imperatorem fuisse salutatum anno octingentesimo octuagesimo octavo, sed a vero aberrant. *Arnulphus* siquidem jure dici haud potuit Imperator, nisi postquam a *Formoso*, Pontifice Romano Imperiali Corona fuisset decoratus, quod solum contigit anno octingentesimo nonagesimo sexto.

21 *Guido* seu *Wido*, Spoleti Dux, quatuor circiter annis post abdicationem *Caroli Crassi* Imperatoris, a *Formoso*, Pontifice Maximo, Imperii corona redimitus est anno octingentesimo nonagesimo primo. *Berengarium*, Foro-Juliensem Ducem, suumque Imperii æmulum, prælio superavit, imperavitque usque ad annum octingentesimum nonagesimum quartum, quo anno decessit.

22 *Lambertus*, filius *Guidonis*, seu *Widonis*, anno octingentesimo nonagesimo quarto Imperii coronam adeptus est, qua tamen ab *Arnulpho* Germaniæ Rege privatus est anno octingentesimo no-

nagesimo sexto, vixit tamen *Lambertus* usque ad annum octingentesimum nonagesimum octavum, quo ab *Ugone*, filio *Mangisfredi*, Comitum Mediolanensis, fuit occisus.

23 *Arnulphus*, Germaniæ Rex, anno octingentesimo nonagesimo sexto a *Formoso* Papa fuit coronatus Imperator, sed anno octingentesimo nonagesimo nono migravit e vita, & filium *Ludovicum*, puerulum septennem, reliquit, qui patri suo *Arnulpho* successit quidem in Regno Germaniæ, sed non in Imperio, utpote qui Corona Imperiali a nullo Romano Pontifice fuit insignitus, sed solum anno nongentesimo in Comitibus fuit a Proceribus Rex Germaniæ salutatus. Hic igitur *Ludovicus* filius *Arnulphi*, quem perperam nonnulli in serie Imperatorum reponentes, *Ludovicum IV.* appellant, sicut & *Conradus* hujus nominis primus, qui *Ludovico* in Regno Germaniæ successit anno nongentesimo undecimo, & *Henricus* hujus nominis primus, dictus *Auceps*, qui *Conrado* in Regno Germaniæ successit anno nongentesimo decimo nono, hi inquam, tres, *Ludovicus*, *Conradus*, & *Henricus Auceps*, fuerunt quidem Reges Germaniæ, sed Imperatores appellari minime debent, tum quia Coronam Imperialem a nullo Romano Pontifice acceperunt; nullus autem Rex Germaniæ jure Imperator appellari potest, nisi a Romano Pontifice fuerit inauguratus Imperator: Tum quia etiam eodem tempore, quo *Ludovicus*, Rex Germaniæ, filius *Arnulphi* Imperatoris, & *Conradus* inter Reges Germaniæ hujus nominis I. & *Henricus* inter Reges Germaniæ hujus nomini I. cognomento *Auceps*, Regno Germaniæ præfuerunt; *Ludovicus*, filius *Bosonis*, Regis Arelatenensis, seu Provinciæ Comitum, a *Benedicto IV.* Coronam Imperialem, & *Berengarius* a *Joanne X.* Pontifice Maximo coronam itidem Imperialem acceperunt. *Ludovicus* siquidem, filius *Bosonis*, Regis Arelatenensis anno nongentesimo coronatus est Imperator a *Benedicto IV.* Summo Pontifice & *Berengarius*, Dux Foro-Julienensis, inauguratus est Impera-

perator a Romano Pontifice *Joanne Decimo* anno nongentesimo decimo sexto, tenuitque Imperium usque ad annum nongentesimum vigesimum quartum. Ex quo palam sequitur, *Ludovicum* filium *Arnulphi* Imperatoris, & *Conradum* inter Reges Germaniæ hujus nominis primum, & *Henricum* inter Reges Germaniæ hujus nominis I. e serie Romanorum Imperatorum jure ac merito expungi debere, cum eodem tempore fuerint duntaxat Germaniæ Reges, quo *Ludovicus*, filius *Bosonis*, Regis Arelatensis, & *Berengarius*, Dux Forojulienfis a Romanis Pontificibus *Benedicto IV.* & *Joanne X.* fuerunt coronati Imperatores Occidentis.

24 *Ludovicus*, inter Imperatores hujus nominis III. filius *Bosonis*, Regis Arelatensis, seu Provinciæ Comititis, in Italiam venit, postquam *Arnulphus*, Rex Germaniæ, qui anno octingentesimo nonagesimo octavo fuerat a *Formoso* Papa coronatus Imperator, occisus est anno sequenti, seu octingentesimo nonagesimo nono; cumque *Ludovicus* vicisset *Berengarium*, Ducem Forojulientem, qui, defuncto *Arnulpho* Imperatore, summam rerum in Italia ad se transtulerat, corona Imperiali a *Benedicto IV.* Pontifice Maximo, ut mox diximus, donatus est anno nongentesimo. Nonnulli, post *Baronium*, appellant hunc Imperatorem *Ludovicum IV.* quia existimant, *Ludovicum Balbum*, Galliarum Regem, tertium hujus *Ludovici* nominis, esse inter Imperatores connumerandum. At, sicut superius observavimus, *Ludovicus Balbus*, Gallorum Rex, a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo coronam quidem Regiam accepit, sed non Imperialem, ac subinde inter Occidentis Imperatores locum habere non debet. *Ludovicus* itaque *Bosonis* Arelatensis Regis, filius, qui anno nongentesimo coronam Imperialem a *Benedicto IV.* Pontifice Maximo accepit, nuncupari debet inter Imperatores Occidentis *Ludovicus III.* & non IV. Hunc Imperatorem *Ludovicum III.* postquam imperasset annis tribus, utrinque scilicet incompletis, *Berengarius*, Dux Forojulienfis, Veronæ cepit &

excitavit anno nongentesimo secundo, tuncque *Berengarius* toto Regno Longobardico potitus est, se tamen Imperatorem non dixit ante annum nongentesimum decimum sextum, quo a *Joanne X.* Pontifice Maximo coronatus est Imperator. Licet ergo *Berengarius*, Dux Forojulienfis, post excæcatum *Ludovicum III.* Imperatorem, toto Regno Longobardico pacifice potitus fuerit, anni tamen Imperii *Ludovici III.* etiam post ejus excæcationem, Romæ numerati sunt, usque ad annum nongentesimum decimum sextum, quo *Berengarius* diadema, nomenque Imperatoris a *Joanne X.* Pontifice Maximo accepit.

25 *Berengarius*, Dux Forojulienfis, & Rex Italiæ, a *Joanne X.* Pontifice Maximo, quem contra Saracenos, & Mauros Italiam infestantes, juverat, coronatus est Imperator, ut mox dictum est, in die Sacro Resurrectionis Dominicæ anni nongentesimi decimi sexti. Fuit Vir multis, magnisque virtutibus præditus, cujus animus nec calamitatibus unquam succubuit, nec secundis rebus nimis elatus est. Imperavit octo annis, & occisus est anno nongentesimo vigesimo quarto. Imperium Occidentis vacavit post mortem *Berengarii*, Imperatoris, per triginta, & octo annos, idest, ab anno nongentesimo vigesimo quarto usque ad annum nongentesimum sexagesimum secundum, quo *Otto* hujus nominis I. cognomento *Magnus*, in Italiam veniens, *Berengarium* hujus nominis II. Italiæ Regno abdicavit, & a *Joanne XII.* Romano Pontifice unctus ac consecratus fuit Occidentis Imperator. Hinc Principes illi seu *Rodolphus*, *Hugo*, Rex Arelatensis, sive Provinciæ Comes, *Lotharius*, & *Berengarius* hujus nominis II. qui se ipsos nomine, & insignibus Imperii decorarunt ab anno nongentesimo vigesimo quarto, quo interfectus est *Berengarius* hujus nominis I. qui a *Joanne X.* Romano Pontifice, Imperator fuit inauguratus, usque ad annum nongentesimum sexagesimum secundum quo *Otto* hujus nominis I. *Berengarium* hujus nominis II. Italiæ Regem profligavit,

vit, & a *Joanne XII.* Pontifice Maximo consecratus est Occidentis Imperator, omnes, inquam, illi Principes, qui per illud temporis intervallum, Imperii insignia susceperunt, nec Imperatores dicendi sunt, nec ullum prorsus in serie Imperatorum Occidentis locum habere debent, cum nulli eorum à Romano Pontifice coronam Imperialem acceperint, sed fuerint duntaxat Italix Reges. Vacavit igitur Imperium Occidentis ab anno nongentesimo vigesimo quarto, quo trucidatus est Imperator *Berengarius* hujus nominis *Primus*, usque ad annum nongentesimum sexagesimum secundum, quo *Otto* hujus nominis I. Germanix Rex, corona Imperiali a *Joanne XII.* donatus est.

26 *Otto* hujus nominis I. dictus *Magnus*, anno nongentesimo trigesimo sexto, quo ipsius pater Rex Germanix, *Henricus*, cognominatus *Auceps*, diem ultimum clausit, Procerum consensu successit patri suo in Regno Germanix, sed Imperator dictus non est, nisi anno nongentesimo sexagesimo secundo, quo, sicut mox diximus, coronam Imperialem a *Joanne XII.* Pontifice Maximo accepit. Res multas præclare gessit hic Imperator, sed nomini suo haud parvam labem inussit, dum *Joannem XII.* Romanum Pontificem, a quo fuerat Imperator inauguratus, sede injuste dejecit, & in ejus locum Antipapam *Leonem* hujus nominis VIII. intrusit. Obiit anno nongentesimo septuagesimo tertio, Imperii vero undecimo.

27 *Otto* hujus nominis II. successit patri suo *Ottoni I.* anno nongentesimo septuagesimo tertio. A *Joanne XIII.* Pontifice Maximo coronatus est Imperator, cumque Imperium rexisset annis decem, obiit an. nongentesimo octogesimo tertio.

28 *Otto* hujus nominis III. anno nongentesimo octogesimo tertio patri suo *Ottoni II.* successit in Regno Germanix, sed non in Imperio, quod solum obtinuit anno nongentesimo nonagesimo sexto, quo coronam Imperialem ei imposuit *Gregorius Quintus*, Pontifex Maximus, cumque imperasset annis sex, mortuus est improlis anno millesimo secundo.

29 *Henricus*, inter Reges Germanix hujus nominis II. sed inter Imperatores hujus nominis I. post mortem *Ottonis III.* electus est Rex Germanix anno millesimo secundo. Sed Imperator dictus est duntaxat anno millesimo decimo quarto, quo a Summo Pontifice *Benedicto VIII.* Imperialem coronam accepit. Multis præclaris virtutibus, præsertim castitatis amore, præditus fuit *Henricus* inter Imperatores hujus nominis I. & sanctitatis fama ubique celebris animam Deo reddidit anno millesimo vigesimo quarto, Imperii sui nono. Sanctorum Fastis ab Ecclesia adscriptus est.

30 *Conradus*, inter Germanix Reges hujus nominis II. sed inter Imperatores hujus nominis I. post mortem *Henrici* Imperatoris electus est Rex Germanix anno millesimo vigesimo quarto, non tamen Imperator dictus est nisi anno millesimo vigesimo septimo, quo a *Joanne XIX.* Pontifice Maximo fuit coronatus, cumque a tempore coronationis suæ imperasset annis duodecim, obiit anno millesimo trigesimo nono.

31 *Henricus*, inter Reges Germanix hujus nominis III. sed inter Imperatores hujus nominis II. post mortem *Conradi* Imperatoris, electus est Rex Germanix, non tamen *Augusti*, seu Imperatoris nomen obtinuit, nisi anno millesimo quadragesimo sexto, quo *Clemens II.* Pontifex Maximus eum coronavit Imperatorem. Virtutibus tam Christianis, quam civilibus & bellicis præditus fuit *Henricus* Imperator, obiitque anno millesimo quinquagesimo sexto.

32 *Henricus*, inter Reges Germanix hujus nominis IV. sed inter Imperatores hujus nominis III. successit patri suo *Henrico II.* Imperatori anno millesimo quinquagesimo sexto. Crediderim tamen ipse, hunc *Henricum* locum duntaxat habere debere inter Reges Germanix, sed non inter Occidentis Imperatores, quippe qui nunquam a vero, & legitimo Pontifice fuit coronatus Imperator, sed anno duntaxat millesimo octogesimo quarto a *Guiberto* Episcopo Ravennensi, quem ipsemet *Henricus Antipapam*, dictum *Clementem III.* contra verum Romanum Pontificem *Gregorium VII.*

crea-

creaverat, coronam non gloriæ, sed confusionis accepit. Fuit Princeps ingenio ferox, superbus, violentus, Summis Pontificibus inobediens, Episcopatum, & Abbatiarum venditor, & nequissimus Ecclesiæ persecutor. Quo factum est, ut Proceres Germaniæ anno millesimo centesimo quinto ab illo defecerint, ejusque filium *Henricum* consensu unanimi elegerint Regem Germaniæ, qui patrem suum *Henricum*, omnibus imperii insignibus exutum, ad privatam vitam redegit, quam tandem variis curis, & ærumnis confectus anno millesimo centesimo sexto miserrime clausit, a tribus Romanis Pontificibus excommunicatione percussus, anno vero, postquam a *Guiberto* Antipapa coronam imperialem suscepisset, vigesimo secundo.

33. *Henricus*, inter Reges Germaniæ hujus nominis V. sed inter Imperatores hujus nominis IV. post abdicationem patris sui *Henrici*, electus fuit Rex Germaniæ anno millesimo centesimo quinto. Sed Imperator dictus est tantum anno millesimo centesimo undecimo, quo a *Paschali* II. Pontifice Maximo, fuit Romæ coronatus Imperator. Ecclesiam diu exagitavit occasione Controversiæ de *Investituris*, quæ tandem composita est in Concilio Generali Lateranensi I. convocato a *Callisto* II. Pontifice Maximo, anno millesimo centesimo vigesimo tertio. Obiit *Henricus* inter Imperatores hujus nominis IV. anno millesimo centesimo vigesimo quinto, & ab accepta Corona imperiali a *Paschali* II. Pontifice Maximo anno decimo quarto.

34. *Lotharius*, hujus nominis II. Saxonum Dux post mortem *Henrici*, inter Imperatores hujus nominis IV. absque prole defuncti, electus est Rex Germaniæ an. millesimo centesimo vigesimo quinto, sed Imperator dictus est tantum anno millesimo centesimo trigesimo tertio, quo Romam veniens, Coronam imperialem ab *Innocentio* II. Pontifice Maximo accepit, & e vivis excessit non anno millesimo centesimo trigesimo octavo, ut censet *Baronius*, sed anno millesimo centesimo trigesimo septimo; post acceptam vero ab *Innocentio* II. Pontifice,

Græf. Hist. Tom. IX.

Maximo Coronam imperialem anno quinto.

35. *Conradus* inter Reges Germaniæ hujus nomini III. Sueviæ Dux, & Imperatoris *Henrici* IV. ex Sorore nepos, electus est Rex Germaniæ anno millesimo centesimo trigesimo octavo. Vulgo dicitur Imperator, quamvis in serie Imperatorum Occidentis locum habere non deberet, eo quod coronam imperialem a Romano Pontifice non acceperit ob Bella civilia, quibus tota Italia, ipsaque Roma tum temporis ardebat. Hortante *S. Bernardo*, *Clarævallenfi* Abbate, *Conradus* ad Sacram Expeditionem profectus est, sed, rebus infelicitè gestis, rediit, obiitque anno millesimo centesimo quinquagesimo secundo, Regni sui Germaniæ decimo quarto.

36. *Fridericus Ænobarbus*, sive *Barbarossa*, sic dictus a barba rufa, electus est Rex Germaniæ anno millesimo centesimo quinquagesimo secundo, sed Imperator dictus non est, nisi anno millesimo centesimo quinquagesimo quinto, quo Coronam imperialem ab *Hadriano* IV. Pontifice Maximo accepit. Præclaris fuit ornatus naturæ dotibus, quas tamen infuscavit violando Ecclesiæ concordiam & excitando schisma, quod duravit ab initio Pontificatus *Alexandri* III. hoc est, ab anno millesimo centesimo quinquagesimo nono usque ad annum millesimum centesimum septuagesimum septimum, quo anno, pœnitentia *Friderici* Imperatoris, ejusque *Alexandro* III. Pontifici Maximo, præstito humili obsequio, extinctum est. Dein, *Fridericus* Imperator ad Expeditionem Sacram contra *Saladinum* profectus, exercitum in Orientem duxit, sed apud Seleuciam diem supremum obiit anno millesimo centesimo nonagesimo.

37. *Henricus* inter Reges Germaniæ hujus nominis VI. sed inter Imperatores V. eodem anno electus est Rex Germaniæ, quo *Fridericus Barbarossa* Imperator migravit e vita, seu anno millesimo centesimo nonagesimo, coronam vero imperialem accepit a *Celestino* III. Pontifice Maximo anno sequenti, seu millesimo centesimo nonagesimo primo. Totam Campaniam, Apuliam,

Z 3 & Si-

& Siciliam Bello consequutus est, & in Regni Siciliæ Proceres omne genus immanitatis exercuit, indeque cognomento dictus *Asper*. Obiit anno millesimo centesimo nonagesimo septimo.

Post obitum *Henrici* Imperatoris, hoc est, ab an. millesimo centesimo nonagesimo septimo usque ad annum millesimum ducentesium nonum, nullus fuit certus Occidentis Imperator. *Philippus* siquidem, frater germanus *Henrici* Imperatoris, electus est ab una parte Principum Rex Germaniæ, *Otto* vero, Dux Saxoniz, electus est itidem ab altera parte Principum Rex Germaniæ, indeque atrox inter utrumque Germaniæ Regem electum exarsit bellum, quod protractum est usque ad annum millesimum ducentesium octavum, quo *Philippus*, Rex Germaniæ, pugione confossus, soli *Ottoni* Regnum Germaniæ reliquit.

38. *Otto* hujus nominis xv. post necem *Philippo* Regi Germaniæ anno millesimo ducentesimo octavo illatam, solus perstitit Rex Germaniæ & anno sequenti, seu millesimo ducentesimo nono coronam Imperialem accepit ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo. Ecclesiæ perduellis *Otto* Imperator, excommunicatione percussus est, ac tandem a *Philippo Augusto*, Galliarum Rege, ad Bovinas, prope Tornacum in Belgio, ingenti suorum clade devictus est, & imperio privatus anno millesimo ducentesimo decimo quarto, obiitque anno millesimo ducentesimo decimo octavo.

39. *Fridericus* hujus nominis ii. filius *Henrici* inter Imperatores hujus nominis V. post exauctoritatem *Ottonis* Imperatoris factam anno millesimo ducentesimo decimo quarto, electus est Rex Germaniæ, & ab *Honorio III.* Pontifice Maximo Imperator coronatus est anno millesimo ducentesimo vigesimo. Romanos Pontifices diu divexavit, a quibus vicissim ipse cum esset in sua impietate pertinax, quinque fuit anathemate percussus, ac tandem in Concilio primo Generali Lugdunensi, an. 1245. sub *Innocentio IV.* Pontifice Maximo celebrato, dejectus est Imperio, excessitque e vivis anno millesimo ducentesimo quinquagesimo.

Ab anno millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, quo *Fridericus II.* in Concilio Generali Lugdunensi primo abdicatus est Imperio, usque ad annum millesimum ducentesium septuagesimum tertium, quo *Rodolphus*, Comes Habsburgensis, electus est Imperator, contigit in Imperio Occidentis Interregnum, & quamvis nonnulli Principes per illud temporis intervallum electi sint Imperatores, videlicet *Henricus* Thuringiæ & Hassiæ Landgravius, *Guillelmus*, Brabantiz, sive Hollandiæ Comes, *Richardus*, Cornubiæ Comes, & *Henrici III.* Angliæ Regis frater, ac denique *Alphonfus X.* Castellæ Rex *Ferdinandus III.* Hispaniarum Regis filius; attamen omnes illi Principes Catalogo Imperatorum Occidentis accenseri minime debent, tum quia nullus eorum fuit a Romano Pontifice Imperator coronatus; tum quia Imperio pacifice potitus non sunt, illudque duntaxat, ut ita loquar, degustarunt.

40. *Rodolphus*, Comes Habsburgensis, electus est Imperator pridie Kalend. Octobris anni millesimi ducentesimi septuagesimi tertii, ejusque electio approbata fuit a *Gregorio X.* Pontifice Maximo. Fuit Princeps, justitia, religione, & bellica virtute imperio dignus. Obiit anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo, ab electione sua anno decimo octavo.

41. *Adolphus*, Nassaviæ Comes, electus est Imperator anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo, sed, cum esset avaritia, crudelitate, libidine, aliisque vitiis infectus, odium Procerum sibi conflavit, & ab eis Imperio abdicatus est anno millesimo ducentesimo nonagesimo octavo, ab electione sua septimo.

42. *Albertus*, Austriæ Dux, *Rodolphi* Imperatoris filius, post abdicationem *Adolphi*, electus est Imperator anno millesimo nonagesimo octavo, ejusque electionem a Septem Viris factam approbavit *Bonifacius VIII.* anno millesimo trecentesimo secundo. Cognominatus est *Monoculus*, eo quod venenum sibi propinatum, dum arte medica evomere conaretur, oculum amiserit.

Ne-

Nefarie pugione ictus trucidatus est anno millesimo trecentesimo octavo, ab electione sua decimo.

43. *Henricus* inter Reges Germaniæ hujus nominis vii. inter Imperatores vi. Comitum Luxemburgensis, & *Beatricis*, Hannoniæ Comitissæ, filius, electus est Imperator anno millesimo trecentesimo octavo, & Romam anno millesimo trecentesimo duodecimo veniens, a Cardinalibus, quibus Summus Pontifex *Clemens V.* qui tum temporis in Galliis, seu Avenione, sedem tenebat, hanc provinciam demandaverat, solemni ritu inauguratus est Imperator. Obiit anno millesimo trecentesimo decimo tertio, ab electione sua anno quinto, a Romana coronatione anno secundo per mensem unum & dies viginti quatuor iachoato. Naturali morte occubuit hic Imperator, non vero, ut quidam falso asserunt veneno ipsi porrecto in particula Sacrosanctæ Eucharistiæ manu *Bernardi Politiani*, Ordinis Prædicatorum, qui huic Imperatori erat a Confessionibus. Post mortem *Henrici* Imperatoris, divisim bisariam Principibus Germaniæ, alii *Ludovicum*, Baviaræ Ducem, alii *Fredericum Austriacum*, Imperatorem designarunt, & quamvis potior esset *Ludovici* Baviaræ Ducis electio, quam *Frederici Austriaci*, nihilominus hæc inter utrumque electum Imperatorem enata dissensio Germaniam atroci Bello ab anno millesimo trecentesimo decimo quarto distinuit usque ad annum millesimum trecentesium vigesimum secundum, quo *Fredericus Austriacus* captus a *Ludovico* Baviaræ Duce, & per triennium in vinculis detentus, tandem anno millesimo trecentesimo vigesimo quinto liber dimissus est ea lege, ut Austria sua contentus, omni jure ad imperium cederet. Cui conditioni cum acquievisset *Fredericus Austriacus*, ad solum *Ludovicum*, Baviaræ Ducem, jus ad imperium pertinuit. Verum, hanc *Ludovici* Baviaræ Ducis electionem factam anno millesimo trecentesimo decimo quarto, Summus Pontifex *Joannes XXI.* quem alii appellant *Joannem XXII.* nullo pacto approbare voluit, sed potius *Ludovicum Bavarum* Sedi Apostolicæ parere detrectantem, &

Schisma in Ecclesia excitantem, anathemate perculit, prohibuitque omnibus fidelibus, ne cum illo communicarent, eique obtemperarent. Hanc in *Ludovicum Bavarum* a *Joanne XXI.* Pontifice Maximo latam sententiam renovavit *Clemens vi.* Summus Pontifex, qui etiam Principibus Electoribus iussit, ut convenirent ad alium creandum Germaniæ Regem, quem Sedes Apostolica in Imperatorem promoveret. Mandato Pontificis morem gesserunt Principes Electores, & anno millesimo trecentesimo quadragesimo sexto *Carolus IV.* Regem Bohemiæ, in Romanorum Regem elegerunt, *Ludovicus* vero Baviaræ Dux, obiit anno sequenti seu millesimo trecentesimo quadragesimo septimo. Cum igitur, *Ludovici*, Baviaræ Ducis, Electio fuerit a Romano Pontifice reprobata; ipse vero, ob sui contumaciam, anathemate percussus, nullum in serie Imperatorum Occidentis locum habere debet, ac subinde ab anno millesimo trecentesimo decimo quarto, quo facta est *Ludovici*, Baviaræ Ducis, in Regem Germaniæ, seu, ut nunc vulgo dicitur, in Romanorum Regem, electio, usque ad annum millesimum trecentesium quadragesimum sextum, quo, abdicato *Ludovico Bavaro*, in Romanorum Regem electus est *Carolus IV.* Bohemiæ Rex, vacavit Imperium Occidentis, sicut optime observat *Henricus Spondanus* Tom. I. Continuationis Annalium Ecclesiasticorum *Baronii* ab anno millesimo trecentesimo decimo quarto, ad annum millesimum trecentesium quadragesimum sextum.

44. *Carolus* inter Imperatores hujus nominis iv. electus est ut mox diximus, Romanorum Rex anno millesimo trecentesimo quadragesimo sexto, & Coronam Imperialem anno millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto Romæ in die Paschatis accepit ab *Ægidio* Cardinali Pœnitentiario *Innocentii VI.* qui tum temporis Avenione sedebat. Vita functus fuit *Carolus IV.* Imperator anno millesimo trecentesimo septuagesimo octavo, post acceptam coronam Imperialem anno vigesimo tertio.

45. *Venceslaus*, filius *Caroli IV.* Imperatoris,

toris, electus fuit Germaniæ, seu Romanorum Rex, vivente adhuc Patre suo, anno millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, sed nunquam a Romano Pontifice coronam imperialem accepit, fuitque Princeps corpore, & animo deformis, hæreticorum Hussitarum fautor, libidini, crapulæ, incantationibus, sævitæ, omnibusque vitiis deditus, adeo ut mirum sit, ausum fuisse quemdam hæreticum prolixam satis in gratiam *Venceslai*, pessimi Principis, adornare Apologiam in ea, quam nuperrime, seu anno millesimo septingentesimo septimo Amstelodami publicavit, *Historia Augusta Romanorum Imperatorum*. Tot pravis corruptisque moribus infectus fuit *Venceslaus*, ut a Principibus electoribus fuerit Regno Germaniæ privatus anno millesimo quadringentesimo, ab electione vero sua in Regem Germaniæ anno vigesimo tertio. Post abdicationem *Venceslai*, electus est Rex Romanorum, ac designatus Imperator *Fridericus*, Dux Brunsvicensis, egregius Princeps, & rei militaris peritissimus. Sed eodem anno, quo electus est, a *Vvaldekiano* Comite, jussu, ut fertur, Archiepiscopi Moguntini, occisus est anno millesimo quadringentesimo.

46. *Robertus*, sive *Rupertus*, Bavarix Dux, & Comes Palatinus, cognomento *parvus*, occiso *Friderico*, electus est Romanorum Rex, & Imperator designatus anno millesimo quadringentesimo, obiitque anno millesimo quadringentesimo decimo, ab electione vero sua in Germaniæ, seu Romanorum Regem, anno decimo. Post mortem *Ruperti*, Imperator ab Electoribus designatus est *Jodocus*, Brandenburgi, & Moraviæ Marchio, sed sexto mense, post suam in Germaniæ, seu Romanorum Regem, electionem, obiit inglorius, nunquam coronatus Imperator.

47. *Sigismundus*, *Caroli IV.* Imperatoris filius, & frater *Venceslai*, in Germaniæ, seu Romanorum Regem, electus est anno millesimo quadringentesimo decimo, & coronam imperii anno millesimo quadringentesimo trigesimo tertio ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo accepit. Fuit optimus Imperator, omni virtute

clarus, de imperio optime meritus, & in concilianda pace Ecclesiæ, diro ac diuturno grassante tum temporis Schismate, multum exagitatæ, jugiter intentus. Obiit *Sigismundus* Imperator anno millesimo quadringentesimo trigesimo septimo, ab electione sua in Germaniæ, seu Romanorum Regem, anno vigesimo septimo; post acceptam ab *Eugenio IV.* Imperialem coronam, anno 5.

48. *Albertus* hujus nominis 11. a Septem Viris electus est Rex Germaniæ, seu Romanorum, Imperatorque in Comitibus designatus anno millesimo quadringentesimo trigesimo octavo. Optimis artibus tum belli, tum pacis enituit, liberalitate ac justitia præstans, magnusque plane futurus Imperator, si longiorem vitam egisset. Sed mortuus est anno secundo post electionem suam, seu anno millesimo quadringentesimo quadragesimo.

49. *Fridericus* hujus nominis 111. electus est Imperator anno millesimo quadringentesimo quadragesimo, & coronam imperii, una cum *Eleonora*, conjugē suā, a *Nicolao V.* Pontifice Maximo accepit anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo. Imperavit pacifice, & obiit anno millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, ab electione sua in Regem Germaniæ, seu Romanorum, anno quinquagesimo quarto, post vero acceptam a *Nicolao V.* Pontifice Maximo Coronam imperialem anno quadragesimo secundo.

50. *Maximilianus* hujus nominis I. quem *Fridericus III.* ipsius pater, jam imperii consortem fecerat, & Regem Romanorum ab Electoribus anno millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto institui curaverat, successit patri suo anno millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, & obiit anno millesimo quingentesimo decimo nono, Regni sui post obitum patris vigesimo sexto.

51. *Carolus V.* nepos *Maximiliani* hujus nominis I. electus est Imperator anno millesimo quingentesimo decimonono, sed coronam imperialem a *Clemente VII.* Pontifice Maximo duntaxat Bononiæ accepit anno millesimo quingentesimo

tri-

trigesimo. Perpetuum fere Bellum cum *Francisco* 1. Galliarum Rege, gessit, ac tandem rerum humanarum pertæsus, sese Imperio abdicavit anno millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, post electionem suam in Imperatorem anno trigesimo septimo, post acceptam vero a *Clemente VII.* Romano Pontifice, Coronam imperialem, anno vigesimo sexto, atque biennio post abdicationem suam pie obiit anno millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo.

52. *Ferdinandus* hujus nominis 1. Imperatoris *Caroli V.* filius, Hungariæ, & Bohemiæ Rex jam inauguratus anno MDXXVII. & Rex Romanorum anno MDXXX. tandem electus est Imperator anno millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo. Fuit Princeps mitis, affabilis, temperans, & pacis artibus insignis. Intempestiva tamen mansuetudine in causa fuit, cur pestifera *Lutheri* Hæresis longe lateque per Germaniam grassata fuerit. Obiit anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, post electionem vero suam in Imperatorem anno septimo.

53. *Maximilianus* hujus nominis 1. filius *Ferdinandi* 1. patri suo successit anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, eique moribus, & ingenio similissimus fuit, sed Lutheranos in ordinem redigere non curavit. Obiit anno millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, Regni sui post obitum patris anno duodecimo.

54. *Rudolphus* hujus nominis *Secundus* filius *Maximiliani Secundi* successit patri suo anno millesimo quingentesimo septuagesimo sexto. Fuit pacis ac tranquillitatis amantior, quam ipsius dignitas, & Catholica religio, tum temporis ab hæreticis Lutheranis acerrime in Germania impetita, postulare videbantur. Obiit anno millesimo sexcentesimo duodecimo, regni sui post obitum patris trigesimo sexto.

55. *Matthias*, frater *Rudolphi*, hujus nominis *Secundi*, Hungariæ, & Bohemiæ Rex, fuit electus Imperator anno millesimo sexcentesimo duodecimo. Sedem Imperii, ob gravissimas turbas, quas Hæretici in Regno Bohemiæ continuo

excitabant, transtulit Praga Viennam Austriæ. Sed cum illæ turbæ in dies gliscerent, nec eas compescere posset, mærore confectus, excessit e vivis, anno millesimo sexcentesimo decimo nono, anno vero post electionem suam in Imperatorem sexto, cum mensibus novem.

56. *Ferdinandus* hujus nominis *Secundus* electus est Imperator anno millesimo sexcentesimo decimo nono, perduelles hæreticos Bohemos, aliosque finitimos populos in ordinem redegit, & cum *Gustavo*, Sueciæ Rege, gravissimum Bellum gessit, quod tandem feliciter confecit, obiitque anno millesimo sexcentesimo trigesimo septimo, post vero electionem suam ad Imperium, anno decimo nono.

57. *Ferdinandus* hujus nominis 1. 1. successit patri suo *Ferdinando* 1. anno millesimo sexcentesimo trigesimo septimo. Claruit multis virtutibus, præsertim eximia pietate, qua se contra hæreticos Catholicæ religionis propugnatorem semper exhibuit. Excessit ex hac vita anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo, ab electione vero sua ad Imperiale solium, anno vigesimo. Post *Ferdinandi Terti* obitum fuit Interregnum quindecim mensium.

58. *Leopoldus Ignatius*, filius *Ferdinandi Terti* electus est Imperator anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo octavo. Diuturnum cum Gallis Bellum gessit, & de Turcis anno 1683. Viennam obsidentibus, insignem victoriam reportavit. Mortuus est anno millesimo septingentesimo quinto, ab electione vero sua ad Imperium, anno quadragesimo octavo.

59. *Josephus*, filius *Leopoldi Ignatii* Primogenitus, qui jam Augustæ anno millesimo sexcentesimo nonagesimo Rex Romanorum fuerat coronatus, successit patri suo anno millesimo septingentesimo quinto. Domuit rebelles Hungariæ, & Bellum contra Gallo-Hispanos, a patre suo susceptum, continuavit, Gallosque in Italia, & in Belgio, confertis per suos Duces præliis, vicit ac superavit, ac tandem inter Bellorum strepitus e vita migravit anno millesimo septingentesimo undecimo.

60. *Carolus* hujus nominis VI. in demortui fratris sui locum successus est, & hodie Reipublicæ clavum tenet.

OBSERVATIONES

Ad illustrandam Tabulam Chronologicam Imperatorum Occidentis, maxime, postquam Carolus Magnus, anno octingentesimo Imperium Occidentis renovavit, omnino necessarie.

IN primis observare debes, non recte a quibusdam Scriptoribus dici, imperium Occidentale fuisse a Leone Tertio Pontifice Maximo translatum in *Carolum Magnum*, Galliarum Regem. Hæc quippe translationis vox rem gestam non bene explicat, quia quando *Carolus Magnus* coronam Imperialem a Leone Tertio Romano Pontifice anno octingentesimo accepit, Imperium Occidentale erat jam annis abhinc trecentis, & amplius in *Momylo Augustulo*, ultimo Occidentis Imperatore, extinctum, ideoque in aliquem Principem transferri minime poterat, sed tantum renovari; quod & reapse præstitit *Leo III.* Summus Pontifex, sicut demonstrant Numismata *Caroli Magni*, quæ adhuc supersunt, & in quibus legitur: RENOVATIO IMPERII. Quocirca, hanc Imperii Occidentalis renovationem recte explicat *Sigonius* lib. 4. de Regno *Italiae* ad annum octingentesimum primum, ubi hæc habet: *Hunc dignitatis Imperatorie titulum, cum in Momylo Augustulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos ferme annos sub Regno Gothorum in Italia defecisset, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Ecclesia Romana adversus Infideles, hereticos, ac Seditiosos, Tutorem, cujus officium repudiasse jam pridem Imperator Orientis videretur.*

Præterea, observare debes, quod licet non constet apud omnes, Septem Viro- rum, penes quos solus est Imperatores Occidentis eligendi potestas, institutionem ad *Gregorium V.* Pontificem Maximum esse referendam; certum tamen esse debet, jus eligendi Imperatores Occidentis a Romanis Pontificibus emanasse, postquam *Leo III.* Pontifex Maximus, Imperium

Occidentis in *Carolo Magno*, Galliarum Rege, anno octingentesimo renovavit. Id quippe juris Romanis Pontificibus diserte asserit ac vindicat *Innocentius III.* in Epistola ad *Bertholdum*, Zaringiæ Ducem, post *Ostthonis IV.* electionem, sub initium sæculi XII. peractam. Ibi enim capite *Venerabilem de electione*, hæc scribit *Innocentius III.* quæ singulari observatione perpendi debent. Illis Principibus, seu Electoralis Collegii Septem Viris, jus & potestatem eligendi Regem, in Imperatorem postmodum promovendum, recognoscimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua consuetudine noscitur pertinere, præsertim cum ad eos jus, & potestas hujusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in persona magnifici *Caroli a Grecis* translulit in Germanos. Sed & Principes recognoscere debent, & utique recognoscunt (sicut iidem in nostra recognovere præsentia) quod jus, & auctoritas examinandi personam electam in Regem, & promovendam ad Imperium, ad nos spectat, qui cum inungimus, & coronamus. Est enim regulariter & generaliter observatum, ut ad eum examinatio persona pertineat, ad quem manus impositio spectat. Numquid enim, si Principes non solum in discordia, sed etiam in concordia, Sacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, tyrannum, fatuum, vel hæreticum eligerent, aut pagannum, nos inungere, consecrare, ac coronare hominem hujusmodi deberemus? Absit omnino. Ex quibus *Innocentii III.* Pontificis verbis constat, Principes, seu Electoralis Collegii Septem Viros, ultro agnovisse, auctoritatem examinandi personam electam in Regem Germaniæ, eamque ad Imperium promovendi, de jure pertinere ad Romanos Pontifices, a quibus inungi, & coronam Imperialem accipere debent Reges Germaniæ, ut vi illius coronationis possint appellari Imperatores. Quod si vero Coronam Imperialem a Romano Pontifice non acceperint, dicentur quidem Reges Germaniæ, vel Imperatores electi, sed vere, & proprie Imperatores appellari non poterunt. Hinc est primo quod in Tabula nostra Chronologica Imperatorum Occidentis, *Ludovicum* filium *Arnulphi* Imperatoris, *Conradum* hujus nominis I. & *Henricum* hujus

no-

nominis *i.* qui dicebatur *Auceps*, Reges quidem Germaniæ appellaverimus, sed non Imperatores, tum quia *Ludovicus*, filius *Arnulphi* Imperatoris, *Conradus i.* & *Henricus i.* dictus *Auceps*, qui Reges Germaniæ fuerunt, coronam Imperialem a Romano Pontifice nunquam acceperunt; tum quia etiam eodem tempore, quo *Ludovicus*, *Conradus i.* & *Henricus i.* in Germania regnarunt, *Ludovicus* hujus nominis *Tertius Bosonis* Regis Arelatensis, seu Provinciæ Comitis, filius, fuit coronatus Imperator a *Benedicto iv.* Pontifice Maximo, & post *Ludovicum i.* coronam Imperialem a *Joanne X.* Summo Pontifice, obtinuit *Berengarius*, Dux Forojulienfis. *Ludovicus* igitur *Tertius Bosonis*, Regis Arelatensis filius, & *Berengarius*, Dux Forojulienfis, veri fuerunt Imperatores, utpote qui coronam Imperialem a Romanis Pontificibus acceperunt, non vero *Ludovicus*, filius *Arnulphi* Imperatoris, *Conradus* hujus nominis *i.* & *Henricus* hujus nominis *i.* Germaniæ Reges, qui nunquam a Romanis Pontificibus fuerunt coronati Imperatores. Secundo, recte diximus in Tabula Chronologica Imperatorum Occidentis, ab obitu *Berengarii*, qui a *Joanne X.* Pontifice Max. fuit coronatus Imperator, idest, ab an. 924. quo occisus est Imperator *Berengarius*, usque ad an. 962, quo *Ottho* hujus nominis *i.* cognomento *Magnus*, Romam veniens, *Berengarium* hujus nominis *i.* Italiæ Regno privavit, & a *Joanne xii.* inauguratus est Imper. vacasse Imperium Occidentis, ac subinde *Rodolphum*, *Hugonem*, Regem Arelatensem, seu Provinciæ Comitem, *Lotharium*, & *Berengarium* hujus nominis *i.* qui per illud temporis intervallum Reges Italiæ fuerunt, Imperatores appellari haud debere; nec ullum in serie Imperatorum Occidentis locum habere, eo quod a Romanis Pontificibus nunquam fuerint coronati Imperatores. Tertio, observavimus in Tabula nostra Chronologica Imperatorum Occidentis, postquam *Fridericus* hujus nominis *ii.* Imperator fuisset in Conc. Gen. Lugdunensi *i.* Dignitate Imperiali abdicatus anno 1245. usque ad annum 1273. quo *Rodolphus*, Comes Habsburgensis, jubente, & approbante Summo Pontifice Grego-

rio X. electus est Imperator, fuisse pariter in Imperio Occidentis interregnum, adeoque *Henricum*, Thuringiæ & Hassiæ Landgravium, *Guillelmum*, Brabantiae, live Hollandiæ Comitem, *Richardum*, Cornubiæ Comitem, & *Henrici i.* Angliæ Regis fratrem, ac denique *Alphonsum*, Castellæ Regem, *Ferdinandi i.* Hispaniarum Regis filium, qui per illud temporis spatium Imperatoris nomen, & insignia susceperunt, Imperatorum Catalogo adscribi non debere, tum quia eorum electio a nullo Romano Pontifice fuit confirmata, tum quia jus quod ad Coronam Imperialem sibi arrogabant, erat omnino incertum; tum quia etiam nullus illorum ab aliquo Romano Pontifice fuit coronatus Imperator. Denique, jure optimo diximus in Tabula nostra Chronologica Imperatorum Occidentis, *Ludovicum*, Baviaræ Ducem, e Catalogo Imperatorum Occidentis esse expungendum, quia ejus electio fuit a Summo Pontifice *Joanne xxi.* quem alii appellant *xxii.* reprobata, nec ipse unquam a vero, & legitimo Romano Pontifice coronam Imperialem accepit. Uno verbo, hi omnes, qui postquam fuerunt electi Germaniæ Reges, seu, ut ajunt modo, Romanorum Reges, coronam Imperialem a Romano Pontifice acceperunt, vere Imperatores appellari debent; alii vero, qui electi Germaniæ, seu Romanorum Reges, coronam Imperialem a Romano Pontifice, post renovationem Imperii Occidentalis anno 800. a *Leone i.* factam, non acceperunt, Imperatores absolute dici non possunt, sed solum electi Imperatores, quia vi electionis suæ in Regem Germaniæ, seu in Regem Romanorum, jus habent ad Imperialem dignitatem, & primum inter Principes Christianos locum obtinendi, idque juris habent a Romanis Pontificibus, qui se ad eos Imperatores confirmandos, & coronandos obtrinxere, modo nullum occurreret in electione vitium, quod examinandum ad eosdem Romanos Pontifices spectat, ut ipsimet Principes Germaniæ agnoverunt, ac palam professi sunt coram *Innocentio i.* Pontifice Maximo, cujus testimonium, omni exceptione majus, supra laudavimus. Quæ cum ita sint, jussu improbari ac pro-

scri-

scribi debet nuperus quidam scriptor hæreticus, qui in *Historia Augusta Romanorum Imperatorum*, quam Amstelodami anno 1707. publica luce donavit, asserit, eos omnes, qui Germaniæ, seu Romanorum Reges sunt electi, vere esse Imperatores absque ulla confirmatione, inauguratione, seu coronatione, quæ a Romano Pontifice fieri debeat. Sic enim scribit pag. 180. virulentus ille hæreticus: *Scilicet nemo vere imperat aut regnat, nisi a Pontifice aliquo inunctus! En tibi profundam Cleri ambitionem! en arcum Sacri Regni Sacerdotalis*, & pag. 210. *Romani*, inquit, *Hierophantæ clam, palam, per fas, & nefas, per dolos, Strophas, Sophismata religionis fuso splendens, per hypocrisim, humilitatis scilicet pietatis Christianæ pallio amictam, jam olim sperant usque ab Hildebrando (seu Gregorio VII. Summo Pontifice) ad Hieromonarchiam profanissimam grassari, conculcantes, quantum & ubique modo poterant, auctoritatem legitimam Imperatorum, eorum vires enervando, Regiones Italicas quavis specie sibi rapiendo &c.* Nemini itaque mirum videri debet, quod ille hæreticus in sua *Historia Augusta Romanorum Imperatorum* plures in serie Romanorum Imperatorum Occidentis percerent, quos tamen non Imperatores, sed Germaniæ duntaxat, vel Italiæ Reges fuisse ostendimus in *Tabula Chronologica Imperatorum Occidentis*.

Potremo, observare debes, olim Germaniæ Regnum in eadem familia Regia fuisse successivum, sed non absolute hæreditarium; Populi enim Regem eligendi, quem mallent, ex eadem familia Regia jus habebant, solebantque defuncti Reges filium natu majorem ceteris antepone. In hac autem Regis Germaniæ electione Primates, seu Regni Primores, omnia poterant, & populorum consensum secum trahebant. Quamvis ergo Germaniæ Regnum in eadem familia Regia fuerit olim successivum, non fuit tamen absolute hæreditarium, cum ad Regis Germaniæ electionem necessarius omnino esset Procerum, populique consensus. Duravit autem hæc consuetudo ex eadem familia Regia eligendi Germaniæ Regem usque ad Summum Pontificem

Gregorium VII. quo Ecclesiam Romanam regente, in Comitibus Regni Germaniæ decretum est, ut Regis Germaniæ electio intra Regiam familiam non restringeretur, sed quilibet in Regem eligi posset, ideoque tunc, anno scilicet millesimo septuagesimo septimo, quo *Rodolphus*, Suevorum antea Dux, in Regem Germaniæ electus est, successio in eadem familia in Regnum Germaniæ antiquata fuit, & consensu omnium comprobatum est, & Romani Pontificis auctoritate corroboratum, ut Regia potestas nulli per hæreditatem (sicut ante fuerat consuetudo) cederet, sed filius Regis (etiamsi valde dignus esset) per electionem spontaneam, non per successionis lineam, Rex proveniret; si vero non esset dignus Regis filius, vel si nollet eum populus, quem Regem facere vellet, haberet in potestate populus. Ita retert *Bruno*, Germaniæ Scriptor, in libro de *Bello Saxonico*. Anno igitur millesimo septuagesimo septimo facta est insignis in electione Regis Germaniæ, mutatio. Hactenus enim Germaniæ Regnum electivum quidem erat, sed non nisi illi, qui erant ex familia regnatrice, ad illud eligi poterant, at in Conventu apud *Forcheim*, anno millesimo septuagesimo septimo habito, Germaniæ Proceres omne hæreditarium in Germaniæ Regnum jus repudiaverunt, atque decreverunt, ut deinceps omnes ad illam electionem jus haberent, seu Reges Germaniæ eligi possent. Post aliquot tamen annos ad priorem consuetudinem reditum est. Filii siquidem *Henrici* hujus nominis inter Reges Germaniæ IV. electi sunt Reges Germaniæ, videlicet *Conradus* anno 1093. & *Henricus* anno millesimo centesimo quinto, eoque absque prole defuncto, *Conradus* illius ex sorore *Agnete* nepos, & deinde ejusdem ex ordine nepotes fuerunt Reges Germaniæ salutati; nec postea desierunt, nisi forte semel & iterum, vocari propinqui ad propinquorum successionem in Regno Germaniæ, ut videre est in *Tabula Chronologica Imperatorum Occidentis*, quam exhibuimus. Hanc priorem consuetudinem eligendi e sola Familia regnatrice Germaniæ, seu, ut modo ajunt, Romanorum Regem, etiamnum retinere quodammodo videntur Electoralis Collegii Principes, qui jam a lon-

longa annorum serie filium natu majorem Regnatricis familiæ Austriacæ Regem Germaniæ, seu Romanorum, elegerunt, atque Imperatorem designarunt, quamvis alium Principem, etiam ex familia Austriaca non oriundum, eligendi Germaniæ, seu Romanorum Regem, pleno jure potiantur, ita ut tamen jus examinandi ac confirmandi Germaniæ, seu Romanorum Regis, electionem, eique Coronam Imperialem imponendi ad Romanum Pontificem pertineat, nec possit Germaniæ, seu Romanorum Rex electus, ante perceptam a Romano Pontifice coronam Imperialem, absolute appellari *Imperator*, sed duntaxat *electus Imperator*, sicut jam observavimus contra quosdam Germaniæ Scriptores, qui perpendunt, eos, qui Germaniæ, seu Romanorum Reges sunt semel electi, vix electionis suæ Imperatores esse, & ut tales ab omnibus jure appellari, haberique debere, etiam si eorum electio a Romano Pontifice non sit confirmata, nec ab eo Imperialem Coronam acceperint; quod tamen oppido falsum est, & omnino contrarium antiquissimo juri, quod Romani Pontifices ab anno octingentesimo, quo extinctum Occidentis Imperium in *Carolo Magno*, Galliarum Rege, renovarunt, semper retinuerunt, eoque potiti sunt, non reclamantibus Proceribus Germaniæ, sed potius coram *Innocentio Tertio* Pontifice Maximo ultro profitentibus, jus examinandi ac confirmandi electionem factam Regis Germaniæ, eumque per Coronationem promovendi ad Imperium, Romanis Pontificibus ex antiqua consuetudine asseri ac vindicari debere. Sed satis hætenus dictum sit de Romanis Imperatoribus, qui summa rerum in Occidente potiti sunt, ad quorum Tabulam Chronologicam attexam nunc successionem Consulum Romanorum ab anno primo *Æræ Christianæ*, seu Natalis *Vulgaris Christi* usque ad *Basilium juniorem*, qui ultimus privatorum Consulatam in Oriente gessit, anno Christi DXLI.

S U C C E S S I O

Consulum Romanorum,

Ab anno primo Æræ Christianæ, seu Natalis Vulgaris Christi, usque ab Basilium Juniorem, qui anno Christi quingentesimo quadragésimo primo ultimus privatorum Consulatam in Oriente gessit.

CONSULES ROMANI.

C	Ajus Cæsar, & L. Æmilius Paulus	1
	anno Christi.	
	P. Vinicius, & P. Alfenus	2
	L. Ælius Lamia, & M. Servilius	3
	Sex. Ælius Catus, & C. Sentius Saturninus.	4
	L. Valerius Messala Volusianus, & Cn. Cornelius Cina.	5
	M. Æmilius Lepidus, & L. Arruntius.	6
	A. C. Licinius Nerva Silianus, & Q. Cæcilius Metellus Creticus Silanus.	7
	Furius Camillus, & Sex. Nonius Quintilianus.	8
	Q. Sulpicius Camerinus, & C. Popæus Sabinus.	9
	P. Cornelius Dolabella, & C. Junius Silanus.	10
	M. Æmilius Lepidus, & T. Statilius Taurus.	11
	Germanicus Cæsar, & C. Fonteius Capito.	12
	C. Silius, & Munacius Plancus.	13
	Sex. Pompejus, & Sextus Apulejus.	14
	Drusus Cæsar, & C. Norbanus Flaccus.	15
	T. Statilius Sisenna Taurus, & L. Scribonius Libo.	16
	C. Cælius Rufus, & L. Pomponius Flaccus.	17
	Tiberius Augustus III. & Germanicus II.	18
	M. Julius Silanus, & Norbanus Balbus.	19
	M. Aurelius Messala, & M. Aurelius Cotta.	20

Ti-

CONSULES ROMANI.

Tiberius Augustus IV. & Drusus Cæsar II.	21
C. Sulpicius Galba, & D. Haterius Agrippa.	22
C. Asinius Pollio, & C. Antistius Vetus.	23
Cornelius Cethegus, & Visellius Varro.	24
M. Asinius Agrippa, & Cossus Cornelius Lentulus.	25
Lentulus Getulicus, & C. Calvisius	26
M. Licinius Crassus, & L. Calpurnius Piso.	27
Ap. Junius Silanus, & P. Silius Nerva.	28
C. Fusius Geminus, & L. Rubellius Geminus.	29
L. Cassius Longinus, & M. Vinicius.	30
Tiberius Augustus V. & L. Aelius Sejanus.	31
Cn. Domitius Ænobarbus & M. Furius Camillus Scribonianus.	32
Ser. Sulpicius Galba, & L. Sulla Felix.	33
Paulus Fabius Persicus, & L. Vitellius.	34
C. Cestius Gallus, & M. Servilius Nonianus.	35
Sex. Papinius Allicenus, & Q. Plautius.	36
Cn. Acerronius Proculus, & C. Pontius Nigrinus.	37
M. Aquillius Julianus, & P. Nonius Asprenas.	38
Cajus Augustus II. & L. Apronius Cæfianus.	39
Cajus Aug. III. solus.	40
Cajus Augustus IV. & Cn. Sentius Saturninus.	41
Claudius Augustus II. & C. Cæcina Largus.	42
Claudius Augustus III. & L. Vitellius II.	43
L. Quinctius Crispinus II. & M. Statilius Taurus.	44
M. Vinicius II. & Taurus Statilius Corvinus.	45
Valerius Asiaticus II. & M. Julius Silanus.	46

CONSULES ROMANI.

Claudius Augustus IV. & L. Vitellius III.	47
A. Paulus Vitellius, & L. Vipsianus.	48
C. Pompejus Gallus, & Q. Veranius.	49
C. Antistius Vetus, & M. Suillius Nervilianus.	50
Claudius Augustus V. & Ser. Cornelius Orfitus.	51
Faustus Sulla, & Salvius Otho.	52
D. Junius & Q. Haterius.	53
M. Asinius Marcellus, & M. Acilius Aviola.	54
Nero Augustus, & L. Antistius Vetus.	55
Q. Volusius Saturninus, & P. Cornelius Scipio.	56
Nero Augustus II. & L. Piso.	57
Nero Augustus III. & Valerius Messala.	58
Vipsianus Apronianus, & L. Fonteius Capito.	59
Nero Augustus IV. & Cossus Cornelius.	60
Cæsonius Pætus, & P. Petronius Turpilianus.	61
P. Marius Celsus, & L. Asinius.	62
C. Memmius Regulus, & L. Verginius Rufus.	63
C. Lecanius Bassus, & M. Licinius Crassus.	64
A. Licinius Nerva Silianus & M. Vestinus Atticus.	65
C. Lucius Telestinus, & C. Suetonius Paulinus.	66
L. Fonteius Capito, & C. Julius Rufus.	67
C. Silius Italicus, & M. Galerius Trachalus.	68
Servius Sulpicius Galba Aug. & T. Vinius Rufinus.	69
Fl. Vespasianus Aug. II. & Titus Cæsar I.	70
Vespasianus Aug. III. & M. Cocceius Nerva.	71
Vespasianus Aug. IV. & Titus Cæsar II.	72
Domitianus Cæsar II. & M. Valerius Messalinus.	73

Vc-

CONSULES ROMANI.

Vespasianus Augustus V. & Titus Cæsar III.	74
Vespasianus Augustus VI. & Titus Cæsar V.	75
Vespasianus Augustus VII. & Cæsar V.	76
Vespasianus Augustus VIII. & Titus Cæsar VI.	77
L. Cejonus Commodus, & D. Novius Priscus.	78
Vespasianus Augustus IX. & Titus Cæsar VII.	79
Titus Augustus VIII. & Domitianus Cæsar VII.	80
Sex. Annius Silvanus, & T. Verus Pollio.	81
Domitianus Aug. VIII. & T. Flavius Sabinus.	82
Domitianus Aug. IX. & Q. Petilius Rufus II.	83
Domitianus Aug. X. & Appius Sabinus	84
Domitianus Aug. XI. & T. Aurelius Fulvus	85
Domitianus Aug. XII. & Ser. Cornelius Dolabella.	86
Domitianus Aug. XIII. & A. Volusius Saturninus.	87
Domitianus Aug. XIV. & L. Minucius Rufus.	88
T. Aurelius Fulvus II. & A. Sempronius Atratinus.	89
Domitianus Aug. XV. & M. Cocceius Nerva II.	90
M. Ulpus Trajanus, & M. Acilius Glabrio.	91
Domitianus Aug. XVI. & Q. Volusius Saturninus.	92
Pompejus Collega, & Cornelius Priscus.	93
L. Nonnius Asprenas, & M. Aretinus Clemens.	94
Domitianus Aug. XVII. & T. Flavius Clemens.	95
C. Fulvius Valens, & C. Antistius Vetus.	96
Nerva Aug. III. & L. Verginius Rufus III.	97
Nerva Aug. IV. & M. Ulpus Trajanus Cæsar II.	98

CONSULES ROMANI.

C. Sotius Senecio II. & Cornelius Palma.	99
Trajanus Aug. III. & M. Julius Frontinus.	100
Trajanus Aug. IV. & Sex. Articulcius Pætus.	101
C. Sotius Senecio III. & L. Licinius Sura.	102
Trajanus Aug. V. & L. Appius Maximus II.	103
L. Licinius Sura II. & Marcellus Tib. Julius Candidus II. & A. Julius Quadratus.	104
L. Cejonius Commodus Verus, & L. Tutius Cerealis.	105
C. Sotius Senecio IV. & L. Licinius Sura III.	106
App. Annius Trebonianus Gallus, & M. Attilius Metilius Bradua.	107
A. Cornelius Palma II. & C. Calvisius Tullus II.	108
Crispinus Priscianus, & Solenus Orfitus.	109
C. Calpurnius Piso, & M. Vettius Bolanus.	110
Trajanus Aug. VI. & T. Sextius Africanus.	111
L. Publius Celsus II. & C. Elodius Crispinus.	112
Q. Ninius Hælla, & P. Manilius Volpiscus.	113
L. Vipstanus Messala, & Vergilianus Pædo.	114
L. Aelius Lamia, & Aelianus veter.	115
Quinctius Niger & C. Vipstanus Apronianus.	116
Hadrianus Augustus II. & Fuscus Sabinator.	117
Hadrianus Aug. III. & Rusticus	118
L. Catilius Severus, & T. Aurelius Fulvus	119
M. Annus Verus II. & L. Augur	120
Acilius Aviola, & Corellius Pansa	121
Q. Arrius Pætinus, & Ventidius Apronianus.	122
M. Acilius Glabrio, & C. Bellicius Torquatus.	123
Cornelius Asiaticus II. & Vettius Aquilinus.	124
M. An-	125

CONSULES ROMANI.

M. Annius Verus III. & L. Varius Ambibulus.	126
Gallicanus, & Cælius Titianus	127
Torquatus Asprenas, & Annius Libo.	128
P. Juventius Celsus II. & Q. Julius Balbus.	129
Q. Fabius Catullinus, & M. Flavius Aper.	130
Ser. Octavius Lænas Pontianus, & M. Antonius Rufinus.	131
Sentius Augurinus, & Severianus	132
Hiberus & Sifenna	134
C. Julius Servianus III. & C. Vibius Varus.	134
Pontianus, & Atrilianus.	135
L. Cejonius Commodus, & Sex. Vultenus Civica Pompejanus.	136
L. Aelius Cæsar II. & P. Cælius Balbinus Vibullius.	137
Camerinus, & Magnus.	138
Antoninus Pius Aug. II. & Brutus Præfens.	139
Antoninus Pius Aug. III. & M. Aurelius Cæsar.	140
M. Peducaeus Syloga Priscinus, & T. Hænius Severus.	141
Cuspius Rufinus, & L. Statius Quadratus.	142
C. Bellicius Torquatus, & Tib. Claudius Atticus Herodes.	143
Lollianus Avitus, & Claudius Maximus.	144
Antoninus Pius Aug. IV. & M. Aurelius Cæsar II.	145
Sex. Erucius Clarus II. & Cn. Claudius Severus.	146
Largus, & Messalinus.	147
C. Bellicius Torquatus II. & Julianus	148
Ser. Scipio Orfitus, & Q. Nonius Priscus.	149
Gallicanus, & Vetus.	150
Quintilius Condianus, & Quintil. Maximus.	151
Sex. Acilius Glabrio & C. Valerius Omollus Verianus.	152
C. Bruttius Præfens, & A. Junius Rufinus.	153
L. Aurelius Commodus, & Titus	

CONSULES ROMANI.

Sextius Lateranus.	154
C. Julius Severus, & M. Rufinus Sabinianus.	155
M. Cejonus Silvanus, & C. Serius Augerinus.	156
Barbarus, & Regulus.	157
Tertullus, & Claudius Sacerdos	158
Plautinus Quintillus, & Statius Priscus.	159
T. Vibius Barus, & Annius Bradua	160
M. Aelius Aurelius Verus Cæsar III. & L. Aelius Commodus II.	161
L. Junius Rusticus, & C. Vettius Aquilinus.	162
L. Papirius Aelianus, & Junius Pastor	163
M. Nonius Macrinus, & Celsus	164
L. Arrius Pudens, & M. Gavius Orfitus.	165
Servilius Pudens, & L. Fufidius Pollio.	166
L. Aurelius Verus Aug. III. & Quadratus.	167
L. Vettius Paulus, & T. Junius Montanus.	168
Q. Sosius Priscus, & P. Cælius Apollinaris.	169
M. Cornelius Cethegus, & C. Erucius Clarus.	170
L. Septimius Severus II. & L. Alfidius Herennianus.	171
Maximus, & Orfitus.	172
M. Aurelius Severus II. & T. Claudius Pompejanus.	173
Gallus, & Flaccus.	174
Piso, & Julianus.	175
T. Vitrastius Pollio II. & M. Flavius Aper II.	176
L. Aurelius Commodus Aug. & Quintillus.	177
Julianus Rufus, & Gavius Orfitus	178
L. Aurelius Commodus Aug. II. & T. Annius Aurelius Verus II.	179
L. Fulvius Bruttius Præfens II. & Sex. Quintilius Condianus.	180
L. Aurelius Commodus Aug. III. & Antistius Burrhus II.	181
Petronius Mamertinus, & Trabellius Rufus	182
L. Au-	

CONSULES ROMANI.

L. Aurelius Commodus Aug. IV. & Victorinus II.	183
M. Eggius Marullus, & Cn. Papir. Ælianus.	184
Triarius Maternus, & M. Attilius Metellus Brada.	185
Commodus August. V. & M. Acilius Glabrio II.	186
Crispinus, & Ælianus.	187
C. Allius Fuscianus II. & Dullius Silanus II.	188
Servilius Silanus, & Dullius Silanus	189
L. Aurelius Commodus Aug. VI. & Petronius Septimianus.	190
Cassius Apronianus, & Valerius Brada Mauricus.	191
L. Aurelius Commodus Aug. VII. & P. Helvius Pertinax II.	192
Q. Sotius Falco, & Julius Erutius Clarus.	193
L. Septimius Severus Aug. II. & Clodius Septimius Albinus Cæsar II.	194
Scapula Tertullus, & Tinejus Clemens.	195
Cn. Domitius Dexter II. & L. Valerius Messala.	196
Claudius Lateranus, & Tit. Rufinus.	197
Tib. Saturninus, & C. Gallus.	198
P. Cornelius Anullinus II. & M. Aufidius Fronto.	199
Tib. Claudius Severus III. & C. Aufidius Victorinus.	200
L. Annius Fabianus, & M. Nonius Mucianus.	201
L. Septimius Severus Aug. III. & Aurelius Antoninus Caracalla Aug.	202
L. Fulvius Plautianus, & P. Septimius Geta.	203
Fabius Cilo, & Annus Libo.	204
M. Aurelius Antoninus Caracalla Aug. II. & P. Septimius Geta Cæsar.	205
Nummius Albinus, & Fulvius Æmilianus.	206
Aper & Maximus.	207
M. Aurelius Antoninus Caracalla Aug. III. & P. Septimius Geta Cæsar II.	208
Claudius Pompejanus, & Avitus.	209
M. Acilius Fauftinus, & Triarius Rufinus.	210

Græf. Hist. Tom. IX.

CONSULES ROMANI.

Lollianus Gentianus, & Pomponius Bassus.	211
Julius Asper, & Julius Asper.	212
Antoninus Caracalla Aug. IV. & D. Cælius Balbinus II.	213
Silius Messala & Sabinus.	214
Æmilius Lætus II. & Anicius Cerealis.	215
C. Atius Sabinus II. & Cornelius Anullinus.	216
C. Bruttius Præfens, & T. Messius Extricatus II.	217
M. Opelius Macrinus Aug. II., & Adventus II.	218
M. Aurelius Antoninus Elagabalus Aug. II. & Licinius Sacerdos II.	219
M. Aurelius Antoninus Elagabalus Aug. III. & Eurychianus Comazon II.	220
Gratus Sabinianus, & Claudius Seleucus.	221
M. Aurelius Antoninus Elagabalus IV. & M. Aurelius Severus Alex. Cæsar.	222
L. Marius Maximus II. & L. Roscius Ælianus.	223
Julianus II. & Crispinus.	224
Fuscus II. & Dexter.	225
Alexander Aug. II. & C. Quintilius Marcellus.	226
M. Nummius Albinus, & Maximus.	227
Manilius Modestus, & Sergius Calpurnius Probus.	228
Alexander Aug. III. & Cassius Dio II.	229
L. Virius Agricola, & Sex Catus Clementinus.	230
Pompejanus, & Pelignianus.	231
Lupus & Maximus.	232
Maximus, & Paternus.	233
Maximus II. & C. Cælius Urbanus	234
Severus, & Quinctianus.	235
C. Julius Verus Maximinus Aug. & Julius Africanus.	236
L. Ovinus Cornelianus, & P. Titius Perpetuus.	237
An. Pius & Pontianus Proculus.	238
M. Ant. Gordianus, Aug. & M. Acilius Aviola.	239
Sabinus II. & Venustus.	240
M. Ant. Gordianus II. & Pompejanus.	241

A a

C. Vet-

CONSULES ROMANI.

C. Vettius Atticus, & C. Asinius Prætextatus.	242
Arrianus, & Pappus.	443
Peregrinus, & Fulvius Æmilianus	244
M. Julius Philippus August. & Fabius Titianus.	245
Bruttius Præfens, & Nummius Albinus.	246
M. Julius Philippus Aug. II. & M. Julius Philippus Cæsar.	247
M. Julius Philippus August. III. & M. Julius Philippus Aug. II.	248
Fulvius Æmilianus II. & Vectius Aquilinus.	249
C. Messius Quintus Trajanus Decius Aug. II. & Annius Gratus.	250
C. Trajanus Decius August. III. & Q. Herennius Etruscus Decius Cæsar.	251
G. Vibius Trebonianus Gallus Aug. II. & C. Vibius Volusianus Cæsar.	252
C. Vibius Volusianus Aug. II. & M. Valerius Maximus.	253
P. Iricinius Valerianus Aug. II. & P. Licinius Gallienus Aug.	254
P. Licinius Valerianus Aug. III. & P. Licinius Gallienus Aug. II.	255
Valerius Maximus, & M. Acilius Glabrio.	256
P. Licinius Valerianus Aug. IV. & P. Licinius Gallienus Aug. III.	257
M. Aurelius Memmius Tuscus, & Pomponius Bassus,	258
Fulvius Æmilianus, & Pomponius Bassus II.	259
Cornelius Sæcularis II. & Julius Donatus.	260
Gallienus Aug. IV. & Petronius Volusianus.	261
P. Licinius Gallienus Aug. V. & Faustinus.	262
M. Nummius Albinus II. & Maximus Dexter.	263
Gallienus August. VI. & Saturninus	264
P. Licinius Valerianus II. & Lucillus Macer Rufinianus.	265
Gallienus August. VIII. & Sabinillus	266
Paternus, & Arcefilaus.	267

CONSULES ROMANI.

Paternus II. & Marianus.	268
M. Aurelius Claudius Aug. II. & Paternus.	269
Flavius Antiochianus, & Furius Orfitus.	270
L. Domitius Aurelianus August. II. & M. Cejonius Virius Bassus.	271
Quietus, & Voldumianus.	272
M. Claudius Tacitus, & Placidianus.	273
Aurelianus Aug. III. & C. Julius Capitolinus.	274
L. Domitius Aurelianus Aug. IV. & T. Avonius Marcellinus.	275
M. Claudius Tacitus Aug. II. & Fulvius Æmilianus.	276
M. Aurelius Probus August. & M. Aurelius Paulinus.	277
Probus Aug. II. & Furius Lupus.	278
M. Aurelius Probus August. III. & Ovinus Paternus.	279
Messala, & Gratus.	280
M. Aurelius Probus Aug. IV. & C. Junius Tiberianus.	281
M. Aurelius Probus August. V. & Pomponius Victorinus.	282
M. Aurelius Cæsar August. II. & M. Aurelius Carinus Cæsar.	283
M. Aurelius Carinus Aug. II. & M. Aurelius Numerianus Aug.	284
C. Valerius Diocletianus Aug. II. & Aristobulus.	285
M. Junius Maximus II. & Vettius Aquilinus.	286
C. Valerius Diocletianus Aug. III. & M. Aurelius Valerius Maximianus Herculeus Aug.	287
M. Aurelius Valerius Maximianus Herculeus Aug. II. & Pomponius Januarius.	288
Bassus II. & Quinctianus.	289
Diocletianus Aug. IV. & Maximianus Herculeus Aug. III.	290
Junius Tiberianus II. & Cassius Dio	291
Annibalianus, & Asclepiodotus.	292
Diocletianus Aug. V. & Maximianus Herculeus, Aug. IV.	293
Fl. Valerius Constantius Cæsar, & Galerius Valerius Maximianus Cæsar.	294
Num-	

CONSULES ROMANI.

Nummius Tuscus, & Annius Annulinus. 295
 Diocletianus Aug. VI. & Constantius Cæsar II. 296
 Maximianus Herculius Aug. V. & Galerius Maximianus Cæsar II. 297
 Anicius Faustus I. & Severus Galus. 298
 Diocletianus Aug. VII. & Maximianus Herculius Aug. VI. 299
 Constantius Cæsar III. & Galerius Maximianus Cæsar III. 300
 Titianus II. & Nepotianus. 301
 Constantius Cæsar IV. & Maximianus Herculius Cæsar IV. 302
 Diocletianus Aug. VIII. & Maximianus Herculius Aug. VII. 303
 Diocletianus Aug. IX. & Maximianus Herculius Aug. VIII. 304
 Constantius Cæsar V. & Galerius Maximianus Cæsar V. 305
 Galerius Maximianus Aug. VI. & Constantius Aug. VI. 306
Ab anno Christi trecentesimo sexto usque ad annum trecentessimu duodecimum, Fastorum Consularium dispositio obscura est eo quod, ob Imperatorum discordiam, alii in Italia, alii in reliquo Orbe Romano Consules agnoscerentur. Quo factum est, ut recentes Fastorum Consularium Conditores non semel in his per hæc tempora cæcuterint: Doctissimus attamen Antonius Pagius in sua Critica Baronii cuilibet anno Consules suos hoc pacto reddi posse probabilius existimat. In Italia, ubi Maxentius imperabat, anno CCCV. Consules processerunt Maximianus Herculius IX. & Maximinus Cæsar, sed postquam Maxentius deprehendisset, Maximianum Herculium infidias ei parare, illum mense Augusto ejusdem anni trecentesimo septimi Consulatu abdicavit, jussitque Acta Publica hac formula notari: Post sextum Consulatum; idest, post sextum Consulatum Constantii & Galerii Maximiani, anno precedenti, seu trecentesimo sexto gestum. In Reliquo Orbe Romano, qui Galerium Maximianum tanquam seniore Augustum venerabatur, Consules fuerunt anno CCCVII. Maximianus Herculius IX. & Constan-

CONSULES ROMANI.

tinus. In Italia anno CCCVIII. Consules fuerunt M. Aurel. Maxentius Aug. & M. Aurelius Romulus, ejus filius. Sed eodem anno CCCVIII. in reliquo Orbe Romano Consules processerunt, Maximianus Herculius X. & Galerius Maximianus VII. In Italia anno CCCIX. Consules fuerunt Maxentius Aug. II. & Romulus Cæsar II. Sed in reliquo Orbe Romano Acta publica anni trecentessimononihac formula notata sunt: Post Consulatum X. & VII. idest post Consulatum decimum Maximiani Herculii, & septimum Consulatum Galerii Maximiani, anno precedenti, seu CCCVIII. gestum. Hincque facile colligitur, anno CCCIX. nullos extra Italiam, seu in reliquo Orbe Romano, ob Imperatorum discordiam, creatos fuisse Consules. In Italia anno trecentesimo decimo Maxentius Aug. III. Consulatum solus gessit. Sed in reliquo Orbe Romano annus trecentessimus decimus hac formula notatus fuit: Anno II. post Consulatum decimum, & septimum, idest, post Consulatum decimum Maximiani Herculii, & septimum Consulatum Galerii Maximiani, anno CCCVIII. gestum. Ex quo etiam colligitur, nullos extra Italiam, seu in reliquo Orbe Romano electos fuisse Consules anno trecentesimo decimo. In Italia anno trecentesimo undecimo Consules processerunt Rufinus Volusianus, & Eusebius; extra vero Italiam, seu in reliquo Orbe Romano solus Galerius Maximianus Aug. Fastis nomen dedit, & octavum inivit Consulatum anno trecentesimo undecimo. Denique anno trecentesimo duodecimo solus Maxentius Aug. in Italia Consul processit, seu IV. Consulatum suscepit. Sed extra Italiam, seu in reliquo Orbe Romano annum trecentessimu duodecimum aperuere Consules Constantinus II. & Licinius II. Hoc pacto in tanta Fastorum Consularium obscuritate, que ex discordia Imperatorum ab anno CCCVII. usque ad annum CCCXII. oborta est, doctissimus Antonius Pagius ex Fastis Idacii, ex Fragmento Consulari, a Bucherio edito, e Fastis Græcis tam Theonis, quam Heracii, a Dodwel-

CONSULES ROMANI.

lo in *Appendice ad Dissertationes Cyprianas subiectis Fastis Casareis, ac denique ex Auctore Anonymo de præfectis Urbis a Cypriano primum & Onuphrio, tum a Bucherio publica luce donato, cuilibet anno suos reddit Consules, ut videre est in Critica contra Baronium, quam edidit Clarissimus ille Scriptor Antonius Pagius ab anno cccvii. usque ad annum cccxii. per quam annorum seriem valde obscura est Fastorum Consularium, dispositio, eo quod, ut mox diximus, ob Imperatorum discordiam, alii in Italia, alii extra Italiam, seu in reliquo Orbe Romano, Consules agnoscerentur.*

Constantinus Aug. III. & Licinius Aug. III. Consules fuerunt anno 313

Rufinus Volusianus II. & Annianus 314

Constantinus Aug. IV. & Licinius Aug. IV. 315

Fl. Cejonius Sabinus, & Rufinus 316

Ovinus Gallicanus, & Septimius Bassus. 317

Licinius Aug. V. & Crispus Cæsar, 318.

Constantinus Aug. V. & Licinius Cæsar. 319

Constantinus Aug. VI. & Constantinus Cæsar. 320

Crispus Cæsar II. & Constantinus Cæsar II. 321

Petronius Probianus, & Anicius Julianus. 322

Severus & Rufinus. 323

Crispus Cæsar III. & Constantinus Cæsar III. 324

Anicius Paulinus, & Anicius Julianus. 325

Constantinus Aug. VII. & Constantinus Cæsar. 326

Flavius Valerius Constantinus, & Maximus. 327

Januarius & Justus. 328

Constantinus Aug. VIII. & Constantinus Cæsar IV. 329

Gallicanus & Symmachus. 330

Bassus, & Ablavius. 331

Pacatianus, & Hilarianus. 332

CONSULES ROMANI.

Fl. Valerius Julius Delmatius, & M. Aurelius Zenophilus. 333

L. Acontius Optratus, & Anicius Paulinus Junior. 334

Julius Constantius, & Cejonius Rufius Albinus. 335

Nepotianus, & Facundus. 336

Tib. Fabius Titianus & Felicianus 337

Ursus & Polemius. 338

Constantius Aug. II. & Constant Aug. 339

Acindynus, & Proculus. 340

Marcellinus, & Probinus. 341

Constantius Aug. III. & Constant Aug. II. 342

M. Macius Memmius Furius Placidus, & Fl. Pisidius Romulus. 343

Leontius, & Salustius. 344

Amantius & Albinus. 345

Constantius Aug. IV. & Constant Aug. III. 346

Eusebius, & Rufinus. 347

Fl. Philippus & Fl. Salia. 348

Ulpianus Limenius, & Aco Fabius Cæstius. 349

Sergius, & Nigrinianus. 450

Anno 351. nulli in Imperio Romano creati sunt Consules, sed usurpata est hæc formula: Post Consulatum Sergii, & Nigriniani. In Gallis attamen, Italia, Africa, & aliis Provinciis, quæ Magnentio Tyranno parebant, Magnentius, & Gaisio Consules processerunt anno 351

Anno 352. Decentius, & Paulus in regionibus, quæ Magnentio Tyranno subdite erant, Consules fuerunt, sed in reliquo Orbe Romano Constantius Aug. V. & Constantius Gallus Cæsar Consules agniti sunt anno 352

Constantius Aug. VI. & Constantius Gallus Cæsar II. 353

Constantius Aug. VII. & Constantius Gallus Cæsar III. 354

Arbetio & Lollianus. 355

Constantius Aug. VIII. & Julianus Cæsar. 356

Constantius August. IX. & Julianus Cæsar II. 357

Neratius Cerealis, & Dacianus. 358

Fla-

CONSULES ROMANI.

Flavius Eusebius & Hypatius.	359
Constantius Aug. X. & Julianus Cæsar III.	360
Taurus, & Florentius.	361
Mamertinus, & Nevitta.	362
Julianus Aug. IV. & Salustius.	363
Jovianus Aug. & Varronianus nobilissimus puer.	364
Valentinianus Aug. & Valens Aug.	365
Gratianus Nobilissimus puer, & Dagalaiphus.	366
Lupicinus & Jovinus.	367
Valentinianus Aug. II. & Valens Aug. II.	368
Valentinianus nobilissimus puer, & Victor.	369
Valentinianus Aug. III. & Valens Aug. III.	370
Gratianus Aug. II. & Sextus Petronius Probus.	371
Modestus, & Arintheus.	372
Valentinianus August. IV. & Valens August. IV.	373
Gratianus Aug. III. & Equitius.	374
<i>Anno 375. nulli Consules in Imperio Romano propter Bellorum tumultus creati sunt, sed hic annus 375. hac formula notatur: Post Consulatum Gratiani Aug. III. & Equitii.</i>	
Valens Aug. V. & Valentinianus Junior Aug.	376
Gratianus Aug. IV. & Merobaudes.	377
Valens Aug. VI. & Valentinianus Junior August. II.	378
Ausonius & Q. Clodius Hermogenianus Olybrius.	379
Gratianus Aug. V. & Theodosius Aug.	380
Flavius Eucherius, & Flavius Syagrius.	381
Antonius & Syagrius.	382
Merobaudes II. & Saturninus.	383
Clearchus, & Richomeres.	384
Flavius Arcadius Aug. & Bauto	385
Honorius nobilissimus puer & Eudodius.	386
Valentinianus Aug. III. & Eutropius.	387
Theodosius Aug. II. & Cynegius.	388
<i>Græf. Hist. Tom IX.</i>	

CONSULES ROMANI.

Fl. Timasius, & Flavius Promotus.	389
Valentinianus Aug. IV. & Neoterius.	390
Tatianus, & Q. Aurelius Symmachus.	391
Arcadius Aug. II. & Rufinus.	392
Theodosius Aug. III. & Abundantius.	393
Arcadius Aug. III. & Honorius August. II.	394
Olybrius, & Probinus.	395
Arcadius August. IV. & Honorius August. III.	396
Cæsarius, & Atticus.	397
Honorius Aug. IV. & Eutychianus.	398
Fl. Mallius Theodorus, & Eutropius.	399
Flavius Stilico, & Aurelianus.	400
Vincentius & Fravita.	401
Arcadius Aug. V. & Honorius August. V.	402
Theodosius Junior Aug. & Fl. Rumoridus.	403
Honorius Aug. VI. & Arisænetus.	404
Fl. Stilico II. & Anthemius.	405
Arcadius Aug. VI. & Anicius Probinus.	406
Honorius Aug. VII. & Theodosius Jun. Aug. II.	407
Anicius Bassus, & Fl. Philippus.	408
Honorius Aug. VIII. & Theodosius August. III.	409
F. Varanes, & Tertullus.	410
Theodosius Aug. IV. absque Collega.	411
Honorius August. IX. & Theodosius Aug. V.	412
Lucius, & Hæraclianus.	413
Fl. Constantius, & Constans.	414
Honorius Aug. X. & Theodosius August. VI.	415
Theodosius Aug. VII. & Junius quartus Palladius.	416
Honorius Aug. XI. & Fl. Constantius II.	417
Honorius Aug. XII. & Theodosius Aug. VIII.	418
Monaxius & Plinta.	419
Theodosius Aug. IX. & Fl. Constantius III.	420
A a 3 Agri-	

CONSULES ROMANI.

Agricola, & Eustathius.	421
Honorius August. XIII. & Theodosius Aug. X.	422
Asclepiodorus, & Marinianus.	423
Castinus, & Victor.	424
Theodosius Aug. XI. & Valentinianus Cæsar II.	425
Theodosius Aug. XII. & Valentinianus August. II.	426
Hierius, & Ardaburius.	427
Felix & Taurus.	428
Florentius & Dionysius.	429
Theodosius Aug. XIII. & Valentinianus August. III.	430
Anicius Bassus & Flavius Antiochus,	431.
Fl. Aetius, & Valerius.	432
Theodosius Aug. XIV. & Fl. Anicius Petronius Maximus.	433
Areobindus, & Alpar.	434
Theodosius Aug. XV. & Valentinianus Aug. IV.	435
Flavius Anthemius Isidorus, & Senator.	436
Fl. Aetius II. & Sigisvultus.	437
Theodosius Aug. XVI. & Anicius Acilius Glabrio Faustus.	438
Theodosius Aug. XVII. & Festus.	439
Valentinianus Aug. V. & Anatolius.	440.
Cyrus absque Collega.	441
Eudoxius, & Dioscorus.	442
Fl. Anicius Petronius Maximus II. & Paterius.	443
Theodosius Aug. XVIII. & Cæcina Decius Albinus.	444
Valentinianus Aug. VI. & Nomus	445
Fl. Aetius III. & V. Aurelius Symmachus.	446
Alypius, & Ardaburius.	447
Flavius Zeno, & Rufius Prætextatus Postumianus.	448
Flavius Asturius, & Flavius Progenes.	449
Valentinianus Aug. VII. & Gennadius Avienus.	450
Marchianus Aug. & Flavius Adelphius.	451
Sporatius, & Flavius Herculanus.	452
Vincomalus, & Opilio.	453

CONSULES ROMANI.

Studius, & Aetius.	454
Valentinianus Aug. VIII. & Anthemius.	455
Varannes, & Joannes in Oriente,	
Avitus Imp. in Occidente.	456
Constantius & Rufus.	457
Leo Aug. & Julius Majorianus Aug.	458
Patricius & Fl. Ricimer.	459
Magnus, & Apollonius.	460
Severinus & Dagalaiphus.	461
Leo Aug. II. & Vibius Severus Aug.	462
Flavius Cæcina Basilus & Vivianus.	463
Rusticus, & Flavius Anicius Olybrius,	464
Fl. Basiliscus & Hermenericus.	465
Leo Aug. I I. & Tatianus.	466
Pulcher & Joannes.	467
Anthemius Aug. sine Collega.	468
Zeno, & Marcianus.	469
Severus, & Jordanus.	470
Leo Aug. IV. & Probianus.	471
Marcianus & Festus.	472
Leo Aug. V. sine Collega.	473
Leo Junior Aug sine Collega.	474
Zeno Aug. II. sine Collega.	475
Basiliscus II. & Armatas.	476
<i>Anno 477. nullus Consul fuit, sed hic annus ista formula notatus est: Post Consulatum Basilisci II. & Armati.</i>	
Illus absque Collega.	478
Zeno Aug. III. sine Collega.	479
Basilis Junior sine Collega.	480
Placidus sine Collega.	481
Trocondus & Severinus Junior.	482
Faustus sine Collega.	483
Theodoricus & Venantius.	484
Q. Aurelius Memmianus Symmachus Junior.	485
Longinus, & Decius.	486
Boetius absque Collega.	487
Dinamius & Ffidius.	488
Eusebius & Probinus.	489
Longinus II. & Flavius Faustus Junior.	490
Olybrius Junior absque Collega.	491
Anastasius Aug. & Rufus.	492
Eusebius II. & Albinus Junior.	493

Tur-

CONSULES ROMANI.

Turcius Rufinus Apronianus Asterius,
& Præsidius. 494
Fl. Viator sine Collega. 495
Paulus sine Collega. 496
Anastasius Aug. II. absque Collega. 497
Joannes Scythia & Paulinus Decius. 498
Joannes Gibbus absque Collega. 499
Fl. Hypatius, & Patricius. 500
Ruffius Magnus Faustus Avienus, &
Fl. Pompejus. 501
Fl. Avienus Junior, & Probus. 502
Dexicrates, & Volusianus. 503
Cethegus absque Collega. 504
Sabianus, & Theodorus. 505
Arcobindus Junior, & Messala. 506
Anastasius August. III. & Venantius. 507
Celer & Venantius Junior. 508
Basilus importunus absque Collega. 509
Anicius Manlius Severinus Boetius
absque Collega. 510
Secundinus & Felix. 511
Paulus, & Muschianus. 512
Probus, & Clementinus. 513
Senator absque Collega. 514
Anthemius, & Florentius. 515
Petrus absque Collega. 516
Fl. Anastasius, & Agapitus. 517
Magnus absque Collega. 518
Justinus Aug. & Eutharicus. 519
Vitalianus, & Rusticus. 520
Justinianus, & Valerius. 521
Symmachus, & Boetius. 522
Flavius Anicius Maximus absque Col-
lega. 523
Justinus Aug. II. & Opilio. 524
Flavius Philoxenus, & Probus Ju-
nior. 525
Olybrius absque Collega. 526
Mavortius absque Collega. 527
Justinianus Aug. II. absque Collega. 528
Decius Junior absque Collega. 529
Lampadius, & Orestes. 530
*Annis 531. & 532. nulli Consules fue-
runt, sed annus 531. hac formula nota-
tus est: Post Consulatum Lampadii, &*

CONSULES ROMANI.

Orestis. *Annus vero 532. ista formula no-
tatus est: Iterum post Consulatum Lam-
padii & Orestis.*
Justinianus Aug. III. absque Collega. 533
Justinianus Aug. IV. & Fl. Decius
Theodorus Paulinus Junior ultimus Con-
sulatum Occidentis. 534
Fl. Belisarius absque Collega. 535
*Anno quingentesimo trigesimo sexto nulli
Consules creati sunt, sed in Oriente hac
formula fuit usurpata: Post Consulatum
Fl. Belisarii; in Occidente vero ista: Post
Consulatum Paulini II. idest, anno secun-
do post Consulatum Paulini. Similiter
anno 537. nulli Consules creati sunt, sed
in Oriente hac formula usurpata est: Post
Consulatum Belisarii II. idest: Anno se-
cundo post Consulatum Belisarii, in Oc-
cidente vero Acta publica ista formula anno
537. subscripta sunt: Post Consulatum
Paulini III. idest, Anno tertio post Con-
sulatum Paulini.*
Fl. Joannes absque Collega. 538
Appio absque Collega. 539
Justinus Junior absque Collega. 540
Basilus Junior ultimus privatorum,
qui Consulatum in Oriente gessit. 541
*Sequentes anni usque ad annum 566.
non signantur nominibus Consulatum, cum
nulli id ætatis fuerint creati, sed hac for-
mula notantur: Post Consulatum Basilii
Junioris. Ex. Gr. annus 542. hac formula
designatur: Post Consulatum Basilii Junio-
ris I. idest.*
Anno primo post Consulatum Basilii
Junioris.
*Anno 543. hac formula fuit usurpata:
Post Consulatum Basilii Junioris II. idest
Anno secundo post Consulatum Basilii Ju-
nioris, & sic de ceteris annis usque ad an-
num quingentesimum sexagesimum sextum
qui hac formula notatur: Post Consula-
tum Basilii Junioris XXV. idest, Anno
vigesimoquinto post Consulatum Basilii
Junioris. Eadem formula designandi an-
nos per Consulatum Basilii Junioris ad-
huc in usu erat anno quingentesimo octo-
gesimo septimo, ut observant Card. Baro-
nius ad hunc annum, idque probat ex San-*

CONSULES ROMANI.

Ætæ Cæsariæ Epitaphio, quod fuit Arelate repertum, & a Francisco Claretto, Arelatensis Ecclesiæ Archidiacono, ad ipsum transmissum. Sic autem habet huius Epitaphio subiecta Inscriptio: Obiit bonæ memoriæ Cæsaria Medium noctis Die Dominico in lucefcente VI. Idus Decembris, quadragesies & sexies post consulatum Basilii Junioris V. C. Consulis (hoc est, anno post consulatum Basilii Junioris quadragesimo sexto, qui incidit in annum Christi quingentesimum octogesimum septimum) anno duodecimo Regni Domini Childeberti, Galliarum Regis, Indictione quinta.

Habes nunc seriem, seu continuam successionem Romanorum Consulum ab anno primo Æræ Christianæ, seu Natalis Vulgaris Christi usque ad annum quingentesimum quadragesimum primum, quo *Basilii Junior* ultimus privatorum consulatum in Oriente gessit. In hac autem Consulum Romanorum ordinanda successione secutus sum, præ ceteris aliis, doctissimum Cardinalem Norisium, & Clarissimum *Antonium Pagium*, quorum Prior in *Epistola Consulari* & in *Cenotaphiis Pisani*; alter vero in sua *Dissertatione Hypatica* seu *De Consulibus Cæsareis*, & in sua contra Card. *Baronium* Critica Historico-Chronologica, Fastos consulares, haud parum antehac luxatos, ac tenebris circumfusus, digesserunt, illustrarunt, atque in præclaro ordine collocarunt. Quod si scire aveas rationes, seu causas, propter quas olim Cæsares, seu Imperatores Romani, consulatum ordinarium identidem suscipiebant, consulere poteris jam laudatum *Antonium Pagium*, qui in secunda Parte suæ *Dissertationis Hypaticæ* sex a se ingeniose excogitatas profert, lateque explicat causas, quæ olim permoverunt Imperatores Romanos, ut consulatum ordinarium inirent. Harum sex causarum, quas, ad Fastos consulares recte ordinandos, post incredibile studium adinvenit doctissimus *Pagius*, quasque ut certas Regulas ad Cæsareos consulatus digno-

scendos constituit, hæc prima est: *Imperii auspicium*. Solebant quippe Principes, seu Cæsares, post susceptum imperium, Kalendis Januarii consulatum ordinarium inire. Altera causa, seu Regula Cæsareorum consulatum, est *Quinquennialium, Decennialium & id genus Festorum celebratio*. Tertia causa seu Regula Cæsareorum consulatum erat *Cæsarium & Augustorum in eadem dignitate Collegium*, seu quando Imperatores aliquem sibi Collegam, seu imperii consortem adsecebant, ac Cæsarem declarabant; tunc enim Ordinarium consulatum simul cum Collega imperii suscipiebant. Quarta causa, seu Regula Cæsareorum consulatum erat *Expediit militari*, quam antequam aggrederentur Imperatores, Ordinarium consulatum inibant. Quinta causa, seu Regula Cæsareorum consulatum erat *triumphorum Apparatus*, seu quando Imperatores, & Cæsares ex aliqua Expeditione militari victores redibant, vel viatorias reportabant; tunc quippe eo anno Consulatum Fastis inscribebantur, seu consulatum Ordinarium suscipiebant. Postrema causa, seu Regula Cæsareorum Consulatum erat *celebratio Ludorum secularium, vel aliarum Actionum, quæ majori pompa & solemnitate fieri solebant*. Ad has sex causas, seu Regulas, omnes tum Augustorum, seu Imperatorum, tum Cæsarium Consulatus revocat clarissimus *Antonius Pagius*. Non quod velit doctissimus ille Scriptor, Augustos, seu Imperatores & Cæsares in annis, quibus mox assignatæ causæ contrigere, semper ordinarium consulatum suscepisse, sed quia non aliis de causis quam supra memoratis, juxta receptum in Imperio usum, Augusti, seu Imperatores, ac Cæsares ullum consulatum ordinarium inirent. Porro, sex illarum pro Cæsareis consulatibus Regularum adiumento varios imperii Romani usus, huc ulque reconditos, variæ Antiquitatis tam Ecclesiasticæ, quam Prophanæ arcana referavit *Antonius Pagius*. Annis siquidem Imperatorum, Quinquennialibus, Decennialibus, & id genus festis addictis, Coloniarum ex more institutæ; Provinciæ factæ; Thermae, Tempia, Urbesque aut conditæ, aut dedicatæ, aut novis nominibus insignitæ &

No-

Novæ consuetudines inductæ. Libri ab auctoribus publicati. Cæsares vel Collegæ Imperii renunciati: Persecutiones adversus Christianos motæ: Gentilium, seu Ethnicorum Religio promota: & postquam Imperatores Christiani Rempublicam Romanam rexerunt, Religioni Christianæ consultum: Ediçta adversus Paganos, Judæos, & hæreticos promulgata, Deorum Delubra soloæquata: celebres de fide Catholica Collationes habitæ: Sanctorum Reliquiæ translatae, dedicationes Ecclesiarum peractæ. Quæ omnia non solum fiebant annis Quinquennialibus, & Decennialibus Imperatorum, sed etiam aliis annis, in quibus, et alias causas supra assignatas, Imperatores Consules procedebant, ut Consulatus illi celebriores evaderent. Quapropter, dubium non est, quin opes illarum Regularum, quas pro Cæsareis Consulatibus suppeditavit doctissimus *Papius*, plura Historiæ tam Augustæ, quam Byzantinæ, & Ecclesiasticæ Loca, Chronologia, Geographia, & Numismatographia lucem haud modicam accipere possint. Sed de Consulibus Romanis satis hæcenus dictum sit.

OCTAVA TABULA

CHRONOLOGICA

In qua describitur Gallicæ Regum Series, seu successio, ab exordio Monarchiæ Francorum, usque ad Ludovicum XV. nunc Regnantem.

PRIUSquam Seriem Regum Francorum describam, tres necessario præmittendæ sunt Observationes, quæ tum e xordio Monarchiæ Francorum, de quo inter Scriptores Rerum Francicarum necdum convenit, tum etiam Successioni Francorum Regum multam lucem affundere possunt. In primis, observare debes circa exordium Monarchiæ Francorum concordare non esse Scriptores, qui Historiam seu Res gestas Francorum litteris consignarunt. Alii quippe volunt, *Clodoveum*, qui an. 481. salutatusest Francorum Rex, non solum fuisse primum Francorum Regem Christianum, sed etiam il-

lum in Francorum Regum serie ceu primum esse reponendum, ita ut Francorum Monarchia a *Clodoveo*, primo Francorum Rege, initium sumperit, ejusque origo alius repetenda non sit. Alii ex adverso Regum Francicarum Scriptores, ante *Clodoveum*, Francorum Regem, alios quatuor in serie Francorum Regum, constituunt, videlicet *Pharamundum*, *Clodionem*, *Meroveum*, & *Childericum*, quorum initium, finemque Regni sic disponunt. *Pharamundus*, filius *Marcomiri*, inquit illi Scriptores, cepit regnare in Francia anno Christi quadringentesimo decimo octavo, obiitque anno quadringentesimo vigesimo primo, regi sui nono. *Pharamundo* primo, ut ajunt illi Scriptores, Francorum Regi, successit ejus filius *Clodius*, qui in Francia regnare cepit anno quadringentesimo vigesimo septimo, & mortuus est anno quadringentesimo quadragesimo septimo, Regni sui vigesimo. *Clodionem* in Franciæ Regno excepit *Meroveus*, quem alii dicunt, fuisse juniorem *Clodionis* Regis filium, alii vero asserunt, illum *Clodionis*, Francorum Regis, esse duntaxat affinem. Ut ut sit, *Meroveus*, juxta illos Scriptores, regnare cepit in Francia anno quadringentesimo quadragesimo septimo, obiitque anno quadringentesimo quinquagesimo sexto, Regni sui decimo. *Meroveo* successit ejus filius *Childericus*, qui tamen libidini cum deditissimus esset, e Regno ejectus est, & in ejus locum Rex Francorum electus fuit *Comes Ægidius*, Magister militum, a Romana Republica in Francia missus. At *Vromodus*, fidelissimus exilis *Childericus*, Francorum Regis amicus, tanta tolerantia Francorum animos contrectavit, atque emollivit, ut tandem *Childericus* in Regnum Francorum an. quadringentesimo sexagesimo quarto restitutus fuerit, exilii sui anno 8. & Regni *Ægidii*, qui, dejecto *Childerico*, Rex Francorum electus fuerat, anno itidem octavo. *Childericus*, Francorum Rex, vitam cum morte commutavit anno quadringentesimo octogesimo primo, postquam, a morte patris sui *Merovei* regnasset annis viginti quatuor, reliquitque Regni Francorum hæredem & Successorem filium suum *Clodoveum*, quem subinde non primum

Franc-

Francorum Regem, sed tantummodo quintum in Serie Regum Francorum reponunt multi Annalium, seu Historiæ Francorum Scriptores. Hæ sunt duæ circa exordium Monarchiæ Francorum diversæ Scriptorum sententiæ, de quibus antequam quidquam pronunciem, velim præterea observare, Antiquam Franciam, teste doctissimo *Hadriano Valeſio*, in *Noſſitia*, quam edidit, *Galliarum*, in voce *Francia*, hunc olim habuisse situm, ut ab Oriente Thuringiam & Saxoniam haberet, ab Occidente Rhenum, & Oceanum Germanicum vel Septentrionalem, a meridie Alemanniam, & Sugviam, seu amnem Lonam. Hic est situs veteris Franciæ, quæ dicitur *Transſhenana*, eo quod trans Rhenum sita eſſet, de qua in Tabula Peutingeriana hæc leguntur: *Chauci, Ampſivari, Cheruſci, Chamavi, qui & Franci Bruſſeri*: quos inter & *Chamavos* majoribus litteris positum regionis nomen, *Francia*. Hæc est *Francia*, inquit doctissimus *Valeſius*, cujus *Eumenius* in Panegyricis suis, *Auſonius* in *Moffella*, *Ammianus* Tabula Peutingeriana, *Sulpicius Alexander* apud *Gregorium Turonensem*, *Hieronymus* in vita *Hilarionis*, *Clandianus*, alique meminerunt. Post hæc, addit idem *Valeſius*, *Proſperum* in *Chronico Imperiali*, dum ait, *Pharamundum, Clodionem & Meroveum regnaſſe in Francia*, de *Transſhenana*, seu veteri *Francia*, quæ trans Rhenum sita erat, locutum fuisse, non vero de *Ciſſhenana* *Francia*, seu de *Francia*, quæ est citra Rhenum, quæque *Gallia* dicitur; cum *Pharamundus* nihil terrarum in *Francia Ciſſhenana*, seu *Gallia*, habuerit; *Clodius* vero, & *Meroveus* pleraque trans Rhenum, seu in *Francia Transſhenana*, pauca vero cis Rhenum, sive in *Francia Ciſſhenana*, quæ *Gallia* appellatur, obtinuerint. Hæc cum apud *Hadrianum Valeſium* legiſſem, haud aggre mihi perſuaſi, *Pharamundum, Clodionem, Meroveum, & Childericum*, fuisse quidem Reges Francorum, qui incolebant veterem *Francia*, dictam *Transſhenanam*, quod trans Rhenum sita eſſet, sed non fuisse Reges Francorum, qui habitabant in *Francia Ciſſhenana*, id est, citra Rhenum posita, quæque *Gallia* dicitur, ac subinde

Monarchiam *Franciæ Ciſſhenanæ*, seu *Galliæ*, non eſſe alius repetendam, quam a *Clodoveo*, filio *Childerici*, veteris, seu *Transſhenanæ* *Franciæ* Regis. Scio quidem, veteris, seu *Transſhenanæ* *Franciæ* Reges *Clodionem, Meroveum, & Childericum*, sæpius irrupiſſe in *Francia Ciſſhenanam*, quæ *Gallia* dicitur, & in ea viarum plures obtinuiſſe terras. Inde tamen evinci non poteſt, illos *Ciſſhenanæ* *Franciæ*, seu *Galliæ* veros ac legitimos Reges fuiſſe, cum certum ſit, ejuſmodi veteris, seu *Transſhenanæ* *Franciæ* Reges a Romanis, qui tum temporis *Ciſſhenanæ* *Franciæ*, seu *Galliæ*, veri Domini ac legitimi poſſeſſores erant, debellatos ac expugnatos reliquiſſe terras, quas in *Francia Ciſſhenana*, seu *Gallia*, armis obtinuerant, atque inde maturantes fugam, in ſuam *Transſhenanam* *Francia* ſele aditum recipere coactos fuiſſe, ſicut conſtat exemplo *Clodionis* veteris, seu *Transſhenanæ* *Franciæ* Regis, qui in *Francia Ciſſhenanam*, seu *Galliam* irruptionem cum feciſſet, viſtus ac proſtratus fuit ab *Aetio*, Romani exercitus Duce, anno 428. Conſulibus *Felice & Tauro*, ſicut teſtitur *Cassiſidorus* in *Chronico* ad annum 428. quo Conſules fuerunt *Felix & Taurus*, ubi hæc habet: *Aetius, multis Francis caſis, quam occupaverant propinquam Rheno partem recipiſſe Galliarum*. *Proſper* etiam in *Chronico* ad eundem annum ſcribit: *Partes Galliarum propinqua Rheno, quam Franci poſſidendam occupaverant, Aetii Comitibus armis recepta*. Ex quibus liquet, *Clodionem, Meroveum, & Childericum, Veteris, seu Transſhenanæ* *Franciæ* Reges, sæpius in *Ciſſhenanam* *Francia*, seu *Galliam* excuſſus, seu irruptiones feciſſe, Urbemque obediſſe, & nonnullas invaſiſſe, videlicet *Attrebatum, Cameracum* &c. non tamen *Ciſſhenanæ* *Franciæ*, seu *Galliæ* Reges fuiſſe, cum a Romanis devicti, fuerint ex ea expulſi, & coacti eas deſerere terras, quas viarum ſubegerant. Ad hæc momenta accedit alium ſilentium Scriptorum coævorum, præſertim *Proſperi* in *Chronico*, *Idacii* in *Chronico*, *Sidonii Apollinaris*, *Gregorii Turonenſis*, qui nullibi dicunt, *Pharamundum, Clodionem, Meroveum, & Childericum* regna-

regnasse in Francia Cîsrhenana, seu Gallia, sed tantum dicunt, illos veteris Franciæ, seu Transrhenanæ Reges fuisse, qui identidem, ut meliores terras occuparent, trajecto Rheno, in Franciam Cîsrhenanam, seu Galliam, sese, Barbarorum more, effundebant, qui tamen a Romanis tum temporis legitimis Franciæ Cîsrhenanæ, seu Galliæ possessoribus represso eorum impetu, in eam Sedem, ante *Clodoveum*, Childerici filium, figere non potuerunt. His argumentis permotus, dum in Colloquiis nostris in Historiam Ecclesiasticam Regum Francorum seriem pertexui, *Clodoveum*, in serie Francorum Regum, qui in Francia Cîsrhenana, seu Gallia, regnarunt, primum reposui: *Pharamundi* vero, *Clodionis*, *Merovei*, & *Childerici*, patris *Clodovei*, nullam prorsus mentionem feci, quia illi in Francia Cîsrhenana, quæ Gallia vocitatur, nunquam regnarunt, sed tantum veteris Franciæ, seu Transrhenanæ, Regno potiti sunt. Hanc sententiam de Monarchiæ Franciæ Cîsrhenanæ, quæ Gallia dicitur, exordio, non a *Pharamundo*, *Clodione*, *Meroveo*, & *Childerico*, sed a *Clodoveo*, Regis *Childerici* filio, duntaxat repetendo, multis argumentis confirmatam nuper inveni in Præfatione Historica, quam disertus P. Daniel, Soc. Jesu, præfixit primo Tomo *Historiæ Francorum*, quam paucis abhinc annis Gallice adornavit. In ea quippe Præfatione primo ostendit ille Historicus, *Clodoveum* esse fundatorem Monarchiæ Franciæ Cîsrhenanæ, quæ Gallia appellatur, plenissimeque diluit omnes objectiones illorum, qui pertendunt, *Pharamundum*, *Clodionem*, *Meroveum*, & *Childericum* regnasse ante *Clodoveum* in Francia Cîsrhenana, seu in Gallia. Secundo evincit, abdicationem *Childerici* Francorum Regis, patris *Clodovei*, atque electionem Comitum *Ægidii*, Romani exercitus Ducis, in Francorum Regem, non adeo evidenter probari ab aliquibus Scriptoribus. Quæ in re huic moderni Franciæ Historiæ Scriptoris sententiæ, quæ mihi semper veterior, aut saltem longe probabilior visa est, lubentissime subscribo.

Postremo, observare debes, tres esse stirpes Regum Francorum. E prima stir-

pe oriundi Francorum Reges appellantur *Merovingi*, atque ad illam primam Francorum Regum stirpem pertinent non solum Rex *Clodoveus*, alique Francorum Reges usque ad annum septingentesimum quinquagesimum secundum, quo Rex *Childericus* hujus nomini III. ac postremus hujus primæ Regum Francorum Stirpis, Regno, ob ignaviam, privatus & in Monasterium detrusus est; sed etiam ad hanc primam Regum Francorum stirpem *Pharamundus*, *Clodio*, *Meroveus* (qui huic primæ Francorum Regum Stirpi nomen dedit) & *Childericus*, pater *Clodovei*, referri debent, cum hoc tamen discrimine, quod Rex *Clodoveus*, alique Francorum Reges usque ad *Childericum* III. qui e prima Regum Francorum, qui *Merovingi* dicuntur, stirpe ultimus fuit, regnaverint in Francia Cîsrhenana, seu in Gallia. *Pharamundus* veros *Clodio*, *Meroveus*, & *Childericus*, pater *Clodovei*, quamvis ad primam Regum Francorum, qui *Merovingi* nuncupantur, pertineant, nunquam tamen regnaverint in Francia Cîsrhenana, seu in Gallia, sed solum in Francia Transrhenana, quæ est vetus Francia trans Rhenum posita, sicut jam observavimus. Secundæ Regum Francorum Stirpi, seu Familiæ, initium quidem fecit *Pipinus*, Caroli Martelli filius, qui anno septingentesimo quinquagesimo secundo, post *Childerici* III. e priori Merovingiorum Regum stirpe ultimi, abdicationem Galliarum Rex salutus ac inauguratus est; huic tamen Secundæ Regum Francorum Stirpi nomen dedit, non *Pipinus*, sed ejus filius *Carolus Magnus*, Galliæ Rex, ac postea Imperator, a quo Reges Francorum secundæ Stirpis denominati appellatique sunt *Carolingi*. Hæc secunda Regum Francorum stirps, quæ *Carolingiana* dicitur, extincta est in *Ludovico* hujus nominis V. Galliarum Rege, *Lotharii* filio, qui obiit anno nongentesimo octuagesimo septimo, fuitque e *Caroli Magni* genere, seu e secunda Regum Francorum Stirpe, dicta *Carolingiana*, postremus. Tertia denique Francorum Regum Stirps, originem habuit ab *Hugone Capeto*, qui anno nongentesimo octuagesimo septimo, post mortem *Ludovici* V. Galliarum Regis, ad Regiam Fran-

Francorum dignitatem erectus est, ex
cujus stirpe oriundi Francorum Reges
Capitani appellantur, & ex his suum ge-
nus ducit *Ludovicus* XV. quem nunc in
Galliis regnantem utinam Deus Opti-
mus Maximus juxta omnium Gallorum
Vota, diu sospitem, & incolumem ser-
vet. His præmissis Observationibus, se-
riem Regum Francorum prætermittis *Pha-
ramundo*, *Clodione*, *Meroveo*, & *Childe-
rico*, auspabor a *Clodoveo*, qui *Childe-
rici* Regis filius fuit, ac primus Franco-
rum Rex, qui in Francia Cisterhana,
seu Gallia, regnavit.

Clodoveus, Monarchiæ Franciæ Fun-
dator, cepit regnare in Francia Cister-
hana, seu Gallia, anno quadringentesi-
mo octuagesimo primo. Bellum Ale-
mannicum anno quadringentesimo nona-
gesimo sexto, seu Regni sui decimoquin-
to, gessit, & postquam eodem anno de
Alemannis ad *Torbiacum*, seu in finibus
Agrippinensium, insignem Victoriæ
retulisset, baptizatus est a Sancto *Remi-
gio*, Episcopo Remensi, in ipso die Na-
tali Christi Domini. Regnavit *Clodoveus*
annos triginta, & obiit anno quingen-
tesimo undecimo.

Mortuo *Clodoveo*, quatuor superstites
ejus filii, nimirum *Theodericus*, *Chlodo-
merus*, *Childebertus*, & *Clotarius*, ipsius
Regnum sic partiti sunt. *Theodericus*
suam Sedem *Mettis* fixit, & præter
Provincias Transrhenanas, & Civita-
tes inter Rhenum & Mosam sitas, ob-
tinuit Remos, Catalaunum, Threcas,
& in Aquitania prima Urbes Arver-
norum, Ruthenorum, Cadurcorum, &
Albigensium, cum Ucetia in Gallia
Narbonensi. *Chlodomeus* suam apud
Aureliam Sedem posuit, habuitque Se-
nonas, Antisiodorum, Aureliam, Tu-
ronos, Cenomanum, Andegavum, &
Novempulaniam. *Childebertus* suam Se-
dem constituit Parisiis, habuitque in di-
tione sua Meldas, Parisios, Sylvane-
stum, Bellovacum, quidquid inde pa-
tet ad Oceanum, Provinciam Lugdu-
nensem secundam integram, Civitates
Redonum, Nannetum, Venetum, Bri-
tanniam, & aliquot Urbes Aquitanie.
Clotarius suam Sedem in Urbe Sueffio-
nensi tenuit; habuitque in suo dominio

Laudunum, Sueffionem, Veromanduos,
Ambianum, quidquid ultra Somanam est
inter Mosam & Oceanum, itemque par-
tem Aquitanie. Sic Regnum patris sui
Clodovei partiti sunt quatuor ejus filii:
At, Rex *Clodomerus* occisus est in
Bello Burgundico anno quingentesimo
vigesimo quarto. Rex *Theodericus*, e-
jus frater, obiit anno quingentesimo tri-
gesimo quarto, eique successit *Theodeber-
tus*, ejus filius, eodemque anno quingen-
tesimo trigesimo quarto *Childebertus*,
Clotarius, & *Theodebertus* Regnum Bur-
gundie occuparunt, & fugato *Audomaro*,
Burgundie Rege, illius Regnum inter
se diviserunt, sicque extinctum est Bur-
gundie Regnum. Mortuus est Rex *Theo-
debertus* anno quingentesimo quadrage-
simo septimo, eique successit *Theobaldus*,
qui septimo Regni sui anno, seu quin-
gentesimo quinquagesimo tertio absque
prole e vita migravit. Quo factum est
ut Rex *Clotarius* ejus regnum occupa-
verit.

Childebertus, unus e quatuor Regis
Clodovei filiis, qui post obitum patris sui
Sedem Regni sui Parisiis collocavit, post-
quam regnasset annos quadraginta se-
ptem completos, vel quadraginta octo
incompletos, vita functus est anno quin-
gentesimo quinquagesimo octavo, nul-
lamque moriens prolem masculam reli-
quit.

Clotarius, filius *Clodovei*, mortuo abs-
que prole mascula fratre suo *Childeberto*,
universum Francorum Regnum obtinuit:
Regnavit annos quinquaginta & unum
inchoatum, solus, post obitum fratris sui
Childeberti, per duos tantum annos, &
aliquot menses Francorum Monarchiam
rexit, obiitque anno quingentesimo se-
xagesimo primo.

Mortuo *Clotario*, Francorum Rege,
superstites regnarunt quatuor ejus filii,
Charibertus, *Guntramnus*, *Chilpericus*,
& *Sigibertus*, qui Regnum patris sui
Clotarii hoc pacto inter se dividierunt.
Charibertus Regnum obtinuit *Childeber-
ti*, sedemque Regiam habuit Pari-
siis, *Guntramnus* habuit Regnum *Clod-
omeri*, ac Sedem tenuit Aurelianen-
sem. *Chilpericus* accepit Regnum *Clot-
arii*, sedemque Sueffionensem occu-
pa-

pavit. *Sigibertus* Regnum *Theoderici* sortitus est, habuitque Sedem Remensem. Sic iterum quadrariam divisum est Francorum Regnum. Sed anno quingentesimo septuagesimo absque prole mascula e vivis sublato Rege *Chariberto*, Francia in tria Regna divisa est, *Austriam* nimirum seu *Austrasiam* ad Orientem sitam, *Neustriam* ad Occidentem, & *Burgundiam*. Regis *Sigiberti* ditio Austria seu Austrasia, *Chilperici* Neustria, *Guntramni* Burgundia nuncupata est. *Chilpericus* Rex Neustriæ, bellum indixit fratri suo *Sigiberto*, Austriæ Regi, sed jubente *Fredegunde*, pessima femina, & Regis *Chilperici* uxore, *Sigibertus*, Austriæ, seu Austrasiæ Rex, a duobus Sicariis occisus est anno quingentesimo septuagesimo quinto; *Chilpericus* vero, Rex Neustriæ, trucidatus itidem fuit jussu ejusdem furentis feminae *Fredegundis*, uxoris suæ, an. quingentesimo octuagesimo quarto. *Sigiberto* Austriæ Regi successit *Childebertus* I. I. ejus filius; & *Chilperico*, Neustriæ Regi successit *Clotarius* II. Regni sui Burgundiæ hæredem *Guntramnus*, Rex eximia pietate præditus, & inter sanctos relatus. *Childebertum* II. in Regno Austriæ *Sigiberti* Successorem, instituit, paulo antequam moreretur. Sed *Childebertus* II. Austriæ Rex, obiit anno quingentesimo nonagesimo sexto, duosque moriens reliquit filios, videlicet *Theodericum*, & *Theodebertum*, quorum prior fratrem suum *Theodebertum*, Austriæ Regem, anno sexcentesimo duodecimo in prælio vicit, una cum ejus filiis interfecit, annoque sequenti contra *Clotarium* II. Neustriæ Regem, armamovens, disenteria morbo periit.

Clotarius II. qui ab obitu patris sui *Chilperici*, hoc est, ab anno quingentesimo octogesimo quarto regnabat in Neustria, occisus anno sexcentesimo decimo tertio demortui Regis *Theoderici* filius, & *Brunichilde*, eorum Avia, universam Franciæ Monarchiam adeptus est, eamque postquam tenuisset, per sexdecim annos incompletos, mortuus est anno sexcentesimo vigesimo octavo. Quod si anni Regni *Clotarii* II. ab obitu patris sui *Chilperici* inchoati numerentur, com-

pertum erit, cum regnasse annos quadraginta quatuor completos, seu, ut alii dicunt, annos quadraginta quinque incompletos.

Dagobertus successit patri suo *Clotario* II. totiusque Franciæ obtinuit Imperium, excepta Aquitaniæ parte, quam *Chariberto*, fratri suo, cessit. Sed *Chariberto*, ejusque filio *Chilperico*, non diu post e vivis sublatis, *Dagobertus* Rex universa Franciæ Monarchia potitus est; & migravit e vita anno sexcentesimo trigesimo octavo postquam regnasset sexdecim annis, hoc est, sex annis in Austrasiæ Regno, vivente adhuc patre suo *Clotario*, & decem annis post obitum patris sui *Clotarii*, per quos universam Franciæ Monarchiam rexit. Duos Rex *Dagobertus* moriens reliquit filios, *Sigibertum* scilicet & *Clodoveum*. Horum prior, seu *Sigibertus* hujus nominis III. quem ejus pater *Dagobertus* an. sexcentesimo trigesimo tertio Regem Austrasiæ instituit, regnavit in Austrasia, *Pipino*, Majore Domus Regni Administro. At mortuo *Sigiberto*, Austrasiæ Rege, anno sexcentesimo quinquagesimo sexto, postquam in Austrasia, seu in Francia Orientali, regnasset annis 23. *Grimoaldus*, Major Domus Regni Austrasiæ, pulso *Dagoberto* hujus nominis III. Regis *Sigiberti* filio, ac subinde Austrasiæ Regni legitimo hærede, *Childebertum*, filium suum, Regem Austrasiæ constituit. At *Childeberto*, & *Grimoaldo*, ejus patre, exauctoratis, ac solio dejectis, *Dagobertus*, filius *Sigiberti*, Austrasiæ Regno restitutus est an. sexcentesimo septuagesimo quarto, & occisus fuit an. sexcentesimo septuagesimo octavo.

Clodoveus hujus nominis III. Frater *Sigiberti*, Austrasiæ seu Franciæ Orientalis Regis, & filius *Dagoberti*, hujus nominis I. Francorum Regis, e Regno Austrasiæ *Childebertum*, Tyrannum, *Grimoaldi* filium, ejecit, illudque Regnum duobus aliis Regnis, quæ a patre suo Rege *Dagoberto* acceperat, videlicet Burgundiæ, & Neustriæ, adjunxit anno sexcentesimo quinquagesimo sexto, sicque totam Franciæ Monarchiam obtinuit, quemadmodum patri ipsius *Dagoberto*,

avo-

avoque *Clotario II.* jam contigerat. Sed *Clodoveus II.* brevi tribus Franciæ Regnis Austrasiæ, Neustriæ, & Burgundiæ potitus est, quippe qui eodem anno sexcentesimo quinquagesimo sexto vitam cum morte commutavit, postquam in Neustria, seu in Francia Occidentali, & in Burgundia post patris sui *Dagoberti* Regis obitum, qui contigit anno sexcentesimo trigesimo octavo, regnasset annos decem & octo, ætates aliquot.

Clotarius hujus nominis III. filius Regis *Clodovei II.* post mortem patris sui solus in Francia regnare cepit, sed anno quarto ejus Regni in finem vergente, idest, sub finem anni sexcentesimo sexagesimi populis Regni Austrasiæ, seu Franciæ Orientalis, tumultuantibus, & Regem, qui soli Austrasiæ regno dominaretur, sibi dari deposcentibus, *Bathildis*, Sanctissima Regina, ut tumultum sedaret, Regno Austrasiæ præfecit *Childericum*, filium suum secundo genitum, & regis *Clotarii III.* fratrem. Quo factum est, ut Rex *Clotarius III.* regnis tantum Burgundiæ, & Neustriæ, seu Franciæ Occidentalis, potitus fuerit. Mortuus est Rex *Clotarius III.* anno sexcentesimo septuagesimo, regni vero decimoquarto, nullosque reliquit liberos.

Theodoricus hujus nominis III. filius Regis *Clodovei II.* natus minor, & *Clotarii III.* frater anno sexcentesimo septuagesimo acclamatus est Rex Burgundiæ, & Neustriæ, seu Franciæ Occidentalis. At *Childericus II.* ipsius frater natus major, & Austrasiæ, seu Franciæ Orientalis Rex, illum eodem anno regno deiecit, & in Monasterio S. *Dionysii* prope Parisios reclusit.

Childericus II. Rex Austrasiæ, seu Franciæ Orientalis regis *Clodovei III.* secundo genitus, & frater natus major *Theodorici*, Regnum Burgundiæ, & Neustriæ obtinuit, anno sexcentesimo septuagesimo, & occisus est anno sexcentesimo septuagesimo tertio, postquam regnasset in Austrasia annos quatuordecim, in Burgundia autem, & in Neustria, post dejectum fratrem suum *Theodoricum*, tres annos & aliquot menses. Occiso

Childerico II. ejus frater *Theodoricus* hujus nominis III. natus minor e Monasterio, ad quod a fratre suo *Childerico II.* relegatus fuerat, dimissus, regnum recuperavit anno sexcentesimo septuagesimo tertio, & post necem *Dagoberto II.* Austrasiæ, seu Franciæ Orientalis, Regi illatam anno sexcentesimo septuagesimo octavo, *Theodoricus III.* tribus Franciæ regnis, videlicet Austrasiæ, Neustriæ, & Burgundiæ potitus est, & obiit anno sexcentesimo nonagesimo primo, sicut modo convenit inter peritos Historiæ Francorum Scriptores.

Clodoveus hujus nominis III. filius Regis Francorum *Theodorici III.* patri suo in Regnum Franciæ immediate successit anno sexcentesimo nonagesimo primo, & regnavit usque ad annum sexcentessimum nonagesimum quintum, quo absque prole e vita migravit.

Childebertus III. filius *Theodorici III.* & frater *Clodovei III.* hæreditario jure fratri suo *Clodoveo* successit, anno sexcentesimo nonagesimo quinto, & regnavit septemdecim annis, hoc est ad annum usque septingentesimum undecimum, quo mortuus est.

Dagobertus III. filius *Childeberti III.* cepit, post mortem patris sui, regnare in Francia anno septingentesimo undecimo, & regnavit usque ad annum septingentesimum decimum quintum, quo immatura morte sublatus est.

Chilpericus II. filius regis *Childerici II.* qui anno sexcentesimo septuagesimo tertio occisus est, regnare cepit in Francia anno septingentesimo decimo quinto: regnavit quinque annis, & obiit absque prole anno septingentesimo vigesimo.

Theodoricus hujus nominis IV. qui septennis a patre suo Rege *Dagoberto III.* relictus fuerat, & educatus in Monasterio Calensi, indeque *Calensis* cognominatus, post mortem *Chilperici II.* regnare cepit in Francia anno septingentesimo vigesimo, & regnavit septendecim annis, decessitque anno septingentesimo trigesimo septimo.

Post Regis *Theodorici IV.* mortem, *Carolus Martellus*, Major Domus Franciam rexit, & publica instrumenta hac

formula notata sunt: *Anno post defunctum Theodoricum Regem* primo, secundo, &c. sicut ex variis Chartis liquet. Porro, Francia, mortuo Rege *Theodorico IV.* sine Rege fuit, non per annos sex vel septem, ut perperam visum est *Sirmondo* in Notis ad Concilia Gallicana, *Labbeo* Tomo VI. Concil. pag. 1440. *Cointio* Tomo V. Annal. Ecclesiæ Francorum, *Petavio* in Tabulis Chronologicis *Rationarii Temporum*, & passim aliis recentibus Rerum Gallicarum Scriptoribus. Sed Francia, mortuo Rege *Theodorico IV.* absque Rege fuit per quinque duntaxat annos, idest, ab anno septingentesimo trigelimo septimo, quo mortuus est Rex *Theodoricus IV.* usque ad annum septingentesimum quadragesimum secundum, quo *Childericus* hujus nominis III. regnare cepit in Francia, & per istud interregni quinquennium *Carolus Martellus*, Major Domus, seu Palatii Præfectus, Regis auctoritatem sibi vindicavit, quamvis a Regis nomine abstineret.

Childericus III. quem alii *Regis Theodoricus IV.* alii *Regis Chilperici* III. filium esse volunt, expleto in Francia interregni quinquennio, cepit regnare in Francia, ut mox diximus, anno septingentesimo quadragesimo secundo. Sed, cum decimum Regni sui attigisset annum, in Conventu Sueffionensi, anno septingentesimo quinquagesimo secundo habito, depositus ac detonsus, in Monasterium Sithense, seu Bertinianum, reclusus fuit. In hoc Rege *Childerico* III. finem habuit prima Dynastia, seu Stirps, vel prosapia Regum Francorum, qui *Merovingi* appellantur, & anno septingentesimo quinquagesimo secundo in Francia Regia dignitas transit ad secundam Dynastiam, seu Stirpem Regum Francorum, qui *Carolovingi* appellantur a *Carolo Magno*, filio *Pipini*, Regis Francorum, quamvis huic Secundæ Dynastiæ, seu Regum Francorum Familiæ, initium fecerit *Pipinus*, pater *Caroli Magni*. Porro, Officio Majoris Domus, seu Regii Palatii Præfectiungebatur *Pipinus*, filius *Caroli Martelli*, quando, post depositionem Regis *Childerici* III. ex prima Regum Franciæ, qui *Merovingi* dicuntur, stirpe postremi, anno

septingentesimo quinquagesimo secundo acclamatus est Francorum Rex, seu potius quando ipse *Pipinus* ad Regiam potestatem, quam jampridem obtinebat, Francorum consensu Regis titulum adjecit. Quod quidem ut clarius intelligas, obiter observare debes, post *Dagoberti* hujus nominis I. Francorum Regis mortem, quæ contigit anno sexcentesimo trigelimo octavo, Majores Domus, seu Regii Palatii Præfectos, tam in Regno Austriæ, seu Austrasiæ, quæ erat Francia Orientalis, quam in Regno Neustriæ, quæ erat Francia Occidentalis, sub specie administrationis Regii Palatii, cui præpositi erant, Regnum ipsum gubernasse, ac nudo inanique nomine Regio pueris Principibus relicto, summam virium, potentiamque Regalem ad se traxisse. Hinc tandem *Pipinus*, *Caroli Martelli* filius, qui, tanquam Major Domus & Palatii Regii Præfectus, Regiam potestatem obtinebat, dum *Childericus* III. Regium duntaxat nomen, seu magni nominis umbram, retineret, nullo negotio, post depositionem ejusdem Regis *Childerici*, sibi ad Regium Solium viam stravit, & a Francis Rex acclamatus, Secundæ Stirpi, seu Dynastiæ Regum Francorum, qui *Carolovingi* dicuntur, initium dedit.

Secunda Stirps, seu Dynastia Francorum Regum, qui Carolovingi dicuntur.

P*ipinus*, filius *Caroli Martelli*, post abdicationem Regis *Childerici* III. Rex Francorum renunciatus est anno septingentesimo quinquagesimo secundo. De Ecclesia Romana optime meritus est. In Italiam quippe cum valido exercitu profectus, non solum *Aistulphum*, Longobardorum Regem, Ecclesiæ Romanæ infestum, victricibus armis profligavit, sed etiam Romanos Pontifices, a Græcis & Longobardis injuste vexatos, protexit, sese fortissimum Sacrarum Imaginum defensorem adversus *Constantinum Copronymum*, Orientis Imperatorem, exhibuit, Ditiones a Saracenis ereptas Ecclesiæ Romanæ reddidit, iisque virtutibus resplenduit, quæ nomen ejus

ejus ad æternam memoriam propagarunt. Mortuus est *Pipinus* anno septingentesimo sexagesimo octavo, postquam ab anno septingentesimo quinquagesimo secundo, quo deposito Rege *Childerico III.* electus est Rex Francorum, regnasset annos sexdecim.

Carolus Magnus successit patri suo *Pipino* anno septingentesimo sexagesimo octavo, & mortuo fratre suo *Carolomanno*, Franciæ Monarchiam obtinuit anno septingentesimo septuagesimo primo. Paternæ pietatis, non minus quam Regni hæres *Carolus Magnus* coegit *Desiderium*, Longobardorum Regem, ut bona Ecclesiæ Romanæ ablata redderet, addiditque ipse Donationi a *Pipino*, patre suo, Ecclesiæ Romanæ factæ, Ducatum Spoletanum. Hinc a *Leone III.* Pontifice Maximo, ob multa singularia beneficia, quibus sibi Ecclesiam Romanam devinxerat, anno octingentesimo Augustus, seu Imperator, dictus est. Obiit *Carolus Magnus* anno octingentesimo decimo quarto, postquam ab obitu patris sui *Pipini* regnasset annis quadraginta quinque. De *Caroli Magni* Sanctitate multa refert *Baronius*. Testatur etiam *Bollandus* ad diem xxviii. mensis Januarii, se complurium Ecclesiarum Breviaria vidisse, in quibus V. Kalend. Februarii, seu die 28. Januarii, *Carolus Magnus* Officio novem vel trium Lectionum colitur.

Ludovicus Pius, filius *Caroli Magni*, paternum Regnum iniit anno octingentesimo decimo quarto, & Coronam Imperialem a *Stephano V.* Pontifice Maximo accepit anno octingentesimo decimo sexto. Ejus filii contra ipsum rebellarunt, & in Monasterium detrulerunt anno octingentesimo trigesimo, sed anno sequenti Regno restitutus est. Insignem ejus pietatem palam prædicant infinita bona ab eo Ecclesiis & Monasteriis data. Regnavit *Ludovicus Pius* in Galliis ab obitu patris sui annos viginti sex, & obiit anno octingentesimo quadagesimo.

Carolus I. dictus *Calvus*, post mortem patris sui *Ludovici Pii*, Regnum Francorum iniit anno octingentesimo quadagesimo, & coronam Imperialem, post

mortem fratris sui *Lotharii*, accepit a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo, anno octingentesimo septuagesimo quinto. Fuit Princeps Versipellis, superbus, & in Bellis timidus, regnavit in Galliis annos triginta septem, & veneno sublatu est anno octingentesimo septuagesimo septimo.

Ludovicus II. *Caroli Calvi* filius, dictus a lingua impedita *Balbus*, successit patri suo in Galliarum Regnum, sed non in Imperium, sicut jam observavimus in septima Tabula Chronologica Imperatorum Occidentis. Regnavit in Galliis ab anno octingentesimo septuagesimo septimo, quo ipse pater mortuus est, usque ad annum octingentesimum septuagesimum nonum, quo ipse e vita migravit.

Ludovicus III. filius *Ludovici Balbi*, successit patri suo an. octingentesimo septuagesimo nono, & regnavit usque ad annum octingentesimum octuagesimum secundum quo vita functus est.

Carlomanus, filius *Ludovici Balbi*, & frater *Ludovici III.* successit fratri suo in Regno Gallico an. octingentesimo octuagesimo secundo, & regnavit usque ad annum octingentesimum octuagesimum quartum.

Carolus, a corporis habitudine dictus *Crausus*, filius *Ludovici* Germaniæ Regis, & Imperatorum Occidentis *Lotharii*, & *Caroli Calvi* nepos, qui jam a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo, Romæ fuerat Imperator inauguratus anno octingentesimo octuagesimo, Galliarum Regno gubernando admotus est anno octingentesimo octuagesimo quinto. Sed *Carolus Crausus* cum Bellum adversus Normannos, Gallias infestantes, infeliciter gessisset; volens nolens, Imperio, simul & Regno Gallico se abdicare compulsus est anno octingentesimo octuagesimo septimo, & mortuus est anno sequenti, seu octingentesimo octuagesimo octavo.

Odo, Comes Parisiensis, & *Roberti*, Andegavorum Comititis, filius, pari Francorum consensu & voluntate electus, & a *Vvalterio*, Archiepiscopo Senonensi, consecratus est Galliarum Rex anno octingentesimo octuagesimo octavo,

re-

regnauitque annis decem, & obiit die III. mensis Ianuarii anni octingentesimi nonagesimi octavi.

Carolus, dictus *Simplex*, quem *Rex Ludovicus Balbus* in cunis moriens reliquerat, mortuo Rege *Odone* anno octingentesimo nonagesimo octavo, *Rex Francorum* fuit salutat. Ab eo tamen plurimi Galliarum Proceres anno nongentesimo vigesimo primo deficientes, *Robertum*, Parisiensem Comitem, & *Odonis*, quondam Galliarum Regis, fratrem, regno Franciæ præfecerunt. At *Robertus*, qui Francorum Rex electus fuerat, in prælio, quod apud Sueffiones anno sequenti, seu anno nongentesimo vigesimo secundo, contra Regem *Carolum Simplem* conferuit, lanceis perfossus occubuit, nec Regum Galliarum Catalogo accenseri debet, quod vivente adhuc & regnante legitimo Galliarum Rege, seu *Carolo Simplicis*, tyrannidem, potius quam legitimam exercuerit potestatem. Tandem anno nongentesimo vigesimo tertio *Carolus Simplex*, Regno dejectus est, & in carcerem trusus, ubi naturæ debitum solvit anno nongentesimo vigesimo nono.

Rodolphus, Dux Burgundiæ, post abdicationem Regis *Caroli Simplicis*, Galliarum Regno potitus est anno nongentesimo vigesimo tertio. Contra Normannos Gallias infestantes, sæpius ac feliciter pugnavit. Aquitanos perduellendo, Hungaros, in Gallias irrumpentes, repressit, & regnavit usque ad annum nongentesimum trigessimum sextum, quo e vivis excessit.

Ludovicus hujus nominis IV. filius Regis *Caroli Simplicis*, dictus *Transmarinus*, ob transmarinam peregrinationem, qua patre suo e Regno deturbato, in Angliam a Matre sua *Edgiva* fuerat abductus, & inde in Gallias ad capeffendum Regnum revocatus; Lauduni ab *Artoldo*, Remensi Archiepiscopo, *Rex Francorum* inauguratus est anno nongentesimo trigesimo sexto, Regnumque administravit usque ad annum nongentesimum quinquagesimum quartum, quo in vivis esse desit.

Lotharius, filius *Ludovici Transmarini*, patri suo in Regno Franciæ successit, ac Remis ab *Artoldo*, hujus Urbis

Græf. Hist. Tom IX.

Archiepiscopo, consecratus est anno nongentesimo quinquagesimo quarto. Regnavit annos duos supra viginti, & ex hac vita migravit anno nongentesimo octuagesimo sexto.

Ludovicus hujus nominis V. filius Regis *Lotharii*, post mortem patris sui in Urbe Compendiensi anno nongentesimo octuagesimo sexto, *Rex Francorum* fuit consecratus, sed uno tantum anno regnavit, & mortuus est anno nongentesimo octuagesimo septimo. Nihil memoria dignum gessit, & ideo vulgo dictus *Ludovicus iners*, fuitque postremus *Rex Secundæ Francorum Stirpis*, quæ *Carolovingica* appellatur, quæque per ducentos, & triginta quinque annos propagata est, idest, ab anno septingentesimo quinquagesimo secundo, quo *Pipinus* filius *Caroli Martelli*, *Rex Franciæ* electus, huic secundæ Dynastiæ, seu prosapiæ Regum Francorum, qui *Carolovingi* dicuntur, initium fecit, usque ad annum nongentesimum octuagesimum septimum; quo *Ludovicus* hujus nominis V. dictus *Iners*, & hujus Secundæ Regum Francorum, qui *Carolovingi* nuncupantur, Stirps, seu Familiæ postremus, diem ultimum clausit.

Tertia Stirps, seu Dynastia Francorum Regum, qui Capetiani appellantur.

Hugo *Capetus*, Regum Francorum e tertia Stirpe, quæ ab eo *Capetiana* denominata est, primus Regiam dignitatem obtinuit anno nongentesimo octuagesimo septimo. At quot annos regnaverit, seu quo anno, post adeptam in Francia Regiam dignitatem, obierit? non una est Scriptorum sententia. Alii, cum *Odoranno* in Chronico, ajunt eum mortuum esse anno nongentesimo nonagesimo octavo. Alii cum *Sigiberto* in Chronico, & *Mabillonto* lib. 2. de re Diplomatica capit. 26. Numer. 25. censent *Hugonem Capetum* migrasse e vita anno nongentesimo nonagesimo sexto. Alii denique cum *Antonio Pagio* in Critica Baronii ad annum nongentesimum

nonagesimum octavum censent, *Hugonem Capetum* diem supremum obiisse anno nongentesimo nonagesimo septimo. Re ipsa accuratius perpenſa, descendo in ſententiam *Mabilonii*, & exiſtimo, *Hugonem Capetum* regnaſſe novem annis, & vita ſunctum eſſe anno nongentesimo nonagesimo ſexto.

Robertus, poſt mortem patris ſui *Hugonis Capeti*, ſolus in Galliis regnare cepit an. nongentesimo nonagesimo ſexto. Fuit Princeps ſingulari pietate, manſuetudine morum, prudentia, & ſcientia haud vulgari præditus. Plures Sacras Aedes, Xenodochia, & Monasteria fundavit. Pauperes ita coluit, ut eis propria manu ac flexis genibus inſerviret, atque eorum pedes ſummamodeſtia ablueret. Obiit ſanctitate & miraculis clarus *Robertus* Galliarum Rex, die XXI. menſis Julii anni milleſimi trigefimi primi.

Henricus hujus nominis *primus*, Regis *Roberti* filius primogenitus, qui jam a patre ſuo Regiæ Coronæ anno milleſimo vigefimo ſeptimo particeps ac contors factus fuerat, cepit poſt obitum patris ſui, hoc eſt, anno milleſimo trigefimo primo, ſolus regnare in Galliis, & obiit anno milleſimo ſexageſimo, Regni ſui vigefimo nono.

Philippus hujus nominis I. filius Regis *Henrici* I. patri ſuo ſucceſſit anno milleſimo ſexageſimo. *Pafchalem* II. Romanum Pontificem in Gallias anno milleſimo centefimo ſeptimo venientem perhonorifice excepit, & anno ſequenti, ſeu milleſimo centefimo octavo migravit e vita, cum regnaſſet annos quadraginta octo.

Ludovicus hujus nominis VI. cognomento *Craffus*, qui jam a patre ſuo *Philippo* I. anno milleſimo nonageſimo nono fuerat Rex designatus, demortuo patri ſuo ſucceſſit anno milleſimo centefimo octavo. Diuturnum Bellum geſſit cum *Henrico* hujus nominis I. Angliæ Rege, & poſtquam regnaſſet annis viginti novem, obiit anno milleſimo centefimo trigefimo ſeptimo.

Ludovicus hujus nominis VII. cognomento *Junior*, qui jam a patre ſuo *Ludovico* VI. conſors ac ſucceſſor Regni an-

no milleſimo centefimo trigefimo declaratus, Remis ab *Innocentio* II. Pontifice Maximo inauguratus fuerat, poſt obitum patris ſui ſolus ſceptra Francorum moderari cepit anno milleſimo centefimo trigefimo ſeptimo. *Alexandrum* III. Pontificem Maximum, Gallias adventantem ſumma veneratione excepit. Singularem etiam obſervantiam ac pietatem ſuſcepit, fovitque Sanctum *Thomam*, Cantuarienſem Archiepiſcopum, pro deſenſione Eccleſiaſtica libertatis exulem. Adhortante *S. Bernardo* Abbate, ſacram militiam contra Turcas ad recuperandam Terram Sanctam ſuſcepit Rex *Ludovicus* VII. cumque regnaſſet annis circiter quadraginta quatuor, carnis onus depoſuit anno milleſimo centefimo octuageſimo.

Philippus hujus nominis II. dictus *Auguſtus*, poſt obitum patris ſui *Ludovici* VII. Regnum iniit anno milleſimo centefimo octuageſimo. Judæos, multorum ſclerum convictos, perpetuo exilio multavit, eoſque ex univerſo Galliarum Regno faceſſere juſſit. Blaſphemos graviffimis pœnis ſubjecit. Hiſtriones ac joculariores Aula abegit. Sacram Expeditionem, recuperandæ Palæſtinæ cauſa, aggreſſus eſt, in qua tamen haud proſperam fortunam nactus eſt. Eccleſiaſticam libertatem ſtrenue tuitus eſt, cumque regnaſſet annos quadraginta tres, obiit anno milleſimo ducentefimo vigefimo tertio.

Ludovicus hujus nominis VIII. cognomento *Leo*, filius *Philippi* II. mortuo patre, Regni ſceptra tractare cepit anno milleſimo ducentefimo vigefimo tertio. Diuturnum cum Angliis Bellum geſſit, eiſque Rupellam eripuit. Contra Hæreticos Albigenſes, quos Rex Aragonum, & Comes Tolofanus tuebantur, arma movit, eoſque ſecundo Marte debellavit. Ab hac contra Albigenſes ſuſcepta expeditione cum Pariſios rediret *Ludovicus* VIII. diſenteria morbo correptus migravit e vita apud Montempenſerium in Arverniam anno milleſimo ducentefimo vigefimo ſexto.

Ludovicus IX. mortuo patre ſuo *Ludovico* VIII. Regale ſolum conſcendit anno milleſimo ducentefimo vigefimo ſexto, ſub tutela matris ſuæ *Blanche*, heroi-

roici animi & pietatis eximie Regine. Sacrum Bellum contra Hæreticos Albigenſes, jam a patre ſuo ſuſceptum inſtauravit, feliciterque confecit. Rex *Ludovicus IX.* promovendæ publicæ utilitati, amplificandæ Religioni, condendis ſanctiſſimis legibus pro juſtitie adminiſtratione, & pro puniendis blaſphemiſ, publicis meretricibus, aliſque ſcelleſtis hominibus, totum ſe dedit. Bis in Palæſtinam, ut Terram ſanctam recuperare poſſet, haud ſatis feliciter cum exercitu proſectus eſt, ibidemque in ſeconda expeditione aſſatus pelle, quæ per totum exercitum graſſabatur, e vivis ſublatus eſt anno milleſimo ducentiſimo ſeptuageſimo, cum ſanctiſſime regnaſſet annos quadraginta quatuor. Sanctorum Faſtis a *Boniſacio VIII.* Pontifice Maximo, ſolemni ritu adſcriptus eſt.

Philippus hujus nominis III. cognomento *Audax*, S. *Ludovico* Regi, patri ſuo, ſucceſſit anno milleſimo ducentiſimo ſeptuageſimo. Acerrimum ac diuturnum Bellum geſſit cum *Petro*, Aragonum Rege, eo quod auctor ac promotor eſſet *Vesperarum Sicularum*, ſeu horrendæ, ac poſt hominum memoriam crudeliſſimæ conſpirationis, qua omnes ad unum Galli, qui erant in Regno Siciliæ, ad ſignum campanæ ad Veſpertinum Officium convocantis, nulla ætatis, ſexus, conditionis, & ordinis habita ratione, inermes, nihilque minus cogitantes in die Sacro Paſchatis, ſeu die xxx. menſis Martii anni MCCLXXXII. a Siculis trucidati ſunt. Ad hanc vindicandam tam iniquam Gallorum ſtragem, & abſtergendam toti nationi Gallicæ inuſtam labem, juſtum Bellum *Philippus III.* Francorum Rex indixit *Petro*, Aragonum Regi, tam Sacrilegæ Tragædiæ ſuaſori ac promotori. At dum ex hac Bellica expeditione *Philippus III.* victor in Gallias rediret, morbo correptus Perpiniani die VI. menſis Octobris anni milleſimi ducentiſimi octogefimi quinti diem ſupremum obiit anno Regni ſui decimo quinto.

Philippus hujus nominis IV. dictus, ob formæ præſtantiam, *Pulcher*, mortuo patre ſuo *Philippo Tertio*, clavum Regni

Franciæ tenere cepit anno milleſimo ducentiſimo octogefimo quinto. Affidua ſecum Anglis, eorumque ſœderatis Belgis, quandiu vixit, Bella ſuſcepit, & anticipiti Marte confecit. Habuit itidem *Philippus IV.* cum *Boniſacio VIII.* Pontifice Maximo acerrimum diſſidium, quod in dies inerudeſcens graviffima hinc inde ſecum incommoda traxit. *Clementi V.* Pontifici Maximo auctor fuit Rex *Philippus Pulcher*, ut in Concilio Generali Vienneniſi, in Galliis anno Mcccxi. habito, Equitum Templariorum Ordinem penitus aboleret. Tandem diuturno morbo conſtitutus evitæ exceſſit Rex *Philippus IV.* anno milleſimo trecentiſimo decimo quarto, ineunte anno Regni ſui trigeſimo.

Ludovicus X. cognominatus *Hutinus*, ideſt, rixofus & pervicax, in patris *Philippi IV.* locum ſucceſſit anno milleſimo trecentiſimo decimo quarto, ſed poſtquam regnaſſet annum unum & aliquot menſes, veneno ſublatus eſt anno Mcccxi.

Philippus hujus nominis V. ob ſtaturæ proceritatem, *Longus* appellatus fratri ſuo *Ludovico X.* abſque virili prole deſuncto ſucceſſit anno trecentiſimo decimo ſexto. Nihil præclari toto ſui Regni tempore geſſit, & ineunte anno ſexto Regni, nulla maſcula relicta prole, obiit anno milleſimo trecentiſimo vigefimo ſecundo.

Carolus hujus nominis IV. ob egregiam formam *Pulcher* nuncupatus, frater Regum *Ludovici X.* & *Philippi V.* cepit regnare in Galliis anno milleſimo trecentiſimo vigefimo ſecundo. De illo nihil laude ac memoria dignum occurrit dicendum, præter Bellum Aquitanicum, quod Duce *Carolo Valeſio*, feliciter confecit. Vita ſunctus eſt anno milleſimo trecentiſimo vigefimo octavo, ſeu ineunte anno ſeptimo Regni ſui, reliquitque Reginam *Joannam*, uxorem ſuam, gravidam, quæ mox filiam enixa eſt, ſicque per Legem Salicam, quæ ſœminas in Galliis arcet a corona Regia, eamque ſolis maſculis adjudicat, omnino defecit, Jureque ad Regnum Franciæ excidit familia, *Philippi IV.* dicti *Pulchri*, cujus tres filii videlicet *Ludovicus X.* dictus *Hutinus*; *Philippus V.* cognomento *Longus*; & *Carolus IV.* dictus *Pulcher*, qui poſt obitum patris ſui *Philippi IV.* cognomine *Pulchri*,

in Galliis successive regnarunt, sine prole mascula continenter mortui sunt, indeque factum, ut Jus ad coronam Galliarum Regni a familia Regis *Philippi IV.* transferretur ad familiam *Valesianam* quæ coronam Galliarum Regni, continua Regum serie, per ducentos sexaginta & unum annum retinuit; hoc est, ab anno millesimo trecentesimo vigesimo octavo, quo, mortuo *Carolo IV.* Rege Francorum postremo e *Philippi IV.* genere, *Philippus* hujus nominis VI. e familia *Valesiana* oriundus, acclamatus est Francorum Rex, usque ad annum millesimum quingentesimum octuagesimum nonum, quo occisus est *Henricus III.* Galliarum Rex, in cujus morte defecit *Valesiorum* familia Regno idonea, Jusque ad Galliarum Regnum in *Borboniorum* familiam, quæ etiamnum in Galliis feliciter regnat, devolutum est. Sic Deus Optimus Maximus, ut inquit Scriptura Sacra, *mutat tempora & ætates, & transfert Regna atque constituit.*

Philippus hujus nominis VI. ac primus ex *Valesiorum* Stemmata Francorum Rex, omnium Procerum consensu regnare cepit in Galliis anno millesimo trecentesimo vigesimo octavo. Fuit appellatus *Rex bene fortunatus*, quamvis in difficillimo Bello, quod contra Anglos suscepit, infelici Marte pugnaverit, adversamque sæpius fortunam sit expertus. In hoc tamen Regem *Philippum Valesium* dixerim *bene fortunatum*, quod Princeps *Humbertus*, qui rerum secularium pertæsus, filiisque orbatus, mundo nuncium remisit, & sacro Prædicatorum Ordini nomen dedit, concesserit Regi *Philippo Valesio* Principatum suum, seu Delphinatum, ea tamen lege, ut Regum Franciæ majores natu filii nomine seu titulo & insignibus Delphinarum decorarentur. Quæ lex obtinet adhuc & inviolate in Francia observatur. Obiit Rex *Philippus Valesius* anno millesimo trecentesimo quinquagesimo, postquam regnasset annos viginti duos.

Joannes, cognomento *Bonus*, in demortui patris sui Regis *Philippi VI.* locum successus est anno millesimo trecent-

tesimo quinquagesimo. Princeps fuit excelsi quidem animi, sed ingerendocum Anglis bello longe patre suo infelicior. Ab Anglis siquidem in *Pistonibus* acie superatus, in Angliam captivus una cum filio suo natu minimo abductus est, ubi postquam quatuor annis esset diversatus, tribus aureis millionibus redemptus, Parisios reversus est. Sed, cum Sacram adversus Turcas Expeditionem, cujus ab *Urbano V.* Pontifice Maximo fuerat dux supremus constitutus, & ea de causa in Angliam trajecisset, ut in ejusdem Sacri Belli Societatem Regem pellicere posset, inopinato morbo correptus, Londini die VIII. Aprilis anni millesimi trecentissimi sexagesimi quarti efflavit animam, corpusque in Gallias remissum, quod in Ecclesia Monasterii San - Dionysiani sepulture mandatum est.

Carolus hujus nominis V. cognomento *Sapiens*, mortuo patri suo *Joanni*, Galliarum Regi, successit anno millesimo trecentesimo sexagesimo quarto. Fortunam in Bellis magis secundam, quam pater, expertus est. Bellum, quippe Hispanicum contra *Petrum*, dictum *Crudelem*, Castellæ Regem, feliciter confecit. Anglos terra marique vicit, & *Joanem Montefortium*, *Aremoricorum*, seu *Britanniæ minoris*, Regulum, qui ad Anglos defecerat, in ordinem redegit. E vivis excessit Rex *Carolus V.* die XVI. mensis Septembris anni millesimi trecentissimi octuagesimi.

Carolus hujus nominis VI. post mortem patris sui *Caroli V.* cepit anno millesimo trecentesimo octogesimo regnare in Galliis. Sed cum duodennis tantum esset, Regni administratio *Ludovico*, *Andegavensium Duci*, ejus Patruo natu maximo, demandata est. Probitate, mansuetudine, pietate, liberalitate, aliisque Regiis dotibus ita præditus fuit *Carolus VI.* ut *Bene Amati* cognomen apud Gallos sit consecutus. At, postquam anno millesimo trecentesimo nonagesimo secundo in amentiam incidisset, reliquum ejus Regni tempus domesticis turbis, intestinis, externisque Anglorum Bel-

Bellis, tributorum gravitate, aliisque id genus ingruentibus malis fuit infauftissimum. Tot calamitatibus, quibus per id temporis tantum non oppressum est Galliarum Regnum, occasionem dederunt duo *Caroli VI.* Patruum, *Joannes*, Dux Biturigum, & *Philippus*, Dux Burgundiæ, quibus, ob pene continuum ejusdem *Caroli VI.* morbum, totius regni administratio delata fuerat, excluso *Ludovico*, Aurelianensi Duce, & Regis *Caroli VI.* fratre. Inde natum illud Ducem Burgundiæ inter & Ducem Aurelianensem implacabile odium, quod atrocissima Bella, & malorum lernam Galliarum Regno adeo importavit, ut, nisi Deus auxiliarem manum imminenti ejus ruinæ supposuisset, in extremas clades & Anglicam servitutem in tot factiones distractum Galliarum Regnum corruisset. Obiit Rex *Carolus VI.* anno millesimo quadringentesimo vigesimo secundo, Regni sui quadragesimo secundo.

Carolus hujus nominis VII. successit patri suo *Carolo VI.* anno millesimo quadringentesimo vigesimo secundo, fuitque cognominatus *Victor*, eo quod Franciæ Regnum sere perditum, & ab Anglis occupatum, recuperavit tum bellica virtute, tum præsertim fretus præsentissimo auxilio Dei, qui his calamitosissimis temporibus *Joannam Darciam*, puellam Aurelianensem, velut alteram *Deberam*, aut *Juditham*, suscitavit, quæ Gallorum animos erigeret, patriam liberaret, Anglos profligaret, Regemque ac Regnum, in pristinum splendoris statum restitueret. Sic ope Heroinæ illius Puellæ Aurelianensis adjutus *Carolus VII.* Anglos e toto Galliarum Regno expulit, amplissimas Urbes, & integras Provincias, quæ per nefariam conjurationem ab ejus obsequio desciverant, partim armis, partim deditione recepit. Regnavit in Galliis *Carolus VII.* annos triginta novem, & obiit anno millesimo quadringentesimo sexagesimo primo. Pragmatica Sanctio, eo regnante, ab Episcopis Ecclesiæ Gallicanæ constituta est in Concilio Bituricensi habito anno millesimo quadringentesimo trigésimo octavo.

Græf. Hist. Tom. IX.

Ludovicus hujus nominis XI. defuncto patre suo *Carolo VII.* regnare cepit in Galliis anno millesimo quadringentesimo sexagesimo primo. Fuit Princeps patri suo longe dissimilis, ingenio quidem perspicaci, & acuto, sed callido, versatili, suspicioso, pervicaci, vario, & incerto, tantaque erat solertia præditus, ut conspirantium in se Principum factiones disrueret, eosque sæpius naso suspenderet adunco. Vitæ nimium amans, Medico suo singulis mensibus decem millia nummum concedebat, sed admonitus a *S. Francisco de Paula*, quem ex Calabria in Gallias evocaverat, de proxima, sibi que imminenti morte, eam tranquillo animo adspexit, omnibusque Ecclesiæ munitus Sacramentis naturæ debitum solvit anno millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio, postquam regnasset annos viginti duos.

Carolus VIII. post mortem patris sui *Ludovici XI.* Regale Solium conscendit anno millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio. Princeps fuit magnificus, comis, pius ac liberalis. Vvaldenses hæreticos in Galliis partim exterminavit, partim ad Catholicam Religionem revocavit. Bellum Austriacum contra *Maximilianum*, Romanorum Regem, susceptum, feliciter & ex animi sententia confecit. In Italiam cum valido exercitu profectus, toto Regno Neapolitano, nemine obistente, anno MCCCCXCV. potitus est, quod tamen per duos duntaxat annos retinuit, ob incuriam Gallorum, qui ludis & oblationibus dediti illud Regum ita administrabant, ut ad id dissipandum, non occupandum venisse viderentur. Obiit Rex *Carolus VIII.* anno millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo.

Ludovicus hujus nomini XII. successit *Carolo VIII.* anno millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo. Rex fuit animi magnitudine, prudentia, & clementia nulli secundus, tantaque erga subditos suos charitate præditus, ut *Patri Populi* cognomen promeritus sit. Expeditionem Italicam aggressus, Ducatum Mediolanensem, armis subegit, Venetos pluribus præliis appetiit. In hoc uno duntaxat culpandus, quod una cum *Maximiliano* Impera-

Bb 3 to-

tore Conciliabulum Pisanum addeponendum *Julium II.* Pontificem Maximum, quicum graves simultates gerebat, convocandum curavit. Culpam tamen suam agnovit Rex *Ludovicus XII.* & rejecto Conciliabulo Pisano, in gratiam *Leonis X.* Pontificis Maximi, Successoris *Julii II.* fuit receptus in Concilio Generali Lateranensi V. Regnavit *Ludovicus XII.* annos septendecim, & abiit e vivis anno millesimo quingentesimo decimo quinto.

Franciscus hujus nominis I. in demortui Regis *Ludovici XII.* Consobrini sui locum suffectus est anno millesimo quingentesimo decimo quinto. Helvetios debellavit. Mediolanensem Ducatum recuperavit. Pragmaticam Sanctionem abolevit, & cum *Leone X.* Pontifice Maximo *Concordatum*, quod vocant *Gallicum*, confecit, quo regibus Galliarum facultas conceditur Clericos ad Episcopatus & Abbantias nominandi. Multa Bella, quæ toti Regno Galliarum funestissima fuerunt, habuit cum *Carolo V.* Imperatore, a quo tandem in Ticinensi, seu Papiensi pugna captus est, & Matritum abductus, nec inde liber a *Carolo V.* dimissus, nisi post acceptas duras condiciones, quibus tamen in libertatem assertus Rex *Franciscus I.* jure optimo stare, easque executioni mandare noluit. Catholicæ Religionis adversus pullulantem in Galliis Calvinistarum hæresim assertor ac vindex intrepidus, omniumque Virorum Litteratorum Mæcenas munificentissimus fuit Rex *Franciscus I.* Obiit anno millesimo quingentesimo quadragesimo tertio.

Henricus hujus nominis II. patri suo *Francisco I.* successit anno millesimo quingentesimo quadragesimo tertio, & in Bellis quæ cum *Carolo V.* Imperatore, & *Philippo II.* Hispaniarum rege gessit, fuit patre suo longe felicior. Gravissimam tamen cladem a *S. Quintini* Oppidum in Veromanduis die X. mensis Augusti anni millesimi quingentesimi quinquagesimi septimi ab exercitu *Philippi II.* Hispaniarum Regis accepit in pugna, quæ *Sanguiniana*, aut *Sanlaurentiana*, a die qua contigit, dicta est, quam cladem, captis non multo post munitissimis Anglorum, & Hispanorum Arcibus, magno cum fano- re refarcivit Rex *Henricus II.* Hæreticos Lutheranos, qui in Galliarum Regno graf-

fabantur, severissimis Edictis coercuit, multosque ex illis captos igne ardere jussit. Ad exterminandos Hæreticos Calvinistas, qui pestilenti doctrina Gallias infestabant, omnem adhibuit operam. Filiam suam *Elizabetham* Regi Hispaniarum *Philippo II.* in conjugium dedit Rex *Henricus II.* sed cum nuptiæ Parisiis magna pompa, & ludicris Equitum certaminibus atque hastiludiis celebrarentur, volens *Henricus II.* in his itidem decertare, lethale vulnus in capite accepit, sicque communem lætitiā, cum maxime ferveret, funestavit interitus optimi Regis, qui e vita discessit anno millesimo quingentesimo quinquagesimo nono.

Franciscus hujus nominis II. mortuo patre suo *Henrico II.* cœpit regnare in Galliis anno millesimo quingentesimo quinquagesimo nono. Eo regnante Hæretici Calviniani in Galliis armis & facibus instructi caput extulerunt, & funestis claudibus totum Galliarum Regnum cruentarunt, eis præsertim animos faciente *Ludovico Borbonio*, regii Sanguinis principe, qui hac peste infectus, ut suam, specioso Religionis obtentu, potestatem augetet, Caput illorum ac primum se constituerat. Captus quidem fuit Princeps Condæus in Comitibus, seu in trium Ordinum Conventu, quem Rex *Franciscus II.* Meldis indixerat, atque custodiæ traditus, & læsæ Majestatis reus convictus, lata a Judicibus Sententia, morti addictus est, sed procrastinatum fuit ejus supplicium ob morbum *Francisci II.* Regis, qui ex apostemate in sinistra aure enato mortuus est in flore suæ juventutis, seu anno ætatis suæ duodevigesimo, anno vero Christi millesimo quingentesimo sexagesimo, postquam regnasset uno tantum anno & sex mensibus.

Carolus hujus nominis IX. suffectus est in locum fratris sui *Francisci II.* cœpitque regnare anno millesimo quingentesimo sexagesimo; sed, cum annum ætatis suæ ageret duntaxat decimum, *Catharina Medicea*, Regina, ejus mater, gubernandi regni procurationem mille adhibitis artibus obtinuit, & impotenti regnandi cupidine flagrans ambitiosa illa lœmina plus æquo favit Hæreticis Calvinistis, qui ejus favore elati gravissimas tra-

tragédias in toto Galliarum Regno excitaverunt, quatuor tamen præliis Drocensi, San-Dionysiano, Jarnacensi, & Montcontorienfi, victi, caesi, fusi ac dissipati fuere Hæretici Calvinistæ. Quin, regnante *Carolo IX.* famosa illa contigit cædes, dicta *San-Bartholomæa*, quia incidit indiem *S. Bartholomæo* Apostolo Sacram, in qua innumeri Sectæ Calvinianæ homines non solum Parisiis, sed & in ceteris Galliarum Urbibus perempti sunt. Non potuit tamen Rex *Carolus IX.* illos hæreticos funditus extirpare, sed volens nolens, coactus est pacem cum illis inire, eisque Arces & Oppida *Rupellam, Montalbanum, & Nemausum* concedere. Obiit *Carolus IX.* anno millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, cum regnasset annis quatuordecim.

Henricus hujus nominis III. audita morte fratris sui *Caroli IX.* protinus Poloniam reliquit, cujus jam Rex fuerat inauguratus, & in Gallias ad capeffendum Regnum hæreditario jure sibi debitum, festinavit. Diuturni Belli sopiendi necessitate adactus, in favorem Calvinistarum Edictum promulgavit, Catholicis odiosum, & Ecclesiæ injurium, quod subinde Bella Civilia, varias coalitiones, sed præsertim potentissimam Confæderationem *Guisianam*, quam *Ligam* vocarunt, in ipsum excitavit. Catholicorum insuper animos magis exasperavit Rex *Henricus III.* dum in Comitibus Blesensibus Ducem *Henricum Guisium*, ejusque fratrem Cardinalem, *Ludovicum*, quos, tanquam Fidei Catholicæ invictos Assertores ac Pugiles, venerabatur *Guisiana* Confæderatio, per suos Satellites confodi ac jugulari jussit. Hinc factum est, ut, dum Rex *Henricus III.* Lutetiam Parisiorum oppugnaturus ad *S. Clodoaldi* Municipium stativa potuisset, immani parricidio an. millesimo quingentesimo octuagesimo nono fuerit trucidatus ab uno ex *Guisiana* confæderatione perditionis filio, qui sumpta Religiosa Veste, & sub ea, instar Lupi sub pelle ovina, latens, ad Regem admissus, cultrum venenatum in ejus ventrem infixit, ex quo vulnere die sequenti evita migravit *Henricus III.* Rex sane meliori sorte dignus, qui pietatis, quam in animo fovebat, sæpe indicia dedit, præsertim dum *S. Spiritus Or-*

dinem instituit, & moriens magna cum pietate Sacramenta Ecclesiæ suscepit, & omnibus suis inimicis veniam ultro concessit. In ipso *Valesiorum* Stirps, Regno idonea, omnino defecit, jusque ad Galliarum Regni Sceptrum transiit in familiam Borboniorum, in Gallias adhuc regnantem.

Henricus hujus nominis IV. seu *Henricus Borbonius*, Navarræ Rex, mortuo *Henrico III.* renunciatus fuit anno millesimo quingentesimo octuagesimo nono Galliarum Rex. At, cum Calvinianam Hæresim, quam cum lacte suxerat, necdum palam ejurasset, *Guisianæ* Factionis Fæderati Bellum in ipsum instaurarunt, quod feliciter confecit Rex *Henricus IV.* insignem de Fæderatis referendo victoriam quæ *Jurica* dicitur. Nihilotenus Bello civili vexatum est Galliarum Regnum usque ad annum MDXCIII. quo tandem Rex *Henricus IV.* Hæresim palam ejuravit, & Catholicam Fidem solemni ritu professus est. Tunc enim Regni Proceres & Civitates ad Regis *Henrici IV.* fidem & obsequium redeuntes, eum legitimum Galliarum Regem jussu ac festivis gratulationibus proclamaverunt, illique omnes fidei dixerunt Sacramentum. Fuit autem *Henricus IV.* optimus Princeps, virtute militari, beneficentia in populum, in profligandis vitiis, abusibus & duellis severa disciplina, ingenio acuto, & amæno, aliisque præclaris dotibus exornatus. Dolendum tamen quod hæretici Calviniani semper ad arma præparati, a Rege *Henrico IV.* invito quidem, sed ad civiles tumultus sedandos compulsos, extorserint anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo Edictum *Nantesense*, ab Urbe unde prodiit, sic dictum, Catholicis perniciosum & hæreticis utilissimum, quo Rex hæreticis, præter alia privilegia, jus ad honores, dignitates, & munera Regni, necnon Synodos celebrandi, & Cætus agendi facultatem concedebat. Regnavit *Henricus IV.* annos viginti duos, rebus pace, belloque, manu & consilio gestis; Rex vere Magnus appellatus, qui tamen, dum inter plausus & magnificentiam coronandæ conjugis suæ *Mariæ Medicæ*, Parisiensem Urbem lustrat, ab impio Sicario, *Francisco*

Ravaillaco, nefandissimo parricidio occisus est anno millesimo sexcentesimo decimo.

Ludovicus hujus nominis XIII. cognomento *Iustus*, post mortem patris sui *Henrici* IV. cepit sub tutela matris suæ *Mariæ Medicæ* regnare in Galliis an. millesimo sexcentesimo decimo. *Iustitiæ* cum esset amantissimus, æquissimas Leges condidit, quibus Duella districte prohibuit, & gliscentes abusus extirpavit. Coorta in Francia quædam intestina Bella feliciter repressit. Hæreticos Calvinistas novos in pies tumultus cientes, & sus deque omnia miscentes in ordinem redegit, atque, duce Cardinali *Richelæo*, Rupellam, Urbem terra marique inexpugnabilem, unde Hæretici potentia Regum insultantes, sua jura, terroremque in vicinas late oras circumferre non desistebant, post duram ac longam obsidionem in deditiorem recepit, perduellesque Hæreticos domuit. Regnavit *Ludovicus* XIII. annis triginta tribus, & pietate in Deum, zelo pro religionis Catholicæ propagatione, amore in subditos, aliisque eximiis virtutibus clarus, obiit anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio.

Ludovicus XIV. cognomine *Magnus*, successit patri suo *Ludovico* XIII. anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio sub tutela matris suæ *Anne Austriacæ*, sapientissimæ, ac piissimæ Regina. Sapientia, potentia, & felicitate paucos inter Reges Franciæ pares habuit. Terra marique victor Regnum amplificavit, bonas artes ac disciplinas revocavit, Duella extinxit, vitia coercuit, in impios severe animadvertit, divino cultui, qui in Ecclesiis exhibetur, optimis constitutis Legibus, consuluit, suoque exemplo ad modestiam & pietatem habendam, maxime dum Sacra ac tremenda Mysteria peraguntur, provocavit. Sed ejus amor & studium in Catholicam fidem potissimum enituit, quando *Edictum Nannetense*, quo *Henricus* IV. iniquis temporibus coactus, concesserat hæreticis Calvinianis conscientia libertatem, peculiare Magistratus, aditum ad publicas Regni dignitates, munitasque Arces, ipse *Ludovicus* XIV. inuito & vere Christiano animo funestum istud Nannetense Edictum an. millesimo

sexcentesimo octuagesimo quinto rescidit, antiquavit, abrogavit, quo abrogato, Templum Hæreticorum diruta ac solo æquata sunt, pseudo-Ministri e Regno abacti, Calviniana Hæresis prostrata, & Catholica Religio in Francia perstitit sola domina ac triumphatrix. Regnavit *Ludovicus* XIV. annis septuaginta tribus, mortem irretortis oculis adspexit, & in solo Deo totius spei ac fiducia suæ sacram anchoram ponens, instar Herois Christiani e vivis excessit die 1. mensis Septembris an. millesimi septingentesimi decimi quinti.

Ludovicus XV. mortuo proavo suo *Ludovico* XIV. in Regnum Galliæ successit sub tutela *Philippi* Ducis Aurelianensis. Utinam, juvenis ille Rex, in cujus incolumitate omnis Gallorum spes inclinata recumbit, semel ex ephebis egressus, seu factus major, vincat spem populorum, subditorum vota transiliat, eis pacem, serenitatem & abundantiam inducat, illosque præsertim decessores suos imitetur, quorum præcipui conatus in Ecclesiæ utilitatem incubuerunt, videlicet *Clodoveum*, illius in Gallia fundatorem, *Carolum Magnum*, Religionis Catholicæ in Italia, Hispania, & Germania amplificatorem; *S. Ludovicum*, illius in extremo oriente instauratorem, & alios, in quibus amor pietatis & Sanctimonie visus est dominari. Utinam, inquam, juvenis ille Rex horumce Prædecessorum suorum vestigiis insistat, quo de Ecclesia, & de Galliarum Regno bene meritus, postquam naturæ (quod precantur, ac vehementer optant omnes ad unum Galli) diu vixerit, immortalis gloriæ æternum vivere possit.

NONA TABULA

CHRONOLOGICA.

Repræsentans Successionem Regum, qui in Hispania Summa verum potiti sunt usque ad Philippum V. nunc regnantem.

Hispania, quæ usque ad initium quinti Ecclesiæ Sæculi Romano fuerat subiecta Imperio, tandem ineunte Sæculo quinto transit in dominium Gothorum, qui in Gallias sub initium ejusdem Sæculi, idest, anno quadringentesimo duodecimo cum irrupissent, & multas, Barbarorum more, calamitates in eas intulissent, confestim a Patricio *Constantino*, viro strenuo, impetiti, atque expugnati, *Narbonam*, Urbem in Galliis, quam occupabant, relinquere, & in Hispaniam se se recipere coacti sunt, ubi supremo potiti dominio, Nationis suæ Principes constituerunt Hispaniæ Reges, qui diu in Hispania dominati sunt. At, quia inter illos Reges Gothos Hispaniæ sexdecim priores Sæcra Ariani, alii vero sequentes Catholici fuerunt, incipiemus a Successione Gothorum Regum Hispaniæ, qui in luto Arianiæ Hæreseos hæserunt usque ad *Reccaredum I.* qui primus Gothorum Regum Hispaniæ Catholicam Fidem amplexus est. Deinde, aliorum Catholicorum tam Gothicæ, quam alterius nationis Regum, qui Regno Hispaniæ præfuerunt a *Reccaredo*, primo in Hispania Gothorum Regum Catholico, usque ad *Philippum V.* e Regia Borboniorum Familia oriundum, qui nunc feliciter in Hispania regnat, seriem ac successionem describemus.

Gothorum Regum Hispaniæ

Qui Ariani fuerunt usque ad Reccaredum I. qui primus Gothorum Regum Hispania Catholicam Fidem amplexus est.

A*Taulphus*, seu *Adaulphus*, frater uxoris *Alarici*, Gothorum Regis, eodem Regi *Alarico*, anno quadringentesimo decimo e vivis sublato, successit in Regnum Gothorum. Irruptionem una cum suis Gothi in Gallias an. quadringentesimo duodecimo fecit, easque miserum in modum devastavit. At, post biennium, seu anno quadringentesimo decimo quarto e Galliis expulsus a Patricio *Constantino*, in Hispanias ingressus est, Regnumque invasit, sed anno sequenti, seu quadringentesimo decimo quinto apud *Barcinonam* a quodam Gotho, ejus domestico, *Dobbi* nomine, inter familiares fabulas jugulatus est.

Singericus successit Regi *Ataulphus*, sed Regnum duntaxat degustavit, nam die septimo a suscepto regimine interemptus est eodem anno quadringentesimo decimo quinto, sicut luculenter ex *Olympiodoro* evincit *Cl. Antonius Pagius* in sua *Critica Baronii* ad annum quadringentesimum decimum quintum.

Vallia eodem anno quadringentesimo decimo quinto successit in locum *Singerici* Regis, utque securius regnaret, pacem iniit cum Romanis. *Attalum*, quem *Alaricus*, Gothorum Rex, Imperatorem creaverat, dum an. quadringentesimo nono Urbem Romam armis cepit, diripuit, & in prædam dedit; hunc, inquam, *Attalum* Romanorum Imperatori *Honorio* tradidit Rex *Vallia*, eidemque reddidit *Gallam Placidiam*, ejus sororem, quam Rex *Ataulphus* in direptione Urbis Romæ abduxerat, sibi que conjugio copulaverat. Adversus Barbaros Hispaniis incubantes Bellum gessit Rex *Vallia*, an. siquidem 49. Vandali, Suevi, & Alani in Hispanias ingressi, sorte ad habitandum sibi Provinciarum regiones hoc pacto, teste *Idacio* in Chronico, diviserunt. Gal-

læciam

laciā Vandalī occuparunt & Suevi, sitam in extremitate Oceani maris occidua. Alani Lusitaniam, & Carthaginenses Provincias; & Vandalī, cognomine Silingi, Bæticam obtinuerunt. Rex itaque *Vallia* Vandalos vicit, Silingos Bætica expulit, & Alanos superavit, cumque regnasset annis tredecim, obiit an. quadringentesimo vigesimo octavo.

Theodoricus successit Regi *Vallia* anno quadringentesimo vigesimo octavo, regnavit an. viginti tribus & rebus humanis exemptus est an. quadringentesimo quinquagesimo primo.

Thorismundus successit in locum *Theodorici*, sed, postquam uno duntaxat an. regnasset, a fratre suo *Theodorico* jugulatus est anno quadringentesimo quinquagesimo secundo, sicut testantur *Idacius* in Chronico, & *Isidorus* in Chronico Gothorum.

Theodoricus hujus nominis II. post patratum fratricidium, regnum moderari cepit. *Rechiarium*, Suevorum Regem, inito certamine debellavit, eumque captum occidit, & Regnum, quod Suevi in Gallæcia obtinebant, occupavit an. quadringentesimo quinquagesimo sexto. Refert *Idacius* in Chronico, multa ab exercitu regis *Theodorici* civitati Bracarensi in Gallæcia eodem an. damna fuisse illata, Sanctorum Basilicas effraetas, altaria sublata atque contraeta, Virgines Dei abductas, Clerum usque ad nuditatem pudoris exutum, promiscuum sexum cum parvulis de locis refugii sanctis, populum omnem abstractum, jumentorum, pecorum, camelorumque horrore locum sacrum repletum &c. Regnavit *Theodoricus* II. an. 13. & aliquot menses, hoc est, ab anno quadringentesimo quinquagesimo secundo, quo regem *Thorismundum*, fratrem suum, interfecit, usque ad an. quadringentesimum sexagesimum sextum, quo a fratre suo *Eurico* trucidatus est.

Euricus, postquam fratrem suum regem *Theodoricum* occidisset, in ejus locum substitutus est an. quadringentesimo sexagesimo sexto. Catholicis tant. insensibilis, quos aut in vincula conjecit, aut in exilium egit, aut interfecit, & Ecclesiarum aditus spinis obscurari jussit. Regnum in Hispania Vvisigothorum late protendit,

& Phocensem Provinciam, seu Massiliam & Arelatem propriæ subdidit ditioni. Regnavit novendecimannis. *Victor* liquidem *Tununensis*, post Consulatum *Theodorici*, anno nempe quadringentesimo octuagesimo quinto, scribit: *His diebus Euricus Rex moritur, & Alaricus filius pro eo Rex efficitur*. Præterea, *Jornandes*, gente Gothus, in lib. de *Rebus Getticis*, seu de *Historia Gothorum*, c. 47. asserit, Regem *Euricum* decimonono Regni sui vita privatum esse. Quapropter, cum Rex *Euricus* sub finem an. CCCCLXVI. occiso fratre suo Rege *Theodorico* II. in Hispania regnare ceperit, ejus mors illigari debet anno CCCCLXXXV.

Alaricus successit patri suo Regi *Eurico* an. CCCCLXXXV. Instituit anno quingentesimo sexto Romanarum Legum collectionem, quibus Romani sibi subditi inter se disceptarent. Hæ autem Romanæ Leges potissimum desumptæ sunt ex Codice Theodosiano, tum ex Gregoriano, Hermogeniano, *Pauli* Sententiis, *Cassi* institutis, atque ex Novellarum Corpore. Hic Romanarum Legum Codex, qui vulgo *Breviarium Antiani* audit, publicatus est tertio Nonas Februarii anno vigesimo secundo, *Tolosa*, regnante *Alarico* Rege, id est, an. Christi quingentesimo sexto. De eo Codice legendus est *Gothofredus* in Prolegomenis Codicis Theodosiani c. 5. Bellum contra *Clodoveum*, Francorum Regem an. sequenti, seu quingentesimo septimo movit Rex *Alaricus*, qui tamen in pugna eodem anno ad campos Vogladenses, a civitate *Pictaviensi* tribus leucis diffitos, data, a Rege *Clodoveo* victus & occisus est, postquam regnasset annos viginti tres. Eodem anno quingentesimo septimo Rex Francorum *Clodoveus* Turonos, *Pictavum*, *Burdigalam* cepit, & *Theodoricus*, ejus filius, *Cadurcos*, *Albigenses*, *Rutenos*, *Arvernos* subegit, & Franciam usque ad Occidentalem Burgundiæ limitem propagavit, Gothi in illa regione ne Oppido quidem relicto, sicque Regnum Gothorum, seu Visigothorum, in Galliis, dictum *Tolosanum*, omnino destructum est.

Gisefichus, seu *Gesalicus*, post pugnam Vogladensem, *Alarico*, patri suo, successit in regno Gothorum, seu Visigothorum

rum, anno quingentesimo septimo, sed, ut ait *S. Isidorus* in Chronico Gothorum cum multo sui dedecore anno sequenti, seu quingentesimo octavo, a *Theodorico*, Rege Italiæ, fuit Regno privatus, & in Africam profectus Vandalorum suffragia petiturus, quo in Regnum suum posset restitui; sed cum postulatam non impetraret auxilium, mox ex Africa rediens, ob metum *Theodorici*, Regis Italiæ, Aquitaniam petiit, ibique uno anno delitescens, in Hispaniam reversus est, ubi ab *Ebbave*, Regis *Theodorici* Duce, duodecimo a Barcinone Urbe milliario, commisso prælio in fugam versus est, captusque trans flumen Druenticum Galliarum interiit, sicque prius honorem, postea vitam amisit, anno DXL cum regnasset annis quatuor sicut scribit idem *S. Isidorus* in Chronico Gothorum.

Theodoricus, Rex Italiæ, occiso rege *Giseficho*, seu *Gesalico*, tutelam *Amalarici*, sui ex *Teudetusa* filia nepotis, suscepit, & ad illud Hispaniarum Regnum transtulit, quod tamen ipse, seu *Theodoricus*, Rex Italiæ, quindecim annos administravit, hoc est, ab anno quingentesimo undecimo, quo Rex *Giseficus* peremptus est, usque ad annum quingentesimum vigesimum sextum, quo ipse Rex *Theodoricus* mortalitatem explevit.

Amalaricus, post mortem avunculi sui *Theodorici*, Hispaniarum Regno potitus est. Matrimonium iniit cum *Chlosilde*, Regis Francorum *Ghildeberti* sorore, quæ tamen cum multis a Rege *Amalarico*, viro suo, insidias, propter Fidem Catholicam, quam profitebatur, pateretur, *Ghildebertus*, ejus frater, Francorum Rex, exercitum movit in Hispaniam, quod statim ac Rex *Amalaricus* accepisset, consensu naviabiit, erupit, excessit, evasit, cumque fugeret, occisus est in Septimania, seu in Gallia Narbonensi, anno quingentesimo trigesimo primo postquam regnasset annos quinque.

Theudes successit Regi *Amalarico* anno DXXXI. & quamvis Hæreticus Arianus esset, Catholicos tamen non vexavit, sed Ecclesiæ pacem concessit; regnavit annos decem & septem, ut ait *Isidorus* in Chronico Gothorum tam editione *Grotii*, quam *Labbei*, & e vivis sublatus est an-

no quingentesimo quadragésimo octavo.

Theudisclus, seu *Thaudegesillus*, successit Regi *Theudi*, sed, postquam uno anno regnasset, inter epulas jugulatus est anno quingentesimo quadragésimo nono.

Agila in locum demortui Regis *Theudiscli*, seu *Thaudegesilli* successit anno quingentesimo quadragésimo nono. Catholicæ Religionis fuit insensibilis hostis, eamque ludibrio habuit, sicut in Chronico Gothorum testatur *Isidorus*, qui subdit, Regem *Agilam* annos quinque regnasse, ac subinde fuisse occisum an. quingentesimo quinquagesimo quarto.

Athanasildus, occiso Rege *Agila*, Hispaniarum Regno a Gothis, seu Vvisigothis præfectus est anno quingentesimo quinquagesimo quarto. Catholicam Fidem, teste *Isidoro* in Chronico Gothorum, occulte tenuit, & Catholicis valde benevolus fuit; regnavit annis quatuordecim, & obiit anno quingentesimo sexagesimo septimo.

Liuvus, hujus nominis I. Hispaniarum Regnum obtinuit anno quingentesimo sexagesimo septimo, sed anno secundo Regni sui, sicut ait *Isidorus* in Chronico Gothorum, *Leovigildus*, seu *Leuvigildus*, fratrem suum, Hispaniarum Regno præfecit; ipse vero ditiones, quas Gothi, seu Vvisigothi in Gallia possidebant, videlicet *Septimaniam*, quæ dicitur *Gallia Narbonensis*, sibi reservavit, sicque duobus tantum annis in Hispania regnavit.

Leovigildus, seu *Leuvigildus*, anno quingentesimo sexagesimo nono Hispaniæ Regno a suo fratre *Liuvæ* præfectus, eodem anno regnare cepit. Regnum Suevorum, quod an. quadringentesimo nono in Hispania ceperat, & per centum & septuaginta septem annos permanerat, sicut scribit *Isidorus* in Chronico Gothorum, Rex *Leovigildus* anno Christi quingentesimo octogésimo quinto omnino destruxit, & ad Gothos transtulit. Hæresi Arianæ cum esset addictissimus, *Hermenigildus*, filium suum natu majorem, in carcerem conjecit, ibidemque necari jussit eo solo nomine, quod *Hermenigildus*, Catholicæ Religionis cultor, e manu Episcopi Ariani, ad se a patre *Leovigildo* missi sacrilegæ consecratio-

nis

nis communionem percipere nolisset, sicut scribit Sanctus *Gregorius Magnus* Papa lib. 3. Dialog. cap. 31. Obiit *Leovigildus* Rex anno quingentesimo octogesimo sexto, Regni sui decimo octavo, sicut solide probat *Antonius Pagius* in sua *Critica* ad annum DLXXXV. tam contra *Carolus Cointium* in *Annalibus Francorum* ad annum DLXXXVII. & *Bollandum* ad diem XIII. Martii in *Commentario Historico* ad vitam Sancti *Leandri*, Episcopi Hispalensis, qui mortem *Leovigildi* Regis ad annum 587. referendam esse arbitrantur, quam contra *Baronium*, qui antea in suis *Annalibus* mortem *Leovigildi* Regis cum anno quingentesimo octuagesimo quinto conjunxerat, sed postea in *Appendice Tomi XII.* & in *Editione Colonienſi* mortem ejusdem Regis *Leovigildi* ad annum quingentesimum nonagesimum primum referendam esse monuit, quam posteriorem *Baronii* sententiam *Henricus Spondanus* in *Epitome Annalium Baronii* per Imperatoris *Mauricii* tempora secutus, non parum *Chronologiam* turbavit. Standum igitur est sententiæ *Antonii Pagii*, asserentis mortem Regis *Leovigildi* incidisse in annum quingentesimum octuagesimum sextum, non vero in annum quingentesimum octuagesimum quintum, vel in annum quingentesimum octuagesimum septimum, aut in annum quingentesimum nonagesimum primum sicut laudatis *Scriptoribus* per errorem obrepſit. Porro, hic *Leovigildus* ultimus fuit Hispaniæ regum Gothorum, seu *Vvisigothorum*, qui *Ariana* Hæresis fuerunt infecti; Ceteri vero, qui post *Leovigildum* in Hispania regnarunt Gothi, seu *Vvisigothi*, & quorum continuam seriem hic describemus, Catholicam Religionem professi sunt.

S E R I E S

Regum Hispaniæ Gothorum,

Seu *Vvisigothorum*, qui, post *Leovigildum* Regem *Arianum*, Catholicam Fidem professi sunt.

R *Eccaredus*, filius *Leovigildi*, Regum *Vvisigothorum* *Arianorum* in Hispania ultimi, & *S. Hermenegildi* Martyris, jussu patris sui Regis *Leovigildi*, ob Fidem Catholicam occisi, frater, in Hispaniarum Regnum patri suo *Leovigildo* successit anno quingentesimo octogesimo sexto. *Arianam* Hæresim, quam antea Gothorum Reges in Hispania longe lateque propagaverant, palam ejuravit, primusque fuit Gothorum, seu *Vvisigothorum* in Hispania Rex Catholicus, qui Gothos & Suevos ad Fidem Catholicam adduxit anno quarto Regni sui, idest, anno Christi quingentesimo octuagesimo nono, sicut facile colligitur ex Concilio Toletano Tertio, quod omnium Conciliorum Nationalium, quotquot in Hispania fuerunt, celeberrimum, eodem anno celebratum est, & ex Homilia, quam in eodem Concilio *S. Leander*, Hispalensis Archiepiscopus, habuit in laudem Ecclesiæ ob conversionem Gothorum gentis. Regnum Gothorum in Hispania florentissimum reddidit *Reccaredus* Rex, & postquam sapientissime regnasset annos quindecim, mensem unum, & dies decem, obiit anno sexcentesimo primo.

Liuba (qui tamen *Liuva* hujus nominis II. dicendus est) in Regnum Hispaniarum successit patri suo *Reccaredo* anno sexcentesimo primo, eique haud impar in Regni moderandis habenis futurus fuisset, nisi *Vitericus*, arrepta tyrannide, cum innocuum an. ætatis suæ vigesimo secundo Regno deiecisset, atque præcisa dextra occidisset, ut ait *S. Isidorus* in *Chronico* Gothorum. Regnavit *Liuva* hujus nominis II. annis tantum duobus, teste eodem *S. Isidoro*, & interfectus est anno sexcentesimo tertio.

Vitericus, Regis *Liuvæ* parricida Hispania-

spaniarum Regnum occupavit an. sexcentesimo tertio. Plurima illicita fecit, sicut ait *S. Isidorus* in Chronico, cumque fama vulgasset, eum velle in Hispaniarum Regnum Arianam revocare Hæresim, conjuratione quorundam inter Epulas occisus est anno sexcentesimo decimo, cum regnasset annos septem.

Gundemarus in Hispaniarum Regno *Vvitericum* excepit an. sexcentesimo decimo, eodemque anno curavit, ut Concilium Toletanum, numero III. ab eo tempore quo *Reccaredus* Rex Catholicam Fidem amplexus est, celebraretur, & in eo statueretur, ut Sedes Toletana Primatus ac Dignitatis Metropolitanæ honore, juribus ac privilegiis potiretur, non in Carpetiana solum, sed in tota Provincia Carthaginensi; Regnavit *Gundemarus* annis duntaxat duobus, & obiit, nulla relicta prole, anno sexcentesimo duodecimo.

Sisebutus successus est in locum *Gundemari* anno sexcentesimo duodecimo. Fidem Catholicam late in suo Regno propagavit, duasque Leges, quæ extant in Gothorum legum volumine, promulgavit, quibus Judæos sibi subditos Fidem Catholicam amplecti iussit. Eo regnante, Synodus Hispalensis secunda habita est pro Ecclesiasticis negotiis, & contra *Acephalos*, negantes duas in Christo Naturas in una Divina Persona. De Romanis bis triumphasse Regem *Sisebutum*, & quasdam eorum Urbes pugnando sibi subiecisse, testatur Sanctus *Isidorus* in Chronico Gothorum, ubi etiam ait *Sisebutum* regnasse annis octo, mensibus sex, ac subinde in vivis esse debuisse anno sexcentesimo vigesimo.

Reccaredus hujus nominis *Secundus* parvulus filius *Sisebuti Regis*, Patri successit, sed ei paucis mensibus superstes fuit. *Isidorus Pacensis* ei tres menses assignat. *Vulsa* in Chronico quatuor annos, loco mensium quatuor, a Typographo exaratos. *Rodericus* vero Toletanus lib. 2. cap. 17. *Historia Hispanica* ait, Regem *Reccaredum Secundum* post patris obitum Principem fuisse paucorum dierum, idest, septem mensium, per quos regnavit, & obiit an. sexcentesimo vigesimo primo.

Suinthila,] e vivis sublato Rege *Reccaredo* II. Procerum suffragiis Regnum Hispaniarum adeptus est anno sexcentesimo vigesimo primo. Sed a *Sisenando* anno sexcentesimo trigesimo, facta adversus eum conjuratione, omnis Gothorum exercitus sese *Sisenandi*, cui *Dagobertus*, Francorum Rex, ducto in Hispaniam exercitu, suppetias tulerat, ditioni & arbitrio subjecit, & anno sequenti, seu sexcentesimo primo e solio dejectus est, postquam regnasset annos decem.

Sisenandus, post deturbatum e Solio *Suinthilam* Regem, Hispaniarum Regno potitus est anno sexcentesimo trigesimo primo, & ut Imperium magis confirmaret, curavit anno tertio Regni ut convocaretur Concilium Nationale Toletanum IV. cui præfuit Sanctus *Isidorus*, Regnavit *Sisenandus* non annos quinque, menses undecim, & dies sex, sicut ei *Vulsa* in Chronico attribuit, sed regnavit annos tres, menses undecim, & dies undecim, sicut ait *Mariana*, & obiit exeunte anno sexcentesimo trigesimo quinto vel ineunte anno sexcentesimo trigesimo sexto.

Chintila, sicut legitur in Nummis, non vero *Cintila*, uti a multis perperam appellatur, post mortem *Sisenandi Regis* suscepit Hispaniarum Regnum, & *Sisenandi* exemplo, novum Episcoporum Conventum habendum curavit, Concilium scilicet Nationale Toletanum V. Regnavit *Chintila* annos tres, menses octo, & dies novem, ut ait *Vulsa* in Chronico, & obiit exeunte anno sexcentesimo trigesimo nono, vel ineunte anno sexcentesimo quadragesimo.

Tulga in locum patris *Chintila* Regis substitutus est, sed ineunte anno tertio Regni sui, idest, anno sexcentesimo quadragesimo secundo obiit, sicut scribunt *Vasens* in Chronico, & *Mariana* lib. 6. *Historia Hispania* cap. 8. Non desunt tamen alii Scriptores, qui post Abbatem *Sigibertum* in Chronico, & *Eredegarium* etiam in Chronico, asserunt, Regem *Tulgam* propter pueritiæ levitatem fuisse Regno privatum, atque ad Ecclesiasticos Ordines relegatum.

Chindasvintus, post mortem, vel de-

positionem Regis *Tulga*, collectis plurimis Senatoribus, omnique populo, in Regnum Hispaniarum sublimatus est anno sexcentesimo quadragesimo secundo, & ut Regnum in sua familia hæreditarium faceret, filium suum *Flavium Reccesvintum* Regni consortem declaravit an. sexcentesimo quadragesimo nono, ac subinde regnavit solus annos sex, menses octo, dies viginti. Vixit tamen, postquam filium suum *Reccesvintum* Regni consortem declarasset, annos tres, menses quatuor, dies undecim. At illud tempus in *Reccesvinti* Regno numeratur, eo quod ob præcipitem atque affectam patris suis *Chindasvinti* ætatem, solus *Reccesvintus* summa rerum potiretur, & Regnum pro suo arbitrio gubernaret.

Reccesvintus regnare cœpit anno sexcentesimo quadragesimo nono, quo a patre suo *Chindasvinto* consors Regni fuit declaratus. Bello, paceque clarissimus regnavit annis viginti tribus, mensibus septem, diebus undecim, sumpto videlicet Regni ejus exordium ab anno sexcentesimo quadragesimo nono, obiitque anno sexcentesimo septuagesimo secundo, nullamque superstitem prolem reliquit.

Vvamba, sicut in Nummis, & Rerum Gothicarum libris vocatur, non *Bamba*, ut a *Roderico*, *Vasao*, aliisque quibusdam Historicis Hispanis appellatur, Procerum suffragio, invitus tamen, Hispaniarum Regnum, post mortem *Reccesvinti* Regis suscepit, & postquam summa cum prudentia annis octo, mense uno, diebus quatuordecim regnasset, anno sexcentesimo octogesimo spoliatus est Regno malis artibus *Hervigi*, qui ei venenum propinavit, quo haurito, cum animam Rex *Vvamba* agere videretur, detonsus, Monachi habitum induit, quem postea, recuperata licet pristina valetudine, dimittere noluit.

Ervigius anno sexcentesimo octogesimo Regi *Vvambæ*, cui venenum propinaverat, successit, & Hispaniarum Regnum, etsi malis artibus quæsitum, recte tamen administravit. *Egicam*, arcta cognatione cum defuncto Rege *Vvambæ* conjunctum, adoptavit generum suum,

eique filiam suam *Cixilonem*, conjugem dedit. Regnavit *Ervigius* annis septem, diebus viginti quinque, & mortuus est an. DCLXXXVII.

Egica, post mortem Soceri sui Regis *Ervigii*, Regnum Hispaniarum adeptus est an. sexcentesimo octogesimo septimo. *Cixilonem*, uxorem suam, & Regis *Ervigii* filiam, ex qua *Vvitizam* filium suscepit, in odium Regis *Ervigii* repudiavit, & de Proceribus, quorum Consiliis, & opera Rex *Vvamba* e solio dejectus fuerat, supplicium sumpsit. Regnavit *Egica* annos quindecim, nempe annos decem solus, & alios quinque annos cum filio suo *Vvitiza*, obiitque anno septingentesimo primo.

Vvitiza, successit patri suo *Egica* an. septingentesimo primo, sed cum esset moribus depravatus, Regnum suum omnium turpitudinum maculis, crudelitate & impietate deformavit. E vivis excessit an. septingentesimo decimo, cum regnasset annos decem. Reliquit duos filios *Ebam*, & *Sisebutum*, qui tamen a Regno fuerunt exclusi.

Rudericus, sicut in Nummis appellatur, non vero *Rodericus*, mortuo *Vvitiza*, Hispaniæ Regnum suscepit anno septingentesimo decimo, sed anno sequenti a Saracenis, in Hispanias irrumpentibus, victus & occisus est. Hic transitus, seu in Hispanias Saracenorum irruptio, quæ contigit anno septingentesimo undecimo, quæque Hispanias miserum in modum funestavit, vastavit, ac dilaceravit, jure optimo adscribitur effræni libidini Regis *RudERICI*, qui non solum culpa sua Regnum ac vitam perdidit, sed etiam Gothicam Majestatem in Hispaniarum Regno valde labefactavit, & tantum non extinxit.

Pelagius, genere Gothus, post irruptionem Saracenorum, seu Maurorum in Hispanias, in montibus Asturicis una cum aliis Gothis degens, contra Saracenos, seu Mauros, supremum in Hispaniis dominium obtinentes, rebellavit anno septingentesimo duodecimo, ac tandem Asturiarum Rex fuit proclamatus anno septingentesimo decimo octavo. Multos Christianos, metu Saracenorum latitantes, ad strenue pro salute patriæ dimican-

candum adhortatus adeo sibi obnoxios fecit, ut illorum ope non solum parvum Asturiarum Regnum ampliaverit, sed etiam illustres de Saracenis victorias reportaverit, & *Legionem*, aliasque munitissimas Urbes ex eorum servitute ac tyrannide eripuerit, dignus subinde qui appelletur unicum afflictae Hispaniae solatium. Regnavit *Pelagius* an. octodecim & obiit anno septingentesimo trigésimo sexto.

Favila, filius Regis *Pelagii*, successit patri suo anno septingentesimo trigésimo sexto. Regnavit duobus tantum annis, nulla re egregie getta clarus obiit absque prole an. septingentesimo trigésimo octavo.

Alphonfus, gener Regis *Pelagii*, hujus nominis *Primus*, mortuo *Favila* fuit Rex salutatus an. septingentesimo trigésimo octavo, atque cognominatus *Catholicus*, quod, multis de Saracenis reportatis victoriis, Templata Catholicorum Saracenicae superstitionis sordibus conspurcata instauravit, repurgavit, locupletavit, sacraque suppellectili exornavit. Regnavit *Alphonfus* I. an. novemdecim, & multis virtutibus toto Orbe celebris vita functus est anno septingentesimo quinquagesimo septimo.

Froila patri suo *Alphonso* I. successit anno septingentesimo quinquagesimo septimo. Mauros, seu Saracenos, ingenti praelio superavit, Falcones domuit, sed gloriam tot ineluctis victoriis partim fœdavit, nece, quam intulit fratri suo *Bimarino*, in cujus vindictam a fratre suo *Aurelio* ipsemet trucidatus est anno septingentesimo septuagesimo, cum regnasset annis tredecim. Filium reliquit dictum *Alphonsum Castum*. *Aurelius*, post parricidium fratris sui *Froila*, Regnum adeptus est; eoque regnante erupit in Hispania *Bellum Servile*, servis videlicet contra heros suos arma sumentibus. Quod quidem Bellum prudentia Regis mox sopitum est, ut scribit *Vaseus* in Chronico. Regnavit *Aurelius* ab anno septingentesimo septuagesimo usque ad ann. septingentesimum septuagesimum quintum, quo e vita migravit.

Silo, gener demortui Regis *Aurelii*, in ejus locum successus est anno septingen-

tesimo septuagesimo quinto, sed, cum nullam suscipiendæ prolis spem haberet, otio, ac quieti indulgit, summamque rerum penes *Alphonsum*, cognominatum *Castum*, Regis *Froila* filium, reliquit, & postquam regnasset octo annis, vitam cum morte commutavit an. septingentesimo octogésimo tertio.

Mauregatus, filius spurius Regis *Alphonfi* I. comparatis Saracenorum copiis, Regnum vi occupavit, & quandiu regnavit, ignominiosum Tributum annum quinquaginta nobilium virginum, & totidem plebejarum Saracenis solvit, juxta pactum quod, ut Regno potiretur, pepigerat cum ipsis. Regnavit autem *Mauregatus* annos sex, & abiit e vivis anno septingentesimo octogésimo nono, seu ineunte anno septingentesimo nonagesimo.

Veremundus, filius *Bimarini*, qui a Rege *Froila*, fratre suo, fuerat occisus, mortuo *Mauregato*, Tyranno, fuit Rex acclamatus, Regnumque tenuit duobus annis, hoc est usque ad annum septingentesimum nonagesimum primum, quo e vivis raptus est.

Alphonfus hujus nominis II. filius Regis *Froila*, cognominatus *Castus*, quod a *Berthe*, uxoris suæ, amplexibus perpetuo abstineret, regnare coepit anno septingentesimo nonagesimo primo. Fuit optimus Princeps, suis subditis apprime charus, exteris formidabilis, de Religione Catholica bene meritis, perpetua rerum gestarum felicitate, bellicis artibus, & victoriis, quas de Mauris, seu Saracenis, Hispanias infestantibus, sæpius retulit, celeberrimus. Diu ac feliciter per quinquaginta duos annos regnavit, seu ab anno septingentesimo nonagesimo primo usque ad annum octingentesimum quadragesimum tertium, quo e vita discessit.

Ramirus, filius Regis *Veremundi*, in Procerum Conventu Successor Regni ab *Alphonso* II. Rege, propediem morituro, designatus, Regnum, post illius obitum suscepit anno octingentesimo quadragesimo tertio. Acerrimum Bellum contra Saracenos in Hispania gessit, & confecto cum illis praelio, sexaginta, vel, ut alii dicunt, septuaginta eorum millia inter-

ternecone delevit anno octingentesimo quadragelimo sexto. Normannos etiam, numerosa Classe totam Gallæicæ Oram infestantes, navali pugna devicit ac fugavit. Regnavit septem annis, & naturæ debitum solvit an. octingentesimo quinquagesimo.

Ordonius, filius Regis *Ramiri*, patri successit an. octingentesimo quinquagesimo. Princeps fuit suavissimis moribus, miti ac tractabili ingenio præditus, iusti & æqui tenax. Bellum contra Saracenos feliciter, & magna cum sui nominis laude gessit, atque Civitates plurimas, ab eis dirutas instauravit. Obiit anno octingentesimo sexagesimo sexto, cum regnasset annis sexdecim.

Alphonfus hujus nominis *Tertius* filius Regis *Ordonii*, post obitum patris, Solium conscendit anno octingentesimo sexagesimo sexto, & ob eximias corporis animique dotes, atque præclaros de Mauris, seu Saracenis relatos triumphos, *Magni* cognomen jure optimo consecutus est. Regnavit *Alphonfus Magnus* annos quadraginta quatuor, seu ab anno octingentesimo sexagesimo sexto, usque ad annum nongentesimum decimum, quo sponte Regnum abdicavit, & anno sequenti in vivis esse desiit.

Garfias, filius Regis *Alphonfi Tertii* post spontaneam patris sui abdicationem, Regnare cepit an. nongentesimo decimo. Militarem Expeditionem contra Mauros in Hispania suscepit, in qua *Ayolam*, ipsorum Regulum, acie victum cepit. Regnavit tribus annis, & obiit anno nongentesimo decimo tertio, nulla relicta prole.

Ordonius hujus nominis II. fratri suo *Garfie* successit an. nongentesimo decimo tertio, qui Mauros in prælio aggressus, eorum exercitum profligavit. Regnavit annis decem, & mortuus est an. nongentesimo vigesimo tertio.

Froila hujus nominis II. frater defuncti Regis *Ordonii II.* Regnum iniit anno nongentesimo vigesimo tertio. Sed nulla domi, militiæve laude clarus & sola ignavia ac crudelitate notus, uno duntaxat anno regnavit, & fato functus est an. nongentesimo vigesimo quarto.

Alphonfus hujus nominis IV. cognomen

Monachus, & filius Regis *Ordonii II.* in locum demortui Regis *Froila II.* substitutus est, qui nec bellica, nec civili virtute cum esset illustris, & gerendis Regni negotiis omnino impar, honori simul & oneri cessit anno nongentesimo trigesimo primo, postquam regnasset septem annis, atque post Regni abdicationem, Ordini Monastico nomen dedit.

Ramirus hujus nominis II. frater Regis *Alphonfi IV.* Regni habenas moderari cepit an. nongentesimo trigesimo primo. *Alphonsum* hujus nominis IV. fratrem suum, qui Regnum ultro abdicaverat, & abjecto Monachi habitu, quem innata animi levitate susceperat, Regium nomen & Insignia resumere volebat, turbasque in Regno excitabat, vinculis constrinxit, atque oculis orbavit. Plures, insignesque Victorias de Mauris reportavit, pieque ex hac vita migravit anno ineunte nongentesimo quinquagesimo, cum Regnum annis undeviginti sapientissime administrasset, & multa, dum viveret, extruxisset, dotassetque Canobia.

Ordonius hujus nominis III. filius Regis *Ramiri II.* post mortem patris, Regnum suscepit anno nongentesimo quinquagesimo. *Sanctium*, fratrem suum, qui eum e Solio deturbare moliebatur, in ordinem redegit. Copiis *Ferdinandi*, Castiliæ, seu Castellæ Comitæ, adjutus, nonaginta Saracenorum millia ad *Laram* profligavit, cumque regnasset annos quinque & menses septem, abiit e vita anno nongentesimo quinquagesimo quinto.

Sanctius, frater Regis *Ordonii Tertii*, & a multo abdomine *Craffus* appellatus, Clavum Regni gubernare cepit anno nongentesimo quinquagesimo quinto, & expulso *Ordonio*, Regni æmulo, qui erat filius *Alphonfi IV.* cognominati *Monachi*, & Hispaniarum quondam Regis, pacifice per duodecim annos Regno potitus est, ac tandem anno nongentesimo sexagesimo septimo veneno sublatus est.

Ramirus hujus nominis III. filius Regis *Sanctii*, in ejus locum substitutus est, sed, cum esset duntaxat quinquennis, Re-

Regni administratio fuit penes *Theremundum*, Matrem, & *Elviram*, Amitam, feminas prudentia singulari, ac multis præclaris dotibus insignes. Regnavit *Theremundus* III. annos octodecim, idest, ab anno nongentesimo sexagesimo septimo usque ad annum nongentesimum octogesimo quintum, quo juxta accuratorem *Ambrosii Morales*, calculum, finem vivendi fecit, non vero anno nongentesimo octogesimo secundo, sicut ait *Mariana lib. 2. Hist. Hisp. cap. 28.*

Veremundus hujus nominis II. quem alii Regis *Ramiri* III. patrualem, alii filium fuisse dicunt, regnare cepit anno nongentesimo octogesimo quinto. Multa gravissima damna passus est a Mauris, qui munitissimas Christianorum civitates, *Barcinonem*, *Legionem*, *Asturcam*, *Valentiam* occuparunt, & multa Christianorum millia trucidarunt. At *Veremundus* Rex federatus cum *Garsia* III. *Navarrae* Rege, & cum *Garsia* *Fernando*, *Castiliae*, seu *Castellæ* Comite, insignem de illis Barbaris victoriam reportavit, eoque fere omnes ad internecionem usque delevit anno nongentesimo nonagesimo octavo, Regni sui decimo tertio. Non diu post hanc victoriam superstes fuit *Veremundus* Rex, quippe qui mortuus est anno sequenti, seu nongentesimo nonagesimo nono, cum regnasset annos quatuordecim.

Alphonfus hujus nominis V. filius Regis *Veremundi* II. in Solio patris sui collocatus est. Sed cum esset tantum quinquennis, minorem ejus ætatem rexit *Melendus*, *Gallæ* i. e. Comes, Regnumque eximia fide administravit. Bellum contra Saracenos gessit Rex *Alphonfus* V. sed anno millesimo vigesimo septimo in prælio, quod cum illis Barbaris contexit, occisus est.

Veremundus hujus nominis III. successit patri suo Regi *Alphonso* V. Multis claudibus a *Sanctio* *Majore*, Rege *Navarrae*, affectus, pacem cum eo pepigit, & *Sanctiam*, Sororem suam, *Ferdinando* *Magno*, filio *Sanctii* *Majoris*, dedit uxorem. Sed *Ferdinandus* *Magnus*, post mortem patris sui *Sanctii* *Majoris*, Bellum movit contra Regem *Veremundum*, Sororium suum, & cum eo prælium com-

Graves. Hist. Tom. IX.

misit, in quo Rex *Veremundus* III. occisus est anno millesimo trigesimo septimo, eoque interfecto, *Ferdinandus*, *Castiliae*, seu *Castellæ* Rex, victoribus armis Regna *Legionense*, & *Asturiarum* concessim occupavit, illaque cum Regno suo *Castiliae*, seu *Castellæ* univit.

S E R I E S

Regum *Castiliae*, seu *Castellæ*.

Qui a tempore *Ferdinandi*, Regis *Castiliae*, a quo, post occisum *Veremundum* III. *Legionis*, & *Asturiarum* Regem, facta est uniusque Regni, seu *Legionensis*, & *Asturiarum* uno cum Regno *Castiliae*, regnarunt in *Hispania* usque ad *Philippum* V. qui nunc *Hispania* *Manarchiam* feliciter regit.

Ferdinandus *Magnus*, Rex *Castellæ* hujus nominis I. post occisum in prælio *Veremundum* III. *Legionis* & *Asturiarum* Regem, utrumque Regnum, seu *Legionense*, & *Asturiarum*, univit cum Regno *Castiliae*, seu *Castellæ*. Varias Urbes in *Lusitania*, *Saracenis* eripuit, *Toletanum*, & *Hispalensem* *Saracenorum* Reges fecit vectigales ac tributarios, multisque clatus victoriis obiit anno millesimo sexagesimo quinto, cum regnasset annos vigintinovem. Moriens Regnum suum tritariam filio, suisque divisit. *Sanctio*, natu maximo, dedit *Castiliae*, seu *Castellæ* Regnum, & *Alphonfus* donavit Regnum *Legionis*, cum nonnullis *Gallæ* Civitatibus; *Garsie*, ultimo filio suo, reliquam *Gallæ* partem, & eas *Lusitanæ* *Ditiones*, quas Mauris eripuerat, assignavit.

Sanctius, *Castellæ*, seu *Castiliae* Rex, hujus nominis II. filius natu maximus Regis *Ferdinandi*, cepit post obitum patris sui regnare anno millesimo sexagesimo quinto, Fædus cum fratre suo *Alphonso*, *Legionis* Rege, iniit, simulque ambo uniti *Garsiam*, fratrem suum, *Gallæ* & *Lusitanæ* Regem, *Ditionibus* spoliarunt, easque inter se partiti sunt. Nec hac præda contentus *Sanctius*, *Castiliae* Rex, fratrem suum *Alphonsum*, Re-

C c

Re.

Regem Legionis, Bello aggressus est, bis in prælio devicit, captumque in carcerem conjecit. Regnavit *Sanctius*, Castiliæ Rex; annos septem, & in obsidione Urbis *Zamora* a milite per insidias interfectus est anno millesimo septuagesimo secundo.

Alphonfus hujus nominis VI. mortuo fratre suo *Sanctio*, Castiliæ Rege, utrumque Regnum, seu Legionis, & Castiliæ, obtinuit. Sed dominandi libidine abreptus, *Garfiam*, fratrem suum, qui in suum Galliciæ Regnum restitutus fuerat, dolo captum, denuo, in carcerem detrusit, ubi mortuus est anno millesimo nonagesimo; *Alphonfus* vero, ejus frater, Castiliæ & Legionis Rex, post devictos Mauros, qui Hispanias multis claudibus funestabant, migravit e vita anno millesimo centesimo nono, cum regnasset ab obitu fratris sui *Sanctii*, Castiliæ Regis, annos triginta septem.

Urraca filia Regis *Alphonfi* VI. mortuo patre regnare cepit anno millesimo centesimo nono, sed postquam regnasset annos tredecim, in Legionis Arce obfessa, Regnum, *Alphonso*, filio suo, quem ex priori marito, dicto *Raymundo*, Duce Burgundiæ, susceperat, cedere coacta est anno millesimo centesimo vigesimo secundo.

Alphonfus hujus nominis VII. filius Reginæ *Urraca*, post matris suæ a Regno motionem, ab omnibus Proceribus ac Magnatibus Rex Legionis & Castellæ, seu Castiliæ, salutaturs est anno millesimo centesimo vigesimo secundo. Varias militares expeditiones contra Mauros suscepit, eisque plures creptas nobiles ac munitas Civitates in suam potestatem redegit. Mortuus est Rex *Alphonfus* VII. rediens ex militari Expeditione contra Mauros anno millesimo centesimo quinquagesimo septimo. Moriens dedit filio suo *Sanctio*, natu majori, Castiliæ Regnum, & *Fernando*, seu *Ferdinando*, alteri filio suo, Regnum Legionis donavit.

Sanctius hujus nominis III. filius Regis *Alphonfi* VII. post obitum patris sui, Regnum Castellæ gubernare cepit anno millesimo centesimo quinquagesimo primo. Sed, cum regnasset uno dunta-

taxat anno, obiit anno millesimo centesimo quinquagesimo octavo, dum se accingeret ad Bellum, quod in Mauros, Beticam infestantes, parabat. *Ferdinandus* vero, ejus frater, Legionis Rex hujus nominis II. postquam unum & triginta annos regnasset, migravit e vita anno millesimo centesimo octogesimo octavo.

Alphonfus VIII. quem alii perperam appellant IX. in Castellæ Regnum patri suo *Sanctio* III. successit anno millesimo centesimo quinquagesimo octavo. Mauros, seu Saracenos, sæpius debellavit, & fœderatus cum Regibus Aragoniæ, Lusitanæ, & Navarræ, illos Barbaros tanta strage profligavit, ut ducenta eorum millia cecidisse dicantur. Regnavit *Alphonfus* VIII. in Castiliæ Regno annos quinquaginta quinque, & obiit anno ineunte millesimo ducentesimo decimo quarto. In Regno autem Legionis, post mortem *Ferdinandi* II. Legionis Regis, qui, ut mox diximus, mortuus est anno millesimo centesimo octogesimo octavo, regnare cepit *Alphonfus* IX. filius *Ferdinandi* II. Legionis Regis. Fuit *Alphonfus* IX. Legionis Rex, pius ac strenuus, sicut testatur *Rodericus* Toleranus Archiepiscopus. *Theresiam*, filiam *Sanctii*, Lusitanæ Regis, sibi connubio junxerat, quam tamen jussu *Innocentii* III. Summi Pontificis, ob consanguinitatis impedimentum, repudiavit, & nuptias iniit cum *Berengaria*, *Alphonfi* VIII. Castellæ Regis filia, ex qua filium suscepit, dictum *Ferdinandum*. Regnavit *Alphonfus* IX. Rex Legionis annos quadraginta tres, & e vita discessit anno millesimo ducentesimo trigesimo primo.

Henricus hujus nominis I. filius *Alphonfi* VIII. Castellæ, seu Castiliæ Regis, patri suo in Regnum Castiliæ successit anno millesimo ducentesimo decimo quarto, sed cum esset annorum tantum undecim regnavit sub tutela & institutione Sororis suæ *Berengariæ*, conjugis *Alphonfi* IX. Legionis Regis. At dum Palentia in ædibus Episcopi luderet, cocti lateris Vulnus accepit in capite, & ex eo e vita migravit, die post acceptum vulnus decimo, anno ineunte tertio Regni sui, seu anno millesimo ducentesimo decimo septimo.

Per-

Ferdinandus hujus nominis III. filius *Alphonſi* IX. Legionis Regis, & *Berengaria*, ejus Conjugis, ſuſſectus eſt in locum demortui *Henrici* I. Caſtiliæ Regis, anno milleſimo ducentefimo decimo ſeptimo. Utroque Regno Caſtellæ videlicet & Legionis potitus eſt; & omnibus Hiſpaniæ finibus Mauros, ſeu Saracenos procul abegit, præter *Granatam*, cujus tamen Regem tributarium fecit, magna ubique Barbarorum edita ſtrage. *Ferdinandus* III. Regnum Caſtiliæ per annos trigintaquinque gubernavit, idem, ab anno milleſimo ducentefimo decimo ſeptimo, quo *Rex Henricus* I. Caſtiliæ Rex mortuus eſt, uſque ad annum milleſimum ducentefimum quinquageſimum ſecundum, quo ipſe in vivis eſſe deſiit. Regno autem Legionis præfuit *Ferdinandus* III. æonis viginti duobus ſeu ab anno milleſimo ducentefimo trigefimo primo, quo ut ſuperius diximus, ipſius pater *Alphonſus* IX. Legionis Rex deſunctus eſt uſque ad annum milleſimum ducentefimum quinquageſimum ſecundum, quo *Ferdinandus* III. utriuſque Regni Caſtiliæ, & Legionis Rex, finem vendi fecit.

Alphonſus X. Regis *Ferdinandi* III. filius, ſucceſſit patri ſuo anno milleſimo ducentefimo quinquageſimo ſecundo. Cognominatus fuit *Sapiens*, eo quod in *Aſtronomia*, ſeu *Sydegum* ſcientia adeo excelluit, ut *Tabulæ Aſtronomiæ*, quæ etiamnum extant, ab ipſo dictæ ſint *Alphonſina*. Variantibus in electione Imperatoris Occidentis ſuffragiis, Imperium Regi *Alphonſo* delatum fuerat, ſed nunquam inauguratus eſt Imperator, immo, ſub *Gregorio* X. Pontifice Maximo, omni ad Imperium jure cedere coactus eſt. Regnavit annis triginta duobus, & per ſummam perfidiam a filio ſuo *Sanſtio* fuit e Regno deſectus anno milleſimo ducentefimo octogefimo quarto.

Sanſtius hujus nominis IV. eodem anno, quo Regem *Alphonſum* X. patrem ſuum, Regno ſpoliavit Hiſpaniarum Rex fuit ſalutatus. Eum, egregie callidum, ſagacem ac crudelem extitiſſe, teſtatur *Mariana*. Certe, illum infamiæ nunquam delendæ notam incurriſſe, dum

patrem ſuum *Alphonſum* X. Regno privavit, nullus inſicias ire poteſt. Regnavit *Sanſtius* annos undecim, hoc eſt, ab anno milleſimo ducentefimo octogefimo quarto, quo patrem ſuum Regno abdicavit, uſque ad annum milleſimum ducentefimum nonageſimum quintum, quo ipſe inter vivos eſſe deſiit.

Ferdinandus hujus nominis IV. filius Regis *Sanſtii* IV. patri ſuo ſucceſſit anno milleſimo ducentefimo nonageſimo quinto, ſed illius junior ætas (erat quippe annos duntaxat novem natus) multis tam civilibus, quam externis Bellis locum dedit. Conſiliis tamen & prudentia matris ſux *Maria* adjutus omnes turbas, a Regni Principibus excitatas, compoſuit, ſolum ſuum firmavit, & per octodecim circiter annos regnavit, idem, ab anno milleſimo ducentefimo nonageſimo quinto, uſque ad annum milleſimum trecentefimum duodecim.

Alphonſus hujus nominis XI. filius Regis *Ferdinandi* IV. anno milleſimo trecentefimo duodecimo ſucceſſit patri ſuo adhuc puerulus, utpote natus annum duntaxat unum & dies ſex. Regni adminiſtrationem anno decimo quinto ætatis ſux ſuſcepit *Alphonſus* XI. Mauros ſæpius expugnavit, ſed præcipue *Victoriam* inſignem de illis reportavit anno milleſimo trecentefimo quadrageſimo. Regnavit *Alphonſus* *Undecimus* annos triginta octo, & peſtis contagione afflatus occubuit anno milleſimo trecentefimo quinquageſimo.

Petrus, filius *Alphonſi* IX. ex *Maria*, *Luſitanæ* Regis filia, legitima *Alphonſi* XI. conjuge, procreatus, patris ſui Regnum obtinuit anno milleſimo trecentefimo quinquageſimo. Fuit jure optimo *Crudelis* appellatus, non ſolum quia *Blancam* filiam *Joannis Ducis Borbonis*, quam ſibi legitimo matrimonio copulaverat veneno ſuſtulit e medio, pluresque viros Principes ferro peremit, ſed etiam, quia per ſummam immanitatem trucidari juſſit tres fratres ſuos, *Fridericum* videlicet, *Petrum* & *Didacum*, quos Rex *Alphonſus* XI. ipſius pater, ſuſceperat ex *Leonora Guſmania*, quam idem Rex *Petrus*, dictus *Crudelis*, initio Regni ſui occidit. Hinc tres alii adhuc ſuperſti-

tes *Leonora Gusmanæ* filii, videlicet *Henricus Sanctius*, & *Telius*, mortem matris suæ, fratrumque ulcisci, Bellum contra Regem *Petrum Crudelem* moverunt, quorum primus, seu *Henricus*, commisso prælio, Regem *Petrum*, dictum *Crudelem*, vicit, cepit, captumque stricto gladio confodit anno millesimo trecentesimo sexagesimo nono; Regni vero *Petri Crudelis* decimo nono.

Henricus hujus nominis II. filius Regis *Alphonſi XI.* & *Leonore Gusmania* (e cujus profapia, Hispaniarum Regum feracissima, genus suum duxit Sanctissimus Patriarcha noster DOMINICUS) occiso Rege *Petro Crudele*, Hispaniarum Regno, nemine reclamante, potitus est, illudque sapienter rexit ab anno millesimo trecentesimo sexagesimo nono, quo Regem *Petrum Crudelem* inter fecit, usque ad annum millesimum trecentissimum septuagesimum nonum, quo e vivis excessit.

Joannes hujus nominis I. filius Regis *Henrici II.* in Regnum Hispaniæ patri suo successit anno millesimo trecentesimo septuagesimo nono. Bellum cum Lusitanis, & Anglis gessit, ac tandem feliciter composuit. Comitibus totius Hispaniarum Regni ad extirpandos complures abusus, qui jamdudum in eo serpebant, convocavit anno millesimo trecentesimo nonagesimo, cumque, post celebrata illa Comitibus venisset Complutum, & equum, quo vehabatur, calcaribus nimium incitasset, ex equo præcipitatus, confestim efflavit animam eodem anno, seu millesimo trecentesimo nonagesimo, postquam regnasset annos duodecim.

Henricus hujus nominis III. post obitum Regis *Joannis I.* patris sui, Hispaniarum Rex fuit acclamatus, sed, cum esset annorum duntaxat undecim, ei, donec adoleceret, ad procurandam Regni administrationem dati sunt. Tutores, qui tamen, obveniam inter ipsos emulationem, Res in Hispaniis in minori Regis ætate haud parum turbaverunt, Regnumque in maximum discrimen adduxerunt. Dissensionibus tandem compositis, Rex *Henricus III.* ætatis quatuordecim natus, Regni Hispaniarum administrationem suscepit. Sed cum sæpius adversa vale-

tudine luteretur, & eam ob rem *Valetudinarius* vulgo appellaretur, mortuus est anno millesimo quadringentesimo septimo, cum regnasset annos septendecim.

Joannes hujus nominis II. mortuus patre suo Rege *Henrico III.* acclamatus est Hispaniæ Rex anno millesimo quadringentesimo septimo, sed cum esset tantum bimulus, & gerendis Regni negotiis impar, administrationem Regni *Catharina* ejus mater, & *Ferdinandus*, Rex Aragoniæ, ipsius patruus, susceperunt. Anno ætatis suæ decimo quarto sui juris factus Rex *Joannes II.* Regni gubernacula tenere cepit, fuitque Religiosus & optimus Princeps, Litterarum cultor & amator; Mæcenas Virorum eruditorum, erga suos subditos beneficus, cumque regnasset annos quadraginta octo, mortuus est an. millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto.

Henricus hujus nominis IV. successit in Regnum Hispaniarum patri suo *Joanni II.* anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto. Multis vitiis obnoxius fuit, ardenti quidem præditus animo, sed pusillo, atque omnibus turpitudinum maculis deformi. Hinc, quando vivit Rex *Henricus IV.* Hispaniarum Regnum extitit turbulentum, Belorum Civilium tumultibus, torquegravet in Disciplinam Ecclesiæ irrepsit abusus, ut pauci Hispaniæ Sacerdotes, sicut testatur *Mariana*, latine scirent, & ventri, gulæ atque simoniæ servirent. Regnavit *Henricus IV.* annos viginti, & obiit anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto.

Ferdinandus hujus nominis V. Aragoniæ Rex, qui nuptias inierat cum *Isabella* sore *Henrici IV.* Hispaniarum Regis, mortuo eodem Rege *Henrico IV.* abique mascula prole, fuit an. millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto Hispaniarum Rex acclamatus una cum conjugē *Isabella*, honestissimis moribus, singulari prudentia, & eximia animi magnitudine prædita, ad quam jure hereditario Castellæ, & Castiliæ Regnum pertinebat, sicque Castellæ, & Aragoniæ Regna, quæ antehac erant omnino divisa, in unam Monarchiam coalescunt.

Ca.

Catholicam Religionem in Hispaniarum Regno late propagavit Rex *Ferdinandus V.* Sacram Inquisitionem instituendam curavit. Maurorum, seu Saracenorum Imperium, quod septingentis & amplius annis in Hispania steterat, stirpis eradica- vit, extinxit, ac penitus delevit, nullum- que illius reliquit vestigium. Bellum quo- que Africanum feliciter & ex animi senten- tia confecit. Judæos e toto Hispaniarum Regno expulit. *America*, quam *Novum Orbem* dicunt, quamque *Christophorus Co- lumbus* felici navigatione primus detexit, supremum Dominium ab *Alexandro VI.* Pontifice Maximo impetravit. Denique, Rex *Ferdinandus*, qui inter Hispaniæ Re- ges paucos pares, nullum meritis supe- riorem habuit e, vitam migravit anno mil- lesimo quingentesimo decimo sexto.

Mortuo Rege *Ferdinando*, hujus no- minis V. Regnum Hispaniarum transit ad stirpem, seu Progeniem Austriacam. *Philippus* siquidem Austriacus nupsit *Joan- na*, filia Hispaniarum Regis *Ferdinandi V.* & ejus conjugis *Isabellæ*, cumque Rex *Ferdinandus* nullam prolem masculam ha- beret, Hispaniarum Regni legitimus Hæ- res designatus est *Philippus* Austriacus, ideoque dictus *Philippus* hujus nominis *Primus*, qui tamen nunquam fuit His- paniarum Rex, sed tantum Dux Braban- tiæ, & mortuus est anno millesimo quin- gentesimo sexto, ac subinde per decem annos ei superstes fuit *Ferdinandus V.* His- paniarum Rex, ipsius Socer, qui, ut mox diximus, vitam protraxit usque ad annum millesimum quingentesimum de- cimum sextum.

Carolus inter Reges Hispaniæ hujus no- minis I. sed inter Imperatores V. fi- lius *Philippi*, Austriaci ex *Joanna*, His- paniarum Regis *Ferdinandi* & *Isabella* filia, mortuo Avo suo *Ferdinando V.* Re- gnum Hispaniarum obtinuit anno mille- simo quingentesimo decimo sexto, & Francofordiæ anno millesimo quingente- simo decimo nono electus est Occidentis Imperator. Bellum contra *Solimannum*, Turcarum Imperatorem, gessit, & con- tra Hæreticos Lutheranos in Germania, quos in Bello, quod dictum est *Smalcal- dicum*, in ordinem redegit, sed illis Hæ- reticis postea plus æquo favit, dum pro-

Graves. Hist. Tom. IX.

mulgavit funestum Edictum, *Interim*, appellatum, quod ab Ecclesia fuit con- fessim reprobatur. *Clementi VII.* Ponti- fici Maximo, qui fœdus cum Gallis pe- pigerat, haud parvum facessivit nego- tium, & cum *Francisco I.* Galliarum Re- ge, perpetuas aluit similtates, totoque ferme Regni sui tempore cruentum cum ipso bellum fovit, & in universa Euro- pa cum gravissimo Ecclesiæ Catholicæ damno accendit. Tandem, sub finem vitæ suæ, seu anno millesimo quingen- tesimo quinquagesimo quinto, Hispania- rum Regnum filio suo *Philippo* hujus no- minis II. administrandum reliquit, post- quam ipse in Hispania regnasset annos triginta novem, atque e'aplo triennio post suam Hispaniarum Regni abdicationem, rebus divinis unice vacans, ac bonis ope- ribus intentus, pie ex hac vita discessit anno millesimo quingentesimo quinqu- gesimo octavo.

Philippus hujus nominis II. filius *Ca- roli*, inter Reges Hispaniæ hujus nomi- nis *Primi*, inter Imperatores vero *Quin- ti*, post liberam Hispaniarum Regni ces- sionem, sibi a patre suo *Carolo* anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto factam, regnare cepit. Gravissi- mum ac diuturnum Bellum in Belgio contra Hæreticos aggressus est, quod ta- men feliciter non confecit, & aliis bel- lis, maxime contra *Henricum III.* Gal- liarum Regem, implicitus, in causa fuit, cur Batavi, excusso Hispanico Dominio, in Rempublicam coaluerint, quæ etiam- num, excluso Religionis Catholicæ cul- tu, Fœderatorum Ordinum auctoritate gubernatur. Regni sui amplificandi per- cupidus Rex *Philippus II.* Regnum Lu- sitaniæ occupavit, sed ingentem Clas- sem, quam ad invadendum Angliæ Re- gnum miserat, partim ab Anglis dissipatam, partim tempestatibus & naufragiis quassatam, in Hispanias redeuntem, dedecoris & ignominia plenam conspexit. *Carolus*, filium suum Primogeni- tum, in carcerem conjecit, ibique eum & Regno & vita privavit. Per annos quadraginta tres non minus feliciter, quam sapienter regnavit *Philippus II.* & obiit anno millesimo quingentesimo no- nagesimo octavo.

C c 3

Phi-

Philippus III. post obitum patris sui Regis *Philippi II.* Regum Hispaniarum anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo gubernare cepit, & , ut illud a continuis Maurorum, seu Saracenorum machinationibus liberaret, Edictum promulgavit, quo omnes Mauros e toto Hispaniarum Regno expulit, expulso- rumque numerus fuisse dicitur novies centenorum millium. Regnavit *Philippus III.* annos viginti tres; & viam universæ carnis ingressus est anno millesimo sexcentesimo vigesimo primo.

Philippus IV. successit patri suo Regi *Philippo III.* anno millesimo sexcentesimo vigesimo primo. Multa Bella cum *Ludovico XIII.* & *Ludovico XIV.* Galliarum Regibus, gessit, eoque regnante, Lusitani, ab Hispanico Dominio recesserunt, sibi- que Regem *Joannem*, Bragantiae Ducem, elegerunt. Catalani quoque, Castilianum Imperium ægre ferentes in apertam rebellionem eruperunt, parumque absuit, quin Rex *Philippus IV.* Regnum Neapolitanum amitteret occasione seditionis, quæ Neapoli excitata est a vili quodam homuncione, hujus Urbis Piscario, qui *Thomas Anellus*, vulgo *Mezaniel* appellabatur. Regnavit *Philippus IV.* annos quadraginta quatuor, & mortuus est anno millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto.

Carolus hujus nominis II. mortuo patre suo *Philippo IV.* fuit Hispaniarum Rex acclamatus, sed cum ob ætatem (erat enim tantum quadriennis) tractando Sceptro impar esset, Regni Hispaniarum administratio Reginae, ejus Matri, *Mariana*, ex Testamento *Philippi IV.* demandata ac concredita est. Plura cum *Ludovico XIV.* Bella gessit *Carolus II.* eoque regnante contigit rebellio *Messanensium*, qui a fide, seu obsequio, & Dominio Hispaniarum Regis deficientes, se se Christianissimo Regi *Ludovico XIV.* dediderunt, quos tamen idem Christianissimus Rex, pertæsus tot dispendiorum, quæ in *Messanensibus* alendis ac protegendis sustinere cogebatur, illos tandem deseruit, & propriis fati reliquit. Nullam prolem suscepit Rex *Carolus II.* & in Testamento, quod ante mortem condidit, successorem suum in Regnum Hi-

spaniæ instituit ac designavit *Philippum Borbonium*, Ducem Andegavensem, ex tribus *Ludovici*, Galliarum Delphini, filiis secundum. Regnavit *Carolus II.* eximia pietate præditus, annos triginta quinque, & obiit die prima mensis Novembris anni millesimi septingentesimi.

Philippus hujus nominis V. antea Dux Andegavensis, e Regia Borboniorum prosapia oriundus, festivis gratulationibus, atque omnium ordinum conspirante consensu, fuit Hispaniarum Rex acclamatus, salutatus & inauguratus anno millesimo septingentesimo; & adhuc feliciter regnat.

OBSERVATIONES.

In Tabulam Decimam Chronologicam Regum Hispaniæ.

IN primis observare debes, Cardinalem *Josepbum De Aguirre* pag. XV. Tom. I. *Collectionis Conciliorum Hispaniæ* exhibere *Gothorum Hispaniæ Regum Chronologiam*, quæ certius quam antehac, ut testatur idem Cardinalis, constituta ex pluribus Codicibus Conciliorum MSS. & *S. Isidori* lib. De Gothis, atque *Vulse Chronico*, nondum impressis, cum vera multorum nominum ortographia ex Numismatis fuit restituta.

Secundo, observare debes cum eodem Cardinali *De Aguirre* Tom. I. *Collectionis Conciliorum Hispaniæ* Dissertatione XV. Excursu tertio, tantam fuisse olim Catholicorum Hispaniæ Regum pietatem in Deum, & in Ecclesiam Religionem ac cultum, ut una cum Optimatibus, seu illustrioribus viris ad Concilia admitterentur, initio tamen illorum tantum, atque ibi in terram cum summa humilitate prostrati, commendarent se enixe precibus Patrum, qui & pro illis plures orationes fundebant; quibus absolutis, Reges humo se erigentes, ac stantes, hortabantur Episcopos ipsos, ut rite ac Sancte in Synodo se se gererent, & ea, quæ sunt divini obsequii, ac Disciplinae Ecclesiasticæ, præ oculis haberent ac definirent. Hanc Catholicorum Hispaniæ Regum pietatem

ac

ac modestiam postquam descripsit Card. de Aguirre, hæc subdit digna profecto quæ legantur: *Nescio vero, inquit, an facile invenias tale ac tantum humilitatis exemplum in Regibus posteriorum seculorum, nisi forte de scelere aliquo pœnitentiam acciperent ab Episcopis in Synodo congregatis, quali er Ludovico Pio postea accidisse legitur, & paucis quibusdam aliis. Reges vero Hispaniæ, etiam innoxii, aut nullius sceleris notati, in terram se projiciebant pedibus Episcoporum, solius pietatis & insignis devotionis causa. Nec minus lectu digna sunt ea, quæ scribit idem doctissimus Cardinalis Excurso III. ejusdem Dissertationis XV. ubi, postquam in medium protulit Exhortationem Episcoporum Hispaniæ ad Principem, quæ dicitur Via Regia, quæque sic incipit: Deus omnipotens, o Clarissime Rex, hæc verba vere aurea profert: Expendant, quæso, DD. Episcopi, & Ministri, ac Consiliarii præcipui, Exhortationem eandem, ut sciant qualiter, & circa quæ debeant admonere Principes suos. Noverint ita ipsis obsequium & consilia exhibere, ut præ omnibus habeatur ob oculos fidele servitium Regis Regum, a quo ipsi Sceptum, seu Dominium accepere temporaneum; adepturi aut amissuri æternum Regnum pro ratione bene aut male factorum. Apage voces illas Aulicorum, aut Consiliariorum, vel etiam Scriptorum, adulatione plenas, impias, & viles eorum animi testes: Rex fœdus iniit, quoniam sic voluit: Bellum hoc justum est, quia suscepit. Execremur viles illorum animos, qui Principi, nihil non audenti, dicunt: SI LUBET, LICET. Non ita Episcopi Hispaniæ, qui tam serio, tam graviter Reges Hispaniæ officii sui admonebant.*

Denique, observare debes cum eodem Cardinali De Aguirre loco mox a melaudato, Reges Hispaniæ, præsertim a tempore Regis Reccaredi, qui primus Gothorum Hispaniæ Regum Arianam Hæresim ejuravit, & Catholicam Fidem anno quarto Regni sui, seu anno quingentesimo octuagesimo nono, amplexus est, accepisse in Coronatione sua ab Episcopis unctionem, non qualemcumque, sed solemnem ac Regiam, eosque primos fuisse inter omnes Christianos Reges, qui

unctionem Regiam acceperint, quia, inquit eruditus ille Cardinalis, nullus Auctor antiquus & gravis eorum, qui scripsere usque ad finem Sæculi septimi, quidquam simile refert de aliquo Christiano Rege. Legitur quidem, Clodoveum Regem Galliarum (procul dubio Reccaredo Hispaniarum Rege antiquiorem) Chrismate de Cælo missum ordinatum, sacratum, vel consecratum fuisse, ut scribit Hormisdas Summus Pontifex in Epistola ad S. Remigium, Remensem Episcopum, at hæc Regis Clodovei Unctio, non fuit Regia, sive ad Coronationem Regis spectans, sed fuit Unctio Sacramentalis, seu ad Baptismum pertinens, sicut Hormisdas Pontifex declarat in eadem Epistola, his verbis. Quem Sacri dono Baptismi consecrasti. Præterquamquod, hanc Hormisdas Papæ ad S. Remigium, Remensem Antistitem, Epistolam esse genuinam, non convenit inter Viros eruditos, ut videre est apud Clarissimum Antonium Pagium Tomo 2. Critices in Annales Baronii ad annum DXIV. ubi ait, perdoctum Sirmondum Soc. Jesu nullam prædictæ Epistolæ rationem habuisse, eamque ab illa, quam edidit, Conciliorum Ecclesiæ Gallicanæ Collectione rejecisse. Sed, ut ut sit, certum est, Hormisdas Papam in ea Epistola unctionem duntaxat Sacramentalem, quæ fit in Baptismo, non vero Regiam ac solemnem designare voluisse. Quod quidem confirmari potest testimonio S. Gregorii, Episcopi Turonensis, qui sexto inclinante Sæculo floruit, quique, dum agit lib. 2. Historiæ Francorum cap. 31. de Baptismo Regis Clodovei, inquit: Delibutusque Sacro Chrismate cum Signaculo Crucis Christi. Nec vero, aut ipse Gregorius, Turonensis Episcopus, aut quispiam alius Scriptorum Galliæ, qui vixerunt tempore stirpis Merovingianæ, aut paulo post ipsam, meminit unctionis Regiæ, sicut fatentur ipsimet Galli, qui Franciæ Historiam scripserunt, quos inter Gabriel Daniel Soc. Jesu, qui nuper Franciæ Historiam Callico idiomate concinnavit, Tomo primo agendo de Rege Pippino, constanter asserit, unctionem Regiam cepisse duntaxat in Galliis in Rege Pippino, idest, Sæculo Ecclesiæ octavo. Vi-

dens quippe *Pippinus*, se ad Galliarum Regnum jure Successionis hæreditariæ carere, hunc defectum supplere voluit, Regiam unctionem bis accipiendo. Primam unctionem Regiam accepit *Pippinus* a Sancto *Bonifacio*, Archiepiscopo Moguntino & Sedis Apostolicæ Legato, anno septingentesimo quinquagesimo secundo. Alteram unctionem regiam accepit *Pippinus* a *Stephano* Papa anno septingentesimo quinquagesimo quarto, sicut testantur Annalists Bertinianus, Loiserianus, Metensis, Tilianus, Eginhardus, Regino, & alii. Ceterum, hæc unctio regia, seu coronatio nullum jus ad Regnum Galliarum in *Pippino* confirmavit, quia, ut optime *Antonius Pagius* ad annum DCCLIV. observat, Coronatio tam Summorum Pontificum, quam Regum, mera cæremonia est, quæ supponit jus, quod habet ille, qui inauguratur, ad Coronam vel Pontificiam, vel Regiam, sive per liberam electionem, sive per hæreditariam successionem acquisitum.

TABULA DECIMA

In qua exhibetur Series Regum Angliæ.

Britanniæ Insula, quæ nunc *Anglia* appellatur, fuit, post Saxonum in Britannia Insulam sæculo Ecclesiæ quinto ingressum, in septem Regna ad octavum usque Ecclesiæ Sæculum divisa, quorum primum erat *Regnum Cantii*; alterum *Regnum Australium Saxonum*, quod ideo dicebatur *Sud Saxiæ*: tertium, *Regnum Orientalium Anglorum*, idcirco dictum, *Est-Angliæ*; quartum, *Regnum Saxonum Orientalium*, appellatum subinde *Est-Saxiæ*; quintum, *Mediterraneorum Saxonum*, sive *Merciorum Regnum*; Sextum *Northumbrorum Regnum*; Septimum *Occidentalium Saxonum*, seu *West-Saxiæ Regnum*. Hæc septem Insulæ Britannia, seu Angliæ Regna, quæ sub finem sexti Ecclesiæ Sæculi, promovente *S. Gregorio Magno*, Papa, sed præsertim Sæculo septimo Christianæ lumine Fidei fuerunt illustrata, suos peculiare, planeque distinctos habuerunt Reges usque ad an-

num Christi octingentesimum, quo *Egbertus Vvest-Saxiæ*, seu Regni Occidentalium Saxonum Rex, debellavit *Bernulphum*, Merciorum Regem, & *Balredum*, Cantiorum Regem, eorumque Regna, aliaque, in quæ tum temporis Britannia Insula, seu Anglia, erat divisa, suo *Vvest-Saxiæ*, seu Occidentalium Saxonum Regno adjunxit, adeo ut septem illa Insulæ Britannia Regna, quæ hætenus inter se fuerant, omnino distincta, tandem in unam Monarchiam, sub Rege *Egberto*, anno Christi octingentesimo c. aluerint. Non est certe animus describere hic seriem singulorum Regum, qui septem illis Britannia Insulæ, seu Angliæ, Regnis præfuerunt usque ad annum Christi octingentesimum, quo, regnante *Egberto*, septem illa Regna in unum Regnum confluerunt. Series siquidem illorum Regum adeo implexa & perturbata est, resque ab illis gestæ, ita obscuræ & ignotæ, ut superfluum plane esset eos enumerare, seu omnium duntaxat producere sylvam. Consultius itaque seriem Regum Insulæ Britannia, seu Angliæ ordiar a Rege *Egberto*, qui, ut mox dixi, septem illa Regna, in quæ Britannia Insula erat antehac divisa, in unum Angliæ Regnum anno Christi octingentesimo reduxit, & supremum in eo obtinuit dominium. Obiter tamen hic observabo cum doctissimo *Antonio Pagio* in *Critica Baronii* ad annum octingentesimum vigesimum septimum, nuper in Anglia e tenebris eductum fuisse Chronographum Saxonem, qui ad eundem Christi annum ait, *Egbertum*, quem *Eggbrythum* vocat, octavum fuisse Regem, qui toti Britannia imperavit, primum vero extitisse *Æilam*; secundum, *Ceaulinum*, Occidentalium Saxonum Regem; tertium, *Æthelbrythum*, Cantuariorum Regem; quartum, *Rædvaldum*, Orientalium Anglorum Regem; quintum, *Eduvinum* Northumbria Regem; sextum *Osvaldum*, ejus successorum; septimum *Osuvium*, fratrem *Osvaldi*; octavum, *Eggbrythum*, seu *Egbertum*, Occidentalium Saxonum Regem. Sed missis Regibus, qui regnarunt, ante *Egbertum*, ipse seriem Regum Angliæ ducam a Rege *Egberto*, qui totius Angliæ supremus Monarcha fuit.

Egber-

Egbertus anno Christi octingentesimo Regnum Vvest-Saxiæ, seu Saxonum Occidentalium, moderari cœpit. Fuit abnepos *Inæ*, Occidentalium Saxonum in Anglia Regis, qui primus omnium Regum octavo Ecclesiæ Sæculo *Denarium* ex singulis domibus Regni sui *B. Petro*, ejusque Successoribus Romanis Pontificibus, concessit, qui diu ab Anglis ROMESCOT, latine vero DENARIUS PETRI appellabatur. Hujus Regis *Inæ*, de Ecclesia tam bene meriti, abnepos fuit *Egbertus*, qui cetera Insulæ Britannię Regna suo Occidentalium Saxonum Regno adjecit, factusque supremus Monarcha, legelata edixit, ut Insula, quæ olim a Britannis, *Britannia*, & nupera Saxonibus, *Saxonia* dicebatur, appellaretur deinceps *Anglia*, ad alterius Britannię, Saxonięque discrimen. Regnavit *Egbertus*, totius Angliæ Monarcha, annos triginta septem & menses septem, hoc est, ab anno Christi octingentesimo, usque ad annum octingentesimum trigessimum septimum.

Aethelwolphus seu *Atulphus*, patri suo Regi *Egberto* in Regnum Occidentalium Saxonum in Anglia successit anno octingentesimo trigesimo septimo, & ea, quæ pater suus *Egbertus* subjugaverat, filio suo *Ethelbaldo* reliquit. *Denarium* singulis annis a suis subditis Romanæ Ecclesiæ solvitavit. Romam venit, ubi plura pietatis, & liberalitatis suæ dedit argumenta. Regnavit annos circiter viginti duos, idest, ab anno octingentesimo trigesimo septimo, usque ad ann. octingentesimum quinquagesimum octavum, quo vita functus est.

Ethelbaldus successit patri suo Regi *Aethelwolpho*, seu *Atulpho*, anno octingentesimo quinquagesimo octavo. Propriam suam Novercam, *Juditham* videlicet, *Caroli Calvi*, Francorum Regis, filiam, quam ipsius pater *Aethelwolphus* sibi legitimo matrimonio copulaverat, duxit uxorem cum omnium subditorum suorum, tam grave scelus, quod nec inter gentes auditum est, detestantium, stupore. Regnavit *Ethelbaldus* post obitum patris sui annis tantum duobus; & e vivis excessit an. octingentesimo sexagesimo.

Ethelbertus, filius *Aethelwolphi*, seu *Atulphi*, & frater *Ethelbaldi*, Regno Angliæ potitus est an. octingentesimo sexagesimo, quod postquam strenue ac sapienter per quinquennium & aliquot menses moderatus fuisset, mortuus est an. DCCCLXVI.

Ethelredus, filius *Aethelwolphi* seu *Atulphi*, & frater *Ethelbaldi* & *Ethelberti*, Regnum Angliæ obtinuit anno octingentesimo sexagesimo sexto. Eo regnante, Anglia a Normannis misere devastata fuit, quam tamen Rex *Ethelredus* maxima animi fortitudine contra illorum impetus egregie defendit, & ne laboretur, sustinuit, atque innumeris eripuit periculis. Tam insigni præditus fuit pietate, ut ejus nomen, post obitum, inscriptum sit Martyrologio Anglicano. Quo anno mortuus sit Rex *Ethelredus*, non certo constat. Multi scribunt, eum mortuum fuisse anno octingentesimo septuagesimo secundo; Sed *Afferus*, Auctor coævus, & vitæ *Alfredi*, fratris ac successoris *Ethelredi*, Scriptor, ait Regem *Ethelredum* obiisse an. octingentesimo septuagesimo primo, cum regnasset quinque annis.

Alfredus, filius *Aethelwolphi*, seu *Atulphi*, & frater *Ethelbaldi*, *Ethelberti*, & *Ethelredi*, Regnum Angliæ, post mortem fratris sui *Ethelredi*, anno octingentesimo septuagesimo primo adeptus est, fuerat antea a patre suo *Aethelwolpho* seu *Atulpho*, Angliæ Rege, Romam missus, ubi a Summo Pontifice *Leone IV.* Rex inauguratus est anno octingentesimo quinquagesimo tertio. Ad Regnum Angliæ tandem sublimatus *Alfredus*, Danos, qui variis & funestis irruptionibus Angliam vexabant, conferto prælio aggressus, incredibili cæde prostravit, & eos, qui ex hac ingenti clade superstites fuerunt, in ordinem redegit, atque ad Christianam fidem amplectendam compulit. Pietatem illius Angliæ Regis, in Ecclesias, & pauperes liberalitatem, ceteras eximias ac vere regias dotes accurate describit *Afferus*, Auctor coævus, & ejus vitæ Scriptor. Obiit *Alfredus*, religiosissimus Anglorum Rex, anno nongentesimo, Regni sui trigesimo.

Eduar-

Eduardus, filius *Alfredi*, Regis Angliæ, demortuo patri suo successit anno nongentesimo, ejusque virtutem ac pietatem æmulatus, Danos, Mercios, Orientales & Occidentales Anglos, Scotos & Britones suæ ditioni subjecit, omnesque suos subditos summa cum modestia, & singulari justitiæ laude rexit per annos viginti quatuor, idest, ab anno nongentesimo usque ad annum nongentesimum vigesimum quartum, quo diem extremum clausit.

Eltheftanus, filius *Eduardi* Regis Angliæ, patri suo demortuo successus est anno nongentesimo vigesimo quarto. Rebelles Northumbros, Scotos, Cumbros & Aquilonares Britones domuit, & insignem de Danis victoriam reportavit. Ejus pietatem prædicant sanctissimæ Leges, quas condidit, nova Monasteria, quæ excitavit, & vetera collabentia, quæ ædificiis, prædiis, variisque ornamentis locupletavit. Mortuus est pius ille, ac Bello, paceque clarissimus Rex, anno nongentesimo quadragesimo, postquam regnasset annos sexdecim.

Eadmundus, seu *Edmundus*, filius regis *Eduardi* & frater Regis *Eltheftani*, Regnum Angliæ iniit anno nongentesimo quadragesimo, patrique suo ac fratri in Regni Angliæ administratione sapientia, animi fortitudine, & singulari in Deum pietate impar non fuit, adjutus præsertim Consiliis, & ministerio *S. Dunstani*, quem postea præfecit Abbatem Monasterii *Glastoniensis*, quod ipse a fundamentis extrui jusserat, atque per illum Sanctum Abbatem non tantum Monasticam Disciplinam, sed etiam rem litterariam in Anglia restituit. Sed, pro dolor! pius iste, & de Religione, Angliæque Regno bene meritus Rex ab impio, & sacrilego sicario trucidatus est anno nongentesimo quadragesimo sexto, cum annos quinque, & menses septem Regnum Angliæ sancte ac strenue moderatus fuisset.

Edredus, frater Regis *Eadmundi*, seu *Edmundi*, fuit Angliæ Rex salutatus anno nongentesimo quadragesimo sexto. Pietatis & justitiæ cultor fuit eximius. *S. Abbatem Dunstanum* maximo in honore habuit, ejusque consilia in Regni

administratione lubenti animo auscultavit, & executioni mandare studuit. Northumbros & Scotos, qui contra ipsum rebellant, subegit atque in obsequium revocavit, cumque regnasset annos novem, obiit anno nongentesimo quinquagesimo quinto.

Eduvinus, Regis *Eadmundi*, seu *Edmundi* filius, qui propter ætatis defectum, patri suo succedere non potuerat, mortuo suo patruo *Edricdo*, regnare cepit in Anglia anno nongentesimo quinquagesimo quinto. Fuit Princeps petulans, & estræni libidini adeo deditus, ut *S. Abbatem Dunstanum*, qui cum ab illicitis duarum impudicarum mulierum amplexibus abstraxerat, in exilium ablegaverit, bonisque omnibus spoliaverit. Regnavit *Eduvinus* quatuor tantum annis, & vita decessit anno nongentesimo quinquagesimo nono.

Edgarus, frater Regis *Eduvini*, Monarchiam Angliæ gubernare cepit anno nongentesimo quinquagesimo nono. *Pacifici* nomen, ob administratam summa cum tranquillitate, justitia, fortitudine & prudentia Rempublicam, promeritus est. *S. Abbatem Dunstanum* non solum ab exilio revocavit, sed illum etiam ad Sedem Metropolitanam Cantuariensem provexit, curavitque ut Episcopi Concilia celebrarent ad instaurandam collapsam in Anglia Ecclesiæ Disciplinam. Regnavit *Edgarus* an. sexdecim, & vitam cum morte commutavit an. nongentesimo septuagesimo quinto.

S. Eduardus, hujus nominis II. filius Regis *Edgari*, mortuo patre suo, Anglorum Rex inauguratus fuit, sed jussu *Elfredæ*, uxoris suæ, anno nongentesimo septuagesimo octavo trucidatus est, Martyrque appellatus. Eum post mortem multorum miraculorum gloria fuisse a Deo sublimatum, ejusque corpus magna cum pompa in *Glastoniense* Monasterium translatum, narrant Rerum Anglicarum Scriptores.

Ethelredus hujus nominis II. *Edgari* Regis & *Elfredæ* filius, atque *Eduardi* II. Anglorum Regis frater, injuste cæso fratre suo, solum conscendit anno nongentesimo septuagesimo octavo, Angliæque Regnum per triginta septem annos

per-

peffime adminiftravit . Fuit fævus in principio, mifer in medio, turpis in exitu. A *Canuto* quippe *Svenonis*, Daniæ Regis, filio, victus ac superatus, poft magnos exantlatos labores, & toleratas graviffimas vitæ moleftias, quas jufto Dei judicio, ob necem, quam una cum matre fua *Elfreda* intulerat fratri fuo Regi *Eduardo II.* paffus eft, ficut ei antea prædixerat S. Abbas *Dunftanus*, ac tandem multis undique ingruentibus malis conflictatus, & oppreffus occubuit an. millefimo decimo fexto .

Edmundus hujus nominis II. patri fuo Regi *Ethelredo II.* fuccellit an. millefimo decimo fexto, fed a *Canuto*, filio *Svenonis* Regis Daniæ, devictus ac debellatus, pacem cum illo ea conditione pepigit, ut inter fe Angliæ Regnum ex æquo partirentur; ipfe vero Rex *Edmundus II.* uno duntaxat anno regnavit, & obiit anno millefimo decimo feptimo .

Canutus, filius *Svenonis*, Regis Daniæ, mortuo *Edmundo II.* univerfa Angliæ Monarchia potitus eft anno millefimo decimo feptimo, fuitque optimus Princeps, Pupillorum, & Viduarum defensor, orphanorum & advenarum patronus munificentiffimus, erga Clericos & Monachos optime affectus, æquitatis cultor, & pacis ftudiofiffimus, omnium fubditorum fibi benevolentiam conciliavit, regnavitque ab an. millefimo decimo feptimo, quo in univerfa Anglia Rex agnitus ac falutatus eft, ufque ad annum millefimum trigefimum quintum, quo exceffit e vivis .

Haraldus, feu *Haroldus*, quem Rex *Canutus* ex concubina *Alfgiva* genuerat, patri fuo in Regnum Angliæ fuccellit anno millefimo trigefimo quinto, cumque regnaffet annis quinque, mortuus eft an. millefimo quadragefimo .

Hardicanutus, filius Regis *Canuti*, & *Emma*, legitimæ conjugis, poft obitum Regis *Haraldi*, feu *Haroldi*, communi Civium, & Procerum fere omnium confenfu Rex Angliæ fuit acclamatus anno millefimo quadragefimo . Initio Regni fui ulcifci volens injurias fibi & *Emma* matri fuæ a Deceffore fuo *Haraldo*, feu *Haroldo* irrogatas, juffit corpus illius effodi, & in flumen *Tamefim* projici, graviffimo-

que fuis fubditis impofito tributo, illorum in fe concitavit odium; regnavit *Hardicanutus* annis duntaxat duobus, & difceffit e vita an. millefimo quadragefimo fecundo .

Sanctus *Eduardus* hujus nominis III. filius Regis *Canuti*, & frater *Hardicanuti*, cognomento *Confeffor*, in locum demortui fratris fui Regis *Hardicanuti* fuffectus eft anno millefimo quadragefimo fecundo . Cætecum fua Uxore, *Godvini* Comitris filia, vixit, præclaris fulfit virtutibus, fanctiffimas Leges promulgavit, & poftquam per viginti quatuor annos Angliæ Regnum gubernaffet, migravit ad Dominum anno millefimo fexagefimo fexto . Poft mortem, multis miraculis, ejus virtutum teftibus, fuit a Deo illustratus, quibus permotus *Alexander III.* Pontifex Maximus, illum Sanctorum Faltis folemni ritu adfcripfit an. millefimo centefimo fexagefimo primo .

Haraldus, feu *Haroldus* hujus nominis II. filius *Godvini* Comitris, fuit, poft mortem S. *Eduardi*, Angliæ Rex acclamatus anno millefimo fexagefimo fexto, fed eodem anno *Vvillelmus*, Normanniæ Dux, jufto Bello illum aggreffus, commiffo pralio ejus exercitum profligavit, & in eo Rex *Haraldus* feu *Haroldus*, fortiter pugnans mortem oppetiit anno millefimo fexagefimo fexto .

Vvillelmus Normanniæ Dux, mortuo Rege *Haraldo* feu *Haroldo* hujus nominis II. cum feftivis Procerum, populique acclamationibus inauguratus eft Angliæ Rex, dictusque *Vvillelmus* hujus nominis *Primus*, *Conqueftor*. Leges optimas fanxit, & eas, quæ a S. *Eduardo III.* Rege fuerant promulgatæ, fedulo obfervari atque executioni mandari præcepit. *Robertum* filium fuum, primogenituræ, ac fubinde ad Regnum fucceffionis jure fibi debito prævavit, eo quod *Philippum* hujus nominis I. Galliarum Regem adverfus illum excitaffet: eum tamen Normanniæ Ducatu donavit . Mortuus eft *Vvillelmus* Angliæ Rex anno millefimo oëtogefimo feptimo, cum regnaffet annos viginti & unum .

Vvillelmus hujus nominis II. filius Regis *Vvillelmi I.* mortuo patri fuo in Regnum

gnum Angliæ successit anno millesimo octogesimo septimo. Fuit, ob flavam Cæsariem, cognominatus *Rufus*, & in Regni administratione patri suo Regi *Vuilkelmo I.* longe dissimilem se præbuit. Populum siquidem, nimis & insolitis vectigalibus impositis, oppressit, pecuniam ab Episcopis & Abbatibus injustis exactionibus extorsit, *S. Anselmum*, Cantuariensem Archiepiscopum, jura Ecclesiæ infracto animo vindicantem, haud parum vexavit, obsequutus pravis consiliis Aulicorum, qui, assentandi pal pandique studio, voluntati Regum magis obtemperare, quam Ecclesiæ bonum promovere satagunt. Regnavit *Vuilkelmus* hujus nominis II. annos tredecim, & occisus est anno centesimo supra millesimum.

Henricus hujus nominis I. filius Regis *Vuilkelmi I.* demortuo, absque prole, Regi *Vuilkelmo II.* fratri suo successit anno centesimo supra millesimum. Fuit optimus Princeps, qui leges a *S. Eduardo III.* latas accurate servari jussit. Furta, stupra, severissimis pænis coercuit. Multa Monasteria in Anglia & Normannia excitavit: *S. Anselmum*, Cantuariensem Archiepiscopum, in maximo honore habuit, eique in refrænanda Clericorum incontinentia, & instauranda Ecclesiæ Disciplina adjutor fuit. Subditos suos his tributis, quæ Rex *Vuilkelmus II.* ipsius frater, imposuerat, liberavit, & Acta injusta, ab eodem Rege, fratre suo, edita & promulgata, rescidit & antiquavit. Nullam prolem masculam suscepit Rex *Henricus I.* sed solum filiam, dictam *Mathildem*, reliquit, cumque regnasset annis triginta quinque, pie, ut vixerat, obiit anno millesimo centesimo trigesimo quinto.

Stephanus, Regis Angliæ *Henrici I.* ex Sorore nepos, Blefensis, & Bononiensis Comes, mortuo *Henrico I.* Regnum Angliæ eodem an. millesimo centesimo trigesimo quinto invasit, contra juramentum, quo fidem suam obstrinxerat *Mathildi*, Regis *Henrici I.* filiz, ad quam successio ad Regnum Angliæ de jure spectabat. Pessime in administratione Regni se gessit *Stephanus* Rex, Ecclesiarum thesauros diripuit, Abbatias, &

alia Beneficia Ecclesiastica Laicis, virisque plane indignis pro suo arbitrio contulit, Episcopos vexavit, totumque Angliæ Regnum domesticis, externisque motibus exagitavit. Per annos undeviginti regnavit, & e vita discessit an. millesimo centesimo quinquagesimo quarto.

Henricus hujus nominis II. filius *Gaufredi*, Andegavensium Comitis, & *Mathildis*, filiz *Henrici I.* Regis Angliæ, mortuo *Stephano*, Regi Angliæ, successit anno millesimo centesimo quinquagesimo quarto. Eo regnante, *S. Thomas*, Cantuariensis Archiepiscopus, & Ecclesiasticæ libertatis vindex, occisus est, ejusque sacrilegæ neci Rex *Henricus II.* imprudentibus verbis, acerbis querimoniis, & impotentis iræ significatione, occasionem quidem dedit, eam tamen nec imperavit, nec consilio, auxilio, vel assensu unquam voluit, aut approbavit, sed potius de ea vehementer indoluit. Permisit tamen Deus, ut Rex *Henricus*, qui neci *S. Thomæ*, Cantuariensi Archiepiscopo, a sacrilegis Satellitibus illata, occasionem dederat, graviter usque ad mortem vexaretur a suis filiis, *Henrico*, *Richardo*, & *Joanne*, qui, una cum *Eleonora* matre, adversus ipsum conjurarunt. Obiit autem *Henricus II.* Angliæ Rex, anno millesimo centesimo octuagesimo nono.

Richardus hujus nominis I. cognomine *Cor Leonis*, mortuo patri suo *Henrico II.* Angliæ Regi successit anno millesimo centesimo octuagesimo nono, cum jam ejus frater *Henricus*, qui *Henrici II.* Angliæ Regis filius erat primogenitus, mortuus esset prope Lemovicum an. millesimo centesimo octuagesimo sexto. Paterno solio potitus *Richardus*, in Orientem Bellum Saracenis illaturus profectus est, sed ex hac suscepta Expeditione rediens, multas devoravit molestias, amissamque libertatem numerato pretio redimere coactus est, ac tandem anno duntaxat millesimo centesimo nonagesimo quarto, in Angliam redux Bellum movit contra *Philippum Augustum*, Galliarum Regem, quod per quinquennium fuit prorogatum, hoc est, usque ad annum millesimum centesimum nonagesimum nonum, quo *Richar-*

gliz in obsidione *Galaci*, quod Castrum est in Lemovicis, sagitta in brachio percussus, occubuit.

Joannes, vulgodictus *sine terra*, quod nihil ei a patre suo *Henrico II.* Angliæ Rege relictum fuisset, mortuo fratri suo *Richardo I.* Angliæ Regi, successit anno millesimo centesimo nonagesimo nono, & statim *Arturum*, nepotem suum, qui de jure ad Coronam Angliæ cum ipso contendebat, captum trucidari jussit, indeque grave ac diuturnum exarsit Bellum inter *Joannem* Angliæ Regem, mortis *Arturo* injuste illatæ Auctorem, & *Ludovicum VIII.* Galliarum Regem, qui *Arturi* jura contra *Joannem*, Angliæ Regem, protegebat. Acerrimum quoque dissidium *Joannes*, Anglorum Rex, habuit cum *Innocentio III.* Pontifice Maximo, quod redditus Ecclesiasticos in Anglia temeritate sacrilega invaderet. Pacem tamen iniit cum eodem Summo Pontifice, cujus, & alio um ejus Successorum Pontificum Dominio Regna sua Angliæ & Hiberniæ subjecit. Obiit *Joannes*, Anglorum Rex, anno millesimo ducentesimo decimo sexto, cum regnasset annos septemdecim.

Henricus hujus nominis III. filius *Joannis*, Angliæ Regis, post obitum patris sui proclamatus ac inauguratus fuit Angliæ Rex anno millesimo ducentesimo decimo sexto. Ejus pietas a Scriptoribus Anglis maxime commendatur, tum quia de Regnis Angliæ & Hiberniæ, quæ pater ipsius Rex *Joannes* Dominio Ecclesiæ Romanæ subjecerat, homagium, præfente Sedis Apostolicæ Legato, fecerit; tum quia etiam solitus erat tres missas solemnes quotidie audire, pluribus etiam privatis interesse, atque Sacerdotis, Corpus Christi Domini attolentis, dexteram deosculari. Regnavit *Henricus III.* Angliæ Rex, quinquaginta septem circiter annis, & e vitamigravit anno millesimo ducentesimo septuagesimo secundo.

Eduardus hujus nominis IV. filius Regis *Henrici III.* mortuo patri suo in Regnum Angliæ successit anno millesimo ducentesimo septuagesimo secundo. Cum Scotis prælium conferuit, in quo sexaginta Scotorum millia cecidisse fertur,

indeque factum, ut Scotorum Rex se, suumque Scotiæ Regnum voluntati Regis *Eduardi* permiserit. Quo tamen Scotiæ Regno, novis identidem emergentibus Bellis ac dissensionibus, *Eduardus*, Rex Angliæ, quamdiu vixit, pacifice potiri non potuit; Regnavit *Eduardus IV.* Rex Angliæ annos triginta quinque, & abiit e vivis anno millesimo trecentesimo septimo.

Eduardus hujus nominis V. filius *Eduardi IV.* Angliæ Regis, in locum demortui patris sui successus est, eoque regnante, tot motibus Anglia fuit agitata, & finitibus Bellis civilibus adeo dilacerata, ut tandem Rex *Eduardus V.* in Regni Comitibus, Procerum Regni Sententia fuerit e folio dejectus, in carcerem conjectus, ubi inaudito crudelitatis genere a suis custodibus necatus est an. millesimo trecentesimo vigesimo sexto, Regni vero sui decimo nono.

Eduardus hujus nominis VI. filius Regis *Eduardi V.* post obitum patris sui Regnum Angliæ adeptus est anno millesimo trecentesimo vigesimo sexto. Gallos magnis cladibus affecit, eorumque Regem, dictum *Joannem*, Londinumdixit captivum. Turpem cum Scotis pacem iniit, eosque declaravit omnino immunes a jure, quod Angli in eorum Regnum sibi vindicabant. Sed longè turpiori macula sese sedavit obsequiis amoribus, quibus cum *Alicia Peresia*, pellice impudentissima, implicitus fuit, & in cujus complexus, nullis Ecclesiæ munitus Sacramentis, mortuus est anno millesimo trecentesimo septuagesimo primo, cum regnasset annos quinquaginta & unum.

Richardus hujus nominis II. successit patri suo Regi *Eduardo VI.* anno millesimo trecentesimo septuagesimo septimo; sed, cum esset annorum duntaxat undecim, Regni Angliæ procurationem, seu publicam administrationem susceperunt Lancastriæ Dux, & *Edmundus* Cantabrigensis Comes, *Richardi*, Regis Angliæ, patrui. Eo Regnante, *Joannes Wickleffus*; Hæresiarcha, natione Anglus, Hæresim suam longe lateque per Angliam impune propagavit. Ipse vero Rex *Richardus II.* tam gravi tyrannide omnes

Re-

Regni Angliæ Ordines a se alienavit, ut anno millesimo trecentesimo nonagesimo nono coactus fuerit renunciare Angliæ Regno, postquam regnasset annos viginti duos. Quam extortam renunciationem, non solum omnes regni Ordines ratam habuerunt, sed etiam in regem ipsum *Richardum II.* Sententiam tulerunt, qua ipsum Regno omnino ineptum, & jure optimo exauctoratum declarare ausi sunt. Tandem *Richardus II.* Regno Angliæ a suis subditis injuste abdicatus, & in Turri Londinensi a suo in Regnum Successore *Henrico IV.* captivus detentus, confestim illius jussu obtruncatus est.

Henricus hujus nominis IV. filius *Johannis*, Ducis Lancastriæ, & patruelis Angliæ Regis *Richardi II.* anno millesimo trecentesimo nonagesimo nono, post Regis *Richardi* exauctorationem, Regnum Angliæ actutum occupavit, sibi que ejusdem Regis *Richardi II.* quem in Turri Londinensi captivum detinebat, patricidio firmavit. Ejus Regnum variis motus, & conjurationes Principum, nec non Bella civilia, & turbæ ab hæreticis *Vvicleffitis* excitatæ turbulentum & inquietum reddiderunt, Ecclesiæ jura, libertatem, Fidemque Catholicam, quam totis viribus in regno Angliæ oppugnabant hæretici *Vvicleffitæ*, strenue defendit ac servavit Rex *Henricus IV.* & Ecclesiæ perutiles Leges tulit ac promulgavit. Obiit, dum Expeditionem Hierosolymitanam cogitaret, anno millesimo quadringentesimo decimo tertio, cum regnasset annos quatuordecim.

Henricus hujus nominis V. filius Regis *Henrici IV.* in Regnum Angliæ mortuo patri successit anno millesimo quadringentesimo decimo tertio. Prudentia, fortitudine, scientia militari, aliisque virtutibus inter omnes sui Sæculi Principes excelluit, sed suo non contentus Angliæ Regno, æstuque ambitionis abreptus, Galliarum Regnum invadendi consilium suscepit, illudque ad optatum exitum perduxit. Gallorum quippe exercitum profligavit, Normanniam cepit, alias Provincias occupavit, ac tandem Parisios veniens, Regni Galliarum hæres fuit renunciatus anno millesimo qua-

dringentesimo vigesimo. Verum, hic splendor cito evanuit, post biennium siquidem mortuus est *Henricus V.* Angliæ Rex in Castro Saltus Vincennarum anno millesimo quadringentesimo vigesimo secundo.

Henricus hujus nominis VI. Regis Angliæ *Henrici V.* filius ex *Catharina*, Galliarum Regis *Caroli VI.* filia, procreatus, post obitum patris, licet puer duntaxat anniculus esset, Angliæ Rex fuit acclamatus. Parisios, cum annum ætatis suæ duodecimum attigisset, cum valido exercitu venit, & Franciæ Rex fuit inauguratus, indeque Regis Franciæ titulum, sed sine re, hætenus retinuerunt Angliæ Reges. Adversa fortuna toto Regni sui tempore exagitatus est *Henricus VI.* Nam, præterquam quod anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio pulsus e tota Gallia omnibus Anglis, perdidit omnia, quæ ipsius pater in Gallia armis occupaverat, orta etiam in Anglia factione Principum, avito Angliæ Regno privatus est ab *Eduardo*, Ducis Eboracensis *Richardi* filio, qui ei, necnon ejus filio *Eduardo*, *Vvallæ* Principi, & vitam & Regnum eripuit anno millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, cum regnasset annos triginta novem.

Eduardus hujus nominis VII. occisus Rege *Henrico VI.* ejusque filio *Eduardo*, *Vvallæ* Principe, Regnum Angliæ occupavit anno millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, illudque per viginti & duos annos gubernavit; & extinctus est anno millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio. Duos moriens filios reliquit, scilicet *Eduardum*, *Vvallæ* Principem, annos tredecim natum, & *Richardum*, Ducem Eboracensem, biennio minorem, sub tutela *Richardi* fratris sui, qui tamen, ut mox dicemus, duos illos pupillos ac nepotes, ipsius curæ concreditos, crudeliter occidit, & Angliæ Regnum invalit.

Eduardus hujus nominis VIII. filius Regis *Eduardi VII.* annos tredecim natus, sub tutela patris sui *Richardi* regnare cepit, post obitum patris sui, anno millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio, sed *Richardus* ejus Tutor, regnandi

di cupidus, Regem *Eduardum*, ejusque fratrem *Richardum*, filios spurios esse, eorumque matrem Reginam *Elizabetham* adulteram impudentissime asserens, utrumque fratrem, Regem videlicet *Eduardum*, & *Richardum*, Ducem Eboracensem, per summam & a sæculis inauditam immanitatem trucidari iussit, atque gemino illo patricidio ad Coronam Regni Angliæ viam sibi stravit anno millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio.

Richardus hujus nominis III. post patratum crudele Regis *Eduardi* VIII. ejusque fratris *Richardi*, Ducis Eboracensis, patricidium, Regiam dignitatem in Angliā obtinuit, qua tamen per biennium duntaxat potitus est. Proceres siquidem Angliæ Regni, ad excutiendum illius Tyranni jugum, *Henricum*, Richemundiæ Comitem, in Angliam invitarunt, qui protinus acceptis a *Carolo* VIII. Galliarum Rege, auxiliis in Angliam festinavit, & commisso prælio, *Richardum* hujus nominis III. Angliæ Tyrannum fudit & occidit anno millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto.

Henricus hujus nominis VII. antea Richemundiæ Comes, postquam a Proceribus Angliæ, ut mox diximus, invitatus, *Richardum* III. Angliæ Tyrannum profligasset, Regium solum conscendit anno millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto. Jus autem ad Coronam Angliæ non habebat *Henricus*, Richemundiæ Comes, ex parte patris sui *Edmundi*, Richemundiæ Comitis, sed solum ex parte Avix suæ, seu *Catharinæ*, filix *Caroli* VI. Galliarum Regis, quæque conjux fuerat *Henrici* V. Angliæ Regis. *Catharina* siquidem, mortuo marito suo *Henrico* V. Angliæ Rege, matrimonium clandestinum iniit cum *Ovino*, quem alii dicunt nobili genere ortum, alii vero volunt fuisse virum plebejum, ut ut sit, ex eo matrimonio, quod *Catharina*, olim conjux *Henrici* VI. Angliæ Regis, & mater *Henrici* VI. Angliæ itidem Regis, contraxit cum prædicto *Ovino*, nati sunt tres filii, quorum primogenitus fuit *Edmundus*, qui subinde ex parte matris suæ *Catharinæ* erat frater uterinus *Henrici* VI. Angliæ Regis &

eiusdem *Catharinæ* filii, qui fratrem suum uterinum *Edmundum* creavit Richemundiæ Comitem. Non potuit igitur *Henricus* VII. Angliæ Rex, jus ad coronam Regni Angliæ sibi asciscere ex parte patris sui *Edmundi*, Richemundiæ Comitis, & fratris duntaxat uterini Regis *Henrici* VI. sed tantum ex parte Avix suæ *Catharinæ*, quæ ex priori matrimonio, quod cum Rege *Henrico* V. inierat, mater erat *Henrici* VI. Angliæ Regis, & ex secundo matrimonio, quod post mortem *Henrici* V. Angliæ Regis, contraxit cum *Ovino*, mater fuit *Edmundi*, Comitis Richemundiæ, patris *Henrici* VII. Angliæ Regis. Magnis ac præclaris animi dotibus præditus fuit *Henricus* VII. Angliæ Rex, quas inter historici Angli potissimum commendant, singularem ejus pietatem, Religionis cultum, insignem prudentiam, amorem erga pauperes, justitiæ unicuique reddendæ jugem sollicitudinem, & summam in Regni Angliæ administratione vigilantiam. Regnante etiam *Henrico* VII. notitia linguarum, Hebraicæ & Græcæ, necnon Artes liberales, quantum studium diu neglectum fuerat, reflorescere ceperunt, multique viri doctissimi in Angliā prodierunt. Obiit *Henricus* VII. Angliæ Rex anno millesimo quingentesimo nono, postquam regnasset annis viginti quatuor.

Henricus hujus nominis VIII. filius *Henrici* VII. Angliæ Regis, mortuo patre suo, ad solum fuit sublimatus. Egregium Fidei Catholicæ sub initium Regni sui se prodidit defensorem, & hæresarchæ *Lutheri* errores, edito libro, confutavit, indeque gloriosum *Defensoris Fidei* nomen Pontificio *Leonis* X. Diplomate promeritus est. At, postquam, contra Romanorum Pontificum Decreta, *Catharinam*, legitimam conjugem suam, repudiasset, & *Anna Bolena* nupsisset, non solum evasit homo plane uxorius, & vile Scorti mancipium (ad sextas quippe nuptias cum impotenti libidine flagrantem convolare non puduit) sed etiam nefandi Schismatis, ebrietatis, avaritiæ, crudelitatis & effrenatissimæ libidinis infamia, vitam suam turpissime sedavit. Hæresim in suum Regnum

gnum introduxit, Caput Ecclesiæ Anglicanæ se constituit, Romanum Pontificem probris omnibus affectit, & in omnes Catholicos, gravissima mota persecutione, debacchatus est. Frustra Regem *Henricum VIII.* consiliis, adhortationibus ad pœnitentiam invitarunt Romani Pontifices, sed furdo, & in Schismate obfirmato cecinerunt, indeque factum est, ut Rex *Henricus VIII.* postquam novis Sacrilegiis, horrendisque flagitiis, menturam facinorum suorum cumulasset, e vivis excesserit anno millesimo quingentesimo quadragesimo septimo, Regni vero sui anno trigésimo octavo.

Eduardus hujus nominis IX. filius *Henrici VIII.* & *Joanna Semeira*, mortuo patre, regnare cepit in Anglia anno millesimo quingentesimo quadragesimo septimo, sed cum novennis duntaxat esset, sub sexdecim Tutoribus ac Curatoribus, quos ei assignaverat pater, antequam moreretur, Regnum gubernavit. Inter illos *Eduardi* Tutores *Eduardus Semeirus*, *Herfordæ Comes*, & postea *Somersesti Dux*, Regisque *Eduardi* Avunculus, totam ad se rapuit auctoritatem, curavitque ut Juvenis Rex *Zuingliana* Hærescos peste inficeretur. Sub hoc Rege *Eduardo* luctuosa plane fuit Religionis Catholicæ facies. Hæretici triumpharunt, Orthodoxi vero pro Religione Catholica, pro legibus, pro patria, exilium, bonorum expoliationem & carceres pati, gloriosamque mortem oppetere maluerunt, quam in hoc situ, squallore, luctu, degere in hac servitute, in hac Ecclesiæ tyrannide, in hoc Dei, Sanctorumque contemptu, & in hoc cunctorum scelerum salo, & in hac lerna malorum omnium turpissime vivere. Obiit Rex *Eduardus* anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, postquam regnasset annis septem.

Maria, Regis *Henrici VIII.* & *Catharine* filia, post mortem fratris sui *Eduardi*, Angliæ Regno, juxta supremam patris sui voluntatem, potita est anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, nihilque secundum Deum prius & antiquius habuit, quam ut in Regno Angliæ Catholicam Religionem restitueret,

Hoc Sanctum propositum, quod inierat hæc pia Regina, ad optatum exitum, sanctissimi Cardinalis *Reginaldi Poli* adjuncta consiliis, perduxit, Catholicæ Religionis pristinum splendorem restituit, Angliæ Regnum, omnium pene Hæresum colluvie lardatum, ad Hæresibus repurgavit, & supra triginta hæreticorum millia ex Angliæ Regno abire ac solum vertere coegit. Verum, diuturna non fuit hæc Catholicorum felicitas, quia Regina *Maria*, quæ, ad facilius in Regno Angliæ promovendam Catholicæ Religionis restorationem, nupsit *Philippo II.* Hispaniarum Regi, & *Caroli V.* Imperatoris filio, nullam ex eo matrimonio prolem suscepit, & prematura morte anno quinto Regni nigravit e vita anno millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo.

Elizabetha, ex illicitis nuptiis Regis Angliæ *Henrici VIII.* cum *Anna Bolena* procreata, post mortem *Mariæ*, salutata est Angliæ Regina, ejusque regnum Catholicæ Religionis in Anglia infausum maxime ac perniciosum fuit. Innovavit quippe hæc impia Regina Schisma Anglicanum, novam Religionis formam instituit, omnia pene Catholicæ Religionis monumenta ac signa delevit, Supremi Ecclesiæ Anglicanæ Capitis titulum, omnemque potestatem spirituales sibi per summam temeritatem vindicavit, in omnes Catholicos crudelem carnificinam exercuit, & *Mariam Stuartam*, in Fide Catholica constantissimam, in custodiam dedit, injuste oppressit, & ultimo supplicio, innocentissimam licet affici jussit. Tandem Catholicorum sanguine, quem toto diuturni sui Regni tempore crudeliter effuderat, satiata *Elizabetha* obiit anno millesimo sexcentesimo tertio.

Jacobus, e Regia Stuartorum familia oriundus, Scotiæ Rex hujus nominis VI. Angliæ vero Rex hujus nominis I. mortua *Elizabetha*, regnare cepit in Anglia anno millesimo sexcentesimo tertio, eoque regnante Angliæ & Scotiæ Regna, quæ diversis antea Regibus parebant, unius Regis potestati fuerunt hæcenus subjecta. Hæresim professus est Rex *Jacobus*, licet Catholico ritu, pro-

cu-

curante piissima matre sua *Maria Stuart*, Scotiæ Regina, freudentibus Hæreticis, fuisset baptizatus, cumque esset litterarum cultor, nonnulla contra Ecclesiam Romanam scripsit Opuscula, quæ ab Orthodoxis Polemicis, præsertim a *Coeffeteo*, Episcopo Massiliensi, Ordinis Prædicatorum fuerunt egregie confutata. Tribus conjurationibus, quas tamen feliciter detexit, a suis subditis hæreticis impetitus est Rex *Jacobus*, qui tamen erat adeo pacis amans & ab armis alienus, ut ad aspectum nudati gladii ætutum exanimaretur. In Catholicos, quibus alioqui non erat insensus, insipientibus Hæreticis, persecutionem movit. Regnavit annos viginti duos & excessit e vivis anno millesimo sexcentesimo vigesimo quinto.

Carolus hujus nominis I. filius *Jacobi* I. Magnæ Britanniæ Regis, mortuo patre, regnare cepit anno millesimo sexcentesimo vigesimo quinto. Severissima Edicta contra Catholicos Regni sui promulgavit, eosque gravibus persecutionibus exagitavit. Sed ipse tandem vicissim perpetuas cum suis subditis Hæreticis Anglis dissensiones habuit, ac tandem a *Crom-Vuellio*, homine sceleratissimo & perfido Tyranno, captus, & per summam injustitiam a suis subditis tanquam proditor & publicus Angliæ hostis damnatus, abscisso in publico supplicii loco capite, probrosa ac funesta morte periit anno millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo, cum regnasset annis viginti tribus.

Crom-Vuellius occiso rege Angliæ *Carolo* I. tyrannidem arripuit, titulo tamen Regis insigniri noluit, quod regium nomen jam populo invisum reddidisset, sed Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ Regnorum *Protektor* appellari voluit. Per decem annos Tyrannus *Crom-Vuellius*, sub hoc minus ambitioso, & exoso *Protektoris* titulo, Regnum Angliæ majori potestate, quam ipsi Reges, gubernavit, & usque ad obitum, qui contigit anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo octavo, fortunatus vixit. Eo vita functo, *Richardus*, filius primogenitus *Crom-Vuellii*, Angliæ *Protektor* acclamatus est, sed patri suo industria & ingenio longe

diffimilis, & tanto oneri ferendo impar, statim contemptui ac ludibrio fuit, atque ab Anglis abdicatus anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono.

Carolus hujus nominis II. Magnæ Britanniæ Regis *Caroli* I. filius, qui, post injustam patri suo a Parlamentariis Angliæ illatam necem, & arreptam a perido *Crom-Vuellio* tyrannidem, se se in Galliæ Regnum receperat, perhonorifica legatione ab Anglis missa invitatus ad Angliæ Regnum anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono venit Londinum, ubi magnifico apparatu, festivisque omnium gratulationibus fuit Rex acclamatus atque inauguratus, & attritis rebellibus, ac extincta penitus tyrannide, paternum solium conscendit. In Catholicorum gratiam promulgavit libertatis conscientiæ Decretum, quod tamen cogente Parlamento, seu supremo Angliæ Senatu, rescindere coactus est, indeque hæretici audaciores, & ad concitandas turbas petulantiores facti, sæpius in ipsum conjurarunt, utque Regi Catholicos Regni sui invisos redderent, clandestinas illas conjurationes falso in Catholicos refundebant, a quibus tamen illos penitus alienos fuisse eventus certissime comprobavit. Bellum contra *Batavos* Rex *Carolus* II. cum *Ludovico* XIV. Galliarum Rege, foederatus, feliciter terra marique gessit. Catholicam Religionem secreto coluit *Carolus* II. Angliæ Rex, eam propediem moriturus professus est; & ab Hæresi absolutus, sacroque Viatico refectus fuit a *P. Joanne Hudleston*, Monacho Benedictino Anglo; sicut ex multis certissimis actis ac monumentis constat. Obiit *Carolus* Secundus Angliæ Rex anno millesimo sexcentesimo octogesimo quinto, cum regnasset annis triginta sex, si anni ipsius Regni numerentur, sicut numerari debent, ab anno millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo, quo patri suo *Carolo* Primo injuste ab Anglis occiso in Regnum Angliæ, sibi hæreditario jure debitum, successit, quamvis a nece patris sui, ob arreptam a *Crom-Vuellio*, ejusque filio *Richardo* in Anglia tyrannidem, per undecim annos

Regno vixerit exul, & folio fuerit duntaxat restitutus anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono, a quo anno usque ad obitum, qui, ut mox diximus, contigit anno MDCLXXXV. regnavit viginti quinque annis.

Jacobus, rex Angliæ hujus nominis II. & Scotiæ Regni hujus nominis *Septimus* fratri suo *Carolo II.* successit anno millesimo sexcentesimo octogesimo quinto. Conspirationem motam a Duce *Montmurtio*, qui erat Regis *Caroli II.* filius spurius, quique Regnum affectabat, repressit ac dissipavit. Catholicam Religionem aperte professus est, & Catholicis Regni sui, a tot annis crudeli jugo depressis, conscientiæ libertatem concessit. Id ægre admodum tulerunt Hæretici Angli, conceptumque in Regem odium auxit ortus Principis *Vvallix*, quem rex *Jacobus II.* ex *Maria Eleonora*, conjuge sua, suscepit, & Catholicæ Fidei Mysteriis initiari voluit. Tum Hæretici Angli furore perciti ad *Guillelmum*, Principem Arausicanum, Regis *Jacobi II.* generum, Batavorum Classe in Angliam vectum, detecerunt, & deserto vero suo Rege *Davide*, novum *Absalonem* sunt secuti. Quo factum est, ut Rex *Jacobus II.* postquam Reginam, ac *Vvallix* Principem ex tam infestis & sævis fluctibus eripuisset, & in Galliarum Regnum transmississet, ipse tandem ex Anglia discesserit, ac navim conscendens in Gallias vela fecerit, ubi a Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* perhonorifice exceptus est, ac multis editis eximiae pietatis, & heroicæ patientiæ exemplis, omnium Gallorum amorem & admirationem sibi ætatum conciliavit. Pie, sicut vixerat, obiit *Jacobus II.* Rex Angliæ, in Regio *S. Germani* prope Parisios Palatio die XVI. mensis Septembris anni millesimi septingentesimi primi, ac filium reliquit Principem *Vvallix*, qui in jura patris sui succedens, dictus est *Jacobus III.*

Hæc est series Angliæ Regum, de quibus, si plura scire aveas, legis ea, quæ de his singillatim, juxta Sæculorum ordinem, diximus in nostris Colloquiis in Historiam Ecclesiasticam. Consulere etiam poteris *Historiam Angliæ*,

Scotiæ & Hiberniæ, quam gallico idiomate scriptam, nuperrime, seu anno millesimo septingentesimo septimo, Roterodami in lucem edidit *De l'Arcy*.

OBSERVATIONES

Circa statum Religionis Christianæ, & Ecclesiæ Catholicæ in regno Angliæ sub regibus ante Schisma Anglicanum, cui initium dedit Henricus VIII. Angliæ Rex, & sub Regibus ejusdem Regni post obitum Schisma Anglicanum.

IN primis observare debes, quod licet certo non constet, quo tempore tota Britannicæ Insula, quæ nunc Anglia dicitur, Fidem Christianam suscepit, attamen vero quam simillimum videtur, plura Britannicæ Insulæ loca jam secundo Ecclesiæ sæculo Evangelii luce fuisse illustrata. At enim, *Tertullianus*, qui temporibus Apostolorum vicinus fuit, (floruit quippe circa annum Christi ducentessimum) in libro, quem edidit adversus Judæos sic scribit: *In quem alium universæ gentes crediderunt, nisi in Christum, qui jam venit? Cui enim, & aliæ gentes, Parthi, Medi &c. ut jam Getulorum varietates, Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini, Galliarum diversæ nationes, & Britannorum inaccessibleia Romanis loca, Christo vero subdita.* Quibus verbis *Tertullianus* aperte innuit, plura saltem Britannicæ Insulæ loca Christo prius quam Imperio Romano subdita, hisque locis prius Christianam Fidem illuxisse, quam ea fuerint Romanorum armis pervia. Porro certum est, *Julium Cæsarem* annis ante Christum plusquam quinquaginta in Britanniam fuisse ingressum, aliosque post illum Imperatores Romanos fines suos in eadem Britannia paulatim dilatare tentasse, ac tandem totam Britannicæ Insulam jugum Romanorum suscepisse sub finem Imperii *Severi*, qui, tota insula Britannica in Romanorum potestate redacta, brevi post tempore ibidem prope

prope Eboracum mortuus ac sepultus est anno, post Christum natum, ducentesimo decimo sexto. Cum igitur *Tertullianus* suum contra Judæos librum ante annum, post Christum natum, ducentissimum decimum sextum scripserit, necesse est, ut aliquo tempore antequam *Tertullianus* hæc de suscepta in Britannia Insula Fide Christiana scripsit, fuerint plura saltem Britannia loca, in quibus jam Christiana Fides fuisset prædicata atque suscepta. Præterea, *Nicephorus Callixtus* lib. 9. *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 42. refert Epistolam S. *Athanasii*, qui quarto Ecclesiæ sæculo florebat, scriptam ad *Jovinianum* Imperatorem, in qua S. ille Doctor asserit, Fidem de Consubstantialitate verbi Divini cum Patre æterno in Concilio Generali Nicæno contra *Arium* sancitam, ab Ecclesiis, quæ erant in Insula Britannica, fuisse approbatam. *Illud scito*, inquit S. *Athanasius*, *Christianissime Auguste, a Sæculo hanc prædictam Fidem, & hanc ipsam professos fuisse, qui Nicæa convenere Patres, ac etiam munum suffragiis suis eam comprobare omnes, quæ passim sunt, Ecclesias; in Hispania, Britannia, Gallia, & Germania. Omnium enim earum, quas recensuimus, comperita nobis est sententia, quod ab eis Epistolas habeamus, ex quibus liquido patet, Christianam Fidem jam Sæculo Ecclesiæ secundo fuisse in Britannia susceptam. At Sæculo Ecclesiæ quinto postquam Saxones, qui erant Ethnici, in Britanniam irrupissent, eamque armis occupatam in septem Regna, in quibus totidem Reges Saxones dominabantur, divisissent, extincta est in septem illis Regnis Christiana fides, & Idololatria in tota Britannia Insula longe lateque propagata. Ad illorum itaque septem Insulæ Britannicæ Regnorum conversionem S. *Gregorius M.* Papa exeunte Sæculo Ecclesiæ sexto, hoc est anno quingentesimo nonagesimo sexto, misit S. *Augustinum* Abbatem cum Sociis, qui illis gentibus tam ardenti zelo, animique fervore Evangelium prædicarunt, ut hæc septem Insulæ Britannicæ Regna, ac Saxonum Reges, qui eis præerant, expulsis Idololatriæ tenebris, Christianam Fidem septimo Ecclesiæ Sæculo susceperint.*

Præterea observare debes, Anglo-Saxones, postquam septimo Ecclesiæ Sæculo Fidem Christianam susceperunt usque ad Anglicanum Schisma, cujus Sæculo XVI. auctor fuit *Henricus VIII.* Angliæ Rex, nihil tam curæ ac cordi habuisse, quam ut Christianam Fidem, qua imbuti fuerant, puram & illibatam servarent, & avitum Ecclesiasticæ Disciplinæ vigorem retinerent. Tanta erat tum temporis Angliæ Regum erga Summos Pontifices reverentia, ut sua Regna Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ Sedis Apostolicæ dominio demissis animis subjicerent, & in perenne sui obsequii testimonium, singulis annis collectum ex omnibus suorum subditorum domibus subsidium, quod *Denarius S. Petri* dicebatur, Romanis Pontificibus persolverent, eos sæpius per litteras consulerent, eorum mandatis obtemperare maximo sibi honoris loco ducerent, Pontificios Legatos in Angliam missos perhonorifice exciperent, Ecclesias erigerent, Monasteria excitarent, Episcoporum & Abbatum auctoritatem ac jurisdictionem tutarentur, & Clericorum jura ac privilegia sacra testata custodirent, sicut certissime constat ex bene multis monumentis, quæ extant in pluribus Tomis, qui nuperrime Londini prodierunt in lucem, & quorum hic titulus est: *Fœdera, seu Conventiones, Litteræ, & cujuscunque generis Acta publica inter Reges Angliæ & alios quosvis Imperatores, Reges, Pontifices, Principes, vel Communitates ex Autographis intra secretiores Archivorum Regionum Thesaurarios per multa sæcula reconditis, fideliter exscripta, & in lucem emissa de mandato Regio, Accurante Roberto Sanderson.* Nec minor fuit ante Schisma Anglicanum in custodiendo Fidei Deposito & sancienda Ecclesiæ Disciplina, Episcoporum Angliæ, quam Regum, zelus ac vigilantia, Tot quippe celebrata Anglicana Concilia, quæ in nostris Colloquiis in Historiam Ecclesiasticam retulimus, manifesto probant, quanta cura & sollicitudine faterentur his temporibus Anglicanæ Ecclesiæ Episcopi, ut puritati Fidei consulerent, & Ecclesiasticam Disciplinam sanctissimis legibus commu-

nirent. Hinc nulli Hæretici ante Anglicanum Schisma pedem in Anglia figere potuerunt, & si qui in eo Regno fuerint aliquando reperti pravos disseminantes errores, confestim ab Episcopis proscripti, & jussu Regum poenis affecti, e toto Regno expulsi sunt. Regnante *Henrico II.* circa annum Christi millesimum centesimum sexagesimum, venerunt in Angliam viri circiter triginta, multa docentes contra Sacramenta Baptismi, Eucharistiæ, & Matrimonii, qui tamen in universo Angliæ Regno unam duntaxat seduxerunt mulierculam, quæ etiam facti poenitens resipuit, & ad meliorem frugem sese recepit; hi vero homines, a quibus seducta fuerat hæc muliercula, virgis cæsi, & cauterio frontibus inusto, e toto Regno absque mora exire coacti sunt. Venerunt etiam paulo post in Angliam Vvaldenses, dicti vulgo *Pauperes de Lugduno*, multa contra Ecclesiam & Romanos Pontifices impia effutientes dogmata, sed hi capti, Oxonium ad examen ducti, & præsentem Regem, Regnique Proceribus, & pene omnibus Episcopis, Hæreseos convicti & damnati, & totius Regni Angliæ finibus absque cunctatione secedere jussi sunt. Denique *Joannes Wickleffus*, Hæresiarcha virulentissimus, sub finem Sæculi decimi quarti suos in Regno Angliæ errores disseminare coepit, sed statim ipse, ejusque sequaces auctoritate publica & Religionis & Regni declarati sunt hostes, & propter conjurationem in Regem suspendio, propter vero perfidiam in Deum vivicomburio digni judicati sunt. Ex his, & aliis id genus exemplis, quæ passim leguntur in Annalibus Anglorum, facili negoti colligere potes, Catholicam Religionem, ante Schisma Anglicanum, maxime floruisse in universo Angliæ Regno, quia Reges & Episcopi certatim in hanc curam toti incumbabant, ut omnis ad Regnum Angliæ præcluderetur aditus hæreticis, qui inconsutilem Christi tunicam dilacera- re, ac suis Sectis proscindere & con- spurcare moliantur: ut sæpius etiam celebrarentur Concilia, quæ ad restaurandam tum Ecclesiasticam, tum Mona- sticam Disciplinam, ad extirpandos gli-

scientes abusus, & ad corrigendos fide- lium mores, atque in eorum animis ve- ram alendam Fidem, & genuinam pie- tatem fovendam sunt necessaria. Cum igitur Res Ecclesiæ ante Anglicanum Schisma optimo loco essent in Angliæ Regno, mirum videri non debet, quod ex eo tum temporis religiosissimo & Ro- manis Pontificibus addictissimo Regno in- numeri pene viri status tam sæcularis, quam regularis Clerici prodierint, qui do-ctrina & pietate Ecclesiam Catholicam mirum in modum illustrarunt, & quorum plures Pastorum Sanctis fuere adscripti. Postremo, observare debes, post An- glicanum Schisma, quod Sæculo deci- mo sexto contra Ecclesiam Romanam conflavit *Henricus VIII.* Angliæ Rex, de- ploratissimum fuisse & etiamnum esse in Angliæ Regno Ecclesiæ Catholi- cæ statu, omnibus Hæresibus patefactum esse aditum, Fidem antiquam veram, sin- ceram, Catholicam, Apostolicam, Ro- manam ex toto Angliæ Regno vel exter- minatam esse, vel certe taliter oppres- sam, ut vix aliquos, citra evidens vi- tæ discrimen, nacta sit apertos professores. Visa quidem fuit Catholica reli- gio respirare, & quasi postliminio revoca- ta instaurari coepit sub *Maria*, Regina An- gliæ Catholica, Regis *Henrici VIII.* Au- ctoris Schismatis filia, sed hæc diutur- na non fuit Catholicorum læticia, quia mortuæ *Mariæ* Reginæ Catholi- cæ successit in Regnum Angliæ *Elizabetha*, ejusdem Regis *Henrici VIII.* filia spuria & hæretica, quæ Anglicano Schisma- ti novum robur addidit, Hæreticos au- daciores reddidit, & furis in Catholi- cos invecsta, ut eos penitus extermina- ret, nihil intentatum reliquit. A tem- pore autem infausi Regni *Elizabethæ* quidquid ubivis gentium spumæ erroris ex universo Hæresum Oceano consti- tur, in Angliæ Regnum advehitur, il- lic fovetur & nutriuntur, immo augen- tur & multiplicantur Hæreses, exulat duntaxat Catholi- cæ Religionis libe- rum exercitium, & sub icmani perse- cutione vera Christi Ecclesia ingemiscit in Angliā, & oppressa amaritudine in- gemiscet, donec Deus Opt. Maxi- mus dignetur Anglorum oculos aperi- re,

re, ut videant & detestentur errores suos, ad sinum Ecclesiæ Romanæ, cui antea devotissimi erant, revertantur, suumque verum Regem *Jacobum III.* tandem aliquando suscipiant, & in paternum Angliæ solium restituant.

TABULA UNDECIMA CHRONOLOGICA,

In qua, juxta Sæculorum seriem, referuntur omnes Hæreses, Contraversiæ, & Schismata, quæ a primordiis Ecclesiæ ad hæc usque tempora in Ecclesiâ emerferunt.

UT omnes Hæreses, Contraversiæ, & Schismata, quæ ab exordio Ecclesiæ ad hanc usque ætatem eruperunt, possit sublata omni confusione, facilius lector memoriæ mandare, consultius esse duxi, per singula quæque Ecclesiæ Sæcula Hæreses, Contraversias, & Schismata quæ in his originem habuerunt, in hac Tabula Chronologica per censere, quo lector, si plura de Hæresibus, Contraversiis, & Schismatibus scire desideret, possit e vestigio recurrere ad nostra Colloquia in Historiam Ecclesiasticam, quæ, juxta Ecclesiæ Sæculorum seriem a nobis disposita, plenior ei de Hæresibus, Contraversiis & Schismatibus, quibus hætenus exagitata fuit Ecclesiâ, notitiam instillabunt. Incipiam igitur ab Hæresibus, quæ primum Ecclesiæ Sæculum infestarunt.

De Hæresibus enatis primo Ecclesiæ Sæculo.

Prima Hæresis est *Simonis Magi*, qui Gitthis, Samariæ Vico, oriundus, & ad Christianam Fidem conversus, potestatem dandi per impositionem manuum Spiritum Sanctum sacrilega nundinatione emi posse putavit. Hinc ab Apostolis rejectus, præstigiis & arte magica, quam apprime callebat, plures delusit. Jactabat, se Deum esse cælo delapsum, ad Judæos quidem ut Filium Dei, ad Samaritanos, ut Patrem; &

Græves. Hist. Tom IX.

ad Gentes, ut Spiritum Sanctum. Legem non a Deo, sed a sinistra quadam Intelligentia conditam esse effutiebatur. Carnis resurrectionem, liberum arbitrium, & necessitatem bonorum operum inficiabatur. *Helenam* quæstuariam, & publicam meretricem, sibi sociam adscivit, Romamque veniens, ac suis præstigiis populo Romano illudere volens, a malis geniis in altum vectus volare per aera visus est; sed, orante *S. Petro*, protinus in terram corruit, & fractis cruribus, totoque debilitato corpore, misere periit.

Alterâ Hæresis est *Menandri*, Discipuli *Simonis Magi*, qui pariter Samaritanus, & iisdem præstigiis deditus, dictitabat, se esse Salvatorem ad omnium salutem cælitus demissum, suisque Discipulis pollicebatur perpetuam in hac vita immunitatem a Senio, & a morte, quam illis per sacrilegum Baptisma, quo eos initiabat, conferri, impie asserbat.

Tertiâ Hæresis est *Cerinthi*, qui docebat, Deum non esse conditorem mundi; Jesum Christum esse purum hominem ex carnali *Josephi* cum *Maria* consortio procreatum; Legis Mosaicæ observantiam esse ad salutem necessariam, & cum Evangelio conjungendam. Denique, commentus est millenarium quoddam Christi post resurrectionem justorum in terris Regnum, in quo justî per mille annos ante Judicium universale obscænis illecebris & illicitis carnis cupiditatibus indulgere debebant, indeque fluxit error *Chiliasitarum*, seu *Millenariorum*.

Quarta Hæresis est *Ebionis*, qui pertendebat, Circumcisionem, aliosque legis Mosaicæ ritus esse retinendos & cum Evangelio observandos: Christum esse vulgarem hominem, & ante *Mariam* non extitisse. Volebat insuper ille Hæresiarcha, ut sui Sectarii Pascha cum pane azymo & mera aqua peragerent; atque, præter Sabbathum, Dominicam diem celebrarent.

Quinta Hæresis est *Nazæeorum*, qui censebant cum Hæreticis Ebionitis, caeremonias Legis Mosaicæ in Lege Evangelica retinendas & observandas esse; sed ab illis Hæreticis in hoc

Dd 3 di-

discrepabant Nazaræi quod Christum Jesum esse verum Dei Filium confiterentur, quod negabant Hæretici Ebionitæ.

Sexta Hæresis est *Nicolaitarum*, cujus nonnulli Auctorem fuisse existimant *Nicolaum*, unum e septem nascentis Ecclesiæ Diaconis. Sed *Nicolaum* Diaconum plures Sancti Patres ab hac Hæresi vindicant. Hanc tamen *Nicolaitarum* Hæresim temporibus Apostolorum coævam fuisse, aperte colligitur ex Apocalypsi S. Joannis cap. 2. vers. 14. ubi etiam S. Joannes non obscure innuere videtur, antiquorum illorum *Nicolaitarum* errores non tam fidem, quam mores spectasse, eosque in hoc potissimum errasse, quod promiscuam libidinem permitterent.

Hæreses Secundi Ecclesiæ Seculi.

Prima est *Gnosticorum*, qui dicebant, Deum non esse conditorem hujus mundi, nec Judæis dedisse legem, nec Prophetis adspirasse. Negabant præterea carnis resurrectionem, & Christum Dominum ex Maria Virgine vere accepisse carnem. Obicænis voluptatibus dediti, nulla libidinum monstra illicita esse putabant, & promiscuum mulierum usum, omnesque libidinum furias in sexus & in corpora permittebant, indeque, ob nimiam, quam in suis abominandis Mysteriis turpitudinem exercebant, dicti sunt *Borbonitæ*, seu *Cenosi*.

Alteri Hæresis est *Adamitarum*, qui ita appellabantur, quod in suis Conventiculis & impuris Mysteriis nudi una cum sæminis, omni deposito pudore, prostarent, sicque primam Adami in horto voluptatis conditionem turpiter repræsentabant. Promiscuo concubitu & uxorum communione, Belluarum instar, inverecunde utebantur.

Tertia Hæresis est *Cainitarum*, qui ita dicti sunt, quod *Cainum*, primogenitum *Adami* filium, singulari veneratione colerent. Carnis resurrectionem, & Baptismi ad consequendam salutem necessitatem negabant. *Esau*, *Core*, *Dathan*, *Abiron*, & *Sodomitas* laudibus efferebant. *Judam* vero, proditorem Christi Domini, adorabant, ac tandem in om-

nem libidinem effusi, vitam nefandis sceleribus conspurcatam ducebant.

Quarta Hæresis est *Ophitarum*, qui sic cognominabantur a voce Græca *Ophis*, idem significante, quod latine *Serpens*. Adorabant quippe isti Hæretici Serpentem, cujus tactu panes in Eucharistiam oblatos sanctificari arbitrabantur, eum deosculabantur, ac plurisquam Christum Dominum faciebant.

Quinta Hæresis est *Sethianorum*, qui sic nuncupati sunt, quod sibi persuadeant, *Sethum*, filium *Adami*, esse Christum, duoque esse genera hominum, quorum unum parentem haberet *Cainum*; alterum a *Setho* originem deduceret.

Sexta Hæresis est *Carpocratianorum*, qui suum traxere nomina quodam *Carpocrate* Alexandrino, qui docuit, mundum non a Deo, sed ab Angelis conditum fuisse; Christum esse purum hominem; Animas de uno corpore in aliud migrare; nihil natura malum esse, sed tantum, juxta arbitrium, & opinionem hominum, quædam bona, quædam mala vocari. Præterea, carnis resurrectionem negabat, & ad omnia turpitudinis, & flagitiorum genera Discipulorum suorum animos informabat.

Septima Hæresis est *Elcesaitarum*, quæ ita a suo Auctore *Elcesa*, Arabe, dicta est. Legis Mosaicæ caeremonias observabant Hæretici *Elcesaitæ*, Christum in ordinem creaturarum cogeant, & Spiritum Sanctum sexu foeminam, & Christi sororem esse delirabant.

Octava Hæresis est *Saturnianorum*, quibus nomen dedit *Saturninus*, seu *Saturnilus*, genere Antiochenus, & Hæresiarchæ *Menandri* discipulus: Mundum non a Deo, sed a septem Angelis conditum fuisse garriebant isti hæretici, *Saturniani* dicti. Christum Dominum umbratilitate, & specie tenuis duntaxat incarnatum & passum esse asseriebant, eumque in terras venisse, ut destrueret Judæorum Deum, quem unum e septem Angelis Mundi fabricatoribus esse putabant. Nuptias etiam & generationem, tanquam ex doctrina Diaboli profectas execrabantur.

Nona Hæresis est *Basilidianorum*, cui nomen imposuit *Basides*, genere Alexand-

xandrinus. Mundum non a Deo, sed ab Angelis creatum fuisse affirmabant Hæretici Basilidiani, Angelosque itidem trecentorum sexagintaquinque Cælorum fabricatores esse stulte somniabant. A quavis spurcitia nihil labis contrahi dicebant. Animarum transmigrationem pythagorico sensu defendebant. Christum non veram carnem suscepisse, & mortem pro Crucifixo non esse tolerandam obganniebant, & alios id genus errores obtrudebant.

Decima Hæresis est *Cerdonianorum*, quæ ortum habuit a *Cerdone*, Hæresiarchæ *Saturnini* Discipulo. Duos Deos admittebant Hæretici Cerdoniani, bonum unum incognitum & patrem Jesu Christi, & alterum malum, qui hunc Mundum aspectabilem creavit, ac Judæis legem dedit. Hinc vetus Testamentum, tamquam a malo Deo latum ac promulgatum, repudiabant, a nuptiis abhorrebant, ciborum delectum præcipiebant, & carnis resurrectionem negabant.

Undecima Hæresis est *Marcionitarum*, quorum Antesignanus fuit *Marcion*, patria Ponticus, & *Cerdonis* discipulus, qui mox memoratos Magistri sui errores acriter defendit, & insuper docuit, *Cainum*, *Dathanem*, *Abironem*, Sodomitas, atque Nationes omnes, quibus Judæorum Deus ignotus fuit, per illapsum Christi ad Inferos æternam salutem obtinuisse, *Abelem* vero, *Abrahamum*, aliosque Patriarchas, & Prophetas, quibus innotuit Judæorum Deus, salutem non fuisse consecutos.

Duodecima Hæresis est *Apellitarum*, quibus nomen imposuit *Apelles*, Discipulus *Marcionis*. Horum Hæreticorum *Apellitarum* præcipuus error in hoc situs erat, quod dicerent, Corpus Christi ex Syderum substantia & Elementorum qualitate coaluisse, iisque tandem in ea unde accepta erant resolutis, Christum, in Cælum, unde venerat, absque corpore ascendisse.

Decima tertia Hæresis est *Valentinianorum*, quæ ita dicta est a *Valentino*, Hæresiarcha Ægyptio, qui mentem habens pastam chimæris, finxit triginta *Æones*, seu Deos, qui, totam Divinitatis plenitudinem constituebant, & ex imperis

Gnosticorum lacunis, ex Platone, & Poetarum Græcorum, *Hesiodi* præsertim, fabulis, Hæresim confluxit, qua nulla unquam fuit figmentis feracior. Ex hoc cænoso Hæresiarchæ *Valentini* gurgite plures prodierunt Sæctæ, videlicet *Secundianorum*, quorum Princeps *Secundus*, Discipulus *Valentini*; *Ptolomaitarum*, quibus nomen fecit *Ptolomeus*, discipulus *Valentini*; *Marcosiorum*, quorum primipilus fuit *Marcus*, *Valentini* discipulus, qui magicas artes edoctus, philtris utebatur, ut sibi mulierum amorem conciliaret. Ex Schola etiam Hæresiarchæ *Valentini* eruperunt Sæcta *Colobarsiana*, sic dicta a *Colobarsa*; Sæcta *Heraclonitarum*, seu *Barborianorum*; Sæcta *Archonticorum*, & Sæcta *Bardeesanis*, qui, postquam singulari eruditione frædas ac pudendas Hæresiarchæ *Valentini* fabulas editis lucubrationibus, confutasset, eas tandem investigabili Dei iudicio, excepit, suoque calculo approbavit.

Decima quarta Hæresis est *Tatiani*, qui, licet de Catholica Religione antea bene meritus esset, sua tamen scientia plus æquo elatus, impegit in hæresim, factusque est auctor Sæctæ *Encratitarum*, seu *Continentium*, qui nuptias, seu illicitas, execrabantur, & carni, vini, & usum prohibebant, unde etiam dicti sunt *Hydroparastæ* seu *Aquarii*, quod in sacris peragendis Mysteris sola aqua uterentur, & a vino penitus abstinere. Præter illos errores, *Tatianus*, ejusque Sæctarii pertendebant, *Adamum*, totius generis humani parentem, non esse salvatum. E *Tatiani* Sæcta propagatæ sunt aliæ Sæctæ, seu Sæcta *Severianorum*, qui ita dicti sunt a *Severo* discipulo *Tatiani*, Sæcta *Apostolicorum*, qui etiam appellati sunt *Apostatici*, *Saccophori*, eo quod Sacco induti incederent, & nihil in mundo possidere licitum esse dicebant.

Decima quinta Hæresis est *Montani*, qui sibi, velut Propheta, eximium Spiritus Sancti donum arrogabat, Nuptias prohibebat, & tanquam infamæ solvebat; tres Quadragesimas observari præcipiebat, & omnibus peccatis delictis, post Baptismum commissis, veniam ac indulgentiam

tiam denegabat. Huic *Montani* Hæresi adhaesit *Tertullianus*, egregius antehac Catholicæ Fidei defensor. *Montani* Discipuli dicti sunt *Cataphryges*, & *Pepuziani*, & ex illius Secta alii pullularunt, nimirum Secta *Quintillianorum*, qui etiam appellati sunt *Artotyritæ*, quod panem Eucharistico caseum admiscerent; & Secta *Passaloryncitarum*, seu *Ascadrogitarum*, qui inter orandum nari digitum infigebant.

Decima sexta Hæresis est *Theodoti*, arte Coriarii, qui Christum esse purum hominem blasphemabat. Hujus sectæ Discipuli vocabantur *Theodotiani*, vel *Allogi*, idest, *sine Verbo*, quia Evangelium & Apocalypsin *S. Joannis* rejiciebant. In eandem *Theodoti* Hæresim lapsus est *Artemon*, qui idem divinitatem Christi inficari ausus est.

Decima septima Hæresis est *Melchisedechianorum*, quæ originem habuit a *Theodoro Trapezita*, qui erroribus Magistri sui *Theodoti Coriarii*, addidit *Melchisedechum* esse virtutem meliorem Christo, indeque ejus Discipuli dicti sunt *Melchisedechiani*.

Decima octava Hæresis est *Hermogenis*, qui co desipuit, ut diceret materiam non fuisse a Deo creatam, sed esse Deo coeternam.

Decima nona Hæresis est *Florini*, qui in Marcionitarum Hæresim lapsus, duo suprema Numina, bonum scilicet unum, & malum alterum admisit.

Præter istas Hæreses, quæ Sæculo Ecclesiæ secundo prodierunt, recensetur Schisma Asianorum, qui ritum celebrandi Pascha luna decima quarta, in quamcumque diem incideret, juxta Judæorum morem, observabant. Hujus Asianorum Schismatis cum Romæ, senescente secundo Ecclesiæ Sæculo, *Blasius* reus convictus fuisset, a *Victore*, Romano Pontifice, damnatus est.

Hæreses, & Schismata tertii Ecclesiæ Sæculi.

Prima Hæresis, quæ tertio Ecclesiæ Sæculo emerfit, Auctorem habet *Novatianum*, Romanæ Ecclesiæ Diaconum, qui primo contra *S. Cornelium*, verum ac

legitimum Romanum Pontificem, Schisma in Ecclesia excitavit, seque Antipapam constituit, ac novam Schismati hæresim adjunxit, asserendo, Ecclesiam jus & auctoritatem non habere lapsis in persecutione veniam indulgendi, & his hominibus, qui post susceptum Baptismum, in aliquod peccatum prolapsi sunt, omnem penitus ad veniam & reconciliationem aditum esse præcludendam. Hinc originem habuit secta *Novatianorum*, qui hoc nomen sortiti sunt non a *Novato*, Carthaginensi Presbytero, sed a *Novatiano*, Ecclesiæ Romanæ Diacono, dicti sunt etiam *Novatiani* Sectarii *Cathari*, seu *Mundi*, quod se solos labis puros, Phariseorum more, autumarent.

Altera Hæresis est *Noetii*, qui *Praxeæ* Hæresim recoxit, asserendo Patrem æternum esse passum pro nobis. Hinc tam *Praxeæ*, quam *Noetii* Discipuli dicti sunt *Patrispassiani*.

Tertia Hæresis est *Sabellii*, qui *Praxeæ* & *Noetii* Hæresim postliminio revocavit, ac vehementius propugnavit, asserendo, in divinis *Patrem*, *Filium*, & *Spiritum Sanctum* non esse tres Personas distinctas, sed unam duntaxat, eamque trinominem, esse personam, quæ prout ingenita est, dicitur *Pater*; prout incarnata, *Filius*; prout sanctificans creaturas, *Spiritus Sanctus* vocatur.

Quarta Hæresis est *Origenis*, qui licet excellenti ingenio præditus, & præclaris dotibus exornatus, magna nominis celebritate olim claruerit, in multos tamen prorupit errores, eaque de causa Ecclesiæ in quinta Synodo Generali anno quingentesimo quinquagesimo tertio congregata, ipsum *Origenem*, ejus Opera atque Discipulos illius doctrinæ sequaces, jure optimo damnavit. Confundi tamen non debent celebris istius *Origenis* Discipuli cum quibusdam Sæculi tertii Hæreticis, qui *Origenistæ* dicebantur, quique ex infami Gnosticorum cloaca egressi nuptias damnabant, seque obscænis voluptatibus conspurcabant.

Quinta Hæresis est *Rebaptizantium*, qui videlicet baptizatos ab Hæreticis iterum baptizabant. Hæc tamen doctrina de rebaptizandis Hæreticis tertio Ecclesiæ Sæculo nondum Hæretica

cca-

censebatur, ac subinde nec *S. Cyprianus*, Carthaginensis Episcopus, nec alii Episcopi Africani, hujus doctrinæ de rebaptizandis hæreticis licet patrocinati fuerint, hæreseos insimulari debent, quia Ecclesiæ Romanæ communionem nunquam reliquerunt. At Donatistæ, & Anabaptistæ, qui, post decretorium Ecclesiæ judicium, hanc de rebaptizandis Hæreticis doctrinam obstinatis animis defendebant, jure merito hæretici habiti sunt.

Sexta Hæresis est *Pauli Samosatani*, qui docuit, Christum non extitisse ante *Mariam*, ejus Matrem, ac subinde eum non esse Deum, sed purum hominem. *Pauli Samosatani* Discipuli dicti sunt *Paulianistæ*.

Septima Hæresis est *Valesiorum*, quorum non alius refertur error, quam quod se eunuchos facerent.

Octava Hæresis est *Nepotis*, Ægyptiaci Episcopi, qui impii *Cerinthi* fabulam de Millenario Christi in terris Regno, delictis corporeis, & illicitis carnis voluptatibus referto, instauravit.

Nona Hæresis est Manichæorum, cujus Auctor circa annum ducentessimum septuagesimum septimum fuit *Manes*, qui duo Principia coæterna præstituit, unum bonum, alterum malum. Duas in homine animas esse pertendit, bonam unam, videlicet animam rationalem, quæ esset a bono principio, & alteram malam, seu concupiscentiam carnis vulgo dictam, quæ esset a principio malo, omnemque ab anima bona ad bonum, & a mala anima ad malum necessario determinari aiebat, sicque liberum hominis arbitrium penitus exterminabat. Christum veram suscepisse naturam humanam, vereque passum esse negavit. Animarum in corpora migrationem admisit, & nullam futuram corporum resurrectionem docuit. Usus carniū, ceu omnino illicitum, reprobavit. Nuptias damnavit, ac tandem se Paracletum, seu *Spiritum Sanctum* esse, non minus impie, quam arroganter venditabat.

Præter illas Hæreses, quæ tertio Ecclesiæ Sæculo grassatæ sunt, *Felicissimus*, & *Novatus*, Presbyter Carthaginensis, errorem in Africa disseminarunt, asserentes, Christianos, qui lapsi erant in

persecutione Deciana, citra satisfactionem, seu poenitentiam præmissam, absque mora recipi, & venia seu reconciliatione donari debere. Sed hunc errorem, utpote contrarium Ecclesiasticæ Disciplinæ, quæ tum temporis gravem ac diuturnam lapsis in persecutione poenitentiam imponebant, proscripsit *S. Cyprianus* Episcopus Carthaginensis, Ecclesiasticæ Disciplinæ sui temporis acerrimus vindex.

Hæreses, & Schismata quarti Ecclesiæ Sæculi.

Prima hæresis, quæ quarto Sæculo Ecclesiam exagitavit, est *Donatistarum*, quorum dux fuit *Donatus*, qui initio Schisma in Ecclesia Carthaginensi fecit, & postea condidit hæresim, quæ in Africa longe lateque propagata est, & cujus præcipua errorum capita hæc sunt: In primis hæretici Donatistæ dicebant, Ecclesiam, toto orbe diffusam, defecisse ac penitus periisse, veramque Ecclesiam, in sola Africæ *Donati* parte remansisse. Hinc Baptismum a Catholicis, quos impuros meretricis Ecclesiæ Ministros appellabant, collatum, nullum & irritum esse affirmabant, omnesque Consecrationes, Unctiones & ordinationes, ab iisdem Catholicis factas, tanquam omnino invalidas, respuebant. Institutum Monasticum aversebantur. Rebaptizandos esse illos, qui prius ab hæreticis fuerant baptizati, mordicus propugnabant. Denique, solos bonos, seu electos in Ecclesia esse aiebant, malos vero, seu reprobos, ab illius sinu arcebant. Hæc Donatistarum Secta in plures alias divisa est, videlicet *Urbanistarum*, *Claudianistarum*, *Rogatistarum*, & *Maximianistarum*.

Altera hæresis est *Arii*, ex Lybia oriundi, & Ecclesiæ Alexandrinæ Presbyteri, qui sacrilego ore protulit, Filium Dei non esse Patri æterno consubstantialem, sed esse puram creaturam, ex non extantibus factam, fuisseque tempus quando non erat. Hæc virulenta *Arii* hæresis late diffusa est, ac diu multumque afflixit Ecclesiam. Duæ Sectæ ex illa hæresi *Arii* promanarunt, scilicet Secta

Sta *Anomacorum*, qui erant puri putique Ariani, & Filium Dei Patri æterno in substantia dissimilem esse impie asserabant; & Secta *Semi-Arianorum*, qui Filium Dei Patri æterno per omnia similem esse fatebantur, sed Patri æterno consubstantialiorem esse, sicut juxta avitam Fidem docebant Catholici, profiteri detestabantur.

Tertia hæresis est *Aerianorum*, sic dicta ab *Aerio*, qui dolens, quod Episcopatum non esset adeptus, simplices Presbyteros Episcopis æquavit. Inutile esse docuit orare, vel Sacrificium offerre pro defunctis, & statuta jejunia ab Ecclesia indicta, & ob omnibus observari solita, hæretico afflatus spiritu improbavit.

Quarta hæresis est *Macedonianorum*, cujus auctor fuit *Macedonius*, Episcopus Constantinopolitanus, qui Spiritus Sancti divinitatem negavit, eumque esse creaturam, & unum ex administris Spiritibus asserere non erubuit, indeque omnium *Pneumatomachorum* dux fuit appellatus.

Quinta hæresis est *Photinianorum*, quæ hoc nomen traxit a *Photino*, Sirmienti Episcopo, qui *Arii*, & *Sabellii* pestiferas hæreses recoxit, & cum *Ario* dixit, Christum Dominum ex *Maria* habuisse initium, eumque merum hominem; cum *Sabellio* vero docuit, nullam esse verbi Divini, aut Spiritus Sancti personam, sed unum duntaxat Patris, Filii, & Spiritus Sancti personam esse admittendam, ac proinde, Deum esse trinum in personis inficias ivit.

Sexta hæresis est *Appollinariistarum*, qui sic dicti sunt ab utroque *Appollinario*, Patre nimirum, Ecclesiæ Laodicensis Presbytero, & Filio, ejusdem Ecclesiæ Lectore. Horum hæreticorum palmaris error in hoc situs erat, quod docerent, Christum sumpsisse quidem e *Mariæ* corpus, sed sine anima, cujus vicem a Verbo Divino suppleri, cum Hæresiarcha *Ario*, affirmabant. At, hunc errorem abdicantes, in alium non minus absurdum proroperant, dicentes, Christum ex *Maria* sumpsisse Animam, sed mente destitutam, Verbumque Divinum ei fuisse mentis loco. Postea, sibi parum constantes, asseruerunt, Verbum Divinum e Cælo corpus attulisse, illudque per uterum Virginis, tanquam per tubum & canalem,

transisse. Unicam in Christo admittebant naturam, scilicet Divinam, indeque appellati sunt *Sinusiasta*. Denique præter alios errores, nonnulli Appollinariistæ Virginitatem B. *Mariæ*, post partum Christi, negabant, eamque liberos genuille blaterabant.

Septima hæresis est *Priscillianistarum*, quæ ex Gnosticorum, Manichæorum, aliorumque Hæreticorum erroribus conflata Parentem habet *Priscillianum*, natione Hispanum. Admittebant illi Hæretici duo principia, bonum unum & alterum malum. Trinitatem personarum in Deo negabant. Christum esse Deum, veramque carnem suscepisse inficiabantur. Nuptias exhorrebant, Carnis resurrectionem explodebant: denique, ut ceteros eorum errores prætermittam, in suis nocturnis Conventibus, quos cum turpibus feminis agebant, nudi orare solebant, & ad suas turpitudines occultandas, licitum sibi esse putabant mendacia ac perjuria proferre.

Octava hæresis est *Audianorum*, seu *Antropomorphitarum*, cujus auctor fuit *Audeus*, Syrus, e Mesopotamia oriundus, qui crassiori & imperitiori modo hæc Scripturæ Sacræ verba: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram* interpretatus, Deo membra & formam humanam affinxit.

Nona hæresis est *Antidicomarianitarum*, qui sic appellati sunt, quod docerent, *Mariam*, postquam peperisset Christum Dominum, virginitatis suæ jacturam fecisse, eamque ex carnali cum *Josepho* congressu liberos genuisse.

Decima hæresis est *Collyridianorum*, qui sic cognominati sunt, quod B. Virginem Dei param colerent tanquam Deam, & in ipsius honorem collyridem panis per mulieres offerrent.

Undecima Hæresis est *Messalianorum* qui etiam dicti sunt *Euchera*, & *Enthusiasta*. Hi Hæretici, dimissis omnibus suis facultatibus & neglecto labore manuum, soli orationi vacabant, asserentes, eum, qui semel per Orationem recepit Spiritum Sanctum, nec jejunio, nec corporis mortificatione opus habere, quia per adventum Spiritus Sancti fugatur diabolus, corpus a perturbationum motibus, & anima ab omni ad deteriora propensio-

BC

ne aëlutum liberatur. Hinc isti Hæretici somnio sese dedentes, somniorum imagines divinum afflatum vocitabant.

Præter istas Hæreses, quæ Sæculo quarto caput in Ecclesia extulerunt, quædam etiam oborta sunt Schismata, quæ breviter hic indicabo.

Primum Schisma circa annum trecentesium undecimum Donatistæ in Africa excitarunt. Postquam enim *Mensurius*, Episcopus Carthaginensis, e vita migrasset, *Cecilianus* in ejus locum successus est, quod ægre ferentes Donatistæ, convocato Conciliabulo, *Cecilianum* damnarunt, & *Majorinum* ordinarunt Episcopum Carthaginensem. Ab hac itaque *Majorini* ordinatione exordium habuit funestum illud Schisma in Ecclesia Africana a Donatistis excitatum, quod etiam sub finem sexti Ecclesiæ Sæculi, trecentis videlicet fere annis a *Majorini* Ordinatione, adhuc per Africam vigeat, sicut testatur in pluribus suis Epistolis S. *Gregorius M.* Pontifex Maximus.

Alterum Schisma, sub initium Sæculi quarti exortum, auctorem habuit *Meletium* Episcopum Lycopolitanum, qui multiplicis sceleris convictus, a *Petro*, Patriarcha Alexandrino in Synodo Episcoporum e sua Sede dejectus est. Huic Sententiæ morem non gessit *Meletius*, sed excusso plane obedientiæ jugo, in *Petrum*, Patriarcham Alexandrinum, aperto Marte insurrexit, seque novum in Ægypto Patriarcham ostentavit, ac varios consecravit Episcopos. Verum, istud *Meletii* Schisma anno trecentesimo vigesimo quinto fuit omnino extinctum in Concilio Generali Nicæno, in quo Patres Canone sexto sanxerunt, solum Patriarcham Alexandrinum per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim juribus ac privilegiis Patriarchicis potiri debere, eique soli jus ordinandi Episcopos assertum esse.

Tertium Schisma quarto jam adulto Sæculo in Ecclesia Antiochena conflavit *Lucifer*, Calaritanæ Ecclesiæ in Sardinia Episcopus, Fidei Nicænæ, & S. *Athanassi* acerrimus licet defensor. Imperante te siquidem *Juliano*, Apostata, e suo exilio redux *Lucifer Calaritanus* venit Antiochiam, ubi reperit Catholicos duas in partes distractos. Alii quippe adhærebant

Meletio, Episcopo Antiocheno, alii Catholicis a *Meletii* Communionem erant divulsi, eo solo nomine, quod *Meletius*, etsi Fidem Catholicam profiteretur, fuerat tamen ab Arianis electus & ordinatus Episcopus Antiochenus. Volens itaque *Lucifer Calaritanus* Catholicos Ecclesiæ Antiochenæ, in duas factiones scissos, conciliare, Presbyterum *Paulinum* in parte Catholica consecravit Episcopum Antiochenum, sicque in parte Catholica Ecclesiæ Antiochenæ duo fuerunt Episcopi, *Meletius*, videlicet & *Paulinus*, indeque inter Catholicos ejusdem Ecclesiæ luctuosum enatum Schisma, quod prorogatum est usque ad finem quarti Sæculi, seu usque ad annum trecentesium nonagesimum octavum, quo *Flavianus* in parte Catholica solus remansit Episcopus Antiochenus, & in Communionem Romani Pontificis, & Episcoporum Occidentalium, receptus est.

Quartum Schisma quarto Ecclesiæ Sæculo invexit *Ursicinius* S. R. E. Diaconus, qui anno trecentesimo octogesimo quarto contra *Damasum*, legitimum Romanum Pontificem ordinatum, tumultus excitavit, Sedem Pontificiam invasit, ac multos e Clero, Populoque Romano in suas partes traxit. Sed Roma expulsus Antipapa *Ursicinius* cum novas turbas meditaretur, & invadendæ denuo Romanæ Sedis Consilia iniret. Imperator *Gratianus*, togatus ab Episcopis tam Synodi Romanæ, quam Synodi Aquilejensis, ut sua auctoritate huic Schismati finem imponeret, & tumultuantem pseudo-Pontificem *Ursicinium* in ordinem cogeret, *Gratianus*, inquam, Imperator, tot Orthodoxorum Antistitum votis annuens, intrusum *Ursicinium* perpetuo exilio multavit, & *Damasum*, legitimum Pontificem, Romanæ Sedis pacificum possessorem reddidit.

Hæreses, & Schismata quinti Ecclesiæ Sæculi.

Prima Hæresis est *Pelagianorum*, qui ita dicti sunt a *Pelagio*, Monacho e Britannia oriundo, qui peccatum Originale, ejusque propagationem ad posteros Adami pernegabat, indeque inferebat,

bat, parvulos decedentes absque Baptismo æternæ damnationi non esse obnoxios, Gratiâ intuitu meritorum dari, & ad quodcumque bonum opus eliciendum sat superque, absque divinæ gratiæ præsidio, sufficere congenitas liberi arbitrii vires per-
tendebat. Denique, docebat hominem solis liberi arbitrii viribus ad eum perfectionis statum provehi posse, in quo impeccabilis esset. Duos in his contra Divinam Gratiâ disseminandis erroribus præcipuos Discipulos, *Celestium* videlicet & *Julianum*, habuit Hæresiarcha *Pelagius*.

Altera Hæresis est *Semipelagianorum*, quæ in Africa in Monasterio Adrumetino enata Pelagianæ Hæreseos Appendix & infestus furculus fuit. Asserebant Hæretici *Semipelagiani*, Gratiâ ad initium Fidei & bonorum operum non esse necessariam: Deum non magis velle Electorum, quam Reproborum salutem: Perseverantiam non esse singulare Dei donum, & Electorum prædestinationem non fieri secundum propositum Dei, sed ex eorum prævisis meritis, etiam in parvulis, qui post susceptum Baptismum statim moriuntur, pendere volebant. Denique, Doctrinam *S. Augustini de Gratia & libero Arbitrio*, tanquam novam, ac nimis duram repudiabant.

Tertia Hæresis est *Nestorii*, Episcopi Constantinopolitani, qui verbi Divini unionem hypostaticam negavit, ac lubinde Deum vere natum, crucifixum ac mortuum esse: Docuit insuper, *B. Mariam* Virginem non esse Matrem Dei, sed duntaxat Matrem Christi, duosque in Christo distinxit Filios, quorum unus esset Filius Dei ab æterno genitus & consubstantialis æterno Patri, alter vero Filius ex *Maria* natus, qui tantum gratia & adoptione Filius Dei esset.

Quarta Hæresis est *Eutychetis*, Presbyteri Archimandritæ, seu Abbatis cujusdam Monasterii Constantinopolitani. Hic in oppugnanda Nestoriana Hæresi nimio æstu abreptus, in aliam e diametro oppositam Hæresim impexit, & Divinam, humanamque naturam in Christo post incarnationem promiscue con-

fundens, unicam in Christo admisit naturam, videlicet *Divinam*, a qua agebat fuisse absorptum quidquid in Christo apparebat humanum.

Quinta Hæresis est *Helvidii*, qui *B. Mariæ* Virginitatem post partum negavit, eamque ex carnali cum *Josepho* congressu filios procreasse blaterabat. Nuptias etiam plus æquo extollebat, & continentiam atque Virginitatem aversabatur.

Sexta Hæresis est *Joviniani*, Monachi, qui, non secus ac *Helvidius*, virginitati ac continentiæ Bellum indixit. Meritorum in hac vita, sicut, & præmiorum, quæ Deus in altera vita iustis retributurus est, inæqualitatem negavit. Peccata paria itidem esse docuit, & ad crapulam atque libidinem, teste *S. Hieronymo*, homines provocavit.

Septima Hæresis est *Vigilantii*, qui Sacrarum Reliquiarum cultum, Sanctorum invocationem, eorumque miracula impugnavit. Vigiliis & pernoctationes in Basilicis Martyrum a Fidelibus olim celebrari solitas fugillavit. Jejunia ab Ecclesia indicta, Clericorum cælibatum, virginitatem, & Monasticum Institutum improbavit.

His Hæresibus, quæ quinto Ecclesiæ Sæculo proruperunt, addunt nonnulla aliam Hæresim, seu *Prædestinationariorum*, qui, sublato libero hominis Arbitrio, omnia præpotenti gratiæ Divinæ tribuebant. At, licet verosimile sit, extitisse in quinto Ecclesiæ Sæculo quosdam obscuros, & crassioris Minervæ viros, qui extincto libero hominis arbitrio, omnia Gratia accepta referebant, & perversas de Electorum Prædestinatione, & de morte Christi pro salute hominum opiniones imbiberant, & idcirco *Prædestinationarii* appellabantur, hi tamen rudioris intelligentiæ homines pauci admodum fuerunt, nec unquam in Secta coaluerunt.

Præter istas Hæreses, quæ quinto Sæculo sinum Ecclesiæ viperino dente prosciderunt, duo eodem Sæculo enata sunt Schismata, quæ hic subjicio.

Primum Schisma, quod quinto Ecclesiæ Sæculo erupit, Auctorem habuit *Eulalium*, S. R. E. Archidiaconum, qui contra *Bonifacium* hujus nominis I. legitime electum & ordinatum Pontificem Roma-

manum, irrepsit in Sedem Pontificiam, eamque, ut Antipapa, occupavit. At, Imperator *Honorius*, supplici Cleri Romani libello de *Bonifacii* legitima Electione certior factus, intrusum Pontificem *Euladium* Roma expelli iussit, & ad *Symmachum*, Urbis Præfectum, scripsit, ut *Bonifacius* in Urbem restitueretur, & tanquam Romanus Pontifex legitime electus, ab omnibus susceperetur.

Alterum Schisma eodem quinto Ecclesiæ Sæculo excitavit *Celius Laurentius*, S. *Praxedis* Archipresbyter, qui, procurante *Festo* Senatore Romano, effusis pecuniis, in Antipapam electus est contra *Symmachum*, qui anno quadringentesimo nonagesimo octavo legitime electus & ordinatus est Pontifex Romanus. Litem quidem *Symmacho* adjudicavit *Theodoricus*, Rex Italiæ, secta licet Arianus, sed *Celius Laurentius*, Antipapa, Ecclesiam turbare non desit, & una cum aliquibus e Clero, ac Senatu Romano, *Symmachum*, verum Pontificem Romanum, multorum criminum accusavit, a quibus tamen *Symmachus*, Pontifex Maximus, in Concilio *Palmarum* anno quingentesimo tertio plene purgatus, innocens & verus Pontifex Romanus, declaratus est. *Celius* vero *Laurentius*, tanquam pseudo Pontifex, & Schismatis Auctor ac fautor reiectus ac damnatus fuit.

Hæreses, Controversia & Schismata, quæ sextum Ecclesiæ Sæculum funestant.

Prima Hæresis est *Incorrupticolarum*, cui initium dedit *Julianus*, Halicarnassensis Episcopus, & Hæreticus Eutychianus. Asserebant illi Hæretici (qui etiam *Phantasiastæ*, & *Aphthartocetæ* fuerunt appellati) Corpus Christi a momento conceptionis incorruptibile fuisse, & non vere, sed tantum specie tenus, famem, sitim, aliasque id genus affectiones in terris passum esse.

Altera Hæresis est *Agnosticarum*, qui, præter Eutychianam Hæresim, qua erant infecti, docebant, Christum ignorasse diem supremi iudicii. Hæc Hæresis Auctorem habuit *Themistium*, Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconum.

Tertia Hæresis est *Joannis Philoponi*, qui cum Eutychianis unicam in Christo naturam, seu Divinam admisit, & cum Arianis tres in Patre, Filio, & Spiritu Sancto voluit esse naturas, indeque ejus sectarii dicti sunt *Trithetæ*, qui etiam negabant Resurrectionem corporum.

Quarta hæresis est *Acemetarum* Monachorum, qui in *Nestorii* hæresim lapsi sunt, negantes, unam de Trinitate incarnatum & carne passum esse, atque *Beatam Mariam Virginem* vere & proprie Dei Genitricem esse.

Priterea illas hæreses, quæ sexto Ecclesiæ Sæculo prodierunt, tres eodem Sæculo abortivæ sunt Controversiæ, quæ graves in Ecclesia tumultus excitarunt, quasque hic breviter referam.

Prima controversia spectat Doctrinam *Origenis*, quam multi ab omni errore vindicare satagebant, alii vero pluribus erroribus Opera *Origenis* scatere clamitabant. Huic Controversiæ, quæ haud parum afflixit Ecclesiam, finem tandem imposuit quinta Synodus Generalis anno DLIII. habita, in qua damnatus est *Origenes*, ejusque Opera fuerunt proscripta.

Altera Controversia versabatur circa hanc Propositionem: *Unus e Trinitate in carne passus est*, quam Propositionem pro aris ac focis tutabantur Monachi Scythæ contra Monachos dictos *Acemetas*, a quibus in suspicionem Eutychianæ hæreseos vocabantur. Sed hanc Controversiam diremit *Joannes II.* Summus Pontifex, qui prædictam Propositionem, a Monachis Scythis assertam, approbavit, & Catholicam declaravit, atque Monachos *Acemetas*, qui Eutychianæ hæreseos notam Monachis Scythis perperam affingebant, damnavit, quam Summi Pontificis definitionem confirmarunt postea Synodus quinta Generalis Canone X. & Concilium Lateranense sub *Martino I.* Canone II.

Tertia Controversia, eaque gravissima, sita erat in Disputatione *Trium Capitulorum*, videlicet an damnari deberent persona & Scripta *Theodori Mopsuesteni*, Scripta *Theodoretii* contra S. *Cyrillum*, Episcopum Alexandrinum, & Epistola *Iba* ad *Marim* Persam. Hanc de Tri-

Tribus Capitulis Controversiam, quæ graves in Ecclesias excitavit tragædias, sedulo excusserunt Patres quintæ Synodi Generalis, ac tandem, post maturum ac diuturnum examen, damnarunt *Tria Capitula*, seu personam, & Scripta *Theodori Mopsuesteni*, Scripta *Theodoretæ* contra *S. Cyrillum*, & Epistolam *Ibæ ad Marim Persam*. Occasione istius Controversiæ de *Tribus Capitulis* conflatum est eodem Sæculo sexto Schisma, cujus præcipui Auctores fuerunt Venetiarum & Istriæ Episcopi, qui *Trium Capitulorum* defensionem acriter susceperunt, eo potissimum nomine, quod sibi persuaderent, quintam Synodum Generalem, in qua Scripta *Theodoretæ*, & *Ibæ* proscripta fuerant, esse contrariam Oecumenico Concilio Chalcedonensi, in quo *Theodoretus*, & *Ibas*, post damnatum *Nestorium*, tanquam Orthodoxi fuerant a Patribus recepti. Verum, postquam illi Episcopi, istius Schismatis Auctores, compertum ac exploratum habuerunt, Synodum quintam Generalem in damnatione *Trium Capitulorum* non esse contrariam Oecumenico Concilio Chalcedonensi, avulso, inquam, illo dubio, quod ipsorum animis alte insidebat, extincto Schismate ad unitatem Catholicæ, seu Romanæ Ecclesiæ, redierunt.

Denique, sexto Ecclesiæ Sæculo duo alia proruperunt Schismata, quorum primi auctor fuit *Dioscorus*, Diaconus, qui contra *Bonifacium II.* legitimum Pontificem Romanum, se Antipapam constituit. Sed, eo post aliquot hebdomadas morte prævento, Schisma extinctum est. Alterum Schisma induxit *Vigilius*, qui ambitione abreptus, vivente adhuc *S. Silverio*, legitimo Pontifice Romano, Sedem Pontificiam invasit. Mortuo autem in exilio *S. Silverio*, vero Pontifice, Clerus Romanus, Ecclesiasticæ pacis & unitatis studio, permotus, *Vigilii* Pontificatui consensit, & illum, quem antehac, velut pseudo Pontificem execrabatur, legitimis habitis Comitibus, verum ac supremum totius Ecclesiæ Pastorem declaravit.

Hæreses quæ Sæculo Ecclesiæ Septimo originem habuerunt.

Prima Hæresis est *Paulicianorum*, qui admittebant cum Manichæis duo Principia, bonum unum, & alterum malum. Divinam Mariæ Virginis Maternitatem, & præsentiam realem corporis, & sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento negabant, omnem Cruci Christi Domini venerationem adimebant, mendacium, & Religionis simulationem licitam esse affirmabant, & in omne spurciæ genus effusi, sese nefandis libidinum monstris turpiter sædabant.

Altera Hæresis est *Monothelitarum*, qui, tanquam mali fureuli, ex infecta Eutychianorum stirpe pullularunt. Dicti autem sunt *Monothelitæ*, quod exclusa operatione & voluntate humana, unicam duntaxat in Christo esse voluntatem, & operationem, seu Divinam, profiterentur. Huic Monothelitarum Hæresi impenitus faverunt duo Imperatores, *Heraclius* videlicet & *Constans*, qui, promulgatis Ediictis, novum huic Hæresi robur addiderunt, ejusque in Oriente propagationi functam occasionem dederunt.

Prodiit eodem Sæculo septimo impia Secta *Mahumetis*, qui librum publicavit, dictum *Alcoranum*, complectentem Sectæ Mahometanæ Legem, & a capite ad calcem næniis, fabulis, antilogiis & erroribus scatentem. Quidquid vero rectum & rationi consonum habet prædictus liber, id totum *Mahumetes* hausit e Veteris ac Novi Testamenti Historia, quam tamen multis Rabbinarum, seu Talmudistarum, & Medrashitarum nugis, ex impuris Gnosticorum Evangeliiis, & ex pestilenti doctrina Arianorum, Sabellianorum, Manichæorum, aliorumque ejusdem furoris Hæreticorum crassis excerptis erroribus turpissime sædavit, cumque esset *Mahumetes* insignis impostor, & effræni admodum libidini deditus, Sectariis suis polygamiam licitam reddidit, eisque post hanc vitam promittit beatitudinem omnibus carnalibus delitiis affluentem, & positam in expletione

ac

ne libidinis, & gulæ, & in obscænis sensuum voluptatibus, quibus affatim potenti-entur.

Hæreses, quæ ex orco prodierunt Sæculo Ecclesiæ octavo.

Prima Hæresis est *Iconoclastarum*, qui ita dicti sunt, quod Christi, & Sanctorum Imagines nullo cultu, nulla veneratione dignas impie assererent, eas dilacerarent, conculcarent, comburerent, atque in eos, qui sacris illis Imaginibus aliquem cultum exhibebant, atrociter sævirent. Hanc *Iconoclastarum* Hæresim late in Oriente Sæculo octavo propagarunt duo scelesti Imperatores, eademque peste infecti, videlicet *Leo Isaurus*, ejusque filius *Constantinus Copronymus*. Eadem etiam *Iconoclastarum* Hæresis Sæculo Ecclesiæ nono sub Orientis Imperatoribus *Leone Armeno*, *Michaele Balbo*, & *Theophilo* graves iterum turbas, & persecutiones in Catholicos, Sacrarum Imaginum cultores, excitavit.

Altera Hæresis procusa est a *Felice*, Urgellitano Episcopo & *Elipando*, Toletano Antistite, qui docuerunt, Christum secundum humanam naturam assumptam non esse Filium Dei naturalem, sed adoptivum, idest, Christum, qua parte homo est, esse duntaxat Filium Dei adoptione, non natura, sicque renovabant Hæresim *Nestorii*, duas in Christo personas constituentis, seu duos in Christo distinguendis Filios, quorum unus ab æterno genitus, natura esset Filius Dei, alter vero in tempore ex *Maria* genitus, adoptione tantum, & gratia esset filius Dei. Hanc Hæresim duo illi Antistites *Felix*, & *Elipandus* ejurarunt, cum hoc tamen discrimine, quod cartum sit, *Elipandum*, Toletanum Episcopum, ad gremium Catholicæ Ecclesiæ reversionem, pie mortuum fuisse, *Felicem* vero, Urgellitanum Antistitem, post istius hæresis palinodiam decantatam, denuo, instar canis, ad vomitum rediisse, & in eadem hæresi mortuum fuisse, testetur *Ado* in suo Chronico.

Denique, Sæculo octavo duo exorti

sunt Hæretici. *Adalbertus*, natione Gal-
lus, & *Clemens*, genere Scotus, qui po-
pulum diversis erroribus seducebant. Prior,
seu *Adalbertus*, se Apostolum esse jactita-
bat, capillos, atque ungulas suas populis,
ceu Sacras Reliquias, exhibebat, & sub
obtentu Angelorum, dæmones invoca-
bat. Alter vero, seu *Clemens*, Sancto-
rum Patrum Scripta respuebat, Concilio-
rum Acta ac Decreta parvi faciebat, & in-
super docebat, Christum Dominum ad Infe-
ros descendentem, pios & impios simul in-
de abstraxisse.

*Hæreses, Controversiæ & schismata, quæ
nono Ecclesiæ Sæculo eruperunt.*

Prima Hæresis est *Claudii*, Tauri-
nensis Episcopi, qui extinctam *Vigilantiis*
Hæresim innovavit, negando videlicet
Crucis Christi Domini & Sacrarum Re-
liquiarum venerationem, Sanctorum
cultum, & invocationem. Docuit etiam,
sacras ad limina Apostolorum peregrina-
tiones esse plane inutiles.

Altera Hæresis est *Joan. Scoti Erigenæ*,
qui circa necessitatem Gratiae, & Electo-
rum prædestinationem, quam, juxta Pe-
lagianorum Hæresim, explicabat, varios
profudit errores, & præludens Hæresi *Be-
rengarii* (qui Sæculo Ecclesiæ xi. *Sacra-
mentariorum* parens fuit) docuit, Sacro-
Sanctam Eucharistiam non continere ve-
re & realiter Corpus & Sanguinem Chri-
sti, sed eam esse duntaxat memoriam &
figuram Corporis, & Sanguinis Christi.
Eodem nono Ecclesiæ Sæculo quatuor obor-
tæ sunt controversiæ, quas hic singilla-
tim referam.

Prima Controversia fuit circa modum
existendi Corporis Christi in augustissimo
Eucharistiæ Sacramento. *Paschasius*
Radbertus assererat, Corpus Christi in
Eucharistiæ Sacramento esse illud idem,
quod ex *Maria* Virgine natum, & in
cruce passum est. Id autem ex adverbo
negabant *Ratramnus*, *Rabanus*, &
alii. Verum, hæc controversia in pu-
gna tantum verborum sita erat, & con-
cors omnium in doctrina de reali præsen-
tia Corporis, & Sanguinis Christi in Eu-
cha-

charistiae Sacramento sententia. At enim, *Paschasius Radbertus* hoc unum duntaxat volebat, quod Corpus Christi in Eucharistiae Sacramento esset illud idem quod ex Maria Virgine natum, & in Cruce passum est, quantum ad substantiam, & veræ naturæ proprietatem, idque ultro fatebantur *Rabanus*, *Ratramnus*, & alii, qui solum negabant, Corpus Christi in Eucharistia esse illud idem, quod ex Maria Virgine natum, & in Cruce passum est, quantum ad aliquas affectiones mere accidentales, puta extensionem & motum localem, visibilitatem, tangibilitatem, divisibilitatem, mensurabilitatem, & impenetrabilitatem, quæ omnia non conveniunt Corpori Christi in Eucharistiae Sacramento, & tamen conveniebant Corpori Christi, quatenus ex Maria Virgine natum, & in Cruce passum est, indeque inferebant, Corpus Christi in Eucharistiae Sacramento non esse illud idem quod ex Maria Virgine natum, & in Cruce passum est. Hæc igitur Controversia non in aliqua Dogmatis de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiae Sacramento diversitate, sicut effutunt moderni Hæretici, sita erat, sed tantum in diverso loquendi modo, quem circa modum existendi Corporis Christi in Eucharistiae Sacramento usurparunt Catholici noni Sæculi Scriptores.

Altera controversia spectat *Gottescalcum*, Monachum, cujus doctrinam circa Gratiam, Prædestinationem, liberum hominis arbitrium & mortem, quam Christus passus est pro salute hominum, tanquam Hæreticam, perstrinxit *Hincmarus* Remensis Archiepisc. & ut talem in quibusdam Conc. damnandam curavit. Sed doctrinam *Gottescalchi* multi Scriptores Catholici non solum noni Sæculi, sed etiam posterorum temporum ad hanc usque ætatem ab hæresi vindicarunt. Quo fit, ut in hac controversia de doctrina *Gottescalchi* nihil certi hinc inde pronuntiare audeam, sed Historici partes agens, causam intactam relinquam.

Tertia Controversia in hoc sita erat, an dicenda esset trina Deitas? Repugnabat *Hincmarus*, Remensis Archiepiscopus, qui hæc verba: *Te trina Deitas* ex Hymno Martyrum expungi iussit. Sed Tri-

nam Deitatem dici posse asseriebant *Gottescalcus*, & *Ratramnus*, quorum causam meliorem fuisse, quam *Hincmari*, patet ex iudicio Ecclesiæ, quæ in Hymno Festi Corporis Christi, qui incipit: *Sacris Solemnis*, ubique canit: *Te Trina Deitas, unaque poscimus &c.*

Quarta controversia mota est circa modum quo Corpus Christi prodit ex Virgine Maria, communi-ne via, an singulari? *Ratramnus*, Monachus, aiebat, Christum nascendo vulvam B. Mariae Virginis aperuisse, citra tamen illius virginittis iacturam. At, *Paschasius Radbertus* hanc male sibi coherentem *Ratramni* doctrinam confutavit, & ostendit, Corpus Christi via quidem communi ex utero B. Mariae Virginis proditisse in lucem, sed non communi modo, idest, aperiendo vulvam, cum semper clausum in Maria manserit Virginalis sigillum.

Præter has Hæreses, & Controversias, quæ Sæculo nono Ecclesiam vexarunt, funestum Shisma *Photius*, Patriarcha Constantinopolitanus, excitavit, eoque Ecclesiam Græcam, seu Orientalem a Communione Ecclesiæ Latinæ, seu Occidentalis, divulsit.

Sæculum Ecclesiæ decimum, quod sui asperitate ac boni sterilitate ferreum, mali ubique exundantis deformitate plumbeum, atque Scriptorum inopia obscurum appellat *Baronius*, Sæculum, inquam, decimum nullis (quod sane singulare Dei erga suam Ecclesiam beneficium fuit) Hæresum, Schismatum, & errorum monstris fuit sedatum, atque in eo avita, puraque Ecclesiæ Catholice Fides in maxima licet morum Cleri ac populi corruptela, tanquam lilium inter spinas, illibata, & intemerata permansit.

Hæreses & Schismata quæ Sæculo undecimo Ecclesiam exagitarunt.

Prima Hæresis, quæ sæculo Ecclesiæ undecimo graves tumultus excitavit, parentem habuit *Berengarium*, Archidiaconum Andegavensem, qui inter ceteros, quos profudit errores, palam inficiatus est realem Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiae Sacramento præ-

præsentiam, & conversionem subitan-
te panis & vini in substantiam ejusdem
Corporis, & Sanguinis Christi Domini.
Docuit insuper, parvulos non esse bapti-
zandos, sed tantum adultos, & licitam
cum omnibus formis scortationem esse
putavit. Ab his tamen erroribus *Beren-
garius*, post varios casus ac lapsus tan-
dem aliquando resipuit, & ad meliorem
frugem ac sinceram poenitentiam con-
versus, Catholicam fidem constanter
usque ad mortem professus est, & in
sino Catholicæ, seu Romanæ Ecclesiæ,
obiit.

Alterâ Hæresis est recentiorum quo-
rundam Manichæorum, quæ in Gallia-
rum Regno derecta est, & ejus Secta-
rii docebant, Christum de Virgine Ma-
ria non esse natum, neque pro homini-
bus passum, neque a mortuis surrexisse.
Negabant insuper cultum Sancto-
rum, necessitatem bonorum operum, Ba-
ptismum delere peccata, & consecratio-
nem Corporis, & Sanguinis Christi fieri
per consecrationem Sacerdotis. Pos-
tremo, nocturna conventicula agebant,
in quibus promiscuum libidinem, extin-
ctis luminaribus, exercebant, & occur-
rentem matrem aut sororem indiscrimi-
natim confluprabant & infantes ex il-
lis spurcissimis concubitiis procreatos
comburebant, eorumque cineribus ad
nefanda suæ sectæ peragenda Mytheria
utebantur.

Tertiâ Hæresis est *Bogomilorum*, qui,
Duce quodam *Basilio*, Medico, multos
in Oriente disseminarunt errores. Ve-
tus Testamentum, tanquam a malo
principio conditum, cum Manichæis
rejeciebant, unam duntaxat in Deo
personam cum Sabellianis admittebant,
Deo humanam formam tribuebant.
Christum non vere, sed simulate mor-
tuum fuisse gariebant, Crucem despici-
ebant, Imaginum cultum, Idolola-
triam appellabant, Demones invoca-
bant & colebant, Missæ Sacrificium
excecrabantur, & alia id genus erro-
rum monstra proferebant, quæ *Alexius
Comnenus* Orientis Imperator, sta-
tim ac comperta habuisset, non so-
lum *Basilium* hujus Sectæ principem,
sed etiam multos illius discipulos, in
Græc. Hist. Tom. IX.

Hæresi perveraces, vivos exuri jussit.

Quarta Hæresis Auctorem nostrâ est
Roselinum, Natione Brittonem, seu
Aremoricum, Canonicum Compendien-
sem & præceptorem *Abaelardi*. Præci-
puus illius error fuit circa Mytherium
Sanctissimæ Trinitatis. Asserebat quip-
pe, tres personas esse tres res ab invicem
separatas, sicut sunt tres Angeli, aut tres
animæ, tresque Deos vere dici posse, si
usus admittet.

Præter illas Hæreses, quæ Sæculo un-
decimo enatae sunt, *Michael Cerularius*,
Patriarcha Constantinopolitanus, Pho-
titanum Schismae eodem sæculo, seu anno
millesimo quinquagesimo tertio, innova-
vit, in Ecclesiâ Latinam graves calu-
mnias congestit, plura accusationis Capita
commentus est, & Ecclesiâ Græc-
cam, seu Orientalem, a communione
Ecclesiæ Latinæ separavit, Græcosque
omnes induxit, ut illos errores, quibus
etiamnum adhærent, videlicet de Pro-
cessione Spiritus S. a solo Patre, de Mis-
sæ Sacrificio non celebrando in pane az-
ymo, sed fermentato, de dilatione Bea-
titudinis usque ad supremum judicii diem,
contra Purgatorium, & Primatum Ro-
mani Pontificis, aliosque ejusmodi er-
rores aperte, magnoque animorum exitu
propugnarent.

Denique, Sæculo undecimo occasione
motæ controversiæ *De investituris*, quas,
per Annuli & Baculi Pastoralis traditio-
nem, sibi in electione Episcoporum, &
Abbatum, renuentibus Romanis Ponti-
ficibus, Imperatores & Principes Laici si-
bi arrogabant, *Henricus*, Rex Germaniæ,
hujus nominis IV. inter Imperatores ve-
ro III. Schismate divisit Ecclesiâ, &
Guibertum, Ravennatem Archiepisco-
pum, creavit Antipapam, dictum *Clemen-
tem* VII. eumque contra *Gregorium*
VII. verum ac legitimum Romanum
Pontificem, in Sedem Pontificiam in-
stituit.

*Hæreses, Controversia & Schisma-
ta, quæ Sæculo Ecclesiæ duo-
decimo emerunt.*

Prima Hæresis Auctores habuit *Pe-
trum de Brui*, a quo ejus Sectarii dicti
sunt *Petrobustiani*, & *Henricum*, a quo
E e ejus

ejus Discipuli *Hemviciani* fuerunt cognominati. Ambo Hæresiarchæ suos in Gallo-Provincia errores disseminarunt, quorum præcipua capita hæc erant: Parvulos esse baptizandos negabant, Tempia solo æquanda esse asseriebant, quoniam Deus æque in tabernis, ac in Templis, ante altare, vel ante stabulum invocari potest. Sacras Cruces confringebant, igneque succendebant. Realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento non admittebant. Sacrificia, Orationes, eleemosynas, & alia id genus bona opera pro fidelibus defunctis in Ecclesia fieri solita, sugillabant, nec his mortuos juvari posse pertendebant. Denique, Traditiones, & Sanctorum Patrum Doctrinam explodebant. Horumce duorum Hæresiarcharum *Petri de Brui*, & *Henrici*, Discipuli itidem fuerunt alii ejusdem sæculi duodecimi Hæretici, dicti *Petravogricenses*.

Altera Hæresis est *Petri Abaelardi*, qui inter plures errores, quorum fuit accusatus, docuit, Deum Patrem plenam esse potentiam, Filium quamdam potentiam, Spiritum Sanctum nullam potentiam. Processionem Spiritus Sancti e Patre, Filioque admittebat quidem, sed eum de Patris, & Filii substantia procedere pernegabat. Filium Dei carnem induisse ut homines a jugo Diaboli liberaret, tanquam figmentum rejiciebat. Spiritum S. esse animam mundi affirmabat, & homines per liberum arbitrium, sine adjuvante gratia, bene posse, & velles & agere, censebat. Ab Adamo non trahi Originalis peccati culpam sed prænam duntaxat, existimabat, & alios ejusmodi errores docuit, a quibus tamen resipuit, & post sinceram eorum emendationem, pie in gremio Ecclesiæ Catholicæ obiit.

Tertia Hæresis est *Gilberti Porretani*, Episcopi Pictaviensis, qui realem distinctionem inter essentiam divinam, & attributa constituens dicebat, divinam essentiam non esse Deum, proprietates personarum non esse ipsas personas, & divinam naturam non esse incarnatam. Verum, *Gilbertus Porretanus* istos & alios, quos docuerat, errores, sincero animo ejuravit, & Catholicam Fidem ad

suum usque obitum constanter retinuit. Quarta Hæresis est cujusdam *Eudonis*, seu *Eonis*, dicti *De Stella*, Gallice *Eon de l'estoile*, qui insulse assererat, se Filium Dei esse unigenitum, venturumque ad judicandum vivos & mortuos.

Quinta Hæresis est *Waldensium*, qui etiam dicti sunt *Pauperes de Lugduno*. Hi sub specioso summæ paupertatis, quam affectabant, obtentu, bene multos sparserunt errores. In primis, asseriebant, veram Ecclesiam penes se solos existeret, & Ecclesiam Romanam, errorum omnium Magistrum, & vitiorum sentinam appellabant. Præterea, nec Romano Pontifici, nec aliis Episcopis parendum esse ajebant, & excommunicationem, aliasque censuras ab his latas deridebant. Statuta Ecclesiæ contemnebant; Tempia, Altaria, eorumque consecrationes, Sacerdotalia indumenta, Indulgentias, Jejunia, Sacros ritus ac cætemonias, Concilia, Synodos, Monachorum institutum, & Officia quæcumque Ecclesiastica reprobabant. Mulierculis Verbum Dei prædicandi, & Scripturas Sacras in linguam vulgarem translatis legendi atque interpretandi facultatem tribuebant, & traditiones, atque Sanctorum Patrum expositiones repudiabant. Omnem potestatem sive Ecclesiasticam, sive Laicalem, solo peccato mortali deperdi prædicabant; denique, ut ceteros illorum errores missos faciam, Sanctorum cultum, & invocationem impugnabant. Reliquias, vigilias, Canonizationes, miracula, & Festivitates Sanctorum spernebant, eorum Imagines execrabantur, Purgatorium negabant, & alios nefandos evomebant errores. Ex hac *Waldensium* Secta, aliæ promanarunt Sectæ, videlicet *Catharorum* in Italia, *Cotarellatum* in Gallia, & *Sabbatariorum*, vel *Insabbatariorum* in Hispania.

Sexta Hæresis est *Tanquellini*, qui eo dementiæ prorupit, ut se Filium Dei esse diceret & filias, in conspectu matrum, necnon Sponsas, cernentibus maritis, deflorari, ac corrumpi juberet, atque conjugia promiscua esse vellet. Septima Hæresis est *Arnaldi Brixienfis*, qui, ut Laicis Principibus adularetur, docuit, nec Clericos proprietatem, nec Epi-

scopos Regalia, nec Monachos possessiones habentes aliqua ratione posse salvari, cunctaque hæc Principis esse, ab ejusque beneficentia in usum Laicorum cedere oportere.

Octava Hæresis est Abbatis *Joachimi*, qui inter Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum admittebat in essentia divina unitatem non veram & propriam, sed quasi collectivam & similitudinariam, non secus ac multi homines dicuntur unus Populus, & multi Fideles una Ecclesia. At, cum Abbas *Joachimus* sua ante obitum Scripta Sedis Apostolicæ judicio subiecisset, districkte vetuit *Honorius III.* Pontifex Maximus, ne Abbas *Joachimus* Hæreseos nomine infamaretur.

Nona Hæresis est *Albigensium*, qui, præter errores, quos cum Hæreticis *Valdensibus* communes habebant, duo insuper cum Manichæis admittebant cœterna principia, bonum unum & alterum malum.

Præter istas Hæreses, quæ Sæculo Ecclesiæ duodecimo pullularunt, duæ etiam Controversiæ fuerunt eodem Sæculo ventilatæ, quarum prima spectabat validitatem Baptismi, quem Laici in Galliis, absente Sacerdote, administrabant, hæc tantum verba pronunciantes: *In nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti*, omiſſis illis, quæ præmitti solent: *Ego te baptizo*. Sed hanc Controversiam diremit eodem Sæculo duodecimo *Alexander III.* definivitque, invalidum esse Baptismum si Minister prætermiserit hæc verba: *Ego te baptizo*. Quam Summi Pontificis definitionem denuo publicavit *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, anno millesimo sexcentesimo nonagesimo.

Alteram Controversiam Sæculo Ecclesiæ duodecimo mota est circa conversionem aquæ, quæ Calici ante Consecrationem infunditur, an nimirum aqua, non secus ac vinum, immediate per verba Consecrationis convertatur in Sanguinem Christi, vel potius aqua immediate convertatur in Vinum? Verum, in hac Controversia Theologi tanquam probabilioris tenentur Doctrinam *S. Thomæ*, assertentis, aquam, quæ ante Consecratio-

nem infunditur Calici, immediate converti in vinum, & mediante vino, quod est sola a Christo Domino præscripta consecrandi calicis materia, transire in Sanguinem Christi.

Denique, Sæculo Ecclesiæ duodecimo contra veros ac legitimos Pontifices Romanos, præsertim in *Paschalem II.* *Gelasium II.* *Innocentium II.* & *Alexandrum III.* multi insurrexerunt Antipapæ, qui in Sedem Pontificiam vi, vel auctoritate Imperatorum Occidentis intrusi, variorum in Ecclesia Schismatum Auctores fuerunt.

Hæreses, quæ obortæ sunt decimo tertio Ecclesiæ Sæculo.

Prima Hæresis est *Almarici*, ejusque Discipulorum, qui, præter multos, quos disseminabant, errores, distabant, potestatem Patris durasse quamdiu viguit lex Mosaica: Legem novam a Christo conditam ad sua usque tempora vim habuisse; sed eam deinceps cum omnibus suis Sacramentis abrogatam locum dedisse Spiritus Sancti Regno usque ad finem mundi duraturo, in quo Baptismus, Confessio, Eucharistia, aliaque Sacramenta jam non essent necessaria, sed sola interiori Spiritus Sancti gratia, exclusis bonis operibus, quemlibet salvari posse docebant, indeque Charitatis donum adeo extollebant, ut mulierculis, quibuscum carnali commercio commiscebantur, persuaderent flagitia, stupra, adulteria, aliaque id genus turpissima peccata per virtutem charitatis licita & innoxia reddi, eisque hoc pacto promitterent omnium peccatorum impunitatem.

Alteram Hæresis est *Flagellantium*, qui docebant, non posse salvari eos, qui illorum Sectæ nomen non dedissent, seque non baptizassent in proprio sanguine, nodosis funibus sese flagellantes. Sacramenta Ecclesiæ contemnebant, Romanum Pontificem, & Episcopos omni auctoritate ac jurisdictione privabant. Purgatorium post hanc vitam negabant, jejunia ab Ecclesia indicta de medio tollebant, aliisque perniciosis erroribus erant infecti.

Tertia Hæresis est *Stadingershorum* in Germania, qui in suis propudiosis Con-

ventibus promiscuam libidinem exercebant, in Clericos ac Religiosos viros crudeliter grassabantur, & Corpus Christi Domini, quod singulis annis in Paschate de manu Sacerdotis recipiebant, in ore de industria servantes, illud postea in latrinas expuebant.

Quarta Hæresis procusa itidem fuit in Germania a quibusdam, qui *Friderico II.* Imperatori, & *Conrado*, ejus filio, Catholicæ Ecclesiæ perduellibus, favere volentes, prava Dogmata, in Hæreticis Donatistis ab Ecclesia jam proscripta, innovarunt, asserentes, Romanum Pontificem esse Hæreticum, omnesque Episcopos, & Prælatos, Hæresi itidem & simonia infectos, nec ligandi & solvendi, nec conficiendi Corpus Christi potestatem habere, quod mortalibus peccatis essent irretiti.

Quinta Hæresis est *Guillelmi a S. Amore*, qui odio percitus in Religiosos, quos *Mendicantes* appellamus, libellum scripturavit, cui titulus est: *De periculis Novissimorum temporum*, multis contra Religiosam paupertatem erroribus scatentem, quem idcirco *Alexander IV.* Pontifex Maximus, tanquam perniciosum, & detestabilem confixit.

Sexta Hæresis est *Davidis Dinantii*, seu *De Dinando*, Discipuli Hæretici *Almarici*, qui eo desipuit, ut non dubitavit asserere, Deum esse Materiam primam.

Præter illas Hæreses, quæ sæculum decimum tertium conspurcarunt, non paucos errores invexerunt quidam ejusdem Sæculi in Galliis rerum novarum cupidi Theologi, qui in varios lapsi sunt errores, quos *Guillelmus* & *Stephanus le Templier*, Archiepiscopi Parisienses, jure merito damnarunt. Nec prætermitti debet male consarcinatus libera nescio quo Auctore ejusdem Sæculi decimotertii editus, & *Evangelium æternum* inscriptus, qui, obinsulsa & blasphema dogmata, quibus refertus est, ab *Alexandro IV.* Pontifice Maximo fuit proscriptus.

Hæreses, & Schismata, quæ Speculum Ecclesiæ decimum quartum infestant.

Prima Hæresis, Sæculo Ecclesiæ decimo quarto in Oriente exorta, Aucto-

rem habet *Gregorium Palamiam*, Monachum Græcum, & postea Thessalonicensem Episcopum qui nomen suum huic *Palamitarum* Sæctæ dedit. Pertendebant autem illi Hæretici *Palamitæ*, lumen in monte *Ithabor*, Corpori Christi circumfusedum, increatum ac æternum Dei lumen fuisse, illud tamen non Dei substantiam esse, sed ejus tantum operationem. Præterea, affirmabant, essentiam Dei ab ejus Attributis esse realiter distinctam, Divinaque Attributa essentia Dei esse minora, ipsi tamen coæterna. Postremo, negabant, naturam, seu essentiam Dei, qualis in se est, a quocumque intellectu creato, etiam Beatifico, videri posse, totamque Sanctorum Beatitudinem in sola visione cujusdam lucis increatæ, sed ab essentia Dei realiter distinctæ, sitam esse docebant. Non solum *Palamitæ* a suo Auctore dicti sunt illi Hæretici, sed etiam fuerunt appellati *Hesychistæ*, *Enchitæ*, & *Messaliani*, quod inter orandum imitarentur infames Hæreticos Messalianos, caput ad umbilicum deprimentes, & in ea Orationis quiete mirabilem se lucem intueri, & incredibili voluptate affici delirarent.

Altera Hæresis est *Fratricellorum*, seu quorundam pseudo-Minoritarum, qui ab Ordine *S. Francisci* segrege, & paupertatis Evangelicæ speciem sibi arrogantes, veri hypocritæ erant, & inter multos, quos iparserunt, errores, agebant, penes se solos esse veram Christi Ecclesiam, Ecclesiam vero Romanam, Carnalem nuncupabant, *Babylonem*, & magnam meretricem. Omnes Romanos Pontifices a tempore *S. Silvestri Pape*, excepto solo *Celestino V.* prævaricatores esse dicebant, eisque subinde, & aliis Prælatibus obediendum non esse prædicabant. Interim, illi Hæretici *Fratricelli*, se orationi & contemplationi addictissimos, atque a terrestrium bonorum amore penitus alienos esse mentientes, perpetuo otio indulgebant, & mendicitate, quæ ipsis non indecora videbatur, vitam sustentabant.

Tertia Hæresis est *Beguardorum* & *Beguinarum*. *Beguardi* erant Apostatæ Ordinis *S. Francisci*, & *Beguine* erant puellæ, quæ sub finem sæculi duodecimi a quo-

quodam S. Presbytero *Lamberto* in societatem ad caste vivendum, absque tamen votis, fuerant congregatæ. Hæ igitur puellæ, dictæ *Beguina*, pravis dogmatibus cuiusdam fanaticæ mulieris *Margaretæ Porretæ* penitus infectæ, societatem inierunt cum hæreticis *Beguardis*, & simul cum ipsis docere ceperunt, hominem in ista vita mortali ad hunc adeo sublimem perfectionis statum assurgere posse, ut omnino impeccabilis evadat, & non teneatur amplius jejungere, virtutes exercere, leges Ecclesiasticas, vel civiles observare, de adoratione Christi in Eucharistiæ Sacramento, vel de ejus vita aut passione tantisper cogitare. Docebant insuper *Beguardi* & *Beguina*, hominem in præsentī vita ea potiri felicitate, qua nulla major in cælo futura sit, & ad videndum Deum ut in seest, nullo prorsus opus esse lumine gloriæ infuso. Denique, quod horret calamus scribere, coitum cum muliere inculpabilem esse asserabant, quoniam ad illum naturæ libido propensione sua fertur, mulieris vero oscula esse peccata mortalia, quia ad illa non pellicit natura.

Quarta Hæresis est *Marsilii de Menandrino*, Patavini, & *Joannis Janduni*, Perusini, qui stantes a partibus *Ludovici Bavarum* Imperatoris contra *Joannem XXII.* Romanum Pontificem, pestiferum librum de jurisdictione Imperiali & Pontificia ediderunt, pluribus erroribus respersum, quorum Summa est, quod Christus S. *Petrus* non instituerit Caput Ecclesiæ, quod ad Imperatores spectet creare Romanos Pontifices, deicere ac punire, atque, Sede vacante, Ecclesiam regere, Ecclesiastica Beneficia conferre, Ordines Religiosos approbare, & in contrahendis matrimoniis dispensare &c.

Quinta Hæresis est *Lollardorum*, qui ita dicti sunt a *Lollardo Waltero*, eorum Coriphæo. Docebant illi Hæretici, Luciferum injuste a Deo fuisse Cælo pulsum, & aliquando restitutum iri. B. *Maria* post partum Virginitatem, & Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento realem præsentiam, Sanctorum merita & invocationem negabant. Sacramenti Pœnitentiæ administrationem Laicis committebant. Matrimonium, tamquam juratum me-

retitutum, damnabant, & promiscuos coitus in speluncis & locis subterraneis exercebant, dicentes, Deum nescire aut certe non punire ea quæ sub terra fiunt.

Septima hæresis est *Wickleffistarum*, cujus auctor fuit *Joannes Wickleffus*, natione Anglus, qui Ecclesiam Romanam esse Satanæ Synagogam blaterabat. Conversionem substantiæ panis & vini in substantiam Corporis & Sanguinis Christi negabat, Indulgentias irridebat, Clericos possessiones habentes, velut hæreticos, infamabat, Religiosum Institutum canepes & angue, odio prosequabatur. Liberum arbitrium tollebat, & omnia necessitate absoluta evenire asserbat. Episcopum & Sacerdotem in peccato existentem nec baptizare, nec ordinare, nec consecrare affirmabat, & alios pestiferos ore, & calamo profudit errores, quos numero quadraginta quinque damnavit Concilium Generale Constantinense.

Præter istas hæreses, quæ decimum quartum Ecclesiæ sæculum scedarunt, aliæ spurcissimæ eodem sæculo prodierunt Sæctæ *Dulcinistarum*, *Turlupinorum*, & aliorum, qui Epicureorum more viventes, nocturna agebant Conventicula, & in eis promiscua libidine utebantur, quin, quod dictu horrendum est, eos palam, canum instar, & jumentorum more, coire non pudebat. Non defuerunt etiam sæculo decimo quarto Theologi, quos inter *Raymundus Lullus*, *Joannes de Montefono*, *Ekardus*, *Joannes de Parisiis*, *Joannes de Mercuria*, & alii, qui a regia Theologorum via deflecentes, in aliquot errores prolapsi sunt, qui vel ab Episcopis, vel a Fidei Quæstoribus, vel a Sacra Facultate Parisiensi fuerunt damnati.

Denique, Sæculo decimo quarto duo Schismata pacem Ecclesiæ perturbaverunt. Primi Schismatis Auctor fuit *Ludovicus Bavarus*, Imperator, qui contra *Joannem vigesimum secundum*, verum ac legitimum Romanum Pontificem, a quo fuerat anathemate percussus, creavit Antipapam *Petrum de Corbaria*, Franciscanum, dictum *Nicolaum V.* qui tamen postea Insignia Pontificatus deposuit, & Avenione in Palatio Pontificio inclusus obiit. Al-

teri Schismati occasionem dederunt Cardinales, qui anno millesimo trecentesimo septuagesimo octavo, post obitum Gregorii XI. qui Sedem Pontificiam Avenione Romam reduxit, elegerunt in Romanum Pontificem Urbanum VI. qui Romæ suam Sedem fixit. At multi Cardinales ab obedientia Urbani VI. recedentes, alium elegerunt Pontificem, dictum Clementem VII. qui Avenione in Galliis suam sedem tenuit. Hoc Schisma omnium aliorum, quæ unquam in Occidente contigerunt, fuit calamitosissimum & funestissimum, illudque quinquaginta ferme annis inexplicabili Catholicæ Ecclesiæ, & Religionis Christianæ damno prorogatum est.

*Hæreses, Controversiæ, & Schismata
quibus Ecclesia sæculo decimo
quinto vexata fuit.*

Prima hæresis est Hussitarum, qui ita dicti sunt a Joanne Hus, Presbytero, & Academiæ Pragensis in Bohemia Rectore, qui hæresim ex pestilentissimis Joannis Vvicleffi libris hausit, eique alios addidit errores, quos damnavit Synodus Generalis Constantiensis. Joannes Hus in suiserioribus pertinax, una cum Hieronymo Pragensi, ejus Socio, ad rogem damnatus, vivus exustus est. Hussitarum hæresis divisa est in varias Sectas, alii quippe dicuntur Orbite, alii Orphanini, alii Thaborite, alii Callixtini, alii Fratres Bohemi.

Altera hæresis est Adamitarum, quam, in secundo Ecclesiæ sæculo exortam, renovavit sæculo decimo quicquidam Pikardus nomine, qui se Filium Dei dixit, seque Adamum appellavit. Suos Sectarios nudos incedere, & promiscua habere connubia jussit, eosque ad omnia libidinum monstra provocabat his verbis: *crescite, & multiplicamini & repleto terram.*

Tertia hæresis inventa est ab Hermanno Ruiffvich, natione Batavo, qui inter blasphemos, quos disseminabat, errores, asserbat, Animam simul cum corpore interire; Christum fuisse stultum & simplicem, phantasticum, ac seductorem hominum, Fidem nostram fabulosam ef-

se, fatuam Scripturam, ficta biblia, delirum Evangelium.

Quarta hæresis est Fossariorum, qui ita fuerunt nuncupati, quod in fossis & speluncis nocte convenirent, & promiscua libidine, more bestiarum sese commiscerent. Ecclesiam Dei, ejusque Ministros contemnebant, Sacramenta irridebant, & alios execrandos proferebant errores.

Præter illas hæreses, quæ decimo quinto sæculo gravia Ecclesiæ damna intulerunt, in nonnullos errores quidam ejusdem sæculi Theologi proruperunt, qui tamen statim fuere proscripti. Concilium Generale Constantiense damnavit errores Matthæi Grabbonis, Joannis Parvi, & Augustini de Roma. Sixtus IV. Pontifex Maximus errores Tetri de Ofsma, Academiæ Salmanticensis Professoris, reprobavit, & Sacra Facultas Parisiensis nova & prava Dogmata quorundam Theologorum, præsertim Joannis Marchand, & Joannis Lallier, censorio stigmate confixit.

His Hæresibus, & erroribus, decimo quinto Ecclesiæ sæculo enatis, addam tres Controversias, quæ eodem sæculo fuerunt magna animorum contentione agitatae. Prima Controversia extitit Parochos, seu Presbyteros sæculares inter & Religiosos Mendicantes. Parochi siquidem Religiosis Mendicantibus negotium facessabant, omnemque movebant lapidem, ut his non fruerentur privilegiis, quæ a Romanis Pontificibus fuerunt ipsis concessa. Versa vice, Religiosi Mendicantes pro defensione jurium ac privilegiorum suorum pro aris ac focis decertabant, & Parochorum jurisdictionem pro viribus elevare ac deprimere moliebantur. Hinc inde conscripti dentati libelli, qui ob erroneas, quas complectebantur, propositiones, a Romanis Pontificibus, Concilio Basileensi, & Sacra Facultate Parisiensi fuerunt damnati. Jura tamen ac Privilegia Religiosorum Mendicantium, præsertim excipiendi tempore Paschali Sæcularium Confessiones, facta testæ semper conservarunt Romani Pontifices, multisque promulgatis Diplomatis comprobantur.

Altera Controversia mota est Franciscanos inter & Dominicanos. Franciscani

ni contendebant Sanguinem Christi in tri-
duo mortis effusum non fuisse personæ Di-
vinæ unitum, ac subinde cultu latræ non
fuisse adorandum. Contrariam senten-
tiam strenue propugnabant Dominicani.
Fuit hæc Controversia coram Pio II. Pon-
tifice Maximo ventilata, sed ejus definitio
in aliud tempus procrastinata est. Nunc
autem omnibus ferme Theologis probatur
Dominicanorum sententia.

Tertia Controversia spectabat Sacra
Stigmata, quibus a Deo S. *Catharinæ*
Senensem insignitam fuisse asseriebant
Dominicani, negabant vero Franciscani.
Sed huic Controversiæ finem impo-
suerunt Summi Pontifices Pius II. & *Ur-
banus VIII.* qui in Officio, quod recita-
tur in Festo S. *Catharinæ Senensis*, diserte de-
clarant, Christum Dominum sua Sacra
Stigmata huic Sanctæ Virgini affixisse.

Denique, Sæculo decimo quinto, præ-
ter illud Schisma, quod in superiori sæ-
culo, seu anno millesimo trecentesimo
septuagesimo octavo, post obitum *Gre-
gorii XI.* exortum est inter *Urbanum VI.*
& *Clementem VII.* quodque duntaxat an-
no millesimo quadringentesimo decimo se-
ptimo extinctum est in Concilio Gene-
rali Constantiensi, in quo, depositis pleu-
do-Pontificibus, *Martinus V.* electus est
Pontifex Maximus, præter, inquam, il-
lud Schisma, aliud excitarunt Patres jam
dissoluti Concilii Basileensis, qui contra
Eugenium IV. verum ac legitimum Ro-
manum Pontificem, intruserunt Antipa-
pam *Amadeum*, Sabaudix Ducem, sub
nomine *Felici V.* qui tamen suum umbra-
tilem Pontificatum ad pedes *Nicolai V.*
Pontificis Maximi ultro ablicavit, &
uni Deo vacans sancte obiit, atque mul-
tis post obitum miraculis fulsit.

*Hæreses & Controversiæ, quæ prodierunt
Sæculo Ecclesiæ decimo sexto.*

Prima Hæresis est *Lutheranorum*, cu-
jus Auctor fuit *Martinus Lutherus*, na-
tione Germanus, qui ineunte Sæculo de-
cimo sexto inter plures, quos propalavit
errores, præcipue docuit, hominem sola
Fide & sine bonis operibus justificari: li-
berum arbitrium per primigeniam Ada-
mi culpam omnino periisse: Pontificem

Romanum esse Antichristum: in Eucha-
ristia remanere substantiam panis cum
Corpore Christi, & Corpus Christi non
semper esse in Eucharistia, sed in solo usu
seu in actuali comestione: Confessionem
auricularem esse purum putumque inven-
tum humanum: indulgentias nihil pro-
desse: Missam nec a Christo institutam,
nec Sacrificium esse: Vota Monastica esse
mera hominum commenta, & ad Cœ-
libatum Sacerdotes non teneri: non esse
post hanc vitam Purgatorium: Sacramen-
ta novæ legis non conferre gratiam, &
peccata, cum remittuntur, non deleri,
sed tantum tegi, & non imputari, alia-
que id genus ab Ecclesiâ sæpius damna-
ta veterum Hæresiarcharum infesta reco-
xit dogmata.

Altera Hæresis est *Sacramentariorum*,
cui initium dederunt *Carlostadius*, *Ul-
dricus Zwinglius*, & *Joannes Oecolamp-
dus*, eamque per Helvetiam late pro-
pagarunt. *Lutheri* errores propugnabant
isti Hæretici, & in hoc tantum ab eo
discrepabant, quod dicerent, Imagines
Christi & Sanctorum esse contringendas,
quod nolebat *Lutherus*, & negarent rea-
lem Corporis Christi in Eucharistiæ Sa-
cramento, præsentiam, quam admittebat
Lutherus.

Tertia Hæresis est *Anabaptistarum*, qui
ita dicti sunt, quod docerent, parvulos
non esse baptizandos, & si baptizati fue-
rint, denuo esse baptizandos, quando
adulti erant. Negabant insuper Anaba-
ptistæ realem Corporis Christi in Eu-
charistiæ Sacramento præsentiam, Ima-
gines execrabantur, & alia virulenta
dogmata propugnabant.

Quarta Hæresis est *Confessionistarum*,
qui ita appellati sunt, quod *Confessionem*
Augustanam, editam a *Philippo Melan-
thone* sectarentur, dicti sunt etiam *Lu-
therani molles*. Communionem sub utra-
que specie præcipiebant, Sacerdotum cœ-
libatum improabant, Traditiones ex-
plodebant, Monastica vota damnabant,
& alios tutabantur errores.

Sexta Hæresis est *Matthæi Flacci Illyri-
ci*, Magdeburgensis pseudo-Ministri, &
Rigidorum Lutheranorum Sectæ Primipi-
li, qui ausus est asserere, peccatum Ori-
ginale esse ipsam hominis substantiam.

Septima Hæresis auctorem habuit *Brentium*, qui docuit, humanitatem Christi ab ipsa Incarnatione fuisse semper ubique, indeque ejus discipuli dicti sunt *Ubiquiste*.

Octava Hæresis inducta est ab *Andrea Osiandro*, qui asseruit, hominem non Fide, aut Gratia justificari, sed eadem essentiali iustitia, qua Deus justus est, & quæ est ipse Deus, adeo ut Christianus non Fide, aut Gratia, sed ipsa natura justus sit.

Nona Hæresis est *Calvinistarum*, cujus parens fuit *Joannes Calvinus*, natione Gallus, qui perstricta fronte realem Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentiam, necnon Transubstantiationis dogma negavit; Hominem sola fide sine operibus justificari, eamque Fidem justificantem nullo, quantumvis gravi delicto, excepto solo infidelitatis peccato, amitti posse docuit. Liberum arbitrium, Indulgentias, cultum & imagines Sanctorum, Clericorum calibatam, vota Monastica, Traditiones, Conciliorum Decreta, Purgatorium, & Primatum Romani Pontificis penitus de medio sustulit, & pestilentem Calvinistarum condidit Sectam, ex qua aliæ plures profluxerunt. Alia quippe est Secta *Reformatorum*, alia *Anglo-Calvinianorum*, alia *Piscatorianorum*, alia *Puritanorum*, alia *Presbyterianorum* & *Independentium*, alia *Arminianorum*, seu *Remonstratensium*, alia *Gomaristarum*, seu *Contraremonstratensium* &c.

Decima Hæresis est *Antitrinitariorum*, qui *Pauli Samosatani*, *Arii*, & *Macedonii*, divinitatem Filii & Spiritus Sancti negantium, impietates & blasphemias sæculo decimo sexto renovarunt. Hujus pestilentissimæ Antitrinitariorum Hæresis principes fuerunt *Michael Servetus*, *Valentinus Gentilis*, *Georgius Blandrata*, *Alcianus*, *Bernardus Ochinus*, *Gribaldus* & *Franciscus David*, sed præcipue *Laelius Socinus*, & *Faustus Socinus*, qui, præter alios errores, quos cum Lutheranis, Sacramentariis, & Calvinistis communes habuerunt, hanc Antitrinitariorum Sectam tam late propagarunt, ut hæc detestabilis Secta non

aliter soleat nunc appellari, quam Secta *Socinianorum*.

Undecima Hæresis est *Libertinorum*, quam Sæculo XVI. in Gallus suscitavit *Quintinus*, & *Antonius Pocquius*, qui docebant, Diabolum & peccatum esse imaginationes inanes & frivolas: Deo esse imputanda peccata: libertatem Christianam in eo sitam esse, ut omnia homini sine exceptione licita sint, & propriam cujuscumque ad malum propensionem, esse vocationem, in qua, secundum Apostoli mandatum, permanere debeat: Fas esse simulare Religionem, aliaque his non minus flagitiola tuebatur Dogmata.

Duodecima Hæresis Auctorem habuit *Davidem Georgium*, Delphis in Batavia natum, qui impie asserbat, se esse eximium Prophetam, & Christo Jesu majorem.

Decima tertia Hæresis est *Antinomorum*, cujus parens fuit *Joannes Agricola*, qui legem Mosaicam, tanquam prorsus inutilem, damnavit.

Mitto duos ejusdem Sæculi XVI. Hæreticos, videlicet *Gasparem Servenseldium*, qui asserbat humanam Christi naturam, post Ascensionem in Cælum, mutatam esse in Divinam: & *Franciscum Stancarum*, qui docebat, Christum, non qua Deus, sed qua homo est, Mediatorem ac Redemptorem esse hominum, cum tamen juxta Fidem Catholicam teneamur credere, Christum qua Deus & homo est, totius generis humani esse Salvatorem, & Mediatorem Dei & hominum. Mitto etiam duos ejusdem Sæculi XVI. Theologos, *Michaelem Bajum*, & *Guillelmum Postellum*, quorum prior aliquot errores circa Gratiam & liberum arbitrium, concupiscentiam &c. septuaginta novem propositionibus comprehensos, & a S. Pio V. damnatos, docuit, sed statim Summa animi demissione palinodiam decantavit *Michael Bajus*, Facultatis Lovaniensis Doctor ac Cancellarius. Alter vero, seu *Guillelmus Postellus*, ex nimia Rabbiorum lectione, & Astrorum contemplatione in absurdos errores lapsus est, a quibus tamen resipuit, & post multa, quæ exhibuit, sinceræ poenitentiae signa,

signa, in Fide & pace Catholicæ Ecclesiæ migravit e vita.

Ad has hæreses, quæ sæculo XVI. sinum Ecclesiæ crudelissime delacerarunt, accedunt duæ Controversiæ, quæ eodem sæculo turbas excitarunt.

Prima Controversia enata est in Hispania an. MDLXXXVIII. quo *Ludovicus Molina* novam liberi Arbitrii cum Divina Gratia Concordiam vulgare cœpit. In hanc *Molina* Concordiam statim insurrexerunt Dominicani acerrimi Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* doctrinæ defensores, & in Congregationibus de Auxiliis Divinis, coram *Clemente VIII.* Pontifice Max. habitis, avitam Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita doctrinam totis viribus, & maxima gloria propugnarunt, & novam *Molinæ* doctrinam omni argumentorum genere oppugnarunt, sed propter intempellivum *Clementis VIII.* obitum nihil definitum est.

Altera Controversia in Germania extitit inter *Joannem Reuchlinum*, vulgodictum *Capnionem*, & Monachos, necnon Theologos Scholasticos. *Reuchlinus*, qui variarum linguarum peritissimus erat, edidit *epistolas Obscurorum virorum*, in quibus Theologorum Scholasticorum ac Monachorum barbære latine lingua scribentium, stylum expressit, ut eos traduceret. Eo Satyrico *Epistolarum* libro exasperati Monachi, & Theologi Scholastici accularunt *Reuchlinum* quod Cabbalæ & Judaismo plus æquo faveret. Tandem Academia Colonienfis contra *Joannem Reuchlinum* Sententiam tulit, quam approbarunt Facultates Parisiensis, Lovanienfis, Erfordienfis & Moguntina. Librum Satyricum *Epistolarum Obscurorum virorum* districte prohibuit ac natalitiis suis tenebris damnavit *Leo X.* Pontifex Maximus.

Hæreses, Errores & Controversiæ, quæ vel Ecclesiæ Catholicæ Fides impetita, vel ejus pax fuit Sæculis XVII. & XVIII. perturbata.

Prodierunt Sæculo Ecclesiæ decimo septimo multi Novatores, quorum alii errores, in quos impegerant, ejurarunt, alii vero suis erroribus usque ad obitum obstinatis animis adhæserunt. Incipiam porro ab his Novatoribus, qui, divina affulgente gratia, a suis tandem erroribus resiliunt.

Primus Novator sæculi XVII. fuit *Isaacus Pereyrus*, qui commentus est *Præadamitarum* Systema, quo probare contendit ante Adamum extitisse homines a Deo creatos, quos ideo *Præadamitas* appellavit. Verum, *Pereyrus*, qui erat natione Gallus, & Hæreticus Calvinista coram *Alexandro VII.* Pontifice Max. Sectam *Calvini* ejuravit, & suum de chymericis *Præadamitis* Systema damnavit.

Alter sæculi XVII. Novator fuit *Marcellus Antonius de Dominis*, Archiepiscopus Spalatenfis, qui in Apostasiam & Hæresim lapsus, virulentum librum *de Republica Christiana* contra Catholicam Fidem & Primatum Romani Pontificis scripturavit, a suis tamen erroribus resipuit, ac propediem moriturus Sacramentis Ecclesiæ munitus, editis pœnitentiæ signis e vita discessit.

Tertius Novator est *Edmundus Richerius*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, qui librum edidit *de Ecclesiastica, & Politica Potestate*, in quo auctoritatem Ecclesiæ & Romani Pontificis nimium deprimebat, & Politicam Potestatem plus justo extollebat. Sed ad saniores mentem, melioremque frugem sese postea recepit *Richerius*, librum erroresque suos palam detestatus est, & ultro factus est Ecclesiam Rom. esse Matrem & Magistram omnium Ecclesiarum, & infallibilem veritatis judicem, atque in ea Fidei professione constanter ad obitum usque perseveravit.

Quartus Novator fuit *Josephus, Franciscus Borri*, qui impie jactabat, se esse *Christum*, qui totum Orbem suis legibus subdere debebat, novam Fidem, novos ritus

ac

ac novam instituere Ecclesiam. Captus autem, solempni execratione omnia sua deliria Romæ ejuravit, & in carcerem detrusus, plura veræ poenitentiae ac sinceræ conversionis præbuit argumenta. Inter Novatores, qui sæculo XVII. suos errores nunquam ejurare voluerunt, duo scelestissimi post homines natos viri recensentur, *Lucius Vanini*, patria Neapolitanus, & *Benedictus Spinoza*, patria Amstelodamensis, quorum prior aperte Atheismum professus & in impietate sua pervicax, Tolosæ in Galliis vivus exustus est; Alter vero, seu *Benedictus Spinoza*, primum Religione Judæus, dein Judaismi desertor, tandem omnis Religionis jugum excussit, & purum putumque Atheismum in suo Tractatu *Theologico Politico*, aliisque posthumis suis operibus aperte docuit & nunquam e sacrilega illa impietate emerfit.

Aliorum sæculi XVII. & sæculi XVIII. Novatorum hæreses aut errores damnarunt Romani Pontifices, *Innocentius X.* & *Alexand. VII.* tanquam hæreticas proscripserunt quinque famosas *Cornelii Jansenii* propositiones, quæ tot ac tantas in Ecclesia excitarunt tragædias. Quadraginta quinque erroneas, & in doctrina Morali perniciosissimas quorundam laxiorum Casuistarum propositiones confixit itidem *Alex. VII.* Pontifex Maximus. Spurcissimam *Michaelis Molinos* Hæresim profligavit *Innocentius XI.* Pontifex Sanctissimus, qui etiam modernorum laxiorum Casuistarum propositiones sexaginta quinque, tendentes ad perniciem morum, & a quibus abhorruissent pagani non omnino flagitiosi, gravi censura inussit. *Alexander VIII.* duas propositiones laxiorum Casuistarum, quarum una peccatum Philosophicum adstruebat, altera homines per totum vitæ spatium a necessitate amoris Dei liberabat, damnavit & censura acriter perstrinxit xxxi. Propositiones quorundam rigidiorum Casuistarum. *Clemens XI.* Pontif. Maximus, sub initium Sæculi XVIII. Ritus, quibus Sinenfes Cælum, Philosophum *Confucium*, & parentes defunctos colunt, quosque nonnulli Missionarii Christianis licitos esse affirmabant, tanquam supersticiosos & Idololatricos prohibuit, & ut tales solempni

constitutione data an. millesimo septingentesimo decimo quinto damnavit. Librum *Considerationum Christianarum* in Novum Testamentum, nec non centum & unam propositiones ex eodem libro excerptas variis censuris affecit idem Summus Pontif. in sua constitutione, quæ incipit, *Unigenitus*, quæque promulgata est die viii. mensis Septemb. an. millesimi septingentesimi decimi tertii.

Denique, sæculo decimo septimo quatuor fuerunt agitatae controversiæ, quarum prima, quæ FF. Prædicatores inter & Patres Societatis Jesu, occasione doctrinæ *Molinæ* sub finem Sæculi xvi. in Congregationibus de auxiliis coram *Clemente VIII.* habitis, jam ventilata fuerat, denuo ad incudem, novumque examen sub exordium sæculi decimi septimi vocata est, & in sexdecim Congregationibus sub *Paulo V.* Pontif. Maximo celebratis, diligentissime discussa. At, Pontifex ille Max. propter dissidium, quod ipsum inter & Rempublicam Venetam infauso rerum concursu id temporis contigit, sancitum judicium, seu jam delineatum Pontificium Diploma, non promulgare consultius duxit.

Altera controversia exorta est Clerum Anglicanum Catholicum inter & quosdam Regulares. Clerus Anglicanus Catholicus juræ & auctoritatem *Richardi Smithæ*, Episcopi Chalcedonenfis, qui in Anglia, instructus Ordinarii potestate, ab *Urbano VIII.* Pontifice Maximo missus fuerat, acerrime defendebat. Ex adverso nonnulli Regulares sub specioso obtentu sua tuendi ac facta testata conservandi privilegia, *Richardi Smithæ* Episcopi jurisdictioni subesse, eique parere detrectabant. Hæc controversia, quæ in Anglia Clerum Anglicanum inter & quosdam Regulares originem habuit, graves postea in Galliis excitavit tumultus, ad quos compescendos Archiepiscopus Parisiensis, & Sacra Facultas Parisiensis damnarunt plures libellos, quos ad deprimentam Auctoritatem Episcopalem scripturierant, & in vulgus temere sparserant nescio qui Auctores.

Tertia controversia exarsit Theologum Parisiensem, dictum *Petrum Aurelium*

lium inter & Jacobum Sirmondum circa germanam lectionem, & sensum Canonis secundi Concilii Arausiaci primi. *Jacobus Sirmondus* hunc canonem cum particula, *Non*, sic legendum esse contendebat. *Ut non necessaria habeatur repetita Chriftatio*, At vero, *Petrus Aurelius* prædictum Canonem absque particula, *Non*, hoc pacto legendum esse asserbat. *Ut necessaria habeatur repetita Chriftatio*. Hæc lectio & expositio, quam *Petrus Aurelius* dedit, Canonis secundi Concilii Arausiaci primi, nunc magis probari videtur, quam altera ejusdem Canonis lectio, vel interpretatio, quæ *Jacobi Sirmondi* nititur conjecturis.

Quarta Controversia in hoc potissimum sita erat, utrum illi, qui, eo solo ducti motivo, quod timeant necibi Quadragesimales eorum saluti officiant, petunt & obtinent ab Episcopis facultatem comedendi carnes tempore Quadragesimæ, vel quibus Episcopi, gravi urgente necessitate, sive quando occurrit extrema eduliorum Quadragesimalium penuria, concedunt facultatem comedendi carnes tempore Quadragesimæ, utrum, inquam, illi, obtenta ab Episcopis hac dispensatione, exempti censcantur a lege jejunii, binamque in die refectioem sumere possint. Quidam Theologi statim affirmarunt, ejusmodi homines, vi dispensationis comedendi carnes tempore Quadragesimæ ab Episcopis obtentæ, solutos esse lege jejunii. Alii vero Theologi, & numero plures, & in Disciplinæ Ecclesiasticæ studio magis versati, in oppositam descendunt sententiam, eamque ex usu & antiqua Ecclesiæ praxi, & doctrina Sanctorum Patrum, & ex Decretis Romanorum Pontificum invicte probarunt.

OBSERVATIONES

In Hæreses & Schismata, quæ Ecclesiam infestant.

Observa primo, omnes ferme Hæreses, quæ in Ecclesia obortæ sunt, vel ex ambitione, vel ex effræni libidine suam originem traxisse. Stulta quippe ambitio genuit Simonem Magum, Montanum, Sabellium, Arium, Nestorium, Eutychem, Pelagium, Donatistas, & innumeros alios. Jam vero, quis non inhorrescat, si vel legat turpitudines *Ophitarum*, qui Serpentem pro Christo venerabantur? *Cainorum*, qui *Cainum* parricidam, & *Judam* proditorem inter præcipuos habebant Sanctos? *Gnosticorum*, qui in suis Conventiculis noctu, post decantatas Dei laudes extinctis lucernis promiscua venere cum sæminismiscebantur? *Nicolaitarum*, quibus uxores erant communes? *Adamitarum*, qui nudi cum nudis ad sacra conveniebant? Quæ Dogmatum portenta, quæ monstra turpitudinum peragebantur in Conventiculis Basilidianorum, Valentinianorum, Carpocratianorum, Marcionitarum, Priscillianistarum? Manichæorum sæda Mytheria quis posset absque nausea vel legere, vel recensere? Verbo dicam, si quis omnium Hæresum cum veterum, tum recentiorum, seu Beguardorum & Beguinarum, Vvaldensium, Albigenium, Lutheranorum, Calvinistarum, Socinianorum, Quietistarum, & aliarum id genus pestium, exordia evolvere non gravetur, comperiet, eas ex ambitione, & effrænatissima libidine, velut e duobus virulentissimis fontibus promanasse.

Observe secundo a Philosophis multas quidem profectas esse Hæreses, sicut testantur Sancti Patres, sed non ideo damnamdam esse Philosophiæ sobriam cognitionem, cum per Philosophos etiam ejusmodi Hæreses fuerint itidem oppressæ. *Valentinus* liquidem Philosophus oppugnavit Ecclesiam, sed *Justinus* Philosophus & *S. Iræneus* Philosophi eam egregie tutati sunt. *Marcion* Philosophus impetuit veritatem, sed *Tertullianus* Philosopho-

sophus confecit & profligavit hostem. *Celsus* Philosophus blasphemias evomit in Christum, sed *Origenes*, melior Philosophus, ex illius blasphemis illustravit Christi gloriam. *Libanius* Sophista magno animi æstu detendit Idololatram, sed hoc facundior *Chrysostomus* asseruit verum Dei cultum. Denique, ne in singulis persequendis inutiliter sim prælixus, Orator *Symmachus* idem fecit quod *Libanius*, sed hunc confodit potentior Orator *Prudentius*. Absit ergo, ut Philosophiæ, ceterarumque humanarum Disciplinarum, quæ, ceu Ancillæ, assurgunt, fascesque submittunt Regiæ Theologiæ, improbetur studium, quod potius haud parum utilitatis atque præsidii Ecclesiæ ad frangendas irrupentium hostium vires conferre ac suppeditare potest.

Observe tertio, quod sicut Christus Dominus per summam ignominiam consequutus est æternam gloriam, patiendo devicit hostes, & morte promeruit immortalitatem, ita Ecclesiam, Sponsam suam, variis jectatam procellis, & a multis hostibus impetitam, alienissimis a mundi ratione præsidii conservavit, provexit, ac longe lateque propagavit. Per imperitos piscatores Apostolos confutavit mundi sapientiam, per paucos subegit omnes mundi nationes, per imbecilles prostravit omnem munitionem attollentem sese adversus Deum, per ignotos & humiles obscuravit universam mundi gloriam, per oves domuit leones, per columbas abegit serpentes. Passus quidem est Christus Dominus, ut Satanas & mundus totis artibus ac viribus suis in Ecclesiam insurgerent, sed arcanis suis consiliis omnia mala vertit in gloriam suam & Ecclesiæ salutem. Intremuit adversus paucos & humiles Christi discipulos zelus Judæorum, supercilium Phariseorum, auctoritas Sacerdotum, tum Regum legibus & copiis armata potentia, magorum præstigiæ, Philosophorum eruditio. Hæreticorum, & Schismaticorum seditio. Tot machinis infernus oppugnavit Ecclesiam Christi. Verum, Domino temperante conatus & actiones hominum suppliciis, persecutionibus, ac mortibus crevit, & invaluit Ecclesia, impiorum Philosophorum oblatrationibus confirma-

ta est doctrina Evangelica, præstigiæ Magorum illustrarunt Christi divinam virtutem in discipulis operantem, Schismaticorum molimina piorum concordiam acrius junxerunt, Hæreticorum execranda dogmata ad scrutandum arcanas litteras compulerunt, indeque factum est, ut, dum Judæi zelo Legis, sed non secundum scientiam, pugnarunt adversus Evangelium, certius cognoverimus antiquatas esse Legis umbras, & illustrata sit Evangelii gloria. Rursus, dum Tyranni persecutores ignominii, cruciatibus ac mortibus conati sunt fidem in Christum extinguere, Fidem auxerint, spem reddiderint firmiterem, charitatem accenderint, & piorum tolerantiam dum exercuerunt, illustrarint. Demum, dum Hæretici, suos disseminando errores, doctrinæ Evangelicæ tenebras offundere tentarunt, confirmata est impugnata veritas, seque veram Christi Sponsam prodidit Ecclesia Romana, adversus quam portæ inferi nunquam prævalebunt.

Observe denique, circa pœnas, quibus pervicaces hæretici mulctari debent, Sacram Facultatem Parisiensem in Censura, quam tulit contra bene multas *Desiderii Erasmi* Propositiones, ex Variis ejus Operibus excerptas, tres potissimum Propositiones, quæ Hæreticorum pœnam spectant, censorio stigmate confixisse. Prima *Erasmi* circa Hæreticorum pœnam Propositio, quæ in Censura Academiæ Parisiensis est ordine septuagesima quinta, his verbis concepta est: *Ego Principes ad trucidandos Hæreticos nec hortor nec dehortor. Quid Sacerdotalis sit officii demonstro.* Hanc *Erasmi* Propositionem sequentibus verbis proscripsit Sacra Parisiensis Facultas: *Si Ecclesiasticis liceat juxta juris dispositionem indicare bella, aut ad indicenda per temporales Magistratus inducere adversus Turcas & Judæos, non minus utique illis id licebit in Notorios Hæreticos. In ejus rei probationem cum Præsulibus adfuit B. Dominicus ei bello, quod contra Albigenes Hæreticos gestum est. Et ubi Principes vacillantes graviter delinquerent non exterminando Hæreticos in perniciem Reipublicæ Christianæ conspirantes, & in suam hæresim plurimos pertrahentes, tenentur omnibus modis illos inducere Orthodoxi Episcopi ad id faciendum, alioqui ipsi peccarent.*

Qua-

Quare hęc Propositio, quatenus prætendit
nisquam Sacerdotalis aut Episcopalis esse
officiū, Principes inducere ad extirpationem
hæreticorum, impie nec utiliter pro-
fectibus consultis Christianorum, vera for-
titudinis robur in adversarios fidei enervans.
Alterā Erasmi Propositio, quæ in
Censura Academicæ Parisiensis est ordine
septuagesima sexta, ista est. Quis un-
quam audit orthodoxy Episcopos concita-
sse Reges ad trucidandos Hæreticos, qui
nihil aliud essent quam Hæretici. Huic
Erasmi Propositioni Censuram inussit
Sacra Parisiensis Facultas his verbis ex-
pressam: Hęc propositio prætendens non
licere orthodoxis Episcopis & Sacerdotibus
consilio & exhortatione generali inducere
ad extirpationem hæreticorum, qui nihil
aliud sunt quam hæretici, hoc est, in fi-
de pertinaciter & contumaciter errantes,
nullas excitantes seditiones aut tumultus,
contra dispositionem juris naturalis, divi-
ni, & humani proponitur. Nam si pro-
vincere suo debent Episcopi, & Sacerdo-
tes alii admonere Principes, ut juxta
divinam ordinationem & suum officium
justitiam exercent de aliis male fa-
cloribus (non enim sine causa gladium
portant) multo certe magis idem facere
debent de hæreticis, qui nihil aliud sunt
quam hæretici; quanto hæresis gravius
est peccatum & Republica Christiana
plus nocet. Proinde si ii, qui pecu-
niam corrumpunt & falsificant, per quam
vitæ temporali subvenitur, iuste morti
traduntur, valentiori ratione hæretici vita
privantur, qui fidem corrumpunt, quæ
fundamentum est vitæ Spiritualis, quæ
illibata per temporum malitia servari non
potest, nisi morte plestantur hæretici.
Nam videntes plerique nullo modo de-
terius agi cum iis, qui hæresim pro-
ficientur, quam cum aliis, facile pro-
fectu omni timore semoto hæreticis ad-
herent, atque inde miseranda sequeretur in
Republica Christiana calamitas, dum
populi, qui prius erant Catholici fidei
Christiani, postmodum brevi temporis de-
cursu nihil aliud essent quam hæretici,
id quod (proh dolor!) hodie videmus.
Multæ siquidem illustres Civitates, quæ
nuper vere Christianæ fuerant, & Chri-
stiana pietate insignes, modo a vero Chri-

stianismo desciverunt, nec aliud sunt quam
sæda colluvies, quæ sentina putida impio-
rum hæreticorum, quod utique minime
contigisset, si, ubi primum ea pestis
suborta est, salutaris legum severitate in
hæreticos, licet nihil aliud essent quam
hæretici, animadversum fuisset. Hinc
sanè potest quam prudenter Ecclesia hujus-
modi hæreticos, si legitime fuerint con-
victi, iustitiam brachii secularis decernat
relinquendos. Neque tamen par est inter-
im viros Ecclesiasticos immemores esse sui
officii. Emitti enim debent exhortando,
consulendo, docendo, corripiendo, obsecran-
do, & aliis viis debitis salutem consulere
saltem miserabilium hominum, ut ab im-
pietate revocentur. Tertia denique Eras-
mi Propositio, quæ in Censura Sacre Fa-
cultatis Parisiensis est ordine octogesima,
hec habet: Veteribus Episcopis (inponen-
dis hæreticis) ultima pœna erat Anathe-
ma. Quam Propositionem hac Censura
percellit Sacra Facultas Parisiensis: Pro-
pter infestationem Tyrannorum in primi-
tiva Ecclesia non poterant hæretici severiori
pœna multari quam excommunicationis; postea
tamen quam Principes sæculi Eccle-
sias submittere colla, perspecta contuma-
cia atque impietate hæreticorum, necessa-
rium fuit, necdum convenient, in illos
gladio temporali animadverti. Præcedentes
autem Propositiones errori suffragantur hæ-
reticorum negantium licere, & expellere hæ-
reticos contumaces extremis supplicii cor-
ceri, etiam quando nulla inde sequatur per-
turbatio Republicæ, & hoc exposcat sa-
lus multorum. Hęc Censura Sacre Fa-
cultatis Parisiensis contra plures Erasmi
Propositiones data 17. Mensis Decemb.
ann. 1527. extat Tomo nono ejusdem
Erasmi Operum postremæ Editionis Lug-
duni Batavorum anno 1706. a pag. 815.
usque ad pag. 954.

TABULA DUODECIMA CHRONOLOGICA.

In qua juxta seculorum ordinem, referuntur omnia Concilia cum Oecumenica, tum Nationalia, seu Provincialia, quae sive ad profligandas Hæreses, sive ad sancendam, vel restaurandam Ecclesiae Disciplinam, variis in locis fuerunt celebrata.

NE promiscue confundamus Concilia, quæ ab exordio Ecclesiae ad hæc usque nostra tempora fuerunt convocata, ea, juxta seriem Sæculorum, in quibus habita sunt, indigitare, seu paucis verbis perstringere, in rem Historiæ Ecclesiasticæ custodiorum, necesse esse duxi.

Concilia, quæ primo Ecclesiae sæculo celebrata sunt.

Trium Conciliorum, quæ Hierosolymis in primo Ecclesiae sæculo ab Apostolis habita sunt, disertam mentionem facit Scriptura Sacra, quæ hic ordine referam. Primum Concilium Hierosolymitanum indixerunt Apostoli, ut aliquem in locum Apostolatus, equo exciderat proditor Judas, sufficerent. Duo autem, seu Josephus, qui vocabatur Barsabas, & Matthias, propositi sunt, & dederunt eis sortes, & cecidit sort super Matthiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis, sicut legitur cap. 1. Actuum Apostolorum.

Alterum Concilium Hierosolymitanum convocarunt Apostoli, & in eo elegerunt septem Diaconos, plenos sapientia & Spiritu Sancto, qui sacra Ordinatione muniti, mensæ non solum prophanæ (quod erat antehac Viduarum officium) sed etiam Sacræ mensæ essent Ministri, sicut refert S. Lucas cap. 6. Actuum Apostolorum.

Tertium denique Concilium Hierosolymitanum indixerunt Apostoli, & in eo statuerunt, Fideles esse immunes a jugo Circumcisionis, & ab observantia Legis Mosaicæ, idque duntaxat oneris illis im-

posuerunt, ut abstinere ab immolatis Simulachrorum, a sanguine, a suffocatis animalibus, & a fornicatione, sicut suse describitur cap. 15. lib. Actuum Apostolorum.

Concilia, quæ Secundo Ecclesiae sæculo habita sunt.

Nonnulla Concilia exeunte secundo Ecclesiae Sæculo fuerunt celebrata occasione Controversiæ, quæ circa diei Paschalis observationem inter Ecclesiam Romanam & Ecclesias Asiæ enata est. Ecclesia Romana Pascha peragebat Dominica die, quæ post Equinoctium Vernum proxime sequitur Lunam 14. Mensis Martii. Ecclesiae autem Asiæ more Judæorum Pascha celebrabant Luna 14. mensis Martii inquamcumque hebdomadæ diem incideret. Ad hanc dirimendam controversiam quædam indicta sunt Concilia, quæ hic breviter recenserebo.

Primum est Concilium Romanum a S. Victore Papa hujus nominis I. convocatum, cujus mentionem facit Eusebius lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 22. & in hoc Concilio definitum est, Pascha non more Judæorum, seu Luna 14. sed die Dominico, Lunam 14. post vernale Equinoctium immediate sequente, celebrandum esse.

Alterum Concilium est Palæstinum seu Casariense, cui præfuit Theophilus, Casariensis Metropolitani Episcopus, & in eo constitutum est, nequaquam licere Christianis Pascha more Judæorum celebrare Luna 14. mensis Martii.

Tertium Concilium est Lugdunense in Gallis, cui præfuit Sanctus Irenæus, Lugdunensis Episcopus, & in eo, circa diei Paschatis observationem, idem sancitum est, quod in duobus precedentibus Conciliis fuerat jam statutum. Hujus Concilii Lugdunensis Epistolæ Synodice fragmenta refert Eusebius lib. 5. Historiæ Eccl. cap. 24. ibidemque meminit trium aliorum Conciliorum, seu Pontici, Osvoni & Corinthiaci, quæ eadem de causa convocata Romana Ecclesie disciplinam circa diei Paschatis observationem approbarunt.

Denique, adversus Ecclesiam Romanam

disciplinam circa diei Paschatis observationem *Polycrates*, Episcopus Ephesus, convocavit Concilium *Asiatum*, ita dictum, quod in Asia Proconsulari habitum sit. In hoc autem Concilio Episcopi Asiatici contra *Victorem*, Pontificem Maximum, decreverunt, Pascha Luna XIV. in quacumque hebdomadæ diem incurreret, esse celebrandum, non secus ac Judæi fastidare solent. *Victoris* tamen Pape Decreto acquieverunt tandem Episcopi Asiatici, qui vero obtemperare renuerunt, dicti sunt hæretici *Quatuordecimarii*, sed quod Luna decima quarta primi mensis Paschale Festum celebrandum esse mordicus contenderent.

Concilia tertio Ecclesie Sæculo habita.

Carthaginense I. circa annum Christi 215, sub *Agrippino*, Episcopo Carthaginensi, ab Africæ Proconsularis & Numidicæ Episcopis habitum, in quo definitum est, hæreticos esse rebaptizandos. Hinc istud Concilium ab Ecclesia reprobatur.

Alexandrinum circa annum 230, sub *Demetrio*, Alexandriæ Episcopo, in causa *Origenis* congregatum, & in eo *Origenes* Sacerdotii honore exutus est, eo, quod, dum adolescens esset, se ipsum mutilasset, seu evirasset.

Lambesitanum, in Lambesitana Africæ Colonia, circa annum 240. coactum, in quo *Privatus* hæreticus ob multa & gravia delicta damnatus est.

Bostrenum, Bostre in Arabia circa annum 243. indictum, in quo *Beryllus*, Bostrorum Episcopus, qui in hæresim lapsus erat, damnatus est, eumque *Origenes*, qui huic Concilio interfuit, ab errore revocavit.

Concilium Carthaginense II. seu *S. Cypriani* primum, in causa lapsorum tempore persecutionis Imperatoris *Decii*, & adversus *Felicissimum*, Schismaticum, congregatum est anno ducentesimo quinquagesimo primo.

Concilium Antiochenum primum anno ducentesimo quinquagesimo secundo a *Fabio* Episcopo convocatum, sed eo interea mortuo, sub *Demetrio*, ejus successore, celebratum est. In hoc Concilio

damnatus est *Novatianus*, ut videre est apud *Eusebium* lib. 6. Hist. Eccl. cap. 46.

Concilium Romanum primum eodem anno ducentesimo quinquagesimo secundo sub *Cornelio* Papa habitum est, & in eo confirmatum est Concilii Carthaginensis Decretum, nimirum, ut lapsi in persecutione Deciana ad poenitentiam admitterentur, sed non ad Communionem, nisi impleto satisfactionis tempore. Aliud Concilium convocavit *Cornelius* Papa contra *Novatianum*, Hæreticum, & Antipapam.

Concilium Carthaginense tertium, sed *S. Cypriani* secundum, eodem anno ducentesimo quinquagesimo secundo habitum est, & in eo decretum fuit pacem his, qui sæviente in Christianos persecutione in Idololatriam lapsi erant, & quorum alii *Sacrificati*, alii *Thurificati*, alii *Idololatæ*, alii *Libellatici*, alii *Traditores* dicebantur, mox dandam esse, si gravis urgeret necessitas.

Concilium Carthaginense quartum, seu *S. Cypriani* tertium, anno ducentesimo quinquagesimo tertio indictum est, & in eo præcipue de Baptismo parvulorum actum fuit, ut videre est in Epistola 64. *S. Cypriani* ad *Fidum*.

Concilium Carthaginense quintum, seu *S. Cypriani* quartum, anno ducentesimo quinquagesimo quarto habitum est, & in eo *S. Cyprianus*, alique Africanæ Ecclesiæ Præsules declararunt, ab Episcopis Hispaniæ iusta de causa depositos fuisse *Basilidem*, Legionensem Episcopum, & *Martianum*, Asturicensem Episcopum, qui, grassante persecutione, securitatis libellos emerant, & privatim fidem abnegaverant, atque jure merito in eorum locum ab Episcopis Hispaniæ suffectos fuisse & rite ordinatos *Sabinum*, & *Felicem*.

Concilium Carthaginense VI. seu *S. Cypriani* quintum, anno circiter ducentesimo quinquagesimo quinto convocatum est, & in eo *Cyprianus*, alique Africanæ Ecclesiæ Præsules, servente jam de hæreticorum Baptismate Controversia, decreverunt, neminem extra Ecclesiam baptizari posse, ac subinde ab hæreticis baptizatos, rebaptizandos esse. Hoc Concilium, in quo contra Apostolorum tra-

traditionem erroris, de rebaptizandis hæreticis dogma stabilitum est, Catholica rejicit Ecclesia. Reprobat etiam Catholica Ecclesia quatuor alia Concilia, in quibus idem dogma de iterando hæreticorum Baptismo fuit confirmatum, videlicet *Iconicse*, *Synadense*, *Carthagenense septimum*, seu *S. Cypriani sextum*, *Carthagenense Octavum*, seu *S. Cypriani VII.* quæ quatuor Concilia circa annum ducentesium quinquagesimum octavum fuerunt celebrata, & a *S. Stephano I.* Pontifice Maximo in Concilio Romæ convocato, quod est Romanum secundum, reprobata sunt.

Concilium *Romanum Tertium* circa annum ducentesium sexagesimum tertium a *Dionysio*, Romano Pontifice habitum est, & in eo *Dionysius*, Patriarcha Alexandrinus, qui Sabellianæ hæresis infirmatus fuerat, purgatus & absolutus est.

Concilium *Antiochenum II.* quod anno 244. vel 245. habitum est contra *Paulum Samosatenum*, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum hæreticum, qui Christi divinitatem inficiabatur. Verum vaser ille hæreticus ita secretum animi sui virus in hoc Concilio dissimulavit, & in tot formas, instar Prothei, se vertit, ut Patribus focum fecerit, ut videre est apud *Eusebium* lib. 7. Hist. Eccl. cap. 28.

Concilium *Antiochenum III.* an. 265. vel ut alii volunt, 270. congregatum est, & in eo *Paulus Samosatenus*, Episcopus Antiochenus, falsis coloribus nudatus, hæreseos manifestissime convictus, tanquam hæreticus damnatus, e Sede Antiochena dejectus est, & in ejus locum *Domnus* fuit omnium Patrum consensu subrogatus.

*Concilia celebrata quatto Ecclesiæ
Sæculo.*

Concilium *Cirtense* anno trecentesimo quinto Cirtæ in Numidia habitum est, ei præfuit *Secundus*, Episcopus Tigisitanus, & in illo omnes Episcopi, qui, sæviente persecutione Diocletiana, Sacerorum Codicum traditores fuerant, absoluti sunt, & eorum Causæ judicium soli Deo relictum.

Concilium *Alexandrinum* eodem anno

trecentesimo quinto coegit *Petrus*, Patriarcha Alexandrinus, & in eo *Meletius*, Episcopus Nicopolitanus, Sede sua depositus est, quod grassante *Maximi* Imperatoris persecutione, Idolis sacrificasset.

Concilium *Illiberitanum*, seu *Eliberitanum*, eodem circiter an. trecentesimo quinto convocatum est in Hispania, sed in Regno Granatensi, & in eo conditi sunt octoginta Canones, Disciplinam Ecclesiasticam spectantes, in quibus nihil est, quod sanctum, & Religiosum non sit.

Conciliabulum *Carthagenense* ab Episcopis Donatistis anno trecentesimo undecimo habitum est, & in eo, instigante *Lucilla*, potentissima scemina, *Cecilianus*, Carthagenensis Episcopus absens licet damnatus tanquam Sacrorum Codicum traditor, sede sua depositus est, & in ejus locum successus est *Majorinus*, qui a Donatistarum partibus stabat, indeque originem habuit Donatistarum Schisma.

Concilium *Romanum Primum* anno trecentesimo decimo tertio a *Melebiade*, Pontifice Maximo, indictum est, in quo *Donatus*, tanquam Schismatis Donatistarum reus, damnatus est, & *Cacilianus*, Episcopus Carthagenensis, a Donatistarum accusationibus judicio Synodali fuit absolutus.

Concilium *Arelatense I.* anno trecentesimo decimo quarto coactum est, & in eo *Cacilianus*, Episcopi Carthagenensis, Causa iterum examinata, ejusque innocentia vindicata fuit. Viginti duo etiam Canones, ad Ecclesiæ mores & Disciplinam spectantes, in hoc Concilio Arelatensi conditi sunt.

Concilium *Ancyranum* eodem anno trecentesimo decimo quarto habitum est, & in eo, ut Ecclesiastica Disciplina resarciretur, & lapsi tempore persecutionis ad poenitentiam rectius admitterentur, constituti sunt viginti quatuor Canones. Huic Concilio præfuit *Vitalis*, Episcopus Antiochenus.

Concilium *Nicefariense* eodem anno trecentesimo decimo quarto indictum est, & in eo ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam quatuordecim conditi sunt Canones.
Huic

Huic Concilio præfuit etiam *Vitalis*, Episcopus Antiochenus.

Concilium *Alexandrinum* II. anno trecentesimo vigesimo primo congregavit *Alexander*, Episcopus Alexandrinus, & in eo damnavit *Arium*, hæresim suam recens evomentem. Aliud Concilium *Alexandrinum*, seu III. eodem anno trecentesimo vigesimo primo celebravit *Alexander*, Episcopus Alexandrinus, in quo pestilentem *Arii* Hæresim denuo profligavit.

Concilium Oecumenicum Nicænum primum anno trecentesimo vigesimo quinto convocatum est. Ei interfuerunt trecenti & octodecim Patres, præfuit vero, nomine *Silvestri*, Romani Pontificis, *Osius*, Cordubensis Episcopus. Impia *Arii* Hæresis proscripta est, Consubstantialitas Verbi Divini cum Patre Aeterno stabilita, Controversia de die, qua Pascha celebrandum est, definita fuit, & viginti conditi sunt Canones ad fartam tectam conservandam Ecclesiæ Disciplinam.

Concilium *Romanum* II. eodem anno trecentesimo vigesimo quinto habuit *Silvester*, Pontifex Maximus, & in eo Hæresim *Arii* damnavit, pluresque Sanctiones edidit ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam apprime utiles.

Conciliabulum *Antiochenum* I. celebraverunt Arianæ anno 328. vel, ut alii volunt, anno 330. in quo *Eustathium*, Episcopum Antiochenum, & egregium Fidei Nicænæ defensorem, Sede sua deposuerunt.

Alterum Conciliabulum *Cæsariense* in Palæstina anno trecentesimo trigesimo tertio contra S. *Athanasium*, Patriarcham Alexandrinum, convocarunt Arianæ. Tertium Conciliabulum, seu *Tyrium*, anno trecentesimo trigesimo quinto contra eundem S. *Athanasium* indixerunt, in quo eum Sede Alexandrina dejecerunt. Quartum Conciliabulum, seu *Constantinopolitanum* I. anno trecentesimo trigesimo sexto habuerunt Arianæ, in quo *Marcellum*, Ancyranum Episcopum, damnaverunt. Quintum Conciliabulum, seu *Constantinopolitanum* II. anno trecentesimo trigesimo octavo coegerunt, in quo *Paulum*, Orthodoxum Epi-

Graves. Hist. Tom. IX.

scopum Constantinopolitanum, Sede abdicarunt, & in ejus locum *Eusebium*, Nicomediensem, Episcopum Arianum, intruserunt. Sextum Conciliabulum, seu *Antiochenum* II. anno trecentesimo quadragesimo primo habuerunt Arianæ, in quo S. *Athanasium*, Patriarcham Alexandrinum, iterum e Sede Patriarchali exturbarunt, & *Gregorium*, Arianum, in ejus locum subrogarunt. Hasce Arianorum pseudo-Synodos, quas Catholica Ecclesia, tanquam Synagogas Satanae reprobat, juxta ordinem Chronologicum indicasse sufficiat.

Concilium *Romanum* III. anno trecentesimo quadragesimo secundo celebravit Julius Pont. Max. & in eo *Athanasius*, Patriarcha Alexandrinus, qui in Concilio Alexandrino anno 339. habito a calumniis Hæreticorum fuerat plenissime vindicatus, innocens & liber ab omni crimine agnitus est.

Conciliabulum *Antiochenum* III. anno trecentesimo quadragesimo quinto convocarunt Arianæ, in quo prolixam Fidei Formulam Arianam promulgarunt.

Concilium *Mediolanense* I. habitum est anno trecentesimo quadragesimo sexto, & in eo Nicæna Fides de consubstantialitate Verbi Divini cum Patre æterno fuit confirmata.

Concilium *Agrippinense* eodem anno trecentesimo quadragesimo sexto indictum est, & in eo *Euphrates*, Coloniarum Agrippinæ Episcopus, damnatus atque exauctoratus est, quod Christi divinitatem negaret.

Concilium *Sardicense* anno trecentesimo quadragesimo septimo convocatum est, in quo Nicæna Fides fuit approbata. Sed eodem anno Episcopi Arianæ Philopopolim convenerunt, ibique Conventiculum habuerunt, quod, ut fucum facerent, falso *Sardicensis Concilii* nomine nuncuparunt.

Concilium *Carthaginense* I. anno trecentesimo quadragesimo octavo indixit *Gratus*, Episcopus Carthaginensis. In eo & pro reformatione morum, & Disciplinæ Ecclesiasticæ restauratione, quatuordecim conditi sunt Canones.

Concilium *Sirmiense* I. habitum est anno trecentesimo quinquagesimo primo, & in

Ff

& in eo damnatus est *Photinus*, Episcopus Sirmienfis, qui negabat divinitatem Christi.

Conciliabula nonnulla Ariani ad suam propagandam Hæresim celebrarunt, videlicet *Arelatenfe* anno trecentesimo quinquagesimo tertio; *Mediolanense* II. anno trecentesimo quinquagesimo quinto; *Biterrense* anno trecentesimo quinquagesimo sexto; *Antiochenum* IV. eodem anno; *Sirmienfe* II. anno trecentesimo quinquagesimo septimo, *Sirmienfe* III. anno trecentesimo quinquagesimo octavo. Quin, quod magis deplorandum est, Ariani, *Constantii* Imperatoris Auctoritate freti, Episcopos Occidentales, anno trecentesimo quinquagesimo nono in Concilio *Ariminensi* congregatos, compulerunt qua vi, qua dolis & malis artibus, ut Fidei Formulæ Arianz subscriberent. Sed, cum iidem Ariani Episcopos Orientales, qui eodem anno trecentesimo quinquagesimo nono in Concilio Seleuciensi erant adunati, inducere haud potuissent ad recipiendam Fidei Formulam plane Arianam, obtinuerunt tandem illi Hæretici ab Imperatore *Constantio*, qui intus & in cute Arianus erat, ut Conciliabulum Constantinopoli anno trecentesimo sexagesimo convocarent, in quo novam Fidei Formulam, sed omnino Arianam, condiderunt. Adversus ista Hæreticorum Arianorum Conciliabula, Episcopi Catholici ad tutandam avitam Nicænæ Synodi Fidem aliquot Concilia celebrarunt. Synodus *Parisiensis*, anno trecentesimo sexagesimo, vel, ut alii volunt, cccclxi. convocata, damnavit Arianos. Synodus *Alexandrina* a *S. Athanasio*, imperante *Joviano*, anno trecentesimo sexagesimo tertio habita, & Synodus *Antiochena* eodem anno congregata, Arianos anathemate perculerunt. *Damasus* Papa anno trecentesimo sexagesimo sexto Synodum Romæ indixit, in qua damnatos Episcopos Arianos diris devovit, & alteram Synodum Romæ anno trecentesimo septuagesimo secundo habuit, in qua *Auxentium*, Episcopum Mediolanensem, Arianum, confixit. Denique, Episcopi Semi-Ariani, qui tandem Fidem Nicænam amplexi, plura Concilia ad jugulandam Arianam

hæresim celebrarunt, videlicet Concilium *Ancyranum*, cui *Basilius*, Ancyranus Episcopus, præfuit anno trecentesimo quinquagesimo octavo, in quo secunda Sirmienfis formula, quæ ab Arianis edita fuerat, damnata est; Concilium *Lampfacenum* anno 364. Concilia *Siculum*, & *Tyanense* anno 365. Concilium *Illyricianum* anno 367. In his, inquam, Conciliis Episcopi Semi-Ariani Fidem Nicænam de Consubstantialitate Verbi Divini cum Patre æterno approbarunt, & Arianam perfidiam condemnarunt.

Concilium *Gangrense* habitum est anno trecentesimo quinquagesimo septimo, & in eo *Eusthatus*, Episcopus Sebastenus, qui jam, propter hæresim, sede sua fuerat depositus in Synodo Cæsariensi, ante Concilium Gangrense anno incerto habita, fuit tanquam Hæreticus damnatus. In eodem Concilio Gangrensi præscripti sunt viginti Canones, quos Catholica recipit Ecclesia.

Concilium *Laodicenum* indictum est anno trecentesimo sexagesimo tertio, & in eo conditi sunt sexaginta Canones, qui ad componendos Christianorum mores, & ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam perutiles sunt, & a Catholica Ecclesia approbati.

Concilium Secundum Oecumenicum, seu *Constantinopolitanum* I. habitum est anno trecentesimo octogesimo primo, contra *Macedonium*, Episcopum Constantinopolitanum, qui negabat divinitatem Spiritus Sancti.

Concilium *Aquilejense* eodem anno 381. indictum est, & in eo duo Episcopi *Palladius*, & *Secundus*, Ariani, damnati sunt.

Concilium *Capuanum* anno trecentesimo octogesimo nono habitum est, & in eo errores *Bonosi*, Sardicenis Episcopi, fuerunt proscripti.

Concilium *Carthaginense secundum* anno trecentesimo nonagesimo convocavit *Genethlius*, Carthaginensis Episcopus, & in eo pro resarcienda Ecclesiæ Disciplina tredecim conditi sunt Canones.

Concilium *Carthaginense tertium* anno trecentesimo nonagesimo septimo congreg-

gregavit *Aurelius*, Carthaginensis Episcopus, & in eo, quinquaginta editis Canonibus, sancita est Ecclesiæ Disciplina.

Concilium *Carthaginense quartum*, cui præfuit *Aurelius*, Carthaginensis Episcopus, celebratum est anno trecentesimo nonagesimo octavo, & in eo quatuor supra centum Canones, pro reformatione morum & Ecclesiasticæ Disciplinae conditi sunt.

Concilium *Toletanum primum* anno quadringentesimo habitum est, & in eo *Symphosius* & *Diſtinus*, Episcopi, Priscillianam Hæresim ejurarunt, atque viginti Canones pro Disciplina Ecclesiastica fuerunt promulgati.

Missa facio tria pseudo Concilia, quæ Hæretici Donatistæ quarto Ecclesiæ Sæculo celebrarunt, quorum duo priora, seu *Carthaginense*, & *Cabarsuffitanum*, habita sunt anno 393. & in his *Primianus*, Sæctæ Donatistarum Episcopus Carthaginensis, damnatus, ac sede depositus est, & *Maximianus*, Donatista, in ejus locum substitutus est. Tertium vero Concilium Donatistæ anno 394. indixerunt, in quo *Primianus*, qui sede sua dejectus fuerat, in eam restitutus est, *Maximianus*, vero damnatus fuit, & e Sede Carthaginensi, quam occupaverat, expulsus.

Concilia, quæ quinto Ecclesiæ Sæculo habita sunt.

Concilium *Taurinense* celebratum fuit anno quadringentesimo primo, & in eo agitata est Controversia de Primatu inter Episcopos Arelatensem & Viennensem.

Concilia *Cyprium* a S. *Epiphanio*, Salaminæ Episcopo, & *Alexandrinum* a *Theophilo*, Patriarcha Alexandrino, ad damnandos Origenistarum errores eodem anno quadringentesimo primo fuerunt convocata.

Concilium *Carthaginense I.* eodem anno quadringentesimo primo indictum est, & in eo Episcopi, exposita Ecclesiæ Africanæ necessitate, petierunt a Romano

Pontifice, ut ad se Italici presbyteri mitterentur.

Concilium *Carthaginense II.* eodem anno quadringentesimo primo habitum est, Actumque de recipiendis Donatistis.

Concilium *Milevitanum I.* anno quadringentesimo secundo coactum fuit, & in eo variorum Africæ Episcoporum Causæ discussæ ac judicatæ sunt.

Concilium ad *Quercum* in suburbio Calcedoniæ a *Theophilo* Alexandrino anno quadringentesimo tertio celebratum est, & in eo injuste damnatus ac depositus est S. *Chrysostomus*, Episcopus Constantinopolitanus.

Concilium *Carthaginense III.* habitum est anno quadringentesimo tertio, actumque in eo de recipiendis, seu reconciliandis Donatistis.

Concilium *Carthaginense IV.* anno quadringentesimo quarto indictum est decretumque, ut ad *Honorium* Imperatorem dirigerentur Epistolæ adversus Donatistas, qui, rejecta omni concordia spe, in Catholicos armis grassabantur.

Carthaginense V. anno quadringentesimo quinto habitum est, & in eo Episcopi Imperatorem de Donatistis ad Ecclesiam Catholicam reverſis certiores fecerunt.

Concilia *Carthaginensia VI. & VII.* habita sunt anno quadringentesimo septimo, & Concilium *Carthaginense VIII.* anno quadringentesimo octavo celebratum est, atque in his tribus Conciliis Carthaginensibus Legatio ad Imperatorem decreta est adversus Donatistas & Ethnicos, qui Ecclesiæ bona temporalia usurpabant.

Concilium *Carthaginense IX.* Anno quadringentesimo nono coactum est, & in eo de variis Episcoporum Causis actum.

Concilium *Carthaginense X.* anno quadringentesimo decimo Legatos ad Imperatorem misit adversus Donatistas.

Concilium *Ptolomaidense* in Lybia anno quadringentesimo undecimo congregatum est, & in eo Præfectus *Andronicus*, ob nefanda crimina, Excommunicationis Sententia petcussus est.

Collatio Carthaginensis celeberrima Catholicos inter & Donatistas eodem an-

no quadringentesimo undecimo habitum est, in qua vicerunt Catholici.

Concilium Carthaginense XII. anno quadringentesimo duodecimo convocatum est, & in eo damnatus fuit *Celestinus* discipulus *Pelagii*.

Concilium Hierosolymitanum in causa *Pelagii* habitum est anno quadringentesimo decimo quinto.

Concilium Diospolitanum in causa itidem Hæresiarchæ *Pelagii* eodem anno quadringentesimo decimo quinto coactum fuit.

Concilium Carthaginense XIII. indictum est anno quadringentesimo decimo sexto, & in eo *Pelagii*, & *Celestii* Hæresis fuit damnata.

Concilium Milevitanum II. celebratum est eodem anno quadringentesimo decimo sexto, & in eo *Pelagii*, & *Celestii* errores iterum fuerunt damnati.

Concilium Carthaginense XIV. anno quadringentesimo decimo octavo habitum est, & in eo virulenta *Pelagii*, & *Celestii* dogmata confossa sunt.

Concilium Carthaginense XV. coactum est eodem anno quadringentesimo decimo octavo, & in eo quæstio de Appellationibus ad Sedem Apostolicam, fuit agitata.

Concilium Romanum I. *Celestinus* I. Pontifex Maximus anno quadringentesimo trigésimo convocavit, & in eo *Nestorii* Hæresim damnavit.

Concilium Alexandrinum eodem anno quadringentesimo trigésimo in causa *Nestorii* celebravit *S. Cyrillus*, Patriarcha Alexandrinus, & *Celestinus* I. Romani Pontificis Legatus.

Concilium Romanum II. anno quadringentesimo trigésimo primo, indixit *Celestinus* I. Pontifex Maximus, & in eo impietas *Nestorii* iterum damnata est.

Concilium tertium Oecumenicum, seu *Ephesinum* habitum est anno quadringentesimo trigésimo primo, & in eo damnata est *Nestorii* Hæresis, & iterum proscripti errores *Pelagii*.

Conciliabulum eodem anno quadringentesimo trigésimo primo Ephesi coegit *Joannes*, Patriarcha Antiochenus,

in quo *Nestorii* patrocinium suscepit. Sed hoc Concilium ab Ecclesia reprobatur.

Concilium Armenum ab Armeniæ Episcopis anno quadringentesimo trigésimo quinto fuit congregatum, & in eo *Nestorii* libri, utpote erroribus scatentes, confixi fuerunt.

Concilium, *Rejense*, seu *Regiense*, Gallicæ *Riez*, anno quadringentesimo trigésimo nono habitum est, & in eo abrogata, seu nulla declarata fuit *Armentarii*, Ebredunensis Episcopi, Ordinatio, & aliquot Canones Disciplinam Ecclesiasticam spectantes conditi sunt.

Concilium Arausitanum. Leon Gallia Narbonensi anno quadringentesimo quadragésimo primo celebratum est, in quo plurima ad jura & Disciplinam Ecclesiasticam spectantia sancita sunt, ac triginta conditi Canones.

Concilium Vassense in Gallia Narbonensi anno quadringentesimo quadragésimo secundo habitum est, & in eo de Disciplina Ecclesiastica conditi sunt Canones decem.

Concilium Romanum tertium anno quadringentesimo quadragésimo quarto convocatum est contra Manichæos.

Concilium Asturicense in Gallæcia, anno quadringentesimo quadragésimo sexto collectum est, & in eo Manichæi quidam latentes detecti ac damnati fuerunt.

Concilium Hispanicum anno quadringentesimo quadragésimo septimo, sed incerto loco, celebratum est contra Priscillianistarum Hæresim.

Concilium Constantinopolitanum habitum est a *Flaviano*, Patriarcha Constantinopolitano, anno quadringentesimo quadragésimo octavo, & in eo *Eutychetis* Hæresis damnata est.

Conciliabulum, dictum *Latrocinium Ephesinum*, Hæretici Eutychiani celebrarunt anno quadringentesimo quadragésimo nono, & in eo Hæresiarcham *Eutychem* absolverunt, & *Flavianum*, Orthodoxum Episcopum, damnarunt, Sede deposuerunt, multisque plagis immaniter affecerunt. Sed illud Conciliabulum fuit ab Ecclesia Catholica reprobatum tam in Concilio, quod Romanum qua-

quadringentesimo quadragesimo nono habuit *S. Leo Magnus*, Romanus Pontifex, quam in Concilio, quod anno quadringentesimo quinquagesimo Constantinopoli convocavit *Anatolius*, hujus Urbis Episcopus, & in Concilio Mediolanensi, quod *Eusebius*, Mediolanensis Episcopus, indixit anno quadringentesimo quinquagesimo primo. In his, inquam, tribus Conciliis, *Romano*, *Constantinopolitano*, & *Mediolanensi*, reiectum ac damnatum est istud Eutychianorum Conciliabulum, dictum *Latrocinium Ephesinum*, proscripta *Eutychesis* Hæresis, & Epistola *S. Leonis* Papæ, de Verbi Divini incarnatione ad *Flavianum* scripta, fuit approbata.

Concilium *Hibernicum* habitum est anno circiter quadringentesimo quinquagesimo. Ei præfuit *S. Patrickus*, & triginta quatuor Canones ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam in hoc Concilio conditi, extant apud *Spelmaunum* Tomo I. *Conciliorum Britannicæ*.

Concilium I V. *Oecumenicum*, seu *Chalcedonense* an quadringentesimo quinquagesimo primo convocatum est, & in eo *Eutychetis* Hæresis fuit profligata.

Concilium *Arelatense* II. habitum est anno quadringentesimo quinquagesimo secundo, extantque Canones quinquaginta sex in eo editi de diversis legibus & consuetudinibus Ecclesiasticis, cum *Notis Sirmondii*, *Bini*, & *Albaspinae*, Tomo IV. *Concil.*

Concilium *Andegavense* in Galliis celebratum est anno quadringentesimo quinquagesimo tertio, & in eo ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam conditi sunt Canones XII. qui extant Tomo IV. *Conciliorum*.

Concilium *Arelatense* III. in causa *Faufti*, Abbatis *Lerinenfis*, & Episcoporum, collectum est anno quadringentesimo quinquagesimo quinto.

Concilium *Turonicum* I. in Galliis habitum est anno 461. & in eo, ad refarciendam Ecclesiæ Disciplinam, quam Barbarorum incursiones haud parum labefactarant, tredecim conditi sunt Canones, qui extant Tomo IV. *Conciliorum*.

Concilium *Veneticum* in *Aremorica*, *Græf. Hist. Tom. IX.*

seu *Britannia Minori*, circa annum quadringentesimum sexagesimum quintum ad sanciendam itidem Ecclesiæ Disciplinam fuit convocatum.

Concilium *Cambricum* collectum est anno quadringentesimo sexagesimo quinto, sed magis fuit Politicum, quam Ecclesiasticum.

Concilia *Arelatense* IV. & *Lugdunense*, ad proscribendos quorundam circa *Gratiam* & *Prædestinationem* errores, anno 471. vel 475. celebrata fuisse scribit *Faustus*, *Rejensis*, seu *Rhegiensis* Episcopus. Sed multi Viri periti hæc dua Concilia a *Fausto*, *Semipelagiano*, conficta ac supposita esse contendunt.

Denique, duo Concilia *Romæ* celebravit *Gelasius*, Pontifex Maximus, unum videlicet anno quadringentesimo nonagesimo quarto, in quo libros Sacros, & Scripta Ecclesiastica authentica & genuina ab apocryphis, spuris, & supposititiis accuratissimo Criterio discevit. Extat istud *Gelasii* Papæ Decretum Tomo IV. *Conciliorum*, illudque sincerum esse, & non ex *Isidori Mercatoris* Officina prodisse (sicut obstrepunt Hæretici præsertim *Pearsonius* in *Vindiciis Ignat.* cap. III. & *Guillelmus Cave* part. I. *Hist. Liter. Sæc. V.* pag. 264.) multis momentis evincit doctissimus Abbas *Justus Fontanus* in Appendice Libri, quæm edidit *De Antiquitate Hortæ Colonia Hetruscorum*. Alterum Concilium *Gelasius* Papa convocavit anno quadringentesimo nonagesimo quinto, in quo *Miceus*, Pontificis Legatus, qui a *Felice III.* Pontifice Maximo in Concilio *Romæ* celebrato anno quadringentesimo septuagesimo quinto damnatus fuerat, quod cum *Acacio*, *Constantinopolitano* Episcopo, & *Petro Mongo* communicasset, peracta pœnitentia absolutus est, & ad communionem admissus.

Concilia quæ fuerunt convocata Sæculo Ecclesiæ Sexto.

Concilium *Romanum* I. an. quingentesimo primo habitum est in causa *Symmachii* Papæ qui apud *Theodoricum* Regem falso accusatus in hoc Conc. purgatus est.

Concilium Romanum II. dictum *Palmare*, indictum est anno quingentesimo secundo, & in eo *Symmachi* Papæ electio, a Schismaticis sæpius impetita, confirmata fuit.

Concilium Romanum III. eadem de causa, seu ac confirmandam electionem *Symmachi* Papæ anno quingentesimo tertio congregatum est.

Concilium Romanum IV. celebratum est anno quingentesimo quarto, & in eo honorum Ecclesiasticorum invasores *Anathemate* perculsi sunt.

Concilium Agathense in Provincia *Narbonensi* ad Disciplinam Ecclesiasticam pristino vigori restituendam anno quingentesimo sexto habitum est.

Concilium Byzacenum I. in Provincia *Africæ* anno quingentesimo septimo contra Regem *Thrasamundum*, Catholicæ Religionis hostem, & Episcopos tollere conantem, fuit celebratum.

Concilium Aurelianense I. in *Galliis* anno quingentesimo undecimo habitum est, & in eo 31. conditi sunt *Canones* ad *Mores*, *Ritus*, *Consuetudines*, & *Disciplinam* Ecclesiæ spectantes.

Concilium Tarraconense in *Hispania* anno quingentesimo decimo sexto indictum est, & in eo sancita sunt tredecim de *Disciplina* Ecclesiæ *Capitula*.

Concilium Gerundense in *Catalaunia* anno quingentesimo decimo septimo habitum est, & in eo decem statuta sunt *Capitula*, quæ *Disciplinam* Ecclesiasticam præcipue spectant.

Concilium Epaonense in *Gallia Narbonensi* anno quingentesimo decimo septimo celebratum est, & in eo ad restituendam *Disciplinam* Ecclesiasticam præscripti sunt *Canones* undecim.

Concilium Lugdunense I. anno quingentesimo decimo septimo convocatum est adversus quemdam *Stephanum*, incestus crimine pollutum, & in eo sex conditi sunt *Canones*.

Concilium Constantinopolitanum Primum anno quingentesimo decimo octavo fuit congregatum, & in eo *Concilio Chalcedonenſis*, *S. Leonis* Papæ, *Euphemii*, & *Macedonii*, *Episcoporum Constantinopolitanorum*, nomina *Sacris Diptychis* restituta sunt. *Hæreticus*

Severus, & alii *Concilio Chalcedonenſis* adversarii damnati. Idem statutum est in *Conciliis Hierosolymitano*, & *Tyrio* eodem anno celebratis.

Concilium Romanum V. anno quingentesimo decimo octavo, convocavit *Hormisdas*, *Pontifex Max.* & in eo sancita est cum *Ecclesia Constantinopolitana* concordia, ea conditione, ut *Ancii*, *Episcopi Constantinopolitani*, & *Schismatis Auctoris*, nomen e *Sacris Diptychis* expungeretur.

Concilium Constantinopolitanum II. ab *Epiphania*, *Patriarcha Constantinopolitano*, collectum est anno quingentesimo vigesimo.

Concilium Sardinense ab *Episcopis Africanis* in *Sardinia* exhibus, tempore persecutionis *Thrasamundi*, *Vandalorum Regis*, anno circiter quingentesimo vigesimo primo ad dirimendam controversiam de *Gratia Dei*, & *Libero Arbitrio*, celebratum est.

Concilium Ilerdense in *Hispania Tarraconensi* anno quingentesimo vigesimo quarto habitum est, & in eo editi sunt de *Disciplina Ecclesiastica* *Canones* sexdecim.

Concilium Valentinum in *Hispania* anno quingentesimo vigesimo quarto coactum est, & in eo sex circa *Disciplinam Ecclesiasticam* constituta sunt *Capitula*.

Concilium Arclatenſe anno quingentesimo vigesimo quarto habitum est & in eo quatuor conditi sunt *canones* ad præscribendam disciplinam, quæ in *Ordinatione Clericorum* præcipue observari debent.

Concilium Carpentoracense anno quingentesimo vigesimo septimo celebratum est, & in eo damnatus & a suis *Episcopis* libus muneribus suspensus est *Agregius*, eo quod illegitimas, seu contra *Canones Ecclesiæ ordinationes* fecisset.

Concilium Arausicanum II. anno quingentesimo vigesimo nono habitum est contra *Semipelagianos*, & in eo de *Gratia* & *Libero Arbitrio* condita sunt viginti quinque *Capitula*.

Concilium Vascense anno quingentesimo vigesimo nono celebratum est, & in eo de *Disciplina Ecclesiastica* quinque conditi sunt *Canones*.

Con-

Concilium *Toletanum* II. anno quingentesimo trigesimo primo indictum est, & in eo quinque de Disciplina Ecclesiastica condita sunt Capitula. Cardinalis *Josephus de Aguirre* Tomo 2. *Concil. Hispania*, hujus Concilii *Toletani* I. celebrationem rejicit ad annum quingentesimum vigesimum septimum.

Concilium *Aurelianense* II. anno quingentesimo trigesimo tertio coactum est, & in eo Canones 21. conditi sunt, ad mores & Disciplinam Ecclesiæ spectantes.

Concilium *Arvernense* I. in Aquitania habitum est anno quingentesimo trigesimo quinto, & in eo sexdecim constituti sunt Canones de variis Ecclesiæ rebus & consuetudinibus, attinentibus ad Disciplinam.

Concilium Constantinopolitanum an. quingentesimo trigesimo sexto convocavit *Mennas*, Patriarcha Constantinopolitanus, in quo *Severus*, *Anthimus*, alique Acephalorum principes, novas quotidie turbas excitantes, damnati sunt.

Concilium *Aurelianense* III. anno quingentesimo trigesimo octavo habitum est, & in eo ad reformandam Ecclesiæ Disciplinam conditi sunt Canones 30.

Concilium *Bacynonense* I. anno quingentesimo quadragesimo fuit convocatum & in eo, decem editis canonibus, sancita est Ecclesiastica Disciplina.

Concilium *Bracacennum* II. anno quingentesimo quadragesimo primo habitum est, & in eo Legatio ad Imperatorem *Justinianum* missa fuit.

Concilium *Aurelianense* IV. an. quingentesimo quadragesimo primo habitum est, & in eo plurima de Ritibus, & negotiis Ecclesiasticis sancita sunt.

Concilium Constantinopolitanum anno quingentesimo quadragesimo septimo congregavit *Vigilius* Papa, & in eo decretum est, ut Sententia de Trium Capitulorum damnatione usque ad Concilium Oecumenicum suspenderetur.

Concilium *Aurelianense* V. anno quingentesimo quadragesimo nono habitum est, & in eo sive ad reprobanda *Nestorii* & *Eutychetis* dogmata, sive ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam conditi sunt viginti quatuor Canones.

Concilium *Arvernense* II. eodem anno, seu quingentesimo quadragesimo nono, celebratum est, & in eo sancita fuit Ecclesiæ Disciplina.

Concilium *Tullenense* in Lotharingia habitum est anno circiter quingentesimo quinquagesimo ad sedandos quorundam seditiosorum motus, qui, ob incestuosas nuptias, a *Nicetio*, Trevirensi Episcopo, fuerant excommunicati.

Concilium *Mopsuestenum* anno quingentesimo quinquagesimo ad damnandam membrum *Theodori*, Mopsuesteni Episcopi, convocatum est.

Concilium *Parisiense* I. anno quingentesimo quinquagesimo primo habitum est, & in eo *Saffaracus*, Episcopus Parisiensis, gravissimi criminis convictus, depositus est.

Concilium V. Oecumenicum, seu Constantinopolitanum secundum, ad discutendam *Trium Capitulorum* causam, anno quingentesimo quinquagesimo tertio indictum est, & in eo Episcopi damnaverunt *Tria Capitula*, live personam & Scripta *Theodori Mopsuesteni*, Scripta *Theodoretæ* adversus *S. Cyrillum*, & Epistolam *Ibead Marim* Persam. Quæ Concilii definitio recepta & approbata fuit in Concilio Hierosolymitano, quod eodem anno habitum est.

Concilium *Aquilejense* anno quingentesimo quinquagesimo tertio a Trium Capitulorum defensoribus convocatum est, & in eo quintum Generale Concilium, seu Constantinopolitanum II. repudiaverunt, eo quod Concilio Generali Chalcedonensi contrarium ipsis videretur. Sed hoc Concilium Aquilejense, quod diuturno in Ecclesia Schismati occasionem præbuit, ab Ecclesia reprobatur.

Concilium *Arelatense* anno quingentesimo quinquagesimo quarto habitum est, & octo de Disciplina Ecclesiastica Canones conditi sunt.

Concilium *Parisiense* II. anno quingentesimo quinquagesimo septimo celebratum est, & in eo ad consulendum Ecclesiæ, post Bellum civile, utilitatibus Canones decem conditi sunt.

Concilium *Bracarense* I. in Hispania Tarraconensi an. quingentesimo sexagesimo tertio habitum est, in quo adversus

Hæresim Priscillianistarum septemdecim condita sunt Capitula, & de *Disciplina Ecclesiastica* viginti duo.

Concilium *Lugdunense* II. anno quingentesimo sexagesimo septimo congregatum est, ediditque de pace & libertate Ecclesiastica, Canones sex.

Concilium *Turonense* II. an. quingentesimo sexagesimo septimo in causa Disciplinae Ecclesiasticæ reformandæ coactum edidit Canones viginti septem.

Concilium *Bracarense* II. an. quingentesimo septuagesimo secundo habitum est, & in eo de Disciplina Ecclesiastica condita sunt Capitula decem.

Concilium *Parisiense* an. quingentesimo septuagesimo secundo indictum est, & in eo *Prætextatus*, Rothomagensis Episcopus, a *Chilperico*, Galliarum Rege, accusatus, causam suam egit, sed tandem convictus relegatus est.

Concilium *Antisiodorense* circa annum quingentesimum septuagesimum octavum habitum est, & in eo conditi sunt quadraginta quinque de Disciplina Ecclesiastica Canones.

Concilium *Cabilonense* anno quingentesimo septuagesimo nono celebratum est, & in eo *Salonius* Ebredunensis, & *Sagittarius*, Vapicensis, Antillites, læsæ Majestatis criminis insimulati, in carcerem detrusi sunt.

Concilium *Matisconense* I. anno quingentesimo octuagesimo primo congregatum ad mores Ecclesiæ reformandos, & refranandos Judæos, duodeviginti edidit Canones.

Concilium *Lugdunense* III. habitum est anno quingentesimo octogesimo tertio & in eo editi sunt sex Canones Disciplinam Ecclesiasticam spectantes.

Concilium *Matisconense* II. ad collapsos Christianorum mores reformandos anno quingentesimo octogesimo secundo celebratum est, & in eo conditi sunt hunc in finem Canones viginti.

Concilium *Toletanum* III. indictum est anno quingentesimo octogesimo nono, & in eo Gothi in Hispania, ejurata hæresi Ariana, Fidem Orthodoxam professi sunt, atque Disciplinae Ecclesiasticæ viginti tria condita sunt Capitula.

Concilium *Narbonense* anno quingen-

tesimo octogesimo nono habitum est, & ad sanciendam Ecclesiasticam Disciplinam in eo conditi sunt Canones quindecim.

Concilium *Hispalense* anno quingentesimo nonagesimo a Leandro, Hispalensi Archiepiscopo, convocatum est, & in eo de Disciplina Ecclesiastica condita sunt Capitula tria.

Concilium *Cesar-Augustanum* an. quingentesimo nonagesimo secundo habitum est, & in eo tres editi sunt Canones de Sacerdotibus & Episcopis ab Ariana Hæresi redeuntibus.

Concilium *Toletanum* coactum est anno quingentesimo nonagesimo septimo, duosque edidit Canones de castitate & moribus Episcoporum.

Concilium *Oscense* in Aragonia anno quingentesimo nonagesimo octavo habitum est, & in eo duo editi sunt Canones de munere Episcopali, & de vita casta ac pudica Clericorum.

Concilium *Barcinonense* II. celebratum est anno quingentesimo nonagesimo nono, & in eo adversus Simoniacas promotiones conditi sunt quatuor Canones.

Concilia quæ fuerunt celebrata Seculo Ecclesiæ septimo.

Concilium *Romanum* I. an. 601. habitum est & in eode Monasteriorum privilegiis præcipue actum est.

Concilium *Vuigornense* a S. *Augustino*, Anglorum Apostolo convocatum est anno sexcentesimo primo.

Concilium *Byzacenum* in Africa anno sexcentesimo secundo indictum est ad causam *Clementii*, sive *Clementini*, Provinciæ Byzacenæ Primatis multorum criminum accusati, pertractandam.

Concilium *Cabilonense* I. anno sexcentesimo tertio habitum est, & in eo S. *Desiderius*, Viennensis Archiepiscopus, intelligente *Brunnichilde* Regina, Sede sua dejectus est.

Concilium *Cantuariense* anno sexcentesimo tertio celebravit S. *Augustinus*, Anglorum Apostolus, & in eo Monasterium SS. *Petri & Pauli*, recens ab eodem *Augustino*, Cantuariensi Archiepiscopo, fundatum, confirmatum est.

Concilium *Romanum* II. an. sexcen-

telimo sexto habitum est, & decretum fuit, quod de eligendo Pontifice successor non prius ageretur, quam defunctus tri duo sepultus fuisset.

Concilium Romanum III. in Causa Ecclesiæ Anglicanæ anno sexcentesimo decimo celebratum est, in eo etiam de vita & quiete Monachorum actum est.

Concilium Egarense, in Provincia Tarraconensi convocatum est anno sexcentesimo decimo quinto, & in eo præcipue de castimonia Clericorum actum est.

Concilium Parisiense anno sexcentesimo decimo quinto habitum est, & in eo XV. Canones conditi sunt.

Concilium Cantianum de Disciplina Ecclesiastica celebratum est anno sexcentesimo decimo septimo.

Concilium Hispalense ad peragenda negotia Ecclesiastica, & adversus Acaphalorum Hæresim congregatum est anno sexcentesimo decimo septimo.

Concilium, vulgo dictum Toletanum IV. habitum est anno sexcentesimo vigesimo quarto, & in eo septuaginta quinque constituti sunt Canones pro Fide, & Ecclesiæ Disciplina utilissimi.

Concilium Remense anno circiter quingentesimo vigesimo quinto indictum est, & in eo de Disciplina Ecclesiastica Canones XXV. editi sunt.

Concilium Matifconense anno sexcentesimo vigesimo septimo habitum est, & in eo Regula Sancti Columbani egregie defensa ac vindicata est a calumniis cupidam Agrestini.

Concilium Hierosolymitanum anno sexcentesimo trigesimo tertio convocavit Sophronius, Patriarcha Hierosolymitanus, & in eo contra Monothelitas definitum est, duas in Christo esse voluntates.

Concilium Toletanum V. anno sexcentesimo trigesimo sexto indixit Eugenius, Archiepiscopus Toleranus, & in eo de rebus Ecclesiasticis novem editi sunt Canones.

Concilium Toletanum VI. habitum est anno sexcentesimo trigesimo octavo, & in eo circa Ecclesiasticam Disciplinam novendecim constituti sunt Canones.

Concilium Romanum IV. ad damnam Ethesim Imperatoris Heraclii, &

Monothelitarum Hæresim celebratum est anno sexcentesimo quadagesimo.

Concilium Aurelianense anno sexcentesimo quadagesimo quinto coactum fuit, & in eo hæreticus Monothelita a Salvio Episcopo superatus fuit.

Concilium Toletanum VII. anno sexcentesimo quadagesimo septimo habitum est, & in eo sex de Disciplina Ecclesiastica Capitula promulgata sunt.

Concilium Romanum V. anno sexcentesimo quadagesimo octavo congregavit Theodorus Papa, & in eo Pyrrhus, Hæreticus Monothelita, anathemate percussus est.

Concilium Lateranense Romæ anno sexcentesimo quadagesimo nono ad damnam Monothelitarum hæresim convocavit Martinus I. Pontifex Maximus.

Concilium Cabilonense II. anno sexcentesimo quinquagesimo habitum est, & in eo plurima ad mores & Disciplinam Ecclesiæ factam rectam conservandam utiliter sancita sunt.

Concilium Toletanum VIII. anno sexcentesimo quinquagesimo tertio peractum est, & in eo non pauca constituta sunt ad Fidem & Disciplinam Ecclesiasticam spectantia.

Concilium Toletanum IX. anno sexcentesimo quinquagesimo quinto fuit convocatum, & in eo, septemdecim conditis Canonibus sancita est Ecclesiæ disciplina.

Concilium Toletanum X. habitum est anno sexcentesimo quinquagesimo sexto, & in eo septem condita sunt de Disciplina Ecclesiastica Capitula.

Concilia Senonense an. 657. Nannetense an. 658. & Augustodunense an. 663. in Galliis pro negotiis Disciplinam tum Ecclesiasticam, tum Monasticam spectantibus, fuerunt celebrata.

Concilium Emeritense apud Lusitanos circa annum 663. habitum est, & in eo præscriptæ sunt XXIII. Regulæ Ecclesiasticæ.

Concilium Romanum VI. an. 667. fuit celebratum in gratiam Joannis Luppensis, in Creta Episcopi, qui Sedem Apostolicam adpellaverat.

Concilium Herefordiense in Angliâ anno DCLXXIII. convocavit Theodorus, Cantuariensis Archiepiscopus, & in eo

decem de Disciplina Ecclesiæ condita sunt Capitula.

Concilium *Toletanum* XI. Indictum est anno 675. & in eo conditi sunt sexdecim de re Ecclesiastica Canones.

Concilium *Bracarense* I. vulgo I V. in Lusitania, anno 675. habitum est, & in eo de Fide & Disciplina novem editi sunt Canones.

Concilia *Mediolanense* an. 679. *Hedfeldense* in Anglia anno 680. & *Romanum* anno 680. ad damnandam Monothelitarum Hæresim fuerunt celebrata.

Concilium Oecumenicum sextum, seu *Constantinopolitanum* III. anno 680. convocavit *Agatho*, Pontifex Maximus, & in eo proscripta est Monothelitarum Hæresis.

Concilia *Toletanum* XII. anno 681. *Toletanum* XIII. an. 683. *Concilium Toletanum* XIV. an. 684. ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam habita sunt. Concilium vero *Toletanum* XV. celebratum est anno 688.

Concilium *Casar-Augustanum* anno circiter 690. habitum est, & in eo quinque de Disciplina Ecclesiastica editæ sunt Sanctiones.

Concilium *Constantinopolitanum*, dictum *Quinisextum* a Græcis an. 691. congregatum est, sed ab Ecclesia Romana reprobatur.

Concilia denique *Rothomagensis* anno 692. *Toletanum* XVI. an. 693. *Toletanum* XVII. anno 694. *Antisiodorensis* anno 695. *Trajectensis* anno 697. & *Bergamstedensis* in Anglia, ad negotia, quæ Disciplinam vel Immunitates Ecclesiæ, vel Fidei prædicationem spectant, peragenda, fuerunt convocata.

Concilia, quæ fuerunt celebrata octavo Ecclesiæ Saculo.

Concilium *Toletanum* XVIII. habitum est anno septingentesimo primo, sed ejus Acta desiderantur, & ad nos usque non pervenerunt.

Concilium *Romanum* I. anno septingentesimo quinto convocavit *Joannes* VII. Pontifex Maximus, & in eo Im-

perator *Justiniano*, petenti ut Sexti Concilii Generalis Acta, & Canones examinarentur annuere noluit Pontifex.

Concilium *Niddense* in Anglia anno septingentesimo quinto habitum est, & in eo *Vuilfridus* in Sedem Eboracensem, qua dejectus fuerat, restitutus est.

Concilium *Alnense* in Anglia anno septingentesimo nono coactum est, & in eo Donationes, Monasterio Eveshamiensi collatz, fuerunt confirmatz.

Conciliabulum *Constantinopolitanum* anno septingentesimo duodecimo habuerunt hæretici Monothelitz, in quo damnarunt Concilium sextum Generale, quod Monothelitarum hæresim proscripsit.

Concilium *Romanum* II. anno septingentesimo vigesimo primo adversus illicita conjugia convocavit *Gregorius* II. Pontifex Maximus.

Concilium *Romanum* III. in causa *Corbiniani*, Frisingensi Episcopi, habitum est anno septingentesimo vigesimo quarto.

Concilia *Romanum* IV. anno 726. *Romanum* V. anno 731. *Romanum* VI. anno 732. adversus Iconoclastas habita sunt, & in his actum est de cultu Sacrarum Imaginum.

Concilium *Cloveshoviense* in Anglia indictum est anno septingentesimo quadragesimo secundo, & in eo actum est de libertate Ecclesiarum.

Concilium *Germanicum* celebravit S. *Bonifacius*, Archiepiscopus, & Germaniæ Apostolus, anno septingentesimo quadragesimo secundo, & in eo, ad restituendam collapsam Religionis Christianæ Disciplinam, novendecim conditi sunt Canones.

Concilium *Liptinense* prope *Cambracum* habuit idem S. *Bonifacius*, Archiepiscopus, & in eo duo hæretici, *Aldebertus*, Gallus, & *Clemens*, Scotus, damnati sunt anno 742.

Concilium *Romanum* VII. celebravit *Zacharias* Papa anno octingentesimo quadragesimo tertio, & in eo de Ecclesiastica Disciplina condita sunt Capitula quindecim.

Concilium *Suessionense* anno 744 habitum est, & in eo decem de

plinâ Ecclesiastica constituti sunt Canones.

Concilium Germanicum II. anno 745. S. Bonifacius Archiepiscopus celebravit, in quo Aldebertus, & Clemens Hæretici, fuerunt damnati, Gervilio, Episcopus Moguntinus, ob Homicidium, depositus est, & S. Bonifacius factus est primus Archiepiscopus Moguntinus.

Concilium Romanum VIII. Zacharias Papa celebravit anno 745. & in eo Sententia a S. Bonifacio in Aldebertum, & Clementem, Hæreticos, lata prolixè fuit confirmata.

Concilium Cloueshamense II. in Anglia ad corrigendos Anglorum mores anno 747. habitum est, & in eo de Disciplina Ecclesiastica condita sunt triginta Capitula.

Concilium Vermeriense in Diocesi Sufflioniensi anno 752. coactum est, & in eo contra Incestum, Fornicationem, & Adultærium statuti sunt Canones XXI.

Conciliabulum Constantinopolitanum ab hæreticis Iconoclastis anno 754. convocatum est.

Concilium Vernetense anno 755. habitum est, & in eo viginti quinque Canones de Disciplina Ecclesiastica conditi sunt.

Concilium Compendiense anno 756. celebratum est, & in eo de Gradibus consanguinitatis, conjugio, Fornicatione &c. octodecim constituti sunt Canones.

Plura Concilia circa hæc tempora in Gallia & Germania, nullius fere momenti, fuerunt convocata, nempe Germanicum in causa Othmari, Abbaris S. Galli, anno 761. Nizornense anno 764. Atiniacense anno 765. Aurelianense anno 766.

Concilium Gentiliacense in agro Parisiensi habitum est anno 767. & in eo de processione Spiritus Sancti, & de Sanctarum Imaginum Veneratione actum est.

Concilium Romanum IX. coactum fuit anno 769. & in eo depositus est Constantinus, Antipapa, & abditus Sacrarum Imaginum cultus.

Nonnulla Concilia, sed parvi momenti, circa hæc tempora fuerunt congregata, videlicet Wermatiense an. septingen-

tesimo septuagesimo secundo. Dinglouiense in Bavaria anno septingentesimo septuagesimo primo. Genevense anno septingentesimo septuagesimo tertio. Paderbonense I. anno septingentesimo septuagesimo septimo. Doriense anno septingentesimo septuagesimo nono. Lippienense anno septingentesimo octuagesimo. Paderbonense II. anno 780. & Calchutense in Anglia anno 687.

Concilium septimum Generale, seu Nicænum II. convocatum est anno 787. & in eo cultus Sacrarum Imaginum adversus Hæreticos Iconoclastas fuit constitutus.

Concilium Aquisgranense I. anno 789. habitum est, & in eo de Disciplina & regimine Ecclesiæ condita sunt Capitula 82.

Concilium Narbonense ad constituendos Sedis Narbonensis limites anno 791. habitum est.

Concilia Forojuliense an. 791. & Ratisponense an. 792. convocata sunt, & in his Felicis & Elipandi Hæresis de Christo, Filio Dei adoptivo, damnata est.

Concilia Verolamiense I. anno 793. & Verolamiense II. anno 794. in Anglia pro fundatione cujusdam Monasterii fuerunt celebrata.

Concilium Francfordiense adversus Hæresim Felicis, & Elipandi fuit convocatum an. 794.

Concilium Aquisgranense II. an. 797. indictum condidit Capitulare de Rebus Regni & Ecclesiæ, quod undecim Capitula complectitur.

Concilia Finchallense anno 798. & Ratunceldense eodem anno in Anglia habitata sunt, in quorum primo de Paschate, in altero de immunitatibus Ecclesiarum actum est.

Concilia Romanum X. an. 799. Aquisgranense III. eodem anno, & Urgellitani eodem anno ad dammandam Hæresim Felicis, Urgellitani Episcopi, habitata sunt.

Concilium Romanum XI. anno 800. indictum est, & in eo Leo III. Pont. Max. a criminibus sibi objectis publice & solemniiter sese purgavit.

*Concilia, quæ nono Ecclesie Sæculo
habita sunt.*

Concilium *Altinense* in Provincia Aquilejensi ad implorandum Caroli M. auxilium adversus Joannem, Venetorum Ducem, & necis Joannis Patriarchæ Gradenfis Auctorem, anno 802. fuit convocatum.

Concilium *Aquisgranense* I. ad stabilendam Disciplinam tam Clericorum, quam Monachorum, indictum est anno 802.

Concilium *Clovehoviense* I. pro libertate Ecclesiarum habitum est an. 803.

Concilium *Salisburgense* pro solvendis decimis celebratum est anno 807. & Concilium *Aquisgranense* II. de processione Spiritus Sancti anno 809.

Concilia *Arelatense* anno 813. *Moguntinum* I. eodem anno, *Remense* eodem anno, *Turonense* eodem anno, *Cabilonense* eodem anno ad restituendam collapsam Clericorum ac Monachorum Disciplinam celebrata fuerunt.

Conciliabulum *Constantinopolitanum* ab Hæreticis Iconomachis habitum est anno 814.

Concilium *Noviomense* ad constituendos limites Diocesium Noviomensis & Sueffionensis coactum est anno 814.

Concilia *Aquisgranense* III. anno 816. *Celichytense* in Anglia anno 816. *Theodonis Villari* I. an. 822. *Clovehoviense* II. eodem anno, & *Attiniacense* eodem anno ad consulendum negotiis, quæ Disciplinam Ecclesiasticam & Monasticam spectant, habita sunt.

Concilium *Parisiense* I. pro cultu Sacris imaginibus exhibendo congregatum est anno 824.

Concilium *Ingelmense* contra usurpatores bonorum Ecclesie habitum est anno 826.

Concilia *Romanum* I. anno 826. *Aquisgranense* IV. anno 828. *Parisiense* II. anno 829. *Vormatiense* I. anno 829. & *Lingonense* I. anno 830. habita sunt ad stabilendam nonnulla capita, quæ Ecclesiasticam & Monasticam attinent Disciplinam.

Concilium *Noviomagense* coactum est anno 831. & in eo Jesse, Ambianensis

Episcopus læsæ Majestatis reus depositus est.

Concilia *Parisiense* III. anno 832. *Vormatiense* II. anno octingentesimo trigésimo tertio, *Londinense* anno octingentesimo trigésimo tertio, fuerunt convocata, & in his de privilegiis quorundam Cænobiorum, & de Ordine Monastico actum est.

Concilium *Compendiense* habitum est anno 833. & in eo Ludovicus Pius Imperio fuit abdicatus, qui tamen Imperii ornamenta postea recepit in Conciliis *Parisiensi* anno 834. *Metensi* anno 835. & *Theodonis Villari* II. anno 835. celebratis.

Concilium *Aquisgranense* V. ad faciendam Ecclesiasticam, & Monasticam Disciplinam anno octingentesimo trigésimo sexto, fuit congregatum.

Concilium *Constantinopolitanum* adversus Iconoclastas, seu ad restituendum Sacrarum Imaginum cultum, habitum est anno 842.

Concilium *Bellovacense* habitum est anno 842. & in eo Hincmarus in locum Ebbonis depositi, electus est Archiepiscopus Remensis.

Concilia *Meldense* anno 845. *Parisiense* V. anno octingentesimo quadragesimo septimo, & *Moguntinum* II. eodem anno pro juribus & Immunitatibus Ecclesie, & privilegiis Cænobiorum fuerunt convocata.

Concilia, *Moguntinum Tertium*, anno octingentesimo quadragesimo octavo, & *Caristatense Primum*, anno octingentesimo quadragesimo nono contra Gotescalcum Monachum Corbejensem, indicta fuerunt.

Concilium *Ticinense* I. ad reformandos Ecclesie mores habitum est anno octingentesimo quinquagesimo.

Concilium *Sueffionense* anno 853. coactum est, & in eo Ordinationes ab Ebbone, antea Archiepiscopo Remensi, factæ, irritæ ac nullæ fuerunt declaratæ.

Concilium *Romanum* anno 853. habitum est, & in eo Anastasius, Presbyter Cardinalis, damnatus & Sacerdotali honore depositus est.

Concilium *Constantinopolitanum* cor-
tra

tra *Gregorium*, Episcopum *Syracusanum*, & infensum *S. Ignatii*, Patriarchæ *Constantinopolitani*; hostem, celebratum est anno 854.

Concilium *Ticinense* II. pro negotiis ad Regni & Ecclesiæ utilitatem spectantibus habitum est anno 855.

Concilium *Valentinum* I. in causa *Gotescalchi* Monachi, & pro reformatione morum an. 855. fuit convocatum.

Concilia *Caristatense* II. & *Moguntinum* anno 857. ad reformandos corruptos Christianorum mores, & ad stabilenda Ecclesiastica jura fuerunt convocata.

Concilia *Tullense* I. apud *Saponarias* an. 859. in causa *Gotescalchi* Monachi, & *Tullense* II. ad puniendos Rerum Ecclesiasticarum pervasores an. 860. indicta sunt.

Concilium *Romanum* an. 861. habitum est, & in eo *Joannes*, *Ravennatensis* Episcopus, depositus est, quod gravem in suos tyrannidem exerceret.

Concilium *Suessionense* anno 861. convocavit *Hincmarus*, *Remensis* Archiepiscopus, & in eo depositus est *Rothadus*, *Suessionensis* Episcopus, quam depositionis Sententiam confirmavit Concilium *Silvanectense* anno 863. habitum. At *Nicolaus* I. Pontifex Maximus in Concilio *Romæ* celebrato anno 863. & in altero *Romæ* iterum anno 865. *Rothadum* Sedi suæ *Suessionensi* restitui iussit.

Concilium *Metense* anno 863. habitum est, & in eo Legati Summi Pontificis una cum Episcopis approbarunt Regis *Lotharii*, & *Theutberge* divortium, & ejusdem Regis *Lotharii* cum *Vvaldrada* concubina matrimonium confirmarunt. Sed *Nicolaus* I. Pontifex Maximus hanc Concilii *Metensis* Sententiam damnavit in Concilio, quod anno 863. *Romæ* convocavit, & in altero Concilio, quod *Romæ* pariter habuit anno 864. Legatos suos, qui Concilio *Metensi* legatione sua male functi fuerunt, damnavit, ac deposuit.

Concilia *Suessionense* anno 866. & *Tricassinum* I. anno 866. habita sunt, & in his *Vulfadus*, ejusque Socii ab *Ebbone*, *Remensi* Archiepiscopo, post

depositionem ordinati, gradibus suis restituti sunt.

Concilium *Romanum* *Hadrianus* II. Pontifex Max. an. 868. habuit, & in eo anathema *Photio* iter dictum est.

Concilium *Vvormatiense* ad sancientiam Ecclesiæ Disciplinam an. 868. habitum est.

Concilium Octavum Oecumenicum, seu *Constantinopolitanum* IV. anno 869. celebratum est, & in eo *Photius*, damnatus est, S. vero *Ignatius* in sua Patriarchali Sede *Constantinopolitana* fuit restitutus.

Concilia *Vermeriense* anno 869. *Atinien-
cense* anno 870. & *Duziacense* I. anno 871. habita sunt contra *Hincmarum*, *Laudunensem* Episcopum, qui Episcopali gradu dejectus, & durissime habitus est, sed cum *Hincmarus* ad Sedem Apostolicam appellasset, restitutus est a *Joanne VIII.* Pontifice Maximo in Concilio *Tricassino*, seu *Trecensi* II. quod celebratum est anno 878.

Concilium *Coloniense* in causa Discipline Ecclesiasticæ coactum est anno 880.

Concilia, quæ potius Politici conventus censerentur, circa hæc tempora fuerunt convocata, nimirum *Ticinense*, in quo *Carolus*, filius *Ludovici*, Imperator inauguratus est anno 876. *Pontigonense*, in quo *Caroli* electio in Imperatorem fuit confirmata anno 876. *Neustriacum*, quod anno 877. adversus *Hugonem*, Regis *Lotharii* filium spurium, fuit celebratum, & *Romanum*, quod anno 879. indictum est, & in eo de electione novi Imperatoris post obitum *Ludovici Balbi* Imperatoris actum est.

Concilia octo, quæ sequuntur, pro reformatione Discipline cum Ecclesiasticæ, tum Monasticæ fuerunt celebrata, videlicet: *Ovetense* in Hispania anno 873. *Cabilonense* eodem anno, *Coloniense* eodem anno, *Silvanectense* II. eodem anno, *Tolosanum* eodem anno, *Duziacense* II. anno 874. *Cabilonense* alterum anno 875. & *Ravennatense* anno 877.

Conc. *Constantinopolitanum* anno 879. habi-

habitu est, in quo *Photius* Sedi Patriarchali Constantinopolitane fuit restitutus.

Concilium *Romanum* anno 881. convocavit *Joannes VIII.* Pontifex Maximus, & in eo *Anastasius*, seu *Athanasius*, Episcopus Neapolitanus, ob foedus cum Saracenis initum, excommunicatus est.

Concilium *Colonense* contra usurpatores bonorum Ecclesie anno 887. habitum est.

Concilia *Moguntinum* & *Metense* ad faciendam Ecclesie Disciplinam anno 888. indicta sunt.

Concilia *Viennense* anno 892. & *Triburiense* anno 895. de Disciplina & moribus Ecclesie multa statuerunt.

Concilium *Compostellanum* anno 900. congregatum est, & in eo *Casarius* Abbas, electus ac consecratus fuit Archiepiscopus *Tarraconensis*.

Concilia, quae habita sunt Saeculo Ecclesiae decimo.

Concilium *Ovetense* in Hispania de Rebus ad Disciplinam Ecclesiasticam spectantibus habitum fuisse anno 901. asserunt nonnulli, sed illud Concilium supposititium est.

Concilium *Anglicanum* fuit convocatum anno 904. & in eo de Disciplina Ecclesie actum est.

Concilium *Romanum* anno 904. congregatum Imperatoris *Lamberti* electionem & inaugurationem confirmavit.

Concilium *Ravennatense* anno 904. indixit *Joannes IX.* Pontifex Maximus, & in eo *Formosi* Papae Ordinatio confirmata est, & Synodus, quam adversus ipsum anno 897. habuerat *Stephanus* Papa, damnata & combusta est.

Concilium *Troslejanum I.* in Diocesi *Suessionensi* habitum est anno 909. & in eo de Disciplina Ecclesiastica statuti sunt *Canones*, seu prolixa Capitula quindecim fuerunt promulgata.

Concilium *Narbonense* anno 909. congregatum est, & in eo de limitibus quarundam Diocesum actum est.

Concilium *Confluentinum* anno 922. celebratum est, & in eo statuta sunt

quaedam de Disciplina Ecclesiastica Capitula.

Concilium *Troslejanum* alterum in favorem Ecclesiae *Cameracensis* convocatum est anno 924.

Concilium *Duisbergense*, anno 927. collectum, damnavit & excommunicavit illos, qui *Benonem* Episcopum excaecarant.

Concilium *Erfordense* anno 932. *Marcense* anno 935. & *Remense* an. 936. habita, aliquot de Disciplina Ecclesiastica *Canones* condiderunt.

Concilium *Suessionense* anno 941. habitum est, & in eo, dejecto *Artaldo*, *Hugo*, *Hariberti* Comitis filius, *Remensis* Archiepiscopus consecratus est.

Concilium *Londinense*, anno 944. coactum, haud paucas leges Ecclesiasticas, & Civiles condidit ad consulendum communi animarum saluti.

Concilium *Viridunense* celebratum est anno 947. in quo, contendentibus *Artaldo*, & *Hugone* de Episcopatu *Remensi*, *Artaldo* Sedes *Remensis* adjudicata fuit: Idemque in favorem *Artaldi*, legitimi Archiepiscopi *Remensis*, pronunciatum ac definitum est in Conciliis *Ingelmensi* anno 948. & *Trevirensi* eodem anno, & *Romano* anno 949. habitis, in quibus Comes *Hugo*, qui *Artaldum* e Sede *Remensi* vi deiecerat, Anathemate percussus est.

Concilium *Augustanum*, anno 952. habitum, condidit Capitula XI. quae Episcoporum, Clericorum &c. munera morisque spectant.

Concilium *Ravennatense II.* in causa Disciplinae Ecclesiasticae habitum est anno 967.

Concilium *Anglicanum* anno 969. convocavit *S. Dunstanus*, *Cantuariensis* Archiepiscopus, & in eo damnati sunt Clerici conjugati.

Concilium *Mutinese* anno 973. habitum est ad componendam pacem inter *Petrum* & *Lambertum* *Germaniae* Proceres.

Concilium *Constantinopolitanum* anno 975. fuit celebratum, & in eo *Basilius*, pseudo-Patriarcha *Constantinopolitanus*, depositus est, & in ejus locum subrogatus *Antonius Studites*.

Concilia *Vintoniense* anno 975. *Ki-*
linga-

- *lingtoniense*, anno 977. & *Calniense* anno 978. in Anglia convocavit S. *Dunstanus*, Archiepiscopus Cantuariensis; & in his, facta acerrima Monachos inter & Clericos Uxoratos contentione, lis in Monachorum gratiam dirempta est.

Concilium *Romanum*, an. 983. convocatum, *Causam* examinavit *Gisleri*, *Magdeburgensis* Episcopi.

Concilium *Landavense* anno 988. coactum est contra Regem *Arthmailum*, fratris sui homicidam, qui idcirco anathemate percussus est.

Concilium *Romanum* anno 988. indictum est, & in eo *Adalbertus*, *Pragensis* Episcopus, qui, ob pravos populi sui mores, Episcopatum deseruerat, ad Ecclesiam propriam remissus est.

Concilium *Remense* anno 989. habitum est, & in eo *Arnulphus* electus fuit Archiepiscopus *Remensis*.

Concilium *Narbonense*, anno circiter 990. contra bonorum Ecclesiasticorum invalores fuit celebratum.

Concilium *Silvanestense* anno 990. congregatum est adversus quosdam proditores, qui *Remensem* Civitatem inimicis tradiderant.

Concilium *Remense* anno 991. indictum est, & in eo *Arnulphus*, Archiepiscopus *Remensis* proditoris falso accusatus, depositus est, & *Gerbertus Remorum* Archipræsul fuit consecratus.

Concilium *Romanum* anno 993. habitum est, & in eo S. *Uldaricus*, Episcopus *Augustanus*, in Sanctorum numerum relatus est.

Concilia *Mosomense*, & *Remense* anno 995. indicta sunt, & in his, deposito *Gerberto*, Ecclesiæ *Remensi*, *Arnulphus*, injuste depositus, restitui jubetur.

Concilium *Ravennatense*, anno 997. habitum, multa, quæ *Disciplinam Ecclesiasticam* spectant, decrevit.

Concilium *Ticinense* anno 997. excommunicationis Sententiam tulit in *Crescentium*, qui *Gregorium V.* Pont. Max. Roma expulerat.

Concilia *Sandionysianum* anno 997. & *Pictaviense* anno millesimo habita sunt, & in his de *Disciplina Ecclesiastica*, & de restituendis Ecclesiæ decimis actum est.

Concilia celebrata Sæculo Ecclesiæ undecimo.

Concilium *Tremonienſe* in Westphalia anno millesimo quinto in causa *Disciplinæ Ecclesiasticæ* habitum est.

Concilium *Francofordiense* anno 1006. ad erigendum *Bambergensē* Episcopatum.

Concilia *Ænhamense* in Anglia anno 1008. *Bambergensē* in Franconia anno 1011. *Legionense* in Hispania an. 1012. *Habamense* in Anglia, anno 1012. *Ravennatense* anno 1014. habita sunt ad *Christianam Religionem* & *Ecclesiæ* politiam promovendam, nec non ad componendas enatas inter Episcopos discordias.

Concilium *Aurelianense* anno 1017. contra recentes *Manichæos* in Gallis fuit convocatum.

Concilia *Ticinense*, an. 1020. & *Salgunstadiense* anno 1022. in causa *Ecclesiasticæ Disciplinæ* fuerunt celebrata.

Concilium *Aquisgranense* habitum anno 1022. diremit controversiam inter *Piligrinum*, *Colonienſem* Episcopum, & *Durandum*, *Leodiensē* Episcopum, de subjectione *Monasterii Burcitani*.

Concilia *Lemovicense* I. anno 1029. *Bituricense* anno 1031. *Lemovicense* II. anno 1031. celebrata sunt, & in his Sancto *Martiali* titulus *Apostoli* delatus est.

Concilia *Triburiense* anno 1031. *Pictaviense* anno 1032. *Landavense* anno 1039. *Casenatense* anno 1042. ad restaurandam *Ecclesiæ Disciplinam* & reformandos *Clericorum mores* fuerunt convocata.

Concilium *Sutrinum* I. anno 1046. indictum est, & in eo *Gregorius Sextus* Pontificatum abdicavit.

Concilia *Romanum* anno 1049. contra *Simoniacos*, *Remense* eodem anno, *Moguntinum* eodem anno, & *Rothomagenſe* anno 1050. habita, multa sanxerunt contra *simoniam*, & conjugia *Clericorum*, pluresque condiderunt *Canones*

nes Ecclesiasticam Disciplinam spectantes.

Concilia *Romanum* sub *Leone IX.* Pontifice Maximo anno ML. *Brionenſe* eodem anno, *Vercellenſe*, eodem anno, & *Pariſienſe* eodem anno habita ſunt, & in his damnatus eſt Hæreſiarcha *Berengarius*.

Concilium *Coyacenſe* in Hiſpania in cauſa Diſciplinæ Eccleſiaſticæ an. ML. fuit convocatum, & anno ſequenti *Leo IX.* Pontifex Maximus Romæ Concilium habuit, in quo *Gregorius*, Epifcopus *Vercellenſis*, adulterii accusatus ac depoſitus fuit.

Concilium alterum *Romanum* anno 1053. coactum eſt, in quo *Gerardus*, *Leucorum* Epifcopus, *Faſtis Sanctorum* fuit adſcriptus.

Concilia *Narbonenſe* an. 1054. ad ſanctiendam Eccleſiæ Diſciplinam, *Florentinum* contra alienatores Rerum Eccleſiaſticarum an. 1055. & Concilium *Lugdunenſe* contra Simoniacos eodem an. fuerunt congregata.

Concilium *Turonenſe* an. 1055. habitum eſt, & in eo *Berengarius* ſuam ejuravit Hæreſim.

Concilium *Coloniſe*, in quo *Baldwinus*, & *Godefridus*, *Flandriæ* Comites, cum *Henrico*, *Germaniæ* Rege adhuc puero, amicitia ſædus inierunt an. 1056. indiſtum eſt.

Concilia *Narbonenſe II.* anno 1056. & *Toloſanum* eodem anno, *Compoſtellanum* eodem anno ad reformandam Eccleſiaſticam Diſciplinam, & conſervandam libertatem Eccleſiarum ac Monafteriorum habita ſunt.

Concilium *Sutrinum Secundum* coactum eſt an. 1059. & in eo *Benedictus*, Pſeudo-Papa, cognomento *Mincius*, depoſitus, omnique Sacerdotali officio privatus eſt.

Concilium *Romanum* anno 1059. celebravit *Nicolaus Secundus* Pontifex Maximus, & in eo *Berengarius* Hæreſim ſuam tertia vice ejuravit.

Concilia *Turonenſe Secundum* ad ſanctiendam Eccleſiæ Diſciplinam, & *Jaccitanum* in Aragonia, ad abrogandum Gothicum precandi ritum, & *Romanum* introducendum anno MLX. habita ſunt.

Concilium *Osborienſe* in Germania an. MLXII. habitum eſt, & in eo *Cadalous*, Pſeudo-Papa, communi ſuffragio damnatus eſt, & electio *Alexandri II.* Pontificis Maximi confirmata, idemque ſtatutum eſt in Concilio *Mantuanano* an. 1064. celebrato.

Concilia *Pinnatenſe* in Aragonia de Diſciplina Eccleſiaſtica anno 1062. *Romanum* adverſus Simoniacos an. 1063. *Cabilonenſe* adverſus *Dragonem*, Epifcopum *Matiticonenſem*, anno 1064. *Barcinonenſe* ad Leges Gothicas abrogandas anno 1064. *Helenenſe* pro Eccleſiarum immunitatibus, privilegiis, & Clericorum libertatibus an. 1065. fuerunt celebrata.

Concilium *Romanum* anno 1065. *Alexander II.* Pontifex Maximus convocavit, & in eo nova *Inceſtuoſorum* Hæreſis fuit damnata.

Concilia, *Vintonienſe* an. 1070. *Stigandum*, Archiepiſcopum Eccleſiæ *Cantuarienſis*, depoſuit; *Moguntinum* anno 1071. *Henricum IV.* Regem *Germaniæ*, diſſuaſit a repudianda *Lerta* uxore ſua; *Moguntinum* alterum anno 1071. *Carolum*, *Conſtantiæ* Eccleſiæ Epifcopum electum, ſed Simonia & Sacrilegii accusatum, depoſuit; *Anglicanum* anno 1072. Primatum *Sedi Cantuarienſi*, præ *Eboracenſi*, aſſeruit ac confirmavit; *Erfordienſe* an. 1072. cauſam judicavit de *Decimis Monafteriorum Thoringiæ*.

Concilium *Romanum* anno 1074. pro reformando Eccleſiæ ſtatu indixit *Gregorius VII.* Pontifex Maximus & in eo damnati ac reſpreſſi ſunt Sacerdotes concubinarij. Hujus Concilii Decretum in Clericos concubinarios latum, fuit confirmatum in Conciliis *Erfordienſi II.* an. 1074. & *Moguntino* an. 1075.

Concilium *Anglicanum*, ſeu *Londinenſe*, pro reformandis Eccleſiæ moribus coactum eſt an. 1075.

Concilium, *Romanum* an. 1076. *Henricum IV.* Imperatorem excommunicavit: *Piſtaviſe* an. 1078. multa ad Diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentia ſtatuit, Concilium *Leodinenſe II.* eodem an. pro Diſciplina itidem Eccleſiaſtica reſtauranda, & reformandis Clericorum moribus fuit convocatum.

Con-

Concilium *Romanum* anno 1078. celebravit *Gregorius VII.* Pontifex Maximus, in quo *Guibertus*, Episcopus, *Ravennas*, & *Tedaldus*, *Mediolanensis* Antistes, aliique plures Episcopi, qui ab *Henrico IV.* Imperatoris partibus stabant, fuerunt excommunicati. Alterum Concilium *Romanum* contra Simoniacos, Clericos concubinos, & bonorum Ecclesiasticorum prædones anno MLXXVIII. habuit idem Summus Pontifex. Tertium Concilium *Romanum* *Gregorius VII.* anno 1079. celebravit in quo Hæresiarcha *Berengarius* suum virulentum dogma solemnem formula abnegavit.

Concilia, *Armorica* in Britannia minori anno 1079. falsas proscriptis pœnitentias; *Romanum* a *Gregorio VII.* Pontifice Maximo congregatum anno 1080. Imperium ademit *Henrico*, illudque in *Rodolphum* transtulit; *Lugdunense* eodem anno habitum, *Manassæ*, qui Sedem Remensem invaserat, damnavit ac deposuit.

Concilia, *Romanum*, sub *Gregorio VII.* Papa habitum anno 1081. alterum Concilium *Romanum* sub eodem Pontifice anno 1084. *Quintilimburchense* in Saxonia anno 1085. *Beneventanum* anno 1087. & *Romanum* sub *Urbano II.* anno 1089. damnavit & excommunicarunt *Guibertum* Antipapam, *Henricum* Imperatorem, & omnes illi adhærentes Episcopos, atque Hæresim *Henricianorum*, seu illorum, qui partes *Henrici* Imperatoris tutabantur, protriverunt.

Concilium *Melfitanum* in Apulia anno 1089. condidit sexdecim Disciplinæ Ecclesiasticæ Canones.

Concilium *Tolosanum* ad pertractanda Rituum & Disciplinæ Ecclesiasticæ negotia celebratum est anno 1090.

Concilium *Suessionense* contra Hæreticum *Roscelinum*, Magistrum *Petri Abaelardi*, habitum est anno 1092.

Concilium *Trojanum* in Apulia indictum est an. 1093. & in eo de gradibus consanguinitatis, seu de nuptiis consanguineorum dissolvendis, actum est.

Concilia *Remense* anno 1094. *Augustodunense* eodem anno, *Placentinum* anno 1095. *Clavomontanum* eodem anno habita sunt, & in his dictum est ana-

Græves. Hist. Tom. IX.

thema *Philippo*, Galliarum Regi, qui repudiata *Berta*, legitima uxore sua, cum *Bertrada*, pellice, matrimonium inierat: Sed factus vere pœnitens *Philippus*, Galliarum Rex, ab excommunicatione fuit absolutus in Concilio *Nemausensi* anno 1096.

Concilium *Barense* in Apulia ad Græcos cum Latinis, præsertim in Dogmate de Processione Spiritus Sancti, conciliandos, habitum est an. MXCVII.

Concilium *Hierosolymitanum* an. 1099. celebrarunt Latini, qui tum temporis Terram Sanctam occupabant, & in eo, e Patriarchatu Hierosolymitano pulso *Arnulpho*, in ejus locum succederunt *Daybertum*, seu *Doymbertum*, Pisanum, & in expeditione Hierosolymitana Summi Pontificis Legatum.

Concilia habita Sæculo Ecclesiæ duodecimo.

Complura Sæculo Ecclesiæ duodecimo coacta sunt Concilia occasione *Investiturarum Ecclesiasticarum*, quas Laici Principes sibi arrogabant; quæ quidem Concilia, utpote ad idem argumentum attinentia, hic simul collecta breviter indicabo.

Concilium *Lateranense I.* an. MCII. in *Henricum IV.* Imperatorem, non semel antehac excommunicatum, quod jus Ecclesiasticarum *Investiturarum* sibi vendicaret, Sententiam excommunicationis tulit. Concilium *Lateranense II.* anno MCIV. *Investiturarum* in Anglia fautores anathemate perculit. Concilium *Lateranense III.* an. MCX. contra *Investituras* Laicorum fuit convocatum. Concilium *Lateranense IV.* anno MCXII. in *Henricum V.* Imperatorem jus in collatione Beneficiorum *Investiturarum* Ecclesiasticarum pervicaciter retinere volentem, anathematis Sententiam tulit, Concilium *Hierosolymitanum* anno superiori, seu MCXI. *Henricum V.* Imperatorem eadem de causa excommunicavit. Concilium *Viennense* in Galliis anno MCXII. omnem Beneficii Ecclesiastici *Investituram*, a Laica manu factam, declaravit hæresim esse, & *Henricum V.* Imperatorem Synodali Decreto

G g

excom-

excommunicavit Concilium *Ansanum*, prope Lugdunum in Gallia eodem an. seu 1112. habitum, Laicorum *Investituras* damnavit. Concilium *Bellovacense* anno 1114. *Henricum V.* Imperatorem, ob *Investituras* Ecclesiasticas, iterum anathemati subiecit. Concilium *Coroniense* anno 1116. *Henricum V.* Imperatorem, propter usurpatas *Investituras* Ecclesiasticas iterato excommunicationis fulmine percussit. Concilium *Lateranense V.* anno 1116. Ecclesiasticas *Investituras* damnavit. Concilium *Beneventanum* an. 1117. in *Mauritium Burdinum*, Episcopum Bracarensem, quem sub nomine *Gregorii VII.* Antipapam creavit *Henricus V.* Imperator excommunicationis Sententiam tulit. Concilia *Capuanum* an. 1118. *Colonienſe* eodem anno, & *Remense* anno 1119. *Burdinum* Antipapam, dictum *Gregorium VIII.* & *Henricum V.* Imperatorem communione Ecclesiæ privarunt. Denique, huic vexatissimæ illius Sæculi de Laicorum investituris controversiæ finem imposuit Concilium *Wormatiense* anno 1122. habitum, in quo exoptatissima pax & Concordia inter *Henricum V.* Imperatorem & Pontificem Romanum circa *Investituras* Laicorum sancita est, cujus pacis condiciones approbatæ & confirmatæ fuerunt in Concilio nono Generali, quod est *Lateranense I.* sub *Callisto II.* Pont. Max. habito anno 1123.

Hæc sunt Concilia, quæ Sæculo Ecclesiæ duodecimo, ob illam de *Investituris* Laicorum dirimendam controversiam, fuerunt celebrata. Nunc cetera alia Concilia, quæ eodem Sæculo coacta sunt, juxta ordinem Chronologicum, annotabo.

Concilium *Londinense* anno 1102. ad reformandam Ecclesiasticam Disciplinam habitum est, & in eo quidam Clerici Simoniz, vel aliis vitiis dediti, damnati ac depositi sunt.

Concilium *Trecense* indictum est anno 1104. & in eo *Hubertus*, Sylvanectensis Episcopus, a Simoniz labe sese purgavit.

Concilium *Florentinum* anno 1105. contra *Fluentium*, hujus Urbis Episcopum, asserentem, jam tum natum

esse Antichristum, fuit congregatum.

Concilium *Quintiliniburgense* pro reformandis moribus anno 1105. habitum est.

Concilium *Guaſtalliense* ad quosdam Schismaticos ad Ecclesiæ unionem recipiendos an. 1106. fuit convocatum.

Concilia *Hierosolymitanum* anno 1107. contra *Ebremarium*, Sedis Hierosolymitanæ invasorem, qui depositus est; *Trecense* eodem anno adversus *Simoniacos*, *Londinense* eodem anno contra *Investituras* a Laicis factas; *Remense* anno 1119. in Monachos, Episcopalem jurisdictionem detrectantes, Concilia *Compostellanum* anno 1114. & *Ovetense* ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam anno 1115. fuerunt celebrata.

Concilium *Romanum* anno 1116. titulum *Abbatis Abbatum* concessit Abbati Monasterii Montis Cassini.

Concilium Generale nonum, seu *Lateranense I.* anno 1123. in quo, ut superius observavimus, composita tandem fuit celebris illa de Ecclesiasticis investituris a Laicis factis diu agitata controversia.

Concilia *Londinense* anno 1125. *Nannetense* anno 1127. *Londinense* alterum eodem anno pro corrigendis Ecclesiæ moribus habita sunt.

Concilium *Trecense* anno 1128. dedit Ordini militum Templariorum Regulam & habitum album. Concilium *Ravennatenſe* eodem anno coactum est contra Patriarchas Aquilejensem & Veneriarum, qui in eo e Sede Patriarchali fuerunt dejecti.

Concilia, *Ilerdense*, & *Palentinum* in Hispania Tarraconensi in causa Disciplinæ Ecclesiasticæ fuerunt convocata anno 1129.

Concilia, *Aniciense*, seu *Podiense*, anno 1130. *Remense* anno 1131. *Leodienſe* eodem an. *Placentinum* anno 1132. & *Pisanum* anno 1134. habita sunt, & in his *Petrus Leonis*, sive *Anacletus II.* Antipapa, damnatus atque excommunicatus fuit.

Concilia, *Londinense* de Disciplina Ecclesiastica anno 1138. & *Northamptoniense* de distributione Beneficiorum eodem an. in Anglia fuerunt celebrata.

Con-

Concilium Generale decimum, quod est *Lateranense* II. sub *Innocentio* II. Pontifice Maximo anno 1139. damnavit Hæreses *Arnaldi Brixienfis*, *Petri de Bruis*, & aliorum Hæreticorum, atque omnia *Petri Leonis*, seu *Anasleti* II. Antipapæ Acta rescidit.

Concilia, *Vvintoniense* I. pro asserenda ac vindicanda Immunitate Ecclesiastica anno 1139. *Senonense* contra malefana *Petri Abaelardi* dogmata anno 1140. *Vvintoniense* II. anno 1142. *Hierosolymitanum* in errores Armenorum an. 1143. *Londinense* adversus rerum & personarum Ecclesiasticarum violatores anno 1143. *Vezeliacum* in Burgundia pro nova expeditione in Terram Sanctam adversus Saracenos anno 1146. habita sunt.

Concilia, *Parisiense* anno 1147. & *Remense* anno 1148. ad proscribendos *Gilberti Porretani*, Episcopi *Pictaviensis*, errores coacta sunt.

Concilium *Trevirense* an. 1148. convocavit *Eugenius* III. Pontifex Maximus, & in eo permisit *S. Hildegarda* Abbatiſſæ, ut suas Revelationes scriptis mandaret, ac publici juris faceret.

Concilium *Balgentiacense* in Diœcesi *Aurelianensi* anno 1151. irritum declaravit matrimonium *Ludovici*, Galliarum Regis, cum *Eleonora*, Ducis *Aquitaniæ* filia, propter utriusque consanguinitatem.

Concilium *Oxonienſe* in Anglia anno 1160. Waldensium hæreticorum dogmata proſcripſit.

Concilium *Londinense* anno 1162. congregatum est, & in eo *S. Thomas*, dictus *Becketus*, Cancellarius *Henrici* II. Angliæ Regis, conspirantibus omnium votis, in Archiepiscopum *Cantuariensem* electus est, qui tamen postea, (ob non servatas iniquas leges sancitas in Conciliabulo *Clarendonensi*, habito in Anglia anno 1164.) injuste damnatus est in Concilio *Northamptonensi*, eodem anno in Anglia celebrato.

Concilium *Lateranense* an. 1168. coactum est, & in eo *Fridericus* Imperator, ob intrusum in Sedem Apost. *Octavianum*, Antipapam, dictum *Victorem* IV. damnatus & imperio privatus est.

Concilium *Abrincense* in Normannia an. 1172. *Henricum* II. Angliæ Regem, a cæde *S. Thome*, *Cantuariensis* Archiepiscopi, absolvit.

Concilia *Cassiliense* in Hibernia anno 1172. & *Londinense* anno 1175. in causa Disciplinae Eccl. fuerunt celebrata.

Concilium *Lumbaviense* in Gallia *Narbonensi* anno 1175. Hæreticos *Albigenses* damnavit.

Concilium *Venetum* anno 1177. celebratum est, & in eo *Alexander* III. Pontifex Maximus, & *Fridericus* Imperator, pacis foedus inierunt.

Concilium undecimum Generale, quod est *Lateranense* tertium, anno 1179. convocavit *Alexander* III. Pontifex Max. contra hæreticos *Waldenses* & *Albigenses*, necnon *Schismaticos* ab Antipapa *Victore* III. ordinatos.

Concilia, *Parisiense* anno 1186. *Anglicanum* anno 1188. & *Monspeliense* anno 1195. Bellum in Saracenos decreverunt.

Concilia, *Eboracense* in Anglia anno 1195. & *Dalmaticum* anno 1199. ad reformandam Ecclesiæ Disciplinam habita sunt.

Concilium *Divionense* in Gallis anno 1199. coactum est in *Philippum Augustum*, Galliarum Regem, qui repudiata legitima conjuge sua *Ingeburgi*, sorore *Canuti*, Danorum Regis, illicitas nuptias contraxerat cum *Maria*, Bohemiæ & Moraviæ Ducis filia.

Concilia habita Decimo tertio Ecclesiæ Sæculo.

Concilia quædam Provincialia ineunte Sæculo XIII. contra *Raymundum*, Comitem *Tolosanum*, Hæreticorum *Albigensium* fautorem ac protectorem, fuerunt celebrata, videlicet *Narbonense* I. anno 1207. *Montiliense* in Provincia *Narbonensi* anno 1209. *Avenionense* I. eodem anno, *Avenionense* II. anno 1210. *Tolosanum* I. eodem anno, *Arelatense* I. eodem anno, *Vaurenſe* in Provincia *Occitanicæ* anno 1213. *Muretum* in Provincia *Occitanicæ* eodem anno, & Concilium *Monspeliense* anno 1214. in quo

ultimo *Raymundi*, Comitis Tolosani, & hæreticorum Albigenſium deſenſoris, Ditio adjudicata eſt *Simoni Montis Fortis*, invicto Albigenſium debellatori.

Concilia, *Parienſe* ad damnandos errores *Almarici* an. MCCIX. *Romanum* anno MCCX. contra *Ottonem IV.* Imperatorem, quem *Innocentius III.* Pontifex Maximus Imperio privavit, & *Londinenſe* anno MCCXIV. ad *Joannem*, Regem Angliæ, abſolvendum ab interdicti, & deſiſitionis Sententia, quam in ipſum *Innocentius III.* tulerat, habitæ ſunt.

Concilium Generale duodecimum, quod eſt *Lateranenſe IV.* ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo contra Hæreſim Albigenſium anno MCCXV. fuit convocatum.

Concilia, *Oxonienſe* anno milleſimo ducentefimo vigefimo ſecundo, *Sariſburienſe* eodem anno, *Germanicum* anno milleſimo ducentefimo vigefimo quinto ad ſancientiendam Eccleſiæ Diſciplinam, & contra Simoniacos atque concubinariorum Clericos fuerunt celebrata.

Concilia in Galliis *Narbonenſe II.* an. 1227. *Toloſanum II.* anno 1229. *Gontierienſe I.* anno milleſimo ducentefimo trigefimo primo, *Bitterenſe I.* anno 1233. *Arelatenſe II.* anno 1234 *Narbonenſe III.* anno 1235. *Turonenſe I.* an. 1236. *Campiniacenſe I.* an. 1238. *Turonenſe II.* anno 1239. *Guidonenſe* anno 1242. *Biterenſe II.* an. 1246. *Valentinum* an. 1248. *Inſulanum* anno 1251. *Salmurienſe* an. 1253. *Albienſe* an. 1254. *Burdegalenſe I.* anno 1255. *Roffiacenſe* in Dioceſi Piſtavienti an. 1258. *Monſpeliienſe* an. 1257. *Arelatenſe III.* anno 1260. *Copriniacum*, ſeu *Campiniacenſe II.* anno 1260. *Campiniacenſe III.* an. 1262. *Burdegalenſe II.* anno 1263. *Nannetenſe* anno 1264. *Gontierienſe II.* anno 1268. *Andegavenſe* & *Senonenſe* anno 1269. *Compendienſe* & *Avenionenſe* anno 1270. *Redonenſe* anno 1273. *Arelatenſe IV.* *Salmurienſe II.* & *Bituricenſe* anno 1276. *Langeſienſe* eodem anno, *Rotomagenſe* anno 1279. *Avenionenſe* eodem anno, & alterum *Avenionenſe* an. 1282. *Andegavenſe*, & *Turonenſe* eodem anno, *Bituricenſe* anno 1286. *Arelatenſe* eodem anno, *Rotoma-*

genſe an. 1299. & *Auſcitanum* an. 1300. Hæc memorata Concilia Provincialia Sæculo Eccleſiæ XIII. ad reſarciendam Eccleſiæ Diſciplinam habitæ ſunt in Galliis. At, præter iſta Concilia Provincialia, Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantia, duo Concilia Generalia in Galliis eodem Sæculo fuerunt celebrata, videlicet Concilium *Lugdunenſe I.* quod eſt Generale XIII. anno 1245. contra *Fridericum*, Imperatorem, & ad ſuſcipiendam, pro recuperatione Terræ Sanctæ, expeditionem in Saracenos ab *Innocentio IV.* Pontifice Maximo convocatum eſt.

Alterum vero Concilium, ſeu *Lugdunenſe II.* quod eſt Generale decimum quartum, an. 1274. celebratum eſt ſub *Gregorio X.* Pontifice Max. & in eo facta eſt unio Eccleſiæ Græcæ cum Latina.

Cetera Concilia Provincialia, quæ ad reformandam Eccleſiæ Diſciplinam variis in locis Sæculo XIII. fuerunt celebrata, ſuo nunc quæque ordine perſequebo.

Concilium *Germanicum* an. 1230. habitum eſt, & in eo quatuordecim de diſciplina Eccleſiaſtica condita ſunt Capitula.

Concilium *Vvignienſe* in Anglia an. 1240. Constitutiones, ſive Capitula 59. de Diſciplina & moribus Eccleſiæ promulgavit.

Concilium *Lambethenſe* in Anglia anno MCCLXI. fuit convocatum, & in eo de iuriſdictione, libertate, & immunitate Eccleſiaſtica actum eſt.

Concilia *Viennenſe* in Austria anno 1267. *Londinenſe* an. 1268. ſanctiſſimas Sanctiones de Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quam Monachica condiderunt.

Concilia *Saltsburgenſe* an. milleſimo ducentefimo ſeptuageſimo quarto, *Budenſe* an. milleſimo ducentefimo ſeptuageſimo nono, *Coloniienſe* anno milleſimo ducentefimo octuageſimo, *Lambethenſe* in Anglia anno 1281. *Saltsburgenſe* alterum anno 1281. *Ravennatenſe* an. 1286. *Herbipolenſe* an. 1287. *Mediolanenſe* eodem anno, & *Mediolanenſe* alterum anno 1291. fuerunt celebrata, & in his multa ſancita ſunt Capitula, quæ ad Diſciplinæ cum Eccleſiaſticæ, tum Monachicæ reformationem attinent.

Præter iſta a me laudata Concilia, quæ

quæ Sæculo decimo tertio coacta sunt, & serpentes quosdam abusus extirpandos. plura consilia Tarraconensia eodem Sæculo in Hispania habita sunt, quorum tamen memoria vix superest, & in quibus nihil; quod sit alicujus momenti, occurrit, ut videre est apud doctissimum Cardinalem *Josephum de Aguirre* Tomo 3. *Conciliorum Hispaniæ* pag. 495. 496. 498. 504. 505. & 523. His ergo prætermis-
 Conciliis, ad alia nunc progrediamur Con-
 cilia, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo quar-
 to variis in locis fuerunt convocata, &
 ut clariori methodo ea disponere possim:
 Primo referam juxta ordinem chronolo-
 gicum illa Concilia, quæ in Galliis Sæ-
 culo Ecclesiæ decimo quarto indicta sunt.
 Secundo ea concilia quasi digito monstra-
 bo, quæ in Hispania; tertio, quæ in
 Italia; quarto, quæ in Anglia; & po-
 stremo, quæ in Germania eodem Eccle-
 siæ Sæculo fuerunt celebrata.

*Concilia, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo
 quarto variis in locis habita
 sunt.*

Concilia Nationalia, seu Provincialia
 quamplurima Sæculo Ecclesiæ decimo quar-
 to in Galliis habita sunt, quæ hic, juxta
 Seriem Chronologicam, breviter indicare
 sat superque sufficiet.

Concilium *Compendiense* I. indictum est
 an. 1301. & in eo septem edita sunt Capi-
 tula, quæ spectant Disciplinam Ecclesia-
 sticam, & Clericorum Immunitates.

Concilium *Nugaroliense* I. habitum est
 anno 1303. & in eo excommunicati fue-
 runt Clerici peregrini, absque Litteris
 commendatitiis suorum Episcoporum Sa-
 cra facientes, Judices, sese Causis Ec-
 clesiæ admittentes, Perjuri, Decimarum
 detentores, Concubinarij, Usurarii, A-
 dulteri manifesti &c.

Concilium *Compendiense* II. coactum est
 anno 1304. & in eo pro reformatione Ec-
 clesiasticæ Disciplinæ condita sunt quinque
 capitula.

Concilium *Auscitanum*, ann. 1308. con-
 gregatum, sex edidit Canones, morum
 reformationem spectantes.

Concilium *Parisiense*, ann. 1312. ha-
 bitum, tria sanxit capitula ad vigorem
 Disciplinæ Ecclesiasticæ renovandum,
Græves. Hist. Tom. IX.

& serpentes quosdam abusus extirpan-
 dos.

Concilium *Salmuriense*, anno 1315.
 quatuor condidit Canones contra jurisdi-
 ctionis Ecclesiasticæ perturbatores.

Concilium *Nugaroliense* II. convocatum
 anno 1315. quinque statuit Decreta, ad
 Ecclesiæ Disciplinam, Jura, & Immu-
 nitates spectantia.

Concilia, *Silvanestense* I. anno 1315.
 habitum est, & in eo *Petrus*, Catalau-
 nensis Episcopus, in suam Sedem restitutus
 est. *Silvanestense* II. anno 1317. co-
 actum est, & in eo contra invadentes Ec-
 clesiæ bona actum est.

Concilia, *Senonense* anno 1320. & *Pa-
 risiense* anno 1323. quatuor promulgarunt
 Decreta, ad Ecclesiæ Disciplinam, præ-
 fertim ad vitam & honestatem Clerico-
 rum spectantia.

Concilium *Avenionense* anno 1326. ce-
 lebratum quinquaginta novem edidit Ca-
 pitula de morum & Disciplinæ reforma-
 tione, Clericorum privilegiis & Immu-
 nitatibus.

Concilia, *Marciacense* I. anno 1326.
 indictum, quinquaginta sex edidit capi-
 tula ad varia Ecclesiasticæ Disciplinæ ca-
 pita attinentia. *Marciacense* II. an. 1329.
 convocatum est, & in eo sicarii, qui
Ansfancium, Episcopum Adurensem, oc-
 ciderant, ab Ecclesiæ communione fue-
 runt separati.

Concilia, *Silvanestense* III. anno 1326.
 septem edidit de Disciplina Ecclesiastica
 Canones. *Compendiense* an. millesimo tre-
 centesimo vigesimo nono. septem itidem
 præscripsit Canones pro juribus, Immu-
 nitatibus, privilegiis, & bonis Ecclesiæ
 tuendis. *Rotomagensis* anno 1330. tredecim
 publicavit constitutiones, ad varia
 Ecclesiasticæ Disciplinæ capita spectan-
 tes. *Gonteviensis* anno 1336. duodecim
 constituit Decreta pro libertate & Im-
 munitate Ecclesiastica. *Bituricensis* eo-
 dem anno duodecim pariter Canones ad
 restaurandam Ecclesiasticam Disciplinam
 condidit. Concilium *Avenionense* secun-
 dum; anno 1337. pro bono Ecclesiæ re-
 gimine, ac morum Reformatione sex-
 aginta novem promulgavit Canones,
 Concilium *Noviomense* anno 1344. se-
 ptemdecim Canones, mores, Discipli-
 nam,

nam, Jurisdictionem, & Ecclesiæ Immunitates spectantes, condidit. Concilium *Senonense* II. anno 1346. tredecim præscripsit Canones de Immunitatibus & habitu Clericorum, necnon de aliis capitibus ad Disciplinam Ecclesiasticam spectantibus. Concilium *Biterrense* anno 1351. octo edidit Decreta circa quædam Ecclesiasticæ Disciplinæ Capita. Concilium *Audagavense* an. millesimo trecentesimo sexagesimo quinto XXXIV. condidit Canones de collatione Beneficiorum, de vita, honestate, & habitu Clericorum ac Monachorum &c. Concilium *Vauense* anno 1368. centum & triginta tria sanxit Decreta ad Disciplinam Ecclesiasticam pertinentia. Concilium *Narbonense* anno 1374. viginti octo de Disciplina Ecclesiastica condidit Capitula.

Præter hæc Concilia Nationalia, seu Provincialia, quæ in Galliis Sæculo Ecclesiæ XIV. pro restauranda tum Ecclesiastica, tum Monastica Disciplina fuerunt celebrata, Concilium insuper Generale decimum quintum, quod est *Vienense*, anno 1311. sub *Clemente V.* Pontifice Maximo habitum est, & in eo Templariorum ordo abolutus fuit, damnata Fratricellorum, Dulcinitarum, Beguadorum & Beguinarum Hæresis, actumque de recuperanda Terra Sancta.

Concilia, quæ Sæculo XIV. pro reformatione Ecclesiasticæ, vel Monasticæ Discipline in Hispania habita sunt, nunc breviter subnectam.

Concilium *Pennasidelense*, anno 1302. ad corrigendos Clericorum mores edidit quindecim constitutiones Ecclesiasticas, quas refert Cardinalis *de Aguirre* Tomo 3. *Concil. Hisp.* pag. 538.

Concilia *Tarraconense* & *Salmanticense* anno 1312. fuere celebrata, eorumque Acta idem Card. *de Aguirre* inseruit Tomo mox laudato pag. 546. & 547.

Concilium *Vallisoletanum*, anno 1312. habitum, viginti quinque de Disciplina Ecclesiastica condidit canones, quos in lucem profert Cardinalis *de Aguirre* Tomo III. *Concil. Hisp.* pag. 556.

Concilia duo *Toletana*, unum videlicet anno 1323. & alterum 1324. aliquot constitutiones Ecclesiasticas sanxerunt ad

Disciplinam Ecclesiasticam, & Clericorum mores spectantes, quæ legi possunt apud Card. *de Aguirre* Tomo III. *Concil. Hisp.* pag. 576.

Concilia *Complutense* anno 1325. *Toletanum* anno 1329. & aliud *Complutense* anno 1347. Canones ediderunt de vita & honestate Clericorum, de extirpatione abusuum, & de aliis capitibus ad Ecclesiæ disciplinam attinentibus.

Quatuor Concilia Nationalia, seu Provincialia in Italia Sæculo Ecclesiæ XIV. a *Raynaldo*, *Ravennate* Archiepiscopo, ad sancendam Ecclesiasticam Disciplinam fuerunt convocata, quorum primum habitum est anno 1307. alterum anno 1311. Tertium, anno 1314. Ultimum an. 1317.

Aliquot Concilia Nationalia, seu Provincialia pro Discipline Ecclesiasticæ ac morum reformatione sæculo XIV. in Anglia habita sunt, quæ hic juxta ordinem Chronologicum, breviter annotabo.

Concilium *Vestmonasteriense* anno 1316. convocavit *Vvalterus*, Archiepiscopus Cantuariensis. Concilium *Londinense* I. anno 1309. habuit *Robertus de Winchelsea*, Archiepiscopus Cantuariensis. Concilium *Londinense* II. anno 1321. indixit *Vvalterus* Archiepiscopus Cantuariensis. Concilium *Londinense* III. anno 1328. congregavit *Simon Mephram*, Archiepiscopus Cantuariensis. Concilium *Lambethense* I. anno millesimo trecentesimo trigesimo, habuit idem *Simon Mephram*, Cantuariensis Archiepiscopus, qui etiam Concilium *Maghsfeldense* I. anno 1332. celebravit. Concilia *Londinense* IV. anno 1341. *Londinense* V. anno millesimo trecentesimo quadragesimo secundo, & *Londinense* VI. an. 1343. congregavit *Joannes Sraford*, Archiepiscopus Cantuariensis. Concilia *Lambethense* II. anno 1351. *Maghsfeldense* II. anno 1362. & *Lambethense* III. anno 1362. convocavit *Simon Islip*, Archiepiscopus Cantuariensis.

Præter hæc Concilia, quæ Sæculo XIV. circa Disciplinam Ecclesiasticam in Anglia habita sunt, duo alia ad damnandam *Wikkessianam* Hæresim indicta fuerunt, unum videlicet Londini anno

anno 1382. cui præfuit *Guillelmus de Courtenay*, Archiepiscopus Cantuariensis, & alterum Londini itidem habitum ann. 1396. cui præfuit *Thomas Arundel*, Archiepiscopus Cantuariensis.

Denique in Germania Sæculo Ecclesiæ decimo quarto ad restaurandam tam Ecclesiasticam, quam Monasticam Disciplinam, duo fuerunt celebrata Concilia, *Coloniense* videlicet anno 1310. sub *Henrico*, Archiepiscopo Coloniensi, & *Saltzburgense* anno 1386. sub *Pilgrino*, Archiepiscopo Saltzburgensi, & Sedis Apostolicæ Legato.

Concilia, quæ Sæculo Ecclesiæ Decimo quinto habita sunt.

Concilia quinque Generalia Sæculo Ecclesiæ decimo quinto fuerunt celebrata, quorum primum est *Pisanum*, an. 1409. habitum, & in eo depositis duobus dubiis Pontificibus, qui simul Sedem Romanam ambiebant, in eorum locum substitutus est *Alexander V.* Illud Concilium *Pisanum* inter Concilia Generalia est decimum sextum.

Concilium *Constantiense*, quod inter Oecumenica Concilia est decimum septimum, coactum est anno 1414. & in eo extincto Schismate, depositisque tribus dubiis Pontificibus, *Martinus V.* electus est Pont. Max. & Hæreses *Vvikleffi* & *Joannis Hus* proscriptæ sunt.

Concilium *Senense*, quod inter Concilia Generalia est decimum octavum, congregatum est anno 1323. & in eo damnatio Hæresum *Vvikleffitarum*, & *Hussitarum*, jam facta in Concilio Constantiensi, fuit approbata, actumque de Concilianda Ecclesia Græca cum Latina.

Concilium *Basileense*, quod fuit Oecumenicum, donec a Summo Pontifice *Eugenio IV.* fuerit dissolutum, quodque inter Concilia Generalia est decimum nonum, convocatum est anno 1431. & in eo damnati iterum fuerunt *Vvikleffitæ* & *Hussitæ*; Bohemi vero, qui *Hussitarum* Hæresi infecti erant, ad sinum Ecclesiæ Catholicæ redierunt.

Concilium *Florentinum*, quod inter Concilia Oecumenica, est vigesimum,

Ferrariæ ab *Eugenio IV.* anno 1438. incæptum est, Florentiæ vero continuatum anno 1439. & in eo facta est unio Ecclesiæ Græcæ cum Latina.

Præter hæc quinque Concilia Generalia, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo quinto fuerunt celebrata, varia Concilia Nationalia, seu Provincialia sive ad damandas Hæreses, sive ad abolitionem Schismatis, sive tandem ad collapsam Ecclesiæ restaurandam Disciplinam eodem Sæculo habita sunt, quæ hic, juxta ordinem Chronologicum exhibebo.

Concilium *Oxonienſe* anno 1408. coegit *Thomas Arundel*, Archiepiscopus Cantuariensis, in quo Hæresiarchæ *Joannis Vvikleffi* Sectarii fuerunt proscripti.

Concilia, *Remense* anno 1408. habitum est, & in eo de reformatione Disciplinae tam Ecclesiasticæ, quam Monasticæ; necnon de abolitione Schismatis, quod *Gregorius XII.* & *Benedictus XIII.* Summo Pontificatui inbiantes pertinacissime fovebant, actum est. *Londinense* anno 1413. *Joannem Oldcastel*, *Vvikleffianæ* Hæreseos confidum, nec tamen palinodiam canere volentem, Sæculari judicio reliquit. *Romanum*, a *Joanne XXII* convocatum, *Joannis Vvikleffi* virulenta dogmata confixit anno 1413.

Concilium *Saltzburgense* anno 1420. statuit viginti quatuor Decreta instaurandæ Ecclesiasticæ Disciplinae aptissime utilia.

Concilium *Coloniense* I. anno 1423. ad sancendam Ecclesiasticam Disciplinam fuit celebratum.

Concilium *Senonense* I. anno 1429. constituit quadraginta Decreta, quorum alia ad reformationem Divini Officii, alia ad mores Prælatorum, alia ad Clericorum vitæ honestatem, & Sæcularium correctionem ordinantur.

Concilium *Dertusanum* apud urbem, quæ nunc *Tortosa* dicitur anno 1429. habitum est, & in eo summi in Hispania Schismatis reliquæ extinctæ sunt, & Ecclesiastica Disciplina, quæ tempore Schismatis fæde erat prolapsa, viginti Decretis fuit restaurata.

Concilium *Bituricense* anno 1438. publicavit *Pragmaticam Sanctionem* in col-

latione Beneficiorum observandam in Galliarum Regno.

Concilium *Frisengense* an. 1440. congregatum sanxit viginti sex Canones ad Disciplinam Ecclesiasticam spectantes.

Concilia *Rothomagensis* anno millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto & *Turonensis* an. 1448. varia ad corrigendos Clericorum mores, & ad Disciplinæ instaurationem ordinarunt Decreta.

Concilia *Coloniensis* II. an. 1452. *Suessoniensis* an. 1454. *Senonensis* II. an. 1462. *Cantuariensis* an. 1463. & *Eboracensis* an. 1466. pro Ecclesiasticæ Disciplinæ reformatione habita sunt.

Concilium *Matritense* in Hispania an. 1473. coactum est, & in eo contra ignorantiam, avaritiam & luxuriam Clericorum actum est, hisque gliscentibus vitiis tempestiva adhibita sunt remedia.

Concilium *Arandense* in Diœcesi Tole-tana anno 1473. pro refarcienda Ecclesiastica Disciplina viginti novem promulgavit Decreta.

Concilium *Senonense* III. anno 1485. pro reformatione itidem morum & Ecclesiasticæ Disciplinæ fuit convocatum.

Consulto prætermisi tria Conciliabula, quorum duo, videlicet *Perpinianum* an. 1408. & *Salmanticense* an. 1410. habuit Petrus de Luna, dictus *Benedictus XIII.* qui Schisma fovebat, & Pontificatui cedere volebat. Tertium Conciliabulum, seu *Utinum*, in Diœcesi Aquilejensi congregavit anno 1410. *Angelus Corarius* dictus *Gregorius XII.* qui Schisma itidem nutrebat, & Pontificatum abdicare tractabat.

Concilia, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo sexto fuerunt convocata.

Concilia duo Generalia Sæculo Ecclesiæ decimo sexto habita sunt, quorum primum est *Lateranense V.* inter Concilia Generalia vigesimum primum, quod a *Julio II.* Pontifice Maximo, anno 1512. inceptum, a *Leone X.* successore *Julii II.* fuit postea continuatum. In hoc Concilio Lateranensi V. rejectum ac reprobatum est Conciliabulum *Pisanum*, quod contra *Julium II.* Romanum Pontificem,

aliqui Cardinales ei infensi anno 1511. congregaverant; Ecclesiastica insuper Disciplina variis Canonibus sancita est; & publicata abolitio *Pragmaticæ Sanctionis*, cujus in locum pacta Bononiæ concordata inter *Leonem X.* Pontificem Maximum, & *Franciscum I.* Galliarum Regem, substituta sunt, quæ modo in collatione Beneficiorum, vim obtinent in Galliarum Regno.

Concilium alterum Generale est *Tridentinum*, quod inter Concilia Oecumenica ultimum est, & anno 1545. fuit indictum. In eo proscriptæ sunt Hæreses *Lutheri*, *Zuinglii*, *Calvini*, & aliorum hujus furfuris Novatorum, multisque conditis Canonibus, & saluberrimis Decretis, restaurata est collapsa Ecclesiæ Disciplina.

Ante & post Concilium Generale Tridentinum complura Concilia Nationalia, seu Provincialia, Sæculo Ecclesiæ decimo sexto, sive ad profligandas grassantes Hæreses, sive ad Ecclesiasticam Disciplinam, jam in Concilio Tridentino sancitam, recipiendam & approbandam, variis in locis fuerunt convocata, quæ, juxta seriem Chronologicam, hic paucis verbis indicabo.

Concilium *Bituricense* anno 1528. habitum est, & in eo edita sunt Decreta triginta duo, quorum primo *Lutheri*, eorumque sequacium dogmata ac libri damnantur. Alia vero, quæ sequuntur, Decreta pertinent ad Disciplinam & jurisdictionem Ecclesiasticam.

Concilium *Senonense* anno itidem 1528. Parisiis celebratum est, & in eo *Lutheri* Hæresis, sexdecim Decretis de Fide editis, jugulata est, aliaque quadraginta Decreta ad refarciendam Ecclesiæ Disciplinam fuerunt promulgata.

Concilia *Coloniensis* I. anno millesimo quingentesimo vigesimo sexto, & *Coloniensis* II. anno 1549. habita condiderunt ad reformandos mores & restituendam maxime tum temporis depravatam Ecclesiæ Disciplinam præclara & utilissima Decreta.

Concilium *Moguntinum* anno 1549. ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam, & profligandam Lutheranam Hæresim, plures edidit Canones.

Con-

Concilium *Treuerense* eodem anno, seu 1549. contra Hæreticos Lutheranos, & pro reformatione Ecclesiasticæ Disciplinæ multa saluberrima atque laudatissima publicavit Decreta.

Concilium *Narbonense*, anno 1551. coactum, Catholicam Fidem contra novas serpentes Hæreses explicuit, ac damnavit, tanquam Hæreticos, eos, qui, aliud docent, quam Romana credit ac profitetur Ecclesia, & Canones sexaginta quatuor de morum emendatione, & sancienda Ecclesiæ Disciplina promulgavit.

Concilium *Remense* anno 1564. approbavit omnia, quæ in Concilio Gen. Tridentino fuerant statuta, & viginti capitula pro Ecclesiasticæ Disciplinæ reformatione vulgavit.

Concilium *Cameracense* an. millesimo quingentesimo sexagesimo quinto omnia, quæ in Generali Conc. Trid. sancita fuerant, palam recepit, & viginti duo edidit Decreta ad Ecclesiasticæ Disciplinæ emendationem spectantia.

Concilia *Mediolanensia*, a Sancto *Carolo Borromæo*, Cardinali, & Archiepiscopo Mediolanensi, primum videlicet anno 1565. Alterum anno 1569. Tertium an. 1573. Quartum ann. 1576. Quintum an. 1579. Sextum anno 1582. habita sunt, & in his restaurata est sanctissimis Decretis Ecclesiastica Disciplina. Præter sex illa Concilia Provincialia, S. *Carolus Borromæus* undecim Synodos Diocesanas cœgit, quibus juxta normam Concilii Tridentini, perfectissimi regiminis Ecclesiastici formam tradidit, & corruptos Cleri populique mores emendavit.

Concilium *Rothomagensis* anno millesimo quingentesimo octuagesimo primo indictum est, & in eo Episcopi, adherentes Decretis Concilii Tridentini, aliquot de Disciplina Ecclesiastica Decreta constituerunt, & Hæreticos illos declararunt, qui aliter quam Catholica, Apostolica & Romana credit ac prædicat Ecclesia, credere ac pertinaciter asserere attentant.

Concilium *Remense* Secundum celebratum est anno 1583. & in eo de Catholicæ Fidei professione, juxta definitiones

Concilii Tridentini actum est, & de Vita, moribus, habitu, tonsura, & officiis Clericorum edita sunt viginti septem Decreta.

Concilium *Burdigalense* anno 1583. triginta sex, quæ condidit, Decretis, quæque ferme omnia ex Sanctionibus Concilii Tridentini deprompsit, Disciplinæ Ecclesiasticæ reformationi optime consuluit.

Concilium *Turonense* an. 1583. Disciplinam Ecclesiasticam circa Episcopos, Clericos, Monachos, & Laicos ex Conc. Trid. Decretis emendavit.

Concilium *Bituricense* Secundum ann. 1584. variis Decretis, e Synodo Tridentina maximam partem desumptis, Disciplinam Ecclesiasticam restauravit.

Concilium *Aquense* an. millesimo quingentesimo octuagesimo quinto Disciplinam Ecclesiasticam quadraginta Constitutionum capitibus, juxta Conc. Trid. Decreta, reparavit.

Concilia *Tolosana* anno 1590. *Avenionense* anno 1596. *Aquilejense* anno 1596. multa Decreta de emendatione morum, de vita & honestate Episcoporum, & Clericorum condiderunt, Statutis Concilii Tridentini omnino consentanea.

Præter hæc Concilia Provincialia, quæ sæculo decimo sexto habita sunt, B. *Toribius Mogrovexus*, Archiepiscopus *Limensis* in Peruvia, quæ *novus Orbis* appellatur, aliquot Concilia Provincialia & Diocesana eodem sæculo decimo sexto ad cultum Dei, propagationem Fidei, & Disciplinæ Ecclesiasticæ, morumque reformationem convocavit. Quæ Concilia, dicta *Limensia*, inseruit Doctissimus Cardinalis *Josephus de Aguirre* Tomo IV. *Collectionis omnium Conciliorum Hispaniæ & novi Orbis*. Concilium etiam *Mexicanum* in America Septentrionali anno 1585. celebravit *Petrus Moya de Contreras*, Mexicanæ Ecclesiæ Archiepiscopus, & in eo Synodi Tridentinæ Decreta, tam Fidem, quam Ecclesiæ Disciplinam, morumque emendationem spectantia, suscepit atque executioni mandari jussit. Postremo, ad imperandam in Hispania, & in Belgio Decretorum Concilii Tridentini, tam

ram circa Fidem, quam circa Ecclesiæ Disciplinam, observationem, aliquot habita sunt Concilia Provincialia, videlicet *Toletanum* anno millesimo quingentesimo sexagesimo quinto. *Valentinum*, *Compostellanum*, *Granatense*, *Bracarense*, *Cæsaraugustanum*, & *Eborense*, quæ eodem anno indicta sunt, quibus addi debent Concilium Provinciale *Mechliniense* anno millesimo quingentesimo septuagesimo in Belgio, & alterum *Toletanum* in Hispania anno millesimo quingentesimo octuagesimo secundo celebrata.

Prætermitto plures conventus, seu comitia Generalia, quæ, instar Conciliorum Nationalium, Clerus Gallicanus decimo sexto Ecclesiæ Sæculo singulis quinquenniis (quem morem etiamnum observat Doctissimus ille Clerus) celebravit, in quibus de recipiendis Concilii Tridentini Decretis, ac restauranda Ecclesiæ Disciplina, de tollendis abusibus, de tuenda ac conservanda contra molliores, seu laxiores Casuistas, puritate Moralis Christianæ, & de aliis id genus tam Fidei, quam Disciplinae Ecclesiasticæ capitibus actum est. Inter illos *Conventus*, quos nunc vocant *Comitia Generalia*, Cleri Gallicani, unus est, qui præ ceteris aliis, Sæculo Ecclesiæ decimo sexto habitis, potissimum commendatur, videlicet *Conventus Cleri Gallicani*, qui anno millesimo quingentesimo septuagesimo nono in Urbe Melodunensi coactus est, ideoque dictus *Conventus Melodunensis*, quique completitur totam Disciplinam Ecclesiæ Gallicanæ, & quadraginta Constitutiones ad Disciplinae Ecclesiasticæ, morumque reformationem apprime necessarias, & extant Tomo I. Collectionis *Actorum, Titulorum, & Documentorum Clerum Gallicanum spectantium*, a pag. 336. usque ad pag. 475.

Concilia, quæ habita sunt decimo septimo Ecclesiæ Sæculo.

Cum nullum Concilium Generale Sæculo Ecclesiæ decimo septimo fuerit congregatum, ea hic primo referam Concilia Nationalia, aut Diocesana, quæ in Galliis, dein, quæ in Italia, tertio, quæ in Hispania habita sunt, ac denique aliquot inferam Concilia, quæ eodem Sæculo XVII. in Ecclesia Græca, a communionem Ecclesiæ Romanæ diro licet Schismate separata, contra Hæreticos Lutheranos, & Calvinistas fuerunt celebrata.

Concilium *Narbonense* an. millesimo sexcentesimo nono indixit *Ludovicus de Vervins*, Ord. Prædicat. & Archiepiscopus ac Primas Narbonensis, in quo multa statuta ac decreta sunt, quæ si nunc executioni mandarentur, propediem vigor Disciplinae Ecclesiasticæ, quæ injuria temporum collapsa est, facili negotio restaurari posset.

Concilium dictum *Senoniense*, quamvis fuerit Parisiis ann. millesimo sexcentesimo decimo secundo a *Jacobo Davio Peronio*, Cardinali & Archiepiscopo Senonensi, congregatum, damnavit libellum de *Ecclesiastica & Politica Potestate* ab *Edmundo Richerio*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore Theologo, lucubratum.

Concilium *Aquense*, anno itidem millesimo sexcentesimo decimo secundo celebratum, eundem *Edmundi Richerii* librum proseripsit.

Concilium *Bardigalense* an. millesimo sexcentesimo vigesimo quarto convocavit *Franciscus Surdisius*, & in eo de Disciplina ac jurisdictione Ecclesiastica, morumque reformatione actum.

Præter ista Concilia Provincialia, quæ in Galliis Sæculo Ecclesiæ decimo septimo fuerunt celebrata, Episcopi Gallicani, sive ad configendos emergentes errores; sive ad Disciplinam, auctoritatem ac jurisdictionem Ecclesiasticam vindicandam, sive ad Moralis Christianæ Doctrinæ puritatem contra molliores, seu laxiores ca-

sui-

fuistas afferendam, siue denique ad instituendam rerum temporalium Cleri Gallicani rectam administrationem, Comititia Generalia, quæ vulgo *Conventus Cleri Gallicani* dicuntur, singulis quinquenniis coegerunt, inter quos Generales Cleri Gallicani Conventus, ille præsertim celebratur, qui anno millesimo-septingentesimo in Palatio Regio San-Germano prope Parisios habitus est, & in quo centum viginti septem Propositiones, quarum bene multe a laxioribus Casuistis, ad excusandas excusationes in peccatis, excogitatae, aliæ a Jansenistis proculse fuerant, censorio stigmate confixæ sunt, atque ad conservandum salutarem Ecclesiasticæ Disciplinæ vigorem præcipue in administratione Sacramentorum Eucharistiæ & Pœnitentiæ, Leges Sanctissimæ præscriptæ fuerunt.

Concilia, siue Provincialia, siue Diocesana in Italia Sæculo Ecclesiæ decimo septimo quamplurima habita sunt, quorum præcipua hic indicare abunde sufficiet. In primis, triginta quatuor Concilia, siue Provincialia, siue Diocesana Beneventana jam celebravit Eminentissimus *Vincentius Maria Ursinus*, Ordin. Prædicatorum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Archiepiscopus Beneventanus, qui etiamnum vivit, & vere Pastoralis zelo succensus, amplissimam Diocesim suam singulis annis perlustrat, & Synodum ad sancientiam Ecclesiasticam Disciplinam, cujus studiosissimus est, coegit. Præter hæc triginta quatuor Beneventana Concilia, alia in Italia pro Disciplinæ Ecclesiasticæ, morumque reformatione fuerunt convocata, inter quæ potissimum numerantur *Mediolanense septimum*, a *Federico Borromæo* Cardinali, & *S. Caroli Borromæi* nepote, congregatum: *Senense* a *Francisco Maria Taurisia* Cardinali habitum: duo *Neapolitana*: tria *Sancta Severinæ*: *Ravennatense*, *Florentinum*: *Urbinate*: *Turritanum* in Sardinia: duo *Æsina* sub *Matthæo Patricio*, Episcopo *Æsino*: *Albiganense*, *Amerinum* sub *Antonio Maria Græviano* Episcopo: *Affisense* sub Cardinali *Nerlio*: *Aversanum*, *Bononiense* sub Cardinali *Jacobo Boncompagno*: *Casertense* sub Cardinali *Denoff*, *Lunense* & *Sarzianum*

se sub Cardinali *Benedicto Lomellino*: *Auximanum* sub Cardinali *Antonio Maria Gallo*: *Montis Falisci* sub Cardinali *Marco Antonio Barbado*: *Nonantulanum* sub Cardinali *de Angelis*: *Sabinese* sub Cardinali *Psolomæo Gallo*: *Sutrinum* sub Cardinali *Julio Spinola*, quibus addi possunt Concilia *Eugubinam*, *Genuense*, *Asculanum*, *Rossanense*, *Venusinum*, *Farfense*, & alia ejusmodi Concilia cum Provincialia, tum Diocesana, quæ in variis Italiæ locis Sæculo Ecclesiæ decimo septimo celebrata, maximum Disciplinæ Ecclesiasticæ splendorem conciliarunt, & Sanctioris morum Disciplinæ regulas tradiderunt.

Concilium unum duntaxat *Oviolanum* videlicet in Hispania, seu in Regno Valentini, anno millesimo sexcentesimo celebratum est, & in eo condita sunt septuaginta capita, Disciplinam Ecclesiasticam spectantia. Tria vero Concilia in novo Orbe, seu in civitate *Lima*, B. *Toribius Mogroverus*, ineunte Sæculo decimo septimo, seu annis millesimo sexcentesimo primo, millesimo sexcentesimo secundo, & millesimo sexcentesimo quarto, habuit, & in his peculiariter quædam Decreta & Documenta constituit, quibus Peruvianos, adhuc in Christianismo neophytos, ad religionem & pietatem informavit.

Concilia, quæ in Ecclesia Græca, a communione Ecclesiæ Romanæ funesto licet Schismate separata, fuerunt Sæculo decimo septimo contra Hæreticos Calvinistas, & *Cyrrillum Lucarem*, Patriarcham Constantinopolitanum, convocata, sunt ista: Primum, seu *Constantinopolitanum*, anno millesimo sexcentesimo trigésimo octavo coegit *Cyrrillus Berrohenfis*, Patriarcha Constantinopolitanus, & in eo, *Cyrrillo Lucari*, e Sede Constantinopolitana dejecto, dictum est anathema, eo quod contra Orientalis Ecclesiæ Fidem publicasset Confessionem Fidei, Calvinianæ hæreticæ doctrinæ omnino consentaneam, quæ in eodem Concilio omnium Græcorum consensu proscripta ac profligata fuit. Alterum Concilium anno millesimo sexcentesimo quadragesimo secundo Jatii apud Moldaviam celebravit *Parthenius*, Patriarcha

Con-

Constantinopolitanus, & in eo Calviniana Fidei confessio, a *Cyrillo Lucare* edita, damnata fuit, tanquam Orthodoxæ Græcorum Fidei penitus contraria. Tertium Concilium, seu *Constantinopolitanum*, anno millesimo sexcentesimo septuagesimo secundo habuit *Dionysius*, Patriarcha Constantinopolitanus, & in eo Hæretica calviniana doctrina in omnibus suis capitibus rejecta ac damnata est. Quartum denique Concilium, dictum *Bethleemiticum*, vel *Hierosolymitanum*, eodem anno millesimo sexcentesimo septuagesimo secundo congregavit *Dositheus*, Patriarcha Hierosolymitanus, & in eo, explosis Hæreticorum Calvinistarum erroribus, editum est *Enchiridion fieri necessarium ad confutandas calumnias Calvinistarum, qui Ecclesiam Orientalem de Deo, rebusque divinis cum ipsis idem sentire mentiuntur*.

Missas lubens facio varias pseudo-Synodos, quas Hæretici, præsertim Calviniani, Sæculo decimo septimo coegerunt, in quibus, nunquam sibi in Fide constantes, variarunt linguas, & sententiis, mutantes quadrata rotundis, & rotunda quadratis, ac tandem in famosa Synodo *Dordracena* anno millesimo sexcentesimo decimo nono in Belgio habita, tanquam dogma Fidei definierunt, solam Fidem in Christum Mediatorem absque bonis operibus justificare, eamque Fidem iustificantem nullo quantum vis gravissimo delicto, excepto solo infidelitatis, seu Apostasiæ a Fide peccato, amitti posse, ita ut hi, qui per Fidem in Christum sunt iustificati, credere Fide divina teneantur, se plenam & omnimodam habere de sua salute certitudinem. Ex quo impio Calvinistarum dogmate sequitur plane totum Christianæ Moralis doctrinæ exterminium.

OBSERVATIONES.

In Concilia, quæ in Ecclesia fuerunt celebrata.

Observa primo, triplicis generis esse Concilia, videlicet *Æcumenica*, seu Generalia, *Nationalia*, seu *Provincialia*, & *Diaecesana*. Convocare Concilia Generalia ex officio incumbit Romano Pontifici, qui per se, vel per suos Legatos, eis, ratione sui Primatus, præesse debet, ut constat ex perenni & antiqua Ecclesiæ consuetudine, qua semper Romani Pontifices, sicut ostendimus in nostris Colloquiis in Historiam Ecclesiasticam, omnibus Conciliis Generalibus, quæ sive in Oriente, sive in Occidente indicta sunt, vel per se, vel per Legatos præluit, adeo ut Concilia, quæ præter Romanorum Pontificum Sententiam habita sunt, nulla & irrita, juxta Regulam Ecclesiasticam, fuerint declarata. Ad profligandas emergentes Hæreses, seu ad dirimendas Fidei controversias, condenda Dogmata Fidei, & sanciendos Ecclesiasticæ Disciplinæ canones, congregantur Concilia Generalia, eaque semel a Romano Pontifice approbata irrefragabili pollent auctoritate. Ut autem ea, quæ in ejusmodi Synodis Generalibus acta ac statuta sunt, promptius ab omnibus executioni mandentur, seu facilius ad exitum perducantur, cum potestate Ecclesiæ concurrere, & amice conjurare debet civilis potestas. Quo fit, ut Canonum de rebus ad publicam pertinentibus Ecclesiæ Disciplinam promulgatorum receptorumque tutio Principibus christianis incumbat, quorum in manu corporalis, pecuniariæque pœnæ irrogatio est, qua inobedientes ac pervicaces compescere, cohibere & in ordinem redigere possunt. In definiendis tamen his, quæ ad Fidem, Doctrinam & Ecclesiæ Disciplinam spectant, Principes Christiani partes suas interponere nec debent, nec possunt, idque ultro ipsi Principes Christiani professi sunt, *Constantinus Magnus* in Nicæna Synodo Libellos sibi oblatos contra Episc. comburens, *Theodosius* ad Synodum Ephesinam scri-

scribens; *Marcianus*, Patres Conc. Chalcedonenſis alloquens, & *Valentinianus* in Epistola ad Orientales Episcopos, quam refert *Sozomenus* lib. 6. Hist. Eccl. c. 7. De modo & ratione celebrandi Concilia Generalia, de ordine sedendi & subscribendi; de his, qui vel necessario, vel ex consuetudine, vel ex privilegio ad Concilium Generale vocandi sunt; de loco & tempore, quo congregari debent Concilia Generalia, & de aliis id genus quæſtionibus, auctoritatem ac jurisdictionem Conciliorum Generalium spectantibus, Auctores complures data opera scripserunt. Consulendus in primis, *Guillelmus Durandus* Episcopus Mimatenſis, qui peculiarem ea de re tractatum, jubente *Clemente V.* Pontifice Max. lucubravit. Legendi sunt etiam varii Tractatus, quos de eodem argumento ediderunt *Dominicus Jacobatius*, Cardinalis, *Joannes Antonius Delphinus*, & *Marcus Bonavitus*, qui in unum Volumen collecti habentur, sub *Apparatus ad Sacra Concilia* nomine, in Parisiensi Conciliorum Editione, quam an. 1672. adornarunt *Philippus Labbeus*, & *Gabriel Cossartius*, Scriptores Societatis Jesu.

Obſerva ſecundo, plures tam in Ecclesia Græca, quam Latina, Sacrorum Canonum, qui in variis Conciliis conditi sunt, collectiones, vel Summas, seu Epitomes, fuiſſe concinnatas. In Ecclesia Græca *Theodoretus* Episcopus Cyri, edidit collectionem Canonum, *Joannes*, cognomento *Scholasticus*, Presbyter primum Antiochenus, & poſtea Patriarcha Conſtantinopolitanus, contexuit pariter Collectionem Canonum. *Photius*, Schismaticus Patriarcha Conſtantinopolitanus, confarcinavit *Nomo Canonem*, seu novam Collectionem Canonum, quam *Theodorus Balsamon*, titulo tenus Patriarcha Antiochenus, & *Joannes Zonaras*, & Monachus *S. Basilii*, ſuis Commentariis illustrarunt. *Simeon Magister* & *Logotheta* conſcripſit Epitomen Canonum. *Michael Pſellus* edidit Synopſim Canonum. *Conſtantine Harmenopolus* composuit Epitomen Divinorum, Sacrorumque Canonum. *Arsenius*, primum Monachus, poſtea Patriarcha Conſtantinopolitanus, auctor eſt Synopſis Canonum. Denique, *Mattheus Blaſtares* Canonum Volumen ſatis am-

plum composuit. In Ecclesia vero Latina Collectiones, vel Breviaria Canonum ediderunt, *Dionysius* cognomento *Exiguus*, Monachus, ac deinde Abbas, natione quidem Scythæ, ſed moribus & domicilio Romanus; *Fulgentius Ferrandus* Ecclesiæ Carthagenſis in Africa Diaconus, *Martinus*, ex Pannonia oriundus, & Episcopus Bracarenſis: *Cresconius* Africanus Episcopus; *Isidorus* Episcopus Hiſpalenſis; *Isidorus Mercator*; *Burchardus*, Wormatiensis Episcopus; *Anſelmus*, Lucenſis Episcopus; *Hilhelbertus*, Cenomannenſis Episcopus; *Deus Dedit*, Presbyter Cardinalis tituli SS. Apostolorum in Eudoxia; *Ivo*, Carnotenſis in Gallia Episcopus, & *Gratianus*, Monachus Benedictinus. Præter iſtas in Ecclesia Latina a variis Auctoribus conſcriptas collectiones, vel Epitomes Sacrorum Canonum, duæ adhuc ſuperſunt in Ecclesia Latina vetuſtiſſimæ Canonum Collectiones, quarum prior ex Bibliotheca Vaticana, & præcipue ex *Chriſtophori Juſtelli* Bibliotheca paucis abhinc annis ab *Henrico*, ejus filio, in lucem edita eſt, & conſtat Canonibus Conciliorum Nicæni, Ancyran, Neocæſarienſis, Sardicenſis, Gangrenſis, Antiocheni, Laodiceni, Conſtantinopolitani, & Chalcedonenſis: Alteram vero Collectionem, seu *Codicem Canonum Eccleſiaſticorum*, & *Conſtitutionum Sedis Apoſtolice*, ex Manuſcriptis Codicibus Thuaneo & Oxoniensi Parisiſis anno 1675. edidit Paſchaſius Queſnellus ſub titulo *Appendicis ad Operas S. Leonis Magni*, quem vetuſtiſſimum & ampliſſimum omnium ejuſmodi Codicum, qui huc uſque prodierunt, atque in uſu fuiſſe putat in Ecclesia Romana *Innocentio I. Zoſimo*, ac *Leone I.* Pontificibus. De his collectoribus tam Græcis, quam Latinis, & de Collectionibus Canonum præter *Antonium Auguſtinum*, Tarraconenſem Episcopum, in libris *de emendatione Gratiani*, & in Prælatione *ad antiquas Collectiones Decretalium*, præter etiam *Antonium Auguſtinum*, Jeſuitam, in peculiari Tractatu præfixo ſecundæ Parti *Epitomes Juris Canonici antiqui*; legendi ſunt *Boetius* Epſ de *Jure Sacro*; *Franciſcus Florens* in Prælationibus ſuis; *Petrus de Marca*, cum lib. 3. de *Concordia Sacer-*
do-

dotii & Imperii, tum in speciali de his Opusculo; Stephanus Baluzius in *Præfatione ad Reginonem* & Joannes Doujatius lib. 3. *Prænotionum Canoniarum*, Editionis Venetæ anno 1717. a pag. 283. usque ad pag. 363.

Observe tertio, canones Pœnitentiales qui in Conciliis ad normam agendæ pœnitentiæ præscripti sunt, a plurimis tam in Ecclesia Græca, quam in Ecclesia Latina fuisse collectos, easque collectiones vulgo vocari *Libros Pœnitentiales*, vel *Pœnitentialia*, eo quod quantitatem modumque pœnitentiæ unicuique criminis ac peccatorum generi imponant. Inter Græcos eminet in hoc genere S. *Basilius*, Cæsareæ Cappadocum Episcopus, qui de variorum delictorum pœnitentia tres Epistolas canonicas scripsit ad *Amphilochium*, Iconiensem Episcopum. S. *Basilio* addi debent hi, qui in Ecclesia Græca ante & post ipsum in eodem argumento versati sunt; seu qui, ad inducendam pro variis delictis pœnitentiam, Epistolas canonicas, vel Responfa canonica scripserunt: *Dionysius* nimirum, *Petrus*, *Athanasius*, *Timotheus* & *Cyrillus* Patriarchæ Alexandrini; *Gregorius* etiam *Thaumaturgus* & *Gregorius Nyssenus*. Hæc etiam pertinent *Responfa Canonica* posteriorum Patriarcharum, quæ referuntur a *Joanne Leunclavio* lib. quinto & sexto *Juris Græco-Romani*. Prætermitti haud debet *Libellus Pœnitentialis*, editus a *Joanne* Patriarcha Constantinopolitano, qui ob miram abstinentiam dictus est *Jejunator*. In Ecclesia vero Latina Collectiones Canonum pœnitentialium, seu libros pœnitentiales ediderunt S. *Cyprianus* Episcopus Carthaginensis, *Theodorus* Archiepiscopus Cantuariensis, Venerabilis *Beda*, *Rabanus Maurus* Archiepiscopus Moguntinus & *Halitgarius* Archiepiscopus Cameracensis. Extat etiam *Pœnitentiale Romanum*, quod ab *Antonio Augustino* ad calcem *Juris Pontificii* ante alia exscriptum est, in titulos novem divisum, in quibus varia criminum genera, & indicendæ cuique peccato salutare pœnitentiæ, ex Conciliis, Pontificum Decretis, Patrumque Sententiis percensentur. Plures ejusmodi libros Pœnitentiales undecumque colligit, & illos sub finem Voluminis sui de

Pœnitentia edidit *Joannes Morinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, atque totam illorum rationem & utilitatem accurate pertractat lib. 4. ejusdem voluminis de *Pœnitentia* c. 17. & lib. 6. c. 5. de *administratione Sacramenti Pœnitentiæ*, ac præsertim in *Præfatione de Libellorum Pœnitentialium antiquitate & varietate*, ubi causas indicat, cur necessarii fuerint hujusmodi Libri pœnitentiales.

Observe denique, Plures Conciliorum a variis Auctoribus Editiones fuisse adornatas. *Jacobus Merlinus*, natione Gallus, patria Lemovicensis, Theologus Parisiensis, & insignis Ecclesiæ Parisiensis Pœnitentiarius, Conciliorum Collectionem, in duo Volumina distributam, an. 1524. in lucem dedit, quam postea recognitam, ac pluribus auctam & locupletatam, atque in tria Volumina partitam, an. 1535. Parisiis iterum edidit. *Petrus Crabbe* Ordinis S. *Francisci* novam Conc. Collectionem, in duo Volumina digestam, an. 1538. Colonia publicavit, eamque deinde secundis curis exornatam, multo auctiorem, & tribus magnæ molis Voluminibus comprehensam, Parisiis excudit an. 1551. *Franciscus Joverius* Valentinus, an. 1555. *Sanctiones Ecclesiasticas* in tres classes majoris claritatis ergo, distinctas, edidit; quarum prima Universales Synodos, altera Particulares Synodos, Tertia Summorum Pontificum Decreta complectitur. *Laurentius Surius* Carthusianus, natione Germanus, Ampliorem Conc. Collectionem, in quinque Volumina divisam, publica luce donavit Colonia an. 1557. *Garsias Lonyfa* Hispanus, Toletanæ Ecclesiæ Archiepiscopus, omnia Hispaniarum Ecclesiæ Concilia in unum collecta corpus, variisque illustrata Notis, vulgavit an. 1590. At maximam, amplissimamque omnium Hispaniæ & novi Orbis Conc. Collectionem, quatuor in Tomos distributam, paucis abhinc annis publicam in lucem emisit Doctissimus Cardinalis *Josephus de Aguirre* Benedictinus natione Hispanus. *Severinus Binius*, Ecclesiæ Coloniensis Canonicus, novam publicavit Conciliorum Collectionem, quæ in Parisina editione an. 1638. novem complectitur Volumina, quorum septimum duas in partes est divisum. Prodiit

diit etiam Romæ, auctoritate atque auspiciis *Pauli V.* Pontificis Maximi, ex typographia Vaticana an. 1608. Conc. Generalium Collectio Græco-Latina. His omnibus Conciliorum Collectionibus longe uberiorem cum Notis an. 1672. Parisiis dederunt duo eruditi Societatis Jesu Presbyteri, *Philippus Labbeus* & *Gabriel Cossartius*. Novissime vero seu an. 1715. prodit Parisiis e Typographia Regia omnium Conciliorum Editio adornata a *Joanne Harduino*, ejusdem Societatis Jesu Presbytero. Præter istas ampliores Conciliorum collectiones, extant aliz minores, quarum prima est *Bartholomæi Caranæ*, Ord. Præd. natione Navarri, patria Mirandensis, & Archiepiscopi Toletani. Altera est *Francisci Longi a Coriolano* Ord. FF. Minor. Capucinorum. Tertia est *Jacobi Sirmondi*, Societatis Jesu, qui edidit Concilia Gallicana. Quarta est *Henrici Spelmanni*, qui omnia Concilia Provincialia, & Diocesana Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ duobus Tomis comprehensa, Londini an. 1664. typis excudi curavit. Quinta est *Stephani Baluzii*, qui an. 1668. Concilia Ecclesiæ Narbonensis publici juris fecit, & an. 1684. dedit novam Conciliorum collectionem. Sexta est *Lodovici Bail*, Doctoris Theologi, ac Propænitentiarii Ecclesiæ Parisiensis, qui Concilia cum Generalia, tum Provincialia, duobus Tomis in Folio complexus est. Denique, ne quid desit eorum, quæ a studioso Conciliorum Lectore desiderari possint, duos hic proferam viros eruditos, qui in canones plurimorum Conciliorum sive Synodorum Dissertationes, Scholia, & Notas scripserunt. Primus est *Christianus Lupus*, Ordinis Eremitarum S. Augustini, qui, pluribus Tomis anno 1665. Lovanii editis, Sacros Conciliorum canones illustravit. Alter est *Joannes Cabassarius*, Aquiseptiensis in Gallo-Provincia, Presbyter Congregationis Oratorii Domini Jesu, qui edidit *notitiam Ecclesiasticam* Historiarum Conciliorum, & canonum, cujus altera Editio Lugduni anno 1680. prodit.

TABULA DECIMATERTIA CHRONOLOGICA

Quæ Seriem exhibet Virorum Illustrum, seu Scriptorum Ecclesiasticorum, qui a primo Ecclesiæ Sæculo ad hæc usque nostra tempora doctrina, & pietate floruerunt.

UT Scriptores Ecclesiasticos, eo, quo floruerunt, Sæculo ordinate disponere possim, incipiam ab his, qui primum Ecclesiæ Sæculum illustrarunt, quique in magno numero essent, si omnia illius aurei Sæculi illustrium hominum pretiosa Monumenta ad nos pervenissent. At, proh dolor! paucissima Patrum primi Sæculi nunc residua sunt Opera, cetera vero alia, temporis, rerum omnium edacis, injuria, perierunt, si tamen excipias ea, quæ a Sacris Scripturibus fuerunt exarata, videlicet quatuor Evangelia, a *Matthæo*, *Joanne*, *Marco*, & *Luca* conscripta, quatuordecim Sancti *Pauli* Epistolas, tres S. *Joannis*, duas S. *Petri*, unam S. *Judæ* Apostoli, unam S. *Jacobi* Apostoli, librum Actuum Apostolorum, & librum Apocalypsis Beati *Joannis* Apostoli, quæ quidem omnia singulari Divinæ Providentiæ beneficio etiamnum integra, illæsa, ac illibata conservamus.

Scriptores Ecclesiastici primi Sæculi.

S. *Dionysius* Areopagita, patria Atheniensis, *Paulo* Apostolo Athenis prædicante, Christianam Fidem amplexus est, & floruit circa annum Christi quinquagesimum.

S. *Clemens* Papa hujus nominis I. floruit circa annum Christi sexagesimum quintum.

Hermas, dictus *Pastor*, floruit circa annum Christi sexagesimum quintum.

S. *Martialis*, Lemovicum in Gallia Episcopus & Apostolus, floruit circa annum Christi septuagesimum.

S. *Po-*

S. Polycarpus, Smyrnenfis Episcopus & Martyr, sub finem primi Ecclesiæ Sæculi floruit.

S. Ignatius, Episcopus Antiochenus, & Martyr, floruit quidem exeunte primo Ecclesiæ Sæculo, sed Martyrium passus est ineunte secundo Ecclesiæ Sæculo.

Papias, Hierapolitanus Episcopus, floruit in primo Ecclesiæ Sæculo, sed obiit in secundo Ecclesiæ Sæculo.

Scriptores Ecclesiastici secundi Ecclesiæ Sæculi.

Quadratus, patria Atheniensis, & Senator Romanus, floruit circa an. Christi centesimum vigesimum tertium.

Aristides, patria itidem Atheniensis, & Philosophus eloquentissimus, floruit circa annum CXXIII.

S. Justinus Martyr, Neapoli Palæstinæ natus, floruit circa annum CXL.

S. Irenæus, gente Asianus, & Episcopus Lugdunensis in Galliis, floruit circa annum CLXVII.

S. Theophilus, Antiochenus, floruit circa annum CLXVIII.

Melito, Asianus, floruit circa an. centesimum septuagesimum.

Hegesippus floruit circa an. centesimum septuagesimum.

Philippus, Gortinensis Episcopus, floruit circa an. centesimum septuagesimum secundum.

Tatianus, genere Syrus, floruit circa annum CLXXIII.

Musanus floruit circa an. centesimum septuagesimum sextum.

Modestus floruit circa an. centesimum septuagesimum sextum.

Athenagoras, non minus Christiana, quam Gentilium scientia celebris Philosophus Græcus, claruit circa annum centesimum septuagesimum secundum.

Miltiades, Rhetor floruit circa an. centesimum octogesimum.

Rhodon, ex Asia oriundus floruit circa annum centesimum octogesimum nonum.

Serapion, Episcopus Antiochenus, floruit circa annum CXC.

Apollonius, cujus neque genus, neque patriam prodiderunt veteres, floruit cir-

ca annum CXCII.

Theophilus, Cæsareæ in Palestina Episcopus, floruit circa annum 192.

S. Clemens Alexandrinus, celebris *Panæni*, Stoici Philosophi, Discipulus, & Origenis Præceptor, floruit circa an. 192.

Tertullianus, natione Afer, patria Carthaginensis, floruit circa an. 192.

Polycrates, Ecclesiæ Ephesinæ Episcopus, floruit circa an. 196.

Scriptores Ecclesiastici Sæculi Tertii.

Cajus, vel *Gajus*, vir disertissimus, & Romanæ Ecclesiæ Presbyter, floruit circa annum 210.

Minutius Felix, doctrina ac pietate Christiana nobilis Scriptor, floruit circa annum 220.

S. Hippolytus, Portuensis Episcopus, floruit circa an. 220.

Ammonius, Christianus Philosophus Alexandrinus, floruit circa an. 220.

Julius Africanus, floruit circa annum 220.

Origenes, dictus *Adamantius*, Alexandria natus, floruit circa an. 230.

S. Cyprianus Episcopus Carthaginensis, floruit circa an. 244.

Pontius, *S. Cypriani* individuus comes, floruit circa an. 251.

S. Gregorius Neocæsariensis Episcopus, a miraculorum dono, quo pollebat, *Thaumaturgus* appellatus, floruit circa annum 254.

Pierius Alexandrinus, floruit circa an. 283.

S. Victorinus Petavionensis, in Pannonia superiore, non vero Pictaviensis, ut vulgo creditur, in Aquitania Episcopus, floruit circa an. 290.

S. Methodius, primum Olympi Lyciæ, postea Tyri Episcopus, floruit circa an. 290.

Denique, tertio Ecclesiæ Sæculo doctrina & pietate claruerunt *Firmilianus*, Cæsareæ Cappadocum Episcopus, circa annum 233. *Dionysius* Episcopus Alexandrinus, circa annum 254. & *Anatolius*, Laodicens Episcopus, circa annum 270.

Sci-

*Scriptores Ecclesiastici quarti Ecclesiæ
Sæculi.*

Petrus, Patriarcha Alexandrinus, floruit circa annum 301.

Arnobius, gente Afer, & Rhetor disertissimus, floruit circa annum 303.

Lactantius Firmianus, Christianorum omnium Scriptorum sine controversia facundissimus, floruit circa annum 303.

Rheticus, Augustodunensis in Gallia Episcopus, claruit circa annum 313.

Eusebius, Cæsariensis Episcopus, Historiæ Ecclesiasticæ Scriptor, floruit circa annum 315.

Hosius, gente Hispanus, & Cordubensis Episcopus, floruit circa an. 316.

Eustathius, Antiochenus Episcopus floruit circa annum 325.

Jacobus Urbis Nisibis in Perside Episcopus, pietate & doctrina conspicuus, floruit circa annum 325.

S. Athanasius, Episcopus Alexandrinus, & Fidei Catholicæ contra Hæresiarum *Arium* acerrimus propugnator, claruit circa annum 326.

Juvenius, natione Hispanus, & Poeta nobilis, floruit circa annum 330.

Julius Firmicus Maternus, vir clarissimus, floruit circa annum 337.

Eusebius, Emisenus in Phœnicia Episcopus, claruit circa annum 340.

S. Cyrillus, Hierosolymorum Episcopus, floruit circa annum 350.

S. Hilarius, natione Gallus, patria & Episcopus Lectaviensis floruit circa annum 354.

Eusebius, Episcopus Vercellensis, floruit circa annum 354.

Lucifer, Episcopus Calaritanus in Sardinia, claruit circa annum 354.

Titus, Bostorum Civitatis in Phœnicia Episcopus, floruit circa an. 361.

Fabius Marius Victorinus, natione Afer, professione Rhetor, claruit circa annum 362.

S. Optatus, natione Afer, Urbis Milevitanæ in Numidia Episcopus, & invictus Donatistarum oppugnator, claruit circa annum 368.

S. Epiphanius, natione Palæstinus, & Constantiæ, seu *Salamina*, Urbis in Cypræ.

Græf. Hist. Tom. IX.

pro Insula, Episcopus, magna nominis celebritate claruit circa an. 368.

S. Pacianus, origine Hispanus, & Barcinonensis Episcopus, claruit circa annum 370.

S. Ephrem, natione Syrus, floruit circa annum 370.

S. Basilus, jure optimo dictus *Magnus Cæsareæ* in Cappadocia Episcopus, Floruit circa annum 370.

S. Gregorius Nazianzenus, cognomento *Theologus*, floruit circa an. 370.

Amphilochius natione Cappadox, & *Iconii*, Lycaoniæ Metropolis, Episcopus, claruit circa annum 370.

S. Didymus, genere Alexandrinus, & a prima ætate oculis orhatus, claruit præcipue circa annum 370.

S. Ambrosius, Mediolanensis Episcopus, claruit circa annum 374.

Diodorus, Tarsensis Episcopus, floruit circa annum 378.

S. Hieronymus, natione Dalmata, floruit circa annum 378.

Evagrius, Ponticus, floruit circa annum 380.

S. Philastrius, Brixienis Episcopus, floruit circa annum 380.

Theophilus, Episcopus Alexandrinus, floruit circa annum 385.

S. Gaudentius, Episcopus Brixienis, floruit circa annum 387.

Vigilius, Episcopus Tridentinus, claruit circa annum 390.

Rufinus Toranius, Presbyter Aquilejensis; contra quem scripsit *S. Hieronymus*, claruit circa annum 390.

S. Augustinus, natione Afer, Tagaste in Numidia natus, claruit circa annum 396. Fuit Episcopus Hipponensis.

S. Joannes, ob insignem, qua pollebat, facundiam, dictus *Chrysostomus*, Episcopus Constantinopolitanus; claruit circa annum 398.

Denique, quarto Ecclesiæ Sæculo circa annum 393. floruit *Pontius Paulinus*, Episcopus Nolæ in Campania, origine Romanus, sed in Galliis Burdigalæ natus, qui præceptorem habuit *Decimum Ausonium*, natione Gallum, & patria Burdigalensem, insignem Poetam, qui elegantissimas Poëtes scripsit, & Fastos Consulares a principio Urbis condi-

Hh

ditæ ad suum usque Consulatam, hoc est, usque ad annum Christi trecentessimum septuagesimum nonum perduxit.

*Scriptores Ecclesiastici quinti Ecclesiæ
Sæculi.*

Asterius, Amaseæ (quæ Ponti est Civitas) Episcopus, floruit circa annum 401.

Severus Sulpitius, natione Gallus, patria Aquitanus, & *Phœbadii*, Aginensis Episcopi, discipulus, floruit circa annum 401.

Palladius, Episcopus Heliopolitanus, natione Galata, floruit circa annum 401.

Severianus, natione Syrus, Gabalorum in Syria Episcopus, claruit circa annum 401.

Chromatius, Episcopus Aquilejensis, floruit circa annum 401.

Antiochus, Natione Syrus, & Ptolomaidis in Phœnicia Episcopus, claruit anno 402.

Aurelius Prudentius, natione Hispanus, Poeta clarissimus, floruit circa annum 405.

Synesius, Natione Ægyptius, patria Cyrenæus, & Ptolomaidis Episcopus, floruit circa annum 410.

Isidorus, natione Ægyptius, dictus *Pelusiota*, Monasticæ Vitæ cultor floruit circa annum 410.

Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus, qui *Nestorio*, Hæresis suæ virus evomenti, strenue se se opposuit, floruit circa annum 412.

Paulus Orosius, Natione Hispanus, Presbyter Tarraconensis, claruit circa annum 416.

Marius Mercator, quem Campanum, vel Apulum fuisse conjicit *Garnerius* Soc. Jesu, qui ejus Opera doctissimis Notis illustrata edidit in lucem, claruit circa annum 418.

Theodoretus, Cyri, Provinciæ Euphratesiæ Urbis in Syria, Episcopus, floruit circa annum 423.

Joannes Cassianus, Natione non Romanus, non Scythæ, sicut nonnulli asserunt, sed Gallo Provincialis, ac Monachus, claruit circa annum 424.

Philostorgius, Historiæ Ecclesiasticæ

Scriptor, natione Cappadox, floruit circa annum 415.

Joannes, Antiochenus Episcopus, qui Hæresiarchæ Nestorii personæ plus æquo favit, nunquam tamen ejus errori adstipulatus est, claruit circa annum 427.

Possidius, sive *Possidonius*, natione Afer, & S. *Augustini* discipulus familiaris, claruit circa annum 430.

Hilarius, Arelatensis Episcopus, natione Gallus, floruit circa annum 430. Confundi non debet hic *Hilarius* cum altero *Hilario* Laico, qui duas ad S. *Augustinum* scripsit Epistolas, ut illum de Massiliensium, seu Semipelagianorum Hæresi certiore faceret.

S. *Petrus Chrysologus*, natione Italus, Ravennæ Episcopus, claruit circa annum 433.

Eucherius, Episcopus Lugdunensis, natione Gallus, floruit circa annum 434. Floruerunt etiam in Galliis circa eundem annum *Honoratus*, Abbas Monasterii Lerinensis, *Vincentius Lerinensis*, elegantissimus Scriptor, ejusque frater *Lupus*, Episcopus Trecentis.

Valerianus, natione Gallus, Cimeliensis, trans Varum apud Alpes Maritimas, Episcopus, floruit circa annum 449.

Socrates, patria Constantinopolitanus, & *Sozomenus*, ortu Palæstinus, ambo Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores, claruerunt circa annum 440.

S. *Nilus*, patria Constantinopolitanus, & Monachus, floruit circa an. 440.

S. *Leo I.* Papa cognomento *Magnus*, patria Romanus, claruit circa annum 440.

Salvianus, natione Gallus, & Presbyter Massiliensis, floruit circa annum 440.

Tiro Prosper, laicus, gente Aquitanus, & doctrinæ S. *Augustini* eximius defensor, claruit circa an. 444.

Victorius, sive *Victorinus*, natione Aquitanus, & in calculis Mathematicis exercitatus, claruit circa annum 457.

Claudianus Mamertus, natione Gallus, & Presbyter Viennensis, floruit circa annum 462.

S. *Remigius*, natione Gallus, & Remensis

mensis Episcopus, claruit circa annum 471.

Faustus, natione Gallus, & Rejenfis Episcopus, floruit circa an. 472.

Gelazius, a patria dictus *Cyzicenus*, & Cætareæ in Palæstina Episcopus, claruit circa annum 476. Circa idem tempus floruit *Sidonius Apollinaris*, natione Gallus, & Avernorum Episcopus.

Virgilius, natione Afer, & Tapsensis in Provincia Bizacena Episcopus, claruit circa annum 484.

Victor Vitenfis, natione Afer, in Provincia Bizacena Episcopus floruit circa annum 484.

Alcimus Avitus, natione Gallus, & Archiepiscopus Viennensis, floruit circa annum 490.

Gennadius, natione Gallus, Presbyter Massiliensis; floruit circa annum 495.

Julianus Pomerius, natione Maurus, claruit in Galliis circa ann. 498.

*Scriptores Ecclesiastici
sexti Seculi.*

Basilus, natione Cilix, Presbyter Ecclesiæ Antiochenæ, Scriptor Historicus, floruit circa initium sexti Ecclesiæ Seculi.

S. Casarius, natione Gallus, & Archiepiscopus Arelatensis, floruit circa annum 502. Doctrinæ *S. Augustini* defensor.

S. Fulgentius, natione Afer, Episcopus Ruspensis, Doctrinæ Sancti Augustini addictissimus, claruit circa annum 508.

Epiphanius Scholasticus, natione Italus, qui Ecclesiasticas Historias *Socratis*, *Sozomeni*, & *Theodoreti*, e Græco latine reddidit, floruit circa an. 510.

Boetius, gente Romanus, & ex illustrissima familia ortus, claruit circa annum 510.

Ennodius, natione Italus, & Episcopus Ticinensis, floruit circa annum 511.

Marcus Aurelius Cassiodorus, natione Italus, floruit circa annum 514.

Orientius, natione Hispanus, Episcopus Eliberitanus, claruit circa annum 516.

Theodorus, Ecclesiæ Constantinopolitanæ Lector, & Historiæ tripartitæ, ex *Socrate*, *Sozomeno*, & *Theodoreto* collectæ, Auctor; Floruit circa annum 518.

Procopius Gazeus, Scriptor Græcus, floruit circa annum 520.

Ephremius, genere Syrus, & Episcopus Antiochenus, floruit circa annum 526.

Procopius, natione Palæstinus, & Senator Constantinopolitanus, claruit circa annum 527.

Dacius, Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus, claruit circa an. 527.

Justinianus, natione Hispanus, & Ecclesiæ Valentiniæ Episcopus, floruit circa annum 529.

Iustus, frater *Justiniani*, & Urgellitanus in Catalaunia Episcopus, circa annum 529. floruit.

Jobius, Monachus Græcus, claruit circa annum 530.

Dionysius Exiguus, natione Scythia, professione Monachus, & Abbas Romanus, claruit circa annum 533.

Fulgentius Ferrandus, natione Afer, & Ecclesiæ Carthagenensis Diaconus, floruit circa annum 533.

Aretas, Cætareæ Cappadociæ Archiepiscopus, claruit circa annum 540.

Facundus, natione Afer, & Hermianensis in Africa Episcopus, fuit trium Capitulorum defensor strenuus, & floruit circa annum 540.

Aprigius, Ecclesiæ Pacensis in Hispania Episcopus, floruit circa annum 540.

Victor, Episcopus Capuanus, claruit circa annum 545.

Cyprianus, natione Gallus, & *S. Casarii*, Arelatensis Archiepiscopi, Discipulus, & Episcopus Tolonenfis, floruit circa annum 546.

Rusticus, patria Romanus, *Arator*, natione Ligur, & *Primasius*, gente Afer, & Adrumeti, Urbis in Byzacena Provincia, Episcopus, claruerunt circa annum 548.

Junilius, Episcopus Africanus, *Jordanes*, sive *Jordanus*, Gothorum Episcopus, & *Eugyppius*, Presbyter, & Abbas Africanus, floruerunt circa ann. 552.

Liberatus, Ecclesiæ Carthaginensis Archidiaconus, & Trium Capitulum acerimus defensor, claruit circa annum 553.

Victor, natione Afer, Tununenſis in Africa Episcopus, claruit circa annum 555.

Agnellus, natione Italus, Ravennæ Archiepiscopus, floruit circa annum 555.

Anastasiuſ, dictus *Sinaita* a vita Monastica, quam in monte Sinai egit, ad Patriarchatum Antiochenum promotus, floruit circa annum 561.

S. Joannes, Monachus, a libro, quem *de Scala Paradisi* scripsit, dictus *Climacus*, claruit circa annum 564.

Joannes Biclariensis, natione Hispanus, & Monachus, floruit circa annum 566.

Gregorius, natione Gallus, patria Arvernus, Archiepiscopus Turonensis, claruit circa annum 573.

Theophanes, patria Byzantinus, Historiæ Byzantinæ Scriptor, & *Eulagius*, Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus, floruerunt circa annum 581.

Joannes, natione Cappadox, dictus *Jejunator*, Episcopus Constantinopolitanus, floruit circa annum 585.

Leander, natione Hispanus, Archiepiscopus Hispalensis, *Licinianus*, Carthaginis Spartariæ in Hispania Episcopus, & *Severus*, Malacitanus in Hispania Episcopus, claruerunt circa annum 584.

Leontius Byzantinus, Eremita Palestinæ incolæ, qui *de Sectis* scripsit, floruit circa annum 590.

S. Gregorius hujus nominis I. Pontifex Maximus, patria Romanus, claruit circa annum 590.

Isidorus, dictus *Junior*, Episcopus Hispalensis, natione Hispanus, floruit circa annum 595.

S. Augustinus, Monachus, patria Romanus, & Anglorum Apostolus, floruit circa annum 496.

Anastasiuſ Sinaita, dictus *Junior*, Episcopus Antiochenus, claruit circa annum 599.

His Sæculi Sexti Scriptoribus addi debent, *Petrus* Diaconus, gente Græcus, qui circa annum 520. floruit, *Joannes Maxentius*, natione Scythæ, Monachus,

qui eodem anno celebris fuit, *Joannes Scythopolitanus*, & *Cyrillus Scythopolitanus*, qui sexto Sæculo floruerunt, necnon *Evagrius Scholasticus*, qui circa annum 594. claruit, & libros sex de Historia Ecclesiastica scripsit, ac tandem *S. Columbanus*, Abbas, qui floruit circa annum 589.

Scriptores Ecclesiastici Septimi Sæculi.

Joannes Malela, patria Antiochenus, claruit, ineunte Sæculo septimo circa annum 601.

Hefychius, sive *Isychius*, Patriarcha Hierosolymitanus, floruit circa annum 601.

Dorotheus, Archimandrita, Palæstinus, *Paterius*, Summi Pontificis *Gregorii Magni* Discipulus, & *Eusebius*, Episcopus Thessalonicensis, claruerunt circa annum 601.

Conon, *Theodosius*, Monachus, *Themistius*, *Theodorus* Monachus, & *Nicias* Monachus, qui contra *Joannem Philoponum*, Hæresis Tritheitarum Auctorem, scripserunt, eodem circiter tempore, videlicet 601. claruerunt.

Theophylactus, *Simocatta* dictus, genere Ægyptius, qui *Mauricii* Imperatoris res gestas scripsit, floruit circa annum 611.

Antiochus, Monachus Palæstinus, in celeberrimo S. Sabæ Monasterio, *Laura* dicto, vitam egit, claruitque circa annum 614.

Modestus, Patriarcha Hierosolymitanus, floruit circa annum 620.

Georgius, qui *S. Joanni Eleemosynario* in Sede Alexandrina successit, claruit circa annum 620.

Braulius, natione Hispanus, & Episcopus Cæsaraugustanus, floruit circa annum 627.

Sophronius, Patriarcha Hierosolymitanus, & indefessus contra Hæreticos Monothelitas Orthodoxæ veritatis assertor ac Vindex, floruit circa annum 629.

Joannes Moschus, Monachus, cognomento *Eucrates*, non vero, ut alii dicunt,

cunt, *Eviratus*, claruit circa annum 630.

Andreas, Damasco oriundus, & Archiepiscopus Cretensis, floruit circa annum 635.

Georgius Pisides, Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus, & Chartophylax, claruit circa annum 640.

S. Eligius, natione Gallus, Episcopus Noviomensis, claruit circa annum 640.

S. Maximus, Abbas, patria Constantinopolitanus, & egregius contra hæreticos Monothelitas Fidei Catholicæ propugnator, floruit circa annum 645.

Theodorus, *S. Maximi* Synchronus & familiaris, claruit circa annum 646.

Eugenius, natione Hispanus, Episcopus Toletanus, & *Tajo*, sive *Tago*, natione itidem Hispanus, Episcopus Cæsaraugustanus, claruerunt circa annum 646.

Anastasius, *S. Maximi* Abbatis Discipulus & individuus comes, floruit circa annum 655.

S. Ildephonsus, natione Hispanus, & Archiepiscopus Toletanus, claruit circa annum 657.

Marculphus, Monachus, natione Gallus, clarere cepit circa annum 660.

Theodorus, natione Cilix, sed in Anglia Archiepiscopus Cantuariensis, & insignis Operis, quod *Pœnitentiale* inscribitur, Auctor, floruit circa annum 668.

Adamannus, & *Adhelmus*, natione Angli, professione Monachi, & Abbates, floruerunt circa an. 680.

Julianus, dictus etiam *Pomerius*, natione Hispanus, & Archiepiscopus Toletanus, claruit circa annum 680.

Cresconius, Civitatis cujusdam in Africa Episcopus, floruit circa annum 690.

Denique, inter istos celebres Sæculi septimi Scriptores locum habere debet *S. Gallus*, natione Hibernus, qui postquam sub *S. Abbate Columbano*, natione itidem Hiberno, vitam Monasticam fuisset amplexus, insigne Monasterium in finibus Helveticorum & Vindellicorum extruxit, quod nunc dicitur Monasterium *S. Galli*, & cujus Abbas inter Principes

Græv. Hist. Tom. IX.

Imperii locum obtinet. Floruit *S. Gallus* circa annum 630.

Scriptores Ecclesiastici octavi Sæculi.

Beda, dictus Venerabilis, natione Anglus, professione Monachus Ordinis *S. Benedicti*, floruit circa annum 701.

S. Bonifacius, natione Anglus, Sedis Apostolicæ Legatus, & totius Germaniæ Apostolus floruit circa annum 723.

Cosmas, Hierosolymitanus, & *S. Joannis Damasceni* præceptor, claruit circa annum 730.

S. Joannes, a patria dictus *Damascenus*, egregius Sacrarum Imaginum cultus contra Hæreticos Iconoclastas propugnator, floruit circa annum 731.

Egbertus, natione Anglus, *Alcuini* præceptor, Eboracensis Archiepiscopus, claruit circa annum 732.

Eredegarius Scholasticus, natione Gallus, floruit circa annum 740.

Cuthbertus, natione Anglus Monachus, & Venerabilis *Beda* discipulus, claruit circa annum 740.

Anastasius, Monasterii *S. Euthimii* in Palæstina Abbas, claruit circa annum 741.

Vuilbardus, natione Anglus, Episcopus Eilatensis, *S. Bonifacii*, Germaniæ Apostoli, Discipulus, floruit circa annum 742.

Ambrosius Authpertus, natione Gallus Monachus Ordinis *S. Benedicti*, floruit circa annum 760.

Paulus, gente Longobardus, Diaconus Aquilejensis, & postea Monachus Cassinensis, floruit circa annum 774.

Paulinus, Patriarcha Aquilejensis, *Carolo Magno* Imperatori gratissimus, floruit circa annum 776.

Flaccus Alcuinus, natione Anglus, & *Caroli M.* Imperatoris præceptor, claruit circa annum 780.

Esterius, Axumensis in Hispania Episcopus, & *Beatus*, in Asturia Provincia Presbyter, claruerunt circa annum 785.

Georgius, Monachus Constantinopolitanus, *Tarasius*, Patriarchæ Constantinop-

politani, Syncellus, Scriptor Chronographus, floruit circa annum 792. Hic *Georgius*, Syncellus, perperam a quibusdam confunditur cum *Georgio Hamartolo*, quem alii octavo, alii melius nono Ecclesiæ Sæculo floruisse arbitrantur.

Theophanes, Constantinopoli ex illustrissima prosapia oriundus, Scriptor Chronographus, & cultus Sacrarum Imaginum contra Iconomachos intrepidus defensor, claruit circa annum 792.

Theodulphus, cujus patria incerta est, a *Carolo M.* Imperatore in Gallias vocatus, & ad Sedem Aurelianensem promotus, floruit circa annum 794.

Huic octavi Sæculi Scriptorum Classi accenseri jure merito debent *S. Germanus* Patriarcha Constantinopolitanus, qui circa annum 715. floruit, totusque in oppugnanda Iconomachorum Hæresi incubuit, & *Carolus M.* Imperator, *Pipini*, Galliarum Regis, filius, qui circa annum 768. clarescere cepit, multa scripsit, ac omnium virorum eruditorum sui Sæculi Mæcenæ munificentissimus, de Litteris optime meritus est.

Scriptores Ecclesiastici Noni Sæculi.

S. Benedictus, a Monasterio Aniano, quod ipse extrui curavit, & cujus Abbas fuit, dictus *Anianus*, natione Gallus, ac Monasticæ Disciplinæ studiosus observator, ac propagator, floruit circa annum 801.

Nicephorus, patria Constantinopolitanus, & Patriarcha Constantinopolitanus, Sacrarum Imaginum intrepidus Assertor ac Vindex, claruit circa an. 806. atque de Historia & Chronologia multa scripsit.

Ignatius, Ecclesiæ Constantinopolitane Diaconus, claruit circa an. 810.

Amalarius, dictus *Fortunatus*, Archiepiscopus Trevirensis, floruit circa annum 810.

Amalarius, Metensis Ecclesiæ Diaconus, vel Chorepiscopus, plura de Divinis, sive Ecclesiasticis Officiis scripsit, claruitque circa annum 812.

Theodorus, a Monasterio y cui præ-

fuit, dictus *Studites*, patria Constantinopolitanus, floruit circa an. 813.

Agobardus, natione Gallus, Archiepiscopus Lugdunensis, claruit circa annum 813.

Hilduinus, Monasterii San-Dionysiani prope Parisios Abbas, floruit circa annum 814.

Eginhardus, Abbas, natione Germanus, Imperatori *Carolo M.* a Secretis, eique charissimus, floruit circa annum 814.

Halitgarius, Episcopus Cameracensis, & Atrebatensis, floruit circa annum 816.

Dungalus, Cænobii San-Dionysiani prope Parisios Monachus, & *Jonas*, Aurelianensis Episcopus, claruerunt circa annum 821. & præclaris editis lucubrationibus, confutarunt *Claudius*, Taurinensem Episcopum, qui nomen Ecclesiæ Sæculo Sacrarum Imaginum cultum aperto Marte impugnare ausus est.

Adalardus, natione Gallus, Abbas Monasterii Corbejenfis, & *Freculfus*, ex Monacho Euldensi factus Episcopus Lexoviensis, claruerunt circa annum 821.

Ansegisus, Abbas, natione Gallus, floruit circa annum 828.

Lupus, cognomento *Servatus* natione Gallus, & Abbas Ferrariensis, claruit circa annum 830.

Isidorus Mercator, cujus patria ignoratur, quique fuit Decretalium Epistolarum quorundam Romanorum Pontificum Confarcinator, visisse videtur circa annum 830.

Florus, dictus *Magister*, natione Gallus, & Ecclesiæ Lugdunensis Diaconus, claruit circa annum 837.

Theganus natione Gallus, Ecclesiæ Trevirensis Chorepiscopus & suffraganeus, floruit circa annum 837.

Goteschalcus, natione Gallus, Cænobii Orbacensis Ordinis *S. Benedicti* Monachus, floruit circa annum 840.

Bertramus, seu *Ratrammus*, natione Gallus, Ordinis *S. Benedicti* Monachus, claruit circa annum 840.

Haymo, sive *Aimo*, discipulus *Alcuini*, & Episcopus Halberstadiensis, floruit circa annum 840.

Aimo

Amolo, natione Gallus, & Ecclesiæ Lugdunensis Archiepiscopus, floruit circa annum 841.

Joannes, Patriarcha Hierosolymitanus, Vitæ S. *Damasceni* Scriptor, & *Georgius*, dictus *Hamartolus*, natione Græcus, & Scriptor Historicus, claruerunt circa annum 842.

Methodius, Patriarcha Constantinopolitanus, & cultus Sacrarum Imaginum indefessus propugnator, claruit circa annum 842.

Vualafrius Strabo, genere Germanus, & Monachus Ordinis S. *Benedicti*, floruit circa annum 842.

Paschasius Radbertus, natione Gallus, Cœnobii Corbejenfis, Ordinis S. *Benedicti* Monachus, qui avitam ac perpetuam Sanctorum Patrum Doctrinam de veritate Corporis & Sanguinis Christi Domini in Eucharistiæ Sacramento clare ac copiose exposuit, magna celebritate famæ floruit circa annum 844.

Hincmarus, Cœnobii San-Dionysiani prope Parisios, Ordinis S. *Benedicti* Monachus, & postea Remensis Archiepiscopus, claruit circa an. 845.

Prudentius, Trecentis in Gallia Episcopus, eximius Doctrinæ S. *Augustini* de Gratia & Prædestinatione defensor, claruit circa annum 846.

Rabanus Maurus, natione Gallus, & Monasterii Fuldenfis Abbas, claruit circa annum 847.

Eulogius, natione Hispanus, & Archiepiscopus Toletanus floruit circa annum 847.

Alvarus, gente Hispanus, & S. *Eulogii* vitæ Scriptor, claruit circa annum 847.

S. *Ignatius*, Patriarcha Constantinopolitanus, Michaelis Cæropalatz, *Ranghavis* dicti, Imperatoris, filius claruit circa annum 847.

Vvandelbertus, Monachus Cœnobii Prumiensis Ordinis S. *Benedicti*, & *Aeneas*, natione Gallus, Archiepiscopus Parisiensis, floruerunt circa annum 854.

Herardus, Archiepiscopus Turonensis, & *Remigius*, Archiepiscopus Lugdunensis, ambo natione Galli, claruerunt circa annum 855.

Hincmarus, natione Gallus, & *Hincmari* Remensis Archiepiscopi, ex sorore nepos, floruit circa annum 855.

Bertharius, natione Gallus ex Regio Francorum genere ortus, & Cœnobii Cassinensis Abbas, claruit circa annum 857.

Photius, patria Constantinopolitanus, genere, & Doctrina conspicuus, sed inuesti Schismatis Auctor, & dejecto S. *Ignatio*, legitimo Patriarcha Constantinopolitano, Sedis Constantinopolitane inuasor, claruit circa annum 858.

Ado, natione Gallus, & Archiepiscopus Viennensis, floruit circa annum 859.

Theodorus Abucarn dictus, Carie Archiepiscopus, floruit in Ecclesia Græca circa annum 867.

Michael Psellus, Vir doctissimus, floruit in Ecclesia Græca circa annum 870.

Anastasius, Abbas Romanus, & Ecclesiæ Romanæ Bibliothecarius floruit circa annum 870.

Alfredus, Angliæ Rex, Grammaticus, Philosophus, Rhetor, Historicus, Musicus, & Poeta non ignobilis, claruit circa annum 871.

Aimonius, natione Gallus, Cœnobii Parisiensis (quod nunc S. *Germani a Pratis*, Ordinis S. *Benedicti* dicitur) Monachus, claruit circa annum 872.

Joannes, Ecclesiæ Romanæ Diaconus, & Vitæ S. *Gregorii* M. Romani Pontificis Scriptor, claruit circa annum 875.

Ufuardus, natione Gallus, & Ordinis S. *Benedicti* Monachus, floruit circa annum 876.

Abbo, natione Gallus, & Cœnobii Parisiensis S. *Germani a Pratis* Monachus floruit circa annum 880.

**Leo*, Imperator Orientis, dictus *Philosophus*, & *Sapiens*, patria Constantinopolitanus, Philosophiæ, Historiæ, Jurisprudentiæ, & Astronomiæ peritissimus, floruit circa annum 886.

Afferus, natione Anglus, & Episcopus Schirburnensis, claruit circa annum 890.

Gulielmus, Ecclesiæ Romanæ Bibliothecarius, qui post *Anastasium*, Ecclesiæ

itidem Romanæ Bibliothecarium, Vitas Romanorum Pontificum descripsit, floruit circa annum 890.

Regino, natione Germanus, & Abbas Monasterii Prumiensis, claruit circa annum 892.

Auxilius cujus patria ignoratur, qui que scripsit *de Ordinationibus Formosi Papæ*, floruit circa annum 894.

Denique, Scriptoribus Ecclesiasticis Sæculi noni addi merito debent *Smaragdus*, Abbas S. *Michaelis* ad Mosam in Diocesi Viridunensi, qui floruit circa annum 810. *Atto*, natione Germanus, Episcopus Basileensis, qui floruit circa annum 811. *Anscharius*, natione Germanus, Archiepiscopus Hamburgensis, qui claruit circa annum 830. *Ardo*, dictus *Smaragdus*, Cœnobii Anianensis Ordinis S. *Benedicti* Monachus, qui floruit circa annum 836. *Christianus Druthmarus*, cognomento *Grammaticus*, natione Gallus & Cœnobii Corbejenfis Ordinis S. *Benedicti* Monachus, qui claruit circa annum 840. *Nithaldus*, Abbas Centulensis, qui floruit circa annum 844. & *Remigius*, Cœnobii S. *Germani* antistiodorensis in Galliis Monachus Ordinis S. *Benedicti*, qui floruit circa annum 880.

Consulto in recensendis Viris illustribus noni Ecclesiæ sæculi nullam de *Claudio*, natione Hispano, Episcopo Taurinensi, & de *Joanne Scoto Erigena*, cujus patria ignoratur, mentionem feci eo quod prior Iconomachorum Hæresim ex orco revocavit, & obliuato animo propugnauit, alter vero in suis Scriptis Hæresim *Berengarii*, & Sacramentarium nostri temporis præformauit.

Scriptores Ecclesiastici Decimi Ecclesiæ Sæculi.

Simeon, dictus *Metaphrastes*, quod Vitas Sanctorum continua phrasi, eodemque tenore descriperit, patria fuit Constantinopolitanus, nobili & illustri genere ortus, claruitque circa annum 901.

Joannes, cognomento dictus *Cameniatæ*, patria Thessalonicensis, floruit circa annum 904.

Constantinus, *Porphyrogenneta*, Imperatoris Orientis *Leonis*, cognomine *Sapientis*, filius, ejusque in Imperio Orientis successor, patria fuit Constantinopolitanus, & in omni scientiarum genere versatissimus, claruitque circa annum 911.

S. *Odo*, natione Gallus, & secundus Cluniacensis Abbas, floruit circa annum 926. eique in Abbatia Cluniacensi successerunt eodem Sæculo decimo doctissimi ac religiosissimi Abbates S. *Aymardus*, S. *Mayolus*, & S. *Odilo*, quorum elogia Historica texit Cl. *Mabillonius*, Sæculo V. Benedictino.

Ratherius, Monachus Laubienfis, postea Episcopus Veronensis, vir fuit doctissimus, sed variis, dum viveret, jactatus procellis. Floruit circa annum 928.

Hippolytus, patria Thebanus, claruit in Ecclesia Græca circa annum 933.

Eutychius natione Ægyptius, Patriarcha Alexandrinus, floruit in Ecclesia Græca circa annum 933.

Flodoardus, natione Gallus, Ecclesiæ Remensis Canonicus, Scriptor Historicus ac Chronographus, floruit circa annum 940.

Vuitkindus, natione Saxo, Monachus Ordinis S. *Benedicti*, claruit circa annum 940.

Atto, Episcopus Vercellensis in Italia clarescere cepit anno 940.

Luitprandus, natione Italus, patria Papiensis, seu Ticinensis, Scriptor Historicus, claruit circa annum 946.

Fridegodus, natione Anglus, & Vita-

tarum SS. *Vilfridi*, & *Audoeni* Scriptor, floruit circa annum 960.

S. Dunstanus, natione Anglus, patria Somersetenſis, & Archiepiſcopus Cantuarienſis, florere cepit circa annum 961.

Nicon, genere Armenus, claruit circa annum 961.

Fulcuinus, Monasterii Laubienſis Abbas, floruit circa an. 965.

Abbo, natione Gallus, patria Aurelianenſis, & Cœnobii Floriacenſis Abbas, claruit circa annum 970.

Notgerus, seu *Notkerus*, natione Germanus, & Episcopuſ Leodiēſis, floruit circa annum 971.

Ethevvoldus, natione Anglus, & Episcopuſ Vvintonienſis, floruit circa annum 980.

Suidas, arte Grammaticus, claruit circa eundem annum 980.

Ælfrius, seu *Alfricus*, natione Anglus, & Archiepiſcopuſ Cantuarienſis, floruit circa annum 980.

Herigerus, Abbas Monasterii Laubienſis, claruit circa annum 990.

Moses Barcepha, natione Syrus, & Episcopuſ Urbis Beth-Raman, labente Sæculo decimo; seu circa annum 990. floruit.

Olympiodorus, & *Oecumenius*, Scriptores Græci, Sæculo decimo clariſſe videntur, quamvis id. certo affirmare non auiſim, cum de eorum ætate laborent viri eruditi.

Burchardus, natione Germanus, Episcopuſ Vvormatiēſis; Floruit circa annum 996.

Orbilo, Monachus Cœnobii Fuldenſis, & *Gerardus*, Presbyter Auguſtanus, Germaniam Sæculo decimo illustrarunt, Sanctus vero *Osuvoldus*, natione Anglus, & Episcopuſ Vigornienſis, ſanctitate & Doctrina eodem Sæculo magnum quoque ſplendorem Eccleſiæ Anglicanæ contulit.

Scriptores Eccleſiaſtici Undecimi Sæculi.

Aimonius, Monachus Cœnobii Floriacenſis, Ordinis S. *Benedicti*, floruit circa annum M I.

Fulbertus, Episcopuſ Carnotenſis in Galliis claruit circa annum MVII.

Leo dicto *Grammaticus*, Scriptor Græcus, qui Chronographiam ab anno 813. quo deſiit *Theophanes*, uſque ad annum 1013. continuavit, & floruit circa annum 1013.

Berno natione Germanus, Monachus S. *Galli*, dein Abbas Monasterii Augiæ divitiſ prope Conſtantiam ad Rhenum, floruit circa annum 1014.

Admarus, natione Gallus, Monachus, qui ſcripſit Chronicon a principio Monarchiæ Francorum, claruit circa annum 1030.

Hugo, natione Gallus, Episcopuſ Lingonenſis, qui contra Hæreſiarcham *Berengarium* ſcripſit librum *de Corpore, & Sanguine Domini*, floruit circa an. 1033.

Hermannus, natione Germanus, Monachus, dictuſ *Contractuſ*, ob membra, quæ habuit, paralyſi contracta, floruit circa annum 1040. & ſcripſit *Chronicon de ſex mundi ætatibus* a principio mundi uſque ad annum 1054.

Theophanes, cognomento *Cerameuſ*, Tauromenii in Sicilia Archiepiſcopuſ clariſſe videtur circa annum 1040.

Niluſ, cognomento *Doxopatriuſ*, Eccleſiæ Græcæ Archimandrita, floruit circa annum 1043.

Glaber Radulphuſ, Monachus Cluniacenſis, natione Galluſ, & Scriptor Hiſtoricuſ, claruit circa annum 1045.

Deoduinuſ, ſive *Theotuinuſ*, Episcopuſ Leodiēſis, ſcripſit contra Hæreſiarcham *Berengarium*, & floruit circa an. 1045.

Aldemannuſ, Brixienſis Episcopuſ, ſcripſit itidem contra Hæreſiarcham *Berengarium*, & floruit circa annum 1048.

Hugo, natione Galluſ, & Abbas Monasterii Cluniacenſis, floruit circa annum 1048.

Anſelmus, Leodiēſis Canonicuſ, qui ſcripſit *Hiſtoriam Episcoporum Leodiēſium* ab an. 666. uſque ad an. 1048. & claruit circa annum 1049.

Ni-

Nicetas Pectoratus, seu *Seethatus* dictus, Monachus Constantinopolitanus Cœnobii Studiensis, & latinorum hostis infensissimus, floruit circa annum millesimum quinquagesimum.

Michael Psellus, patria Constantinopolitanus, scriptor undecumque doctissimus, sed Latinis infestus, claruit circa annum 1050.

Michael Cerularius, Patriarcha Constantinopolitanus, schismatis Photiani innovator, & *Leo* Archiepiscopus Acridiæ, Bulgarorum Metropolitanus, ambo latinorum, ac Pontificum Romanorum Capitales hostes, multa contra Ecclesiam Romanam scripturæ ceperunt circa annum millesimum quinquagesimum primum.

Simeon, dictus *Junior*, ut a *Simeone Metaphraste* distinguatur, Presbyter fuit Constantinopolitanus, plura scripsit Opera Ascetica & floruit circa an. millesimum quinquagesimum primum.

—*Humbertus* Monachus Tullensis, Ordinis S. *Benedicti*, & postea Cardinalis, & Episcopus Sylvæ Candidæ a *Leone IX.* Pontifice Maximo renuntiatus, perdoctas edidit Lugubrationes ad confutandas Schismaticorum *Michaelis Cerularii*, *Leonis Acridani*, & *Niceta Pectorati* adversus Latinos calumnias, floruitque circa annum millesimum quinquagesimum quartum.

S. Petrus Damianus, primum Abbas, deinde S. R. E. Cardinalis & Episcopus Ostiensis creatus, claruit circa annum 1057.

Georgius Cedrenus, Monachus Græcus & scriptor Historicus, floruit circa annum 1057.

Marianus, dictus *Sonus*, natione Hibernus, professione Monachus, & Scriptor Chronographus, floruit circa annum 1059.

Bertboldus, natione Germanus, patria Constantiensis & Scriptor Historicus, floruit circa annum millesimum sexagesimum sextum.

Guitmundus, primum Ord. *Benedictini* in Cœnobio S. *Leufredi* in Normannia Monachus, deinde, Aversanus in Italia Episcopus constitutus, scripsit contra Hæresiarum *Berengarium* de veri-

rate Corporis & Sanguinis Christi Domini in Eucharistiæ Sacramento, floruitque circa annum millesimum sexagesimum sextum.

Joannes Xiphilinus, Patriarcha Constantinopolitanus, floruit circa annum millesimum sexagesimum sextum. Confundi tamen non debet hic *Joannes Xiphilinus* Patriarcha Constantinopolitanus, cum ipsius nepote *Joanne Xiphilino*, qui *Dionis Cassii* Historiam in Epitomen redegit.

Lanfrancus, primum Monachus in Cœnobio Beccensis in Normannia, deinde Archiepiscopus Cantuariensis in Anglia, claruit circa annum millesimum septuagesimum.

Duxandus, Cœnobii Troarnensis Primus Abbas, scripsit contra *Berengarium Tractatum de Corpore & Sanguine Domini* & floruit circa annum millesimum septuagesimum.

Samuel, natione Afer, patria Marochianus, e Judæo factus Christianus, librum de adventu Messie scripsit contra Judæos, & claruit circa annum millesimum septuagesimum.

Anselmus, natione Italus, Episcopus Lucensis, *Gebhardus*, Salisburienensis Episcopus, *Stephanus*, Halberstadiensis, *Paulus Benriedensis*, & *Gerocius*, Reichenpergensis in Bavaria Præpositus, natione Germani scripserunt contra *Guibertum* Antipapam pro defensione *Gregorii VII.* Pontificis Maximi, & floruerunt circa annum millesimum septuagesimum tertium.

Lambertus, dictus a patria *Seefnaburgensis*, natione Germanus, Scriptor Historicus, floruit circa annum millesimum septuagesimum septimum.

Theophylactus, patria Constantinopolitanus, Acridiæ, primariæ Bulgarorum Ecclesiæ Archiepiscopus, floruit circa annum 1077.

Nicetas, cognomento *Serron*, Archiepiscopus Heracleensis, claruit circa annum 1077.

Guido Aretinus, Abbas, natione Italus, edidit Opus Musicum, quod *Micrologum* inscripsit, & in quo novam cantandi methodum, quam *Solmificationem*, seu *Gammam*, vocant, excogitavit, sed auctor

non est *Micrologi*, seu libri *de Divinis Officiis*, qui prodit sæculo undecimo, & cujus Auctor plane ignoratur.

Adamus, natione Germanus, dictus *Bremensis*, quod Ecclesiæ Bremensis esset Canonicus, fuit sincerissimus Scriptor Historicus, & floruit circa annum millesimum octuagesimum.

Joannes Sciltzeus Scriptor Græcus Historicus, floruit circa annum millesimum octuagesimum primum.

S. Bruno natione Germanus, patria Colonienfis, & Ord. Carthusianorum Institutor, floruit circa annum millesimum octuagesimum sextum.

S. Ivo, gente Gallus, Episcopus Carnotensis, floruit circa annum millesimum nonagesimum secundum.

S. Anselmus patria Burgundus, primum Abbas Monasterii Beccensis, postea in Anglia Archiepiscopus Cantuariensis, claruit circa annum millesimum nonagesimum tertium.

Præter istos, quos hætenus enumeravimus, illustres Sæculi undecimi viros, claruerunt etiam in Galliis *Othbertus*, qui fuit Magister *Burchardi*, Episcopi Wormatiensis; & *Angelrammus*, Picardus, Cænobii Centulensis doctissimus Monachus; in Anglia *Osbernus*, Ecclesiæ Cantuariensis præceptor, & *Hemmingus*, Monachus Vigornienfis; in Ecclesia Græca *Nicolaus*, Metropoli Methonensis, qui adversus Latinos tres edidit Tractat. *de Processione Spiritus Sancti*, & alii plures Scriptores, qui vel Vitæ Sanctorum descripserunt, vel Monasteriorum Chronica condiderunt, cujusmodi sunt, *Chronicum Sampiri*, natione Hispani, & Episcopi Asturicensis, quod postea continuavit *Pelagius*, Ovetensis Episcopus; *Chronicon* Mosmensis Monasterii Diocesis Remensis in Gallia, *Chronicon* Abbatiz Fontanellensis Diocesis Rotomagensis in Gallia; *Chronicon* Monasterii Afflegemensis in Brabantia; *Chronicon* Abbatiz Centulensis, *Chronicon* Andrensis, seu Adernensis Monasterii, Diocesis Boloniensis &c. Consulto autem in recensendis Scriptoribus Ecclesiasticis Sæculi undecimi nullam prorsus mentionem feci *Berengarii* & *Bennonis*, qui eodem Sæculo vixerunt, quia primus, seu *Berenga-*

rius, natione Gallus, patria Turonensis, Archidiaconus Ecclesiæ Andegavenfis hæresim docuit contra veritatem Corporis & Sanguinis Christi Domini in Eucharistiæ Sacramento, a qua tamen Hæresi ante obitum verè resipuit, & in sinu Ecclesiæ Catholicæ diem ultimum clausit; Alter vero seu *Benno*, natione Germanus, & a *Guiberto* Antipapa, dicto *Clemente* III. Cardinalis creatus, ejus partibus constantissime adhæsit, & *Gregorii* VII. veri & legitimi Romani Pontificis fuit insensibilis hostis.

Scriptores Ecclesiastici Duodecimi Sæculi.

Gilbertus, sive *Gislebertus*, cognomento *Crispinus*, Monasterii Beccensis in Normannia Monachus, & postea Westmonasteriensis in Anglia Abbas, floruit circa annum millesimum centesimum primum.

Leo, dictus *Marsicanus*, primum Monachus Cassinensis, deinde Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis scripsit *Chronicon* Monasterii Cassinensis tribus libris comprehensum, & floruit circa annum millesimum centesimum primum. Confundi haud debet *Leo* iste *Marsicanus* cum altero *Leone*, qui eodem circiter tempore claruit, fuitque itidem primum Monachus Cassinensis, & postea Cardinalis, atque *Urbani* II. Pontificis maximi *Epistolarum Regestum* contexit.

Guibertus, seu *Gilbertus*, natione Gallus, primum Monachus Flaviacensis, dein Abbas Monasterii S. Mariæ Novingenti in pago Laudunensi, claruit circa annum 1101.

Hugo, ex Monacho Virdunensi, Flaviacensis in Ducatu Burgundie Abbas, & *Theodoricus*, Cænobii S. Trudonis in Episcopatu Leodiensi Abbas, claruerunt circa annum 1101.

Sigebertus, patria Gallo-Brabantus, Monachus Gemblacensis, *Chronici*, & libri *de Scriptoribus Ecclesiasticis* Scriptor, floruit circa annum 1101.

Anselmus, natione Gallus, Ecclesiæ Laudunensis Decanus, ac præceptor *Petri Abaelardi*, floruit circa annum 1103.

Philippus dictus Solitarius, natione Græcus, scripsit *Dioptram*, seu Regulam rei Christianæ, & floruit circa annum millesimum centesimum quintum.

Odo, primum Abbas S. *Martini* Tornacensis, dein Archiepiscopus Cameracensis, floruit circa annum millesimum centesimum quintum.

Petrus, *Grosolanus*, seu *Chrysolanus* dictus natione Græcus, & Mediolanensis Archiepiscopus, Doctrinam Latinorum adversus Græcos egregie defendit, floruitque circa annum 1110. contra hunc *Petrum Chrysolanum* Librum scripsit *Eustratius*, Metropolitā Nicænus, Latinis infensus, qui eodem circiter tempore claruit.

Nicetas Scidus, Scriptor Græcus, contra Latinos, quibus maxime adversabatur, librum conscripsit circa annum 1110.

Godefridus, natione Gallus, patria Andegavensis, Cænobii Vindocinensis Abbas, & postea S. R. E. Cardinalis ab *Urbano II.* creatus, floruit circa annum 1110.

Rupertus, Tuitiensis Cænobii Abbas, floruit circa annum 1111.

Baldricus natione Gallus, patria Areliaensis, primum Monachus, deinde Abbas, ac postremo Archiepiscopus Dolensis in Aremorica factus, scripsit *Historiam Hierosolymitanam*, & alia Opera, floruitque circa annum 1114.

Sanctus *Bernardus*, gente Gallus, & in Fontanensi Castro prope Divionem in Burgundia natus, primum Cisterciensis monachus, postea Monasterii Claræ Vallis in territorio Lingonensi Abbas fuit. Multa erudita scripsit Opera, & de Ecclesia ac de monastica Disciplina optime meritus, floruit circa annum 1115.

Euthymius Zigabenus, monachus Græcus, & *Alexio Comneno*, Græcorum Imperatori gratissimus, claruit circa annum 1116.

Nicephorus Briennius, natione Macedo, ex illustrissima Prosapia ortus, scripsit Rerum Byzantarum Historiam, ejusque uxor *Anna Comnena*, filia Imperatoris *Alexii Comneni*, scripsit elegantissime *Historiarum Libros XV. de re-*

bus ab Alexio Patre gestis, quos *Alexaida* appellavit. Floruerunt *Nicephorus Bryennius*, ejusque uxor *Anna Comnena* circa annum 1118.

Joannes Zonaras, Monachus Græcus, Scriptor Historicus, claruit circa annum 1118.

Florentius dictus Bravonius, natione Anglus, Monachus Vvignoniensis, Scriptor Chronographus, floruit circa annum 1118.

Abaelardus, natione Gallus, *Heloise*, lectissime & doctissime puellæ, amoribus captus, variam in fama & doctrina subiit fortunam, tandem facti pœnitens, in Monasterio San-Dionysiano prope Parisios factus est Monachus Benedictinus, floruitque circa annum millesimum centesimum vigesimum, & obiit non sine magna Sanctitatis laude anno 1142.

Guigo seu *Guido*, natione Gallus, Carthusiæ majoris Generalis Prior quintus, edidit Opera Ascetica, & floruit circa annum 1120.

Rodolphus, Sancti Trudonis prope Leodium Abbas, Chronicon Monasterii Trudonensis condidit; claruitque circa annum 1120.

Albertus, natione Gallus & Aquensis Ecclesiæ Canonicus, Historiam Hierosolymitanæ Expeditionis sub Godefrido Bullionæo descripsit, floruitque circa annum 1120. Eodem circiter tempore claruit *Raymundus de Ageles*, natione pariter Gallus, & Canonicus Podiensis, qui Historiam Expeditionis Hierosolymitanæ concinnavit.

Gauterus, sive *Galterius*, natione Gallus, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1120.

Michael Glicas, Scriptor Græcus Historicus, & *Nicetas*, patria Byzantinus, claruerunt circa annum millesimum centesimum vigesimum.

Hugo de Sancto Victore, Cænobii Parisiensis Canonorum Regularium Ordinis S. *Augustini* Abbas, floruit circa annum 1120.

Eadmerus natione Anglus, Monachus Cantuariensis Ordinis S. *Benedicti*, & S. *Anselmi*, Archiepiscopi Cantuariensis, discipulus, ejusque vitæ scriptor, claruit

ruit circa annum millesimum centesimum vigesimum primum.

Petrus Mauricius, natione Gallus, in Arvernia e nobili genere prognatus, Cluniacensis Abbas, & ob sanctitatem morum, vulgo *Venerabilis* dictus, floruit circa annum millesimum centesimum vigesimum tertium.

S. Norbertus Archiepiscopus Magdeburgensis, & Præmonstratensium Ord. Institutor, floruit circa annum millesimum centesimum vigesimum septimum.

Drogo, natione Gallus, Abbas Laudunensis, & ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, Cardinalis Ostiensis creatus, *Herueus*, gente Gallus, patria Cenomanensis, Ord. Benedictini Monachus Dolensis, & *Honorius* natione itidem Gallus, Augustodunensis Ecclesiæ Presbyter, floruerunt circa annum millesimum centesimum trigesimum.

Simcon, natione Anglus, Ordinis Sancti *Benedicti* Monachus Dunelmensis, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1130.

Algerus, Monachus Cænobii Cluniacensis, scripsit de *Sacramento Corporis*, & *Sanguinis Domini* libros tres adversus *Berengarium*, floruitque circa annum 1130.

Villelmus, natione Anglus Cænobii Malmsburiensis Ordinis Sancti *Benedicti* Monachus, Scriptor Historicus, claruit circa annum millesimum centesimum trigesimum.

Vaselinus, cognomento *Momalius* S. Laurentii apud Leodienses Abbas, floruit circa annum millesimum centesimum trigesimum.

Gratianus, natione Tuscus, Monachus Ordinis Sancti *Benedicti*, doctissimus juris Ecclesiastici Interpres, indeque *Magister* appellatus, claruit circa annum 1131.

Petrus, Patria Romanus, & Monachus Cassinensis scripsit librum de Viris Illustribus Monasterii Cassinensis & alia Opera, claruitq; circa annum millesimum centesimum trigesimum sextum.

Guillelmus, Abbas Monasterii S. *Theodoric* prope Remos, & *Guerrius*, Abbas Monasterii Igniacensis, in Diocesi Remensi Ordinis Cisterciensis, floruerunt

circa annum millesimum centesimum quadragesimum.

Antonius, dictus *Melissa*, ob ejus Sermonum suavitatem, Monachus Græcus, & *Ordericus Vitalis*, natione Anglus professione Monachus, & Scriptor Historicus claruerunt circa annum millesimum centesimum quadragesimum.

Petrus, dictus a natione *Lombardus*, patria Novariensis, vulgo *Magister Sententiarum* nuncupatus, Episcopus Parisiensis, floruit circa annum millesimum centesimum quadragesimum primum.

Robertus Pullus, omnilitterarum scientia excoltissimus, natione Anglus & Cardinalis ab *Innocentio II.* creatus, floruit circa annum millesimum centesimum quadragesimum quartum.

Gilbertus Porretanus, natione Galus, patria Pictaviensis ejusdemque Urbis postea Episcopus, claruit circa annum 1145.

Joannes, ex Monacho in Oxia Insula, Patriarcha Antiochenus, *Constantinus Manasses*, natione Græcus, & *Constantinus Harmenopolus*, natione Sebasus, claruerunt circa annum millesimum centesimum quinquagesimum.

Elvedus, natione Anglus, Ordinis Cisterciensis Monachus, & *Richardus* & *Sancto Victore*, natione Scotus, & Canonicus Regularis Conventus S. *Victoris* prope muros Parisienses, floruerunt circa annum 1150.

Alanus de Insulis, patria Gallo-Flander, civitate Insulanus, & Cisterciensis Monachus, claruit circa annum 1151.

Ecbertus, natione Germanus, Ordinis Benedictini Monachus, ejusque Soror *Elizabetha*, ejusdem Ordinis Revelationibus insignis, floruerunt circa annum 1154.

Lucas, cognomento dictus *Chrysoberges*, Patriarcha Constantinopolitanus, *Basilius Acridenus*, Metropolita Thesalonicensis, & *Antonius Cometerus*, Scriptores Græci, floruerunt circa annum 1155.

Petrus, a loco ubi natus est, dictus *Blesensis*, natione Gallus, floruit circa annum 1160.

Joannes Beletus, Parisiensis Doctor, & S. Tho-

S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis, ac Martyr, claruerunt circa annum 1164.

Alexius Aristenus, Ecclesiæ Constantinopolitane Oeconomus, *Theorianus*, *Eustathius*, Archiepiscopus Thessalonicensis, & *Simeon*, Magister ac Logotheta, Scriptores Græci, floruerunt circa annum 1170.

Godefridus, seu *Gotefridus*, dictus a Patria *Viterbiensis*, natione Italus: *Saxo*, natione Danus, ob Styli, quo usus est, venustatem, appellatus *Grammaticus*, & *Hildegardis*, Abbatissa, natione Germana, patria Spanhemensis, revelationibus & Prophetiis divinitus concessis ubique clarissima, floruerunt circa annum 1170.

Joannes Sarisburiensis, natione Anglus, Vir ætatis suæ eloquentissimus & reconditoris cujusvis scientiæ genere instructissimus, floruit circa annum 1172.

Guilielmus, cujus patria ignoratur, Tyrii in Oriente Archiepiscopus, scripsit Historiam Expeditionis Palæstinæ, a Principibus Christianis Sæculo XI. & XII. susceptæ, floruitque circa annum 1174.

Hugo Etherianus, natione Tuscus, & egregius doctrinæ Ecclesiæ Romanæ contra Græcos defensor, claruit circa annum 1177.

Theodorus Balsamon, Scriptor Græcus, Juris Orientalis, Canonumque Ecclesiasticorum facile omnium Græcorum sui temporis Princeps, ac longe doctissimus, floruit circa annum 1180.

Petrus, natione Gallus, primum Monasterii Cellensis Abbas, dein, Episcopus Carnutensis, claruit circa annum 1182.

Gregorius Xiphilinus, Patriarcha Constantinopolitanus, & *Demetrius Tornicius*, natione Græcus, floruerunt circa annum 1193.

Guilielmus dictus cognomento *parvus*, *Rodulphus de Diceto*, *Joannes Brompton*, Ordinis Cisterciensis, & *Rogerius de Hoveden*, omnes natione Angli, & Scriptores Historici, claruerunt circa annum 1197.

Joannes Camaterus, Scriptor Græcus, & Patriarcha Constantinopolitanus, flo-

ruit circa annum millesimum centesimum nonagesimum nonum.

Præter illos Sæculi duodecimi Scriptores, quos hæcenus percensui, floruerunt eodem Sæculo, *Georgius*, Metropolitæ Corcyrensis, de cujus libris late differt *Leo Allatius* in *Diatriba de Georgiis & eorum Scriptis*; *Joannes*, cognomento *Cinnamus*, Scriptor Græcus Historicus; *Fulcherius*, natione Gallus, patria Carnutensis, Scriptor Historicus; *Henricus Huntindoniensis*, natione Anglus, Scriptor itidem Historicus, *Arnoldus* natione Gallus, Abbas Bonæ vallis, Ordinis Benedictini, & alii plures, tam Monachi, qui illustrium Virorum vitas scripserunt, quam Theologi Scholastici, qui in quatuor libros *Sententiarum Petri Lombardi* commentarios adornarunt, quos hic, ne longior sim, prætermittre consultius esse duxi.

Scriptores Ecclesiastici Sæculi decimi tertii.

Cum plures, tam in Ecclesia Græca, quam Latina, & in statu sive Monastico, sive Regulari Scriptores Sæculum decimum tertium perdoctis suis lucubrationibus illustrarint, necesse esse duxi in recensendis deinceps Scriptoribus Ecclesiasticis, hanc, majoris claritatis ergo, inire methodum, ut in prima Classe reponam Scriptores Græcos, deinde in diversas Classes Scriptores Latinos cujuscumque Nationis, & status cum Monastici, tum Regularis, distribuam, & continua serie referam, sicque Lector uno quasi obtutu perspicere possit omnes Scriptores, qui in Ecclesia Græca & Latina, atque in quacumque Natione, vel statu, sive Monastico, sive Regulari, floruerunt.

Scri

Scriptores Græci Sæculi decimi tertii.

Nicolaus, patria Hydruntinus, varios Tractatus contra Latinos Græce scripsit, floruitque circa annum 1201.

Nicetas, Archiepiscopus Theſſalonicenſis, favit Latinis, & claruit circa annum 1201.

Michael Acominatus, natione Phrix, *Niceta* frater natu major, claruit, circa annum 1204.

Nicetas Acominatus, dictus a patria *Choniates*, frater *Michaelis Acominati*, floruit circa annum 1204.

Joel, Chronographus Græcus, floruit circa annum 1204.

Germanus II. primum Monachus, postea Patriarcha Constantinopolitanus, floruit circa annum 1222.

Manuel Caritopulus, Patriarcha Constantinopolitanus, floruit circa annum 1240.

Theodorus Lascharis edidit contra Latinos Tractatum de processione Spiritus Sancti, & floruit circa annum 1254.

Nicephorus Blemmida, insignis pietate & doctrina Monachus, claruit circa annum 1255.

Arsenius, dictus *Autorianus*, Patriarcha Constantinopolitanus, claruit circa annum 1255.

Georgius, dictus *Acropolita*, Historiæ Byzantiæ Scriptor, floruit circa annum 1261.

Joannes Beccus, sive *Veccus*, Patriarcha Constantinopolitanus, ejusque Socii *Georgius Metochita*, & *Constantinus Meliteniota* pro Latinis adversus Græcos invicti steterunt, & floruerunt circa annum 1276.

Georgius Cyprius, *Georgius Moschabar*, & *Constantinus Acropolita*, contra *Joannem Veccum* & Latinos scripserunt circa annum 1276.

Georgius Pachimeres, Historiæ Byzantiæ Scriptor elegans & accuratus claruit circa annum 1280.

Georgius Abulpharajus Scriptor Historicus, floruit circa annum 1284.

Scriptores Galli Sæculi decimi tertii, qui Monasticam, vel Regularem Vitam non sunt professi.

Gulielmus de Seligniac, Episcopus Antistiodorensis, dein ad Sedem Parisiensem translatus floruit circa ann. millesimum ducentesium sextum.

Rigordus, Scriptor Historicus & Regis *Philippi Augusti* Medicus & Chronographus, claruit circa annum millesimum ducentesium septimum.

Jacobus de Vitriaco Cardinalis & Episcopus Tusculanus, Scriptor Historicus, floruit circa annum millesimum ducentesium vigesimum.

Guilielmus dictus a patria *Arvernus*, & Episcopus Parisiensis, claruit circa annum 1228.

Robertus de Sorbona a Vico natali dictus, celeberrimi Collegii Sorbonici Parisiis conditor & Scriptor Asceticus, floruit circa annum millesimum ducentesium quinquagesimum secundum.

Henricus de Segusio Episcopus Ebredunensis, & postea Cardinalis & Episcopus Ostiensis, floruit circa annum millesimum ducentesium sexagesimum secundum, fuitque peritissimus utriusque Juris Doctor.

Floruerunt eodem Sæculo in Galliis plures e Clero sæculari Doctores Sacræ Facultatis Parisiensis, inter quos eminet *Henricus Bonicollus*, qui totius Academiæ Parisiensis suffragio Doctor Solemnis meruit nuncupari. Huic Classi illustrium Scriptorum, qui e Clero sæculari in Galliis Sæculo Ecclesiæ decimo tertio floruerunt, accenseri non debent *Gulielmus de Sancto Amore* & *Joannes de Poliac*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctores, quia eorum Opera contra Regulares quos vocant *Mendicantes*, dentato stylo scripta & erroribus scatentia, fuerunt a Summis Pontificibus proscripta, atque natalitiis tenebris damnata.

*Scriptores Itali Sæculi decimi tertii qui nec
Monastica, nec Regulari vita
fuerunt addicti.*

Inter Italiæ Scriptores, qui Sæculo decimo tertio e Clero Sæculari prodierunt, locum duntaxat habere debent doctissimi Romani Pontifices *Innocentius Tertius, Honorius Tertius, Gregorius Nonus, Innocentius Quartus, Alexander Quartus, & Bonifacius Octavus*. Ceteri vero Scriptores, qui Italiam Sæculo decimo tertio nobilitarunt, Monasticæ vel Regularis Disciplinæ cultores fuerunt, quos infra commodius referemus, dum illustrium Scriptorum sive Monachorum, sive Regularium, qui Sæculo decimo tertio aliqua eruditionis laude claruerunt, seriem sumus exhibituri.

*Scriptores Hispani, qui e Clero Sæculari
floruerunt sæculo Ecclesiæ decimo
tertio.*

Rodericus Ximenius Archiepiscopus Toletanus, & Scriptor Historicus, floruit circa annum millesimum ducentesium octavum.

Lucas, Tudensis Ecclesiæ Episcopus, scripsit contra Hæreticos Albigeneses libros tres, & floruit circa annum millesimum ducentesium trigesium sextum.

Alii Scriptores Hispani, qui eodem Sæculo floruerunt, Monasticam, vel Regularem vitam professi sunt, eosque infra referemus.

*Scriptores Angli, qui in Clero Sæculari
floruerunt decimo tertio
Ecclesiæ Sæculo.*

Gervasius Tilberniensis, ex illustrissima prosapia oriundus, & Scriptor Historicus, floruit circa annum millesimum ducentesium decimum.

Edmundus Rich, Archiepiscopus Cantuariensis, claruit circa annum millesimum ducentesium trigesium quartum & a *Callisto Tertio* Pontifice Maximo, Sanctorum Fastis adscriptus est anno 1456.

Robertus Grossthead, Gallice *Grosse tete*,

Episcopus Lincolniensis, floruit circa annum 1235.

Ceteri Scriptores Angli, qui eodem Sæculo celebres fuerunt, Monasticam, vel Regularem vitam coluerunt, eosque infra percontabimus.

*Scriptores Monachi, qui Sæculo decimo
tertio floruerunt.*

Dodechinus, natione Germanus & Cænobii *S. Dyfbodi* Abbas, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1201.

Helinandus, natione Gallus, Monachus Ordinis Cisterciensis in Cænobio Montis Frigidi in Diocesi Bellovacensi, Scriptor Chronographus, floruit circa annum 1212.

Petrus, natione Gallus, Monachus *Vallis Cernai*, Ordinis Cisterciensis Scriptor Historicus, floruit circa annum 1213.

Guntherus, Monachus Cisterciensis, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1213.

Arnoldus, Abbas Lubecensis, Scriptor Chronographus, floruit circa annum 1214.

Robertus de Monte, seu *Robertus de Torrinnejo*, natione Gallus, & Abbas *S. Michaelis de Monte* in Diocesi Abrincensi Scriptor Chronographus. Claruit circa annum 1214.

Otto a Sancto Blasio, Monachus Ord. *S. Benedicti*, in Diocesi Constantiensi, Scriptor Chronographus, claruit circa annum 1214.

Casarius, natione Germanus, Ord. Cisterciensis Monachus, Scriptor Asceticus, floruit circa annum 1225.

Matthæus Paris, natione Anglus Monachus Ord. Benedictini, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1224.

Guilielmus de Nangiaco, seu *de Nangis*, natione Gallus, Ordinis Sancti Benedicti in Cænobio Parisiensi San-Dionysiano, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1300.

Scri-

*Scriptores Ordinis Prædicatorum, qui
decimo tertio Ecclesiæ Sæculo
claruerunt.*

S. Dominicus, Ordinis Prædicatorum Fundator, natione Hispanus, floruit circa annum 1209.

Beatus Jordanus, gente Saxo, & secundus totius Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, floruit circa annum 1223.

S. Raymundus de Pennafort, natione Catalaunus, patria Barcinonensis, & utriusque Juris peritissimus, floruit circa annum 1228.

Vincentius, vulgo dictus *Bellovacensis*, natione Gallus, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1244.

Hugo de S. Caro, natione Gallus, & S. R. E. Cardinalis, Scriptor Exegeticus, floruit circa annum 1245.

S. Thomas Aquinas, Doctor Angelicus, & omnium Theologorum facile Princeps, natione Italus, claruit circa annum 1254.

Raynerius Sachonus, natione Italus, & Scriptor Polemicus, contra Hæreticos Vvaldenses scripsit, & claruit circa annum 1254.

Joannes Columna, patria Romanus, floruit circa annum 1255.

Albertus Magnus, natione Germanus, summus sui Sæculi Theologus, & *S. Thomæ Aquinatis* præceptor, ab *Alexandro IV.* Pontifice Maximo Ratisponensis Episcopus fuit renunciatus anno 1260.

Thomas dictus *Cantipratenfis*, natione Brabantus, *S. Thomæ* condiscipulus, floruit circa annum 1255.

Joannes Teutonicus, natione Germanus, & totius Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, floruit ante *Thomam Cantipratensem*, circa an. videlicet 1240.

Gulielmus Peraldus, natione Gallus, Scriptor Asceticus, claruit circa annum 1272.

Martinus, natione Polonus, & Archiepiscopus Gnesnensis, Scriptor Chronographus, floruit circa annum 1277.

Raymundus Martini, Auctor *Pugionis Fidei*, natione Catalaunus, conventus Barcinonensis, Linguarum peritissimus, *Græf. Hist. Tomo IX.*

floruit circa annum millesimum ducentessimum septuagesimum octavum.

Udalricus de Argentina, natione Germanus, patria Argentinensis, claruit circa annum 1280.

Theodoricus de Apoldia, patria Thuringus, Scriptor Asceticus, claruit circa annum 1289.

Joannes, vulgo dictus *pungens asinum* clarissimæ Sacræ Facultatis Parisiensis Theologus, natione Gallus, floruit circa annum 1290.

Jacobus de Voragine, natione Italus, & Archiepiscopus Genuensis, claruit circa annum 1290.

Conradus, natione Germanus, Scriptor Asceticus, floruit circa annum 1290.

B. Henricus Suso, natione Suevus, insignis Theologus & Scriptor Asceticus, claruit sub finem Sæculi XIII. & obiit ineunte sæculo decimo quarto.

Tolomæus Lucensis, gente Italus, in Civitate Luca natus, & postea Episcopus Torcellensis, Scriptor Historicus, floruit sub finem Sæculi XIII. & obiit anno 1321.

His illustribus Sacri Prædicatorum Ordinis Scriptoribus addi merito debet *Bonaventura Brochardus*, qui eodem Sæculo XIII. circa an. 1260. accuratissimam edidit *Terre Sanctæ descriptionem*.

*Scriptores Ordinis S. Francisci, qui
Sæculo XIII. floruerunt.*

S. Franciscus, gente Italus, Assisi in Umbria natus, & Ordinis FF. Minorum Fundator, claruit circa an. 1208.

Alexander de Hales, natione Anglus, patria Glocestriensis, vulgo dictus *Doctor irrefragabilis*, floruit circa annum 1230.

Albertus, natione Germanus, primum Cænobii Stadenfis Monachus Benedictinus, postea Franciscanus, & Minister Generalis Ordinis Minorum, Scriptor Chronographus, claruit circa annum 1256.

Joannes Peckamus, natione Anglus, claruit circa annum 1278.

Rogerus Baconus, gente Anglus, vulgo dictus *Doctor Mirabilis*, floruit circa annum 1278.

S. Bonaventura, S. R. E. Cardinalis, natione
I i tio-

tione Italus, vulgo appellatus *Doctor Seraphicus*, floruit post Magistrum suum *Alexandrum Halensem*, circa annum 1255.

Richardus de Mediavilla, natione Anglus, dictus *Doctor fundatissimus*, claruit circa annum 1290.

Guillelmus Lamarensis, qui primus contra doctrinam *S. Thomæ* scripsit, floruit sub finem Sæculi XIII. Floruit etiam eodem Sæculo circa annum 1220. *S. Antonius*, dictus de *Padua*, Concionator, & Scriptor Asceticus.

In Ordine Eremitarum *S. Augustini*, bene multi Sæculo XIII. floruerunt doctissimi Theologi Scholastici, quos inter primum locum obtinere debet *Ægidius de Columna*, patria Romanus, dictus *Doctor fundatissimus*, & doctrinæ *S. Thomæ Aquinatis* acerrimus contra *Guillelmum Lamarensensem*, Minoritam, defensor, floruitque circa annum 1296.

In Ordine Carmelitarum, plures itidem Sæculo XIII. Theologi Scholastici doctrina & pietate præfulserunt, ut videre est apud *Trithemium*, qui de eorum origine & laudibus scripsit. Denique, inter Sæculi XIII. Juris Canonici, seu Pontificii peritos censentur *Bernardus*, dictus *Compostellanus*, quod Ecclesiæ *Compostellanz* in Hispania Presbyter esset; *Hemicus Hostiensis*, Segusii in Diocesi Taurinensi natus, ab *Alexandro IV.* Pontifice Maximo Cardinalis Hostiensis creatus; *Guillelmus Durandus Speculator*, sive *Durantes*, natione Gallus; *Bartholomæus Brixianus*, natione Italus, & *Garfias*, natione Hispanus.

Scriptores Ecclesiastici qui decimo quarto Ecclesiæ Sæculo floruerunt.

Scriptores, qui Sæculo Ecclesiæ decimo quarto illustriores fuerunt, in tot Classes distribuam, in quot Sæculi XIII. Scriptores mox disposui & ordinavi, in cipiamque a Scriptoribus Græcis.

Scriptores Græci, qui decimo quarto Ecclesiæ Sæculo claruerunt.

Gregorius Palamas circa annum 1354. Hæresim invehit, quam non solum ipse

multis Scriptis propugnavit, sed etiam ejus Sectarii dicti *Palamitæ*, multis editis lucubrationibus defendendam susceperunt, quos inter numerantur *Isidorus*, & *Philotheus*, Patriarchæ Constantinopolitani. Eidem Hæresi favit *Joannes Cantacuzenus*, Græcorum Imperator, insignis aliqui Scriptor Historicus. Sed hanc *Palamitarum* Hæresim egregie confutarunt alii Scriptores Græci, videlicet *Barlaamus*, *Gregorius Acindynus*, *Nicephorus Gregorius*, qui etiam Auctor est *Historiæ Byzantinæ*, *Joannes Cyparissius*, *Georgius Lecapenus*, alique.

Præter illos Scriptores Græcos, qui occasione illius enatæ *Palamitarum* Hæreseos, ultro citroque libros ediderunt, alii celebres Sæculo XIV. extiterunt Scriptores Græci, quos hic, juxta ordinem Chronologicum, perensebo.

Nicephorus Callixtus, Monachus, Historiam Ecclesiasticam ex *Eusebii*, *Socratis*, *Sozomeni*, *Theodoret*, *Evagrii*, aliorumque Ecclesiasticorum Scriptorum monumentis concinnare cepit circa annum 1333.

Mattheus Blastares, Monachus, Jurisperitus. Floruit circa an. 1335.

Maximus Planudes, Monachus, omnisfaria doctrina excultus, sed Latinis insensus, claruit circa annum 1340.

Nilus Cabasilas, Archiepiscopus Thessalonicensis, & Latinis insensibilissimus, floruit circa annum 1340.

Nicolaus Cabasilas nepos *Nili Cabasilæ*, Archiepiscopi Thessalonicensis, & Latinorum hostis acerrimus, claruit circa annum 1350.

Nilus Metropolitæ Rhodius, & capitalis Latinorum hostis, contra eos calammum acuere cepit circa annum 1360.

Isaacus Argæus Monachus, Chronologiæ peritus, claruit circa annum 1373.

Nilus Damila, qui adversus Latinos insensibilissimum se prodidit, in eos scripturæ cepit circa annum 1400.

Prætermittere non debeo *Demetrium Cydonium*, patria Byzantinum, qui non solum errores *Gregorii Palamæ* confutavit, sed etiam Apologiam pro *S. Thomæ Aquinate*, Doctore Angelico, adornavit contra *Cabasilam*, qui *S. illum Doctorem* impugnare ausus fuerat. Claruit autem

autem *Demetrius Cydonius*, circa annum 1357.

De Gallis Scriptoribus, qui e statu Clericali Sæculo XIV. floruerunt, pauca dicam, unumque duntaxat initar omnium laudabo Scriptorem Gallum, qui e Clero Sæculari Sæculo XIV. claruit, videlicet *Nicolaum Oresmum*, Sacræ Facultatis Parisiensis Theologum, & Episcopum Lexoviensem, qui plura edidit Opera & floruit circa an. 1377. De Scriptoribus vero Gallis, qui Monasticam, vel Regularem vitam amplexi Sæculo XIV. doctrina & pietate illustres fuerunt, commodius infra dicemus, dum illustrium Scriptorum Monachorum & Regularium Sæculi XIV. seriem describemus.

Scriptores, qui nec Monastica, nec Regulari vita addicti, in Italia Sæculo XIV. floruerunt.

Duo præsertim præclari Scriptores qui nec Monasticæ, nec Regulari vitæ dediti fuerunt, Sæculo Ecclesiæ XIV. in Italia claruerunt, videlicet *Joannes Villanius*, patria Florentinus, Scriptor Historicus, & cujus Historiam Italice libris duodecim descriptam continuavit ejus frater *Matthæus Villanius*; Alter vero, seu *Franciscus Petrarca*, patria Aretinus, elegantissima edidit Opera. Alios duos ejusdem Sæculi Scriptores Italos de industria prætermitto, nimirum *Dantem Aligerum*, & *Joannem Bocacium*, quorum prior patria Florentinus, Poeta quidem fuit eximius, sed moribus, & maledicus obtruncator; Alter patria itidem Florentinus, in libris, quos edidit, obscenum, & effrenis linguæ virum se ubique exhibet. Scriptores Monachos, vel Regulares, qui Sæculo XIV. Italiam illustrarunt, mox referemus, texendo Catalogum Scriptorum Monachorum, qui Sæculo XIV. in variis nationibus floruerunt.

Scriptores Germania, qui in Statu Clericali Sæculo Ecclesiæ XIV. floruerunt.

Siffridus, Misnensis Ecclesiæ in Saxonia Presbyter, Scriptor Chronographus, floruit circa annum 1307.

Albertus, Argentinenſis, natione Germanus, Scriptor itidem Chronographus, floruit circa annum 1378.

Henricus ab Ingen, natione Germanus, & Ecclesiæ S. *Andrea* Colonienſis Canonicus, Scriptor Theologus, floruit circa annum 1384.

Scriptores Monachi, qui Sæculo XIV. claruerunt.

Engelbertus, natione Germanus, Cœnobii Admontensis Ordinis S. Benedicti Abbas, & Scriptor Theologus, Historicus, & Asceticus, floruit circa annum 1301.

Henricus Stero, natione pariter Germanus, Ordinis Benedictini Monachus, & Scriptor Historicus, floruit circa annum 1302.

Scriptores Ordinis Predicatorum qui Sæculo XIV. floruerunt.

Raynerius, natione Italus, patria Pisanus, Theologus & Jurisconsultus ab-solutissimus, floruit circa annum 1301.

Joannes, de S. *Geminiano*, Scriptor Asceticus, claruit circa annum 1310.

Nicolaus Trivetius, natione Anglus, Scriptor Chronographus, claruit circa annum 1310.

Jacobus de Lausana, natione Gallus, Academiæ Parisiensis Theologus, Scriptor Exegeticus, & Asceticus, floruit circa annum 1317.

Durandus a S. Portiano, natione Gallus, eximius Facultatis Parisiensis Doctor, & Episcopus Podienſis, claruit circa annum 1320.

Bernardus Guido, natione Gallus, patria Lemovicenſis, Theologus, Historicus, & Rerum Dominicani Ordinis Scriptor egregius, floruit circa annum 1323.

Petrus Paludanus, natione Gallus, Theologiæ & Juris Canonici scientia insignis, atque Patriarcha Hierosolymitanus, claruit circa an. 1330.

Robertus Holkot, natione Anglus, & Theologus celeberrimus claruit circa annum 1340.

Joannes Taulerus, natione Germanus Scriptor Asceticus, floruit circa annum 1350.

Nicolaus Eymericus, natione Catalaunus, patria Gerundenſis, & Inquisitor Generalis Regni Aragoniæ, floruit circa annum 1356.

Thomas Stubs, sive *Stobæus*, natione Anglus, patria Eboracensis, Scriptor Chronographus, floruit circa annum 1360. & eodem anno *Manuel Calecas* natione Græcus, contra Palamitas scripsit.

S. Catharina natione Itala, patria Senensis, singulari doctrina cum eximia pietate conjuncta toto orbe celebris, floruit circa annum 1367.

Postremo, Sæculo XIV. floruerunt in Ordine Prædicatorum tres insignes Theologi, scilicet *Joannes de Neupoli*, natione Italus, patria Neapolitanus, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, vulgo dictus *Solemnis*; Alter, *Joannes*, nuncupatus *Parisensis*, quem nonnulli perperam confundunt cum altero *Joanne*, ejusdem Ordinis Theologo, qui vixit Sæculo XIII. & cognominabatur *Pungens Asinum*. Tertius est *Hervæus Natalis*, natione Gallus, & Facultatis Parisiensis Doctor Theologus.

*Scriptores Ordinis S. Francisci
Sæculi XIV.*

Joannes Duns, cognomento *Scotus*, Doctor *Subtilis* dictus. Floruit circa annum 1301.

Raymundus Lullus, in Insula Majorica apud Balcares natus, claruit circa annum 1301.

Antonius Andreas, natione Aragonius, dictus *Doctor Dulcissimus*, claruit circa annum 1308.

Franciscus Mayronius, natione Gallus, dictus *Doctor Illuminatus & Acutus*, floruit circa annum 1315.

Astesanus, sive *Astensis*, natione Italus, *Summa de Casibus Conscientiæ* Auctor, floruit circa annum 1317.

Petrus Aurcolus, gente Gallus, *Doctor Facundus* appellatus, claruit circa annum 1321.

Joannes Bassolis, *Doctor Ordinatissimus* nuncupatus, floruit circa annum 1322.

Gerardus Odonis, natione Gallus, & Minister Generalis Ordinis Minorum, floruit circa annum 1329.

Guilielmus Ocham, discipulus *Joannis Duns Scoti*, & Sæctæ *Nominalium* Reclaurator, claruit circa annum 1330.

Alvarus Pelagius, Silvensis in Lusitania Episcopus, floruit circa annum 1340.

Denique, Sæculo XIV. circa annum 1320. claruit in Ordine FF. Minorum *Nicolaus de Lyra* in Normandia, Galliæ Provincia, necnon, Facultatis Parisiensis Doctor, & peritus Scripturæ Sacræ Interpres.

*Scriptores Ordinis Eremitarum S. Augustini
Sæculi XIV.*

Augustinus Triumphus, patria Anconitanus, Scriptor Asceticus, & Scripturæ Sacræ Interpres, floruit ineunte Sæculo Ecclesiæ XIV.

Richardus Hampolus, natione Anglus, & Scriptor Asceticus, floruit circa annum 1340.

Gregorius Ariminensis, natione Italus, patria Ariminensis, Doctor Facultatis Parisiensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini Prior Generalis, Theologus insignis, claruit circa annum 1357. Eo antiquior fuit *Thomas de Argentina*, natione Germanus, patria Argentoratensis, unde nomen traxit, Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, & ejusdem Ordinis Eremitarum Sancti Augustini Prior Generalis, qui floruit circa annum 1345.

Alphonſus Vargas, gente Hispanus, & Archiepiscopus Hispalensis, floruit circa ann. 1358.

Inter clarissimos etiam sui Sæculi Scriptores nomen tulit *Bartholomæus de Urbino*, ejusdem Ordinis Eremitarum S. Au-

gustini. Alumnus, natione Italus, patria Urbinas, qui floruit circa annum 1343.

*Scriptores Ordinis Carmelitarum
Sæculi XIV.*

Joannes Beconus, natione Anglus, dictus *Doctor Resolutus*, peritus Theologus, & Scripturæ Sacræ Interpres, floruit circa annum 1329.

Guido de Perpiniano, gente Catalanus, Sacræ Fac. Parisiensis Doctor, & postea Episcopus Elnensis, Scriptor Polemicus, & Scripturæ Sacræ Interpres, floruit circa annum 1330.

*Scriptores utriusque Juris Canonici
& Civilis, peritissimi, qui Sæculo XIV. floruerunt.*

Guido Baius, alias *de Bayso*, Patrius Regienfis, & Ecclesiæ Bononiensis Archidiaconus, inde a Jurisperitis sub nomine Archidiaconi citari solet.

Joannes Andrea, in agro Florentino natus.

Joannes Calderinus, patria Bononiensis.

Joannes Monachus Ordinis Cisterciensis, postea S. R. E. Cardinalis, natione Gallus, patria Ambianensis.

Joannes Boich, Brito, seu Aremoricus, e Diocesi Leonensi, *Dinus*, cognomine *Mugellanus*, a *Mugello*, Agri Florentini oppido.

Joannes Anguissola, Cæsenn in Flaminia natus.

Joannes Lignanus, a *Lignano*, Agri Mediolanensis Oppido.

Bartolus de Saxoferrato, ita cognominatus a *Saxoferrato*, Umbriæ in Italia Urbe, quæ olim *Sentinum* dicebatur.

Baldus de Ubaldis, Perusii in Italia natus, & Jurisperitorum sui temporis facile Princeps.

Scriptores Ecclesiastici, qui Sæculum decimum quintum illustrarunt.

Cum in utraque Ecclesia, Græca scilicet & Latina, plures Sæculo XV. flourerint Scriptores, auspicabor a Scripturibus Græcis: dein Scriptores Latinos, sive Clericos, sive Monachos, aut Regulares, quo facilius discerni queant, in diversis Classibus collocabo.

*Scriptores Græci Sæculi decimi
quinti.*

Simeon, ex Monacho Archiepiscopus Thessalonicensis, Latinis maxime insensus, claruit circa annum 1410.

Josephus, Patriarcha Constantinopolitanus, qui in Concilio Generali Florentino subscripsit Latinorum Dogmatibus, claruit circa annum 1416.

Josephus Bryennius, Monachus, patria Constantinopolitanus, multa scripsit adversus Latinos circa annum 1420.

Macarius Macres, Montis Atho Hieromonachus, Latinorum acerrimus hostis, floruit circa annum 1420.

Joannes Cananus, Historicus Byzantinus, claruit circa annum 1422.

Demetrius Chrysoloras, Thessalonicensis, summus Philosophus & Astronomus, sed Latinis insensus, claruit circa annum 1430. Circa eundem annum flourerunt *Macarius* Metropolitæ Ancyranus, qui in Latinos acriter invehit; *Esaias*, patria Cyprius, Latinorum amicus; & *Joannes Anagnosta* Thessalonicensis, qui scripsit *Narrationem de extremo Excidio Thessalonicensi*.

Marcus Eugenius, Metropolitæ Ephesinus, Latinorum insensibilis hostis, & effreni erga Ecclesiæ Græcæ dignitatem zelo ductus, multa contra Latinos moliri cepit, circa annum 1436.

Bessarion, patria Trapezuntinus, Ordinis S. Basilii Monachus, & postea S. R. E. Cardinalis, floruit circa annum 1436.

Georgius Scholarius, dictus etiam *Genadius*, Patriarcha Constantinopolitanus, post celebratum Concilium Florentinum, Græcorum Schisma fovit, & Latinos

cane & angue pejus detestatus est circa annum 1439.

Joannes Eugenius, frater germanus *Marci*, Metropolitæ Ephesini, adversus Concilium Florentinum scripsit anno 1439.

Isidorus a patria dictus *Ruthenus*, & S. R. E. Cardinalis, pro Latinis adversus Græcos in Concilio Florentino erudite disputavit, floruitque circa annum 1439.

Georgius Gemistus Pletho, doctissimus Philosophus Platonius, scripsit contra Latinos circa annum 1439.

Silvester Syropulus, summus Latinorum hostis, scripsit circa annum 1439.

Georgius, Trapezuntinus, Latinis favit, & floruit circa annum 1440.

Josephus, Episcopus Methonensis, & Ecclesiæ Latinæ Dogmatum egregius defensor, floruit circa annum 1440.

Gregorius Melissenus, dictus etiam *Mammas*, Patriarcha Constantinopolitanus, partes Latinorum strenue tuitus est, floruitque circa annum 1440.

Joannes, cognomento *Plusiadenus*, & *Joannes Argyropulus*, claruerunt circa annum 1450.

Matthæus Camariota, & *Ducas*, e Græcorum Imperatorum *Ducarum* familia oriundus, claruerunt circa annum 1453.

Georgius Codinus, floruit circa annum 1460.

Laonicus Chalcondilas, patria Atheniensis, scripsit Historiam Turcarum, & *Nicolaus Secundinus* compendiosam Turcarum concinnavit Historiam, florueruntque ambo circa an. 1468.

Scriptores Galli Sæculi XV.

Petrus de Alliaco Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor ac Cancellarius, postea Archiepiscopus Cameracensis, & S. R. E. Cardinalis, floruit sub initium Sæculi XV.

Joannes Gersonius, dictus etiam *Charlierus*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor & Cancellarius, floruit circa annum 1404.

Nicolaus de Clemangiis, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, claruit circa annum 1416.

Robertus Gaguinus, Ordinis SS. Trinitatis de Redemptione Captivorum Generalis Minister, & *Philippus Commenus* Annales Gallorum accurate descripserunt, exeunte Sæculo XV.

Præter istos Scriptores, numerantur e Clero Sæculari plures in Sacra Facultate Parisiensi insignes Doctores Theologi, qui eodem Sæculo in Galliis floruerunt, quos inter præcipui sunt.

Joannes Brevis Coxa, Gallice *Courte Cuisse*, Episcopus Gebennensis, *Gerardus Machetus*, Episcopus Castrensis, *Ægidius Carlerius*, qui Concilio Basileensi interfuit, & ad gremium Ecclesiæ revocandos Hæreticos Iussitas omnem industriam & operam posuit.

Scriptores Itali, qui nec Monasticam, nec Regularem vitam professi, Sæculo XV. floruerunt.

In Italia Sæculo Ecclesiæ decimo quinto innumeri pene claruerunt Oratores & Grammatici utriusque Linguae, Latinæ videlicet; & Græcæ, peritissimi, inter quos illustriores fuerunt *Laurentius Valla*, Patricius Romanus, & Canonicus Ecclesiæ Lateranensis; *Franciscus Philelphus*, patria Anconitanus, *Nicolaus Perotus*, Saxoferrati in Umbria natus; *Nicolaus Leoniceus*, patria Vicentinus, *Hermolaus Barbarus*, patria Venetus; *Julius Pomponius Latus*, alias *Calaber* dictus; *Joannes Jovianus Pontanus*, Cereto, Umbriæ oppido, natus; *Marcus Antonius Coccius Sabellicus*, Fabri ferrarii filius, & *Angelus*, dictus, *Politianus*, a *Monte Politiano*, Hetruriæ oppido, ubi natus est.

Inter Historicos Italiæ Sæculi XV. principem locum obtinere debent *Theodoricus Niemus*, Clericus Lucensis; *Franciscus Poggius*, dictus etiam *Brandolinus*, vel *Bracciolinus* patria Florentinus; *Leonardus Brunnus*, dictus vulgo *Aretinus* ab *Aretio* Tusciæ oppido, ubi in lucem prodiit; *Bartholomeus Scala*, patria Florentinus; *Bernardinus Corius*, patria Mediolanensis; *Joannes Simoneta*, patria Calaber; *Blondus Flavius*, Foroliviensis, *Æneas Sylvius*, patria Senensis, qui fuit postea Summus Pontifex,

fex, dictus *Pius II.* quibus addi debet *Platina*, quem alii *Bartholomæum*, alii *Baptistam* appellant, patria Cremonensis.

Denique, Italiam Sæculo Ecclesiæ xv. illustrarunt quatuor eximii Scriptores, quorum primus est *Marsilius Ficinus*, patria Florentinus, Græcæ ac Latine peritissimus, & in omni Philosophiæ genere versatissimus; Alter scriptor est *Joannes Picus*, *Mirandula* Dominus, & *Concordia* Comes, in omnium Artium, scientiarum & Linguarum varietate exercitissimus, dictusque ingeniorum sui Sæculi *Phoenix*. Tertius scriptor est *Franciscus a Ruvere*, patria Savonensis, qui ex ordine FF. Minorum assumptus est ad Summum Pontificatum, dictusque *Sixtus IV.* Postremus Scriptor, est *Antonius Bonfinius*, qui Rerum Hungaricarum Historiam descripsit, & floruit circa annum 1494.

Scriptores Hispani, qui nec Monastica nec Regulari vitæ addicti, Sæculo XV. claruerunt.

Hieronymus a S. Fide, ex Judæo Christianus, scripsit contra Judæos, & floruit circa annum 1412.

Paulus a S. Maria, e Judaismo ad Fidem Christianam lectione Operum S. *Thomæ Aquinatis* conversus, & postea Episcopus Burgenfis creatus, indeque vulgo *Burgenfis* nuncupatus, Scripturam Sacram interpretatus est, floruitque circa annum 1415. Tres filios ante susceptam Fidem Christianam genuit *Paulus Burgenfis*, videlicet *Alphonsum*, qui patri suo in Episcopatu Burgenfi successit, & Auctor est *Anacephalosis Regum Hispanie*, Alterum, dictum *Gonsalvum*, qui fuit Episcopus Placentinus, & *Alvarum Garfiam*, qui de rebus, a Joanne II. Castellæ Rege gestis, Commentarios scripsit.

Alphonfus Tostatus, Episcopus Abulensis, & Scripturæ Sacræ peritissimus Interpret, de quo dictum est: *hic stupor est mundi, qui sensibile discessit omne*, magna nominis celebritate claruit circa annum 1434.

In Anglia Sæculo Ecclesiæ XV. multi

fuerunt celebres Scriptores, qui magnum Litteris dedere incrementum, & Vvikellesianam Hæresim doctissimis Lucubrationibus confutarunt. Sed inter illos doctrina & pietate inclytos Angliæ Scriptores, duos præsertim referam, quorum primus est *Thomas Arundellius*, Archiepiscopus Cantuariensis: alter est *Joannes Coletus*, Ecclesiæ S. *Pauli*, Civitatis Londinensis Decanus, vir mentis virtute & vitæ integritate adeo ornatus, ut apud Anglos alter Apostolus *Paulus* haberetur. Alios Scriptores Anglos, qui Monachi, vel Regulares fuerunt, mox in Classibus Scriptorum Monachorum, vel Regularium, qui Sæculo xv. floruerunt, commodius referemus.

Scriptores Germani, qui sæculo XV. nec Monasticam, nec Regularem vitam professi sunt.

Theodoricus Engelhusius, Ecclesiæ Hildesheimensis Canonicus, Scriptor Chronographus, claruit circa an. 1420.

Nicolaus Cusanus, S. R. E. Cardinalis, doctrina & pietate eximius, floruit circa annum 1448.

Petrus de Pilichdor, scripsit librum contra Sectam Vvaldensium, & floruit circa annum 1448.

Joannes Reuchlinus, dictus *Capnio*, Linguarum Hebraicæ, Græcæ, & Latine callentissimus, floruit circa annum 1494.

Joannes Nauclerus, Scriptor Chronographus, & in Academia Tubingensi Doctor, claruit circa an. 1499.

Floruit etiam in Germania eodem Sæculo XV. circa annum 1443. *Messretus*, Ecclesiæ Misnensis Presbyter, & Scriptor Asceticus.

*Scriptores Monachi, qui Sæculo XV.
floruerunt.*

Joannes Brando, natione Belga, Monachus Cisterciensis, Scriptor Historicus, floruit sub initium sæculi decimi quinti.

Gobelinus Persona, natione Germanus, Scriptor Chronographus, floruit circa annum 1408.

Hemicus de Hassia, natione Germanus, Ordinis Carthusiani Monachus, & Scriptor Asceticus floruit circa annum 1418.

Thomas Vvalsinghamus, natione Anglus, Ordinis S. Benedicti Monachus, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1440.

Joannes Raulinus, patria Tullensis, Monachus Cluniacensis, & Scriptor Asceticus, floruit circa annum 1479.

Joannes Trithemius, natione Germanus, & Cenobii Vvirciburgensis, Ordinis S. Benedicti Abbas, floruit circa annum 1483.

Bonifacius Simoneta, natione Italus Ordinis Cisterciensis, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1494.

Porchetus Salvaticus, patria Genuensis, Monachus Carthusianus, & Auctor Operis, quod adversus Judæos edidit, & cui *Victoriæ* titulum dedit, floruisse videtur sub initium Sæculi XV. Hunc tamen Scriptorem incertæ ætatis esse fatentur viri periti. *Dionysius*, Carthusianus, Theologus & Scripturæ Sacræ interpretis doctissimus, floruit circa annum 1450.

Scriptores Ordinis Predicatorum, qui Sæculo Ecclesiæ XV. doctrina & pietate claruerunt.

S. Vincentius Ferrerius, natione Hispanus, & Concionator sui ævi celeberrimus, floruit circa annum 1415.

Hermannus de Lerbeke, natione Germanus, Scriptor Historicus, floruit circa annum 1414.

Joannes Capreolus, natione Gallus, Thomistarum Princeps appellatus, floruit circa annum 1415.

Joannes Nider, natione Germanus, insignis Theologus, claruit circa annum 1430.

Joannes de Monte Nigro, gente Italus, Linguarum peritissimus, & Theologus nulli secundus, floruit circa an. 1430.

Andreas, Archiepiscopus Rhodius, Linguae Græcæ callentissimus, floruit circa annum 1431.

Bartholomeus Lapacius, natione Italus, patria Florentinus, Linguarum Græcæ & Latine peritia apprime excultus, floruit circa annum 1432.

Joannes Raguzeus, natione Dalmata, Ordinis Predicatorum Procurator Generalis, floruit circa annum 1433. Hunc *Joannem Raguzæum* nonnulli cum *Joanne Dominici*, Cardinali & Archiepiscopo Ragusino, ejusdem Predicatorum Ordinis alumno, qui floruit tempore Concilii Constantiensis, in seite confundunt.

Leonardus Matthæi, vulgo *de Utino* cognominatus, Concionator in Italia præstantissimus, floruit circa annum 1435.

Henricus de Kalteisen, natione Germanus, Theologus eximius, Nidrosiensis, & Cæsariensis in Norvegia Archiepiscopus, floruit circa annum 1435.

Joannes de Turtacremata, natione Hispanus, & S. R. E. Cardinalis, Juris utriusque peritissimus, claruit circa annum 1439.

S. Antoninus, natione Italus, Archiepiscopus Florentinus, Scriptor Historicus, & in Sacrorum Canonum, & Morum doctrina exercitatissimus, floruit circa annum 1444.

Gabriel Barleta, gente Italus, celebris Concionator & Scriptor Asceticus, claruit circa an. 1470.

Petrus Ranzanus, Panormitanus, Episcopus Lucerinus, Historiæ & Theologiæ peritia excellentissimus, floruit circa an. 1478.

Joannes Annius, natione Italus, patria Viterbiensis, claruit circa annum 1480.

Jacobus Sprengerus, & *Henricus Institor*, natione Germani, floruerunt circa an. 1395.

Denique, Sæculo XV. claruerunt in Ordine Prædicatorum plures Concionatores & Scriptores Ascetici, inter quos cœsentur *Petrus Auratus*, natione Gallus, *Alanus de Rupe*, natione itidem Gallus, *Michael Franciscus*, patria Insulensis in Belgio, nec prætermitti debet *Thomas Anglicus*, patria Galensis, qui in Scripturam plures edidit Commentarios, quos nonnulli, ut observat noster *Sixtus Senensis* inconsiderate tribuerunt *Thomæ Angelico*, & ex *Thoma Anglico* fecerunt *Thomam Anglicum*.

Scriptores Ordinis Minorum Sæculi XV.

S. Bernardinus, dictus a patria *Senensis*, Scriptor Asceticus, floruit circa an. 1426.

S. Catharina, dicta a patria *Bononiensis*, Revelationes sibi divinitus factas scripto consignavit, & floruit circa annum 1438.

S. Joannes Capistranus, natione Italus, Theologus, Concionator & Scriptor Asceticus, claruit circa annum 1440.

Nicolaus Auximanns, gente Italus, de Doctrina Morali plura Opuscula edidit, floruitque circa an. 1441.

Harpius, seu *Herpius*, ex pago de Erp in Brabantia oriundus Scriptor Asceticus, floruit circa an. 1450.

Baptista Salvus, sive de *Salis*, natione Italus, patria Ligur, scripsit *summam Casuum Conscientiæ*, quæ ab ipso *Baptistiana* dicta est, floruitque circa annum 1480.

Claruerunt quoque circa eundem an. ejusdem Ordinis FF. Minorum Scriptores, videlicet *Pacificus*, natione Italus, patria

Ligur, Auctor *summæ Casuum Conscientiæ*, quæ ab ipso *Pacificus* nuncupatur: *Angelus de Clavasio*, natione Italus, patria Ligur, Auctor *summæ Casuum Conscientiæ*, quæ *Angelica* dicitur: *Baptista Trovatala*, patria itidem Ligur, Auctor *summæ Casuum Conscientiæ*, quæ *Rosella* appellatur: *Bernardinus Aquilanus*, natione Italus, *Antonius de Balocco*, natione itidem Italus; *Bernardinus Tomitanus*, natione Italus, *Bernardinus de Bustis*, natione Italus: *Robertus Caraciolus*, natione Italus, *Michael de Mediolano*, patria Mediolanensis, insignes Concionatores, & Scriptores Ascetici.

Claruit etiam sub initium Sæculi decimi quinti *Franciscus Ximenius*, natione Hispanus, quem *Petrus de Luna*, dictus in sua Obedientia *Benedictus XIII.* creavit Patriarcham Hierosolymitanum.

Scriptores Ordinis Eremitarum, & Canonicarum Regularium S. Augustini Sæculi XV.

Jacobus Magni, gente Hispanus, patria Toletanus, insigni S. Scripturæ peritia, & assidua veterum Theologorum lectione, egregium sibi nomen tulit circa an. 1400.

Augustinus de Roma, patria Romanus, & Nazarenus in Ditione Neapolitana Archiepiscopus, floruit circa an. 1419.

Antonius Rampelagus, qui in Concilio Basileensi contra Hæreticos Hussitas egregie disputavit, claruit circa an. 1431.

Joannes Capgravius, gente Anglus, Scriptor Historicus, & Scriptoræ Sacræ Interpres, claruit circa an. 1450.

Henricus Knighton, natione Anglus, Canonicus Regularis Monasterii Leicestrensis, Scriptor Historicus, floruit circa an. 1401.

S. Laurentius Justinianus, patria Venetus, Canonicus Regularis Ordinis *S. Augustini*, & postea Venetiarum Episcopus, Scriptor Asceticus, claruit circa annum 1431.

Thomas de Kempis, Diocesis Colonien-sis Canonicus Reg. Ordinis *S. Augustini* Scriptor Asceticus, floruit circa an. 1450.

Ga-

Gabriel Biel, in Academia Tubingensi Professor publicus, & Canonicus Regularis *S. Augustini*, floruit circa annum 1480.

*Scriptores Ordinis Carmelitarum
Sæculi XV.*

Plures in Ordine Carmelitarum Sæculo XV. floruerunt Scriptores, quos inter emicuit *Thomas Netterus*, natione Anglus, *Vvaldensis* a natali loco *Vvalden* in agro *Essexiensi* appellatus. Edidit *Doctrinale Antiquitatum Fidei Ecclesiæ Catholicæ* adversus Hæreticos *Vvikleffistas*, & *Hufifras*, aliaque erudita Opera.

*Scriptores utriusque Juris periti Sæculi
decimi quinti.*

Franciscus de Zabarellis, natione Italus, Patavii natus, Archiepiscopus Florentinus, & postea *S. R. E.* Cardinalis, floruit sub initium Sæculi XV. seu anno 1401.

Antonius de Butrio, gente Italus, patria Bononiensis, claruit circa annum 1402.

Petrus Ancharanus, sive de *Ancharano*, natione Italus, patria Bononiensis, claruit circa annum 1410.

Nicolaus Tudesqus, gente Siculus, *Panormitanus* vulgo dictus, patria Catanensis, Ordinis Benedictini, Monachus, Cœnobii *S. Agathæ* Abbas, & postea Archiepiscopus Panormitanus, claruit circa annum 1418.

Joannes ab Imola floruit circa annum 1420.

Andreas Barbatius, seu *Barbarias*, gente Siculus, claruit circa an. 1460.

Joannes Antonius a S. Georgio, patria Placentinus, Alexandrinus in Longobardia Episcopus, ac postea ab *Innocentio VIII.* Pontifice Maximo, Presbyter Cardinalis renunciatus an. 1493.

Denique, Sæculo XV. floruerunt quatuor peritissimi Jurisconsulti videlicet *Franciscus Pavinus*, civis, & Canonicus Patavinus, *Philippus Franchus*, patria Perulinus, *Rodolphus*, patria Florentinus, & *Nicajus Voldanus*, patria Mecliniensis.

Scriptores Sæculi Decimi Sexti.

Capta a Turcis anno *MCCCCLIII.* Urbe Constantinopoli, & extincto penitus Græcorum Imperio, nulli, aut saltem paucissimi sæculo XVI. floruerunt periti in Ecclesia Græca Scriptores, quos ideo impræsentiarum prætermitemus, eosque tantum in medium producemus, qui Ecclesiam Latinam eodem Sæculo illustrarunt, quorum ingens copia cum aliquam confusionem ingenerare posset, varias in classes illos partiemur.

*Scriptores Grammatices & Critices
periti Sæculi XVI.*

Accius Sincerus, sive, *Jacobus Sannazarius*, patria Neapolitanus, Poeta eximius, claruit circa an. 1500.

Celius Rhodiginus natione Italus, omnigenæ doctrinæ, & infinitæ Lectionis Scriptor, floruit ineunte sæculo decimo sexto, & obiit an. 1520.

Petrus Bembus, patria Venetus, ob singularem doctrinam, miram facundiam, & summam vitæ integritatem creatus Cardinalis, floruit circa an. 1520.

Thomas Morus, patria Londinensis, Regni Angliæ Cancellarius, & pro Fide Catholica Martyr, floruit circa annum 1525.

Guillelmus Budæus, natione Gallus, patria Parisinus, floruit circa an. 1530.

Petrus Victorius, patria Florentinus, claruit circa an. 1550.

Adrianus Turnæbus, Normanniæ in Galliæ Provincia natus, & singulare sui Sæculi decus, floruit circa an. 1553.

Dionysius Lambinus, natione Gallus, claruit circa an. 1560.

Paulus Manutius, patria Venetus, Floruit circa ann. 1560.

Latinus Latinius, natione Italus, patria Viterbiensis, Vir magna eruditione præditus, & in veterum Auctorum Critice veratissimus, floruit circa annum 1565.

Marcus Antonius Muretus, natione Gallus, patria Lemovicensis, Græce ac Latine doctissimus & elegantissimus Scriptor, claruit circa an. 1575.

Justus Lipsius, natione Belga, multiplici lectione admirandus, floruit circa an. 1540.

Denique, Sæculo XVI. de Litteris humanioribus, de Chronologia, & Critices Disciplina optime meriti sunt duo insignes Scriptores, quorum primus est *Julius Caesar Scaligerus*, qui floruit circa annum 1535. & ex Italia, ubi natus erat, Aginum, Urbem in Aquitania, Galliarum Provincia, secessit. Alter Scriptor est *Josephus Justus Scaligerus*, filius *Julii Caesaris Scaligeri*, natione Gallus, patria Aginensis, qui plura Opera, præsertim de emendatione Temporum scripsit.

Scriptores Galli, qui in statu Laicali, vel Clericali Sæculo decimo sexto floruerunt.

Jacobus Faber, vulgo dictus *Stapulensis*, Sæcræ Facultatis Parisiensis Doctor, humanis, divinisque litteris excultissimus, floruit circa an. 1503.

Jacobus Almainus, Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, magni inter Scholasticos nominis, floruit circa an. 1504.

Claudius Espenceus, *Claudius Sanctefius*, Episcopus Ebroicensis, *Robertus Cenalis*, Episcopus Abrincensis, *Jodocus Clitoveus*, *Jacobus Merlinus*, & *Hermanus Lethmatius*, Sæcræ Facultatis Parisiensis Doctores Theologi, adulto jam Sæculo Ecclesiæ decimo sexto claruerunt, ac perdocta Opera ad profligandam grassantem in Galliis Clavioianam Hæresim ediderunt. Fuerunt etiam Sæculo decimo sexto tres insignes Linguarum Hebraicæ Professores in Academia Parisiensi, atque in sacris Litteris exercitatissimi, videlicet *Franciscus Vatablus*, *Joannes Mercerus*, & *Gilbertus Genebrardus*, Aquensis in Gallo-Provincia Archiepiscopus. His Scriptoribus Gallis, qui Sæculo XVI. in Clero sæculari floruerunt, unum duntaxat e statu Laicali lubens adjungam, ni mirum *Florimundum Ramundum*, Senatorem Burdigalensem, inter cujus Opera maxime commendatur illud, quod edidit *De Ortu, progressu, & ruina Hæresum nostri ævi*.

Scriptores Itali, qui in Clero Sæculari, vel in statu Laicali Sæculo XVI. claruerunt.

Raffael Maffæus, dictus *Volaterranus*, quia *Volaterris* Hetruriæ, in Italia Urbe, natus est, Linguarum Græcæ peritissimus fuit, floruitque circa an. 1505.

Franciscus Guicciardinus, patria Florentinus, Scriptor Historicus, claruit circa an. 1520.

Jacobus Sadoletus, natus Mutinæ, Italiæ Urbe, Episcopus Carpentoracensis in Gallia, & S. R. E. Cardinalis, elegantissimus Scripturæ Sæcræ interpres, floruit circa an. 1530.

Gaspar Contarenus, patria Venetus, Græce & Latine admodum doctus, floruit circa an. 1535.

Polidorus Virgilius, seu *Vergilius*, patria Urbinas, & Historiæ Anglicanæ Scriptor, claruit circa an. 1540.

Paulus Jovius, patria Novocomensis, Episcopus Nucerinus, floruit circa an. 1540. Fuit Scriptor Historicus.

Carolus Sigonius, patria Mutinensis, Scriptor itidem Historicus, floruit circa an. 1570.

Flaminius Nobilius, patria Lucensis, Græce ac Latine doctissimus, claruit circa an. 1575.

S. Carolus Borromeus, Episc. Mediolanensis, & S. R. E. Card. floruit circa an. 1560.

Cesar Baronius, Soræ in Regno Neapolitano natus, Congregationis Italicæ Oratorii Jesu alumnus, & Annalium Ecclesiasticorum conditor, floruit circa an. 1590.

Floruerunt etiam eodem Sæculo in Italia *Pandulfus Collenutius*, & *Michael Ritzius*, ambo patria Neapolitani, & Scriptores Historici, necnon *Albertus Pius*, Corporum in Italia Princeps, qui Concertationes Litterarias cum *Desiderio Erasmo* habuit. His Italiæ Scriptoribus adjungam *Claudium Scysellum*, natione Sabaudum, & Taurinensem Archiepiscopum, qui fuit Scriptor Historicus & Polemicus; *Joannem etiam Lipomannum*, patria Venetum, Episcopum Veronensem, qui multa Volumina de Vi-

is Sanctorum scripsit, aliaque erudita Opera.

Scriptores Hispaniæ, & Belgii, qui in statu Clericali, vel Laicali, Sæculo XVI. floruerunt.

Complures in Hispania & Belgio Sæculo XVI. floruerunt Scriptores, Linguarum exoticarum peritissimi, & Scripturæ Sacræ interpretes, Historici, Theologi & Ascetici, quorum nomina hic indicare abunde sufficiet. Inter Linguarum peritos & Scripturæ Sacræ Interpretes, præcipui sunt *Andreas Mafius*, natione Brabantius in Belgio, qui floruit circa annum MDLV. *Benedictus Arias Montanus* qui floruit circa annum MDLXXV. quibus addi possunt *Petrus Serranus*, patria Cordubensis, *Paulus Palacius*, patria Granatenfis, *Leo Castrius* in Academia Salmanticensi Doctor Theologus, qui Commentarios in Scripturam Sacram adornarunt.

Inter Historicos Scriptores, qui Sæculo XVI. in Hispania & in Belgio aliqua nominis celebritate claruerunt, hi potissimum censentur, *Hieronymus Surita*, in Regno Aragoniæ natus; *Joannes Margaritus*, Gerundensis Episcopus; *Stephanus Garibajus*, Catholici Regis Historiographus; *Joannes Vaseus* natione Belga, patria Brugensis. Prætermitto *Joannem Sleidanum*, natione Belgam, Historicum quidem elegantem, sed Hæreticum Lutheranum.

Inter Theologos Hispaniæ jure optimo numerari debent *Joannes Medina*, Theologus Complutensis, & *Jacobus de Payva de Andrada*, qui interfuit Concilio Tridentino. In Belgio autem præstantissimi Theologi fuerunt, videlicet *Jacobus Latomus*, *Thomas Stapletonus*, *Joannes Driedo*, *Jansenius Gandavensis*, *Guillelmus Estius*, *Henricus Gravius*, *Christianus Adricomius*, *Albertus Pighius*, *Joannes Molanus*, & *Guillelmus Lindaanus*. Prætermitti etiam non debent *Hadrianus*, Doctor Lovaniensis, præceptor *Caroli Quinti* Imperatoris, postea Pontifex Maximus; dictus *Hadrianus VI.* & *Joannes Ludovicus Vives*, Græcis Latinisque Litteris excultus. Sub finem Sæ-

culi XVI. floruerunt in Hispania *Garfias de Loaysa*, Archiepiscopus Toletanus, & *Ferdinandus de Mendoza*, quorum prior antiqua totius Hispaniæ Concilia collegit ac doctissimis Notis illustravit. Alter tres libros edidit de Concilio Il-
liberitano, aliaque perdocta Opera. Denique, omnibus Sæculi XVI. Scriptoribus Hispaniæ Asceticis palmam præripuit Magister *Joannes Avila*, cujus vitam tribus libris conscripsit *Ludovicus Granatensis*.

Scriptores, qui in Clero Sæculari in Angliæ floruerunt Sæculo Ecclesiæ XVI.

Clerum Sæcularem Angliæ doctrina, & pietate Sæculo XVI. maxime illustrarunt *Reginaldus Polus*, Cantuariensis Archiepiscopus, & S. R. E. Cardinalis; *Joannes Fischerus* S. R. E. Cardinalis & Roffensis Episcopus, & pro Fidei Catholicæ defensione Martyr; *Nicolaus Harpsfeldius*, Archidiaconus Ecclesiæ Cantuariensis, Scriptor Historicus; *Nicolaus Major*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, *Guillelmus Alanus*, Doctor Academiæ Duacensis, postea S. R. E. Cardinalis, *Nicolaus Sanderus*, qui Anglicani Schismatis Historiam scripsit, & *Stephanus Gardinerius* Vintoniensis Episcopus egregius Fidei Catholicæ defensor. Prætermitti etiam non debent *Joannes Baleus*, & *Joannes Pitzeus*, qui Scriptorum Angliæ Catalogum ediderunt.

Scriptores, qui e Clero seculari tam in Germania, quam in aliis Nationibus Sæculo XVI. claruerunt.

In debellandis Hæresibus, qui Sæculo XVI. in Germania, Dania, Suecia, Polonia, aliisque vicinis regionibus late grassabantur, præclarum sibi pepererunt nomen *Joannes Eckius*, nationes Suecus; *Stanislaus Hosius*, Cracoviensis Episcopus, & S. R. E. Cardinalis; *Joannes Cochleus*, patria Norimbergensis, *Joannes Gropperus*, natione Germanus, *Fridericus Nausea*, natione Germanus, & Viennensis in Austria Episcopus,
Jaco-

Jacobus Noguerra, Viennensis Ecclesiæ in Austria Decanus, & *Jacobus Pamelius*, natione Belga, Audaropolitanus in Artesia Episcopus, qui etiam castigatissimas *Tertulliani*, & Sancti *Cypriani* Operum Editiones adornavit. In describendis Historiis Sæculo decimo sexto excelluerunt *Joannes Dubravius*, Olmucensis in Moravia Episcopus, *Joannes Magnus*, natione Gothus, Archiepiscopus Upsaliæ, Sueciæ, & Wandalix Primas, *Wolfgangus Lazius*, Historicus *Ferdinandi primi* Imperatoris; & *Albertus Krantz*, patria Hamaburgensis, qui plura Opera Historica scripsit.

*Scriptores Monachi Sæculi decimi
sexti.*

E Sanctissimo Monachorum Carthusianorum Ordine quatuor Sæculo decimo sexto, celebres prodierunt Scriptores, nimirum *Joannes Picus*, natione Gallus, & Carthusiæ Divionensis in Galliis Prior, fuitque Scriptor Exegeticus, seu Scripturæ Sacræ interpres; *Godefridus Tilmanus*, Carthusianus Parisiensis, qui aliquot Patrum Græcorum Opera in linguam Latinam vertit, ac Sacram Scripturam exposuit; *Laurentius Surius* natione Germanus, qui Conciliorum Collectionem emendavit, Historiam Ecclesiasticam concinnavit, & Sanctorum vitas collegit ac descripsit; quartus, denique Scriptor Carthusianus, est *Petrus Sutor*, natione Gallus, qui plura Opera Critica, Polemica, & Ascetica edidit. Ordo Sancti *Benedicti* Sæculo decimo sexto, dedit Ecclesiæ sex illustres Scriptores Ecclesiasticos, quorum primus est *Gregorius Cortesius*, natione Italus, patria Mutinensis, primum Abbas Cassinensis, postea Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Theologiæ & utriusque Juris peritissimus. Alter scriptor Benedictinus, est *Jacobus Billius Brunaus*, natione Belga, & Abbas S. *Michaelis* in Eremito, Monachus Græce ac Latine doctissimus, qui multa Patrum Græcorum Opera latine red-

didit. Tertius Scriptor Monachus Benedictinus, est *Othomarus Luscinius*, patria Argentoratensis, qui ascetica Opera lucubravit. Quartus Scriptor Monachus Benedictinus, est *Ludovicus Blofius* natione Belga, qui libros itidem Asceticos publicavit. *Joannes Doræus*, natione Gallus, & ex Monacho Benedictino Episcopus Laudunensis in Galliis Opera Theologica & Ascetica divulgavit. Denique *Isidorus Clarius*, natione Italus, patria Brixienfis, Monachus Cassinensis, & postea Episcopus Fulginas, Italice *Fuligno*, trium Linguarum peritus, Sacrorum Bibliorum novam versionem adornavit, aliaque perdocta scripsit Opera & elegantes Orationes.

His illustrioribus Ordinis Monastici Scriptoribus unum alium duntaxat Cisterciensem Monachum, natione Hispanum, addam; videlicet *Cyprianum*, appellatum *Phenicem Hispania*, qui multarum linguarum peritissimus, perdoctos in Sacram Scripturam edidit Commentarios.

*Scriptores Sæculi XVI. Ordinis
Prædicatorum.*

Inter Scriptores Ordinis Prædicatorum, qui Sæculo XVI. Cardinalitia, vel Episcopali dignitate insigniti, illustriores fuerunt, sunt isti, videlicet *Thomas de Vio*, natione Italus, patria *Cajetanus*, unde illi *Cajetani* nomen adhæsit. Fuit subtilissimus Theologus, Scripturæ Sacræ Interpres, totius Ordinis Prædicatorum Magister Generalis, & postea S. R. E. Cardinalis. *Augustinus Justinianus*, patria Genuensis, & Nebienfis in Corsica Episcopus, sacrarum Litterarum, & Linguarum Orientalium peritissimus. *Didacus Deza*, Doctor Salmanticensis, Archiepiscopus Hispalensis, & postea Toletanus, clarissimus fuit Theologus & Scripturæ Sacræ Interpres. *Jacobus Naclantus*, patria Florentinus, & Episcopus Clodiensis, seu Clugienfis, in Patriarchatu Veneto, plura Philosophica, Theologica edidit Opera & Commentarios in Scripturam Sacram. *Joannes Faber*, Episcopus Viennensis, natione Germanus, multa contra Hæreticos po-

polemica scripsit Opera. *Melchior Canus*, natione Hispanus, & Episcopus Canariensis, insignis fuit Theologus, & elegantissimus Scriptor. *Ambrosius Catharinus*, natione Italus, patria Senensis, primum Minorensis Episcopus, dein Complanus in Regno Neapolitano Archiepiscopus, omni Disciplinarum genere fuit excultus. *Guillelmus Parvi*, Theologus Parisiensis, natione Gallus, Episcopus Trecentis, & postea Silvanectensis, eximius Theologus, & in doctrina SS. Patrum versatissimus fuit. *Bartholomæus Cavanza*, patria Mirandensis in Regno Navarra, Archiepiscopus Toletanus, Theologiæ & utriusque Juris peritissimus fuit. *Bartholomæus a Martyribus*, natione Lusitanus, & Archiepiscopus Bracarensis, doctrina & vitæ sanctimonia parem non habuit.

Inter Scriptores ejusdem Ordinis Prædicatorum, qui Sæculo XVI. nulla Ecclesiastica dignitate exornati doctrina ac pietate floruerunt, principem locum obtinere debent *Franciscus a Victoria*, *Dominicus Soto*, *Petrus Soto*, *Franciscus Ferrariensis*, Ordinis Prædicatorum Magister Generalis, *Franciscus Forerius*, *Bartholomæus Medina*, *Dominicus Bannes*, *Sixtus Senensis*, *Silvester Prieras*, Sacri Palatii Apostolici Magister, *Bartholomæus de Spina*, *Vincentius Bandellus a Castro Novo*, Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, *Cyprianus Benetus*, *Joannes Crundarius*, *Chrysostomus Javellus*, *Ambrosius Pelargus*, *Joannes Ludovicus Vivaldus*, *Joannes Viguerius*, & *Arnoldus Badetus*, qui omnes fuerunt doctissimi & omnibus numeris absoluti Theologi.

Inter peritos Ordinis Prædicatorum Sæculi XVI. Scripturæ Sacræ Interpretes primas tenent *Santes Pagninus*, natione Italus, patria Lucensis, trium Linguarum, sed Hebrææ potissimum, longe peritissimus; & *Hieronymus Oleaster*, natione Lusitanus, quibus addi possunt *Jacobus Magdalinus*, natione Batavus, Hebraice & Græce doctus, *Damianus Crafus*, Ripalensis, *Dominicus Bruchius*, Catharensis, *Joannes Uldaricus*, Basileensis, & *Placidus Parmensis*; natione Ita-

lus, qui Commentarios in Scripturam Sacram adornarunt.

Inter celebriores Scriptores Historicos, qui Sæculo XVI. in Ordine Prædicatorum claruerunt, tres potissimum numerantur, videlicet *Leander Albertus*, patria Bononiensis, *Bernardus*, dictus *Luxemburgius*, a natali loco in Belgio, ubi natus est, & *Thomas Fazellus*, natione Siculus.

Denique, ex innumeris propemodum Scriptoribus Asceticis, seu Concionatoribus, quos Sæculo XVI. protulit Ordo Prædicatorum, duos proferam omni exceptione majores, S. *Ludovicum Bertrandum*, & *Ludovicum Granatensem*, natione Hispanos, quibus addi potest *Joannes Tabiensis*, gente Italus, qui Auctor est Summæ Casuum Conscientiæ, quæ dicitur *Tabiena*.

Scriptores Ordinis FF. Minorum Sæculi Decimi Sexti.

Scriptores Ordinis FF. Minorum, qui Sæculo XVI. Linguarum Orientalium notitia præditi, novas Scripturæ Sacræ versiones, vel Commentarios in Scripturam Sacram adornarunt, maxime celebrantur *Franciscus Ximenius e Cyfneros*, natione Hispanus, Archiepiscopus Toletanus, & S. R. E. Cardinalis, *Franciscus Titelmanus*, Leodiensis, *Hemicus Reginus* Padebornensis, *Joannes Ferus*, natione Germanus, *Nicolaus Grandi*, Sac. Fac. Parisiensis Doctor; *Seraphinus Cumiranus*, patria Feltrensis.

Concilio Generali Tridentino magnæ cum sui nominis laude interfuerunt doctissimi Ordinis Minorum Theologi, *Cornelius Massus*, natione Italus, & Episcopus Bituntinus, *Andreas Vega*, natione Hispanus, & *Michael de Medina*, gente itidem Hispanus. Alios eximios Theologos eodem Sæculo XVI. protulit Ordo FF. Minorum, quos inter potissimum censentur *Marcus Viguerius*, natione Italus, *Franciscus Lichetus*, Brixienensis, *Conradus Cligius*, natione Germanus, *Clemens Dolera*, natione Italus, *Didacus Stella*, natione Lusitanus, *Petrus*

erus *Crabbius*, *Alphonſus a Caſtro*, *Petrus Galatinus*, & alii pene innumeri Theologi Scholaſtici, qui de Formalitatibus *Seculi* ſcripſerunt, ac ſubtiliſſimos Tractatus Scholaſticos ediderunt.

Scriptores Canonorum Regularium & Eremitarum Ordinis S. Auguſtini Sæculi XVI.

Ægidius, Viterbienſis, natione Italus, & S. R. E. Cardinalis, Sacrarum Litterarum ſcientia & Hiſtoriarum notitia cumulatiffime fuit inſtructus. *Felix Pratenſis* natione Etruſcus, Scripturæ Sacræ Interpres: *Hieronymus Scripandus*, S. R. E. Cardinalis, eximiam eruditionem cum prudentia & pietate conjunxit. *Joannes Gareſius*, patria Lovanienſis, doctiffimus fuit Scriptor Polemicus. *S. Thomas a Villa Nova*, natione Hiſpanus, in agro Toletano natus, fervidus Concionator, & Scriptor fuit Aſceticus. *Joſephus Pamphilus*, patria Veronenſis & Signinus Epifcopus, condidit Chronica Ordinis ſui, ſeu Eremitarum S. Auguſtini. *Philippus Bergomas*, natione Italus, antiquitatis ſtudioſiſſimus, & Scriptor Chronographus. *Onuphrius Panuinus*, patria Veronenſis, eruditus Scriptor Hiſtoricus.

Inter Clericos, ſeu Canonicos Regulares Ordinis S. Auguſtini, tres præſertim Sæculo XVI. illuſtiores Scriptores numerantur, videlicet *Martinus Azpilcueta*, vulgo dictus *Navarrus*, quod e Navarræ Regno oriundus eſſet, vir toto orbe celeberrimus, & in utriuſque Juris ſcientia verſatiſſimus. *Auguſtinus Steuchus*, patria Eugubinus, & *Baſilius Zanchius*, Congregationis Lateranenſis Canonicus Regularis, & Vaticanæ Bibliothecæ Cultus.

Scriptores Ordinis Carmelitarum Sæculi Decimi Sexti.

Ordinem Carmelitarum Sæculo XVI. doctrina & pietate illuſtrarunt bene multi peritiſſimi Theologi, qui egregios Commentarios in Summam *S. Thomæ Aquinatis*, lucubrarunt, ejuſque illibatam doctrinam pro aris ac focis defenderunt, late-

que propagarunt, maxime in Ordine Carmelitarum Excalceatorum, quorum Mater eſt, *S. Thereſia*, Abulæ in Hiſpania Sæculo XVI. nata, quæ ob præclara & ſolidam ſpirantia pietatem ab illa edita Opera, vere dici poteſt *Doctrina diſciplina Dei*, & electrix operum illius. Claruerunt quoque Sæculo XVI. in Ordine Carmelitarum *Everardus Bilichius*, Colonienſis, Scriptor Polemicus, & *Baptiſta Mantuanus*, cognomento dictus *Spagnolus*, ſeu *Hiſpaniolus*, gente Italus, patria Mantuanus, Ordinis Carmelitarum Generalis Præſectus, Linguarum Latine & Hebraicæ notitia excoltus, Theologus, & Poeta optimus.

Scriptores Societatis Jeſu Sæculi XVI.

S. Ignatius de Loyola, natione Hiſpanus, Ordinis Jeſuitarum, ſeu Societatis Jeſu, Parens ac Conditor, floruit Sæculo XVI. & admirabilem composuit *Exercitiorum Spiritualium* librum. In hoc clariſſimo Societatis Jeſu Ordine, cujus fundamenta jecit *S. Ignatius de Loyola*, plures Sæculo XVI. doctrina & pietate effuſerunt Scriptores, quorum nomina duntaxat & patriam, ut brevitati conſulam, hic indigitare ſufficiet, maxime cum omnibus notiſſimi ſint. Eſt enim operæ ſupervacaneæ, & inanis prorſus laboris, ea, quæ omnibus nota ſunt & per ſe clara, grandioribus verbis velle illuſtrare. *Jacobus Laynes*, natione Hiſpanus, poſt *S. Ignatium*, Societatis Jeſu Præpoſitus Generalis, præclara reliquit ingenii & eruditionis ſuæ monumenta. *S. Franciſcus Xaverius*, natione Hiſpanus, pro ſalute animarum zelo Apoſtolico ſuccenſus, complures epistoſas, & quædam Aſcetica edidit Opuscula. *Martinus Olavius*, natione Hiſpanus, inſignis fuit Theologus. *Petrus Caniſius*, natione Belga, doctrina ac præſtantis ingenii monumentis Societatem Jeſu illuſtravit. *Henricus Caniſius*, natione Belga, in Jus Canonicum & Civile erudita edidit Opera. *Franciſcus Ribera*, natione Hiſpanus, Linguarum Latine, Græcæ, & Hebraicæ peritus fuit, & in Sanctorum Patrum Operibus verſatus. *Joannes Ferdinandus*, natione Hiſpanus, Scriptor fuit

fuit Afceticus, & Scripturæ Sacræ Interpres. *Alphonfus Salmeron*, natione Hispanus, insignis Theologus, Scriptor Polemicus, & Scripturæ Sacræ Interpres. *Hieronymus Pradys*, natione Hispanus. Scriptor fuit exegeticus, seu Scripturæ Sacræ Interpres. *Franciscus Toletus* natione Hispanus, & S. R. E. Cardinalis, Scriptor fuit Afceticus; & Scripturæ Sacræ Interpres. *Blasius Vegas*, natione Lusitanus, Commentarios edidit in *Apo calypfin*. *Joannes Maldonatus*, natione Hispanus, doctiffimis Commentariis Sacram Scripturam interpretatus est. *Emmanuel Sa*, natione Lusitanus, in exponendis itidem Sacris Litteris magnam apud viros eruditos existimationem consecutus est. Denique, prætermitti non debent tres Societatis Jesu Scriptores Theologi, *Ludovicus Molina*, natione Hispanus, *Joannes Hamelius*, & *Leonardus Lessius*.

*Scriptores, qui in utroque Jure Canonico
& Civili periti, Sæculo Decimo
Sexto floruerunt.*

In Galliis Sæculo XVI. floruerunt celebriores Jurisconsulti, *Petrus Rebuffus*, *Raymundus Rufus*, *Andreas Tiraquellus*, *Joannes Quintinus*, *Joannes Stephanus Durantius*, *Barnabas Briffonius*, *Bertrandus Angentræus*, *Jacobus Cujacius*, *Nicolaus Boerius*, *Renatus Chioppinus*, & *Petrus Gregorius*. Consulto prætermisi *Carolus Molinæum*, ad Classem Hæreticorum primæ Classis in Indice Romano ablegatum.

In Italia Sæculo XVI. Illustres Jurisconsulti, ac Jurisprudentiæ periti fuerunt *Hugo Boncompagnus*, qui postea Summus Pontifex fuit, dictus *Gregorius XIII.* Cardinalis *Laurentius Campegius*, *Petrus Paulus Parisius*, *Andreas Alciatus*, *Augustinus Berojus*, *Joannes Paulus Lancelottus*, *Joannes Franciscus Sannazarus*, *Prosper Sanctacrucius*, & *Guido Panciro- lus*.

Hispaniam Sæculo XVI. octo potissimum doctiffimi Jurisconsulti illustrarunt, videlicet *Ludovicus Gomefius*, *Didacus Covarruvias*, *Antonius Covarruvias*, *Antonius Augustinus*, *Joannes Bernardus Dias*, *Franciscus Vargas*, *Garcias Lozyfa*, &

Martinus de Azpilcueta, dictus *Doñor Navarrus*, cujus jam superius mentionem fecimus.

Denique, Sæculo XVI. de Jure tam Canonico, quam Civili optime meriti sunt *Sebastianus Brant*, natione Germanus, *Daniel Venatorius*, natione itidem Germanus, *Boetius Epo*, natione Frisius, *Joannes Leunclavius*, e Vventphalia oriundus, & *Franciscus Baldurnus*, gente Gallus, omnium Sæculi XVI. Juriconsultorum facile Princeps.

Scriptores Sæculi Decimi Septimi.

Innumeros pene Scriptores, qui Sæculo Ecclesiæ decimo septimo prodierunt, varias in classes distributos hic recensere pergam, ut quilibet confestim percipere possit nationem & statum cujuslibet Auctoris istius Sæculi, necnon Artes, Scientias, ac Disciplinas, in quibus potissimum quisque excelluit. A Gallis autem Scriptoribus exordium ducam.

Scriptores Galli, qui in Clero Sæculari, vel in Statu Laicali Sæculo XVII. floruerunt.

Jacobus David Perronius, Archiepiscopus Senonensis, & S. R. E. Cardinalis, doctiffima, cedroque digna adversus Hæreticos edidit Opera. *Armandus Joannes Plessæus*, Lucionensis Episcopus, & S. R. E. Cardinalis, in confutandis pariter Hæreticorum erroribus strenuam operam adhibuit. His duobus doctiffimis Gallie Cardinalibus adjungam novem clarissimos Episcopos, qui in Galliis Sæculo XVII. præluxerunt. Hi autem sunt *Petrus de Marca*, Archiepiscopus Parisiensis, *Gabriel Albaspinæus*, Episcopus Aurelianensis, *Arnaldus Pontacus*, Episcopus Vafatenfis, *Henricus Spondanus*, Appamiensis Episcopus, *Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis, *Jacobus Benignus Bossuet*, Meldensis Episcopus, *Franciscus Genetus*, Vafionensis Episcopus, *Franciscus Bosquetus*, Episcopus Montpelienfis, & *Josephus Maria Suares*, Episcopus Vafionensis. Hi novem Galliarum Episcopi celeberrimi, totius Antiquitatis, Sacræ, Ecclesiasticæ, ac prophetæ peritiffimi, Opera Theologica, Polemi-

mica, Historica, Critica, Exegetica & Ascetica lucubrarunt.

In Sacra Facultate Parisiensi Sæculo XVII. claruerunt, Theologi, quos inter Clero Sæculari addictos, celebriores fuerunt, *Andreas du Vallius*, *Nicolaus Isambertus*, *Philippus Gamacheus*, *Joannes Lannojus*, *Petrus Aurelius*, *Petrus Nicolius*, *Ludovicus Elias Dupinus*, *Antonius Arnaldus*, *Jacobus Samborius*, *Bonus Merbesius*, *Joannes Grancolas*, *Joannes Gorbefius*, *Jacobus Boileau*, *Joannes Baptista Thiers*, *Franciscus Feu*, *Joannes Baptista du Hamel*, *Martinus Grandin*, *Carolus Du Plessis Dargentre*, *Nicolaus l' Herminier*, & *Ludovicus Habert*.

In Sacris Scripturis interpretandis, vel in earum adornandis versionibus, studium operamque in Galliis posuerunt *Isaacus le Maître de Sacy*, *Antonius Godeau*, Episcopus Venciensis, *Michael de Marolles*, *Franciscus Veron*, *Dionysius Amelotte*, *Carolus Hure*, *Joannes Bouhours*, *Guido Michaelle Jay*, qui magnis sumptibus Biblia *Heptaglotta*, seu Polyglotta, Parisiis excudi curavit: *Valerianus de Flavigni*, *Nicolaus Toinardus*, *Ludovicus Ferrandus*, *Philippus Codure* &c.

Inter Gallos Scriptores Historicos, qui Sæculo XVII. floruerunt, e Clero Sæculari Viri, *Ludovicus Sebastianus le Nain de Tillemont*, *Henricus Valesius*, qui *Eusebii*, *Socratis*, *Sozomeni*, *Theodoret*, *Evagrii*, *Philostorgii*, & *Theodori* Lectoris Historiam Ecclesiasticam cum Notis ac Dissertationibus Græco-Latinam publicavit, *Claudius Fleury*, & *Franciscus de Coisy* Historiam Ecclesiasticam Gallico Idiomate concinnarunt. *Petrus Faidit* aliqua Historico-Critica Opuscula Gallice edidit. *Jacobus Augustus Thuanus* scripsit Historiam Concilii Tridentini, necnon Historiam sui temporis. Historiam Byzantinam descripsit *Carolus Dufresnius Du Cangius*. Scriptores Historicos Rerum Francicarum & Rerum Normannicarum vulgavit *Andreas Duchesnius*. Francorum Historiam Gallice Litteris consignarunt *Hadrianus Valesius*, *Mezerius*, *Dupleixius*, *Petrus Matthæus*, *Varillasius*, & *Ludovicus Ge-*
Gravef. Hist. Tomo IX.

vardus de Cordemoy. De Antiquitatibus Vesontinis scripsit *Joannes Jacobus Chiffletius*. In Re Antiquaria, seu Numismatum notitia excelluit *Vallantius*, cujus vestigia prefficit *Ignatius Amat de Gravefion*. In Gallicis, vel Latinis versionibus Operum Scriptorum Græcorum palmam ceteris præripuerunt *Joannes Baptista Cotelæus*, & *Arnaldus Andilleus*, trater *Antonii Arnaldi*, Doctoris Sorbonici. Inter Scriptores Gallos Sacræ Antiquitatis studiosos locum jure merito obtinere debent *Stephanus Baluzius*, *Eusebius Renaudotius*, *Ludovicus Du Four de Longuerue*. In colligendis ac Gallico Idiomate describendis Gestis, seu Vitis Sanctorum, insudarunt *Hadrianus Bailletus*, & *Godefridus Herman-tius*.

Inter Asceticos Scriptores, seu Concionatores Gallos, qui Sæculo decimo septimo claruerunt, Principem locum tenere debent *Julius Mascharon*, Episcopus Aginensis, *Spiritus Flexerius*, Episcopus Nemausensis, *P. Massillon*, nunc Episcopus Claromontanus, *Claudius Joli*, *Nicolaus le Torneux*, quibus addi debet *Andreas de Sauffay*, in Ritibus Ecclesiasticis versatissimus.

In Jure Canonico & Civili maximam laudem in Galliis promeriti sunt *Talonius*, *Hieronymus Bignonius*, *Antonius Arnaldus*, pater *Antonii Arnaldi*, Doctoris Sorbonici, *Feuretus*, *Antonius Dadinus Altaserra*, *Franciscus de Roya*, *Joannes Dônjacius*, *Franciscus Pinssonius*, *Emericus Bigotius*, *Joannes Dartis*, *Franciscus Florentius*, *Nicolaus Rigaltius*, *Olivarius Patru*, *Franciscus le Maître* &c.

Dénique, in perpolienda Lingua Gallica egregiam operam Sæculo XVII. navarunt, *Vaugelasius*, *Vetrurius*, *Sarrasinius*, *Balsacius*, *Menagius*, *Fureterius*, *Richelæus*, & alii.

Consulto inter illustres Gallos Sæculi XVII. Scriptores non retuli *Philippum Morneum Plessaum*, *Isaacum Casaubonum*, *Samuelem Bochartum*, *Joannem Clericum*, *Samuelem Basnagium*, *Davidem Blondellum*, *Joannem Dallaum*, *Albertinum Larroquium*, *Claudium Salmasium*, & *Petrum Alixium*; Hos, inquam, Scriptores,

quamvis, si unum aut alterum excipias, natione Gallos, ideo non percensui, quia Calvinianæ Hæreseos labe fuerunt infecti. At prætermittere haud debeo duos insignes Scriptores Gallos *Elasium Paschalius*, qui XVII. Sæculo in Mathematicis Disciplinis secundum non habuit, & *Paulum Pelisson Fontanier*, qui elegantissimam Academiæ Franciæ scripsit Historiam.

Scriptores Itali, qui e Clero Sæculari floruerunt decimo septimo Sæculo.

Antiquitatem Sacram, Ecclesiasticam, & Prophanam multi e Clero Sæculari Scriptores Itali doctissimis suis Lucubrationibus Sæculo XVII. illustrarunt, inter quos præcipue numerari debent *Petrus Marcellinus Corradinus*, S. R. E. Cardinalis, qui etiamnum Romæ vivit, *Joannes Ciampinus*, Apostolicorum Brevium Magister, *Franciscus Maria Florentinus*, *Ludovicus Antonius Muratorius*, Doctor Collegii Ambrosiani, *Laurentius Alexander Zacagnius*, Bibliothecæ Vaticanæ Custos, *Octavius Ferrarius*, Mediolanensis, *Franciscus Collius*, Doctor Collegii Ambrosiani, *Laurentius Pignorius*, Patavinus, *Philippus a Turre*, Episcopus Adriensis, *Augustinus Inveniges*, Siculus, Annalium Urbis Panormitanæ Scriptor, *Antonius Mongitor*, Siculus, & Bibliothecæ Siculæ Auctor, *Rochus Tirrus*, Siculus, qui Chronologiam Regum Siciliæ edidit, *Leonardus Adamus*, Wolfinenfis, linguæ Græcæ peritissimus, qui nuperrime in suæ juventutis flore, magno Reipublicæ damno Romæ e vivis sublatus est. Quatuor Italiæ Scriptores, videlicet *Franciscus Bianchinus*, *Justus Fontaninus*, *Joannes Vignolius*, Bibliothecæ Vaticanæ Custos, & *Blasius Garofalo* Romæ adhuc vivunt, & Rempublicam Litterariam suis lucubrationibus illustrare ac locupletare pergunt. Prætermittere haud debeo duos Italiæ clarissimos Viros, qui Sæculo XVII. Sacræ & Ecclesiasticæ Antiquitatis studiosissimi fuerunt, videlicet *Hieronymum Casanate*, S. R. E. Cardinalem, & *Antonium Magliabecum*,

quorum prior de toto FF. Prædicatorum Ordine bene meritus, & S. *Thomas Aquinatis* doctrinæ addictissimus, Romæ in Conventu Minervitano exegit monumentum ære perennius, & ut verbis utar Auctoris libri II. Machab. capit. 2. *Construens Bibliothecam congregavit de regionibus libros*. Alter vero, seu *Magliabecus*, Magni Etruriæ Ducis Bibliothecæ Præfectus, Florentiæ claruit, quem viri eruditi plurimis laudibus celebrarunt, eumque, dum viveret, tanquam Musæum inambulans, & vivam Bibliothecam suspexerunt.

His Illustrioribus Italiæ Sæculi XVII. Scriptoribus quinque alios, Antiquitatis itidem Ecclesiasticæ cultores eximios, adjungam, qui, licet natione Itali non fuerint, sedem tamen suam in Italia fixerunt, ibique Sacræ, & Ecclesiasticæ Antiquitati illustrandæ egregiam operam navarunt. Hi autem sunt: *Petrus Arcudius*, Græcus Insulæ Corcyræ, *Lucas Holstenius*, patria Hamburgenfis, & Vaticanæ Bibliothecæ Custos, *Leo Allatius* Græcus Insulæ Chios, *Emmanuel Schelfstratius*, natione Belga, patria Antuerpiensis, & Vaticanæ Bibliothecæ Custos, *Abrahamus Ecchellenfis*, natione Maronita, quorum Opera a Viris eruditis plurimum commendantur.

In Canonici, Civilisque Juris notitia excelluerunt in Italia Sæculo XVII. *Prosper Fagnanus*, *Joannes Paulus Lancelotus*, & *Augustinus Barbosa*, qui etsi Lusitanus natione fuerit, floruit tamen in Italia.

Scriptores Germaniæ, Belgii, & Batiaviæ, qui nec Monasticam, nec Regularem vitam amplexi Sæculo XVII. floruerunt.

In Germania Sæculo XVII. claruerunt plures Scriptores Linguarum Orientalium peritissimi, Grammatici, Historici, Antiquarii, Philologi, & in Mathematicis Disciplinis versatissimi, quos inter illustriores sunt isti: *Lambecius*, *Marquardus Freherus*, *Philippus Cluverius*, *Ezechiel Spanhemius*, *Gaspar Barthius*, *Gaspar Scioppius*, *Joannes*

nes Wolfius, Christianus Wolfius, Joannes Fridericus Gronovius, Fridericus Spanhemius, Joannes Buxtorfius, Joannes Albertus Fabricius, & alii.

In Belgio illustres Theologi floruerunt *Franciscus Sylvius, Joannes Opstraet, Gunmarus Huygens, Martinus Steyaert, Zegerus* utriusque Juris callentissimus, *Aubertus Miraus*, Antiquitatis & Historiæ Ecclesiasticæ studiosissimus. Claruerunt quoque in Belgio egregii Scriptores Philologi, & Critices Disciplinæ periti, *Gerardus Joannes Vossius, Isaacus Vossius, Janus Gruterus, Daniel Heinsius, Andreas Valerius*, qui edidit Bibliothecam Belgicam, & *Antonius Sanderus*, qui Bibliothecam manuscriptam Belgii publicavit.

Postremo, in Batavia prodierunt haud pauci Scriptores Philologi, Critici, Antiquarii, & Historici, quorum præcipui sunt *Jacobus Gronovius, Joannes Georgius Grævius, Joannes Henricus Hottingerus, Samuel Pitiscus, Paulus Baudri, Joannes Vorstius, Christophorus Brouverus, & Christianus Urstisius*. Prætermittere non debeo Joannem Neercassel, Catholicorum in Batavia Episcopum Castorensem, qui latine edidit tres eruditos Tractatus.

Scriptores Hispani, qui nec Monastica, nec Regulari Vitæ addicti Sæculo XVII. claruerunt.

Hieronymus Gonzalez, utriusque Juris peritissimus fuit. *Emmanuel Gonzales Telles*, edidit Commentaria in quinque libros Decretalium Gregorii IX. *Joannes Palafox*, Episcopus Angelopolitanus in nova Hispania Americæ, præter plures Epistolas, & aliquot Ascetica Opuscula scripsit epistolam lectu dignissimam ad *Innoc. X.* Pontificem Maximum. *Josephus Stephanus*, vulgo *Esleve* Episcopus Oriolenfis, illustrandis Patrum Operibus serio adjecit animum & quædam ingenii sui edidit monumenta, quæ omnibus viris eruditis maxime probantur. *Franciscus Pegna, Aragonius*, plures libros de rebus Theologicis, Canonicis, Historicis & Asceticis scripsit, & *Diarium Congregationum de Divinis Auxiliis*, quæ

sub Summis Pontificibus *Clemente VIII. & Paulo V.* habitæ sunt, & in quibus ipse partes habuit plurimas, adornavit. Denique, *Nicolaus Antonius Bibliothecam Hispanam*, in qua gentis suæ illustrium Scriptorum elogia texit, duobus voluminibus comprehensam, publica luce donavit.

Scriptores Angli Sæculi XVII.

Missis Hæreticis Anglis Scriptoribus, qui Sæculo XVII. data Opera Ecclesiæ Romanæ Dogmata afflati spiritu hæretico oppugnarunt, eos hic duntaxat proferam, qui Antiquitati, seu Historiæ, & doctrinæ Temporum illustrandæ utilem operam impenderunt. In primis, Doctores Catholici plurimum commendant Biblia Polyglotta, quæ *Anglicana*, vel *Londinensis* appellantur. Dein, Chronologiam, seu doctrinam Temporum, illustrarunt *Joannes Seldenus, Jacobus Usserius, & Henricus Dodrwellus*. Vindicias Epistolarum S. Ignatii Martyris scripsit *Joannes Pearsonus*. Opera S. Joannis Chrysostomi Græce edidit *Henricus Savilius*. Britannica Concilia collegit *Henricus Spelmanus*. Codicem Canonum Ecclesiæ primitivæ vindicavit *Guillelmus Beveregius*. Scriptorum Ecclesiasticorum Historiam Litterariam contexit *Guillelmus Cave*. Historiam Britannicam, & *Elizabethæ* Reginae Angliæ, scripsit *Guillelmus Camdenus*. Censuram celebrium Auctorum publicavit *Thomas Pape Blount*. Agmen Scriptorum Angliæ Sæculi XVII. claudet *Henricus Holden*, Sacræ Facult. Parisiensis Doctor Theologus, qui scripsit librum de *Analysi Fidei*.

Scriptores Monachi Sæculi XVII.

In Galliis Sæculo XVII. complures clarissimi Scriptores Monachi Ordinis S. *Benedicti*, Congregationis S. *Mauri* floruerunt, & Antiquitati Sacræ, Ecclesiasticæ & Prophanæ perdoctis suis Operibus maximum splendorem conciliarunt. Hos inter præcipui, & illustriores censentur *Hugo Menardus, Lucas Dacherius, Joannes Mabillonius, Theodoricus Ruy-*

nartus, Petrus Constant, Franciscus Lamy, Edmundus Martene, Hugo Martboudus, Joannes Martianeus, Dionysius Sammarthanus, qui etiamnum vivit, Nicolaus le Nourri, qui adhuc vivit, Bernardus de Montfaucon, qui eruditissimis libris Rempubliacam Litterariam hætenus illustravit, & nunc etiam præclaris ingenii sui monumentis illustrare & locupletare pergit. His Scriptoris Gallis Monachis Benedictinis lubens adjungam Jacobum Bossutium, Gallice le Bossu, origine Parisinum, Doctorem Sorbonicum, qui una cum Ludovico de Creil, Doctore itidem Sorbonico, Congregationibus de Divinis Auxiliis sub Clemente VIII. & Paulo V. habitis Doctrinam Thomistarum de Gratia seipsa efficaci pro aris ac focis propugnavit.

In Italia duo celebres Scriptores Monachi Benedictini Sæculo XVII. floruerunt, videlicet Constantinus Cajetanus Abbas, & Benedictus Bachini Monachus Cassinensis. In Hispania Sæculo XVII. doctrina & pietate præfuit Josephus de Aguirre, Hispaniarum Congregationis Benedictinæ Præfectus Generalis, & postea, ob summam, qua pollebat, eruditionem creatus S. R. E. Cardinalis. In Belgio florent adhuc duo insignes Scriptores Monachi Benedictini, toti Orbi Litterario notissimi, Matthæus Petit-Didier, & Augustinus Calmet.

Inter Scriptores Monachos Cistercienses Sæculi XVII. laudantur præsertim Joannes Bona, natione Italus, Monachorum Cisterciensium, qui Fulienses dicuntur, Abbas in Italia Generalis, & postea S. R. E. Cardinalis, pius juxta ac doctus; Ferdinandus Ughellus, natione Italus, qui novem publicavit Tomos de Italia Sacra; Paulus Pezron, Abbas, natione Gallus, Facultatis Parisiensis Doctor, & tum sacræ, tum prophanæ eruditionis laude clarissimus, & Armandus Joannes Butillierius Ranceus, natione Gallus, Abbas Monasterii Domus Dei de Trappa, Cisterciensis Ordinis reconstitutor, qui multa Ascetica, eaque doctissima Opera publicam in lucem emisit.

Ex Scriptoris Monachis Carthusianis Sæculi XVII. unum instar omnium proferam Nicolaum Dargonne, natione

Gallum, in doctrina SS. Patrum exercitissimum, qui librum Gallice edidit de methodo legendi Opera Sanctorum Patrum. Denique, e Monachorum Camaldulensium Ordine, unum duntaxat mihi notum laudabo Scriptorem Guidonem Grandi, natione Italum, qui paucis abhinc annis doctissimas Dissertationes Camaldulenses publicavit, & adhuc vivit.

Scriptores Ordinis Prædicatorum Sæculi XVII.

In Ordine Prædicatorum floruerunt Sæculo Ecclesiæ decimo septimo, quinque doctrina & pietate præstantissimi Cardinales, nimirum Vincentius Maculanus, natione Italus, Raymundus Capissucus, natione Italus, Thomas Howardus, natione Anglus, Thomas Maria Ferrari, natione Italus, & Vincentius Maria Ursinus, ex illustrissima Ducum familia in Italia oriundus, qui adhuc vivit, & Ecclesiam Beneventanam, cujus Archiepiscopus est, sanctissime regit. Hos Prædicatorum Ordinis Cardinales, toto Orbe celeberrimos nominasse, laudasse est.

Doctissimos Episcopos Sæculo XVII. dedit Ecclesiæ Sacer Prædicatorum Ordo, & ex uno solo Cænobio Romano S. Mariæ super Minervam prodierunt quinque illustres Dominicani, quæ Episcopalibus infulis fuerunt in Gallis insigniti, videlicet Michael Mazarinus, Archiepiscopus Aquensis, & postea S. R. E. Cardinalis, Hyacinthus Serroni, Archiepiscopus Albienensis, Stephanus Duicius, Dominicus de Marinis, & Hyacinthus Libelli, qui sibi in Archiepiscopatu Avenionensi successerunt. Floruerunt etiam in Galliis duo alii Episcopi singulari doctrina, & eximia pietate præditi, Nicolaus Coeffetaus, Episcopus Massiliensis, egregius Hæresum debellator, & Ludovicus de Vervins, Archiepiscopus Narbonensis. In Italia Josephus Gantes Marsicensis Episcopus, & Dominicus Maria Marchesius, Episcopus Puteolanus, & Raphael Maria Philamundus, Bibliothecarius Casanatensis & postea Episcopus Sinuessanus, præclaris editis Lucubrationibus, eruditionis laude claruerunt.

In

In Hispania vero *Petrus Hervera*, Episcopus Canariensis, *Petrus Godoi*, Episcopus Oxomenis, *Petrus de Tappia*, Episcopus Seguntinus; *Hieronymus Baptista de la Nuxa*, Episcopus Albarefcincensis, maximam apud omnes doctrinæ & Sanctitatis famam sibi compararunt.

Vix numerari possunt Scriptores Ordinis Prædicatorum, qui sæculo XVII. de rebus Theologicis, Historicis, Polemicis, Moralibus, & Asceticis doctissima Opera vulgaverunt, inter Scriptores Theologos Ordinis Prædicatorum, reponi jure merito debent *Thomas de Lemos*, *Didacus Alvarez*, qui ad Archiepiscopatum Tranensem postea provectus est, *Joannes a S. Thoma*, *Franciscus Aravio*, ad Episcopatum Segoviensem assumptus, *Gonzales de Albenda*, *Petrus Ledesma*, *Didacus Nunno*, *Marcus Serra*, *Vincentius Ferre*, *Joannes Gonzales de Leon*, & alii natione Hispani. In Gallia præstantissimi Ordinis Prædicatorum Theologi fuerunt *Joannes Baptista Gonetus*, *Vincentius Contenson*, *Joannes Nicolai*, *Bernardus Guyard*, *Petrus Labat*, *Vincentius Casalas*, *Ludovicus Bancellus*, & *P. Rabaudi*, Regius in Academia Tolosana Theologiæ Professor, qui adhuc vivit. His Gallis Theologis duos ejusdem nationis addam doctrina & pietate conspicuos, videlicet *Antonium Reginaldum*, & *Antonium Massoulie*. Inter Theologos Italiæ Ordinis Prædicatorum censentur *Thomas Campanella*, *Josephus a Vita*, *Joannes Paulus Nazarius*, *Paulus Maria Canvinus*, & alii.

In Classe Scriptorum Historicorum Ordinis Prædicatorum Sæculi XVII. locum jure optimo habere debent *Abrahamus Brovius*, natione Polonus, *Alphonsus Ciaconius*, natione Hispanus, *Natalis Alexander*, natione Gallus, *Hyacinthus Serry*, natione Gallus, qui præter alia Opera Theologica, *Historiam Congregationum de Divinis Auxiliis* concinnavit: *Thomas Malvenda*, natione Hispanus, qui præter alia Opera, *Annales Familiæ Dominicanæ* contexuit, *P. Percin*, natione Gallus, qui scripsit *Historiam Albigenisium*, & *Monumenta Tolosana*. Ad hanc Scriptorum Historicorum Ordinis Prædicatorum classem revocari debent

G raves. Hist. Tomo IX.

nonnulli alii ejusdem Ordinis Scriptores, qui Sæculo XVII. in colligendis Vitis Virorum illustrium Ordinis Prædicatorum, eorumque illustrandis Operibus insudarunt, inter quos præcipui sunt *Petrus Mallet*, natione Gallus, Sacræ Fac. Parisiensis Doctor, *Jacobus Quetif*, natione Gallus, *Thomas Soueges* Gallus, *Ambrosius Altamura*, *Vincentius Maria Fontana*, *Joannes Michael Cavalieri*, natione Itali, & *Jacobus Echardus*, gente Gallus,

In Theologia Polemica excelluerunt *Dominicus Gravina*, natione Italus, *P. Bouequin*, Gallus, & *Ludovicus Vincentius Gotti* Italus.

De Theologia Morali scripserunt *Franciscus Ghetius*, *Julius Mercorus*, natione Itali, *Jacobus a S. Dominico*, *Vincentius Baronius*, *P. Mayol*, & *P. La Font*, natione Galli. *Franciscus Chaussemier* natione Gallus, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Christianissimo Regi *Ludovico XIV.* a Concionibus, aliquot Moralia, seu Ascetica edidit Opuscula.

Cursus Philosophicos Thomisticos publicarunt *P. Mailhat*, *Antonius Goudin*, *Alexander Piny*, *Nicolaus Arnu*, *P. Guerin*, natione Galli. *Seraphinus* quoque *Picinardi*, natione Italus, præter alia, quæ scripsit Opera, edidit *Dogmaticam Philosophiam*.

In scientia Juris Canonici, & Civilis claruit *Petrus Maria Passerinus*, natione Italus, & Ordinis Prædicatorum Procurator Generalis.

Postremo, in illustrandis, & latine vertendis scriptorum Græcorum Operibus egregiam operam impenderunt, quatuor celebres Dominicani, linguæ Græcæ peritissimi, videlicet *Franciscus Combesius*, *Jacobus Goar*, *Michael Vvanslebius*, Linguarum Orientalium notitia apprime exculi, & *Michael le Quien*, natione Galli, quibus addam *Julianam Morell*, Barcinone natam, quæ in Conventu Avenionensi Monialium S. *Præxedis*, Ordinis Prædicatorum, omnium fere Linguarum Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ, Græcæ, Latinæ, Gallicæ, Hispanicæ, & Italicæ peritia Sæculo XVII. resplenduit.

*Scriptores Ordinis S. Francisci Sæculi
decimi septimi.*

Inter scriptores Theologos Ordinis S. Francisci, qui sæculo XVII. floruerunt illustiores sunt, *Laurentius Brancatus de Laurea*, natione Italus, & S. R. E. Cardinalis, *Franciscus Macedo*, natione Italus, *Claudius Frassen*, natione Gallus, *Gabriel Boyvin*, *Bartholomæus Durandus*, natione Galli, *Antonius Cappelus*, natione Italus, & *Franciscus Maria Affermet*, gente Gallus. Scriptoribus Polemicis Ordinis S. Francisci sæculi decimi septimi, jure merito accenseri debent *Franciscus Fevardentius*, gente Gallus, & *Franciscus Porterus*, natione Hibernus.

Vincentius Maria Coronellius, natione Italus, inter FF. Minores, qui *Conventuales* appellantur, celebris fuit Geographus, & plura Cosmographica edidit Opera. *Joannes de la Haye*, natione Gallus, edidit *Biblia Magna*, & alia Opera. *Franciscus Panigarola*, natione Italus, & *Franciscus Maria Cassini*, gente etiam Italus, & S. R. E. Cardinalis, plura reliquerunt Concionum Volumina. Denique, inter Scriptores Historicos Ordinis S. Francisci sæculi XVII. primas tenere debent *Lucas Vvadingus*, natione Hibernus, *Zacharias Boverius*, natione Italus, *Antonius Pagius*, & *Franciscus Pagius*, natione Galli.

*Scriptores Eremitarum, & Canonicorum
Regularium Ordinis S. Augustini,
qui floruerunt Sæculo decimo
septimo.*

In Ordine Eremitarum S. Augustini claruerunt sæculo decimo septimo, eximii Theologi, & Antiquitatis cum Sacre, tum Ecclesiasticæ, ac Prophane studiosissimi cultores, quorum præcipui sunt *Gregorius Nunnus Coronellus*, natione Lusitanus, Theologiæ Doctor celebris, & Congregationum de Divinis Auxiliis Secretarius & Consultor. *Angelus Rocca*, natione Italus, Episcopus Tegallensis, Theologiæ, ac Linguarum Græcæ ac Latinæ peritissimus fuit. *Henricus Nori-*

fius, natione Italus, & S. R. E. Cardinalis, omni disciplinarum genere fuit instructus, Theologus Criticus, Chronographus, & Historicus. *Guillelmus Bonjour*, natione Gallus, Sacre Antiquitatis, & Chronologiæ cultor fuit, & Linguarum Orientalium peritus, *Christianus Lupus*, natione Belga, ad illustrandam Historiam ac Disciplinam Ecclesiasticam plures libros lucubravit. *Augustinus Lubinus*, natione Gallus, patria Parisinus, multa scripsit Opera Geographica. *Petrus Lambertus le Drou*, natione Belga, & Episcopus Porphyriensis, *Fridericus Nicolaus Gavardus*, & *Fulgentius Belletli*, de rebus Theologicis perdocte scripserunt.

Ex clarissimo Canonicorum Regularium Ordine S. Augustini, prodierunt sæculo XVII. aliquot illustres Scriptores, videlicet *Petrus Allemant*, natione Gallus, Canonicus Regularis Sanctæ Genovefæ, & universitatis Parisiensis Cancellarius, Scriptor Asceticus; *Joannes Fronteau*, natione Gallus, ejusdem Congregationis S. Genovefæ Canonicus Regularis, & Universitatis Parisiensis Cancellarius, Linguarum peritus & in Historia Sacra, Ecclesiastica, & Prophana versatissimus fuit. *Jacobus Marsolier* in Vitis Sanctorum, & illustrium virorum Gallice describendis excelluit.

Casimirus Oudinus, natione Belga, Canonicus Regularis Ordinis Præmonstratensium, edidit Supplementum ad librum Cardinalis *Bellarmini* de Scriptoribus Ecclesiasticis, & *P. Hugo*, natione item Belga, & ejusdem Præmonstratensium Ordinis Canonicus Regularis, aliquot Opuscula Critica, & Dogmatica publica luce donavit.

*Scriptores Ordinis Carmelitarum
Sæculi XVII.*

In Ordine Carmelitarum, quos vulgo Calceatos vocant, sub finem sæculi decimi septimi, & initium sæculi decimi octavi duos insignes fuerunt Scriptores, seu *Henricus*, a S. Ignatio, natione Belga, & *Ambrosius Gardeboſe*, natione Gallus, quorum prior, grande Opus de Doctrina Morali, in tres Tomos in Folio tributum,

tum, publici juris fecit, cui titulus est: *Ethica amoris &c.* Alter vero, seu *Ambrosius Gardebose*, Historiam Ecclesiasticam describendam suscepit, sed inopinata morte abreptus, duorum duntaxat priorum Ecclesiæ Sæculorum Historiam absolvit.

In Ordine Carmelitarum, quos Discalceatos, vel Theresianos, vocant, sæculo decimo septimo, præter Salmanticensis ejusdem Familiae Theresianæ Theologos, præter *Philippum a Sanctissima Trinitate*, *Dominicum a Sanctissima Trinitate*, *Joannem a Cruce*, *Joannem a Jesu Maria*, *Ludovicum a Sancta Theresia*, *P. Liberium*, aliosque Scriptores, qui de Theologia Scholastica, Thetica, Polemica, Mystica, seu Ascetica, ingentia non minus mole, quam eruditione Volumina publicarunt, duo insuper ejusdem Familiae Theresianæ periti Critici Scriptores, natione Galli, qui etiamnum vivunt, suum nomen longe lateque celebrarunt, quorum prior, seu *Cherubin a Sancto Josepho*, immensum Opus aggressus est, cui titulus est: *Bibliotheca Critica Sacra &c.* Alter vero, seu *Honoratus a Sancta Maria*, nuper librum Gallice scripsit *de Regulis & usu Criticæ Disciplinæ &c.*

*Scriptores Societatis Jesu Sæculi
decimi septimi.*

Plures Scriptores, eruditione insignes, Scripturæ sacræ Interpretes, Theologos, Polemicos, Criticos, Chronographos, Historicos, & aliis Disciplinis cum Divinis, tum humanis exercitatissimos, Ecclesiæ sæculo decimo septimo dedit Societas Jesu, seu Jesuitarum Ordo. Inter Scripturæ sacræ Interpretes principem locum tenent *Jacobus Saliapus*, *Joannes Baptista Villalpandus*, *Benedictus Justinianus*, *Joannes Mariana*, *Joannes Lorinus*, *Jacobus Tirinus*, *Cornelius a Lapide*, *Joannes Pineda*, *Jacobus Bonfrerius*, *Joannes Stephanus Menochius*, *Jacobus Gourdon*, *Benedictus Peverius*, *Joannes Phelippaus*, *Nicolaus Serarius*, & *Martinus Antonius Delrins*.

E Theologis Societatis Jesu alii Commentarios vel de rebus Theologicis Disputationes instituerunt, videlicet *Cardinalis de Lugo*, *Franciscus Suares*, *Gabriel Vasques*, *Gregorius de Valentia Fonseca*, *Herice*, *Granade*, *Typhanius*, alii ad suffulciendum Molinianum de scientia media Systema libros publicarunt, nimirum *Ferdinandus de Vastida*, *Petrus Arrubal*, *Christophorus Cobos*, *Leonardus Sherlogus*, *Gabriel Henao*, *Jacobus Platelius*, *Eugenius Philadelphus*, *Christophorus Ortega*, *Franciscus Perrinus &c.* Alii contra doctrinam *Michaelis Baii*, & *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, calumum acuerunt, scilicet *Franciscus Annatus*, *Joannes Martinus Ripalda*, *Stephanus Deschamps*, & *Joannes Martinonius*, seu, per Anagramma purum, *Joannes Moraines*; Alii denique contra Probabilismum & inde enatas in Disciplina morum laxitates eruditos libros ediderunt *Paulus Comitulus*, *Tyrus Gonzales*, Societatis Jesu Præpositus Generalis, *Franciscus Malatra*, & *P. Giffertus*. Ceteros Societatis Jesu, qui de morum doctrina scripserunt, *Tamburinum*, *Baunium*, *Escobarium*, *Fillium*, *Sanchez*, *Azorium*, *Sanctium*, *Tannerum*, *Reginaldum*, *Mascarenham*, *Busenbaum*, hos inquam, & alios bene multos modernos Societatis Jesu Scriptores, qui de doctrina Morali libros vulgaverunt, ne longior sim lubens prætermitto.

Ex Scriptoribus Polemicis Societatis Jesu, tres potissimum sæculo decimo septimo, claruerunt. *Robertus Bellarminus*, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, *Jacobus Gretserus*, & *Martinus Becanus*. Inter Scriptores vero ejusdem Societatis, qui in Antiquitate Ecclesiastica, Critices, ac Chronologiæ Disciplinis versatissimi fuerunt, ceteris antecesserunt *Dionysius Petavius*, *Jacobus Sirmondus*, *Philippus Labbeus*, *Gabriel Cossartius*, *Petrus Possinus*, *Antonius Possevinus*, *Fronto Ducaus*, *Andreas Schottus*, *Petrus Franciscus Chiffletius*, *Joannes Garnerius*, *Theophilus Raynaudus*, *Joannes Harduinus*, & *Bartholomeus Germanius*. Inter Asceticos ejusdem Societatis Jesu Sæculi decimi septimi, Scri-

ptores ceteris eloquentiæ palmam præpuerunt *Petrus Ribadeneyra*, *Rodrigues*, & *Segneri*.

Denique, inter Societatis Jesu Sæculi decimi septimi, scriptores Historicos reponi jure merito debent *Maffæus*, *Orlandinus*, *Sachinus*, & *Josephus Jouvanci*, qui Historiam Societatis Jesu eleganti calamo scripserunt; Cardinalis *Palavicinus*, qui Historiam Concilii Tridentini concinnavit, *Horatius Tursellinus*; *Famianus Strada*, *Philippus Brietius*, *Buffieres*, & *Gabriel Daniel*.

Ad hanc Scriptorum Historicorum classem referri quoque debent non solum illi, qui Bibliothecam Scriptorum Societatis Jesu adornarunt, videlicet *Philippus Alegambe*, & *Nathanael Sotuelus*, sed etiam hi ejusdem Societatis Scriptores, qui ingens Opus in plura Volumina distributum de *Vitis*, & *Actis Sanctorum* aggressi sunt, *Heribertus Ros Vveidus*, *Joannes Bollandus*, *Godefridus Henschenius*, *Daniel Papebrochius*, *Cardonus*, *Conradus Janning*, *Franciscus Baert*, *Nicolaus Raye*, & *Joannes Baptista Solleius*.

Scriptores Congregationis Oratorii Jesu Sæculi decimi septimi.

Petrus Berullus, natione Gallus, Congregationis Gallicanæ Oratorii Jesu Institutor, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, varios Tractatus Polemicos, & quædam Opera Ascetica composuit. *Claudius Condren*, gente Gallus, & Congregationis Oratorii Jesu Præpositus Generalis, diversos scripsit Tractatus Asceticos, Polemicos & Morales. Artem concionandi in Galliis perpolivit, & non minus doctis, quam elegantibus editis Asceticis Operibus illustravit *R. P. Senault*, natione Gallus. Inter Theologos Congregationis Gallicanæ Oratorii Jesu Sæculi decimi septimi, locum habere debent *Guillelmus Gibiuffus*, *Guillelmus Camerarius*, & *Gaspar Jueninus*. In Sacrarum Scripturarum, & Linguarum Orientalium perita excelluerunt Sæculo XVII. quinque insignes Gallicanæ Congregationis Oratorii Jesu Scriptores,

videlicet *Joannes Morinus*, *Bernardus Lamy*, *Richardus Simonius*, *Michael Mauduit*, & *Jacobus le Long*. Historiam & Disciplinam Ecclesiasticam præclaris, & nunquam interituris Operibus illustrarunt quatuor eximii ejusdem Gallicanæ Congregationis Oratorii Jesu Scriptores, scilicet *Carolus Gointius*, *Gerardus du Bois*, *Ludovicus Thomassinus*, & *Joannes Cabassutius*.

In Congregatione Italica Oratorii Jesu, cujus Institutor ac Conditor fuit *S. Philippus Neri*, tres floruerunt periti Scriptores, nimirum *Odoricus Raynaldus*, qui *Annales Ecclesiasticos*, a Cardinali *Baronio* ad annum usque millesimum centesimum nonagesimum octavum, perductos, indefesso labore continuavit; *Antonius Gallonius*, Scriptor antiquitatis Ecclesiasticæ studiosissimus, ut videre est in perdoctis Operibus, quæ edidit; & *Jacobus Laderchius*, Scriptor Historicus, qui etiamnum Romæ vivit, & Continuationem Historiæ Ecclesiasticæ ab *Odorico Raynaldo* concinnatæ, ad hæc usque nostra tempora prosequitur.

Scriptores quorundam Ordinum Regularium, qui decimo septimo Sæculo floruerunt.

In Ordine *B. Mariæ de Mercede* claruit *Franciscus Zumel*, ejusdem Ordinis Præpositus Generalis, Theologus undecumque doctissimus, & doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ de Gratia* se ipsa efficaci, & de prædestinatione gratuita ad gloriam, defensor intrepidus.

In Ordine Clericorum Regularium, qui vulgo *Barnabite* appellantur, floruit Sæculo XVII. *Augustinus Torniellus*, qui nales Sacræ Historiæ a creatione Mundi usque ad Christum incredibili labore & diligentia primus digessit.

In Ordine Clericorum Regularium, qui *Theatini* nuncupantur, toto Orbe Sæculo XVII. celeberrimus fuit *Josephus Maria Thomasius*, a *Clemente XI.* Cardinalis creatus, qui generis nobilitate, vitæ sanctimonia, Antiquitatis Ecclesiasticæ, & Linguarum Latinæ, Græcæ, & Hebræicæ, peritia, multisque do-

doctissimis editis Operibus nomen suum reddidit immortale.

In Congregatione Doctrinæ Christianæ, quæ a Venerabili Servo Dei *Cesare de Bus* in Galliis sub Pontificatu S. Pii V. instituta est, celebres Scriptores fuerunt *Arnaldus Milbertus* & *Petrus Annatus*, ejusdem Congregationis Præpositi Generales.

Postremo, Ordo Minimorum, seu Sancti *Francisci de Paula*, protulit Sæculo decimo septimo plures insignes Philosophos, *Emmanuel Magnanum*, *Marinum Mersennum*, *Joannem l' Aleman-det*, *Joannem Saguens*, natione Gallos, *Franciscum Polancum*, gente Hispanum, qui etiam præter Opera Philosophica, de rebus Theologicis scripserunt. Theologiam Patrum Dogmaticam Scholastico-Positivam nuperrime aggressus est R. P. *Antonius Boucat*, ejusdem Ordinis Sancti *Francisci de Paula* Professor, natione Gallus, jamque Tomus primus in Folio in lucem prodiit. Inter omnes Scriptores Asceticos ejusdem Ordinis, qui pene innumeri sunt, eminet *Franciscus Giri*, natione Gallus, qui Tomum in Folio de *Vitis Sanctorum* Gallice scripsit. *Petrus Jacobus Tristan* contexuit *Chronicon Illustrium Scriptorum Ordinis Minimorum*. Intertium Ordinem S. *Francisci de Paula* adscriptus est S. *Franciscus Salesius*, gente Allobrox, postea Episcopus Gebennensis, qui plures libros asceticos publicæ luci dedit.

T A B U L A

CHRONOLOGICA

Decima quarta, & Ultima,

In qua exhibentur omnes Ordines cum Monastici, tum Regulares, nec non variae Congregationes & Ordines Equestres, ac Militares.

ET si in tribus prioribus Ecclesiæ Sæculis fuerint Anachoretæ, seu Eremitæ Incolæ, qui vitam asceticam in solitudine Religiose ducerent, non altius tamen, quam a quarto Ecclesiæ Sæculo, imperante *Constantino Magno*, repetam institutionem Monachorum, qui in eodem Cænobio communibus bonis utuntur, & sub uno Præfecto Abbate eandem Regulam simul profitentur. Ut autem omnes Ordines cum Monasticos, tum Regulares, necnon Ordines Equestres & Militares, qui a quarto Ecclesiæ Sæculo ad nostram usque ætatem fuerunt instituti distincte & accurate percensere valeamus, eos omnes, juxta ordinem Sæculorum, in quibus originem habuerunt, hic inferere opportunius esse duximus: Non negantes tamen in prioribus Ecclesiæ Sæculis fuisse Monasticum Institutum.

Ordines Monastici, qui Sæculo quarto fuerunt in Ecclesia instituti.

Ordo Monachorum S. *Antonii* ab eodem S. *Antonio*, Ægyptio Abbate, circa annum 310. in Thebaide, Ægypti Provincia, institutus est.

Ordo Monachorum *Tabennitarum* in eadem Thebaide, *Tabennis*, qui locus in Nili fluminis Insula situs est, institutus fuit a Sancto *Pachomio* Abbate circa annum 320.

Ordo Monachorum *Basilianorum* circa annum 363. *Matazæ* in Ponto institutus est a S. *Basilio*, postea Cæsareæ in Cappadocia Episcopo, cujus regulam Mo-

na-

nachi sequuntur, & per totam Græciam magno numero degunt.

Ordines Monastici Sæculo Ecclesiæ quinto instituti.

Plures Sæculi quinti viri pietate illustres Statum Monasticum longe lateque præsertim in Galliis propagarunt. *Cassianus* Abbas duo Monachorum Cænobia Massiliæ excitavit, eisque specialem Regulam dedit. Sanctus *Honoratus* Episcopus Arelatensis, fundavit *Monasterium Lerinense*, in quo doctrina & pietate floruerunt celeberrimi Monachi, qui Sancti *Honorati* Regulam observabant, sed postea Regulam Sancti *Benedicti* Abbatis susceperunt. Monachi Cænobii Agaunensis, quod nunc vulgo appellatur *Canobium S. Mauricii* in Vallecia, peculiarem servabant Regulam a Sancto *Severino*, ejusdem Monasterii Agaunensis Abbate, editam. Sanctus *Martinus* Turonensis Episcopus, insigne Monasterium, duobus fere millibus extra civitatem Turonensem distans, quodque hactenus *Majus Monasterium* appellatur, construxit. Multa etiam in Galliis quinto Ecclesiæ Sæculo fuerunt celeberrima Cænobia, in quibus Monachi sanctissime vivebant, præsertim Monasteria *Junisia*, duo videlicet virorum, & unum puellarum in Diocesi Lugdunensi fundata: Monasteria *Grinniacensis*, Viennæ in Gallia: *Reomaense* Monasterium in Diocesi Lingonensi: & Monasterium *Lugdunense* apud Insulam, *Barbaram* dictam, extructum.

In Ecclesia Orientali clarissimi Ordinis Monachorum, qui dicti sunt *Acæmeti*, fundator extitit quinto Sæculo *S. Alexander*, cujus vitam ab Auctore Monacho Acæmeto, ejus Discipulo, scriptam, edidit *Bollandus* ad diem XV. mensis Januarii.

Ordines Monastici Sexto Ecclesiæ Sæculo instituti.

Statui Monastico in Occidente maximum splendorem & incrementum dederunt sexto Ecclesiæ Sæculo Viri sanctimonia vitæ conspicui. *S. Casarius* Arelatensis Episcopus, duas scripsit Regulas, unam pro Sanctimonialibus; alteram pro Monachis. *S. Benedictus* Monachorum per Occidentem parens, Ordinem Monachorum Benedictinorum instituit, eisque peculiarem Regulam tradidit. Sanctus *Columbanus* Abbas Hibernus, multa in Gallia & in Italia fundavit Cænobia Monachorum, & Regulam, quam sequerentur, condidit. Sanctus *Aurelianus* Episcopus Arelatensis, duplicem scripsit Regulam, unam Monachis, alteram Sacris Virginibus inscriptam. *S. Ferreolus*, Uctiæ in Gallia Episcopus, Monasterium in ea Urbe excitavit, quod de suo nomine *Ferriolacense* nuncupavit, scripsitque pro Monachis Regulam. *S. Donatus* Episcopus Vesonensis, Monasterium sub Regula *S. Columbani* Abbatis extruxit, & Regulam pro Sanctimonialibus scripsit. Sanctus *Isidorus* Hispalensis Episcopus, Regulam, ex priorum Patrum Regulis concinnatam, Monachis Hispaniæ tradidit, & *S. Fruosus* Episcopus Bracarensis, duplicem pro Monachis edidit Regulam, & Monasticum Institutum in Hispania maxime propagavit. Has omnes Regulas, tam pro Monachis, quam pro Sanctimonialibus conditas, collegit, easque exhibet in *Codice Regularum* Cl. *Holstenius*, Bibliothecæ Vaticanæ Custos.

De Propagatione Status Monastici Septimo Ecclesiæ Sæculo.

Nullus Ordo Monasticus Sæculo Ecclesiæ septimo fuit institutus; quædam tamen Monasteria non solum Virorum, sed etiam Monacharum, quæ a Monachis regebantur, construxit in Belgio *S. Amandus*, videlicet *Nivellense*, *Melbodiense*, *Castrilocense*, *Martianense*, & alia. Nunc autem hæc Belgii Monasteria,

ria, in quibus erant Sanctimonialia, occupant Canonicæ, nobili genere pogenitæ, quæ nullo obstringuntur voto, sed ad nuptias si voluerint, transire possunt. In Cænobia vero Monachorum, quibus cura, seu regimen Sanctimonialium olim in Belgio incumberebat, successerunt Canonici, qui Canonicabus Sacramenta administrant.

De propagatione Status Monastici Sæculo Ecclesiæ Octavo.

Regula S. *Benedicti* octavo Ecclesiæ Sæculo in Germania, Gallia & Anglia primas tenere cæpit, indeque factum, ut omnes in Occidente Monachi, qui antehac sequebantur Regulas, a Sanctis *Cæsario*, *Honorato*, *Aureliano*, *Martino*, *Columbano*, *Cassiano*, & aliis conditas, relictis hisce Regulis, unam Sancti *Benedicti* Regulam fuerint amplexi, hujusque Sanctissimi Patriarchæ alumni haberentur. Multa etiam in Germania octavo Ecclesiæ Sæculo a Monachis Benedictinis extructa sunt Cænobia, tam Virorum, quam Sacrarum Virginum, quæ erant Seminaria & Scholæ, in quibus pueri ad Sacrarum Litterarum studia instituebantur.

Ast, in Gallia Sæculo octavo miserabilis plane fuit omnium Monasteriorum status, quorum Abbatia sub *Carolo Martello*, Majore Domus Regiæ, per detestabilem abusum foeminis in Beneficium tradebantur. Hunc autem abusum, quem in Galliis extirpare non potuerunt Reges *Carolomannus*, *Pippinus*, *Carolus Magnus*, *Ludovicus Pius*, & *Carolus Calvus*, tandem *Hugo Capetus*, tertiæ stirpis Regiæ in Galliis caput, data Monasteriis eligendorum Abbatum Regularium integra libertate, penitus sustulit, sicque deformatum Ordinem Monasticum ad pristinum splendorem restituit.

De propagatione Status Monastici, Nonæ Ecclesiæ Sæculo.

Nullus Ordo Monasticus Sæculo nono fuit institutus, sed Ordo Monachorum Benedictinorum ubique floruit, Disciplinæ Regularis instaurationem, & Litterarum studia in pluribus Monasteriis magno zelo promovente S. *Benedicto* Abbate Anianensi. Inter præcipua Monachorum Benedictinorum Cænobia, quæ Sæculo nono studiis Litterarum insigniora fuerunt, numerantur ista: *Fuldense*, *Santigallense*, *Augiense*, *Hersfeldense*, *Hirsaugiense*, *S. Albani*, *Moguntienſe*, *Corbejenſe*, *Prumiense*, *Mediolanense*, *Sandionysianum*, *Parisiense*, *S. Maximini Trevirenſe*, *Stabulense* & *Wisenbergense*, *Remense*, *Antisiodorensense*, *Turonense*, quibus adjunguntur *Anianense*, *Floriacense*, *Sangermanense*, *Ferrariense*, *Gorziense*, *Insula Barbara*, *Sancti Michaelis Virodunense*, *Fontanellense*, *Sithiense*, denique apud Italos Cænobia *Cassinense*, *Ticinense*, & alia quamplurima, in quibus Monachi Benedictini omnigena eruditione præditi, & eximia pietate conspicui, claruerunt, varias docuerunt scientias, eisque magnum splendorem conciliarunt.

De propagatione Status Monastici, decimo Ecclesiæ Sæculo.

Sicut Res Ecclesiastica, ita & Monastica Disciplina Sæculo decimo, quod fuit perditissimum, pessimo locoerat, in deteriusque abiisset, nisi labenti ac penitus decidenti manum supposuisset adjutricem, subindeque restauratam longe lateque propagasset nova Ordinis Sancti *Benedicti* instituta eo Sæculo decimo Congregatio, dicta *Cluniacensis*, cujus Caput erat Abbatia Cluniacensis, a *Willelmo Pio* Comite Arvernensi, & Aquitanix Duce, in fundo proprio in Burgundia sito, seu in Villa *Cluniaco*, Diocesis Matisconensis, extructa circa annum nongentesimum decimum. Huic Abbatix Cluniacensi præfuerunt Sancti Abbates, & Monasticæ Disciplinæ Ordinis Sancti *Benedicti* restauratores, seu

re-

reformatores, videlicet *Berno*, *Odo*, *Aymardus*, *Mayolus*, & *Odilo*, quorum *Elogia Historica* texit doctissimus *P. Joannes Mabillonius* *Sæculo V. Benedictino*. Porro, quantum ornamenti *Ecclesiæ*, quantumve ad excitandam in serreo, & obscuro *Sæculo decimo* Religionem & pietatem contulerit hæc celeberrima *Cluniacensis* Congregatio, quot *Cænobia* *Ordinis Sancti Benedicti* ubique gentium reformaverit, quot denique viros sanctimonia & doctrina celebres protulerit, enarrare nimis longum esset.

De propagatione Status Monastici, & de Ordinibus, seu Congregationibus Sæculo XI. in Ecclesia institutis.

Multis Congregationibus & Ordinibus Monachorum initium dedit *Sæculum undecimum*. In primis, Congregatio Monachorum *Camaldulensium* Auctorem habet *S. Romualdum*, *Ravennæ* ex illustrissima progenie ortum. Hæc Congregatio sub *Regula Sancti Benedicti* instituta, *Camaldulensis* dicta est, a *Camalduli*, seu *Campi Malduli* *Eremo*, ubi *S. Romualdus*, illius fundamenta jecit, ac plura postea tam *Cænobitarum*, quam *Eremitarum* ejusdem *Camaldulensis* Congregationis, quibus habitum coloris albi dedit, pluribus in locis *Monasteria* excitavit. In hanc *Camaldulensium* Congregationem, quæ a Romanis Pontificibus *Leone IX.* *Nicolao II.* & *Alexandro II.* fuit confirmata, coaluit alia *Eremitarum* Congregatio *Fontis Avellani*, quæ eodem *Sæculo XI.* originem habuit, maximeque inclaruit per *S. Petrum Damiani*, qui de ejus *Institutis* scripsit.

Congregationem Monachorum *Valumbrosanam*, ita dictam a *Valle Umbrosa*, quæ itinere dimidii diei ab Urbe *Florentia* distat, instituit sub *Sancti Benedicti* *Regula* *S. Joannes Gualbertus* patria *Florentinus*. Fuit hæc Monachorum *Vallis Umbrosæ* Congregatio approbata a Summis Pontificibus *Alexandro II.* *Gregorio VII.* & *Urbano II.*

Ordinem Monachorum *Grandimontensem* *S. Stephanus de Mureto*, nobilis Ar-

vernus, instituit in nemoroso monte, qui tribus *Leucis* a *Lemovicarum Urbe* in *Galliis* distat, & *Muretum* dicitur. Sed quia hujus *Ordinis* Monachi montem *Muretum*, relinquere coacti, ad *Grandem Montem* postea migrarunt, inde dicti sunt Monachi *Grandimontenses*. Propriam ac peculiarem *Regulam* suis Monachis dedit *S. Stephanus*, *Grandimontensis* *Ordinis* Fundator, eamque Pontifices *Maximi Urbanus III.* & *Clemens III.* confirmarunt.

Ordo Monachorum *Carthusianorum* fuit circa annum millesimum octuagesimum quartum a *S. Brunone*, patria *Coloniensi*, institutus in *Galliis*, videlicet in *Carthusiæ* solitudine, *Diocesis Gratiopolitanae*, ab *Hugone* Episcopo *Gratiopolitano*, concessa *Sancto Brunoni*, ipsiusque Sociis, ad solitariam vitam anhelantibus. Ab hoc *Solitariae* vitæ cum perpetua cilicii, silentii, jejunii, a carnibus abstinentiæ observatione, austeraque *Disciplina conjunctæ* *Sanctissimo* *Instituto* hætenus ne latum quidem unguent recesserunt Monachi *Carthusiani*, nec ulla proinde reformatione indigent.

Ordinem Monachorum *Cisterciensium* sub finem *Sæculi XI.* in *Diocesi Cabilonensi* & *Burgundiæ Ducatu* instituit *S. Robertus* Abbas *Cænobii Molismensis*, accepta prius licentia ab *Hugone* Archiepiscopo *Lugdunensi*, Legato Apostolico, & a *Waltero*, *Cabilonensi* Episcopo; atque Ope *Odonis*, *Burgundiæ Ducis*. Hunc Monachorum *Cisterciensium* Ordinem doctrina & pietate *Sæculo Ecclesiæ duodecimo* maxime promovit & illustravit *S. Bernardus* Abbas *Clarevalensis*.

Ordini *Hospitalariorum S. Antonii* Abbatibus sub finem *Sæculi undecimi* initium dedit in *Galliis Gasto*, Vir nobilis *Provinciæ Viennensis*. Hic quippe cum *Gerino* filio suo, adjunctis octo Sodalibus, sese addixit ministerio infirmorum, qui præsertim *Sacro igne* (morbo id ætatis frequenti) ardebant. Verum, hæc pia Societas in *Religiosum* duntaxat Ordinem transit *Sæculo decimo tertio*, seu anno millesimo ducentesimo decimo octavo, quo *Falco*, qui huic piæ *Sæculari Societati* præerat, se, suosque solemnibus *Religio-*

gionis votis, approbante *Honorio III.* Pontifice Maximo, obstrinxit. Tandem, *Bonifacius VIII.* Summus Pontifex anno 1297. Religiosos prædicti Antoniani Ordinis declaravit Canonicos Regulares sub Regula *S. Augustini*, servato ligno *Tau*, seu Cruce Cærulea, quam suis vestibus intextam semper gerunt.

Ordines cum Monastici, tum Religiosi Equestres, ac Militares, qui fuerunt instituti duodecimo Ecclesiæ Sæculo.

Ordo Monachorum & Monialium *Fonsbraldensis*, Gallice *de Fontevraud*, fuit in Galliis sub initium sæculi XII. a *Roberto de Arbrisselo*, Theologo Parisiensi, institutus apud hujus nominis locum in Diocesi *Pictaviensi*, non procul a *Turonum*, & *Andegavorum* finibus, sub Regula *S. Benedicti*. Huic Ordini præest *Abbatissa Generalis*, quæ non solum *Moniales*, sed etiam *Monachos* regit, exemplo scilicet *B. Mariæ Virginis*, cpi, tanquam matri, *S. Joannes Evangelista*, in filium adoptatus, paruit.

Inter perantiquas Ordinis *S. Benedicti* Congregationes locum jure optimo sibi vindicat *Virginiana* Monachorum Congregatio, cui initium dedit *S. Guillelmus Vercellis*, e nobilissima familia in *Insubria* natus, vitæ probitate & miraculorum fama celebris, morumque suavitate omnibus, etiam Regibus ac Principibus apprime charus. Hujus Congregationis Sæculo ineunte duodecimo fundamenta jecit laudatus *S. Guillelmus*, in cacumine montis asperi & inaccessi, olim in Regno *Neapolitano* *Virgiliani* nuncupati, qui postea, ab eodem istius Congregationis Institute *Beatæ Mariæ Virginis* dicatus, *Mons Virginis* dictus est, indeque Monachorum Congregatio *Montis Virginis*, seu *Virginiana*, fuit appellata, quæ multis per *Italiam* extructis Cænobiis late propagata, plures Monachos eruditione & pietate eximia præditos dedit Ecclesiæ.

Canonicorum Regularium *S. Augustini* Ordinem Sæculo Ecclesiæ duodecimo late propagavit *S. Ivo*, qui *Monasterii Bellovacensis* *S. Quintini* primus Abbas fuit, &

postea *Episcopus Carnotensis*. Predierunt etiam Sæculo XII. celebres *Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini* Congregationes, videlicet in Galliis Congregationes *S. Victoris*, & *S. Genovefæ*, Congregatio *San Rufiana*, sic dicta ab *Abbatia S. Rufi* extra muros *Avenionenses*, quæ hujus Congregationis *San-Rufianæ* caput erat; Congregatio *B. Petri de Honestis*; Congregatio *S. Salvatoris* apud *Bononiam*; Congregatio *Lateranensis*, & aliæ quædam. Novum quoque *Canonicorum Regularium Ordinem* Sæculo XII. instituit in Galliis *Sanctus Norbertus* in *Diocesi Laudunensis* loco, qui *Præmonstratus* dicitur, indeque *Canonici Regulares Ordinis S. Norberti* appellantur *Præmonstratenses*.

Ordo *Sanctissime Trinitatis* ad redemptionem Captivorum sub finem Sæculi XII. institutus est a *S. Joanne de Matha*, in Gallo Provincia nato, qui Theologus Parisiensis fuit, & a *S. Felice Valesiano*, in loco *Diocesis Meldensis*, qui *Cervus Frigidus* dicitur, & est adhuc totius Ordinis Caput.

Ordo *Beguinarum* in Belgio a *Lamberto* Sacerdote *Leodiensi*, Gallice cognominato *le Begue*, quia balbus erat, Sæculo XII. fuit institutus, indeque *Virgines*, quæ religiosum istud vitæ genus amplexæ sunt, dicuntur *Beguine*, quæ piis operibus vacant, *Divinis Officiis* intersunt, & communi habitatione utuntur, sed nullis Votorum Regularium vinculis adstringuntur, longeque diversæ sunt ab illis *Beguinis*, quæ cum *Beguardis* in Concilio Generali *Viennensi*, anno *Mcccxi.* in Galliis habito, hæresis nomine fuerunt damnatæ.

Plures *Equestres Ordines Religiosi ac Militares* Sæculo Ecclesiæ XII. fuerunt instituti, quorum primus, isque ceteris illustrior est Ordo *Hospitalariorum S. Joannis Hierosolymitani*, quamvis multi originem hujus *Equestris Ordinis* altius haud improbabiler accersant. Hujus Ordinis *Hospitalariorum S. Joannis Hierosolymitani* Religiosi Equites sub Regula *Sancti Augustini* Sacram militiam cum hospitalitate, atque infirmorum cura profitentur, Post creptam *Christianis Palæstinam* dicti sunt *Equites Rhodii*, nunc amissa Rhodo

Rhodo, Equites *Melitenſes* vocantur. Alter Ordo Equeſtris, eſt Ordo *Templariorum*, ſeu *Fratrū Militiæ Templi*, quibus ex officio incumbēbat, Chriſtianos ad Sacra Palæſtinæ loca peregrinantes, a Chriſtiani nominis hoſtium inſidiis defendere, ac tutari. Verum, hic *Militaris Templariorum* Ordo, cum ab Inſtituti ſui fine penitus degeneraſſet, extinctus & abſolitus eſt a *Clemente V.* Pontifice maximo, in Concilio Vienneſi anno milleſimo trecentefimo undecimo. Tertius Ordo Equeſtris, ac Militaris, eſt Ordo *Equitū Theutonicorum* in Germania, qui ſolemni voto, ſub patrocinio Beatæ Mariæ Virginis, ſe militiæ obſtringebant, indeque dictus illorum Ordo *Equitū Beatæ Mariæ Theutonicorum*, cui unitus poſtea fuit alter Ordo Equitū militarium, videlicet *Gladiferorum*, qui in Livonia anno milleſimo centefimo octuageſimo ſexto ad debellandos Crucis inimicos fuerat inſtitutus. Denique, in Hiſpania Sæculo XII. ad deſenſionem Chriſtianorum adverſus Saracenos, inſtituti ſunt tres Ordines Equitū militarium, ſeu Ordo militum *Calatrava*, Inſtituti *Ciſterciensis*; Ordo militiæ Sancti *Juliani de Peitro*, & Ordo Militiæ Sancti *Jacobi*. Conſulto prætermiſi *Ordinem Humiliatorum*, qui ab *Innocentio III.* circa annum milleſimum ducentefimum fuit confirmatus. Hic quippe Ordo fuit abſolitus a *S. Pio V.* Pontifice maximo, propter inſidias Sancto Cardinali *Carolo Borromeo* paratas anno milleſimo quingentefimo ſeptuageſimo; ſed prætermittere non debeo *Ordinem Hoſpitalariorum S. Spiritus*, apud Montem Peſſulanum in Galliis inſtitutum, & ab *Innocentio III.* Pontifice maximo, circa annum milleſimum centefimum nonageſimum octavum confirmatum. Hic quippe Ordo *Equitū Hoſpitalariorum S. Spiritus* adhuc viget, præſertim Romæ.

Ordines Monaſtici, Regulares, & Equeſtres, ſeu Militares decimo tertio Eccleſiæ Sæculo inſtituti.

Clariffimus *Fratrū Predicatorum* Ordo, ex quo innumeri doctriſina ac vitæ ſanctimonia conſpicui, atque de Eccleſia optime meriti prodierunt Viri Religioſi, inſtitutus eſt a *S. Dominico*, natione Hiſpano, ex illuſtriſſima *Gufmanorum* proſapia oriundo, & Eccleſiæ *Oxomenſis* Canonico Regulari Ordinis *S. Auguſtini*. Egregiam contra Hæreticos Albigenſes in Galliis operam navavit ſanctiſſimus ille Patriarcha, primuſque fuit Sacri Palatii Apoſtolicæ Magiſter. Hunc *S. Dominici* Ordinem anno milleſimo ducentefimo decimo ſexto confirmavit *Honorius III.* Pontifex maximus, eique Sacræ in Hæreticos Inquiſitionis commiſſum eſt officium, quo ejuſdem Ordinis alumni, ſicut & Magiſterio Sacri Palatii Apoſtolicæ, necnon Secretarii Congregationis *Indicis* munere ſummæ cum laude, & indefeſſa ſollicitudine ac vigilantia etiamnum perſunguntur.

Ordo FF. *Minorum* initium habuit a Sancto *Franciſco Aſſiſino*, qui eis arctiſſimam vivendi normam, & ſtrictioris paupertatis profeſſione inſignem, præſcripſit. Inſtituit etiam idem *S. Franciſcus*, una cum Sancta *Clara*, Virgine Aſſiſinate, in Eccleſia Sancti *Damiani* Sorores Moniales, quarum illæ, quæ primæ Ordinis aſperitati inhæſerunt, vocantur *Clariffæ*, & *Damianæ*, ſeu *Damianiſtæ*: Illæ vero, quæ mitigationem Regulæ ab *Urbano V.* Pontifice Maximo factam ſequuntur, & prædia poſſident, appellantur *Urbaniffæ*.

Ordinis *Eremitarum Sancti Auguſtini* originem quidam accerſunt a tempore *S. Auguſtini*, quem hujus Ordinis inſtitutorem eſſe pertendunt. Alii vero aſſerunt, *Alexandrum IV.* Sæculo decimo tertio diverſas Eremitarum Congregationes, quæ ſub diverſis Regulis, titulis, ac veſtibus hac illac erant diſperſæ, in unam Eremitarum Ordinis & Regulæ Sancti *Auguſtini* obſervantiam, atque uniformem vi-

vivendi ac vestiendi modum redegeſſe, atque huic Ordini Eremitarum S. *Augustini* præſeciſſe primum Priorem Generalem *Lanfrancum Septalanum*, Mediolanenſem.

Carmelita, qui antea ſparſim in Monte Carmelo vitam Eremiticam agebant, Sæculo duodecimo ſimul conveniſſe dicuntur. Regulam, quam Beatus *Albertus*, Patriarcha Hieroſolymitanus, eis præſcripſit, confirmavit *Honorius Tertius*, quæ tamen ab *Innocentio Quarto* fuit poſtea mitigata. Ant qui Carmelitarum habitus formam mutavit *Honorius Quartus*, quam mutationem approbavit *Bonifacius Octavus* anno primo ſui Pontificatus. Montis Carmeli Incolas ex Oriente ſecum in Gallia deduxit S. *Ludovicus*, Franciæ Rex, & in eo Regno Carmelitæ ſedem ſigere cæperunt circa annum milleſimum ducentefimum ſexageſimum quartum.

Quatuor iſti Ordines, quos Sæculodecimo tertio inſtitutos hætenus percenſui, ſeu *Fratrum Prædicatorum*, *Fratrum Minorum*, *Eremitarum Sancti Augustini*, & *Carmelitarum*, vulgo appellantur Ordines Fratrum Regularium Mendicantium.

Ordo Sanctæ *Mariæ de Mercede*, ad redimendos ex Infidelium manibus captivos Chriſtianos, a *Jacobo Primo* Aragoniæ Rege, conſilio Sancti *Raymundi de Pennafort*, Ordinis Prædicatorum, & opera Sancti *Petri de Nolafco*, nobilis Occitani, fuit Barcinone inſtitutus, & a *Gregorio Nono* Pontifice Maximo, ſub Regula S. *Augustini* anno milleſimo ducentefimo trigefimo quinto approbatus.

Ordo *Servorum B. Mariæ Virginis* a ſeptem viris nobilibus Florentinis ſub Regula S. *Augustini* fuit inſtitutus, & promovere S. *Petro* Martyre, Ordinis Prædicatorum, confirmatus eſt ab *Innocentio IV.* Pontifice Maximo.

Congregationem *Silveſtrinarum* inſtituit B. *Silveſter Guzolinus* Canonicus Auximus, deinde Eremita, eamque confirmavit *Innocentius Quartus* anno milleſimo ducentefimo quadrageſimo ſeptimo.

Congregatio *Cæleſtinorum* fundata eſt a *Petro de Morone* Eremita, qui poſtea fuit

Summus Pontifex dictus *Cæleſtinus Quintus*, indeque huic Congregationi indiſtinctum nomen *Cæleſtinorum*, qui ſequuntur Regulam S. *Benedicti*.

Ordo *Vallis Scholarium* in Diœceſi Lingonenſi, juxta Sancti *Augustini* Regulam, a *Guillelmo*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, fuit inſtitutus, & confirmatus ab *Honorio Tertio* anno milleſimo ducentefimo decimo octavo. In eadem quoque Diœceſi Lingonenſi alterum Ordinem, qui dicitur *Vallis Caulium*, ſub diſtinctiori Cisterciienſium Inſtituto fundavit quidam nomine *Viatdus*.

Ordo *Eremitarum Sancti Pauli* Budæ in Hungaria, ex Inſtituto nimirum S. *Pauli* primi Anachoretæ, Auctore B. *Eufebio* Strigonienſi Archiepiſcopo, initium habuit circa annum milleſimum ducentefimum decimum quintum, ſed fuit duntaxat confirmatus a *Joanne XXII.* anno milleſimo trecentefimo vigefimo octavo.

Præter iſtos Regulares Ordines Sæculo decimo tertio inſtitutos, duos Equeſtres ac Militares Ordines, eodem Sæculo conditos, Romani Pontifices approbarunt. *Alexander IV.* anno milleſimo ducentefimo quinquageſimo quarto confirmavit Ordinem *Fratrum & Militum Hospitalis Leproſorum Sancti Lazari Hieroſolymitani* ſub Regula Sancti *Augustini*. *Urbanus Quartus* anno milleſimo ducentefimo ſexageſimo primo confirmavit Ordinem *Equitum Sanctæ Mariæ Glorioſæ* ſub Regula S. *Augustini*, conditum a F. *Bartholomeo*, patria Vicentino, Ordinis Prædicatorum, ad pacem & concordiam fovendam in his præſertim Italiæ Civitatibus, quæ cruentis Gibellinorum & Guelphorum factionibus, inteſtinis odiis, belliſque conflagrabant.

Ordines Monastici, Regulares, & Equestres, seu Militares decimo quarto Ecclesie Sæculo instituti.

Congregatio *Montis Oliveti* an. millesimo trecentesimo decimo tertio instituta est a *Bernardo Ptolomeo*, nobili Senensi, qui in montem nominis *Oliveti* in Aretina Diocesi cum Sociis secessit, asperam vivendi rationem sub Regula *S. Benedicti* professus. Hæc *Montis Oliveti* Congregatio confirmata fuit a *Clemente VI.* Pontifice Maximo anno millesimo trecentesimo quadragesimo quarto.

Ordo *Brigidianorum*, sive *Sancti Salvatoris*, tam sceminarum, quam Virorum (qui tamen Abbatissæ subiecti sunt) a *S. Brigida*, vel *Birgitta*, revelationibus & peregrinationibus clara, institutus est apud *Vvalthenam* in Svecia. Regula, quam, Christo, ut ferunt, dictante, hæc Sancta Vidua suis præscripsit, confirmata est ab *Urbano V.* an. millesimo trecentesimo septuagesimo.

Ordo *Hieronymianorum*, seu Monachorum *Sancti Hieronymi*, a *Petro Ferdinando*, Hispano, institutus est, & approbatus a *Gregorio XI.* circa annum millesimum trecentesium septuagesimum quartum.

Alii *Eremitæ S. Hieronymi* circa an. millesimum trecentesium octuagesimum a *Petro Gambacurta*, nobili Pisano, fuerunt instituti, qui nullis initio votis erant adstricti, sed *S. Pii V.* auctoritate Solemnia Religionis vota amplexi, Litteris incumbere & concionibus operam dare ceperunt.

Ordo *Sancti Ambrosii* dudum institutus, sed absque certa Regula a Sede Apostolica approbata, fuit confirmatus sub Regula *S. Augustini* a *Gregorio XI.* anno millesimo trecentesimo septuagesimo quinto. Caput hujus Ambrosiani Ordinis est monasterium Mediolanense *S. Ambrosii ad Nemos*.

De industria prætermisi Ordinem *Jesuatorum*, sic appellatum, quod ejus alumni Sanctissimum nomen *Jesu* frequenter in ore haberent: quia licet hic Or-

do a *Sancto Joanne Columbano* Senis in Etruria fuerit institutus, & ab *Urbano V.* anno millesimo trecentesimo sexagesimo septimo confirmatus, postea tamen extinctus est a *Clemente IX.* an. millesimo sexcentesimo sexagesimo octavo.

Præter istos Monasticos & Regulares Ordines, qui Sæculo xiv. originem habuerunt, quidam Equestres & Militares Ordines fuerunt instituti. Duos Equestres Ordines, ad propulsandos Mauros, & Saracenorum incursum destinatos, approbavit Sæculo decimo quarto *Joannes XXII.* unum videlicet in Aragonia, dictum *Ordinem Montefia*, ab Urbe Regni Aragoniæ, in qua hujus Ordinis Equestris Sedes præcipua constituta est. Hunc autem Ordinem confirmavit *Joannes XXII.* anno millesimo trecentesimo decimo septimo, & post biennium approbavit idem Summus Pontifex alterum Ordinem Militarem in Lusitania institutum, dictum *Militiam*, seu *Ordinem Christi*. In Sicilia *Carolus Dirrachinus*, Rex, an. millesimo trecentesimo octuagesimo secundo Ordinem Militarem *Equitum Navalium* instituit. Ordinem *Periscelidis*, suo in Angliæ Regno circa annum millesimum trecentesium quinquagesimum instituit *Eduardus VI.* sive ut alii dicunt, III. cum hac Inscriptione; *Honi soit qui mal y pense.* Hic *Periscelidis* in Anglia Ordo Equestris quidem est, sed non Militaris, non secus ac Ordo dictus *Stella*, quem *Joannes*. Galliarum Rex, circa annum millesimum trecentesium quinquagesimum primum instituit cum hoc Symbolo: *Monstrant Regibus Astra Viam.* Denique, *Amedeus VI.* Comes Sabaudia instituit Sæculo decimo quarto Torquatorum Equitum Ordinem in memoriam Annunciationis *B. Mariæ Virginis*, ob navalem Victoriæ, quam die Annuntiæ *Mariæ Virginis* Sacra reportavit.

Or-

*Ordines Monastici, Regulares, Equestres
ac Militares Sæculo decimo
quinto instituti.*

Ad reformandos Ordines sive Monachicos, sive Regulares, aliquot Congregationes Sæculo XV. fuerunt institutæ. Congregatio S. *Justine*, sic dicta ab ejus nominis Monasterio apud Patavium, initium habuit circa annum 1408. & collapsam in Ordine S. *Benedicti* Monasticam Disciplinam tota Italia restituit, dicta est etiam hæc Congregatio *Cassinensis*, quod in Abbatia Montis Cassini maxime vigeret.

Congregatio S. *Bernardi* fuit in Hispania circa annum 1425. instituta a *Martino Varga*, Monacho Cisterciensi, qui veterem Cisterciensium Ordinis Disciplinam, approbante *Martino V.* Pontifice Maximo, instauravit.

Congregatio *Bursfeldensis* in Germania circa annum 1435. instituta, antiquam Monasticam Disciplinam, quæ in pluribus Germaniæ & Belgii Cænobiiis Ord. S. *Benedicti* erat collapsa, feliciter restituit.

Congregatio *Fesulana* Eremitarum S. *Hieronymi*, quæ jam fuerat inchoata anno 1380. confirmata est ab *Innocentio VII.* anno 1405. & Regulam S. *Augustini*, approbante *Eugenio IV.* ejusdem Congregationis Eremitæ amplexi sunt anno 1441.

Ad reformandam Canonicam Disciplinam Canonicorum Regularium instituta est Sæculo XV. circa an. 1408. Congregatio Canonicorum Regularium S. *Salvatoris Silve* lacus prope Senas a *Stephano*, Senensi, Ordinis Eremitarum S. *Augustini*, qui auctoritate *Gregorii XII.* Canonicus Regularis factus est. Hanc Canonicorum Regularium Congregationem vocat Vulgus Ordinem *Scopetinarum* ab Ecclesia S. *Donati de Scopeto*, Florentiæ sita, quam huic Canonicorum Regularium S. *Salvatoris* Congregationi univit *Martinus V.* Celebris quoque fuit Sæculo XV. Canonicorum Regularium Congregatio instituta a *Bartholomæo Columna* nobili Romano, *Graves. Hist. Tom. IX.*

quæ dicta fuit *Frisonaria* quia in Monasterio S. Mariæ *Frisonariæ* non procul a *Luca*, Urbe Tusciæ, initium circa annum 1396. habere cepit, & tota deinde in Italia recepta est sub titulo Congregationis *Lateranensis*.

Multa Monasteria Ordinis S. *Francisci*, quæ ab antiqua severitate desciverant, ad avitam Disciplinam circa annum 1419. revocavit S. *Bernardinus*, Senensis, ejusdem Ordinis, indeque Franciscani, qui huic reformationi adhaerunt, dicti sunt *Observantini*, quod strictius Regulam S. *Francisci* observent. Eodem Sæculo XV. B. *Colesta Boyleta*, Virgo Monialis Clarissa, Ordinis Monialium S. *Clare* reformationis curam in Galliis suscepit.

Congregatio *Lombardiæ* Cremæ per *Gregorium Rocchium*, Papiensem, & *Gregorium*, Cremonensem, instituta est anno 1444. & eminet inter Congregationes reformatas calceatorum Eremitarum S. *Augustini*.

Ordo *Minorum* a S. *Francisco de Paula*, sic dicto a patriæ in Calabria, fuit institutus, & Regulæ suæ confirmationem impetravit a *Sixto IV.* anno 1473.

Congregatio *Discalceatorum* Eremitarum Ordinis S. *Augustini* auctorem habet *Baptistam Poggium*, fuitque confirmata a *Sixto IV.* anno 1474.

Ordinem Monialium in honorem *Conceptionis B. Mariæ Virginis* Toleti in Hispania nobilis Virgo *Lusitana*, dicta *Beatrix a Silva*, fundavit, eumque *Innocentius VIII.* anno Mccccclxxxix. approbavit.

Ordinem Monialium *Annunciationis B. Mariæ Virginis* circa annum 1498. *Avarici* Biturigum in Galliis instituit B. *Joanna Valesia*, Ludovici XI. Galliarum Regis filia, eumque Ordinem Summi Pontifices, *Alexander VI.* *Julius II.* & *Leo X.* confirmarunt.

Eodem Sæculo decimo quinto Cardinalis *Joannes de Torrecremata* Ordinis Præd. Romæ instituit sub nomine B. *Virginis Annunciate* piam Societatem, quæ etiamnum vigeret, in qua puellarum Romanarum castitati sic providetur, ut eis numerentur dotes, optioque relinquatur aut ineundi matrimonium, aut virgini-

nitatem Deo in aliquo Monasterio consecrandi.

Inter Ordines Equestres, ac militares, qui sæculo decimo quinto originem habuerunt, præcipui sunt Ordo Equitum *Velleris Aurei*, quem anno 1430. *Philippus*, cognomento *Bonus*, Burgundiæ, & Brabantiae Dux, instituit: Ordo Equitum *Luna Crescentis*, quem *Renatus*, Andegavensium Dux, & Rex Siciliae, instituit anno 1464. Ordo Equitum *S. Michaelis* Archangeli, quem anno 1469. *Ludovicus* X I. Galliarum Rex instituit: ac denique Ordo Equitum *S. Mauriti*, cujus conditor fuit *Amedeus* VIII. Dux Sabaudiae, qui tandem rerum humanarum pertæsus, Ripallianam Eremitum cum decem Mauritanis Equitibus secessit. Inde tamen eductus, & contra *Eugenium* IV. verum ac legitimum Pontificem Romanum, electus est Pontifex, dictusque in sua Obedia *Felix* V. Sed facti pœnitens, post novem annos, menses sex, & septem dies ab electione sua, suscepto pseudo-Pontificatu sese abdicavit, ad Ripallianam Eremitum rediit, sancte vixit, & mortuus est, multisque post obitum miraculis effulsit; sicut *Philippus Bergomensis*, & alii Scriptores probatissimæ fidei testantur.

Ordines, & Congregationes Regulares, Equestres ac Militares sæculi decimi sexti.

Ordo Clericorum Regularium *Theatinorum* a *Joanne Petro Carassa*, Episcopo Theatino, qui postea fuit Pontifex Maximus, dictus *Paulus* IV. & a tribus ejus Sociis anno 1524. institutus est. Præter tria vulgaria Religiosi Status Vota, Clerici Regulares Theatini nihil possident, nec mendicando vitam sustentant; sed duntaxat collatis ultro eleemosynis aluntur.

Ordo FF. Minorum Eremitarum, qui a Caputio acuminato dicuntur *Capucini*, suum agnoscit Auctorem *Mattheum Bassium*, ex Umbria oriundum, Minoritam Observantem, qui anno 1525. severioris pœnitentiae & augustioris paupertatis desiderio inflammatus multos si-

bi adscivit Socios, quibuscum strictissimam *S. Francisci* Regulæ observationem suscepit. A *Clemente* VII. Pontifice Maximo anno 1527. hic *Capucinorum* Ordo fuit confirmatus.

Congregatio Clericorum Regularium, qui *Somaschi* appellantur a loco ita dicto, qui est Mediolanum inter & Bergamum, Auctorem habet *Hieronymum Æmilianum* nobilem Venetum, qui multos nobiles Laicos anno 1531. congregavit ad gerendam Orphanorum curam. Hanc *Somaschorum* Congregationem approbavit *Paulus* III. anno MDXL. eisque *S. Pius* V. facultatem concessit emittendi solemniter tria regularia vota. *Paulus* vero V. cum hac Clericorum Regularium *Somaschorum* Congregatione anno millesimo sexcentesimo decimo sexto univit alteram Clericorum Congregationem, seu Sodalitatem *Doctrinae Christianae*, quæ sub Pontificatu Sancti Pii V. a Venerabili Servo Dei *Casare de Bus* natione Gallo, institui cœperat, ut pueri, alique divinæ legis ignari sacra doctrina erudirentur.

Congregatio Fratrum Minorum strictioris Observantiae, quos vulgo *Recollektos*, nuncupant, circa annum 1530. initium habuit, fuitque confirmata a *Clemente* VII. anno 1532.

Congregatio Clericorum Regularium Sancti *Pauli Decollati*, qui etiam appellantur *Barnabite* ab Ecclesia apud Mediolanum *S. Barnabæ* Sacra, ipsique concessa, circa idem tempus instituta est, & ab eodem Summo Pontifice *Clemente* VII. confirmata.

Ordo *Jesuitarum*, seu Clericorum Regularium Societatis *Jesu*, a *S. Ignatio de Loyola*, nobili Cantabro, fuit institutus anno 1534. & confirmatus a *Paulo* III. anno 1540.

Ordo Carmelitarum Discalceatorum matrem habet *S. Theresiam* Virginem, natione Hispanam, quæ circa annum 1568. antiquam primæ Carmelitarum Regulæ, & priscae Disciplinæ Regularis observantiam tam pro viris, quam pro foeminis in suo Theresiano Ordine sanctissime restituit.

Congregatio Fratrum *Joannis a Deo*, seu a *Charitate*, a *S. Joanne a Deo*, natione

ne Lusitano, anno 1638. apud Granatam habuit exordium, sed non nisi anno 1572. fuit confirmata. In curandis pauperibus infirmis unice versatur hæc Congregatio.

Congregatio Italica Oratorii Jesu anno 1575. a Sancto *Philippo Nerio*, Presbytero Florentino, fuit Romæ instituta, ejusque Constitutiones an. 1612. confirmavit *Paulus V.* Pontifex Maximus.

Congregatio Clericorum Regularium ministrantium infirmis Auctorem habet *Camillum de Laliis*, Theatinæ Diæcesis Presbyterum, qui eam Romæ instituit, & postea *Sixtus V.* anno 1585. approbavit.

Congregatio *B. Mariæ Fulienfis*, seu Cisterciensium, qui dicuntur *Fulienfes*, cæpit in Galliis anno 1577. auctore *Joanne Barreira*, Gallice *de la Barriere*, qui ad veterem *SS. Benedicti & Bernardi* monasticam disciplinam Cistercienses Monachos reduxit. Hanc Congregationem *Sixtus V.* anno 1586. comprobavit, & *Clemens VIII.* ac *Paulus V.* Abbatibus Cisterciensibus subjectioni exemerunt.

Ordo *S. Basilii* in Italia, Sicilia, Hispaniaque restauratus est a *Gregorio XIII.* anno 1679. Monasteriis hujus Ordinis sub Abbate in unam Congregationem redactis.

Congregatio Clericorum Regularium Minorum, Auctore *Augustino Adorno*, Genuensi Presbytero, ejusque Sociis, sub tribus Religiosæ vitæ substantialibus votis a *Sixto V.* confirmata est anno millesimo quingentesimo octuagesimo octavo.

Denique, sæculo decimo sexto instituti fuerunt duo Equestres Ordines, videlicet Ordo Equitum sub nomine Sancti *Stephani* Pontificis, quem *Cosmus*, Florentiæ Dux, anno 1560. instituit, & *Pius IV.* Pontifex Maximus an. 1562. una cum ejus Statutis confirmavit, ipsumque *Cosmum*, & alios pro tempore Florentiæ Duces, Magnos Magistros Ordinis, seu Militiæ constituit. Alter Ordo Equestris, seu *Torquatorum Equitum*, & *Commendatorum S. Spiritus* ab *Henrico III.* Galliarum Rege anno 1579. in-

stitutus est, eo quod conchyliatus Ordo Equestris Sancti *Michaelis*, institutus a *Ludovico XI.* Rege, adeo obsoleverat, ob communicatum promiscue omni hominum generi hunc præcipuum nobilitati & militaribus meritis honorem debitum, ut a Principibus viris contemptui haberentur. Noluit attamen Rex *Henricus III.* Ordinem *S. Michaelis* omnino extinguere, sed edixit, ut hi, qui nobiliori *Commendatorum Spiritus Sancti* Ordine honestarentur, ipsum quoque Sancti *Michaelis* Ordinem suscipere tenerentur. Hic Ordo Equitum *Torquatorum*, seu *Commendatorum S. Spiritus*, toto Orbe præstantissimus est, eminetque inter alios duos Equestres Ordines, videlicet *S. Lazari*, & *S. Ludovici*, qui etiamnum in Galliis vigent.

Ordines Regulares, ac variae Congregationes, quibus initium dedit Sæculum decimum septimum.

Congregatio Gallicana Oratorii Jesu, cujus Institutor ac primus Generalis Præpositus fuit *Petrus de Berulle*, Presbyter Parisinus, & postea S. R. E. Cardinalis, confirmata fuit a *Paulo V.* Pontifice Maximo, anno 1613.

Congregatio Clericorum Regularium, quæ *Matris Dei* appellatur, senescente sæculo decimo sexto exordium habuit, Auctore Venerabili Servo Dei R. P. *Joanne Leonardo*, Lucensi, qui vitæ sanctimonia, charitate, prudentia, ceterisque virtutibus Christianis exornatus, Summis Pontificibus, & Principibus, sed præsertim *S. Philippo Nerio* charissimus fuit, & obiit anno 1609. Hanc Congregationem, ab illo Servo Dei institutam, *Gregorius XV.* Pontifex Maximus, inter ceteras Congregationes Regulares, quibus illustratur Ecclesia, die III. mensis Novembris anni 1621. retulit, ut videre est in ejusdem Pontificis Bulla, quæ in Archivo istius Congregationis Clericorum Regularium *Matris Dei* asservatur. Quantum sua opera nascentem hanc *Matris Dei* Congregationem juverit R. P. F. *Paulinus Bernardinus*, nobilis Lucensis, & eximie vir pietatis, Ordinis

dinis FF. Prædicatorum, testatur eadem *Matris Dei* Congregatio, quæ hunc *Paulinum Bernardinum*, ceu singularem benefactorem, ac veluti fundatorem veneratur, ejusdemque effigiem cum hoc elogio inter suos habet: *Paulinus Bernardinus*, Prædicatorum Ordinis grande ornamentum, Congregationis nostræ, necdum affulgente spe ejus condende, *Leonardio* Auctor fuit; mox aggredientem Consilio, manu, auctoritate juvit, rexit, confirmavit. Itaque Congregationem *Bernardinio*, huic *Leonardium* debemus. Ex hac illustri Clericorum Regularium Congregatione *Matris Dei* clarissimi prodierunt Scriptores, quos inter præcipui numerantur *Cæsar Franciotus*, patria Lucensis, qui *Soliloquiorum* librum edidit, & plura Opera Ascetica & Historica; *Hieronymus Florentinus*, patria Lucensis, qui singularem edidit librum, cui titulus est: *Disputatio de ministrando Baptismo humanis fatibus Abortivorum*. In Linguarum Orientalium notitia peritissimus fuit *Ludovicus Maracci*, patria Lucensis, *Innocentio XI.* Pontifici Maximo a Sacris Confessionibus, duosque Tomos in Folio lucubravit, quorum prior inscribitur. *Prodrum ad refutationem Alcorani*; Alterius vero titulus est: *Refutatio Alcorani*. Prætermittere non debeo quatuor alios ejusdem Congregationis eximios Scriptores, *Hippolytum Maracci*, patria Lucensem, qui in laudem Beatissimæ Virginis *Mariæ* multos in lucem libros emisit; *Franciscum Mariæ Campioni*, patria Genuensem, qui, præter quædam Opera Moralia, & libros, quos edidit sive pro instructione Clericorum, qui Sacris Ordinibus sunt initiandi, sive pro Institutione eorum, qui se præparant ad audiendas in Tribunali Pœnitentiæ Fidelium Confessiones publicavit, Dissertationem Scholasticam de necessitate imperfecti amoris Dei ad obtinendam gratiam in Sacramentis mortuorum. Adversus prætensam *Lutheri*, *Calvini*, & *Jansenii* Reformationem librum scripsit *Constantinus Roncaglia*, Lucensis. Concinnavit etiam idem Scriptor *Historiam Variationum Ecclesiarum Protestantium*, & Philosophos recentiores, quos vocant *Atomistas*, speciali libro confutavit,

cui titulus est: *Quæsitæ Dogmaticæ & Moralia*, quibus accessit *Opusculum de Speciebus Eucharisticis adversus Atomistas*. Denique *Bartholomæus Beverinus*, Lucensis, Scriptor elegans, præter nonnulla Opera, quæ publici juris fecit, Reipublicæ Lucensis Historiam cultissimo stylo descripsit, quæ tamen, nescio quo fato, necdum publicam lucem adpexit, sed in Cænobio Lucensi Clericorum Regularium ejusdem Congregationis *Matris Dei* manuscripta asservatur. Hæc de illustri Congregatione *Matris Dei*, ejusque præcipuis Scriptoribus clarissimis paulo fufius hic a me dicta sunt, quod in ultimo Tomo Colloquiorum nostrorum in Historiam Ecclesiasticam Sæculi decimi septimi ea e memoria & calamo meo exciderint.

Congregatio *Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum*, dicta vulgo *Paulina*, quod sub Pontificatu *Pauli V.* idest anno 1617. instituta sit a nobilissimo viro *Josepho Calasancio*, Aragonensi, ut juvenes tam Clerici, quam Laici Pauperes ad pietatem, & ad liberales artes, gratis instituti, Litteris incumberent, & honestam vitæ rationem tenerent: sub Pontificatu *Gregorii XV.* inter Congregationes Clericorum Regularium locum habere meruit.

Ordo Monialium *Visitationis B. Mariæ Virginis* Auctorem habet *S. Franciscum Salesium* Episcopum Genevensen, qui Monialibus hujus Ordinis *Ancessiaci* in Sabaudia circa annum 1610. regularis vitæ normam præscripsit, eisque præfecit *Joannam Franciscam Fremiot de Chantal*, Divione in Galliis natam, & venerabilem Dei Servam, quæ plura ejusdem Ordinis excitavit Monasteria.

Ordinem Monialium *Ursularum* sub Regula Sancti *Augustini* ad erudiendas litteris & bonis moribus puellas, Parisiis anno 1611. condidit nobilis Vidua *Maria l'Huillier*, Domina *S. Bobæ*, novique a se instituti Monialium Ordinis confirmationem a *Paulo V.* obtinuit eodem anno.

Congregationem Monialium sub nuncupatione *B. Mariæ Virginis*, ad puellas itidem litteris & pietate imbuendas instituit

Venerabilis Servus Dei *Petrus Forerius*, Parochus Matencurii in Lotharingia, & Canonorum Regularium *S. Augustini* Congregationis *S. Salvatoris* reformator, & Sanctitatis fama clarissimus.

Congregatio Monialium Benedictinarum primæ Regulæ sub nomine *B. Mariæ de Galvario S. Scholastica* in Galliis circa annum MDcxcvii. instituta fuit ab *Antonietta Aureliana*, filia *Ludovici*, Ducis Longavillani.

Congregationis *Piorum Missionariorum* Auctor ac Institutor fuit *Carolus Carafa*, Neapoli nobilissima ortus familia. Hæc Congregatio, quæ a *Gregorio XV.* fuit approbata, regitur a Præposito triennali, ejusque alumni, nullo licet Religionis voto obstricti, Missiones exercent, vigiliis ac jeuniis corpus jugiter maccant, & magno cum fructu cunctis laboribus perfunguntur, quos viri Apostolici ad excolendam vineam Domini obire solent.

Congregatio *Presbyterorum Missionariorum* in Galliis circa annum MDCXXVI. instituta est a Venerabili Servo Dei *Vincentio a Paulo*, & per universum Orbem dilatata multos protulit Viros illustres, qui tum Missionibus, tum concionibus, editisque Asceticis libris, plurimos in Christo filios multo sudore genuerunt.

Congregationem reformatam instituit in Gallo-Provincia *P. Antonius Curvus*, Ordinis Prædicatorum, sub nomine *Sanctissimi Sacramenti*, cujus Alumni continuo Missionibus insistant, summam paupertatem, & omnes Ordinis Prædicatorum Constitutiones ad strictissimos juris apices observant. Plura etiam ejusdem Prædicatorum Ordinis Monasteria Sæculo XVII. reformavit in Galliis *P. Sebastianus Michaelis*, Disciplinæ Regularis observantiæ Restitutor eximius, & ejusdem Prædicatorum Ordinis Professor.

Gallicanam Congregationem discaletatam Ordinis *Sanctissima Trinitatis Redemptionis Captivorum*, annuentibus ac probantibus Summis Pontificibus *Clemente VIII. Gregorio XV. & Urbano VIII.* instituit Venerabilis *P. Hieronymus a Sanctissimo Sacramento* ejusdem Ordinis alumnus, natione Gallus.

Græf. Hist. Tom. IX.

Denique, Sæculo decimo septimo duæ laudatissimæ institutæ sunt Congregationes Monasticæ, quarum prima, seu Congregatio *S. Mauri* Ordinis *S. Benedicti*, ad petitionem Regis Christianissimi *Ludovici XIII.* sub Pontificatu *Gregorii XV.* crecta fuit anno MDCXXI. & confirmata ab *Urbano VIII.* an. MDCXXVII. Ecclesiam universam hæc Benedictina *S. Mauri* Congregatio pietate & eruditione hætenus mirum in modum illustravit.

Alteri Congregationi Monasticæ, quæ est Ordinis Cisterciensium, initium dedit in Galliis *Armandus Joannes Butillierius Rancus*, qui in Monasterium *Domus Dei de Trappa*, cujus ex Abbate Commendatario factus est Abbas Regularis, primævos Ordinis Cisterciensium Usus, pene obsoletos & antiquatos revocavit, Monachosque ad severiorem Monasticam disciplinam, & rigidissimum vivendi genus adduxit. Hæc Congregatio, severioris Disciplinæ Monasticæ Ordinis Cisterciensium tenacissima, præter Monasteria, quæ habet in Galliis, duo in Italia obtinet Monasteria, sive Abbatias, in quibus Monachi veteres Ordinis Cisterciensium Usus, & *S. Benedicti* Regulam, magno cum fervore ad minimos usque apices, retinent & adamusim observant.

Hic quatuordecim Tabulis Chronologicis, quas ad illustranda Historiæ Ecclesiasticæ tempora contexui, coronidem lubens impono, in quibus si aliquot circa Chronologiam errores offendat eruditus Lector, facile mihi, ut spero, pro sua benignitate condonabit. Nec enim, ut candide fatear, unius est hominis videre omnia, nedum examinare. Unus in uno clarius videt, alter in altero, alius in alio. Sic in dies lux crescit & eruditio, & multorum splendoribus redditur Ecclesia illustrior: sic & bona melioribus, dum multi intendunt oculos, permutantur. Ceterum (mihi testimonium perhibente conscientia mea) palam & intrepide profiteor, me in describenda Historia Ecclesiastica nullo partium studio, nec humano aliquo affectu fuisse abreptum, quia Historicum Scriptorem, utpote personam publicam,

eadem loco, quo Judicem, personam itidem publicam, repono, & parem ab utrisque gravitatem, veri & æqui curam rerum scribendarum, perinde ac judicandarum severissimum examen effragito: nihil patior ab illis gratiæ & odio dari, vel ullo partium studium laborare, sed, quoad ejus fieri potest, omni humano affectu intactos, aut majores esse volo. Unde, quemadmodum Judex maximam curam adhibere debet ad veritatis indaginem, ad testium examen, ad suum cuique tribuendum, ita ut maximi criminis reum se faciat, si pro virili parte jus suum unicuique non reddat, quia, cum sit persona publica, ejus judicio stant omnes in rebus, de quibus fert Sententiam; ita Scriptor Historicus debet omnia excutere quam diligentissime, & ab auctoribus, quos in fidem advocat, fidem exigere incorruptam, & suspectam ac nullam habere, si vel minimum subodoratus fuerit, eos aliquid suis affectibus indulgere. Si autem aliter se gesserit Scriptor Historicus, gravissimi certe in Republica Litteraria criminis reus evadet, quia cum sit persona publica, cujus fidei committitur examen rerum ab antiquis gellarum, quas omnibus non licet per se investigare; Sententiam ejus sequuntur plerique, qui verbis ejus fidem adhibentes decipiuntur, dum errorem pro veritate amplectuntur. Quæ cum ita sint, inique prorsus egissem, si in describenda Historia Ecclesiastica, falsa ut vera, obscura ut clara, dubia ut certa obtrudere voluissem. Sciebam quippe mentiri Christianis omnibus, multo magis religiosam vitam professis, nulla unquam ratione licere, longeque minus, cum mendacium multis exitiale est ac perniciosum, sicut contingit in Scriptore Historico, qui mendacia vertit in perniciem multorum, quos secum in errorem trahit. Omne igitur, quo potui, animi candore, ingenue & aperte dixi, quod verum esse novi. Fateor attamen pro ea, quæ Religiosum Virum decet, sinceritate, me quibusdam in locis coactum fuisse, habita ratione temporis, loci, Personarum, & quarundam circumstantiarum, aliquid veri tacere, nihil tamen falsi me

dixisse ultro fatebitur Lector, qui Colloquia mea in Historiam Ecclesiasticam ab omni præjudicata opinione vacuus legere non gravabitur. Nunc igitur, post exhibitum sat superque oleum lucernæ, manum e tabula subduco, ac dulci deinceps fruiturus otio, mihi, Musisque, quæ invidiam nesciunt, & malignum docent spernere vulgus, intra siparium canam.

Faxit Deus optimus Maximus, ut omnia, quæ hætenus a me in rem Theologiæ Candidatorum scripta sunt, in ejus gloriam, ac Beatissimæ Dei Genitricis Mariæ Virginis, Sanctissimi Patris DOMINICI, & totius Curie Cælestis honorem cedant, possintque omnes Historiæ Ecclesiasticæ studiosi hæc, quæ in Historiam Ecclesiæ institui, litteraria Colloquia lætitando, citra ullum erroris periculum, & inoffenso pede decurrere ac perlustrare singula, quæ ab exordio Ecclesiæ ad hæc usque tempora compendiose referuntur. Verum, quia labi humanum est, benignum Lectorem etiam atque etiam obsecro & obtestor, ut meos lapsus pro sua benevolentia condonet, eaque mihi indulgeat, quæ quidem tolerabilia sunt, excepto si quid contra quempiam inofficose, maxime si quid vel tantillum contra debitam Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, sedisque Apostolicæ, reverentiam vel doctrinam mihi nec cogitanti, & nolenti excidisset. Absit enim, ut ab hac Regula veritatis, Matre, inquam, Ecclesia, unquam dissentiam, cujus judicio ac Censuræ quæcumque hætenus scripsi, vel posthac, simili suppetant vires, scripturus sum, summa, qua par est, animi demissione, lubens volens, & ex animo submitto; in cujus sinu & fide semper vixi, & constanter, bene fortunante Deo, mori exopto, aaque membratim potius discerpi eligam, quam ut a Romanæ Ecclesiæ, Sedisque Apostolicæ Doctrina & Definitionibus ne latum quidem unguem desciscam, quandium quidquam spiritus calebit in corpore meo.

In his faciam finem sermonis. Et si bene & ut Historia competit, hoc & ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est mihi. Sicut enim vinum semper

bibere, aut semper aquam, contrarium est; alternis autem uti, delectabile: ita legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Verba sunt Sacri Auctoris lib. 2. Machab. Capite ultimo. Ut autem, candide Lector, majori cum fructu ea, quæ hæcenus de Historia Ecclesiastica scripsi, legere possis, addam salu-

berrimum S. Augustini lib. 1. De Trinitate cap. 3. Monitum, his verbis expressum: Quisquis hæc legit, ubi pariter certus est, pergat mecum: ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me: ubi meum, revocet me: ita ingrediamur simul charitatis viam, tendentes ad eum de quodictum est: Quærite faciem ejus semper.

Finis totius Operis.

Brevis circa notitiam Chronologiæ Observatio.

NOtitia Chronologiæ ad certa Historiæ, cum Sacræ, tum Ecclesiasticæ præfigenda tempora adeo necessaria est, ut absque illius ope ac filo omnia Antiquitatis Monumenta sus deque misceantur, nec ullus unquam ex infinitis propemodum ac Labyrinthæis ambagibus, quæ, temporum perturbata ratione, sine termino nectuntur, libero pede evadere possit, nisi ei librata & accurata Chronologiæ præsidia præsto sint, *Sunt enim* (ut apposite ait Gerardus Joannes Vossius in *Isagoge Chronologiæ Sacræ*) *Geographia & Chronographia, germanæ Sorores, immo quasi ocelli duo Historiæ, quorum altero si orbetur, lusa fiat; utroque extincto, cæca sit prorsus*. At enim, ut obiter dicam, quo pacto poterunt illi, qui rectæ Chronologiæ Regulas non callent, Fastos Consulares ordinare, Romanorum Pontificum, Imperatorum, cum Orientis, tum Occidentis, & diversarum Nationum Regum, ac Principum describere successionem? Qui, inquam, poterunt Regularum Chronologiæ imperiti, persecutionum, & præcipuarum rerum in Ecclesia gestarum exordia, progressus, exitusque certis, finitisque periodis, & epochis comprehendere, ut quo tempore habita generalia, ac celebriora Provinciarum Concilia fuerint; quonam Ecclesiæ Sæculo emerferint Hæreses, Schismata, & Controversiæ, quibus Romani Imperii Principibus, quo sedente Romano Pontifice, quo anno, qua die, Martyrum Passiones inciderint, vel floruerint, & obierint Viri illustres, qui de Ecclesia pietate & doctrina optime meriti sunt, certo definiant, & ad stateram veritatis appendant? Profecto, qui in doctrina temporum versati non erunt tanquam cæci in meridie palpabunt in Historia Ecclesiastica, in multos anachronismos turpiter prolabentur, ea, quæ sub *Diocletiano*, Imperatore post homines natos crudelissimo, acciderunt, sub *Decio*, vel *Gallieno*, Imperatoribus, præpostere & inscite collocabunt, præcipua Historiæ Ecclesiasticæ Capita sædis metachronismis deturpabunt, & veterum Patrum Monumenta longe alieno ab eo, quo signanda sunt, tempore, notabunt. Hos, & alios ejusmodi scopulos, in quos Historiam Ecclesiasticam lætitando impingere posses, facili negotio vitabis, erudite Lector, si Tabulas Chronologicas hic insertas, in quibus contexendis doctissimorum, & omni exceptione majorum hujus tempestatis Chronographorum vestigia pressimus, præ oculis habere, iisque uti haud graveris ad Historiæ Ecclesiasticæ præstituenda tempora.

MONITUM.

CUm ad manus pervenerit *Vita* Generosi Ludovici de Berton Domini de Crillon a R. P. F. Ignatio Hiacyntbo Amat de Graveson concinnata Romæ edita, Operæ pretium duximus eam Typis nostris recudere, & ejusdem R. P. Historiæ Ecclesiasticæ addere, utpote multa ad illorum temporum, quibus ille Dominus de Crillon, vixit, Historias spectantia continentem.

V I T A

G E N E R O S I

LUDOVICI DE BERTON

DOMINI DE CRILLON

ILLUSTRISS. ET EXCELLENTISS. ABBATI

FRANCISCO BURGHECIO,

Pauli V. Pontificis Maximi, Nepoti dignissimo dicata.

MIraberis fortasse, Illustrissime, & Excellentissime Abbas, quod Te, Ecclesiastico Ministerio additum, interpellem; tibi que, qui totus es ad clementiam compositus, sacrisque deditus studiis, hanc nuncupem vitam *Ludovici De Berton, De Crillon*, qui toto pene vitæ suæ tempore in Campo Martis arma tractavit, & bellica gloria, reique militaris peritia fuit ubi-

ubique clarus. Sed profecto mirari defines, si dixerim, me omnino necessarium duxisse, ut *Ludovicus De Berton, De Crillon*, nunc vultus, & animi sui imagine redivivus, tuis subauspiciis prodiret in lucem, in sinum tuum convolaret, & in tua humanitate conquiesceret. At enim, si ve præ oculis haberem singularem illam, qua me dignaris, benevolentiam, si ve hunc amorem, quo egregios Catholicæ Ecclesiæ defensores complecti soles, spectarem. Tibi præ ceteris uni dicendam existimavi hanc, a me rudi licet Minerva concinnatam, vitam *Ludovici De Berton, Domini De Crillon*, mei consanguinei, & Catholicæ Ecclesiæ contra Turcas, & Hæreticos defensoris acerrimi, quem subinde hoc duplici nomine Excellentiae tuæ acceptissimum fore certissime confidebam. Eccur, quæso, non considerem? cum probe sciam, *Crillonum*, in Ditione Pontificia, si ve in Comitatu Venascino, natum, Sanctissimo Patruo tuo *Paulo V. Pontifici Maximo*, fuisse, ob præclaras, quibus pollebat, dotes, semper gratissimum, tantique etiam unum e tuis Illustrissimis cognatis, videlicet *Antonium Columnam*, Classis Pontificiæ Præfectum, virtutem *Crilloni* fecisse, ut, post pugnam Lepanticam, quam Christiani cum Turcis an. 1571. conferuerunt, invictam *Crilloni* in hoc navali prælio fortitudinem, cujus erat testis oculatus, palam laudavit, illumque (annuente itidem *Joanne Austriaco*, totius classis maritimæ præfecto) dignum judicaverit, qui felicem nuncium de reportata a Christianis victoria, post hominum memoriam maxima perferret ad Sanctissimum Pontificem *Pium V. Ordinis Prædicatorum*, qui tum temporis clavum Ecclesiæ feliciter regebat, & a quo *Crillonus* plurima eximia benevolentiae, & maximæ existimationis accepit argumenta. Quæ cum ita sint, Clariss. Abbas, numquid non mihi justa suppetit ratio sperandi, fore ut tuo patrocinio dignum judices *Crillonum*, quem Summi, & Sanctæ memoriæ Pontifices, tanquam strenuum Ecclesiæ, Sedisque Apostolicæ defensorem, gratiis & beneficiis cumularunt? quem sex Galliarum Reges de florentissimo Franciæ Regno optime meritum ad maximos honores evexerunt? quem Historici, cum Galli, tum extranei, immensis laudibus celebrarunt? quem primi rei militaris scientia Duces velut invictum Heroem, coluerunt? quem denique universus Orbis (exceptis Ecclesiæ hostibus, quorum sem-

semper *Crillonus* fuit capitalis, & infensissimus hostis) velut virum omnibus tam politicis, quam Christianis virtutibus exornatum, dilexit, suspexit, & singulari veneratione profecutus est.

Sed dices: *Ecquid igitur causæ fuit, cur Ludovicum De Bertan, De Crillon, jam pridem demortuum, volueris hacce tempestate nobis exhibere redivivum?* Dicam ingenue, Illustrissime Abbas: hæc publica lætitia, quam universo attulit Orbi Christiano nupera *Benedicti XIII.* Pontificis Maximi electio, causam mihi suppeditavit *Crillonum* exhibendi redivivum, ut ipse quoque in partem veniret tam pii, tamque ineffabilis gaudii, quod multis etiam, & ipsis (pene dixerim) saxis sermonem extundere posset, & ut eadem opera *Crillonus*, tanquam fidelis Apostolicæ Sedis subditus *Benedicto XIII.* Pontifici Maximo, summa, qua par est, veneratione sua præstaret obsequia. O sane *Crillono* dignum istud spectaculum! in quo audita semel Eminentissimi Cardinalis *Vincentii Mariæ Ursini*, Ordinis Prædicatorum, electione in Pontificem Maximum, dictum *Benedictum XIII.* tota Roma effusissimo gaudio ætutum correpta est, nec in gaudento potuit tenere modum. Nam quid ego nunc referam incredibili apparatu instauratos in hac augustissima Urbe triumphos, tot festivas faces, tot cera collitas tædas, tot impositos stipitibus ignes, tot ad omnes angulos, ad omnia compita, parata spectaculorum miracula, milleque id genus, quibus Senatus, Populusque Romanus, effervescenti lætitia gestiens, huic Sanctissimi Pontificis electioni gratulatus est, supinis manibus Deo immortalis gratias agens. Crevit postea omnium lætitia, nec amplius intra præcordiorum sinus continere sese potuerunt exundantium æstus gaudiorum, quando Sanctissimus *Benedictus XIII.* civium oculis circumspiciendum se præbuit. Tunc enim neminem omnino neque ætatis imbecillitas, neque cura rei familiaris, neque pudor, neque valetudo domi potuit alligare, quominus oculos tam sancti, tam ferventibus singulorum votis desiderati Pontificis expleret spectaculo. Procurrebant parvuli, prosliebant adolescentes, effundebant sese juvenes, prorepebant jam morbum obliti ægroti; plerique per viarum ambages, ad alia atque alia compita transcurrebant, ut *Benedictum XIII.* Pontificem Sanctissimum, sæpius videre liceret, lætis gratulationibus, faustis pre-

precationibus, festivis acclamationibus, aliisque summe alacritatis indicibus palam significantes, se, quo plus vultum tam Sancti Pontificis, veram spirantem pietatem, eamque aliis instillantem, perspiciebant, eo minus expleri, sed magis, ac magis intuendo sitire. Ne igitur a tam grato, atque post homines natos jucundissimo spectaculo abesset *Crillonus*, eum redivivum exhibere volui, ut tanti gaudii particeps esset, Teque, Excellentissime Abbas, sibi adscisceret patronum, cujus generis splendorem, lenitatem morum, innatam modestiam, propensissimam de omnibus bene merendi voluntatem, ad optima quæque comparatam indolem, & assiduam in ea excolenda variis rerum divinarum & Ecclesiasticarum Disciplinis diligentiam, amat, laudat, ac suspicit domina & magistra gentium Roma. His, aliisque egregiis, quibus fulges, dotibus, illustrissime Abbas, facili negotio poteris habere aditum ad Sanctissimum nostrum Pontificem *Benedictum XIII.* Tibi optimi illius Patris conciliare benevolentiam, & (sicut spero, voveo, ac vehementer desidero) paternum, quem in te gerit, propediem experiri animum. Vale Excellentissime, mihiq; multis nominibus carissime Abbas. Hoc qualecumque boni consule litterarium munusculum, illudque, sicut soles, serena excipe fronte, tanquam perenne meæ erga te observantiæ pignus ac monumentum, quo omnibus testatum relinquere volo, quanto pectoris ardore usque ad ultimam vitæ meæ periodum futurus sim maxima, qua par est, veneratione.

Excellentiæ Tuæ.

Additissimus, & obsequentiss. Servus
Fr. Ignatius Hiacyntus Amat
de Graveson, Ord. Præd.

M O N I T U M

AUCTORIS AD LECTOREM.

QUOD Clarissimi *Ludovici De Berton*, Domini *De Crillon*, mei, ex matre *Margarita De Berton De Crillon*, Avunculi, vitam describendi provinciam susceperim, non mihi vitio vertere debes, benigne Lector, quasi ad illam concinnandam, publicaue luce donandam fuerim præpostero adulandi studio, aut aliqua vanam aucupandi gloriam libidine adductus. Certe, ut candide dicam, in referendis rebus a *Crillono* præclare gestis, quarum perhonorificam mentionem fecere omnes Historici, qui tam latine, quam gallice de rebus Francorum scripserunt, sedulo conatus sum sic totius orationis consilium ductumque temperare, ut illi, qui in Nationis *Gallicæ* Historia sunt versati, nullo negotio intelligere possint, me, in describenda *Crilloni* vita, quovis potius quam ad assentationem spectasse. A quo profecto vitio sic abhorruì semper, ut ne possim adulari cuiquam si velim, neque velim si possim. Proinde nihil vereor, ne crimen istud in meos hæreat mores, saltem apud eos, qui me intus & in cute norunt, quique egregia *Crilloni* in Ecclesiam, Galliarumque Regnum promerita, quæ in lucem producant, comperta jam atque explorata habebunt, aut illa, ut par est, æqua lance ponderabunt. Nec est etiam quod me superbiæ quisquam insimulet eo nomine, quod *Crilloni*, mei e materno genere Avunculi, vitam, quam nullus hætenus descripsit, literis ipse primus latine consignare, virumque illum, in quo moderationis & sapientiæ splendor, & militiæ decus inter se se pene ex æquo certarunt, laudibus ornare voluerim. Si enim Sanctis Patribus, præsertim *Gregorio Nazianzeno*, *Ambrosio*, & *Augustino* suos consanguineos publicis habitis Orationibus celebrare, eorumque laudes pangere licuit, quorsum ipse, qui hac in re vestigiis eorundem Patrum insisto, non potero, citra ullum superbiæ periculum veris, iustisque laudibus prosequi consanguineum meum *Crillonum*, qui tuendæ ac propugnandæ Religioni Catholicæ adversus Turcas, & Hæreticos egregiam, quamdiu vixit, navavit operam, Galliarum Regnum, potentissima con-

confæderatione Guisiana vexatum, defendit, vindicavit, fulcivit, illustravit, & Christianis virtutibus, multisque pietatis officiis inclaruit? Eccur, quæso, in rebus domesticis efferendis superbus audiam, cum illa duntaxat referam *Crilloni* merita, quæ sunt compertissima, in oculis totius Orbis gesta, non a suspectis, aut domesticis Scriptoribus litteris mandata, sed ab extraneis Auctoribus, & probatissime fidei Historicis descripta, ex quibus ultro fateor, me ferme mutuatum esse quidquid de *Crillono* dicturus sum, præcipue ex *Jacobo Augusto Thvano* in libris, quos edidit, Historiarum sui temporis, ex Commentario, quem descripsit, vitæ suæ *Margarita*, Regina Navarræ, ex Domino *Girardo* in vita, quam conscripsit Ducis *Esperonii*, & ex moderno quidem, sed nobilissimo Galliarum Historiographo *Antonio Varillasio*, qui in præfatione in Historiam *Henrici III.* Galliarum Regis, Vitam *Crilloni* gallico idiomate perstrinxit, ejusque in bello heroica Gesta singulari encomio commendavit. Perperam igitur superbiæ crimen quis impingeret mihi, qui, nullo privatim quæsito nomine, nec illecebroso captandæ gloriæ gustu titillatus, Vitam *Crilloni* ex variis monumentis, quæ hac illac in Gallicæ Nationis Scriptoribus Historicis sunt dispersa, diligenter collegi, digessi, ordinavi & in unum corpus redegei, quo memoriam tanti viri, qui Gallorum amorem sibi conciliavit, & apud exterarum gentes immortalem gloriam comparavit, ab oblivione hominum assererem ac vindicarem, nihil inde laudis decerpere volens, sed sat superque contentus, si hunc qualemcumque laborem, quem subcivis horis per aliquot dies in colligendis his monumentis, quibus constat vita *Crilloni*, suscepi, æqui bonique consulat benignus Lector, atque si hac mea qualicumque industria virtus *Crilloni* crescere possit, juxta illud Poetæ *Pindari* dictum: *crescit virtus predicatione eorum, qui res gestas scribunt, sicut crescunt arbores rore verno.*

Sed erit fortasse aliquis, qui modeste feret, quod ipse, qui religiosam vitam ducere, & a belli, armorumque strepitu plane alienus esse debeo, Actiones, quas *Crillonus* in bello gessit, tot laudibus extollam, cum tamen vir religiosus & Deo sacer, hominem pacificum tanto magis viro bellicoso ac victori præferre debeat, quanto modis omnibus pax bello præstantior est. In pace siquidem calant artes, florent honesta studia, viget legum

reve-

reverentia, augefcit Religio, crefcunt opes, pollet morum difci-
plina. Contra, in bello collabuntur, defluunt, commifcentur hæc
omnia, & fimulcum omni genere calamitatum, nulla non lues mo-
rum ingruit, Sacra profanantur, cultus divinus neglectui habetur;
filent leges, nullusque litteris ac Mufis in tanto militum fremitu lo-
cus efle potefl, id, inquam, fi quis mihi objiciat, facile ei faciam
fatis, dicendo, bella, quæ confecit *Crillonus*, non folum iufte fui-
fle, fed etiam tutandæ Catholicæ Religioni apprime neceffaria, ut-
pote contra Turcas, Hæreticos Calvinianos, & perduelles Regum
Galliarum Subditos fufcepta. Quis autem, etiamfi fit vitæ Reli-
giofæ cultor, pacifque amantiffimus, *Crillonum* pro Fidei Catholi-
cæ defenfione, pro Hærefum extirpatione, pro afferenda auctorita-
te Regum, denique pro aris ac focis intrepide pugnantem, & ubi-
que hoftes terra, mari, Confilio, manu, fortuna, virtute, fem-
per vincentem, dignum non judicet, qui fummis laudibus evehatur.
Præterquam quod, *Crillonum* non bellicis tantum artibus, fed &
Christianis virtutibus fuiife cumulatiffime præditum, eumque ar-
tiffimo fædere invictam animi fortitudinem cum eximia ac fincera
pietate, morumque probitate fociaffe, extra omnem dubitationis
aleam ponent bene multa, quæ *Crillonus* (ficut in ejus Vita oftende-
mus) dedit luculentiffima fuæ pietatis in Deum, Fidei, Religionis,
Charitatis, Patientiæ, ceterarumque id genus Christianarum vir-
tutum exempla, quæ late, fupra quam dici poffit, femper pate-
bunt, ad fempiternas fæculorum ætates pertinebunt, atque in æ-
ternitatem totam redundabunt.

Ceterum, candide Lector, tametfi nullo pacto audire, multo-
que minus ferre poffim adulationis & fuperbiæ reprehenfionem,
quæ meis moribus labem conaretur adfpergere; fi quis tamen
meum reprehendat fcribendi modum, & ftylum, ut minus cultum,
minusque caftigatum faftidiat, hac reprehenfione, quæ ingenium
quidem taxat, fed vitam non contaminat, nullatenus commove-
bor. Utinam mihi, in describenda *Crilloni* vita, adfit ea dicendi
facultas, quæ res, ab ipfo præclare geflas, orationis amplitudin-
liceat adfequi tantum. Hoc fi factum eft, fcopum attigi. Neque
mihi laborandum exiftimo, ut ftylus, quo inter fcribendum utare
vel verborum phaleris, ac lenociniis enitefcere, vel Rhetorica,
rum amplificationum præftigiis crefcere atque attolli videatur: meo-
me pede metior, & fpe majus eft, fi de vero nihil deteram, fupra

votum est, si de splendore nihil obscurem; tantum abest ut fucos illos, & opulentam artis oratoriae suppellectilem ambire aut desiderare velim. Hanc gloriam aliis lubentissime concedo (neque nobis licet esse tam disertis, qui severiores colimus Musas) sed in amore & studio veritatis nemini cedo. Vale, candide Lector, nec te pigeat lectitare, si per otium liceat, hanc a me, rudi licet minerva descriptam *Crilloni* vitam; in qua, si te magnorum eventuum, vel delectet copia, vel juvet admirabilitas, videbis florentissimum Galliarum Regnum multis, gravissimis bellis, quæ id temporis Calviniana Secta, & Guisiana conjuratio accendebant, impetitur; Galliarum Reges a suis subditis occisos, ac sexcenta hujusmodi a nefariis hæreticis Religioni Catholicæ importata infortunia obstupescas. Si Ecclesiæ Romanæ victorias scire gestias, perspicias Orthodoxam Fidem de Hæreticis in Galliis triumphantem. Si germanæ pietatis monumenta quæris, multa, eaque observatione dignissima, tibi suppeditabit hæc *Crilloni* vita. Verbo dicam, quæ tria nobis ad legendam alicujus viri illustris vitam, seu historiam, incitamento esse solent: honestatem dico, quam optimus quisque sequitur, utilitatem, cui servitur ferme, fructum animi jucunditatemque, cui vel in primis indulgere solemus: hæc tria, inquam, in hac *Crilloni* vita ita conjuncta offendes, ut tribus hisce quasi admotis facibus, facile erit ad illam non perfunctorie, sed attento animo legendam, tuum inflammare studium. Ad calcem Vitæ *Crilloni* attexam quasdam Epistolas, quas Rex Galliarum *Henricus IV.* suapte manu ad *Crillonum* gallico idiomate scripsit, quasque ab illustrissimo Domino Comite *De Berton*, *De Crillon*, carissimo avunculo meo, nuperrime ad me Avenione Romam transmissas, latino idiomate donavi. Adjeci etiam Stemma gentilitium, seu prosapiæ, & familiæ *Crilloni* descriptionem, quam ab eodem clarissimo Comite *De Berton De Crillon* ad me missam, gallice exaratam, latine reddidi. Iterum candide Lector bene, ac feliciter vale, &, si susceptam provinciam describendi Vitam generosi *Ludovici De Berton De Crillon* nec pro voto, nec pro argumenti dignitate sustineam, id amabo, non materiæ (quæ certe amplissima est) sed imperitiæ potius meæ tribuas velim.

VITA

V I T A
G E N E R O S I
LUDOVICI DE BERTON,
DOMINI DE CRILLON,

Regionum Ordinum in Galliis Commendatoris, Legionis
Prætorianæ Præfecti, & Copiarum Gallicarum Pe-
destrium Tribuni, de Ecclesia, & Gallia-
rum Regno optime meriti.

VITAM maximi post ho-
minum memoriam Ducis
paucis describere aggre-
dior, Clarissimi videli-
cet, omniumque gentium
commendatione celebrati
LUDOVICI DE BERTON, DOMI-
NI DE CRILLON, qui, dum viveret,
sex Galliarum Regibus fuit in deliciis,
Regionum Ordinum Commendator, ho-
stium terror, Galliarum amor, terra ma-
rique victor; qui tot inter bellorum inte-
stinorum discrimina ac procellas, quibus,
ceu domesticis fluctibus, jactabatur Gal-
lia; inter Hæreticorum tum temporis
Ecclesiam aperto Marte infestantium ne-
farias conspirationes, sic erga Regnum,
erga Religionem fuit semper animatus,
ut studio, fide, voluntate, atque con-
stantia paucos pares, incertum an ullum
habuerit superiorem. Porro, hic ani-
mus non est omnia præclara generosi il-
lius Ducis gesta, ab Historicis probatissi-
mæ fidei memoriæ prodita, singillatim
recensere; nimis siquidem longum esset
illius laudatissimi, & omnium litterarum
monimentis ornatissimi herois actiones,
quas strenue belli, pacisque tempore ges-
sit, honores, & palmas, quas retulit,
vitamque, martis operibus contextam,
accurate, & pro eo ac meretur, de-
scribere; sed tantum meum in animum
induxi præcipua & illustria simplici ac
candido stylo narrare illius gesta, quæ

universus Orbis miratus est, clariores,
quibus præditus fuit, summatim delibare
ac perstringere virtutes, paucaque decer-
pere ornamenta ex omni illa copia, quam
mihi, in qualibet ejus vitæ parte, im-
mensa rerum ab eo gestarum varietas sup-
peditare potest. Verbo dicam, pro viri-
li parte commonstrare conabor, CRIL-
LONUM in bello æque ac in Religione
heroem fuisse omnibus numeris absolu-
tum. Nihil autem per assentationem di-
cam, nihil affingam, nihil veritati de-
traham; & licet cum eximio illo Duce
sim consanguinitatis vinculo conjunctus,
non plus tamen amoris & sanguinis tri-
buam, quam patiatur jus, æquum, & can-
dor. CRILLONUM itaque laudans,
domestica quidem prædicabo, non tamen
(ut verbis utar Sancti Gregorii Nazianze-
ni in Oratione funebri Sororis suæ Gor-
goniæ) quia domestica, ideo falsa; sed
quia vera, ideo laudabiliter, vera autem
non modo quia iusta, verum etiam quia no-
ta. Quocirca non veretur, ne ultra verita-
tis metam proficiam, sed illud contra, ne
infra veritatem subsistam, ac procul a rei
dignitate remotus, laudatione mea gloriam
ipsum imminuam.

At, priusquam ad vitam CRILLONI
describendam me attingam, operæ præ-
tium est obiter indicare, qualis fuerit Gal-
liarum Regni status toto eo tempore, quo
CRILLONUS sub sex Regibus Henri-
co II. Francisco II. Carolo IX. Henri-

Græf. Hist. Tom. IX.

M m

co

co III. Henrico IV. & Ludovico XIII. militiæ cingulum gessit, suumque nomen seræ posteritati consecravit. Hinc enim Vitæ CRILLONI magnum effulgebit lumen, quippe quæ necessario eum tot bellis, quæ in Galliarum Regno, vel Calviniana Hæresis, vel Guisiana confederatio accendit, & cum Regibus, qui id ætatis in Galliis rerum potiebantur, vinculo sit conjuncta. Sed, dum tacitus mecum ipse cogito, quo loco Galliarum res ea ætate sub sex illis Regibus essent, horrida mihi ante oculos obversatur Galliarum Regni species, adeoque deformata, ut, nisi Deus Galliam in portu præter omnium spem collocasset, jam non recusandum videretur, quin ad scopulos allisa brevi naufragium faceret. Hanc obductam jam cicatricem impræsentiarum non refricarem, nisi ex hisce vulneribus, CRILLONI in Religionem, Reges, & patriam, pietas mirum in modum effloruisset.

Regnante in Galliis Henrico II. clam serpebat Calviniana Hæresis, quæ circa annum MDXXXIII. dum Franciscus I. pater HENRICI II. Galliarum Regni moderaretur habenas, turbulenta quorundam Gallorum ingenia novitatis lenocinio occupare cæpit, & Legum contemptum, morumque licentia devincire. Non potuit tamen hæc pestilentissima hæresis, quamdiu vixit HENRICUS II. tantas colligere vires, ut cervices erigere, prodire palam, bellaque indicere ausa fuerit. Sed, post mortem HENRICI II. qui nihil intentatum reliquerat, ut Calvinianam Hæresim in cunis præfocaret, post, inquam, Regis Henrici II. mortem, quæ contigit anno 1559. delata ex ordine ad tres ejus filios, Franciscum II. Carolum IX. & Henricum III. regnandi auctoritate, dum sæpius variat Aulæ fortuna, dissidentque inter se Procerum animi, occasionem, audacissimosque Duces nata Calviniana hæresis, e latribus erupit, & cædem anhelans, non per omnes modo Provincias, non per singulas Civitates, sed per cunctorum prope modum lares volitavit, Civium exorbens sanguinem, & infinita se se fatians populorum strage. Mortuo siquidem Henrico II. successit in Galliarum Regnum

ejus filius FRANCISCUS II. cujus juvenilis & ad regendum Imperium intempestiva adhuc ætas locum dedit Calvinianæ Hæresi, armis & facibus instructæ, caput efferendi, & funestis cladibus totum Galliarum Regnum cruentandi, animos præsertim Hæreticis faciente LUDOVICO BORBONIO CONDEO Regii sanguinis Principe, qui hac peste infectus, ut suam, speciosam reformandæ Religionis obtentu, potestatem augetet, caput illorum se se constituerat. Ingemuit Gallia, regnante Francisco II. dejectas aras, eversa Templâ, dirutas Urbes, Sacerdotes mactatos, Sacra omnia ferro ac flammis ablumpta, Divina humanaque jura violata & pedibus conculcata. Obiit FRANCISCUS II. nulla relicta prole anno 1560. eumque, in moderandis Regni Galliarum habenis, excepit ejus frater, dictus CAROLUS IX. qui tumultuantes hæreticos, totumque Galliarum Regnum cladibus & civilibus bellismiserum in modum funestantes, cum in ordinem cogere haud posset, tamen quatuor confertis præliis, insigni reportata victoria illorum exercitus profligasset, tandem extremum remedium, & paulo quidem in speciem durius, sed his calamitosi temporibus maxime necessarium, huic longe lateque gliscenti malo cauterium adhibendum esse statuit. Anno siquidem 1572. postquam Parisiis nuptiæ HENRICI, Regis Navarræ, cum Margarita, sorore Regis CAROLI IX. maxima pompa, & festivis gratulationibus, acclamationibusque fuissent celebratæ, inchoata est, ejusdem Regis CAROLI IX. jussu, Calvinistarum cædes, vulgo dicta MATUTINÆ PARISIENSES, eo nomine, quod huic cædi summo mane initium datum est, Appellata itidem est cædes San-Bartholomæa, quia incidit in diem Sancto Bartholomæo, Apostolo, Sacram. In hac cæde non solum Parisiis, sed in ceteris totius Galliarum Regni Urbibus innumeri Calviniani Hæretici perempti sunt, sicut postea copiosius ostendemus. Verum, dum Rex CAROLUS IX. suas omnes curas indefesso studio conferret ad conterendam Calvinianam Hæresim, quæ, instar Hydræ, tot annorum diuturnitate corro-

corroborata, tot rediviva cladibus, tot superba exitiis, tot locis diffusa erat, præmatura morte raptus est anno 1574. illoque mortuo, HENRICUS, ejus frater, qui jam Poloniæ Rex fuerat salutatus & inauguratus, relicta ætutum Polonia, in Gallias ad Regnum capefendum magnis itineribus festinavit, & in Solio Regio collocatus, sibi HENRICI III. nomen assumpsit. Eo autem regnante, sædissima fuit Ecclesiæ Gallicanæ facies, & Regnum periclitari visum est, non solum frequentibus Hæreticorum bellis impetum, sed, quod gravius est, sanguineisque lacrymis deplorandum, teterrimæ confederatorum Catholicorum conjurationis, cujus caput erat DUX HENRICUS GUISIUS, furore laceratum. At enim, cum Rex HENRICUS III. Calvinianæ Hæresi favere putaretur, odia Catholicorum in se concitavit, deditque occasionem huic adversus ipsum constare Catholicorum confederatorum factioni; quæ, sicut opportunius deinde dicemus, civilium bellorum faciem præferens, gravissima Galliarum Regno damna intulit, & Regi HENRICO III. per immane scelus vitam eripuit anno 1589. Occiso HENRICO III. Coronam Galliarum Regni sibi jure vendicabat HENRICUS, Navarræ Rex, Principum e Regia stirpe Solio proximus, sed Calviniana Hæresi infectus, quod dedecus ac nomen in Francorum Regibus a sæculis inauditum cum Guisiana conjuratio ferre minime posset, ei tamdiu armis obstitit, bellaque redintegavit, donec tandem aliquando Hæresim ejuraret, & anathematis vinculo a CLEMENTE VIII. Pontifice Maximo esset solutus. Tunc enim HENRICUS in gremium Ecclesiæ Catholicæ receptus, conspirantibus omnium Catholicorum votis Rex Galliarum fuit proclamatus, dictusque HENRICUS IV. At, prohi dolor! hunc optimum Regem HENRICUM IV. qui sua affabilitate multitudinem, cujus erat in oculis, fecerat omnino suam, quique toto animo de subditorum suorum salute, commodis & ornamentis cogitabat, hunc, inquam, optimum Regem scelestissimus sicarius per insidias adortus interemit anno 1610.

HENRICO IV. successit ejus filius, dictus Ludovicus XIII. qui Calvinianam Hæresim multis quidem præliis attrivit, plures Urbes, munitiones, & propugnacula ei eripuit, non tamen habuit tantum roboris ac nervorum, ut potuerit improbe Sæctæ audaciam penitus frangere, furorem extinguere. Enituit etiam Ludovici XIII. pietas & justitia in administrando Regno, quod ad annum usque 1643. felicissime gubernavit. Hanc seriem sex Galliarum Regum (sub quibus vixit & claruit LUDOVICUS DE BERTON DE CRILLON, erga quem vicissim ipsi optime fuerunt affecti) præmittendam esse duxi, tum ut liquido innotesceret, qualis esset his temporibus Galliarum Regni status, tum etiam, ut hoc historico quasi solo ac fundamento posito, possem faciliori negotio, & majori cum perspicuitate describere res præclare gestas a CRILLONO, quem Deus Optimus Maximus, dum de Catholica Religione & avita pietate in Galliis actum pene atque conclamatum erat, velut alterum JUDAM Machabæum, suscitasse videtur, ut e florentissimo Galliarum Regno Calvinianam deturbaret Hæresim, & per ipsum Catholica triumpharet Religio. Age igitur nunc, & vitam CRILLONI ab ejus prosapia, patria, ortu, & educatione, bene fortunante Deo, auspicemur.

LUDOVICUS DE BERTON, DE CRILLON, natus est Musi in Comitatu Venascino, Ditionis Pontificie, die 5. mensis Martii anni Æræ Christianæ 1543. Ex Illustrissima prosapia oriundus, Patrem habuit Dominum Egidium, hujus nominis II. DE BERTON, DE CRILLON, viros inter nobiles Comitatus Venascini clarissimum, cujus antiquissima Familia non solum Avenione, sed etiam apud Pedemontanos mutuis per illustrium affinium & agnatorum connubiis inter nobilissimas censetur, atque virorum tum armis, tum litteris, & Sacris Episcopalibus insulis inclytorum, necnon Melitenium Equitum ac Commendatarum, aliisque id genus dignitatibus præfulgentium, qui etiamnum in summo honore habentur, feracissima existit. Matrem vero habuit Margaritam de Seytres

de Caumont, nobili loco natam, & ex antiquissima Familia ortam, quæ inter illustres Comitatus Venascini familias primas tenet. Sed quia vera nobilitas, sola est atque unica virtus, frustra sane CRILLONUM laudarem ex antiquitate prospiciam, quæ suis brachiis longe lateque porrigitur; nisi ipse Avos suos, a quibus decus acceperat, & nomine, & animo & omni virtutum genere referre, atque in se prorsus exprimere studuisset. Porro, sic vixit CRILLONUS, ut primis familiæ suæ sideribus lumen addiderit, & innumeris exornatus virtutibus, Avorum gloriam ad fastigium honoris perduxerit. Quod quidem ut liquido pateat, prima CRILLONI ætatis tyrocinia atque rudimenta complectar, ut quibus exinitis tantæ laudes excitatæ sint, multo facilius intelligatur.

Puer CRILLONUS, & adhuc vagiens in cuois, in clarissimum, totoque Orbe celeberrimum Equitum Melitensium Ordinem adscitus est. Quod quidem divina providentia factum esse crediderim, ut scilicet CRILLONUS, adhuc licet infans, fasciisque constrictus, huic præclarissimo, & de Ecclesia optime merito inscriberetur Ordini, qui implacabili odio insequitur Turcas, quos ipse aliquando pueritiæ exsolutus impedimentis, ferro atque igne conficere debebat. Pietatem autem, animique fortitudinem una cum lacte fuxit CRILLONUS. Fortes quippe, ut ait Poeta *Horatius*, creantur fortibus, neque imbellem feroces progenerant aquilæ columbam. Non in deliciis, non in luxu, aut inertia elanguit CRILLONUS, non puerilium annorum illecebris ac voluptatibus corruptus est. Non nutricum, aut parentum blanditiis emollitus fuit in otio, sed potius parentes ejus tenebant illius ætatem ad optima quæque finxerunt, ad artes belli informarunt, ei excelsiores animos instillarunt, pectori robur, cordi magnanimitatem inseruerunt, & virtutum omnium semina ingenerarunt, quæ ipso progressu temporis, ætate, viribus, fortitudine, & consilio, ad eam famæ celebritatem profluxerunt, ut nemini dubium esset, quin Deus, qui Ecclesiæ suæ, Regnorumque utilitatibus consulit, CRILLONUM ad excelsa de-

stinasset munera, & potissimum ad debellandam Calvinistarum Hæresim, quæ, instar cancri, in Galliis, serpebat, viret, quæ acquirebat eundo. Mirabantur omnes invictam in adolescente CRILLONO animi magnitudinem, qua ingruentia pericula serena fronte, sibi que semper constanti fortitudine intuebatur, adeo ut nullo negotio intelligerent, in ejus venas una cum sanguine avitam fortitudinem fuisse transfusam. Jamjam in ejus venis incalcescebat martio ardore succensus nobilis & generosus sanguis, qui, moræ impatiens, in ferrum, ignem, gladios, & in omnia vitæ discrimina proflire gestiebat; jam tubarum clangore, armorum strepitu, equorum hinnitibus impense delectabatur; jam denique Disciplinas militares apprime doctus, equitando, luctando, currendo, concertando, vigilando, & ad omnia militaria munia perferenda ita agilis alacerque exitebat, ut inter insignes militari scientia Equites nullus ipso ad luctum nervosior, vel arcum torquere melior, vel arma tractare callentior, vel hastam vibrare scientior, vel ense ferire peritior; vel Equestri certamine concurrere doctior atque excitator videretur. Ad hæc, juveni CRILLONO suppetebant affatim ad ista omnia obeunda lacertæ validi, totiusque corporis nervi, tum autem animi promptitudo, quæ certe fræno magis quam stimulo indigeret. Et quamquam in Equite militari non tantumdem afferant momenti corporis vires; quantum mentis vigor; apud omnes tamen in confesso est, absolutum quiddam esse, cum egregium membrorum robur, & corporis bene compacti amplitudo ingenti animo respondent. Ad istam juvenis CRILLONI rectam institutionem, ad ista virium adminicula, ad istos vivi pectoris impetus, qui illum jam ad belli decora extimulabant, accedebat ardens, quæ generosos animos ad virtutem capeffendam magis ac magis inflammare solet, Majorum suorum æmulatio, quorum domestica exempla alte ejus infidebant animo, ac perpetuo illius obvertebantur oculis, a quibus degenerare turpissimum, æquare necessarium, vincere speciosissimum, atque ipsis suis progenitoribus fore gloriosum non dubitabat.

Nec

Nec eum fefellit opinio. Præluxit quippe CRILLONUS virtute suis Majoribus, acceptam ab illis gloriam in illos vicissim refudit cum fœnore, illorum obsecravit merita, idemque illustravit, & Avorum suorum impressa ad æternitatis memoriam vestigia relegens, in se uno collegit & expressit quidquid illi habuerunt præclarum & eximium. Quod utique neminem inficias iturum arbitror, si præstantissimas virtutes, quæ ad CRILLONUM ornandum certatim conspirarunt, & ad heroicas actiones, quas tam in juvenili, quam in virili ætate gessit, tantisper expendere haud gravetur.

Sic in armorum palæstra a teneris annis innutritus *Crillonus*, tandem, votorum suorum compos, militiæ nomen dedit, primamque militarem expeditionem ab obsidione Caletensi annos duntaxat sexdecim natus suscepit, in qua militaris tyrocinii illustra specimina præbuit. Est autem *Caletum* (a) urbs, ad extremam Provinciæ Picardiæ oram, mari posita, angusto freto trium leucarum ab Angliæ Regno dirempta. Geminus ad hanc urbem patebat aditus, terra & mari, uterque sua arte defensio, & munitus egregie. Terra per paludes eminebat Agger, opponebatque in fronte *Niuleum* (b) propugnaculum; in portu similiter *Arx Risbana* (c) imminerebat. Urbem præterea *Caletum* valida ac sejuncta altera *Arx* propugnabat. Ut autem ea propugnacula caperentur, magna celeritate opus erat, quia, si mora Anglis ad opem ferendam permissa fuisset, illico evanuisset consilium & spes occupandi *Caleti* urbem, quæ jam abhinc ducentis & decem annis Anglicum ferebat jugum. Ad hanc itaque urbem, quam Angli inexpugnabilem jactabant, obsidendam anno 1558. *Henricus II.* Galliarum Rex, misit Duce *Franciscum Guisium*, armorum peritia, ac usu militari nulli secundum, & in ea obsidione juvenis *Crillonus* non tantum præclaram, quam de illo omnes conceperant, expectationem gloriose implevit (quod sane in tam juvenili ætate sat superque sufficere videbatur) sed eam

Græves. Hist. Tom. IX.

vicit ac longe superavit. Sic enim strenue decertavit *Crillonus*, Anglorumque impetus retudit ac fregit, ut ipsemet Dux *Franciscus Guisius* audaciæ & fortitudini *Crilloni* Arcis *Risbanæ*, natura & loco munitæ, commeatu plurimo, omnique munimentorum ratione instructæ, expugnationem acceptam referri debere, palam confessus fuerit. Nec immerito sane hanc laudem *Crillono* tribuit Dux *Guisius*, cum *Galloni Annales* referant, *Crillonum* vie manibus Angli, qui in Arce rerum summa potiebatur, hastam excussisse, eum in fossam præcipitasse, atque e vestigio solum absque comite, telorum licet imbre laceffitum, ac solo telorum contemptu munitum, arcem invasisse, ad quam milites, ut *Crilloni*, quem in oculis ferebant, periclitanti vitæ confulerent, subito per invia, per clivosa, per abrupta miro ordine convolarunt, eamque, expulsis Anglis, actutum occuparunt. Tanti scilicet milites virtutem *Crilloni* faciebant, ut eo præsentem, & hortatorem, nec missilium jaculorum grandine, nec machinis feralibus, nec plumbi ultro citroque sibilantis stridore, nec hostium numero, locique asperitate retardari possent. Testis erat *Crillonus*, animosque faciebat, res confecta erat, ibant milites, pertumpebant, involabant, hostesque prosternebant. Expugnata semel a *Crillono* Arce *Risbana*, *Dunfrodus*, Anglus, & *Caleti* urbis Præfectus, die septimo obsidionis ad delitionem adactus est, sicque *Caletum*, urbs munitissima, quam *Eduardus III.* alii dicunt VI. Angliæ Rex, reportata in funesta pugna anno 1346. de exercitu *Philippi Valesii*, Galliarum Regis, insigni victoria, post undecim tantum obsidionis menses ceperat, denuo, post septem duntaxat obsidionis dies, in Gallorum potestatem anno 1557. venit. *Caleti* fortunam secutæ sunt aliæ urbes *Guisna* & *Hama*, quas adhuc in Galliis occupabant Angli, a quibus ita extrusi fuerunt, ut maturantes fugam sese in suam Angliam proripere coacti sint, nihilque illis relictum sit, ubi pedem in Galliarum Regno ponere

Mm 3 pos-

(a) Calais. (b) Fort du Niulay. (c) Fort du Risban.

possent. Quantam Galeti urbis expugnationis lætitiā *Henrico II.* Galliarum Regi, omnibusque Gallis attulerit, vix verbis exprimi potest. Lugebat siquidem adhuc Gallia gravissimam cladem, quam Galli anno superiori, seu 1557. ab Hispanorum exercitu, cui præerat *Emmanuel Philibertus*, Dux Sabaudia, acceperant, in pugna data ad *S. Quintini* Oppidum in Veromanduis die X. mensis Augusti, quæ ideo dicta est *Sanquitiana*, vel *Sanlaurentiana* a die *S. Laurentio* sacra, inquam incurrit; hanc, inquam, luctuosam ac fatalem cladem adhuc lugebat Gallia, dum fausto capti Caleti nuncio recreata, abstergit luctum, erexit animos, ingenti-que gaudio perfusa novos de hostibus suis qui eam viribus exhaustam oppido periisse ovantes dictitabant, caput meditari triumphos. Sed heu! hanc Gallia lætitiā, cum maxime gessit, excepit luctus, & summis gaudiis summi intercurrebant dolores ob inopinatam mortem *Henrici II.* Galliarum Regis, qui Parisiis in ludicris Equitum certaminibus & balliludiis (quæ ad celebrandas nuptias *Elizabethæ*, ipsius filia, cum *Philippo II.* Hispaniarum Rege, facta sunt) cum ipse decertare voluisset, lethale vulnus in capite accepit, obiitque die X. Julii anni 1559. Hinc tam gravi jactura & intempestiva Regis morte perculsi totius Galliarum Regni ægritudo, luctus, consternatio, squalor intercessit; solis hæreticis, Religionis, ac patriæ juratis hostibus, in sinu suo gaudentibus, quod certo præviderent inevitabile suæ Sectæ exterminium, si Regi *Henrico II.* lucis usura diutius frui licuisset.

Mortuo *Henrico II.* successit ejus filius *Franciscus II.* vix annum agens ætatis suæ decimum septimum, qui regendo Imperio cum adhuc impar esset, totum sese commisit duobus Guisii, *Francisco* videlicet & *Carolo* Cardinali, quod probe sciret, illius avitæ, seu Catholicæ Religionis retinendæ tenacissimos, cane pejus & angue odio prosequi Hæreticos, quos ipse patris sui *Henrici II.* vestigiis insilens, aut omnino opprimere, aut ad fidem Catholicam revocare in animo habebat. Tulerunt ægerrime Hæretici, quod Rex duos

Guisios, quos fidei Catholicæ acerrimos defensores plusquam vatiniāno odio infectabantur, negotiorum Regni administrationi præfecisset, jamque palam facta manu atque conglomerato agmine tumultuari, turbasque moliri cæperunt, seditiosos libellos, calumniis & contumeliis a capite ad calcem scatentes, contra *Guisios* disseminarunt, quo eis odium & invidiam populi conflare possent. Adsciverunt suæ Factionis ac rebellionis Ducem, nec potentiorē aptioremve huic negotio, periculi, aleæque pleno, invenerunt, quam regis sanguinis Principem *Ludovicum Condeum*, qui natura cum esset ambitiosus, quietis impatiens, *Guisiorum* insensibilis hostis, & ad quidlibet audendum paratissimus, hamum facile devoravit, & Factionis Hæreticorum in Galliis sese Ducem constituit. Denique, hæretici, auctore *Conde*o, anno 1560. eruperunt in apertam conjurationem adversus Regem *Franciscum II.* quem *Bleis* (a) tunc degentem, clam dispositis viris armatis, conati sunt abducere, eam in spem exacti, fore ut, capto semel Rege adolescente, Regnum pro arbitrio suo administrarent, suamque Sectam latissime propagarent. Sed jam nihilum reciderunt nefarii eorum conatus. Hanc siquidem occultam conjurationem sagacissimus Dux *Guisius* per certos quosdam indices, & præsertim per *Avenellum* quemdam Causidicum, detexit, & occupavit consilio, antevertit celeritate, virtute disturbavit, Regeque deducto *Ambasiam*, (b) evanidos reddidit hæreticorum conatus. Sed quia periculum erat, ne hæretici, furore perciti, *Ambasiam* ad rapiendum Regem irrumperent, jussit confestim Dux *Franciscus Guisius* Crillonem, aliisque, qui aderant, nobilibus Catholicis, ut cæderent ac dissiparent illos, qui sine auctoritate Regis conglobati venirent. Paruit statim Crillonus, & oculis ac vultu cædem rebellium Hæreticorum spirans, suamque aliis nobilibus Catholicis alacritatem ingenerans, magnam rebellium stragem edidit, & Regem, summo in periculo versantem, ab eorum insidiis & furore feliciter liberavit. Interim, Princeps *Condeus* hæsit fulgurito similis, ægrisque

(a) Blois.

(b) Amboise.

que oculis vidit præcepta consilia, delusas spes, dissipatam conjurationem, suumque æmulum Ducem *Franciscum Guisium*, obrem optime gestam, titulo *Patriæ Conservatoris* a Senatu Pariliensi cohonestatum. Animum tamen non despondit *Condæus*, & propositi tenax, feroces hæreticorum animos concitavit ad Regnum Galliarum cædibus, rapinis, incendiis, & sacrilegiis discerpendum. Agnovit Rex *Franciscus II.* quam operosum, quantæve molis esset, perditissimæ illius Sæctæ homines, non solum sententiis & voluntatibus inter se arctissime conjunctos, sed etiam Principis *Condæi* consiliis & armis fretos, in ordinem cogere, & corroboratæ auctoritatis nervos incidere, nisi quamprimum securim ad radicem mali admoveret, & Principem *Condæum*, seditionis facem, juxta sancitas in Regno leges, puniendum curaret. Quocirca, abjecta omni cunctatione, Comitia Generalia Meldis (a) indicta (Galli vocant trium Ordinum Conventum) transtulit Aureliam (b) ibique captus est Princeps *Condæus*, custodiæ traditus, & læsæ Majestatis reus convictus, lata a Judicibus sententia morti addictus est, ejus tamen supplicium procrastinatum est ob ingruentem Regis *Francisci II.* morbum, qui paulo post, seu Nonis Octobris anni 1560. nulla relicta prole, e vivis excessit, annum duntaxat agens ætatis suæ duodevigesimalium, postquam unum annum cum dimidio circiter degustasset Imperium.

Mors Regis *Francisci II.* oleum camino addidit, & Hæreticos, ad res novas moliendas semper propensos, audaciores reddidit. Successit quippe Regi *Francisco II.* ejus frater dictus *Carolus IX.* adhuc impubes; utpote natus annos tantum decem, cujus tutelam *Catharina Medicea*, ejus Mater, imperandi cupidine maxime flagrans, mille adhibitis artibus, sibi vindicavit, & nescio quibus politicis consiliis adducta, inter Catholicorum, & Hæreticorum partes semper fluctuans modo his, modo illis favebat, sæpius tamen in Hæreticos propensior visa est, quod timeret solers il-

la & ambitiosa fœmina, ne hæretici, qui in aquis turbidis continuo piscari gestiebant, negotium ei facerent, ejusque auctoritatem, quam ipsa curæ ac cordi plus æquo habebat, clandestinis motionibus elevarent. Hinc callidissima Regina *Catharina Medicea*, cui retinendæ supremæ, qua pollebat, auctoritatis studium ipsa Religione antiquius erat, ut Calvinianæ Sæctæ Principes sibi arctius devinciret, non solum in his Comitibus apud Aureliam habitis, in quibus, præsentem Regem *Francisco II.* Princeps *Condæus*, in quo totius spei ac fiduciæ suæ anchoram collocabant hæretici in Galliis, fuerat Judicium sententia morti addictus, jussit ut *Condæus* e carcere liber dimitteretur, & impune abiret, sed etiam Edictum Regium, quo Hæreticorum libertati ac securitati consulebat, promulgavit. Eo præpotenter Edicto, & Reginæ matris *Catharinæ* elati favore Hæretici, cristas erigere, furere, ac bacchari per amplissimum Galliarum Regnum, & in summa impietate summam licentiam nacti, Divina, humanaque omnia cædibus & incendiis suis deque miscere cœperunt, ac tandem classicum canentes, præcunte Principe *Condæo*, aperto Marte pugnarunt, & in Regem *Carolus IX.* rebellionis vexillum erexerunt. Quatuor autem potissimum prælia hæretici, in rabiem acti, cum Catholico Regis *Caroli IX.* exercitu conferuerunt, quibus *Cvillonus* interfuit, pro Religione, pro Rege, pro aris ac focis dimicans, totque palmarum victor, quot certaminum. Primum prælium datum est apud *Drocas*, (c) indeque dictum prælium *Drocense* anno 1562. & in eo victi ac debellati sunt hæretici. Alterum Prælium dicitur *Sandionysianum*, quod prope Oppidum S. *Dionysii*, duabus tantum a Lutetia Parisiorum leucis distans, commissum sit anno 1567. & in eo cæsis hæreticis, aut in fugam actis, victoria penes Catholicos stetit. Sed, proh dolor! Dux *Mommorantius*, Franciæ Connettabilis, æterna memoria dignus Heros, acceptis in hoc prælio sex vulneribus,

M m 4

ribus,

(a) Meaux. (b) Orleans. (c) Dreux.

ribus, gloriose pro Religionis Catholice, Regis, & patriæ defensione occubuit. Tertium prælium ad *Jarnacum* (a) in Sanctonibus datum est, in quo Catholici, Duce *Henrico*, Andegavensium Principe, *Caroli I X.* Galliarum Regis fratre, qui postea ejusdem Regis fuit successor, dictus *Henricus III.* plena victoria potiti sunt, & Princeps *Condaus*, perduellium hæreticorum Calvinistarum Dux & fautor, multis faucibus vulneribus mortem oppetiit anno 1569. Quartum denique prælium eodem anno 1569. confertum est ad *Moncontourium* (b) in Pictonibus, Duce eodem *Henrico*, Andegavensium Principe, in quo Calviniani hæretici ad internecionem cæsi duodeviginti suorum millia perdiderunt, victusque omnino est *Gaspas Colinius*, Admiralius, qui medullitus, seu intus & in cute, hæreticus erat, summaque rerum apud Calvinianos hæreticos in Galliis, post mortem Principis *Condei* potiebatur. His quatuor præliis, quæ hæretici in Galliis, cum Catholico Regis *Caroli IX.* exercitu commiserunt, interfuit, & egregiam Religioni, & Regno operam navavit *Crillonus*. Hostium siquidem telorum grandini undique patens, quatuor supra viginti lethalia in corpore accepit vulnera, quibus pene exanimatus omni proculdubio occubuisset, nisi bona, qua valebat, obstitisset corporis valetudo, qua ad omnia mala obdurerat, & quasi callum obduxerat. Erat enim *Crillonus*, sicut paulo ante diximus optimæ ac fortissimæ, ut ita dicam, naturæ, & compacti ac solidi corporis, sanorum atque robustorum membrorum, ita ut in bello algere assuevisset, Solis æstibus torreri, laborare inedia, jacere sub dio, nive ac pluvia perfundi, martis pulvere sordescere, & difficiliora quæque castrorum perferre incommoda. Non hic referam, ne longior sim, quanto animo, quam præsentī ac forti, in quatuor illis periculosis & horridis præliis, sæpe inter primos, nonnunquam etiam ante omnem aciem, aut solus ipse, aut cum

paucissimis, rebelles hæreticos aggressus sit *Crillonus*, ac bellicosum se, ut decuit, virum gesserit; solum hic, brevitati consulendo, referam id, quod præ ceteris aliis, in prælio Moncontouriensī, memoria dignum, meritoque posteritati commendandum ei accidisse Historici narrant. Dum magno animi æstu pugnaret *Crillonus*, contigit, ut ab aliquo hæretico Calvinista catapultæ ictu graviter percuteretur, jamque vim vi pulsus, cum percutientis caput amputandi animum haberet, protinus injuriæ immemor, & quasi facti pœnitens, strictum ensē cohibuit, vitam petenti ultro concessit, ea tamen lege, ut illam deinceps pro Catholica Religione, pro Rege, & patriā impenderet. O factum omnibus Historiarum monumentis, omnium mortalium linguis celebrandum! o clementiam in homine vulgari laudandam, in nobili perdifficilem, inauditam in Duce, in Heroe incredibilem, qua *Crillonus*, Religionis devictis & profligatis hostibus, se ipsum vicit, & maximum erga Religionem, Regem, & patriam affectum, atque obsequium demonstravit. In hoc certe raro clementiæ exemplo, quod exhibuit *Crillonus*, facile crediderim, eum æquasse virtutem præstantissimi Ducis *Francisci Guisii*, cujus superius mentionem fecimus, ad quem, sicut referunt Francorum Annales, Urbem Rotomagum (c) obsidentem, cum nobilis quidam Cœnomanus, (d) hæreticus Calvinianus, deprehensus, in ipsius occidendi consilio adductus esset, & ab ipso interrogatus, an non al qua affectus injuria, sua morte vellet ultionem parare? quod cum Cœnomanus pernegaret, diceretque, zelo duntaxat Religionis suæ eo impulsus: *At vide*, inquit *Guisius*, *quantum Fidem tuam inter & meam interfis. Tua Fides impulsit, ut a quo nullam accepisti molestiam, ei mortem inferas, mea vero Religio jubet, ut inferenti mortem condonem: Abi illesus, nec legi tam prave in posterum credas.*

Quatuor illis præliis, quorum magna pars

(a) *Jarnac*, dans la Sainctonge. (b) *Moncontour*, dans le Diocèse de Poitiers. (c) *Renen*. (d) De la Ville du Mans.

pars fuit *Crillonus*, victi in Galliis ac superati hæretici, pacem cum Rege *Carolo IX.* inierunt, Quo factum est, ut *Crillonus*, uberiorem ambiens gloriæ segetem, novamque, sed abundantiorē inquirens materiam laudis, propositum sulceperit pugnandi contra Turcas, in fensilissimos Christianorum hostes, qui anno 1570. propter recentes victorias spe atque animis inflati, tantos sibi spiritus, tantamque arrogantiam sumplerant, ut omnes ad unum Christianos sese propediem exterminaturos jactarent, eorum Classē a se solo flatu destructum iri; ea vero disiecta, quasi janua quadam effracta, ac revulsa, omnes sibi Christianorum portus, omnes insulas, omnem oram maritimam apertam fore arbitrarentur. Imperabat tum temporis apud Turcas *Selimus II.* unicus *Solimani II.* superstes filius, qui Classē instruxit, post hominum memoriam, maximam ac florentissimam, sicque instructam annona, commeatu, armis, nauta, milite, sic omni machinarum, & tormentorum supellestili paratam, & munitam, ut omnibus Christianis vastitatem, incendium, eversionem, & cladem ultimam allatura videretur. Hic barbarus ille Turcarum tyrannus, suis victoriis insolescens, avidius Orbi Christiano inhians, quasi jam victoriæ securus, impudenti fiducia Christianis insultabat, eisque ferro, & flamma ineluctabilem cladem minabatur. Nihil non egit *Pius V.* & nomine & re Sanctissimus Pontifex, ut exultantem barbarorum audaciam comprimeret, ut flammam atque ferrum, eadem, rapinas, atque libidinem a Christianorum vita, rebus, fortunis, corporibus arceret, ut denique a Templis sacrilegia, ob oppidis direptionem, ab agris vastitatem depelleret. Adversus itaque Turcas Sanctus *Pius V.* cui his miseris ac turbulentis temporibus Ecclesiam suam gubernandam commiserat Deus, Expeditionem militarem decrevit, quam ut ad felicem, optatumque exitum facilius perducere posset, fœdus iniit cum *Philippo II.* Hispaniarum Rege, & cum Serenissima Republica Veneta contra Turcam, & omnes ditiones ejus. Adornata Christiana Classis con-

stabat Triremibus ducentis novem, quarum 12. Pontificiæ, Regis Hispaniæ 81. Sabaudia Ducis duæ, Republicæ Genuensis tres, Hierosolymitani Ordinis, seu Equitum Melitenſium, tres: præter sex majores Venetorum, quas galeatias vocant, viginti quatuor naves onerarias, celoces fere septuaginta. Hujus Christianæ Classis summa Imperii *Joanni Austriaco*, fratri naturali *Philippi* Hispaniarum Regis concessa est, ea tamen lege, ut eo absente vel impedito *M. Antonius Columna*, Romanus, ex illustrissimo genere ortus, eadem auctoritate tanquam Vicarius succederet, & Imperatoris Pontificii nomine uteretur. Bonis avibus e portu *Messanæ* anno 1571. exiit Christiana Classis, & Nonis mensis Octobris, quæ eo anno in diem Dominicam inciderunt, pervenit ad Insulas *Echinadas*, quæ sunt in sinu Corinthiaco, sive *Naupacti*, qui nunc dicitur *Lepanticus*. Ea, inquam, die, quæ fuit septima mensis Octobris, Christiani milites, exoriente Sole, viderunt hostilem Turcarum Classē, quæ constabat Triremibus ducentis & octo, quadraginta septem biremibus, præter alia minora navigia, & statim parati omnes aut vincere, aut mori, sese ad conferendum cum Turcis Navale prælium accinxerunt. Verum, cum tres, quæ aderant, Triremes Melitenſes, essent male instructæ, & instrumentis militaribus nequaquam munitæ, eas a Christiana Classe, & pugna separari debere consultius esse ducebat *Joannes Austriacus*, cujus tamen Consilio strenue intercessit *Crillonus*, qui confestim harumce Triremium Melitenſium imperium, quod ceteri Equites Melitenſes, ob impendentia pericula, suscipere detrectabant, infracto animi robore suscepit, & martio ardore, ex ejus oculis vultuque emicante, Christianorum accendit animos, recta cum illis adit hostes, & magnitudine periculorum, quæ pro Christianæ Religionis defensione alacriter subibat, audacior factus, licet hostili potentiæ impar, cum illis congreditur, manus conferit, fit strages cruenta, cadunt promiscue Turcæ hinc & inde ejulatu, & boatu horrendo. Alii terrore panico commoti cum suis navibus

vibus fugiunt, alii capiuntur: alii per maria volitantes, & procellis hac illac jactati, ad scopulos tandem allisi, miseri in aquis submerguntur, alii denique novitatis miraculo confusi exclamant, Christianos milites omnino vel e Cælo delapsos, vel certe ex undis ad pugnandum emeruisse. Illud vero memorabile est animadvertendum, neque fortuito accidisse, sed admirabili Dei erga Christianos beneficio, & iustissimo illius in Turcas judicio effectum esse credendum est, quod quidam ex his, quibus in Turcarum Classem summa erat auctoritas ac potestas, quique maximas minas jactare, & Christianorum vires adeo despiciere soliti erant, ut apud furentem *Selimum* II. Imperatorem suum, ausi essent gloriari, se centum Triremibus quidquid unquam Christianorum esset, undique exterminaturos, ii potissimum, cum ad manus ventum est, ita subito perterrefacti sunt, ut mare ipsum angustum eis ad fugam videretur, & sine magna Christianorum clade, amplius quadraginta Turcarum millia cæderentur, decem & eo amplius millia caperentur, centum nonaginta quinque illorum Triremes, aliaque complura navigiorum genera in Christianorum potestatem venirent, & plus quindecim captivorum Christianorum millia liberarentur, sicque supremo favente Numine, abirent in ventos, desinerent in strepitum fumumque ferale illarum Turcarum naves, tam infinitis sumptibus, in spes tantas ab illis in perniciem Christianorum fabricatæ. Certe, si antiquæ revolvantur Historiæ, nulla post homines natos parva invenietur victoria, in qua & admirabilis se divini numinis potentia magis ostenderit, & quid fortium virorum virtus, quid singularis Ducum prudentia valeat, evidentius cognitum ac declaratum sit, quam in hac victoria de immanissimo ac teterrimo Christiani nominis hoste reportata, in qua hæc omnia tam luculenter patefacta sunt, ut nunquam majoribus, & illustrioribus argumentis aut illustrata esse, aut in posterum illustrari posse videantur.

Quam partem in victoria Lepantica habuerit *Crillonus*, palam ostendit Dux

Joannes Austriacus, totius Classis maritimæ Præfectus. Hic quippe immortalis laude dignus Admiralus, qui virtutis *Crillonis* tellis fuerat oculatus, ei nobilem demandavit provinciam perferendi ad *Pium Quintum*, Pontificem Maximum, & ad *Carolum IX.* Galliarum Regem, de Turcis tam insigni reportata victoria felicem faustumque nuntium. Ab utroque perbenigne, & honorifice exceptus est *Crillonus*, sed præsertim a *Pio V.* quem *Crillonus*, perillustri Equitum Melitensium stipatus corona, his verbis affatus est: *Beatissime Pater*, quanto gaudio pii omnes exultaverint, quas inter se gratulationes fecerint, quanto consensum meliora, & prosperiora omnia sperare ceperint, cum summum honorem, jam pridem summis virtutibus tuis debitum, tandem aliquando tibi delatum esse audierunt, non dubito, quin sat superque notum sit Sanctitati tuæ. At nunc, quanto majori letitia perfundi debet universus Orbis Christianus, dum suas spes videt ex omni parte felicissime impletas, & sub auspiciis ac vexillis Sanctitatis tuæ Christianos de Turcis victoriam retulisse ex omni memoria maximam. Magnis quidem & infractis, ut debeamus, pugnavimus animis, sed profliganda Barbarorum Classi impares fuisset, nisi precibus tuis victoriam a Deo impetrasset. Respexit Deus ad jejunia & eleemosynas Sanctitatis tuæ. Hæc victoria est fructus lacrymarum atque obsecrationum tuarum: tui fletus pepererunt nobis hoc gaudium, tua quotidiana Sacrificia hanc nobis a Deo victoriam impetrarunt. Te, instar *Moyfis*, manus in Cælum tollente, superavimus novos *Amalecitas*. Tu mentem in Deo, nos in barbarorum corporibus tela figebamus. Confirmabant dexteræ nostras preces tuæ, & hostilium gladiatorum cuspidos retinebant. Me te igitur nunc exultans, *Beatissime Pater*, quod lacrymans seminasti, & nos, qui tanquam obsequentissimi filii, felicem hujus victoriæ exitum Sanctitati tuæ, secundum Deum referimus acceptum, benigne ad oscula pedum admitte, tuoque potentissimo fove patrocinio. Hanc brevem orationem cum audisset Sanctissimus Pontifex *Pius V.* impense laudavit Equites Melitenses, quod tantam prælii contra Turcas vim ac molem

intrepidis animis sustinissent, eorumque audaciam contudissent. Denique, *Crillonum*, cujus in re militari peritiam probe norat, paterno affectu complexus, ei in perenne benevolentiae suae monumentum concessit, ut haberet Domus suae Sacellum, in quo, velut in Parochia, Sacramenta administrari possent. Quo jure ac privilegio adhuc *Crillon* nepotes Avenione in Aedibus paternis perfruuntur, & antiquum Sacellum paucis abhinc annis sumptuoso aedificio magnifice instauravit, plurimisque ornamentis instruxit, atque locupletavit illustrissimus *Franciscus De Berton, De Crillon*, primum Episcopus Venciensis, postea a *Ludovico XIV.* Galliarum Rege, ad Archiepiscopatum Viennensem translatus, quem multis virtutibus praeditum, & de me bene meritum, hic, honoris causa, nomino. Hanc, qua *Crillonus* ad Sanctissimum Pontificem *Pium V.* functus est, legationem, & singularis, quod ab eo percepit, beneficii magnitudinem, si quis eo, quod meretur, pretio aestimare velit, omni proculdubio fatebitur, ullius omnino legationem neque extare in omnium litterarum, neque in hominum haerere memoria. in quam tantum favoris, tantum celebritatis, tantum omnium Christianorum festivitatis convenit, cuique tantum honoris contigerit, quantum *Crillono* in hac legatione a Sancto *Pio V.* Pontifice Maximo delatum est.

Peraeta contra Turcas hac militari Expeditione, Religionis ergo suscepta, *Crillonus* anno 1572. in Gallias reversus est, & eodem anno mortuus est *Pius V.* quem veterum Pontificum simillimum, scelerum ultorem, justitiae cultorem, veteris Disciplinae restitutorem, & post mortem miraculis clarum, *Clemens X.* Pontifex Maximus, anno 1672. Beatorum Catalogo accensuit, & *Clemens XI.* Sanctorum Fastis. adscripsit 11. Kalendas Junii anni 1712. Apulit in Gallias *Crillonus* eodem tempore, quo maxima pompa, choreis, ludis, spectaculis & hastiludiis celebrabantur Parisiis *Henrici* Regis Navarrae, & *Margarita*, Sororis *Caroli IX.*

Galliarum Regis, nuptiae, quae tamen mox extremo luctu, squallore, inusitata consternatione, & strage crudelissima Haereticos in Galliis, nihil minus cogitantes, perculerunt, & ad novas rebelliones concitarunt. Occasione siquidem harumce solemnitatis nuptiarum, nobiliores viri, & Sectae Calvinianae signiferi ad hanc celebritatem magno suo damno accurrerunt, quos omnes quasi uno reti capiendi opportunam occasionem nactus Rex *Carolus IX.* eam avidè arripuit, iussitque secreto Parisiensibus, ut in armis essent, & ad sonum Campanae Ecclesiae *S. Germani* omnes haereticos trucidarent. Summo diluculo diei Dominicae; quae incidit in diem 24. mensis Augusti, Sancto *Bartholomaeo* Apostolo sacram, huic terribili Tragædiae datum est initium, & statim *Caspar Colinius*, Admiralius, rebellium in Galliis caput, & Factionis Calvinianae primum, fuit in suis aedibus caesus, per fenestram praecipitatus, capite, pudendis, manibusque truncatis per vicos a pueris ignominiose tractus, ad furcas catena ferrea suspensus, ustulatus, non tamen consumptus, aliisque variis modis excarnificatus publicum dedit volubilis fortunae ludibrium. Eundem inopinatum casum subierunt *Rupofulcadius*, *Telinus*, *Lavardinus*, *Pardalianus*, *Pilius*, & alii Sectae Calvinianae Proceres, in quos saevitum est, ut his praesidiis semel destitutum haereticis monstrum centum capitibus repente succis, nunquam amplius revicturum concideret. Denique, innumeri Calvinistae perempti sunt non solum in ea strage Parisiana, sed in ceteris totius Galliarum urbibus, praeterquam in Civitate Lexovienfi, in Normania, cujus Episcopus *Joannes Hennuyer*, Ordinis Fratrum Praedicatorum, & olim *Henrico II.* Galliarum Regi a Confessionibus, obtinuit ab Urbis Praefecto, ut mandati Regi suspenderetur executio, sicque tam eximia charitate ac clementia haereticorum Calvinistarum sibi devinxit animos, ut quotquot Lexovii degebant haeretici, ad meliorem frugem sese receperint, & ejurata Haeresi in sinum Ecclesiae Catho-

atholicæ redierint. Vidit *Crillonus* hanc Tragædiam, cumque probe sciret, quam periculosum sit crabrones irritare, non dubitavit, quin hæc Tragædia ad novas rebelliones exasperatis hæreticorum animis viam sterneret. Nec cum fecellit eventus. Hæretici quippe plura loca occuparunt, sed præsertim *Rupellam* (a) Urbem, terra marique munitissimam. Eo undique post stragem Parisiensem, confluxerunt Hæretici, eorumque Ministri, qui sibi metuentes, rebellionem fovebant; atque furore & amentia præcipites, pacem quacumque oblata conditione dissuadebant, & in pacis suasores acerrime detonabant. Ad hanc urbem rebellem terra marique obsidendam missus est *Henricus*, Dux Andegavensis, *Caroli IX.* Galliarum Regis frater, eumque secutus est *Crillonus*, qui iniquissimo ferebat animo, quod isti Sæctarii *Rupellam* invasisent, indeque potentia Regis insultarent, terroremque in vicinas late oras circumferre non desisterent. In hac *Rupellana* obsidione *Henricus*, Dux Andegavensis, supremus Regii exercitus Præfectus *Crillonum*, quem impensissime diligebat, Tribunum militum creavit, jamque *Rupellani*, ad extrema pene redacti, deditiorem meditantur, cum ecce improvisus pervenit nuntius de electione *Henrici*, Ducis Andegavensis in Regem Poloniae. Obierat enim anno 1572. *Sigismundus Augustus*, Poloniae Rex, multis virtutibus politicis & bellicis, necnon linguarum, scientiarum, ac liberalium artium notitia apprime excultus. Ad ejus vero in Regnum Poloniae successionem cum aspirarent, & magno numero & magni nominis Principes, his tandem omnibus Proceres Poloniae prætulerunt, Regemque Poloniae elegerunt *Henricum*, Ducem Andegavensem, *Caroli IX.* Regis fratrem, qui ita sæpe, ita fortiter, ita feliciter adversus Hæreticos in Galliis dimicavit, ut eorum astus consilio eluserit, temeritatem virtute domuerit, pertinaciam constantia fregerit. Itaque cum generosissimi illius

Ducis, adhuc adolescentis, non jam prælia, sed victoriae ac triumphus numerarentur, jamque totum terrarum Orbem tam inusitatae, tamque inaudita virtutis fama peragrasset, fortissima, ac bellicosissima Polonorum gens conspirantibus omnium votis illum sibi Regem adoptavit. Quo ille nuntio abstractus est a *Rupellana* obsidione, jam pene ad exitum perducta, rebusque omnibus ad iter comparatis, in Regnum Poloniae, suæ virtuti ultro delatum, profectus est anno 1573. secumque in Poloniam duxit *Crillonum*, quem unum ex suis omnibus longe fidelissimum agnoscebat. At, (ut fluxe sunt & instabiles res humanæ, atque lubrica & anceps earum conditio) vixdum novi & a se expetiti Regis suavitatem Polonia gustaverat, cum ecce subito secuta *Caroli IX.* Galliarum Regis, acerba, & perpetuis lacrymis prosequenda mors audaciores hæreticos reddidit, & totius Galliarum Regni statum, gravioribus jactatum procellis, in ultimum discrimen adduxit. Accepto nuntio de fratris sui *Caroli IX.* Galliarum Regis, obitu, celeriter e Polonia discessit *Henricus*, jam Poloniae Rex in Cracovia inauguratus, & in Gallias una cum *Crillono* reversus est, ut Franciæ Regno, jure hæreditario sibi debito, potiretur. Omnium Gallorum festivis acclamationibus receptus, solum Regale conscendit, dictusque est *Henricus III.* Sed vix Regni Galliarum moderari cepit habenas, cum non sine acerbissimo animi sui mæore animadvertit, easdem illas dissensiones, quæ Galliæ Regnum, vivente fratre suo *Carolo IX.* pene subverterant, non modo non sedatas, aut mitigatas, sed auctas etiam accorboratas esse; multorum insuper animos ex iis, qui se Catholicos esse profitebantur, studio partium infectos. Quare e re sua duxit *Henricus III.* aliquos eligere præstantissimos viros, qui nihil ejus instillarent auribus, nisi quod pium, quod verum, quod salutare, qui prudentiores essent quam ut suaderent pœnitenda, sanctiores quam ut Regni rem suis commodis posthaberent, graviore, quam ut possent adulari, liberiores, quam ut non auderent ob-

(a) *La Rochelle.*

obstrepere parum fe digna molienti, quorum denique virtute, & Confiliis uti poffet, ut armis perdomita contumacia & Regni perturbatorum fuperbia, pax, & quies tandem aliquando felix tot calamitatibus Galliae redderetur. Inter illos, quos intimos fuorum Confiliorum participes & Miniftrios fibi adiecit *Henricus III.* Galliarum Rex, unus, inftar omnium, fuit *Crillonus*, vie totus ad gloriam, & ad res maximas natus, cuius virtutem, fidem, animique fortitudinem & conflantiam in multis praeliis, reanque periculis, pro Regis, Regnique incolumitate fufceptis, jampridem compertam atque exploratam habebat, tantique illum fecit, ut ejus fideliffima atque amantiffima Confilia libentiffimo animo aufcultaret, ac palam aliquando teftaretur Rex, tantumuni *Crillonus* debere fe, quantum hominem homini perfolvere vix fas efferet. Hinc tot benevolentiae, amorisque fignificationes in *Crillonum* a Rege *Henrico III.* profectae. Hinc tot honorum ac dignitatum ornamenta, quae munificentiffimus ille Rex in benemeritum *Crillonum* caput plena manu toties congeffit. In primis, *Crillonum* Rex conftituit Legionis Praetorianae Praefectum. (a) Deinde Regionum Ordinum Commendatorem (b) creavit. Poftea, Tribunalum (c) Copiarum Gallicarum pedeftrium inftituit. Poftremo, eum per antonomafiam *Generofum* appellari voluit. Quod quidem nomen erit pro *Crillonum* laudatione perenne monumentum omni praefonio majus, omni mole firmius, omnibus titulis luculentius. Nulla quippe unquam futura debet atas graviffimum hoc tanti Regis teftimonium, audientque remotiffima faecula, *Crillonum*, univerfa plaudente Gallia, fuiffe a Rege *Henrico III.* nomine *Generofi* insignitum, torque ab illo honoribus, & dignitatibus exornatum, ut facile credi poffit, Regis munificentiam cum fui fubditi fide certare voluiffet.

Tot ergo a Rege *Henrico III.* Galliarum Rege, honoribus auctus *Crillonus*, ita fe fe perpetuo gefcit, ut Regis fa-

vorem, ac benevolentiam in dies magis ac magis grati animi fui luculentiffimis teftimoniis promereretur, omneque fuas vires, curas, ac cogitationes ad Catholicae Religionis, in Gallia periclitantis auxilium, ad Regis falutem, Regnique tranquillitatem unite conferret. Irreperat in Gallo-provinciam Calviniana Haereticis, & in ea graviffimos tumultus, ac terreftrimas factiones ciebat, ad quas comprimendas anno MDLXXXVI. miffus eft a Rege *Henrico III.* Dux *Efpermonius*, qui, Ducis Engolismenfis morte, hujus Provinciae Praefecturam adeptus erat, fecumque in eam duxit delectum exercitum, in quo, numeratis *Bernardi Palae*, fratris, quas jam praemiffas penes fe habebat, copiis, erant tria millia Helvetiorum, & feptem Legiones, videlicet Praetoriana, quam *Crillonus* ducebat: Picarda, Campana, Pedemontana, ac tres aliae, quas *Andreas Borbonus Rubempratus*, *Joachimus Beaug*, villa, & *Paffagus* ducebant. Urbem *Caturigum*, vulgo *Corges*, in Delphinatus & Provincia confinibus, quam Haeretici invalerant, obfidiione cinxit Dux *Efpermonius*, ibique *Crillonus* cum tua legione Praetoriana acriter dimicans, vulneratus eft, invictus tamen in obfidiione perfiftit, & tandem hanc *Caturigum* urbem, necnon Arces, oppida, & praefidia, quae haeretici in Provincia ceperant, coegit, ut Ducis *Efpermonii*, victoris, arbitrio fele fpontanea deditioe permitterent: Succrefcentibus deinde, & per totum Galliarum Regnum variis ac periculofis conjurationibus contra Regem *Henricum III.* invalefcenribus, *Crillonus* totus in id incubuit, ut conjuratorum fpes frangeret, res *Henrici III.* inclinatatas erigeret, totiusque Galliarum Regni falutem in perpetuum conftabileret.

Et tunc, fi quis horum trififfimorum temporum calamitates, ac tumultus, quibus peritrepebat Gallia, tantisper recolere & in memoriam revocare velit, farebitur protecto, Regem *Henricum III.* vitam fuam, adcoque totius Galliarum Regni inco-

(a) Colonel du Regiment des Gardes. (b) Commendeur de l'Orde du S. Efpri. (c) Mefire de Camp, du Regiment de l'Infanterie Francoife.

incolumitatem *Crillone* debuisse. Pullulabant siquidem in Galliis undique factiones, recrudescabant intestina bella, tempore Regis *Caroli IX.* jam incepta, teterrima Calvinistarum Hæresis, instar hydræ, suis reviviscens cladibus, florētissimas Galliarum pervaserat Provincias, & in intimum corpus rapidissime dilapsa, ipsis Regni visceribus penitus adhærescebat. Canebat classicum armata discordia, ubique passim locata castra, sublata certatim signa civilia, ubique defectiones urbium, quas fœderati in suas partes, spe, minis, arte, & auro trahebant; trepidationes populorum; nobilium & optimatum, spei novæ velantium, apertæ coitiones, sed præsertim *Guisiana* confœderatio, quæ tam altas radices egit, tamque periculosa evasit, ut vix Rex *Henricus III.* securus in suo Regno esse videretur. Hæc confœderatio dicta est *Guisiana*, ab *Henrico Guisio*, Principe Catholico, qui sub specioso obtentu conservandæ in Galliis Catholicæ Religionis, sed revera ambitionis æstu abreptus, Regiam Coronam affectans, subditos Catholicos in suum legitimum Regem armavit, & ex his confœderationem, dictam a Gallis *Ligam*, conflavit, qua nullam potentiorē vidit unquam Gallia. Porro, quibusex initiis & causis excitata fuerit hæc *Guisiana* confœderatio, non abs re erit paucis hic explicare. Rex *Henricus III.* necessitate adactus, & graviora mala metuens, pacem cum Hæreticis Regni sui inivit, ac Decretum promulgavit, quod ipsis nimium favere videbatur. Excusabant quidem id temporis multi Catholici Regem *Henricum III.* quod in tantis angustiiis multa, a quibus animo & voluntate longissime abhorrebat, interea tamen sibi toleranda statuisset, dum aliquid melius eveniret. Sæpe enim quos severitas frangere haud potuit, clementia inflexit, & multi, qui terreri & malo domari non possunt, indulgentia, & facilitate mollescunt. Sed longe aliter loquebantur numero plures Catholici, qui vitio vertebant Regi *Henrico III.* quod promulgatione hujus Edicti occasionem hæreticis dedisset insultandi Catholicis, suam Se-

ctam latius spargendi, totiusque Regni pacem perturbandi, cum nulla Regni pax tranquillitasve speranda esset, quamdiu in eo Religionis divortia vigerent. Hinc, ne quid damni Catholica Religio hujus Edicti Regii promulgatione pateretur, multi in Galliis Principes Catholici, quorum præcipuus Dux erat *Henricus Guisius*, fœdus inter se inierunt, ad impediendum, ut agebant, ne quis hæreticus Princeps Regii sanguinis *Henrico III.* in Galliarum Regnum succederet, neve ullum sectæ Calvinianæ, quæ incrementis prope fallacioribus serpebat, exercitium permetteretur. Huic confœderationi innumeri Catholici in Galliis nomen dederunt, & Ducem *Henricum Guisium* secuti, ab obsequio Regis *Henrici III.* desciverunt. Eo denique loci res deducta est, ut tota pene Gallorum gens, jam inde ab initio studiosa Regum supra quam credibile sit, contagione occulta, & vi nescio qua, ab illo dulci teneroque affectu ad furorem incredibilem fuerit de repente tracta, & tunc, facinoris instar, videretur non esse perduellem. Arcem totius Galliarum Regni Lutetiam occupavit gliscens in dies contagio, ubi plerique huic *Guisianæ* confœderationi addicti, sive in sacris fuggellis, sive in Pœnitentiæ Tribunalibus, sive in celeberrimis Doctorum Collegiis contra Regem *Henricum III.* qua concionibus, & Consiliis, qua Scriptis, Responsis, & Decretis populum animabant, & ad defectionem sollicitabant, palam asserentes non esse servandam fidem, datam Regi *Henrico III.* utpote Tyranno, hypocritæ, & perfido publicæ fidei, & libertatis Comitiorum violatori, fasque ac licitum esse contra eum armari plebem, nec amplius pro Rege solitas in Sacris Mysteriis preces esse fundendas. Inter hæc, contigit Parisiis anno MDCLXXVIII. tristis septorum dies (a) in qua Parisienses cives, qui *Guisianæ* confœderationi adhærebant, omnes aditus viarum doliariis septis, catenis extensis, & curribus præcluserunt, ad fenestras lapides, & saxa comporiarunt, fausta omnia *Henrico Guisio* apprecantes.

Ad

(a) *Le jour des Barricades.*

Ad hanc nascentem in Urbe Regia rebellionem compescendam confectum *Crillonus*, Legionis Prætorianæ Præfectus, ad Mauberti plateam (a) trans parvum pontem processit, cumque obvios seditiosos illius regionis habuisset, qui vim facere, ac resistere parabant, ut erat imperterritito & ad pugnam semper parato animo, cum illis congregari voluit, sed protinus contrario Regis *Henrici* III. Imperio revocatus, cum eos oppugnare, & tumultuantes in ordinem redigere haud posset, numero impar loco cessit, multum fremens, & Regis, Regnique causam per eos, qui huiusmodi plane intempestiva afferebant Imperia, prodi alta voce inclamans. Et merito quidem hac de re questum fuisse *Crillonum* observat clarissimus Scriptor *Jacobus Augustus Thuanus*. Nam cum Regi *Henrico* III. decretum esset, ut perduellem Urbem Parisiensem sua in potestate haberet, omnes illius Urbis plateas armatis occupare, sed præsertim plateam Maubertinam ante alias, vel cum civium pernicie, quanquam id minime Rex volebat, occupari maxime intererat, quod ea platea Maubertina ad eam Parisiensis Urbis regionem pertineret, ad quam conjuratorum robur (utpote a Regis Palatio, dicto *Lupara* (b) dissitam, & ex ignotorum ac vilium numero hominum fere constantem) sese contraxerat. Ea autem platea Maubertina non solum non occupata, sed per ignaviam omissa, sequebatur, ut conjurati, loco opportuno positi, non tantum ex ea commodè in ceteras urbis Parisiensis regiones se effunderent, verum elatiores successu facti, civibus, insolito armorum apparatu territis, animos ad vim opponendam exemplo suo facerent. Quod & accidit, nam ab ea Maubertina regione, quasi dato signo, factum est principium rebellionis, quæ mox totam civitatem pervasit, ægerime ferente *Crillono*, ac vehementer dolente, quod Regis, in his temporum circumstantiis ad clementiam nimis propensi, prohibitus Imperio, nascentem illam rebellionem reprimere, indeque

saluti Regis, totiusque Regni tranquillitati consulere non potuisset. Interim agnovit Rex *Henricus* III. summum, in quo versabatur discrimen, & insidias, quas ei struebant fœderati. Quare, ut periclitanti vitæ suæ prospiceret, consultius duxit servire tempori, & furentis plebis tumultibus cedere. Parisiis itaque tacitus sese proripuit Rex, & urbem *Stampas* (c) secessit, quatuor duntaxat Helvetiorum millibus & quingentis cohortis prætorianæ militibus stipatus; alii namque milites transierant ad castra Fœderatorum, qui numerofo collecto exercitu, Regem Parisiis profugum, & parva militum manu Stampis defensum, nullo negotio se oppressuros confidebant. Helvetii, quibus Regis custodia concedita fuerat, de accessu Fœderatorum exercitus certiores facti, ancipiti cogitationum aestu fluctuare, nutare, animumque despondere jam incæperant, cumque sustinendo certamini impares se judicarent, advenienti Guisiani confœderationis exercitui fasces submittere, eique ultroneam deditionem facere meditabantur. Milites cohortis Prætorianæ, nihilo Helvetiis audaciores, ad Fœderatorum iidem partes transire in animo habebant; sicque per summam perfidiam Rex *Henricus* III. a suis desertus, eo in periculo Stampis versabatur, ut de illius salute conclamatum videretur. At, *Crillonus*, qui Regis vita & incolumitate nihil prius & antiquius habebat, singulari prudentia cum summa animi fortitudine conjuncta, tot malis, quæ Regi ex Helvetiorum, militumque cohortis prætorianæ trepidatione impendebant, apposite occurrit. Et primo, milites cohortis prætorianæ, ita allocutus est, eorum nutantes animos ita confirmavit & erexit, ut omnes ad unum ejus inductu atque suasu jurejurando polliciti fuerint, se potius milles mortem & extrema quæque subituros, quam a Sacra Regis persona, cujus obsequio se se totos devovebant, deficerent. Deinde, *Crillonus* iisdem prætorianæ cohortis militibus consilium, quod inje-

rat,

(a) Place Maubert. (b) le Louvre. (c) Etampes.

rat, aperuit, Helvetiorum scilicet Tribunalum ad singulare certamen provocandi, nisi quamprimum resiliiret a perfido, quod in pectore alebat, prodendi Regem proposito, eosque sui cum illo certaminis testes esse voluit. Crillonus itaque Helvetiorum Tribunalum recta adiit, eique libero ac vehementi sermone significavit, quod si Regem proderet, & ad Fœderatorum castra accederet, injuriam universæ Helvetiorum genti, nulla arte & temporis diuturnitate delendam, irrogaret, sibi vero perpetuam infamiae notam inureret. Addidit, in ipsum defixos esse omnium Christianorum animos, præsertim Helvetiorum, qui Christianissimi Regis *Henrici III.* personam custodiendi ei provinciam demandaverant. Postea, eidem Helvetiorum Tribuno ob oculos posuit Crillonus memorabile exemplum unius Helvetiorum Tribuni, *Fiseri* scilicet, cujus nomen nulla unquam obliterabit ætas, eo quod *Carolus IX.* Galliarum Regem, e Civitate Meldensi (a), irrito omni conatu Calvinistarum exercitus, cui Princeps *Condæus*, & Admiralus *Castillonus* imperabant, Parisios salvum, & incolumem reduxisset. Postremo, illum ad singulare certamen provocavit, si rationibus a se adductis nollet obstinato animo assentiri. His postremis verbis a Crillono libere prolatis fractus ac perterritus Helvetiorum Tribunus, Vir alioqui animo manuque promptus & audax, protinus a se tam detestabile propositum amolitus est, dixitque Crillono, cum falsis & incertis rumoribus, plus æquo credidisse, & ne quid illi de sua erga Regem fidelitate dubii superesset, sanctissime juravit, se una cum illo mortem oppetere velle, aut Regem cum sua Helvetiorum legione e Fœderatorum manibus ereptum in libertatem vindicare. Hoc pacto præsentissimum istud periculum, in quo Rex versabatur, vidit, adiit, avertit Crillonus. Fuit providentiæ quod prospexerit; celeritatis quod anteverterit; fidei quod adierit; virtutis quod fregerit; felicitatis quod averterit, & dissipatis clandestinis Guisianæ confœderationis Consiliis, Regis libertati & saluti

consuluerit. Hoc immortale beneficium momento suo ponderavit, ut par erat; æquissimus rerum æstimator, Rex *Henricus III.* Hæsit altis radicibus in illius mente defixa rei tantæ memoria.

Verum, quamvis Crillonus partes ac jura *Henrici III.* Galliarum Regis, pro aris ac focis tueretur, ejusque res maxime inclinatas pro viribus erigere, & in meliorem statum promovere satageret, nunquam tamen adduci potuit, a Rege licet etiam atque etiam rogatus, ut Ducem *Henricum Guisium*, confœderatorum Principem, bellorumque intestinorum facem, perfidioso proditionis facinore trucidaret. Indixerat Rex *Henricus Tertius* anno MDLXXXVIII. Comitia Blesensia (b) ut pacem componeret, sed præsertim, ut confœderationis Guisianæ potentiam, quam ferre non poterat, enervaret. Sed cum vidisset, res suas non ex animi sententia succedere ob ingentem *Henrici Guisii* auctoritatem, cujus arbitrio omnia in Comitibus tractabantur, ac disponebantur; consilium cepit plenum desperationis, occidendi videlicet *Henricum Guisium*, cumque in executione illud cædis magis ei arrisisset sententia illorum, qui, prætermisissimis formulis juris, *Guisium* e medio tolli debere autumabant, rati in mora ingens imminere periculum, foreque indulgentiam pessimam flagitioso spatium ad flagitium concedere; protinus aliquis, qui ejusmodi cædem patraret, quaesitus est. Rex Crillonum accersit, sibi fide inviolata probatum, eaque animi fortitudine, quam nulla facinoris audacia superarat; obsecrat itaque Crillonum Rex atque obtestatur, exaggeratis sceleribus *Guisii*, ut hominem facinorosum, suoque Regi insidiantem, perfidos milites, dum Regium Palatium subit, sclopeto interimat. At, Crillonus, æqui rectique tenax, ad cædis & insidiarum vocem perhorrescens, tam nefandum crimen averſatus, factum excusavit, affirmans, se quidem singulari certamine pugnaturum cum *Guisio*, si Rex juberet, admissoque in pectus adversarii ferro, per vulnus suum illaturum mortem, ceterum cædem & occultas insidias, a vitæ suæ proposito tam alienas,

a se

(a) La Ville de Meaux.

(b) Les Etats de Blois.

a se nullo pacto tentari posse. Hoc ingenium *Crillon* Responsum aequi bonique consuluit Rex, sed *Crillono* super hac re imposito fidei, & altissimi sacramento silentii, conversus Rex ad quadraginta quinque nobiles viros, suæ custodiæ deputatos, quorum *Loniacus*, privatum *Guiso* inimicus, Praefectus erat, illos ad eandem *Guiso* sollicitavit, qui facinus non abnuerunt, & Ducem *Henricum Guisum* in Palatio Regio proditorie gladiis confoderunt die 23. mensis Decembris anni MDLXXXVIII.

Et merito quidem *Crillonus*, ab hac proditoria Ducis *Henrici Guisi* caede se penitus abhorrere professus est, quippe qui nunquam per fraudes & insidias, sed generose tantum & aperto Marte cum hoste pugnaturus in arenam descendere solebat. Id luculenter patuit in persona clarissimi domini *Busambesii* (a), quicum similitates habebat *Crillonus* ob rationes Historicis haud satis compertas. Ambo autem citra Rhenum erant, quando dominus *Busambesius* egre admodum ferens, quod quidam Saxones Equites, quibulcum epulabatur, vino cum ingurgitare vellent, ira percitus ensen distinxit, illis tamen, ob multitudinem, volens nolens, cedere coactus, & loci iudicis auctoritate capto, extremum capitis subibat periculum, nisi *Crillonus* de proximo discrimine, in quo versabatur dominus *Busambesius*, certior factus, semotis omnibus similitatibus, quas cum illo gerebat, protinus accurrisset, eamque adhibuisset diligentiam, prudentiam, atque solertiam, ut cum e tor hostium manibus ereptum vita ac libertate donarit. At, postmodum *Crillonus* virum nobilem ad dominum *Busambesium* misit, qui ejus nomine illum ad singulare certamen vocaret, cui dominus *Busambesius* respondit, se rem facturum haud ferendam omnibus, sibi vero turpem, si cum *Crillono*, de se tam bene merito, armis congressi auderet; ceterum promisit, se intra duas horas *Crillonum* aditurum, eique de tam singulari collaro beneficio grates pro sua virili parte repensurum. Promissis stetit dominus *Busambesius*,

& solum nobili fene, atque duobus vernaculis stipatus, ad *Crillonum* venit, quem ubi primum intuitus est, ex equo desiliit, ensen cum clypeo in ephippio reliquit, ac thoracatus, pileumque præ manibus gestans, summa humanitate, ac verborum comitate (ut moris erat tum temporis apud insignes Equites) eum consalutavit, fassus est, se ei vitam debere, adeoque nihil tam curæ, ac cordi habere, quam ut se totum ejus obsequio manciparet, suique grati animi argumenta exhiberet. His dictis, ut suam erga *Crillonum* fiduciam & necessitudinem publico testimonio demonstraret, propius accessit ut *Crillonum* amantissime complecteretur. At, *Crillonus*, ut erat a natura ingenui candidique pectoris, respondit domino *Busambesio*, se quidem eo solo animo vitæ illius, atque libertati consuluisse, ut salvus & incolumis ad locum indictum veniens, secum singulari certamine confingere posset. Verum, emollitus postea *Crillonus*, & sermone, ac generositate clarissimi domini *Busambesii* victus, omnem similitatem deposuit, & ambo ruentes in mutuos amplexus, arctissimum ac perenne amicitiae fœdus ibidem perculserunt, & hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

Superledeco aliis bene multis referendis exemplis, quibus fortis & animosus *Crillonus* palam ostendit, se clandestinas detestari machinationes, occultasque cades, quæ per fraudes & insidias patrari solent, nullo pacto ferre posse. Hinc non mirum, si *Crillonus*, rogatus a Rege, ut *Hemico Guiso* necem per insidias inferret, nullas in hoc negotio perambulante in tenebris partes habere voluerit, sed illud aliis consiciendum reliquerit, maxime cum prævideret ipse, ex hac violenta *Guiso* caede exasperatos Fœderatorum animos occasionem arrepturos suam rebellionem contra Regem, quem ipse totis medullis cordium, totis præcordiorum affectibus diligebat, oblinatis animis fovendi, gravioreque excitandi turbas, quæ summum Regi negotium facerent, cumque tandem aliquando opprimerent. Nec certe vana fuit sagacissimi *Criloni* prædictio. Tantum enim

N n ab-

Græf. Hist. Tom. IX.

(a) *Busi d'Amboise*.

absuit, ut, easo Duce *Guiso*, Rex *Henricus III.* absolutius, sicut sibi blandiebatur, regnaverit, ut potius funesta experientia intellexerit, res suas in dies inclinari, labascere, & proximam ruinam minari. Plures si quidem Regni Galliarum Provinciae, quæ dolorem ex nece Ducis *Henrici Guisii* conceptum concoquere minime poterant, contra Regem *Henricum III.* rebellionis vexillum erexerunt, omnia dira ei imprecabantur; necatum vero *Henricum Guisium*, tanquam invictissimum Religionis Catholicæ assertorem, omni laudum genere extollebant, & ut Martyrem etiam in Cælum evehebant. Nec minus insaniebant Cives Parisienses, qui, publicata nece Ducis *Guisii*, a Concionatoribus petulantissimis adversus Regem concitati, in Regem qua verbis, qua Scriptis, qua Decretis probrosissimis inveciunt, & excusso omni obedientiae jugo, Duce *Mayenium* (a) fratrem occisi Ducis *Henrici Guisii*, consisterunt Vicarium generalem, seu, ut vulgo ajunt, Locumtenentem Status Regii & Coronæ Franciæ, penes quem esset summa belli & negotiorum potestas, atque contractis Regiis sigillis, duo alia nova procudi curarunt, cum insignibus Franciæ, & throno regio vacuo: alterum majus pro Consilio Status, minus alterum pro Curiis. Hac præcipiti & temeraria Parisiensium agendi ratione gravissime offensus *Henricus III.* ad Turonum (b) urbem ad Ligerim, quo ipse se receperat, Senatum Parisiensem transtulit, mandans præsidibus, ac Senatoribus ubicumque locorum essent, ut eo ad obeunda munera sua quamprimum se conferrent. Interea Dux *Mayenius*, a Fæderatis Vicarius generalis Franciæ declaratus, cum exercitu triginta circiter millium hominum Turones, ubi Rex erat, contendit, eo potissimum animo, ut Regem ad liberiores captandum aerem foras progredientem, ex improvilo interciperet. Sane, parum absuit, quin id quod decreverat *Mayenius* executioni mandaret. Nam Rex prodierat, & transmissis ponte ultra Sancti *Simphoriani* suburbium, sudo ac lereno cælo yebatur equo, cum ecce attonitus molitur protinus accurrit, monet-

que, in proximo Fæderatos latere Equites, Regemque, si forte in comitatu esset, absque cunctatione esse reducendum; ad quas molitoris voces Rex, converso ore, advertit Equites e valle erumpentes, & equo incitato, in suburbium brevissimo temporis intervallo se se recepit, opportune quidem, nam ipsa nocte undecim leucis uno cursu lustratis & emensis aderat cum Fæderatorum exercitu Dux *Mayenius*, jamque primi Equites pugnam magno animorum æstu inceperant. Ad rumorem adventus hostium tota Turonensis Civitas consternata est, & illico ad arcendos irrupentes hostes *Crillonus* e suburbio prodiit, dum Rex in urbem regreditur, opprimitque clandestina consilia. Verum, *Crillonus* acriter hostes insectans, sui immemor, virtutis tantum & gloriæ memor, non solum irretitoris oculis vidit occilum nepotem suum *Petrum De Berton, De Crillon*, dum strenue in confertissima hostium acie pugnaret; sed etiam ipse per medium corpus catapultæ læsus, ac pene exanimis, Turonum urbem asportatus est. Hunc infelicem casum statim ac rescivit Rex, *Crillonum* adivit, eumque toto illo tempore, quo prima vulneris curatio, præsentia sua dignatus est, ejus manum blande tenuit, amanter contrinxit, tamque benigno & officioso sermone afflictum solatus est Rex optimus, ut *Crillonus*, postquam a vulnere convalesceret, ingenue confessus fuerit, paulum absuisse, quin, inter humanissimum Regis sermonem audiendum, profusa lætitia cumulatus moreretur. Hic erat *Crillonus* in his tristissimis Ecclesiæ, Galliarumque Regni temporibus infractus animus, ut sive pro Fide Catholica, sive pro Christianissimo Rege mori, non solum gloriosum duceret, sed summis votis expeteret. Oriebatur popularis tumultus? eum *Crillonus* illico lenitate mitigabat. Insollescebat audacia rebellium? fortitudine frangebatur. Catholica Fides impugnabatur? eam periculo vitæ libenter & intrepide defendebat, Vita Regis periclitabatur? eam qua consilio, qua armis, qua vitæ, & bonorum jactura *Crillonus* tutabatur.

Post hanc Turonensem pugnam, & in

(a) le Duc de Mayenne. (b) la

Ville de Tours.

qua *Crillonus*, contra Ducem *Mayenium*, perduellium Fœderatorum exercitus Principem, tam gloriose decertaverat, Regi *Henrico III.* fortuna aridere, amariorefque Soles illuxisse videbantur, cum ecce prohi dolor! Guisiana conjuratio, quæ Regi sæpius ultimum exitium molita fuerat, tandem funestam ei mortem intulit, totumque Galliarum Regnum summo luctu, squallore, & incredibili consternatione complevit. Lutetiam versus progressus fuerat *Henricus III.* animo eam obsidendi, jamque ad *S. Clodoaldi* (a) municipium, ad Sequanam fluvium situm, duabusque tantummodo Leucis Lutetia distans, castra posuerat, habens in exercitu triginta quinque millia pedum tam Gallorum, quam extraneorum, & quinque millia Equitum, cum multis Principibus, Coronæ Franciæ Administris, Proceribus, ac strenuis Ducibus, quos inter erat *Crillonus* plurimarum palmarum dux, quibus cum certa affulgeret spes, ut Rex brevi auctoritatem suam recuperaret, & Parisienses, eorumque exemplo ceteri populi ad obsequium redigerentur, abominabili facinore Rex per prodicionem occisus est, non a Monacho, sed a quodam rebelli Guisianæ conjurationis fœderato, sicut invictis rationibus Sole clarius demonstrant Auctor libri, cui titulus est: *Fatum Sancti Clodoaldi* (b) & clarissimus Regum Franciæ Historiographus *Varillasius* in Historia Regis *Henrici III.* Sed quisquis ille fuerit sicarius, tam grande scelus quo nomine appellem? nescio Parricidium, an rebellionem, furorem & insaniam nominabo? leve illud est ad tam tetri facinoris atrocitatem exprimendam, An belluinam sub larva vultus humani immanitatem? ne istud quidem sufficit. An florentissimi Galliarum Regni maculam, immo exitium, flammam, ac perniciem? Quam possum atrocitas ac detestanda nomina mente efformavero, vincit omnia horrendi illius Regicidii atrocitas, ac ne cogitatione quidem capi, nedum oratione satis exprimi explicarique potest. Ad nuntium mortis Regis *Henrici III.* omnes Guisianæ conjurationis Fœderati ultra mo-

dum latari, bacchari, tripudiare, ac triumphare caperunt, nihilque intentatum reliquerunt, quominus *Henricus Borbonius*, Rex Navarræ, & Principibus ex Regiæ stirpe Gallico Solio proximior, Galliarum Rex salutaretur, copiosissimum nomine, quod Calvinianam Hæresim, qua erat infectus, necdum ejurasset. Quocirca decreverunt, *Carolus* Cardinalem *Borbonium* esse legitimum Galliarum Regni hæredem, quem idcirco *Carolus X.* nuncuparunt, ejusque nomen deinceps in omnibus Senatus consultis & Actis publicis, ac moneta publica inscribendum esse sanxerunt. Sed quia Cardinalis *Borbonius*, quem ipsi *Carolus X.* appellabant, adhuc captivus, & decrepitus esset, adeoque Regiæ exercendæ dignitati parum idoneus, statuerunt rebelles Guisianæ conjurationis fœderati, ut omnes ad Cardinalem *Borbonium*, quem sibi Regem elegerant, e carcere, quo detinebatur, liberandum, vitam, opes impendere tenerentur; manente interim penes ipsum *Mayenium*, Guisianæ confederationis Principem, Vicarii Coronæ Franciæ, seu Locum tenentis generalis titulo & auctoritate. Hos Guisianæ Conjuratiōis fœderatos in rebellionē contra *Henricum Borbonium* Regem Navarræ, haud parum confirmavit *Philippus II.* Hispaniarum Rex, qui die 8. mensis Martii anni 1590. diploma publicavit, quo cunctos Principes Catholicos vehementer hortabatur, ut vires secum conjungerent ad extirpandam in Galliarum Regno grassantem Hæresim, & liberandum e carcere *Carolus Decimus*. Ceterum, coram DEO & Angelis protestabatur, non alio sine se bellicos apparatus adornare, quam Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ Romanæ propagandæ, quietis ac securitatis vere Catholicorum sub legitimis eorum Principibus constituendæ, profligandæ ubique hæresis, pacis & concordiæ Principum Christianorum firmandæ causa, in quam non solum opes, sed & proprium sanguinem ac vitam effundere paratus esset. At, Catholici Galliarum Principes, virique nobi-

nobiles, post Regis *Henrici III.* mortem consultantibus in castris quid facto opus esset? & aliunde animadvertentes, nullam publicæ salutis spem superesse, nisi, servato legitimæ successionis ordine, *Henrico Borbonio*, Regi Navarræ, obedientia præstaretur, in eam omnes iiverunt sententiam, ut *Henrico Borbonio*, tanquam legitima successione ad coronam Regni vocato, fidei Sacramentum daretur, acceptotamen prius ab eo iurejurando de Religione Catholica Apostolica Romana inviolata in Galliarum Regno jugiter conservanda, absque ulla in illius disciplina immutatione aut innovatione; de Ecclesiasticorum personis, ceterorumque omnium dignitatibus, & prærogativis ilibatis custodiendis; de nullius alterius, quam Religionis Catholicæ Romanæ, toto Galliarum Regno publico usu futuro. Quas conditiones cum *Henricus Borbonius* sese ad amissum observaturum adhibito iuramento promississet, confestim qui aderant magno numero Principes, Duces ac Proceres Primariiue Coronæ Regiæ Ministri, & nobiles, inter quos erat *Crillonus*, unanimi consensu *Henricum Borbonium*, Regem Navarræ, secundum Leges Regni, & legitimæ successionis ordinem, in verum Galliarum Regem agnoverunt, eique inter Franciæ Reges dicto *Henrico IV.* fidem obstrinxerunt. Non potuit tamen Rex *Henricus IV.* persistente Guisiana fæderatione, armis & copiis *Philippi II.* Hispaniarum Regis, roborata, Regium solium conscendere, sed Galliæ Regnum, sibi hæreditate debitum, armis peperit, ut duplici jure Rex Franciæ diceretur. Plura autem prælia contra rebelles fæderatos, & Hispanos gessit Rex *Henricus IV.* sine adulatione *Magnus*, quibus *Crillonus*, ad asserenda vindicandaque *Henrici Quarti* ad Galliarum Regnum jura, incredibili animi magnitudine interfuit, præsertim pugne *Ivriacæ*, quæ anno 1590. data est, & in qua, profligato exercitu *Caroli Mayenii*, rebellium Fæderatorum Ducis, & occiso Comite *Egmondano*, Hispaniarum copiarum Ductore, insignem viætoriam retulit *Henricus Quartus*. Infi-

nitus profecto essem, si hic recensere vellem omnia prælia, in quibus *Crillonus* contra rebelles Fæderatos, & Hispanos, plura suæ invictæ fortitudinis, erga vero Regem *Henricum Quartum* fidelitatis summiæ præbuit argumenta. Sufficiat si dixerim, *Crillonum* in Bello fuisse Regis *Henrici IV.* comitem indivulsum. Castrametanti adfuisse, Urbes, præsertim Parisios, & Rotomagum, cingenti, invadenti, expugnanti; hostes collatis signis laceffenti, fuganti, profligantique: adeo ut si quis numerare velit bellicosissimi Regis *Henrici IV.* contra rebelles Fæderatos & Hispanos, pugnas, victorias, & triumphos, eadem opera habeat *Crillonum* virtutis, ejusque erga Regem *Henricum Quartum* constantis ac perpetuæ fidelitatis locupletissima testimonia. Sed hic prætermittere nec possum, nec debeo *Quillebovium* (a) urbem in Normannia, quam Guisianæ Conjurati Fæderati obsidione cinxerant cum sex peditum millibus terrestribus exercitus, octingentis Equitibus, & navibus duabus supra viginti. In eam autem urbem indefensam, immunitam, opportunam injuriæ, perviam omnibus hostium telis, & desperatione auxilii laborantem, sese solerter & tempestive intulerat *Crillonus*, eamque tuitus est non constructis propugnaculis, non turribus, non munimentis, sed paucorum militum virtute, animis ac robore. Tandem denunciatis hostibus ut præsidium dederet, quatuor hisce verbis, Lacædemoniorum more, respondit: *Intus Crillonus, foris Fæderati*: quibus verbis, tanquam aculeis, stimulati Fæderati, atque furore correpti, Arcem plurimis explosis tormentis concusserunt, & in eam semel atque iterum impetum fecerunt, sed frustra. *Crillonus* namque inter crebras tormentorum emissiones, inter suorum ante & retro, adextra lævaque cadentium funera, ita rebellium Fæderatorum hostiles impetus repressit, fregit ac contudit, ut ne transversum quidem digitum hostes progredi potuerint, immo potius obsidionem cum summa infamia solvere coacti fuerint. Quod certe facinus tam Regi *Hen-*

rico

rico IV. placuit, ut ad *Crillonum* Epistolam suapte manu scripserit, pluribus grati animi, benevolentiae, & voluntatis suae indicibus aspersam.

Gaudebat quidem impense *Crillonus*, quod Rex *Henricus IV.* totius Guisianae Confederationis simul irrupentis molem atque impetum omnem suis lateribus ita sustineret, ut eam consilio, manu, fortuna, virtute & animis semper & ubique vinceret. Nec minori gaudio perfundebatur *Crillonus*, quod videret rebelles Fœderatos, iisque sociatos Hispanos, qui paulo antea feroces induebant spiritus, minacesque litteras spargebant, multo tandem, præter expectationem suam, ab exercitu Regis *Henrici IV.* cladibus attritos, lugere inter se fracta consilia, virium suarum infirmitatem agnoscere in sinu, labores irritos, & spes evanescentes secreto lamentari, suas in dies attenuari vires, dissipari robur, defervescentem impetum, & vim omnem consensescere. Hæc, inquam, *Crillono* singularem lætitiā afferebant, nec dubitabat ipse, quin hujus atrocissimi belli turbulentissima tempestas defervesceret, & discussa penitus caligine temporum, pax, serenitas, & salus simul toti Galliarum Regno affluerent, si Rex *Henricus IV.* ejurata, ut promiserat, Calviniana Hæresi, Catholicam Fidem amplecteretur. Hoc enim duntaxat perduelliones Fœderati a præstanda Regi *Henrico IV.* obedientia retardari dicitabant, quod ipse promissis non staret, sed consulto hæresis abjuratorem procrastinaret, ut fucum faceret Catholicis, eosque vana spe lætaret. Fœderatorum animos in Regem *Henricum IV.* concitabat Hispanica Factio hac injecta spe, fore ut *Henricus IV.* licet in Galliis ejuraret Calvinianam Hæresim, numquam tamen a *Clemente VIII.* qui tum temporis clavum Ecclesiae regerebat, reconciliaretur, & in gremium Catholicæ Ecclesiae reciperetur. Hoc admoto veluti stimulo, Hispanica Factio, quæ occupando Galliarum Regno inhiabat, debilitatos fractosve Fœderatorum animos sustentabat, labantes firmabat, erigebat diffidentes, defatigatis addebat alacritatem, & respectantibus pacem,

Græves. Hist. Tom. IX.

(a) *Chartres.*

cladiumque pertæsis, spiritus quosdam novos ac ferocios instillabat. Hunc igitur speciosum prætextum, quo Fœderati rebellionem suam tegere studebant, vehementer optabat *Crillonus*, ut Rex *Henricus IV.* quamprimum amoveret, & ejurata Calviniana Hæresi, Catholicum se aperte profiteretur. Et ecce statim *Crillonus* summam votorum suorum consecutus est. Nam Rex *Henricus IV.* qui hactenus conversionem suam dissulerat, ut accuratius de Fide Catholica instrueretur ab Episcopis, quos inter eminebat *Jacobus Davitius Perronius*, Ebroidensis Antistes, & postea S. R. E. Cardinalis, tandem, divino illustratus lumine, die 25. mensis Julii, Sancto *Jacobo* Apostolo Sacra, anni 1593. in Canobio *Sandionysiano* prope Parisios Calvinianam hæresim publice ejuravit, & Catholicæ Fidei professionem edidit his verbis conceptam: *Protestor, ac juro coram Deo Omnipotente, vivere me velle & mori in Religione Catholica, Apostolica, Romana, eamque protegere ac defendere adversus omnes periculo sanguinis & vitæ meæ: renuncians omnibus hæresibus contrariis doctrinæ Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ, Romanæ.* Anno vero sequenti, seu 1594. Rex *Henricus IV.* die 27. Februarii Carnoti (a) in Ecclesia Beatissimæ *Mariæ* Virginis solemnī pompa cum fuisset inauguratus, Parisio recta venit, ubi factum est Senatus consultum die 30. mensis Martii, quo cuncta contra Reges *Henricum III.* & *Henricum IV.* Decreta fuerunt in integrum abolita, & Duci *Mayennio*, Guisianæ Confederationis Principi, ac ceteris Lotharingicæ familiæ Principibus, aliisque omnibus cujuscumque conditionis hominibus injunctum, ut *Henrico IV.* Galliarum Regi obedientiam præstarent. Sacra etiam Parisiensis Academia, cujus nonnulli alumni a Fœderatorum partibus steterant, solemnem Convantum in Schola *Navarræ* die 22. mensis Aprilis ejusdem an. 1594. habuit, in quo omnes Magistri jurarunt, se præstare obedientiam Regi *Henrico IV.* tanquam vero, legitimo, ac naturali Galliarum Regni hæredi ac successorī. Formula juramenti, ut videre est

Nn 3

apud

apud Egassium Buleum Tomo sexto Historia Universitatis Parisiensis, hæc fuit.

Nos &c. juramus & protestamur coram Deo, & sanctis Sacrosanctis Evangeliiis, nos recognoscere corde & intimo affectu Regem nostrum & Principem naturalem & legitimum Henricum IV. Regem Franciæ & Navarræ nunc feliciter regnantem. Spondemus Regi illius Majestati, nos servaturos obsequium & fidelitatem sub vite etiam & honoris dispendio cum omni reverentia & perfecta obedientia, & ad conservationem hujus Status & Coronæ, potissimum vero hujus Metropolis Parisiensis sub ejus auctoritate & imperio, neque nos parciaturos vite fortunisque nostris in iis, quæ spectabunt illius servitium, Regniq; Gallicani tranquillitatem. Præterea promittimus, nullam nos unquam partem, consortium, aut Fædus habituros cum illis, qui se perduellionis scelere obstrinxerunt, armati contra Regiam ejus Majestatem, neque cum omnibus aliis, qui posthac possent in dictum Regem Christianissimum insurgere, quos omnes abominamur, declaramus & pronunciamus rebelles, hostes Galliarum publicos, nostrosque privatos. Renunciamus omnibus Fæditionibus, Juramentis, Fæderibus, in quæ nos incurrere antea potuimus occasione & errore perniciosarum tempestatum contra & in præjudicium præsentis Declarationis. Recognoscimus humiliter, accepisse nos de gratia, speciali bonitate & clementia, qua placuit Regiæ Majestati universos nos & singulos complecti. Quibus de rebus nos ingentes, & quam maximas possumus, gratias habemus, atque agimus, observantes intimis visceribus Deum Opt. Max. ut nobis feliciter eum Regem sospitem servet atque incolumem, hostium suorum nostrorumque victorem & triumphatorem. In quorum testimonium nos sigillatim subscripsimus in Comitibus Generalibus Academia Lutetianæ habitis in Aula Theologica Regalis Collegii Navarræ alias Campaniæ die Veneris 22. Aprilis anni 1594.

Age vero quam triumphale illud & augustum spectaculum, cum inclyta Parisiorum Lutetia Regem Henricum IV. excepit? Adeo ut Gallica gens alio-

qui Regum obsequiis impensissime dedita, nullum unquam suorum Regum regalius acceperit, quam Regem Henricum Magnum. Nam quid ego jam referam ludorum magnificentiam, quid augustissimum purpurati Senatus, quid frequentem laudatissimæ illius Scholæ Parisiensis, quid totius Ordinis Ecclesiastici solemnem occursum? Quid undas illas hominum, ac maris in speciem, ad spectaculum se effundentis multitudinis, quæ vias omnes, omnes campos, omnes domos late complevit? Habet enim Parisiorum urbs tria pariter ornamenta, quorum unum quodlibet vix in ulla reperitur alia. Clerum ornatissimum florentissimumque, Scholam, quæ non alia numero frequentior, vel eruditissimis in omni doctrinarum genere viris abundantior: Senatum, neque minus gravem, quam fuit ille Arcopagitarum Athenis, neque minus splendidum, quam fuit olim Romanus, ut mihi singulari quodam fato, maxima bona miscuisse videatur, summam scilicet religionem cum summa eruditione, & justitiam item summam cum utraque. Nam & Clerum ornant literæ & studia commendat religio. In Senatu vero neutrum desideratur. Quo minus mirum, si tanta cum civium, tum hospitum multitudine scatet, quanta proportionem non alia sub ditione Christiana, ut Regnum potius, quam civitas, vel Regni magis Regina debeat appellari. Hæc igitur celeberrima Parisiorum Civitas nihil omnium sibi duxit omittendum quo Regis Henrici IV. adventum redderet ornatiorem, & ut fileam vulgi studium tale, quale in alium Regem exitit neminem, quid augustius potius accidere quam quod tres illi pariter Ordines tam splendidi, tam graves, eodem die Regi Henrico IV. ea detulerunt, quæ non aliis Regibus deferre consueverant.

Ad nuntium receptæ Lutetiæ, Regique Henrico IV. Victori, fasces submittentis, multæ aliæ Galliarum Regni Civitates intra paucos menses in Regis potestatem eodem an. 1594. concesserunt. Quia tamen Rex Henricus IV. necdum a Summo Pontifice fuerat ab hæresi absolutus, turbas in Galliarum Regno eiere, atque rebellionem fovere pergebant Fæderati, cam

eam in spem erecti, fore ut nunquam *Clementis VIII.* licet vehementer exoratus, adduci posset ad reconciliandum Ecclesie hunc Principem in hæresim relapsum, & cujus conversionem ad Fidem Catholicam non sinceram, sed fictam, fucatam ac simulatam esse pertendebant. Verum, Rex *Henricus IV.* Parisios ingressus, & fausta omnium Ordinum gratulatione, summa rerum potitus, in hanc curam maxime incumbere, ut civilis discordiæ reliquias aboleret, dumque lætissimi de illo propediem a Censuris per Summum Pontificem *Clementem VIII.* absolvendo nuntii expectabantur, & quidquid a superioris mæore temporis relictum erat, videbatur abstersum, ecce furiosi adolescentis *Joannis Castellii*, filii *Petri Castellii*, Mercatoris pannorum Parisini, nati unde viginti annos, horrendum scelus exeuntem annum millesimum quingentesimum nonagesimum quartum functavit. Hoc tam atrox flagitium lubens altissimo silentio ipse prætermitterem, nisi inde maxime splenderet singularis illa benevolentia cum summa veneratione conjuncta, qua *Crillonus* inclytam Societatem Jesu, id ætatis vehementer in Galliis afflictam, persecutus est, eamque, quamdiu vixit, semper in maximo honore ac pretio habuit, sicut testatur *R. P. Josephus Juvenius*, nuperrimus Scriptor elegans Historiæ Societatis Jesu, par. 5. lib. 12. pag. 45. & lib. 25. pag. 906. Ex quo Scriptor hæc pauca, quæ ad *Crillonum* spectant, decerpere non pigebit. *Joannes Castellus*, infernis furiis incitatus, Regem *Henricum IV.* Lutetiam e Picardia die 27. mensis Decembris anni 1594. reversum affectatus, cum promiscua populi multitudine, adrepit sub horam post Solis occasum alteram ad conclave, in quod se Rex ocreatus adhuc receperat, procereque adeuntes excipiebat. Nactus locum ac tempus parricida, in Regis jugulum involat; sed manu & cultro aberrante, quia Rex caput aliquem salutando, demiserat, tantummodo labium vulneravit, ac dentem unum excussit. Comprehensus sicarius, in carcerem amandatur, cumque interrogatus, utrum Philosophiæ dedisset operam in Parisino Collegio Societatis Jesu? ita esse affirmasset, ac Patrem *Gue-*

retum annis duobus & dimidio a se auditum, Senatus Parisiensis Decretum condidit anno 1595. quo *Joannes Castellus* nece, Patres vero Societatis Jesu exilio multabantur. Aderat tum temporis Parisiis ingenuus adolescens *Nicolaus Placcus*, patria Divionensis, nobili genere natus, qui artem dicendi docebatur in Collegio Parisino Societatis Jesu. Post exactos Lutetia Patres, alios ibi Magistros audiebat, qui facundiam potissimum suam exercebant vituperanda Societate. Hominum atrocitatem indigne tulit hic adolescens, ipsamque Societatem ploris inde fecit. Quamobrem, clam parentibus Avenionem se contulit, ibique tyrocinii domum ingredi parabat, cum pater, cognito filii discessu & consilio, in eandem urbem accelerat, instructus acerrimis Marescalli *Bironii*, qui Burgundiam pro Rege Galliarum gubernabat, litteris ad *Crillonum*, Equitatus Regii Præfectum, Avenione tunc degentem. Illi *Bironus* paternæ contra filium jura commendabat. Hoc metu percussus tyrocinii Rector Archiepiscopus Avenionensem certiorē facit. Præsul cum adolescentis patre ita constituit, adfuturum se certa die domi patrum Societatis Jesu cum delectis Sacerdotibus; adsit ipse pariter & secum adducat quos velit, audituros juvenem, & quid facto sit opus judicatueros. Adsunt die dicta, hinc Antistes cum Vicario suo, cum Societatis Provinciæ Præfecto, & tyronum Rectore; inde pueri parens cum *Crillono*, cum scriba, & amicis aliquot. In hunc cætum adolescens *Placcus* adducitur. Procidit ad genua Patris, & *Filium*, inquit, *cernis, pater, ad tuos provolutum pedes; hunc amasti semper, & meminisse me pigebit nunquam. Amare, quaeso, perge: Patere me hic vivere, hic mori. Tuus esse non desinam: immo, tuus eo magis futurus sum, quo numini obsequentior; quo sanctioribus vinculis, & illi, & tibi obligatus. Cur vocanti Deo parere me prohibes? cur felicem esse vetas?* Dicentis ardor, & eminens in vultu cum liberali pudore pietas, omnes defixos admiratione diu tenuit; *Crillonum* præter ceteros, qui piorum hominum lacrymas, ut muliebri vitium, ridere consueverat. Exciderunt nec opinanti *Crillono*, & uberes, & quam

fructuosæ lacrymæ. Nam hoc spectaculo ac æternæ salutis cura incitatus, vitam relegit omnem, & curatis animæ vulneribus, regendum se Patribus Societatis Jesu permisit. Hactenus *Josephus Juvencius*.

Dum Avenione anno 1595. degeret *Crillonus*, opportune tandem venit in Gallias felix diuque exoptatus nuntius de absolute a Censuris, quas incurrerat Rex *Henricus IV.* Romæ data a Summo Pontifice *Clemente VIII.* quo nuntio exhilarata est tota Gallia, & extincta Guisiana confederatio, cujus corypheus Dux *Carolus Mayennius*, implorata Regis clementia, in ejus gratiam satis amplis conditionibus receptus est. Omnibus itaque Guisianæ conjurationis Fæderatis ad obedientiam Regis *Henrici IV.* toto Regno reductis, ingens omnium Gallorum animos incescit gaudium, quod tot intestina bella, quæ contra aras & focos, contra vitam fortunæque omnium gerebantur, a suis cervicibus essent omnino depulsa. Sed Hispani, qui Guisianam rebellium Fæderationem contra Galliarum Reges *Henricum III.* & *Henricum IV.* copiis & armis foverant, doluerunt, plusquam verbis exprimi potest, quod, hac dissipata rebellium conjuratione, infinitæ illæ spes, in quas erecti fuerant, penitus concidissent, & pro thesauro, quem in Galliis quærebant, carbonem, sicut vulgari fertur adagio, offendissent. Fictio tamen ad alacritatem vultu, audaciam ostentabant, pergebantque minas intentare, miscere, & turbare omnia, merum bellum canere passim, omnesque adhibere machinas, ut a Rege *Henrico IV.* animos Gallorum alienarent. In primis, Hispani Massiliam, urbem Gallo-provinciæ, nominis claritudine, & portus opportunitate insignem, favente *Carolo Casalio* (a) hujus Urbis Consule, quem aureorum montium pollicitationibus corruptum, in suas partes traxerant, occupare tentarunt, jamque *Carolus Auria* (b) cum aliquot triremibus in portum Massiliæ erat receptus, cum subito accurrens *Crillonus*, oculis ac vultu victoriam spirans, suamque vel intertissimo, cuique de gregariis alacritatem ingenerans, ivit, & quod nec

videre, nec audire, nec legere se meminisse mortalium quisquam, intra paucorum horarum spatium seditiosos comprescit, tumultus composuit, *Carolus Auriam*, ad repentinam fugam compulsi, *Carolus Casalium*, qui Massiliam Hispanis prodere moliebatur, occidi jussit, & Massiliam Regi *Henrico IV.* asseruit ac vindicavit, universa jubilante Italia, ob periculum inde ei imminente, si Massilia in manus Hispanorum incidisset. Hanc singularem *Crilloni* fortitudinem, quæ nullis periculis frangi poterat, Dux *Claudius Guisius*, filius *Henrici Guisii*, in Comitibus Bielsenibus necari, & Gallo-provinciæ præfectus, qui tum temporis Massiliæ aderat, vidit, suspexit, & impense laudavit, sed cum adhuc juvenis esset, & bellicæ *Crilloni* virtutis periculum facere vellet, de industria fabulam finxit, multosque Massiliæ Civem subornavit, qui dicerent, Hispanos adhuc cum Gallis bellantes, subitanea impressione Massiliam invasisse. Quam fabulam ut plausibilem redderet, summum maorem e mentita facie simulavit, ac *Crillonum*, in lecto altum dormientem, nihilque minus cogitantem, e somno excitavit, exultans, se ei tam insperato nuncio, & objecto præsentissimo vitæ periculo timorem incussurum. At *Crillonus*, quem nulla pericula decedere poterant, subito expergefactus, nihilque fraudis, ac doli subodoratus, illico emerit e lecto, suæque tantummodo hasta, & pugione munitus, ad vicum testinans accurrit, ut vel hostes arceret a toribus urbis, vel eos foras protruderet, vel ipse hostium telis confossus interiret. Hanc intrepidam in subeundis periculis *Crilloni* constantiam, animique promptitudinem iterum expertus Dux *Claudius Guisius*, statim *Crillono* fraudem, quam ipse texuerat, cum joco, & chachinnis detexit. Sed *Crillonus*, ut erat a natura ingenuus ac candidus, intempestivas illas facetias nihil moratus, ad Ducem *Guisium*, hujus tabulæ auctorem, non sine aliqua animi commotione, conversus, eique pugionem ostendens: o adolescens, inquit, si in hoc repentino casu animo cecidisssem, tu pariter isto pugione cecidiss-

(a) Charles Cazaoux, Consul, & tyrann de Marseilles. (b) Charles Doris.

cidisses; his verbis significare volens, se co solo nomine Duci *Guiso* parcere, quod ipsi animum suum imperterritum pro dendi occasionem suppeditasset. Hinc factum est, ut Dux *Claudius Guisus*, quem (revocato Duce *Espernonio*) Rex *Henricus IV.* Gallo Provinciæ præfecerat, semper *Crillonum*, ob excelsi animi atque invicti magnitudinem & robur, singulari amicitia & observantia coluerit. Hoc factum Historicum narrat Dominus *Givardus* in ea, quam Gallice scripsit, Vita Ducis *Espernonii*.

Perquam moleste viderunt Hispani spes suas delusas, prærepta Consilia, & hanc insignem prædam, cui avidissime inhabant, seu *Massiliam*, e manibus suis excussam, inflicti tamen vulneris dolorem simulata fronte sustinentes, novas contra Gallos expeditiones susceperunt, quibus magnum Galliarum vulnus se imposituros, & in ejus sinum & viscera penetraturos confidebant. Nec inanis omnino, ut libere dicam, fuit illorum spes. Opportune si quidem Hispani utentes Consilio, & opera *Christiani Savignii Ronei*, Galli (qui antea Guisianæ confederationi erat addictus, & tunc Præfecti Castrorum munere in exercitu Hispanorum fungebatur) primo *Castellam*, Picardiæ oppidum, ceperunt; deinde *Dorlanium* obsederunt, & magna edita strage occuparunt. Post hæc, *Cameracum* (a), urbem in Belgio amplam, frequentem, & valde munitam, in potestatem suam redegerunt. Dehinc, *Caletum*, oppidum & portum celeberrimum, necnon *Ardram*, urbem quidem parvam, sed situ & arte munitissimam, tribus tantum leucis *Caletum* distantem, expugnarunt. Denique, *Ambiano*, (b) totius Picardiæ Metropoli, dolis & artibus, potius quam armis, potiti sunt. Ad hanc *Ambiani*, urbis amplæ & munitæ, tam facile occupationem attoniti hæserunt Galli, præsertim Parisienses, qui Hispanos ad portas suas, non secus ac Annibalem Pænosque ad urbis portas, venisse, jamque illos videre sibi persuadebant, cum *Ambianum* inter & *Lutetiam* Parisiorum nihil impediementi, nihil propugnaculi esset, quod hostium impetum retardare posset. Rex quo-

que *Henricus IV.* tunc *Lutetiæ* exiliens, summo mæore perculsus, quod cerneret, potiorẽ Picardiæ partem in potestate Hispanorum esse, omnino decrevit, urbem *Ambianum*, astu amissam, virtute recuperare. Abiecta itaque omni mora Rex *Henricus IV.* *Ambianum* obsidione cinxit, cumque in eo res esset, ut urbs, muris tormentorum imperu conquassatis, aut vi expugnaretur, aut conventionẽ dederetur, ecce *Albertus* Cardinalis *Austrius* (qui in locum defuncti *Ernesti Austrii*, Belgii Gubernatoris, a *Philippo Secundo* Hispaniæ Rege, suffectus fuerat) opportunẽ cum ingentibus copiis venit, *Ambiano* suppetias laturus. Nec dubium, quin *Albertus* Cardinalis *Austrius*, si concessim castra Regis *Henrici IV.* invasisset, ea, utpote immunita, & ob periculum conturbata, facili negotio occupasset, totumque exercitum Regium dissipasset. Sed, dum cunctatur, præcedenti nocte, qua transiturus erat, viam fossoribus abruptit, & in ea prius occultata scite tormenta disposuit, Dux *Carolus Mayennius*, antehac Guisianæ conjurationis Antesignanus, tunc vero Regi *Henrico Quarto* addictissimus. Quare, Cardinalis *Albertus*, re prolixi die cognita, seroque errorem suum agnoscens, de suorum Ducum Consilio, receptui canere ac vasa colligi iussit, instructoque in aciem exercitu, terga vertit, non sine aliqua suæ famæ jactura, cum quidam id temporis per jocum dicerent, hanc *Alberti* ad *Ambianum* ab obsidione liberandum cum valido exercitu profectionem, non militarem Expeditionem fuisse, sed meram peregrinationem, ludum, non bellum, velitationem, non pugnam. Eum venisse spectatorem, non actorem; contemplatorem Regii exercitus, non expugnatorem; obsidionis urbis *Ambiani* tellem, non interpellatorem, non illum e vagina gladium eduxisse, vel eductum recondidisse illico. Postremo, sic illum se gessisse, ut nihil nisi ludicram, umbratilemque *Neumachiam*, Imperatoris *Domitiani* instar, voluerit exhibere; vel potius, sicut olim Imperator *Cajus Caligula* de collectis in Anglia littore *Conchyliis*, Romæ triumpha-

(a) *Cambray*. (b) *Amiens*.

phavit, ita & ille de viso exercitu regio, salutatique Galliarum finibus, voluerit in Belgio triumphare. Post hunc acceleratum *Alberti* recessum, statim *Ambianum* recuperavit Rex *Henricus Quartus*, cui multo gloriosior fuit hæc urbis recuperatio, quam fuerat damnosa amissio. Sed quia *Crillonus*, Massiliæ ad præcavendas Hispanorum insidias detentus, huic *Ambiani* obsidioni ac deditiōi interesse haud potuerat, Epistolam ad ipsum liberalibus joci, doctisque salibus plenam, scripsit Rex *Henricus IV.* in qua, præ ceteris aliis suæ erga *Crillonum* singularis benevolentia indicis, hæc habet: *Ad restim confuge, Generose Crillone: impeditimus, ne Hispanorum exercitus Ambianum subsidis, annona, vel copiis juvaret, & tu aberas.* Quibus verbis indicare volebat optimus ille Rex gravissimum dolorem, quem accepturus erat *Crillonus*, quod, pugnandi avidissimus, huic obsidioni & recuperationi *Ambiani* interesse, & in partem laudis venire non potuisset.

Ex hac *Ambiani* recuperatione illud maximi, diuque desiderati boni erupit, quod facilius reddita fuerit tractatio pacis inter Reges Galliarum, & Hispaniæ, *Henricum IV.* & *Philippum II.* qui hætenus vario fere Marte, ancipitique fortuna pugnantes, alternis ferme victores fuerant & victi. Agnovit tandem Rex *Philippus II.* se frustra in Galliis (occasione *Guiscardi* conjurationis, cui ipse vires, roburque addiderat) tentatis bellis minime necessariis præcipuum Bellum Belgicum, in quo propria res agebatur, neglexisse, indeque occasionem dedisse *Batavis*, quos *Hollandos* vocamus, & *Zelandicarum* Insularum incolis, nec non aliis conjuratis Belgii urbibus, excusso Hispanorum dominio, in Rempublicam coalescendi, quæ etiamnum excluso publico Religioſis Catholicæ cultu, Fæderatorum Ordinum auctoritate gubernatur. Altera etiam ejusdem Hispaniarum Regis animo insidebat recordatio funestæ illius cladis, qua ingens & formidanda illa centum & quadraginta navium Classis, quam contra *Elizabetham*, Angliæ Reginam, magnis sumptibus instruxerat, magna ex parte ab Anglis dissipata, procellis ac naufr-

giis quassata, & circum Britannicas Insulas circumflectere coacta, dedecoris & ignominia plena in Hispaniam redierat; amissis duabus supra triginta navibus. Hæc secum cogitans *Philippus II.* Hispaniarum Rex, ad pacem incundam cum *Henrico IV.* Galliarum Rege, se se propensissimum exhibuit, ac tandem, missis ex utraque parte Legatis *Vervinum* in Veromanduis oppidum terræ Franciæ, firma ac stabilis pax inter utrumque Regem sancita est, & inter festas populorum acclamationes, plurimaque lætitiæ signa anno 1599. promulgata fuit. Tunc, extinctis omnibus tum domesticis, tum externis Bellis, visa est Gallia fortuna crescere, & nova quædam atque inopinata sub *Henrico Magno*, Galliarum Rege, se se explicuit rerum facies. Auctæ perpaucis annis Gallorum vires, aucti animi, auctæ opes, aucta omnia, maximumque gloriæ splendorem Regno Galliarum conciliabat Rex *Henricus Magnus*, suorum amor, hostium terror, domi carus, foris potens, & apud exteras gentes in magna atque illustri gratia positus. Florente in Gallia pace Rex *Henricus IV.* consilia, quæ ei *Crillonus* in administratione Regni suggererat, lubentissime auscultabat, ejusque colloquiis vehementer oblectabatur. Nec enim intra rei militaris peritiam se se continuit capacissimus *Crillon* animus, sed non minus in gravissimis rerum maximarum deliberationibus, ingenio, consilio, prudentia & dicendi dexteritate, quam corporis robore ac firmitate præstabat. Reconditiora regiminis arcana ita penetraverat, ut totius Orbis moderamini haud impar haberetur. Nemo melius sui sæculi statum callebat. Nemo intimius Regnorum, & Rerum publicarum momenta perspicaci mente lustraverat. Nemo in explorandis Gentium moribus & studiis oculatior erat. Noverat Rex *Henricus IV.* quam prudenter & sapenter *Crillonus* in *Blesensibus* Regni Galliarum Comitibus sese gessisset, eo vel maxime tempore, quo atroces discordiæ, perniciosæque factiones Regnum misere lacerabant, & Regem *Henricum III.* in summum vitæ discrimen adducebant. Noverat maxi-

mus

mus ille Rex, quam sæpe *Crillonus* suis salutaribus consiliis acerba mala partim impendentia avertisset, partim grassantia compescuisset, benignitate mitigasset, industria dissipasset, solitudine ac curis penitus extirpasset. Noverat denique Rex *Henricus IV.* & sapius experientia comprobaverat morum *Crilloni* facilitatem, singularem urbanitatem, facetias in sermone, ingenii argutiam, liberales jocos, doctosque sales, plenos lepore, acumine, & sagacitate, quibus humanissimus ille Rex mirum in modum delectabatur, & hac in parte Imperatorem *Augustum* referens, quemadmodum gauderet jocis liberalibus in alios ludere, ita in se jactos, aut retortos liberius, patientissime ferebat.

Quanta esset *Crilloni* in colloquiis, quæ sæpe miscebat cum Rege *Henrico Magno*, libertas, & ut ita dicam, familiaritas, facile dignoscet Lector ex Facto historico, quod hic breviter narrabo. *Carolus Emmanuel*, Dux Sabaudia, diu Regem *Henricum IV.* de restituendo Principatu Salutarum verba dederat, eique datam fidem semper fregerat. Quocirca Rex iniquo animo ferens, quod Princeps unus, viribus impar, antiquum Galliarum Regni patrimonium, vi invasum, tam tenaciter retineret, bellum illi indixit, omnique abrupta mora exercitum trifariam divisit. Unam partem Marescallus *Bironus* in *Sebusianos*, *Lesdiguierius* alteram *Mommelianum* versus, tertiam Rex ipse cum *Crillono* *Camberium* duxit. Et statim *Crillonus*, in agmine miles, in consilio Dux, artifex in opere, incitamento omnibus, indefessus ubique, somni, cibi, deliciarum oblitus, uno quasi impetu *Camberium*, deinde *Constantium*, *Carboneriam*, *Miolanum*, *Aquabeliam*, totamque Sabaudiam, virtute duce, comite fortuna, suis victoriis lustravit. Quo factum est, ut Dux Sabaudia, tot victoriis attonitus, pacem postulaverit, & permutato Salutarum Principatu cum *Bressia*, hanc tempestatem a se averterit. Permutationem istam gratam habuit Rex *Henricus IV.* & in inita cum Duce Sabaudia pace, suoque in Sabaudia relicto exercitu, Lugdunum cum *Crillono* venit, ubi percelebri Pro-

cerum adstante corona, Rex effusissimæ benevolentia suæ significatione *Crillonum* in os laudans, ait illum esse primum *Mundi Ducem*, nullumque ei in scientia militari æquandum: At *Crillonus*, libertate, quam nemo sibi hactenus arrogaverat, nec sibi deinceps arrogare audebit, actutum respondit: Regem mentitum esse, quia Rex erat primus mundi Dux, ipse vero tantum secundus. Arrisit summo opere Regi hoc subitum & argutum *Crilloni* Responsum, & in eo agnovit animi *Crilloni* candorem, facilitatem, & altæ cujusdam mentis sagacitatem incredibilem, indeque *Crillonum*, tanquam fidissimum rerum gerendarum administrum de Galliarum Regibus, & de toto Regno optime meritum, impensius amare cepit. Mansit Rex *Henricus IV.* Lugduni cum *Crillono* per aliquot dies, ibique Rex die 9. mensis Decemb. anni MDC. nupsit *Maria Mediceæ*, filia *Francisci*, Ducis Etruriæ, quas nuptias cælesti benedictione ita cumulavit Deus Optimus Maximus, ut intra novem menses exortus inde fuerit Delphinus, qui postea Patris sui *Henrici IV.* Galliarum Regis, successor fuit, dictus *Ludovicus XIII.* Lugduno Parisios una cum lectissima sua conjuge revertentem Regem *Henricum IV.* comitatus est *Crillonus*, qui Regis lateribus semper aderat, & consiliorum particeps, cumque Rex & Regina Parisios rediissent, concitatum est Bellum incruentum, cujus exitus singulare *Crillono*, omnibusque Catholicis, attulit gaudium, Hæreticos vero Calvinistas, quorum ne nomen quidem ferre poterat *Crillonus*, sempiterna ignominia affecit. Ediderat librum de *Missa*, & *Eucharistia* magni inter Calvinianos nominis *Philippus Mornæus Plessius*, in quo ad suos adstruendos errores quamplurima laudabat Sanctorum Patrum testimonia, sed corrupta, interpolata, & mutilata. Hunc librum male natum, & natalitiis tenebris damnandum, *Jacobus Davitius Perronius*, Episcopus Ebroicensis, & postea S. R. Ecclesiæ Cardinalis, cum lectitasset, plusquam quingenta Patrum loca adulterata, truncata, & oborto collo in alienum sensum detorta, se invenisse non solum

lum palam professus est, sed coram sex iudicibus, a Rege *Henrico IV.* selectis, tam evidenter demonstravit, ut *Philippus Mornæus*, sibi male conscius, nihil hincere aut mustitate potuerit, sed pudore suffusus, abierit, excesserit, evaserit, eruperit, &, insalutato Rege, urbem Salmurium, cujus Præfectus erat, repentina fuga sese receperit. Hæc victoria de Hæreticis reportata, quæ cessit in decus immortale Catholicorum, & Regem *Henricum IV.* magis ac magis in Catholica Fide confirmavit, tam ingenti gaudio *Crillonum* perfudit, ut diceret, se quidem in multis cruentis præliis teterrimum hæreseos monstrum profligare pro viribus satagisse, at illud unico incruento certamine fuisse omnino a doctissimo Perronio protritum, ac subinde dignum esse hunc Prælatum, cui, tanquam Hæreticorum in Galliis victori, omnes Catholici triumphales Arcus erigerent, Trophæa, Columnas, Obeliscos, & Pyramides ad perpetuam temporum memoriam instruerent. Hic erat zelus, quo flagrabat *Crillonus*, tuendi, illustrandi, ac propagandi Catholicam Religionem; pro cuius defensione membratim discerpi, mortemque oppetere, eximie felicitati, & summo honoris loco ducebat. Hic ardor, quo æstuabat Calvinianam in Galliis enatam Hæresim radicitus extirpandi.

Convenit inter omnes Historicos, qui de Rebus Francorum scripserunt, *Crillonum* fuisse Regi *Henrico IV.* carissimum, & vicissim *Crillonum* ita *Henrico Magno* fuisse addictum, ut ei vires, ingenium, sanguinem committeret, atque pro illius incolumitate, & diuturno Imperio vota Deo jugiter nuncuparet. Sed, o fallaces hominum spes! dum Rex *Henricus Magnus*, quem omnes Galli immortalem peroptassent, florentissimum, & omnibus rebus ad magnam militarem expeditionem instructissimum exercitum comparasset, quo universam Hispaniam, Germaniam, Italiam, suspensam de tanti apparatus futuro exitu tenebat, in ipso tantæ expeditionis procinctu, a perditissimo sicario die 24. mensis Maii anni 1610. Parisiis occisus est. Quem funestum & inopinatum casum ubi audisset *Crillonus*, Regicidii horrore exanimatus obriguit,

steteruntque comæ, vox faucibus hæsit. Alte animo *Crilloni* infixæ erat recordatio tot beneficiorum, quæ a tam benefico, tam liberali, & mansueto Rege acceperat, & ea recordatio ipsi pectus sodecabat, vulnus adigebat altius, & dolorem dolore cumulabat. Hoc uno tamen se *Crillonus* in tam gravi jactura solabatur, quod Rex *Henricus Magnus* filium *Ludovicum* superstitem reliquisset, in quo illum tanquam redivivum contemplabatur, quemque non minus virtutum, quam Regni patris sui hæredem esse cernebat. Sed quia Rex *Ludovicus XIII.* cognomento Justus, filius *Henrici Magni*, vix decimum ætatis annum attigerat, collata est Regni Galliarum procuratio Reginæ *Mariæ Medicæ*, ejus Matri, donec ipse ad decimum quartum, ut moris est in Gallia, perveniret. Initia tantum Regni *Ludovici XIII.* vidit *Crillonus*, eaque haud parum turbata tumultibus, quos in Galliis concitarent Principes aliquot, qui *Concini*, patria Florentini, (qui in Galliis dicebatur *Marchio Ancrensis*) nimiam potentiam exosam habebant. Hujus Marchionis superbiam ægre quidem ferebat *Crillonus*, sed timens, ne eo prætextu, tanquam injecto discordiæ pomo, ad turbandum Regnum uterentur Principes, paci silentio litandum consultius esse ducebat. Eo autem potentiæ *Concinus*, seu *Marchio Ancrensis*, ob maximam gratiam, qua pollebat apud *Mariam Medicæ* Reginam, devenerat, ut Principes ac Proceres Regni parum revereretur, & omnium capitibus ac fortunis insultaret impune. Hinc graves exciti tumultus a Principibus & Proceribus Regni, quorum odium & invidiam sibi, ob intolerabilem superbiam, conflaverat *Marchio ille Ancrensis*. Verum, illis tumultibus *Ludovicus XIII.* an. Mccxvii. Regni vero sui septimo, finem omnino imposuit, occiso in ipso Palatii aditu, Regis jussu & plumbea glande trajecto die 24. mensis Apr. ejusdem anni *Concino*, seu *Marchione Ancrensi*, qui omnium illorum tumultuum auctor erat. In ejus cadaver a plebe crudeliter sævitum est, raptatum, discerptum, & ignominiose combustum. Nec meliorem sortem nacta est ejus uxor *Leonora*, etiamsi Reginæ Matri *Mariæ Medicæ* carissima esset. Ea quippe capite

pite truncata publice, flammis absumpta est, ejusque liberi dissipati. Post exterminium integræ illius familiæ, nimium potentis & Gallis invisæ, cessarunt tumultus, & in sinu pacis quievit Galliarum Regnum. Aberat tum temporis ab Aula *Crillonus*, quippe qui annos natus sexaginta novem, jam satur gloriæ, & honorum, Avenionem, patrium solum anno MDCXIV. secesserat, ut soli Deo, piisque operibus vacans, sese ad mortem præpararet. Fuerat quidem hætenus senectus *Crillonis* erecta, alacris & actiosa, sed voluit Deus, qui tanquam aurum in fornace probat electos suos, ut *Crillonus* per septem postremos vitæ suæ annos amaræ senectutis pondera ferret, seque non solum eximiis dotibus, & virtutibus Christianis, quibus, dum robusta pollebat valetudine, erat exornatus, verum etiam plurimis summæ patientiæ & incredibilis constantiæ documentis, quæ ante mortem exhibuit, Christianum tam in vita, quam in morte Heroem demonstraret. Faxo mox mecum idem sentiat quilibet, nisi qui meridie lucere negabit.

Laudavi huc usque, & sat superque, opinor, nativis coloribus expressi *Crillonum*, tanquam Heroem in Bello, ad quod strenue fortiterque gerendum natura finxerat, firmarat indoles ex se bellicosa, arserudierat, ingenii perspicacitas exercebat, prudentiæ maturitas informarat, corroborarat animi fortitudo, qua ingentia vitæ discrimina pro Fidei Catholicæ defensione, pro salute Patriæ Regni que Galliarum incolumitate, subire non recusabat. Nunc præstat, ut *Crillonum* tanquam in Religione Heroem Christianum levi licet rudique penicillo, depingam.

Et certe parum mea quidem sententia, *Crillono* profuisset bene audire apud Principes, præclaram invicti animi laudem præliis referre, nomenque *Generosi* suffragio Regis Galliarum *Henrici III.* applausu omnium militum comprobato, promeritum fuisse, si postea *Crillonus* egregiis dotibus, quas a natura hauserat, vel ad licentiam, ut assolet, vel ad vanam aucupandam gloriam intemperanter fuisset abusus. Falluntur quippe illi vehementer, qui vix animi fortitudinem una

cum Christiana pietate sociari posse: immerito sibi persuadent, qui nihil magnum judicant, nisi quod insanis viribus & arte gladiatoria sit gestum; nihil splendidum quod ferro non fulgeat; nihil pleno ore laudandum nisi quod tubarum, tormentorumque strepitu sit permixtum; qui uno verbo pietatem a castris penitus exulare pertendunt: falluntur, inquam, turpiter illi; nam licet non inficias eam, aliquam in armis versari fortitudinem, nemo tamen prudens negabit, longe majorem in illo esse fortitudinem, qui non solum externos vincit hostes, sed se ipsum superat, reprimique passiones, quas omnes, quotquot sumus, in sinu infixas, circumferimus, alimus, & fovemus. Contemnere pericula, & duris in rebus animum non submittere, laus quidem aliqua est, sed multis Gladiatoribus communis. At temperare animo, moderari libidini, frænum injicere cupiditati, imperare bili, eadem laus est boni sapientisque viri propria. Belli decora mirantur homines, sed prudenter, moderate, & juste facta tum optimus quisque, tum omnes mirantur, neque mirantur tantum, verum etiam amant. Hinc plurima in omnium gentium Annalibus extant exempla eorum, qui rem bellicam cum generoso quoque vitæ contemptu fortissime gesserunt; sed pauci inveniuntur, qui bellis gerendis idonei tanta moderatione, prudentiæ que Reipublicæ gubernacula tractarint, ut neque ipsi felici rerum successu fierent licentiores, neque cujusquam odio aut invidiæ essent obnoxii. Non igitur gloriam ac laudem meretur quisque bellicosus est, sed qui in Bello eam duntaxat expetit gloriam, quæ rebus honestis paratur, quæque iustitiam, temperantiam, castitatem, mansuetudinem, tolerantiam, aliasque id genus Christianas virtutes consequitur. Talis profecto erat *Crillonus*, qui externa militiæ decora domestico probro nunquam infuscavit, sed potius omnia, quæ a natura acceperat, munera, divinæ gratiæ illustratus lumine, ad Religionis ornamentum, ad Fidei propagationem, ad Hæresum extinctionem, & ad Christianarum virtutum contulit incrementum, suasque

curas, quamdiu vixit, Deum inter & Regem ita partitus est, ut quæ Regis erant, Regi impertiret, vires, honores, opes, & vitam; quæ vero Dei, Deo retineret, mores, animum, cultum, & pietatem. Jactet igitur, quantum voluerit, Antiquitas suos Hercules, ac Theseos, Achilles, atque Hectores: ostendent suos Epaminondas Thebani, Xerxes, & Cyros Persæ; Lysandros Lacædemonii; Themistoclem Athenienses; Alexandrum Macedones; Hannibalem Pæni, Scipionem ac Cæsarem Romani: ipse *Crillonum* non dubito horum cuivis anteponere, quia *Crillonus* artes bellicas cum Christianis virtutibus amico fœdere junxit, eaque cura ac vigilantia in Fidei Catholicæ defensionem incubuit, ut jure optimo Heros Christianus, & acerrimus Ecclesiæ Romanæ, cui se totum devoverat, Vindex nuncupari possit. Quæ cum ita sint, iusta mihi impræsentiarum suppetit ratio *Crillonum* laudandi ex Christianis virtutibus, quæ in ipso certatim de palma contendisse videntur. Prætermittam tamen, ne longior sim, præclaras illas doctes, quibus natura cum ornaveratur, & quibus *Crillonus*, opitulante Dei gratia, bene usus est, purum videlicet cor, maturum iudicium, altum, firmum, lumine perinde ac discretionem mirabile; ingenium sublime, capax & acerrimum; voluntatem passionibus liberam, prudentiam singularem, animi vigorem, præsentiam, acumen, formam eximiam, oris dignitatem hilarem, concinnam membrorum omnium conformationem conjunctam cum suavitate morum admirabili, affabilitate incredibili; qua amabiliore voto quidem fingi poterat, & rara comitate, quæ tanta in eo erat, ut omnium horarum homo cui libet ad se venienti vacuas aures patienter commodaret, verbis ornaret beneficia, omnium preces obvia benignitate gestiret antevertere, singulorum postulata libenter cognoscere, nihil iusta petentibus denegare, & si quid negare cogeatur, ea sermonis uteretur lenitate, eoque humanitatis condimento deliniret, ut eos quoque quibus negabat, æquos a se placatosque dimitteret. Has, & alias innumeras dotes, quæ *Crillonum* omnibus carum ac gratum reddebant, silentio prætermitto, & tantum

de virtutibus Christianis, quæ in *Crillono* mirum in modum præluxerunt, præsertim de illius pietate in Deum, de charitate erga proximum, de ejus integritate ac generoso divitiarum & bonorum temporalium contemptu, postremo, de heroica patientia, quam per septem ultimos vires suæ annos in perferendis acerbissimis doloribus prodidit, sermonem in præsentia habere volo.

In primis, *Crillonus* nunquam avorum suorum imaginibus superbiit, nec sensibilibus rerum præstigiis occacatus, nobilitatem, & reliqua blandientis fortunæ commoda, inter præcipua bona reposuit, sed potius id quod res est putavit, unicam ac summam esse nobilitatem in Christo renatum esse, ejusque servorum numero accenseri. Hinc illa rara modestia & innata ingenuitas, fallaciarum & fuci expertus, qua *Crillonus* (ut referunt Historici) a mendacio, & fraude, tanquam a peste abhorrebat, simplicitate tantum Christiana ac veritate semper delectatus, a fastu autem insolentique elatione, prorsus alienus & esse, & haberi volebat. Certe *Crillonum* non fuisse, Aulicorum more, fictum, fucatum, & simulatum amicum, sed fidum, verum, ac sincerum, diserte testatur *Margarita*, Regina Navarræ, in eo, quod gallico idiomate eleganter edidit vires suæ Commentario. Filia erat Galliarum Regis *Henrici II.* & Conjux *Henrici*, Regis Navarræ, *Margarita*, & in aula fuit gratissima, donec ejus maritus *Henricus*, Rex Navarræ, relicta aula, se ad Calvinianæ Sectæ factionem adjunxit, & res novas in Galliarum Regno molitus est. Tunc enim *Margarita*, Regina Navarræ, ejus Conjux, quæ erat in aula Galliarum Regis, cœpit esse suspecta *Henrico III.* fratri suo, quasi ipsa per litteras arcana Galliarum Regis *Henrici III.* fratris sui, aperiret & communicaret cum *Henrico*, marito suo, Rege Navarræ; Hac suspitione ductus Rex *Henricus III.* jussit ut *Margarita*, Navarræ Regina, Parisiis in Palatio Regio captiva detineretur, ac districtè vetuit, ne quis hanc Reginam adiret, & cum ea colloqueretur. Paruerunt omnes Principes Virique aulici, excepto *Crillono*, qui Reginæ Navarræ, adversa fortuna jactatæ, vicem ex animo

animo dolens, eam sæpius, cum evidenti periculo offensionem Regis incurrendi, iussit, assistam erexit, eique, sicut antehac fecerat, omnia cum officiorum, tum obsequiorum genera exhibuit. Quo factum est, ut Regina Navarræ generosum Crillonum, tanquam verum, & constantem amicum, semper coluerit, eique interdum dicere suleret, se in adversa fortuna expertam esse, verum esse, quod inter Principes, viroque aulicos vulgo iudicari solet: amicos secundis quidem rebus parari, ceterum non nisi adversis probari. Nam integræ re mortalium animos celant, at non lydius lapis melius purum aurum ab adulterino distinguit, quam fortuna sævis s fucatum amicum a vero discernit. Hanc animi Crilloni magnanimitatem tanti fecit, tamque gratam habuit *Margarita*, Regina Navarræ, ut in eo, quem, ut supra diximus, gallice scripsit, Vitæ suæ Commentarioli, perhonorificam Crilloni mentionem faciat.

Solent ut plurimum homines, qui castra sequuntur, in multa se flagitia ingurgitare, & sedis voluptatibus indulgere. At Crillonus, insigni animi robore, præclara virtutis indole, ac continentia confirmatus, magnarum rerum studio ea vitia congenito odio semper habuit, quibus homines delictis franguntur, ac muliebriter emolliuntur, omnemque vitæ suæ cultum in labore corporis, atque animi contentione in debellandis Ecclesiæ Galliarum Regni, patriæque hostibus consecit, ac nihil in vita, præter hujus solidæ laudis & gloriæ æternitatem, experendum putavit. Quantum desideraret Crillonus gloriam Dei promovere, ejusque hostes profigare, facile colligitur ex facto historico, quod, a cœvis scriptoribus memoriæ proditum, breviter hic narrabo. Aderat Crillonus tempore Quadragesimæ Avenione, cum, recurrente die Parasceves, interfuit Concioni, quæ in Cathedrali Ecclesiâ habebatur de Passione & Morte Jesu Christi, Servatoris nostri, cujus hac potissimum die apud Chrilianos recolitur memoria, & lustruola celebrantur Mysteria. Pronis quidem auribus pæcatoque animo Concionatorem audit. Crillonus, donec de dira ac cruenta Christi Domini flagellatione cepisset

verba facere, sed ubi ad eam ventum est, & Concionator lummam, & a secularibus inauditam immanitatem, qua Romanum militem, & Judæi in Jesum Christum, Filium Dei, lævierunt, vivis repræsentavit coloribus, sibi tum temperare haud amplius potuit Crillonus, sed subito erumpente pietatis & commiserationis affectu in Jesum Christum innocentem, plusquam Scythica barbarie excarnificatum, inspestante omni populo, gladium e vagina exeruit, & ad Patrem æternum, qui Filium suum unigenitum Romanorum militum arbitrio & furori permiserat, sermonem dirigens, in hæc verba prorupit: *Ahi Domine, ubi tum temporis erat Crillonus?* His verbis innuere volens, se, si his temporibus vixisset, aut Christum Dominum, e Romanorum militum, judæorumque manibus vi ereptum, in libertatem vindicaturum, aut, si non posset, mortem pro defensione Vitæ Christi Domini sui, constanter subiturum. Taceo alias luculentissimas pietatis & charitatis in Deum significationes, quas toties exhibebat Crillonus, quoties de Deo, de Christo Redemptore, de Religione, & de æterna vita sermonem audiebat. Sed silentio præterire non debeo venerationem illam maximam, qua Crillonus Sacris Mysteriis, seu in cruento Missæ Sacrificio interesse solebat, ubi utroque genu in terram defixo, toto corpore ad religionem composito, & oculis ad aram intentis, prærens Numen corde ita contrito & humiliato adorabat, ut suo exemplo alios ad germanam pietatem, verumque Dei cultum provocaret, alios vero pudore suffunderet, qui in templo, non secus ac in foro & in plateis obambulant audent, de negotiis suis, domesticisque rebus conferunt sermones, fabulantur, rident, jocantur, inconditis clamores & cachinnos attollunt, lascivium, huc illuc contorquent oculos, agitant cervicem, garrunt in alterius aures, & meras nugas insufurrant, quodque gravius est, dum a Sacerdote attollitur cælestis victima, Darmonibus terribilibus, & humano generi salutaris, impudentissimi illi homines uno in terram genu posito, altero, collineantis ad scopum

instar, extento; Deo, vitæ ac necis arbitro, oris sui ac frontis duritiem objicere non erubescunt. Ejusmodi homines, qui, dum Sacra in Templis peraguntur Myſteria, si indecenter se gerunt, solebat *Crillonus*, appellare insanos, & incredulos. Insanos quidem, quia si quis Regem hominem alloquuturus circumstante Procerum corona, nec caput aperiret, nec genu flecteret, non jam pro rustico, sed pro insano haberetur ab omnibus: quanto magis insani censerent illi Catholici, qui in Sacris Templis opertum habent caput, erecta genua, ubi adest Rex ille Regum immortalis, & immortalitatis largitor, ubi venerabundi circumstant innumeri ætherei spiritus? Nec minus vere, & apposite ejusmodi homines *Crillonus* incredulos appellabat, quia si revera crederent, ibi Christum Dominum cum innumeris Angelorum millibus præsentem adesse, puderet profecto illos in Templo Dei hæc facere, quæ patrare non auderent in Palatiis Regum. Hanc sacrilegam quorundam impiorum Catholicorum in Templis immodestiam eo iniquiori animo ferebat *Crillonus*, quod inde Hæretici Calviniani, qui tum temporis in Galliis realem corporis & Sanguinis Christi præsentiam in augustissimo Eucharistiæ Sacramento perfrecta fronte negabant, ansam & occasionem arriperent, latius suam disseminandi Hæresim, ad quam penitus exterminandam *Crillonus*, avitæ Fidei, & Catholicæ Religionis retinendæ tenacissimus, omnem movebat lapidem, nihilque intentatum relinquebat, quod persuasum haberet, hanc Hæresim divino cultui, veræ pietati exitialem esse, pestemque Regnorum.

Sed quemadmodum *Crillonus*, pro sua in Deum pietate & religione contra eos, qui Tempia & Aras immodestia polluebant ac prophanabant, vehementi indignatione concitabatur, ita & zelo gloriæ Dei accensus, impios nullo pacto ferre poterat, qui de Deo, de Religione, & de Ecclesia perperam sentiebant, vel liberius, quam par esset, loquebantur, quique, jam victa prorsus & obruta conscientia, ex turpibus factis laudem sibi quærentes, & summis malis,

perinde ut summis bonis, acquiescentes, contaminata undique vita, pestilentibus exemplis, pestilente oratione proximum quemque, veluti contagio morbi, inficiebant; horum, inquam, flagitiosorum hominum, quos adeo non pudebat impiæ vitæ, ut etiam gloriarentur in malitia potentes iniquitate, impios sermones audiendos non esse, nec eorum victu & consuetudine utendum ajebat *Crillonus*, sed velis remisque eorum fugienda colloquia, & statim expuendum atque abominandum quidquid impietatem saperet, quia multo facilius hæc flagitiosorum hominum oratio familiares corrumpit, quam vicina corpora inficere soleat peltis ægrotantium. Huic impiorum Classi accensebat *Crillonus* hæreticos Calvinistas, qui tum temporis in Galliis excusso obedientiæ, Romano Pontifici, Episcopis, & Regi Christianissimo debita, jugo, maledicentes potestati, quam Deus in terris ordinavit, Deo itidem maledicebant, juxta Sententiam Apostoli *Pauli* Epist. ad Romanos cap. 13. ubi hæc habet: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* *Crillonus* autem justissimum esse dicebat, ut, quemadmodum elementa sese mutua libratura coercent, continentque, sic auctoritas Pontificum, potestas Regum, reverentia Conciliorum, Senatuum, ac primariarum Civitatum, populi que consensus, ita sese vicissim temperent, librentque, ut in Statu tam Ecclesiastico, quam Civili & Politico facta testis semper conservetur Sacerdotii & Imperii concordia. Hæreticos vero, qui Pontificum, & Conciliorum auctoritatem pro sua libidine spernebant, & maledicta congerebant in eos, qui publica fungebantur dignitate, lepide *Crillonus* similes esse ajebat equis præferocibus, qui, posteaquam excusserunt sessorem, se ipsos denique in præcipitium aut in foveam agunt. Hinc *Crillonus*, quamdiu vixit, Romanum Pontificem, Vicarium Christi Domini in terris, eaque præditum potestate, qua nulla in Mun-

Mundo major, summa semper veneratione prosecutus est. Ejus mandatis obtemperare, Leges servare, auctoritatem a Christo protectam contra Hæreticos invictè propugnare, & Pontificiam Ditionem in Statu Venascino, sed præsertim in Civitate Avenionensi, a seditionibus, & a furore Calvinitarum, qui finitimas Galliarum Provincias devastabant, ac misere depopulabantur, immunem, illæsamque conservare maximopere studuit. Reges vero Galliarum, ut antea diximus, tanta Calviniana Factione, quam a Guisiana Conjuratone tantum non oppressos, *Crillonus* in his exulceratissimis temporibus inviolata fide defendit, suasque curas, vigilias, diligentiam, cogitationes & vitam in eorum procuranda salute posuit, quia sciebat *Crillonus*, Reges esse in terris Dei Ministros, ac subinde hanc esse Dei voluntatem, ut subditi morem gerant Regibus, eis opem ferant, & nunquam a præstito Fidei Sacramento discedant, sicut diserte docet S. Petrus, Apostolici Ordinis Princeps cap. 2. suæ primæ Epistolæ dicens: *Subditi igitur estote omni creature propter Deum; sive Regi, quasi præcellenti, sive Ducibus, tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei &c.* Hunc duntaxat divinæ voluntatis adimplendæ scopum sibi proposuisse *Crillonum*, quamdiu militiam exercuit, ex eo maxime liquet, quod in his a se susceptis militiæ laboribus, nec ventum popularem quæsit, nec vulgi admirationem affectavit, nec rem familiarem opum affluentia auxit ac locupletavit, sed animum semper habuit a congerendis inanibus divitiis omnino alienum, eamque retinuit animi integritatem, quæ nec cupiditate, quæ multos corrumpit, nec propriis incommodis inflecti, & netantum quidem labefactari potuit. E bello nihilo opulentior rediit *Crillonus*, quamvis milites, quos alioqui arctissimæ militari disciplinæ obstrictos tenebat, e bello manubius, spoliis, prædaque hostium onustos reverti videretur, sibi jucundius & optabilius dicens, si milites suos ditaret, quam si ditesceret ipse. Decem millia nummorum, quos ex liberalitate Regis acceperat *Crillonus*, con-

Graves. Hist. Tom. IX.

festim militibus distribuit, ne teruncio quidem sibi retento. Quatuor Episcopatum opimis redditibus, sibi a Rege concessis, sponte se se abdicavit, Ecclesiæque restituit, dictitans nimirum, sua in Regem, Regnumque merita, Beneficiis Ecclesiasticis haud quaquam præmiari aut compensari debere, malleque se illis in integrum privari, quam si in his percipiendis sua salus periclitaretur, sibi quæ æternam damnationem accerferet. Quis ergo hic probitatem & *Crillonis* integritatem non demirabitur? quem nec cupiditas fregit, quem perituræ divitiæ non perdidit, quem fluxa & caduca bona inescare non potuerunt, quem inania non inflarunt, quem vanæ spes non sefellunt, quem præpostera bonorum Ecclesiasticorum possessio non inquinavit. O prisca pietas! Quotus quisque in præsentia est, qui *Crillonis*, privatis commodis imperviam agendi rationem æmuletur?

Erat insuper in *Crillono* eximia charitas, quæ se totam ad alienas utilitates porrigebat, atque explicabat semper, sed præsertim ad pauperes, in quorum sinu suas opes plena manu effundebat, eis se præbens facilem aditu, comem alloqui volentibus, ad eorum miseras pro viribus sublevandas semper paratum. Dicebat, se opum, quas a Deo acceperat, non tam dominum esse, quam promum condum erga egenæ membra Christi. Nullum pauperem repudiabat, nullum a foribus arcebat, sed ejus domus omnibus indiscriminatim patebat, & singulis diebus viginti supra centum panis libras miseris ostiatim mendicantibus distribui curabat. Xenodochium Avenionense refecit, instauravit, novisque redditibus auxit ac ditavit. Probos homines, qui pro viribus industria cum paupertate pugnant, vel qui occulta, eaque duriori egestate oppressi, palam mendicare erubescunt, secretis eleemosynis, ut eorum pudori confuleret, juvabat & solabatur. His quippe eleemosynis valde delectabatur *Crillonus*, quæ necessitati proximorum succurrunt, atque inter digitos dantis & accipientis velut evanescunt, & quarum gloria perit apud homines, sed tanto magis salva est apud Deum, juxta doctrinam Evangelicam: *Nescias*

Oo

fini-

sinistra tua quid faciat dextera tua. Occultas illas eleemosynas, quas, remota omnium conscientia, cæloque teste, ut honestarum familiarum angustias prospiceret, liberaliter, & perbenigne impertiebatur *Crillonus*, in lucem producere vellem, nisi nobis illius modestiæ, & accipientium pudor eas occultasset. O si diceret nubilibus virginibus, quarum pudicitia periclitabatur, ingenuis hominibus, integris familiis, afflicta fortuna oppressis, & rerum inopia laborantibus, furtim acceptos panes, vestes & pecunias proferre in medium, proh Deum immortalem! quam latus hic ad laudandam *Crilloni* erga egeos profusam liberalitatem se se mihi aperiret campus. Non possum attamen, quin extam ampla clarissimorum facinorum copia unum, præ ceteris aliis, hic referam, cui conata quidem est eximia *Crilloni* modestia tenebras offundere, sed illud maximo suo splendore proditum, cunctis innotuit, ejusque memoria etiamnum viget apud cives Avenionenses, a quibus, dum ibi essem, illud accepi, dignumque judico, quod posterorum memoriæ prodatur. Erat Avenione vir quidam nobili loco natus, qui acceptis in re familiari, fortunaque domesticæ maximis vulneribus, in summa rerum omnium penuria vertebatur, & extrinsecus premebatur angustias, nec quidquam ei suppetebat auxilii, quo inde emergere posset. Compresserat pudor voces, sed oculorum, frontis, vultus denique totius adspæctui, ubi, vel nobis invitis, tacito quodam sermone loquitur animus, a mæstitia occupato satis inerat eloquentiæ, ut interni doloris sensum, quo conflictabatur, indicaret, sed parum fortitudinis, ut quæ forent illius deliniendi remedia, aliorum pietati aperiret. Afflictam hujus miseri hominis conditionem ubi primum perspectam habuisset *Crillonus*, sensit illico, velut admotis igniculis, charitatem exardescere, nec mora, illum e velligio adiit, dissolvit ejus verecundiæ vincula, jussit bono animo esse, magnamque pecuniæ summam ei dono dedit, & quam libe-

ralissime opitulatus est. Hoc pacto omnibus curis & sollicitudinibus liberatus vir ille, grates immensas *Crilloni* rependit, & in hoc eximio clarissimoque *Crilloni* facinore, summis laudibus extulit liberalitatem, quæ tantam pecuniæ copiam erogaverat, Miserationem quæ statim suppetias tulerat, alienis lacrymis commotam; Magnitudinem animi, cui nequiquam divitiarum amor imposuerat; Modestiam denique, qua *Crillonus*, non inanem captare gloriam, sed explere duntaxat desiderium virtutis, institamque pietatem effusis suis opibus alere voluit. Cetera charitatis *Crilloni* erga pauperes, & alios exempla si persequi dicendo vellem, nunquam dicendi finem facerem. Abunde sufficiat si dixerim nullas, præteritam in civitate Avenionensi, obortas esse difficultates ac dissensiones, in quas *Crillonus*, Christiana charitate succensus, molliendas, sedandas, dirimendas ope, consilio, & prudentia non incubuerit; nullum fuisse perditam fortuna miserum, quem spe non crexerit, non juverit auxilio, auctoritate non foverit, atque in fidem & clientelam suam non receperit *Crillonus*: nullum denique pauperem, quem non solum officio & benevolentia, sed etiam opibus suis non sustentaverit *Crillonus*, qui tanta benignitate animique propensione omnium utilitatibus, ac commodis prospiciebat, ut jure optimo de se ipso dicere posset, quod olim justus JOB agebat (a). *Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, eo quod liberaffem pauperem vociferantem & pupillum, cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cum vidua consolatus sum Oculus fui ceco & pedes claudis. Pater eram pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissime investigabam.* O virtus, prisca charitatis virtus, itane potuisti Mundo senescente reviviscere.

Venio tandem ad invictam illam patientiam, & incredibilem constantiam, qua per septem postremos vitæ suæ annos *Crillonus* acutissimos dolores sic tolera-

(a) Lib. JOB cap 29.

leravit, ut lecto, quasi ut ita dicam, trabali clavo affixus, cum reliquarum viri um, tum vero summæ fortitudinis insigne ad posteritatem exemplum ediderit, & prope metam attingens, anteaçte vitæ studia confirmarit, atque pietatis suæ monumentis cumulum imposuerit. Crediderim autem ipse, Deum Optimum Maximum, qui suos explorate adversis, immisilque morbis ad pietatem acere solet, permisisse, *Crillonum* sub finem vitæ suæ variis torqueri doloribus, ut qui semper eatenus in rebus prosperis per ora omnium volitaret, & cunctarum gentium commendatione fuerat celebratus, tunc doloribus gravissimis probatus, Christianæ militiæ lauream adeptus, heroica patientia, & admirabili constantia triumpharet. Et sane, si quis hinc cogitet acerbos dolores, & frequentes morbos, quibus *Crillonus* per septem ultimos vitæ suæ annos obnoxius fuit, inde vero perpendat eximiam patientiam atque constantiam, quam in his perferendis exhibuit, & ut saxum irati maris fluctibus verberatum, immotus stetit, omni procul dubio fatebitur, *Crillonum* in doloribus, morbis, aliisque id genus rebus adversis, æquam, & sibi semper constantem mentem, perinde ac in secundis, servasse, eumque venienti mortis, cujus vel sola cogitatio magnos animos conturbare ac frangere potest, infracto alacrique animo obviam properasse. Septuagesimum ætatis suæ annum agebat *Crillonus* dum cepit acutissimis exagitari doloribus, quos hiantes cicatrices, & aperta vulnera, quibus in bello sauciatus fuerat, ejus corpori jam senio confecto, noctu duque inferebant. In eo porro acerbissimo statu summa erat animi *Crillonis* moderatio, quies, & tranquillitas, ulum in eo ne doloris quidem signum apparerebat, impatientia nulla; sed potius eadem in illo cernebatur vultus hilaritas, animus celestis lætitiæ delibutus, plenus divinarum laudum sermo, quo gratias immortales Christo Salvatori agere non cessabat, quod ei Crucis suæ particulam impertiret, lætulusque adspiciens, se in dies aliqua sui parte *Christo configi* Crucis, quorquor habebat sui Corporis partes,

tot amantissimo Servatori suo victimas immolabat. Ubi de vitæ discrimine, in quo versabatur *Crillonus*, rumor per civitatem Avenionensem spatus est, vicinaque loca pervasit, mox dolere omnes, ad Deum ardentissimas preces pro tanti viri incolumitate concordibus votis effuderunt, & quamvis tantis honorum, maxime pauperum, quorum pater audiebat, precibus expetitam incolumitatem *Crillonus* non obtinuerit, invictam saltem, qua diuturni mali acerbitate pertulit, patientiam impetrasse, haud temere asserti possent. Deus autem, rerum omnium moderator, qui votis populorum longe contraria meditabatur, infirmo, ætate confecto, atque recrudescentibus vulneribus a capite ad talos dilaniato *Crillano* vires, præter omnium expectationem, conferre, & augere videbatur, quo melius probatum, diutiusque expurgatum novo quodam, sed longo martyrii genere digniorem efficeret Cælo victimam. His laboribus, assiduisque corporis molestiis viam sibi ad Christum, cujus amore flagrabat, *Crillonus* parabat, & hoc solatio recreatus in patientia possidebat animum suum, prenitentiæ amorem, & perseverantiam in finem. Ah! quoties *Crillonus* fluxarum rerum humanarum fragilitatem, ac vicissitudines in læto suo serio meditans, & quam falsa, quam fugacia, quam penesifera sint sæculi bona agnoscens, in solo Deo spem ac fiduciam suam reponere, nihilque reperiebat, in quo mens sua libentius quiesceret, quam in arcanis, dulcissimisque cum Deo Colloquiis, ex quibus tantam animi vim & alacritatem hauriebat, ut vix dolorum, quibus angebatur, acerbitate perlentiret. Quoties *Crillonus* diram Christi Salvatoris Passionem, & Crucis ignominiam in memoriam revocans, impense gaudebat, quod in læto, quasi in Cruce, positus, particeps esset dolorum Servatoris sui, de quo possidendo, quam de recuperanda valetudine longe magis sollicitus, identidem cum Apollolo exclamabat: *Cupio dissolvi, Et esse cum Christo*. Quoties denique *Crillonus* læto affixus, hæc patientissimi Jobi, in sterquilinio jacentis, verba mente simul & ore proferebat: *Sicut Domino placuit*

ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Multa alia memoratu digna, eaque ad ciendos pietatis affectus haud parum utilia, quæ protulit Crillonus, toto durante illo septennio, quo in lecto jacuit, multis a Deo afflictionibus probatus, tacitus prætereo, quippe non satis accurate collecta. Unum duntaxat memorabo, quod audiui a carissimo meo Avunculo Francisco de Crillon De Berton, Archiepiscopo Viennensi in Galliis, qui paucis abhinc annis mortuus, magnum toti familiæ reliquit sui desiderium. Is autem narrabat mihi, virum quemdam, genere clarissimum, ad Crillonum, quicum summa ei intercedebat necessitudo, venisse, & ab eo postulasse, quid egisset, quidve mente voluisset toto eo tempore, quo lecto infirmus decumbebat? ad quam amici percontationem illic respondisse Crillonum, se toto illo temporis intervallo solite in excubiis vigilasse, & arma semper habuisse in procinctu adversus inopinatos incursus capitalis omnium hominum hostis, Mortis videlicet, quæ omnibus locis, omnibus horis, omnibus ætatibus, mille modis insidias struit. Quemadmodum enim, inquebat Crillonus, quando contra Religionis & Regni hostes in bello pugnabam, & certe exploratum habebam, hostes non longe in insidiis esse, ac jam jam commoditate accepta erupturos, tunc nec de cibo, nec de somno, nec de mundi illecebris cogitabam, sed potius de copiis augendis, de vallo faciundo, de excubiis, de armis, ac ceteris rebus militaribus, quibus hostes frangere possem, idque curabam eo diligentius, quod incertus essem, quo tempore, qua parte euptura essent insidia: ita non absimili ratione, quando placuit Divinæ providentiæ me lecto affixum detinere, mortemque vidi in insidiis positam velle jam capiti meo suos adamantinos figere clavos, tunc, tanquam miles Christi, steti in acie accinctus ad prælium cum morte gerendum, & ad illum conflictum, in qua utrinque summa vi de rerum summa decernitur, animum meum preparavi. Quid enim hic faciet miles pugna rudis, qui nunquam cum hoste confluit, qui nec vires illius, dolos, artes, & insidias, nec suam virtutem unquam

expertus est? Magna victoriæ pars est, cum hoste noto bellum gerere, itaque omnipotentis Dei auxilio adjutus ea non jam amplius terrena, sed spiritualia paravi arma: virtutes videlicet Christianas, & præsertim patientiam, quibus munitus, ultimum vitæ meæ diem, & cum morte conflictum securus expectare possem. Dolores, quibus hætenus percussus sum, tanquam da manu propitii parentis obedienter, atque etiam cum actione gratiarum recepi, reputans quanto acerbiora commemui, & quam dira Christus innocens pro me passus sit. Gratias ago indulgentissimo Parenti, qui me indignum filium flagellat, ut parcat in futuro seculo animæ meæ, quæ ad severum ejus atque inexorabile tribunal rapietur, dum exangues meos ortus una & sanguinis calor & vita fugiet, ora horrendus quidem livor tingeret, oculos perpetua caligo obscurabit, & omne denique corpus frigidus quidam stupor occupabit. Hæc cum dixisset Crillonus, ad virum illum nobilem, qui illum invisebat, intentis oculis ait: Amice, quem olim in bellis earissimum commilitonem habui, vehementer optassem, ut candide fatear, non in hoc lecto, cui me affixum vides, emori; sed potius contra Religionis & Regni hostes strenue decertando, in eorum castrorum oppugnatione animam & sanguinem profunderem; sed quia divina voluntati, cui obtemperare debemus, aliter placuit, tanquam miles Christianus in lecto, velut in nidulo meo moriar. Eo Crillonis sermone ad lacrymas usque commotus vir ille nobilis, facile intellexit, quanta Crillono inesset religio, Fidei magnitudo, ardorque charitatis. Quapropter, Crillonum amantissime complexus, & vicissim a Crillono pari itidem grati animi significatione, eaque humanitate exceptus est, ut tantæ virtutis, nominisque virum, jam æternitatis candidatum, conspexisse se & cominus audisse, gratulabundus recesserit. Interea Crillonum quotidie sensim deficiebant vires, sed quo magis inualecebat infirmitas, eo majori cum solitudine, Regina ipsius mente semper manente integra, se se ad illum urgentissimum supremi fati articulum præparabat, e quo pendet æternitas. Tandem Cælo jam maturus, de-

deplorata a Medicis ejus valetudine, proximam mortem Confessarius Crillono nuntiavit, quem nuntium non tristi & consternato animo (sicut solemne est Magnatibus, qui ad memoriam vel nuntium mortis inhorrescunt) sed lata ac serena fronte excepit Crillonus, atque morti proximus plurima ac luculentissima veræ in Deum pietatis, & sinceræ poenitentiae præbuit testimonia. Quot & quantas animi vere Christiani significationes dedit? Quam vehementi contritione peccata sua confessus est? Qua submissione se se totum divino arbitrio permisit? Quam viva fide totam suam spem in sola divina bonitate ac misericordia constituit? Quanta veneratione Sacrosanctum Christi Corpus adoravit, & suscepit? Quam placide Sacro Oleo perunctus ac delibutus est? Quam jucunde divinas misericordias in æternum decantandas prælibavit? Quanta denique tranquillitate anno ætatis suæ septuagesimo sexto, Æræ vero Christianæ millesimo sexcentesimo decimo nono (sicut scribit *Antonius Varillasius* in Præfatione in Vitam Henrici III. Galliarum Regis) Avenione inter consanguineorum & amicorum lacrymas ac suspiria spiritum reddidit Deo, qui eum post immensos exhaustos labores, ex hoc inquieto & turbulentissimo Salo in illum, ut quidem spes est, placidissimum portum perpetuæ quietis ac tranquillitatis eduxit, atque post multos in terris de hostibus Ecclesiæ & Regni reportatos triumphos ad Cælestem palmam, & Coronam immortalem evocavit.

Tam pretiosa in conspectu Domini morte coronidem vitæ suæ imposuit Crillonus, in Religione æquo ac in Bello verus & omnibus suis numeris absolutus Heros Christianus, planeque dignus, qui iisdem epithetis ac titulis commendetur, quibus *Julius Pollux*, Imperatori *Commodo*, cujus pueritiam instituerat, bonum Principem signat, dicens: *Principem laudato his titulis: Pater mitis, placidus, lenis; providus, æquus, humanus, magnanimus; liber, pecuniæ contemptor, haud obnoxius affectibus, sibi ipsi imperans, dominans voluptatibus, ratione utens, acri judicio perspicax, cir-*

cumspectus; valens consilio, justus, sobrius, numinum curam agens, hominum negotia curans, stabilis, firmus, infallibilis, magna cogitans, auctoritate præditus, industrius confector negotiorum, sollicitus pro his, quibus imperat, Servator, promptus ad beneficentiam, lentus ad vindictam, certus, constans, inflexibilis, propensior ad justitiam, semperque assensus ad id quod de Principe dictum est, libere in morem, facilis aditu, comis in congressu, commodus alloqui volentibus, blandus, expositus, curam agens suo parentum imperio, amans militum suorum, qui strenue quidem bellum gerat, sed qui bellum non affectet, pacis amans, pacis conciliator, pacis tenax, appositus ad emendandos populi mores, qui Ducem agere novit ac Principem, qui leges salutare sciat condere, natus ad bene merendum &c.

Ubi de morte Crillonis in Civitate Avenionensi, & in vicinis locis percrebuit rumor, ubique plangor, luctus, explorationes ac tristes lamentationes auditæ sunt. Omnes Crillonis mortem ex æquo planxerunt. Pauperes luxerunt amantissimum Patrem; Milites potentissimum & dilectissimum Ducem; Cives Avenionenses Patronum munificentissimum, & intrepidum defensorem; Consanguinei & affines gloriam & præstantissimum totius familiæ decus & ornamentum; uno verbo, omnes Gallos, mortuo Crillono, ægritudo, squallor, & insinuada consternatio invasit. Soli vero Gallici & Christiani nominis hostes læritia gessierunt. Cor Crillonis, peracta anatomia, apparuit solito grandius, certum illius fortitudinis & magnanimitatis indicium. Corpus vero ejus perhonorificis Exequiis, quas viri nobiles sua præsentia cohonestarunt, magnifico apparatu, laudatione funebri, incredibili confluentium populorum concursu, sepulturæ mandatum est in Sacello affabre elaborato, quod familia Crillonis in Ecclesia Patrum Conventualium Ordinis S. Francisci Avenione excitavit, ubi etiamnum visitur. Funebre elogium, in obitu Generosi *Ludovici de Berton, de Crillon* habitum, Avenione, & Lugduni typis editum sub hoc titulo: *Le Bouclier d'honneur*

ur, ou sont representez les beaux faits de Louis De Berton, Seigneur de Crillon, Chevalier des Ordres du Roy, Lieutenant General de l'Infanterie Francoise, Quod latine sic redditur: Clypeus honoris, in quo graphice describuntur præclara facinora Ludovici de Berton de Crillon, Regiorum Ordinum Commendatoris, & Cobrarum Gallicarum pedestrium Tribuni &c.

Hæc est vita & Historia, a me compendiose descripta, clarissimi, & maximi Ducis Ludovici de Berton, de Crillon, qui, dum viveret, terrore fuit Ecclesiæ hostium, Galliarum delicæ, & clypeus, Religionis vindex, Pater Patriæ, pauperum, pupillorum, & viduarum protector ac beneficus adjutor, nulli invisus, omnibus gratus & amabilis; nunc autem pulvis & umbra in monumento, dum ejus anima, uti sperare licet, tot virtutum perceptura mercedem, in Cælum evolavit. Hinc Lector colligere debet, vitam nostram, instar umbræ, fugere, instar vaporis dissipari, omnia in cinerem, terram, & putredinem resolveri, solumque bene vixisse, in morte prodesse posse. Apposite in hanc rem S. Joannes Damascenus in suis Sacris

Paralellis, quæ extant in 2. ejus Operum Tomo postremæ Editionis, quam Parisiis anno 1722. doctissimus P. Michael le Quien, Ordinis Prædicatorum, adornavit, superbiam Viri nobilis, qui suis opibus, honoribus, corporis pulchritudine, Patriæ, parentumque claritate gloriatur, deprimat his verbis. Opibus flores, ob Majores tuos præclare de resensis, patriæ splendore, & corporis pulchritudine gloriaris, iisque honoribus, qui ab omnibus in te congeriuntur. Attende tibi ipsi quoniam mortalis es, & in terram reverteris. Circumspice illos, qui ante te iisdem in splendoribus fuerunt. Ubi sunt, qui in rebus publicis auctoritatem obtinuerunt? Ubi invictissimi Oratores? Ubi qui festa publica instituebant? Ubi præclari equites? illi militares Duces? Nonne in paucis ossibus omnis eorum vitæ memoria sita est? Incumbe in sepulcra, ac vide, num famulum ab hero queas discernere? ubi pauper jaceat, ubi dives? Distingue, si potes, vinclum a Rege, sortem ab imbecilli, pulchrum a deformi. Naturæ igitur si memineris, nunquam attolles animos.

F I N I S.

E P I-

E P I S T O L . Æ,

Quas suapte manu *Henricus IV.* Galliarum Rex; ad *Ludovicum De Berton, De Crillon* gallice scripsit, quasque, a Clarissimo Comite *De Berton, De Crillon*, Avenione nuper ad me missas, sum latine interpretatus.

Premiere Lettre.

B Rave Crillon pendez vous de n' avoir été icy près de moy lundy dernier à la plus belle occasion, qui se soit jamais veue, & qui peutetre se vera jamais. Croyez que je vous ay bien désiré. L'ennemi nous vint voir fort furieusement, mais il s'en est retourné fort honteusement. J' espere jeudy prochain être dans Amiens, ou je ne le journerai guieres pour entreprendre quelque chose, car j' ay maintenant une des belles armées, que l' on scauroit imaginer. Il ne luy manque rien que le brave Crillon, qui sera toujours le bien venu, & veu de moy. Adieu ce 20. Septembre, au camp devant Amiens.

Signé Henry.

Seconde Lettre.

Brave Crillon vous scavés, comme étant Roy de Navarre, je vous aimois, & faisois cas de vous. Depuis que je suis Roy de France je n'en fais pas moins, & vous honore autant que gentilhomme de mon Royaume. Ce que je vous prie de croire, & en faire état; & qu'il ne se presentera jamais occasion ou je vous le puisse temoigner, quo vous ne m' y trouviés tres disposé. Je suis bien marri, de ce que votre santé ne vous permet pas d' estre près de moy pour le besoin, que j' ay, de telles gens que vous. Lors qu' elle vous le permettra, vous me feréz un singulier plaisir de me venir trouver. Je ne vous di-

ray

Prima Epistola.

Generose Crillone ad restim confuge, quod die Luna proxime elapsa hic mihi non adfueris, nec tibi cominus videre licuerit quemdam bellicum casum, post hominum memoriam maximum, & quo feliciorum sortassis non perspicies futura atas. Hoc velim tibi persuadeas, me tui absentis mirum tenuisse desiderium. Ad nos furioso impetu venit hostis, sed ignominia affectus, aditum maturavit fugam, suaque relegit vestigia. Spero, me Ambiana civitate die Jovis proximo potiturum, indeque propediem profecturum, ut novam militarem expeditionem moliar; habeo siquidem nunc exercitum ita instructum, armatum, & ad pugnam paratum, ut nihil in eo desiderari possit præter præsentiam generosi Crilloni, qui semper optatus adveniet, eritque mihi cum primis summe gratus & acceptus, Vale, die 20 mensis Septembris in Castris prope Ambianum.

Henricus.

Alterra Epistola.

Generose Crillone, tute ipse scis, quanta benevolentia te complecterer, quantive facerem, dum eram tantum Navarre Rex. Nunc velim scias, me ab eo tempore, quo Galliarum Rex salutatus & inauguratus fui, perinde erga te esse affectum, & ita animatum ut inter omnes Regni mei viros nobiles, te constanti quadam & perpetua voluntate præcipue colam. De hac mea propensissima in te voluntate certus omnino esse debes, eam magni pendere, nihilque addubitare, quin in omnibus, quas nanciscar, occasionibus de te bene merendi, luculentissima tibi præbeam singularis meæ benevolentia argumenta. Graviter profecto & ex animo doleo, quod, infirma valetudine detentus, me

O o 4

adire

ray point, que vous serez letres bien venu. Jem' assure, que vous n'en doutez nullement. Sur ce Dieu vous aye brave Crillon, en sa gardé. A Mante, ce 29. Juin. Signé Henry.

Dans une autre lettre Henry le grand se plaignant du long sejour, que Crillon faisoit dans ses terres, luy écrit dans ces termes.

Brave Crillon vous avez oublié votre Maître, & vos amis, je n'en fais pas de même. Aussi aime je mieux, que vous ne faites, &c.

Dans une autre lettre Henry le grand declare l'affection, qu'il a pour Crillon en ces termes :

Brave Crillon, je fais état d'être en bref en vos quartiers. Cependant vivez assuré de la continuation de mon affection, & que mon naturel à toujours été d'aimer le brave Crillon. Aymes moy de même, comme vous avés fait jusque a present, &c.

Dans une autre lettre Henry le grand presse Crillon d'assister au siege qu'il devoit mettre de vant la Ville de Nantes, & luy écrit en ces termes.

Brave Crillon, ce seroit trop de n'avoir été au siege d'Amiens, & de faillir à celui de Nantes. Le sieur de Pyles, qui à veu le premier, sçait ce qui s'y est fait & comme je vous ay désiré. Que si vous manqués au second, il n'y a plus d'amis. Je finiray en vous assurant, que l'occasion de vous temoigner, que je vous aime ne se presentera jamais, que je ne l'embrace

adire haud possis, cum tamen in praesentia viris, tui similibus, summopere opus habeam. Verum, cum tua eris confirmata valetudo, rem mihi longe gratissimam facies, si, abjecta omni cunctatione, ad me advoles. Nec necesse esse arbitror, ut addam, te optato venturum, & a me liberaliter & perquam benevole acceptum iri; hoc enim scio tibi tam certum esse quam quod maxime. Interim, generose Crillone, Deum Opt. Max. precor, ut te suo praesidio dignetur, atque in sui clientelam recipiat. Medun- ta, die 29. Junii. Henricus.

In alia Epistola Henricus Magnus de absentia Crilloni, qui in sua Toparchia nimis longam moram trahabat, queritur his amantissimis verbis.

Generose Crillone, Heu nimium longam cum mei, domini tui, tum amicorum tuorum, te cepit oblivio. Vellem ex aequo me amares. Sum quippe hac in re valde tui dissimilis. Quo fit, ut mea amicitia sit multo constantior ac firmitus tua &c.

In alia Epistola Henricus Magnus suum tenerrimum affectum in Crillonem exprimit his verbis :

Generose Crillone, cogito intra breve tempus hinc discedere, & ad tuam regionem propius accedere. Interea, omni asseveratione affirmo, tibi me amiciorum esse neminem, meamque indolem semper propensam fuisse ad amandum generosum Crillonem. Tu istam perge me amare, ut hactenus fecisti &c.

In alia Epistola Henricus Magnus urget Crillonem, ut intersit obsidioni, qua urbem Nannetensem erat oppugnaturus, sicque ad illum scribit :

Generose Crillone, certe officio tuo extra modum deesses, si, postquam ab obsidione urbis Ambiana absuisti, nunc alteri obsidioni, qua urbem Nannetensem premere debeo, non interesses. Dominus De Pyles, qui priori obsidioni adsuit, & omnium, quae hic gesta sunt, testis fuit oculatus, scit quam egre tui in hac obsidione desiderium tulerim. Quocirca, si in ista Nannetensi obsidione ite-

se avec toute l'affection, que vous sca-
ries desirer de moy &c.

Dans une autre lettre Henry IV. te-
moigne a Crillon, qu'il l'aime beau-
coup, & qu'il desire ardemment de le
voir auplutot.

Brave Crillon, vous aimant comme
je fais, je serois bien aise (si votre sante
vous le permettoit) que vous fissiez
encore un tour pardeca, pour y voir vo-
tre Maitre, qui vous aime comme vous
le scauries desirer, &c.

Dans une autre lettre le Roy Henry
IV. exhorte Crillon de laisser son pays,
& de venir le trouver, pour passer avec
luy le reste de ses jours.

Brave Crillon, je suis tres aise de cet-
te commodité, pour vous assurer de plus
en plus de la continuation de mon ami-
tie, & vous prier il' en vouloit faire
état, & de me venir trouver auplutot.
Car je vous puis bien assurer, que vous
trouverez plus de contentement pres de
moy, qu'en lieu, ou vous puissiez aller.
Croyez le, je vous prie &c.

Possent alias familiares, quas Rex Henricus IV. ad Crillonum scripsit, hic in-
ferere Epistolas; sed, ne longior sim, his impræsentiarum describendis superse-
debo, maxime cum ex istis, quas hæcenus adduxi, vel summatim perstrinxi,
sat superque Lector intelligere valeat, quanta gratia Crillonus apud Regem Henri-
cum IV. polleret, & quanto in pretio ac honore magnus ille Rex Crillonum habe-
ret. Nunc profapix De Berton, De Crillon Stemma, seu generis descriptionem,
quam gallice scriptam nuper ad me misit Illustrissimus Dominus Comes De Berton,
De Crillon, quamque ipse latine reddidi, hic attexam, ut Lector, quasi uno
oculorum obtutu, videre queat & antiquitatem illius familie, & viros illustres,
qui ex ea prodierunt.

iterum tua desideretur præsentia, profecto
actum erit omnino de nostra amicitia. Hanc
meam concludo Epistolam certa pollicite-
tione, qua tibi fidem facio, me omnes, quæ
se se offerent, occasiones, in quibus mei in te
amoris aliquas significationes exhibere pote-
ro, tota voluntatis inclinatione, quam a
me expectare potes, obviis, ut ajunt, ulnis
labentissime amplexurum &c.

In alia Epistola Rex Henricus IV. Absen-
tiam Crillonis ferre non valens, ipsi significat,
quod eam impense amat, eumque quamprimum
videndi vehementi desiderio teneatur.

Generose Crillone, cum te in oculis ac
delitiis habeam, maximam, crede mihi,
inibis a me gratiam, se (modo non obsit agra
valetudo) huc accurrere non graveris, vi-
surus dominum tuum, qui tantum te amat,
quantum desiderare potes &c.

In alia Epistola Rex Henricus IV.horta-
tur Crillonum, ut, relicta patria, seu Aven-
nionæ, eum adeat, eique, tanquam perpetuus
& individuus comes, usque ad ultimam vi-
ta periodum indivulse adhæreat.

Generose Crillone, multum, gaudeo, quod
se dederit hæc opportuna occasio ad te scri-
bendi, ut meam tecum magis ac magis con-
firmem & conglutinem amicitiam, eadem-
que opera te rogandi, ut par est facias, &
quam celerrime poteris, me convenias. Pro-
certo siquidem affirmare possum, te felicioni-
mentis quiete, pace, tranquillitate, atque
jucundiori vitæ conditione fruiturum, si
mecum sis, quam is gauderet in omnibus lo-
cis, ad quæ te conserve possis. Hoc ut tibi
persuadeas precor.

L'origine, & Genealogie de la famille De Berton, De Crillon.

Origo familie De Berton, De Crillon, ejusque generis descriptio.

LA maison De Berton, De Crillon; tire son origine de la Ville de Quiers en Piemont, qui étoit Republique.

Familia De Berton, De Crillon, suam trahit originem a Chierio, seu Cherio, Urbe in Pedemontio, ubi erat Respublica. *

* Chierium, seu Cherium, opidum est Italia in Pedemontio, tribus milliariis distans a Taurino. Fuit alias urbs potens, & sui juris; nunc Duci Sabaudia subest, & olim Carræa dicebatur, sicut plurimi scriptores existimant: ut videre est apud Michaellem Antonium Baudrand in sua Geographia.

Les Bertons ont gouvernés long temps certe Republique dans la ville de Quiers en qualite des Podestats, c'est a dire, de Doge, ou de chef de la Republique. Les Chroniques de cette ville font mention d'un Roger De Berton, qui fut Ponte etendard, D' Amedee troisieme, Comte De Savoye, dans le voyage, qu' il fit à la terre sainte avec le Roy de France Louis VII. dit le jeune, en 1149. Les Bertons ont fundé le Convent des Cordeliers de la ville de Quiers.

Hanc urbem, dictam Chierium, gubernarunt, atque instituta in ea Respublica clavum diu tenuerunt Domini De Berton, tanquam Summi Prætores, idest, velut Summi Magistratus, Duces, ac Principes Respublice. Chronica hujus urbis mentionem faciunt Rogerii de Berton, qui Amedei tertii, Sabaudia Comitibus, vexillarius fuit, quando iste Amedeus, una cum Galliarum Rege Ludovico VII. cognominato Juniori, iter suscepit in Terram sanctam anno MCXXIX. Canobium Franciscanorum Conventualium in dicta urbe Cherio excitarunt, eique annuos redditus assignarunt domini De Berton.

René De Berton epousa en 1335. Aymonde Visconti, fille d' un frere de Jean Galeas Visconti, Duc de Milan. Guillaume De Berton vint de ce mariage, le quel eponsa en 1354. Beatrice de Saluces, fille de Thomas, Marquis de Saluces. Il vint de ce mariage Thomas De Berton, qui epousa en 1386. Jeanne de Valpergue, dont il eu plusieurs enfantes. Pierre De Berton, son fils aîné, epousa en 1417. Marguerite De Broglia. Il en vint Pierre II. De Berton, qui epousa en 1462. Marie Imperialis. Il en vint Theodore De Berton, qui epousa Francoise Doria, Ce Theodore De Berton suivit le Roy de France Charles huit en 1494. à la conquete du Royaume de Naples, & fut envoyè par le meme Roy à Rome, en qualite d' Ambassadeur extraordinaire. Bienvenu De Berton fuit le fils aîné de Theodore De Berton, & se maria avec Christine de Provane, d' ou sont venus trois fils. Gaspard de Berton, Gilles

Renatus De Berton anno 1335. uxorem duxit Edmundam Visconti, quæ filia erat fratris Domini Joannis Galeatii Visconti, Ducis Mediolanensis. Ex quo matrimonio ortus est Gullemus De Berton, qui anno 1354. sibi adjunxit uxorem Beatricem, filiam Thomæ, Marchionis Salutarum, genuitque ex eo matrimonio Thomam De Berton, qui anno 1386. Uxorem sibi junxit Joannam de Valpergue, pluresque procreavit liberos, quorum primogenitus Petrus De Berton annq 1417. matrimonio sibi copulavit Margaritam De Broglia, ex qua suscepit Petrum De Berton hujus nominis II. qui anno 1452. nuptias inivit cum Maria Imperialis, ex qua procreavit Theodorum De Berton, qui Franciscam Doria in uxorem duxit; Regemque Galliarum Carolum VIII. qui in Italica, quam anno 1494. adornavit, militari expeditione, Regnumque Neapolitanum suo Gallico adjunxit imperio, sequutus est, & ab eodem Christianissimo Rege Romam missus, ut officio Lega-

Gilles de Berton, & Simon de Berton. Ce dernier fut che valier de Rodes (c'est à dire, comme nous disons a present, Chevalier de Malte) Il est celebre dans son Ordre par ses belles actions, & par la defense de la ville de Nice contre le pirate Turc, dit Barberousse, se disans Roy d' Alger, qui en avoit fait le siege l'annee 1543. Gaspard de Berton fils ainé de Bienvenu de Berton, a continue le branche des Bertons, qui sont actuellement en Piemont. Et Gilles De Berton, son puisné, quitta son pays, c'est a dire, le Piemont, & vint s'etablir a Avignon, ou il a fait la Branche des Bertons, des Crillons, qui sont ainfty appellés par une terre, qui est dans le Comtat Venaissin, ditte Crillon, que Gilles De Berton achepta, & dont les successeurs, qui demeurent a Avignon, sont Seigneurs, & s'appellent Berton de Crillon, à la difference de l'autrebranche des Bertons, qui sont à present dans le Piemont, lesquels s'appellent Bertons, ou de Balbis, mais non pas Crillons. Le chef donc de la branche des Bertons, des Crillons, qui sont à Avignon, est Gilles de Berton, le quel eut deux enfans, sçavoir Gilles II. De Berton, De Crillon, & Francois De Berton De Crillon. Ce dernier fut Chevalier de S. Jean de Jerusalem, c'est a dire, Chevalier de Malte, & Gilles II. De Berton De Crillon, son frere ainé, epousa Marguerite de Seytres, de Caumont. De ce mariage naquirent Claude, Gilles III. Louis, Jacques, Gerard, & Thomas. Le premier né Clau de De Berton, De Crillon epousa Catherine De Joyouse, dont il n'eut que deux filles, Gilles III. De Berton, De Crillon, son frere, epousa Julie De Sade, dont il n'eut que Pierre, qui mourut sans posterité au siege de Menerbe contres les Huguenots. Louis De Berton, De Crillon, troisieme fils de Gilles II. De Berton, De Crillon, est ce fameux & brave (dont l'ay decrit la vie) lequel a été premier gentil homme de la chambre du Roy de France Henry Trois. Il a été aussy Chevalier de Malte, Commendeur de l'Ordre da S. Esprit, institué en France par Henry trois, Roy de

ti extraordinarii apud sedem Apostolicam fungeretur. Porro hic Theodorus de Berton ex matrimonio, quod contraxit cum Francisca Doria, plures suscepit liberos, quos inter primogenitus, dictus Optatus De Berton, sibi uxorem sociavit Christinam de Prouane, genuitque tres filios Gasparum, Aegidium, & Simonem, quorum postremus, seu Simon De Berton, fuit Eques Rhodens (vel, ut modo diximus, Eques Melitenfis, seu Eques Ordinis S. Joannis Hierosolymitani.) In hoc clarissimo Equitum ordine Simon De Berton immortale sibi peperit nomen Rebus præclare gestis, sed præcipue strenua illa defensione, qua Niciam, Urbem in Gallo-provincia, egregie admodum tutatus est contra Piratam Turcam, a colore barbe dictum Æno-barbum, seque Algerii Regem jactitantem, qui hanc urbem Niciam anno 1543. potentissima munitus classe, obsidione cinxerat. Hujus Simonis de Berton, germanus frater Gaspar de Berton, & filius, ut mox diximus, primogenitus Optati de Berton, continuavit, seu propagavit in Pedemontio stirpem familiæ de Berton, quæ ibidem in summo honore habetur. At Aegidius De Berton, frater germanus hujusce Gasparis De Berton, & filius secundogenitus Optati De Berton, relicto Pedemontio, Avenionem, Urbem in Comitatu Venaessino, secessit, ibique stirpem familiæ, seu ramum ejusdem stirpis De Berton produxit, cum hoc tamen discrimine, quod liberi, qui Avenione existentes descendunt ex illa stirpe, quam Aegydius De Berton produxit, vocentur De Berton De Crillon, accepta hac De Crillon nomenclatura a ditione, dicta De Crillon, quæ est in Comitatu Venaessino, & cujus dominium pertinet ad illam stirpem, quam Aegydius De Berton, relicto Pedemontio, produxit Avenionem, ubi suum domicilium fixit. Alii vero, qui nunc in Pedemontio, ex eadem stirpe, quam ibidem continuavit, seu propagavit Gaspar De Berton, originem habent, cognominentur tantum domini De Berton, vel Domini De Balbis, sed non Domini De Crillon. Caput igitur stirpis ejusdem stirpis, seu familiæ De Berton, quæ modo Avenione existit, est Aegydius De Berton, qui duos habuit filios, videlicet Aegydius hujus nominis II. De Berton, De Crillon, & Franciscum De Berton, De Crillon. Hic ultimus, seu Fran-

de France. Il à été encore Mestre de Camps du Regiment de Gardes Francoises, Conseiller d'Etat, Gouverneur du Boulonois, & Lieutenant Colonel de l'Infanterie Françoise. *Jacque De Berton, De Crillon*, son frere, & quatrième fils de *Gilles II. de Berton, de Crillon*, étoit Chevalier de S. Jean de Jerusalem, il avoit prit le parti de la ligue du Duc *Henry de Guise*, qui luy avoit donné le gouvernement de la ville d'*Houstreur* en Normandie, & la lieutenance generale de la Province de Normandie. Il soutint le Siege de la place avec beaucoup d'opiniatreté, mais les armes victorieuses du Roy *Henry IV.* la soumisent. *Gerard de Berton, de Crillon*, cinquieme fils de *Gilles II. de Berton, de Crillon*, epousa *Marguerite de Guilhem*, & de ce mariage vinrent *Francois, Thomas, & Pierre*. Le premier né *Francois, de Berton, de Crillon* fut conseiller d'Etat d'epée, Gouverneur de Toulon, & prit alliance avec *Anne de la Beaume de Cornillan*, Son frere *Thomas de Berton, de Crillon* fut Seigneur d'une grosse terre d'entre *Velleron*. Son second frere *Pierre de Berton, de Crillon* fut Chevalier de l'Ordre de Saint Jean de Jerusalem, Capitaine aux Gardes, & mourut aux pieds du Roy de France *Henry III.* sur le pont de la Ville de Tours, en defendant la personne de ce Roy, & en prévenant le coup, qu'on luy portoit. Du mariage de *Francois, de Berton, de Crillon*, le quel epousa, comme nous avons dey adit, *Anne de la Beaume, de Cornillan* vivrent *Louis, Joseph, Philippe, Francois, & Pierre*. Le premier né *Louis* epousa *Marguerite d'Albertas*. Son frere *Joseph* fut Seigneur de *Montmeiram*. Son second frere *Philippe*, fut Bailif de Malte, & commanda l'armée de N. S. P. le Pape *Urbain VIII.* contre les Vénitiens. Son troisième frere *Francois* à été Commandeur de Saint Felix. Et son dernier frere *Pierre* fut Abbe de Senanque. Du mariage, que *Louis de Berton, de Crillon* fit, comme nous avons dit, avec *Marguerite d'Albertas*, sont venus *Joseph Dominique Nicolas de Berton, Marquis de Crillon, Philippe Ma-*

rie,

Franciscus, fuit Eques Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, idest, Eques Melitensis, sed ejus frater primogenitus *Egydius II. De Berton, De Crillon* matrimonium inivit cum *Margarita de Seytres, de Caumont*, ex qua sex filios suscepit, *Claudius, Egydium* hujus nominis III. *Ludovicum, Jacobum, Gerardum, & Thomam*. Horum fratrum primogenitus, seu *Claudius De Berton, de Crillon*, matrimonio sibi junxit *Catharinam de Joyeuse*, duasque duntaxat genuit filias. Ejus frater *Egydius III. De Berton, De Crillon*, uxorem duxit *Juliam de Sade*, ex qua suscepit *Petrum De Berton, De Crillon*, qui in obsidione urbis *Menerbionensis* contra hereticos Calvinistas mortuus est absque prole. *Ludovicus De Berton, De Crillon*, qui erat *Egyptii II. De Berton, De Crillon* tertius filius, is ille est, qui, ob res in bello præclare gestas, gloriosum Generosi titulum promeritus est, quique (ut liquet ex ejus Vita, quam descripsi) fuit *Henrici III. Galliarum Regis* primus nobilis cubicularius, Eques Melitensis, Commendator Ordinis Sancti Spiritus, a Rege *Henrico III.* instituti. Fuit insuper legionis Prætorianæ Præfectus, Regi a Sanctoribus consiliis, de Statu publico Senator equestris, Gubernator totius Regionis Bononiensis in Picardia, Gallia Provincia, & pedestrium copiarum Gallicarum Tribunus. Ejus frater *Jacobus de Berton, de Crillon*, qui erat *Egydii II. de Berton, de Crillon*, quartus filius, Eques fuit Ordinis Sancti Joannis Hierosolymitani. Stetit a partibus fœderatorum, quorum caput in Galliis erat *Henricus Guisus*, & ab his fœderatis institutus est Præfectus totius Provinciae Normannia, & gubernator *Honflorii*, Urbis in eadem Normannia Provincia, quam urbem obfirmato animo mordicus defendit, donec tandem victricibus armis *Henrici IV. Galliarum Regis* impetratus, Victori fasces submittere, & obsessam urbem potestati Regis permittere compulsus est. Ejus frater *Gerardus de Berton, de Crillon*, qui erat *Egydii II. De Berton, de Crillon*, quintus filius, uxorem sibi sumpsit *Margaritam de Guilhem*, tresque filios procreavit, *Franciscum, Thomam, & Petrum*. Primogenitus, *Franciscus de Berton, de Crillon*, fuit de statu publico Senator equestris, Gubernator Urbis Tolonis, & matrimonio junctus est cum *Anna de la Beaume de Cornillan*. Ejus fra-

rie, Louis, Francois, Dominique Laurens, & une fille Marguerite. Le premier ne Joseph Dominique Nicolas De Berton, Marquis De Crillon, a ete Marechal de Camps des armées du Roy de France, commandant dans la generalite de Montauban. Il avoit epouse Anne Elizabeth de Simiane, dont il n'a point eu de posterite. Son frere Philippe Marie, Seigneur de Montmeiran, se maria, comme nous dirons ensuite. Son second frere, Louis De Berton, De Crillon, fut commendeur d'Urbans, & aime chèrement de Madame Marie Jeanne Baptiste, Duchesse de Savoye, morte depuis peu. Son troisieme frere Francois De Berton De Crillon a ete premierement Eveque de Vence, ensuite transfere a l'Archeveche de Vienne en Dauphine, Abbe de S. Florens, & de S. Legier. Son quatrieme frere Dominique Laurens De Berton, De Crillon est Seigneur de Gemenos, Colonel general de l'Artillerie de Notre S. Pere le Pape dans Avignon & Comtat Venaissin, & Gouverneur pour le Roy du Castell Sarrazin (il vit encore a Avignon, & y est fort estime & aime pour ses rares qualites. C'est luy, qui a eu la bonte de m'envoyer ces memoires sur la vie du Brave Crillon.) Du mariage, que Louis De Berton, De Crillon fit avec Marguerite d'Albertas, vint, comme nous avons deja dit, Marguerite de Berton, De Crillon, la quelle epousa Antoine Amat, Seigneur De Graveson. De ce mariage naquirent plusieurs fils, & filles, dont il ne reste plus a present, que Marguerite Amat de Graveson, Abbesse du Monastere de S. Calixte, de la ville d'Arles, & le P. Ignace Hyacinthe Amat de Graveson, Docteur de Sorbonne, de l'Ordre des FF. Precheurs, qui a ete appelle a Rome par son General en 1706. pour remplir le poste de Theologien de France dans le College du Cardinal Casanate. Son frere premier ne Ignace Amat De Graveson s'est marie avec Mademoiselle De Salvador, & n'a eu de ce mariage qu'une fille Anne Amat De Graveson, la quelle a espousee cette annee 1724. Monsieur De Fourbin D'Oppede. Nous avons deja remar-

frater, Thomas De Berton, de Crillon, fuit Toparcha Distionis dictæ Velleron. Alter ejus frater, Petrus De Berton, De Crillon, fuit Eques Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, Equitum Prætoriana turma Ducis, ubi tunc in ponte urbis Turonensis, ubi personam Regis Henrici III. Galliarum Regis, contra jaderatos acriter defendens, & celsitum, quo Rex fuisset lethaliter vulneratus, prætere volens se illico medium opposuit, & in præcordiis graviter sauciatus, ad pedes Regis, quem a funesto illo ictu servaverat, cecidit exanimis. Ex eo matrimonio, quod ut mox diximus, Franciscus De Berton, De Crillon, inivit cum Anna de la Beaume, De Cornillan, nati sunt quinque filii, Ludovicus, Josephus, Philippus, Franciscus, & Petrus. Horum primogenitus Ludovicus De Berton, De Crillon, conjugem sibi adscivit Margaritam D' Albertas. Ipsius frater, Josephus, fuit Dominus loci de Montmeiran. Alter ipsius frater, Philippus, Baillivus Melitensis, totiusque exercitus Summi Pontificis Urbani VIII. contra Venetos imperium habuit. Tertius ejus Frater, Franciscus, fuit Eques Melitensis, & Commendator Sancti Felicis. Ultimus ejus frater, Petrus, Abbas fuit Commendatarius Cœnobii Cisterciensium dicti de Senanque. Ex nuptiis quas, ut modo dictum est, Ludovicus De Berton, De Crillon contraxit cum Margarita D' Albertas prodierunt in lucem Josephus Dominicus Nicolaus De Berton, Marchio de Crillon, Philippus Maria, Ludovicus, Franciscus, Dominicus Laurentius, & una filia, dicta Margarita. Horum primogenitus Josephus Dominicus Nicolaus De Berton, Marchio De Crillon, fuit Castorum Regis in tota Regione Montalbanensi Præfectus. Annam Elizabetham de Simione uxorem duxit, sed nullam ex ea prolem suscepit. Ejus frater, Philippus Maria De Berton De Crillon, fuit Toparcha, seu Dominus loci de Montmeiran, qui, sicut infra dicemus, sibi matrimonio junxit Franciscam De Saporte. Alter ejus frater, Ludovicus fuit Eques Melitensis, & Commendator loci D' Urbans, atque Sereniss. Mariae Joannis Baptiste Sabaudia Ducisse, quæ nuperime e vita migravit, carissimus. Tertius ejus frater, Franciscus De Berton de Crillon fuit primum Episc. Venciensis, postea Archiepiscopus Viennensis in Delphinatu, & Abbas S. Florentii, & S. Leodegarii. Quartus ejus fra-

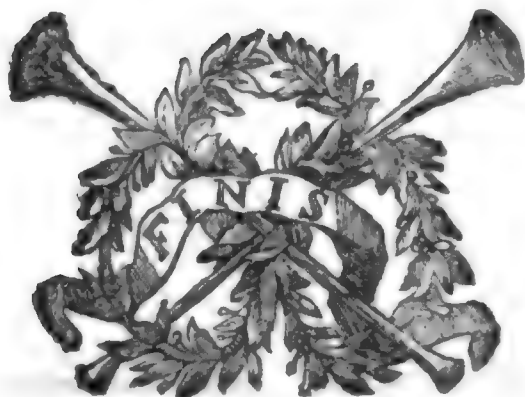
que , que du mariage , que *Louis De Berton de Crillon* fit avec *Marguerite d'Albertas* , naquirent cinq fils, dont le puisne fut *Philippe Maria De Berton de Crillon*, Seigneur de *Montmeiran*, lequel a epouse *Francoise de Saporre*, d'ou sont venus *Jean Louis De Berton De Crillon*, *Francois*, & *Dominique Laurens*: Le premier ne *Jean Louis De Berton*, *De Crillon* a embrasse l'etat Ecclesiastique, & est aujourd'hui Eveque de *S. Pons*, & Abbe de *Baigne*. *Francois De Berton*, Marquis de *Crillon*, a epouse *Marie Therese De Fabry de Montcault*, fille de *Louis*, Comte de *Mont Cault*, Lieutenant general des armees du Roy de France, cy devant Capitaine d'une compagnie de cinqcents gentilshommes, Gouverneur de la citadelle de *Belancon*: Enfin *Dominique Laurens de Berton*, *De Crillon* est a present Eveque de *Glandeves*

frater, *Dominicus Laurentius De Berton De Crillon*, qui adhuc *Avenione* vivit, & ob praeclaras quibus pollet, dotes, in magna omnium civium existimatione, & benevolentia versatur, dominus est loci de *Gemenos*, bellicarum Machinarum Summi Pontificis *Benedicti XIII. Ordinis Prædicatorum*, *Avenione*, & in Comitatu *Venascino* Præfatus, necnon *Castelli Sarazini* pro *Galliarum Rege* *Gubernator*. (Hic ille est meus amantissimus Avunculus, qui monumenta gallice scripta, ad vitam *Generosi Ludovici de Berton De Crillon* attinentia, *Romam* ad me misit.) Præter quinque istos filios qui orti sunt e matrimonio quod *Ludovicus De Berton De Crillon* inivit cum *Margarita D'Albertas*, nata est itidem ex eodem matrimonio filia, dicta *Margarita De Berton*, *De Crillon*, quæ nupsit *Antonio Amat*, domino *De Graveson*, ex quibus nuptiis prodierunt plures filii, & filia, sed ex his modo duntaxat superstites sunt *Margarita Amat de Graveson*, quæ *Monasterii Arelatensis S. Casarii* est *Abbatissa*; & *P. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson*, Doctor *Sorbonicus*, *Ordinis Prædicatorum*, qui anno 1706. a sui *Ordinis Magistro Generali Antonino Cloche Romam* accitus est, ut occuparet locum *Theologi* pro *Regno Gallie* in *Collegio Cardinalis Hieronymi Casanate*, de *Ecclesia* optime meriti. Ipsius frater primogenitus, *Ignatius Amat de Graveson*, conjugem sibi sumpsit dominam de *Salvador*, ex qua unicam suscepit prolem, *Annam Amat de Graveson*, quæ hoc anno 1724. domino *Marchioni de Faurbin D'Oppede* nupta fuit. Jam diximus, *Ludovicum De Berton De Crillon* suscepisse ex conjuge sua, *Margarita d'Albertas*, quinque filios, quorum secundo-genitus *Philippus Maria de Berton*, *De Crillon*, dominus de *Montmeiran*, sibi matrimonio copulavit *Franciscam de Saporre*, genuitque *Joannem Ludovicum De Berton De Crillon*, *Franciscum*, & *Dominicum Laurentium*, qui adhuc vivunt. Primogenitus *Joannes Ludovicus De Berton*, *De Crillon*, abdicata natalium prærogativa, sese *Ordini Ecclesiastico* addixit, & nunc est *Episcopus Sancti Pontii Tomeriarum*, & *Abbas Beanie*. Ejus Frater, *Franciscus De Berton*, *Marchio de Crillon*, uxorem duxit *Mariam Theresiam De Fabry De Montcault* filiam *Ludovici*, comitis de

Mare

*Montcault, Pratorii exercitus Galliarum
Regis Legati; antea quingentorum nobilium
turma Ducis, Arcis Bizuntinae Gubernatoris.
Denique, Dominicus Laurentius De Berton
De Crillon nunc est Episcopus Glammatenfis.*

Ex hac serie clarissimorum nepotum, quos Avenione habuit, & etiamnum habet generosus *Ludovicus De Berton de Crillon*, facile quisque intelligere potest, me, citra adulationem, de præstantissimo illo Duce, cujus Vitam descripsi, idem dicere posse, quod *S. Ambrosius* in Oratione funebri *Theodosii Magni* asserit de magno illo Imperatore, dicens: *Ergo tantus Imperator* (dicam ipse *Ludovicus De Berton De Crillon*), *recessit a nobis, sed non totus recessit; reliquit enim nobis liberos suos, (dicam ipse nepotes suos) in quibus eum debemus agnoscere, & in quibus eum & cernimus & tenemus.*

I N D E X

R E R U M , E T M A T E R I A R U M ,

Quæ in singulis Tomis Historiæ Ecclesiasticæ, variis
Colloquiis digestæ, continentur.

Prima Nota Numeralis Romana indigitat Tomum, altera Nota Numeralis communis indicat Paginam Tomi.

A

A Baelardus in Synodo Sueffionensi damnatur, & in carcerem conjicitur. IV. 224. seqq. in Synodo Senonensi cum S. BERNARDO congressus, ab eodemque vi-
sus, ad Sedem Apostolicam appellat. 225. seqq. Ab INNOCENTIO II. damnatur. ibid. Cluniacum se confert, & ab erroribus resipiscit. ibid.

Abbates Commendatarii. VI. 234.

Abbates Episcopis obedientiam præstare debent. II. 106.

S. Abbo, Abbas Floriacensis, purgat se a falsis criminibus in concilio Sandionysiano. IV. 73. Ejus Opera. IV. 96.

Abbonis, Monachi, Scripta. III. 189.

Abdias, Sufæ, Urbis Regiæ Persidis, Episcopus, immodico zelo succensus persecutioni sub Ildigerde, Persarum Rege, per totum regnum motæ causam dedit. II. 10.

Abrahami Bzovii Opera. VIII. 192.

Abrahami Ecchellenfis Opera. VIII. 175.

Absolutio Sacramentalis in quibus casibus conferebatur lapsis? L. 62. non statim imper-
tienda peccatoribus inveteratis. III. 209.
procrastinari debet peccatoribus consuetu-
dinariis. IV. 139. capite damnatis dene-
gatur etiam Sæculo xiii. cum Eucharis-
tia. IV. 272. ejus forma Sæculo xiiii. in
Ecclesia Latina non deprecativa, sed indi-
cativa fuit. V. 202.

Abstinentia a carnibus in jejuniis Quadrage-
simali ex universali Ecclesiæ usu, & con-
stanti traditione est necessaria. VIII. 218.

Abusus in Galliis per Abbates Commendata-
rios. VII. 234.

Abusus Theologiæ Scholasticæ damnantur. VII. 214.

Acacius, Beroæ Episcopus, & Isidorus, Ro-
mam mittuntur, ad Schisma Antiochenum
componendum. L. 116.

Acacii, Constantinopolitani Episcopi, crimi-
na. II. 37. Orientalis Ecclesiæ Summorum
Pontificum in Acacium latam sententiam
æquissimam agnovit. ibid.

Acacius, Patriarcha Constantinopolitanus,
Joannem Talajam, Patriarcham Alexan-
drinum, apud Zenonem, Orientis Impe-
ratorem, odio, & vindictæ deliderio mo-
Græves. Hist. Tom. IX.

tus, accusat. II. 31.

Academiz, Baccalaureatus, Licentiatus, &
Doctoratus gradibus ab Eugenio tertio,
Pontifice Maximo decorantur. IV. 260.

Academia Colonienfis damnat librum Jo-
Reuclini. VII. 114.

Academiz Lovanienfis & Colonienfis pluri-
mos libros Martini Lutheri dignos flammis
pronuntiant. VII. 148.

Academia Parisiensis fortissimorum fidei Ath-
letarum ferax. IV. 262. Ejus studium, ut
schisma tolleretur. V. 58. Damnât vigin-
tiquinque Articulos hæresis Calvinianæ.
VII. 123. Damnât libros Lutheri. 219.

Academiz Romanæ Origo. VI. 42.

Aczmetæ, Monachi, in quo errarint? II.
94. Aczmetæ in errore perstantes a Joanne
II. excommunicati. ibid. Ordinis Aczme-
tarum fundator, & quare ita dicti? ibid.
damnati, 113.

Acephalorum, seu Eutychianorum, quatuor
Sectæ. II. 91.

Acessii, Novatianorum Episcopi, Responsum
Constantino Imperatori in Concilio Nicæ-
no datum, & Imperatoris ad ipsum lepi-
de ac festivo dictum L. 132.

Achmetes I. Turcarum Imp. VIII. 5.

Achmetes II. Turcarum Imp. VIII. 9.

Achmetes III. Turcarum Imp. VIII. 10.

Acarius. L. 224. Ejus errores. ibid.

Acta Collationis habitæ ad Fontembollaque-
um cum Perronio, & Moranzo Pleffzo,
Calvinista, coram Henrico IV. Galliarum
Rege. VII. 126.

— Conciliorum Provincialium Mediolanen-
sium. VII. 150.

— Conventus Marpurgenfis. VII. 122.

— Martyrum Persecutionis Neronianæ com-
busta in persecutione Diocletianæ. L. 4.

— Passionis S. Andreæ sunt genuina. L. 69.
& seq.

— Sanctorum a Joanne Bollandi. &c. col-
lecta. VIII. 212.

— Sanctorum Ordinis Benedictini, Opus,
inchoatum a Dacherio, continuatum a
Mabillonio. VIII. 185.

— S. Silvestri supposititia sunt, vel saltem
in multis depravata. L. 161.

— Synodi Romanæ sub Sixto Tertio suppo-
siti-

- fiticia. II. 17. ad eandem classē ableganda Acta de Synodali accusatione, & expurgatione Polychronii, Episcopi Hierosolymitani. *ibid.*
- Adalberti, Galli, errores, seu potius deliramenta, & Sententia in eum lata. III. 56.
- Adamanni, Abb. Hienfis, Scripta. III. 80.
- Adami Bremensis Scripta. IV. 107.
- Adamitarum errores. Secta. VI. 82.
- Adamus Neuserus, ex Calvinista, Arius, deinde Turca. VII. 102. *obus* sicut Arius. *ibid.*
- Adelais. Vide Phazedes.
- Adelbertus, Tusciae Marchio & Theodora, ejus concubina, cum filiabus Marozia, & Theodora, *Sedem* Romanam *Sac. X. pro* arbitrio rexerunt. IV. 25.
- Adelmanni Epistola contra Berengarium. IV. 100. Quo tempore scripta fuerit? discutitur. *ibid.*
- Adelphius, unus e Principibus Messalianorum, suae Sectae errores prodit. L. 123.
- Ademari, Monachi, Scripta IV. 105.
- Adhelardi, Monachi, Scripta. III. 183.
- Adolphus imperii res male administrans, illo exiit, & ab Alberto vincitur. V. 14.
- Adonis Viennensis Scripta. II. 187.
- Adrianopolis, Turcici olim imperii Sedes. VI. 8.
- Adrianus Turnebus, ejus opera. VII. 157.
- Adriani Valesii Opera. VIII. 170.
- Aegidii Cantoris errores. VI. 82.
- Aegidii Carlierii Scripta. VI. 149.
- Aegidii Romani gesta & Scripta. V. 181.
- Aegidius Viterbiensis. VII. 187.
- Aegyptus in fidei Nixae professione constans! L. 114.
- Aelius Hadrianus, Imperator. L. 15.
- Ælredi, Abbat. Rievallensis, Opera. IV. 254.
- Æneæ, Episcopi Parisiensis, liber adversus objectiones Græcorum. II. 186.
- Æneas Sylvius in Bohemiam Nuntius. VI. 53.
- Æriani*. L. 114.
- Æthiopia Evangelium recipit. L. 102. VI. 127.
- Æthiopiz Imperator Urbano Octavo obedientiam pollicetur. VIII. 57.
- Afflegemensis, sive Affiginienfis Monasterii Chronicon. IV. 108.
- Africa ab Arianismo purgatur. II. 88.
- Venit in potestatem Saracenorum. III. 8.
- Exinde Christiana Religio in locis decrescit. *ibid.*
- Africana Persecutio sub Genferico, Hunnerico, & Guntabundo, Vandalorum Regibus. II. 10.
- Africani sunt Tributarii Regis Hispaniz. VI. 35.
- Agape, Mulier Sectæ Priscillianistarum. L. 120.
- Agapetus, Papa, a Theodato, Gothorum Rege, Legatus mittitur ad Justinianum Imp. II. 113. Agapetus Constantinopoli degens Anthimum deposuit, eique Mennam substituit. *ibid.*
- SS Agathæ, & Cæciliz Monasterium in loco Cellis jacentis Romæ edificat Paschalis L. III. 124.
- Agathense Concilium Canones habet solum quadraginta octo. II. 101. Statuta illorum Canonum. *ibid.*
- Agaunenses Martyres. L. 95.
- Agaunensis Monasterii fundatio, & Regula. II. 75. Quid nomine assidue Psalmodia, a Sigismundo Burgundiz Rege instituta, intelligi debeat? *ibid.*
- Agnellus, Episcopus Ravennæ. II. 127.
- Agnose, eorumque errores. II. 92. ab Eulogio confutati. *ibid.*
- Agnose non foret dicendus, qui assereret Christum, ut hominem, aliquid ignorasse, quamvis incideret in errorem alienum a doctrina Sanctorum Patrum. II. 93.
- Agobardi, Archiepiscopi Lugdunensis, de cultu Imaginum scripta. III. 185.
- Agria a Turcis capitur. VII. 17. cum aliis Civitatibus amittunt Turcæ. VIII. 9.
- Agrippæ juniore adjudicantur ab Imperat. Tetrarchiz Philippi, & Lyfaniz, & pars Galilææ, quæ est Tyberiadis. L. 33.
- Agrippa, filius Aristobuli, nepos Herodis, exolvitur a vinculis, & a Cajo Imper. donatur Tetrarchia tureæ, & Trachonitidis cum Regia dignitate. L. 32. Egre recipitur ab Ægyptiis & Alexandrinis qui Regem Agrippam magno ludibrio exceperunt. *ibid.* restitutus, it in Judæam, invidiam Antipæ Patris sui incurrit. 33. Cæjus amplificat ejus Regnum, *ibid.* tanquam Deum honorari a populo petiit. *ibid.* perit fædissima morte. *ibid.*
- Aimonii, Monachi Scripta. III. 189.
- Aimonii, Cænobii Floriacensis Monachi, Opera. IV. 96.
- Almandarus, Saracenorum Princeps, Christianam Religionem amplectitur. II. 84.
- Alani Abbat. Opera. IV. 253.
- Alani de Rupe scripta. VI. 105.
- Alanorum, Vandalorum, & Suevorum in Hispania irruptio. II. 3.
- Alaricus, Gothorum Dux, Rufini suasu, in Arcadium, Orientis Imperatorem, arma movens, a Gaina repellitur. II. 2.
- Alaricus Romam vespit, & moritur. II. 3.
- Alaricus, Visigothorum Rex, a Clodoveo Galliarum Rege, deletur, ejusque manu, singulari certamine cum eodem Rege pugnans, interficitur. II. 83.
- Albericus, Maroziz ex Adelberto filius, Pontifices pro arbitrio deponebat, & promovebat. IV. 25.
- Alberti, Episcopi Alberstadenfis, errores. V. 102.

Alberti Argentinensis Chronicon. V. 155.
 Alberti, Abbat. S. Benedicti, e Cœnobio
 Stadenſi ad Ordinem Minorum tranſitus,
 ejuſque Chronicon. V. 178.
 Alberti, Canonici Aquenſis, Hiſtoria Hiero-
 ſolymitana. IV. 242.
 Alberti Imperatoris geſta. V. 14. ſeq.
 Alberti Magni vita, & ſcripta tam ſpuria,
 quam genuina. V. 162.
 Albertini, Sectæ Calvinianæ Miniſtri, & No-
 vatorum veſania, dum conantur probare,
 ſæculo ſexto realem corporis Chriſti in Eu-
 chariſtia præſentiam creditam a fidelibus
 non fuiſſe. II. 135.
 Albertinus. VIII. 173.
 Albertus, Antipapa. IV. 167.
 B. Albertus Carmelitis Regulam tradit. V.
 211.
 Albertus, Episcopus Bethleemita, poſtea Pa-
 triarcha Hieroſolymitanus. IV. 187.
 Albertus, Episcopus Leodiensis, ab Henri-
 co VI. Imper. occidi juberetur. IV. 156.
 Albertus II. Imperator VI. 16.
 Albertus Krantzius. VII. 165.
 Albertus, Patriarcha Hieroſolymitanus, &
 Regulæ Carmelitarum Auſtor. V. 63.
 Albertus Pighius. VII. 170.
 Albertus Pius. VII. 168.
 Albigenſes unde diſti? IV. 128.
 — inſolentiores facti bello ſacro domantur.
 V. 67.
 — Romani penetrant, & a Gregorio IX. ac
 ſucceſſoribus, & Friderico II. ſeveriſſimis
 pœnis coercentur. V. 79.
 — Hæretici bello juſte ſunt coerciti. V. 110.
 Alboſſedis, Clodovæi, Galliarum Regis, So-
 ror, baptizatur. II. 12.
 Albuſſonius Albam Græcam, ſeu vulgo Bel-
 gradum, & Rhodum a Turcis defendit.
 VI. 10.
 Alciatus ad Mahometanos deſicit. VII. 100.
 Alcuinus, plures retinens Abbatias, & Be-
 neficia, excuſatur. III. 98.
 — Ejuſ Scripta. III. 87.
 Aldhelmi; Abbat. Malmesburienſis, Scrip-
 ta. III. 80.
 Aldus Manutius, percelebris Typographus.
 VI. 177.
 Alexandri II. Electio in pluribus confirmatur
 Conciliis, & Cadalus Palavicinus, An-
 tipapa, damnatur. IV. 82.
 Alexandri III. electio IV. 178. Ejuſ geſta.
 ibid.
 Alexandri IV. geſta. V. 38. Alexander IV.
 immerito, ob deſenſos Mendicantes, cul-
 par. ibid.
 Alexandri V. electio. VI. 44. Ejuſdem geſta.
 ibid.
 Alexandri VI. geſta. VI. 61.
 Alexandri VII. geſta. VIII. 62.
 Alexandri VIII. geſta. VIII. 73.
 Alexandri, Patriarchæ Alexandrini, ſtudium

in Ariana hæreſi eliminanda. I. 110. Ejuſ
 Litteræ ad omnes Episcopos. ibid.
 — Arii hoſtis inſenſus. I. 143. ejus in A-
 rium lata Sententia. ibid. ab Athanaſio,
 tum puero, in littore maris ludente, baptiſ-
 ma collatum, ratum habet, ac validum.
 — ibid. Vindicatur hæc hiſtoria. ib.
 Alexander, Episcopus Conſtantinopolitanus,
 Ario ejuſque affectis inſeſtus. I. 111.
 Alexander, ad quem directæ eſt Episto-
 la Alexandri, Patriarchæ Alexandrini, contra
 Arium, incertum an ſit Patriarcha Con-
 ſtantinopolitanus. I. 172.
 Alexander, Africæ Tyrannus, per quinquen-
 nium Chriſtianos vexat. I. 104.
 Alexander Farnexius bello Belgico præſicitur.
 VII. 33.
 Alexandri de Halet Opera. V. 174.
 Alexander Piny. VIII. 198.
 Alexander Severus, Imperator, jubet, Tem-
 pla fieri, Chriſtianis favit, & a nonnul-
 lis, ut Chriſtianus, prædicatur. I. 11.
 Alexander Sybilla. VIII. 196.
 Alexandrinæ Eccleſiæ Patriarcharum ſeries a
 S. Marco ad Joann. XV. I. 165. illius ſe-
 dis Præſulem, III. 36. & Tomo VIII. in
 Tabulis Chronologicis a pag. 277. uſque
 ad 281. vide etiam in Tomo VIII. terminos
 Patriarchatus Alexandrini in Tabulis
 Chronologicis pag. 317.
 Alexandrini ſæculorum XIII. & XIV. Patriar-
 chæ. V. 66.
 Alexandrinorum Patriarcharum Hiſtoria unde
 petenda? I. 165.
 Alexandrinus Patriarcha cum Pontifice Ro-
 mano Canone ſexto Concilii Nicæni, quo
 paſſo collatus? I. 130.
 Alexii Ariſteni Scripta. IV. 239.
 Alexius Comnenus, inſenſus Cruce ſignatis.
 IV. 145.
 — Angelus Comnenus Imperium adipiſcitur.
 IV. 148. Ejuſ nefaria geſta, & quo paſſo
 Imperium amiſerit? 149.
 — Ejuſ Monita. IV. 240.
 Alexius Ducas Imperium Tyrannice uſurpat,
 ſed debitas luit pœnas. V. 6.
 Alexius IV. Imperium recuperat, ſed illo non
 diu potitur. V. 5.
 Alexii, Patriarchæ, C. P. Scripta. IV. 112.
 Alfredi, Anglorum Regis, geſta, & ſingu-
 laris pietas. III. 119.
 Alfrici, Archiepiscopi Cantuarienſis, Scripta.
 IV. 99.
 Almohadum Saracenorum in Hiſpanos ſavi-
 ties. IV. 162. Almohades cum Almorabitibus
 perperam confunduntur. ib.
 Alnoſtus Badertus. VII. 183.
 Aloyſius Lippomanus & ejuſ Scripta. VII. 162.
 Alphoſus Aragonenſis Neapolis Regno po-
 titur. VI. 16.
 Alphoſus, Aſturiarum Rex, Catholicus co-
 gnominatur. III. 20.

—Ejus felicitas, & virtus. ib.

Alphonfus, dictus Castus, de Abderhamano, Saracenorum Cordubensium Rege, insignem reportat victoriam. III. 118.

Alphonfus, Castellæ Rex, in Imperatorem eligitur, sed Imperio sponte se abdicat. V. 14.

Alphonfi VI. Hispaniarum Regis, gesta aliquot, & mors. IV. 161. vide etiam Successionem Regum Hispaniæ Tomo IX.

a pag. 65. usque ad pag. 79.

Alphonfi VII. gesta. IV. 162.

Alphonfi VIII. gesta aliquot. ibid.

Alphonfi IX. uxores duæ. ib.

Alphonfi VIII. seu IX. gesta post annum MCC. V. 26.

Alphonfi X. Castellæ Regis, gesta. V. 27.

Alphonfi XI. Castellæ Rex. V. 27.

Alphonfus Magnus a Joanne Octavo obtinet, ut Overensis Ecclesia in Metropolim erigeretur, & ut Ecclesia S. Jacobi consecraretur. III. 119.

Alphonfus a Castro. VII. 196.

Alphonfi Ciaconii Opera. VIII. 193.

Alphonfi Tostati Scripta. VI. 153.

Alphonfi Vargæ Scripta. V. 154.

Altaria non nisi lapidea consecranda. II. 105.

Altaria, quæ in usu erant sæculis septimo, & octavo. III. 52.

Alternativa inter Papam, & Collatores Ordinarios Beneficiorum. VI. 197.

Altinense Concilium contra Joannem, Venetorum Ducem, congregatum. III. 173.

Alvarus Cordubensis, vitæ S. Eulogii Scriptor. III. 191.

Alvarus Luna capite damnatus. VI. 32.

Alvari Pelagii Scripta. V. 179.

Alufus, Tornacensis Monachus. II. 189.

Amalarius perperam inter impugnatores præsentis realis Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia ab Hæreticis numeratur. III. 143.

—Stercoranistarum errori non a hæsit. 145.

Amalarius fuit Ecclesiæ Metensis Diaconus, & Chorepiscopus Lugdunensis. III. 180.

Amalarii Scripta. ibid. Non confundendus cum Amalario Fortunato, Archiepiscopo Trevirensi, 181.

Amalarius Fortunatus quæ scripserit, gesserit: quæ? III. 181.

Amalrici Hæresis. V. 71. Amalricus damnatur, & palinodiam fiste cantat. 71. Ejus discipulorum errores. ib. iidem severissime puniuntur, & Amalrici ossa exhumantur. 72.

Amalaricus, Visigothorum Rex, cum Athalarico, & Amalarico, consobrinis, de limitibus Regni convenit. II. 81. Clotildem, sororem Childeberti, Galliarum Regis, in uxorem ducit, quæ, cum ob fidem Catholicam insidias ab eo pateretur, Childeberrus ad illam liberandam bellum contra eum movet. ib.

Amalricus, Patriarcha Hierosolymitanus.

IV. 187.

Amalricus, Rex Hierosolymorum. IV. 150. S. Amandus virorum, & Puellarum in Belgio Monasteria instituit. III. 98.

S. Ambrosius, Mediolanensis, Priscillianum & Socios suo conspectu dignari renuit. L. 120. adiit Concilium Aquilejense. 138. Et ejus Scripta. 155. & seqq. Cantici TE DEUM LAUDAMUS auctor incertus. 156. & seq.

Ambrosii Altamuræ Opera. VIII. 194.

Ambrosii Authperti Scripta. III. 89.

Ambrosii Camaldulensis Scripta. VI. 158.

Ambrosius Catharinus. VII. 170.

Ambrosius Gardebofc. Opera. VIII. 206.

Ambrosius Pelargus. VII. 183.

Amedei Abbatis, Scripta. IV. 253.

America detecta. VI. 35.

Ammonii, Philosophi, Opera. L. 79.

Amolonis, Archiepiscopi Lugdunensis, Scripta, ejusque de reliquiis quibusdam interitis iussio. III. 183.

S. Amphilocheus, Iconii Episcopus. & ejus Scripta. L. 157.

Amurathis, hujus nominis L. Turcarum Imperatoris, gesta. V. 11.

Amurathis II. Turcarum Imperatoris, gesta VI. 8.

Amurathis III. gesta. VII. 9.

Amurathis IV. gesta. VIII. 5. Vide etiam in Tomo IX. successionem Imperatorum Turcarum ab Ottomano usque ad Achmetem. III. nunc imperantem, a pag. 18. usque ad 22.

Anabaptistæ, Lutheri discipuli, qui? VII. 83. illorum errores. ibid. varia nomina, & diversæ Sectæ. ibid.

Anacletus, Pontifex. L. 19.

Anastasius, Orientis Imperatori, ob fidei Catholicæ professionem, rebellat populus Constantinopolitanus. II. 80. Rebellionem sedat Anastasius simulatis in Catholicorum favorem promissis. ibid. iterum in Catholicos sævit. ib. idus fulmine moritur. 81.

Anastasius, Pontifex Romanus, Origenistas tumultuantes repressit, quæ de re ipse scribit ad Joannem Episcopum Hierosolymitanum. L. 165. Duæ aliæ Epist. ei adscriptæ, supposititiæ sunt. ibid.

—Clodoveo, Galliarum Regi, ad Christum converso, gratulatur. II. 12.

Anastasius II. Papa, Legatos mittit ad Anastasium, Orientis Imperatorem, pro reconciliatione utriusque Ecclesiæ. II. 29.

Anastasius II. Patriarcha Antiochenus, Judæorum conversioni incumbens, ab illis excarnificatur. II. 117.

Anastasi IV. Pontificatus. IV. 176.

Anastasi, Imperator, Euthychianis impense favit II. 7. Ejus memoria Ecclesiæ execrabilis. ibid.

—In exordio Imperii nonnulla boni regiminis speci-

INDEX MATERIARUM.

V

— Obfirmata dominatione, Eutychianis impensissime favet. II. 70. Sacto Trisagio clausulam: QUI CRUCIFIXUS ES PRO NOBIS, MISERERE NOBIS, adjici jubet. 2.

Anastasi quatuor non confundendi. II. 117.

Anastasi, Abbatis Monasterii S. Euthymii, Liber contra Judæos. III. 85.

Anastasi, Bibliothecarii, Scripta. III. 185.

S. Anastasi, discipuli S. Maximi, Epistola. III. 77.

Anastasi, seu Athanasius, Patriarcha C. P. V. 61.

Anastasi, Pseudo-Episcopus Constantinopolitanus, in locum S. Germani a Leone Isaurico, Orientis Imperatore, subrogatus, tanquam Iconoclasta, excommunicatur a Gregorio II. Papa. III. 20.

S. Anastasi, Persa, Martyr obiit. II. 118.

Anastasi Senioris Opera. II. 130.

Anastasi, Sinaita, diversus fuit ab Anastasio I. Patriarcha Antiocheno. II. 117.

— Ejus Opera II. 131. Realem Corporis Christi in Eucharistia præsentiam confessus est Anastasi Sinaita, licet opinatus sit, Corpus Christi in Eucharistia esse corruptibile. ibid.

Anatolius, Patriarcha Constantinopolitanus, ab Eutychiana Hæresi semper abhorruit. II. 37.

Anatolius, Episc. Laodicens, scripsit librum de Paschate. L. 81.

Andegavense Concilium anni 1448. VI. 137.

Andelotus, impius Calvinista. VII. 10.

Andreas Alciatus. VII. 201.

Andrez Barbatii, seu Barbariz, Scripta. VI. 175.

Andrez, Archiepiscopi Cretensis, Scripta. III. 85.

Andreas Caroloſtadius, primus auctor Hæresis Sacramentarium. VII. 84.

Andreas Duchesnius. VIII. 171.

Andrez Duvallii Opera. VIII. 166.

Andrez Hierosolymitani Scripta. III. 77.

Andreas Masius, Socius Ariz Montano datus, ad adornandam editionem Regiam Sacrorum Bibliorum. VII. 160.

Andreas Osiander. VII. 86.

Andrez Rhodii pro Ecclesia labores. VI. 161.

— Scripta. VI. 143.

Andreas de Sauffay. VIII. 171.

Andrez Scotii Opera. VIII. 210.

Andreas Tiraquellus. VII. 190.

Andreas Vega. VII. 191.

Andrensis, sive Adernenſis Monasterii Chronicon. IV. 108.

Andronicus, Imperator, Patris memoriz osor, ob promotam ab eodem Ecclesiz Græcæ cum Latina concordiam. V. 61.

Andronicus junior, Orientis Imperator. V. 9.

Andronicus, occiso Alexio, Imperium usurpat. IV. 148. Græcos in Latinos & Fran-
— *Græves. Hist. Tom. IX.*

cos excitat. ibid. Ejus tyrannis, vita, & mors. ibid. Extat Dialogus sub nomine ipsius contra Judæos, & quid de eo sentiant Eruditi? ibid. Ejus Dialogus. 238.

Andronici Camateri Scripta. IV. 238.

Angeli a Clavasio Scripta. VI. 170.

Angeli Politiani Scripta. VI. 150.

Angelici. L. 53.

Angelomi Scripta. III. 180.

Angelos fas est depingere. III. 53.

Angeli Rocæ Opera. VIII. 103.

Anglia in septem olim Regna erat divisa.

III. 13. Quando & a quibus in singulis illis partibus Christianam Religionem acceperit? Ibid. Ejus pars ab Egberto Rege acquisita, Romanæ Ecclesiz etiam ipsa sit vestigialis. III. 110. pacata, Religionis monumentis illustris. V. 145. vide etiam successionem Regum Angliz ab Egberto usque ad Jacobum, hujus nominis III. Tomo IX. in Tabulis Chronologicis a pag. 80. usque ad pag. 23.

Angliz Schisma. VII. 25. & seq. Fidei Catholicæ in Anglia immutatio. 28. Eadem fere abolita. 29. seqq. Henricus Octavus initium dat schismati Anglicano. VII. 25. Henricus se constituit Ecclesiz Anglicanæ Caput. 28. Ejus mors. 29.

Angliz Regnum a Schismate absolvitur, Catholica fides ibidem restituta, Mariæ Reginz opera. VII. 29. & seq. Schisma iterum firmatur. 30.

— In plures Sectas dividitur. VII. 94. col. luvies omnium errorum. 95.

Angliz Reges a S. Eduardo, Confessore, habent privilegium curandi firmas, vel Schrophulas. IV. 22. Cur titulum Reges Franciæ sibi adscribant? VI. 28.

Angliz & Hiberniz Regna Ecclesiz Romanæ dono data. V. 29.

Angli Orientales, seu Estangliz incolæ, quando, & a quibus Evangelium acceperint? III. 13.

Angli ad Aquilonem sitii, seu Northumbri, quando, & a quo fidem acceperint? III. 14.

Angli, & Batavi a Turvillzo victi. VIII. 13.

Angli olim avitæ disciplinæ Ecclesiasticæ retinendæ tenacissimi. IV. 71.

Anglicanum circa Concilium Baronii, & Wartoni opiniones refelluntur, & veluti media sententia statuitur. IV. 60.

Anglorum ad fidem conversio. II. 84.

— In Galliam irruptio. VI. 20. Angli a Gallis caduntur, & novas parantes copias contra Gallos, exitu frustrantur. 21.

— Illorum duæ Sectæ, & tumultus ab utrisque excitati. VIII. 34.

Anglo-Calviniani. VII. 94.

Anicetus Pontifex. L. 20.

a 3

Ani-

- Animam rationalem unam esse in omnibus, eamque cum corpore interire, damnatur. VII. [42.](#)
- Anna, Jacobi Secundi filia, Angliæ Regina declaratur. VIII. [14.](#)
- Anna Clivenfis, quarta uxor Henrici Octavi. VII. [27.](#)
- Annæ Comnenæ Scripta. IV. [240.](#)
- Annatarum origo, & ratio. VI. [195.](#)
- Annunciatæ Virginis Societas. VI. [204.](#)
- Annunciationis B. Virginis festum, sub nomine EXPECTATIONIS PARTUS, decima octava Decembris celebrant Hispani, & ubi id statutum fuerit? III. [66.](#)
- Annunciationis B. Mariæ Virginis Ordo. VI. [203.](#)
- Anomæi, Arianorum Secta. [L. 113.](#) Condunt secundam Formulam Sirmientem. *ibid.*
- Anonymus, qui scripsit contra Paschasium, dogma transubstantiationis non impugnatur. III. [142.](#)
- S. Ansharius, Monachus, postea Episcopus Hammaburgensis, Christi fidem per Septentrionem propagat. III. 120. Ejus scripta. [190.](#)
- Ansegisus, Abbas, Capitularium Collector. III. [188.](#)
- Ansegisi, Archiepiscopi Senonensis, Primatus an fuerit agnitus in Concilio Pontigonensi? III. [176.](#)
- S. Anselmi Cantuariensis gesta, & Scripta. IV. [248.](#)
- Anselmi, Decani Laudunensis, Scripta. IV. [258.](#)
- Anselmus Gemblacensis. IV. [241.](#)
- Ejus Scripta. [IV. 252.](#)
- Anselmi Havelbergensis cum Niceta colluctatio. IV. [146.](#)
- Anselmi, Episcopi Lucensis, Scripta, & *vi.* [18.](#) IV. [104.](#)
- Anselmus, Archiepiscopus Mediolanensis, ab Honorio Secundo excommunicatur. IV. [153.](#)
- Anselmi, Remensis Monachi, Scripta. IV. [106.](#)
- S. Anselmus, Urbani Secundi suasu, Græcos, in Concilio Barenfi de processione Spiritus Sancti disputantes, confutat. — IV. [89.](#)
- a Rege Anglorum excommunicationis fulmen, quod Urbanus Secundus in eum vibraturus erat, avertit. IV. [79.](#)
- Anterus, Pontifex. [L. 21.](#)
- Antidicomarianitæ, & illorum error. [L. 121.](#)
- Anthimi e Throno C. P. depositio, & Menæ in ipsius locum subrogatio. II. [122.](#)
- Antitrinitariorum hæresis in Polonia, Transylvania, & Hungaria propagata. VII. [100.](#)
- Antinomorum Secta. VII. [94.](#)
- Antiochia in tres factiones scissa. [L. 116.](#)
- Tres simul Episcopos habet. *ibid.* Schismate laceratur. *ibid.*
- Antiochenæ Ecclesiæ schisma post depositum Meletium. [L. 169.](#)
- Antiochenæ Diocesis limites, II. [45.](#) Vide etiam Terminos Patriarchatus Antiocheni Tom. VIII. in Tabulis Chronologicis. pag. [316.](#)
- Antiocheni Concilii anno 341. celebrati, Canones. [L. 133.](#)
- Antiocheni Sæculorum XIII. & XIV. Patriarchæ. V. [65.](#)
- Antiochenorum Patriarcharum series a sæculo septimo ignota. III. [37.](#) & Tomo VIII. in Tabulis Chronologicis a pag. [281.](#) usque ad pag. [286.](#)
- Antiochenus Episcopus jus ordinationum Episcoporum Insulæ Cypri non habet. II. [42.](#)
- Antiochi, Monachi S. Sabæ, Homiliæ. III. [76.](#)
- Antiochus, Ptolomaidis Episcopus. II. [61.](#)
- Antipater, Filius Herodis, conspirat contra Patrem. [L. 30.](#) Moritur jugulatus jussu Patris. [L. 31.](#)
- Antiscripturiani. VII. [94.](#)
- S. Antonini, Archiepiscopi Florentini, Summæ encomium. [VI. 208.](#)
- Scripta, & laudes. VI. [167.](#)
- Inter sanctos adscribitur. VII. [46.](#)
- Fr. Antonini Cloche, Generalis Ordinis Prædicatorum Præpositi, vita & obitus. VII. [77.](#)
- Antonini Constantiensis Epistola ad Arcadium quemdam exulantem, diversa ab ea non est, quæ a Gennadio tribuitur Honorato, Constantienti Episcopo. II. 10.
- Antoninus Caracalla, Imperator, interfecit Getam Fratrem, in gremio Matris. Obiit anno ætatis suæ [29.](#) Imperii [6.](#) [1.](#) [16.](#)
- Antoninus Pius, Imperator, vetuit, ne Præfecti ac Præsides læverent in Christianos. [I. 9.](#)
- S. Antonius, primus Monachorum parens. [L. 180.](#) & [181.](#)
- S. Antonii Ordo fuit primum Sæcularium pia societas, & solum post centum viginti tres annos in Religionem evasit. IV. [132.](#)
- Antonius, Patriarcha C. P. V. [61.](#)
- Antonius IV. Patriarcha C. P. VI. [66.](#)
- Antonius Andreas, Ordinis Minorum Scriptor. V. [179.](#)
- Arnaldi, Doctoris Sorbonici, Opera. VIII. [167.](#)
- Augustinus. VII. [202.](#)
- Boucat. VIII. [216.](#)
- Bragadini virtus, & obitus. VII. [7.](#)
- de Butrio Scripta. VI. [174.](#)
- Caulez, Patriarchæ [C. P. Sancti. III. 139.](#)
- Ca-

- Cuveus, institutor Congregationis Sanctissimi Sacramenti in Gallijs. VIII. [235.](#)
- Covarruvias. VII. [202.](#)
- Dadinus Aitafra. VIII. [272.](#)
- Gallonius. VIII. [214.](#)
- Godeau. Opera. VIII. [163.](#)
- Goudin. VIII. [197.](#)
- Mariæ Gratiani testimonium de disciplina Regulari Capuccinorum. VII. [203.](#)
- Magliabecus. VIII. [177.](#)
- Massoulie Opera. VIII. [194.](#)
- Melissæ Scripta. IV. [238.](#)
- Pagii Opera. VIII. [196.](#)
- Possevinus. VIII. [210.](#)
- Reginaldi Opera. VIII. [195.](#)
- Sylæi, Pamphilæ Metropolitæ, uti Iconoclasta, damnatur. III. [136.](#)
- Venerius legatus mittitur ad Hispanos. VI. [33.](#)
- Anthropomorphitæ appellati fuere Audiani. [L. 122.](#)
- Anulino, Africæ Proconsuli, Constantinus Imperator Cæcilianum commendat. [L. 106.](#) Eidem libelli duo adversus Cæcilianum porriguntur. *ibid.*
- Apelles, discipulus Marcionis, ejus errores. [L. 48.](#)
- Appellationum jus ad Sedem Romanam non institutum, sed confirmatum fuit in Synodo Sardicensi. [L. 135.](#) Petrus de Marca notatur. *ibid.* Offenditur contra præfatum Authorem, Canonem quartum Concilii Sardicensis de Appellatione, non autem de Revisione statuisse. *ibid.*
- Appellationes ad Sedem Apostolicam non Episcoporum, sed Presbyterorum & Clericorum inferiorum vetitæ in Concilio Carthaginensi sexto. II. [48.](#) Vel etiam Episcoporum, sed id accidit errore facti. [49.](#)
- Appam'ente Concilium contra Raymundum, Comitem Tolosanum, & Albigenes Hæreticos, congregatum. V. [120.](#)
- Appiarius, Presbyter Siccensis, occasionem dedit controversiæ de Appellationibus ad Romanam Sedem enatæ in Synodo Carthaginensi sexta. II. [49.](#) Quomodo finita ejus Causa in dicta Synodo? [50.](#)
- Apollonia, Virgo Alexandrina, contusis, ac evulsis dentibus, comburitur. I. [12.](#)
- Apollonii voluminis adversus Montanum fragmenta. [L. 76.](#)
- Apollonius, Romanus Senator, pro Christo moritur. [L. 10.](#)
- Apollinarii, Senioris Laodicensi, Scripta. [L. 151.](#)
- Apollinarii, Hieropolitani Episcopi, Apologia pro Religione Christiana, aliaque Opera ejusdem Auctoris perierunt. [L. 73.](#)
- Apollinarii duo. [L. 118.](#) Eorum errores. *ibid.*
- Apollinaristæ. [L. 118.](#) Eorum errores. *ibid.* Synusistæ dicti. *ibid.* Damnati. *ibid.* ad Ecclesiam redeunt. *ibid.*
- Damnantur. [L. 139.](#)
- Apollinarius. [L. 118.](#)
- Apostoli Ecclesiam longe lateque propagarunt. [L. 5.](#)
- Tria Concilia in Sacris Litteris diserte expressa, coegerunt. [L. 55.](#)
- Apostolici: Illorum errores, dicti etiam Apostaticophori, vel Saccophori. [L. 51.](#)
- Apostolorum Canones in Concilio Nicæno Secundo confirmati fuere: sed id ab Ecclesia Romana non fuit approbatum. III. [71.](#)
- Aprigius, Episcopus Pacensis. II. [125.](#)
- Apuliæ Ducatus contentiois materiam exhibet Pontificem inter & Imperatorem, quæ tamen statim componitur. IV. [153.](#) & seq.
- Aquam Calici infusam in vinum converti, & mediante vino, transire in Sanguinem Christi probabilius defenditur, quam (quod Baronius antiquitus creditum ait) equam immediate consecrari. IV. [210.](#)
- Aquense Concilium habitum Aquis sextiis anno 1562. VIII. [137.](#)
- Aquilejensis Patriarchatus origo, & confirmatio. II. [136.](#)
- Aquilejensis Concilii an. CCCLXXXI. celebrati Acta non sunt supposititia. [L. 138.](#)
- Aquisgranenses Synodi Ludovici Pii, Imperatoris opera congregatæ, dux. III. [174.](#)
- Aquitaniæ, Alienoræ, cum Ludovico, filio Ludovici grassii Galliarum Regis, desponsandæ, in dotem relinquit Guillelmus. IV. [159.](#)
- Aquitania cum Alienora cedit Henrico, Angliæ postea Regi, & occasionem præbet atrocissimo Gallos inter & Anglos bello. VI. [160.](#)
- Arabes ante Mahometem variæ fuerunt religionis. III. [7.](#)
- Aradis, Eunuchi, Sapor, Persarum Regi, carissimi, mors, occasionem præbet moderandæ Christianorum persecutioni. [L. 101.](#)
- Aragoniz Regnum Romanæ Ecclesiæ vestigale. V. [34.](#)
- Arandenſe Concilium anno 1473. congregatum. VI. [138.](#)
- Arator Poeta. II. [108.](#)
- Arauscani Concilii Secundi Canones. II. [105.](#)
- Arcadius, Imperator, Leges tulit contra Hæreticos. II. [2.](#)
- Archelaus, declaratus successor Regni ab Herode, tria millia Hebræorum in Festo Paschæ concidit. [L. 31.](#)
- Viennam in Gallijs fuit in exilium amandatus. I. [31.](#)
- Ab Imperatore obtinuit Judæam, Samariam

- riam & Idomæam, non tanquam Rex, sed ut Ethnarcha. **L. 31.**
- Archidiaconus. Vide Guido Baius.
- Archiepiscoporum jurisdictio confirmatur. **L. 133.**
- Archontici & illorum errores. **L. 50.**
- Ardoinus, Regni Italiæ invasor, ab Henrico Primo Imperatore, debellatur. **I V. 18.**
- Arelatense Concilium, in quo coacti sunt Catholici damnationi Athanasii subscribere. **L. 136.**
- Arelatensis Episcopi cum Viennensi de Primatu Contentio quomodo in concilio Turinensi composita? **II. 49.**
- Aretas, Cæsares in Cappadocia Episcopus. **II. 129.**
- S. Arethæ Martyris mors. **II. 85.**
- Argon, Rex Tartarorum, ejusque uxor, Christianam Religionem suscipiunt. **V. 47.**
- Argrinus, Episcopus Lingonensis, in omnia Ecclesiæ suæ jura a Benedicto Quarto restituitur. **IV. 16.**
- Argumenta, quibus aliquæ veterum Pontificum Epistolæ Decretales supposititiæ ostenduntur. **L. 24.**
- Argumentum Tertulliani ad oppugnandos hæreticos ex continua serie Episcoporum. **L. 23.**
- Argyropuli Scripta. **VI. 144.**
- Ariana hæresis sub Constantino Imperatore per Orbem propagatur. **L. 99.** Ejus origo & progressus. **110.** sub finem Quartæ sæculi fere extincta. **115.** ex Hispaniarum Regno penitus eliminata. **II. 87.**
- Ariani Constantinopoli turbas cient. **I. 112.**
- Athanasium Litteris apud Julium accusant. **ibid.** apud Philippopolim congregati Athanasium & Marcellum; item Julium Papam, & Osium Cordubensem anathemate percellunt. **ibid.** in Sæctas divisi. **113.** in Concilio Seleuciano congregati inter se digladiantur. **114.** illorum Concilia quamplura. **132.** & seq. illorum dissidium cum Semi-Arianis in Concilio, Seleuciæ habito, ortum, in quo superiores fuerunt Semi-Ariani. **137.** deponunt, & damnant Semi-Arianos, & damnantur a Semi-Arianis. **138.** cum alijs Sæctis, ab ipsis parum discrepantibus, damnantur. **139.** in Genferici persecutione Africana laxatus habens in Catholicos debacchantur. **II. 10.** idem pene eventus in persecutione Hunnerici. **II.** in Synodo Toletana tertio damnantur. **109.**
- Arianos hujus sæculi, seu Socinianos, in suam Societatem admiserunt Calvinistæ. **VII. 102.**
- Aristidis Apologia pro Fide Christiana perit. **I. 73.**
- Aristides, Philosophus, scribit libros pro Christiana Religione. **L. 9.**
- Aristotelis libri viam sternunt ad varios errores, eaque de causa proscribuntur. **V. 20.** & seq. Aristoteles, a S. Thoma, Doctore Angelico, illustratus, & repurgatus, ab omnibus excipitur. **21.**
- Arius. **L. 100.** Ejus hæresis. **ibid.** Damnatum cum Sociis. **ibid.** Abit in Palæstinam. **ibid.** Recipitur in communionem ab Eusebio Nicomediensi. **ibid.** Schisma constat. **ibid.** Thalejam in vulgus edit. **ibid.** Damnatum in Concilio Niæno, & in exilium ablegatur. **111.** Alexandriam revertitur. **ibid.** Athanasius in Ecclesiam illum admittere constanter renuit. **ibid.** in pristinum statum restituitur. **ibid.** Constantinopolim revocatur. **ibid.** sub iola Fidei formula Constantino Imperatori fucum facit. **ibid.** ab Alexandro, Episcopo Constantinopolitano rejicitur. **ibid.** Miserrime animam efflat. **112.**
- Anathemate confoditur. **L. 129.**
- Arrius Antoninus, Asiæ Præconsul, in Christianos crudelis, ad ipsius Tribunal turmatim Christiani convolans, ut pro Christo sanguinem profundant. **L. 9.**
- Ariminenses Patres Formulam Fidei, Simonianæ non ab similem, approbant. **L. 114.**
- Formulæ a Valente, & Ursacio, Episcopis Arianis, editæ subscribere coguntur. **I. 137.** improbantur in Concilio Parisiensi. **138.**
- Armandus Jos. Butillierius Rancæus, Abbas Monasterii B. Mariæ Domus Dei de Trappa, ejus labores in reformanda Abbazia Trappensi. **VIII. 237.** ejus Litteraria concertatio cum Joanne Mabillonio de studiis Monasticis. **ibid.**
- Armandus Joannes Plessæus, Dux Richelius, Cardinalis, Opera. **VIII. 161.** ejus amor in Litteratos. Collegium Sorbonæ sumptu osum excitat, & adornat. **ibid.**
- Armeni ad Ecclesiæ Catholicæ sinum a Clemente VI. revocantur. **V. 54.**
- Armeni per Theorianum ad fidem Ecclesiæ Constantinopolitanæ reducuntur. **I V. 147.**
- Romanæ Ecclesiæ se subijciunt. **V. 34.**
- Armenorum cum Latinis unio. **VI. 126.**
- Armentarii, Ebredunensis Episcopi, Ordinatio abrogatur. **II. 50.**
- Arminiani. **VII. 94.**
- Arnaldi de Brîxia, & Arnaldistarum errores, & seditio **IV. 105.** Damnantur in Concilio Lateranensi. **217.**
- Arnaldi Montanensi condemnatio, & errores. **V. 104.** Frustra eum vindicare nititur Demitrius Thaddæus. **105.**
- Arnaldistarum Legatio a Conrado, Romanorum Rege, spreta. **IV. 174.**
- Arnaldus Andillæus. **VIII. 172.**

Arnaldus Milhetus. VIII. 216.
 Arnaldus D'Offat, Cardinalis. VIII. 161.
 Arnaldi Pontani Opera. VIII. 162.
 Arnaldi de Villanova errores, damnatio, & mors. V. 103.
 Arnobius junior. II. 66.
 Arnobius septem adversus Gentes libros scripsit. L. 180. in illis quædam cavenda sunt. ibid.
 Arnoldi, Abbatis Bonzvallis, Opera. IV. 252.
 Arnoldus, Præpositus Hildeheimensis, Germanoldi Chronici Continuator. V. 156.
 Arnulphus, Patriarcha Hierosolymitanus. IV. 185. & 186.
 Arnulphi, Lexoviensis Episcopi, Opera IV. 246.
 Arnulphus, non statim post Caroli Crassi abdicationem, Imperator fuit declaratus. II. 117.
 Arnulphus, Germaniæ Rex, Romam a Formoso, Pontifice Maximo, vocatur, ut Sedem Apostolicam a Tyrannide liberaret. III. 132.
 Arnulphus, Archiepiscopus Remensis, auctoritate Sedis Apostolicæ in pristinum gradum restituitur. IV. 32.
 Arsenius Autorianus, Patriarcha C. P. V. 60.
 Ejus Scripta. 148.
 Artaldus, Hugone pulso, in Sedem Remensem restituitur. IV. 70. & 71.
 Artemon, ejus errores. L. 52.
 Ascesii, Novatianorum Episcopi, Responsum Constantino Imperatori in Concilio Nicæno datum, & Imperatoris ad ipsum lepide ac festive dictum: L. 132.
 Ascetæ trium priorum Ecclesiæ sæculorum. L. 180.
 Asteri Scripta. III. 192.
 Asterii Opuscula. II. 61.
 Asterius male ponitur in serie Patriarcharum Alexandrinorum sæculi sexti, sed potius Timothei, Eutychiani, illud fuit Asterii cognomen. II. 116.
 Asteriani duo, Ordinis Minorum Scriptores. V. 180.
 Asturianum regnum contra Mauros, qui nuper in Hispaniam irruerant, instituitur. III. 19.
 Athanaricus, Gothorum Rex, Legatos mittit ad Valentem, Imperatorem Arianum, Doctores, qui Fidem Christianam suos edocerent, postulat: unde Ariana hæresis, virus in Hispaniis fuit disseminatum. III. 11.
 Athanaricus, Ostrogothorum Rex, Christianis infensus. L. 102.
 Athanasius Frumentium Episcopum ordinat, & in Indiam remittit. L. 102. Arium in Ecclesiam admittit constanter detrectat. 111. in Conciliabulo Arianorum deponitur. ibid. in alio Conciliabulo calumniis impe-

ritus, Treviros, in exilium mittitur. ibid. Revocatur. 112. Presbyteros ad Julium, Papam, mittit, ipsius acturos causam. ib. Epistola Synodi Alexandrinæ ad eundem Pontificem vindicatur. ibid. Romam venit, ibique accusatores suos per octiduum menses frustra expectat. ib. Deponitur ab Eusebianis. ibid. innocens declaratur a Concilio Romano. ibid. Constante, Imperatore, apud Constantium Fratrem pro Athanasio patrocinante, sedi suæ restituitur. 113. Ad necem ab Arianis quæsitus, illorum manus evadit. ibid. Rursus ab Arianis damnantur Eusebiani. L. 112. ad causam dicendam ab Arianorum Concilio vocatur. L. 133. Sede dejicitur. ibid. iterum deponitur ab iisdem. ibid. innocens declaratur. ibid. Damnationi Athanasii subscribunt inviri Episcopi Catholici in Conciliis Arclateni, & Mediolanensi congregati. I. 126. Puer baptismum ludens confert, qui ab Alexandro, Patriarcha Alexandrino, validus habetur. L. 143. vindicatur hæc Historia. 144.
 Athanasius, seu Anastasius, Patriarcha C. P. V. 62.
 Athaulphus, Alarici Successor, Romam, & Occidentis provincias aliquot depopulatur. II. 3. Occiditur 4.
 Athenagoræ Opera, quæ scripsit. L. 76.
 Attalus, Romæ Præfectus, ab Alarico Imperator creatur. II. 3. Honorio, Imperatori, traditur, in triumphum ducitur, & Liparam relegatur, ibid.
 Atticus, Patriarcha Constantinopolitanus, Chrysostomo primum infensus, eum postea colit, pluraque alia edidit in fidei Catholicæ defensionem. II. 36.
 Attila Gallias occupat, sed duce Aetio, a Valentiniano Imp. vincitur. II. 7. Attilæ Italiam devastanti obviis factus S. Leo Pontifex Maximus, ad suas Pannonias eum remittit. 8.
 Attonis, Episcopi Vercellensis, Opera. IV. 98.
 Auberti Miræ Opera. VIII. 179.
 Auctores, ab Ecclesia damnati, non sunt defendendi, quæve censura digni sint, qui eorum patrocinium suscipiunt? II. 99.
 Auctores, qui scripserunt contra Historiam Ecclesiasticam Centuriatorum Magdeburgensium. VII. 105.
 Auctores heterodoxi, qui Hæreses disseminant, a Civili magistratu jure optimo multari possunt, & debent. VII. 199. vide etiam Domum IX. pag. 116.
 Auctores, qui scripserunt contra errorem Fr. Stancari. VII. 105.
 Auctoritas mittendi Pastores non est penes Magistratus Sæculares. VII. 107.
 Audæus, Sæctæ Audianorum Auctor. L. 126. Episcopus ordinatur. ibid. ab Imperatore Con-

- Constantino in Scythiam relegatur . ibid.
Ad Gothos transiens plurimos illorum ad Christianam Fidem adducit . ibid.
- Audiani . [L. 122.](#) Anthropomorphitæ appellati . ibid. sub finem sæculi quinti Audiani nulli inveniebantur . ibid. Eorum errores . ibid.
- Audientes qui ? [L. 87.](#)
- Auditores inter Manichæos qui ? [L. 119.](#)
- Avenionis Civitas a Clemente VI. emitur . V. [54.](#)
- S. Augustini, Anglorum Apostoli, vita. IV. [102.](#)
- S. Augustini, Hipponensis Episcopi, & Ecclesiæ Doctoris, vita summam describitur. II. [57.](#) Operum S. Augustini, sicut in postrema editione PP. Benedictinorum Congregationis S. Mauri disposita sunt, Conspectus . [58.](#) & seq. Auctoritas S. Augustini in Ecclesia. [61. Doctrinam](#), in materia de Gratia & Prædestinatione, quanti fecerit Ecclesia ? II. [67.](#) Contra Dallzum vindicatur . Interfuit Concilio Carthagenensi quarto. [L. 141.](#) A Valerio, Episcopo Hipponensi, in Coadjutorem fuit assumptus . II. [72.](#) Ipse Augustinus Eradium sibi successorem designavit . ibid. S. Augustinus Monasteria instituit, vitamque professus est Monasticam, nunquam tamen cucullatus, & exalceatus incessit . II. [74.](#) Augustinus PLENARIÏ CONCILII nomine, an Synodum Arclatensem, vel Nicenam Generalem, intellexerit ? [L. 106.](#) Disceptatur inter Joannem Launojum, & Joannem Nicolai . ibid. Nicolai sententia præferenda . ibid. S. Augustini doctrinam de Gratia & Prædestinatione sanctam rectam servarunt nuperi Pontifices Romani . VIII. [58.](#) & seq. Augustinus, Monasterio S. Andree Præpositus, a Gregorio Magno in Angliam ad prædicandum Evangelium mittitur . II. [84.](#) Ad ejus, & Sociorum prædicationem convertitur Edilbertus Rex, & decem Anglorum millia in die Natalis Domini baptizantur . ibid. Augustinus in Gallias redit, ibique ordinatur Episcopus Cantuariensis . [85.](#)
- S. Augustini Discalceatorum Ordo. [VI. 203.](#)
- Augustini Monachorum, seu Clericorum Regularium, Instituta, & mores . II. [74.](#)
- Augustini Barbosa Opera. VIII. [175.](#)
- Augustinus Berojus. VII. [201.](#)
- Augustini Calmer Opera. VIII. [188.](#)
- Augustini Inveges Opera. VIII. [176.](#)
- Augustinus Justinianus, Ordin. Prædic. Ejus Scripta. VII. [176.](#)
- Augustini Lubini Opera. VIII. [204.](#)
- Augustini de Roma errores, eorumque damnatio . VI. [90.](#) libri proscripti . [171.](#)
- Augustinus Srenchus. VII. [188.](#)
- Augustinus Torricellus. VIII. [215.](#)
- Augustini Triumphus Scripta. V. [182.](#)
- Augustana Confessio quæ ? ejusque errores . VII. [86.](#) [122.](#)
- Augustus, Poloniæ Rex. Vide Federicus Augustus .
- Avicennas falso Hispanus creditus. IV. [107.](#) Ejusdem Opera . ibid.
- S. Avitus, Viennensis Archiepiscopus, Sigismundum Burgundionum Regem, ab Arianismo ad fidem Catholicam adducit . II. [83.](#) Ejus gesta, & Scripta . II. [122.](#)
- Aulus Vitellius, Imperator, obiit excarnificatus . [L. 15.](#)
- S. Aureliani Arclatensis Archiepiscopi, duplex Regula Monastica . II. [139.](#)
- Aurelianus, Imperator, licet Christianis insensus, nullum tamen adversus illos promulgavit Edictum . [L. 94.](#)
- Aurelianense Concilium contra modernos Manichæos . Indiæ vera Epocha . IV. [90.](#)
- Aurelianensis Concilii primi Statuta quædam . II. [104.](#)
- Aurelius Alexander Severus, Imperator . [L. 16.](#)
- Aufonius, Poeta Christianus, Poeses scripsit, & Factorum libros absolvit . [L. 150.](#)
- Auxentius, Mediolanensis Episcopus, Ariana hæresi infectus . [L. 114.](#) damnatur . [138.](#)
- Auxilii Scripta. III. [192.](#)
- Axumitæ longe ante sæculum sextum Christianam Religionem sunt amplexi . II. [85.](#)
- Axumitæ populi qui ? ibid. Elesbaani, Axumitarum Regis, pro Religione Christiana pugna, & quomodo eam in Homeritide propagavit . [85.](#)
- Axadis, Eunuchi, Sapor, Persarum Regi, carissimi, mors, occasionem præbet moderandæ Christianorum persecutioni . [L. 102.](#)
- Azymis utebatur Ecclesia Romana pro confessione Eucharistiæ saltem ante Schisma Photii . III. [91.](#)
- Azymi panis, & fermentati usus promiscuus fuit per octo & amplius sæculorum spatium in Ecclesia Romana . III. [156.](#) Is usus, quod ad fermentatum spectat, quando fuerit abrogatus . [157.](#) Præsens Ecclesiæ Latinæ usus Scripturæ Sacræ est convenientior . [158.](#)
- Azymorum usus pro confessione Eucharistiæ, qua ratione a Græcis improbaretur . IV. [58.](#) Ea, quibus nituntur argumenta, sublesta, jejuna ac frigida sunt . ibid. & seq. Sententia quorundam Theologorum de ultimo Paschate a Christo celebrato longe discrepat ab opinione Græcorum . [59.](#) & seq. P. Bernardi L'Amy Systema de postremo Christi Paschate, Græcis plus æquo favet . [60.](#)

B.

Babylonem Persis adimunt Turcæ . VIII. [6.](#)

Bac.

Bacchanalia in Synodo Antisiodorensi reprobantur. II. [109.](#)
 Bajazethes Orhomanum imperium late propagavit; sed misere vitam clausit. V. [12.](#)
 Bajazethis II. gesta. VI. [11.](#)
 Baldrici, Monachi, Historia Hierosolymitana. IV. [242.](#)
 Ballistarii quinam vocentur in Concilio Lateranensi II.? IV. [218.](#)
 Balduinus, primus attribuit Dialogum, inter CÆCILIVM, Gentilem, & OCTAVIVM, Christianum, suo vero Auctori, seu Minutio Felici. I. [76.](#)
 Balduini I. & II. Hierosolymorum Reges. IV. [140.](#)
 Balduinus III. Hierosolymæ Rex. IV. [150.](#)
 Balduinus IV. Rex Hierosolymorum. IV. [ibid.](#)
 Balduinus V. Rex Hierosolymorum. IV. [151.](#)
 Balduinus Imperator Byzantinus. V. [6.](#)
 Balduinus II. Imperator Byzantinus. V. [84.](#)
 Balduinus, Flandriæ Comes, ope Nicolai I. Carolo Calvo, ejusque Conjugi reconciliatur. III. [129.](#)
 Balduini Devonii Scripta. IV. [254.](#)
 Baldus de Ubaldis, & ejus Scripta. V. [8.](#) non fuit ex fratribus Minoribus. [86.](#)
 Balsacius. VIII. [171.](#)
 Bambergensis Episcopatus confirmatio. IV. [34.](#)
 Baptismus cum solemnitate bis in anno confectur. I. [177.](#)
 Baptismi ad hanc vltæ invaluerat Sæculo equarto. [ibid.](#) Eodem sæculo initiati Baptismo simul percipiebant Confirmationis, & Eucharistiæ Sacramenta. [ibid.](#) Parvulis ad salutem necessarius. II. [67.](#) Tempus conferendi Catechumenis. [104.](#) Baptismi Formula parum immutata, valida tamen. III. [29.](#) in nomine Christi collatus quomodo validus a Nicolao Primo dicatur? [109.](#) validus non est, si omittantur verba: Ego te baptizo. III. [198.](#) Quando solebat fieri per immersionem, & cur? V. [201.](#)
 Baptista Mantuanus. VII. [193.](#)
 Baptista Salvis, sive de Salis. VI. [170.](#)
 Baptista Trovimalis. VI. [179.](#)
 Baptisterii locus. I. [177.](#)
 Baptizati a Discipulis Pauli Samoletani sunt rebaptizandi. I. [64.](#)
 Baptizati in ægritudine, dicti CLINICI, non ordinabantur Presbyteri. I. [127.](#)
 Barbaeus. VIII. [171.](#)
 Barbari, longe ante quartum sæculum Christiana Fidem imbuti. I. [101.](#)
 Barcelona Gallis capitur. VIII. [13.](#) Eadem Urbs a Carolo, Leopoldi Imperatoris Filio, una cum Catalaunia, occupatur. [14.](#)
 Barda Cæsaris dignitate decoratur, & Imperium nutu suo regit. III. [111.](#)

Bardefanes quis? ejusque errores. I. [50.](#)
 Barlaamus, Calaber, stylum acuit in Gregorium Palamam, ob idque in Conciliabulo C. P. damnatur. V. [81.](#) De eodem Barlaamo falsa Joannis Cantacuzeni narratio. [ibid.](#)
 Barnabas Briffonius. VII. [200.](#)
 Bartholomæus Brixianus Jurisconsultus, & Historicus. V. [185.](#)
 Bartholomæus Caranza, ejus labores pro restauranda in Anglia Fide Catholica, & patientia in tribulationibus. VII. [179.](#) defenditur a Martino Navarro, [ibid.](#) ejus Apologia & Mors. [ibid.](#)
 Bartholomæi Durandi Opera. VIII. [200.](#)
 Bartholomæus Germonius. VIII. [211.](#)
 Bartholomæus Janovezius in errores aliquot incidit, & Palinodiam decantat. V. [104.](#)
 Bartholomæi Lapacii gesta. VI. [163.](#)
 Bartholomæus de Martyribus, ejus virtutes, & scripta. VII. [180.](#) Ejus Opera ascetica. [243.](#) & amor erga Societ. Jesu. [229.](#)
 Bartholomæus Scala, Historiographus Florentinus. VI. [151.](#)
 Bartholomæus Spina. VII. [183.](#)
 Bartolus de Saxoferrato, celebris Jurisconsultus. V. [186.](#)
 Bascoli, seu Bascli qui sint? IV. [210.](#)
 Basileense Concilium. VI. [117.](#) Quo pacto degeneravit in Conciliabulum? [ibid.](#) seqq. Decreta Concilii Basileensis. [119.](#)
 Basilidiani, sic dicti a Basilide, & illorum errores. I. [47.](#)
 Basilii, Imperator, & Constantinus, quo sensu vocentur, Præsides Generalis Concilii octavi. III. [163.](#)
 Basilus, Macedo, Imperator Orientis, Catholicam fovit religionem. III. [112.](#) Fallacii cujusdam Theodori Santabareni delusus, Photium ad sedem C. P. revocavit, propriumque Filium Leonem in Carcere per septennium derinuit, quem, Psittacho flebili voce ingeminante: HEU HEU DOMINE LEO? Senatorum precibus rogatus, e vinculis eduxit. [ibid.](#)
 S. Basilii Magnus, & ejus Scripta. I. [152.](#) S. Basilii fuit primus in Oriente Monachorum Institutor. [ibid.](#) S. Basilii fuit hostis infensissimus Arianorum. [ibid.](#) Ejus ingenii dotes eximie. [153.](#)
 Basilii, Cilix, Presbyter Antiochenus. II. [129.](#)
 Basilii Camaterus, Patriarcha Constantinopol. IV. [223.](#)
 Basilii, Medici, Bogomilorum Hæreticorum Ducis, damnatio. IV. [49.](#)
 Basilii Seleuciensis. II. [66.](#)
 Basilii Zanchii non confundendus cum Hieronymo Zanchio. VII. [189.](#)
 Basiliscus, Patritius Constantinop. Zenonem imperio dejecit, quo tamen non diu potitus est. II. [6.](#)

Bas-

- Bassiani, & Stephani Causa, qui de Episcopatu Ephesino contendebant, quomodo definita in Concilio Chalcedonenſi? II. 46.
- Batavi ab Hispanorum dominio, & Religione Catholica deſciſcunt. VII. 34. in Ludovicum XIV. ſœdus ineunt. VIII. 22.
- Batavorum cum Anglis, & Gallis bella. VIII. 36.
- Bavari, poſt Chriſtianam fidem acceptam, in illa vacillant, ſed ad illam iterum revertuntur. III. 14. & 21.
- Bavaria in quatuor dividitur Episcopatus. III. 21.
- Beati, Presbyteri Hiſpani, Scripta. III. 82.
- Beccenſis Monafterii Chronicon, & quinque priorum illius Abbatum vitæ. IV. 102.
- Beda Auſtor Commentarioli in tria priora Capitula Geneſeos, qui Junilio, Africano, Episcopo, tribuebatur. II. 125.
- Ejus Scripta. III. 86.
- Beguardorum, & Beguinarum Secta, & errores. V. 88.
- Beguinarum inſtitutio. IV. 281.
- Belgici belli compendioſa deſcriptio. VII. 32.
- Belgradum, ſeu Albam Græcam, amittunt Turcæ. VIII. 10.
- Bellum inter Pagos, ſeu, ut vocant Cantones, in Helvetia Religionis cauſa. VII. 85.
- Belli Sacri, & indulgentiarum Crucelignatis conſeſſarum, indiſtio. IV. 88.
- Contra Saracenos ſuſcepti initium, & fruſtus. IV. 23.
- Belhilocenſis Monafterii exemptio, ejuſque Eccleſiæ conſecratio. IV. 35.
- Bellovacenſis Synodus, in qua Hincmarus Remenſis ſedi ſuit ſuſſeſtus in locum Ebonis. III. 175.
- Bernates ad Zuinglii Sectam deſiciunt, quos ſequuntur Conſtantiennes, & alii numero octo Pagi, quos vocant, Cantones. VII. 121.
- Benediſti Primi ad Davidem, Episcopum, directæ Epistoſa ſuppoſititia. II. 114.
- Benediſti Secundi Epistoſæ duæ apocryphæ. III. 27.
- Benediſtus Quartus inter ſuorum temporum Pontifices optimus. IV. 26.
- Benediſtus Quintus ab Otzone Imperatore, captus, Germaniam in exilium amandatur, ibique in pace quieſcit. IV. 30.
- Benediſtus Quartus a Francone, Cardinali, in carcerem truditur, & ſtrangulatur. IV. 31.
- Benediſti XI. geſta. V. 42.
- Benediſti XII. Eleſtio. V. 58.
- Geſta, & Scripta. V. 52.
- Benediſtus XIII. Pſeudo-Papa a Concilio Piſano Schiſmaticus declaratur. VI. 44. Ejus pertinacia in Schiſmate. 47. Geſta. 65.
- Benediſti XIII. Ordin. Prædic. Eleſtio, & Geſta. VIII. 80. Decretum pro Doctrina SS. Auguſtini, & Thomæ. VIII. 106.
- S. Benediſti ſeceſſus varii, ejuſdemque Regula. II. 140. quam omnes pene Monachi ſæculo octavo amplexi ſunt. III. 99.
- S. Benediſti, Abbatis Anianenſis geſta, & ſcripta. III. 187.
- Benediſtus Arias Montanus, ejus labor in editione Regiæ Sacrorum Bibliorum Antuerpienſi. VII. 169. ejus Opera. ibid.
- Benediſti Bachini Opera. VIII. 187.
- Benediſtus Levita, Auſtor Appendicis Capitularium. III. 188.
- Benediſtus Juſtinianus. Ejus Opera. VIII. 203.
- Benediſtus Pereira. Ejus Opera. VIII. 207.
- Benediſtini, duce P. Bucii, Americam penetranſ, prædicandæ Chriſtianæ Religionis cauſa. VI. 205.
- Benediſtini Monachi Codicibus exſcribendis perpetuo incubuerunt. II. 76.
- Beneſiciorum pluralitas inveſta fuit, atque radices egit ſæculo IX. III. 203. Vetiſta. IV. 284. ſæculis XIII. & XIV. proſcripta. V. 198. Eam improbat Jacobus Cardinalis Papienſis. VI. 108.
- Beneventana Concilia Cardinalis Vincentii Mariz Urſini. VIII. 150.
- Benno, Episc. Miſnenſis, Sanctorum Catalogo adſcribitur. VI. 46.
- Bennonis, Pſeudo-Cardinalis, Scripta. IV. 107.
- Berengarius, Eccleſiæ Andegavenſis in Galliis Archidiaconus, & ejus educatio. IV. 51. & ſeqq. Baronii hallucinatio circa tempus, quo Berengarius ſuam Hæreſim ſpargere cœpit. 52. Probabilior ea de re ſententia. ibid.
- Berengarii cum Lanfranco Concertationes IV. 74. & ſeq. Berengarius damnatur in Synodo Romana & Vercellenſi. ibid. Arſtedum, Abbatem Pratallensem, & Willelmum, Principem Normanorum, in ſuam errorem pertrahere fruſtra nititur. ibid.
- Berengario in Synodo Brionenſi ſilentium indicitur, quod ille, Carnotum proſeſtus, ſtatim abruptit. IV. 75. Berengarius litteras ſcribit irreverentiæ in Leonem Papam plenas. ibid. Scribit ad Aſcelinum, Monachum; cujus ad ipſum reſponſio aſſertur. ibid. Damnatur in Synodo Pariſienſi, ubi etiam decretum fuit, ut militari manu cum ſuis ſequacibus compeſceretur. ibid. Scribit ad Richardum, eum orans, ut pro ſe apud Henricum, Galliarum Regem, intercederet. 76. Viſtor II. deſceſſoris ſui, & Conciliorum in Berengarium lata Decreta confirmat. ibid. Turoneſe habetur Concilium, in quo Berengarius, a Lanfranco viſtus, hæreſim coram Legatis Sedis Apoſtolicæ abjurat, idemque

- que facit in Concilio Romano sub Nicolao II. *ibid.* Berengarius ad vomitum redit, Romanosque Pontifices, & Romanam Ecclesiam infectatur. *76.* Rotomagensis Concilii Formula Fidei contra Berengarium edita. *77.* Pictaviense a Legato Pontificio Concilium celebratur contra Berengarium, eidemque audientia conceditur in duabus Synodis Romæ a Gregorio VII. coactis. *ibid.* Berengarius in Gallias reversus, quamvis ad pristinum redierit errorem, aliquot ramen annis ante mortem, hæresim ex animo ejuravit, ad meliorem frugem sese recepit, & in fide Ecclesiæ Catholicæ obiit. *78.*
- Berengarii hæresis in sui ortu confutata a pluribus doctis Scriptoribus. IV. 100. Præcipuus error versatur circa Eucharistiam. IV. *53.* Refellitur Mabillonii sententia asserentis, Berengarium negasse solum transubstantiationem. *ibid.* Berengarius in Conciliis damnatur, & a pluribus Scriptoribus confutatur. *54.* ab Hæresi respiscit, & Catholicam fidem usque ad mortem tenet. *ibid.*
- Berengarius, Pictaviensis, diversus a Berengario, Ecclesiæ Andegavenfis Archidiacono, Apologiam pro Magistro suo Abaelardo scripsit. IV. 225.
- Berengarii de Montefalcone error. V. *104.*
- Berengarii, Ducis Foro-Julienfis, imperium. IV. *2.*
- Berengarius Secundus, alique Italiz Reges. IV. 10.
- Berengosi, Abbatis, Opera. IV. *252.*
- S. Bernardini, Senensis, laudes, & Scripta. VI. *160.*
- Res præclare gestæ. VI. *102.*
- Inter Sanctos relatus. VI. *53.*
- Bernardini de Buis Scripta. VI. *170.*
- Bernardinus Corius, Historicus Mediolanensis. VI. *151.*
- Bernardinus Ochinus in Antitrinitariorum, seu Socinianorum Hæresim deficit. VII. *100.* variz sententiæ de ipsius conversione & vitæ exitu. 101.
- Non est Auctor seu Institutor Ordinis Capuccinorum. VII. 230.
- S. Bernardi, Abbatis, gesta, & Opera. IV. *140.*
- Epistolas in Ludovicum Crassum, Galliarum Regem, querimoniz plenæ ad Honorium Secundum Pontificem Max. scribit. IV. *150.*
- Ludovicum Septimum Galliarum Regem, severe corripit, eundemque ad pacem cum Theobaldo, Campaniæ Comite, ineundam adducit. IV. *160.*
- Epistolæ quatuor ad Milisendam, viduam Fulconis Regis Hierosolymorum. IV. *150.*
- S. Bernardus Conradum Imperatorem, & Ludovicum Galliarum Regem, inducit, ut in Orientem ad bellum sacrum profiscantur. IV. *150.*
- Perperam ab aliquibus creditus fuit auctor libri de imitatione Christi. VI. 211.
- ab Alexandro Tertio Sanctorum Falsis ascribitur. IV. *180.*
- S. Bernardi Congregatio. VI. 200.
- Bernardi Compostellani Scripta. V. *184.*
- Bernardus Delitiosi ex Minoribus Schismaticis perpetuo carceri mancipatur. V. *83.*
- Bernardi Gujard. Opera. VIII. *197.*
- Bernardi Guidonis, Ordinis Prædicatorum, Scripta. V. *169.*
- Bernardi Lamy Opera. VIII. *213.*
- Bernardus Luxemburgius. VII. *185.*
- Bernardi de Montfaucon Opera. VIII. *187.*
- Bernardus, Patriarcha Antiochenus. IV. *188.*
- Bernardus Politianus Henrico VII. Imperatori venenum non porrexit. V. *15.*
- B. Bernardus Ptolomæus Congregationis S. Mariz Montis Oliveri Auctor. V. *215.*
- Bernardi Saiffeti ad Philippum Pulchrum Galliarum Regem, Legatio. V. *48.*
- Berno, primus Cluniacensium Abbas. IV. *125.*
- Bernonis, Augiæ Divitis Abbatis, Scripta. IV. *106.* Non debet cum duobus aliis Bernonibus confundi. *ibid.*
- Bertholdi de Rorbrach errores, & mors. V. 103.
- Bertholdus, Presbyter Constantiensis, Hermannii Contracti Continuator. IV. *107.*
- Bertramus, Monachus Corbejenfis. Vide Ratramnus.
- Bessarion in Romanum Pontificem designatus, sed non electus. VI. *54.* Ejus Opera. *142.*
- Bethlemitica Synodus. VIII. 125.
- Biblia Polyglotta Complutensis, a Francisco Ximeno edita. VII. 190.
- Biblia Polyglotta Antuerpiensis. VII. *169.*
- Biblia Polyglotta Michaelis Le-lay, dicta Parisiensis. VIII. *169.*
- Biblia Polyglotta Anglicana, seu Londinensis. VIII. *182.*
- Biblia Vatabli depravata ab hæreticis, & correctæ a Theologis Complutensibus. VII. *166.*
- Bibliotheca Angelica. VIII. *203.*
- Bibliotheca Apostolica construitur a Sixto V. VII. *67.*
- Bibliotheca Casanatensis in Conventu Minervitano, VIII. *177.*
- Bibliotheca Fontisblaudi. VII. *16.*
- Bibliotheca Fr. Polonorum. VII. 102.
- Bigami a Sacris ministeriis arcentur. II. 103.
- Bituricense Concilium, & ejus Decreta contra Lutheranos. VII. *131.*
- Blasii Achrideni Epistola. IV. 238.
- Blasii Garofali Opera. VIII. *176.*

Bla-

Blasius Ortizius describit dores Hadriani Sex-
ti. VII. 47.
Blasius Paschalius. VIII. 171.
Blasius Viegas. VII. 198.
Blasius damnatur. I. 31.
Blondi Flavii Scripta. VI. 151.
Boetius, & ejus Scripta. II. 127.
Boetius Epo. VII. 203.
Bogomilorum Hæresis. IV. 49.
Bogomili Crucis hostes infensissimi. 49. Eo-
rum multiplices errores. 50.
Bogoris, Bulgarorum Rex, Christi fidem am-
plectitur, & Michaelis nomine accepto,
Monasticum induit habitum. III. 121.
Bohemi religioni, & Imperatori rebelles.
VII. 11. iidem a Ferdinando Secundo in
ordinem rediguntur. ibid.
Ad sinum Ecclesie revertuntur. VI. 120.
Bajoaria in quatuor dividitur Episcopatus,
& Christiana Fide collustratur. III. 21.
Bona Ecclesiastica quomodo ab Episcopo di-
tribuenda? I. 153.
— Ecclesiarum bona Constantini Imperato-
ris liberalitate multum aucta. I. 179. Eo-
rum administratio penes Episcopum. ibid.
— Illorum alienatio sub pœna excommu-
nicationis vetita. IV. 82.
Bonorum Ecclesie partes quatuor. II. 72.
S. Bonaventura Concilio Lugdunensi Secun-
do non præsuit. V. 117. **S. Bonaventura**
Cardinalis creatur, & obit ante finem
Concilii. ibid. **Michael Palæologus**, Græ-
corum Imperator, Concilio Lugdunensi
Secundo non interfuit. V. 117.
Ejus laudes, gesta, & Scripta. V. 175.
Bonifacii Secundi ad Eulaliū Alexandri-
nū Epistola est supposititia. II. 112.
Bonifacius Septimus Antipapa, a Benedicto
Septimo excommunicatur. V. 31. Roma-
nam Sedem denuo invadit. 32.
Bonifacius Primus Papa, Auctor fuit Hono-
rio, Imperatori Occidentis, ut promulga-
ret Edictum, quo Schismata, quæ dein-
ceps oboriri possent, citius tollerentur. II.
26. Ejus electionem turbat Eulalius, qui
postea, ut Antipapa, expellitur. ibid.
Bonifacii Octavi Pontificatus, & mors. V.
48. **Bonifacius**, dum esset Cardinalis,
Coelestino V. ut Pontificatum abdicaret,
suasit, non tamen, ut quidam ajunt, vo-
ce per tubum facta. 47. Fabulosa sunt,
quæ de eo pronuntiasse dicitur idem Cae-
lestinus. ibid. Ejus memoriam damnare
noluit Clemens V. 50. Jubilæum, anno-
quolibet centesimo recurrente, primus in-
stituit. V. 49. quod postea ad annum quin-
quagesimum reduxit Clemens Sextus. 54.
& ad annum vigesimum quintum Paulus
Secundus. IV. 268.
Bonifacii Noni, virtutes, & mors. VI. 41.
Bonifacii Noni, Electio & mors. V. 58.
S. Bonifacius in Frisiis erudiendis Fideque

Christiana imbuendis, triennium consu-
mit, & Episcopatum recusat. III. 21. Per
Hassiam, & Thuringiam Evangelium propa-
gat. ibid. Romam profectus, Sedis A-
postolicæ Legatus, & simul Episcopus crea-
tur, nulli tamen determinatæ Sedi affixus.
ibid. Multa in Germania celebrat Conci-
lia. ibid. Bajoariam, seu Bavariam, in
quatuor dividit Episcopatus, in eamque
Provinciam fidem Christianam postliminio
revocat. ibid. Episcopus Moguntinus cum
Metropolitæ dignitate creatur. ibid. in
Frisiam iterum profecturus, Lullum in
Moguntina Ecclesia successorem sibi impe-
trat. ibid. Trajectensis in Frisia Episco-
patus administrationem suscipit, Frisonum-
que lustrans regiones, Martyr una cum So-
cietis occubuit. ibid. vitæ ipsius Scriptores.
ibid. seq. Ejus in prædicatione Socii. ibid.
— Archiepiscopi nomine, & potestate de-
coratus tres in Bavaria ordinat Episcopos,
totidemque in Germania. III. 97. ejus
Scripta. III. 88.
Bononiæ Juris Canonici studium maxime vi-
guit. IV. 260.
Bonofus, Sardicensis Episcopus, duos in Chri-
sto constituens filios, temporalem unum,
& æternum alterum, damnatur. I. 141.
Damnatur a Siricio, & Damaso Rom. Pont.
ibid.
Bonus homo, sectator Calvinæ. VII. 90.
Bonus Merbelius, ejusque Opera. VII. 167.
Borbonius, Marchiz Comes, Joannæ, Re-
ginæ Neapolis Maritus, sæculo nunciū
remittit, & S. Francisci Regulam profi-
tetur. VI. 16.
Borbonium, Cardinalem, in Regem sibi eli-
gunt Guisiani. VII. 24.
Borhus, Marchio Estensis, Mutinæ Dux crea-
tur. VI. 17.
Bostus, & Celestius, Episcopatus Cartha-
ginensis consequendi spe delusi, conjurant
in Cæcilianum. I. 104.
Boucquin, Ordin. Prædicat. Scriptor. VIII.
198.
Brasilia regno Lusitanico adjecta. VII. 36.
Bremensis Ecclesia a Jurisdictione Archiepi-
scopi Colonienfis eximitur. IV. 27.
Breve Pontificium Alexandri Septimi ad Lo-
vanenses de tenenda, ac sequenda Doctri-
na S. Augustini, & D. Thomæ in Mate-
ria de Gratia & Prædestinatione. VII.
110.
Breve Pontificium Innocentii XII. ad Docto-
res Lovanienses, quo eos adhortatur, ut
srenue propugnent doctrinam D. Augusti-
ni, & D. Thomæ in materia Divinorum
auxiliorum. VII. 110.
Breve Clementis XI. ad præpositum Genera-
lem Congregationis Benedictinorum Sancti
Mauri. VIII. 184.
Brianus Valtonus. VIII. 182.

S. Birgitta Ordinem S. Salvatoris fundat & Sanctorum Catalogo adscribitur. V. 215.
 Britannia, seu Britonum Regio, quo pacto Gallico Dominio cesserit? VI. 25.
 Britonum insula, Gallice l' Isle du Cap Breton, detegitur. VII. 37.
 Britonum Episcoporum, qui, relicto Episcopo Turonensi, Dolensem Episcopum, Metropolitam sibi constituerant, causa agitur in Concilio Tullensi. III. 161. Ea lis quando, & quomodo composita fuerit? ib. Vide etiam. Tom. IV. 180.
 Brocardi, Argentoratensis, ex Ordine Prædicatorum Descriptio Terræ-Sanctæ. V. 168.
 Brunonis, Episcopi Herbipolensis, Opera IV. 106.
 S. Brunonis secessus vera causa. IV. 120.
 Carthulienſium Ordinem fundat. ibid. Ejus Scripta. ibid.
 Bryennii Scripta. VI. 142.
 Buda cum universa fere Hungaria, & Transylvania in potestatem Leopoldi Imperatoris venit. VIII. 9.
 Bulgarorum ob Diocæsim contendunt Pontifex Romanus, & Patriarcha C. P. III. 204.
 Bulgari, & Getæ auro, donisque vincuntur. II. 7.
 Bulla Pii Quinti contra Propositiones Baji solemniter publicatur a Gregorio XIII. VII. 107.
 Bulla aurea, seu Carolina Lex. V. 18.
 Burchardus, Episcopus Vormatiensis, Concilio Salegustadi ad Mænum celebrato interfuit. IV. 21.
 — Iphus Scripta. 98. Primordia disciplinz Juris Canonici ab eo deducunt aliqui. ib.
 Burdigalense Concilium Anni 1624 VIII. 137.
 Burdinus, Antipapa, excommunicatur. IV. 213.
 Burgonius, Conventus Parisiensis Prædicatorum Prior, Regicidii falso insimulatus, dilaniatur. VII. 23.
 Burgundiz Ducatum recuperat Rex Galliz. VI. 25.
 Burgundiz Regnum a Francis subactum, & extinctum. II. 84.
 Busfeldiana Congregatio. VI. 101.
 P. Bussieres, Scriptor Societ. Jesu. VIII. 211.

C

Cabadiis, Persarum Regis, persecutio valde brevis, & in Christianorum amorem postmodum versa. II. 88.
 Cadalous, Antipapa, sub nomine Honorii Secundi, Schisma constat adversus Alexandrum Secundum legitimum Pontificem. IV. 41.
 S. Cæciliz Ecclesiam, jamjam casuram, re-

staurat Paschalis L. eamque corporibus S. Cæciliz, aliorumque Sanctorum decorat. III. 124.
 Cæcilianus in Episcopatu Carthaginensi Mensurio succedit. L. 105. Factio adversus ipsum constat. ibid. Absens in conciliabulo damnatur. ibid. crimina ei falso imposita. ibid. Majorinus in ipsius locum subrogatur. ibid. Per epistolam a Constantino sibi datam signa benevolentiz Imperatoris recipit. 105. Anulino, Africæ Proconsuli, ab eodem Imperatore commendatur. ibid. Duo adversus ipsum libelli Analino porriguntur. ibid. Ejus causa ad Imperatorem delata, isto jubente, Romano Pontifici, & Italiz, ac duobus aliis Episcopis committitur. ibid. Romæ absolvitur. ibid. Moritur. L. 107.
 Cælestini Primi, in Pontificatu gesta. II. 26.
 Cælestini Secundi, in Pontificatu gesta. IV. 174.
 Cælestini Terti, in Pontificatu gesta. IV. 181.
 Cælestinus Quartus per septemdecim dies Pontifex. V. 36.
 Cælestini Quinti Pontificatus, illiusque abdicatio. V. 47.
 Cælestinorum Congregatio. V. 224.
 Cælestius, Pelagii discipulus, a quo Cælestiani. II. 13. Carthagine degens ad Presbyteratus Ordinem promoveri frustra tentat. ibid. Damnatur a Concilio Carthaginem. Ad Sedem Apostolicam appellat, sed male sibi conscius appellationem negligit. 14. Ephesum contendit, ibique Presbyter ordinatur. ibid. Ephesum cum vicinis insulis hæresi Pelagiana inficit 15. Ex Epheso Constantinopolim migrat, unde ejicitur ab Attico Patriarcha. 16. Romam adventans, Zosimo Papæ illudit. ib. Urbe se clam subtrahit, quo cognito, Zosimus decretoriam in eum & Pelagium fert Sententiam. 17. Zosimus adversus Cælestium, & Pelagianos Imperiale obtinet Edictum. ibid. Cælestius sub Cælestino Papæ Romam reversus, Pontificis gratiam frustra nuncupatur. 17. Cælestius damnatur in Concilio in Cilicia habito. ibidem.
 Celibatus ab Episcopis, & Presbyteris in Occidente potissimum servatus. L. 180.
 Cælius Laurentius, opera Festi, Senatoris Romani, eligitur in Antipapam, sed cum causa cecidisset, a Symmacho, legitimo Pontifice, pro bono pacis Episcopus Nuceriz renuntiatur. II. 29. Cælio Laurentio occulte ab aliquibus Romam revocato, magni in Urbe excitantur tumultus, atque in Concilio Theodorici, Italiz Regis, jussu Romæ coacto, Symmachus innocens declaratur. ibid.
 Cæremoniz in administratione Sacramentorum,

- torum, & in Missæ Sacrificio. [I. 178.](#) & [VI. 183.](#)
- Cæsar Cardinalis Baronius, annalium Ecclesiasticorum parens. VII. 164. Ejus elogium a Sixto Quinto prolatum. *ibid.*
- S. Cæsarii, Arelatenfis Episcopi, gesta, & Scripta. II. [223.](#) Regulæ duæ, Exhortationes ad Montales, & Monita ad Oratoriam Abbatissam. [138.](#)
- Cæsaria, S. Cæsarii Arelatenfis soror. II. [123.](#)
- Cæsarii, Monachi Cisterciensis in Cœnobio Heisterbacensi, Scripta. V. [157.](#)
- S. Cæsarius, Gregorii Nazianzeni Frater non est auctor quatuor Dialogorum de Divinis Rebus. [I. 157.](#)
- Cajanitz, & illorum errores. [I. 45.](#)
- S. Cajetanus Tienæus, fundator Ordinis Clericorum Regularium Theatinorum. VII. [230.](#)
- Cajus, auctor libri de Universo. [I. 27.](#)
- Cajus Pontifex. [I. 22.](#)
- Cajus, Caligula, Imperator, obiit trucidatus Romæ. [I. 14.](#)
- Cajus Julius Cæsar, Romani Imperii fundamenta jecit ante natum Christum an. [46.](#) [14.](#)
- Cajus Julius Æmilianus, Imperator, a Militibus occisus est. [I. 17.](#)
- Cajus Valens Hostilianus, Imperator, obiit ex pestilentia. [I. 17.](#)
- Cajus Vibius Trebonianus Gallus, Imperator, occisus est a Militibus cum Volusiano, ejus filio, facto Consorte Imperii. [I. 17.](#)
- Calatravæ Ordo. IV. [270.](#)
- Calecæ Manuelis. Vide Manuelis Calecæ Scripta.
- Calix populo porrigebatur sæculo quarto. [I. 177.](#)
- Callimachus, gestorum Uladislai Scriptor. V. [10.](#)
- Callixtus Pontifex. [I. 21.](#)
- Callixtus Secundus Mauricium Burdipum Antipapam capit. IV. [170.](#) concordiam init cum Henrico Quarto. *ibid.*
- Callixti Tertii gesta. [VI. 54.](#)
- Callixtus Tertius Antipapa. IV. [178.](#)
- Callixtus Patriarcha. C. P. V. [62.](#)
- Callixtus Secundus Patriarcha C. P. VI. [66.](#)
- Calviniana hæresis per Galliam propagatur. VII. [117.](#)
- In Galliis deletur. VIII. [24.](#)
- Calvinismus ducit ad Arianismum. VI [101.](#)
- Calvinistæ in Hæresiarcha Vigilantio prædamnati. [II. 69.](#)
- Calvinistarum putidum mendacium de immutata Fide Ecclesiæ circa Eucharistiæ Sacramentum. IV. [113.](#) Refellitur. [114.](#)
- Calvinistæ, Galliam vexantes, a Francisco Primo Galliarum Rege, in ordinem rediguntur. VII. [16.](#) Idem præstat Henricus Septimus. [16.](#)
- Calvinistæ ex Edicto Catharinæ Mediceæ, Galliarum Reginæ, animos sumentes, impune bacchantur, & bellum movent in Carolum IX. Galliarum Regem. VII. [18.](#)
- Calvinistarum sub Francisco Secundo Galliarum Rege, turbæ. VII. [18.](#)
- Calvinistarum per totum Galliarum Regnum cædes. VII. [19.](#) Calvinistis, nova meditantibus bella, pacem dare cogitur Carolus IX. 20. Henrici Tertii Galliarum Regis Edictum in favorem Calvinistarum. 20.
- Calvinistæ Edicto Nannerensi Henrici Quarti Galliarum Regis elati, atque infœciatiores facti. VII. [24.](#)
- Calvinistæ in Gallia ab Elisabetha, Angliæ Regina, adjuti, & ad Bellum contra Religionem instigati. VII. [31.](#)
- Calvinistæ cum Lutheranis concordiam ineunt in Carentonica Synodo. VIII. [132.](#)
- Calvinistæ Græcos in suæ fidei, seu potius hæresis, consortium frustra adducere moliantur. VIII. [124.](#) Calvinistæ a Græcis damnati, quo pacto se tueantur? [127.](#)
- Calvinistarum impia dogmata in Synodo Dordracena stabilita. VIII. [133.](#)
- Calvinus Joannem XXII. Pontificem Maximum, calumniatur, obtendens, hunc Pontificem docuisse animas esse mortales, easque una cum corporibus interire usque ad diem judicii. V. [98.](#) id mendacii cur excogitavit Calvinus? *ibid.*
- Calvinus de pœnis in suos gregales latis injuste queritur. V. [110.](#)
- Calvinus contra Academiam Parisiensem invehitur, & librum, cui titulus: ANTI-DOTUM, publicam in lucem emittit. VII. [123.](#)
- Calvinus ostendens, in causa Serveti, hæretici, jure gladii hæreticos coercendos esse, sibi contradicit in causa aliorum hæreticorum. VII. [99.](#)
- Camaldulenses Solo supra Tusculanos colles a Paulo V. donati. VIII. [50.](#)
- Camaldulensis congregationis institutio, presentisque eorum Status descriptio. IV. [126.](#)
- Camæ ardentes contra Calvinistas institutæ. VII. [17.](#)
- Camillus de Læliis, auctor congregat. Regular. Ministrantium infirmis. VII. [233.](#)
- Campanarum meridiè pulsandarum mos. VI. [52.](#)
- Canadensis Regio, seu Nova Francia, detecta. VII. [37.](#)
- Candia, Cretæ Urbs, post trium annorum, toridemque mensium obsidionem, Turcis se deditione permittere cogitur. VIII. [66.](#)
- Canon Nicæno sexto condendo occasionem præbuit Meletius. [I. 109.](#)
- Canon Nicænus sextus, Alexandrinum Patriarcham cum Pontifice Romano conferens, ex-

plicari debet de jure non solum metropolitico, verum etiam de Patriarchali. *L. 130.*
Canon OMNIS UTRIVSQUE SEXUS, ex mente S. Thomæ explicatur. *V. 111.*
Canon Tertius Conc. Constantinopolitani *L.* dederint Episcopo Constantinopolitano jurisdictionem in Thracicam, Ponticam, Asianamque Dioceses? *Lis* adhuc sub judice est. *L. 132.*
 — Non est *Commenticius*. *ibid.* Licet non fuerit ab Ecclesia Romana usque ad tempora Innocentii Terti receptus. *141.*
Canon xxviii. Concilii Chalcedonenſis confirmat Patriarchica privilegia a Concilio Constantinopolitano Byzantino Episcopo concessa. A Pontificis Legatis non fuit receptus. *II. 46.* Reprobatus fuit a S. Leone Papa, & ab ipsis Græcis e numero canonum expunctus. *ibid.*
Canones antiqui non sunt abrogati. *VII. 218.* Adhuc vigent. *II. 72.*
Canonum prudens debet esse dispensatio. *IV. 269.*
Canonum Codex Carolo Magno, Imperatori, ab Hadriano Pont. Max. oblatus, quid contineret? *III. 32.* in quo distinguatur ab Epitome? *ibid.*
Canonici in commune viventes, sed non vitæ regulari addicti. *III. 204.*
Canonicarum in Belgio Cænobia. *III. 98.*
Canonicorum Regularium institutum ab Apostolis initium non sumpsit. *L. 181.* De eorum Origine quæſtionem ventilari vetuit Sac. Indicis Congregatio. *V. 133.* Abbatiz variz, & congregationes *IV. 275.* seq.
Canonizationis ritus quomodo, & quando cœperit, auctusve fuerit? *III. 122.* Ab Ordinariis olim fiebat, sed ab Alexandro Tertio Sedi Apostolicæ fuit reservata. *IV. 119.* & *179.* Quando primum in usu fuerit? *72.*
Cantabrigiæ Collegia eriguntur. *VI. 155.*
Cantii in Anglia Regnum quando, & a quo Christiana fide fuerit imbutum? *III. 13.*
Cantones Catholici in Helvetia in præliis victores contra Cantones hæreticos. *VII. 121.*
Cantuariensis Sedis jura firmantur in Synodo Cloveshovienſi. *III. 173.*
Cantuariensis Archiepiscopi, qui cum Eboracensi contendeat, Primatus confirmatur in Synodo Anglicana. *IV. 83.*
Cantuariensis Archiepiscopus Primatu universæ Angliæ donatur. *IV. 124.*
S. Canutus, Daniæ Rex, ab Alexandro Tertio Sanctorum Albo inscribitur. *IV. 179.*
Capitularia Regum Francorum quomodo canonum pedisequa dicta in Concilio Troslejano. *IV. 70.*
Capitulorum trium causæ ortus, progressus, & finis. *II. 94.*
Capitulorum trium a quinta Synodo damnata. *Græves. Hist. Tom. IX.*

torum occasione schisma conflatur ab Veneriarum, & Istriæ Episcopis. *II. 97.*
Capitulorum trium defensorum censura, qua inurendi forent ii, qui modo tria capitula damnare nollent? *II. 99.*
Caraitæ, qui erant? *L. 38.*
Caramaniæ Princeps a Turcis debellatur, & suæ ditioni restituitur. *VI. 8.*
Cardinales majores in pretio esse incipiunt. *IV. 124.*
Cardinalibus solis Pontificum Romanorum electio reservata. *IV. 180.*
Cardinalium dignitatis incrementum. *IV. 270.*
Cardinales in conclavi quomodo se gerere debeant? *V. 118.*
Cardinales Caputio rubro decorantur. *VI. 58.*
Cardinales Julio Secundo contumaces poenitentes a Leone X. redintegrantur. *VII. 129.*
Cardinalis, sive Francisci de Zabarellis, Scripta. *VI. 174.*
Carisiaci Concilii capitula errore facti damnant Concilium Valentinum tertium. *III. 160.* eam damnationem injustam agnoverunt Concilia Lingonense, & Tullenſe. *ib.*
Carlovingiorum stirps quando incœperit? *III. 18.* vide etiam Tomo IX. p. 51.
Carmelitas in Galliam secum deducit S. Ludovicus Galliarum Rex, e Palestina redux. *V. 212.*
Carmelitarum Origo, & institutio. *V. 211.*
Carmelitæ sodalitatem Mariani Scapularis instituunt. *V. 212.*
Carmelitæ Mitigati. *VI. 201.*
Carmelitæ an Eliam, & Elifzum auctores sui instituti habeant? non convenit inter omnes hujus sæculi peritos. *L. 181.*
Carmelitarum excalceatorum erga doctrinam Divi Thomæ, & Religionem Dominicannam propensio. *VII. 193.*
Carnotensis schola sub Fulberto florentissima. *IV. 105.*
Carolomannus Pippino Regnum cedit, & vitam Monasticam in Cænobio Montis Cassini profectetur. *III. 18.*
 — Ejus patrocinium suscipit Hadrianus Secundus. *III. 130.*
Caroli Secundi Principis Salernitani pietas in S. Mariam Magdalenam. *V. 43.* Miraculum liberationis ejusdem Caroli, ope D. Mariæ Magdalenz, fictitium. *ib.* Carolus ad preces Nicolai Quarti e carcere Barcinonensi dimittitur, & ab eodem Siciliæ Rex coronatur. *47.*
Caroli Primi Angliæ Regis gesta, & mors. *VIII. 35.*
Caroli Secundi Angliæ Regis, gesta. *VIII. 36.*
Carolus Quartus Rex Galliarum. *V. 24.*
Caroli Quinti Galliarum Regis, gesta. *V. 25.*
 b Caro-

Carolus Sextus Galliarum Rex . VI. 19. & seq. Litteras scribit ad schisma tollendum . VI. 43. in amenciam incidit . V. 26.
 Caroli Septimi Galliarum Regis, cognomen-
 to VICTORIS, gesta . VI. 21.
 — Pragmaticæ Sanctionem promulgat . VII. 222.
 Caroli Octavi Galliarum Regis, gesta . VI. 25.
 Caroli Noni Galliarum Regis, gesta . VII. 18. 124.
 Caroli Secundi Hispaniarum Regis, gesta . VII. 29.
 Carolus Calvus, Imperator, coronatur . III. 130.
 Carolus quartus in Imperatorem eligitur . V. 18.
 — Ejus gesta, & mors . ibid.
 Caroli Quinti Imperatoris gesta . VII. 11.
 Carolus Quintus territus ab hæreticis, in Comitibus Augustanis promulgat Libellum, INTERIM nuncupatum . VI. 122. Bellum indicit Clementi Septimo, Romamque ob-
 sidione cingit . VII. 46.
 Caroli Sexti Imperatoris, gesta . VIII. 14.
 Carolus Magnus Vexillo S. Petri ad Hadria-
 no Primo donatur, qui vicissim bellum con-
 tra DESIDERIUM suscipit, eoque capto,
 Provinciis, Sedi Apostolicæ a Patre dona-
 tis, adjicit Sabinense Territorium, Spole-
 tanumque Ducatum, & Beneventanum .
 III. 31. Romam veniens, magnificentissi-
 me ab Hadriano Pontifice Maximo excipitur, eique ab eodem offertur canonum,
 & Decretalium collectio . ibid., jus eligen-
 di Romanum Pontificem, & investituram
 Episcopis conferendi Carolo Magno Ha-
 drianus non concessit . 32.
 — De Saxonum idololatria triumphat, Sa-
 xoniam in provinciam redigit, Witichin-
 dum, illius gentis Ducem, Sacro levat
 fonte, & Mindensem ibi Episcopatum eri-
 git . III. 22. Carolus Magnus Theodonem,
 vel Tudonem, Hunnorum Regem, ad se
 venientem, ut una cum suis fidem Chri-
 stianam susciperet, honorifice excipit, ba-
 ptizatum muneribus cumulat, Presbyteros
 in ejus regione mittit, & Thesaurum ab
 Henrico, Duce Francorum, ex Hunno-
 rum regia urbe ad se transmissum, sapien-
 ter dispensat . ibid.
 — Quatuor librorum, qui de imaginum
 cultu agunt, & CAROLINI dicuntur,
 censendus est auctor . III. 89. De Univer-
 sitate Parisiensi, an sit ab ipso fundata?
 varie sentiunt auctores . ibid. Caroli Ma-
 gni Epistolæ, & capitularia . ibid.
 — Imperator Occidentis renunciatur . III. 19. Capitularia edidit, Ecclesiasque, &
 Monasteria privilegiis, ac muneribus auxit . ibid. Plures dicitur fundasse Aca-
 demias . ibid. cum Saxonibus diuturnum bel-

lum gerit, eoque confecto, illos ad ba-
 ptismum suscipiendum adigit . ib. Romam
 venit Leonem Tertium liberaturus, & ab
 eodem Imperator declaratur . 113. Lega-
 tos mittit ad Irenem, Augustam . ib. Ejus
 bella, & gesta alia . ibid. Epitaphium, &
 cultus . 114.

— Ejus gesta in favorem Ecclesiæ Roma-
 næ . III. 18.

— Et Canonizatio . 114.

Carolus Borbonius in obsidione Romæ occi-
 ditur . Ejus Corpus Cajetam asportatur .
 VII. 48. Ejus Epitaphium . ibid.

S. Carolus Borromæus graphice describit mo-
 res XVI. Sæculi . VI. 138. Ejus remedia
 ad reformandos mores . VII. 239.

— Ejus Scripta, & Acta ad collapsam re-
 staurandam Ecclesiæ Disciplinam . VII. 161.

— Ejus vigilantia pro observantia Conc.
 Trid. 150. Ejus quinque Synodi Diocesa-
 næ, & sex Provinciales . ibid.

S. Caroli Borromæi institutiones ad confes-
 sarios, Cleri Gallicani impensis in lucem
 prodeunt . VIII. 84.

Carolus, Carolesii Comes, in Ludovicum XI.
 conjurat . VI. 24. Carolus in prælio con-
 tra Ducem Lotharingæ cadit . 25.

Carolus Carafa, fundator piorum Missiona-
 riorum . VIII. 232.

Carolus Calvus ab Hadriano Secundo repre-
 henditur, quod Lotharii Regnum occupas-
 set . III. 130.

Carolus Calvus, Princeps haud bonus . III. 116.

Carolus Cointius . VIII. 213.

Carolus Crassus ad Galliarum Regnum gu-
 bernandum vocatur . III. 116. ab Arnul-
 pho, Germaniæ Rege, victum precario quæ-
 rere cogitur . ibid.

Carolus Dufresnius, D. Ducange . VIII. 172.

Carolus Huré . VII. 169.

Carolus a Lotharingia non vult in causa O-
 deti Castillionei, Cardinalis, in Calvinia-
 nam Hæresim lapsi, sedere tanquam Ju-
 dex . VII. 148. Ecceur? ibid.

Carolus, Dux Lotharingæ, ob dimissam legi-
 timam uxorem, diris subjicitur . VIII. 57.

Carolus Martellus duas a Gregorio Tertio
 Legationes, una cum clavibus Sancti Se-
 pulchri, & vinculis S. Petri suscipit, &
 post redactos in ordinem Longobardos, Pa-
 tricius dicitur . III. 29.

— Ejus insignis de Saracenis victoria . 17.
 Ejus mansuetudo . ib. & seq. Munificentia
 erga plura Monasteria . ib. visio Eucherii de
 Caroli Martelli damnatione, fabulosa . ib.
 Bona Ecclesiastica Laicis non distribuit, ne-
 que sibi adscivit, quamvis Laicis, aut Cle-
 ricis, nulla professionis suæ nota insignibus,
 reddituum Ecclesiasticorum administratio-
 nem concesserit . ib.

Carolus Molinæus . VII. 199.

Caro-

- Carolus Sigonius, & ejus scripta. VII. 163.
 Carolus, Philippi Secundi Hispaniarum Regis, Primogenitus, in carcerem detruditur, & in eo moritur. VII. 34.
 Carpocratiani, & illorum errores. L. 46. Di-
 cti Marcelliani. *ibid.*
 Carrariensium Patavii dominatus extinctus. V. 14.
 Cartesiani in Joanne de Mercuria videntur prædamnati. V. 99. iidem videntur consentanea dogmata docere damnatis duobus Nicolai de Ultricuria Articulis. *ibid.*
 Carthaginensia Concilia veteris canonum collectionis partem constituerunt. II. 48.
 Carthaginense conciliabulum contra Cæcilianum indictum. L. 104.
 Carthusiense laus, & vitæ ratio. IV. 130.
 Carthusienses non possunt etiam secreto vesci carnibus, excepta extrema necessitate. 135.
 Casimirus, Regis Poloniz frater, Alberto Imperium eripere tentat. VI. 16.
 Casimirus, postquam Monasticam vitam apud Cluniacenses professus esset, & Diaconatum suscepisset, ad regendum Poloniz Regnum, accedente Papa dispensatione, a Polonis revocatur. IV. 37.
 Casimirus Oudinus. VIII. 216.
 Caspar Contarenus, & ejus Scripta. VII. 159.
 Cassianus fundavit Cœnobium Massiliensia, & pro iisdem Regulam condidit. II. 75.
 — Ejus gesta, & Opera. II. 64.
 Cassiodori Scripta. II. 117. seq. Commentarius in Cantica Canticorum non est genuinus ipsius factus. *ibid.* Cassiodorus S. Benedicti Regulam professus est. *ibid.*
 Castriotus. Vide Joannes Castriotus, & Scanderbergus.
 Casuistæ Moderni tentarunt corrumpere Moralis Christianæ integritatem. L. 92.
 — Compressi sunt a Summis Pontificibus, & Episcopis, præcipue Gallicanis. *ibid.*
 — Laxiores damnantur. VII. 84. Damnantur & rigidiores. 88.
 Casuistarum propositiones aliquæ in conventu Cleri Gallicani proscriptæ. VIII. 144.
 Catalanorum in Regem Hispaniarum rebellio. VIII. 28.
 Cataphryges, discipuli Montani. L. 51.
 S. Catharinæ Bononiensis liber. VI. 171.
 Cathari, Waldensium Affectus. IV. 201.
 Catharina Howarda, quinta Henrici Octavi Uxor. VII. 27.
 Catharina Medicea, Galliarum Regina, in Calvinistas propendit. VII. 123.
 — Ob imperandi cupidinem Calvinistis favet. VII. 18.
 Catharina Parra, sexta Henrici Octavi Uxor. VII. 27.
 S. Catharinæ Senensis gesta aliquot, & Scripta. V. 172.
 — Canonizatur, & stigmata in Corpore habuisse declaratur. VI. 57.
 — Ejus stigmata negarunt Franciscani, ob idque varias Apostolica Sedes edidit Constitutiones. VI. 96.
 — Pro Florentinis apud Gregorium XI. Legatione fungitur, eumque ad referendam sedem Pontificiam in Urbem Romam sollicitat. V. 56. Eandem maximi fecit, & honore dignatus est Gregorius XI. 57.
 Catecheses sæculo quarto habitæ. L. 182.
 Catechismus Concilii Trid. a quibus compositus? VII. 146. Ejus utilitas. 147.
 Cathecumena prægnans baptizabatur etiam extra tempus ab Ecclesia præfixum. L. 127.
 Cathecumeni sæculo quarto Sacris non poterant interesse. L. 177.
 Cathecumenorum lapsorum in persecutione penitentia. L. 131.
 — Peccantium poenæ. L. 127.
 Catholica Religio sub Julio Tertio in Anglia restauratur. VII. 54.
 Catholicitas Ecclesiæ Romanæ. VII. 212.
 Causæ, quibus abolita fuit in Galliis Pragmatica Sanctio. VII. 214.
 Causæ dispensationis jejunii, ætas, & necessitas. VIII. 220.
 Cecci Asculani errores, & mors. V. 103.
 Ceddus Evangelium in Est-Saxia, Regno Angliæ, prædicat; primusque ibi ordinatur Episcopus. III. 13.
 Cedrenus. Vide Georgius Cedrenus.
 Celestius. Vide BOSTRUS.
 Cenomanenses ab Henrico Petrobusiano, Hæresiarcha, delusi. IV. 190.
 Censuræ Academiæ Lovaniensis, & Duacensis in propositiones Lessii, & Hamelii. VII. 109.
 Centulensis Abbatiz Chronicon. IV. 108.
 Cerdoniani, a Cerdone dicti. Suam hæresim Cerdo afflavit Marcioni. L. 48.
 — Illorum hæresis in quo conveniat cum hæresi Marcionitarum, & in quo differat? *ibid.*
 Cerinthus, auctor hæresis Cerinthianorum. L. 42. ejus errores. *ibid.*
 Cerularius. Vide Michael Cerularius.
 Chalcondylas, Historicus Græcus VI. 144.
 Chaldæi ad fidem Catholicam redeunt. VI. 127.
 Charitas in peccatoris conversione necessaria. IV. 285.
 Charito, Patriarcha C. P. IV. 184.
 Cherubin a S. Joseph. VIII. 206.
 Childebertus, Francorum Rex, multa crexit Monasteria. III. 8.
 Chiliastræ sunt Millenarii. L. 43.
 Chorepiscopi, qui? L. 179.
 — Non poterant ordinare Diaconos, & Presbyteros. L. 128.
 — Illorum jurisdictio limitatur. L. 133.
 Fuerunt nono sæculo.

- Extincti . III. 205. Chorepiscoporum duo genera , & quinam dici possint Chorepiscopis successisse ? ibid.
- Chosroes , Persarum Rex , Medarsen , junio- rem Filium , sibi successorem designat post- habito Siroe , Filio primogenito , qui ob eam causam post sublatum e medio Fratrem cum filiis , patri quoque vitam eripuit . III. 5.
- Christus , Dei Filius , Dominus , Unigenitus in duabus naturis inconfuse agnoscendus . II. 45.
- Est Filius Dei naturalis , neque duo sunt in eo distinguendi filii , æternus unus , & temporalis alter . L. 141.
- Christum Filium Dei adoptivum , qui diceret , etsi unicam in eodem personam ad- mitteret , uti aliqui Theologi cum Duran- do dixerunt , nimium patrocinaretur Felicis , & Elipandi hæresi . III. 55.
- Christi imago sub specie agni prohibetur in Synodo Trullana , idque non ex omni parte est approbatum . III. 64.
- Sanguis in triduo passionis effusus , an exciderit ab unione Hypostatica , disputatum fuit Franciscanos inter , & Dominicanos . VI. 93. Hæc quæstio cum agitata fuisset coram Pio Secundo , Pont. Max. noluit Pontifex quidquam definire . 94. Quid de illa quæstione , modo sentiant Theologi ? ibid. Quid dicendum de reliquiis sanguinis Christi ? 95.
- Christiani , ut a Judæis distinguantur , agere debent ob amorem , non ob timorem . II. 76.
- Christiani Orientales octodecim prioribus imperii Diocletiani annis pace potiti sunt . L. 94.
- Christiani quamplures in fide languidi ab eadem recesserunt . L. 12.
- Christiani Drumari Scripta . III. 189.
- Christianorum sæculi quarti mores . L. 183.
- Christianorum , Orientem incolentium , genera decem . II. 41.
- Christianus Adricomius . VII. 170.
- Christianus Lupus , & ejus Opera . VIII. 204.
- Christianus Ursinus , & ejus Opera . VIII. 180.
- Christianus Wolfius , & ejus Opera . VIII. 178.
- Christina , Suecorum Regina , hæresim Lutheranorum ejurat , Romam venit , ubi Regina apparatu ac pompa excipitur , & ibid. obit . VIII. 62.
- Christodulus . Vide Joannes Cantacuzenus .
- Christophorus , conjecto in vincula Leone Quinto Pontifice Maximo , invadit Sedem Romanam , sed inde post menses septem a Sergio Tertio ejicitur . IV. 26.
- Christophorus Browerus , & ejus Opera . VIII. 180.
- Christophorus Javellus . VII. 183.
- Circegiandus , Episcopus Metensis , clerum

suum in Societatem congregavit , eos tamen voto paupertatis non aditinxit , proindeque Canonici Regulares non sunt dicendi . III. 100.

Chromatius , Aquilejensis . II. 62.

Chronici Alexandrini , seu Fastorum Siculorum recensio . III. 76.

Chrysaphio , Eunuchio Imperatoris , promoven- te , Synodus prædatoria , seu Latrocinium Ephesinum , indicitur , cujus impia gesta narrantur . ibid.

S. Chrysologi Opera . II. 66.

S. Chrysostomus perperam a Dallzo , Hæretico Calvinista , aliquot errorum accusatus . II. 71. Excessit tamen Chrysostomus , peccatum veniale Beatissimæ Virgini Mariæ tribuens . ibid.

S. Chrysostomus ab Imperatore Arcadio in exilium missus , Comanis moritur . II. 35.

Circumcelliones in Legatos Imperatoris insurgunt . L. 107.

Citensis Concilii Epocha anno 305. præfigenda , non vero anno 303. L. 125.

Cisterciensis Ordinis veteres usus renovati ab Abbate Butillierio Rancæo in Monasterio Trappensi . VIII. 238. Qui sint veteres illi usus ? ibid. commendantur a Summis Pontificibus Innocentio XI. & Clemente XI. 236.

Cistercienses Abbates Albigenium conversioni jussu Innocentii Tertii incumbunt . V. 69.

Cisterciensium Monachorum DE LA TRAPPE laus . L. 180. & Tomo 8. a p. 237. usque ad p. 243.

Cisterciensis Ordinis institutio . IV. 130. Tres primi hujus Ordinis Abbates , quatuorque insignes Abbatia . 131. veterum Cisterciensium laus 131. Laus Reformationis DE LA TRAPPE . 132.

Civitas Parisiensis , tempore obsidionis , dispensatur ab esu Carnium tempore Quadragesimæ . VIII. 218.

Sanctæ Claræ Monialium reformatio . VI. 200.

Claromontani canonis de communione sub utraque specie separatim facienda interpretatio . V. 123.

Claromontana Synodus , & rerum in ea gestarum narratio . IV. 87.

Claudianisæ , Secta Donatistarum obscura . L. 108.

Claudius Condren . VIII. 212.

Claudius Domitius Nero , Imperator , primodedit clara specimina virtutum , deinde pessimus evasit , sibi mortem pugione conscivit . L. 14.

Claudius Espencæus , & ejus Scripta . VII. 166.

Claudius Fleuri , & ejus Opera . VIII. 171.

Claudius Joli , & ejus Opera . ibid.

Claudius Frassen , & ejus Opera . VIII. 209. Clau-

Claudius Mammertus. II. 66.
 Claudius Salmasius. VIII. 173.
 Claudius Sanctesius. VII. 166.
 Claudius Seyffellus, & ejus Scripta. VII. 162.
 Claudius, Taurinensis Episcopus, natione fuit Hispanus, non vero Hibernus. III. 191. instauravit hæresim Vigilantii, ibid. Ejus Scripta. VIII. 171.
 Clemangii gesta, & Scripta. VI. 146.
 S. Clementis Papæ hujus nominis Primi Opera, quæ genuina, & quæ apocrypha? I. 62.
 Clementis Secundi Pontificatus, gesta & mors. V. 38.
 Clementis Tertii Pontificatus. IV. 181.
 Clementis Tertii Antipapæ mors. V. 167. Ejus ossa, Paschalis Secundi jussu, exhumantur. ibid.
 Clementis Quarti, mores, & gesta. V. 40.
 Clementis Quinti Electio, & Pontificatus. V. 50.
 Clementis Sexti Pontificatus. V. 53.
 Clementis Septimi qui Avenione, tempore Schismatis, sedit, gesta. VI. 63.
 Clemens Septimus legitimus Pontifex, stat pro validitate matrimonii Henrici Octavi, cum Regina Catharina. VII. 26. idem peremptoriam fert Sententiam. 28.
 Clemens Septimus, qui tempore schismatis Avenione sedit, & Benedictus Decimus tertius Romanorum Pontificum Catalogo non accensendi. VI. 38. Schismatici dici non debent ii, qui tempore schismatis Clementi Septimo, & Benedicto Decimo tertio ad hæserunt. 39.
 Clemens Septimus eligitur Pontifex. XII. 47. pro tuenda libertate Italiz init foedus cum Regibus Galliz, Angliz, & Venetis. ib. sustinet Urbis Romæ obsidionem. 48. in Arce S. Angeli detinetur, durisque conditionibus liberatur. 48. Renuit irritum declarare matrimonium Henrici VIII. Angliz Regis, cum Catharina, & Sententiam tulit contra Matrimonium initum ab eodem Rege Angliz cum Anna Bolena, Henricumque, Regem, majorem excommunicationem incurrisse declarat. 49. obiit. ibid.
 Clemens VIII. eligitur Pontifex. VII. 72. Orationem Quadraginta horarum instituit. ib. Henricum IV. Galliarum Regem, præfixis quibusdam conditionibus ad premium Ecclesiæ admittit. 72. eique publicam ab hæresi absolutionem impartitur, ad finendam controversiam de Auxiliis Divinz Gratiæ congregationem instituit. 73. Ejus Oratio habita in prima congregatione. ibid. Ejus benevolentia in Fratres Prædicatores, & Fratres Societatis Jesu. 74. Beatos Raymundum & Hyacinthum inter Sanctos adscribit. ibid. Ambrosio Senensi, & Agnelli de Monte Politiano, B. Stanislao Kost-
 Graves. Hist. Tom. IX.

kæ, Soc. Jesu, sacros honores decernit. 74. Toletum ac Bellarminum Cardinales creat. ib. Soc. Jesu in Regnum Galliz restitui curat. ibid. Sacrorum Bibliorum editionem perfici jubet. ib. Pontificale Romanum, & Cæremoniale Episcoporum approbat. ib. Opinionem de confessione per Litteras, absenti Sacerdoti facta, damnat. ib. Regularem disciplinam restaurat. 75. ejus pietatis exempla anno Jubilæi. 75. obiit. 76.
 — Ad se vocat causam inter Dominicanos, & Jesuitas in materia Divinorum Auxiliorum. VII. 112.
 Clementis IX. gesta. VIII. 65.
 Clementis X. gesta. VIII. 65.
 Clementis XI. gesta, & laudes. VIII. 77. Officium Rosarii B. Virginis ab universa Ecclesia recitandum edicit. VII. 2.
 Clementis XII. Laudes. VIII. 83.
 Clementis Alexandrini Opera, quæ genuina, quæ deperdita, & quæ supposititia? I. 75. Ejus errores. I. 85.
 Clementis Scoti errores, & sententia in eum lata. III. 56.
 Clemens Dolera. VII. 191.
 Cleri Gallicani postulationes pro obtinenda promulgatione Concilii Trid. in Galliis. VII. 150. Metu compulsus concordati promulgationi acquiescit. VII. 225.
 Clerici, qui publice Idola coluerant, a Clero in perpetuum arcebantur. I. 62.
 Clerici Beneficiarii bonorum Ecclesiasticorum non sunt Domini, sed dispensatores. V. 200.
 Clerici ante ordinationem in peccatum carnis lapsi poenæ. I. 127.
 Clericus non poterat ordinari, cujus uxor adulterii convicta fuisset. I. 127.
 Clerici, ab una Ecclesia in aliam migrantes, suspenduntur. I. 133.
 Clerici in Seminariis institutis. II. 137. Majores Clerici in ædibus Episcopi vivebant. ibid. Clericorum vestes, tonsura, & corona. ibid. Clericorum translationes. ibid. Clericis veta ut extranearum mulierum contubernium. 138. Bona Ecclesiastica quomodo debeant administrari? ibid. Clericorum immunitates. ibid.
 Clericis subintroductarum mulierum contubernium interdicatur. I. 130.
 Clerici sæculo quarto poenitentiz publicæ non adicebantur, sed redigebantur ad communionem Laicam. I. 177.
 Clerici in alienis regionibus, & Ecclesiis morari verantur. I. 136.
 Clerici olim uxores ante ordinationes ductas retinere poterant. I. 132. Clerici majores Concilii Nicæni tempore perpetuam continentiam servabant. ibid.
 Clericorum officia. I. 180. Imperatores Clericos a vestigalibus immunes voluerunt. ib. A sæculo quarto non judicantur a Ju-
 b 3 dici-

- dicibus sæcularibus . ibid. Clerici sæculo quarto nihil proprium possidebant . ibidem. Ecclesiæ peculiari addicebantur . ibid.
- Clerici bonorum Ecclesiasticorum non Domini sunt, sed dispensatores . II. 72. Clericis ob bona temporalia litigare, ignominie loco habitum . Lites Fidelium ab Episcopis dirimebantur . II. 73.
- Clericis barbam, aut comam nutrire nefas . II. 73. Quædam alia Clericis vetita . ibid.
- Clerici contumaces ad Laicorum communionem rejeſti . II. 103. Clericis vetita complura . ibid.
- Clericis cælibatus injungitur, & extraneorum mulierum contubernium prohibetur . II. 104.
- Clericis cælibatus præcipitur . II. 106.
- Clericis sæculo sexto nulla erat ætas assignata . II. 137.
- Clericis cum mulieribus etiam cognatis secreto manducare prohibitum est . III. 72.
- Clericis in Galliis imposita militie servitus, & Nicolai L. ea de re querimonie . III. 204.
- Clerici incontinentes in Concilio Ticinensi Sanctissimis legibus coercentur . IV. 80.
- Clerici bonorum Ecclesiasticorum dispensatores sunt, non Domini . IV. 284.
- Clericis vetatur Philosophiæ, & Poësis studio ultra quinquennium vacare . VII. 42.
- Clerici Regulares Ministrantes infirmis . VII. 233.
- Clerici Regulares S. Pauli decollati, sunt Barnabitz . VI. 233.
- Clerici Regulares minores . VII. 233.
- Clodovæus, Galliarum Rex, Alarico, Visigothorum Regi, bellum movet, & Gothorum imperium Tolosanum delet . L. 83.
- Anastasius, Imperator Orientis, Clodovæo de tam celebri victoria gratulatur, eique jura Consulatus, ac Patriciam dignitatem contulit . ibid.
- Clodovæi filii, patris regnum inter se dividunt . L. 84.
- Clodovæi, Galliarum regis, ad fidem Christi conversio . II. 12.
- Clodovæi II. infania loco fabulæ habenda, sicut etiam quod dicitur de Templis ab ipso spoliatis . III. 10.
- Clotarius universo Francorum regno positur . III. 2.
- Clotarius II. Monarchiam Francorum solus regit . III. 9.
- Clotarius, a Sacerdotibus increpitus, dimittit uxorem fratris sui . III. 8.
- Cluniacensis Congregationis institutio, & laus . IV. 125.
- Codini Scripta . VI. 145.
- Cælestinus II. ejus Pontificatus, Gesta, & mors . IV. 174.
- Cælestini III. in Papatu gesta . IV. 181.
- Cælibatus a Clericis servandi lex in utraque Ecclesia antiquissima . IV. 116.
- Cælibatus servatus a Clericis majoribus, Concilii Nicæni temporis . L. 132.
- Cælius Rhodiginus, & ejus Opera . VII. 156.
- Cæmeteria . L. 181.
- Cænobia nulla monachorum sub Abbatis regimine ante quartum sæculum . L. 180.
- B. Coleta, Monialium S. Claræ reformatrix . VI. 200.
- Colinius, Thalassiarachus, Calvinistarum, post Condæ mortem, caput constituitur . VII. 19. Ejus mors . ibid.
- Collatio, Carthagine habita, catholicos inter & Donatistas . L. 107. Ejus Acta ab Augustino in compendium redacta . ibid.
- Collectio Conciliorum a Petro Labbæo edita . VII. 191.
- Collectiones Variz Conciliorum & Sacrorum canonum a diversis Auctoribus adornatæ . X. 149. & seq.
- Collectio verus canonum incipit a tertio Carthaginensi Concilio . II. 40.
- Collegium Romanum a Gregorio XIII. fundatur . VII. 65.
- Colloquia cum hæreticis periculosa . VII. 125.
- Colloquium Possiaci habitum . VII. 124.
- Colloquium Martini Becani cum Davide Paræo, calvinista . VII. 98.
- Colloquium inter catholicos, & Novatores apud San-Germanum . VII. 124.
- Collyridiani, & illorum error . L. 122.
- Colobarsiani, & illorum errores . L. 50.
- Colonia in Metropolim erecta . III. 29.
- Coloniensis Concilia, illorumque Decreta . VII. 132.
- Coloniense Concilium an. 1310. celebratum . V. 146. & Anno 1423. VI. 135.
- Coloniensis Archiepiscopus pallium a Sergio III. petit, & obtinet . IV. 26. Agapetus II. Pallium ei mittit . 30.
- S. Columbani gesta, & Scripta . III. 79.
- S. Columbani in Galliam adventus . II. 139.
- Ejusdem Regula pro Monachis, & præcipua ab eo extructa monasteria . ibid. Clariiores S. Columbani discipuli . ibid.
- Columbus novi Orbis insulas detegit . VI. 63.
- Columnensium, & Ursinorum in Urbe Roma factiones . VI. 41.
- Columnenses Cardinales duo a Bonifac. VIII. exauſtorantur . V. 48. Idem redintegrantur a Clemente Quinto . 50.
- Columnenses ab Eugenio Quarto repressi . VI. 50.
- Comædiæ a Christianis frequentari non debent . L. 183.
- Consilium Imperii ad extinguendum ignem per Germaniam excitatum a Luthero . VII. 119.
- Commemoratio Fidelium Defunctorum ab Odilone, Abbate Cluniacensi, fieri cœpit, & ab Ecclesia deinde fuit approbata . IV. 125.

Commendationes Monasteriorum tardius in Gallis receptæ. VI. 205.
 Commodus, Imperator, non exagitavit persecutionibus Ecclesiam. L. 10.
 Communio Laica quid sit? L. 178.
 Communio olim frequentata. III. 102. Dam-natis sententia Capituli denegabatur. ibid.
 Communio Corporis, & Sanguinis separatim fieri jubetur in Concilio Claromontano, & cur? IV. 123.
 Communio sub utraque specie jure ab Ecclesia fuit Laicis interdicta. VI. 185. Tria dubia ad hanc materiam spectantia diluuntur. 182.
 Communionis nomine lapsus in fine vitæ denegandæ intelligit Concilium Illiberitanum Sacram Eucharistiam, non Sacramentalem absolutionem. L. 126. Etiam si intelligeret Absolutionem, non faveret Novatianis. ibid.
 Communionis sub unica specie a Laicis faciendæ decretum. VI. 113.
 Compactata Bohemorum. VI. 120.
 Comperentes qui? L. 87. 88.
 Compassionis B. Mariæ Virginis festum. VI. 135.
 Complutenses Philosophi. VIII. 205.
 Concha, Urbs, ab Alphonsio Octavo expugnatur. IV. 162.
 Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ Moniales. VI. 203.
 Concertatio inter Joannem Eckium, Andreæ Carlostadium, & Martinum Lutherum. VII. 118.
 Concertatio Litteraria inter Jo: Mabillonium, & Armandum Jo: Buttillerium Ranczum. VIII. 185.
 Concilia unde originem habeant. L. 134. Triplicis sunt generis. 124. frequentius celebrari cæpta a tempore Constantini. L. 123. illorum definitiones quanti sint momenti. V. 105. Eorum plenior notitia unde petenda. V. 146. non sunt celebrata in his locis, in quibus enatæ sunt hæreses. VII. 134. illorum frequens celebratio utilis & necessaria Ecclesiæ. VIII. 158.
 Concilia Arianorum quamplura. L. 112.
 Concilium quid? L. 54. quadruplicis generis. ibid.
 Concilium Œcumenicum, seu generale, quid? L. 54. jus illud convocandi non ad Imperatorem, sed ad Pontificem Romanum spectat. 128.
 Concilium Dicesanum quid? L. 54.
 Concilium Nationale quid? L. 54. ejus origo. 124.
 Concilium Provinciale quid? L. 54. Ejus origo. 123. auctoritas. 133. bis in anno celebrandum. 130. multa ante Concilium Trid. celebrantur contra hæreticos. VII. 121.
 Concilii quinti Generalis auctoritas elevari

non debet ex eo, quod illo absoluto confestim Ecclesiis pax non sit reddita. II. 47.
 Concilium generale quintum quis convocaverit, quisve ei præfuerit? II. 99. Oſto Collationum in eo habitatum Summa. ib. A summis PP. fuit approbatum. II. 101. in eo damnatus fuit Origenes. ibid.
 Concilii generalis VI. historia. III. 58. seq. Hujus Concilii Acta sunt sincera. 60.
 Concilii Octavi Actuum Historia. III. 164.
 Concilium apud Albiam a Zoe, Archiepiscopo Avenionensi, celebratum. V. 124.
 Concilia Alexandrina duo in causa Arii. L. 110.
 Concilium Andegavense anno 1269. celebratum. V. 126. Aliud anno 1279. habitum. 127.
 — Ancyranum an. 314. celebratum, ejusque canones. L. 127.
 — Aliud anno 1365. V. 141.
 — Anſæ apud Lugdunum. IV. 123.
 — Antiocheni anno 341. celebrati canones. L. 133. An fuerint editi in eo Concilio, vel in alio? ibid.
 — Aquisgranense sub Alexandro Canigiano. VII. 142.
 — Aquilejense sub Francisco Barbaro, ejusque Acta. VII. 152.
 — Arelatenſe in causa Donatistarum coactum. L. 106. Legati a Sylvestro Papa missi. 127. Canones in eo conditi. ibid. Epistola Concilii nomine ad Sylvestrum missa. ibid.
 — Aliud Arelatenſe celebratum an. 1234. V. 122. & an. 1260. 125. & an. 1275. 126.
 — Argentorati in Diocesi Ravennensi habitum anno 1314. V. 144.
 — Avenionense congregatum in causa Raymundi Comitum Tolosanorum. V. 120. aliud celebratum anno 1279. habitum. 127. Aliud celebratum an. 1270. aliud 1282. celebratum. ibid. Aliud e tribus Provinciis constans, an. 1326. celebratum. V. 140. & aliud an. 1337. habitum. 141. & aliud sub Francisco M. Tauruſio. VII. 140.
 — Ausitanum an. 308. celebratum. V. 139. aliud incerto loco an. 1300. celebratum. V. 128.
 — Beneventanum. IV. 223.
 — Biterrenſe an. 1233. celebratum. V. 122. Aliud an. 1351. celebratum. V. 131.
 — Aliud an. 1246. celebratum. V. 124.
 — Aliud sub Redinaldo de Beaulne. VII. 140.
 Concilium Biturienſe an. 1276. celebratum. V. 126. Aliud an. 1286. celebratum. 127. Aliud an. 1336. celebratum. V. 141.
 — Bononienſe an. 1317. celebratum. V. 144.
 — Budenſe an. 1279. celebratum. V. 131.
 — Burdegalenſe an. 1255. celebratum. V. 125.
 — Aliud

- Aliud sub Antonio Prevotio Sanfaco . VII. [149.](#)
- CæsarAugustanum primarios Sæctæ Priscillianistarum damnat . L. [120.](#)
- Campiniacense . V. [123.](#) Aliud Campiniacense, seu Copriniacense Concilium . [125.](#)
- Aliud Capuanum, Coloniense, Fritislariense, & Viennense . IV. [223.](#)
- Concilium in Castro Gonterii an. 1336. celebratum . V. [141.](#)
- Concilii Chalcedonensis Canon xxviii. Patriarchatus Constantinopolitani privilegia confirmans, a Legatis Pontificiis non fuit receptus, reprobatus fuit a S. Leone, & a Græcis ipsis e numero Canonum expunctus . II. [46.](#)
- Concilii Carthaginensis Sententia de recipiendis lapsis . L. [62.](#) confirmatur in Synodo Romana . ibid.
- Carthaginense Quartum totius Ecclesiasticæ Disciplinæ Emporium . II. [73.](#) Perperam ab aliquibus refellitur tanquam supposititium . ibid.
- Concilii Cirtensis Epocha . L. [125.](#)
- Coloniense anno [1265.](#) celebratum . V. [131.](#) Alterum anno [1280.](#) habitum . [131.](#)
- Compendiense celebratum 1270. V. [126.](#) Alterum .
- Compendiense anno 1304. celebratum . V. [139.](#)
- Concilium Complutense habitum an. 1325. V. [143.](#) Aliud anno 1347. celebratum . [143.](#)
- Conciliabulum Constantinopolitanum, in quo Gregorii Palamæ deliria fuere approbata . V. [81.](#)
- Concilium Constantinopolitanum Primum . L. [139.](#) Damnât Maximum Cynicum . ib. confirmat Sedem Constantinopolitanam S. Gregorio Nazianzeno . ibid. Macedonii proscribit errorem, Arianorumque cum eorum Sæctis, & aliorum hæreticorum . ibid. Flavianum, reclamante licet Gregorio Nazianzeno, in locum Meletii, Episcopi Antiocheni, substituitur . ib. Nestarium Gregorio Nazianzeno, Episcopatu Constantinopolitano sponte cedenti, subrogat . ibid. Episcopi Occidentis huic Concilio non interfuerunt . ibid. Nihilominus est œcumenicum . ibid. Canones in Concilio Constantinopolitano editi . ibid. seq. Notatu digna ad Canonem tertium . [140.](#)
- Cirtense in causa TRADITORUM habitum . L. [104.](#)
- Dalmatiæ celebratum, Canonumque in eo conditorum Summa . IV. [235.](#)
- Concilium Ephesini Legati post captum Concilium Ephesum pervenerunt, rataque habuerunt gesta in prima Sessione . II. [42.](#)
- Concilium Fusselense . IV. [234.](#) Carrionense . ibid. Legionense . ibid. Palentinum . ibid. Compostellanum . ibid. Ovetense . [235.](#) Palentinum Secundum . ibid. Legionense . ibid. Burgense, & Vallisoletanum . ibid.
- Concilium in Germania incerto loco habitum anno [1320.](#) V. [130.](#)
- Honterienfe . V. [122.](#) Aliud . [125.](#)
- Guastallenfe . IV. [223.](#)
- Herbipolense anno 1287. celebratum . V. [131.](#)
- Concilia varia Hispaniæ, in quibus recipiuntur Decreta Concilii Tridentini . VII. [153.](#)
- Concilii Illiberitani Epocha . Vide . ILLIBERITANUM CONCILIUM.
- Lambethense anno 1330. celebratum . V. [148.](#) Concilium Lambethense . II. [145.](#)
- Concilium Lambethense . III. [145.](#)
- Lambethæ in Anglia habitum an. [1261.](#) V. [129.](#) Aliud Lambethense Concilium an. [1281.](#) celebratum . ibid.
- Langesii in Turonibus habitum . V. [126.](#)
- Concilii Lateranensis Primi historia . IV. [212.](#)
- Lateranensis Secundi historia . IV. [216.](#)
- Lateranensis Tertii historia . IV. [218.](#)
- Lateranensis Quinti historia . VII. [127.](#) Gesta . [129.](#)
- Concilia Lateranensia Nationalia duo . IV. [222.](#) Quatuor alia similia . [223.](#)
- Limense sub B. Toribio celebratum . VII. [152.](#)
- Concilium Londinense anno 1200. celebratum . V. [128.](#) Aliud an. 1236. celebratum . [129.](#) Aliud an. 1268. celebratum . [129.](#)
- Londinense anno [1321.](#) celebratum . V. [144.](#) Aliud anno [1328.](#) habitum . [144.](#) Aliud an. 1341. celebratum . [145.](#)
- Londinense an. 1342. celebratum . V. [145.](#) Aliud celebratum an. 1333. ibid.
- Londinense . IV. [232.](#) Londinense II. [233.](#) Londinense III. & IV. ibid. Londinense V. & VI. ibid. Londinense VII. & VIII. [237.](#) Eboracense . ibid.
- Concilii Generalis Lugdunensis Secundi historia . V. [116.](#)
- Maghsfeldense an. [1332.](#) celebratum . V. [144.](#) Concilium Maghsfeldense . II. [145.](#)
- Marcianense habitum an. 1326. V. [140.](#) Aliud an. 1329. celebratum . ibid.
- Mechliniense, in quo recipiuntur decreta Conc. Trid. VII. [153.](#)
- Mediolanense an. [1287.](#) celebratum . V. [132.](#) Aliud anno 1291. celebratum . ibid. Aliud Mediolanense an. 1346. in quo Fides Nicæna fuit confirmata . L. [133.](#) Aliud anno 1347. celebratum . [136.](#)
- Concilia Provincialia Mediolanensia sub S. Carolo celebrata, eorumque Acta . VII. [150.](#)
- Mexicanum sub Petro Moya de Contreras . VII. [153.](#)
- Concilii Milevitani Secundi Prefatio, ad primum Concilium Milevitanum pertinet . II. [38.](#)

- II. 38. Canones plures illius Concilii ad alia similiter Concilia pertinent. *ibid.*
- Monspelienſe anno 1214. celebratum. V. 122. Aliud anno 1258. celebratum. V. 125.
- Montilenſe. V. 120.
- Nannetenſe anno 1164. celebratum. V. 125.
- Narbonenſe an. 1227. celebratum. V. 122. Aliud anno 1235. habitum. *ibid.* aliud anno 1374. celebratum. 142.
- Neocaſarienſe anno 314. celebratum, ejuſque Canones. L. 127.
- Concilium Nicænum L. tribus potiffimum de Cautis fuit convocatum. L. 129. Arium damnat, Symbolumque edit, voce *ὁμολογίαν* appoſita. *ib.* Paſchatis tempus ſtatuit. *ib.* Quæ in Meletii cauſa decidit. *ibid.* Canones in eo conditi. 130. Canonis ſexti dilucidatio. *ibid.* Canones hujus Concilii viginti ſunt, ceteri, uti ſcitiſſi, reſpuen- di. 132. Doctrina Concilii Nicæni ab om- nibus ſtatim Eccleſiis excepta. *ibid.*
- Concilium Nicænum L. anno 325. fuit con- vocatum. L. 128. A Conſtantino Magno, cum conſenſu tamen Sylveſtri, Summi Pontificis, indiſtum eſt. *ibid.* Legati, qui Concilio, Romani Pontificis nomine, præ- fuerunt. *ibid.* viri aliquot Sanctitate con- ſpici, qui Concilio Nicæno adfuerunt. 132. Conſtantine huic interfuit Concilio. *ibid.* inſignem protulit Sententiam, qua ſuam in Episcopalem Ordinem oſtendit venerationem. *ibid.* Nicænum II. Conſtantino, & Irene, Imperatoribus rogantibus, per- agitur. I H. 67. Septimæ huic Synodo initium datur Conſtantinopoli, ſed Præ- torianorum militum tumultu exorto, in annum ſequentem rejicitur Synodi celebra- tio. 68. Nicænam Bithyniæ transfertur Con- cilium, ibique celebratur. *ibid.* Præſue- runt huic Concilio Legati Hadriani Pa- pæ, non autem Tharaſius Patriarcha C. P. *ibid.* Concilii Nicæni II. Aſtionum, ſeu ſeſſionum Summa. *ibid.* Galliarum Præ- ſules adverſus Nicæni Concilii Statutum de imaginibus reclamant. 69. Concilii Nicæni. II. canones. 71.
- Noviomenſe anno 1344. celebratum. V. 141. Apud Nugarolium in Dioceſi Auſcen- ſi anno 1303. celebratum. V. 139. Aliud anno 1315. habitum. 140.
- Oxonienſe contra Waldenſes celebratum. IV. 227.
- Oxonienſe anno 1222. celebratum. V. 129.
- Concilium Pariſienſe contra Gilbertum Por- retanum ab Eugenio Tertio Summo Pon- tifice, congregatum. IV. 215.
- Concilium Pariſienſe in cauſa Philippi Secun- di habitum. IV. 230. Divionenſe in Gal- liis. *ibid.* Nigellenſe, ſeu Nivellenſe in in Brabantia. 231. Sveſſionenſe. *ibid.*
- Concilium Pariſienſe libellum condit ſuper cultu Imaginum. III. 166. Quid ſentien- dum de ejus libelli doctrina? *ibid.*
- Concilium Pariſienſe anno 1312. celebratum. V. 139. Aliud anno 1323. habitum. 140. Aliud anno 1346. habitum. 141.
- Concilium Pariſienſe anno 1212. celebratum. V. 121.
- Concilium Penafidelenſe in Hiſpania Ta- raconenſi anno 1302. celebratum. V. 142.
- Concilium in Urbe Philippopolis ab Aria- nis habitum. L. 134. Sardicenſis Concilii nomine ab Arianiſ falſo nuncupatur. *ibid.*
- Piſtavienſe. IV. 230. Balgentiacenſe. *ibid.* Pariſienſe. *ibid.*
- Piſanum Schiſmaticorum Conciliabulum. VII. 127.
- Concilium apud Pontem Audemari ab Ar- chiepiscopo Rotomagenſi habitum. V. 127.
- Ravennatenſe anno 1286. celebratum. V. 132. Aliud anno 1307. celebratum. V. 143. Aliud anno 1311. habitum. *ibid.*
- Redonenſe. V. 126.
- Concilium Remenſe contra Inveſtituras. IV. 152. Aliud a Callixto Secundo ce- lebratum. IV. 223. Aliud contra Gil- bertum Porretanum. IV. 226. Aliud ſub Carolo Lotharingio poſt Concilium Tri- dentinum celebratum, ejus Statuta. VII. 147. Aliud ſub Ludovico a Lotharingia. VII. 149.
- Romanum in cauſa Cæciliani, & Ma- jorini, anno 313. adunatum. L. 195.
- Rotomagenſe anno 1299. celebratum. V. 128. Aliud anno 1330. habitum. 141. Aliud, in quo receptum fuit Concilium Tridentinum. VII. 148.
- Salmurienſe anno 1253. celebratum. V. 124. Aliud anno 1276. celebratum. V. 126. Aliud anno 1315. celebratum. V. 139.
- Concilium Saltzburgenſe anno 1274. celebra- tum. V. 131. Aliud anno 1281. celebra- tum. V. 131.
- Concilii Sardicenſis Legati. L. 134. Episcopi, qui ei adfuere. *ib.* Ariani Philippopolim ſe- ceſſum faciunt. *ibid.* Catholici Præſules a Concilio Sardicenſi ſuis ſedibus fuerunt re- ſtituti, Ariani depoſiti. *ibid.* Aliqui ex his, qui ſeceſſum fecerant, damnantur, & deponuntur. *ibid.* Fidem Nicænam con- firmavit Synodus Sardicenſis. *ibid.* Con- cilium Sardicenſe fuit Generale convoca- tione & celebratione. *ibid.* Ejus Cano- nes. 135.
- Sardicenſe Concilium. Vide Concilium Sardicenſe.
- Senonenſe contra Abaelardum. IV. 225. Aliud

- Aliud anno 1269. celebratum. V. 126. Aliud anno 1320. habitum. V. 140.
 — Silvanestense habitum anno 1315. V. 140. Aliud anno 1317. celebratum. ib. Aliud 1326. celebratum. 140.
 Concilii Sinveffani Acta supposititia sunt. L. 124.
 Concilia tria Sirmiensa. L. 36.
 — Sueffionense contra Abaelardum. IV. 224.
 Concilia Tarracinenſia ſæculo XIII. celebrata. V. 128.
 Concilium Toletanum anno 1323. celebratum. V. 143. Aliud Toletanum anno 1324. celebratum. ibid. Aliud anno 1339. celebratum. 143. Alia Concilia Toletana Tomo 111. pag. 65. & ſeqq.
 — Tololanum anno 1229. celebratum. V. 122. Aliud ſub Francisco a Joyoza celebratum. VII. 149.
 Concilium Trecenſe L. V. 231. Trecenſe II. ibid. Tolofanum. L. ibid. Tolofanum II. 232. Turonenſe. ibid. Abricateneſe. ibid. Monſpelieneſe. ibid.
 Concilium Tridentinum indicitur a Paulo HI. VII. 51. ſuſpenditur a Julio III. 52. ſub Pio IV. illi finis imponitur. VII. 60. Ejus hiſtoria. VII. 137. qui interfuerunt. 138. Seſſiones habitæ, & quid deliberatum in iſſis. ibid. Tranſfertur Bononiam. ibid. reducitur Tridentum. 141. ſuſpenditur. 142. Finitur, & confirmatur. 145. recipitur in Concilio Remenſi, & Cameracenſi. 148.
 Concilium Turonenſe ſub Simone a Mailè. VII. 149.
 Concilium Turonenſe L. V. 123. Aliud anno 1282. celebratum. V. 127.
 — Secundum. V. 124. Aliud ab Alexandro III. celebratum. IV. 227. Lumbarienſe in Gallia Narbonenſi. 228. ſeq. Tolofanum. ibid. Senonenſe. ibid.
 Concilium apud Vallem Guidonis celebratum. V. 124.
 Concilium Valentiz ad Rhodanum celebratum anno 1248. V. 124.
 — Valliſoletanum anno 1312. celebratum. V. 342.
 — Vaurenſe anno 1368. celebratum. V. 142.
 — Viennenſe in Galliis. IV. 223.
 Concilium Viennæ in Auſtria habitum. V. 130.
 Concilii Generalis Viennenſis celebrandi Cauſæ. V. 132. Quo tempore fuerit celebratum, & qui ei interfuerint? 133. Gefſa in eo Concilio. 138.
 Concilium apud inſulam, Villam Vindafcini Comitatus, celebratum. V. 124. Aliud anno 1286. ibid. celebratum. 127.
 Conciliabulum adverſus Czecilianum coactum. L. 105.
 Conciliabulum Sardicenſe. L. 112.
 Conciliabula Donatiſtarum duo in cauſa Primiani. L. 109.
 Concinius, & ejus uxor Leonora, in Galliis occiduntur. VIII. 15.
 Conciones ſæculo quarto habitæ. L. 181.
 Conclavis Leges a Gregorio XV. conduntur. VIII. 53.
 Concordata inter Leonem X. & Franciſcum I. Galliarum Regem, approbantur in Concilio V. Lateranenſi. VII. 130. illorum utilitas in Gallia. ibid. & 225.
 Concordatum inter Franciſcum L. & Leonem X. VII. 223. non adverſatur Sacris Canonibus Conciliorum 226.
 — Cur electiones ſuſtulerit? IV. 67.
 Concordatum Germanicum. VI. 197.
 Condæus conſtituit ſe caput hæreticorum, qui læſæ Majeſtatis reus convictus morti addicitur. VII. 18. Abſolvitur. ibid. Condæus capitur, & tandem mortem oppetit. 19.
 Conditiones Concordati inter Franciſcum L. & Leonem X. VII. 223.
 Conditiones, quibus Henricus IV. Galliarum Rex, admittitur ad gremium Eccleſiæ. VII. 72.
 Confeſſarii nec rigidiores, nec molliores eſſe debent. II. 142. ſeqq. Conſuetudinariis abſolutionis beneficium impertiri non debent. ibid. Quomodo ſe gerere debeant in adminiſtratione Sacramenti pœnitentiæ? III. 103.
 Confeſſio Auguſtina. VII. 122.
 Confeſſio Auricularis uſu recepta erat ſæculo nono. III. 60. ii, qui ante Concilium Lateranenſe VI. Confeſſionis negarunt neceſſitatem, hæretici dici non debent. 119.
 Confeſſionis Sacramentalis uſus viguit ſæculis ſextimo, & octavo. III. 92. ſeq. Ejus neceſſitas ex S. Gregorio Magno. II. 174. illam ab Innocentio III. inventam fuiſſe in Eccleſiam calumniantur Hæretici recentiores. V. 187. reſuſcitantur ex eo, quod vigeat adhuc apud Græcos Schiſmaticos confeſſionis Sacramentalis uſus. 188.
 Confeſſionifſæ. VII. 86. variis nominibus nuncupabantur. ibid.
 Confirmationis Sacramentum quo pacto collatum ſæculo IV. I. 177. Fuit in uſu ſæculis ſextimo, & octavo. III. 92. Habet pro materia partiali unctionem Chriſmatis in fronte. VIII. 109.
 Congi Reges Urbano VIII. Sacramentum obedientiæ exhibent. VIII. 57.
 Congregatio Benedictina S. Mauri in Galliis. VIII. 286.
 — Diſcalceatorum Ord. SS. Trinitatis de Redemptione Captivorum. VII. 233.
 — Diſcalceatorum Ord. S. Auguſtini. VII. 233.
 — Gallicana Ord. SS. Trinitatis Redemptionis.

tionis Captivorum per quid differat ab Hispana. VIII. [286.](#)
 — Monialium B. Mariæ de Calvario & S. Scholasticæ. VIII. [232.](#)
 S. Mariæ Montis Oliverii. V. [215.](#)
 Congregatio Monachorum dicta VIRGINIANA. IX. [197.](#)
 — Oratorii instituta a S. Philippo Nerio, diversa est a Congregatione Oratorii Jesu in Gallia. VII. [234.](#)
 — Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum fundatur. VIII. [230.](#) ejus pium institutum. [231.](#) ejus antiqui amoris in Ordinem Prædicatorum novum testimonium in funebri oratione Fr. Antonini Cloche Ord. Præd. Generalis Magistri. VII. [287.](#)
 Congregatio Clericorum Regularium, quæ MATRIS DEI dicitur, fundata a V. Servo Dei Joanne Leonadio. IX. [203.](#) & seq.
 — Piorum Missionariorum, dicta etiam piorum operariorum, fundata a Carolo Carafa. VIII. [232.](#)
 — Presbyterorum Missionariorum fundata a Vincentio a Paulo. V. II. [233.](#)
 — De propaganda fide instituitur. VIII. [53.](#) Domus ei extruitur. [57.](#)
 Congregationes Clericorum Regularium XII. sæculi. VII. [228.](#)
 Congregationum de Divinis Auxiliis exitus. VIII. [45.](#)
 Congregationes XIV. a Sixto V. Romæ instituantur. VII. [68.](#)
 Conradus Cligius. VII. [191.](#)
 Conradus non fuit Imperator. IV. [8.](#)
 Conradus totum pene in Oriente exercitum amittit. V. [150.](#)
 Conradi, Romanorum Regis, mores & gesta. IV. [154.](#)
 Conradus, Filius Friderici I. Imperatoris, ab Henrico vincitur. V. [13.](#) idem a Guillelmo, grandi accepta clade, repellitur.
 Conradus, Archiepiscopus Pragensis, deponitur, & excommunicatur. VI. [48.](#)
 Conradus, Ordinis Prædicatorum, S. Domini vitam concinnavit. V. [167.](#)
 Consanguineorum conjugia dissolvenda. V. [86.](#)
 — Vetantur Matrimonia. II. [106.](#)
 Consanguinitas matrimonium dirimens. II. [105.](#)
 Constantinus solus in Occidenti imperat. I. [99.](#)
 A Tyranno Magnentio occiditur, ibid.
 — Athanasium, & Paulum, aliosque Catholicos ab exilio revocat. I. [112.](#) Athanasii & Marcelli reditum a Constantio, Orientis Imperatore, fratre suo, obtinet. [113.](#)
 Constantinus, Imperator, Legatos mittit ad compescendos Donatistas. I. [107.](#)
 Constantinus, Imperator, Heraclii Imperatoris Nepos, Monothelitis favit. III. [5.](#) Ejus

crudelitas, & scelera. [6.](#) Atempore, quo occidit Theodosium, fratrem suum, quasi oculis suis perpetuo observantem, videre vilis est. ibid. Syracusas imperii sedem facit. ibid. Ejus mors. ibid.
 Constantiensis Concilii historia. V. [107.](#)
 Constantius universo potitur Imperio. I. [99.](#)
 Arianis impense favet. ibid. Baptizatur ab Episcopo Ariano. ibid. Moritur. ibid.
 — Arianorum fautor acerrimus. I. [112.](#)
 Paulum, Episcopum Constantinopolitanum, in exilium mittit. ibid.
 — Arianis addictissimus, illis patrocinatur. I. [136.](#) Ammiani Marcellini locus insignis de Constantio. I. [138.](#)
 Constantius, Patricius, Athanaphum Gotorum Regem, Roma ejiciens Gallæ Placidie, Honori Imperatoris Occidentis, Sororis, fit Sponsus. II. [4.](#) Tyrannos, Gratianum, & Constantinum profligat, fitque Imperii consors. [4.](#) statim moritur. ibid.
 Constantius Chlorus, Cæsar, pater Constantini Magni, fuit in Christianos bene affectus. I. [94.](#)
 Constantinopolitanus Episcopus in Patriarcham assumitur. I. [171.](#) Romani Pontifices, Innocentii III. Decessores, illum, ceu Patriarcham, non agnoverunt. ibid.
 Constantinopoli excitatur seditio Catholicos inter & Arianos occasione electionis Pauli, Orthodoxi Episcopi. I. [172.](#)
 Constantinopolis Patriarcha. IV. [185.](#)
 Constantinopolis obsidione liberatur. VI. [5.](#) Iterum obsidetur, & capitur. [6.](#)
 Constantinopolis a Latinis capitur. V. [6.](#)
 Constantinopolis Episcopo secundus post Romanum Pontificem conceditur locus. I. [140.](#) Dubium adhuc est, an canone tertio Concilii Constantinopolitani, ubi hoc statuitur, concedatur Episcopo Byzantino Patriarchica dignitas, vel tantum honoris locus. ib. Perperam a Baronio tertius iste canon rejicitur. ibid. Non fuit tamen canon iste tertius usque ad tempora Innocentii III. ab Ecclesia Romana receptus. [141.](#)
 Constantinus Magnus totius Orbis Romani Imperium adipiscitur. I. [98.](#) Cæsar renunciat. I. [97.](#) Ejus patria. I. [98.](#) Obses detentus apud Dioclerianum & Maximianum in Bithynia. ibid. Pugnaturus cum Maxentio Crucem in Scutis ex cælesti visione delineat. I. [98.](#) Vincit eundem Maxentium. I. ibid. omnes suas curas confert ad illustrandam & propagandam Christianam Religionem. I. [98.](#) Sub finem vitæ plus æquo favet Episcopis Arianis. I. ib. Baptizatur ab Eusebio Nicomediensi. I. [99.](#) Dubia sunt valde, quæ inter Constantinum, & Sylvestrum Romanum Pontificem intercessisse referuntur. I. [99.](#)
 Con-

- Constantinus moritur. [L. 99.](#) Tres ipsius filii partiuntur inter se imperium. [ib.](#) Fovent Religionem Christianam. [ib.](#) Litteras dat Constantinus Magnus, Imperator, ad Alexandrum Episcopum Alexandrinum, & Arium. [L. 110.](#) Occupatum se prodit ab Eusebio Nicomediensi. [ibid.](#) Convocandum curat Concilium Generale Nicænum. [I. 111.](#) Epistolam dat Cæciliano. [L. 105.](#) Eundem Anulino Africæ Proconsuli commendat. [ibid.](#) Judicem eligit inter Cæcilianum, & Majorinum, ac Donatistas, Pontificem Romanum cum Italiz, & duobus aliis Episcopis. [L. 105.](#) De Cæciliano scribit. [L. 106.](#) Concilio Nicæno adfuit, sed infra Episcopos ipsisque tantum annuentibus sedet. [L. 129.](#) Paphnutium singulariter colit, [ibid.](#) Aurea ejus de Episcoporum auctoritate Sententia. [ibid.](#) Encyclicam Epistolam de rebus in Concilio Nicæno gestis ad omnes dirigit Ecclesias. [138.](#)
- Constantinus VI. Orientis Imperator, omnibus exosus, Irenes, Matris suæ, jussu excecatur. [III. 16.](#)
- Constantini Lex contra Donatistas severissima, postea emollita. [L. 108.](#)
- Constantinus junior, occiditur Constantis Fratris jussu. [L. 99.](#)
- Constantinus, Rex Georgianorum, benigne ab Alexandro VI. receptus. [VI. 62.](#)
- Constantinus Cajetanus, & ejus opera. [VIII. 187.](#)
- Constantinus Chliareus, Patriarcha Constantinopolitanus. [IV. 84.](#)
- Constantinus Copronymus, pessimus Imperator, Iconoclastarum fautor. [III. 15.](#) corpus ejus in loco sacro sepultum, inde effossum, & crematum est in Foro. [ibid.](#) Exarchatus a Constantino Copronymo amissus. [III. ibid.](#) Sacrarum imaginum hostem se præbet infensissimum. [III. 52.](#)
- Constantini Acropolitæ scripta, [V. 149.](#)
- Constantini Chrysomali libri damnantur. [IV. 182.](#)
- Constantini Harmenopuli Scripta. [IV. 238.](#)
- Constantinus, Tyrannus, Honorio Imperatori Gallias adimit, & a Constantio Patricio profigatur. [II. 4.](#)
- Constantini Manassis Scripta. [IV. 238.](#)
- Constantinus Meliteniota. [V. 149.](#)
- Constantinus Monomachus, Orientis Imperator, non statim adhæsit Schismati indulto a Michaele Cerulario Episc. C. P. [IV. 16.](#)
- Constantinus XI. dictus Palæologus, ultimus Græcorum Imperator. [VI. 6. 2.](#)
- Constantini Porphyrogenetz Chronographia. [III. 85.](#)
- Constantini Porphyrogenetz laudes, Vitia.
- IV. 5. & Opera. [V. 24.](#)
- Constantinus Pogonatus, Orientis Imperator, ope implorata Deiparæ, Urbem Constantinopolim liberat, & Saracenorum delet exercitum. [III. 6.](#) Religiosissimus Princeps Litteras ad Papam scribit ad Concilium Generale celebrandum. [III. 58.](#)
- Constantinus, Totonis Ducis Nepesini Frater, Romanum Pontificatum invadit. [III. 31.](#)
- Constitutionem S. Ignatii de sequenda doctrina S. Thomæ in Theologia. [V. II. 191.](#)
- Consubstantialitatis Fides in Occidente reflorescit. [L. 114.](#)
- Consuetudo nullatenus a peccato excusat. [IV. 183.](#)
- Consuetudines, si pravæ sint, sunt fugiendæ. [L. 92.](#)
- Consulum Romanorum Successio ab anno primo Aetæ Christianæ, usque ad Basilium Juniores. [IX. a pag. 37. usque ad pag. 49.](#)
- Contentio oritur S. Cyrillum inter & Nestorium. [II. 20.](#) ambo ad Cælestinum Papam scribunt, qui Synodum habet, ubi Nestorius primo damnatur, depositionis etiam indicta poena si intra decimum a denuntiatione diem non resipisceret, atque exequendæ Sententiæ provincia Cyrillo demandatur. [ibid.](#) Nestorius Concilium generale ab Imperatore petit, & obtinet. [50.](#)
- Controversia de Hypostasis nomine, Antiochiz enata. [L. 116.](#)
- Conventus in Oppido Baden ad conservandam apud Helvetios Catholicam Religionem habitus est. [VII. 120.](#)
- Conventus Cleri Gallicani habitus in Palatio Regio San-Germano anno 1700. [VIII. 143.](#) Ejusdem Conventus Epistola Encyclica. [148.](#)
- Conventus Spirensis. [VII. 121.](#)
- Coponius, primus Præfectus a Romanis in Judæam missus. [L. 32.](#)
- Corbeas, Manichæus, cum quinque millibus suæ Sectæ hominibus, multas Romanis clades infert. [III. 45.](#)
- Carcyra obsidione solvitur. [III. 45. & VIII. 10.](#)
- Cornelius, Pontifex Maximus. [L. 21.](#) Ejus Opera genuina, & quæ supposititia? [I. 80.](#)
- Cornelius a Lapide, & ejus Opera. [VIII. 207.](#)
- Cornelius Muffus. [VII. 190.](#)
- Corporale ad incendia restringenda olim adhibitum. [IV. 125.](#)
- Corrupticolæ qui? [II. 92.](#)
- Corfarum Militum occasione, excitatæ tur-
- bz

bz Romæ. VIII. 64.
 Cosmæ, Episcopi Maymæ, Scripta. III. 84.
 Cosmas Atticus, Patriarcha Constantinopolitanus. IV. 183.
 Cosmas, Patriarcha Alexandrinus sæculi octavi, nunquam fuit Monothelita. III. 35.
 Cotterelli flammis additi. IV. 201.
 Cotterelli qui fuerint? IV. 220.
 Cranmerus divortii cum Regina Catharina Henrico VIII. auctor. VII. 26. Cranmerus plures illicitas nuptias eidem Henrico conciliat. 27. Contrariam fert Sententiam Clementis VII. declarationi. VII. 28. Cranmeri post Henrici mortem impia facta. 29. Cranmerus comburitur. 30.
 Cresconii, Episcopi Africani, Scripta. III. 81.
 Crescentius, Romæ Tyrannus! Antipapam creat adversus Gregorium V. sed Antipapa sublato, extremo supplicio ipse afficitur. IV. 33.
 Croatæ Christianam Religionem amplectuntur. III. 13. & seq.
 Cromwellus divortii cum Regina Catharina Henrico VIII. præcipuus Auctor. VII. 27. supplicio afficitur. 27. Eum Vicarium suum Generalem in spiritualibus instituit idem Henricus Rex. VII. 28. Contra Carolum I. Angliæ Regem conjurat Cromwellus. VIII. 35. Angliæ Regnum sub nomine Protectoris regit. 36.
 Cruce signatorum in Oriente gesta. IV. 149.
 Crucis signi usus. L 184.
 Crux Christi ab Helena, Constantini Magni Imperatoris matre, adinventæ. L 98.
 Cumeani liber de Mensura Pœnitentiarum. III. 80.
 Cunegunda Henrici Imperatoris uxor, parentibus virgo integra ab Imperatore, jamjam morituro, restituitur. IV. 18. Fundat Confugiense Monasterium. 18.
 Curbicus. Vide MANES.
 Cyri, Patriarchæ Alexandrini, Monothelitæ, gesta aliquot. III. 35.
 Cyrillus, Episcopus Alexandrinus, Ægypti Monachos præmonet de erroribus Nestorii, & ad ipsum Nestorium Litteras dirigit. II. 20. Scriptorum copia, & splendore Clarissimus. II. 66. Monachatum in Carmelo non est professus. II. 30. Concilio Ephesino, nomine Cælestini, Summi Pontificis, præfuit. II. 41.
 Cyrillus Lucar, pseudo-Patriarcha Constantinopol. Calvinismum amplectitur, ob idque deponitur, & in pluribus Græcorum Conciliis damnatur. VIII. 125.
S. Cyrillus, Episcopus Hierosolymitanus, &

ejus Scripta. L 151. immerito inter Episcopos Arianos a S. Hieronymo reponitur. 152. Persecutiones, quas ab Arianis passus est. 171.
 Cyrillus ab Imperatore deponi jubetur. II. 42. Suz Sedi, ejusdem jussu, restituitur. 43.
 Cyrillum, Episcopum Alexandrinum, inter, & Nestorium oritur contentio. II. 20. Cyrillus ad Cælestinum Papam scribit, qui Sententiæ in damnatum Nestorium exequendæ munus ei demandat. ibid. Cyrillus, Concilio coacto, Epistolam mittit Synodicam ad Nestorium. ibid. Cyrilli Anathematismi duodecim, quos ad Nestorium misit, ut illis subscriberet. 21.
 Cyrillus Scythopolitanus. II 129.
 Cyrillus, Theophili in Sede Alexandrina successor, Chrysostomi nomen in Diptychis ponit. ibid. Chrysostomus statim colitur, ut sanctus. ibid. Cypri Insulæ Episcoporum Ordinationes Episcopo Antiocheno abjudicat. II 42.
 Cypri Regnum quo pacto devenerit ad Venetos? VII. 36. a Turcis expugnatur. VII. 8.
 S. Cyprianus cum aliis Africanis, & Orientalibus Episcopis excusatur. L 61. Doctrina Cypriani laudatur. ibid. Quæ ejus Opera, quæ falso illi attributa? I. 80. Ejus error. L 85. Martyrium passus est. L 13. Ejus sententiæ de rebaptizandis Hæreticis. L 57. Scripsit Epistolam Synodicam Stephano Papæ. L 38. Non acquiescit ejus Rescripto. L 58. Stephano Papæ scribit de Marciano, Arelateni Episcopo, qui ad Novatianam hæresim defecerat. L 103.
 Cyprianus Benetus. VII. 183.
 Cyrense Concilium habitum in Causa Traditorum. L 104.

D

DAcus, Episcopus Mediolanensis. II. 127. Non potest esse auctor Chronicorum Mediolanensium. ib.
 Dagobertus, Chariberto, ejusque filio, defunctis, Franciæ totius Imperium obtinet. III. 2. Ad meliorem frugem conversus totum se dat pietatis operibus. ibid.
 Dagomertius. VIII. 172.
 Daibertus. Vide Daymbertus.
 Dallæus in SS. Patres injurius, ac contumeliosus. II. 69.
 Damasus, Papa, Priscillianum, Hæreticum, cum sociis, ne ad conspectum quidem admittit. L 126.
 Damasus, Papa, ab Isaaco quodam Judæo, ad

- ad necem quæritur. I. 163. Damasi Opera, ib.
- Damianus Crassus. VII. 184.
- Damiata, Urbs, a Christianis capitur, quæ tamen a Saracenis rursus ad deditionem compellitur. V. 34.
- Dani, ab Alfredo, Angliæ Rege, bello victi, Christi fidem suscipiunt. III. 120.
- P. Daniel, Soc. Jesu Scriptor. VIII. 212.
- Danielis Huetii Opera. VIII. 163.
- Danielis Heinfii Opera. VIII. 179.
- Daniel Venatorius. VII. 203.
- Dantes Aligerus. V. 154.
- David Blondellus. VIII. 173.
- Davidis de Dinando Libri exuruntur. V. 72. Afferebat Deum esse materiam primam. ibid.
- David Georgius, & ejus errores. VII. 104.
- David Perronius, Cardinalis, & ejus Opera. VIII. 161.
- Daymbertus, Patriarcha Hierosolymitanus. IV. 185.
- Decennalia, Quindecennalia, & Vicennalia Imperatorum quid sint? I. 6.
- Decimæ a Summo Pontifice Philippo 111. conceduntur. V. 41. Eisdem Petro, Aragonum Regi, & Guidoni, Flandriæ Comiti, concessæ. 42.
- Decimæ Saladinæ a Ludovico, Galliarum Rege, imperatæ. IV. 161.
- Decimarum variz concessionēs. VI. 196.
- Decius Trajanus, Imperator, sævissime in Christianos debacchatur. I. 12.
- Decreta Pontificum pro restituenda Monastica disciplina. VIII. 234.
- Decreta Concilii Tridentini suscipiuntur a Principibus Catholicis. VII. 154. illorum Character. ibid.
- Decretalium Collectiones variz. V. 183.
- Decretum Pauli V. damnans opinionem de Confessione per Litteras absenti Sacerdoti facta. VII. 75.
- Delphinatus Primogenito Galliarum Regis donatur. V. 25.
- Demetrii Chrysoloræ Scripta. VI. 141.
- Demetrius Cydonius. V. 150. 151.
- Demetrius Palæologus Imperium affectat. VI. 6.
- Deoduni Epistola contra Hæresiarcham Berengarium. IV. 101. Baronii de ea hallucinatio. ibid.
- Dermotius Thaddæus merito ab Odorico Raynaldo castigatur. V. 105.
- Dertusanum Concilium anni 1429. VI. 135.
- Descriptio morum XVI. sæculi facta a S. Carolo. VII. 238.
- S. Desiderii, Episcopi Cadurcensis, Epistolæ. III. 80.
- Desiderius, Abbas Cassinensis, creatus Cardinalis. IV. 41. Pontificiam dignitatem per Annum recusavit. 43.
- Deum fas est depingere. III. 53.
- Deus dedit, Papæ, nomen in Martyrologio repositum. III. 24. Ejus ad Gordianum, Hispalensem, Epistola supposititia. ibid.
- Diaconi officia. I. 89.
- Diaconus, Anglus occiso quodam rustico, ad Templum se recipit, ibique cum a familiaribus Regiis fuisset occisus, pænz gravissimæ ejus Sicariis fuerunt inflicte. IV. 71.
- Diaconi septem erant in qualibet Civitate. I. 128.
- Diaconi septem electi in Concilio secundo Apostolorum. I. 55. illis prohibetur Eucharistiam Sacerdotibus porrigere, & inter Sacerdotes sedere. I. 131.
- Diaconi non poterant ante annum vigesimum quintum ordinari. II. 103.
- Diaconis uxores relinquebantur, si ante ordinationem contestari fuissent, se velle cum ubi copulari, & Ministerio autem arcebantur illi, qui in Ordinatione professi continentiam, uxores postea ducebant. I. 127.
- Diaconorum ætas. II. 137.
- Diaconissæ quæ? I. 89.
- Diaconissarum Consecrationis abolitio. II. 102. & 104.
- Dialogus Minutii Felicis falso attribuitur Arnobio. I. 76.
- Dilectus, Episcopus, Priscillianam hæresim ejurans, absolvitur. I. 121. 141.
- Didacus Alvarez, & ejus Opera. VIII. 195.
- Didacus Covarruvias. VII. 202.
- Didacus Deza. VII. 177.
- Didacus, Episcopus Oxoniensis, dux Sanctæ prædicationis ad extirpandam Albigenis hæresim eligitur, eoque in munere biennium infumit. V. 69.
- Didacus Nunno. VIII. 197.
- Didacus Stella. VIII. 191.
- Didymi Alexandrini Scripta. I. 151.
- Differentia inter Mores Catholicorum, & Lutheranorum. VII. 89.
- Dilectionis Dei præceptum quo pacto adimplendum sit? V. 222. Dilectio Dei initialis necessaria est in Sacramento Pœnitentiæ. 223.
- Dini Mugellani Scripta. V. 186.
- Diocletianus prioribus Imperii sui annis favit Christianis. I. 94.
- Diocletianus jubet, ut Christiani diis sacrificent. I. 95. Milites huic Edicto non parentes, jubet militia solvi. ibid. Decernit universalem in Christianos atrocem persecutionem. 96.
- Diocletiani prioribus annis in Occidente Christiani ad necem quærebantur. I. 95.
- Diocletiani persecutio universalis quo tempore incæperit? I. 95. Pereleganter describitur.

- tur a Laſtancio. I. 96.
- Diodorus, Tarſenſis Episcopus, ejusque in S. Scripturam Commentarii. [L. 158.](#)
- Dionysius, Pontifex. [L. 22.](#) Ejus Epistola vera, & Opera quæ suppositicia? [L. 81.](#)
- S. Dionysium, Areopagitam, Corinthiorum potiusquam Atheniensem, Episcopum fuisse, credidit Abaelardus. IV. [194.](#)
- Dionysii, Corinthiorum Episcopi, Epistolæ non extant. [L. 73.](#)
- Dionysius Amelotte. VIII. [167.](#)
- S. Dionysii, Episcopi Alexandrini, Opera. [L. 81.](#)
- S. Dionysii Areopagitæ Opera. I. [70.](#) Circa illa opinionum diversitas. [L. 70.](#)
- S. Dionysii textus ab Hæreticis Monothelitis interpolatus. III. [35.](#)
- S. Dionysii nomine insignita Scripta sub finem quinti sæculi edita, secundum aliquos. II. [66.](#)
- Dionysius Carthusianus. VII. [173.](#)
- Dionysius Exiguus. II. [128.](#)
- Dionysius Lambinus, & ejus Opera. VII. [157.](#)
- Dionysius Petavius, & ejus Opera. VIII. [209.](#)
- Dionysius Sanmarthanus, & ejus Opera. VII. [186.](#)
- Dionysius Soulechat, Ordinis Minorum damnatus a Joanne XXII. & circa Religiosorum paupertatem errores docere ausus, docendi munere privatur, & ad recinendam palinodiam cogitur. V. [101.](#)
- Dioscorus, Episcopus Alexandrinus, Juvenalis, Episcopus Hierosolymitanus, ceterique Conciliabuli Ephesini Principes, damnantur in Concilio Generali Chalcedonensi. II. [45.](#) Dioscorig causa ventilatur, rursus deponitur. *ibid.*
- Dioscorus, Patriarcha Alexandrinus, S. Leonem, Pontificem Maximum, anathemate percellere ausus est. II. [30.](#)
- Diptrychorum Ecclesiasticorum nomine quid intelligitur? II. in præf. Eorum divisio, & usus. *ibid.*
- Direptio Urbis Romæ describitur a Petro Justiniano, & Joanne Cochlezo. VII. [48.](#)
- Disciplina præsentis Ecclesiæ circa lapsos. [L. 63.](#)
- Disciplina trium priorum sæculorum simplex. [L. 86.](#) Quomodo descripta a S. Justino? *ibid.* in quo consistebat? [L. 90.](#) Sæculi quarti. [L. 177.](#) Sæculi quinti. II. [72.](#) Sæculi sexti. II. [130.](#) Sæculorum septimi, & octavi. III. [95.](#) Sæculi noni. III. [200.](#) Sæculi XI. IV. [121.](#) Sæculi XII. IV. [169.](#) Sæculi XIII. & XIV. V. [198.](#) Sæculi XV. VI. [192.](#) Sæculi XVI. VII. [214.](#) & Sæculi XVII. VIII. [220.](#) & seqq.
- Disciplina antiquæ Ecclesiæ absolvendi penitentem, antequam impositam sibi penitentiam adimpleſſet, non est reprobanda, sicut non est commendanda illa concedendi absolutionem penitenti habenti consuetudinem peccandi sine aliqua procrastinatione, ut aliqua spes emendationis affulgeat. VIII. [227.](#)
- Disciplina Ecclesiæ in Electione Ministrorum. [L. 89.](#)
- Disciplina Ecclesiæ circa administrationem Baptismi. [L. 87.](#)
- Doctrina Ecclesiæ non est mutationi obnoxia. [L. 82.](#) Progressu temporis accepit lucem, & evidentiam. [L. ibid.](#)
- Disciplinæ Ecclesiasticæ, Monasticæ sæculo X. pessimus status. IV. [118.](#) Patitur vicissitudines. VII. [214.](#) Reparatur a Concilio Tridentino. *ibid.*
- Disciplinam Concilii Tridentini circa Regulares. VII. [236.](#) circa Moniales. VII. [237.](#) circa Monasteriorum Commendationem. VII. [235.](#)
- Disciplina Monastica sæculi XII. IV. [272.](#) Sæculi XIII. & XIV. V. [187.](#)
- Disciplina regularis Capuccinorum describitur. VII. [230.](#)
- Dissensio inter Zuinglium, & Lutherum. VII. [121.](#)
- Dissidia inter Jesuitas & Dominicanos occasione Libri Ludovici Molinæ. VII. [111.](#)
- Dissidia inter Calvinistas. VII. [96.](#)
- Dissidium inter Viduas Hebræorum, & Græcorum. [L. 55.](#)
- Dissidium de validitate collati ab Hæreticis Baptismi. [L. 57.](#)
- Dissidium de Celebratione Paschatis. [L. 56.](#)
- Dissimilitudo inter Lutherum & Calvinum. VII. [91.](#)
- Dispensari possunt a jejunio laborantes pro salute animarum. VII. [221.](#)
- Dispensati a cibis Quadragesimalibus tempore Jejunii obstringuntur ad legem jejunii in unica refectioe consistentem. VIII. [222.](#)
- Dispensati a jejunio ratione ætatis, & ratione necessitatis qui? VII. [225.](#)
- Disputatio Theodori Bezzæ cum Claudio Epencæo, & Claudio Sandefio. VII. [124.](#)
- Disputatio inter Lutheranos & Catholicos. VII. [120.](#)
- Divisio Hæreticorum, eorumque concordia contra Romanam Ecclesiam. VII. [104.](#)
- Diurnus liber Pontificum Romanorum quo tempore conscriptus sit? III. [88.](#)
- Doctrina Catholica sæculi quarti. I. [174.](#) Sæculi quinti. II. [67.](#) Sæculi sexti. II. [132.](#) Sæculorum septimi, & octavi. III. [91.](#) Sæculi IX. III. [195.](#) Sæculorum X. & XI. IV. [113.](#) Sæculi XII. IV. [262.](#) Sæculi

- li XIII. & XIV. V. [187.](#) & seqq. Sæculi XV. VI.... Sæculi XVI. VII. 205. & Sæculi XVII. VIII. [227.](#)
- Doctrina D. Augustini, & D. Thomæ in materia de Gratia, & Prædestinatione commendatur a Summis Pontificibus Alexandro VII. & Innocentio XII. VII. 110.
- Doctrina Calvinistarum recentiorum in materia de Gratia contraria antiquis Calvinistis. VII. [96.](#)
- Doctrina Moralis trium priorum Sæculorum. [L. 90.](#) Quomodo differat ab illa præsentis sæculi. [L. 88.](#)
- Doctrina Divi Thomæ illustratur a Carmelitis exalceatis. VII. [232.](#)
- Doctrinalium Factorum ab Ecclesia lato judicio nolle acquiescere impune non licet. II. [299.](#)
- Dodechini, Abbatis, Scripta. V. [156.](#)
- Dogmata Ecclesiæ Catholicæ a Patribus sæculi quarti tradita. I. [176.](#)
- Dolensis Episcopus cum Turonensi de Primatu contendit. IV. [180.](#) Ejus causæ exitus. ib.
- Dominica a S. Geminiano Scripta. VI. [175.](#)
- Dominicus dies Deo Sacer. [L. 177.](#)
- Dominico die flexis genibus orare vetitum erat. [L. 131.](#)
- Dominicæ diei observatio in Hispania a Sabbatho capta. VI. [104.](#)
- Dominicus Bannez, & ejus Scripta. VII. [182.](#)
- Dominicus Bouhours. VIII. [169.](#)
- Dominicus Buchius. VII. [184.](#)
- Dominicus Gravina, & ejus Opera. VIII. [193.](#)
- Dominicus Loricatus, flagellationum usus propagator. IV. [122.](#)
- Dominicus M. Marchesius, & ejus Opera. VIII. [192.](#)
- Dominicus de Marinis. VIII. [191.](#)
- Dominicus Ottomanus, antea Osmannus, Ibraini, Turcarum Imperatoris, filius primogenitus, Ordinem Prædicatorum ingreditur. VIII. [6.](#) Ejus Natalitium asseritur, ac vindicatur. [8.](#)
- Dominicus de Pantaleonibus, auctor Tractatus de Corpore Christi, S. Dominico tributi. V. [159.](#)
- Dominicus Soto, & Ejus Scripta, & virtutes. VII. 181.
- Dominicus a SS. Trinitate. VIII. [105.](#)
- S. Dominicus cruce signatis præit. V. [67.](#)
- Ordinis Præd. Fundatoris gesta. V. [206.](#) nullum scripsit librum. V. [158.](#) una cum Didaco, Episcopo Oxomensi, Albigenium conversioni incumbit, & Sac. Inquisitionis officium exercet. V. [69.](#) Prædicator. Ord. instituit. ibid. Ejus amicitia cum Carthusianis. VII. [173.](#)
- S. Dominici Tertius Ordo approbatur. V. [42.](#)
- Dominicani sunt veri Canonici Regulares. IV. [276.](#)
- Dominicani cur Prædicatores disti. VI. 163.
- Dominicani Hispaniæ Regibus a confessionibus fuere. V. [28.](#)
- Dominicani Ludovicum Bavarum infensum habent, ob idque e Bavaria ejiciuntur. V. [52.](#) iidem Joannis XXII. sententiam de dilatione Beatitudinis improbant, & ab eodem Pontifice commendantur. ibid.
- Dominicani non sunt auctores libri inscripti: EVANGELIUM ÆTERNUM. V. [76.](#)
- Dominicani Parisienses, Censuræ in Joannem de Montefono latæ subscribere detestantes, ab Academia Parisiensi absconduntur, & docendi, concionandique munere privantur: sed a Carolo VI. Galliarum Rege redintegrantur. V. [95.](#) Joannes Gersonius hunc casum deflet. ibid.
- Dominicani ob rumorem falso sparsum de Jacobo Clemente divexati. VII. [23.](#)
- Dominicanorum benevolentia erga Laurentium Surium. VII. [173.](#)
- Dominicani defenduntur a nota Jansenismi. VIII. [197.](#)
- Dominicani defendunt Societat. Jesu. VII. [229.](#)
- Dominicani in Orientalibus, & Occidentalibus Indiis Evangelium prædicant. VI. [205.](#) Dominicani, Officii Inquisitionis causa, e Tolosa pelluntur. V. [70.](#)
- Domitianus, Imperator, ob crudelitatem vocatur PORTIO NERONIS. [L. 8.](#) emisit Edicta feralia in Christianos [L. 8.](#) Ejus Persecutio crudelis. [L. ib.](#)
- Domnus, Antiochenus, quamvis e Sede Antiochena dejectus, annum illius Ecclesiæ censum percipit. II. [33.](#)
- Domnus subrogatur Sedi Antiochenæ in locum Pauli Samosatani. [L. 64.](#)
- Conatistæ. [L. 103.](#) Qui scripserunt eorum schismatis Historiam, recensentur. ibid.
- Exordium & progressus ejusdem Schismatis. [L. 104.](#) Dux eorum Donatus a Casis nigris. [L. 105.](#) Synodi Romanæ judicio inobedientes. [L. 105.](#) Ab illa appellant. [106.](#) Ad Concilium Arelatense remittuntur. [L. 106.](#) Constantinii Imperat. opera reconciliati. [L. 107.](#) sub Juliano Imperatore, Apostata, audaces facti. [L. 107.](#) sæviunt in Catholicos. ibid. Complures e schismate resiliunt. [L. ibid.](#) sub finem adhuc Sæculi sexti eorum schisma per Africam vigeat. [L. 108.](#) Eorum errores. [L. ibid.](#) In plures Sectas distrahuntur. [L. ibid.](#) Extra Africam pauci. [L. 109.](#) CAMPITÆ a S. Hieronymo dicuntur, & cur? ibid.
- Donatistarum audacia ab Imperatoribus cohibita. [L. 107.](#)

Don-

Donatus a Casis nigris, Dux Donatistarum. 105.
 Donatus in Carthaginensi Episcopatu Majorino suffectus. L. 106. Scribit pro Donatistis. L. 107.
 Sanctus Donatus, Vefontiensis Episcopus Monasterium, dictum PALATIUM, sub regula Sancti Columbani condit. II. 140. Idem Regulam scribit pro Monasterio puellarum. ibid.
 Dordracena Synodus Calvinistarum. VII. 133.
 Dorotheus, Archimandrita. II. 130.
 S. Dorotheus, Tyrius Presbyter, & Martyr, Synopsim de vita & morte Apostolorum, Prophetarum, & Discipulorum Christi, non scripsit. L. 152.
 Dorothei, Archimandritæ Palæstinæ, Instructiones. III. 78.
 Dolithe, Patriarchæ Hierosolymitani, Clypeus Orthodoxæ Fidei, & Enchiridion adversus Calvinistas editi. VIII. 125.
 Droense prælium Calvinianos & Catholicos inter, & Catholicorum victoria. VII. 19.
 Drogo, Episcopus Metensis, Primatum in Gallias & Germaniam obtinuit, sed hoc privilegium exitu caruit. III. 201.
 Drogonis Laudunensis Opera. IV. 155.
 Dubium propositum, an dispensatus ab esu Carnium tempore Quadragesimæ censeatur etiam dispensatus a Jejunio? VII. 214.
 Ducas, Historicus Græcus. VI. 144.
 Dudonis Scripta. IV. 97.
 Duella a Julio III. verita. VII. 49. Ea Constitutio a Leone X. confirmatur. 44.
 Duella a Concilio Trident. prohibita. VII. 220.
 Dulcini, Novariensis, ejusque affectuum errores, & mors. V. 90.
 Dulcinistarum Sectæ Magistri, eorumque impii dogmata. V. 90.
 Dunstanus, Homertarum Rex, Urbem Nigram capit, & in ejus loci Christianos persecutionem movet. II. 86. Ab Elesbaano vincitur, & occiditur cum omnibus cognatis. ibid.
 Dungali contra Claudium Taurinensem Scripta. III. 185.
 Sanctus Dunstanus ab Edmundo Rege in Angliam accersitur. IV. 13. Ab Edvino Angliæ Rege in exilium mittitur. ibid. Ab exilio revocatur, & ad Episcopatum Londinensem, mox ad Cantuariensem evenitur. IV. 14. Quinque cogit Concilia, eaque enumerantur. IV. 71. Ejus Scripta, & vita. IV. 99.
 Duplexius. VII. 172.
 Durandus, Abbas Troarnensis, memoria lapsus est, dum Concilium Brionenense ad Annum MLIII. retulit. IV. 75.
 Gravef. Hist. Tom. IX.

Durandus, Episcopus Leodiensis, falso a Baronio putatur auctor Epistolæ Deodini adversus Berengarium. IV. 101.
 Durandi a S. Ponciano, & Durandelli scripta. V. 170.
 Durandi, Abbatis Troarnensis, scripta adversus Berengarium. IV. 102.
 Durandi duo. V. 181.

E

E Admeri, Angli, Opera. IV. 148.
 Ebbo, Archiepiscopus Remensis, præest Conciliabulo Compendienti, ubi Ludovicus Pius Imperio fuit abdicatus, & in Monasterio conclusus. III. 172. At, Ludovico Pio restituto, Ebbo damnatur, ac deponitur. ibid. Post obitum Ludovici Pii, Lotharius Ebbonem pristinae restituit Sedi, quam tamen post annum cogitur relinquere, Carolo in Gallias properante. ibid. Hincmarus ad solium Remense erectus, Clericos, quos Ebbo post depositionem ordinaverat, a Sacris Mysteriis suspenditur, indeque lis oritur gravissima, quæ in Conciliis Sueslionensi Secundo, & Terrio diversimode fuit dirempta. ibid.
 Eberardi, Monachi, Annales. V. 157.
 Ebion, auctor hæresis Ebionitarum. I. 41. quinam sit palmaris eorum error? L. 44.
 Ebreminus in Sedem Hierosolymitanam intrusus. IV. 185.
 Ecclesia quid sit? L. 4. Una, Sancta, Catholica, & Apostolica. L. 4. Ejus firmitas, & Triumphus. L. 5. Ejus constantia in Fide & perpetuitas. L. 4. In persecutionibus aucta. L. 13. Romana, Antiochena, Alexandrina, & Hierosolymitana Sedes vinculo pacis, & unitatis junctæ. L. ibid. Pacem habuit a tempore Galieni Imperatoris ad Diocletianum. L. 94. Ex hæresibus, sicut Christus ex passione, gloriosior resurgit. VII. 106. habet potestatem gladii in Hæreticos. 100. Post obortas Hæreses, adhibuit majorem sollicitudinem in explicationem Mysteriorum. L. 82.
 Ecclesia Romana omnium aliarum Mater. L. 89. Cum Ecclesiis Orientalibus sub Hormisda, & Justino pacem init. II. 83. vere Apostolica. VII. 208. rationibus ostenditur. 209. Est una, Sancta, Catholica. ibid.
 Ecclesiæ status sæculi XII. & XIV. V. 1.
 Ecclesia reprobat libellum INTERIM appellatum. VII. 122.
 Ecclesiæ facultates quomodo expendi debeant. II. 104.
 Ecclesia Cameracensis in Metropolim erigitur. VII. 148.

C

Eccle-

- Ecclesiæ Græce cum Latina unio ab Andronico juniore frustra procuratur. V. 10.
- Ecclesiarum jura a Principibus secularibus in Hispania violantur, eique malo occurrere studet Joannes Rex. V. 29.
- Ecclesiarum juribus non præjudicandum. IV. 188.
- Ecclesiarum privilegia confirmantur. L. 140.
- Ecclesiæ bonorum partes quatuor. II. 72.
- Ecclesiastica Disciplina a Concilio Carthaginensi IV. petenda. II. 73. Falso ab aliquibus dicitur, antiquam disciplinam per desuetudinem fuisse abrogatam. 73.
- Eccellinus, Longobardiz Tyrannus. V. 36.
- Eclihesis, Heraclii Imperatoris ubi habeatur? III. 48. Damnatur in Concilio Romano. III. 57.
- Edeffa a Turcis capitur, ob idque Latini ad extremas rediguntur angustias. IV. 150.
- Edgarus, Anglorum Rex. PACIFICI nomine donatur. IV. 13. S. Dunstanum impense colit. 14.
- Edictum Spirense damnatur. VII. 51.
- Edilbertus, Anglorum Rex, ad prædicationem Augustini, Monachi, a Sanctissimo Pontifice Gregorio in Anglias missi, Christianam Religionem amplectitur. II. 85.
- Edmundus Martens, ejusque Opera. VIII. 186.
- Edmundi Rich, Archiepiscopi Cantuariensis, Scripta. V. 155.
- Edredunensi Ecclesiæ jus Metropoliticum in Provinciam Alpium Maritimarum confirmatur. II. 28.
- Eduardus, Anglorum Rex, optimus Princeps. IV. 13.
- Eduardus II. Angliæ Rex, Martyr quomodo vocetur? IV. 14.
- Eduardus IV. Angliæ Rex. V. 30.
- S. Eduardus, Angliæ Rex, ab Alexandro III. Sanctorum Catalogo inseritur. IV. 179.
- Eduardus V. Angliæ Rex. V. 30.
- Eduardus, VI. Angliæ Rex. V. 31.
- Eduardus VII. Angliæ Rex. VI. 29.
- Eduardi Regnum. VII. 29. quatuor doctrinæ reformatæ Capita Eduardo regnante condita 30. Reginaldus Polus, Julii III. a latere Legatus, Angliæ Regnum a schismate absolvit, & Mariæ Reginæ in restauranda Peligione locum se adjungit. VII. 29. Creatur Archiepiscopus Cantuariensis, & e vivis abit. ibid.
- Eduinus, Northumbroreum Rex, ad fidem Christianam amplectendam a Bonifacio V. inducitur. III. 24.
- Egassius Bulæus, Guillelmo a S. Amo. e plus æquo faver. V. 25.
- Eggelingus auctor est Expositionis Canonis Missæ. VI. 171.
- Eginhardi, Monachi, Scripta. III. 186.
- Egardus in aliquot impegit errores, quos tamen revocavit. V. 95.
- Elcesaitæ, & illorum errores. L. 46.
- Ekberti, Abbatis, Opera. IV. 254.
- Electi inter Manichæos qui? L. 112.
- Electores Imperatoris in Occidente, quando, & a quo instituti? IV. 72. Jus eligendi Imperatorem a Leone III. Pontifice Maximo manavit. ibid.
- Elesbaani, Axumitarum Regis, pro Religione Christiana pugna, & quomodo eam in Homeritide propagavit? II. 85. Elesbaanus, diademate relicto, Regulam suscipit Monasticam. 86.
- Eleutherus, Pontifex, sedit annos quindecim, dies viginti quatuor. Obiit Anno 185. L. 21.
- Elgaldi, Monachi Floriacensis, Scripta. IV. 106.
- Elias, Hierosolymorum Episcopus, nunquam favit Hæresi Eutychianæ. II. 35.
- Elias, & Elifszus, non sunt, juxta quosdam hujus tempestatis Criticos, Auctores Instituti Carmelitarum. I. 181.
- Elias Robertus, Episcopus Brixianus, postea Patriarcha Antiochenus. IV. 189.
- Eliberitanum Concilium. Vide ILLIBERITANUM CONCILIUM.
- S. Eligii, Episcopi Noviomenis, Scripta. III. 80.
- Elipandus errorem, de Christo, Filio Dei adoptivo dicendo, a Felice Urgellitano accepit. III. 54. illum per Asturias & Gallæciam disseminat. 55. Qui scripserint contra hanc hæresim? ibidem. Alcuino eum adhortanti ut ad Ecclesiæ gremium rediret, tandem cessit, & pie mortuus est. 56.
- Elizabethæ, Abbatissæ, Opera. IV. 254.
- Elizabethæ, Angliæ Reginæ, gesta. VII. 31.
- Elogium Cardinalis Baronii a Sixto. V. prolatum. VII. 164.
- Emmanuel Gonzalez Tellez. VIII. 181.
- Emmanuel Magnan. VIII. 216.
- Emmanuel Sa. VII. 198.
- Emmanuel Schellstratus & ejus Opera. VII. 171.
- S. Emmerani, Archiepiscopi Ratisponensis, Vita. IV. 106.
- Emericus Bigorius. VIII. 172.
- Eucratiz, seu Continentes, qui? L. 51.
- Engelberti, Monachi, Scripta. V. 157.
- Engeltrudes, Comitris Bosonis uxor, a Nicolao L. excommunicatur. III. 129.
- Ennodius, Episcopus Ticinensis Apologeticum pro quarta Synodo Romana, PALMARI di-

dicta, conscripfit, qui a quinta Synodo Romana fuit comprobatus. L. 102.
 Ennodius, Episcopus Ticinensis, & ejus Opuscula. II. 126.
 Enthusiastæ. Vide EUCHETÆ.
 Eon de Stella, ejusque Discipuli. IV. 197.
 Epaoensis Concilii Statuta. II. 104. Locum, in quo coacta est illa Synodus, non licet ariolari. ibid. Hæretici, quorum desperata valetudo est, si subito ad fidem Catholicam convertantur, Chrismate consignari possunt. II. 104.
 Ephelinum Iutrocinium, seu Synodus prædicatoria, Chrysaphio, Eutychetis amico, admittente, coacta, ejusque impia gesta. II. 23. Res in eo gestæ Lege imperatoria firmanantur. ibid.
 S. Ephremus, Syrus, & ejus Scripta. L. 152.
 Ephremius, Episcopus Antiochenus. II. 129.
 Epiphanes, Filius Hæresiarchæ Carpocratis. L. 46.
 S. Epiphanius, & ejus Scripta. L. 158. Occasione Origenistarum Contentionem habuit cum Joanne, Episcopo Hierosolymitano, & cum S. Joanne Chrysostomo. 158.
 S. Epiphanius S. Chrysostomo succenset, quod Monachos Origenistas excepisset. II. 47.
 Epiphanius, Episcopus Constantinopolitanus, Vicarius Sedis Apostolicæ ab Hormisda deputatus super controversia Euphemii, & Macedonii, pacem inter utramque Ecclesiam firmat. II. 90.
 Episcopus Simoniacus in Concilio Lugdunensi, ab Hildebrando, Cardinali, & Sedis Apostolicæ Legato, ad criminis confessionem miraculo compellitur. IV. 81.
 Episcopi quomodo inaugurabantur? Alienas Sedes invadentes privantur dignitate Episcopali. L. 127. illorum ordinatio quomodo peragenda? 130. Ad residentiam obligantur. 133. & 140. Quomodo dispensare debeant bona Ecclesiastica? 133. Sæculo IV. Episcopi eligebantur a Populo, & Clero, & ex Cætu Cleri assumebantur. 179. illorum officia & jura. ibid. Sæculo IV. Catecheses, & Conciones habebant. 182.
 Episcopis, ex disciplina Ecclesiæ Africanæ non licebat ad Sedem Apostolicam appellare ante examen & judicium Concilii Nationalis. II. 42. quomodo eligebantur? 76. accurate examinabantur. ib. gravi urgente causa poterant se ab Episcopali dignitate abdicare. ibid. quæ illis vetita? 73. paupertatem, & frugalitatem amplectebantur. ibid. postulante Ecclesia, bonos successores sibi designare poterant. 72. illorum officia in S. Visitatione. 108. Pro exercitio suorum mu-

nerum quidquam non possunt accipere. ibidem. Sacros Canones, & Scripturam callere debent. III. 21. Non possunt exigere munera a subditis. ibid. Fidelitatem jurant Romano Pontifici. VI. 198.
 Episcopi lapsi, Arianam hæresim ejurantes, recipiebantur. L. 138.
 Episcopatus a quo instituendi? II. 136.
 Episcopatus desiderium illicitum. II. 72.
 Episcopo vivente, de illius Successoris electione agi non potest. III. 23.
 Episcoporum Electiones. II. 136. Translationes. ibid. Coadjutores Episcoporum. ibidem. Cessiones 137. Quando Episcopi censeantur a Residentia dispensati? ibid. Episcoporum jurisdictio, & administratio. ibid. Episcoporum Causæ a quibus Judicibus peragendæ? ibid. Episcoporum ætas legitima. II. 103.
 Episcoporum electiones quibus in casibus a Pontificibus sint confirmatæ, aut rescissæ? III. 203.
 Episcoporum arcta subjectio ad Metropolitam. III. 202.
 Episcoporum translationes quando permittæ? II. 72.
 Episcoporum a suis Ecclesiis absentia difficile permittebatur. I. 72.
 Episcoporum disciplina. V. 203.
 Episcoporum, & Archiepiscoporum jurisdictio confirmatur. I. 133.
 Epistola S. Francisci Salesii ad Leonardum Lessium spuria. VIII. 216.
 Epistola Cardinalis Baronii de libro Ludovici Molinæ. VII. 111.
 Epistola S. Polycarpi ad Philippenses, genuinum opus istius auctoris est. L. 69.
 Epistolæ duæ, attributæ S. Martiali, sunt apocryphæ. L. 69.
 Epistolæ decretales Veterum Pontificum quæ genuinæ, & quæ supposititiæ? L. 23.
 Equitum S. Joannis Hierosolymitani Ordinis Origo. IV. 277. Privilegium ab Anastasio IV. eidem concessum. IV. 276.
 Equitum S. Sepulchri Origo, & Ordo. IV. 278.
 Eradius ab Augustino sibi successor designatus fuit. L. 72.
 Erasmi de Leone X. elogia. VII. 44.
 Erasmus depingit mores eorum qui se Evangelicos distant. VII. 87. ejus dictum de Calvino. VII. 90. Quid sentiat de Lutero? VII. 81. & de Lutheranis. 87.
 Testimonium de Miraculis hæreticorum. VII. 207. Invehitur in Monachos occasione Jos. Reuchlini. VII. 114. Audiri non debet indefensio Reuchlini. VII. 115. Animum prodit exulceratum in Dominicanos. VII. 115. Ejus Scripta. VII. 157. In Theologos Scholasticos calamum acuit. 158. Ejus Censura, & Apo-

- Apologia . ibid. vide etiam Tom. IX. p. 116.
- Erchebaldus , Episcopus Turonensis , & ceteri Episcopi , in celsis nuptiis Regis Roberti , Galliarum Regis , & Bertæ , consentientes , excommunicantur in Synodo Romana . IV. 73.
- Eremitæ S. Pauli . V. 215.
- Erlebaldi , Comitis Castricensis , absolutio . IV. 70.
- Erpfordienſe Concilium cur appelletur Univerſale ? IV. 70.
- Error de Rebaptizandis hæreticis duravit etiam poſt deſolationem Stephani Papæ . L. 60.
- Errores quidam per Angliam diſſeminati . V. 103.
- Errores Bernardini Ochini . VII. 101.
- Errores Calvinii . VII. 91.
- Errores Calvinistarum . VII. 93.
- Errores Libertinorum . VII. 82.
- Errores Lutheri . VII. 82.
- Errores Socinianorum . VII. 102.
- Eſaias Patriarcha C. P. V. 62.
- Eſaiæ opus adverſus Nicolaum Selengiam . VI. 141.
- Eſſeni qui erant ? L. 37.
- Echelvardus , Rex Saxonum Auſtraliſium , in Religionem Chriſtianam optime affectus . II. 13.
- Erherii , Episcopi Uxamenſis , adverſus Eliſpandum Libri . III. 88.
- Ethelredus , Angliæ Rex , peſſimus Princeps . IV. 14.
- Ethewoldi , Episcopi , Scripta , & voluntas in Monachos . IV. 90.
- Evagrius , Ponticus , & ejus Opera . II. 61.
- Evagrii Scholaſtici Scripta . II. 130.
- Evangelium in regionibus recens inventis prædicatur . VII. 36.
- Evantius , Episcopus Viennenſis . II. 123.
- Evaristus , Pontifex , ſedit annis duodecim , menſibus ſeptem , diebus duobus . L. 20.
- Eucharistia adminiſtrabatur infantibus . L. 87.
- Sæculo 1v. in manus Laicorum dabatur . 178. ejus perceptio in tribus anni ſolemnitatibus olim præcepta . II. 103. Chriſti Corpus realiter continet Sæculis . vii. & viii. quomodo a Laicis perciperetur ? III. 92. Ejus Fides ſæculo 1v. nihil fuit immutata . 195. Regulæ eam digre percipiendi . 209. Græcis in fermentato tantum , Latinis in azymo eam conficere licet . IV. 61. ſub una tantum ſpecie , quando miniſtrari cæperit . 271. Sæculo xiii. tradi cæpit ſub una tantum ſpecie . V. 201. qualiter digre adminiſtretur , & percipiatur ? 224.
- Eucherii , Episcopi Lugdunenſis , Opera . II. 66.
- Euchetæ ; & Enthuiſtæ , cognomina Meſſianorum . L. 122.
- Euchitæ . Vide HESYCHISTÆ.
- Everardus Billichius . VII. 193.
- Eugenius electus Papa , ſuperſtite adhuc S. Martino , an per id temporis tanquam Vicarius & per imaginem , vel potius auctoritate Pontificia Romanam rexit Eccleſiam ? III. 27.
- Eugenii III. geſta . IV. 175. In Papam electus nihil de priſtino vitæ rigore mutavit , & ſtatim poſt mortem miraculis reſulſit . ib.
- Eugenii iv. geſta . VI. 50. Improbatur Pragmaticam Sanctionem . VII. 223.
- Eugenii , junioris , Episcopi Toletani , Scripta . II. 78.
- Eugippus , Abbas Africanus . II. 125.
- Eugippi Scripta . IV. 13.
- Eularius , Romam ingreſſus contra Honorii Imperatoris legem , juſſu ejusdem , inde pellitur , jubenturque omnes Bonifacium , tanquam legitime electum Pontificem , ſuſcipere . II. 26.
- S. Eulogius , Patriarcha Alexandrinus , doctrina clarus . II. 116. ejus Scripta . 130.
- S. Eulogii Cordubenſis , Scripta , & Martyrium . III. 191.
- Eunuchi , qui ſponte ſe abſciderint , a Sacris Ordinationibus , & Ordinum exercitio arcentur . I. 130.
- S. Euphemie , Martyriſis , Sanguis e corpore ipſius manat die quo martyrium obiit . III. 3. Mauricius , Imperator , ejus rei parum credulus , quomodo incredulitatem abjecerit . ibid.
- Euphemius , Patriarcha Conſtantinopoli non eſt referendus inter hæreticos . II. 37. Nomen ejus in Dyphthiſis retineri petiit Juſtinus Imperator , noluit Hormiſdas , Papa . II. 90. Quomodo ea Controverſia finita eſt ? ibid.
- Euphemius , Episcopus Antiochenus . II. 129.
- Eusebii Papæ Epistolæ Decretales ſuppoſitiæ ſunt . L. 161.
- B. Eusebius , Archiepiſcopus Strigoniensis & Eremitas S. Pauli adunat . V. 215.
- Eusebius Bruno , Episcopus Andegavenſis , eſt nimia indulgentia erga Berengarium uſus fuerit , immunis tamen fuit ab Hæreſi Berengariana . IV. 52.
- Eusebius , Cæſariensis , & ejus Scripta . L. 142. Non poteſt excuſari ab Arianismo . ibid. Eusebius , Cæſareæ Episcopus , cujus fit mentio in aliquibus Martyrologiis ad diem 21. Junii , non iſte eſt , ſed Eusebius Cæſareæ in Cappadocia Episcopus . ibid. Baronius , emendans Martyrologium , talitur . 143. Poramoniſ de Eusebio Cæſarienſi judicium . 144.
- Eusebii Emiſſeni Homiliæ perierunt , quæ vero

vero sub ejus feruntur nomine, sunt Scri-
ptoris alicujus Latini. **L. 151.**
Eusebius, Nicomediensis, Fidei Nicænz fi-
de subscribit. **L. 111.** In exilium mitti-
tur. **ibid.** Revocatur. **ibid.** invadit se-
dem **Constantinopolitanam. 112.**
Eusebius, Nicomediensis, uti Arianus fautor,
in Synodo Alexandrina notatus. **L. 110.**
Arianum, Synodo congregata, in commu-
nionem recipit. **ibid.** Litteras dat ad om-
nes Episcopos pro Ario. **ibid.** Constanti-
ni Magni, Imperatoris, animum occupat.
ibid.
Eusebius, Nicomediensis, in Pauli, Con-
stantinopolitani Episcopi, locum ab A-
rianis subrogatur. **L. 133.**
Eusebius, Laicus, Dosithe postea Episco-
pus, obtestationem suam in Nestorium Hæ-
resiarcham publice proponit. **II. 20.**
Eusebius Renaudotius, & ejus Opera. **VIII.**
171.
Eusebii, Episcopi Thessalonicensis, Scripta.
III. 75.
Eusebius, Vercellensis, & ejus Scripta. **L.**
158. Luciferi Calaritani factum improbat.
L. 116.
Eustathiani. **L. 115.**
Eustathius, Antiochiæ Episcopus, ab A-
rianis depositus. **I. 115.** Ab Arianis sede
sua deicitur **L. 133.** ejus laudes, & Scri-
pta. **II. 143.**
Eustathius titulum universalis petit quod ef-
fet Patriarcha C. P. **IV. 46.**
Eustathius, Sebastianus, damnatur in Con-
cilio Gangrensi, & ob quos errores? **L.**
140.
Eustratii, Nicæni, Scripta. **IV. 237.**
Eutychius, Patriarcha Constantinopolitanus,
vitæ Sanctitate clarus **II. 119.**
Eutyches in Concilio Chalcedonensi, sub
Marciano, Imperatore, coacto, damnatur,
in eo etiam Synodi prædatoris acta re-
scinduntur. **II. 23.**
Euthymius deicitur e folio Constantinopo-
litano, & male habetur. **IV. 4.** &
seq.
Euthymius Zigabenus, & ejus Scripta.
IV. 237.
Eutychianos populus Constantinopolitanus
execratur, & aliqua contra illos petit.
II. 119.
Eutychianus, Pontifex, sedit annis octo,
mensibus undecim, diebus tribus, & o-
biit anno **283. L. 22.**
Eutychii, Patriarchæ Alexandrini Scripta.
IV. 95.
Eutychianorum, seu Acephalorum, quatuor
Sectæ. **II. 92.**
Eutyches, Presbyter Archimandrita, dum
Nestorium mordicus impugnat, in erro-
rem e diametro oppositum impingit. **II.**
22. sæpius admonitus, sed frustra, ab
Græves. Hist. Tom. IX.

Eusebio, Dosithe Episcopo, tandem ap-
ud Flavianum, Constantinopolitanum E-
piscopum, ab eodem accusatur. **ibid.** S.
Leo, Pontifex Maximus, Eutycheti coa-
queſto, quod Nestoriana pullularet hære-
sis, benigne responder. **ibidem.** Eutyches,
in Synodo Constantinopolitana damnatus,
ad Leonem Pontificem Romanum appellat.
23. S. Leo a Flaviano de veritate negotii
edoctus, celeberrimam ad eundem rescri-
bit Epistolam. **ibidem.** Ad petitionem
Eutychetis nova Constantinopoli Synodus
adunatur, in qua acta prioris Synodi ad
examen revocantur, sed nihil in eis im-
mutatum, aut depravatumprehenditur.
23.
Eutropii, Eunuchi, casus. **II. 2.**
Exaltationis S. Crucis Festum, qua occa-
sione, & quando fuerit institutum? **III.**
5.
Exarchatus Ravennæ. **III. 7.**
Exarchatus Græcorum in Italia initium ha-
buit sub Justino juniore, Imperatore. **II.**
82.
Exarchi dignitate inferiores erant Patriar-
chis, majores vero Metropolitanis. **II.**
178.
Exarchi in Orientali Ecclesia tres. **L. 179.**
Illorum auctoritas, instituto Patriarchatu
Constantinopolitano, desit. **ibid.**
Excommunicatus ab uno Episcopo, a nul-
lo alio recipi debet. **L. 130.**
Extrema unctio olim Viatico Corporis Chri-
sti præmittebatur. **III. 200.**
Ezechiel Spanhemius, & ejus Opera. **VIII.**
178.

F

Fabianus Pontifex, pro fide moritur. **I.**
12.
Facultas Parisiensis, tentat impedire collo-
quium Poissiacense. **VII. 124.**
Facundus, Hermianensis, obſtinatus trium
capitulorum defensor. **II. 125.**
Falconius a Siamensibus occiditur. **VIII. 73.**
Fames Hierosolymis tempore obsidionis. **L.**
35.
Famianus Strada, belli Belgici Scriptor.
VII. 34. **VIII. 211.**
Farfensis Synodus sub Cardinali Carolo Bar-
berino. **VII. 151.**
Farfensis Abbatiz historia. **VIII. 151.**
Faſtorum Sicularum, sive Chronici Ale-
xandrini, recensio. **III. 76.**
Faustinus, & Marcellinus, Luciferiani, e-
dictum in gratiam suæ Sectæ ab Impera-
toribus obtinent. **L. 116.**
Fausti, Rejenſis, ad Lucidum Epistola con-
tra D. Augustinum. **II. 65.** Fausti libri
damnati, & merito. **ibid.**
Faustus Socinus, & ejus Opera. **VII. 102.**
& **103.**

XXXVIII INDEX MATERIARUM.

- Federicus Augustus, Poloniæ Rex, ejusque Filius, Saxoniz Princeps, Catholicam fidem profitentur. VIII. 41. & seqq.
- S. Felicitas Martyrio coronatur. L. 11.
- Felix L. Pontifex. L. 22.
- Felix III. Vitalem, Troentinum, & Miscenum, Cumanum, Episcopos, Legatos in Orientem mittit, qui ignominia operi Romanam revertuntur. II. 28. Vitalis, & Misenus in Synodo Romana damnantur, & Ecclesiis abdicantur. 28. Misenum Gelasius, Summus Pontifex, absolvit. ib.
- Dux, quæ illi tribuuntur, Epistolæ sunt supposititiz. II. 112.
- Felicitas, Urgellitani, Episcopi error de Christo filio Dei adoptivo dicendo, ejusque affectu, & hi, qui ejus errorem confutarunt. III. 54. Pluries damnatur. 55. Palinodiam canit, sed dubium, an id ex animo fecerit? ibid.
- Felix, exulante Liberio, Pontifex Romanus ab Arianis ordinatus, an verus fuerit Pontifex, incertum? L. 148.
- Felicitas, Diaconi casus ab Oprato Milevitano descriptus. L. 104.
- S. Felix, Episcopus, in Estangliz Regno Evangelium prædicat. III. 13.
- Felix, Legatus ex latere a Felice III. missus, nec in conspectum quidem Acacii, Episcopi, Constantinopolitani, admittitur. II. 28.
- Felix a Cantalicio a Clemente XI. inter Sanctos adscriptus. VII. 230.
- Felix Pratenfis. VII. 187.
- Felicissimus, auctor Schismatis in causa Lapsorum. L. 52.
- Felicitas V. Antipapæ electio. VI. 51. Felix Pontificatui renunciat, & privilegiis decoratur a Nicolao V. 52. Ejus vitalaudatur. 53.
- Felini Sandei Scripta. VI. 178.
- Ferdinandus, Aragonensis, Scandebergi ope Neapolim recuperat. VI. 18.
- Ferdinandi L. Imperatoris gesta. VII. 13.
- Ferdinandi II. Imperatoris gesta. VIII. 11.
- Ferdinandus III. Imperator. VIII. 122.
- Ferdinandus III. Castellæ Rex, & Legionis. V. 27.
- Ferdinandus IV. Castellæ Rex. V. 27.
- Ferdinandus Rex Legionis. IV. 162.
- Ferdinandi Hispaniæ Regis gesta. V. 34.
- Ferdinandus, Joannis II. patruus, coronam Regiam recusat. VI. 32. Eidem Aragoniz regnum adjudicatur a S. Vincentio Ferrerio. ibid.
- Ferdinandus de Mendoza, & ejus Opera. VIII. 180.
- Ferdinandus, Filius nothus Alphonsi, Aragonum Regis, cura Pii II. Pont. Max. Neapolis Rex fuit salutaris. VI. 56. Ferdinandus. Ecclesiam vexat. 60.
- Ferdinandus, Toletanus, Dux Albanus bellum Belgicum administrat. VII. 32.
- Ferdinandus Ughellus, & ejus Opera. VIII. 188.
- Feriz Sextæ jejuniæ in Concilio Romano ab Urbano II. celebrato decernitur. IV. 89.
- S. Ferreolus, Episcopus Ucetiz, Monasterii Ferriolacensis fundator. II. 139. Ejus pro Monachis Regula. ib.
- Ferrariense Concilium, quod postea Florentiam translatum est. VI. 121.
- Vide etiam Florentinum Concilium.
- Festorum multitudo abolita, & quo pacto illa peragenda sint? VIII. 56.
- Festivitas sub nomine Omnium Sanctorum in Galliis, & postea in universa Ecclesia celebratur. III. 124.
- Festivitarum quarundam solemniorum initium. III. 84.
- Fevretus. VIII. 172.
- Fides in Galliis vacillare cepit. VII. 123.
- Fides Christiana sæculo tertio in insulas plane ignotas, & loca Romanis inaccessa, jam fuerat investita. L. 101. Citius in imperium Romanum, quam in Barbaros adveſta. L. 100. Sed longe ante sæculum quantum ad illos penetravit. 101.
- Fides Christiana, quæ nonam in Britannia Majori cepit prædicari? IX. 91. Fidei initium est donum Dei. L. 105.
- Fideles declarantur immunes ab observantia legis Mosaicæ in tertio Concilio Apostolorum. L. 55.
- Firmilianus consentit sententiæ S. Cypriani, L. 51. Non fuit excommunicatus a Stephano Papa. L. 52.
- Firmiliani, Cæsareæ in Cappadocia Episcopi, Opera. L. 79.
- Fischerus Episcopus Rossensis, ab Henrico VIII. Angliæ Rege, morti addicitur. VII. 28.
- Flagellationum, seu disciplinarum, usus quando cepit? IV. 121. Usus ille ab aliquibus improbatus fuit, sed, si necessaria in illis abhibeatur moderatio, laudabilis, & pius dici debet. 121. & V. 78.
- Flagellantium origo. V. 77.
- Flagellantium errores, 77. Idem a Clemente V. Pontifice Maximo, damnantur 78.
- Flaminius Nobilius, ejus labor in editione Versionis LXX. Interpretum. VII. 167.
- Flavia Domicilla, Virgo, in Pontiam Insulam deportatur, in carcere detruditur, & Terracinz ob fidem Christi Sanguinem fudit. L. 8.
- Flavia Domitilla, uxor Flavii Clementis; ob fidem relegatur in insulam Pandatarum. L. 8.
- Flavianus, Patriarcha Antiochenus, cum singulari astutia Messalianorum dereggit erro-

- errore . [L. 123.](#) Concilio coacto illos damnat, & Syria expellit . [ibid.](#)
- Flavianus, Episcopi Antiocheni, fides inculcata . [II. 34.](#)
- Flavianus in locum Meletii ordinatur . [L. 116.](#) Communionem donatur . [ibid.](#) Serius ab Occidentalibus recipitur . [ibid.](#) Meletio, Patriarchæ Antiocheno, subrogatur . [L. 130.](#)
- Flavianus, Patriarcha Constantinopolitanus, acerrimum se exhibet Eutychetis hostem . [II. 22.](#) Damnatur in latrocinio Ephesino, ibidemque statuitur, ut in carcerem detradatur, in quo plagis confusus animam Deo reddidit . [23.](#)
- Flaviniaci Monasterii possessio Adalgario, Episcopo Aduensi, confirmatur . [III. 176.](#)
- Flavius Clemens ob fidem Christi caditur . [I. 8.](#)
- Flavius Domitianus, Imperator, obiit trucidatus in cubiculo . [L. 15.](#)
- Flavius Vespasianus, Imperator, Judæam omnem, præter Hierosolymam, & unum, aut alterum Oppidum, subegit, obiit in Campania, anno imperii 10. [L. 15.](#)
- Flentes qui? [L. 87.](#)
- Flodoardi Condicio, & Scripta . [IV. 96.](#)
- Florentini Bravonii Scripta . [IV. 24.](#)
- Florentini Concilii Acta . [VI. 122.](#)
- Florentius, ab Episcopatu Puteolano dejectus, turbas in eodem oppido excitat . [L. 163.](#)
- Flori, Ecclesiæ Lugdunensis, Diaconi, Collectaneum in Epistolas Pauli, ejusdemque Ausarium Martyrologii . [III. 86.](#)
- Flori, Diaconi, Scripta . [III. 184.](#)
- Florimundus Ræmundus enumerat errores Calvinii . [VII. 93.](#) Ejus Scripta . [VII. 164.](#)
- Florinus, & ejus errores . [L. 51.](#)
- Formis in Ecclesias Monachorum ingredi fas non erat jam inde a sæculo octavo . [III. 99.](#)
- Fontanellensis Monasterii Chronicon . [IV. 108.](#)
- Fontis Avellani Congregatio in Camaldulenses coaluit . [IV. 126.](#)
- Fontis Avellani Eremitæ ab initio sub Camaldulensium regela vivere . [IV. 133.](#) Aliquot præclari ejus Ordinis Anachoretæ . [135.](#) Ejusdem Statuta [ibid.](#)
- Fontis Ebrardi Monachi Abbatissæ regimini commissi . [IV. 281.](#) Nec præpostera, aut infons haberi debet hæc Monachorum Abbatissæ subjeccio . [ibid.](#)
- Formosi gesta in Pontificatu . [III. 133.](#) Stephani VII. in Formosum defunctum, scilicet . [133.](#) Quotquot a Formoso, Papa, ad Sacros Ordines fuerant promoti, jussu Stephani VII. iterum ordinantur, id autem quomodo jussit explicatur . [133.](#) Formosi Papæ integritas a pluribus Pontificibus vindicatur . [134.](#)
- Formosus, Episcopus Portuensis, deponitur . [III. 130.](#) Restituitur . [131.](#) Formosi exaustrationis causæ . [132.](#)
- Formula Fidei Catholicæ circa Eucharistiæ Sacramentum . [VII. 125.](#)
- Formula fidei hæreticorum calvinistarum circa Eucharistiæ Sacramentum repudatur a Theologis Parisiensibus . [VII. 125.](#)
- Formulam prolixam fidei Arianæ edunt in Concilio Antiocheno . [L. 133.](#)
- Formulæ fidei Sirmienfes tres . [L. 113.](#)
- Formula Sirmienfis secunda damnatur a Semi-Arianis . [L. 136.](#)
- Fornicatio, opere non impleta, exempta fuit a pœnis Canonicis . [L. 127.](#)
- Fossatorum Secta . [VI. 83.](#)
- Franci Orientali potiuntur imperio . [V. 5.](#)
- Franciscani in Mexico fidem prædicant . [VI. 205.](#)
- S. Franciscus, & Ordines ab eo instituti . [V. 210.](#) Ejus Scripta . [V. 174.](#)
- Franciscus Galliarum Rex, in integrum tollit Pragmaticam Sanctionem . [VII. 223.](#) Ejus gesta . [16.](#)
- Francisci II. gesta . [VII. 17.](#)
- Franciscus Aravio, & ejus Opera . [VIII. 196.](#)
- Franciscus M. Affermet, & ejus Opera . [VIII. 200.](#)
- Franciscus Bianchinus, & ejus Opera . [VIII. 174.](#)
- Bosquetus, & ejus Opera . [VIII. 164.](#)
- Cassini Cardinalis, Ordinis Capuccinorum . [VIII. 202.](#)
- Chauffemer . [VII. 194.](#)
- De Choisy Opera . [VIII. 171.](#)
- Collius, & ejus Opera . [VIII. 176.](#)
- Combesius, & ejus Opera . [VIII. 193.](#)
- David, ruente domo, opprimitur . [VI. 100.](#)
- Ferrarius, & ejus Opera . [VIII. 176.](#)
- Ferrariensis . [VII. 182.](#)
- Feu, & ejus opera . [VIII. 168.](#)
- Franciscus Fevardentius enumerat errores Calvinii . [VII. 93.](#) Ejus opera . [VII. 200.](#)
- Florentinus, & ejus opera . [VIII. 173.](#)
- Florens . [VIII. 172.](#)
- Franciscus Forerius, Præfatus S. Congr. Indicis Secretarius . [VII. 181.](#)
- Genetus, & ejus Opera . [VIII. 164.](#)
- Ghetius, & ejus Opera . [VIII. 197.](#)
- Giry . [VIII. 216.](#)
- Guic-

- Guicciardinus, & ejus Scripta. VII. 163.
 A variis Scriptoribus laudatus. ibid.
 — Lamy opera. VIII. 185.
 — Lichetus. VII. 191.
 — Macedo, & ejus opera. VIII. 200.
 — Le Maitre. VIII. 172.
 — Mayronius, & ejus Scripta V. 178.
 — Pagius; & ejus Opera. VIII. 202.
 — Panigarolæ opera. VII. 197.
 S. Francisci de Paula, ordinis Minimorum
 Fundatoris, laudes, & gesta. VI. 202.
 Sanctorum albo inscribitur. VI. 44.
 — Pegna, & ejus opera. VIII. 182.
 — Philippi Scripta. VI. 149.
 — Petrarchæ opera. V. 133.
 — Pinsonius. VIII. 172.
 — Polanco. VIII. 216.
 — Porterus, & ejus Opera. VI. 197.
 — Bibera. VII. 197.
 — de Roya. VIII. 172.
 — Rupifulcatus, Cardinalis. VIII. 161.
 — Salesius. VIII. 216.
 — Stancarus, & ejus errores. VII. 105.
 — de Solignac liber damnatur. VIII. 22.
 Solignacus damnationi Pontificæ sub-
 scribit. 75.
 — Sylvius, & ejus Opera. VIII. 177.
 — Tarapha. VII. 165.
 — Titelmanus. VII. 190. Inter Capuccinos
 obiit. ibidem.
 — Toletus ad Michaellem Bajum missus.
 VII. 107.
 Ejus virtutes, & Scripta. VII. 197.
 — Vargas. VII. 203.
 — Vatablus, ejus Biblia depravata ab hæ-
 reticis & correctæ a Theologis Complu-
 tensibus. VII. 66.
 — a Victoria, ejus Scripta. VII. 81.
 — Verom VIII. 169.
 S. Franciscus Xaverius, uti Nuncius A-
 postolicus Indias peragrat. VII. 37. e-
 jus Sanctitas, Apostolicus zelus, labores,
 Scripta, & mors, atque Canonizatio.
 VII. 196.
 — Ximenius e Cisneros Biblia Sacra in
 diversis linguis edi curat. VII. 189. vir-
 tutes, & obitus. 190.
 — de Zabarellis Scripta. VI. 174.
 Franciscus Zumel. VIII. 215.
 Francofordiense Concilium quomodo potue-
 rit ad examen revocare, & condemnare
 septimam Synodum circa cultum Sacra-
 rum Imaginum? III. 69. Refellitur du-
 plex sententia afferentium in Francofor-
 diensi Concilio diversum a septima Syno-
 do Concilium fuisse damnatum. 70. osten-
 ditur duplex via explicandi germanam
 Patrum Concilii Francofordiensis mentem.
 ibid. Francofordiensis Concilii Patrum,
 & Canonum numerus. 72.
 Franconis, Abbatiss, Scripta. IV. 252.
 Fratres longi, Origenis causa a Theophilo
 vexati. II. 46. A Jo: Chrys. excipiun-
 tur. 47.
 Fraticellorum Sectæ Origo. V. 87. Eo-
 rum præcipui errores. 88. Repullulans
 extinguitur a Gregorio XIII. VII. 65.
 Fratrum Minorum Regula a Nicolao III.
 explicatur. V. 41.
 Fratrum Prædicatorum ritus sumendi fini-
 tra manu Eucharistiam explicatur. V.
229.
 Freculphi, Rotomagensis Episcopi, Chro-
 nicon. III. 187.
 Fredegarii, Scholastici, Scripta. III. 88.
 Fredegodi, Monachi, Scripta. IV. 99.
 Fredegundi, uxor Chilperici, Galliarum Re-
 gis, pessima foemina. III. 9. Sigebertum
 conjugis fratrem, a Sicariis occidi ju-
 bet. III. ibid. Maritum quoque suum de
 medio tolli jubet. ibid.
 Fridericus II. Imperium adipiscitur, sed,
 cum Ecclesiam turbaret, pluries excommuni-
 catur. V. 12. Ejus mors. 13. Causam
 præbuit Concilio Lugdunensi I. celebra-
 do. V. 113. Damnatur, & imperio,
 ac Siciliæ Regno privatur. 115. Latam
 in se Sententiam quo animi sensu exceperit
 Fridericus? 116.
 Fridericus, Ænobarbus, Imperator præcla-
 ris dotibus a natura donatus. IV. 155.
 Dissidium habet cum Hadriano IV. ibid.
 Fridericus schisma confat. 155. Venetiis
 ad Alexandri Papæ pedes se prosternit.
 ibidem. Fabula, hac in re vulgo ja-
 ctata, refellitur. ibid. Friderici expeditio
 in Orientem, & mors. 156.
 ejus. Schisma. IV. 178. Ob usurpatum
 patrimonium Comitissæ Mathildis, aliis
 que de causis anathema ei Urbanus III.
 intemavit, sed non vibravit. IV. 189.
 infausta adversus Saladinum expeditio.
 IV. 151.
 Fridericus, Austriacus, a Ludovico Bavaro
 omni ad imperium jure cedere cogitur.
 V. 16.
 Fridericus, Brunsvicensis, in locum Wen-
 ceslai, Imperatoris subrogatur, & statim
 occiditur. VI. 13.
 Fridericus Naufæ. VII. 171.
 Fridericus Nicolaus Gavardus, & ejus O-
 pera. VIII. 204.
 Fridericus Palatinus, Hungariæ, & Bo-
 hemiæ regnum affectans, ab Imperatore
 Ferdinando II. etiam Palatinatu exiit.
 VIII. 11.
 Fridericus, Saxoniz Dux, fautor Lutheri.
 VII. 119.
 Frisia in Christi fide a S. Bonifacio eruditur.
 III. 21.

- Frifii ad fidem adducuntur , sed paulo post in illa vacillant . III. 14.
- Frisonaria , seu Lateranenſis Congregatio . VI. 200.
- Frodoardus . V. Flodoardus .
- Fronto Duczus . VIII. 210.
- S. Fructuoſus Monasticum inſtitutum in Hiſpaniis late propagat , ac duplicem condit Regulam . II. 140.
- Fruſtuoſi , Epifcopi Bracarenſis , Regulæ pro Monachis . III. 79.
- Fruſtuarienſe Monaſterium privilegio donatur in Concilio Romano . IV. 80.
- Frumentius , & Ædeſius , filii Meropii , Philoſophi Tyrii , occiſo patre , ab Indis capiuntur . L. 102. A Rege perhonorifice excipiuntur . ibid. Fidem Chriſtianam in illud regnum invehunt . ibid. Frumentius , a S. Athanaſio Epifcopus ordinatus , in Indiam remittitur . L. 102.
- Fulberti , Epifcopi Carnotenſis , Diſcipuli , ejuſque Scripta . IV. 105.
- Fulcherii , Monachi , hiſtoria Hieroſolymitana . IV. 241.
- Fulcherius , Patriarcha Hieroſolymitanus . IV. 187.
- Fulcho , Rex Hieroſolymorum . IV. 140. & ſeq.
- Fulcui Opera . IV. 197.
- Fuldenſe Monaſterium ab Epifcopi juridi- catione exemptum fuit a Zacharia Papa . III. 99.
- Fulgentius Beſelli , & ejus Opera . VIII. 204.
- Fulgentius e Monaſterio educitur , & in Epifcopum Ruſpenſem eligitur , & confe- cratur . II. 87.
- Fulgentius cum aliis pluſquam ſexaginta Epifcopis Sardiniam in exilium relegatur . ibid. Ab exilio revocatus , cum ſibi ſemper conſtans , & avitæ fidei tenax perma- neret Sardiniam remittitur . ibid. Traſa- mundo , Vandalorum Rege , vita ſuncto , Fulgentius , aliiſque Epifcopi ab exilio re- vocantur , & in ſuas Sedes reſtituuntur . ibid. Ejus Scripta . II. 124.
- Fulgentius Ferrandus . II. 124.
- Fulgentius , Sanctorum LEANDRI , & ISI- DORI , Epifcoporum Hiſpalenſium , ger- manus frater , natione Hiſpanus , patriam habuit Carthaginem novam , ſeu Sparta- riam , ſuitque Aſſigirauus , & Carthaginen- ſis in Hiſpania Epifcopus , & floruit in ſexto Eccleſiæ ſæculo , ideſt , circa annum DXC. Huic Sanctum juxta ac doctum An- tiſitem , quem memoriz lapſu , tam in hi- ſtoria Eccleſiaſtica ſexti ſæculi , quam in Tabulis Chronologicis Virorum Illuſtrium , & Scriptorum Eccleſiaſticorum , præter- miſi , hic inferendum eſſe duxi .
- Fulienſis Congregatio . VII. 233.
- ureterius . VIII. 172.
- S. Furſeus , Abbas in Eſt angliz regno Evan- gelium prædicat . III. 13.

G

- Gabrielis Albaſpinei Opera . VIII. 162.
- Gabrielis Barletæ Conciones Sacræ . VI. 165.
- Gabrielis Bieli Scripta . VI. 173.
- Gabrielis Boyvin Opera . VIII. 200.
- Gabriel Coſſartius . VIII. 210.
- Gabriel , Patriarcha Alexandrinus , Legatio- nem miſit ad Clementem VIII. ſed du- bitatur , an ſincero , vel e mentito animo , fidem Catholicam fuerit amplexus ? III. 34.
- Gainas , imperium Arcadio eripere tentans , a Fravita , Gotho , debellatur . II. 3.
- Gajanitz , & Theodoſiani , duæ Sectæ Ale- xandrinorum . II. 116.
- Guillardus de Gotto , Clementis V. Pontifi- cis Maximi , frater , aliiſque nobiles viri , & plebei , ruina cadentis muri opprimun- tur . V. 50.
- Galeatii , Ducis Mediolani , & Italiz Ty- ranni , mores . VI. 13.
- Galeatium bello aggreditur Rupertus , Impe- rator , quem tamen debellare non poteſt . 14.
- Galerius Maximianus , Imperator , perfec- tionem movet in Chriſtianos . L. 95. edi- ctum præmulgat in favorem Chriſtianorum . L. 97.
- Galileus Galilei , & ejus Opera . VIII. 177.
- Galilzi qui erant ? L. 37.
- Galla Placidia , Honorii Imperatoris ſoror , ab Athaulpho , Gothorum Rege , abduſta , eidem connubio jungitur . II. 3. Wallia , Athaulphi ſucceſſor , Imperatori eam reſti- tuit . 4. Conſtantio , Patricio , in uxorem datur . ibid.
- Galli Catholici ſædus ineunt , LIGAM ap- pellatum . VII. 21.
- Galli quatuor Epifcopi Formulæ contra Jan- ſenium editæ , ſuaſore Clemente IX. ſub- ſcribunt . VIII. 66.
- Galli Celtarum nomine a S. Irenzo designa- ti . L. 103.
- Galli undecimo ſæculo Scientias colunt . IV. 104.
- Galli quamdiu Decretis contra Inveſtituras latis paruerint ? IV. 223.
- Galli in Synodo Pariſienſi libellum condunt ſuper cultu Imaginum , & quid de illo ſen- tiendum ? III. 166. Galli in quo diſſide- rent a Græcis in doctrina de cultu Imagi- num ? ibid.
- Gallia ab hæreſi Calvinistarum miſere vexa- tur . VII. 16.
- Galliz ante tertium ſæculum Religionem Chri- ſtianam receperunt . L. 102. An primo ſæ- culo in Gallias venerint viri Apoſtolici , ibi-

- ibique Fidem disseminarint ? haud facile, aut æquum est statuere, vel negare. **L. 103.**
- Gallias occupant Barbaræ nationes. **II. 4.**
- Galliarum pessimus status sub Henrico Ter-
tio. **VII. 20.**
- Galliarum Monasteria sæculo Ecclesiæ octa-
vo erant in pessimo statu. **III. 98.**
- Galliarum Reges, & septimi masculi, nul-
lo interjecto partu feminæ nati, privi-
legium habent curandi strumas, seu Scro-
phulas. **IV. 21.**
- Galliarum Regi Indultum conceditur pro no-
minatione ad quosdam Episcopatus Trevi-
rensi Ecclesiæ subiectos. **VI. 197.**
- Galliarum in regno fides dilatatur. **II. 12.**
- Galliarum Regnum, ob negatam a Ludovi-
co VII. Rege, Petro de Castro, Archiepi-
scopo Bituricensis Ecclesiæ, actionem pos-
sessionis in suam Sedem, Interdicto per
triennium subijcitur. **IV. 160.**
- Galliarum Regnum tempore Philippi II. du-
plici subijcitur Interdicto. **IV. 161.**
- Galliarum Regnum, ob repudiatam a Phi-
lippo **L. Be. tam**, anathemati, & Interdi-
cto non fuit subiectum. **IV. 157.**
- Gallicanæ Ecclesiæ status sæculo octavo de-
ploratissimus. **III. 95.** S. Bonifacius in
Gallias mittitur, illique medetur malis.
96. Operam iridem suam ad refarcienda il-
lata Ecclesiæ Gallicanæ damna contulit
Carolus Magnus, hortante Hadriano Pa-
pa. **ibid.**
- Gallicani Cleri Comitia plures proscripserunt
Casuistarum recentiorum erroneas proposi-
tiones. **VIII. 84.**
- Gallicanarum Ecclesiarum origines male ad
medium sæculi tertii detruduntur. **II. 49.**
- Gallorum cum Hispanis pax. **VIII. 21.** Eo-
rumdem pax generalis cum Fœderatis. **24.**
- Gallorum Episcoporum Epistola ab Innocen-
tium XI. qua ejus contra laxiores morum
Casuistas auxilium implorant. **VIII. 60.**
- Gallienus, Imperator, restituit pacem Eccle-
siæ. **L. 13.** Ejus Rescriptum ad Episco-
pum Alexandrinum, aliosque Ægypti Epi-
scopos. **L. 13.**
- S. Gallus, ejusque Monasterii privilegia.
VII.
- Gandolphus, Sæctæ Hæreticorum auctor. **IV. 90.**
- Gangrensis Concilii Epocha incerta. **L. 140.**
Probabilior sententia. **ibid.**
- Garnerii sententia de damnatione Origenis
refellitur. **II. in Præfat.**
- Garreth, Abnaris, Sermones. **IV. 253.**
- Garthas, Jurisconsultus. **V. 185.**
- Garthas de Loayfa. **VII. 203.** Opera. **VIII. 180.**
- Gaspar Barthius, & ejus Opera. **VIII. 178.**
- Gaspar Juenius. **VIII. 214.**
- Gaspar Scouensfeldius, ejus errores. **VII. 104.**
- Gaspar Scioppius, & ejus Opera. **VIII. 178.**
- Gaudentius, Brixienfis Episcopus, & ejus
Scripta. **L. 158. II. 61.**
- Gaufredi, Monachi Clarævallenfis, Scripta.
IV. 255.
- Gautheri, sive Galterii, Cancellarii, Histo-
ria. **IV. 243.**
- Gebhardi Salisburgensis Scripta. **IV. 107.**
- Gelasius, Papa, Epistolam dedit Decretalem
ad Episcopos Lucanæ Brutiorum, & Si-
ciliz. **II. 20.** Concilium celebravit, in
quo Scripturæ Sacræ, & SS. Patrum li-
bros veros a falsis, genuinos a spuris ac-
curato Criterio secrevit. **ibid.**
- Gelasius II. a Schismaticis male afficitur.
IV. 168. Cajetam, Italiz Urbem, fugiens
Henricum IV. Imperatorem, se recipit.
ibid. Romam revertitur, & inde in Gal-
lias venit, postremo Cluniaci obit. **169.**
- Gelasius Cyzicenus. **II. 66.**
- Gemblacentis Monasterii Chronicon. **IV. 108.**
- Gemisti Plethonis Scripta. **VI. 144.**
- Gennadius, post captam Constantinopolim,
ejusdem Urbis Patriarcha inauguratus, **VI. 11.**
- Gennadii, Massiliensis, Opera. **II. 65.**
- Genfericus persecutionem per Africam mo-
vit. **II. 10.**
- Genfericus, Vandalorum Rex, bello vinci-
tur. **II. 5.** Victoriam obtinet corrupto du-
ce, sed postea, adeo profligatus est ut,
pacem cum Romanis inire coactus sit. **6.**
- Genfericus, ab Eudoxia, Augusta, in Ita-
liam evocatus, eam decessavit, urbem ca-
pit, sed S. Leonis Pontificis, oratione mi-
tigatus, a militaribus insaniis abstinere.
II. 8.
- Gentiliacensis Synodus sub Pippino in Gal-
liis congregata cur de processione Spiritus
Sancti a Filio quæstionem instituerit? **III. 73.**
- Georgii, Patriarchæ Alexandrini, Scripta.
III. 76. Fastorum Sicularum, seu Chroni-
ci Alexandrini, auctor ab aliquibus dicitur.
ibid.
- Georgius, Patriarcha Constantinopolitanus
Hæresim Monotheliticam abjurat. **III. 60.**
- Georgii Acropolis Historiæ. **V. 148.**
- Georgius Blandrata trucidatur in Transylva-
nia. **VII. 100.**
- Georgius Cedrenus insignis fuit plagiarus.
IV. 109. Ejus Opus. **110.**
- Georgii, Corcyrensis, Scripta. **IV. 238.**
- Georgius, Cyprius, Patriarcha C. P. **V. 61.**
149.
- Georgii Hamartoli Scripta. **III. 85.**
- Georgius, Dux Hannoveranus, ad Angliz
regnum vocatur. **VIII. 32.**
- Georgii Pisidis Scripta. **III. 77.**
- Georgius Metochita. **V. 149.**
- Georgii, Monachi, Chronographia. **III. 85.**
- Georgius Moscabar. **V. 149.**

Geor-

- Georgii Pachimeris Scripta. V. 372.
 Georgius Pogebrachius, Bohemiz Rex, ex-communicatur. VI. 56. 57.
 Georgii Syncelli Chronographia. III. 85.
 Georgii Trapezuntini Scripta. VI. 144.
 Georgii, Episcopi Vercellensis, in Synodo Romana absolutio. IV. 81.
 Gerardus, Atrebatensis, & Cameracensis Episcopus, Synodum contra novam Hæreticorum Sectam convocat, eosque ad sinum Ecclesiæ Catholicæ reducit. IV. 90.
 Gerardi, Presbyteri Augustani, Scripta. IV. 92.
 Gerardi Du Bois Opera. VIII. 214.
 Gerardi de Francheto, Ordinis Prædicatorum, Scripta. V. 162.
 Gerardus Machetus, Scriptor Gallus. VI. 148.
 Gerardus Segarelli, impurissimæ Sectæ auctor. V. 90. Idem flammis adjicitur. ib.
 Gerardus Joannes Vossius, & ejus Opera. VIII. 179.
 Gerasinus, Patriarcha C. P. V. 62.
 Gerberti, Aquitani, in Pontificatu Sylvestri II. disci, Opera. IV. 97.
 Germania Christi fide imbuitur. III. 21. Sæculo octavo frequentia vidit Monasteria. III. 98.
 Germaniz Principes hæretici nolunt parere Decreto Principum Catholicorum in Conventu Spirensi. VII. 122.
 Germanica Collegia in Urbe. VIII. 57.
 Germanorum de Hæreticis insignis victoria. VIII. 48.
 S. Germanus, Patriarcha C. P. Sacrarum Imaginum propugnator, a Leone Imperatore sede pulsus fuit, & in exilium missus: non enim standum Theophani, aliisque afferentibus, ipsum sponte cessisse Episcopatu. III. 40. Ejus Scripta. 85.
 Germanus II. Patriarcha C. P. V. 60. Ejus Scripta. 148.
 Germanus III. Patriarcha C. P. V. 61.
 Germinius, Episcopus Arianus, a Synodo Ariminensi deponitur. I. 114. Arianismum in Illyrico fovet. ibid.
 Germundus, Patriarcha Hierosolymitanus. IV. 186.
 Gerochi Scripta. IV. 107.
 Gervasii Tilberiensis Scripta. V. 154.
 Gervilio, Episcopus Moguntinus, ob homicidii, quod patrarat, scelus, deponitur, sanctusque Bonifacius primus Archiepiscopus Moguntinus inauguratur. III. 57.
 Gerundensis Concilii Statuta quædam. II. 162.
 Getz, & Bulgari auro, donisque repulsi. II. 7.
 Geusii in Galliis ab Elizabetha Regina Angliæ adjuvantur. VII. 31. Ratio hujus denominationis, habitusque illorum. 31.
 Geusiorum in Belgio tumultus. VII. 31.
 Gibellinorum, & Guelphorum factiones. IV. 154. Qui ab Imperatore stabant, Gibellini nuncupati. ibid. In Urbe factiones variosque excitant tumultus. VI. 42.
 Gibellinus, Arelatenfis Archiepiscopus, in Orientem mittitur. IV. 186. In Patriarcham Hierosolymitanum eligitur. ibid.
 Gilleberti de Hollandia Opera. IV. 253.
 Gilberti Crispini Opera. IV. 254.
 Gilbertus Genebrardus. VII. 67. Concordatum Gallicum vocat Mysterium iniquitatis. VII. 225.
 Gilberti Porretani gesta, errores, & emendatio. IV. 196. Opera. 611. in Conciliis Parisiensi, & Remensi judicatur. IV. 225.
 S. Giale, Abbatis Ruyensis, Opera. II. 124. Perperam distinguuntur Gildas BADONICUS, & Albanus. ibid.
 Gildo, qui Arcadio, Imperatori Orientis, Africam usurpat, supplicio afficitur. II. 3.
 Gildo, comes Africa, Tyrannus, Donatistis impense faver. I. 107.
 Glabri Rodulphi Scripta. IV. 106.
 Gladiferorum Ordo, ejusque unio cum ordine Beatæ Mariæ Teutonicorum. V. 278.
 Glastoniensis Monasterii fundatio. IV. 13. Privilegia ab Edgardo, Rege Angliæ, confirmantur. IV. 71.
 Gnostici, illorum errores. I. 44. Vocantur etiam Borbonitz. I. 45.
 S. Glyceriz martyrium, & cultus. III. 3.
 Gobelini Personæ Scripta. VI. 157.
 Godefridus Bullionius Crucesignatorum ductor, Rex Hierosolymorum acclamatur. IV. 149.
 Godefridi, Abbatis Wirumuthensis, Scripta. III. 80.
 Godefridi, Monachi, Annales. V. 157.
 Godefridus Bullionzus Regno Hierosolymitano donatus, corona non regia, sed spinea voluit insigniri. IV. 24.
 Godefridus Hermantius, & ejus Opera. VIII. 170.
 Goffridi, Abbatis Vindocinensis Scripta. IV. 250. Falsis delusus rumoribus, invehus est in Robertum de Arbrifello. 251.
 Gorcomienfes Martyres novemdecim. VIII. 67.
 Gomaristæ contra Arminianos. VII. 96.
 Gotsfridi, Viterbiensis, Pantheon. IV. 242.
 Gothescalcus hæresis ab Hincmaro fuit insinulatus, quasi triplicis divinitatis assertor, sed perperam. III. 146. Ob ejus doctrinam de gratia, & prædestinatione an probandus, vel damnandus sit? non facile est pronunciare, argumentis pro utraque parte suppetentibus. III. 147. Scripta. III. 182.
 Gothi a Justiniano Imperatore victi. II. 82.
 Gothi a Reccaredo ad fidem Catholicam adducuntur. II. 84.

Go-

- Gothi, a Narsete bello victi, Ticinum, vicinæque loca occupant. II. 88.
- Gothorum, seu Ostrogothorum in Italia regnum extinguitur. II. ibid.
- Gothorum in Hispania regnum deficit. III. 120.
- Gothorum in Macedoniam, & Thessaliam irruptio. II. 2.
- Gothorum Imperium Tolosanum deficit. II. 83.
- Gothorum aliqui Christianam Religionem excipiunt. I. 102. Expulsi ab Infidelibus a Constantino Magno, Imperatore, loco ad habitandum donantur. ibid. Bellum inter se movent, idest, Ostrogothi pugnant cum Wisigothis. ibid. Ostrogothos complures Athanaricus Rex ob Christi nomen interfatur. ibid. Ab Ulphila, Episcopo, qui Christiani erant, Ariana hæresi inficiuntur. ibid. in errore obfirmantur. 102.
- Gradenfis Patriarcha privilegium obrinet consecrandi in Oriente Episcopos. IV. 177.
- Gradimontensis Ordinis institutio, & calamitas progressu temporis in evoluta. IV. 127.
- Gratiz necessitas. II. 67. Gratiæ nemo mereri potest. ibid. Gratia præveniens necessaria etiam ad initium fidei, & bonorum operum. ibid.
- Gratiz prævenientis necessitas. II. 105. Necessitas gratiz concomitantis. ibid.
- Grammatici contra Theologos. VII. 116.
- Grammatici Itali. VII. 156. Galli. 157. Belgæ. ibid. Angli. 158. Germani. 159.
- Gratiani Decretum. IV. 160.
- Gratianus in Priscillianistas Edictum promulgat. I. 120.
- Gratianus Catholicos Episcopos ab exilio revocat. I. 115.
- Gratiani Imperatoris Lex Conciliabulorum celebrationem Hæreticis vetans. I. 138.
- Gratianus, & Valentinianus, Imperatores, contra Donatistas leges publicant. I. 107.
- Græci, post ejectionem e Sede Constantinop. a Leone sapiente, Orientis Imperatore, Phocium, cum Latinis pacem ineunt. III. 153.
- Græci, in Apulia grassantes, debellantur, Normannorum ope. IV. 36.
- Græci Imperatores, quo fine unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina aliquando procurarint? V. 2.
- Græci recte senserunt de Eucharistia. IV. 112.
- Græci in quo differunt a Latinis circa Purgatorium, & Beatitudinem Sanctorum. VI. 121.
- Græcorum Imperium in pejus ruere cepit ab obitu Manuelis Comneni, Imperatoris. IV. 147.
- Græcorum Schismatis vera causa, ambitio Patriarcharum Constantinopoleos. III. 156.
- Post obitum Michaelis Cæsararii, Patriarchæ Constantinopolitani, plures uniones cum Græcis factæ in fumum evanuerunt. ibid.
- Græcorum Concilia aliquot adversus Cyrilum Lucarem, & Calvinistas. VIII. 125.
- Græcorum in cultu Imaginum superstitio. III. 168. Imaginum cultus diversus apud Gallos, & Græcos. III. 166.
- Græcorum cum Latinis unio. VI. 124. Ea unio cito abrupta fuit. 127.
- Græcorum error circa Spiritus Sancti processionem damnatur in Conciliis Romano, & Barenfi. Schisma tamen non extinguitur, cujus rei variz rationes adducuntur. IV. 80.
- Græcos in suas partes pertrahere nequiverunt Lutherani, & Calvinistæ. VIII. 123.
- S. Gregorius M. omnes fidei articulos docuit, qui a Lutheranis, & Calvinistis negantur. II. 135. S. Gregorius pro liberatione animæ Trajani Imperatoris non oravit: & si oravit, quomodo id explicari debeat? ibid. S. Gregorii libri morales ab animarum Rectoribus perpetuo evolvendi. 142. Trajani precibus S. Gregorii ab inferis evocati historia pro apocrypha habenda: & si vera sit, quomodo explicanda? III. 135. Cum Theodolinda, Longobardorum Regina, & cum nonnullis aliis, Concilio V. Generali obtemperare detrectantibus, mitius egit; & quare? II. 133. S. Gregorius Matronæ, circa Eucharistiæ Sacramentum, incredulitatem miraculo aufert. 134. Opera. II. 128. Dialogorum Libri perperam Gregorio abjudicantur. ibid. Gesta. II. 115. Monachismum professus est, sed incertum, an sub S. Equitii, vel S. Benedicti Regula? 115. Corporis translatio. III. 125.
- Gregorius II. Romam, ceterasque Occidentis Provincias ab obedientia, & Imperio Leonis Isaurici non abduxit, quin potius tumultuantes populos in obsequio, & fide erga Imperatorem continuit. III. 16. vocavit tamen in auxilium contra Longobardos Regem Francorum. 17. Ei insidias fruit Leo Isaurus, a quibus Romanorum, & Longobardorum ope liberatur. III. 29.
- Gregorius II. prohibet, ne populus Romanus alium sibi eligat Imperatorem in locum Leonis Isauri, adhuc viventis. ibid.
- Gregorius IV. in Gallias venit, ut Ludovicum Pium cum filiis conciliaret, non autem malevolo in Ludovicum animo. III. 114. Ejus laudes. III. 125. Ejus in Gallias adventus, & cum Præsulibus Gallicanis dissidium. 125.
- Gregorii VI. electio Simoniacæ. IV. 37. Ejus temporibus tres tantum, non quatuor Pontifices Romanam sedem tenuerunt. ibid.

- Gregorius VII. ab infamia Berengarianæ Hæreseos purgatur. IV. 77. Ejus in vindicandis Sedis Apostolicæ juribus; & restauranda disciplina Ecclesiæ labores. IV. 42. Ex necessitudine, quam Summus Pontifex Gregorius VII. habuit cum Comitissa Mathilde, occasionem ceperunt adversarii ipsius famam proscindendi. ibid. Eam non esse primum auctorem legis Clericorum cælibatu ostenditur. IV. 116. Ejus in Clericos Simoniacos, & Concubinariorum Decretum. IV. 83. refellitur Sigeberti in Gregorium VII. calumpnia. 84. Decretum Gregorii VII. contra Investituras editum fuit non in prima, sed in II. Synodo Romana. ibid. Gregorius VII. in Conciliabulis calumniis imperitus. 85. Ejus Scripta. IV. 102. Dictatus a peritis Criticis genuinus ipsius factus non putatur. ibid.
- Gregorius VII. Hæresis auctor a Magdeburgensibus falso dicitur. IV. 113.
- Gregorius VIII. Antipapa. IV. 160. a Calixto II. capitur, & Romam in triumphum deducitur. 170.
- Gregorius VIII. Urbano III. succedit, & de Ecclesiæ reformanda cogitat. IV. 181.
- Gregorii IX. in Pontificatu gesta. V. 35.
- Gregorii X. gesta. V. 41.
- Gregorii XI. gesta. V. 56.
- Gregorius XII. cum obstrinxisset se jramento, ut Pontificatum dimitteret, illo tamen se abdicare recusavit, ob idque Concilium Pisanum Sententiam in eum tulit. VI. 43.
- Gregorius Pontificatum tandem deponit. 44.
- Gregorius XIII. eligitur Pontifex. VII. 64. Ejus virtutes. ibid. ejus zelus religionis præcipue in Galliis. 64. Fratricellorum sectam extinguit. 65. Romanum Collegium Soc. Jesu fundat. ibid. Emendatio emendatarii curat. ibid. obiit. 66. Ejus Statua in Capitolio erigitur a populo Romano. ibid.
- Gregorius XIV. eligitur Pontifex. VII. 69. Ejus zelus in extirpandis hæresibus in Galliis. 69. Moritur. 70.
- Gregorii XV. gesta. VIII. 50.
- Gregorius III. Patriarcha C. P. VI. 66.
- Gregorius, Arianus, in locum Athanasii ab Arianis subrogatur. I. 133. Sede dejicitur. 134.
- Gregorii, Antiocheni, Homilia. III. 76.
- Gregorii Abulpharalii Compendium Dynastiarum. V. 149.
- Gregorius Acyndinus. V. 150.
- Gregorii Ariminensis Scripta. V. 181.
- Gregorius, Cappadox, in locum S. Athanasii, Patriarchæ Alexandrini, ab Arianis substitutus, in Catholicos sævit. I. 132.
- Gregorius Cortesius. VII. 173.
- Gregorius, seu Georgius Cyprius, Patriarcha C. P. V. 61.
- Gregorii Mammæ Scripta. VI. 141.
- Gregorius Nazianzenus, & ejus Scripta. I. 135. Episcoporum improbat factum. 154. In quo excellat ejus calamus. ibid. Tractatus de fide, qui orationis 49. locum inter opera Gregorii Nazianzeni obtinet, & Tractatus de Fide Nicœna, factus sunt Gregorii Berici. ibid. in Sede Constantinopolitana confirmatur. I. 139. Episcopatu se abdicat. ibid. Constantinopoli per triennium Episcopale munus obit. I. 173.
- S. Gregorii, Episcopi Neocæsariensis, dicti Thaumaturgi, Opera vera, & supposititia. I. 81.
- Gregorius, Nyssenus, & ejus Scripta. I. 155.
- Gregorius Nunnus Coronelius. VIII. 202.
- Gregorii Palamæ orationes. V. 150. Ejus errores a Græcis approbati. V. 81. Idem Palamas a Græcis colitur. ibid.
- S. Gregorii, Turonensis, Opera. II. 123. Non est auctor LIBRI DE SEPTEM DORMIENTIBUS. ibid.
- Gribaldus peste sublati. VII. 100.
- Grinniacentium Cœnobium fundatio. II. 76.
- Guelphorum, & Gibellinorum factiones extinguit. V. 42.
- Guelphorum, & Gibellinorum factiones. IV. 150. Qui Jura Pontificum tuebantur, Guelphi nuncupati. ibid.
- Guerinois. VIII. 198.
- Guerrici Abbatis Scripta. IV. 152.
- Guiberti, Abbatis S. Mariæ Novigenis, Historia Hierosolymitana. IV. 143.
- Guido, Archiepiscopus Viennensis, Concilium cogit adversus Henricum IV. Imperatorem. IV. 121.
- Guido, Ordinis Eremitarum S. Augustini, in nonnullos impegit errores, quos compulsus est revocare. V. 100. Præcipui ex illis erroribus recensentur. ibid.
- Guido, ultimus e Latinis Rex Hierosolymorum. IV. 151.
- Guidonis Aretini Micrologus. IV. 108.
- Guidonis, Ducis Spoletani, & Lamberti ejus filii, Imperii tempus. IV. 9.
- Guidonis Bassii, dicti ARCHIDIACONI, Scripta. IV. 183.
- Guido Panciroli. VII. 201.
- Guidonis de Perpiniano Scripta. V. 182.
- Guidonis, Carrhusiani, Scripta. IV. 255.
- Gujonea Michaelis Molinos errores in Gallia disseminat, ejusque Scripta damnantur. VIII. 71.
- Guiffi, fratres, regni Galliarum administrationi præficiuntur, seque avitæ religionis contra Calvinistas defensores præstant. VII. 17. Henricus III. Galliarum Rex, Guiffios per suos satellites occidit. 21.
- Guillelmus, Patriarcha Hierosolymitanus. V. 61.
- F. Guillelmus, Ordinis Fratrum Minorum, duplex

- duas a se assertas propositiones damnare compellitur. V. 73.
- S. Guillelmus, Eremitarum Institutor, alias a Guillelmo, Aquitaniz, & Pictorum Duce. V. 213.
- Guillelmus, Episcopus Parisiensis, decem damnat propositiones. V. 72.
- Guillelmi, Archiepiscopi Tyrri, Historia. IV. 243.
- Guillelmi, Abbatris, Opera. IV. 352.
- Guillelmus Arausicanus, victus in Anglia Guillelmo III. VIII. 39.
- Guillelmus Alanus. VII. 172. Ejus præclara gesta. *ibid.*
- Guillelmi, Alverni, Opera. V. 152. Falso illi tribuuntur Dialogi septem de Sacramentis. *ibid.*
- Guillelmus a S. Amore litis inter Parisienses & Fratres Prædicatores exortæ incensor. V. 74. 75.
- Guillelmus Beveregius. VIII. 183.
- Guillelmi, Bibliothecarii, Appendix ad Anastasium. III. 190.
- Guillelmus Bonjour & ejus Opera. VIII. 203.
- Guillelmus, Brabantiz Comes, Imperator. V. 13.
- Guillelmus Budæus, & ejus Opera. VII. 157.
- Guillelmus Camdenus, & ejus Opera. VIII. 183.
- Guillelmus Camerarius. VIII. 211.
- Guillelmi Campellensis Scripta. IV. 246.
- Guillelmi Cave calumnia in Joannem XXIII. Constantiense Concilium, & Imperatorem Sigismundum. VI. 97. Ejus Opera. VIII. 183.
- Guillelmi Durandi speculatoris. Opera. V. 184.
- Guillelmus Estius. VII. 170.
- Guillelmus Favellus Genevæ errores disseminat. VII. 90.
- Guillelmus de Hildernissen errores varios disseminat, eosque ejurat. VI. 82.
- Guillelmus Lamarenis, S. Thomæ, Doctoris Angelici, æmulus, ab Ægidio Romano confutatus. V. 176.
- Guillelmus Lindanus. VII. 170.
- Guillelmi Malmeshuriensis Scripta. IV. 243.
- Guillelmi de Nangis Opera. V. 157.
- Guillelmi Okami gesta, & Scripta. V. 178.
- Guillelmi Parvi, dicti Neubrigensis, Scripta. IV. 243.
- Guillelmus Parvi, Scriptor Ordinis Prædicatorum. VII. 178.
- Guillelmi Peraldi, Ordinis Prædicatorum, Scripta. V. 167.
- Guillelmus Postellus a S. Ignatio Venetiis admittitur in suam Societatem, a qua postea ejectus fuit. VII. 108. A Francisco L. Galliarum Rege recipitur. VII. 180. Ejus erroræ, & deliria. VII. 108. Revertitur ad Ecclesiam, & poenitens moritur. VII. 109.
- Guillelmi de S. Amore Opus. V. 152.
- Guillelmi de Seliniaco Summa Theologica. V. 151.
- Guillelmus Siciliæ investituram ab Hadriano IV. obtinet. IV. 177.
- Guilmundi Opera. IV. 102.
- Gunmarus Huygens, & ejus Opera. VIII. 179.
- Guntabundus, Vandalorum Rex, quamvis Christianis faveret, prioribus tamen regni annis persecutionem, in Africa jamdudum inchoatam, permisit. II. 11.
- Guntherus, Comes Scurazburgenfis, in Imperatorem a Bavaris electus, veneno tollitur. V. 18.
- Guntramnus, Burgundiæ Rex, inter Sanctos relatus. III. 9.
- Gustavus, Rex Suecorum, pluribus Imperii Urbibus, & Provinciis positur, quæ tamen Gustavo ex vulneribus in prælio acceptis mortuo, ad Imperatorem in magnam partem redeunt. VIII. 12. Sueci alternante fortuna cum Ferdinando III. præliantur. 12.

H

- H** Adrianus L. a Desiderio Longobardorum Rege vexatus, Caroli Magni auxilium implorat, qui bello Desiderium, Regem, capit, & Provinciis, Sedi Apostolicæ a Pipino patre donatis, adjicit Sabinense Territorium, Spoletinumque Ducatum, & Beneventanum. III. 31.
- Hadriani II. gesta. III. 130.
- Hadrianus III. in Gallias proficiscens medio itinere moritur. III. 131.
- Hadriani IV. gesta ante, & post Pontificatum. IV. 177. Ejus Scripta. 261.
- Hadrianus V. Papa. V. 41.
- Hadrianus VI. litteris monet Fridericum, Saxonum Ducem, ne faveat Luthero. VII. 120. Ejus Scripta. 160. gesta, & mores. VII. 45.
- Hadrianus, Imperator, scripsit Minutio Fundano, Proconsuli, Christianos sine objectu criminis non esse condemnandos. L. 9.
- Hadrianus Bailletus, & ejus Critica. Opera. VIII. 166.
- Hæreses antiquæ renovatæ ab Hæreticis sæculi XVI. VII. 209.
- Hæresis quid sit? L. 39. quomodo distinguatur Schismate? L. 39.
- Hæresum Origo. L. 39. Vide etiam Tom. IX. a 115.
- Hæreticus est, qui non sequitur Catholicam unitatem. L. 39.
- Hæretici Conciliabula celebrare prohibentur. L. 148. Armis retundi debent. V. 68. jure puniuntur poenis temporalibus. 109. Novarum

varum rerum cupidi. V. 147. a Vincentio
Lirinensi graphice descripti. VI. 31. Nul-
lum judicem in Ecclesia agnoscere volunt.
VII. 135. in postremos Pontifices Romanos
debaebantur. VIII. 67.
Hæretici e Sabaudia pulsi. VIII. 41.
Hæretici recentiores errores hæreticorum Sæ-
culi XII. suscitavit. IV. 163. Falso ja-
ctant Ecclesiam Orientalem communem
cum ipsis habere doctrinam. VIII. 122.
In fide, quam profitentur, inconstantes.
VIII. 131.
Hæreticorum nostri temporis Sæclæ, Synago-
gæ sunt Satanæ. VIII. 135.
Hæreticorum Scripta contra Fidem non re-
tinenda. III. 72. Mores. VII. 222.
Hæreticorum quorundam Friderico Impera-
tori, & Conrado, ejus Filio, faventium,
errores. V. 80.
Hæreticis concessa fuit facultas, & securi-
tas veniendi ad Concilium Tridentinum.
VII. 136.
Haimericus, Patriarcha Antiochenus. IV.
188.
Haligeri, Episcopi Cameracensis, Opus.
III. 187.
Hallowius, Origenem defendens, improba-
tur, & refellitur. II. in Præfatione.
Hamaburgensis Episcopus Pallium a Sergio
III. petit, & obtinet. IV. 76.
Harmonis qui? L. 50.
Harphii Scripta. VI. 170.
Hassia Christi fide imbuitur. III. 21.
Hattonis, Abbatis, Capitulare. III. 191.
Haymonii Scripta. III. 191.
Haytonius. Vide Hattonis.
Hegelippi historia de Domitiano dubia. L.
8. Ejus historia Ecclesiastica periit. L.
23.
Helena, Constantini Mater, Christi Crucem
adinvenit. L. 98.
S. Helena, vidua, ab Alexandro III. cano-
nizata. IV. 179.
Helinandi, Monachi, Scripta. V. 156.
Heliogabalus, vel Elagabalus, Imperator,
a Prætorianis occisus & ejus Corpus in Ty-
berim projectum. L. 16.
Heloissa Abaelardo erudienda traditur, ejus-
que amore capitur Abaelardus, & cetera
ad Heloissam spectantia. IV. 193.
Helpidius, Rhetor, Priscillianista. L. 120.
In Synodo Cæsaraugustana damnatur. 120.
Helvidius Deiparam suæ post partum Virgi-
nitatis fecisse jacturam effudit, aliosque
disseminavit errores. II. 24. Helvidius un-
dequaque abjectissimus. ibid.
Hemmingi, Monachi, Scripta. IV. 108.
Henoticon Zenonis Imperatoris quid sit? II.
6. Henoticon fuit statim rejectum ab om-
nibus Catholicis, quamvis Ecclesia illud
non damnavit. 2.
Henrici L. Angliarum Regis, gesta. IV.

163. Cum Anselmo, Cantuariensi Archi-
episcopo, Concordiam init. IV. 222.
Henricus II. Angliæ Rex. IV. 164. S. Tho-
mæ Cantuariensis cædi imprudens occasio-
nem dedit. 164. Severissime ob id a Deo
punitus. ibid. Ab eadem juramento se pur-
gat. 232.
Henricus III. Angliæ Rex. V. 30.
Henricus IV. Angliæ regno quo pacto posi-
tus? V. 32. Ejus gesta. VI. 27.
Henricus V. Angliæ Rex, socius init cum
Duce Burgundiæ. VI. 20.
Henrici VI. Angliæ Regis, gesta, & San-
ctitas. VI. 28.
Henrici VII. Regis Angliæ, gesta. VI. 30.
Henricus VIII. FIDEI DEFENSORIS no-
men consequitur. VI. 32. VII. 44. Eje-
cta Catharina, Matrimonium init cum Anna
Bolena. VII. 49. Excommunicatur a Cle-
mente VII. ibid. Ecclesiam Romanam con-
temnit, sævique in omnes Catholicos,
qui eum Caput Ecclesiæ agnoscere nolue-
runt. VII. 50. Censuris Ecclesiasticis in-
nodatus declaratur a Paulo III. ibid.
Henricus, Castellæ Rex. V. 27.
Henricus II. Castellæ Rex. V. 28.
Henricus III. Castellæ Rex. V. 29.
Henrici IV. Castellæ Regis gesta. VI. 32.
Henrici II. Galliarum Regis gesta. VII. 16.
Henrici III. Galliarum Regis gesta. VII.
20. Ejus mors quo pacto contigerit? 28.
Henrici IV. Galliarum Regis gesta. VII.
24.
Henricus IV. Borbonius, in Gallia fautor
Hæreticorum. VII. 70. ejurat hæresim,
& obedientiam Sanctæ Sedi præstat. 70.
Sexdecim conditionibus admittitur ad gre-
mium Ecclesiæ. 72.
Henricus III. dictus Imperator, ob Investi-
turam a Gregorio VII. damnatus. IV. 62.
Ad Canusium pergens a Papa absolvitur.
62. Cum redisset ad vomitum, Henri-
cus, a Principibus Germaniæ exaustora-
tur, & a Papa rursus communione, &
regno privatur. 64. Romam cum exercitu
venit, Gregoriumque in Mole Adriani re-
cludit. ibid. Gregorius VII. antequam mo-
reretur, excommunicationem in Henricum
latam non rescidit. ibid.
Henricus IV. Imperator investiturarum privi-
legium a Paschale II. extorquet. IV. 152.
A Gelasio tamen II. nihil obtinere potest.
ibid. A Callisto II. excommunicatus Hen-
ricus ad officium redit. 152. Henrici mo-
res, & gesta. ibid.
Henricus. Imperator Byzantinus. V. 2.
Henricus L. Imperator Sanctitatis fama cele-
bris. IV. 18.
Henricus II. optimus Imperator. IV. 19.
Henricus III. dictus Imperator, excommuni-
catur, & deponitur. IV. 222.
Henricus III. dictus Imperator, Paschalem
II. de

31. de Concordia interpellat, & apud Ingelheim Imperii insignia deponit, iterumque confugit ad Paschalem II. sed frustra. V. 167.
- Henricus III. inter Imperatores locum non habet. IV. 19. Plures Principes viros, quia & proprios filios infestos habuit. ib. Cadaver ejus per quinquennium insepultum extra Ecclesiam mansit. III. 153.
- Henricus IV. Imperator pacem a Callisto II. per Legatos implorat. IV. 224.
- Henricus V. Imperator, ejusque gesta. IV. 156. Anathemate percellitur. ibid. A Czelesino III. coronatur. IV. 181.
- Henrici VII. Imperatoris gesta, & mors. V. 15.
- Henrici Boich Commentarii in libros Decretalium. V. 186.
- Henrici Bonicoli Opera. V. 152.
- Henricus Canisius. VII. 106.
- Henrici Abbatis Claravallensis, Scripta. IV. 253.
- Henricus Dodwellus. VIII. 183.
- Henricus Gravius. VII. 170.
- Henricus Petrus De Gondy Cardinalis. VIII. 161.
- Henrici de Hassia Scripta. VI. 159.
- Henrici Stenonis Scripta. V. 157.
- Henricus Holden, & ejus Opera. VIII. 183.
- Henrici, Hostiensis, Scripta. V. 184.
- Henrici Huntingroniensis Scripta. IV. 243.
- Henrico a Sancto Ignatio, & ejus Opera. VIII. 206.
- Henrici Institutoris Scripta. VI. 168.
- Henricus Kalceisen cum Hussitis disputat. VI. 162.
- Henricus a Lotharingia Regnum Neapolitanum invadere molitur. VIII. 28.
- Henricus Norisius, Cardinalis, Ord. S. Augustini, & ejus Opera. VIII. 203.
- Henricus Regius. VII. 199.
- Henricus Savilius. VIII. 183.
- Henrici de Segusio Scripta. V. 152.
- Henricus Spelmanus. VIII. 183.
- Henricus Spondanus, & ejus Opera. VIII. 163. improbat Concordatum. VII. 215.
- Henrici Susonis Scripta. V. 172.
- Henricus Thuringiae & Hassiae Landgravius imperio aliquantulum potitus. V. 13.
- Henricus Valesius, & ejus Opera. VIII. 170.
- Henricus, discipulus Petri de Brui. IV. 181.
- Henriciani. IV. 189.
- Heracleonitae, seu Barboriani, & illorum errores. L. 50.
- Heraclius, Patriarcha Hierosolymitanus. IV. 187.
- Heraclius, Imperator, cum Paulo Monoculo congressum habet, ex quo ei afflatur Monothelismus. III. 46. De ejusdem congressu cum Anastasio, Patriarcha Jacobitarum, controvertitur apud Eruditos. ibid.
- Heraclius, post multas a Chysroe clades ac-
- ceptas, secundo adversus eundem bello pugnat. III. 4. Pacem firmat inter Romanos, & Persas, Lignum S. Crucis recuperat, indeque datur occasio diei festo Exaltationis S. Crucis. 5.
- Herardi, Angliae Regis, cadaver jussu Hardicanuti, ipsius Successoris, effoditur, & in Tamalim projicitur. IV. 22.
- Herardi, Episcopi Turonensis, Capitula. III. 186.
- Heriberti, Monachi, Epistola, in qua Petragoricensium haeresis, & gesta describuntur. IV. 192.
- Herigeri Opera. IV. 97.
- Herluini, Cameracensis Episcopi, Causa judicatur in Synodo Romana. V. 72.
- Herluini, Comitis, absolutio. IV. 70.
- Hermannus, Archiepiscopus Colonienis, a fide Apostata, privatus sua sede, Lutherannam haeresim profitetur. VII. 132.
- Hermanni Contraſti Scripta. IV. 106.
- Hermannus Lethmarius, & ejus Scripta. VII. 167.
- Hermannus Pongilupus, scdisſimae Sectae parens. V. 90. Ejus ossa jussu Bonifacii VIII. exhumantur, & comburuntur. ibid.
- Hermannus Ruissvich plures errores docet, & ad ignem damatur. VI. 81.
- Hermas, auctor libri PASTORIS. L. 66.
- Hermenegildus ab uxore Ingunde ad fidem Catholicam adductus, a Patre Leovigildo bello imperitur. II. 86. in vincula conjectus, cum Episcopum Arianum, qui ad impartiendam ei Eucharistiam venerat, repulisset, martyr occubuit. ibid.
- Hermogenes, Magister Militum, ad expellendum Paulum, Patriarcham Constantinopolitanum, missus. L. 173.
- Hermogenes, & ejus errores. L. 52.
- Hermolai Barbari Scripta. VI. 150.
- Herodes infirmatur. L. 30. Ejus ferale Edictum contra Judaeos, ibid. Praecipit jugulari Antipatrum, filium. L. 31. moritur artusque vermibus. ibid.
- Herodes Antipas constitutus est Ethnarcha Galilae, & Petraz. L. 31.
- Herodiani, qui erant? L. 37.
- Heroldus Archiepiscopus Salisburgensis, deponitur, & excommunicatur, eique Fredericus subrogatur. IV. 72.
- Herpii, sive Harpii, Scripta. VI. 170.
- Hervei, Monachi Dolensis Scripta. IV. 255.
- Hesychistae, & Euchitae, dicti sunt Monachi quidam, qui Palamiticam haeresim sunt professi. V. 81.
- Hesychii, Patriarchae Hierosolymitani, Scripta. III. 25. Hesychii plures. ibid.
- Hibernia Henrico, Angliae Regi, conceditur ob religionis bonum. IV. 177. Joannes, Henrici filius, Rex coronatur. 181.
- Hidoparatae, seu Aquarii, qui? L. 51.
- D. Hieronymo in conscribendis Epistolis cur-

- usus non sit Siricus Pontifex? L. 164. ejus
vita summam describit. II. 54. Hiero-
nymus Opera. ibid. Hieronymi Elogium .
55. S. Hieronymum quinam a Dallai ac-
culationibus defendant? II. 71.
- Hieronymus Æmilianus, fundator Congrega-
tionis Clericorum Regularium, qui Soma-
schi appellantur. VI. 232.
- Hieronymus Asculanus, non Patriarcha Hiero-
solymitanus, sed Cardinalis fuit a Ni-
colao III. creatus. V. 64.
- Hieronymus Bignonius. VIII. 172.
- Hieronymus Bolsecus, comes hæresiarchæ
Calvini, ad Ecclesiam, ejurata hæresi,
revertitur, & vitam Calvini scribit. VII.
90.
- Hieronymus, Cardinalis Casanate, ejus be-
neficia in Fratres Ordinis Prædicatorum.
VIII. 177.
- Hieronymi a S. Fide Scripta. VI. 153.
- Hieronymi de Fesulis Eremitarum Congre-
gatio. VI. 200.
- Hieronymus Gonzalez, & ejus Opera. VIII.
195.
- Hieronymus Oleaster, & ejus Opera. VII.
184.
- Hieronymus Pradus. VII. 197.
- Hieronymus, Pragensis, saluum conductum
a Concilio Constantiensi accepit, & ni-
hilominus iuste damnatus & combustus fuit.
VI. 99.
- Hieronymus a SS. Sacramento, restaurator
Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis Cap-
tivarum. VIII. 236.
- Hieronymus Seripandus, ejus zelus, & Scri-
pta. VII. 187.
- Hieronymus Surita. VII. 169.
- Hieronymus Vecchiotti & ejus Opera. VIII.
176.
- Hierosolyma a Romanis obsidione cincta. L.
35. Flammis incenditur, & ab imis fun-
damentis diruitur. L. 35. A Persis vi su-
bacta, & capta. III. 4. A Cruce signi-
tis expugnatur. IV. 23. A Christianis re-
cipitur. IV. 24. A Saladino tentatur, &
 tandem capitur, Latinis ex ea, & Græ-
cis expulsis. IV. 151.
- Hierosolymis Ecclesia a Latinis construitur.
IV. 277. Peregrini illuc ad invisendum
Christi Domini sepulchrum confluunt. ibi-
dem.
- Hierosolymitanus Episcopus, Patriarcha fuit
constitutus in Concilio Nicæno, servato,
tamen jure Metropolitico Cæsariensis. L.
130.
- Hierosolymitani Patriarchæ a sæculo septi-
mo usque ad sæculum undecimum qui fue-
runt, nescitur. III. 38. Papebrochius ta-
men illorum seriem perduxit ad annum
1672. 39.
- Hierosolymitanæ Dioceseos limites. II. 45.
Græves. Hist. Tom. IX.
- Hierosolymitanæ Ecclesiæ prærogativæ. L.
80. Cæsareæ Palestinæ fuit subiecta. ib.
Patriarchatus pleno jure, a quo tempore
potiri sunt Episcopi Hierosolymitani? ib.
Vide etiam Tom. 8. in Tabulis Chrono-
logicis a pag. 185. usque ad pag. 294.
- S. Hilarius Cœnobita excitat plurima in Pa-
lastina. L. 180.
- S. Hilarius, Arelatensis Archiepiscopus Se-
mipelagianorum doctrinæ adhæsit, quam
tamen moriturus abdicavit. I. 65. Diver-
sus est ab eo, qui ad S. Augustinum Epi-
stolam contra Semipelagianos scripsit. ib.
- Hilarius, Diaconus Ecclesiæ Romanæ auster
est Commentariorum in Epistolas Pauli,
qui S. Ambrosio adscribebantur, necnon
Quæstionum Veteris, & Novi Testamen-
ti, quæ S. Augustino tribuebantur. L.
158.
- Hilarius, Romanæ Ecclesiæ Diaconus, Lu-
ciferianus fuit. I. 116. Rebaptizandos esse
hæreticos docuit. ibid. a suis erroribus re-
sipuit. ibid.
- S. Hilarii, Episcopi Pistaviensis, pro fide
contra Arianos defendenda labores. L. 140.
Ejus Opera. ib. Saturnino, Arelatensi Epi-
scopo Ariano, restitit. L. 136. Galliz,
ejus beneficio, Arianismi labe non fue-
runt infectæ. ibid. Interfuit Concilio Se-
leuciensi. 136. Ariani, ab eo provocati,
illum remitti ad suam sedem curant.
132.
- Hilarius, Pontifex, egregius Sacrorum Ca-
nonum defensor, eorumque observando-
rum auctor. II. 27.
- Hildeberti, Cenomaniensis, postea Turonen-
sis Antistes, Scripta. IV. 246.
- Hildegardis, Abbatisse, Opera. IV. 254.
- Hildericus, Wandalorum Rex, Fulgen-
tium, aliosque Episcopos Catholicos ab
exilio revocat, suisque sedibus restituit.
II. 88.
- Hilduini Opus de vita S. Dionysii graves
controvertias excisavit in Galliis. III.
188.
- Hincmarus, Laudunensis Episcopus, ob de-
fensa Sedis Apostolicæ jura, inimicium
Avunculi sui, Hincmari, Archiepiscopi
Remensis, sibi conciliavit, a quo mul-
torum criminum infimulatur apud Ca-
rolum Calvum, Galliarum Regem. III.
170. Accusatus in Concilio, apud Ver-
meriam habito, Sedem Apostolicam ap-
pellat, sed ab Avunculo Romam pergere
præpeditur, ejusque opera in Synodo,
apud Atrinium indicta, Episcopatu pri-
vatus in Carcerem conjicitur. 171. ite-
rum damnatus in Concilio, apud Du-
ziacum convocato, in carcerem traditur,
& exaceratur, hujusque Concilii Senten-
tia a Joanne VIII. confirmatur, &
He-

- Hedenulfus, in ejus locum, Laudunensis Episcopus consecratur. ib. Vita sancto Carolo Calvo Joannes VIII. Synodum indicit Trecentem, in qua Hincmarus e sua Sede Laudunensi dejectus, annuente Pontifice, jectusque cæcus esset, Missam vestibus Pontificalibus amictus, celebrandi facultatem obtinuit, eique proventuum Episcopatum pars adjudicata fuit. ibid. Episcopus ad Sedem Apostolicam appellat, & ab Adriano II. suscipitur. III. 130.
- Hincmarus, Remensis Archiepiscopus, injuste in Gothescalcum, & Ratramnum excommunicavit, quod ejus sententia de expungendis ex Hymno Martyrum verbis: *TE TRINA DEITAS consentire nollent*. III. 146. Contra Nepotem, Hincmarum, Episcopum Laudunensem, quæ gesserit? III. 170. Hincmarus, Arch. Remensis, Clericos, ab Ebbone ordinatos, gradu deiecit. ibid. Scribit in Causa Lotharii, & Theurbergæ. III. 160. Hincmari odium, & machinationes contra Rothadum, Episcopum Sueffionensem. ib. Quomodo se gesserit erga Gothescalcum in causa Prædestinationis? III. 147. Scripta, & Laudes. III. 183.
- Hippolyti, Thebani, Scripta. IV. 25.
- S. Hippolytus, Episcopus Portuensis auctor Canonis Paschalis, quem in marmorea Statua inscripsit, & ejus in Bibliotheca Vaticana asservatio. L. 77.
- Hispaniæ Reges Episcopus nominandi facultate donati. VII. 46.
- Hispaniæ Regum series usque ad Philippum V. nunc regnantem: Tom. IX. a p. 65. usque ad p. 80.
- Hispaniæ quando institutum Monasterium receperint? II. 140.
- Hispania occupant Alani, Vandali, & Suevi. II. 3.
- Hispaniarum Regnum, ob Arianismum, afflictum. II. 86. Ariana hæresis ab Hispanis eliminatur. 87. Inter Sanctium, & Ferdinandum divisum. IV. 162.
- Hispani ab Almohadibus male affecti. IV. 163.
- Hispaniæ Regis Orator concertationem habet cum Oratore Galliarum Regis. VIII. 28.
- Hispani Episcopi in Concilio Toletano XV. explicant quasdam propositiones, quas de Divinis personis asseruerant, uberiorque id præstant in Concilio Tolet. XVI. III. 66.
- Hispani Sardiniam occupant, & Siciliæ Urbibus aliquibus captis, ab Imperatore Carolo VI. repelluntur, in fœdus cum Imperatore euntibus Anglis, Sabaudia Duce, & Gallis. VIII. 15.
- Hispanorum clavis frustra Angliam invadere tentat. VII. 33.
- Historia Concilii Tridentini. VII. 137.
- Historia Ecclesiastica utilis. I. 3.
- Homitarum Regio Christi Fide imbuitur. II. 85.
- Honorii, Papæ, Orthodoxia, & acta simul Concilii VI. Generalis defenduntur. III. 62.
- Honorii, Papæ, ad Sergium scribentis, mens explicatur. III. 47. Silentii ab eo indicii æconomia juste improbat. 48.
- Honorius Imperator, contra Donatistas Legem promulgat. L. 107. Marcellini famam vindicat. L. 108. Dulcitium, Tribunum, in Africam mittit. ibid. Prædecessorum suorum Leges, in Donatistas latas, confirmat. ibid.
- Honorius, devictis Tyrannis, Romam triumphans ingreditur. II. 4. De Religione Catholica bene meritus est. 5. Suspectus perdit in suam sororem amoris. ibid.
- Honorius L. ab hære. Monothelitarum omnino alienus fuit, licet graviter peccarit in modo quo se gessit cum Monothelitis. III. 24.
- Honorius II. antea dictus Lambertus, ex Antipapa in verum Pontificem eligitur. IV. 170. Ejus gesta in Pontificatu. ibid. Æconomia erga Ludovicum VI. Galliarum Regem, utitur. 171.
- Honorii III. Scripta. V. 34.
- Honorii IV. gesta. V. 46.
- Honorius, Imperator, ignavissimus Princeps. L. 3.
- Honorius Regius quid sentit de statu Ecclesiarum Anglicanarum? VII. 25.
- Honoratus a S. Maria. VIII. 206. S. Honoratus, Arelatensis postea Episcopus, Monasterium fundavit Liricense. II. 65.
- Hormisdas, Papa, nunquam hanc propositionem damnavit: *UNUS DE TRINITATE PASSUS EST*. II. 68. Ecclesiam orientalem cum occidentali conciliat. II. 112. Propositionem Monachorum Scytharum: *UNUS E TRINITATE CRUCIFIXUS EST*, nunquam examinavit, nedum damnavit Hormisdas. ibid.
- Hosii consecratæ in Columbis suspensis asservabantur in Ecclesiis. III. 200. in Altari consecrandæ summa diligentia, & munditia sæculo X. conficiebantur. IV. 115.
- Hosienfis. Vide Henricus Hosienfis.
- Hubertus, Clericus, Bosonis Comititis filius, quorundam criminum intimatur, Romam a Benedicto III. vocatur. III. 126.
- Hugo Boncompagnus. VII. 201.
- Hugo Catalaunensis. IV. 245.
- Hugo, Comes, ob rebellionem in Ludovicum Transmarinum, Galliarum Regem, excommunicatur. IV. 70.

Hugo Capetus, Galliz Rex, eligitur. IV. 11.
 Hugo Blancus, Cardinalis, Ecclesiz aditu prohibetur. IV. 84.
 Hugo de S. Caro, & ejus Opera. V. 161.
 Hugo Grotius, & ejus Opera. VIII. 180.
 Hugo, Filius Heriberti, Comitis Aquitani, adhuc quinquennis, a Joanne x. confirmatur in Archiepiscopum Remensem. IV. 27.
 Hugo, Archiepiscopus Lugdunensis, Vistorem III. Pontificem Max. calumniatur, & ab eodem excommunicatur una cum Richardo, Abbate Massiliensi. IV. 43.
 Hugo, Caroli Martelli nepos, plures Episcopatus, & Abbacias administrans, excusatur. III. 98.
 Hugo Mathoudus, & ejus Opera. VIII. 186.
 Hugo Menardus, & ejus Opera. VIII. 186.
 Hugonis Echeriani scripta. IV. 239.
 Hugonis Flaviniacensis Chronicon. IV. 244.
 Eius Epistola ad Mathildem Comitissam. IV. 103.
 Hugonis, Episcopi Ligonensis, scripta. IV. 100. & 101.
 Hugonis Floriacensis scripta. IV. 241.
 Hugonis de Folieto scripta. IV. 255.
 Hugonis Pistaviensis scripta. IV. 255.
 Hugonis, Archiepiscopi Rotomagensis, scripta. IV. 154.
 Hugonis a S. Victore Opera. IV. 255.
 Humbaldus, Episcopus Lemovicensis, deponitur. IV. 88.
 Humberti, de Romanis, Magistri Generalis Ordinis Prædicatorum, gesta, & Scripta. V. 161.
 Humberti, Cardinalis, Opera. IV. 102.
 Humiliatorum Ordo. V. 213.
 Hunfridus, Augustæ Vindelicorum Archiepiscopus, qui a Leone ix. suspensus fuerat, absolvitur. IV. 81.
 Hungari Italiam, & Bavariam populantur. IV. 8.
 Hungarorum conversio a Piligrino, Archiepiscopo Laureacensi, feliciter promovetur. IV. 15.
 Huniadis Vaivodæ, Ducis Hungarici exercitus, virtus. VI. 9. Eius gesta. 17.
 Hunnericus, Vandalorum Rex, in Manichæos, & in Arianos primum, postea in Catholicos sævit. II. 11.
 Hunni ad fidem Christianam convertuntur. III. 22.
 Hussitarum hæresis extincta. VI. 61. variæ Sectæ. VI. 80.
 Hussitas Martinus V. domare volens, Sacram Expeditionem indicit. VI. 48. Hussus Expeditionis infelix exitus sub Eugenio IV. 51.
 S. Hyacinthus inter Sanctos adscribitur a Clemente viii. VII. 74.

Hyacinthus Libelli. VIII. 191.
 Hyacinthus Serry. VII. 193.
 Hyacinthus Serronius. VIII. 191.
 Hydruns a Turcis capitur, statimque ab eorum manibus eripitur. VI. 59.
 Hypostasis nomen varie acceptum acerrimæ controversiæ locum dat Antiochiæ. L. 116.
 Hypostasis vox varie olim accepta inter Catholicos dissidium movit, & quo pacto istud sedatum fuerit? L. 175.
 Hypostasum trium in Deo admittendarum quæstio componitur. L. 138.
 Hyginus, Pontifex, sedit annos quatuor Obiit anno 141. L. 18.

I

Jacobitæ Alexandrinam, & Antiochenam Sedem invadunt. III. 32. Jacobitæ qui, & unde dicti? 34. De eorum origine disputatur inter disciplinæ critices peritos. ibid. Eorum errores. ibid. Jacobitæ, quæ Ecclesiam Alexandrinam sæculo octavo relexerunt, Communionem cum Ecclesia Romana non redintegrarunt. 33. in gremium Ecclesiz Romanæ recipiuntur. VI. 120.
 Sedem Antiochenam invadunt. III. 37.
 S. Jacobus, Primus Hierosolymitanæ Ecclesiz Episcopus. L. 28.
 S. Jacobi Ordo. IV. 279.
 Jacobus I. Angliæ Rex. VIII. 33.
 Jacobi II. Angliæ Regis gesta. VIII. 38.
 Jacobus III. Angliæ Regis legitimus hæres. VIII. 40.
 Jacobus Almainus, & ejus scripta. VII. 167.
 Jacobus, Aragonum Rex, Siciliæ usurpator, Anathemate configitur. V. 46.
 Jacobus Arminius. VII. 96.
 Jacobus Augustus Tnuanus. VIII. 169.
 Jacobus Billius Brunæus. VII. 174.
 Jacobus Boileau, & ejus Opera. VIII. 167.
 Jacobus Bonfrerius, & ejus Opera. VIII. 207.
 Jacobus Benignus Bossuet, & ejus Opera. VII. 158.
 Jacobus Bossutius, gallice le Bossu. VII. 184.
 Jacobus Boyleau in sua flagellantium historia flagellationum, seu disciplinarum usum immerito improbat. V. 78.
 Jacobus Clemens, Dominicanus, a patrio Henrici III. Galliarum Regis, multis argumentis vindicatur, ejusque innocentia comprobatur. VII. 24.
 Jacobus Cujacius. VII. 200.
 Jacobus a S. Dominico. VIII. 198.
 Jacobus Echardus, & ejus Opera. VIII. 193.
 Jacobus Faber Stapulensis, ejus scripta, & errores. VII. 165.

d 2

Jaco-

- Jacobus Goar, & ejus Opera. VIII. [193.](#)
 Jacobus Gordonus, & ejus Opera. VIII. [207.](#)
 Jacobus Gretferus, & ejus Opera. VIII. [209.](#)
 Jacobus Gronovius, & ejus Opera. VIII. [179.](#)
 Jacobus Laderchius. VIII. [214.](#)
 Jacobus Laines declamat contra Colloquia & Collationes Catholicorum cum hæreticis. VII. [124.](#) Ejus labores, & scripta. [195.](#)
 Jacobus Latomus. VII. [170.](#)
 Jacobus Le Long, & ejus Opera. VIII. [213.](#)
 Jacobus Magdalinus. VII. [184.](#)
 Jacobi Magni scripta. VI. [176.](#)
 Jacobus Marfolier, & ejus Opera. VIII. [216.](#)
 Jacobus Merlinus, ejus scripta. VII. [167.](#)
 Jacobus Naclantus. VII. [177.](#)
 Jacobi Nitibienfis libri perierunt. [L 151.](#)
 Jacobus Noguera. VII. [172.](#)
 Jacobus Pameius, & ejus scripta. VII. [162.](#)
 Jacobus Payva de Andrada. VII. [169.](#)
 Jacobi Perezii scripta. VI. [154.](#)
 Jacobus Perzonius coram Henrico IV. disputat contra Moranzum Plessæum, insignem Calvinistam. VII. [126.](#)
 Jacobus Querif, & ejus Opera. VIII. [194.](#)
 Jacobus Sadolerus, & ejus scripta. VII. [160.](#)
 Jacobus Sallianus. VIII. [211.](#)
 Jacobus Sanbovius, & ejus Opera. VIII. [167.](#)
 Jacobus Sannazarius, & ejus Opera. VII. [156.](#)
 Jacobus Hyacinthus Serry, & ejus Opera. VIII. [193.](#)
 Jacobus Sirmondus, & ejus Opera. VIII. [209.](#)
 Jacobus Sprengerus, communi studio cum Henrico institutore, librum, inscriptum: **MALLEUM MALEFICARUM**, edidit. VI. [168.](#)
 Jacobus Tirinus, & ejus Opera. VIII. [207.](#)
 Jacobus de Vitriaco, Patriarcha Hierosolymitanus. V. [63.](#) ejus scripta. [151.](#)
 Jacobi de Varagine, Ordinis Prædicatorum, mores, & scripta, deque eo-judicium. V. [168.](#)
 Jacobus Vfferius. VIII. [183.](#)
 Jadera, Urbs Dalmatiz, Venetis a Ladislao vendita. VI. [15.](#)
 Jandunus. Vide Marcellum de Menandrino.
 Janfenitz in Conventu Cleri Gallicani damnati. VIII. [143.](#)
 Janfenius Gandavensis Episcopus. VII. [170.](#)
 Janfenius, Iprensis Episcopus, omnia sua Scripta Romani Pontificis judicio ac Censuræ subjecit. VIII. [95.](#) præcipuum fundamentum, & Summa doctrinæ Janfenii. [101.](#)
 Janfenii, Iprensis Episcopi Augustinus damnatur, eique damnationi refragantes subscribere obstringuntur. VIII. [57.](#) Ejus quinque propositiones proferuntur. [62.](#)
 Janfenismi ortus, & progressus. VIII. [95.](#)
 Janus Gruterus, & ejus Opera. VIII. [179.](#)
 Jarnacense prælium Catholicos inter & hæreticos, & Catholicorum Victoria. VII. [19.](#)
 Javarinum, munitissimum oppidum, a Turcis expugnatur. VII. [8.](#)
 Ibas, Episcopus Edessenus, suæ Sedi in Synodo Chalcedonensi restituitur. II. [46.](#) Ejus Epistola in Concilio quidem Chalcedonensi fuit approbata; sed hoc Concilii judicium non fuit a S. Leone Papa confirmatum. II. [98.](#) Et in Synodo quinta damnatur. II. [100.](#)
 Ibrahim, Turcarum Imperatoris gesta. VIII. [6.](#) Ejus in Venetos Expeditio, & mors. [8.](#)
 Iconomachi nihil pro se elicere possunt ex Canone XXXVIII. Concilii Hiberitani, quo prohibetur, ne picturæ in Ecclesia habeantur. [L 126.](#)
 Iconoclastarum Hæresis origo. III. [49.](#) Ejusdem progressus. [ibid.](#)
 Idacius, Episcopus, vehementer Priscillianistas exagitat. [L 120.](#)
 Jejunii fructus. VIII. [226.](#)
 Jejunii quadragesimalis diversa diversis temporibus conditio. V. [202.](#) Hora vel tempus est res puræ disciplinæ. VIII. [220.](#)
 Jejuni præcepta sunt duo, unum imperans abstinentionem a carnibus, ovibus, & lacticiis; alterum indicens unicam refectionem in die. VIII. [221.](#) Principaliter consistit Jejunium in unica refectioe. [ibid.](#)
 Jejunium Mercurii, Veneris & Sabbathi sæculo quarto. [L 181.](#)
 Jeremias Patriarcha C. P. oblatam sibi Lutheranorum Confessionem Augustanam diris devover, & contra illam calamum acuit. VIII. [123.](#)
 Jesus, sive Josephus, Frater Mahometis Turcarum Imperatoris, Christianam Religionem amplectitur, Demetrii nomine assumpto. VI. [8.](#)
 Jesuitæ e Gallis ejecti, illuc revocantur. VII. [25.](#) a Venetis recipiuntur. VIII. [63.](#)
 S. Ignatius, Patriarcha C. P. Gregorium Asbellam, Syracusanum Episcopum, deponit, qui deinde cum e solio C. P. deturbari curavit. III. [137.](#) Quomodo S. Ignatius Barlam, avunculum Michaelis, Imperatoris, infestum habuerit? [ibid.](#) Sanctus Ignatius ad suam Ecclesiam revocatus summo populi plausu excipitur. [138.](#)
 S. Ignatius de Loyola Parisiis apud FF. Prædicatorum in Collegio S. Jacobi studuit Theologie. VII. [195.](#) a Gregorio XV. Sanctus declaratur. [ibid.](#)
 S. Ignatius, Episcopus Antiochenus, Romæ damnatus ad Bestias in Amphitheatro a Leonibus voratur an. [107.](#) [L 9.](#)

S. Ignat-

S. Ignatius de Loyola, ejus Sanctitas, Scripta, & Mors. V. 194.
 S. Ignatii, Martyris, septem Epistolæ, ad varias Ecclesias Scriptæ, genuinæ sunt. L. 72. aliæ octo, quæ sub ejus nomine circumferuntur, sunt supposititiæ. L. ibid.
 S. Idelphonfi Scripta. III. 78.
 Ildimundus, & Landus, Campaniæ Tyranni, anathemate feriuntur. IV. 85.
 Illiberitani Concilii Epocha anno Diocletianæ persecutionis incerto affigenda. L. 126. Quid intelligat Illiberitanum Concilium nomine Communionis? ibid. Canon vetans picturas explicatur. ibid.
 Illuminatorum Secta. VIII. 113.
 Illyrici Ecclesiæ aliquot Arianismi labe infectæ. L. 114.
 Imaginum cultus in Oriente sublatu a Jezido, Saracenorum Tyranno, sed sub Uldo, ejus filio, restituitur. III. 49. qualis debeat esse ex II. Synodo Nicæna? 69.
 Imaginum usus aliquis fuit tribus prioribus sæculis, quamvis non adeo frequens. III. 52. quarto, & sequentibus sæculis frequentiores Imagines, & in omnibus locis visæ. ibid.
 Imaginibus Sacris aliquem cultum esse deferendum, nunquam Galli inficias gerunt, quamvis de modo, quo coli deberent, non statim cum Græcis convenirent. III. 53. Concilii Tridentini contra redivos Iconomachos Decretum. 54.
 Imagines Sanctorum quales poni debeant in Ecclesiis. VIII. 55.
 Immunitas Clericorum. V. 200.
 Imperatores non habent nisi civilem auctoritatem in convocatione Conciliorum. L. 128.
 Imperatores Tempia sæculo quarto magna cum pompa dedicabant. L. 177.
 Imperii Orientalis duratio, & amplitudo. VI. 7. Imperium Occidentis deficit. II. 8.
 Impugnatur ratio Gallorum contra Concordatum. VII. 226.
 Incarnationis doctrina sæc. quarto. L. 175.
 Incestuosorum error, hoc est, Jurisconsultorum consanguinitatis gradus perperam numerantium, damnatur ab Alexandro II. in Synodo Romana. IV. 83.
 In corrupticollæ Hæretici qui, & in quo errarent. II. 92.
 Ingundis, Catholica, frustra a Gotsvinda, Ariana, ejus avia, de Religione tentatur, quin potius ipsa Hermenegildum, conjugem, & Hispaniæ Regem, ad fidem Catholicam adducit. II. 86.
 Ingulphi, Abbatis, Historia. IV. 251.
 Independentium Secta in Anglia. VIII. 35.
 Indigenæ, seu advenæ, apud Indios erant Profelyti ex Justitia. L. 38.
 Index Librorum veteris, & novi Testamenti rexitur in Concilio Laodicæno; habito *Græves. Hist. Tom. IX.*

anno 363. secundum Pagium, vel 365. secundum Petrum de Marca. L. 141.
 Indi pessime habentur ab Hispanis, ad quorum crudelitatem compescendam mittitur Petrus Gasca. VII. 36. S. Pius V. Hispanos ea de re admonet, & ad mansuetudinem erga Indos exercendam, etiam atque etiam adhortatur. ibid.
 India citerior, Vide ÆTHYOPIA.
 Indulgentias largiri potest Ecclesiæ, eoque jure omni ævo potita est. IV. 167.
 Indulgentiarum initium. III. 126.
 Indulgentiarum promulgatio a Leone X. quibusnam demandata. VII. 43.
 Indulgentiæ contra infideles militaturis in Concilio Lateranensi L. concessæ. IV. 213.
 Indulta Pontificia concessa Regibus Galliæ ad nominationem Abbatiarum. VI. 224.
 Innocentius L. multas scripsit Epistolas Decretales. II. 25. Epistola Innocentii ad Arcadium Imperatorem est supposititia, & ad eandem classem ablegandæ sunt duæ Arcadii Imperatoris ad Innocentium L. Epistolæ. ibid.
 Innocentius II. invitus Pontificatum accipit. IV. 172. In Gallias fugit. 173. Lothario, Imperatori, investituras non restituit. ib. Romam revertitur, statimque Pisas secedit. ibid. A Rogerio captivus factus, investituras Siciliæ, Apuliæ, Calabriæ, & Capuæ ei concedit. ibid.
 Innocentius III. Antipapa. IV. 179.
 Innocentius III. a Clemente III. Cardinalis creatur. V. 33.
 Innocentius III. postquam Pontifex fuisset renuntiatus, Presbyter ordinatus est. V. 32. Ejusdem Summi Pontificis gesta. 33. Innocentii III. post mortem apparitio an fabulæ loco sit habenda? 35. Ejus Scripta. 183.
 Innocentii IV. gesta. V. 36. Quædam de ejus morte commenta. 37. Scripta. 184.
 Innocentius V. Papa. V. 41.
 Innocentii VI. gesta. V. 54.
 Innocentii VII. Pontificatus. VI. 41.
 Innocentii VIII. gesta. VI. 62.
 Innocentius IX. eligitur Pontifex. VII. 70. Ejus virtutes, & obitus. 71.
 Innocentii X. gesta. VIII. 58.
 Innocentii XI. gesta, & pietas in Deum. VIII. 68.
 Innocentii XII. gesta. VIII. 74.
 Innocentii XIII. Mors & laudes. VIII. 79.
 Inquisitionis Officium Fratribus Prædicatoribus demandatur, ab iisque exercetur. V. 69. Inquisitionis Officium quantum oderint Hæretici Novatores, & cur fuerit institutum? 69. cum Ordine Prædicat. capiet. 209. In regno Castellæ instituitur. VI. 34.
 INTERIM; Edictum Caroli V. Imperatoris. VII. 15.

Interdicti Veneti historia. VIII. [46](#).
 Institutum Ordinis Prædicatorum magnam cum
 Instituto Carthusianorum affinitatem habet.
 VII. [173](#).
 Instantius, Episcopus Priscillianista. [L](#). [120](#).
 Damatur in Synodo Cæsaraugustana. [ibid](#).
 Priscillianus, & Salvianus, alter Episcopus
 ejusdem Sectæ, iidem proscripti sunt.
[ibid](#). In exilium mittitur Instantius. [ibid](#).
 Romam ad Damasum Papam proficiscitur.
[ibid](#). In Galliam regressus, & a S. Martino
 Turonensi, aliisque Episcopis repulsus,
 ad Maximum Tyrannum appellat. [ib](#). Ec-
 clesiæ suæ restituitur. [ibid](#). Ad Synodum e-
 vocatus exaucloratur, & in exilium mit-
 titur. [121](#).
 Investitura quid, & unde originem habuerit?
 IV. [461](#). Investituræ tolerantæ usque ad Gre-
 gorium V. [62](#). Investiturarum Controver-
 sia quomodo composita in Concilio Latera-
 nensi? [62](#). Cur damnatæ a Gregorio VII.?
 IV. [65](#). Investiturarum abrogationi non ob-
 est Concordatum Gallicum. [67](#). Illarum lis
 quo pacto in Concilio Lateranensi [L](#) com-
 posita fuerit? IV. [61](#). [112](#). [113](#). & [153](#).
 Joachimus, Abbas, inter Hæreticos non est
 numerandus. IV. [106](#). An dono prophetiæ
 fuerit insignitus. [107](#). Pie, & sancte obiit,
 miraculisque post mortem claruit. [ibid](#). E-
 jus opera. [156](#).
 Joannæ, Darcæ dictæ, Puellæ Aurelianen-
 sis, præclara in Galliis gesta. VI. [22](#). In
 Anglorum potestatem venit, ab iisque ex-
 aritur. [ibid](#). Ejus innocentia vindicatur. [ibi-](#)
[dem](#).
 Joanna Francisca Fremiot de Chantal. VIII.
[232](#).
 Joanna, Regina Neapolis, multis ac diutur-
 nis Bellis in Regno Neapolitano occasionem
 præbet. VI. [16](#).
 Joanna, Galliarum Regina, Collegii Navar-
 ræ apud Parisios Fundatrix. V. [13](#).
 Joannæ Papissæ Fabula exploditur. II. [127](#).
 Joanna Semeira, tertia Henrici VIII. An-
 glia Regis, uxor. VII. [27](#).
 Joanna, Siciliæ Regina, innocens a Clemen-
 te VI. declaratur, & dispensationem in-
 eundi matrimonium cum Ludovico, Prin-
 cipe Tarentino, obtinet. V. [54](#).
 S. Joannes, Evangelista, in oleum ignitum
 conjicitur, & salvus evalit. Relegatur in
 insulam Pathmos, scribit Apocalypsin. Sub
 Nerva, Imperatore, solvitur ab exilio, &
 rediit Ephesum. [L](#) [7](#). Fugit e Balneo pro-
 pter adventum Hæreticæ Cerinthi. [L](#)
[42](#).
 Joannes, Papa, a Theodorico, Gothorum
 Rege, Constantinopolim mittitur, ut Ari-
 nis ab Justino Imperatore ablata Eccle-
 siæ restituerentur, qui tamen, veluti de-
 mandatæ Legationis prævaricator, a Theo-
 dorico in vincula conjicitur, ibique vitam

claudit. II. [81](#). [Dux](#) Epistolæ, illi tribu-
 tz, sunt supposititiz. [111](#).
 Joannis II. Papæ, ad Valerium Epistola, est
 supposititia. II. [113](#).
 Joannis, Papæ II. Epistola ad Episcopos Ger-
 maniz, & Galliz supposititia. II. [114](#).
 Joannes VIII. Papa in Gallias proficiscitur.
 III. [130](#). Joannes VIII. fabulæ de Joanna
 Papissa locum non dedit. [ibid](#). In Causa
 Phorii, quem in Sedem Constantinopolita-
 nam restitui consensit, excusatur. [III](#). [131](#).
 Joannis VIII. epistolæ. [ibid](#). Sancti Grego-
 ri vita perperam ipsi a Platina adscribitur.
[ibid](#).
 Joannis IX. Responsum super Normannis,
 post susceptum Baptismum, gentiliter vi-
 ventibus. IV. [34](#).
 Joannes XI. semper fuit alieni juris. IV. [28](#).
 Joannes XII. primus ex Romanis Pontificibus
 nomen mutavit. IV. [30](#). Ottone, Impera-
 tore, cum exercitu Romam adveniente,
 fugit, atque in Conciliabulo deponitur,
 sed suam Sedem postea recuperat. [ibidem](#).
 Mors Joannis ex Luitprando, auctore hac
 in re suspecto. [ibid](#).
 Joannes XVII. proprie XVI. appellari voluit.
 XVII. & cur? IV. [34](#).
 Joannis XX. gesta, & mors infelix. V. [42](#).
 Joannis XXI. electio, & Pontificatus. V. [51](#).
 a Ludovici Bavari fautoribus impetitus. V.
[97](#). Negari non potest Joannem XXI. pro-
 pendisse in sententiam quorundam Vete-
 rum Patrum circa dilationem visionis Dei.
[98](#). Falsè asserit Calvinus, Joannem XXI.
 docuisse, animas esse mortales, unaque cum
 corporibus interire usque ad diem judicii.
[ibid](#). Sententiam de dilatione visionis bea-
 tificæ usque ad diem judicii nullo unquam
 Decreto approbavit, sed tantum quæstionem
 hanc in utramque partem optavit disceptari.
 V. [193](#). Petri de Alliaco, & Joannis
 Gersonii hac de re testimonia expenduntur.
[195](#).
 Joannes XXI. alias XXII. a Ludovico Bava-
 ro peraudacter reprehenditur, & tanquam
 Hæreticus denunciatur. V. [17](#).
 Joannis XXI. gesta. VI. [46](#). Joannes ob pa-
 cem Ecclesiæ, Pontificatu se abdicat. [47](#).
 Joannes XV. Patriarcha Alexandrinus, Chris-
 ma in sua Ecclesia instaurat. V. [66](#).
 Joannes, Patriarcha Antiochenus, plus æquo
 quidem favit Nestorii personæ, ab illius
 tamen hæresi semper fuit alienus. II. [32](#).
 Cyrilli anathematismos impugnavit, quod
 existimaret Cyrillum in extremum alium
 errorem deflexisse. [ibid](#). Ephesini Patres,
 re accuratius discussa, Joannis Antiocheni
 rectam fidem agnoverunt. [33](#). Ephesum per-
 gens ad Concilium moras de industria ne-
 cit. II. [40](#). [41](#). quinta die, post latam in
 Nestorium Sententiam adventans, Concilia-
 bulum congregat cum suis Orientalibus.
[ibid](#).

- ibid. in hoc Pseudo-Concilio gesta irrita declarantur ab Ephelina Synodo; mox, cum ter vocatus non comparuisset Joannes Antiochenus, excommunicationis in eum, eique adhaerentes Episcopos, lata est Sententia. II. [41](#). Cum Cyrillo pacem init, eique significat, se Nestorium damnare, & Maximiani approbare Orationem. II. [43](#). Fidei etiam Professioni subscripsit, in qua unicam in Christo personam, & Beata Virginem, uti Desparam, agnovit. ibid. Procli Theodori Mopsuesteni sententia subscribit. [44](#). Orientales aliquot Episcopi etiam, post initam pacem inter Joannem Antiochenum, & Cyrillum, Nestorium damnare recusant. II. [43](#). Imperator contra illos Sacram promulgat, qua permoti aliqui manus dederunt, ceteris in errore obstinatis animis haerentibus. ibid.
- Joannes, Patriarcha Antiochenus. IV. [188](#).
- Joannes, Cappadox, Patriarcha C. P. ŒCUMENICI, seu UNIVERSALIS nomen primum sibi arrogavit. II. 120.
- Joannes, Patriarcha C. P. Thomæ II. successor, Orthodoxus fuit. III. [39](#).
- Joannes XIII. Patriarcha C. P. V. [62](#).
- Joannes, seu Jannes Patriarcha C. P. Iconoclasta nequissimus. III. [136](#).
- Joannes IV. Episcopus Hierosolymitanus, non successit Eustochio, sed Macario. II. [118](#). a S. Sabba, Abbate, a communione hæretici Severi ad Synodi Calcedonenfis professionem adducitur. II. ibid.
- Joannes, Episcopus Placentinus, contra Gregorium V. electus in Antipapam, ab Ottone, Imperatore, ludibrio habetur. IV. 33.
- Joannes, Episcopus Pictaviensis, S. Thomæ Cantuariensis amicus, in Archiepiscopum Lugdunensem creatur. IV. [189](#).
- Joannes, Archiepiscopus Ravennas, excommunicationis fulmine percellitur a Nicolao I. III. 129.
- Joannes, Dux Burgundiae, Ludovicum, Ducem Aurelianensem, occidit, & a Carolo VI. Galliarum Rege, homicidii veniam obtinet. VI. 19. Anglos in Galliam vocat. ibid. Novas turbas in Gallia ciert, & tandem per insidias occiditur. 20.
- Joannis I. Castellæ regis gesta. V. [28](#).
- Joannes II. Castellæ Rex. VI. [32](#).
- Joannis, Galliarum Regis, gesta. V. [25](#).
- Joannis, Indorum Regis, vulgo PRETEJEAN, ad Alexandrum III. Epistola. IV. [166](#).
- Joannes Fredericus, Dux Saxoniae vincitur, & mulctatur. VII. 11.
- Joannis, Venetorum Ducis, in Joannem, Patriarcham Gradensem, sævit. III. [173](#).
- Joannes Amasius Theodorus, ex Presbytero Episcopus Bononiensis, ad Ravennam infusus transfertur. IV. [37](#).
- Evadit Pontifex Maximus. ibid. Pontificatum bene administrat. ibid. Joannis X. depositio, & mors. [28](#).
- Joannes, dictus sine terra, Anglorum Rex, a Philippo Augusto in ordinem redactus. V. [19](#). Eidem bellum a Ludovico VIII. inferitur. 20. Gesta. [29](#). 30.
- Joannes Agricola, ejus errores. VII. [104](#).
- Joannis Andreæ Scripta. V. 585.
- Joannis Anguissolæ Scripta. V. [186](#).
- Joannes Annii Viterbiensis. VI. [166](#). [167](#).
- Joannis, Antiocheni, Scripta. IV. [238](#).
- Joannes, Austriacus, Geusios vincit. VII. 32.
- Joannes Avila. VII. [169](#).
- Joannis Baconi, Carmelitæ, Scripta. V. [182](#).
- Joannes Balzus. VII. [165](#).
- Joannes Barreria, auctor Congregationis Fulienfis. VII. [133](#).
- Joannes Bassolis, Ordinis Minorum, Scripta. V. [179](#).
- Joannis Becci, seu Vecchi, Patriarchæ C. P. Studium in Ecclesiam Latinam. V. [61](#).
- Joannis Belethi Scripta. IV. [245](#).
- Joannis Biclariensis, Episcopi Gerundenfis, gesta, & Scripta. II. [126](#).
- Joannes Boccarius. V. [154](#).
- Joannes Bollandus. VIII. 212.
- Joannes Bona, Cardinalis, & ejus Opera. VIII. [188](#).
- Joannes Brando, Chronodomi auctor. VI. [158](#). & [159](#).
- Joannes Brentius. VII. [86](#). Ejus errores. VII. [104](#).
- Joannes Brevis Coxa, Scriptor Gallus. VI. [148](#).
- Joannis Bromptoni Chronicon. IV. [242](#).
- Joannes Bunderius. VII. [183](#).
- Joannes Buxtorfius, & Ejus Opera. VIII. [178](#).
- Joannes Cabassutius, & Ejus Opera. VIII. [224](#).
- Joannis Calderini Scripta. V. [185](#).
- Joannes de Calore quosdam in facultate Parisiensi docuit errores, quos coactus est palam ejurare. V. 101.
- Joannes Calvinus quis? VII. [90](#). Ejus studia. ibid. mutat genus vitæ, & nomen. ibid. vendit beneficia. ibid. Ejus vita. ibid. Parisiis degens, e Collegio Forteti per fenestram evasit. ibid. institutionum libros scripsit. ibid. in Germaniam secedit. ibid. in Galliam revertitur. ibid. Pictavium perrexit, ubi suos errores sparsit. VII. ibid. [Geneviam](#) venit. ibid. suos errores disseminat. ibid. Dissimilitudo morum inter ipsum, & Lutherum. VII. [91](#). Descriptio ejus indolis. ibid. Obiit. ibid. Errores percontantur. [92](#).
- Joannes Camaterus, Patriarcha C. P. V. 5.

Joannes Camentata Theſſalonicæ a Barbaris exciſæ hiſtoriam ſcripſit. IV. 95.
 Joannes Cantacuzenus, poſt Imperium adminiſtratum, illo ſe abdicat. V. 59. Opera. 150.
 Joannis Capreoli geſta, & ſcripta. VI. 161.
 Joannes de Capiftrano in Bohemiam Nuntius. VI. 53. Sanctitas, & ſcripta. VI. 169. 170.
 Joannis Capgravii ſcripta. VI. 171.
 Joannes Caſtellus Henricum IV. Galliarum Regem, e medio tollere tentat. VII. 25.
 Joannes Caſtriotus Crojam, ditionis ſuæ Metropolim, Amurathi, Turcarum Imperatori, cedere cogitur, ejulque ſuos obſides dat filios. VI. 9.
 Joannis Chryſoſtomi vita ſummatim deſcribitur. II. 51. ejus ſcripta. 52. Epiſtola ad Cæſarium non eſt S. Joannis Chryſoſtomi factus. ibid. Cetera Opera adſcripta S. Joannis Chryſoſtomi recenſentur. 53. Quodote Chryſoſtomus præ ceteris emicuerit? ibid.
 Joannes Chryſoſtomus ob receptos Monachos, qui ſtabant a partibus Origenis, Theophili Alexandrini, Epiphani, & Hieronymi odium ſibi conſlavit. II. 46. Chryſoſtomus in Synodo ad Quercum damnatur, & Arcadii Imperatoris juſſu exulat. ibid. Paulo poſt ab exilio revocatur. ibid. ob reprehendam Eudoxiam, Auguſtam, ruſus in Pſeudo-Synodo damnatur, & in exilium mittitur. ibid. Innocentius I. Chryſoſtomi in Synodo Romana innocentiam declarat, & pro eo Legatos ad Honorium Imperatorem mittit. 48. Chryſoſtomus in exilio moritur. ibid.
 Joannes Ciampinus, & ejus Opera. VIII. 123.
 Joannis Cinnami ſcripta. IV. 239.
 Joannes Clericus. VIII. 173.
 Joannes Climacus. II. 130.
 Joannes Cochlaeus. VII. 171.
 Joannis Coleti in litteras amor, & ſcripta. VI. 155.
 Joannis Columnæ, Ordinis Prædicatorum, ſcripta. V. 161.
 Joannes Compenus in Romanam Eccleſiam propenſus. IV. 146. Ejus pietas. ibid.
 Jo. Baptiſta Cotelerius, & ejus Opera. VIII. 170.
 Joannis de Crema, Sedis Apoſtolicæ Legati, mors fidelitatis. IV. 232.
 Joannes a Cruce. VIII. 226.
 Joannis Cypariſſoti ſcripta. V. 150.
 Joannes, Cyri, in throno C. P. Succellor, aliis eſt Monothelita, aliis Catholicus. III. 40.
 Joannes Dallzus. VIII. 172.
 Joannes Damascenus fidem adverſus Iconoclaſtas propugnat. III. 51. proditoria a

Leone Iſauro, Imperatore, ſub ipſius nomine conſecta epiſtola, quæ ab eodem Leone mittitur ad Saracenorum Calipham, qui S. Joanni Damasceno manum truncari juſſit, quæ tamen die ſequenti a B. Virgine ei miraculoſe reddita eſt. ibid. ejus geſta, & ſcripta. III. 82. dextera manus juſſu Saracenorum Caliphæ ei abſciſſa a B. Virgine ipſi reſtituitur. 82. Auctor non eſt orationis contra Conſtantinum, dictum Cabalinum, Imperatorem. III. 16.
 Joannes Dartis. VIII. 172.
 S. Joannes de Deo, Fundator Ordinis Charitatis erga infirmos. VII. 231.
 Joannes Diaconus, vitæ S. Gregorii, Papæ, Scriptor. III. 160.
 Joannes Doczus. VII. 174.
 Joannes Dominici in Bohemiam, & Hungariam Legatus mittitur. V. 48. geſta, & laudes. VI. 161.
 Joannes Doujatius. VIII. 172.
 Joannes Driedo. VII. 170.
 Joannes Dubravius. VII. 165.
 Joannes Stephanus Durantius. 200.
 Joannes Eckius inſtracto animo diſputat cum Carolſtadio, & Martino Luthero. VII. 218. ejus opera. 171.
 Joannis Erigenæ errores. III. 158. ſcripſit librum, quo Berengarii, ceterorumque Sacramentariorum hæreſim præformavit. III. 146.
 Joannes Eugenicus, Antirrhethici adverſus Generale Concilium Florentinum Auctor. VI. 144.
 Joannes Faber, Ordinis Prædicatorum, Scriptor. VII. 177.
 Joannes Ferdinandus. VII. 197.
 Joannes Ferus. VII. 190.
 Joannes Fiſcherus, & ejus ſcripta. VII. 160. innocentia vitæ. ibid. mors glorioſa. ibid.
 Joannis Fronteau Opera. VIII. 216.
 Joannes Gagnæus. VII. 166.
 Joannes Galeatius, Vicecomes, a Wenceslao, Imperatore, Mediolani Ducis titulum obtinet. VI. 44.
 Joanni Galeatio Ducatum Mediolanenſem vendit Wenceslaus Imperator. V. 19.
 Joannes Garnerius. VIII. 214.
 Joannes Garretius. VII. 187.
 Joannes Gerbeſius, & ejus Opera. VIII. 167.
 Joannes de S. Geminiano Scripta. V. 170.
 Joanni Gerſen tribuunt aliqui librum de imitatione Chriſti. VI. 209.
 Joannis Gerſonii geſta, & ſcripta. VI. 146. Gerſonius non eſt auctor Libri de imitatione Chriſti. 147.
 Joannes Glycis, Patriarcha C. P. V. 61.
 Joannes Gobelinus. VI. 157.
 Joannes Gonzalez de Albenda. VIII. 197.
 Joannes Gonzalez de Leon. VIII. 195.
 Joannes de Goretto, & alii quidam Religioſi Mendicantes damnantur. VI. 84.
 Joann-

- Joannes Grancolas, & ejus Opera. VIII. 162.
- Joannes Gropperus. VII. 172.
- S. Joannes Gualbertus Vallumbrosanam Congregationem instituit. IV. 127.
- Joannes Gualensis, Ordinis Minorum Scriptor. V. 176.
- Joannes Harduinus. VIII. 210.
- Joannes de la Haye, & ejus Opera. VIII. 201.
- Joannes Hieronymemon, Patriarcha C. P. IV. 182.
- Joannes, Episcopus Hierosolymitanus, cum Hæresiarcha Pelagio benignius agit. II. 14.
- Joannes Hus Vvicleffi errores mordicus tueretur, & per Bohemiam late diffundit. VI. 75. Joannes Hus unacum Hieronymo Pragenſi Vvicleffi errores in Bohemia diffeminat. ibid. Joannem Hus Sbinko, Archiepiscopus Pragenſis, inſeſtatur, ſed ſub ejus ſucceſſore Albico, nequiſſimo Præſule, propagatur Huſſitarum Hæreſis. Joannes Hus damnatur in Concilio Conſtantiienſi, & vivicomburio punitur. 78. Hieronymus Pragenſis vivus comburitur. ibid. Lutherani, & Calviniſtæ falſo ſibi Joannem Hus patronum adſciſcunt ibid. Huſſitæ in plures Sectas diviſi. 80. Neque a Papa, neque a Concilio Conſtantiienſi Litteras ſalvi Conductus accepit, ſed eas ab Imperatore obtinuit, qui poſtea, ob nova crimina Conſtantiæ commiſſa a Joannē Hus, carcerem & ignem ei minatus eſt. VI. 97. Joannes Hus uſque ad extremam vitæ periodum Miſſam celebravit. 99.
- Joannis Patriarchæ Conſtantinopolitani, diſti jejunatoris, Sanctitati non officiit UNIVERSALIS abipſo titulus uſurpatus. II. 121. Scripta. 129. 130.
- Joannes a Jeſu Maria. VIII. 206.
- Joannis ab Imola Scripta. VI. 175.
- Joannes L'alemandet. VIII. 216.
- Joannes Lallier a Sacra Facultate Pariſienſi proſcriptus. VI. 86.
- Joannis de Latone, & Petri de Bonageſta errores circa Euchariſtiam. V. 104.
- Joannes Launojus, ejus ſevera Critica, & Opera. VIII. 165. carnes non officere jejunio. Quadrageſimali, etiam extra neceſſitatem, docet. VII. 218.
- Joannes Lebnardius, Congregationis, quæ MATRIS DEI appellatur, Fundator. IX. 203.
- Joannes Leunclavius. VII. 203.
- Joannis Lignani ſcripta. V. 186.
- Joannes Linturius. VI. 158.
- Joannes Lorinus, & ejus Opera. VIII. 207.
- Joannes Mabillonius, ejus Opera, & elo-gium. VIII. 184.
- Joannes Magnus. VII. 165.
- Joannes Major. VII. 172.
- Joannes Maldonatus, ejus liſ cum Faculta-te Pariſienſi. VII. 198. Ejus ſcripta, & virtutes. VII. ib.
- Joannis Malele Chronicon. III. 77.
- Joannes Marchand a Sacra Facultate Pariſienſi proſcriptus. VI. 85.
- Joannes Margaritus. VII. 165.
- Joannes Mariana, & ejus Opera. VIII. 207.
- Joannes Martianus, & ejus Opera. VIII. 186.
- S. Joannes de Matha, Ordinis Redemptionis Captivorum inſtitutor. V. 213.
- Joannis de Mediavilla ſcripta. V. 176.
- Joannes Medina, & ejus ſcripta. VII. 169.
- Joannes Mercerus, & ejus ſcripta. VII. 167.
- Joannes de Mercuria a Sacra Facultate Pariſienſi damnatur. V. 99. ejus præcipui errores. ib.
- Joannes Molanus. VII. 170.
- Joannis, diſti Monachi, ſcripta. V. 186.
- Joannes de Monte Corvino in Oriente Lega-tus conſtituitur. V. 50.
- Joannis de Monte Nig'o geſta, & laudes VI. 160.
- Joannis de Montefono errores damnantur. V. 94.
- Joannes Morinus, & ejus Opera. VIII. 213.
- Joannes Moſchus, Scriptor vitæ S. Joannis Hierosolymitani, perperam cognominatur EVIRATUS. III. 34. Pratum ſpirituale. 75. 77.
- Joannis Naucleri Chronicon. VI. 156.
- Joannes Neercassel, Episcopus Caſtorienſis, & ejus Opera. VIII. 180.
- Joannes Nicolai edidit Librum contra Lau-nojum: de jejunii Chriſtiani, & Chriſtianiæ abſtinentiæ vero, & legitimo ritu, juxta veterem Eccleſiæ Uni-verſalis uſum. VIII. 219. Opera. 196.
- Joannes Nider, a Concilio Baſileenſi Lega-tus in Bohemiam miſſus. VI. 162.
- Joannes Æcolampadius moritur. VII. 85.
- Joannes Oldſcalſtel, pertinax Vvicleſſita, in Synodo Londinenſi damnatur, & Curiz ſeculari traditur. VI. 132.
- Joannes Opſtraet, & ejus Opera. VIII. 179.
- Joannes Paleologus, Orientis Imperator. VI. 5. 6.
- Joannes Palafox, & ejus Opera, VIII. 181.
- Joannes, Parmenſis, libri inſcripti: EVANGELIUM ÆTERNUM creditur Auſtor. V. 76.
- Joannes, Pariſienſis non confundendus cum Joanne, qui dicitur, PUNGENS ASINUM. V. 170.
- Joannis, Pariſienſis, error circa Euchariſtiam. V. 96.
- Joannis Parvi errores, eorumque damnatio. VI. 89.

Joan-

LVIII INDEX MATERIARUM.

- Joannes Pearsonus. VII. [163.](#)
 Joannes Pekamus, & ejus scripta. V. [176.](#)
 Joannes Pena, Defensor Societatis Jesu. VII. [229.](#)
 Joannis Phelippeus, & ejus Opera. VIII. [208.](#)
 Joannis Philoponi scripta, ejus impugnatores. III. [75.](#)
 Joannis Pici, Mirandulani, scripta, & mores. VI. [152.](#)
 Joannes Picus, Carthusianus. VII. [173.](#)
 Joannes Pineda, & ejus Opera. VIII. [207.](#)
 Joannes Piscator. VII. [96.](#) Ejus errores. ibid. A Calvinistis damnatur. [97.](#)
 Joannes Pirseus. VII. [165.](#)
 Joannis de Poliaci in Materia Confessionis Sacramentalis errores, eorumque damnatio. V. [112.](#) & [152.](#)
 Joannes Quintinus. VII. [200.](#)
 Joannes Ragusini gesta, & scripta. VI. [161.](#)
 Joannis Raulini scripta. VI. [159.](#)
 Joannes Ruchardus plures errores docet, quos, cum damnati fuissent, revocavit. VI. [91.](#)
 Joannes Reuclinus. VI. [156.](#) accusatur apud Academiam Coloniensem. VII. [113.](#) Edit Epistolas obscurorum virorum. VII. [114.](#) Ejus Causæ cum Monachis, & Theologia Scholasticis exitus. VII. [116.](#)
 Joannis, Roberti filius, sedis Romanæ post Joannem XIV. invasor, non debet appellari Joannes XV. IV. [32.](#)
 Joannes Saguens. VIII. [216.](#)
 Joannis Saresberienſis Opera. IV. [246.](#)
 Joannis Scoti Erigenæ scripta. III. [192.](#) Non confundendus cum Joanne, Ærhelinge Abbate. ibid. Martyrium hujus Joannis ab Hæreticis confectum est. ibid.
 Joannis Scylitzæ scripta, & dignitates. IV. [109.](#)
 Joannes Seldenus. VIII. [182.](#)
 Joannes Scythopolitanus. III. [129.](#)
 Joannes Sleidanus. VII. [165.](#)
 Joannis Sobieski, Poloniæ Regis, virtus, & de Turcis insignis reportata victoria. VIII. [9.](#)
 Joannes Sozopolites, Patriarcha C. P. V. [61.](#)
 Joannes Tabienſis, & ejus Summa. VII. [186.](#)
 Joannes Talaja, cognomento Tabennioſita, in Patriarcham electus Alexandrinum, ab Acacio, Constantinopolitano Episcopo, apud Zenonem accusatur. II. [31.](#) Romam ad Simplicium, Pontificem Maximum, pergit; & quæ illic egerit? ibid.
 Joannis Tauleri scripta, & Ludovici Bloſii de eo sententia. V. [171.](#)
 Joannes Tetzellius indulgentias de mandato Archiepiscopi Moguntini promulgat. VII. [43.](#)
 Joannes Teutonicus, Ordinis Prædicatorum Magister Generalis, non est auctor Summæ Confessoriorum, quæ dicitur Joannina. V. [168.](#)
 Joannis, Theſſalonicenſis, Homilia. III. [76.](#)
 Joannes a S. Thoma. VIII. [197.](#)
 Joannes Tzimifces, non prius a Pollicæto, Constantinopolitano Patriarcha, fuit coronatus Orientis Imperator, quam Nicephoro, Imperatori, illam eadem poenitentia eluiſſet, aliaque a Patriarcha ſibi iuncta, præſtituiſſet. IV. [7.](#)
 Joannis de Turrecremata geſta, & mores, atque ejus scripta. VI. [160.](#)
 Joannes Vafæus. VII. [165.](#)
 Joannes Vecchi Opera. V. [149.](#)
 Joannes Vercellenſis non fuit electus in Summum Pontificem. V. [45.](#) Hieroſolymitanum Patriarchatum recuſat. V. [64.](#)
 Joannes Uldaricus. VII. [184.](#)
 Joannes Vignolius, & ejus Opera. VIII. [176.](#)
 Joannes Viguerius. VII. [183.](#)
 Joannis Villani, & Matthæi, ejus continuatoris, Hiſtoria. V. [153.](#)
 Joannes Vorſlius, & ejus Opera. VIII. [180.](#)
 Joannes Luccus, Vicleſſi Operum Cenſor. VI. [155.](#)
 Joannes Wolfius, & ejus Opera. VIII. [178.](#)
 Joannis Zonaræ ſcripta. IV. [240.](#)
 Joannes Albertus Fabricius, & ejus Opera. VIII. [178.](#)
 Joannis Antonii a S. Georgio Scripta. VI. [175.](#)
 Joannes Auguſtinus Adornus, inſtitutor Clericorum Regularium Minorum. VII. [233.](#)
 Joannes Baptiſta Gonetus, & ejus Opera. VIII. [197.](#)
 Joannes Baptiſta Du-Hamel, & ejus Opera. VIII. [168.](#)
 Joannes Baptiſta de Morales. VIII. [198.](#)
 Joannes Baptiſta Thiers, & ejus Opera. VIII. [167.](#) & [168.](#)
 Joannes Baptiſta Villalpandus, & ejus Opera. VII. [197.](#) & VIII. [107.](#)
 Joannes Franciſcus Gondy de Retz. VIII. [161.](#)
 Joannis Franciſci Pavini Scripta. VI. [174.](#)
 Joannes Franciſcus Sannazarus. VII. [202.](#)
 Joannes Fridericus Gronovius, & ejus Opera. VIII. [178.](#)
 Joannes Georgius Grævius, & ejus Opera. VIII. [180.](#)
 Joannes Henricus Hörtingerus, & ejus Opera. VIII. [180.](#)
 Joannes Jacobus Chiſſetius, & ejus Opera. VIII. [172.](#)
 Joannes Ludovicus Vivaldus. VII. [183.](#)
 Joannes Michael Cavalieri. VIII. [194.](#)
 Joan-

- Joannes Paulus Carafa, Fundator Theatino-
rum. VII. [230.](#)
- Joannes Paulus Lancellorus VII. [201.](#)
- Joannis Pauli Lancellori Opera. VIII. [275.](#)
- Joannes Paulus Nazarius. VIII. [201.](#)
- Joannes Stephanus Menochius, & ejus O-
pera. VIII. [207.](#)
- Jobus, Monachus Orientalis. II. [129.](#)
- Jodocus Barbatas, Imperator designatur.
VI. [14.](#)
- Jodocus Clitoveus, & ejus Scripta. VII.
[166.](#)
- Joel, Chronographus Græcus. V. [148.](#)
- Jonz, Aurelianensis, adversus Claudium
Taurinensem Scripta. III. [185.](#)
- Jonz, Monachi Bobienfis, Scripta. III.
[82.](#)
- Joathan, olim Judæorum Summus Sacer-
dos per Sicarium interficitur. [L. 34.](#)
- B. Jordanis, Ordinis Prædicatorum Magistri
Generalis, gesta, & Scripta. V. [159.](#)
- Jordanus de Urfinis in Germaniam, Hun-
gariam, & Poloniam Legatus mittitur.
VI. [49.](#)
- Josephus, Imperator. VIII. [14.](#)
- Josephus, Patriarcha C. P. V. [61.](#)
- Josephus II. Patriarcha C. P. VI. [66.](#)
- Josephus Anselmus, & ejus Opera. VIII.
[170.](#)
- Josephus de Aguirre, Monachus Benedic-
tus, postea Cardinalis, & ejus Opera.
VIII. [187.](#) [188.](#)
- Josephus Borri, Medicus Italus, Messiam
se esse prædicans, Romam ad Clemen-
tem X. mittitur, suosque errores sole-
ni ritu execratur. VIII. [68.](#) & [113.](#)
- Joseph Briennii Oratio. V. [142.](#)
- Josephus Calasantius, fundator Congrega-
tionis pauperum Matris Dei Scholarum
Piarum. VIII. [230.](#) [231.](#)
- Joseph Ciantes, & ejus Opera. VIII. [191.](#)
- Josephus, Hebræus, commendat vitam,
& miracula Christi. [L. 26.](#)
- Josephus, Mahometis frater. Vide Jesus,
sive Josephus.
- Josephi Methonenfis sive Plusiadeni, Scripta.
VI. [143.](#)
- Josephus Pamphilus. VII. [188.](#)
- Josephus Scaliger, Filius Julii Cæsaris Sca-
ligeri. VIII. [171.](#)
- Josephus Stephanus, & ejus Opera. VIII.
[181.](#) [182.](#)
- Josephus Maria Thomasius, Cardinalis, ejus
virtutes. VII. [211.](#) Opera. VII. [215.](#)
Titulo venerabilis donatur. VII. [231.](#)
- Josephus, Vicecomes, & ejus Opera. VIII.
[176.](#)
- Josephi a Vita Opera. VIII. [196.](#)
- Joviniani errores II. [24.](#) Jovinianus in Syno-
do Mediolanensi, & postea a Siriaco
Papa, fuit damnatus, ibidem. Barbarus,
& stupidus, fuit, S. Hieronymo teste
- [25.](#) Lege ab Imperatore lata Dalmatiam
in insulam Boam deportatur, ibid. ea-
demque in ejus ministros & errorum con-
scios poena decernitur. ibid.
- Joviani Pontani Scripta. VI. [150.](#)
- Jovianus, Imperator, Optimus princeps. [L. 100.](#)
- Irene imperante, pace potita est Ecclesia O-
rientalis. II. [107.](#)
- S. Irenæus rogat Victorem, Papam, ut pa-
cem donet Ecclesiis Asiaticis. [L. 57.](#) E-
jus Opera. [74.](#) Errores. [85.](#)
- Irnerus, juris Civilis restaurator. IV. [259.](#)
- Isaacus quidam Judæus Daniæ Summi Pon-
tificis Caput petit. [L. 163.](#)
- Isaacii Angeli, Orientis Imperatoris, mores
& gesta. IV. [148.](#)
- Isaaci Argyri Computus. V. [150.](#)
- Isaaci, Armeni, Scripta. IV. [237.](#)
- Isaacus Casaubonus. VIII. [172.](#)
- Isaacus, Comes, in gratiam Episcopi Ca-
meracensis redit. IV. [70.](#)
- Isaaci, Episcopi Lingonenfis, Opera. III.
[186.](#)
- Isaacus le Maitre de Sacy & ejus Opera.
VIII. [169.](#)
- Isaacus Vossius, & ejus Opera. VIII. [179.](#)
- Isabella Caroli VI. Galliarum Regis, filia,
& Angliæ Regina, cum Dote, & supel-
lectili in Galliam remittitur. VI. [27.](#)
- Isabella, Henrici IV. Hispaniæ Regis, So-
ror, ob Matrimonium cum Ferdinando,
Principe Aragoniæ, initum, jure ad Ca-
stellæ Regnum abdicatur. VI. [33.](#) [34.](#)
- Isaia, Abbatis, Homiliæ. III. [78.](#)
- Isaurorum gens debellatur. II. [7.](#)
- Isdigerdes, Persarum Rex, persecutionem
in Christianos sui regni exercet. II. [10.](#)
Christianos in Perside degentes persequi-
tur. [L. 101.](#) Vararanes, ejus filius, &
Isdigerdes. II. ib. Vararanis filius, Per-
sarum Reges, moram in Christianos perse-
cutionem continuant. [L. ibid.](#)
- Isdigerdes, Persarum Rex, tutor Theodosii
junioris ab Archadio Orientis Imperatore,
propediem morituro, fuit institutus.
II. [3.](#)
- Isidorus Clarius, & ejus Scripta. VII. [161.](#)
Versionem Sacrorum Bibliorum adornavit.
[162.](#)
- Isidorus, Filius Hæresiarchæ Basilidis, pro-
fiscetur impietatem Patris. [L. 47.](#)
- Isidori, Hispalensis Archiepiscopi, genius,
& Scripta. III. [77.](#) [78.](#) An sit Auctor
Missæ Mozarabum? ibidem, pro Hispani-
enſibus Monasteriis regulam condit. II.
[140.](#)
- Isidori, Mercatoris, Epistolæ Decretales.
III. [192.](#)
- Isidorus Romam missus ad componendum
schisma Antiochenum. [L. 116.](#)
- Isidorus Pelusiorum Epistolarum conscriptor. II.
[64.](#)

Isidori Rutheni Scripta, & merita. VI.

142.
Isychius. Vide HESYCHIUS.

Italica Concilia sæculi XVII. VIII. 150.

151.
Italix Regni initium ab Odoacro, Rege
Tuscilingorum. II. 2.

Ithacius, Episcopus, a seniori Synodi Bardigalensis parte reprobatur, quod necem Priscilliani, ejusque Seniorum procurasset. L. 121. Sede sua deponitur, & in exilium mittitur, aliquibus refragantibus Episcopis. ib.

Ithacius, Episcopus a Gratiano, Imperatore, Editum obrinet contra Priscillianistas. L. 120. Maximi Tyranni Decreto, sua sede deicitur, ib. in Gallias fugiens, Gregorium Præfectum adit. ibid. Macedonius Officiales expedit, qui Ithacium in Hispanias adducant. ibid. Apud Treviros fugiens, Maximo Tyranno, supplicem libellum offert. ib.

Itinerarii S. Petri Liber, apocryphus. L. 68.

Jubilæum singulis XXV. annis celebrandum. VI. 57.

Judas, Galilæus, ex oppido Gamala, seditionem in Judæam excitat contra Romanos, a quibus occiditur cum duobus filiis. L. 32.

Judæa in Provinciam Imperii Romani redi-
citur. L. 31.

Judæi Roma expulsi sunt, & quatuor illorum millia in Sardiniam relegantur. L. 32. Alexandriæ degentes multa mala patiuntur. L. 33. in Urbe Seleuciæ supra quinquaginta millia enecantur a Græcis, & Syris. L. ibid. dure vexantur a Romanis. L. 33. 34. infami contumelia a quodam Milite contempni, in Cumanum, Præsidem, insurgunt. L. ibid. viginti tria eorum millia occiduntur. ibid. trucidant Gessium Florum, & fundunt Romanorum copias. L. ib. Maxima, ad quam redacti sunt, miseria in obsidione Hierosolymorum. L. 35. Profugi e Hierosolymis interimuntur a Syris, & Arabibus. L. 35. Post captam Hierosolymam disperguntur per Orbem. L. ibid. nec amplius cervicem erigere potuerunt. L. 36. Eorum status post ruinam Hierosolymitanam. L. ib. illorum Asiaticum imperium, pura puraque fabula est. L. ibid. Judæi, Christianis insultantes, quibus poenis coercendi? II. 109. in Hispaniis degentes duabus a Sisebuto, Rege, legibus fidem Catholicam amplecti jussi. III. 11. fatentur se Edicto Chintilæ, Hispaniæ Regis, præcipientis, ut fidem Catholicam amplecterentur, in speciem tantum paruisse. III. 66. Simulantes Christianismum non debent suscipi in Ecclesiam, nec eorum pueri baptizari, nec Servi emi possunt ex decreto

Concilii Generalis septimi, seu Nicæni secundi. Sed id non fuit approbatum ab Ecclesia Romana. III. 71. pelluntur ex Occidente. IV. 36. Christi Imaginem in die Parasceves deludentes, capite prestantur. IV. ib. scelerum multorum convicti, & præcipue ob patratam puerorum innocentium cædem, ex universa Gallia exire jubentur. IV. 161. ex Hispania pelluntur. V. 35.

Judiciorum Ecclesiasticorum forma in duodecim prioribus Concilio Lugdunensi I. Canonibus statuitur. V. 116.

Juliana Morell. VIII. 199.

Julianus, Imperator, Apostata, Templum Hierosolymitanum instaurare cepit, sed frustra. L. 36. Sub ipso Ethnicismus vires resumit. L. 99. Nititur Christianos exterminare. ibid. Eisdem studia litterarum interdicere, ibid. in populum Antiochenum ira exardescit, 100. in Judæos ad Templi Hierosolymitani reedificationem impellit. L. ib. Miraculis id impeditur. ib. Ad Bellum Persicum profectus lethali-
ter vulneratur. ib. Moriens Christum blasphematur. ibid. Lancea divinitus transfixus est secundum aliquos. ib.

Juliani, Episcopi Toletani, Scripta. III. 78. 79.

Juliani Cæsarini Cardinalis, Legatio. VI. 51. occiditur in prælio Varnensi. 52.

Julianus, Eclanensis Episcopus, Zosimi, Summi Pontificis, Epistolæ TRACTORIÆ cum oñodecim Episcopis Pelagianæ factionis subscribere detrectat, ob idque sede sua cum illis pellitur. II. 17. Julianus, cum suis Affectis Concilium Oecumenicum postulans, non auditur. ib. Julianus in Ciliciam navigavit apud Theodorum Mopsuestenum, & exinde ejicitur. ibid. in Siciliam secedit, ibique moritur. ibid.

Julius Africanus, quæ ejus Opera? L. 79. 80.

Julius Firmicus Maternus scripsit de Astronomia ad Lollianum, & de errore Prophetarum Religionum. L. 150. & 151.

Julius Maximus, Imperator, sævit in Christianos, unde funesta illorum strages sequuta est. L. 11. obiit crucidatus. L. 16.

Julius Mascaron. VIII. 171.

Julius Mercorus, & ejus Opera. VIII. 198.

Julius, Pontifex, discutit Causam Athanasii. L. 112. ab Arianis damnatur. ib.

Julii, Papæ, Epistolæ duæ genuinæ, duæ supposititiæ. L. 162.

Julii II. gesta. VII. 40. Convocat Synodum V. Lateranensem. VI. 129. rationes quibus illam convocavit. ib.

Julius 111. eligitur Pontifex. VII. 52. Suspendit Concilium Tridentinum, 53. Sy-

ros ad Ecclesiam Romanam suum recipit . ibid. Anglos absolvit a schismate . & ad Ecclesiam gremium admittit . 54. Jubilæum per Christianum Orbem in gratiarum actiones publicat . ib. Legatos ad Regem Christianissimum , & Imperatorem , pacis conciliandæ causa , mittit . ibid. Leges utilissimas edidit , & in subditos clementiam exercet , tandem obiit . ibid. E Bononia Concilium Generale reduxit Tridentum . VI. 141.

Junilius , Africanus Episcopus . II. 125. 41

S. Ivo , Ordinis Canonorum Regularium propagator . IV. 275.

Ivonis Carnotensis Opera . IV. 245. Decretum . IV. 260.

Jurenium Monasteriorum origines unde petuntur ? II. 75.

Juris Civilis studium Clericis vetitum . IV. 250.

Juris Consulti Hispani . VII. 207.

Juris Consulti Galli . VII. 100. 200.

Juris Consulti Itali . VII. 201.

Juris Consulti Germani . VII. 203.

Juris Canonici studium , & abusus , qui in illis emerferunt . IV. 260. & 261.

Jus Spirituale non conceditur Regibus Gallicæ per Concordatum . VII. 226.

Justinianus initio imperii multa in rem Ecclesiæ præstitit . II. 82. Eutychianorum artibus seductus , schisma conflagravit , & in Silverium , ac Vigilium Pontifices iniquus fuit . ibid. in ultima ætate lapsus in hæresim incorruptibilem , seu Aphthodocetorum , ex qua tamen ante mortem reliquit . ibi.

Justinianus , rogante Pelagio , Vigilii Papæ , Apocrypho , in Origenem damnationis fert Sententiam . II. 94. & 95. Theodori , Cappadocum Metropolitæ , Jussu , tria damnat Capitula . ibid. Justinianus consultus docuit , ut triam Capitulorum questio in plena Synodo definiretur . ibid. Oecumenica indicitur Synodus , ad quam cum pauci ex Occidente Episcopi accederent , Justinianus moræ impatiens Edictum contra tria Capitula publicavit . 96. Adversantem edicto Vigilium Papam , Justinianus custodiæ tradi jubet . ibid. Justinianus , Vigilii , Papæ , constantia victus , Edictum revocat . ib.

Justinianus II. Princeps crudelis , & imprudentissimus . III. 6. Probrosam , atque perniciosam Romanæ Reipublicæ pacem cum Achmelecho , Saracenorum Califa , misit . ibid. A Leontio , imperii invasore , naso mutilatus , in Chersonesam Urbem relegatur . ib.

Justinianus , Belisarii opera , Africam sibi subjecit , Arianosque ab ea pellit . II. 88.

Justinianus , contra quam a Vigilio pactum erat , Synodum celebrari jubet . 97.

Justinianus , Valentiz Episcopus . II. 125.

S. Justinæ Congregatio . VI. 199.

S. Justin Opera , quæ genuina , & quæ supposititia ? L. 24. Ejus errores . L. 85.

Julinus Imperator , in Catholicam Fidem optime affectus , dissidium Romanam inter & Orientalem Ecclesiam componit . II. 81.

Justus Fontaninus , & ejus Opera . VIII. 174.

Justus Lipsius . VII. 170.

Justus , Episcopus Urgellitanus . II. 125.

Juvenalis , Hierosolymitanus Patriarcha , & Dioscorus , Alexandrinus , cum ceteris Conciliabuli Ephesini principibus , damnantur . II. 45. Cum Sociis , Dioscoro excepto , dolentes ac facti poenitentes , suis Sedibus restituuntur . II. ib.

Juvenicus quatuor Evangelia Heroicis versibus reddidit . I. 151.

K

Kalendarium jussu Gregorii XIII. emendatur . VII. 63.

Kamchi , Sinarum Imperator , Edictum anno MDCC. promulgavit , quo districtè præcepit , ut Cæramonia cultus Sinenium in toto Sinarum Imperio inviolabiliter observentur ; At hujus Imperialis Edicti nullam prorsus rationem habuit Clemens XI. Pontifex Maximus , quippe qui Cæramonias Cultus Sinenium , tanquam superstitiones & Idololatrias solemni Constitutione damnavit , Decretum contra easdem Cæramonias , a suo Legato in Sinarum imperio Domino De Tournon , postea Cardinali , latum , confirmavit , Causamque finitam esse pronuntiavit . VIII. 40. & seq.

L

Lactantii Firmiani scripta . I. 150. Aliis quibus insciuntur erroribus . ibid. institutionum libri caute legendi . L. 176.

Ladislavus Neapolis Rex , Romam invadit . VI. 14. Ladislavus Hungariam Sigismundo auferre molitur . 15. Romam & alia Status Ecclesiastici loca occupat , & a Paulo Urano repellitur . VI. 44. Ladislavus excommunicatur , & regno mulctatur . 45. iterum excommunicatur , Ecclesiamque divexit , & tandem moritur . 46. Urbis dominationis inhians , pacis se sequistrum , Pontificem inter & Romanos simulat . VI. 41. Ladislavus copias in Urbem a Columnenibus recipiuntur , sed ab Urinis propulsantur . 42. in Ladislavum anathema vibrat Pontifex , qui tamen ve-

- veniam petens, Innocentii vii. Pontificis, in se benignitatem experitur. *ibid.* [L. 3.](#)
 dislaus, Hungariz Rex, Censuris subicitur. V. [42.](#)
 Lætitiam Roma gessit, ob abrogatam in Gallis Pragmaticam Sanctionem. VII. [223.](#)
 Laica Communio quid sit? *I.* [178.](#)
 Laici sæculi septimo, & octavo propriis manibus sub utraque specie Sacram Eucharistiam percipiebant. III. [92.](#)
 Laici reddituum Ecclesiasticorum administrationem usurpant. III. [17.](#) [18.](#) mala inde orta. *ibid.*
 Lamberti Scafnaburgensis scripta. IV. [107.](#)
 Laodiceum Concilium, Laodiceæ in Lydia celebratum, posterius est Synodo Generali Nicæna. *I.* [141.](#)
 Lancea, qua Christi latus perforatum est, Romam delata. VI. [60.](#)
 Landravio, Principi, potestatem faciunt Protestantes novi ineundi matrimonii, uxore legitima adhuc superstiti. VII. [27.](#)
 Lanfranci, Archiepiscopi Cantuariensis, Opera. IV. [101.](#)
 Lanfrancus multas cum Berengario concertationes habet, maxime vero ob Paschasium Radbertum, & Joannem Scotum Eriugenam. IV. [74.](#) Lanfrancus a sinistra tumoris macula absolvitur in Synodo Romana, Berengario ibidem damnato. *ibid.*
 Lambertus, Comes, Carolo Calvo, Galliarum Regi rebellis, occasionem dat celebrandi Concilium Lauriacense. III. [175.](#)
 Latechildis, Clodovei Galliarum Regis, Soror, Arianismum ejurans, Catholicis se adjungit. II. [12.](#)
 Langravius Hassiæ vincitur, & mulctatur. VII. [11.](#)
 Lapsi in persecutione Decii spes communicationis & pacis non in totum negata fuit. *I.* [62.](#) Non tamen temere, & sine præmissa satisfactione ad communionem admittebantur. *ibid.* Lapsorum Classes diversæ, diversaque pro ipsis statuta poenitentiae genera. *ibid.* in quibus casibus disciplina circa lapsos relaxaretur? *I.* *ib.* & [63.](#) Eis in persecutione Licinii poenitentiae tempus præfigitur. *I.* [131.](#)
 Lapsorum, qui poenitentiae publicæ addicebantur, classes, seu stationes quatuor. *I.* [87.](#) [88.](#)
 Larachia, firmissimum Africæ Oppidum, capitur. VIII. [27.](#)
 Larroquius. VIII. [173.](#)
 Lateranensis Concilii *I.* Historia. IV. [212.](#)
 Lateranensis Concilii *II.* Historia. IV. [216.](#)
 Lateranensis Concilii *III.* Historia. IV. [218.](#)
 Lateranensis Concilii *IV.* convocatio, & quinam illi interfuerint? V. [196.](#) gesta in hoc Concilio. [107.](#) refellitur Dupinus, qui, post Antonium de Dominis, & Joannem Barclajum, Canones, hujus Concilii nomine inscriptos, ab Innocentio III. editos asserit. *ib.* præcipui ex his canonibus referuntur, explicanturque. [109.](#)
 Lateranensis Congregatio. VI. [200.](#)
 Lateranensis Ecclesia ab Anastasio IV. locupletata. IV. [176.](#)
 Latini sæculo XII. Basilicas, & Monasteria in Græcia habebant. IV. [146.](#)
 Latini sæculo XII. Basilicas, & Monasteria in Græcia habebant. IV. [146.](#) Latini *a* Græcis Constantinopoli male habentur. [148.](#)
 Latinorum, Accone capta, in Oriente pessimus status. V. [64.](#)
 Latinus Latinus, & ejus Opera. VII. [157.](#)
 Lavardinus, Ludovici XIV. Galliarum Regis Orator, bellico fere apparatu Romam ingreditur, ac Pontifex colloquio eum dignari noluit. VIII. [71.](#)
 Laurentius Brancatus de Lauria, Cardinalis, Ordinis Min. Opera. VIII. [200.](#)
 Laurentius Campegius, Cardinalis, Legatus Apostolicus, Ratisbonæ colligit Principes, tum Ecclesiasticos, tum Laicos, a quibus pro Ecclesia Catholica multa sancta sunt. VII. [120.](#)
 Laurentius Campegius. VII. [201.](#)
 Laurentius Du Han. VIII. [172.](#)
 Laurentii Justiniani scripta. VII. [173.](#)
 Laurentius Pignorius, & ejus Opera, VIII. [176.](#)
 Laurentius Surius, & ejus scripta. VII. [173.](#)
 Laurentii Vellæ mores, & scripta. VI. [149.](#)
 Laurentius Alexander Zacagnius, & ejus Opera. VIII. [174.](#)
 Laxorum Rex, Christianus fit. II. [84.](#)
 Lazi populi qui? *ib.*
 Leander Albertus. VII. [185.](#)
 S. Leander, Hispalensis Episcopus, Regulam pro Sacris Virginibus condit. II. [140.](#)
 Leander, Hispalensis, scripta, & gesta. *I.* [126.](#)
 Leges in Hebræos latæ a Paulo IV. VII. [56.](#)
 Leidradus, Archiepiscopus Lugdunensis, vitam Monasticam amplectitur. III. [203.](#)
 Lelius Socinus, quis? ejus errores, scripta & obitus. VII. [102.](#)
 S. Leonis Magni, Pontificis Maximi, triumque aliorum Leonum, Pontificum, Translatio sub Paulo V. III. [123.](#)
 S. Leo Magnus, & ejus Opera. II. [66.](#)
 S. Leonis ad Flavianum Epistola, contra hæresim Eutychetis scripta, in Concilio Chalcedonensi approbatur. II. [45.](#)
 Leo.

Leonis III. Papæ ærumæ, quas factiosi homines ei irrogarunt, & quomodo per miraculum, & Caroli Magni, Imperatoris, opem ab iis se exemerit? III. 121.

Leo III. in Longobardiam proficiscitur, de Sanguine Christi Mantuæ reperto exploraturus. ibid. coniecta est S. Ludgeri Epistola, in qua dicitur, Leonem III. Werdam accensisse, ibique S. Savibertum Sanctorum Fastis adscripsisse. ib. Leo III. consentire noluit, ut in Symbolo aduerteretur particula FILIOQUE. 123.

Leonis IV. virtus, & gesta. III. 120.

Leo IV. Imperator, Sacrarum Imaginum hostis intenuimus. III. 16.

Leo VI. Papa, an Christophori Primicerii filius fuerit? dubium. IV. 28.

Leo VI. cognomento Sapiens, Imperator, multa scriptis consignavit Opera. III. 113.

Leo VII. pius, ac bonus Pontifex. IV. 29.

Leo VIII. Antipapa, damnatur in Synodo Romana. IV. 72.

Leo VIII. in Conciliabulo ab Ottone, Imperatore, coactio creatus fuit Antipapa. IV. 30.

Leo VIII. Antipapa, Constitutionem non edidit, quæ facultatem tribuat Imperatori eligendi Pontificem Romanum, & investituræ Episcopis tribuendi. IV. 31.

Leo IX. ab Imperatore Henrico Pontifex designatus, Romam, peregrini indutus habitu, proficiscitur; nudisque pedibus illuc ingreditur: & a Clero, populoque excipitur. IV. 39. Ejus vivendi ratio. ibi. Christum Dominum sub specie leprosi excipit. ib. Leonis IX. Epistola, de Reliquiis differens, supposititia. ib.

Leo X. Bulla contra Lutherum promulgat. VII. 82.

Leo X. non violavit Canones per Concordatum Gallicum. VII. 227. Damnat librum Epistolarum obscurorum virorum. VII. 114. Jubeat Luthero, ut Romam veniret. VII. 117. Ejus gesta. VII. 41. Hæreticorum in Leonem X. calumniæ & Erasmii testimonius retulerantur. 44.

Leo XI. Summus Pontifex. VIII. 43.

Leonis Acridani Epistola adversus Latinos. IV. 111.

Leonis Allatii de lumine, quod Apostolos in Monte Thabor circumtulit, hallucinatio. V. 82. Opera. VIII. 175.

Leo, Armenus, Orientis Imperator, fovet Iconomachorum Hæresim, lævissimamque mover persecutionem in Imaginum cultores. III. 100. Ejus mors miserrima. ibid.

S. Leo Pontifex Maximus, jura Metropoleos

ab Arelatensi Ecclesia in Viennensem transfecit. Sed postea in Ecclesiam Arelatensem se se propensorem exhibuit. II. 27.

Leo Castricus, & ejus Scripta. VII. 169.

Leonis Grammatici Continuatio Chronographiæ Theophanis. III. 85. Ejus Scripta. IV. 108.

Leo, Isaurus, Princeps impiissimus, Sacrarum Imaginum everfor. III. 15. Sacras persequitur imagines, & ad eas penitus exterminandas, publicum promulgat Edictum III. 50. Studitarum Collegium unicum Bibliotheca comburi jubet. ibid. Germanum sedem Constantinopolitana dejicit, ut ejus locum Anastasio, Iconoclasta, subrogato. ibid. Gregorii II. Papæ vitæ infidatur, patrimonia Ecclesiæ Romanæ in Calabria & Sicilia, in fiteum redigit, & Dioceses Illyricanas, reliquasque Provincias usque Thraciam, a Romano distrahit Pontificatu. 51. Damnatur ab eodem Gregorio II. & ab ejus Successore. ibid. in S. Joannis Damasceni ruinam totus incumbit. ibid.

Leo, Thrax, imperii promissionem accepit a Deipara ob præstitum erga cæcum charitatis officium. II. 5.

Leonis, Imperatoris, dicti Sapientis, Scripta. III. 194.

Leo sapiens ob quartas nuptias damnatur in Synodo C. P. IV. 68.

Leo Styopita, Patriarcha C. P. IV. 182.

Leonardi Adami Opera. VIII. 170.

Leonardi Bruni Scripta. VI. 150.

Leonardus Lessius. VII. 199.

Leonardus Matthæi, insignis Concionator. VI. 166.

Leonides, Pater Origenis, Martyrio coronatur. I. 11.

Leontius, Patriarcha C. P. IV. 184. & 185.

Leontii, Neapolis in Cypro Episcopi, Scripta. III. 78.

Leontii Byzantini Opera. II. 130.

Leontius Chronographiæ libros quatuor contexit. IV. 94.

Leopoldus, Austriæ Princeps, Sanctoym Fastis adscriptus. VI. 61.

Leopoldi, Imperatoris, gesta. VIII. 10. & seq.

Leopoldus, Dux Austriæ, Richardum, Angliæ Regem, captivum detinens, excommunicatur. IV. 182.

Leovigildus, Hispaniarum Rex persecutionem in Catholicos movit. 86. Sub finem vitæ filio suo Hermenegildo necem intulisse indoluit, Arianam tamen hæresim palam non abiecit. II. 87.

Lerinenis Cænobii Fundator, & celebriores ejusdem Monachi. II. 65. quando fundatum fuerit, & quamnam antiquitatem Regulam haberet? II. 75.

Les.

- Lesdiguerius Catholicam fidem, assumptum in Pontificem Gregorio XV. prohibetur. VIII. 51. 52.
- Letojus, Episcopus Melitenensis scribit contra Metellianos. I. 123.
- Levelini, Secta Hæreticorum in Anglia. VII. 25.
- Lexoviensis Episcopi, Joannis Hennuyerii eximia charitas in Calvinistas. VII. 19.
- Libellatici, qui? I. 62.
- Libellus, qui vocatur INTERIM, reprobat a Paulo III. VII. 51.
- Liber Exercitiorum spiritualium est germanus Sancti Ignatii textus. VII. 198.
- Liber Jurium, & Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, earumque probationum proferbitur. VIII. 112. 113.
- Liber de Magnitudine Ecclesiæ & SS. Petri, & Pauli Pontificatu damnatur. VII. 58.
- Liber de imitatione Christi laudatur. VI. 208. & 211.
- Libri de Pugione Fidei quis Auctor? VII. 192.
- Libri vetiti sunt vitandi. VII. 244.
- Libri Hæreticorum non sunt legendi. VII. 155.
- Libri Canonici, veteris, & novi Testamenti. I. 141.
- Liberatus, Carthaginensis Diaconus. II. 125.
- Liberius Papa, tædio exilii fractus Athanasii damnationi, & Formulæ Sirmienti Primæ subscripsit. I. 148. Romam deinde reversus, fidem Nicænam palam professus est, & cum S. Athanasio societatem inivit. ibid.
- Liberius non secundæ, sed primæ Formulæ Sirmienti, subscripsit. I. 113.
- Liberii, Papæ, lapsus, & pœnitentia. I. 162.
- Libertinorum Secta. VII. 105.
- Licinianus, Carthaginensis in Hispania Episcopus. II. 126.
- Licinius, Imperator, principio insensum se Christianis præbet. I. 97. Victo vero Maxentio, Legem promulgat una cum Constantino, Collega suo, pro Christianis absolutissimam. ibid. An fuerit aliquando Christianus? ib. post abruptam cum Constantino pacem, Ecclesiam persequitur. I. 98. Debellatus, Constantini jussu, occiditur. ibid.
- Liga Catholica adversus Lutheranos. VII. 14.
- Liga Principum Catholicorum Regni Galliarum. VII. 20.
- Limenfis Concilia tria. VIII. 157.
- Lingua radicitus excisa, loquatur Christiani aliquot. II. 11.
- Linus Pontifex. I. 19.
- Liptæ Academia adversus Hussitas instituitur. VI. 76.
- Lipsiensis Disputatio. VII. 118.
- Lisois in Synodo Aurelianensi damnatur. IV. 90.
- Liturgiæ Apostolorum nominibus inscriptæ in dubium ab eruditis vocantur. VI. 381.
- Liturgiæ Missæ multæ sæculo quarto additæ preces. I. 178.
- Locustæ aqua benedicta a Stephano VI. expulsa ex agro Romano. III. 131.
- Lollardorum errores, eorumque Sectæ principii mors. V. 101.
- Lombardiz Congregatio. VI. 200.
- Londinensis Synodus contra Hæresiarcham Wickleffum congregata. VI. 131. Alia. 132.
- Longobardorum in Italiam irruptio. III. 7. 8.
- Lotharingæ Dux bello appetitur a Ludovico XIII. Galliarum Rege. VIII. 16.
- Lotharingus, Cardinalis, Orationem habet contra Hæreticum Bezam. VII. 124.
- Lotharii II. mores, & gesta. IV. 153.
- Lotharius, Rex, jubetur a Nicolao I. Pontifice Maximo, Vvaldradam, pellicem, dimittere. III. 129. Lotharius, fidei asserens, se Vvaldradam, pellicem suam, repudiasse, ab Hadriano II. Pont. Max. Ecclesiæ communioni restituitur. 130.
- Lotharius, Imperator, cum Fratribus, Ludovico, & Carolo, concordiam inivit, & ea de re conduntur Canones in Synodo ad Theodonis Villam. III. 115. 175.
- Lotharius, Rex, Theutbergam, Conjugem, adulterii insinuat, & in tribus Conciliis Aquisgranensibus, sicut etiam in Concilio Metensi, Reginz Causa proditur. III. 166. Lotharius damnatur in Synodo Romana, biennioque post mortem Nicolai I. per fraudem ab Hadriano veniam obtrinet. 169.
- Lotharius Vvaldradam, pellicem, ducere volens in Uxorem, Theutbergamque, legitime conjugem, rejicere duarum Synodorum consensum prætexit; sed Nicolaus, Papa, id improbat. III. 116. Absolutionem ab Hadriano II. per mendacium impetrat, ob quod scelus, repentina morte corripitur. ibid.
- Lucas Chrysoberges, Patriarcha C. P. IV. 184. Ejus Decreta. VI. 239.
- Lucas Dacherius, & ejus opera. VIII. 184.
- Lucas Holstenius, & ejus opera. VIII. 174.
- Lucæ Tudensis Scripta. V. 154.
- Lucas Vvadinghus, & ejus Opera. VIII. 201. 202.
- Lucensis Sedes in Gallæcia fuit olim Metropolis. II. 108.
- Lucianus, discipulus Hæresiarchæ Marcionis & ejus errores. I. 49.
- Lucifer Calaritanus, Nicænz fidei, & Athanasii defensor. I. 115. in exilium a Con-

- Constantio, Imperatore Ariano, missos. ibid. A Juliano Apostata, Imperatore, revocatus, Antiochiam contendit. ib. Schisma constat. 116. Paulinum ordinat Episcopum Antiocheum. ibid. in Schismate moritur. ib. Ejus Scripta. **L. 150.**
- Luciferiani **L. 116.** Edictum in suæ Sectæ gratiam ab Imperatoribus obtinent. ibid. Adulto Sæculo quinto, nullus fere ex hac Secta superstes erat. ib.
- Lucilla factioni in Cæcilianum suscitatur se adjungit, nihilque ad fovendum Donatistarum Schisma, & Cæcilianum, e sede Carthaginensi deiciendum, intentatum reliquit. **L. 105.**
- Lucilius Vanini, Atheus. VIII. 109.
- Lucius Aurelius Commodus, Imperator. I. 16.
- Lucius Verus Imperator, obiit anno Imperii nono. **L. 16.**
- Lucius Pontifex, ejus duratio Sedis incerta. I. 22.
- Lucii **II.** gesta in Pontificatu. IV. **174.**
- Lucii **III.** gesta. IV. **180.**
- Ludovicus, Dux Andegavensis, Rex Neapolis declaratur. VI. **45.** Ludovicus Ladislaum clade afficit. **46.**
- Ludovicus, Andegavensium Dux, Regni Galliarum Regens, a Joanna, Neapolis Regina, in filium adoptatur. V. **26.** idem in Italiam cum Exercitu ingressus, ut Regno Neapolitano potiretur, prælio vincitur, & occiditur. ib.
- Ludovicum, Ducem Aurelianensem, impune occisum fuisse a Joanne, Burgundiarum Duce, perfricta fronte afferuit Joannes Parvus, ob idque jure optimo damnatus fuit. VI. **82.**
- Ludovicus, Balbus, a Joanne **VIII.** in Regem coronatur. III. **130.**
- Ludovicus Bancellus. VIII. **198.**
- Ludovici de Berton. D. de Crillon Gesta. IX. **109.** & seq.
- S. Ludovicus Bertrandus auctor fuit S. Thereliz, ut fundaret Ordinem Carmelitarum Excalceatorum. VII. 331. inter Santos adscribitur. **186.**
- Ludovicus Bloisus. VII. **174.**
- Ludovicus, Brandeburgensis, in communionem Ecclesiæ ab Innocentio VI. receptus. V. **54.**
- Ludovicus, Crassus, Galliarum Rex, diuturnum bellum cum Henrico, Anglorum Rege, gerit, & tandem pax inter utrumque sancitur. IV. 159.
- Ludovicus, Crassus, Galliarum Rex Summos Pontifices tuetur, & adversus Henricum, Imperatorem, bellum suscipit. IV. **159.** Diffidium habet cum Stephano, Parisiensi Episcopo, sed tandem ad meliorem frugem convertitur. ib. Ejus mors. **160.**
- Ludovicus Elias Dupinus, ejus Critica, & Opera. VIII. **165.**
- Græv. Hist. Tom. IX.*
- Ludovicus Ferrandus, & ejus Opera. VIII. **170.**
- Ludovicus Gomefius. VII. 202.
- Ludovicus Vincentius Gotti, & ejus Opera. VIII. **198.**
- Ludovicus, Granatensis, Asceticorum Scriptorum parens. VI. **243.** Ejus amor erga Societatem Jesu. VII. **220.** Ejus elogium, & Opera. VI. **185.**
- Ludovicus Habert, & ejus Opera. VIII. **166.**
- Ludovicus, Lotharii Imperatoris filius, Romæ a Sergio **II.** Rex, sed non Imperator, fuit inauguratus. III. 126.
- Ludovicus Molina publicat Concordiam novam liberi arbitrii cum Gratia. VII. **40.**
- Ludovicus Antonius Muratorius, & ejus Opera. VIII. **174.**
- Ludovicus, Pius, Imperator, ob Carolum e secundo Matrimonio ei natum tres alios filios infestis sibi facit; Narrantur quæ istius dissensionis occasione contigerunt mala. III. **114.** Ludovicus Pius, optimus Imperator. 115.
- Ludovicus a Soto Major. V. I. 183.
- Ludovicus Thomassinus, & ejus Opera. VIII. **214.**
- Ludovicus a S. Theresia. VIII. **206.**
- Ludovicus Sebastianus Le-Nain de Tillemont, & ejus Opera. VIII. 170.
- Ludovici, Doctoris Parisiensis, Retractatio, erroresque præcipui. V. 100.
- Ludovicus de Vervins. VIII. **136.**
- Ludovicus Vives. VII. **169.**
- Ludovicus Bavarus a Summis Pontificibus iterariis vicibus excommunicatus, Imperioque privatus. V. **17.**
- Ludovici **II.** Imperatoris, laudes, & facta illustra. III. 115. & 116.
- Ludovicus **III.** victo Berengario, Imperator coronatur, a quo postea capitur, & excrucatur. IV. **9.**
- Ludovicus **VII.** Galliarum Rex, Petrum de Castro Archiepiscopum Bituricensem, cum Innocentio **II.** & Theobaldo, Comite Campaniæ, diffidium habet, & tandem poenitentia ducitur. IV. **160.** Ejusdem gesta alia. ib. ad Cælestinum **II.** Legatos mittit ad petendam absolutionem ab interdicto. IV. **174.**
- Ludovici **VIII.** Galliarum Regis gesta. V. 20.
- S. Ludovici **IX.** Galliarum Regis, pietas, eximie dotes, & præclare gesta. V. 21.
- Ludovici **X.** Galliarum Regis, gesta. V. **24.**
- Ludovici **XI.** Galliarum Regis, gesta. VI. **24.**
- Ludovicus **XII.** Galliarum Rex Pragmaticam Sanctionem restituit. VII. **223.** Patris Populi Cognomen meretur. VI. **27.** Nunquam ex animo adhæsit Conciliabulo Pisano. VII. **130.** Pro Julio **II.** Pontifice

Maximo, contra Venetos strenue pugnare, VII. 41. cum eodem Julio 11. gravissimum bellum gerit. ibid.
 Ludovici XII. Galliarum Regis gesta. VIII. 15.
 Ludovici XIV. Galliarum Regis gesta. VIII. 20. ob profligatos Calvinistas ab Innocentio XI. commendatur. VIII. 71.
 Ludovicus XV. Galliarum Regni hæres. VIII. 26.
 Ludovici Pii, Imperatoris, Donatio commentitia est. III. 124.
 Lugdunensis Concilii primi pœna in Stephanum quemdam incestuosum. II. 105.
 Lugdunense Generale Concilium L. quas causas fuerit convocatum? V. 113. Gesta in tribus hujusce Concilii sessionibus. 115. Canones in eo conditi. 116.
 Lugdunensis Concilii 11. historia. V. 117.
 Lugdunensis Ecclesiæ in quatuor Provincias Primatus firmatur. IV. 270. 271.
 Lugdunensi Episcopo Primatus in quatuor Provincias adjudicatur, & confirmatur. IV. 124.
 Lunæ crescentis Equitum Ordo. VI. 104.
 Luitprandi Scripta legitima, & spuria. IV. 98.
 Lupercalium supersticio a Gelasio Papa subvertitur. II. 29.
 Lupi Protospatz Scripta. IV. 140.
 Lupi Servatici Scripta. III. 184.
 Lusitania Ecclesiæ Romanæ vestigialis facta. IV. 174.
 Lusitanæ Regno potitur Philippus 11. Hispaniarum Rex. VII. 34.
 Lusitani Regnum recuperant, & Hispanis adiungunt. VIII. 27.
 Lutetia Parisiorum in Metropolim erecta. VIII. 53.
 Lutherus turbas in Germania ciet. VII. 11.
 Lutheri, aliorumque Protestantium Consultatio. VII. 27.
 Lutherus contra Doctrinam Ecclesiæ de indulgentiis nonaginta quinque propositiones propugnat. VII. 117. Romam vocatur a Leone X. ib. venire detrectat. ib. ejus causa examinatur a Thoma de Vio Cajetano, Cardinali. ib. comparat coram Legato Pontificio, cui exhibet suam Confessionem fidei. VII. ibid. male sibi conscius aufugit, & appellata Cardinali Legato ad Papam, & a Papa ad Concilium. VII. ib. excandescit in Pontificem. 119.
 Lutheri, & Melancthonis in causa Philippi Landgravii Hassiæ Consultatio. IV. 117.
 Lutherani Græcos in suas partes pertrahere frustra conantur. VIII. 123.
 Lutheranos extirpare totis viribus nititur Henricus 11. Galliarum Rex. VII. 16.
 Lutherani sub Ferdinando L. & Maximiliano 11. Imperatoribus, otio, & libertate gau-

dent. VII. 13. Lutherani Rodolpho 11. Imperatori minantur, & sœdus contra Catholicos ineunt. 14.
 Lutherani in Vigilantiis prædammati. II. 69.
 Lutherani, & Calvinistæ fidei dogmata negant, quæ etiam a Jacobitis, ab Ecclesiâ Romana Schismate licet separatis, fuerunt semper propugnata. II. 33.
 Lutherani ex favore Principum redduntur audaciores. VII. 122.
 Lutheranorum Mores. VII. 87. Nefariæ artes ad suam Sectam propagandam. 88.
 Luxemburgius, summus Gallici exercitus Præfectus, insignes de fœderatis victorias refert. VIII. 13.

M

Macarius 11. Patriarcha Hierosolymitanus, fuit in suam Sedem tantummodo post quintam Synodum Generalem restitutus. II. 118.
 Macarii Opus. VI. 141.
 Macarius Macres, Scriptor Græcus. VI. 142.
 Macedoniani. L. 115.
 Macedonii error proscribitur. L. 139.
 Macedonius in Episcopum Constantinopolitanum ab Arianis eligitur. L. 112. ab eisdem deponitur. 114. negat Spiritus Sancti Divinitatem. 115.
 Macedonii II. Patriarchæ Constantinopolitani, nomen in Dyptichis retineri petiit Justinus, Imperator, voluit Hormisdas. II. 93. Quem exitum ea Controversia habuerit? ib.
 Macedonius, Officiorum Magister, Priscilianistarum, Hæreticorum, fautor. L. 120.
 Macedonius 11. Patriarcha C. P. Henotico Imperatoris Zenonis subscripsit: ob id tamen nec Schismaticus dici potest nec Hæreticus. II. 118. Sacer ei cultus a Græcis fuit exhibitus. ib.
 Macedonius, Patriarcha Constantinopolitanus, non fuit Eutychianus, quinimo Sacrum ei cultum exhibet Ecclesiâ Græca. II. 37.
 Maculanus, Cardinalis, Ord. Præd. oblatum sibi Pontificatum constantissime reuult. VIII. 62.
 Magdeburgensium Centuriarum calumnia in Romanam Ecclesiam. IV. 161. Refellitur. ib.
 Magdeburgensis Archiepiscopatus erectio. IV. 72.
 Magistrorum Parisiensium cum Fratribus Prædicatoribus lis. V. 74.
 Magnentius, Tyrannus, Constantem Imperatorem, occidit. L. 99. ipse a Constantino Imperatore vincitur. ibid. sibi necem infert. ib.

Ma-

- Mahometanis cur a Deo permiffum aliquando fit, ut viſtorias de Chriſtianiſ reportarint. IH. 44. obſervatur nihilominus felicibus bellorum eventibus non demonſtrari Religionis veritatem. ibid. inſignes de Mahometaniſ viſtoriz anno 1716. a Chriſtianiſ reportatz, referuntur. ibid.
- Mahometanorum Sectz principium. III. 41.
- Mahometani Hiſpanias occupant, ubi MAURI appellantur. ibid. Hieroſolymam expugnant, eamque tenent uſque ad finem ſæculi xi. Eandem Urbem iterum occupant, & univerſo Orientis potiuntur imperio. ibid.
- Mahometani quibuſdam potiſſimum rerum eventibus Viſtorias ſuas, & ampliſſimi Imperii propagationem debent. VII. 10.
- Mahometis vitæ brevis deſcriptio. III. 7. Ad ejus ſepulchrum infinita pene Turcarum turba confluit, & quare? ib.
- Mahometes in ſua Religione ſtruenda ſocios habuit Judæum, & monachum Hæreticum. III. 43. Mahometana Religio quomodo fuerit tam late propagata, & quomodo in hoc diſtinguatur a Religione Chriſtiana? 43.
- Mahometis, Turcarum Imperatoris, geſta. VI. 8.
- Mahometis ii. geſta. VI. 10.
- Mahometis iii. geſta. VII. 9.
- Mahometes iv. Turcarum Imperator. VIII. 9. Mailhat. VIII. 108.
- Maigrot, Episcopus Cononensis, e Sinarum expulſus imperio, quod idololatriam Sinenſium cultum reprobaret. VIII. 40.
- Majores Domus in Gallis, ſub ſpecie adminiſtrationis Palatii, Regnum ipſum gubernarunt. III. 10.
- Majorini ordinatio, initium fuit Schiſmatis Donatiſtarum. I. 104. Quo anno facta ſit ibid. Majorini mores. I. 106.
- Malecontentorum in Belgio factio. VII. 32.
- Malincrotius Diſſertationem edidit de arte Typographica. VI. 177.
- Mamalucorum imperii initium, & finis. VII. 5.
- Mancius, Defenſor Societatis Jeſu. VII. 229.
- Manes, Manichæorum Parens. I. 118. A vidua in Perſide adoptatur. 119. Manes idem quod Diſputator. ibid. in Carcerem conjicitur. ibid. Ab Archelao, Episcopo, in publica diſputatione conviſtus fugam arripit. ibid. A Rege Perſarum comprehenſus miſere vitam claudit. ibid. multas infeſcit Regiones. ibid. Ejus errores. ib.
- Manfredus, Siciliæ Tyrannus, excommunicatur, & Regno privatur. V. 39.
- Manichæi novi in Gallia eorumque compreſſio. IV. 48. Peculiares eorumdem errores. ib. & 42.
- Manichæorum Secta. I. 118. Quo tempore nata ſit? ibid. Ejus auctor. 119. Errores. ibid. in duo genera diviſi, id eſt in Electos, & in Auditores. ibid. Ad Eccleſiam redeuntes per longum tempus probabantur. 120.
- Mansfeldii, Comitis, in Strigoniensi obſidione virtus. VII. 2.
- Mantua ab Imperatore Ferdinando II. capitur. VIII. 11.
- Mantuz Ducatus occaſionem præbet Bello. VIII. 17.
- Manuelis Calecz Scripta. V. 150.
- Manuel Charitopulus Patriarcha C. P. V. 59. Ejus Scripta. 148.
- Manuelis Comneni moderatio. IV. 146. perfidiæ nota infamis 147. poſtulat a Pontifice imperii Occidentalis Coronam. ibid. in Romanam Eccleſiam propenſus fuit. ibid.
- Manuel Palzologus ab Anglis, & Gallis fruſtra auxilium petit contra Bajazethem, & habitum Monaſticum induit. VI. 5.
- Marcellini, Papæ, Epistolæ Decretales ſuppoſititiæ ſunt, ejuſdemque ſariniæ eſt Epistoſa Marcellini ad Salomonem Episcopum. I. 160.
- Marcellinus, Pontifex, I. 22. ejus lapſus commentitius. 124. ejus Epistolæ Decretales ſuppoſititiæ. 160.
- Marcellinus, & Fauſtinus, Luciferiani, Ediſtum in gratiam ſuæ Sectæ ab Imperatoribus obtinent. I. 116.
- Marcellinus, Tribunus, ad pacem Catholicos inter & Donatiſtas componendam ab Honorio Imperatore, miſſus in Africam. I. 107. Collationem indicit. 1. ib. Sententiam in gratiam Catholicorum proſert. ib. Apud Marinum accuſatus capite plectitur. 108. Elogium ipſius apud S. Auguſtinum. ib. Honorii, Imperatoris, Lege ejus fama vindicatur. ib.
- Marcellus, Ancyranus, & ipſius Scripta. I. 148. Non fuit Sabellianus. 149.
- Marcelli, Papæ, Epistolæ Decretales duæ ſuppoſititiæ ſunt. I. 160.
- Marcellus ii. eligitur Pontifex. VII. 54. ejus virtutes. ib. Obiit die 22. ſui Pontificatus. 55.
- Marcellus, Ancyranus, ab Arianis damnatur. I. 112. Sedem ſuam recuperat. 113. Oblibum, contra Aſterium ſcriptum, multa patitur. 117. moritur. 115. de Sabellii hæreſi aliquibus ſuſpectus. ib.
- Marceſinz, pellici Joannis Ducæ, Græcorum Imperatoris, fores Eccleſiæ a Nicephoro Blemmida occluduntur, qui idcirco eam ſibi inſenſam experitur. V. 60.
- Marcianus, imperator, ultro conſenſit, ut Pulcheria, Auguſta, Virginitatis ſuæ ſtorem purum, & illibatum in matrimonio jugiter conſervaret. II. 5. Catholicis favit. ib.

- Marcianus, Episcopus Arelatenſis, Novatiani adhæret errori. [L. 103.](#) S. Cyprianus Stephano, Papæ, adverſus ipſum ſcribit. [ib.](#)
- Marcion, a quo Marcionitæ, quis? [L. 48.](#) a S. Polycarpo dictus PRIMOGENITUS SATHANÆ. [ib.](#)
- Marcionitarum hæreſis dilatatur. [L. 48.](#)
- Marcoſii, & illorum errores. [L. 50.](#)
- Marculphi, Monachi, Formularum Antiquarum libri. III. [80.](#)
- S. Marcus, Evangeliſta, Eccleſiam Alexandrinam fundavit, & rexit. [L. 37.](#)
- Marcus, Auſtor Sectæ Præſcillianitarum. [L. 120.](#)
- Marci, Papæ, Epistoſa ad Athanaſium, & univerſi Egypti Episcopos, ſuppoſitiſia. [L. 162.](#)
- Marcus Annius Florianus, Imperator, obiit interfectus a militibus. [L. 17.](#)
- Marcus Antonius Capellus, & ejus Opera. VIII. 201.
- Marci Antonii Cocceii Sabellici Scripta. VI. 150. Ejus ſententia de Scriptoribus Ordinis Prædicatorum. VII. 175.
- Marcus Antopius Columna præſcitur Pontificiæ Claſſi contra Turcas. VII. 63.
- Marci Antonii de Dominis errores, palinodia, relapſus, & mors. VIII. 111. [112.](#)
- Marcus Antonius Gordianus, Imperator, necem ſibi conſcivit anno ætatis ſuæ 80. [L. 16.](#)
- Marcus Antonius Gordianus Junior, Senioris filius, Imperator, cæſus obiit. [L. 16.](#)
- Marcus Antonius Gordianus, Imperator occiſus obiit. [L. 17.](#)
- Marcus Antonius Muretus, & ejus Scripta. VII. 157.
- Marcus Aurelianus Carinus, Imperator, obiit interfectus. [L. 17.](#)
- Marcus Aurelius, Imperator, primo ſcribit Epistoſam, in qua præcipit parcendum eſſe nomini Chriſtiano. [L. 10.](#) dein, Ediſtum contrarium protulit. [L. ib.](#)
- Marcus Aurelius Antoninus, Imperator. [L. 15.](#)
- Marcus Aurelius Claudius, Imperator, obiit Sirmii. [L. 17.](#)
- Marcus Aurelius Carus, Imperator, obiit iſtu fulminis. [L. 17.](#)
- Marcus Julius Philippus, Imperator, occiſus eſt a ſuis Veronæ. [L. 17.](#)
- Marcus Aurelius Probus, Imperator, obiit interemptus a Militibus. [L. 17.](#)
- Marcus Aurelius Quintilius, Imperator, venas ſibi ſolvit. [L. 17.](#)
- Marcus Quintus Trajanus, Decius, Imperator, obiit. [L. 17.](#)
- Marcus Aurelius Valerius Maximianus, conſonamento Herculis, Imperator, Præceps ſæviſſimus, & Reipublicæ peſtis. [L. 18.](#)
- Martinus Bucerus, Hæreticus in Angliam vocatur. VI. 16.
- Marcus Claudius Tacitus, Imperator, obiit Tarſi, Imperii Menſe VI. [L. 17.](#)
- Marcus Didius Severus, Julianus, Imperator, obiit ætatis ſuæ anno 57. Imperii menſe ſecundo. [L. 16.](#)
- Marcus, Ephreſinus, diſputationem habet cum Joanne de Monte Nigro. VI. 122. Unioni Eccleſiæ Græcæ cum Latina conſentire renuit. [124.](#) Græcos ad Schiſma retrahit. [127.](#)
- Marci Eugenici Ephreſini Scripta. VI. 143. & 144.
- Marcus Salvius Otto, Imperator, pugione ſe tranſfixit anno ætatis ſuæ 38. Imperii die nonageſimo quinto. [L. 15.](#)
- Marcus Serra. VIII. 197.
- Marcus Severus Opellius Macrinus, Imperator, a Militibus e vivis ſublatus eſt. [L. 16.](#)
- Marcus Viguerius. VII. 191.
- Mardaitæ, ſeu Maronitæ, ad petitionem Abimelechi, Saracenorum Califæ, ingenti Romanæ Reipublicæ damno, Juſtiniano II. Imperatore adſipulante, ejiciuntur e ſuis locis. II. 6.
- Margareta Porrete, Beguinarum dux, igne damnatur. V. 88.
- Margariæ, & Oſtavii, Ducis Parmenſis, Conjugi, bellum Belgicum committitur, quod ſumma cum laude adminiſtrat. VII. 31.
- Mariz Immaculatam Conceptionem propugnandam aſſumunt Doſtores facultatis Pariſienſis. VI. 86. Lucæ Vvadinghi hac in re anachroniſmus, [ibid.](#) Eam conceptam, vel non conceptam fuiſſe in peccato originali non adhuc definiit Eccleſia. VI. 96. id definiit Concilium Baſileenſe jam acephalum. 120.
- Mariam Virginem peccaſſe venialiter in Nuptiis Canæ Galilææ Chryſoſtomus per exceſſum dixit. [L. 71.](#)
- Maria Virgo Corpore in Cælum aſſumpta fuit juxta magis receptam in Eccleſia opinionem. IV. 110.
- Maria Virgo ab Antidicomarianitis Virginitatis dote exuta. [L. 122.](#) A Collyridianis uti Dea adoratur. [ib.](#)
- Mariz nominis feſti inſtitutio. VII. 13.
- Mariz Virginis, diſtæ de Hiſtoria, Imago. VIII. 48.
- Maria, Angliæ Regina, Catholicæ fidei in eo regno inſtauratrix. V I I. 30.
- Maria, Aragonia, impudicitiz, & Calu-

- lumniz convicta, ab Ottone III. flammis addicitur. IV. 5.
- Maria Joanna Baptista Sabaudiz Ducissa moritur: ejus Dotes. VIII. 41.
- Maria Stuarta ab Elizabetha per summam perfidiam vexatur, & tandem neci traditur. VII. 31. Pro fide Catholica interimitur in Anglia. VII. 63. & 66.
- S. Mariz Magdalenz Sacri Corporis inventio. V. 43. Miraculum liberationis Caroli II. Principis Salernitani, ope ejusdem, finitum: ib.
- Mariani Scoti Chronicon. IV. 107.
- Marii Mercatoris Opera, eorumque duplex editio. II. 66.
- Marii Victorini Opera. I. 131.
- Marinus Merfenus. VIII. 116.
- Maronitz fidem Catholicam recipiunt. VI. 127.
- Marpurgensis Conventus Acta. VII. 122.
- Marquardus Frecherus. & ejus Opera. VIII. 178.
- S. Martialis (occasione Controversiz Lemovicis nate) Apostolatus in Synodis Gallicanis statuitur, & a Joanne XIX. Pontifice Maximo, confirmatur. IV. 90. Tractatio de adventu S. Martialis in Gallias a quibusdam Scriptoribus Criticis in dubium revocatur. 91.
- S. Martialis Basilica Lemovicis ab Urbano II. dedicatur. IV. 88. 89.
- Martinus, Papa I. Constantis, Imperatoris, Typum nunquam approbare voluit, quoniam in Synodo Lateranensi damnavit unum cum Monothelitarum capitibus. III. 16. Jussu Imperatoris a Calliopa, Exarcha Ravennatensi, in Insulam Naxos deportatur, exindeque post annum Constantinopolim perducitur, quibus in locis pro Christo multa patitur, & ad mortem pene addigitur. ibid. Chersonam relegatur, ibique ad Dominum migrat. ibid. Exulante Sancto Martino, Ecclesia Romana primum ab Archidiacono, Archipresbytero, & Primicerio, gubernata est, deinde Eugenius, superstiti adhuc Sancto Martino, in Pontificem electus est. ib.
- Martini IV. mores, & gesta. V. 45. & 46. falsum est, Martinum IV. consensisse privato certamini, ad quod Petrus, Aragonum Rex, Carolum, Regem Siciliæ, provocavit. 44.
- Martini V. gesta. VI. 50.
- Martinus Azpilcueta, Navarrus ejus elogium, & Opera. VII. 188.
- Martinus Beccanus, & ejus opera. VIII. 202.
- Martinus Bucerus. VII. 86.
- Martinus Antonius Delrius, & ejus Opera. VIII. 204.
- Martini Gonsalvi ineptiæ, & mors. V. 104.
- Martinus Grandin, & ejus opera. VIII. 168. *Gravef. Hist. Tom. IX.*
- Martinus Lutherus, quis? VII. 72. Ejus simulatio, & furor in Pontifices. ib. Facetur se esse Discipulum Diaboli. 80. ejus superbia. ib. Corpus Juris Canonici in ignem projicit. ib. Ejus spurcities in moribus. Ejus Epitaphium, Opera, & mors. 81. Rapit Sacras Virgines. ib. Ejus errores. 82. Dissimilitudo inter ipsum, & Calvinum. 91. Descriptio ejus indolis. ib.
- Martinus Olavius. VII. 196.
- Martini, Poloni, Ordinis Prædicatorum Scripta. V. 168. Non est auctor fabulæ Joanne Papissæ. III. 128.
- Martinus Steyaertus, & ejus Opera. VIII. 179.
- S. Martinus, Turinensis Episcopus, Priscillianum, & socios, tanquam hæreticos repellit. I. 120. Cum Ithatio, eique adherentibus Episcopis, communionem iniungere recusans, ægre tandem cedit. 121. Facti pœnitet. ib.
- Martyres e Græcis, a Bulgaris una cum Nicephoro, Imperatore, caesis. III. 108.
- Martyres, qui irruptione Barbarorum in Gallias pro Fidei Confessione passi sunt. II. 3.
- Martyres habebantur, qui Tyrannos declinantes in fuga moriebantur. I. 181.
- Martyrum festa sæculo quarto celebrata. I. 177.
- Martyres e Fidelibus, a Saracenis Cordubæ interfectis. III. 118.
- Martyrius, Hierosolymitanus, quamvis ad Petrum Mongum Litteras Synodicas dederit, haud tamen censendus est Eutychianus. III. 35.
- Martyrius, Antiochenus, Episcopatu se abdicat. II. 34.
- Marticanus Episcopatus in unam Dioccesim, sublata divisione, restituitur, sed modo ea Marticanorum Urbs non amplius extat. IV. 82.
- Martilii Ficini Scripta. VI. 152.
- Martilii ab Ingen Scripta. V. 155.
- Martilii de Menandrino, & Janduni liber, inscriptus: DEFENSOR PACIS, errorumque in eo contenti. V. 97.
- Martilius, & Jandunus, a Joanne XXII. damnantur, & plures insignes viri contra illos scribunt. V. 97.
- Massoulie Opus inscriptum, DIVUS THOMAS SUI INTERPRES de divina motione, seu de Divinis Auxiliis. VIII. 98.
- Matthæus de Basso, Auctor Ordinis Capucinatorum. VII. 230.
- Matthæi Blastaris Opera. V. 150.
- Matthæus Cantacuzenus a Joanne Palæologo in ordinem redactus. V. 10.
- Matthæus Grabon plures erroneas propositiones docet, quarum damnationi ultro assentitur. VI. 87.
- Matthæus Ori, Inquisitor Parisiensis, defensor S. Ignatii de Loyola. VII. 194.

- Matthæus Parisius de Romana Ecclesia male loquitur, unde suspectus haberi debet. V. [108](#). Ejus Scripta. V. [156](#). Matthæus Parisius mendax Scriptor in his quæ pertinent ad Ecclesiam Romanam. ib.
- Matthæus Perit Didier, & ejus Opera. VIII. [188](#).
- Matthias, Hungariæ Rex, Bohemiæ regnum accipit a Pio II. VI. [52](#).
- Matthias Flaccus Illyricus, ejus errores. VII. [104](#). Primus Auctor Historiæ Ecclesiasticæ, insignitæ nomine Centuriarum. VII. ibid.
- Matthias, Imperator. VIII. [11](#).
- Matthias suffectus in locum Judæ in primo Concilio Apostolorum. [L 55](#).
- Mathildes, cum Henrico Filio, Angliæ Hæres instituitur. IV. [163](#). [164](#).
- Matritense Concilium an. 1473. VI. [138](#).
- Matutinz Parisienses, seu Sanbartholomææzdes. VII. [19](#).
- Mauregatus, Asturiarum Rex, sædum cum Saracenis contra nepotem pactum init, & executioni mandat. III. [20](#).
- Mauri debellantur, & capitur Granata. VI. [35](#). Ab Alphonso VI. vincuntur. iv. [101](#). Item ab Alphonso VII. ibid. Item ab Alphonso VIII. sed illum vicissim vincunt. [162](#). Ex Hispania ejiciuntur. VIII. [16](#).
- Mauritii Imperatoris pietas. III. [L](#) Mauritiū incredulitas de S. Euphemiz Martyris Sanguine, & quomodo abjecta? ib.
- Mauritius, Imperator, contra Donatistas Edicta promulgavit. [L 108](#).
- Mauritius Burdinus. Vid. Gregorius VIII.
- S. Mauritiū Equitum Ordo. VI. [204](#).
- S. Mauritiū in Valleſia Monaſterii fundatio, Regula. II. [75](#).
- Maurorum in Hispaniam irruptio. III. [19](#).
- Maventius, a Prætorianis Imperator acclamatus, Constantini Imperatoris se inimicum palam proficitur. [L 97](#). Sub initium Imperii Christianis favere simulat. ibid. Christianos in Africa pace donat. [I 104](#).
- Maximus II. Patriarcha. C. P. V. [59](#).
- Maximi, Antiocheni Patriarchæ, ordinatio, quamvis vitiosa, a S. Leone Papa, diffimulatur. II. [3](#).
- S. Maximi, Abbati, gesta, & Scripta. III. [72](#).
- Maximus Cynicus librum de Fide contra Arianos scripsit. [L 158](#). E Sede Constantinopolitana dejicitur, & damnatur. [L 139](#). Baronius circa ejus Ordinationem fuit deceptus ibid.
- Maximus, Occidentis Tyrannus, Priscillianum, & socios Episcopos suis Sedibus restituit. [L 120](#). Ithacii opera eisdem damnat. ibid. & [121](#).
- S. Maximus, Patriarcha Hierosolymitanus, in persecutione Maximini, Imperatoris avulso oculo dextero, poplitibusque exussis, ad metalla damnatur. [L 170](#). Multa ab Arianis patitur, quod S. Athanasio patrocinaretur. ib. & [171](#).
- Maximi Planudis Scripta. V. [150](#).
- Maximus, Taurinensis. II. [66](#).
- Maximianistæ, Donatistarum Secta. [L 109](#).
- Maximianus Herculius ad Imperium redire tentat. [L 97](#). Massiliam fugit ibique strangulatur. ib.
- Maximianus, Donatista. [L 108](#).
- Maximilia, habita ut Prophetissa Montano. [L 51](#).
- Maximiliani [L](#) Imperatoris, inglorius in Italiam adventus, & cum Helvetiis bellum. VI. [18](#). & [19](#).
- Maximilianus II. Imperator. VII. [13](#).
- Maximilianus, Dux Bavariz, Augustali Septem-Viratus dignitate decoratur, & vexilla hæreticorum bello capta, ac Bibliothecam Patavinam ad Gregorium XV. mittit. VIII. [51](#).
- Maximini persecutio, ejusque duratio. [I 97](#).
- Maximinus, Cæsar, Provinciarum Syriæ, & Egypti Præsidibus jubet, ut a Christianorum abstineant cædibus. [L 97](#).
- Mayol. VIII. [108](#).
- Mazarinus, Card. primus Galliarum Regni Minister. VIII. [20](#). [21](#). Civile Bellum ob ipsum oboritur in Galliis. ib.
- Medi, Parthi, & Persæ sub finem secundi sæculi fide jam imbuti erant. [L 101](#).
- Media opportuna, & Sacris Canonibus consentanea, quæ Concilium Colonienſe ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam selegit. VII. [131](#).
- Medicei Florentiæ Conjuraciones appetuntur. VI. [60](#).
- Mediolanense Concilium Anni 346. in quo Fides Nicæna fuit confirmata. [L 133](#). Aliud anno 347. celebratum. ib.
- Mediolanensi Ecclesiæ Auxentius, Episcopus, Ariana labe infectus, tanquam lupus, incubat. [L 114](#).
- Mediolanense Concilium an. 355. celebratum, in quo coacti sunt Catholici damnationi Athanasii subscribere. [L 136](#).
- Mediolani Ducatus, bellorum occasio. VI. Friderici III. Imperat. gesta. VI. [17](#).
- Meffreti, Scripta. VI. [155](#).
- Meginfredi, Archiepiscopi Magdeburgensis, Scripta. IV. [106](#).
- Melchiadis, Papæ, Epistola decretalis suppositicia. [L 161](#). Melchiades falso a Donatistis accusatus. ibid.
- Melchior Canus, ejus Opus de locis Theologicis vindicatum. VII. [178](#).
- Melchior Goldastus, & ejus Opera VIII. [178](#).
- Melchior Wolmarus, Magister Calvini VII. [89](#).
- Melchiz vocati sunt Catholici, Jacobitarum, seu

- seu Eutychianorum, errores respuentes, & quare. III. 32. 33.
- Meletiani. L. 109. Schisma constant. ib. & 116.
- Meletius, ob fidem Nicenam, e Sede Antiochena deiecit. L. 114.
- Meletio a Patriarcha Antiocheno ab Arianis dejecto, Catholici in Meletianos, & Eustathianis scinduntur. L. 189.
- Meletium Eustathiani averfantur. L. 115. Orthodoxi Episcopi, & major populi Antiocheni pars Meletium sequitur. 116. Tres in Deo Hypostasies agnoscit. ib. Patrem ininit cum Paulino. ib. Moritur. ib.
- Meletius, Lycopolitanus Episcopus, in Synodo Alexandrina damnatus Schisma facit. L. 125. Patriarcham se ostentat. ib.
- Meletium, Lycopolitanum, absque jurisdictione, & functionibus Episcopalibus manere jubet Concilium Nicenum. L. 129. Statuta ejusdem Synodi de iis, qui a Meletio fuerant ordinati. ib.
- Melita, Insula, S. Joannis. Hierosolymitani Equitibus a Carolo V. Imperatore, donatur. VII. 21.
- Melitenfes Osmannum cum Bassa Sultana capiunt. VIII. 6.
- Melito, Asianus, ejus Opera quæ? L. 76. Liber de Transitu Virginis, non est genuinus satus hujus Auctoris. L. ib.
- Melodunensis totius Gallicanæ Ecclesiæ Conventus Acta. VIII. 139. 140.
- Memno, Episcopus, ab Imperatore, Theodosio Juniore, deponi jubetur. II. 43. Suz Sedi, ejusdem iussu, restituitur. ibid.
- Menagius. VIII. 1721.
- Menander, quis? & ejus errores. L. 41.
- Mendicantes Regulares etiam tempore Paschali excipere posse Confessiones Fidelium, declarant Summi Pontifices. VI. 192.
- Mendicantium in favorem editur Constitutio. VI. 45.
- Mendicantium Ordinum Religiosi publice docere possunt, aliaque munia Ecclesiastica obire. V. 218.
- Mendicantium cum Parochis Controversia occasionem præbet Censuris Sacræ Facultatis Parisiensis, Ecclesiæ, & Papæ. VI. 84.
- Mendicantium quatuor Ordinum concordia stabilitur. VI. 206. & 207.
- Mendicantium nova Secta damnatur. V. 46.
- Mensurii, Carthaginensis Episcopi, mors, ab Optato Milevitano descripta. L. 104.
- Merciorum regnum in Anglia quando, & a quo Christianam Fidem acceperit? II. 13.
- Mercurii, & Veneris diebus antiquitus Junium observari solenne erat. L. 181.
- Meretrices, Presbyteris prostituta, expelli jubentur, & servituti addicuntur. IV. 81.
- Meropius, Philosophus Tyrius. Vide FRUMENTIUS.
- Merovingiorum Stirps quando in Galliis extincta? III. 18.
- Messalianorum hæresis. L. 122. Principes ejus Sectæ. ib. Eorum errores. ibid. Suos errores celare maxime studebant. 123. Flavianus, Antiochiæ Episcopus, illorum detegit errores. ib. Synodum coegregat, & in ea Messaliani damnantur. ib. Ab Amphiloquio, Lycaonum Metropolitæ, Concilio coacto damnantur. ibid. Letojus Melitenensis Episcopus, scripsit contra Messalianos. ibid. in Synodo Generali Ephesina damnantur. ib. Theodosius, Imperator, Legem in ipsos tulit. ibid. Diu in Oriente grassati sunt. ibid. in Borgomilis sæculo XII. revixerunt. ib. Messalianorum a Concilio Epæsino damnatio confirmatur. II. 41.
- Messanensium a Carolo II. Hispaniæ Rege defectio. VIII. 29.
- Metensis Episcopus Drogo Primatu olim fuit donatus, sed eo potitus non est. III. 201.
- Methodii, Patriarchæ C. P. Scripta. III. 123.
- Methodius II. Patriarcha C. P. V. 59.
- Methodius, Sanctissimus Patriarcha C. P. cultus Sacrarum imaginum in Oriente reparatur. III. 137.
- Methodius, auctor sæculi quarti, caute legendus. L. 177.
- S. Methodius, Episcopus Patrensis, & Martyr, scripsit SYMPOSIUM, seu CONVIVIVM DECEM VIRGINUM; & duas Orationes Sacras. L. 150.
- Metrophanes, Cyziceus, Patriarcha C. P. VI. 66.
- Metrophanes, Patriarcha Constantinopolitanus, quot annis federit? L. 172.
- Metropolis tres novi Orbis. VII. 36.
- Metropolitæ quare instituti? L. 89.
- Metropolitanorum Jura, & Officia. V. 202.
- Metropolitani unde dicti? & eorum Jura. L. 179.
- Mexicum, seu nova Hispania detecta. VII. 26.
- Mezerens. VIII. 172.
- Michael, Imperator, a Basilio Macedone occiditur. II. 112.
- Michael III. Patriarcha C. P. IV. 184.
- Michaelis Acominati Choniæ Scripta. V. 147.
- Michael Autorianus, Patriarcha C. P. V. 59.
- Michael Bajus a Francisco Toletio inducitur ad retractandas propositiones a Pio V. damnatas. VII. 65. Quis? VII. 206. Ejus septuaginta novem propositiones damnatæ a Pio V. VII. ibid. Ejurat suos errores. VII. 107. Laudatur ejus modestia, præ-

- claræ dotes describuntur . VII. *ib.*
 Michaelis , Balbi, Imperatoris, errores, & scelera . III. *110.*
 Michaelis Cæsenatis Scripta . V. *179.* An se ad meliorem frugem receperit? incertum. *ibid.*
 Michaelis Cæsenatis, aliorumque Minoritarum audacia . V. *84.* iidem, tanquam Apostata, damnantur . *85.*
 Michael Cerularius neque a Leone ix. neque a Concilio Romæ coacto, neque a Legatione ad eum missa, a Schismate retrahi potuit. IV. *70.* Michael Cerularius in Legato Sedis Apostolicæ Anathematis fulmen torfit, & nomen Romani Pontificis e Dyptichis expunxit. *ib.* error Græcorum circa Spiritus Sancti Processionem damnatur in Synodo Barenfi, sed Schisma non extinguitur, cuius rei variæ adducuntur rationes. *ibid.* & *80.* in Ecclesiam Latinam debacchatur Michael Cerularius, bene multa contra eandem proferens accusationis capita, quæ tamen non sunt vera causa, ob quam Græci se a Sede Apostolica diro schismate separarunt. IV. *55.* Vera ejusmodi separationis causa fuit effraznis ambitio Michaelis Cerularii. *56.*
 Leo ix Michaelis audaciam comperere nititur per Epistolam, quam ad illum per Legatos Constantinopolim missos direxit. Constantinus Monomachus, Imperator, principio se favorem præstat Legatis Pontificiis, sed postea Cerulario se adjungit. *57.* Cerularius post Legatorum discessum Concilium convocat, in quo excommunicationis in eosdem Sententiam ferre non dubitat, & nomen Papæ e Dyptichis delere. *ib.* Litteras dat Cerularius ad alios Orientis Patriarchas, ut eos a Romanæ Ecclesiæ communione divellat. *ibid.* Schisma Photinianum renovat. IV. *46.*
 Michaelis Francisci Scripta . VI. *165.*
 Michael Curopalates, optimus Imperator . III. *108.* Monasticum cum tota sua familia induit habitum, & in Insulam Proten relegatur. *ib.*
 Michael Ghislerius Alexandrinus, Ordinis Prædicatorum, a Paulo iv. Cardinalis creatur. VII. *57.*
 Michaelis Glycæ Scripta . IV. *237.*
 Michael de Maroles. VIII. *160.*
 Michaelis Maudis Opera. VIII. *213.*
 Michael Mazarinus, Cardinalis. VIII. *22.*
 Michael de Medina. VII. *191.*
 Michaelis Molinos vitæ genus, impia dogmata, eorumque damnatio. VIII. *90.* Quietistarum Antelignanus, merito ab Innocentio xi. damnatus. V. *80.*
 Michael Molinos Joannis de Mercuria errores renovat. V. *99.*
 Michael Oxita, Patriarcha C. P. illam dignitatem sponte dimittit. IV. *183.*
 Michaelis Palzologi artes in recuperando Imperio. V. *8.* Ejus mors. *9.*
 Michael, Decanus Parisiensis, Patriarcha Hierosolymitanus. IV. *187.*
 Michaelis Pfelli laus, & Scripta. IV. *111.*
 Michael le Quien, & ejus Opera. VIII. *194.*
 Michael Ritius, & ejus Scripta. VII. *162.*
 Michael Servetus, & ejus errores de Trinitate. VII. *98.* Ex Senatus Genevensis Sententia vivus exurit. VII. *99.*
 Michael Vvanslebius, & ejus Opera. VIII. *193.*
 S. Michaelis Equitum Ordo. VI. *204.*
 Micrologi de Ecclesiasticis observationibus Auctor Anonymus, non Guido Arelinus. IV. *109.*
 Mieseslaus, Poloniæ Princeps, Christianam Religionem amplectitur. IV. *15.*
 Milezii, Canonici Pragensis, errores. V. *102.*
 Millenarii, illorum error. I. *43.* Longe distat a Millenario Regno, quod aliqui antiqui Patres, & Scriptores Ecclesiastici tribuunt Christo ante diem Supremi judicii. *L. ib.*
 Milhardi libri damnantur. VIII. *138.*
 Miltiadis Apologia non extat. *L. 76.*
 Minimorum Ordo. VI. *201.* A Carolo viii. Galliarum Rege, in summa veneratione habetur. VI. *26.*
 Minoritarum in Controversia de paupertate Evangelica processus. V. *84.* Definitiva in eadem controversia Joannis xxi. Sententia. *ib.*
 Minoritæ multis privilegiis decorantur. VI. *59.*
 Minutius Felix auctor Dialogi inter Cæciliam, & Octavium. *L. 76.*
 Missa ter in die celebrari perittebatur illis Presbyteris, qui plures Parochias regebant. IV. *91.*
 Missa sæculis septimo, & octavo quotidie celebrabatur a viris piis. III. *91.*
 Missæ in Oratoriis Nobilium celebrari permittuntur, quibusdam exceptis Solemnitatibus. II. *103.* Missa diebus Dominicis integra a Sæcularibus audienda. *ib.*
 Missam esse veram; propriam, & propitiatorium pro peccatis nostris Sacrificium, demonstratur adversus Lutheranos & Calvinistas. VI. *179.*
 Missio extraordinaria, quam Sæcularii sæculi xvi. sibi arrogarunt, commentitia est. VII. *206.* Probat variis rationibus. *207.*
 Missiones Societ. Jesu. VII. *220.*
 Modesti, Patriarchæ Hierosolymitani, Homiliæ. III. *76.*
 Modestus, Patriarcha Hierosolymitanus, duas scripsit orationes. III. *38.*

Mo-

INDEX MATERIARUM. Ixxiii

- Modus observandi jejunium fuit olim rigidior, quam nunc est. VIII. 220.
- Moguntinus Optimatum Germaniz Conventus, in quo Henricus IV. fuit depositus. IV. 222.
- Molucas cum aliis insulis Lusitanico Regno Emmanuel, Rex, adjeit. VII. 36. 37.
- Mommorantius ab Hæreticis capitur, idemque pro Religionis, & patriæ defensione gloriose occumbit. VII. 19.
- Monachi, Privilegia, & exemptiones pro suis Monasteriis nimio ambitu aucupantes, a Sancto Bernardo improbat. IV. 275.
- Monachi in Anglia e Monasteriis pelluntur, eorumque loco Monasteria Clericis incontinentibus replentur. IV. 71.
- Monachi a Conciliis, & a Primoribus Angliæ suis monasteriis restituuntur. ibid.
- Monachi ab Episcoporum jurisdictione exempti. III. 206. Monachi ad regimen Ecclesiarum provecti. ibid. Bonorum Monasterialium inter Abbatem Commendatarium, & Conventum divisio. 208. Quonam Ecclesiæ sæculo facta? ibid.
- Monachi sæculo quarto Psalmodiam, & Officium Divinum recitabant. L. 180. manibus quoque operabantur. ibid. Quam austerum, & purum fuerit Monachorum vivendi genus. ibid.
- Monachi ad Episcopatum electi Viſtum, & Vestitum non immutabant. II. 76.
- Monachi Scythæ, qui hanc propositionem. **UNUS E TRINITATE IN CARNE CRUCIFIXUS EST**, omnibus credendam inculcabant, Libellum offerunt Legatis Papæ, a quibus repulsam passi Legationem ad Hormisdam, Papam, Romam mittunt. II. 90. illorum propositio **UNUS E TRINITATE IN CARNE PASSUS EST**, cur male a Christianis excepta? II. 132.
- Monachi absque Abbatis testimonio, & consensu non ordinandi. II. 103. Quando ad solitarias cellas a Congregatione transire possint? ibid.
- Monachi olim plures in uno Monasterio Regulas servabant. II. 140. Facile de uno Monasterio in aliud migrabant. ibid. Monasticus Ordo antiquitus erat tantum unus. ibid. Monastica disciplina antiqua. 141.
- Monachi olim adeundæ Hæreditatis incapaces non erant, sed illo postmodum jure sunt privati. VI. 106.
- Monachi in maximo honore sæculis septimo, & octavo habiti. III. 23.
- Monachorum in quinto sæculo disciplina. II. 74.
- Monachorum institutum sæculo quarto inclarescere cœpit. L. 180. quando in Occidentem fuerit inſectum? ibid. illorum institutum ab Apostolis initium non sumpsit. L. 181.
- Monachorum Sancti Augustini, seu Clericorum Regularium, instituta, & mores. I. 74.
- Monachorum MAJORIS MONASTERII, & Monasterii Lugdunensis apud Barbaram insulam instituta, & mores. II. 76.
- Monachorum ab Episcoporum jurisdictione exemptiones. III. 99.
- Monachis vetitum est cum Mulieribus Contubernium habere. L. 26.
- Monachus, Patriarcha Hierosolymitanus. IV. 187.
- Monachatus incepit a S. Pachomio. L. 25.
- Monastica disciplina sæculo xvii. collapsa. VIII. 233.
- Monastica disciplina sæculi xi. IV. 137.
- Monachis cum mulieribus etiam cognatis secreto manducare prohibitum est. III. 72.
- Monarchia Sicula a Clemente xi. Pontifice Maximo, abolita. IV. 44.
- Monasteria, quibus Generales Præpositi præfunt, non subſunt Regiæ nominationi in Gallia. VII. 224.
- Monasteria S. Basilii sub Abbate Generali in unam Congregationem reducuntur. VII. 233.
- Monasteria ab Alexandro XI. exempta, & ab eo multis Immunitatibus, & Privilegiis donata. IV. 42.
- Monasteria duplicia, Monachorum scilicet, & Sanctimonialium, fieri vetantur, iis exceptis, quæ sub S. Basilii Regula militant. III. 72.
- Monasteria non possunt commutari in Sæcularium domicilia. III. 72.
- Monasteria Puellarum seorsim a Cænobiis Monachorum construi jubentur. II. 103.
- Monasteria sæculo sexto Fundata. II. 138.
- Monasteria Virginum sæculo IV. L. 180.
- Monasteriensis pax ab Innocentio X. reprobata. VIII. 61.
- MONASTERII MAJORIS CONDITOR S. Martinus, Turonensis Episcopus. II. 76.
- Monasteriensis pax. VIII. 12.
- Moncontorianum Catholicorum cum Calvinistis prælium. VII. 19. de illis Hæreticis reportata in Galliis Victoria. VII. ibid.
- Moniales quorundam Monasteriorum ex iisdem ejectione. IV. 273. Non poterant velari ante annum quadragesimum. II. 102.
- Monobassenses, olim Spartani dicti, Legatos mittunt ad Pium ii. qui eos humanissime recipit. VI. 56.
- Monothelitz, & Heraclii, Imperatoris, Ethesis damnantur in Concilio Romano. III. 58.
- Monothelitz, Ethesis Heraclii, & Typus Constantis damnantur in Synodo Lateranensi a Martino L. congregata. III. 58.
- Ejus Concilii auctoritas. ibid.
- Monothelitarum hæresis in quo sita, & quando orta sit? III. 45. Ex Scriptura Sacra, & SS. Patribus abunde rejicitur. 46. Quomodo

modo sit propagata? Recensentur etiam præcipui Monothelitarum Auctores, atque fautores. ib. Monothelitarum hæresis quando extincta? 49.
 Montanus, & ejus errores. I. 51.
 Montes Pietatis quibus conditionibus declarantur a Concilio V. Lateranensi liciti? VII. 129.
 Montenses, dicti Donatistæ Romæ. I. 109.
 Montensis Novi Testamenti Traductio damnata a Clemente IX. VIII. 169.
 Montispeffulanum Concilium, in quo Simon Monfortius Dux Tolosæ fuit declaratus. V. 121. & 122.
 Montmutius Angliæ Regnum affectat. VIII. 38.
 Montilense Concilium. V. 120.
 Moralis Doctrina est invariabilis. I. 90. Trium Priorum Ecclesiæ sæculorum. I. ibid. sæc. quarti. II. 182. sæc. quinti. II. 76. sæculi sexti. II. 142. sæculi septimi, & octavi. III. 101. sæculi noni. III. 208. sæculo decimo multum collapsa undecimo redintegrata fuit. IV. 138. xii. sæculi. IV. 287. sæculorum xiiii. & xiv. V. 221. sæculi xv. VI. 208. sæculi xvi. VII. 214. sæculi xvii. VIII. 232.
 Moravi fidem suscipiunt. III. 121.
 Morellius, Typographus laudatissimus. VI. 177.
 Morientibus poenitentiam non denegandam statuit Cælestinus Papa. II. 26.
 Mortui Anathemate confodi jure possunt. II. 100.
 Mortuos precibus, ac suffragiis vivorum juvari constans Ecclesiæ Doctrina fuit sæculo octavo. III. 94.
 Mortuorum animæ piis viventium operibus possunt adjuvari. II. 134.
 Moscovitz late fines extendunt, & Tartarorum jugum excutunt. VI. 36.
 Moscovitz, Russi antiquitus dicti, Christiani efficiuntur, eorumque Rex Wolodimerus sorori Basilii, Imperatoris, nubit. IV. 15.
 Mosi Barcephæ scripta. IV. 95.
 Moscomensis Monasterii Chronicon. IV. 108.
 Moriva, quibus adducti sunt Patres Tridentini, ut Catechismus nomine Concilii Tridentini inscriptus, ederetur. VII. 146.
 Mozarabes, & Mozarabica Missa, vel Officium. III. 20.
 Mozarabicus ritus in Hispania abolitus. VI. 161.
 Mulieres in Ecclesiis separatæ a Viris. I. 27.
 Musani Liber contra Encratitarum hæresim non amplius extat. I. 73.
 Mustapha II. Turcarum Imperator. VIII. 10.
 Mustapham, qui Imperium invaserat, debellat Amurathes. VI. 9. Alium Mustapham, suum fratrem, vincit. ibid.

Mustapha, Turcarum Imperator. VIII. 5.
 Mystéria Fidei, quamvis rationi impervia. semper tamen ab Ecclesia Fidelibus prone capite adoranda ac credenda fuerunt propolita. I. 82. Ad eorum doctrinam illibatam conservandam Ecclesia interdum novas, sed appositas voces contra Hæreticos excogitavit ac consecravit. I. 174.
 Mysticus dicebatur Officialis Palatii Constantinopolitani. III. 140.
 Muzarabes dicti sunt Christiani, sub Mauro-rum Tyrannide in Hispania degentes. III. 20.

N

N Annetense Edictum in gratiam Calvinistarum. VII. 24.
 Narboneuse Concilium anni 1609. VIII. 135.
 Narboneuse Concilium, ejusque Canones contra hæreticos. VII. 133.
 Narbonensis Diocesis limites a Concilio Narbonensi anno 791. constituti. III. 74.
 Narbonensis Provincia quando, & a quo Galliarum Regno adscita? II. 109.
 Narsetes, Dux, jussu Phocæ, Imperatoris, vivus exurit. III. 3.
 Natalis Alexandri Opera. VIII. 193.
 Natalis de Argonne Opera. VIII. 189.
 Nationalium Conciliorum origo. I. 124.
 Navarræ duo munitissima Castra a Gallorum exercitu capta. VIII. 15.
 Navaretta. VIII. 198.
 Nazareni in quo differant ab Ebionitis. I. 44. illorum error. ibid. cur ita dicti? ib. eorum Origo. ibid.
 Neapolitana in Philippum IV. rebellio. VIII. 28.
 Neapolis Regnum Alphonsus Aragonensis, & Ludovicus Andegavensis sibi adsciscere, armisque subigere moluntur. VI. 16.
 Neapolis Regnum, Sardinia, & Ducatus Mediolanensis in Imperatoris Caroli VI. dominium transeunt. VIII. 14.
 Nestarius Gregorio Nazianzeno in Sede Constantinopolitana subrogatur. I. 139.
 Neophiti ordinari non possunt. I. 130.
 Neophitus Inclusus, Patriarcha C. P. IV. 184.
 Nepos, Ægyptiacus, Episcopus, suscitatur Fabulam de Millenario Christi in terris Regno. I. 54.
 Nero, Imperator, Romam incendit. I. 6.
 Ejus persecutio in Christianos universalis. I. ibid. Petrum cruce, Paulum gladio suffulit e medio. Ejus mors. I. 7.
 Nerva Cocceus, Imperator. I. 15.
 Nerva Trajanus, Imperator. I. 15.
 Nerva, Imperator, rescidit Domitiani, crudelis Imperatoris, Edicta. I. 7. Nihil contra Christianos molitus est. I. 8.
 Nestoriani, & Ebionitæ in Synodo Foro-Julienæ an. 795. damnati. IV. 74.
 Nestor-

- Nestorii genus, & institutum. II. 19. 20.
Constantinopolim a Teodosio accersitus, suos, cum Anastasio Presbytero, errores disseminat. ibid. Ab Eusebio Laico, Dorilzi postea Episcopo, publice oppugnat. ibid. Cum Tractatum de Incarnatione in Provincias sparsisset Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus, Ægypti Monachos præmonet, ne ejus erroribus inficiantur, ad ipsumque Nestorium Litteras dirigit. ibid.
- Nestorius S. Cyrilli Anathematismis nunquam subscribere voluit. II. 21. Theodosii, Imperatoris, jussu, Oasim in exilium deportatus moritur, exesa a Vermibus lingua. ibid. Damnatur in Concilio Ephesino. II. 41. Ab Imperatore deponi jubetur. II. 42. in exilium mittitur. 43.
- Nicasius Voldanus, Juris Consultus. VI. 175.
- Nicaena fides confirmatur in Concilio Ephesino. II. 42.
- Nicaeni Concilii Decreta confirmantur. I. 139.
- Nicænus Episcopus quamvis Metropolitanus honorario titulo gauderet, Nicomediensi tamen Episcopo subiectus erat. II. 46.
- Nicetas cum Anselmo Havelbergensi congruitur, ab eoque victus manus dat. IV. 146.
- Nicetæ Acominati Choniatæ Opera. V. 147.
- Nicetæ, Byzantini, Scripta. IV. 238.
- Nicetas Muntanes, Patriarcha C. P. IV. 184.
- Nicetæ Pestorati Scripta. IV. 121.
- Nicephorus, Patriarcha C. P. excusatur, quod mitius egerit cum Constantino Imperatore, qui illicitas nuptias cum Theodote inierat, & cum Josepho Œconomo Ecclesiæ C. P. hujus illiciti Matrimonii copulatore. III. 135. Ejus Scripta. 193.
- Nicephorus Blemmyda Constantinopolitanum Patriarchatum modeste recusat. & Marcefinæ, pellici Joannis Ducæ, Græcorum Imperatoris, fores Ecclesiæ occludi jubet. V. 60. Opera. 148.
- S. Nicephori, Patriarchæ C. P. corpus, post annos unde viginti integrum, & incorruptum servatum, Constantinopolim a Methodio, Patriarcha, transfertur. III. 137.
- Nicephori Bryennii Scripta. IV. 234.
- Nicephori Callisti Historia Ecclesiastica. V. 150.
- Nicephori Gregoræ Scripta. V. 150.
- Nicephorus, impius Imperator. III. 107.
- Nicephori, Philosophi, Scripta. IV. 93.
- Nicephorus Phocas, ob sparsum rumorem de ipsius cum sua uxore affinitate spirituali, Sacris a Polieucto Patriarcha Constantinopolitano interdicitur. IV. 6. Avaritiæ Viti laboravit. ibid.
- Nicetæ Seidi Scripta. IV. 237.
- Nicetæ Serronis Scripta. IV. 111.
- Nicetæ Thessalonicensis Scripta. V. 147.
- Niciz, Monachi, Scripta. III. 76.
- Nicolaitarum hæresis antiqua. I. 42. Eorum errores. ibid.
- Nicolaus, unus e septem Diaconis, non est auctor Hæresis Nicolaitarum. I. 41. Zelotypiz erga uxorem suam accusatur. ibid.
- Nicolaus I. Pontifex Maximus, ab Hincmaro, Remensi Archiepiscopo, sæpius licet rogatus, nunquam Gotescalchi doctrinam damnare voluit. III. 149. Ejus Responsum de Baptismi forma explicatur. III. 200. Ejus gesta præclara, & virtutes. III. 129.
- Nicolaus II. Sanctissimus Pontifex. IV. 40.
- Nicolaus III. Patriarcha C. P. IV. 182.
- Nicolai II. Summi Pontificis, gesta. V. 41.
- Nicolaus III. Conjuratæ, a Petro, Aragonum Rege, in Carolum Andegavensem iuræ, conscius non fuit. ibid. Falso asseritur, Nicolaum III. docuisse, Christum nullum rerum dominium habuisse. 44.
- Nicolai IV. gesta. V. 47.
- Nicolai V. gesta. V. 52.
- S. Nicolaus, Patriarcha C. P. Myricus dicitur, & quare? III. 140.
- Nicolai, Archiepiscopi Methonensis Scripta. IV. 122.
- Nicolaus de Oaspiis, Patriarcha Hierosolymitanus. V. 64.
- Nicolaus Antonius, & ejus Opera. VIII. 182.
- Nicolaus Arnus, & ejus Opera. VIII. 198.
- Nicolai Auxiliani Scripta. VI. 170.
- Nicolaus Boerius. VII. 200.
- Nicolai Cabasilæ Scripta. V. 151.
- Nicolaus Calaber, erroribus Martini Gonsalvi alios addidit. Ejus mors. V. 104.
- Nicolaus Cæsseteus, & ejus Opera. VIII. 190. 191.
- Nicolai de Causa Scripta. VI. 156. Numquam hic Auctor nomen dedit Ordini Prædicatorum. ibid.
- Nicolai Eymerici Scripta. V. 173.
- Nicolaus Grandis. VII. 190.
- Nicolaus Harpsfeldius, & ejus Scripta. VII. 164.
- Nicolaus L'Herminier, & ejus Opera. VIII. 186.
- Nicolai Hydruntini Scripta. V. 147.
- Nicolaus Isambertus, & ejus Opera. VIII. 166.
- Nicolai Laoniceni Scripta. VI. 149.
- Nicolai de Lyra gesta, & Scripta. V. 179.
- Nicolaus Muzalo, Patriarcha C. P. IV. 184.
- Nicolaus Le Nourry, & ejus Opera. VIII. 186.
- Nicolai Oresmii Opera. V. 152.
- Nicolai Perotti Scripta. VI. 149.
- Nicolaus Rigaltius. VII. 168.
- Nicolaus Secarius, & ejus Opera. VIII. 208.
- Nicolai Serini, dum Sigethi propugnationi præfuit, præclara facinora. VI. 7.
- Nicolai Serurarii errores, eorumque damnatio. VI. 88. 89.

Nico-

Nicolaus Toinardus. VIII. 170.
 Nicolaus le Tourneux. VIII. 171.
 Nicolai Triveri, Ordinis Prædicatorum Scripta. V. 169.
 Nicolai Tudelchi Scripta. VI. 174.
 Nicolaus de Ulricuria ad publicam plurimum articulorum revocationem cogitur, qui jam a Sede Apostolica damnati fuerant. V. 99. Præcipui ex illis recensentur. 100.
 Niconis Armeni gesta & Scripta. IV. 95.
 Niemi Scripta. VI. 150.
 S. Nili Opera. II. 64.
 Nili Cabasilæ Scripta. V. 151.
 Nili Danylæ Scripta. V. 151.
 Nili Dioxopatri Scripta. IV. 112.
 Nilus, Patriarcha C. P. V. 62.
 Nipho, Patriarcha C. P. V. 61.
 Nithardi Abbatis, libri IV. de Diffensione filiorum Ludovici Pi. III. 186.
 Noctius Præter hæresim postliminio revocat. L. 53.
 Nominationi Regiæ in Galliis aliquot Monasteria, & Abbatia non subsunt. VI. 206.
 Nominationes ad Abbatias Monialium. ib.
 S. Norbertus, Præmonstratensium Ordinis Patens. IV. 276.
 Nordalbingorum ad fidem conversio. III. 120.
 Norimbergensis Conventus Primus VII. 120.
 Alter. ibid.
 Normanni cum Rollone, eorum Duce, fidem Christianam amplectuntur. IV. 14.
 Normanni Ducatum sibi debere Ludovicus Crassus contendit, eique dominium facit Willelmus, Angliæ Rex L. V. 159.
 Northumbri quando, & a quo fidem acceperint? III. L. 3. Tempus, quo maxime in eo Regno floruit Religio. ibid.
 Norvegi non obtinere dispensationem consecrandi sine vino, & stillam obtinuisse, quid de ea sentiendum esset? VI. 61.
 Norgeri, Monachi S. Galli, Scripta. IV. 98.
 99. Cum aliis Norgeris, non confundendus. ibid.
 Novatiani, disti a Novatiano non a Novatio. L. 53.
 Novatiani Clerici, aut Episcopi ad Ecclesiam redeuntibus quo pacto reciperentur. L. 131.
 Novatianus factus Antipapa. L. 53.
 Novatorum jactantia, & malitia. VII. 213.
 Novatus, Presbyter Carthagenensis. L. 52.
 Nougui, Rex Britannia, veniam petit de Ecclesiæ expilationibus, ac direptionibus, a se factis. IV. 71.
 Nubentes cum duobus Fratribus mulieres, & cum duobus Sororibus viri ad mortem usque communione privabantur. L. 127.
 Nubentes pluries poenitentia publicæ subiciebantur. L. 127.

Observationes in tempus, quo facta est divisio Imperii Romani in Orientale, & Occidentale. IX. 3.
 Observationes in Imperatore Occidentis, maxime, postquam Carolus Magnus anno octingentesimo Imperium Occidentis renovavit. IX. 34.
 Observationes in Cæsareos Consulatus. IX. 47. 48.
 Observationes in exordium Galliarum Monarchiæ, & in tres Galliarum Regum Stirpes. IX. a p. 49. usque ad p. 51.
 Observationes in luccessionem, pietatem, & coronationem Regum Hispaniæ. IX. a p. 79. usque ad p. 80.
 Observationes circa Statum Religionis Christianæ, & Ecclesiæ Catholicæ in Regno Angliæ sub Regibus ante Schisma Anglicanum, cui initium dedit Henricus VIII. Angliæ Rex, & sub Regibus ejusdem Regni post obortum Schisma Anglicanum. IX. a p. 91. usque ad p. 93.
 Observationes in hæreses, & Schismata quæ Ecclesiam variis temporibus infestant. IX. a p. 115. usque ad p. 117.
 Observationes, in concilia, quæ in Ecclesia fuerunt celebrata. IX. a p. 148. usque ad p. 151.
 Observantini Religiosi Ordinis S. Francisci. VI. 200.
 Occidentis Imperium extinctum. II. 8.
 Octavianus, Imperator, vocatus Augustus, Urbem restauravit, & magnificis auxit ædificiis, obiit. L. 14.
 Octavius Ferrarius, & ejus Opera. VIII. 176.
 Oderisius, junior, Abbas Cassinensis, ab Honorio II. excommunicatur. IV. 171.
 Odetus Castilionæus, Cardinalis, a Pio IV. deponitur. VII. 50. Ejus ira in Pontificem. 60. Ejus causa. 148.
 S. Odilonis, Abbatis Cluniacensis, Opera. IV. 126.
 Odo, Parisiensis, revera Galliarum Rex fuit coronatus. III. 117. 118.
 Odoacer, sub specie ineundæ pacis a Theodorico occiditur. II. 9.
 Odoacer Rex Turcilingorum Italiæ Regnum instituit. II. 8. 9.
 Odonis de Diogilo Opus. IV. 249.
 S. Odonis, Archiepiscopi Cantuariensis, vita. IV. 99.
 S. Odonis, secundi Abbatis Cluniacensis, zelus pro disciplina Monastica, ejusque scripta. IV. 125.
 Odoricus Raynaldus. VIII. 214.
 Œconomus in singulis Ecclesiis, & Monasteriis instituendus. III. 71.
 Œcumenii scripta. IV. 111.

Œcu

Œcumenici nomen quis primus e C. P. Patriarchis usurpaverit? II. 120.
 Officii divini diebus Dominicis decantandi Ordo. II. 103.
 Officium B. Virg. S. Joannem Damascenum videtur auctorem habere. III. 94.
 Officii Gothici sive Mozarabici in Hispania abrogatio, & Romani receptio. IV. 91.
 Oleum Romæ in quadam Ecclesia scaturit, & ex eo ad Henricum, Regem Germaniæ, mittitur. IV. 36.
 Olivarius Patru. VIII. 172.
 Oliverius Carafa, Classis maritimæ contra Turcas instructæ Legatus, & Præfectus. VI. 52.
 Olivetani. V. 215.
 O^{mnipotens}, vox ad exprimendam Filii consubstantialitatem contra Arianos adhibita. I. 174.
 O^{mnipotens}, hoc est, CONSUBSTANTIALEM, proferipserunt Patres Concilii Antiocheni diverso sensu ab eo quo Patres Concilii Nicæni illud usurparunt. I. 64. Eadem vox Symbolo Nycæno inserta est. 129.
 O^{mnipotens}, & O^{mnipotens} rejiciunt Ariani. I. 136.
 Onuphrius, Panvinus, ejus elogium, & scripta. VII. 188.
 Ophtiz, & illorum errores. L. 45.
 Opinio de Confessione per litteras absenti Sacerdoti facta damnatur. VII. 75.
 Opinionem minus tutam an sequi liceat? V. 221.
 Optatus Gallicus, Liber de cavendo Schismate damnatur. VIII. 138.
 Optatus Milevitanus sex scripsit libros de Schismate Donatistarum. L. 151.
 Opus de re Diplomatica impugnatum a Germanio. VIII. 185.
 Opuscula quædam sub nomine Sixti III. Papæ, prostant, quæ ipsi jure merito abjudicantur, & viri alicujus Pelagiani sætus agnoscuntur. II. 27.
 Orantes pro Rege Galliarum centum dierum indulgentiam consequuntur. V. 38.
 Orare flexis genibus vetitum erat in die Dominico, & in quinquaginta diebus a Paschate ad Pentecostes. I. 131.
 Oratio Lutherianorum Wittembergensium, quæ impie laudant in Missæ Officio Andreæ Carolostadium. VII. 84.
 Oratores Pagorum Catholicorum in Helvetia ad Tigurinos, ut redeant ad Catholicam fidem. VII. 121.
 Oratorum Regis Christianissimi locus. VII. 34.
 Orderici Vitalis scripta. IV. 241.
 Ordinationes Petri Leonis, Antipapæ, quo sensu irritæ sint declaratæ? IV. 216, 217.
 Ordines Ecclesiastici quot in primis Ecclesiæ sæculis? L. 88, 89.
 Ordines Regulares XVI. sæculi. VII. 228.

Ordo S. Ambrosii. V. 215.
 Ordo Capuccinorum approbatur a Summis Pontificibus. VII. 230.
 Ordo Carmelitarum Excalceatorum fundatur a S. Theresia. VII. 231. viris illustribus abundat. 232. in Scholis doctrinam Divi Thomæ sequuntur. ibid.
 Ordo Charitatis erga infirmos fundatur. VII. 231.
 Ordo Christi in Lusitania. V. 216.
 Ordo Clericorum Regularium Theatinorum fundatur. VII. 230. Sanctissimis legibus munitur. ibid. a Clemente VII. gratis ac Privilegiis augetur. ibid. protulit viros Sanctitate, & Doctrina illustres. VII. 231.
 Ordo Equitum Navalium. V. 216.
 Ordinis Eremitarum S. Augustini institutio. IV. 212. Ejus Ordinis laudes. 213.
 Ordo S. Mariz de Mercede Redemptionis Captivorum. V. 214.
 Ordo Equitum S. Mariz Gloriosæ, alias Fratrum Gaudentium. V. 216.
 Ordo B. Mariz Teutonicorum. IV. 78.
 Ordo Militiæ Jesu Christi a S. Dominico instituitur, qui, eo mortuo, dictus est Ordo Fratrum, & Sotorum de Penitentia S. Dominici. V. 207.
 Ordo Fratrum, & Militum S. Lazari Hierosolymitani. V. 216.
 Ordo Minorum, alique Ordines a S. Francisco instituti. V. 210. Ordo Minorum sub Helia Generali Ministro relaxatus. 211. in duas partes divisus Conventualium scilicet, & Spiritualium, horumque posteriorum errores, & iis insitæ pœnæ. V. 83.
 Ordini Minorum nulla infimæ labes adhæsit ob Minoritas aliquos Joannis XIII. infestatores. V. 85.
 Ordo Monialium Visitationis B. Mariz Virginis a S. Francisco Salesio fundatus. VIII. 232.
 Ordo Monialium Ursularum. VIII. 232.
 Ordo Montefæ. V. 216.
 Ordo Pauperum Catholicorum. V. 213.
 Ordo Periscelidis in Anglia. V. 216.
 Ordo Prædicatorum ab Alexandro IV. laudatur. V. 173. Ordo Prædicatorum cum Ordine Minorum necessitudine perpetuo devinctus. ibid. Ejus institutio. V. 208.
 Ordo S. Salvatoris a S. Birgitta fundatur. V. 215.
 Ordo Servorum B. Mariz Virginis. V. 214.
 Ordo Stellæ in Gallia. V. 216.
 Ordo Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum. V. 214.
 Ordo Vallis Scholarium. V. 213, 214.
 Orientius, Episcopus Eliberitanus. II. 125.
 Orientalium Episcoporum cum Ægyptiacis dissidium ob Nestorium. II. 44.
 Origenes, dictus Adamantius, ex indefessa in scribendo, & legendo constantia. L. 77. castitatis severus cultor. ibid. Corpus suum evi-

- evirat . ibid. Evahitur ad gradum Presbyterii , & ei doctrina celebri invidet Demetrius , Alexandrinus Episcopus . ibid. Ejus Constantia in persecutione Decii . **L. 78.** Falso ei adscribitur crimen idololatriæ . **L. ibid.** Ejus scripta quæ suppositicia ; quæ genuina ? **L. 79.** Ejus errores . ibid. & **85.** Natus annos septemdecim , exemplo Patris , ardore Martyrii flagrat . **L. 11.** in Synodo quinta fuit damnatus . II. 101. Ab Halloixio , & Garnerio male defensus . ibid. II. in Præfat. Ejus damnatio . Quæstionis trium capitulorum origo . II. **94.** & **95.**
- Origenistæ . **L. 53.** Damnantur . II. **46.**
- Originale peccatum in omnes Adami posteriores derivatur . II. **67.**
- Oriolana Synodus anni 1600. VIII. **255.** **256.**
- Orosius , Historiarum collector . II. **62.** **63.**
- Osberni Scripta . IV. **107.**
- Osius , Cordubensis , cum Litteris Constantini , Imperatoris , Alexandriam missus , Synodum ibi celebrat . **L. 111.** Ab Ariano damnatur . 112. subscribit Formulæ secundæ Sirmienis . **113.** Præfuit Concilio Nicæno , ut Legatus Sylvestri Pontificis , non propter celebritatem nominis , & meritorum præstantiam , uti Launojus contendit . **L. 128.** **129.**
- Osius , Cordubensis , Legatus Concilii Sardienensis . **L. 134.** Si non præfuit Concilio Gangrensi , ei certe interfuit . **L. 140.** Nonagenarius Formulæ secundæ Sirmienis subscribit , quamvis postea facti eum poenituerit . I. **148.**
- Osmannus , Turcarum Imperator . VIII. **5.**
- Osmundus , Episcopus Sarisberienis , inter Sanctos relatus . IV. **55.**
- Ostrogothi cum Wisigothis pugnant . **L. 102.** Ab Athanarico , Ostrogothorum Rege , Christiani , ei subditi , crudeliter vexantur . ib.
- S. Osvaldi , Episcopi Eboracensis , Vitam Anonymus quidam scripsit . IV. **99.**
- Osvius , Northumbrorum Rex , Merciorum Regno potitus , Evangelium ibi propagat . III. 13. Osvii eximia in Deum pietas , & religio . ibid.
- Othomanus , primus Imperii Turcici Fundator , ejusque ad Bajazethem usque Successor . V. 12.
- Othomani , Primi , Turcici Imperii Fundatoris , Successores , ad Achmetem III. qui nunc Turcicum moderatur Imperium . IX. a p. **18.** usque ad p. **22.**
- Othomanus Luscinus . VII. **174.**
- Otholonis Opera . IV. **98.**
- Otto **L. a** Joanne XII. Imperator inauguratur . IV. **30.** Romam cum exercitu venit , eique promittit populus se Pontificem nulum electurum sine consensu Imperatoris . ibid. conciliabulum cogit , in quo , Joanne XII. deposito , eligitur in Pontificem Leo VIII. ibid.
- Otto **L.** Joannem XII. deponit , Leone VIII. Antipapa , in ejus locum intruso . IV. **9.**
- Otto II. SANGUINARIUM nomen cur ei inditum sit ? IV. **9.**
- Otto III. MIRABILIA MUNDI appellari meretur . **IV. 9.** Mariam , Aragoniam , impudicitiz , & calumniæ convictam , flammis ultricibus addicit . ibid.
- Otto IV. Imperio solus potitur , & a Papa excommunicatur . V. **12.** Moritur Imperio privatus . ibid.
- S. Otto , Episcopus Bambergensis , inter Sanctos relatus . IV. **181.**
- Otto , Episcopus Bambergensis , Pomeranorum Apostolus . IV. **165.**
- Otto a S. Blasio , Ottonis Frisingensis continuator . V. **156.**
- Otonis Frisingensis , ejusque Continuatoris , Otonis de Blasio , Scripta . IV. 141.
- Ovetense Concilium II. fictitium . IV. **69.**
- Oxonii collegia eriguntur . VI. **155.**
- Oxonii impostor quidam , qui vulnera Dominiæ Passionis sibi impresserat , capitur , & punitur . V.
- Oxonienſe Concilium contra Wicleffistas . IV. **131.**

P

- P** Ace gavisa est Ecclesia a tempore Gallieni Imperatoris usque ad Diocletianum . **L. 94.**
- S. Pachomius , Monachorum Pater . **L. 25.** cenobia excitavit plura in Palæstina . **L. 180.** Auctor est vitæ Monasticæ . ibid. & **181.**
- S. Paciani , Barcinonensis Episcopi , Opera . I. 151.
- Pacifici Summa . VI. 170.
- Pagninus , Leonis X. Pontificis Maximi , hortatu , Sacrorum Bibliorum ex Hebræo Textu versionem adornat . VII. **42.**
- Palamitarum Hæresis . V. **81.**
- Palestinæ solitudines , D. Hieronymo præeunte , frequentantur . II. **54.**
- Palentinum Concilium ab Alphonso VII. Hispaniarum Rege , subscribitur . IV. **162.**
- Palatii Apostolici Magisterium primus exercuit S. Dominicus . V. **209.** Supellex post Pontificis obitum diripi olim mos erat . III. **231.**
- Palladius , Arianus Episcopus , damnatur . **L. 138.** Secundus , Episcopus Arianus , damnatur . ibid.
- Palladii , Episcopi Heliopolitani , Opera . II. **62.**
- Palladius , Scotorum Episcopus , nihil scripsit . II. **62.**
- Pallavicinus , Card. Soc. Jesu . VIII. 211.
- Pallium a Summis Pontificibus ad Metropolitas , & nonnunquam ad Episcopos missum . III. 202. Petri de Marca calumnia refellitur .

- tur, qui pallium a Pontificibus missum dicit, ut novum jugum Archiepiscopis imponerent. *ibid.*
- Palmaris Concilii, Romæ in causa Symmachi, Summi Pontificis, adunati, brevis Historia. *II.* 101. 102.
- Palmerii Scripta, & supplicium. *VI.* 153.
- Pandulphus Collenutius, & ejus Scripta. *VII.* 163.
- Panormitani, seu Nicolai Tudeschi, Scripta. *VI.* 174.
- Panteon sub Phoca Imperatore a Bonifacio IV. dedicatur. *III.* 4. In Templum Sanctæ Mariæ, & omnium Martyrum convertitur. *III.* 23. Dies dedicationis ejus Ecclesiæ. *ibid.*
- Papæ electio Canonica. *IV.* 219. Cardinalibus reservata. *IV.* 180. Ad solos Cardinales restringitur. *IV.* 124.
- Paphnutius, egregius Christi Confessor adfuit Concilio Nicæno. *L.* 129. A Constantino in summa veneratione habitus. *ibid.* Patres Nicænos avertit a ferenda Lege in Clericos de dimittendis uxoribus ante Ordinationem ductis. 132.
- Papæ Concilium a Friderico Ænobardo convocatum. *IV.* 178.
- Papiense Concilium, quod postea Senas translatus est. *VI.* 115.
- Papiensis pugna Carolum V. inter & Franciscum *L.* VII. 15.
- S. Papias, Hierapolitanus Episcopus, ejus Scripta. *I.* 73. Auctor Fabulæ de Millennio Christi in terris Regno. *ibid.*
- Papirius Massonus, Scriptor vitæ Jacobi Cujacii. *VII.* 200.
- Parisiensis Concilii II. vera epocha. *II.* 107.
- Parisiensis Academia sæc. undecimo frequentatur. *IV.* 105.
- Parisiensis Academia ad Schisma extinguendum omnes curas confert. *VI.* 64.
- Parisiensis Facultas plurimos errores damnat. *VI.* 84.
- Parisiensis Facultas juramento se obstringit ad propugnandam Immaculatam Dei paræ Conceptionem. *VI.* 87.
- Parisiensis Facultatis Baccalaurei in Decreta Summorum Pontificum jurant. *VIII.* 222.
- Parisiensis Facultatis Decreta in Controversia inter Angliæ Catholicos excitata, & dissidia inde orta. *VIII.* 115.
- Parisiensis Facultatis Censuræ duæ. *VIII.* 121.
- Parisiensis Senatus restitit abolitioni Pragmaticæ Sanctionis. *VII.* 225.
- Parochias sæculo quarto Presbyteri administrabant. *I.* 179. Tituli Romæ appellabantur Parochiæ. *ibid.*
- Parthi, Medi, & Persæ sub finem sæculi secundum fide jam imbuti erant. *L.* 101.
- Pascha in Dominica subsequente Lunam quartam decimam, post Æquinoctium Vernalis celebrandum. *L.* 129. Non cum Judæis Luna XIV. peragendum. *L.* 133.
- Paschalis Hebdomada olim tota festive celebrabatur. *IV.* 70.
- Paschalis II. electio divinitus facta. *IV.* 166. Cum duobus Henricis, Imperatoribus, quomodo se gesserit? 167. in Gallias venit. 168.
- Paschalis II. privilegium investiturarum quod Henricus IV. ab eo extorserat, abrogat. *IV.* 223.
- Paschalis II. Investiturarum privilegium Henrico V. Imperatori, concedens, excusatur. *IV.* 152.
- Paschalis III. Antipapa. *IV.* 178. Excommunicatur ab Alexandro III. 179.
- Paschasius Radbertus Libellum de Partu Virginis contra Ratramnum scribit. *III.* 151. Librum edidit de Sanctissimo Altaris Sacramento. *III.* 178. Quam immerito ab Hæreticis vocetur Novator. *ibid.* Alia Paschasii Opera, & qui de eo scripserunt ex recentioribus. 179. Paschasii Radberti, & ejus Adversariorum Controversiarum status, in quo situs? *III.* 141. Tam Paschasii, quam ejus Adversariorum Sententiæ Orthodoxæ fuerunt. 144.
- Paschasius S. R. E. Diaconus, Cardinalis. *II.* 128.
- Passaloryncitz, seu Ascadrogitz. *L.* 51.
- Pastoris Libri auctoritas. *L.* 66. Utilitas. *I.* *ibid.*
- Paterius, Gregorii Magni, Papæ, Discipulus. *II.* 129.
- Patres Concilii Colonienfis prudenter se gesserunt in mediis eligendis ad reformandam suam Ecclesiam. *VII.* 132. 133.
- Patres antiqui data opera occultarunt quendam Fidei Mytheria Gentilibus, Judæis, & Cathecumenis, quia eorum profanationem metuebant. *L.* 83. in aliquos errores impeerunt. *L.* 84. Sunt tamen excusandi. *I.* *ibid.*
- Patres quinti sæculi laudantur. *II.* 71.
- SS. Patres despiciendi non sunt, quod leviora nonnulla errata in eorum Operibus reperiantur. *II.* 69. 70.
- Patriarchica jura in Concilio Nicæno I. confirmata. *L.* 130.
- Patriarchæ nomen sæculo quarto ignotum. *I.* 178. Patriarcharum privilegia. *ibid.* Patriarchæ superiores sunt Exarchis. *ibid.* Quænam Ecclesiæ Sedes ab antiquo tempore Patriarchatu gaudeant? 179.
- Patriarcha C. P. titulum Universalis petiit a Joanne XIX. qui ad suasionem Præfulum, & Abbatum Ecclesiæ Gallicanæ ei denegavit. *IV.* 37.
- Patriarchæ Hierosolymitani a Sæculo VII. usque ad Sæculum XI. qui fuerint? nescitur. *III.* 38.
- Patriarchæ Græci sæculo XII. nomine tenus Patriarchæ. *IV.* 189.

Patriar-

- Patriarcharum schismaticorum successiones . VI. 68.
- Patriarcharum Alexandrinorum series a Sancto Marco ad Joannem XV. illius Sedis CIII. Præfulem . III. 36.
- Patriarcharum Antiochenorum successio sæculo septimo ignota . III. 37.
- Patriarchatus Hierosolymitani Institutio . I. 131.
- Patriarchicum Lateranense ab Isaacio, Exarcha Ravennatensi, expilatur . III. 25.
- Patrispassiani . I. 53.
- Paulianistæ, seu Pauli Samosatensis, Hæreticæ, discipuli, rebaptizabantur, ad Ecclesiam redeuntes, quia apud ipsos legitima forma Baptismi non servabatur . I. 131.
- Pauliciani, eorumque hæresis . IH. 44. Eis impense lævet Nicephorus Imperator . III. 107. in eos animadvertere cogitavit Michael Curopalates, Imperator . 108.
- Paulinus cum Meletio circa Patriarchatum Antiochenum passionem init . I. 116. Evagrium sibi in Patriarchatu Antiocheno successorem designat . ibid. Moritur . ibid.
- Paulinus a Lucifero Calaritano Episcopus Antiochenus inauguratur . I. 115. Athanasio, & Episcopis Occidentalibus communionem jungitur . 116.
- Paulinus in Northumborum regno infinitam pene Gentilium multitudinem baptismo iniciat, ob idque Pallio donatur, & creatur Episcopus Eboracensis . III. 13.
- Paulini duo Patriarchæ Antiocheni distinguendi . I. 158.
- Paulini, Episcopi Aquilejensis, elogium, & Scripta . III. 87.
- S. Paulinus, Nolensis Episcopus, plures scripsit Epistolas, & varia Poemata . I. 158.
- Paulinus, Trevirensis, Athanasii damnationi subscribere recusans, in exilium amandatur . I. 136.
- Paulus, rursus in exilium a Constantio missus, necatur . I. 112.
- Paulus Pontifex Maximus, Gislanæ, filiz Pippini Regis, patrinus fuit . III. 30. Eiusdem Pippini contra Desiderium, Longobardorum Regem, & contra Græcos auxilium postulavit, 312. Construxit in paterna domo Monasterium in honorem SS. Stephani, & Sylvestri . ibid.
- Pauli II. gesta, & mores . VI. 57.
- Paulus III. eligitur Pontifex . VII. 50. Henricum VIII. Angliæ Regem, censuris innodatum declarat, duoque diplomata contra ipsum publicat . 57. Ad conterendas serpentes hæreses Concilium Generale Tridentinum indicit . ibid. Niciam venit, ut pacem fœdusque conciliaret inter Carolum V. Imperatorem, & Franciscum I. Galliarum Regem . ibid. Edictum Spirense reprobatur, & damnat libellum, qui INTE-
- RIM nuncupatur . ibid. Capitula quædam reformationis approbat . 52. obiit . ibid.
- Paulus IV. eligitur Pontifex . VII. 56. Sanctas Leges condit ad reformationem morum contra Hebræos, & Hæreticos . ibid. Legatos mittit ad Principes Christianos causa propagandæ fidei . ibid. & 17. Tribunalis S. Officii auctoritatem auget . ib. Nepotes Roma jubet secedere . ibid. obiit . ibid. Ejus Status in Capitolio reponitur a Clemente XI. VII. 58. Ejus veneratio erga Sanctum Thomam civem suum, ibid. Elizabetham, tanquam Angliæ Reginam, agnoscere renuit . VII. 30.
- Pauli V. gesta . VIII. 34. Post mortem Clementis VIII. denuo celebrandas indicit Congregationes de Auxiliis, & litem FF. Prædicatores inter & Patres Societatis Jesu in suspensio ponit . VII. 112. & VIII. 45.
- Paulus, Patriarcha Constantinopolitanus, Catholicorum doctrinæ strenuus propugnator, ab Arianis vexatur . I. 172. & 173.
- Paulus, Patriarcha Constantinopolitanus, e sede ab Arianis dejicitur, I. 133.
- Paulus Bauldri, & ejus Opera . VIII. 180.
- Paulus, Burgensis, vel a Sancta Maria . VI. 153.
- Paulus Catholicorum ope ad sedem Constantinopolitanam evehitur . I. 112. Ab Arianis dejicitur . ibid. in exilium mittitur, & a Constante Imperatore, revocatur . ibid.
- Paulus Maria Cavinus . VIII. 108.
- Pauli, Diaconi Aquilejensis, Scripta . III. 87. 88.
- Paulus Fagius . VII. 86.
- Paulus Jovius, & ejus Scripta . VII. 163.
- Paulus Manutius, Aldi filius, & ejus Opera, & Stylus elegans . VII. 156.
- Paulus Palacius, & ejus Scripta . VII. 169.
- Paulus Petropus, & ejus Opera . VIII. 189.
- Paulus Samosatensis, & ejus errores . I. 54. Damnatur in Conciliis . I. 64.
- Paupertas Soc. Jesu arctior est paupertate Fratrum Minorum-Ordinis Sancti Francisci . VII. 118.
- Pauperum Catholicorum Ordo . V. 213.
- Peccatores conversi quomodo gerere se debeant . II. 105.
- Pelagianorum Secta . VIII. 114. Eam detexit Ottobonus, dum esset Episcopus Brixiz . 72.
- Pelagianorum errores Canonibus confixi sunt in Concilio Ephesino . II. 42.
- Pelagii II. Epistolæ aliquot supposititiz . II. 115.
- Pelagius, Episcopus Ovetensis, Chronici, a Sampiro inchoati, Continuator . IV. 107.
- Pelagius Monachus fuit . II. 12. Ante Ruffini in Urbem adventum integræ erat famæ . ibid. Errores Pelagii . 13. Pelagii discipuli . ibid. Pelagius in Siciliam venit, inde Afri-

- Africam, hinc Palæstinam. *ibid.* a Joanne, Episcopo Hierosolymitano; benigne excipitur. II. 14. Hieronymum provocat, a quo tamen vincitur. *ibid.* Post Orosii in Palæstinam appulsus, Causam Pelagii ad Innocentium *L. Papam*, esse deferendam statuitur in Conventu Hierosolymitano. *ibid.* Accusatus Pelagius ab Herote Arelatensi, & Lazaro Aquensi, Episcopis, fucum tamen facit Synodo Diospolitanz. *15. ibid.* Configitur in alia Synodo Carthaginensi, & in Synodo Milevitana; quæ de Pelagio ad Innocentium scribunt. 15. Ad eundem mittunt Epistolam familiarem quinque Africani Præfules. *ibid.* Pelagius, & Cælestius damnantur & anathemate percelluntur ab Innocentio Papa. *ibid.* Quomodo dicat S. Prosper, Innocentium primum fuisse qui Pelagianam hæresim damnavit? *16.* Zosimo scribens Pelagius, illudit Pontifici. II. 16. Zosimus, re melius perspecta, decretoriam in eum, & Cælestinum fert Sententiam. 17. Zosimus imperiale obtinet Edictum contra ipsum, ejusque affectus. *ibid.* Pelagii affectus ex omnibus fere locis pelluntur. *ibid.* Fœdus cum Nestorianis ineunt. *ibid.*
- Pelagius, Vigilii, Papæ, Constantinopoli Apocrypharius, Origenis damnationem obtinet. II. 24. Ejus ad Vigilium, Papam, Epistola suspecta. II. 114.
- Pelagius, Gorhus, Mauris circa montes Asturicos debellatis, Asturiarum Regnum contra eorundem Tyrannidem firmat. III. 19.
- Peloponneso Veneti potiuntur. VIII. 9. Eandem amittunt. 10.
- Pensionum Ecclesiasticarum origo. II. 46.
- Pepuziani, discipuli Montani. *L. 51.*
- Percin. VIII. 198.
- Peregrinationes ad loca Sacra frequentari ceperunt sæculo quarto. *L. 181.* Abusus, qui in illas irreperat, a S. Gregorio Nysseno reprehenditur. *ibid.*
- Peregrini apud Judæos dicebantur Proselyti ex Domicilio. *L. 38.* admittebantur a Judæis tanquam viri probi. *L. ibid.*
- S. Perpetua Martyrio coronatur. *L. 11.*
- Perpinianum Conciliabulum. VI. 133.
- Pereyus, Systematis Præadamitarum inventor. VIII. 106. Hoc vanum Systema, una cum Hæresi Calviniana, quam profitebatur, ejuravit, sedente Alexandro VII. Pont. Max. VIII. 108.
- Perse a tempore S. Joannis Fide Christi imbuti. *L. 101.* a Justiniano visi. II. 82. persecutionem sæculo quinto patiuntur. II. 10. Cum Saracenis Romanum Imperium depopulantes sub Anastasio, Imperatore, pacem cum Romanis inire coguntur. II. 7.
- Perfarum Reges post Saporem usque ad Isdigerem. *L. 101.*
- Persecutionum, quæ tribus prioribus Sæculis sub Ethnicis Imperatoribus Ecclesiam exagitarunt, *Historia. L. 3. & seqq.*
- Persecutio Persica ab Isdigerde excitata. I. 101. Ejus duratio. *L. ibid.*
- Persecutio Africana sub Genserico, Hunnerico, & Guntabundo, Vandalorum Regibus. II. 10.
- Persecutio Diocletiani sævissima. *L. 13.*
- Persecutio in Regno Persarum sæculo quinto II. 10.
- Persecutio Decii fere universalis fuit. *L. 12.*
- Persecutio Saporis, Persarum Regis, in Christianos. *L. 101.* Remittitur aliquantulum. *L. ibid.*
- Persecutiones quinti sæculi. II. 10.
- Personæ SS. Trinitatis tres. *L. 138.*
- Peruana Provincia detegitur. VII. 36.
- Pervigilia in Ecclesia fieri solita noctibus, quæ præcedebant magnam solemnitatem, vel diem Dominicam. *L. 181.*
- Petilianus, primus inter Donaristas falsum de Marcellini, Papæ, lapsu rumorem sparsit. *L. 124.* Ab Augustino irridetur. *ibid.*
- Petragoricenses Hæretici. IV. 191.
- S. Petrus, primus Ecclesiæ Romanæ Pontifex. *L. 19.*
- S. Petrus, Alexandrinus, Epistolam Canonice scriptam, lapsis in Idololatriam tempus poenitentiae præfigentem. *L. 150.*
- S. Petrus, Patriarcha Alexandrinus, Martyr obiit. *L. 165.* Ejus Acta supposititia. *ibid.*
- Petrus II. Patriarcha Alexandrinus, persecutionem Arianorum declinans, Romam ad Damasum, Papam, se recipit. *L. 167.* Sedem suam recuperat, tresque ex Ægypto mittit Episcopos, ut Maximum Cynicum Constantinopoleos ordinarent Episcopum. *ibid.* Baronii ea in re hallucinatio. *ibid.*
- Petrus, Episcopus Florentinus, ob Simoniam deponitur in Concilio Romano sub Alexandro II. IV. 83.
- Petri Abaelardi, gesta, amores cum Heloïsa, errores, & mors. IV. 194. 195. 196.
- Petri de Alliaco gesta, & Scripta. VI. 145.
- Petrus Alixius. VIII. 173.
- Petri de Ancharano Scripta. VI. 174.
- Petrus, Aragoniz Rex, Siciliæ regnum invadit. V. 23. Excommunicatur, Regno exuitur, & bello vincitur a Philippo Audace, Galliarum Rege. *ibid.* A Martino IV. Papa, excommunicatur, & Regno privatur. V. 46. Fraude denuo Siciliam invadit. *ibid.* Raymundo, Comiti Tolosano, aliisque Fautoribus Albigenisum suppetias ferens a Simone Monfortio repellitur. I. 121.
- Petrus Arcudius, & ejus Opera. VIII. 174.
- Petri Aurari liber. VI. 165.
- Petrus Aurelius, Theologus Parisiensis, sub hoc

- hoc nomine latens. VIII. [117](#). Ejus Con-
troverſia cum Jacobo Sirmundo. VIII. a
p. [ibid.](#) uſque ad p. [120](#).
- Petri Aureoli ex Ordine Minorum Scripta.
V. [170](#).
- Petrus Bembus, ejus Opera, & vitium in
Stylo. VII. [156](#).
- Petrus Berullus, Card. Congreg. Oratorii Je-
ſu. VIII. [161](#). [112](#). Doctrinæ Thomiſta-
rum de Gratia ſe ipſa efficaci, & de Præ-
deſtinatione gratuita addiſſimus fuit. [ib.](#)
- Petri Bleſenſis Opera. IV. [145](#).
- Petrus de Bruis, ejusque Aſſectæ, & erro-
res. IV. [189](#). Damnatuſ in Concilio La-
teranenſi II. IV. [217](#).
- Petrobuſiani. IV. [189](#).
- Petrus Caniſius. VII. [196](#).
- Petri Cantoris Opera. IV. [258](#). [259](#).
- Petrus de Caſtro novo, Legatuſ Sedis Apo-
ſolicæ, a Raymundo, Comite Tolofano
occiditur. V. [120](#).
- Petrus, Epiſcopuſ Catalunenſis, & Gallia-
rum Regni Cancellariuſ, abſolvitur in Con-
cilio Silvanenſi. V. [140](#).
- Petri Cellenſis Opera. IV. [245](#). [246](#).
- Petrus Franciſcuſ Chiſſetiuſ, & ejus Ope-
ra. VIII. [210](#).
- Petrus Conſtant, & ejus Opera. VIII. [185](#).
- Petri de Corbaria Pſeudo-Pontificatuſ. V.
[51](#).
- Petri Comeſtoris Opera. IV. [258](#).
- Petrus Corteniacuſ, Imperator Byzantinuſ.
V. [8](#).
- Petrus Crabbiuſ. VII. [191](#).
- Petrus Croſolanuſ, ſeu Chryſolanuſ, & ejus
Scripta. IV. [237](#).
- Petri, Crudeliſ, Caſtellæ Regiſ, geſta. V. [28](#).
- Petrus de Cugneriis, Regiuſ Advocatuſ Cle-
ricorum immunitateſ impugnans, in vulgi
fabulam abiit. V. [200](#).
- Petrus Cuneriuſ, Regiorum Prætorum con-
tra Eccleſiaſticoſ in Galliis advocatuſ, om-
nium ſibilis exploditur. V. [25](#).
- S. Petri Damiani geſta, & Scripta. IV. [104](#).
Non confundenduſ cum Petro de Hone-
ſtiſ. [ibid.](#) Cardinalitiuſ dignitateſ abdi-
care volenſ, repulſam patitur a Nicolao
II. IV. [41](#). Ad Eremituſ Fontiſ Avellani
ſecedit. [42](#). Flagellationum uſuſ propaga-
tor. IV. [122](#).
- Petrus, Eremita, auctoſ eſt Sacræ Expedi-
tionis. IV. [87](#).
- Petrus Faidit, ejus Critica, & Opera. VIII.
[166](#).
- Petrus Fullo, ut Eutyſchianorum hæreſim ſta-
biliret, Sacro Triſagio clauſulam, QUI
CRUCIFIXUſ Eſt PRO NOBIS, MISE-
RERE NOBIS, adjecit. II. [80](#). Quomo-
do Calendio, Epiſcopuſ Antiochenuſ,
huiſ malo occurrerit? [ibid.](#)
- Petrus Galarinuſ, Raymundi Martini inſi-
gnis Plagiariuſ. V. [166](#). VII. [191](#).
- Petrus Gaſſenduſ. VIII. [171](#).
- Petrus de Godoi, & ejus Opera. VIII. [191](#).
- Petrus Gregoriuſ. VII. [200](#).
- Petrus de Herrera, & ejus Opera. VIII.
[192](#).
- Petrus de Honeſtiſ Canonicuſ Regularuſ in-
ſtituit, eiſque Regulam præſcribit. IV.
[104](#).
- Petrus L'Abat, & ejus Opera. VIII. [198](#).
- Petrus L'Allemant, & ejus Opera. VIII.
[216](#).
- Petrus Lambeciuſ, & ejus Opera. VIII.
[218](#).
- Petrus Lambertuſ Le Drou. VIII. [204](#).
- Petrus Ledefma. VIII. [197](#).
- Petri Leonis, moreſ. IV. [172](#). Ejus ſchiſma,
& fautoſeſ perexigui. [173](#).
- Petrus Leonis, Antipapa, a Lothario II. ex-
pulſuſ. IV. [153](#). Aſſa, & Ordinationeſ in
Concilio Lateranenſi II. reſciſſæ fuere. IV.
[216](#).
- Petrus Lombarduſ in Concilio Lateranenſi
III. accuſatuſ. IV. [219](#). Ejus vita, &
Scripta. IV. [258](#).
- Petrus de Marca, & ejus teſtimonium de uti-
litate Pragmaticæ Sanſtionis. [130](#). & [214](#).
& Ejus Opera. VIII. [161](#). [162](#).
- Petrus Marcellinuſ Corradiuſ, Cardinaliſ, &
ejus Opera. VIII. [173](#).
- S. Petruſ, Martyr, Ord. Prædicat. de Or-
dine Servoſum retulit ad Innocentiuſ IV.
[214](#).
- Petrus Martyr in Angliam vocatuſ. VII. [29](#).
- Petrus Matthæuſ. VIII. [172](#).
- Petri Monachi Valliſ Cernarii, Hiſtoria. V.
[166](#).
- Petrus Monguſ ſit Patriarcha Alexandrinuſ,
ſed juſſu Zenoniſ, Imperatoſiſ, deſicitur.
II. [31](#). iterum occupat Sedem Alexandri-
nam. [ibid.](#)
- Petrus Morinuſ. VIII. [170](#).
- Petrus de Morone, ſeu Cæleſtinuſ V. Ponti-
ſex Maximuſ Congregationeſ Cæleſtino-
rum fundavit. V. [214](#).
- Petrus Nicoliuſ. VIII. [166](#).
- S. Petruſ Nolaſcuſ Ordineſ Sanſtæ Mariæ
de Mercede una cum S. Raymundo Penna-
fortio inſtituit. V. [214](#).
- Petri Joanniſ Olivi erroreſ. V. [86](#). Eum cum
nonnulliſ Pſeudo-Minoritiſ fruſtra purgare
nituntur Dermituſ Thaddæuſ, & Wading-
huſ. [ibid.](#) Ejus erroreſ damnantur in Con-
cilio Vienneniſi. V. [138](#).
- Petri de Oſma erroreſ, ipſiuſque damnatio,
& palinodia. VI. [92](#).
- Petrus de Palude, Patriarcha Hieroſolyimi-
tanuſ. V. [65](#). Ejus geſta, & Scripta. V.
[170](#).
- Petrus Pauluſ Pariſiuſ. VII. [201](#).
- Petrus M. Paſſerinuſ, & ejus Opera. VIII.
[198](#).
- Petri Piſtavienſiſ Scripta. IV. [255](#).

Petri

- Petri de Plichdor Liber contra Waldenses . VI. 155. 156.
 Petrus Possinus . VIII. 210.
 Petri Ranzani gesta, & Scripta . VI. 166.
 Petrus Rebuffus . VII. 199.
 Petrus Serranus, & ejus Scripta . VII. 169.
 Petrus Soro, & ejus Scripta, & Mors . VII. 181.
 Petrus Sutor, & ejus Scripta . VII. 173.
 Petrus de Tappia . VIII. 197.
 Petri Theutbodi historia . IV. 142.
 Petri Venerabilis Opera . IV. 252.
 Petrus Vermilius, vulgo Martyr, ejus errores . VII. 86.
 Petrus Vislorius, & ejus Opera . VII. 156.
 Petrus Viretus errores diffeminat . VII. 90.
 Phantastici dicti sunt Joachimi Abbatis Sectatores . V. 125.
 Pharisei qui erant? L. 37.
 Philastrius, Brixienfis Episcopus, Librum de Hæresibus scripsit . L. 158.
 Philippi Audacis, Galliarum Regis, gesta, & mores . V. 22.
 Philippus, Balduini Filius, nomine tenus Imperator Byzantinus . V. 8.
 S. Philippus Benitius, Ordinis Servorum Generalis . V. 214.
 Philippus Bergomas . V. 188.
 Philippus Brietius . VIII. 212.
 Philippus Callimachus, Vide Callimachus.
 Philippus Chiffletius . VIII. 172.
 Philippus Cluverius, & ejus Opera . VIII. 178.
 Philippus Codurc, & ejus Opera . VIII. 170.
 Philippus Cominæus, insignis historiographus Gallus . VI. 147. & 148.
 Philippus Ferrarius, Ordinis Servorum, & ejus Opera . VIII. 176.
 Philippi Franci Scripta . VI. 175.
 Philippus Gamachaus . VIII. 167.
 Philippi, Gortinenfis Episcopi, & Modesti, Opera adversus Marcionitarum hæresim perperita sunt . L. 71.
 Philippus Labbzus, & ejus opera . VIII. 210.
 Philippus Melancthonius, auctor Augustanz Confessionis . VII. 86.
 Philippus Moræus Plessæus . VIII. 172. Ejus liber de Missæ abusibus . VII. 126. Ejus disputatio coram Henrico IV. Galliarum Rege, cum Jacobo Perronio . ibid. Ejus confusio, & infirmitas . ibid.
 S. Philippus Nerius Congregationem Oratorii instituit . VII. 233. Ejus amor erga Dominicanos . VII. 234.
 Philippi, Præmonstratensis Abbatis, Opera . IV. 254.
 Philippi Pulchri, Galliarum Regis, gesta . V. 23.
 Philippi solitarii Scripta . IV. 236.
 Philippus a SS. Trinitate . VIII. 205.
 Philippus a Turre, & ejus opera . VIII. 176.
 Philippus, Antipapa . III. 31.
 Philippus, tertius Herodis Filius, Itureæ, & Trachonitidis Tetrarchia donatus est . I. 21.
 Philippus L. Galliarum Rex, ob illicitum Matrimonium cum Bertrada contractum, excommunicatus a Pontifice, illam dimittit . IV. 21. Rex excusat se per Legatos, quod ad Synodum Placentinam non venerit . IV. 87. Excommunicatur in Synodo Claromontana . ibid. Absolvitur in Concilio Nemausensi . 89. Post expugnatam in Oriente Ptolomaidem, in Gallias revertitur . IV. 151. Falsum est, ipsius nomen, oblatam in eum Excommunicationem, fuisse in Actis publicis suppressum . IV. 158. ipsius absolutio, filii ex Bertrada, & mors . ibid. Ejus Causa in variis expenditur Conciliis . IV. 229. 230.
 Philippus Valelius Galliarum Regno potitur . V. 24.
 Philippi II. Causa examinatur . IV. 130.
 Philippi II. Burgundiz Ducis, perfidia . VI. 21.
 Philippus V. cognomine Longus, Galliz Rex . V. 24.
 Philippi II. Hispaniarum Regis, gesta . VII. 31.
 Philippi III. Hispaniarum Regis, gesta . VIII. 26.
 Philippi IV. Hispaniarum Regis, gesta . VIII. 27.
 Philippus V. Hispaniarum Rex proclamatur . VIII. 13. Bellum a Gallis cum ipso federatis gestum . VIII. 30.
 Philippo, Hassio Landgravio, uxore sua adhuc vivente aliam ut duceret, sicque Polygamiam simultaneam exerceret, permiserunt hæretici . IV. 117. 118. Concordiam inter Lutheranos, & Zuinglianos procurat, & convocat Convēntum Marpurgensem . VII. 121.
 Philippus, Imperator, in Christianos fuit propensissimus, & nonnulli putant, eum Christo nomen dedisse . L. 12.
 Philippus in Germaniz Regem eligitur contra Ottonem, sed per insidias opprimitur . IV. 157.
 Philippicus, Imperator, favit Monothelitis . III. 14.
 Philo, Judæus, commendat Christianos . L. 26.
 S. Philogonius, Patriarcha Antiochenus, Martyr obiit . L. 168.
 Philosophiz studium sicut pluribus nocuit, qui Philosophia abusi, in Hæreses lapsi sunt, ita multis profuit, qui ejus subsidio freti, nascentes Hæreses præfocarunt . IX. 115. & seqq.
 Philothæus, Metropolitæ Heracleensis, Palamitarum Hæresis propugnator . V. 140.
 Philotheus, seu Philetus, Patriarcha C. P. V. 62.
 f 2 Pho-

- Phocz, Orientis Imperatoris, savities. III. 3. Chosroes, Persarum Rex, bellum in ipsum movet. 4. Phocz mors. ibid.
- Phzbadus, Episcopus Aginensis, librum edidit contra Arianos. I. 151.
- Photiniani hzretici. I. 117. Ecclesiam infestant usque ad quintum Ecclesie seculum. 118. Damnantur. 139.
- Photinus, Sirmienis Episcopus. I. 117. Sabellii errorem recoxit. ibid. Præcipua ejus hzresis capita. ibid. In pluribus Synodis damnatur. ibid. Deponitur. ibid. Constantinum, Imperatorem appellat. ibid. Disputans cum Basilio; Aucyrano Episcopo, vincitur, & in exilium amandatur. ibid. Reversus iterum exulat. 118. Moritur. ibid. Animi dotes præclaras a natura sortitus fuerat. ibid. Damnatur in Concilio Mediolanensi, & in Concilio Sirmienfi. I. 136.
- Phorinus, Lugdunensis Episcopus, & alii multi Lugduni passi sunt Martyrium, a quo Martyres Lugdunenses dicti. I. 10.
- Photius, pluribus dotibus a natura donatus, summam sibi comparat famam litterarum peritia. III. 138. Ambitione maxima ducitur, & Sacris intra sex dies initiatur. ibid. Episcopus C. P. factus, Sanctum L. gnatum divexat, & Latinam Ecclesiam impudentibus impetit calumniis, quarum præcipuæ recensentur. ibid. Photius ejicitur e Sede Constantinopolitana, & in Cœnobium relegatur. ibid. Græcorum refellitur mendacium circa depositionem Photii. ibid. Photius ad Patriarchatum C. P. revocatur a Basilio Imperatore, qui ejus rei confirmationem obtinet a Joanne VIII. 139. Photius a Leone, dicto Sapiente, Imperatore, iterum deponitur, & in exilium mittitur. ibid. Photius plurimos e Clero in suas partes trahit. III. 152. Legatos Papæ corrumpit, ideoque una cum ipsis damnatur, & Sede deponitur. ibid. Rabie in Latinos agitur, suadetque Imperatori, ut contra ipsos Decretum de fide emitteret, cujus refellendi cura Episcopis Gallicanis demandatur. 153. Damnatus in Synodo octava exulat per decennium, defunctoque Sancto Iguatio, Sedem C. P. recuperat, quam rursus relinquere cogitur. ibid. Damnatur in pluribus Conciliis. III. 162. Photius Nicolaum I. Papam, gemino anathemate percellit. ibid. In Synodo octava subscripserunt Episcopi damnationi Photii calamis Christi sanguine delibutis. ibid. Photius ad Concilium vocatus, & ter interrogatus silet. 164. Litteras Pontificias truncat, & immutat. III. 165. Pseudo-Concilium Constantinopoli habet, cujus Canones tres referuntur. ibid. Joannes VIII. Acta illius Concilii rescindit, & Photium anathematizavit. 166. Photius in communionem Ecclesie Romanæ non obiit. ibid. Ejus Scripta. 193. & 194.
- Phranza, Historicus Græcus. VI. 142.
- Pisuræ, quas vetat Concilium Illiberitanum in Ecclesiis haberi, quænam sint? I. 126.
- Picrius, Presbyter Alex. dictus Origenes Junior, scripsit Commentarios, & homilias in Sac. Scripturam. I. 81.
- Philippoburgum, Germaniæ Arx, a Ludovico XIV. Galliarum Rege, capitur. VIII. 13.
- Pipini, Galliarum Regis, facta illustria quibus benemeritus est de Ecclesia Romana. III. 18.
- Pippinus, Francorum Rex, contra Aistulphum Regem Longobardorum, a Stephano Papa in Italiam venire rogatus, primum, illum pacta inire cum Pontifice cogit, deinde, eodem fidem non servante, Longobardos profigit, Ravennamque eorum potestate eripit, & Ecclesiam Romanam plurium civitatum, & Provinciarum donis adauget. III. 30. Pippini auxilium contra Desiderium Longobardorum Regem, & contra Græcos postulat Paulus I. Pontifex Maximus. 31.
- Pirotii pro laxis Casuistis Apologia damnatur. VIII. 85.
- Pisani Concilii historia. VI. 100. & 101.
- Pisanum Concilium legitimum, & Œcumenicum fuisse probatur, & momenti Partis adversæ responderetur. VI. 204.
- Piscatoriani. VII. 94.
- Pii Pontificis Maximi gesta. VI. 55.
- Pius II. inducit Ludovicum XI. Galliarum Regem, ad abrogandam Pragmaticam Sanctionem. VII. 222. 223.
- Pii II. Scripta. VI. 151.
- Pii III. Pontificatus, & Epitaphium. VII. 39.
- Pius IV. continuat Concilium Tridentinum. VII. 142. Confirmat. 145. 146.
- Pius IV. eligitur Pontifex. VII. 58. Carafas, Pauli IV. Summi Pontificis, nepotes, insequitur. 59. restaurat celebrationem Concilii Tridentini. ibid. illicque finem imponit. ibid. Ejus Sententiam in Odetum Cardinalium, Cardinalem. ibid. S. Carolum, Nepotem suum, Cardinalem creat. 60. obiit. ibid.
- S. Pius V. Pontifex eligitur. VII. 61. Ejus vita, dum esset Religiosus Ord. Prædicat. ibid. Ejus Sententia dum electus fuit Pontifex. ibid. Sanctissimas leges condidit. 62. Zelus ejus contra hzeticos. ib. Contra Turcas Principes Christianos Fœdere unit. 63. Victoria de ipsis reportatur. ib. Obiit. ibid. a Clemente X. inter Beatos, & a Clemente XI. inter Sanctos adscribitur. 64. Victoriæ de Turcis non tam armis quam fufis precibus, refert, ob idque festum

- festum B. Virginis de Victoria, ac Rosarii celebrari jubet. VII. 8. Elizabetham Angliæ regno excidisse declarat, idque a Gregorio XIII. & Sixto V. confirmatur. VII. 30. Ejus beneficentia in Societ. Jesu. VII. 120.
- Placentina Synodus, ad quam tam innumera multitudo confluit, ut extra Urbem in campo fuerit celebranda. IV. 87.
- Placidus Parmensis. VII. 184.
- Platinæ Scripta. VI. 151.
- Plinius Cajus in Epistola ad Trajanum Imperatorem, appellat Christianos, viros bonos. L. 2.
- Pneumatomachi. I. 115.
- Podolia a Turcis capitur. VIII. 2.
- Pœnitentiæ publicæ quibus imponebantur? L. 88. Quæ Clericorum? L. ibid. Semel tantum pœnitentia publica in vita peragi poterat. L. 177. ipsi addicti, erant irregulares. II. 103. in usu fuit sæculis septimo, & octavo. III. 93.
- Pœnitentiæ publicæ quomodo redimi cœptæ? IV. 121. paulatim sublatæ. IV. 272.
- Pœnitentiæ tempus pro iis qui in idololatriam, homicidium & adulterium lapsi erant. I. 127.
- Pœnitentia ab infirmo petita, ab eodem convalescente peragenda. II. 107.
- Pœnitentiæ relaxatio pro iis, qui in mortis discrimine sunt constituti. II. 105.
- Pœnitentia statuta in eos, qui tempore persecutionis sese idololatriæ periculo exposuerant. L. 131.
- Pœnitentiæ falsæ nomine quid in Concilio Lateranensi II. intelligatur? IV. 128.
- Pœnitentiam non denegandam morientibus statuit Cælestinus Papa. II. 16.
- Pœnitentiæ Sacramentum quomodo administrandum? II. 77. Pœnitentia usque ab mortem non protrahenda. ibid.
- Poggii Scripta. VI. 151.
- Poissiacum oppidum. VII. 124.
- Poissiacensis colloquio qui intervenerunt. VII. 124.
- Poloni Turcas strenue repellunt. VIII. 5.
- Sanctus Polycarpus Smyrnenfis, & alii multi Martyrium passi sunt. I. 10. Cum Aniceto Papa colloquium habet de die Paschæ. L. 56.
- Polychronius, Monothelita, mortuum hominem ad vitam revocare frustra nititur. III. 59. 60.
- Polycratis sententia de Celebratione Paschæ. I. 56.
- Polydorus Virgilius, & ejus Scripta. VII. 163.
- Pomerani Christi fidem amplectuntur. IV. 165.
- Pomponii Latii, alias Petri Calabri, Scripta. VI. 150.
- Pontianus, Pontifex. L. 21.
- Pontificatus Judæorum quando cœpit esse venalis? 132.
- Pontifices Romani ægre ferunt Pragmaticam Sanctionem. VII. 222.
- Pontificia dignitas apud Judæos conferebatur a Regibus, & Judææ Præsidibus. I. 32.
- Pontificis creandi mos insolitus per Theodoricum Italiæ Regem inventus, & quamdiu ille duraverit? 41. 88.
- Pontifices, Marcellinum, & Marcellum nonnulli perperam confundunt. L. 160.
- Pontifice, vel Episcopo, vivente de illius successoris electione agi non potest. III. 23.
- Pontifex Romanus quomodo sit eligendus ex Sacris Canonibus? IV. 82. Quo pacto a Concilio possit judicari? II. 192. quo pacto cum Patriarcha Alexandrino Canone Nicæno sexto collatus? L. 130. 131.
- Pontigonense Concilium, in quo Carolus Calvus fuit confirmatus Imperator. III. 176.
- Pontius Pilatus, quintus Præses Judææ. L. 32. Funestat Judæam, jubens Clypeos, in gratiam Tiberii, Imperatoris, & in odium populi Judaici dedicatos in Regia Herodis collocari. L. ibid.
- Pontius, olim Abbas Cluniacensis, in carcerem ab Honorio II. Pontifice Maximo detrusus. IV. 170.
- Populi Romani furor in Tribunal S. Officii, & Simulachrum Pauli IV. Summi Pontificis. VII. 57. 58.
- Populus Alexandrinus, suadente quodam Maggo, magnam in Christianos persecutionem accendit. I. 12.
- Porcarius conjurat in Nicolaum V. & ad Arcem S. Angeli suspendio interit. VI. 54.
- Porchetus de Salvaticis, Raymundi Martini Plagiarius. V. 166. & 167.
- Potamonis, Episcopi, egregii Confessoris, judicium de Eusebio Cæsariensi. L. 144.
- Porticanorum nomine quinam intelligendi veniant? IV. 215.
- Præbendæ binæ in Hispaniæ Cathedralibus institutæ. VI. 34.
- Præadamitæ a quo inventi? VIII. 106. is error refutatur. ibid. & 107.
- Prædestinatiani fuerunt pauci sæculo V. sed non coaluerunt in Sectam. III. 19.
- Prædicatorum Ordo quo fine a S. Dominico fuerit institutus? V. 69.
- Prædicatorum ordinis institutio, & laudes. V. 205. & 210. Ipsum singulari affectu Franciscus L. Galliarum Rex est persecutus. VII. 16.
- Præfatio de B. Virgine edita creditur in Concilio Claromontano. IV. 88.
- Præmonstratensium ordo. IV. 276.
- Præpositi, seu Joannis Antonii a S. Georgio, Scripta. VI. 175.

Presbyteratu non initiabantur, nisi qui attigerant annum tricesimum. L. 127.
 Presbyteri quomodo consecrabantur? L. 89.
 Non poterant ante annum trigesimum ordinari. II. 1. Ipsi vetitum erat adesse nuptiis bigamorum. L. 127.
 Presbyteri, alique Clerici in suis Ecclesiis permanere jubentur. L. 131. Uxorem accipientes deponuntur. L. 127. Sæculo octavo verbum Dei prædicabant. III. 100. Quarto sæculo curam animarum gerebant. L. 179.
 Presbyteri ruris Missæ Sacrificium non offerebant in Ecclesiis Civitatis. L. 127.
 Presbyteri, & Diaconi, de Hæresi suspecti, a sacris ministeriis remouentur. L. 127.
 Presbyteri cadaver, cum ad sepulturam deferrebat, opertorio Dominici corporis obvolvi olim consuevit: idque prohibitum fuit. II. 106.
 Presbyteriani. VII. 94.
 Presbyterorum ætas. II. 137.
 Presbyterorum Filii, in quo casu possent ad sacros Ordines promoveri. IV. 88.
 Prætextatus, Episcopus Rotomagensis, rebellionis accusatur a Chilperico Galliarum Rege, ejusque Causa in Synodo Parisiensi discutitur. II. 108. 109. In insulam relegatur, & martyrio coronatur. ibid.
 Prætores Regii in Galliis cum Episcopis super jurisdictione Controversiam habent, quam in gratiam Episcoporum dirimit Rex Philippus Valesius. V. 24. & 25.
 Pragmatica Sanctione vigente, non erant in Capitulis omnino liberæ electiones Episcoporum. VII. 227.
 Pragmatica Sanctio quid. VI. 107. Quando promulgata? VII. 222. a Pontificibus improbata. ibid. Abrogata. 223. Restituta. ibid. tandem in integrum sublata. ibid. Abolitur in Concilio Lateranensi. 130.
 Prædis, Reginæ, Causa discutitur in Concilio Constantiensi anni 1094. IV. 86. Eadem absolvitur in Synodo Placentina. 87.
 S. Prædis Ecclesiam, & Monasterium juxta eam Romæ situm, qui primi incoluerint? III. 124.
 Primasius, Aduentinus in Africa Episcopus. II. 125.
 Primates in Occidente iidem, qui Exarchi in Oriente. L. 179. Primatis nomen in Ecclesia Africana Episcopus, consecratione antiquior, sibi adsciscibat, & Primatis jure ac privilegiis fruebatur. ibid.
 Primatus Petri, ejusque successorum, est de jure Divino. L. 89.
 Primi Christiani frequentissimo S. Eucharistia pascebantur. L. 86.
 Primianus, Donatista. L. 109.
 Primorum Christianorum pia exercitia Religionis. L. 86. 87.
 Principes Christiani, qui, reiecta Synodo Pi-

sana, non hæserunt Concilio V. Lateranensi. VII. 129.
 Principes Germaniæ Luthero additi. VII. 120. in Conventu Norimbergensi congregati. Eorum Responsum Legato Pontificio datum. ibid. Eorum libellus, inscriptus: CENTUM GRAVAMINA SEDIS APOSTOLICE, NON FERENDA GERMANIS, Hadriano IV. Pontifici Maximo porrectus. ibid.
 Principes sæculares non debent se ingerere rebus Ecclesiæ. VII. 130.
 Prisca, femina, habita, ut Prophetissa, a Montano. L. 51.
 Priscillianus nomen dat Sæctæ Priscillianistarum. L. 120. In Synodo Cæsaraugustana cum sociis damnatur. ibid. Episcopus constituitur. ibid. Romam ad Damasum Papam, cum sociis proficiscitur. ibidem. In Galliam redit. ibid. A S. Martino, Turonensi Episcopo, aliisque Antistitibus repellitur. ibid. ad Maximum, Tyrannum appellans Ecclesiæ suæ restituitur. ibid. Ad Synodum Burdigalensem evocatus, Synodi judicio stare recusat. ibid. Rursus ad Maximum provocans, capite plectitur. 121.
 Priscillianistæ. L. 120. Ejus Sæctæ auctor. ibid. Priscillianum colunt. 121. Eorum errores. ibid.
 Probabilistæ variis Censuris perstringuntur. VIII. 127.
 Probationum duo genera ad res dubias dirimendas Sæculo XI. usurpari solita erant. IV. 124. 125.
 Processionem Spiritus Sancti a Filio admiserunt Græci. VI. 123.
 Proclus, Episcopus Constantinopolitanus, ad petitionem Episcoporum Armeniæ, doctrinam Theodori Mopsuesteni examinat, eamque reprobatur. II. 44.
 Procopius Gazus. II. 129.
 Propositiones quædam in Conventu Cleri Gallicani habito anno 1700. confixæ. VIII. 143.
 Propositiones Bani damnantur a Pio V. & in quo sensu? VII. 107.
 Propositiones decem a Guillelmo, Episcopo Parisiensi, damnatæ, eisque oppositi orthodoxi Articuli. V. 72. & 73.
 Propositiones in materia Jejunii damnatæ ab Alexandro VII. VIII. 224.
 Propositiones tredecim a Stephano Templier, Episcopo Parisiensi, proscripctæ. V. 73.
 Propositiones XLV. ab Alexandro VII. damnatæ. VIII. 85. Damnatur aliæ LXV. ab Innocentio XI. 87.
 Propositiones ab Alexandro VIII. damnatæ. VI. 83. 84. 85.
 Propositiones Fidei confirmatæ, in Conventu Baden. VII. 121.
 Prosper Sanctacrucius. VII. 202.

Pro-

Prosper Fagnanus. VIII. 175.
 S. Prosperi Opera. II. 64. 65.
 Profelyti ex domicilio, qui dicebantur? I. 38. Ex iustitia qui erant? L. ibid.
 Profelytorum genera duo. I. 38.
 Prostrati qui? L. 87. 88.
 Proterius, Patriarcha Alexandrinus, S. Leoni, Papæ, initio suspectus fuit: sed postea fidei integritatem ei gratulatus est Sanctus Pontifex. II. 30. Eutychiani, duce Timotheo Æluro, in valere Patriarchatus Alexandrini, in Proterium crudelissime sæviunt, martyriique ei palmam conciliant. 3L.
 Provinciale Concilium bis in anno celebrandum. L. 130. Semel saltem in anno celebrari præcipitur. III. 71.
 Provincialium Conciliorum auctoritas confirmatur. L. 133.
 Provincialis Synodi origo. L. 124.
 Prudentii, Episcopi Trecensis, contra Joannem Erigenam Scripta. III. 184. & 185.
 Psalmodia pereuntes in quibusdam Monasteriis exercita quid? II. 75.
 Pseili duo non confundendi. IV. 93.
 Ptolomæi, & illorum errores. L. 50.
 Ptolomæi Lucensis Scripta. V. 167.
 Publicani, sive Waldenses. IV. 227.
 Publius Helvius, Imperator, PERTINAX cognominatus, obiit trucidatus anno ætatis suæ 16. Imperii mense tertio. L. 16.
 Publius Licinius Gallienus, Imperator. I. 17.
 Publius Licinius Valerianus, Imperator. L. 17.
 Puella Aurelianensis. Vid. JOANNA DARCIA.
 Pueri ad Beneficia & dignitates Ecclesiasticas contra Sacros Canones provecti. IV. 221.
 Pueri, Monasteriis a parentibus oblatis, vitam Monasticam profiteri tenebantur. II. 140.
 Puerorum oblatio, Monasteriis olim fieri solita, erat irrevocabilis. III. 206.
 Pulcheria, Theodosii junioris, Orientis Imperatoris, Soror religiosissima. II. 5. Conjugium cum Imperio, Marciano offert, ea lege, ut ejus virginitatis florem non delibaret. II. ibid.
 Purchotius. VIII. 172.
 Purgatio Canonica per Corpus, & Sanguinem Christi in Synodo Wormatiensi sancta. III. 176. Sed hæc purgatio Canonica, propter Sacrilegii periculum fuit postea jure merito abrogata. ibid.
 Purgatorium a Græcis admissum, & in quo a Latinis dissident? VI. 121.
 Puritani. VII. 94.

Q

Quadratus, Atheniensis Episcopus, scribit Apologeticum pro Christiana Religione. L. 9. sed temporis, rerum omnium edacis, injuria, intercidit. 73.
 Quakeri, Hæreticorum Secta in Anglia. VII. 95.
 Quesnellianum, & una Propositiones a Clemente XI. Pontifice Maximo, proscriptæ. VIII. 78. & 169.
 Quietistarum Secta. VIII. 90. A quibus resurata? 91.
 Quinquennalia, & Quindecennalia Imperatorum, tam Ethnicorum, quam Christianorum. L. 6.
 Quintilliani, dicti Artotyritæ. L. 51.
 Quintinus, & Antonius Pocquius, Sectæ Libertinorum Coriphæi. VII. 105. illorum spurcissimi errores. ibid.

R

Rabanus, Archiepiscopus Moguntinus, ad Eberardum, Comitem, & ad Notingum, Episcopum, contra Gothescalcum scribit, eumque, convocato Concilio, damnat. III. 147.
 Rabanus Maurus in dogmate transubstantiationis Paschasio Radberto non adversatur. III. 143. in luto Stercoranistarum non hæsit. 145.
 Rabani Mauri laudes, & Opera. III. 180.
 Rabaudi Theologia. VIII. 198.
 Radulphi de Diceto, Opera. IV. 243.
 Ragotzius vita, & Principatu exiit. VIII. 9.
 Rainerius, Patriarcha Antiochenus. IV. 189.
 Ramassorus, Sectæ Calvinianæ propagator. VII. 90.
 Ramirus XI. Hispaniarum Rex insignem de Mauris refert victoriam. IV. 12.
 Ramiri, Hispaniarum Regis, celebris de Saracenis victoria sub auspiciis S. Jacobi habita. III. 118.
 Rampelogi Opus damnatum. VI. 171.
 Ranteri, Sectæ turpissimorum Hæreticorum in Anglia. VII. 95.
 Raphael Maffæus, dictus Volaterranus, ejus scripta. VII. 163.
 Raphael Maria Philamundus, & ejus Opera. VIII. 191.
 Ratherii Episcopi Veronensis, varii, quibus jactatus est, adversæ fortunæ status, & scripta. IV. 97. 98.
 Rationes quibus permoti Galli repugnabant Concordato. VII. 225. 226.
 Rationes hæreticorum contra Concilium Tridentinum, illarumque confutatio. VII. 134. & 135.

lxxxviii INDEX MATERIARUM.

- Rationes, quibus demonstratur, Concilium Pisanum esse Conciliabulum. VII. 128.
- Rationes, quibus celebratum fuit Concilium V. Lateranense. VII. 129.
- Ratislaus, Moraviz Princeps, Fidem Christi suscipit. III. 121.
- Ratramnus, seu Bertramus, Monachus Corbejenfis, auctor non est libri de Corpore, & Sanguine Domini, qui Joanni Scoto Eriogenz est adjudicandus. III. 181. quamvis, si illius libri verus parens esset, inde tamen evinci haud posset, eum adversari doctrinam Paschasii Radberti de veritate Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiz Sacramento. 182. alia Ratramni Opera. ibid. Tractatum scribit adversus quemdam Corbejensem Monachum, qui unam in omnibus animam esse pertendebat. III. 151. Libellum scribit contra Germanos, quod Corpus Christi ex utero Mariz non via communi, sed singulari prodisse affirmarent, quorum error a Paschasio Radberto, altero in eam rem conscripto libello, refellitur. III. 150. 151. Perperam inter impugnatores presentiz realis Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia ab Hæreticis numeratur. III. 143. Hincmaro repugnat, qui de Hymno Martyrum verba, TE TRINA DEITAS, defendenda esse censebat. III. 146.
- Ravallacus Henrici IV. Galliarum Regis parricida. VII. 25.
- Ravennense Concilium non confundendum cum Concilio Romano. III. 177.
- Ravennas Archiepiscopus, absente Imperatore, secundum a Pontifice Romano locum in Conciliis habebat. IV. 80.
- Raymundi de Ageles Historia Hierosolymitana. IV. 241.
- Raymundi Capuani de Vineis, Ordin. Prædicatorum, Magistri Generalis, scripta. V. 172.
- Raymundus, Comes Tolosanæ Albigenensium fautor, Comitatu abdicatur, & miserrime moritur. V. 68. A Mione, Sedis Apostolicæ Legato, absolvitur, sed, cum promissis non staret, cum fautoribus excommunicatur. V. 120.
- Raymundus, filius Raymundi, Comitæ Tolosani, contra Amalricum, filium Simonis Monfortii, bellum movens, a Galliarum Regibus Ludovico VIII. & IX. pacis conditionibus consentire cogitur, & a Legato Pontificio absolvitur. V. 68.
- Raymundus Capisuccus, Cardinalis Ordin. Prædicatorum, & ejus Opera. VIII. 190.
- Raymundus Lullus ab aliquibus laudatus, ab aliis improbat. V. 93. Afferuntur rationes pro utraque parte. 92. Raymundus Lullus confundi haud debet cum Raymundo de Terraga. 93. Ejus Orthodoxia, & sanctitas. V. 180. Ejus Opera, deque iis Wadinghi judicium. 180. & 181.
- Raymundi Martini Opera. V. 166.
- Sancti Raymundi Pennafortii labores pro colligendis & ordinandis Decretalibus Romanorum Pontificum suscepti, & Summæ Cæsum Conscientiæ. V. 169. Ord. Sanctæ Mariz de Mercede, una cum Sancto Petro Nolascō, instituit. 214. Inter Sanctos adscribitur a Clemente VIII. VII. 74.
- Raymundus Rufus. VII. 109.
- Raymundus de Terraga, ipsiusque errores. V. 93.
- Raynaudi in FF. Prædicatores calumnia refellitur. VII. 43.
- Raynerii Pantheologia. V. 170.
- Rebaptizationes prohibentur. L. 141.
- Reccaredus, Hispaniarum Rex, Suevos & Gothos ab Arianismo ad fidem Catholicam reducit. II. 84. in Synodo Tolitana conversionis suæ ordinem exponit. ibid.
- Reccaredus, Hispaniarum Rex, Arianam in suo Regno hæresim exterminat. II. 87.
- Reccaredus, Rex Hispaniarum, Arianam hæresim e suo regno penitus profligavit. III. 11. Leges Gothicas in compendium redigit. ibid.
- Recollekti, sunt fratres Minores S. Francisci strictioris observantiæ. VII. 232.
- Reformati. VII. 94.
- Regalia de novo usurpari, & abusus, qui irreperant, vetantur. V. 119.
- Regaliz jus latius prætere conantur Gallii. VII. 71.
- Regaliz jus dissidii inter Bonifacium VII. & Philippum Pulchrum, Galliarum Regem, occasio. V. 48.
- Regaliz extensionem in Galliis ad Ecclesias, quæ huic onerosæ servituti non erant obnoxiz, districte Canone duodecimo inhibuit Concilium Generale secundum Lugdunense. V. 119.
- Reges Hispaniæ obtinent facultatem nominandi Episcopos ab Hadriano VI. VI. 46.
- Reginaldus Polus, & ejus scripta. VII. 160.
- Reginonis, Abbatis, scripta. III. 188.
- Regnum Judæorum distributum in tres partes, juxta tres Filios Herodis, Edicto Imperatoris Augusti. L. 31.
- Regula duplex, pro Canonicis nimirum, & Sanctimonialibus, edita fuit in Concilio Aquisgranensi. III. 174.
- Regulas duas pro Monialibus unam, alteram pro Monachis edidit S. Cæsarius, Episcopus Arelatensis. II. 123.
- Regulæ Monasticæ aliquæ. II. 138. & 139.
- Regulæ ad præcavendas in doctrina Morali laxiores opiniones. VIII. 243.
- Regularem disciplinam restituere totis viribus conatur Innocentius XII. VIII. 76.
- Reis, qui in Galliis ultimo supplicio Sententia

- tia Judicum deputantur, Eucharistia etiam-
num denegatur. Apud tamen alias nationes,
juxta laudabilem consuetudinem, reis,
sua scelera mox proprio cruore absterfuris,
Eucharistiae Sacramentum administratur. II.
103.
- Remeri Sachoni Ordinis Prædicatorum, Scri-
pta. V. 169.
- Remerus ex Ordine Prædicatorum, olim
Vvaldensis Hæreticus. IV. 198.
- Religiosi nihil exigere possunt pro ingressu
Religionis, ab iis, qui in Ordinem Re-
gularem cooptari postulant. IV. 221. Re-
ligiosis, ac Monachis peculium prohibetur.
ibid.
- Reliquiæ sanctorum igne probabantur. IV.
125. In templis collocari jubentur, addi-
ta depositionis pœna Episcopo, qui Tem-
pla absque sacris Reliquiis consecraret.
III. 71. Reliquiarum sanctorum cultus sæ-
culis septimo, & octavo III. 93.
- Remedia pro reformatione morum exhibitæ a
S. Carolo. VII. 239.
- Remensis Ecclesiæ Episcopus unctionem Re-
gum Galliz sibi attribuens, ab Ivone,
Episcopo Carnotensi refellitur. IV. 158.
- Remigii, Episcopi Lugdunensis, scripta.
III. 183. 184.
- S. Remigius, Remensis Episcopus, Episto-
las nonnullas scripsit. II. 122. Probabilior
sententia de tempore, quo S. Remigius E-
piscopus Remensis creatus est, quove e-
vivi excessit. ib. Non est auctor COM-
MENTARIORUM IN PAULUM, variz
de vero eorumdem scriptore sententiæ re-
feruntur. ib. Remigii Testamentum. ibid.
- Renatus Cartesius. VIII. 172.
- Renatus Choppinus. VI. 200.
- Reomaenses Monachi, sub qua viverent Re-
gula? II. 76.
- Reordinationes prohibentur. 140.
- Requisinus in administratione Belgii Duci Al-
bano suspectus est. VII. 32.
- Residentia præscripta Clericis, habentibus
curam animarum, Canonicis, aliisque mi-
nisteria Ecclesiastica exercentibus. VI. 216.
- Residentia a Clericis Beneficiatis servanda,
& in quibus casibus ab illa dispensentur?
V. 299.
- Residentia, in quibus casibus non obliga-
bat? III. 203.
- Retractatio Michaelis Baii. VII. 107.
- Revelationes quædam a Sacra Facultate Pa-
risiensi damnatæ. VIII. 121. 122.
- Rheticus, Episcopus Augustodunensis, scrip-
sit Commentarium in Cantica Canticorum.
I. 150.
- Rhodonis Opera adversus Marcionistas, &
Montanistas non amplius extant. I. 73.
- Rhodus, Insula, a Turcis obsidetur, & ca-
pitur. VII. 6.
- Riarios, nepotes suos Sixtus IV. ad dignita-
tes, & Principatus in sui, & Ecclesiæ
perniciem evexit. VI. 59. & 60.
- Richardus, Angliæ Rex, qui ad bellum sa-
crum profectus erat, pactis cum Saladi-
no induciis, e Palæstina discedit. IV. 151.
- Richardus, Angliæ Rex, ab Henrico V.
Imperatore, tyrannice detinetur. IV. 156.
- Richardus, Angliæ Protector, proclamatus.
VIII. 36.
- Richardus I. Angliæ Rex. IV. 165.
- Richardus II. Angliæ Rex, in eumque facta
conjunctio. V. 31.
- Richardi II. Angliæ Regis, Edictum adver-
sus Viceffum, ejusque discipulos. VI. 133.
- Richardus III. Angliæ Rex. VI. 30.
- Richardus, Dux Eboracensis, ab Henrico
VI. Angliæ Rege, deficit, sed ab eo vin-
citur. VI. 29.
- S. Richardi, Episcopi Cisterciensis, Canoni-
zatio, & vita. V. 39.
- Richardus, Cornubiæ Comes, in Imperato-
rem eligitur. V. 14.
- Richardi Hampoli scripta. V. 182.
- Richardus Simon, & ejus Opera. VIII. 213.
- Richardus Smirhæus in Anglia exagitatur,
ac tandem inde pellitur. VIII. 114. 115.
- Richardi Snerishami Scripta. VI. 154.
- Richardi a S. Victore Opera. IV. 255.
- Richelius. VIII. 171.
- Richæus, Cardinalis, conjuratione in Gal-
lis frustra appetitur. VIII. 16.
- Richerius librum evulgar de Ecclesiastica,
& Politica potestate, eumque postea dam-
nat. VIII. 112. & 138.
- Rigidiore in Dæctrina Morali opiniones ca-
vendæ. VIII. 246.
- Rigorius scripsit gesta Philippi Augusti Gal-
liarum Regis. V. 151.
- Roberti, sive Ruperti Imp. gesta. VI. 13.
- Robertus, Imperator Constantinopolis. V. 8.
- Robertus, Comes Parisiensis, a rebellibus,
vivente adhuc vero Galliarum Rege, Ca-
rolo Simplici, Rex Galliz salatur, &
mox in prælio caditur. IV. 10.
- Roberti Galliarum Regis, Virtus. IV. 20.
- Robertus, Siciliæ Rex, a Clemente V. in-
nocens agnoscitur. V. 50.
- S. Robertus, primus fuit Cisterciensium Ab-
bas, & sanctitate vitæ conspicuus. IV.
130.
- Robertus de Arbrifello perperam accusatus
apud Goffridum, Abbatem Vindocinensem.
IV. 251. A calumniis vindicatur. IV.
279.
- Robertus Bellarminus, Cardinalis Societatis
Jesû, & ejus Opera. VIII. 209.
- Robertus Cenalis, & ejus Scripta. VII. 162.
- Roberti Gaguini scripta. VI. 147.
- Roberti Holkoti scripta. V. 171.
- Robertus, Lincolnienfis in Anglia Episcopus,
varie ab auctoribus depingitur. V. 155.
- Ejus opera. ib.

- Roberti Monachi, Historia belli Hierosolymitani. IV. 242.
- Roberti, Pulli, Scripta. IV. 258.
- Roberti de Sorbona, Collegii Sorbonici Conditoris, Scripta. V. 152.
- Robertus Stephanus, pereruditus Typographus. VI. 177.
- Roberti de Torigni, vulgo de Monte, scripta. IV. 241.
- Rocchus Pirrus, & ejus Opera. VIII. 176.
- Roderici Ximenii Opera. V. 154.
- Rodulphus, cognomento Mamistranus, Patriarcha Antiochenus. IV. 188.
- Rodulphus II. Patriarcha Antiochenus. IV. 189.
- Rodulphi, Imperatoris, pietas, & gesta. V. 14.
- Rodulphi, Abbatis Monasterii S. Trudonis Leodiensis, Opera. IV. 252.
- Rodulphus de Grandivilla a Cælestino V. Patriarcha Hierosolymitanus designatur. V. 64.
- Rodulphi, juris Consulti, scripta. VI. 175.
- Rogationes, & Triduanum ante Festum Ascensionis jejunium.
- Rogationes peculiares Galliz, & Hispaniz. II. 104.
- nia. II. 104.
- Rogatis, Donatistarum Secta. I. 1.
- Rogerii Hovedeni Historia. IV. 243.
- Rogerius, Siciliz Comes, ab Honorio II. Pontifice Maximo, excommunicatur, qui tamen postea eidem hominum faciens, Siciliz, Calabriz, & Apuliz ab eo recipit investituram. IV. 170. A Lothario II. Imperatore, in ordinem redigitur, & ex Italia ejicitur. IV. 153.
- Rogieru. Baconus, Ordinis Minorum, scriptor. V. 176.
- Rohaltius. VIII. 171.
- Rokisana, Hussita, Praga ejicitur. VI. 120.
- Rollo, Normannorum Dux, a Roberto, Hugonis Capeti, Galliarum Regis, filio, e sacro fonte excipitur. IV. 14.
- Roma ab Alarico, Gothorum Rege capta. II. 3. Athaulphus quoque, Alarici in Gothorum Regno successor, Romam depopulatur. ib.
- Romæ direptio per Caroli V. Imperatoris exercitum. VI. 12.
- Romanus junior, Imperator, uxoris suasu, matrem, & sorores in Monasterio claudit. IV. 6.
- Romani Patriarchatus termini. I. 120. Variæ referuntur sententiæ. ib. Valesii sententia, per Ecclesias suburbicarias intelligentis Ecclesias totius Occidentis, ceteris præfertur, & propugnatur. 131. Vide etiam Tomum IX. sub finem, in Tabulis Chronologicis. p. 62. & seqq.
- Romano Pontifici soli convenit congregare Concilium Generale. VII. 134.
- Romanæ Ecclesiæ immerito insultant Hæretici, quod sæculo X. quidam mali Pontifices ejus clavum gubernarint. IV. 25.
- Romani Concilii formula, cui Berengarius jussus est subscribere. IV. 76. Aliquot ejus verba paulo obscuriora explicantur. 78.
- Romanum Concilium contra Vvicleffitas. VI. 133.
- Romanum imperium citius aliis regionibus lumine Fidei illustratum fuit. I. 101.
- Romani Imperii Notitia, complectens Dioceses, & Provincias, quæ subiectæ erant quatuor Præfectis, videlicet Præfecto Prætorio Orientis, Præfecto Prætorio Illyrici, Præfecto Prætorio Italiz, Præfecto Prætorio Galliarum, ad quarum civilium Diocesum, & Provinciarum imperii Romani divisiones, institutz sunt Patriarcharum, Exarcharum, Metropolitanorum, & aliarum præcipuarum Ecclesiarum Sedes. VIII. sub finem, in Tabulis Chronologicis, a p. 311. usque ad 315.
- S. Romualdus Camaldulensis Congregationis institutor. IV. 126. Probabilius est septuaginta tantum annos natum ipsum obiisse. 127.
- S. Rosa, Limensis, nomen ROSÆ accepit a B. Toribio, Archiepiscopo Limensi, dum ei Sacramentum Confirmationis administraret. VIII. 157.
- Roscellini circa Mysterium Sanctissimæ Trinitatis error. IV. 50. Qui contra eum scripserint? 51. Roscellinus Sectæ Nominalium auctor. ib. Hanc Nominalium sectam postea instauravit Guillelmus Okamus, Ordinis S. Francisci. ib.
- Rosarium B. Virginis non alium quam S. Dominicum habet auctorem. V. 207.
- Rosarii Sodalitas a Summis Pontificibus approbata, ejusque in Ecclesia utilitas. ibid.
- Rothadus, Episcopus Sveffionensis, occasione Presbyterii a se depositi, ab Hincmaro, Remensi Archiepiscopo, qui ejusdem Presbyteri susceperat patrocinium, semel & iterum, ceu contumaciæ reus damnatur. III. 169. cum appellasset ad Nicolaum I. & Romam venisset juxta mandatum Pontificis, suæ dignitatis restituitur, utque ea restitutio executioni mandaretur, mittitur in Gallias Arsenius, Episcopus Hortanensis. 170.
- Rothomagensis Concilii formula contra Berengarium edita. IV. 77.
- Rothomagensis Concilium anni 1445. VI. 136.
- Rothomagensis Ecclesia Lugdunensi non subiecta declaratur. VI. 55.
- Ruardus Tapperus. VII. 170.
- Rudericus, genere Gothus, Hispaniarum Rex, non solum culpa sua vitam ac Regnum

gnum perdidit, sed etiam Gothicam in Hispaniarum Regno Majestatem valde la-
belavit, & tantum non extinxit. III. 19.
Rudolphi 11. Imperatoris, gesta. VII. 14.
& VIII. 10.
Rufinus, Aquilejensis, Pelagio Virus hære-
ticos instillat. II. 13.
Rufinus, perfidus Tutor Arcadii, filii Im-
peratoris Theodosii Magni, Imperio in-
hians, & pupillum Arcadium, ipsius cu-
ra commissum, e Solio deicere tentans,
jubente Stilicone, Tutore Honorii, Im-
peratoris Occidentis, & Arcadii, Orien-
tis Imperatoris, fratris, trucidatur. II. 2.
Rufinus, etsi Origenista, qua ratione obti-
nuit Litteras communicatorias a Siricio Pontifice? I. 164.
Rufinus, Origeni plus æquo tribuens, Hie-
ronymo fit infensus. II. 35. Rufinus a Si-
ricio, Papa, EPISTOLAS FORMATAS extorquet. 36. Ejus interpretatio in librum PERIARCHON ab Anastasio damnatur. ib. Rufini Opera. ib. Rufinus Hæreticus non fuit. ib.
Rugorum regnum extinctum. II. 9.
Rupeilz munitissimi in Galliis prædij, de-
ditio. VIII. 20.
Rupertus, Imperator. Vid. Robertus.
Ruperti Tuitiensis Opera. IV. 250. Dogma de Transubstantiatione nec oppugnavit, nec inficias ivit. ib.
Ruricius Senior, Episcopus Lemovicensis, Epistolarum scriptor. II. 123.
Rusticus, S. R. E. Diaconus, Schismaticus. II. 127.
Ruthenorum Baptisma non repetendum san-
xit Alexander vi. VI. 62.

S

S Sabæ Monasterium, Romæ a S. Gre-
gorio Magno Papa fundatum, Petro Abbati Cluniacensi, ejusque Successoribus donatur. IV. 174.
Sabaudiz Ducum Stemma gentilitium. VII. 6.
Sabaudiz Dux a Catinatio vincitur. VIII. 13.
Sabaudiz Dux, Victor Amedeus, Littera-
rorum Patronus munificentissimus, & Hæ-
reseos in suis Ditionibus extirpator, Sce-
pro, & corona Regia Sardiniz donatur. VIII. 41.
Sabbathum B. Virginis cultu, & officio in Concilio Claramontano primum consecra-
tur. IV. 88.
Sabbathi die Romæ, & per Italiam anti-
quitus jejunium observabatur. I. 181.
Sabelliani damnantur. L. 130.
Sabellius, & ejus errores. L. 53.
Sabinianus, Papa, non fuit in somnis a S. Gregorio Magno increpitus, percussus-

que in capite, paulo post obiturus: sed in loco fabulæ habendum. III. 23.
Sabimiani, Perrehenorum Episcopi, Ordina-
tio rata habetur in Concilio Chalcedo-
nensi. II. 46.
Sabinus, Præfectus Prætorii Maximini Im-
peratoris, singularum Syriz, & Ægypti Provinciarum Præsidibus jussit, ut a per-
secutionibus in Christianos deinceps ab-
stinerent. L. 97.
Sacramenta Confirmationis & Ordinis ab Hæ-
reticis, Schismaticis, & degradatis colla-
ta, irrita & invalida esse, eaque ab Ec-
clesia olim iterata fuisse, sententia est JOANNIS. Morini, quæ licet communi Theologorum calculo rejiciatur, necdum ab Ecclesia fuit damnata. III. 134.
Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ rite, ut administrantur, duplex traditur Regula. III. 103.
Sacramentarii qui? VII. 84.
Sacrarum aditu populares interclusi. L. 178.
Sadducæi qui erant? L. 47.
Sagittarii quinam vocentur in Concilio La-
teranensi 11.? IV. 218.
Saladinus, Ægypti Princeps, a Crucesigna-
ris vincitur; at vice versa Saladinus cru-
centam eorundem edidit stragem. IV. 150.
Saladinus Hierosolymam tentat, eaque tan-
dem potitur, Latinis inde expulsi, & Græcis. 151.
Salmanticense Conciliabulum. VI. 124.
Saltzburgense Concilium anno 1386. celebra-
tum. V. 146.
Salmanticenses Theologi. VIII. 205.
Saltzburgense Concilium anni 1410. VI. 135.
S. Salvatoris Silvæ Lacus, seu Scopetino-
rum Congregatio. VI. 199.
Salvianus, Episcopus Priscillianista. L. 120. Damnatur in Synodo Cæsaraugustana. ib. Priscillianum una cum instantio, altero Episcopo ejusdem Sectæ, Episcopum constituit. ib. in exilium mittitur. ib. Romam ad Damasum, Papam, proficiscitur. ib. In Galliam regressus, & a Sancto Martino Turonensi, aliisque Episcopis repulsus, ad Maximum Tyrannum appellat. ib. Ecclesiæ suæ restituitur. ib. in exilium rursus mittitur. 120. 121.
Salvianus, Presbyter Massiliensis. II. 66.
Salustius, Hierosolymorum Episcopus, nun-
quam defecit a Fide. II. 35.
Salutationem Angelicam initium habuisse sæ-
culo xi. quomodo intelligendum? V. post finem, & 207.
Salutis animæ negotium quomodo peragen-
dum? II. 77.
Samaritani qui erant. L. 38.
Samonz, Gazensis Episcopi, scripta. IV. 112.
Sampiri Chronicon. IV. 107.

Sa-

- Samuelis, e Judaismo ad Christianam Religionem conversi, de Adventu Messiae liber. IV. 113.
- Samuel Basnagius. VIII. 173.
- Samuel Bochartus. VIII. 173.
- Samuel Pitiscus, & ejus Opera. VIII. 180.
- Saporis, Persarum Regis, in Christianos Persecutio. L. 101. illam moderatur. L. ibid.
- Santes Pagninus, & ejus versio S. Scripturae, & alia Opera. VII. 184.
- Sanctimoniales non consecrabantur ante annum 25. ætatis. III. 99.
- Sanctimonia Episcoporum ad restituendam morum Disciplinam plurimum juvat. VII. 241.
- Sanctitas Ecclesiae Romanæ. VII. 210.
- Sanctius III. Castellæ Rex. IV. 172.
- Sanctius IV. Castellæ Rex. V. 27.
- Sanctorum Patrum Opera sunt legenda. VII. 174.
- Sandionysianum prælium Catholicorum cum Hæreticis. VII. 19.
- Sandionysianum Monasterium, aliaque Monasteria a Fulrado in Galliis fundata, aut deinceps ab eo, vel ejus successoribus fundanda, a jurisdictione Episcopi fuere exempta. III. 99.
- Sanquintiana Gallorum clades. VII. 17.
- Sanguis J. Christi occasionem præbet acerrimæ Controversiæ. Vide Christi Sanguis.
- Saraceni, & Persæ Romanum Imperium depopulantes, sub Anastasio, Imperatore, pacem cum Romanis inire coguntur. II. 7.
- Saraceni Africam sibi subjiciunt. III. 8.
- Saraceni ad octoginta millia ab exigua Christianorum manu, duce Ferdinando Castellæ Comite, profligantur. IV. 12.
- Saraceni ad centum millia a Christianis ceduntur, ejusque victoriæ nuntius eadem die, qua reportata est, accipitur. IV. 43. 44.
- Saraceni prælio vincuntur in Hispania, eorumque res in hoc Regno inclinare incipiunt. V. 26. 27.
- Saraceni Almohades in Hispanos sæviunt. IV. 162.
- Sardicenses Arianorum Conciliabulum. L. 112.
- Sardinia Regnum Sabaudia Duci adjudicatur. VIII. 15.
- Sarasinus. VII. 168.
- Saturniani, & illorum error. L. 47.
- Saturninus, Arelatensis Episcopus, Arii hæresim mordicus tuetur. L. 136. impugnatur a S. Hilario, Episcopo Pictaviensi. ibid. Damnatur in Synodo Parisiensi. 138.
- Saxones Orientales quando, & a quo Evangelio fuerint imbuti? III. 13.
- Saxones ad Fidem adducuntur, sed paulo post in illa vacillant. III. 14.
- Saxones Australes quando, & a quo Fidem acceperint? III. 13.
- Saxonia in Christi fide stabilitur, & in ea Episcopatus eriguntur. III. 22.
- Saxoniz Dux, Federicus Augustus, eligitur Poloniz Rex. VIII. 41. A Carolo, Suecorum Rege, armis lacebitur, & e Poloniz folio deturbatur. ibid. Regnum Poloniz recuperat. ibid. Una cum filio suo Saxoniz Principe, ejurata Lutherana Hæresi, ad Catholicam Fidem convertitur. 42.
- Saxoniz, Grammatici, Historia. IV. 244.
- Saxones Occidentales quando, & a quo Christianæ Fidei lumine fuerint illustrati. III. 13.
- Saxonum Mediterraneorum regnum quando, & a quo Fidem acceperit? ib.
- Scandeburgo, apud se educato, utitur Amurathes, Turcarum Imperator, in bellis. Sed Scandeburgus, mortuo Patre, Epiri Rege, sibi debitum regnum recuperat. VI. 9. Scandeburgus Amurathem repellit, & vincit. 10.
- Scaligerorum dominatus extinctus. VI. 14.
- Schisma quid sit? L. 39. quomodo distinguatur ab hæresi? L. ib.
- Schisma ab Episcopis Venetiarum, & Istriæ conflatum occasione trium Capitulorum, quæ in quinta Synodo Generali fuerunt damnata. II. 97.
- Schisma Ecclesiae Antiochenæ post depositum Melerium, Episcopum Antiochenum. L. 169.
- Schisma Ecclesiae Antiochenæ. L. 116. Aliquando sopitum, non extinctum. ibid. Theophilo, Alexandrino, dissidii componendi provincia demandatur. ib.
- Schismatis ortus, quo, post Gregorii XI. Summi Pontificis, obitum, Ecclesia jactata est. V. 57. & 58.
- Schismaticus est, qui non amplectitur catholicam pacem. L. 39.
- Schola Thomistica morem gerens Decretis Rom. Pontificum, quibus districte inhibetur, ne quis in lucem emittat Lucubrationes in materia de Gratia, non adjecit tamen SS. Augustini & Thomæ de Gratia se ipsa efficaci, & Prædestinatione gratuitæ doctrinam, quæ potius æternum in ea vigeat, & acerrimos semper habebit propugnatores. VII. 113.
- Scholaris, sive Gennadius, Patriarcha C. P. VI. 66. non est diversus a Scholario, qui interfuit Concilio Generali Florentino. 67.
- Scholaris a Concilio Florentino tacitus evasit, & factus Patriarcha Constantinopolitanus, Græcorum Schisma fovit. VI. 124.
- Sclavi Christianam Religionem suscipiunt. IV. 14.

- Selengia, Scriptor Græcus, ab Eſaia, patria Cyprio, fuit reſutatus. VI. 141.
- Scoti, Doctoris ſubtilis, Hiſtoriola, de præcepto conficiendi Euchariftiam in pane fermentato in Eccleſia Latina, ab omnibus rejicitur. III. 158.
- Scotum, ceu Magiſtrum, ejusque doctrinam, ſequuntur in ſcholis Fratres Minores. V. 177. Eiuſdem Scoti doctrina, & ſcripta. ibid. Fabula de ejus morte exploditur. 178. Scotum ſuis diſputationibus peltexiſſe Academiam Pariſienſem ad condendum Decretum de tenenda opinione Immaculatæ Conceptionis B. Virginis, falſo aſſerit Wadinghus. VI. 86. & ſeqq.
- Scripta Patrum priorum ſæculorum multa deperdita. I. 65.
- Scriptores intemperantioris Critices non ſunt legendi. VIII. 166.
- Scripturæ Sacræ in Linguam vernaculam Verſiones cur ab Eccleſia vetitæ? VI. 132.
- Scrophulas curandi privilegium habent Angliæ, & Galliæ Reges, & ſeptimi maſculi, nullo interjeſto partu ſœmineo, nati. IV. 22.
- Scythianus, diſſeminator erroris de duobus principiis. I. 118. 119.
- Sebaſtianus, Luſitaniz Rex, a Mauris vere captus, & occiſus fuit, quamvis verum ſit duos impoſtores ejus perſonam ementitos eſſe. VII. 35.
- Sebaſtianus Brant. VII. 203.
- Sebaſtianus Michael. VIII. 235.
- Sectæ** Hæreticorum ſunt Synagogæ Satanæ. VII. 35.
- Sectæ** variz Calvinistarum quæ? VII. 94.
- Sectarios ſæculi XVI. eſſe Impoſtores, pluribus demonſtratur argumentis. VII. 206.
- Non habuerunt Miſſionem ab Eccleſia Romana. ib.
- Sectariorum vitia. VII. 211.
- Sæculum Decimum vocat Baroniſ ſerreum, plumbeum, obſcurum. IV. 1. Auſtor libri de perpetuitate fidei vocat feliciffimum. 93. Leo VI. Imperator illatam ſibi a Santabareno Monacho nequiſſimo, injuriam ulciſcitur. IV. 4. Leo Imperator, quod ad quartas tranſiſſet nuptias, ab Eccleſiæ aditu a Nicolao Myſtico, Patriarcha Conſtantinopolitano, arcetur. 4.
- Sæculum X. injuria calumniatur Hæretici. IV. 100.
- Secundiani, & illorum errores. I. 50.
- Secundinus, Hiſtoricus Græcus. VI. 145.
- Secundus, Ptolomaidis Epicoſopus, a Synodo Alexandrina cum Arii ſociis damnatur. I. 210. in Concilio Nicæno anathemate percutitur, & in exilium mittitur. 111.
- Secundus Tiſigitanus Epicoſopus Traditores ſacrorum librorum damnare noluit. I. 125.
- Sedis Pontificiæ in Gallias translatio. V. 50. Eadem Romam reducit. 55. & 56.
- Sedes Apoſtolica magnam paſſa eſt labem ab ultimis Pontificibus ſæculi noni, & ab his, qui ſæculo X. Eccleſiæ præſuerunt. III. 132. & Tomo V. pag. 2. & ſeq.
- Seditio orta Hieroſolymis ob avaritiam Sabinii. I. 31.
- Seldenus, in Euthychio Patriarcha Alexandrino pro Heterodoxis laborans, ab Abrahamo Echellenſi conſutatus. IV. 95.
- Selimus, Patre Bajazethe exauſtorato, fratribusque occiſis, imperio Turcarum potitur. VI. 12.
- Selimi I. mors. VII. 5.
- Selimi II. geſta. VII. 7.
- Sellæ Stercorariæ ritus, ejusque abrogatio. III. 129.
- Semæſirus, Eduardis, Angliæ Regis, tutor, Hæreſim in Anglia promovet. VII. 29.
- Semi-Ariani, Arianorum Secta. I. 113.
- Semi-Ariani Arianos damnant. I. 114. cum Catholicis communicant. ib. tranſeunt in Catholicorum parte. 115.
- Seminaria Clericorum ſunt Eccleſiæ utiliſſima. VII. 216.
- Semipelagiani a Pontificibus, Cæleſtino, Ge-laſio, & Hormiſda, necnon a Concilio Arauſicano damnantur. II. 18. Eorum errores. ibid. Ante Synodum Arauſicanam II, habiti non ſunt ut hæretici. I. 40. in Synodis damnantur. II. 205. 106.
- Semipelagianorum hæreſis quo pacto nata ſit in Africa? II. 17. Ex Africa penetravit in Gallias. 18. S. Auguſtini ſtudio in illa confodienda. ib. Ss. Proſper, & Hilarius apud Auguſtinum primum, deinde apud Cæleſtinum, Papam, de Semipelagianis referunt, eorumque auxilium implorant. ib.
- Senonenſe Concilium anni 1485. VI. 137.
- Senenſe Concilium inter Generalia reponi debet. VI. 115. Acta ejus Concilii, & quam ob cauſam fuerit diſſolutum. 116.
- Senonenſe Concilium, ejus Decreta de Fide. VII. 132.
- Senonenſe Concilium anni 1419. VI. 135.
- Senonenſe Concilium Jacobi Davii Perronii. VIII. 137.
- Senonenſes Archiepiſcopi Primatu fuere donati, ſed hodie titulum duntaxat retinent. III. 101.
- Sententia Antonii Maria Gratiani de Bernardino Ochino. VII. 101.
- Sententiæ de Anno Imperii Neronis, quo Petrus, & Paulus morti traditi fuerunt. I. 7.
- Spiritus privatus non eſt Judex Controverſarum. VII. 210.

- Septem mandata Noachidarum quæ erant ? **L. 38.**
- Septenarium Novæ Legis Sacramentorum numerum admiserunt Hæretici Waldenses . IV. 200. Eundem Sacramentorum numerum ultra agnovit hæreticus Joannes Hus. IV. 79.
- Septimius Severus, Imperator . **L. 16.**
- Sepulchri Christi Ecclesiam Hakemus Egypti Caliphas, ad solum usque dirui jubet. Sed, patris ib. miraculis, denuo ædificatur. IV. 36.
- Sepulchrum Christi Jesu Christianis adimi iussit Mahometes 111. sed mox præceptum illud revocavit. VII. 10.
- Sepultura Ecclesiastica pretio non emitur . IV. 221.
- Seraphinus Cumiranus . VII. 190.
- Seraphinus Piccinardus, & ejus Opera, VIII. 196.
- Serapio e fenestris præcipitur. **L. 12.** Ejus Epistolæ adversus hæresim Montani non extant. I. 73.
- Serenus, Episcopus Massiliensis, Imagines e Templis eliminat, & frangit. III. 167.
- S. Gregorii Magni super ea re sententia . ibid.
- Sergius, Patriarcha Constantinopolitanus, nomen Romani Pontificis e sacris Diptychis non expunxit, neque Ecclesiam Græcam a Latina separavit. III. 153.
- Sergius II. in Pontificem electus nomen non mutavit. III. 135. indulgentias trium annorum, totidemque Quadragenarum, his, qui Ecclesiam Ss. Sylvestri, & Martini visitarent, ab ipso fuisse concessas, merito dubitatur. ib.
- Sergius III. Papa, S. Udalrico futuram ipsius ad Episcopatum Augustanum elevationem prædicit. IV. 29. Cum Maroxia incesta consuetudo. IV. 26. Ejusdem in Formosi, Summi Pontificis, manes sævitia . ibid.
- Sergius, Constantinopolitanus Episcopus, hæresis Monotheliticæ virus Heraclio Imperatori afflat. III. 46. 47. Cyri, Patriarchæ Alexandrini, Monotheliticæ, novem Capitula approbat. ib. Honorio **L. Pontifici** Maximo silentium in Causa Monothelitarum persuadet. ib.
- Sergius, Patriarcha C. P. auctor Edictis Heraclii. III. 39.
- Sergius Patriarcha C. P. Photii in Ecclesiam Latinam calumnias refricat. IV. 46.
- Sergius Sulpicius Galba, Imperator. **L. 14.** **L. 15.**
- Series Episcoporum Ecclesiæ Hierosolymitanæ. **L. 29.** Vide etiam Tomum VIII. sub finem in Tabulis Chronologicis, pag. 282. & seqq.
- Series Episcoporum Ecclesiæ Antiochenæ ob-
- scura. **L. 28.** Vide etiam Tomum VIII. sub finem in Tabulis Chronologicis, pag. 277. & seqq.
- Series Imperatorum, qui in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis summa rerum potiti sunt. I. 14. 15. 16.
- Serinus. Vid. Nicolaus Serinus.
- Serlonis, Abbatis, scripta. IV. 253.
- Isaaci, Abbatis de Stella, scripta. IV. ibid.
- Servi in Hispania bellum cum Dominis agunt. III. 20.
- Servia Leopoldo, Occidentis Imperatori, se submittit. VII. 9.
- Serurarius a Martino V. damnatus. VI. 48.
- Sessiones Concilii Tridentini. VII. 138.
- Sethiani, & illorum errores. **L. 46.**
- Serenus Granius, Asiæ Proconsul, admonet Imperatorem, ne læviat in Christianos, eosque ex clamoribus vulgi, & absque ullius criminis accusatione ad supplicium rapi permittat. **L. 9.**
- Severiani. **L. 51.**
- Severianus, Gabalæ Episcopus. II. 61.
- Severinus Papa, Eusebium Heraclii noluit approbare. III. 25.
- Severus, Egypti Monachus, e Monasterio ejectus, ad Anastasium, Imperatorem, Constantinopolim pergit, illiusque animum contra Concilii Chalcedonenis defensores exasperat. II. 89. intrudit se in sedem Antiochenam, & Epistolam Synodicam ad Orientis Episcopos mittit. ib. Justino, ad Imperium eveſto, Severus in Egyptum fugit. ibid. Damnatur in Synodo Constantinopoli a Joanne 11. Episcopo Constantinopolitano, congregata, cujus Epistolam Synodicam ad Epiphanium Tyri Metropolitam, mittit, & hujus jussu, in Ecclesia publice lectam populus Tyri festivis excipit acclamationibus. ib.
- Severus, Imperator, vetuit, ne quis ad Judæos, aut Christianos transiret, unde magna persecutio in Christianos orta est. I. 10. 11.
- Severus, Acephalorum Dux, cum ducentis Monachis Constantinopolim adventat, ibique omnis generis in Catholicos scelera patrat. II. 79.
- Severus, statim ac Sedem Antiochenam occupavit, publice Concilium Chalcedonenſe damnavit. II. 117. in Synodo Constantinopolitana damnatus Sedem relinquere cogitur. ib.
- Severus anathemati subjicitur. II. 120.
- Severus, Episcopus Malacitanus. II. 126.
- Secidus, Saracenorum Imperator, Sarantapechi, hominis Judæorum superstitionibus additi, suasu, Edictum de sacris imaginibus tollendis promulgat. III. 49.
- Siamensium conversionis ad Fidem Catholicam concepta spes evanescit. VIII. 73.
- Sici-

- Sicilia in Henrici VI. Imperatoris potestatem venit. IV. 156.
- Sicilia Regnum Victori Amedeo, Sabaudia Duci, datur. VIII. 14.
- Siculus Bonifacius VIII. ad officium revocavit, & a Censuris Ecclesiasticis, quibus erant devincti, solvit. V. 48.
- Sidonius Apollinaris. II. 66.
- Siffredi, Presbyteri Misnensis Ecclesie, Chronicon. V. 155.
- Sigbertus, Est-Saxie in Anglia Rex, fidem Christianam in suum Regnum inducit, & baptizatur. II. 13.
- Sigibertus Christianam Religionem in suo Est-Angliae regno propagat. III. 13.
- Sigiberti Gemblacensis Opera historica. IV. 241.
- Sigismundi, Burgundionum Regis, ad Fidem Catholicam conversio. I. 83. ejusdem calamitates a Deo ei infliguntur ob filium, jussu suo, interfectum. ibid. in Sanctorum numerum relatus. 84. Filii Sigismundi ad Fidem Catholicam conversio. ibid.
- Sigismundi, Imperatoris, gesta. VI. 15.
- Sigismundus, Burgundiae Rex, post occisum filium suum, Psalmodiam perennem in Monasterio Agaunensi instituit. II. 83. quid vero intelligendum veniat hujus perennis psalmodiae nomine? 84.
- Signa ultimae cladis Judaeorum visa Hierosolymis. L. 34.
- Signi Crucis usus. L. 181.
- Silverius, Summus Pontifex, in exilium mittitur, & in ejus locum Vigilius intruditur. II. 113. Justiniani jussu, Romam remissum Silverium, Belisarius inhumaniter Vigilio, ejus æmulo, tradidit, a quo in Insulam Palmariam vel Ponticum deportatur. ibid. Silverii ad Vigilius, & ad Amatorem Epistolae, & Amatoris ad Silverium, omnes supposititiae. ibid.
- S. Sylvestri I. Papae, Acta supposititia sunt, vel saltem in multis depravata. L. 161.
- Sylvestri II. Papae, Opera. IV. 97.
- Sylvestri II. Papae, Magia, ac Necromantia, fabulosa. IV. 33.
- Sylvester IV. Antipapa. IV. 167.
- B. Sylvester Guzolinus, ejusque Congregatio. V. 214.
- Sylvester Legni cum aliis quatuor Atheismum abjurant. VIII. 110.
- Sylvester Prieras. VII. 183.
- Sylvestrinorum Congregatio. V. 214.
- Simeon, Hierosolymorum Episcopus, cruci affixus moritur. L. 2.
- Simeonis Logorhetæ scripta. IV. 239.
- Simeonis Metaphrastæ genus, & Opera. IV. 93. E vitis Sanctorum, Metaphrastæ adscriptis, veræ a spuris discernendæ. 94.
- Simeonis Seleucia, & Cresiphontis Episcopi, Martyrium. L. 101.
- Simeonis Thessalonicensis scripta. VI. 141.
- Simon, Patriarcha Hierosolymitanus. IV. 185.
- Simon Langham, Archiepiscopus Cantuariensis, errores quosdam per Angliam disseminatos damnat. V. 102.
- Simon, Magister, septem propugnavit propositiones, quas postea revocavit. V. 100.
- Simon Magus, Primus in Hæreticorum classe. L. 40. Ejus hæresis, quæ sit? ibid. Petrus a S. Petro, Apostolorum Principe, donum Dei pecunia possidendum. ibid. Helenam, publicam Meretricem, sibi adjungit. ibid. Romam appulit. ibid. Per aerem volare visus est. 41. Precibus S. Petri præcipitur, & moritur. 41. Hallucinatur S. Justinus de statua in Urbe posita cum Inscriptione: SIMONI DEO SANTO, cum porius legi debeat: SEMONI SANGO DEO FIDIO. 40.
- Simonis Magi errores. L. 41.
- Simon Montfortius Tolosæ Dominus declaratur. V. 121. in ducem belli sacri contra Albigenses suscepti deligitur & illustria eodem in bello edit facinora. V. 67. Ejus mors, & Jus in Comitatum Tolosanum. 68.
- Simon Sulakas, Patriarcha Orientis trans Euphratem, fidei professionem coram Julio III. emittit. VII. 53.
- Simonis, Cretensis, ex Ordine Prædicatorum, scripta. V. 149.
- Simonis de Tornaco terribilis mors. V. 74.
- Simoneta, Historicus Mediolanensis. VI. 151.
- Simoneta, alter scriptor Mediolanensis. VI. 158. & 159.
- Simonis Primus auctor. L. 140.
- Simoniaci Ordinatorum poenitentia. IV. 80. Eadem a Leone IX. imminuta fuit ob Simoniacorum multitudinem. 81.
- Simoniaci gravissimis poenis addicti. IV. 283.
- Simoniani qui erant? L. 41.
- Simplicius, Pontifex, Zenonis Imperatoris Henotico strenue resistit, & Eutychianorum fautores damnat. II. 28.
- Sinarum gentem, ante promulgatum eo in regno Evangelium, Veri Dei cultum habuisse, asseruere Theologi quidam a sacra Facultate Parisiensi damnati. VIII. 121.
- Sinarum Imperium occupant Tartari. VIII. 40. Imperatoris, & Pontificis in cultu Sinenfium Decreta. ibid.
- Sinenses ritus damnantur. VIII. 78.
- Sinuessani Concilii Acta supposititia. L. 124.
- Siricius, Papa, Epistolas quatuor conscripsit. L. 164. Siricii sanctitas. ibid.
- Sirmienis Formula secunda ab Anomæis conditur. L. 113. Non fuit subscripta a Liberio, Summo Pontifice. ibid. in Synodo Antiochena recepta fuit. 114.
- Sirmienenses Formulæ tres. L. 113.

Sir-

- Sirmiensia Concilia tria. [L. 136.](#)
 Sirmondi cum Petro Aurelio concertatio de genuina Canonis II. Concilii Arausicani I. lectione, & cui ex duobus assentiendum? VIII. [117.](#)
 Sisberus, Episcopus Toletanus, seditiosus & perjurus adversus regem, gradu dejicitur in Concilio Tolerano XVI. III. [67.](#)
 Sisebutus, Rex Hispaniarum, Judæos sibi subditos Fidem Catholicam amplecti jubet. III. 11.
 Sisinnius, Patriarcha C. P. Ecclesiæ Latinæ valde fuit infensus. IV. [46.](#)
 Sisinnius II. Patriarcha C. P. Phœtii schisma restaurare frustra tentat. III. [153.](#)
 Sixtus I. Pontifex. [L. 20.](#)
 Sixtus II. Pontifex. [L. 22.](#)
 Sixtus III. accusatio fabulosa. II. [27.](#) ejus ad Orientales Episcopos Epistola fictitia. ibid.
 Sixti IV. gesta. VI. [58.](#) Constitutio ad tollendam controversiam inter Parochos, & Mendicantes. VI. [85.](#) Opera. [152.](#) & [153.](#)
 Sixtus V. eligitur Pontifex. VII. [66.](#) Regnam Angliæ Elizabetham anathemate percutit. ibid. in fautores hæreticorum in Galliis poenam excommunicationis vibrat. VII. ibid. & [67.](#) Gratus ejus animus in amicos. Severitas in improbos, Magnificencia in ædificiis publicis. ibid. Bibliothecam Apostolicam construit. ibid. Versionem vulgatam S. Scripturæ emendat. [68.](#) sanctissimas leges condit. ib. quatuordecim Congregationes instituit. ibid. ærarium publicum in Arce S. Angeli collocat. ib. obiit. ibid. mandat Octavio Frangipani, Nuncio in Belgio, ut silentio componeret contentiones ortas occasione Censurarum Academicarum Lovanii, & Duaci. VII. [99.](#)
 Sixtus Senensis a Pio V. revocatur ad meliorem mentem. VII. [181.](#) Ejus scripta. ibid.
 Smalkaldicum fœdus. VII. 122.
 Smalkaldicum Bellum Carolum V. Imperatorem inter, & Lutheranos. VII. 11.
 Smaragdi, Abbatis, scripta. III. [188.](#)
 Smirna capitur. VI. [59.](#)
 Societas Jesu fundatur a S. Ignatio Loyola, sanctissimis legibus munitur. VI. [228.](#) approbatur a Summis Pontificibus. ibid. cum Academia Parisiensi graves lites habuit. ibid. defenditur a Dominicanis. [229.](#)
 Societates in commendationem, & suffragium mortuorum institutæ fuere sæculo octavo. II. [94.](#)
 Sociniani ejiciuntur e Polonia. VII. 102. in Pelagio prædammati. II. [68.](#)
 Socinianorum secta. VII. 101.
 Socrates, historiæ Ecclesiasticæ scriptor. II. 66.
 Solimani II. Turcarum Imperatoris, gesta. VII. [6.](#)
 Solymanus III. Turcarum Imperator. VIII. [9.](#)
 Somaschi unde sic dicti? VII. [232.](#)
 S. Sophiæ Ecclesiæ a Justiniano, Imperatore, fuit extructa. II. [82.](#)
 Sophiana Synodus, quam Schismatici Græci dicunt Constantinopoli coactam fuisse, plane commentitia est. VI. [128.](#)
 Sophronii, Episcopi Hierosolymitani, scripta. III. [77.](#)
 Sophronius, Monachus, postea Patriarcha Hierosolymitanus, egregius contra Monothelitas Fidei Catholicæ defensor fuit. III. [47.](#)
 Sozomenus, Historiæ Ecclesiasticæ scriptor. II. [66.](#)
 Spectacula Christianis sæculo IV. vetita. [L. 182.](#) spectaculis interesse non debent Christiani. [183.](#)
 Spirosæ errores, eorumque refutatio. VIII. 108.
 S. Spinulus, jam mortuus, ab Hidulpho, Abbate, jubetur a patrandis miraculis cessare, isque mandato Abbatis obtemperat. III. [99.](#) 100.
 Spiritus sancti Divinitas firmatur. [L. 139.](#) & 175.
 Spiritus Flexerius. VIII. 171.
 Stadinghorum Hæresis. V. [79.](#) & [80.](#) sacram in eos Expeditionem indicit Gregorius IX. ibid.
 Stanislaus Lecziński, agente potissimum Carolo, Suecorum Rege, electus est, contra Federicum Augustum, Rex Poloniæ. Sed postea Federicus Augustus, mortuo Carolo, Suecorum Rege, Poloniæ Regnum recuperavit. VIII. 41.
 Stationes, seu Classes quatuor publice Pœnitentium olim in Ecclesiâ institutæ. [L. 87.](#)
 Stationis nomine quid intelligitur? [L. 90.](#)
 Statuarum usus non est in Ecclesiâ tam antiquus, quam Picturarum usus. III. [53.](#)
 Statutum Capituli Generalis Ord. Eremitarum S. Augustini de gratia peregrinacii, & Prædestinatione gratuita. VIII. [205.](#)
 Statuta Concilii Tridentini circa Episcopos. VII. [218.](#) Circa Clericos, & Ecclesiæ Ministros. VII. 215. Circa presbyteros. ibidem.
 Stephanus, Papa, definiens, non esse rebaptizandos ab hæreticis baptizatos, supponit hos servasse in collatione Baptismatis consuetam formam Ecclesiæ. [L. 58.](#) 59. Non rupit pacem, & fraternam dilectionem cum S. Cypriano, aliisque Afris, & Orientalibus Episcopis. [L. ibid.](#) Legatis Concilii Africani a principio hospitium negavit. ibid.
 Stephanus II. ab aliquibus reponitur inter Pontifices Romanos, ab aliquibus non numeratur. III. [30.](#)
 Stephanus V. in Gallias proficiscitur, Ludovico.

- vicum Pium Imperatorem consecraturus . III. 123.
- Stephani VI. gesta , & virtutes . III. 132.
Ejus acta contra Formosum Papam , a Romano , Stephani successore , fuerunt rescissa . III. 124.
- Stephanus VII. quomodo jubere potuerit , ut Ordinationes Formosi , Papæ , iterarentur ? III. 133. A Stephano VII. deturpata fuisse Petri sedem conqueritur Baronius . 134. Ordinis , & Confirmationis Sacramenta , juxta sententiam P. Joannis Morini , non imprimunt characterem , cum ab Episcopis Hæreticis , degradatis , & schismaticis administrantur . III. 133.
- Stephanus IX. a factione Alberici pessime habetur . IV. 20. Eos qui rebellant contra Ludovicum IV. Galliarum Regem , Legatione missa , ad sanio rem mentem reducit . ibid.
- Stephani X. gesta ante , & post Pontificatum . IV. 40.
- Stephanus , Patriarcha Antiochenus Legatos Concilii Sardicenis calumniatur . L. 169.
- Stephanus , Antiochenus Patriarcha , qui Eusychianorum gladio occubuit , non est Stephanus Senior , sed junior , ejus successor . II. 34.
- Stephanus , Patriarcha C. P. Sanctissimus . III. 130.
- Stephanus , Patriarcha Hierosolymitanus . IV. 186.
- Stephanus Templier , Episcopus Parisiensis tredecim proscribit propositiones V. 73.
- Stephani Episcopi Tornacensis , Opera IV. 246.
- Stephanus Cardinalis , Legatus , mittitur in Gallias a Nicolao II. IV. 82.
- Stephanus Ungarorum Rex , Pannoniam ad fidem Christi adducit . IV. 33.
- Stephanus , Regni Angliæ invalior . IV. 164.
- Stephani cujusdam incestuosi Causa quomodo definita fuerit in Synodo Lugdunensi prima ? L. 105.
- Stephanus Baluzius , & ejus Opera . VIII. 171.
- Stephanus de Borbone , seu de Bellavilla , Auctor sæculi XIII. IV. 201.
- Stephanus Calvinus , Hæresiarchæ Joannis Calvinii affinis , tempore Clementis VIII. ejurat hæresim , & Ordinem Carmelitarum Discalceatorum ingreditur . VII. 75.
- Stephanus Dulcius . VIII. 191.
- Stephanus Gardinerus , & ejus Scripta . VII. 162.
- Stephanus Garibajus . VII. 165.
- Stephani Halberstadiensis Scripta . IV. 107.
- Stephanus Heriberrus , qui Galliarum Regniæ Constantiæ erat a Confessionibus , damnatur in Synodo Aurelianensi . IV. 90.
- Sanctus Stephanus de Mureto Grandimontensis Ordinis parens . IV. 128. Ejus mors . ibid.
- Stercoranistarum errori non adhæserunt Græci . III. 145. Stercoranistarum nusquam fuit Secta ; sed id convicii loco Catholicis fuit affectum . ibid.
- Straffordii , Comitissæ , mors . VIII. 35.
- Subdiaconis quo tempore Cælibatus lex imposita ? II. 138.
- Subintroductarum mulierum contubernio Clericis interdicitur . L. 130.
- Suburbicariæ Ecclesiæ Pontifici Romano speciali jure subiectæ sunt universæ Ecclesiæ Occidentis . L. 130. 131.
- Successio continua Episcoporum præcipuarum Sedium argumentum exhibet doctrinæ ab Apostolis profectæ . L. 159. & Tomo VIII. in Tabulis Chronologicis Episcoporum præcipuarum Ecclesiæ Sedium . p. 320. & seqq.
- Suesmonense Concilium II. Leo IV. Pontifex Maximus , confirmare recusat ad Hincmari , Remensis Archiepiscopi , petitionem , qui id tandem a Nicolao L. per subreptionem obtinet . III. 172. Re tamen maturius examinata , Nicolaus L. ejus Concilii Acta rescindit , & aliud Concilium Suesione celebrandum indicit , in quo Hincmari , Remensis Episcopi , artes omnes detectæ in irritum redierunt , & Vulfradus cum aliis Clericis , in pristinos gradus sunt restituti . ibid.
- Suesbonense Concilium Anni 1455. VI. 137.
- Suevi a Reccaredo , Hispaniæ Rege Catholico , ad Fidem Catholicam reducuntur . II. 84.
- Suevorum , Alanorum , & Vandalorum in Hispanias irruptio . II. 3.
- Suffracus , Episcopus Parisiensis , de gravissimo crimine accusatus deponitur , idemque confirmatur in Concilio Parisiensi secundo . II. 107.
- Sugerii , Abbatis Opera . IV. 244.
- Suidas , Lexici Auctor . IV. 95.
- Sulpicii Severi , Biturigum Episcopi , duo . II. 62.
- Sulpicius Severus , Presbyter Aginensis , & ejus Opera . II. 62.
- S. Sulpicius , Episcopus Bituricensis . II. 123.
- Suspensio decreta in eos , qui absque prævio examine ad Sacerdotium promoti , vel aliquod crimen confessi , vel persecutionis tempore lapsi erant . L. 131.
- Suspensio Concilii Tridentini . VII. 142.
- Symboli D. Athanasii prima mentio in Concilio Augustodunensi anni 643. III. 65.
- Symbolum in Missarum solemnibus cani jubetur in Ecclesia Romana . IV. 36.
- Symbolo Nicæno ante schisma Phorianum adjecta fuit in Occidente particula FILIOQUE . III. 154. Tardius tamen id a Romanis receptum fuit . 155.

Symbolum in Missa quando cani ceptum Romanz. Ib. Græci schisma firmare volentes, vanum adducebant prætextum de addita Symbolo vocola FIL OQUE. ib.
 Symeonis junioris Opera. 112. 113.
 Symeonis Metaphrastis Chronographia. III. 85. 86.
 Symmachi Papæ electio a Conciliis approbata. II. 101. Symmachus, ad Synodum PALMAREM accedens, ab æmulis tantum non fuit oppressus. 102. Innocens. ibid. declaratur, & Laurentius, tanquam Antipapa, damnatur. ibid. Quomodo Symmachus a Synodo judicari potuerit? ibid.
 Symmachi in Pontificatu gesta. II. 110.
 Symphosius, Episcopus Priscillianam hæresim ejurans, absolvitur. L. 141.
 Symphosius, Episcopus Priscillianista, hæresim abjurat. L. 121.
 Synaxis apud Ægyptios quid? L. 177.
 Syneros, discipulus Marcionis, ejus errores. L. 40.
 Synesius sermo, & ex animo locutus fuit, cum causas exposuit, ob quas Episcopale refugiebat munus. L. 63. Suis Operibus plurimum Ecclesiæ profuit. ib. Synodi sextæ Generalis, quæ est Constantinopolitana tertia, Historia. III. 58. 59.
 Synodus Dordrechtana damnat Arminianos. VII. 96.
 Synodus Quinifexta cur sic appellata. III. 63. Erratica a Baronio vocatur; nec est reponenda inter Concilia Oecumenica. Ib. Ex ipsius 102. Canonibus plures optimi, & laudandi: sed nonnulli ex iisdem Canonibus ab Ecclesia Romana nunquam fuere approbati. 64.
 Syri ad Julium 111. Legatos obedientiæ mittunt. VII. 53.
 Syri ad Fidem Catholicam redeunt. VI. 127.
 Syropulus, scriptor Græcus. VI. 144.

T

Tabula Chronologica, in qua textitur Chronotaxis, seu Series Romanorum Pontificum, qui a S. Petro usque ad Innocentium XII. nunc sedentem, universam Christi Ecclesiam gubernarunt. VIII. sub finem, in Tabulis Chronologicis, a pag. 257. usque ad pag. 276.
 Tabula Chronologica, in qua describitur Series Patriarcharum Ecclesiæ Alexandrinæ. VIII. sub finem, in Tabulis Chronologicis a pag. 277. usque ad pag. 280.
 Tabula Chronologica, in qua textitur Catalogus Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Antiochenæ. VIII. sub finem, in Tabulis Chronologicis, a pag. 281. usque ad pag. 295.

Tabula Chronologica, seu series Patriarcharum Latinorum, qui, post captam a Latinis anno MXCVIII. Antiochiam, Sedem Antiochenam tenuerunt. VIII. sub finem, in Tabulis Chronologicis, a pag. 285. usque ad pag. 286.
 Tabula Chronologica Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Hierosolymitanæ. VIII. sub finem, in Tabulis Chronologicis, a pag. 285. usque ad pag. 290.
 Tabula Chronologica, seu Catalogus, Patriarcharum Latinorum, qui Ecclesiæ Hierosolymitanæ præfuerunt, postquam Latini sub finem sæculi undecimi in Orientem impulsæ, Saracenis expulsi, Regnum Hierosolymitanum instituerunt. VIII. a pag. 290. usque ad pag. 293.
 Tabula Chronologica, in qua exhibetur Successio Patriarcharum Græcorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, a tempore Constantini Magni, Imperatoris, usque ad captam a Turcis Constantinopolim anno 1453. VIII. sub finem, in Tabulis Chronologicis, a pag. 294. usque ad pag. 309.
 Tabula Chronologica, seu Catalogus Patriarcharum Latinorum, qui Ecclesiam Constantinopolitanam rexerunt ab an. 1404. quo Franci, cum Venetis fœderati, Urbem Constantinopolim ceperunt, usque ad an. 1261. quo an. Michael Palæologus, Græcorum Imperator, Constantinopolim occupavit, Latinos inde ejecit, ipsisque Orientale Imperium ereptum, ad Græcos revocavit. VIII. sub finem, in Tabulis Chronologicis a pag. 309. usque ad pag. 310.
 Tabula Chronologica Imperatorum Orientis ante factam divisionem Imperii Romani in Orientale, & Occidentale. IX. 3.
 Tabula Chronologica Imperatorum Orientis, post factam divisionem Imperii Romani in Orientale, & Occidentale, usque ad Constantinum XI. quo Imperante, Christianorum in Oriente Imperium a Turcis, Duce Mahomete II. extinctum est. IX. 9.
 Tabula Chronologica Turcarum Imperatorum, qui in Oriente Imperarunt, incipiendo ab OTTOMANO, a quo toti Turcarum in Oriente imperio nomen Ottomanum inditum est, usque ad Achmetem, hujus nominis III. nunc Imperantem. IX. 18.
 Tabula Chronologica Francorum Imperatorum, qui ab anno millesimo ducentesimo quarto, quo a Latinis expugnata est Urbs Constantinopolis, imperarunt in Oriente usque ad annum millesimum ducentessimum sexagesimum primum. IX. 22.
 Tabula Chronologica Imperatorum Occidentis, post factam divisionem Imperii Romani

- mani in Orientale & Occidentale, usque ad Carolum VI. nunc Imperantem. IX. 23.
- Tabula Chronologica, seu Successio Consul-
tum Romanorum, ab anno primo Æræ
Christianæ, seu Natalis vulgaris Christi,
usque ad BASILIUM Juniorem, qui anno
Christi quingentesimo quadragésimo primo
ultimus privatorum Consulatuum in Orien-
te gessit. IX. 37.
- Tabula Chronologica Regum Galliarum ab exor-
dio Monarchiæ Francorum usque ad Ludo-
vicum XV. nunc regnantem. IX. 49.
- Tabula Chronologica Regum, qui in Hispa-
nia summa rerum potiti sunt usque ad Phi-
lippum V. nunc regnantem IX. 65.
- Tabula Chronologica Regum Angliæ. IX.
80.
- Tabula Chronologica omnium Hæresum,
Schismatum, & Controversiarum, quæ a
primordiis Ecclesiæ ad hæc usque tempora
emerferunt. IX. 93.
- Tabula Chronologica omnium Conciliorum
cum Oecumenicorum, tum Nationalium,
seu Provincialium, quæ sive ad profigan-
das Hæreses, sive ad faciendam, vel res-
taurandam Ecclesiæ Disciplinam variis in
locis fuerunt celebrata. IX. 118.
- Tabula Chronologica Virorum illustrium, seu
Scriptorum Ecclesiasticorum, qui a primo
Ecclesiæ sæculo ad hanc usque ætatem do-
ctrina, & pietate floruerunt. IX. 151.
- Tabula Chronologica, in qua exhibentur
omnes Ordines tam Monastici, quam Re-
gulares, necnon Congregationes, & Ordines
Equestres ac Militares. IX. 193.
- Tajonis, Cæsaraugustani Episcopi, Collectio.
III. 79.
- Talonius. VIII. 172.
- Tamerlanes Legatos ab Henrico III. Castel-
læ Rege, excipit, & remittit cum Orato-
re suo. VI. 31.
- Tanquelm, seu Tanquellini, impia dogma-
ta. IV. 205.
- Tarraconensis Concilii Statuta quædam. II.
104.
- Tartari Christianam religionem suscipiunt.
V. 47.
- Tartarorum in varias Provincias irruptio.
V. 114.
- Tatianus in hæresim lapsus, ejusque errores.
L. 51. Opera. 76.
- Teja, Gothorum Rex, eodem anno quo re-
gnum assumpsit, prælium cum Romanis
committit, & vincitur. II. 88.
- Telephorus Pontifex. L. 20.
- Templa a Christianis sæculi quarti ædificari
cæpta. L. 177. Ornabantur. 178.
- Templariorum Ordo. IV. 277. Quare aboli-
tus, & suppressus fuerit in Concilio Vien-
nensi? V. 133. Id iuste, & rite factum. 134.
- Templum Hierosolymitanum solo æquatur.
I. 35.
- Terebintus, Scythiani discipulus. I. 119.
- Termini Patriarchatus Romani. VIII. sub
finem in Tabulis Chronologicis, a pag.
315. usque ad pag. 316.
- Termini Patriarchatus Antiocheni, &
Alexandrini. VIII. sub finem, in Tabu-
lis Chronologicis, a pag. 316. usque ad
pag. 317.
- Termini Patriarchatus Hierosolymitani,
& Constantinopolitani. VIII. sub finem,
in Tabulis Chronologicis, a pag. 320.
usque ad pag. 321.
- Tertulliani Opera, quæ scripsit dum esset
in gremio Ecclesiæ, quæ edidit, postquam
lapsus est in hæresim Montani, quæ deper-
dita, & quæ supposititia? L. 75. Ejus er-
rores. L. 85.
- Testimonia Doctorum Catholicorum circa
Doctrinam Recentiorum Calvinistarum in
materia de Gratia. VII. 96. & 97.
- Testimonium Melchioris Cani de Isidoro Cla-
rio. VII. 162.
- Tetzeli, Ord. Prædicatorum Theologus,
centum, & sex propositiones opponit do-
ctrinæ Lutheri. VII. 117.
- Teutonicorum B. Mariæ Ordo. IV. 1278. Ei
unitus fuit Ordo Gladiferorum. ib.
- Thaboritæ Hussitarum Secta. VI. 80.
- Taboritarum cognomen unde Hussitis indi-
tum? VI. 15.
- Thalassii, Monachi, scripta. III. 78.
- Tarasius, Patriarcha C. P. ad Hadrianum
primum, Summum Pontificem, scribit, &
Concilii contra Iconoclastas celebrationem
procurat. III. 40. 41.
- Tharaceus. Vide, Joannes Scylitza. IV.
109.
- Theatini unde dicti? VII. 230.
- Thebutis, quis fuerit? L. 39.
- Thegani, Chorepiscopi Trevirensis, Annales
de gestis Ludovici Imperatoris. III. 186.
- Tekelius a Leopoldo Imperatore profigatus.
VIII. 9.
- Themistii, Severianorum sectarii scripta.
III. 76.
- Theodora, Augusta Iconoclastarum maximam
partem ad Ecclesiæ unitatem reducit, &
in Paulicianos animadvertit. III. 111.
- A Michael, filio Imperatore, in ordinem
redigitur, & e Palatio una cum Filia-
bus ejecta, mundo nuncium remittere,
& Monasticum habitum induere cogitur.
III. 112.
- Theodora, Augusta, Justiniani Imperato-
ris, uxor, Acephalis impense favet.
II. 82.
- Theodora, concubina Adelberti Marchionis
Tusciæ, ejusque filiarum, Marozia, & Theo-
dora, legitimos Pontifices Romanos pro
arbitrio dimovebant, aliosque in eorum
Sedem intrudebant. IV. 25.
- Theodoreus, Cypri Episcopus, quomodo

- in Synodo Chalcedonenſi ſuſceptus fuerit ? II. [98](#). iudicium de Theodoro ab eadem Synodo latum non fuit approbatum a S. Leone. *ibid.* Adverſus S. Cyrillum ſcripta damnantur in Synodo. VII. 100. Ejus Opera. II. [66](#).
- Theodorico Italiæ Regi ſuccedit Athalaricus. II. [81](#).
- Theodoricus, Italiæ Rex, duplici de cauſa culpatur. II. [88](#). Jus eligendi Pontificem ſibi arrogat. *L. ibid.*
- Theodorici, Gothorum Regis, mores, & geſta. II. [9](#).
- Theodoricus, Gothorum Rex, Joannem, Papam, Conſtantinopolim mittit, ut Arianiſ ab Juſtino Imperatore, ablatæ Eccleſiæ reſtituerentur, eundemque, quaſi demandatæ Legationis prævaricatorem, in vincula conjicit. II. [81](#).
- Theodoricus Antipapa. IV. [267](#).
- Theodorici de Appoldia, Ordinis Prædicatorum, ſcripta. V. [168](#).
- Theodorici Eugelhufii Chronicon. VI. [155](#).
- Theodoricus Niemus, acerrimus Pontificum, qui tempore Schiſmatis federunt, inſectator. VI. [41](#).
- Theodoricus Ruinartus, & ejus Opera. VIII. [185](#).
- Theodorus Baſamon ab Iſaacio Angelo, Imperatore, illuſus. IV. [185](#). Latinos inſenſiſſimo odio proſecutus eſt. IV. [189](#). Ejus ſcripta. IV. [240](#).
- Theodorus Beza. VI. [124](#). Ejus Blaſphemia in Euchariftiæ Sacramentum. *ib.* vir nequiſſimus. [125](#).
- Theodori, Epifcopi Cantuarienſis, ſcripta. III. [80](#).
- Theodori Gazæ ſcripta. VI. 151. & [215](#).
- Theodorus, Leſtor. II. [139](#).
- Theodori, Epifcopi Mopſueſteni, ſcripta Acacius, Melitenſis, & Rabula, Edeſſenus, improbant. II. [44](#). Proclus, Epifcopus Conſtantinopolitanus, ad petitionem Epifcoporum Armeniæ, doctrinam Theodori, Epifcopi Mopſueſteni, examinat, eamque reprobat. *ibid.* Procli ſententiæ ſubſcribunt Joannes Antiochenus, & Epifcopi ab ipſo congregati, licet de perſona Theodori Mopſueſteni conſulto taceant. *ibidem*. Adverſus Theodorum Mopſueſtenum ſcribit ſanctus Cyrillus, eumque ut Hæreticum damnat. *ibidem*. Ejus ſcripta. II. 61. In Synodo quinta Theodorus Mopſueſtenus damnatur. II. 100. ſcripta ab aliquibus proferuntur in Neſtorii excuſationem. II. [44](#). Pauli Samofateni errores ſuſcitavit. II. [98](#). A ſanctis Patribus fuit laudatus Theodorus Mopſueſtenus, antequam ejus deſecti fuiſſent errores. *ibid.*
- Theodori, Presbyteri, Monaſterii Raythueniſ, ſcripta. III. [27](#).
- Theodori Studitz ſcripta. III. [193](#).
- S. Theodori Studitz corpus Conſtantinopolim transfertur. III. [137](#).
- Theodorus, Papa, in Pyrrhum, & Paulum, Epifcopos Monothelitas, latæ in Synodo Romana ſententiæ calamo Chriſti ſanguine in Calice tincto ſubſcribit. III. 57.
- Theodorus, Patriarcha C. P. Aſta ſextæ Synodi Generalis non corrumpit. III. [60](#). 61. Conſutantur conjeſturæ Cardinalis Baronii, contrarium opinantis. *ib.* & ſeqq.
- Theodorus III. Patriarcha C. P. V. [59](#).
- Theodorus, Cæſaræ Cappadocum Metropolitæ, trium Capitulorum damnandorum Juſtiniano, imperatori, auctor fuit. II. [82](#).
- Theodorus Abucara, Cariz Archiepiſcopus, ejusque Diſputationes. III. [194](#).
- Theodorus, Epifcopus Cyrenſis, ſuæ ſedi in Synodo Chalcedonenſi reſtituitur. II. [46](#).
- Theodoſius Magnus, Imperator, Arianiſ Eccleſias adimit. *L.* 115. Demophilum Ariannum, e Sede C. P. deturbat. *ib.*
- Theodoſio regnante, & ſub Imperio filiorum ejus Arcadii, & Honorii pax in univerſa Eccleſia reſloruit. *L.* 100.
- Theodoſius Legem contra Meſſalianos promulgat. *L.* [123](#).
- Theodoſius Junior, Imperator, geſta a Concilio Epheliſino in prima Seſſione reſcindi jubet, vetuitque, ne quis Epifcopus Epheliſo exiret, priuſquam omnia abſoluta eſſent. II. [42](#).
- Theodoſius junior, Princeps religioſiſſimus. II. [5](#). Leges tulit ſanctiſſimas, quarum plures continentur in Codice Theodoſiano. *ib.* Valentinianum Occidenti Imperatorem præficit. *ib.* Bellum contra Perſas feliciter gerit, ſed Attilæ, Hunnorum Regis, fit tributarius. *ib.*
- Theodoſius Junior, Imperator, Epheliſum mittit Joannem, Sacrarum Largitionum Comitem, qui Cyrillum, Memnonem, & Neſtorium deponeret, Patreſque in unam cogeret Synodum. II. [42](#). Epifcopum in locum Neſtorii ordinari præcipit, eumque in exilium mittit Theodoſius: Cyrillum, & Memnonem ſuis Sedibus reſtituit, atque geſta in Epheliſino Concilio approbat. *ibid.* Pacem præcurat inter Joannem Antiochenum, & Cyrillum. *ib.*
- Theodoſius contra Orientales Sacram promulgat. *ib.*
- Theodoſius Patriarcha C. P. IV. [184](#).
- Theodoſius, Diaconus, Conſtantis, Imperatoris, Frater, ab illo per ſummum ſceluſ occiſus, ei perpetuo adſtare viſus eſt in habitu Diaconi, eique poculum offerre hiſ verbis: BIBE FRATER. III. [5](#). 6.

Theo-

- Theodotus, Patriarcha C. P. [IV. 184.](#)
 Theodotus, Coriarius, a quo Theodotiani, ejus errores. [L. 52.](#)
 Theodulphi, Episcopi Aurelianensis, Scripta. III. [186.](#)
 Theognis, Nicænus, fidei Nicænz fidei sub-
 scribit. [L. 111.](#) In exilium mittitur. ib. Ab
 exilio revocatur. ib.
 Theologis necessaria, & utilis peritia Lin-
 guarum. VII. [159.](#) & notitia Historiarum. ib.
 Theologi Sæculi. xii. Moralem doctrinam
 non corruperunt. IV. [282.](#) [283.](#)
 Theologi sæculorum xiii. & xiv. V. [197.](#)
 Theologi sæculo XIV. plus æquo ingenio in-
 dulsunt. V. [153.](#)
 Theologi Scholastici XVI. sæculi callebant
 Linguas, erantque apprime versati in do-
 ctrina sanctorum Patrum, in sacris Litte-
 ris, & in studio tam sacre quam Ecclesia-
 sticæ Historiæ. XII. [213.](#)
 Theologiz Scholasticæ nomen quando præci-
 pue invaluerit? IV. [256.](#) in eam nonnulli
 irreperunt abusus. ib. Ab Hæreticorum
 calumniis vindicatur. IV. [257.](#) Laudatur,
 abusus vero damnantur. VII. [214.](#)
 Theologorum præpostera studia a Joanne xxii.
 Pontifice Maximo, reprehenduntur. V. [52.](#)
 Damnantur etiam a Gregorio [15.](#) Summo
 Pontifice, in Epistola ad Magistros Pari-
 sienses. IV. [257.](#)
 Theologorum Gallorum errores. V. [72.](#)
 Theonas, Marmaricæ Episcopus, a Synodo
 Alexandrina una cum Arii Sociis damnatur.
[L. 110.](#) in Concilio Nicæno anathemate
 percutitur, & in exilium ablegatur. [111.](#)
 Theopanis pro Religione ærumz, ejusque
 Chronographia cum ejusdem continuatori-
 bus. III. [85.](#)
 Theopanis Ceramei scripta. IV. [111.](#)
 Theopanis, Archiepiscopi Nicæni, scripta.
 V. [150.](#) Theophylacti Opera. IV. [110.](#)
 Theophylactus Simocatta, scriptor Histori-
 cus. III. [78.](#)
 Theophili Alexandrini, ob Monachos, qui
 stabant a partibus Origenis, cum Joanne
 Chrysostomo concertationes. [II. 47.](#) Theo-
 philo se adjungunt Epiphanius, & Hiero-
 nymus. ibid. Excusantur hi [Patres. 48.](#)
 Theophilus, Imperator, Iconoclastis fuit sum-
 mopere addictus, quamvis severissimum se
 præbuerit juris exactorem. III. [110.](#) Ejus
 effatum post occisum Theophobum Persam.
 ibid. Quid sentiendum de ejus pæniten-
 tia. [111.](#)
 Theophili Opera quæ supersunt. [L. 76.](#)
 Theophilus, Alexandrinus. II. [116.](#)
 Theophilus Raynaudus laudat Michaellem
 Bajum. VII. [180.](#) Ejus sententia de non
 legendis libris malis. VII. [244.](#) Ejus Ope-
 ra. VIII. [211.](#)
 Theoriani scripta. IV. [239.](#)
Græves. Hist. Tom. IX.
 Theosebia, mulier Sanctissima, S. Gregorii
 Nissen fuit uxor & postea Deo se dicavit.
[L. 154.](#)
 Theotimus. Vide Deoduinus. IV. [101.](#)
 Therapeutæ, qui sint? & an primi Mona-
 chi? [L. 25.](#) Fuerunt Christiani, Vitæ A-
 sceticæ cultores. [L. 26.](#)
 S. Theresia Carmelitarum decus. V. [212.](#) S.
 Ludovicus Bertrandus ad eam scribit. ibid.
 Ejus Opera Moralia. VII. [244.](#) Ejus san-
 ctitas, Zelus, doctrina. VII. [192.](#) [193.](#)
 Amor erga Ordinem S. Dominici. ibid.
 Fundatrix Ord. Carmelitarum Excalceato-
 rum. VII. [231.](#) De nova institutione Or-
 dinis consilium petit a S. Ludovico Ber-
 trando. VII. ibid.
 Theutberga, a Lothario Rege accusata de
 adulterio, per Procuratorem ad judicium
 aquæ ferventis se purgat, unde innocens
 declaratur. III. [168.](#) Nihilominus Theut-
 berga damnatur in tribus Conciliis Aquis-
 granensibus. ibid. In Concilio etiam Me-
 tensi, ad quod Nicolaus [L. Legatos](#) mise-
 rat, proditus Causa Theutbergæ: at illius
 Concilii actus in Synodo Romana rescin-
 duntur. [169.](#)
 Thomas II. Patriarcha C. P. orthodoxus
 fuit. III. [39.](#)
 Thomas Anellus Neapoli rebellionem exci-
 tat. VIII. [28.](#)
 Thomæ Anglici scripta. VI. [168.](#)
 S. Thomæ Aquinatis vita, & scripta. V. [163.](#)
 Monasticum habitum in Monasterio Cas-
 sinensi non induit. ibid. Non fuit discipulus
 Alexandri Halensis ibid. S. Thomam, cum
 e carcere, in quem a suis fratribus fuerat
 conjectus, exivit, statim Coloniam mis-
 sum esse, quomodo intelligendum? V. post
 finem Neapolitanum Archiepiscopatum re-
 cusat. V. [40.](#) Sanctorum fastis adscribitur.
 V. [52.](#) Ejus Corpus Conventui Tolosano
 Prædicatorum, & Brachium Parisino con-
 ceditur. [56.](#) [Aristotelem](#) illustrat, & repur-
 gat. V. [71.](#) Ejus Regulæ quatuor morales
 V. [221.](#) Ejus doctrina commendatur. [225.](#)
 Tutus in doctrina Morali Magister. VIII.
[89.](#) [246.](#) Ejus methodus in tradendis disci-
 plinis. V. [196.](#) Indubius est auctor Summæ
 Tripartitæ Theologicæ [164.](#) Officium quo-
 que Corporis Christi omnium Scriptorum
 consensu ei tribuitur [165.](#) S. Thomam in
 sua Summa plurima ex Alexandri Halensis
 Operibus mutuatum fuisse, gratis dicitur.
[174.](#) Cum pergeret ad Concilium Lugdu-
 nense II. obiit. V. [117.](#)
 Thomas, Argentinensis, Eremitarum S.
 Augustini Prior Generalis, qui cum Tho-
 ma de Argentina confundi haud debet. V.
[181.](#) & [182.](#)
 Thomæ Arundeli scripta. VI. [154.](#)
 Thomas Campanella, & ejus Opera. VIII.
[196.](#)

- Thomæ Cantipratani scripta. V. [166](#).
 S. Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis, dis-
 sidium cum Henrico II. Angliæ Rege. IV.
[247](#). Ejus scripta [248](#). Ejus Corpus com-
 burnit Henricus VIII. Angliæ Rex, cine-
 ribus in ventum sparsis. VII. [28](#). Ab A-
 lexandro III. SS. Fastis adscribitur. IV.
[179](#). A Ludovico VII. Galliarum Rege,
 dum in vivis esset, fovetur & post mor-
 tem ab eodem colitur. [160](#).
 Thomas Eduardus recentet hæreses, quæ sunt
 in Aglia. VII. [95](#).
 Thomas Fazellus. VII. [185](#).
 Thomas M. Ferrari Card. Ord. Prædicat.
 VIII. [190](#).
 Thomas Houvardus Card. Ord. Prædicato-
 rum. VIII. [190](#).
 Thomæ a Kempis scripta, & laudes. VI.
[173](#). Incertum, an sit auctor libri de imi-
 tatione Christi. VI. [209](#).
 Thomæ de Lemos Panoplia de Divina Gra-
 tia. VIII. [98](#). Ejus Opera. 104. [195](#).
 Thomas de Lentino, Patriarcha Hieroso-
 lymitanus. V. [63](#).
 Thomas Malvenda, & ejus Opera. VIII.
[193](#).
 Thomas Maurocenus, Patriarcha C. P. V. [59](#).
 Thomas Morus morti addicitur. VII. [28](#).
 Ejus Opera, & mors gloriosa. VII. [158](#).
 Thomas Soveges. VIII. [198](#).
 Thomas Stapletonus. VII. [170](#).
 Thomæ Stubbs, sive Stobæi scripta. V. [171](#).
 Thomas de Vio Cajetanus Cardinalis, se-
 dis Apostolicæ Legatus in Germania con-
 tra Lutherum. VII. [117](#). Laudatur a Sum-
 mis Pontificibus. VII. [175](#). Ejus Opera.
[176](#). Ejus Censura, & Apologia. ib. Mo-
 ritur. ib.
 Thomas a Villanova inter Sanctos relatus.
 VII. [187](#). [188](#).
 Thomas Volfseus. Vide Volfseus.
 Thomæ Vvaldentis scripta. VI. [172](#).
 Thomistæ a Jansenistis toto Cælo distant.
 VIII. [102](#).
 Thuringia Christi fide imbuitur. III. [21](#).
 Tiberius Claudius, Imperator. I. [14](#).
 Tiberius, Imperator. I. [14](#).
 Ticinense Concilium, in quo Carolus Cal-
 vus fuit confirmatus Imperator. III. [176](#).
 Timotheus, Episcopus Alexandrinus, &
 ejus scripta. I. [158](#).
 Tituli Romæ vocati Parochiæ. I. [179](#).
 Tituli Crucis Christi inventio. VI. [60](#).
 Titus Vespasianus, Imperator, nuncupatus
 Humani Generis Delicia Bellum judaicum,
 capta Hierosolyma, absolvit. I. [15](#).
 Titus, Filius Vespasiani, Imperatoris, Hiero-
 solymam obsedit. I. [35](#).
 Titus, Bostorum Episcopus, tres scripsit
 libros adversus Manichæos. I. [151](#).
 Toletanæ Ecclesiæ Primatus confirmatur.
 IV. [171](#).
 Toletanus Episcopus Primatum in univer-
 sam Hispaniam obtinet. IV. [124](#).
 Toletani Concilii II. Canones aliquot. II.
[106](#).
 Toletani Concilii III. gesta. II. [109](#).
 Tolosanum Concilium ad extirpandas Albi-
 gentium Hæreticorum reliquias coactum.
 V. [121](#).
 Tonsura non est Ordo. I. [89](#). Tonsura tri-
 plex, ROMANA, GRÆCANICA ET
 SCOTICA, earumque occasione nata Bri-
 tones, & Scotos inter & Romanos alterca-
 tio. III. [100](#).
 B. Toribii, Archiepiscopi Limensis, zelus
 pro salute animarum. VIII. [157](#).
 Torneamenta prohibentur, & quid per ea
 intelligatur. IV. [222](#).
 Torquatorum Equitum Ordo instauratur. VI.
[204](#).
 Torilla Romanos, acie victos, fugat, &
 Ostrogothorum in Italia Regnum penè re-
 staurat. II. [88](#). A Narsese tamen supera-
 tur, & occiditur. ib.
 Traditores qui? I. [104](#). Eorum Causa ex-
 peditur in Synodo Cyrtæ in Numidia ha-
 bita. I. [104](#).
 Trajanus, Imperator, nova Edicta feralia
 in Christianos non publicavit, sed jam
 lata vim obtinere voluit. I. [9](#).
 Trajectensis ad Rhenum Sedes a Paulo IV,
 in Archiepiscopalem fuit erecta. III. [21](#).
 Trajectensis pax. VIII. [14](#).
 Tranensis, Episcopus a Nicolao II. in Sy-
 nodo, Amalphitæ celebrata, deponitur.
 IV. [82](#).
 Transfigurationis festum Callixtus III. non
 instituit, sed instauravit. IV. [54](#).
 Translationes variorum Corporum Sanctorum,
 & miracula, illarum occasione, patrata.
 III. [197](#).
 Translationes Episcoporum, & Clericorum
 prohibentur. I. [131](#). [133](#). [135](#).
 Transubstantionem esse inventum Innocentii
 III. calumniatur Hæretici recentiores. V.
[187](#). Refutantur ex eo, quod Græci schis-
 matici dogma istud adhuc mordicus tuean-
 tur, ipsumque TRANSUBSTANTIATIO-
 NIS vocabulum usurpent. [189](#). [190](#). In-
 quiratur, an hæc vox, TRANSUBSTAN-
 TIATIO, perpetuo in usu fuerit in Ec-
 clesia? [191](#). Transubstantiationis dogma
 non negabatur ab auctoribus sæculi IX.
 qui contra Paschasium Radbertum scripse-
 runt, sed tantum de modo, quo Christus
 existit in Eucharistia, inter illos fuit dis-
 putatum. III. [191](#). [192](#).
 Trappenses Monachi severiorem Ordinis Ci-
 sterciensis Disciplinam, & veteres usus,
 ad summos juris apices observant. Eorum
 abstinencia, jugis pœnitencia, vitæ solita-
 ritæ amor, & exoculata erga Abbatem obe-
 dientia. De illis Clemens XI. Pontifex
 Ma-

Maximus, & Cosmus 111. Magnus Etruriz Dux, optime meriti sunt. Laudatur eorum vitæ genus ab Abbatibus Generalibus Ordinis Cisterciensis. Sectantur magno cum fervore vestigia Venerabilis Servi Dei, Reformatoris sui Abbatis Armandi Baillieri Ranczi, cuius vita, eximie dotes, & pretiosa mors describuntur. VIII. a pag. 257. usque ad 261.
 Trasamundus Fulgentium, alioque Episcopos Catholicos Sardiniam in exilium mittit. II. 87.
 Trasamundus, Vandalarum Rex, in Arianorum gratiam Edictum per Africam promulgat. II. 87.
 Trevirensis Concilium, ejusque Decreta contra Lutheranos. VI. 143.
 Tregua in Concilio Lateranensi 11. impetrata. IV. 217.
 Tregua Dei quid sit? & ubi primum fuerit instituta? IV. 86. 87.
 Triaverdini, seu Triamellini qui fuerint? IV. 220.
 Tribunal S. Officii confirmatur a Paulo IV. & impetitur a Populo Romano. VII. 57.
 Tribunal S. Inquisitionis a Paulo IV. majori auctoritate donatur. VII. 57.
 Tridentinum Concilium Galli recipiunt. VIII. 142.
 Trinitatis doctrina sæculo IV. I. 174.
 SS. Trinitatis testi institutio. V. 52.
 Trithemitz, eorumque error. II. 91.
 Trithemii scripta. VI. 158. Trithemius immerito Magiz infimulatus. ib.
 Trullus, locus in quo Synodus VI. peracta est, quid sit? III. 58.
 Tullensis Concilii gesta. III. 160.
 Turnonius, Cardinalis, adhortatur Regem Galliz, ut in avita fide Catholica permaneat. VII. 124.
 Turcz Tregovistiam, & Girgionem amittunt, & sæde vincuntur. VII. 9. Christiani Strigonium, & Vvinsegardum a Turcis recipiunt, eosque magna afficiunt strage. ibid. Turcz ad Kerestium victi, stragemmate victores fiunt. 10. Ab Hungaris victi. V. 9. Pacem offerunt Christianis, quos postea ad Vvarnam vincunt. 10. Ad Belgradum victi. VI. 54. maxima clade a Joanne Sobieski attriti. VIII. 9.
 Turcz Romæ Baptismum suscipiunt tempore Clementis VIII. VII. 75.
 Turcz ad Lepantum a Christianis vincuntur. VII. 8.
 Turcz magnis afficiuntur cladibus VIII. 9. & 10.
 Turcarum Imp. Christianorum Principum dissensionibus, & depravatis fidelium moribus crevit. VII. 10.
 Turlupinorum Secta nefaria, & de iis capite pœnz. V. 91.
 Turonensis Metropoli a subjectis Episcopis

relinquitur, qui Dolensi Episcopo se subijciunt. III. 161. discussa est hæc causa in Synodo Tullensi, sed non fuit comprobata ante sæculum XII. ib.
 Typographica Ars quo tempore, & loco, & a quo initium habuerit? VI. 176.
 Typographis inhibetur, ne sine Episcoporum licentia, typis aliquid mandent. VI. 62.
 Typus Constantis, Imperatoris, occasione Hæretis Monothelitarum editus, quid sit? III. 5.
 Typus Constantis, Imperatoris, ubi habeatur? III. 48. 49.
 Tyranni plures, Honorii Imperium usurpantes. II. 4.
 Tyrionum Episcopo jus Metropoliticum, contra Berytentem, qui sibi Jus Metropoliticum arrogabat, Generalis Synodus Chalcedonenfis confirmavit. II. 45.
 Tzathus, Lazorum Rex, ad Justinum Imperatorem venit, ut Christianus fieret. I. 84.

V

Valens, a quo Hæretici Valeſiani. I. 53. Valens, & Ursacius damnantur in Synodo Ariminensi. I. 114. Ariminenses Patres ad subscriptionem formulæ Sirmianæ non abſtinent inducant. ib. Arianismum in Illyrico fovent. ib.
 Valens Arianorum partes plurimum promover. I. 100.
 Valens, Murti Episcopus, absolvitur in Concilio Mediolanensi. I. 136. Patres Concilii Ariminensis Formulæ, ab ipso, & Ursacio editæ, subscribere cogit. 137. Damnantur. 139.
 Valentini Concilii 111. Canones. III. 161.
 Valentinus Gentilis Bernæ Capitalis supplicio affectus est. VII. 100.
 Valentiniani, qui? & illorum errores. I. 49.
 Valentinianus, Imperator, Catholicis favet. I. 100.
 Valentinianus, & Gratianus, Imperatores, contra Donatistas leges publicant. I. 107.
 Valerianus Cimneleensis. II. 66.
 Valerianus, Imperator, primo favit Christianis, postea a Marciano, Ægyptio Magico, seductus, crudelissimus persecutor evasit. I. 12. 13. A Sapore Persarum Rege, captus vivus excoriatur. I. ib.
 Valerius Diocletianus, Imperator, sævissimus Christianorum hostis. I. 18.
 Valerius, Aurelianus, Imperator, interfectus est a Militibus suis. I. 17.
 Valerius, Episcopus Hipponensis Augustinum in Coadjutorem assumpsit. II. 72.
 Valeſiorum stirps Regia deficit in Gallie, jusque regnandi ad Borboniorum familiam devolvitur. VII. 21.
 Vallantius. VIII. 172.

- Vallis Telinz Arces Romani Pontificis Fidei committuntur. VIII. 51.
 Vallombrosanz Congregationis institutio. IV. 117.
 Vandali a Justiniano Imperatore, visi. II. 82. Africam sub Valentiniano 111. Imperatore, occupant. II. 7.
 Vandalorum, Alanorum, & Svevorum in Hispaniam irruptio. II. 3.
 Vaninus, Atheus. VIII. 109.
 Varadinum Turcz capiunt. VIII. 9. a Christianis recipitur. 10.
 Vararanes, Persarum Rex persecutionem a Patre in Christianos excitatam continuat. L. 101. & II. 10. Bellum movet in Romanos. II. 101.
 Varillasius. VI. I. 172.
 Vasa Sacra sæculo IV. aurea, vel argentea. L. 178.
 Vagelasius. VIII. 172.
 Vauri Concilium contra Albigenes celebratur. V. 120.
 S. Ubaldis, Episcopus Eugubinus, Sanctorum fastis adscribitur. IV. 182.
 Ubiquistarum Sectæ initium. VII. 104.
 S. Uldaricus canonizatur a Joanne xv. IV. 72.
 Velleris Aurei Equitum Ordo. VI. 204.
 Venantii Fortunati Opera. II. 124.
 Venditiones, Sede Episcopali vacante, a Presbyteris factæ rescinduntur. L. 127.
 Veneris, & Mercurii diebus antiquitus indium erat jejunium. L. 181.
 Venerius, vide ANTONIUS.
 Veneti Turcas debellant. VI. 8.
 Verbum Divinum Corpus, & animam, mente præditam, assumpsit. L. 138.
 Veremundus 11. Hispaniarum Rex, Mauros, qui munitissimas Hispaniarum Civitates occupaverant, & multa Christianorum millia trucidarant, ad internecionem delet. IV. 12.
 Vermonius, Sæctator Calvinii. VII. 90.
 Versio Gallica Novi Testamenti Richardi Simonis reprobata. VIII. 169.
 Versio Gallica Novi Testamenti Paschasii Quesnelli damnata a Clemente xi. VIII. 169.
 Versio Scripturæ, dicta Itala. VII. 168.
 Versio Scripturæ 70. interpretum. ibid.
 Versio S. Scripturæ a Sancte Pagnino elaborata. VII. 184.
 Versiones Gallicæ Novi Testamenti damnatæ. VIII. 169.
 Vesperæ Siculæ. V. 22. & 33.
 Vespasianus, dum ad obsidionem Hierosolymorum accingitur, acclamatur Imperator. I. 35.
 Vetturius, Militiæ Magister, Galerii Imperatoris jussu in Christianos acriter sævit. I. 96.
 Vezeliacenses Monachi a Lucio 11. Pontifice Max. contra Guillelmum, Comitem Nivernensem, protecti. IV. 174.
 Viardus Ordinis ejusdam institutor. V. 213. & 214.
 Viaticum moribundis non denegandum. I. 131. Quid intelligatur nomine Viatici in Concilio Nicæno? ibid.
 Victor Amedeus 11. Sabaudiz Dux. VII. 31.
 Victor Papa, Romæ, celebrat Concilium, in quo a communione rejicit celebrantes Pascha alio quam Dominicæ Resurrectionis die. L. 56. 57.
 Victor non stetit intra minas, sed reipsa excommunicationis Sententiam in Asianos tulit. L. 57.
 Victor 11. Papa, a veneno, sibi in Calice propinato, duplici miraculo liberatur. IV. 49.
 Victor 111. Papa, vindicatur a calumnia ab Hugone, Abb. Flaviniacensi, ei illata, ejusque scripta referuntur. IV. 103.
 Victoris 111. PP. virtutes, & gesta. IV. 43.
 Victor IV. Antipapa. IV. 178. Excommunicatur ab Alexandro 111. 179. Petro Leonis subrogatur, sed statim ad pedes Innocentii 11. se abjicit. IV. 174.
 Victor Capuanus, Cycli conditor. II. 127.
 Victor Tununensis. II. 125.
 Victor Virensis. II. 66.
 Victoria Principum Christianorum ad Echinadas insulas contra Turcas. VI. 63.
 S. Victorini, Episcopi Petabonienensis, vulgo sed perperam, Pisaviensis, & Martyris, Opera. L. 150. Millenariorum adhæsit errori. ib.
 Vienna Austriæ obsidione liberatur. VIII.
 Viennensis Episcopi cum Arelateni de Primatu contentio, quomodo in Concilio Turinensi composita? 47. 49.
 Viennensis in Galliis Episcopus Primatum non obtinuit. IV. 270.
 Viennensis Ecclesia in Galliis a Callixto 11. Primatu donata. IV. 170.
 Vigiliæ noctium præcedentium magnam solemnitatem, vel diem Dominicam. L. 181.
 Vigilantius, natione Gallus, Hæresim suam per Galliam spargit, quæ errorum antea monstra non habuerat. II. 24. Ejus hæreseos Capita. ibid. Zelo, non ira accensus S. Hieronymus acrioribus verbis eum perstrinxit. 25.
 Vigili ad Legatos Concilii V. Generalis Responsum. II. 100.
 Vigilius, Tapsensis Episcopus, Symboli, QUI CUMQUE &c. vulgo sancto Athanasio adscripti, a peritis Criticis censetur Auctor. I. 147.
 Vigilius Tapsensis. II. 125.
 Vigilius, ut Pontifex crearetur, quæ promissit? II. 113. Vigilius in Pontificatum se intrudit. ibid.
 Vigilius Concilio interesse recusat, suumque publicat Constitutum. II. 97. Baronii aliorumque opinio de approbatione Sententiæ Conciliaris per Vigilium factæ. ibid.

- Vigilius trium Capitulum damnationi subscribere recusat . II. [95](#). Constantinopolim, Synodum celebraturus, pergit . ibid. Cum pervenisset Constantinopolim, Decretum contra Acephalos [publicavit](#), & Mennam, Patriarcham Constantinopolitanum, a communione suspendit, quam tamen post [quinque](#) menses illi restituit . ibid. Synodus præest, eaque interrupta, per se ipsum Sententiam profert, & Urbe Regia abscedens JUDICATUM, quo tria damnabat Capitula, in manibus Mennæ relinquit . ibid. Vigilius JUDICATUM Occidens fere totus improbat . ibid. Vigilius, statim ac Concilium Generale celebrandum statutum est pro Causa trium Capitulum, JUDICATUM ex manibus Mennæ recipit, omnemque de iisdem quæstionem interim prohibet . [96](#). Vigilius, novo Justiniani Imperatoris contra tria Capitula Edicto publicato, cum excommunicationem minatus fuisset iis, qui Edicto Imperatoris obtemperarent, custodiæ tradi ab Imperatore jubetur . ibid. Vigilius in Ecclesiam quamdam confugit, exindeque accepta fide in Placidianas ædes se recipit; sed paulo post Chalcedonem fugit . ibid. Vigilius Constantinopolim, publica licet oblata fide, revocatus, illuc redire recusat, & Encyclicam de suis calamitatibus Epistolam scribit . ibid. Edicto ab Imperatore sublato, & venia petita a Theodoro & Menna, affectisque Episcopis, Constantinopolim redit Vigilius, ibique ab Eutychio rogatus, trium Capitulum Causæ finem imponere, apposita tamen conditione, statuit . ibid. Sylverium in Insulam Palmariam, vel Ponticum, deportari jubet . II. [113](#). Mortuo Silverio in legitimum Papam eligitur Vigilius . [114](#). Emittit fidei professionem, qua Theodoræ, Augustæ, odium sibi conciliavit . ibid.
- Vincentius Bandellus a Castro novo . VII. [183](#).
- Vincentius Beronius, & ejus Opera . VIII. [194](#).
- Vincentii Bellovacensis Opera . V. [159](#). a Melchioris Cani Censura defenditur . [160](#).
- Vincentius Capuanus, Sedis Apostolicæ in Concilio Arelatensi Legatus, damnationi Athanasii subscribit . [L](#) [136](#).
- Vincentius Casalas, & ejus Opera . VIII. [194](#).
- Vincentius Contensonus, & ejus Opera . VIII. [197](#).
- Vincentius M. Coronellus, & ejus Opera . VIII. [203](#).
- Vincentius Ferre . VIII. [197](#).
- S. Vincentii Ferrerii laudes, & Scripta . VI. [164](#). Ejus in D. Bernardinum Senensem reverentia . VI. [169](#). Litteras accipit a Concilio Constantiensi . VI. [110](#). inter Sanctos relatus . VI. [55](#).
- Vincentius M. Fontana, & ejus Opera . VIII. [194](#).
- Vincentius Lirinensis, Commonitorium . II. [64](#). Non est diversus ab eo, quem S. Prosper refellit ad Capitula objectionum Vincentianarum . ibid.
- Vincentius Maculanus Card. Ord. Prædicatorum . VIII. [189](#). [190](#).
- Vincentius a Paulo, fundator Presbyterorum Missionariorum . VIII. [233](#).
- Vincentius M. Cardinalis Ursinus exemplar virtutum . VII. [211](#). Ejus laudes . VIII. [68](#). & Opera . [190](#).
- Vini potus moderate sumpti essentia jejunii non adversatur, bene tamen perfectioni jejunii . VIII. [220](#).
- Virgines sæculo quarto etiam in Urbibus, & Pagis manentes virginitatem vovebant . [L](#) [180](#). Velo operiebantur . ibid.
- Virginum Monasteria sub regimine Abbatissæ sæculo 17. fuere . [L](#) [180](#).
- Visitator ad Ecclesiam Pastore viduatam, a Metropolitano mittebatur . III. [202](#).
- Visitationum Episcopaliū pragmatica . IV. [221](#).
- Vitz Scriptorum hæreticorum Germaniæ descriptæ a Melchiore Adamo . VIII. [177](#). [178](#).
- Vita Ascetica non opponitur Matrimonio . [L](#) [27](#).
- Vitalianus, Scythæ, Magister militum, dux constituitur a populo Constantinopolitano adversus Anastasium Imperatorem, eumque ad pacem cogit . II. [80](#). Vitalianus gloriam, quam in defendendo Concilio Chalcedonensi consecutus est, Monachis postea Scythis patrocinando, non obscuravit . ibid.
- Vitiliani, Apollinaristarum Secta . [L](#) [118](#).
- Vitalis, Presbyter Antiochenus, discipulus Apollinarii . [L](#) [118](#).
- Uldarici, Argentinenfis, Ord. Prædicatorum Summa Theologica . V. [168](#).
- Uladislaus, Poloniæ & Hungariæ Rex, insignem de Turcis victoriam refert . VII. [9](#). Moritur . [17](#).
- Uldricus Zuinglius Pagum Tigurinum pestifera hæresi infestavit . VII. [120](#).
- Ulphilas, Episcopus, Gothos Ariana hæresi inhect, in eaque illos obfirmat . [L](#) [102](#).
- Unctio in Coronatione Regum Hispaniæ antiquior est unctione, quæ fit in Coronatione Regum Franciæ . IX. [79](#). & sequentibus .
- Unitas Ecclesiæ Romanæ . VI. [209](#).
- Universalis, seu Œcumenici, nomen unum decet Romanum Pontificem . III. [23](#).
- Universitatis Romæ studiorum causa instituta initium . VI. [42](#).
- Uvitiza, Hispaniarum Rex, moribus depravatus . III. [10](#).
- Volscus Henrico VIII. Anglorum Regi, assenta-

- ratur, sed postea, facti pœnitens in exilium amandatur, & moritur. VII. 16.
- Urbanistæ, & Claudianistæ, Sestæ Donatistarum obscuræ. L. 108.
- Urbanistæ dicuntur Moniales S. Claræ, & quare? V. 29.
- Urbani II. privilegium ad Rogerium, Siciliae Ducem, aut apocryphum est, aut interpolatum. IV. 44.
- Urbani III. Pontificatus. IV. 180. 181.
- Urbani IV. gesta. V. 39.
- Urbani V. gesta. V. 55.
- Urbani VI. Electio. V. 57. Ejus mors. 58.
- Urbanus VI. tempore Schismatis Romæ sedens, ejusque Successores pro legitimis Pontificibus agniti. VI. 38.
- Urbanus VII. eligitur Pontifex. VII. 68. ante Coronationem moritur. 69. Omnia bona sua Sodalitati B. V. Annunciatæ in Dotes pauperum Virginum legat. VIII. ibidem.
- Urbani VIII. gesta. VIII. 54.
- Urraca, Hispaniarum Regina, Regnum filio cedere cogitur. IV. 161. 162.
- Ursacius. Vide VALENS.
- Ursacius; Syngidonis, Episcopus, absolvitur in Concilio Mediolanensi. L. 136. Patres Concilii Ariminensis ab ipso, & Valente editæ formulæ subscribere cogit. 137. Damnatur. 138.
- Ursicinius scisma contra Damasum, legitimum Pontificem, excitat, ex quo maxima oritur seditio. L. 163. Ursicinius perpetuo exilio a Gratiano, Augusto, multatur. 163.
- Ursardus, Martyrologii auctor. III. 189.
- Usura quæcumque veratur. IV. 218.
- Usurarii a Clero arcantur. L. 131.
- Usurarii gravissimis pœnis addicti. IV. 283.
- Uterus Maternus a Calvinistis assimilatur Baptisterio, Cœnaculo Hierosolymitano, Sacratio, Tribunali Confessionis, Academiæ, & Cancellariæ. VII. 93. & 94.
- Utilitas historiæ Ecclesiasticæ. L. 3.
- Utilitas. Cathedismi Concilii Tridentini. VII. 146.
- Utinense Conciliabulum. VI. 134.
- Vvalachis tributum imperatur a Turcis. VI. 8.
- Vvalafridi Strabonis Scripta. III. 190.
- Vvaldensium hæresis origo. IV. 198. Eorum errores. 199.
- Vvaldenses in variis Conciliis damnati. IV. 227.
- Vvaldensium in Gallia reliquiæ. VI. 26.
- Vvaldenses Moderni in doctrina de Sacramentis ab antiquis descivere. IV. 199. Vvaldenses per varias Provincias diffusi. 201.
- Vvalla, Gothorum Rex, pacem cum Romanis init. L. 4. Bellum suscipit adversus Alanos, & Vandalos, & Silingos. ibid.
- Vvallinghami scripta. V. 152.
- Vvalterii, Episcopi Aurelianensis, Capitula. III. 186.
- Vvamba, minis potius quam precibus, compulsum, Hispaniarum suscipit, regnum. III. 12. Veneno hausto cum videretur animam agere, cucullum induit, quem postea, recuperata licet valetudine, deponere noluit. III. ibid. Illatæ Vvambæ injuriæ ab Egica, Hispaniarum Rege, vindicantur. ibid.
- Vvafelini; Abbatibus, scripta. IV. 252.
- Vvellingi, Fratres, Monachi, Historiæ Henrici Sretonis continuatores. V. 157.
- Vvenceslai, Imperatoris, mores, & gesta. V. 18.
- Vvenceslaus Imperio dejicitur, & vitam ducit flagitiosam. VI. 13.
- Vvenilonis, Archiepiscopi Senonensis, Causa discutitur in Concilio Tullensi. III. 161.
- Vverneri Relewink de Laer Scripta. VI. 158.
- Vvido, & ejus filius, Italiæ Reges, a Formoso Papa coronantur. III. 132.
- Vvicleffi hæresis origo. V. 101. & VI. 69. Ejus errores. 70. Calvinistis, & Lutheranis prælusit Vvicleffus, quamvis in multis ab iis dissentiat. 71. Vvicleffi hæresis a Catholicis damnatur. 73. Ejus mors. 74. Angliæ Reges Vvicleffianam hæresim infestantur. ibid.
- Vvicleffi ossa exhumari, exurique jubet Martinus V. Pontifex Maximus. VI. 49.
- Vvicleffus cum aliquot discipulis palinodiam canere cogitur. VI. 131.
- Vvicleffitas Henricus IV. Angliæ Rex averfatur. VI. 27.
- Vvilfridus, Episcopus Eboracensis, injuste cum esset oppressus, absolvitur in Synodo Romana, & suæ sedis restituitur. III. 28.
- S. Vvilfridus Saxonibus Australibus Fidem annunciat. III. 13.
- S. Vvilfridi, Episcopi Eboracensis, vita. III. 17.
- S. Villebrordus Frisonum conversionem feliciter perficit. III. 21. Sedis Trajectensis ad Rhenum auctor ac primus Episcopus fuit. ibid. Plures Ecclesias, & Monasteria per Frisiam construxit, Antistitesque constituit. ibid.
- S. Vvillibaldus, Extensis Ecclesiæ primus Episcopus, a S. Bonifacio consecratur. II. 21. Monasterium ibi condit, lateque per Bojoariorum Provincias fidem propagat. ibid. Vitæ ipsius scriptores. 22.
- Vvillermus, Scotiæ Rex, absolvitur a Lucio III. IV. 180.
- Vvillermus, Patriarcha Hierosolymitanus. IV. 186.
- Vvillelmi, Almarici discipuli, deliramenta. V. 72.
- Vvillermus, Archiepiscopus Eboracensis, a S. Ber-

S. Bernardo intrusus vocatus, ab Eugenio III. depositus, & ab Anastasio IV. restitutus, Sanctorum iustis adscriptus fuit. IV. 174.

Vvillhelmus, Eboracensis, a S. Bernardo per errorem accusatus. IV. 251.

Vvillhelmus, Comes Montis Pessulani, ab Innocentio III. obtinere non potuit gratiam declarandi legitimos hæredes filios, quos e Concubina susceperat. IV. 232. & cur? ibid.

Vvindeforiense Collegium ædibus, possessionibus, & privilegiis ditatur. VI. 27.

Vvitichindus, Saxonum Dux, Baptismo initiatus, locum offert Carolo Magno, ubi Mindensis Episcopatus fuit fundatus. III. 22.

Vvolfangus Laxius. VII. 165.

Vvormatiensis Concilii Canones genuini, sunt quadraginta quinque. Sed alii triginta quinque, quos nonnulli eidem Concilio adscribunt, ad illud non pertinent. III. 176.

Vvormatiensis Conventus. VII. 119.

S. Vvnebaldus Thuringiam fide Christiana imbuit. III. 22. In Bojoariam se transfert & Paganismi inde reliquias extirpat. ib. Ad Vvillabaldum, fratrem suum, Episcopum Eistensem, pergit: in ejusque Diocesi ad locum, dictum HEIDENEN, Monasterium construit, cujus fuit primus Abbas. ibid. Paganicæ pravitaris in his partibus superstitiones eliminat. ibid. Vitam ipsius sanctimonialis Heindenheimensis scripsit. ibid.

X

Ximenius a Benedicto XIII. Pseudo-Pontifice, creatur Patriarcha Hierosolymitanus. VI. 133. Ejus scripta. VI. 170.

Xiphilini, Patriarchæ C. P. Opera. IV. 47.
Xiphilini duo, eorumque scripta. IV. 110.

Z

Zacharias, Papa, an fuerit auctor translationis Regni Francorum a Childerico stirpis Merovingiorum postremo, ad Pipinum? III. 29. 30.

Zacharias, Episcopus Mytilenus. II. 129.

Zacharias Boverius, & ejus Opera. VIII. 202.

Zegerus Bernardus Van-Espen, & ejus Opera. VIII. 179.

Zemes, a Bajazethe, fratre suo, victus, Rhodum se recipit apud Petrum Albuffonium, a quo, ad Bajazethis preces diligenter custoditur. VI. 11. & 12.

Zeno, Imperator, libidini deditus. II. 6. Henoticon in gratiam Eutychianorum edidit. ibid. Ejus mors miserrima. ibid.

Zephyrinus, Pontifex. L. 21.

Ziska Apamitas delet. VI. 82. Moriens ex sua pelle tympanum fieri mandat. VI. 49.

Ziska, Hussitarum Dux, Sigismundum, Imperatorem, sæpius acie vincit. VI. 15.

Zoe, Argyri Romani Imperatoris Orientis, uxor, cum Michaele Paphlagone adulterii consuetudinem habet. IV. 15. 16.

Zosimus, Papa, erga Cœlestium, & Pelagium quomodo se gesserit? II. 16. Ecclesiæ Arelatensi Metropolitica in Provinciâ Viennensem dignitatem confirmavit, & in Narboneasem utramque potestatem ipsi concessit amplissimam. II. 16. Cur pro Sardicensi Canone Zosimus Nicænum allegaverit Concilium? II. 50.

Zuinglius, propagator hæresis Sacramentariorum, ejus errores. VII. 85. Moritur in prælio. ibid.

Finis Indicis Materialium.

INDEX GEOGRAPHICUS AD HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

Notitiam necessarius, Provinciarum videlicet, & Civitatum Ecclesiasticarum, in quibus sunt Sedes Metropolitanarum, Archiepiscoporum, & Episcoporum in Italia, Gallia, Hispania, Germania, Anglia, Scotia, Hibernia, Bohemia, Dania, Suecia, Hungaria, Polonia, Lusitania, Livonia, Vallachia, Moscorvia, seu Russia, Dalmatia, Norvegia, Albania, Candia, in Indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus, & in Flandria, seu Belgio, cum antiquis & vulgaribus nominibus, quibus hodie in propriis, ac singulis Nationibus vulgo designari solent.

EXHIBUIMUS ad calcem Tomi Octavi Historiæ Ecclesiasticæ Provincias & Civitates Ecclesiasticas, ad quas sese protendit iurisdiclio Patriarcharum Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani, & Constantinopolitani; nunc in isto Indice Geographico Provincias & Civitates Ecclesiasticas, in quibus sunt Sedes Metropolitanarum, Archiepiscoporum, & Episcoporum Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, Germaniæ, Angliæ &c. indicabimus cum antiquis & vulgaribus nominibus, quibus hodie appellari solent, quo studiosius Lector, ope istius Indicis Geographici, facilius notitiam assequi possit Locorum, seu Civitatum, in quibus sunt Sedes Episcopales, vel Concilia, quorum in nostra Historia Ecclesiastica mentionem fecimus, fuerunt celebrata. Incipiemus autem a Provinciis & Civitatibus Ecclesiasticis Italiæ, dein, ad alias ceterarum nationum describendas continenti ordine progrediemur.

I T A L I A.

Roma, Caput Mundi, vulgo etiam dicta *Roma*, ubi sedet Summus totius Orbis Christiani Pontifex, Occidentis Patriarcha, universæ Ecclesiæ Primas de jure divino, & Christi Domini in terris Vicarius.

Episcopatus, qui sunt sub Summo Pontifice Romano in districtu Urbis, & a sex Antiquioribus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus optantur.

Ostiensis, vulgo *Ostia*, ad Decanum—Sacri Collegii pertinens, cui unitus est Episcopatus Veliternus, vulgo *Veletri*, in Campania Romana, Ditionis Ecclesiæ.

Portuensis, vulgo *Porto*, prope Romam.

Albaniensis, vulgo *Albano*, prope Romam.

Tusculanus, vulgo *Frascati*, prope Romam.

Pignestinus, vulgo *Palestrina*, prope Romam.

Sabinensis, vulgo *La Sabina*, prope Romam.

Episcopatus alii, qui Summo Pontifici in Provincia Romana immediate subjiciuntur.

IN CAMPANIA ROMANA, DITIONIS ECCLESIAE.

Tiburtnus, vulgo *Tivoli*.

Anagninus, vulgo *Anagni*.

Segninus, vulgo *Segni*.

Alatrinus, vulgo *Alatri*.

Verulanus, vulgo *Veroli*.

Tarracinenis, vulgo *Tarracina*.

Centumcellensis, vulgo *Civita Vecchia*.

IN PROVINCIA PATRIMONII, DITIONIS ECCLESIE.

Nepefinus, vulgo *Nepi*, & Sutrinus, vulgo *Sutri*, invicem uniti.

Viterbienfis, vulgo *Viterbo*, & Tuscanenfis, vulgo *Toscanella*, invicem uniti.

Gortanus, vulgo *Orti*, & Civitatis Castellana, vulgo *Città Castellana*, invicem uniti. Leges librum a Cl. Abbate *Iusto Fontanini* editum, de *Antiquitate Hortæ, Colonia Etruscorum*.

Cornutenfis, vulgo *Corneto*, & Montis Flascionis, vulgo *Montefiascone*, invicem uniti.

Balneoregionensis, vulgo *Bagnarea*.

Urbevetanus, vulgo *Orvieto*.

Aculenfis, & Aquæpendentis, vulgo *Aquapendente*.

IN UMBRIA, DITIONIS ECCLESIE.

Perufinus, vulgo *Perugia*.

Spoletinus, vulgo *Spoletto*.

Civitatis Castellæ, vulgo *Città di Castello*.

Civitatis Plebis, vulgo *Città della Pieve*.

Interamnenfis, vulgo *Terni*.

Narnienfis, vulgo *Narni*.

Amerinenfis, vulgo *Amelia*.

Tudertinus, vulgo *Todi*.

Reatenfis, vulgo *Rieti*.

Felginatenfis, vulgo *Foligno*.

Affilienfis, vulgo *Affisi*.

Nucerinus, vulgo *Nocera*.

Aretnus, vulgo *Arezzo*, in Tuscia.

Mevanienfis, vulgo *Mevania*.

IN MARCHIA ANCONITANA, DITIONIS ECCLESIE.

Anconitanus, vulgo *Ancona*.

Lauretanus, vulgo *Loreto*, & Recinatenfis, vulgo *Recanati*, invicem uniti.

Asculanus, vulgo *Ascoli*.

Æsinus, vulgo *Giesi*.

Auximanus, vulgo *Osimo*.

Camerinus, vulgo *Camerino*.

Fanenfis, vulgo *Fano*, intra Ducatum Urbinate.

IN REGNO NEAPOLITANO.

Aquilanus, vulgo *P'Aquila*.

Sulmonenfis, vulgo *Sulmona*, & Valvenfis, vulgo *Valva*, invicem uniti.

Civitatis Ducalis, vulgo *Cività Ducale*.

Aprutinus, vulgo *Teramo*.

Marficanus, vulgo *Marfi*.

ARCHIEPISCOPATUS, & EPISCOPATUS ITALIE CUM SUIS SUFFRAGANEIS.

ARCHIEPISCOPATUS PISANI, vulgo *Pisa*, IN HETRURIA, seu TUSCIA, Episcopatus Suffraganei.

Alerienfis, vulgo *Aleria*, in Corsica Insula, Genuenfis Ditionis, unitus cum Episcopatu Adjacenti, vulgo *Ajazzo*, in Corsica Insula, & cum Episcopatu Sagonenfi, vulgo *Sagona* in eadem Corsica Insula.

Lucenfis, vulgo *Lucca* in Hetruria, sui juris, & ab ejus jurisdictione immunis.

Lunenfis Sarzanenfis, vulgo *Sarzana*, ditionis Genuenfis, sed ab ejus jurisdictione immunis.

ARCHIEPISCOPATUS FLORENTINI, vulgo *Fiorenza*, Episcopatus Suffraganei, IN HETRURIA, seu TUSCIA, vulgo *Toscana*.

Fefulanus, vulgo *Fiesoli*.

Pistorienfis, vulgo *Pistoja*, unitus cum Episcopatu Pratensi, vulgo *Prato*.

Volaterranus, vulgo *Volterra*, ab ejus tamen jurisdictione immunis.

Collenfis, vulgo *Colle*.

Sancti Miniatis Teutonis, vulgo *San Miniato al Todesco*.

Burgi Sancti Sepulcri, vulgo *Borgo San Sepolcro*.

Montis Politiani, vulgo *Monte Pulciano*, ab ejus tamen jurisdictione immunis.

Cortonenfis, vulgo *Cortona*, sed ab ejus jurisdictione immunis.

ARCHIEPISCOPATUS SENENSIS, vulgo *Siena*, Episcopatus Suffraganei, IN HETRURIA.

Suanenfis, vulgo *Soana*.

Clusinus, vulgo *Cbiusi*.

Groffetanus, vulgo *Groffeto*.

Massanenfis, vulgo *Massa*.

Pientinus, vulgo *Pienza*, ab ejus tamen jurisdictione immunis.

Ilciænfis, vulgo *Mont' Alciro*.

ARCHIEPISCOPATUS FIRMANI, vulgo *Fermo*, IN MARCHIA ANCONITANA, DITIONIS ECCLESIE, Episcopatus Suffraganei.

Maceratenfis, vulgo *Macerata*, unitus cum Episcopatu Tolentino, vulgo *Tolentino*.

Ripanus, vulgo *Ripa Transone*.

Montis Alti, vulgo *Montalto*.

Sancti Severini, vulgo *San-Severino*.

AR-

ARCHIEPISCOPATUS URBINATENSIS,
vulgo *Urbino*, IN DUCATU URBINA-
TE, DITIONIS ECCLESIAE, Episcopi
Suffraganei.

Callienſis, vulgo *Cagli*.
Fero-Sempronienſis, vulgo *Foffambrone*.
Feretranus, vulgo *Monte Felſtro*.
Piſaurienſis, vulgo *Pefaro*.
Urbanienſis, vulgo *Urbanua*, unitus cum E-
piſcopatu S. Angeli in vado, vulgo *Sant'
Angelo in vado*.

**ARCHIEPISCOPATUS RAVENNATEN-
SIS**, vulgo *Ravenna*, in ROMANDIO-
LA, DITIONIS ECCLESIAE, Episcopi
Suffraganei.

Hadrienſis, vulgo *Atria*, cujus Sedes Rho-
digii.
Ariminenſis, vulgo *Rimini*.
Britinorienſis, vulgo *Bertinoro*.
Cervienſis, vulgo *Cervia*.
Cefenatenſis, vulgo *Cefena*.
Comaclenſis, vulgo *Comacchio*.
Faventinus, vulgo *Faenza*.
Ferrarienſis, vulgo *Ferrara*.
Imolenſis, vulgo *Imola*.
Forolivienſis, vulgo *Forlì*.
Sarfūnatenſis, vulgo *Sarfina*.

ARCHIEPISCOPATUS BONONIENSIS,
vulgo *Bologna*, IN DITIONE ECCLE-
SIAE, Episcopus Suffraganei.

Parmenſis, vulgo *Parma*, in ditione Ducis
Parmenſis.
Placentinus, vulgo *Piacenza*, in ditione Du-
cis Parmenſis.
Burgi S. Donini, vulgo *Borgo San-Donino* in
ditione Ducis Parmenſis.
Rhegienſis, vulgo *Reggio*, in ditione Ducis
Mutinenſis.
Mutinenſis, vulgo *Modena*, in ditione Du-
cis Mutinenſis.
Cremenſis, vulgo *Crema*, in ditione Reipu-
blicæ Venetæ.

ARCHIEPISCOPATUS GENUENSIS, vul-
go *Genova*, IN ORA, & DITIONE GE-
NUENSI, Episcopus Suffraganei.

Albigaunenſis, vulgo *Albenga*.
Naulenſis, vulgo *Noli*.
Brugnatenſis, vulgo *Brugnato*.
Nebienſis, vulgo *Nebio*, in Corſica Inſula.
Marianenſis, vulgo *Mariana*, in Corſica In-
ſula, unitus cum Episcopatu Accienſi,
vulgo *Accia*, in Inſula itidem Corſica.
Bobienſis, vulgo *Bobio*, in Ducatu Medio-
lanenſi.

ARCHIEPISCOPATUS TAURINENSIS,
vulgo *Torino*, in PEDEMONTIO, Epi-
ſcopatus Suffraganei.

Eporedenſis, vulgo *Ivrea*.
Montis Regalis, vulgo *Mondovi*.
Salutiarum, vulgo *Saluzzo*, ſed ab ejus ju-
riſdictione immunis.
Foffanenſis, vulgo *Foffano*.

**ARCHIEPISCOPATUS MEDIOLANEN-
SIS**, vulgo *Milano*, IN DUCATU ME-
DIOLANENSI, Episcopus Suffraganei.

Cremonenſis, vulgo *Cremona*.
Lovarienſis, vulgo *Novara*.
Naudenſis, vulgo *Lodi*.
Alexandrinus, vulgo *Aleſſandria*.
Dertonenſis, vulgo *Tortona*.
Vigeblanenſis, vulgo *Vigevano*.
Ticinenſis, ſeu Papienſis, vulgo *Pavia*, ſed
ab ejus jurifdictione immunis.
Bergomenſis, vulgo *Bergamo*, in ditione Ve-
netæ.
Brixienſis, vulgo *Breſcia*, in ditione Ve-
netæ.
Albenſis, vulgo *Alba*, in ditione Ducis Sa-
baudiz.
Aſtenſis, vulgo *Aſti*, in ditione Ducis Sa-
baudiz.
Vercellenſis, vulgo *Vercelli*, in ditione Du-
cis Sabaudiz.
Aquenſis, vulgo *Aqui*, in Ducatu Montis
Ferrati.
Caſalenſis, vulgo *Cafale*, in Ducatu Mon-
tiſſerrati.
Sayonenſis, vulgo *Savona*, in ora, & ditio-
ne Reipublicæ Genuenſis.
Vintimilienſis, vulgo *Vintimilia*, in ora,
& ditione ejusdem Reipublicæ Genuenſis.

PATRIARCHATUS AQUILEJENSIS, vul-
go *Aquileja*, IN FORO JULIO, Epi-
ſcopatus Suffraganei.

Patavinus, vulgo *Padova*, in dominio Ve-
netæ Reipublicæ.
Vicentinus, vulgo *Vicenza*, in dominio ejus-
dem Reipublicæ Venetæ.
Veronenſis, vulgo *Verona*, in dominio ite-
dem Reipublicæ Venetæ.
Tridentinus, vulgo *Trento*, in ditione Im-
peratoris.
Comenſis, vulgo *Como*, in Ducatu Medio-
lanenſi.
Tarviſinus, vulgo *Treviſi*, in dominio Ve-
netæ Reipublicæ.
Cenetenſis, vulgo *Ceneda*.
Bellunenſis, vulgo *Belluno*, in dominio Rei-
publicæ Venetæ.
Feltrienſis, vulgo *Feltre*, in dominio Vene-
tæ Reipublicæ.

Con-

Concordienſis, vulgo *Concordia*, in dominio Reipublicæ Venetæ.
 Tergeſtinus, vulgo *Trieste*, in ditione Imperatoris.
 Juſtinopolitanus, *Capo d'Iſtria*, in dominio Venetæ Reipublicæ.
 Œmonienſis, vulgo *Città Nuova*, in dominio Venetæ Reipublicæ.
 Parentinus, vulgo *Parento*, in dominio Reipublicæ Venetæ.
 Mantuanus, vulgo *Mantua*, ab ejus jurisdictione exemptus, in ditione Ducis Mantuani.
 Polenſis, vulgo *Pola*, in ditione Reipublicæ Venetæ.
 Petinenſis, vulgo *Pedena*, in ditione Imperatoris.
 Labacenſis, vulgo *Laubach*, in Carniola, ab ejus jurisdictione immunis.

PATRIARCHATUS VENETI, vulgo *Venezia*, in ditione REIPUBLICÆ VENETÆ, Episcopatus Suffraganei.

Clodiensis, vulgo *Chiozza*.
 Torcellum, vulgo *Torcello*.
 Caprularum, vulgo *Caorle*.

IN REGNO NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPATUS NEAPOLITANI, vulgo *Napoli*, in PROVINCIA LABORIS, Episcopatus Suffraganei.

Puteolanus, vulgo *Pozzuolo*.
 Nolanus, vulgo *Nola*.
 Acerrarum, vulgo *la Cerra*.
 Isolanus, vulgo *Iſchia*.
 Averſanus, vulgo *Aversa*, ſed ab ejus jurisdictione immunis.

ARCHIEPISCOPATUS CAPUANI, vulgo *Capua*, in PROVINCIA LABORIS, Episcopatus Suffraganei.

Theanenſis, vulgo *Tiano*.
 Calvenſis, vulgo *Calvi*.
 Caſertanus, vulgo *Caserta*.
 Calatinus, vulgo *Cajazzo*.
 Carinolenſis, vulgo *Carinola*.
 Iſernienſis, vulgo *Iſernia*.
 Sueſſanus, vulgo *Sueſſa*.
 Aquitanenſis, vulgo *Aquino*, ab ejus jurisdictione exemptus.
 Venafranus, vulgo *Venaſro*.
 Cajetanus, vulgo *Gaeta*, ſed ab ejus jurisdictione immunis.
 Seranus, vulgo *Sera*, ſed ab ejus jurisdictione exemptus.

ARCHIEPISCOPATUS SALERNITANI, vulgo *Salerno*, in PRINCIPATU CITERIORI, Episcopi Suffraganei.

Campanienſis, vulgo *Campagna*, cui unitus eſt Episcopatus Satranienſis.
 Capuraquenſis, vulgo *Capacio*.
 Policaſtrenſis, vulgo *Nuſco*.
 Sarnenſis, vulgo *Sarno*.
 Marſicenſis, vulgo *Marſico*.
 Nucerinus, vulgo *Nocera delli Pagani*.
 Acernenſis, vulgo *Acerno*.
 Cavenſis, vulgo *La Cava*, ſed ab ejus jurisdictione exemptus.

ARCHIEPISCOPATUS AMALPHITANI, vulgo *Nalſi*, in PRINCIPATU CITERIORI, Episcopi Suffraganei.

Litteranenſis, vulgo *Letterea*.
 Caprinatus, vulgo *Capri*.
 Minorenſis, vulgo *Minori*.
 Scalenſis, vulgo *Scala*, unitus cum Episcopatu Ravellenſi, vulgo *Ravello*, qui tamen ab ejus jurisdictione eſt exemptus.

ARCHIEPISCOPATUS SURRENTINI, vulgo *Sorrento*, in PROVINCIA LABORIS, Episcopatus Suffraganei.

Vicanus Equenſis, vulgo *Vico*.
 Maſſenſis, & Maſſalubrenſis, vulgo *Maſſa*.
 Caſtrimaris, vulgo *Caſtel a mare*.

ARCHIEPISCOPATUS COMPSANI, vulgo *Conza*, in PRINCIPATU ULTERIORI, Episcopatus Suffraganei.

Muranus, vulgo *Muro*, in Baſilicata Provincia.
 Satrianenſis, vulgo *Satriano*, unitus Episcopatu Campanienſi, in Principatu citeriori.
 Laquedonienſis, vulgo *Lacedogna*, in Principatu ulteriori.
 Sancti Angeli Longobardorum, vulgo *Sant' Angelo de' Lombardi*, in Principatu ulteriori, & unitus cum Episcopatu Biſaccienſi, vulgo *Biſaccia*, in eodem Principatu.
 Montis Viridis, vulgo *Monte Verde* unitus Archiepiscopatu Nazareno, in eodem Principatu.

ARCHIEPISCOPATUS ACHERUNTINI, vulgo *Lacerenza*, Episcopatus Suffraganei.

Venofinus, vulgo *Venofa*.
 Anglonenſis, vulgo *Angloſa*, ſive *Turſi*.
 Potentinus, vulgo *Potenza*.
 Gravinenſis, vulgo *Gravina*.
 Tricaricenſis, vulgo *Tricarico*.

Mon-

Montis Pilosi, vulgo *Monte Peloso*, sed ab ejus jurisdictione exemptus.
 Melphienſis, vulgo *Melfi*, unitus cum Episcopatu Rapollensi, vulgo *Rapolla*, & ab ejus jurisdictione exemptus.

ARCHIEPISCOPATUS TARENTINI, vulgo *Tarento*, in PROVINCIA HYDRUNTINA, vulgo *Otranto*, Episcopatus Suffraganei.

Motulensis, vulgo *Motula*.
 Castellananensis, vulgo *Castellaneta*.
 Uritanus, vulgo *Oria*.

ARCHIEPISCOPATUS BRUNDUSINI, vulgo *Brindisi*, in Provincia HYDRUNTINA, Episcopus Suffraganeus.

Ostunensis, vulgo *Ostuni*.

ARCHIEPISCOPATUS HYDRUNTINI, in PROVINCIA HYDRUNTINA, Episcopi Suffraganei.

Castrensis, vulgo *Castro*.
 Gallipolitanus, vulgo *Gallipoli*.
 Ugentinus, vulgo *Ugento*.
 Aletienſis, vulgo *Lecce*.
 Alessanensis, vulgo *Alessano*.
 Neritonensis, vulgo *Nardo*, sed ab ejus jurisdictione immunis.

ARCHIEPISCOPATUS BARENSIS, vulgo *Bari*, in PROVINCIA BARENSI, Episcopatus Suffraganei.

Bitontinus, vulgo *Bitonto*.
 Juvenacensis, vulgo *Giovenazzo*.
 Melphitenſis, vulgo *Molfeta*, sed ab ejus jurisdictione immunis.
 Ruvo, vulgo *Ruvo*.
 Conversanensis, vulgo *Conversano*.
 Minerbienſis, vulgo *Minervino*.
 Monopolitanus, vulgo *Monopoli*, sed ab ejus jurisdictione immunis.
 Britetinus, vulgo *Britetto*.
 Polignanensis, vulgo *Polignano*.
 Lavelensis, vulgo *Lavello*.
 Catharenſis, vulgo *Cataro*, in Dalmatia, sub ditione Veneta.

ARCHIEPISCOPATUS TRANENSIS, vulgo *Trani*, in PROVINCIA BARENSI, Episcopatus Suffraganei.

Vigiliensis, vulgo *Biseglie*.
 Andriensis, vulgo *Andria*.

ARCHIEPISCOPATUS NAZARENUS IN OPPIDO BARULO, vulgo *Barletta*, nullum habet Episcopatum Suffraganeum, sed ei unitus est Episcopatus MONTIS VIRIDIS. Est autem Archiepiscopatus Nazarenus in PROVINCIA BARENSI.

ARCHIEPISCOPATUS SIPONTINI, vulgo *Manfredonia*, in CAPITANATA PROVINCIA, Episcopatus Suffraganei.

Vestanenſis, vulgo *Vieste*.
 Trojanensis, vulgo *Troja*, sed ab ejus jurisdictione exemptus.

ARCHIEPISCOPATUS LANCIANENSIS, vulgo *Lanciano*, IN APRUTIO, nullos habet Episcopatus Suffraganeos.

ARCHIEPISCOPATUS TEATINI, vulgo *Cbiati*, IN APRUTIO, Episcopi Suffraganei.

Adriensis, vulgo *Atri*, & Pennensis, vulgo *la Penna*, invicem uniti, & ab ejus jurisdictione exempti.
 Orthonensis, vulgo *Ortona*, unitus cum Episcopatu Camplesensi, vulgo *Camples*.

ARCHIEPISCOPATUS BENEVENTANI, vulgo *Benevento*, IN PRINCIPATU ULTERIORI & DITIONIS ECCLESIAE Episcopatus Suffraganei.

Asculanus, vulgo *Ascoli*. Hic Episcopatus diversus est ab Episcopatu Asculano, qui est in Piceno Suburbicario, seu in Marchia Anconitana, ditionis Ecclesiae.
 Thelesinus, vulgo *Teleso*.
 Sanctae Agathae Gothorum, vulgo *Santi Agata de' Goti*.
 Montis Marani, vulgo *Monte Marano*.
 Abellinensis, vulgo *Avellino*, unitus cum Episcopatu Frequentino, vulgo *Fricento*.
 Arianensis, vulgo *Ariano*.
 Trevicensis, vulgo *Vico della Baronina*.
 Triventinus, vulgo *Trivento*, sed ab ejus jurisdictione immunis.
 Bojanensis, vulgo *Bojano*.
 Bovinensis, vulgo *Bovino*.
 Vulturariensis, vulgo *la Volturara*.
 Larinensis, vulgo *Larino*.
 Thermanarum, vulgo *Termine*.
 Lucerinus, vulgo *Lucera*.
 Guardiensiſ, vulgo *Guardia Alfereſ*.
 Sancti Severi, vulgo *San-Severo*.

INDEX GEOGRAPHICUS. CXIII

ARCHIEPISCOPATUS ROSSANENSIS,
vulgo *Rossano*, in CALABRIA CITE-
RIORI, nullum habet Episcopatum Suf-
fraganeum, & Episcopatus BISIGANI-
SIENSIS, vulgo *Bisigniano*, ab ejus ju-
risdictione est exemptus.

ARCHIEPISCOPATUS CONSENTINI, vul-
go *Cosenza*, in CALABRIA CITERIO-
RI, Episcopatus Suffraganei.

Marturanensis, vulgo *Marturano*.
Sancti Marci, vulgo *San Marco*, sed ab e-
jus jurisdictione immunis.
Melitenis, vulgo *Melito*, sed ab ejus ju-
risdictione immunis.
Cassanensis, vulgo *Cassano*, sed ab ejus ju-
risdictione exemptus.

**ARCHIEPISCOPATUS SANCTÆ SEVE-
RINÆ**, vulgo *Santa Severina*, in CA-
LABRIA ULTERIORI, Episcopatus Suf-
fraganei.

Umbriaticensis, vulgo *Umbriatico*.
Belcastrensis, vulgo *Belcastro*.
Strongulensis, vulgo *Strongoli*.
Insulanus, vulgo *Isola*.
Geruntinus, vulgo *Gerenza*, unitus cum E-
piscopatu Cariatenis, vulgo *Cariati*.

ARCHIEPISCOPATUS RHEGINENSIS,
vulgo *Regio*, in CALABRIA ULTERIO-
RI, Episcopatus Suffraganei.

Catanensis, vulgo *Catanzaro*.
Crotoniensis, vulgo *Crotone*.
Trapejensis, vulgo *Tropea*.
Oppidenis, vulgo *Oppido*.
Nicoterensis, vulgo *Nicotera*.
Neocastrensis, vulgo *Necastro*.
Hieracenensis, vulgo *Geraci*.
Squillacensis, vulgo *Squillace*.
Bovenis, vulgo *Bova*.

**ARCHIEPISCOPATUS in SICILIA IN-
SULA**, Archiepiscopatus PANORMITA-
NI, vulgo *Palermo*, Episcopatus Suf-
fraganei.

Agrigentinus, vulgo *Gergenti*.
Mazariensis, vulgo *Mazara*.
Melitenis, vulgo *Malta*, in insula Meli-
tensi.

ARCHIEPISCOPATUS MESSANENSIS,
vulgo *Messina*, Episcopatus Suffraganei.

Cephalædensis, vulgo *Cisalı*.
Pactensis, vulgo *Patti*.
Liparentis, vulgo *Lipari*.

**ARCHIEPISCOPATUS MONTIS REGA-
LIS**, vulgo *Monreale*, Episcopatus Suf-
fraganei.

Cathanensis, vulgo *Catania*.
Syracusanus, vulgo *Siracusa*.

**ARCHIEPISCOPATUS IN SARDINIA
INSULA.**

ARCHIEPISCOPATUS CALARITANUS,
vulgo *Cagliari*, unicum habet Episcopa-
tum Suffraganeum, videlicet SULCITA-
NENSEM, vulgo *Villa d' Iglefiat*, qui
etiam Archiepiscopatus est unitus.

ARCHIEPISCOPATUS ARBORENSIS, vul-
go *Oristagni*, unicum habet Episcopatum
Suffraganeum, scilicet VALLENSEM,
seu LEXITANUM, vulgo *Alex*.

ARCHIEPISCOPATUS TURRITANI, vul-
go *Sassari*, Episcopatus Suffraganei.

Algariensis, vulgo *Alguer*.
Bosanensis, vulgo *Bosa*.
Ampuriensis, vulgo *Castell' Aragonese*.

Hi sunt Archiepiscopatus, & Episcopatus
Italiæ, de quibus si plura scires aveas, le-
gestis Italiam Sacram, quam in lucem e-
didit *Ferdinandus Ughellus*, Monachus
Ordinis Cisterciensis, eamque in novem
Tomos distribuit, quorum primus exhi-
bet Episcopatus, qui immediate Sanctæ
Sedi subjiciuntur. Alter Tomus comple-
ctitur Episcopatus, Æmiliæ, Flaminie,
Piceni, & Umbræ. Tertius Tomus con-
tinet Episcopatus Hetruriz, seu Tusciæ.
Tomus quartus comprehendit Episcopatus
Insulæ, Liguriæ, & Pedemontii. Quin-
tus Tomus repræsentat Episcopatus Foro
Julii, & Venerorum domini. Sextus To-
mus continet Episcopatus Campaniæ, A-
prutii, & Hirpinorum. Tomus septimus
complectitur Episcopatus Basilicatæ, A-
pulie, & Pecuniariæ. Tomus octavus
continet Episcopatus Samnii. Tomus ul-
timus exhibet Episcopatus Solentinorum,
& Calabriæ. De His Episcopatibus Ita-
liæ, & Archiepiscopatibus, quorum Suf-
fra-

fraganei sunt, de eorum antiquitate, juribus ac privilegiis, necnon de Archiepiscopis, & Episcopis, qui doctrina & pietate præditi, eis præfuerunt, lato calamo differit clarissimus Scriptor, *Ferdinandus Ughellus*, quem, si tibi per otium liceat, consulere poteris.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei, QUI NUNC SUNT IN GALLIARUM REGNO.

ARCHIEPISCOPATUS LUGDUNENSIS, vulgo *Lion*, Episcopatus Suffraganei.

Augustodunensis, vulgo *Autun*.
 Marisconenſis, vulgo *Macon*.
 Cabillonensis, vulgo *Chalons Sur Saone*.
 Lingonenſis, vulgo *Langres*.

ARCHIEPISCOPATUS SENONENSIS, vulgo *Sens*, Episcopatus Suffraganei.

Trecenſis, vulgo *Troyes*.
 Antiodorensis, vulgo *Auxerre*.
 Nivernenſis, vulgo *Nevers*.

ARCHIEPISCOPATUS PARISIENSIS, vulgo *Paris*, Episcopatus Suffraganei.

Carnotenſis, vulgo *Chartres*.
 Aurelianenſis, vulgo *Orleans*.
 Meldensis, vulgo *Meaux*.
 Bleſenſis, vulgo *Blois*, ab Innocentio XII. ad petitionem Regis Ludovici XIV. erectus an. 1697.

ARCHIEPISCOPATUS REMENSIS, vulgo *Reims*, Episcopatus Suffraganei,

Streſſionenſis, vulgo *Soissons*.
 Laudunenſis, vulgo *Laon*, seu *Lan*.
 Noviomensis, vulgo *Noyon*.
 Sylvaneſtenſis, vulgo *Senlis*.
 Bellovacenſis, vulgo *Beauvais*.
 Ambianenſis, vulgo *Amiens*.
 Bononienſis, vulgo *Boulogne*.

**ARCHIEPISCOPATUS ROTHOMAGEN-
 SIS, vulgo *Rozen*, Episcopatus Suffraganei.**

Ebroicenſis, vulgo *Eureux*.
 Bajocenſis, vulgo *Bayeux*.
 Conſtantienuſis, vulgo *Contance*.
 Abrincenſis, vulgo *Avanches*.

Sagienſis, vulgo *Seez*.
 Lexovicenſis, vulgo *Liſieux*.

ARCHIEPISCOPATUS TURONENSIS, vulgo *Tours*, Episcopatus Suffraganei.

Andegavenſis, vulgo *Angers*.
 Cenomanenſis, vulgo *Le Mans*.
 Redonenſis, vulgo *Rennes*.
 Nannetenſis, vulgo *Nantes*.
 Venetenſis, vulgo *Vannes*.
 Maclovienſis, vulgo *Saint Malo*.
 Briocenſis, vulgo *Saint Brioux*.
 Dolenſis, vulgo *Dole*.
 Trecorenſis, vulgo *Treguiers*.
 Crisopitenſis, vulgo *Kempercorentin*, vel *Cornouaille*.
 Leonenſis, vulgo *Saint Paul de Leon*.

ARCHIEPISCOPATUS BITURICENSIS, vulgo *Bourges*, Episcopatus Suffraganei.

Claramontenſis, vulgo *Clermont*.
 Sancti Flori, vulgo *Saint Flour*.
 Lemovicenſis, vulgo *Limoges*.
 Anicienſis, vulgo *le Puy*, sed ab ejus jurisdictione exemptus.
 Tutelenſis, vulgo *Tulle*.

ARCHIEPISCOPATUS ALBIENSIS, vulgo *Alby*, in OCCITANIA, vulgo *Languedoc*, erectus die III. Octobris anno 1678. Episcopatus Suffraganei.

Castrenſis, vulgo *Castres*.
 Mimatenſis, vulgo *Mende*.
 Rutenenſis, vulgo *Rodez*.
 Cadurcenſis, vulgo *Cabors*.
 Vabrenſis, vulgo *Vabres*.

ARCHIEPISCOPATUS BURDEGALENSIS, vulgo *Bordeaux*, Episcopatus Suffraganei.

Aginnenſis, vulgo *Agen*.
 Engoliſmenſis, vulgo *Angoulesme*.
 Santonenſis, vulgo *Saintes*.
 Pictaviensis, vulgo *Poitiers*.
 Petricoricenſis, vulgo *Perigueux*.
 Condomenſis, vulgo *Condom*.
 Sarlatenſis, vulgo *Sarlat*.
 Rupellenſis, vulgo *la Rochelle*.
 Lucionenſis, vulgo *Luçon*.

ARCHIEPISCOPATUS AUXITANUS, vulgo *Auscb*, IN VASCONIA, vulgo *Gascogne*, Episcopatus Suffraganei.

Lectorensis, vulgo *Lectoure*.
Convenensis, vulgo *Cominges*.
Vasatensis, vulgo *Basas*.
Conseranensis, vulgo *Conserans*.
Tarbensis, vulgo *Tarbes*.
Aturensis, vulgo *Aire*.
Lascurienis, vulgo *Lescar*.
Oleronenis, vulgo *Oleron*.
Aquenensis, vulgo *Acs*.
Bajonenis, vulgo *Bayone*.

ARCHIEPISCOPATUS TOLOSANI, vulgo *Tolose*, in OCCITANIA Superiori, vulgo *Languedoc*, Episcopatus Suffraganei.

Apamienensis, vulgo *Pamiers*.
Mirapicensis, vulgo *Mirepoix*.
Montalbanensis, vulgo *Montauban*.
Vavrensis, vulgo *Lavaur*.
Sancti Papuli, vulgo *Sancti Papoul*.
Lombariensis, vulgo *Lombez*.
Rivenensis, vulgo *Rieux*.

ARCHIEPISCOPATUS NARBONENSIS, vulgo *Narbone*, in OCCITANIA INFERIORI, vulgo *Languedoc*, Episcopatus Suffraganei.

Biterrensis, vulgo *Beziers*.
Nemaufensis, vulgo *Nismes*.
Lutevensis, vulgo *Lodève*.
Ucetienensis, vulgo *Uzes*.
Elestensis, vulgo *Alet*.
Carcassonenensis, vulgo *Carcassone*.
Agathensis, vulgo *Agde*.
Montispeffulanus, vulgo *Montpellier*.
Sancti Pontii Tomeriarum, vulgo *Saint Pons*.
Elnensis, vulgo *Perpignan*.

ARCHIEPISCOPATUS ARELATENSIS, vulgo *Arles*, in PROVINCIA, vulgo *Provence*, Episcopatus Suffraganei.

Massiliensis, vulgo *Marseilles*.
Tolonensis, vel *Telonensis*, vulgo *Toulon*.
Arausicanus, vulgo *Orange*.
Tricastinensis, vulgo *Saint Paul de trois Châteaux*.

ARCHIEPISCOPATUS AQUENSIS, vulgo *Aix*, in PROVINCIA, vulgo *Provence*, Episcopatus Suffraganei.

Aptensis, vulgo *Apt*.
Rejensis, vulgo *Riez*.
Foro-Julienensis, vulgo *Frejus*.
Vapincensis, vulgo *Gap*, in Delphinatu, vulgo *Dauphiné*.
Sistericensis, vulgo *Cisteron*.

ARCHIEPISCOPATUS AVENIONENSIS, vulgo *Avignon*, in PROVINCIA, seu COMITATU VENASCINO, vulgo *le Comtat Venaissin*, & in diuione Ecclesiæ, Episcopatus Suffraganei.

Carpentorastensis, vulgo *Carpentras*.
Vasionensis, vulgo *Vaison*.
Caballicensis, vulgo *Cavaillon*.

ARCHIEPISCOPATUS VIENNENSIS, vulgo *Vienne*, in Delphinatu, Episcopatus Suffraganei.

Gebennensis, vulgo *Geneve*, intra Sabaudiam.
Gratianopolitanus, vulgo *Grenoble*, in Delphinatu.
Vivariensis, vulgo *Viviers*, in Occitania.
Valentinus, vulgo *Valence*, in Delphinatu.
Maurianensis, vulgo *Saint Jean de Maurienne*, in Sabaudia.

ARCHIEPISCOPATUS BISUNTINI, vulgo *Besancon*, in BURGUNDIÆ Comitatu, Episcopatus Suffraganei.

Basilcensis, vulgo *Basle*, in Helvetia.
Laufanensis, vulgo *Lausana*, in Helvetia.
Bellicensis, vulgo *le Bellet*, in Beugefia, vulgo *le Beuge*.

ARCHIEPISCOPATUS EBREDUNENSIS, seu ALPIUM MARITIMARUM, vulgo *Ambrun*, Episcopatus Suffraganei.

Dignienensis, vulgo *Digne*.
Nicisensis, vulgo *Nice*.
Saniciensis, vulgo *Senès*.
Camelensis, vulgo *Cimiez*, non longe a Nicia.
Glaunatinensis, vulgo *Glandevr*.
Venciensis, vulgo *Vence*.
Grassensis, vulgo *Grasse*.

ARCHIEPISCOPATUS TARENTASIENSIS, vulgo *Tarantaise*, in ALPIBUS GRAJIS, seu PENNINIS, in SABAUDIA.

Augustanus, vulgo *Aousta*, in Sabaudia.
Sedunensis, in Vallesia, vulgo *Syon*, vel *Sitten en Vellex*.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei, QUI NUNC EXTANT IN REGNO HISPANIÆ.

ARCHIEPISCOPATUS TOLETANI, vulgo *Toledo*, in CASTELLA NOVA, Episcopatus Suffraganei.

Cordubensis, vulgo *Cordova*, in Vandalicia Provincia, sic dicta a Vandalis, qui Hispanias occuparunt, vulgo dicitur *Andalousia*.

Segobienſis, vulgo *Segovia*, in Castella veteri.

Carthaginensis, vulgo *Carthagera*, in Regno Murciz.

Seguntinus, vulgo *Siguenza*.

Conchenſis, vulgo *Cuenza*.

Giennensis, vulgo *Jaen*, in Vandalitia.

Vallisoletanus, vulgo *Vailladolid* in Castella veteri.

ARCHIEPISCOPATUS BURGENSIS, vulgo *Burgos*, in Castella veteri, Episcopatus Suffraganei.

Pampilonensis, vulgo *Pampelona*, in Regno Navarræ.

Calaguritanus, vulgo *Calaborra*, unitus Episcopatu Calceatensi, vulgo *la Calzada*, in Castella veteri.

Palentinus, vulgo *Palentia*, in Regno Legionis, vulgo *Leon*.

ARCHIEPISCOPATUS COMPOSTELLANI, vulgo *Compostella*, in GALLÆCIA, Episcopatus Suffraganei.

Salmanticensis, vulgo *Salamanca*, in Regno Legionis.

Abulensis, vulgo *Abila* in Castella veteri.

Placentinus, vulgo *Plazencia*, in Extremadura.

Lucensis, vulgo *Lugo*, in Gallæcia.

Astoricensis, vulgo *Astorga*, in Regno Legionis.

Zamorenſis, vulgo *Zamora*, in Regno Legionis.

Auriensis, vulgo *Orense*, in Gallæcia.

Tudensis, vulgo *Tuy*, in Gallæcia.

Pacensis, vulgo *Badajoz*, in Extremadura.
Mindonensis, vulgo *Mondouedo*, in Gallæcia.

Cauriensis, vulgo *Coria*, in Extremadura.

Civitarenſis, vulgo *Ciudad Rodrigo*, in Regno Legionis.

Legionenſis, vulgo *Leon*, in Regno Legionis.

Ovetensis, vulgo *Oviedo*, in Austria.

ARCHIEPISCOPATUS HISPALENSIS, vulgo *Sevilla*, in VANDALITIA, seu vulgo *Andalousia*, Episcopatus Suffraganei.

Gaditanus, vulgo *Cadix*, in Vandalitia.

Guadicensis, vulgo *Gnadix*, in Regno Granatæ.

Canariensis, vulgo *Canaria*, Insula ejusdem cognominis in Africa.

ARCHIEPISCOPATUS GRANATENSIS, vulgo *Granada*, in Regno GRANATÆ, Episcopatus Suffraganei.

Malacitanus, vulgo *Malaga*, in Regno Granatæ.

Almerienſis, vulgo *Almeria*, in Regno Granatæ.

ARCHIEPISCOPATUS CÆSARAUGUSTANI, vulgo *Zaragœa*, in ARAGONIA, Episcopatus Suffraganei.

Oscensis, vulgo *Huesca*, in Aragonia.

Jacensis, vulgo *Jaca*, in Aragonia.

Tarasonensis, vulgo *Taracona*, in Aragonia.

Balbastrenſis, vulgo *Balbastro*, in Aragonia.

Terulenſis, vulgo *Teruel*, in Aragonia.

Albaricienſis, vulgo *Albaracin*, in Aragonia.

ARCHIEPISCOPATUS TARRACONENSIS, vulgo *Tarragona*, in CATALAUNIA, Episcopatus Suffraganei.

Barcinonenſis, vulgo *Barcelona*.

Gerundenſis, vulgo *Girona*.

Ilerdenſis, vulgo *Lerida*.

Vicenſis, vulgo *Vich*.

Virgellenſis, vulgo *Urgel*.

Dortuenſis, vulgo *Torrofa*.

INDEX GEOGRAPHICUS. CXVII

ARCHIEPISCOPATUS VALENTINI, vulgo *Valentia*, in Regno Valentino, Episcopatus Suffraganei.

Majoricensis, vulgo *Majorca*, in insula ejusdem cognominis.

Oriolensis, vulgo *Oribuela*, in Regno Valentino.

ARCHIEPISCOPATUS & Episcopatus Suffraganei, qui nunc sunt in GERMANIA.

ARCHIEPISCOPATUS MOGUNTINI, Italice *Magonza*, Germ. *Mainz*, Gallice *Mayence*, Episcopatus Suffraganei.

Argentinenſis, germ. *Strasburg*.

Auguſtanus, germ. *Augsburg*.

Conſtantiensis, germ. *Coſtanz*.

Curienſis, germ. *Cbur*.

Eichſtetensis, germ. *Eichſtett*.

Halberſtadiensis, vulgo *Halberſtad*.

Herbipolenſis, germ. *Vurzburg*.

Hildeſheimenſis, vulgo *Hildeſheim*.

Paderbonenſis, vulgo *Paderbona*.

Spirenſis, germ. *Spejer*.

Verdenſis, vulgo *Verden*.

Wormatiensis, vulgo *Wormes*.

ARCHIEPISCOPATUS TREVIRENSIS, germ. *Trier*, gallice *Treyes*, Episcopatus Suffraganei.

Tullenſis, vulgo *Toul*, in ditioſione gallorum.

Metenſis, vulgo *Metz*, in ditioſione gallorum.

Verdunenſis, vulgo *Verdun*, in ditioſione gallorum.

ARCHIEPISCOPATUS COLONIENSIS, germ. *Coln*, gallice *Cologne* Episcopatus Suffraganei.

Leodienſis, germ. *Lick Luttig*, gallice *Liege*, italice *Liegi*.

Monafterienſis, vulgo *Munſter*, in Weſtphalia.

Oſnaburgenſis, vulgo *Oſnaburgk*, in circulo Weſtphaliæ.

Mindenſis, vulgo *Minden*, in Weſtphalia, qui tamen Episcopatus, perinde ac Episcopatus Alberſtadienſis, tranſiit in dominiſium Electoris Brandeburgenſis.

ARCHIEPISCOPATUS SALISBURGENSIS vulgo *Salzburg*, Episcopatus Suffraganei.

Paſſaviensis, vulgo *Paſſau*, in Bavaria.

Freſingenſis, vulgo *Freſingen*.

Graveſ. Hiſt. Tom. IX.

Ratiſponenſis, vulgo *Regenſpurg*, in Bavaria.

Brixinenſis, vulgo *Brixens*, in Comitatu Tirolis.

Gurcenſis, vulgo *Gurck*, in Carinthia.

Laventinenſis, vulgo *Lavant*, in Carinthia.

Chiemenſis, vulgo *Chiemſe*, in Bavaria.

Seccovienſis, vulgo *Seckau*, in Stiria.

ARCHIEPISCOPATUS MAGDEBURGENSIS, vulgo *Magdeburg*, Episcopatus Suffraganei.

Miſnenſis, vulgo *Meiſſen*, in Saxonia ſuperiori ad Albim, qui tamen ab ejus juriſdictione eſt exemptus.

Merſeburgenſis, vulgo *Merſburg*, in Miſnia.

Citizenſis.

Naumburgenſis, vulgo *Naumburg*, in Miſnia.

Brandeburgenſis, vulgo *Brandeburg*.

Havelburgenſis, vulgo *Havelberg*.

ARCHIEPISCOPATUS BREMENSIS, vulgo *Bremen*, in SAXONIA INFERIORI, Episcopatus Suffraganei.

Lubecenſis, vulgo *Lubeck*, in Hollandia.

Rareburgenſis, vulgo *Ratzeburg*, in Ducatu Pomeraniæ.

Suerinenſis, vulgo *Schwerin*, in Ducatu Meckelburgenſi.

Præter hos ſex Germaniæ Archiepiſcopatus, moxque recensitos Episcopatus Suffraganeos, ſex adhuc ſunt Germaniæ Episcopatus, qui ſunt exempti, videlicet Episcopatus Neothadienſis, vulgo *Neuſtatt*, in Austria; Episcopatus Uratiſlaviensis, vulgo *Preſlau*, in Sileſia; Episcopatus Bambergensis, vulgo *Bamberg*; Episcopatus Olmulcenſis, in Moravia, vulgo *Olmütz*; Episcopatus Tridentinus, vulgo *Trento*, & Episcopatus Labacenſis, Italice *Lubbiano*. Denique Viennensis in Austria Episcopatus, qui antea erat iridem exemptus, nuperrime ad petitionem Imperatoris *Caroli VI.* fuit a Summo Pontifice Innocentio XIII. in Archiepiſcopatum erectus.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei, qui nunc sunt in ANGLIA.

ARCHIEPISCOPATUS CANTUARIENSIS, vulgo *Canterbury*, Episcopatus Suffraganei.

Roffensis, vulgo *Rochester*.
 Londinensis, vulgo *London*, Gallice *Londres*.
 Lincolnensis, vulgo *Lincoln*.
 Ciceſtrienſis, vulgo *Chicheſter*.
 Vintonienſis, vulgo *Vincheſter*.
 Salisburienſis, vulgo *Salisbury*.
 Exonienſis, vulgo *Exceſter*.
 Vigornienſis, vulgo *Worceſter*.
 Gloceſtrienſis, vulgo *Gloceſter*.
 Bathonienſis, vulgo *Bathe*, unitus Episcopatu Vellenſi, vulgo *Vvelles*.
 Lichfeldienſis, vulgo *Lichfeld*.
 Herefordienſis, vulgo *Hereford*.
 Elienſis, vulgo *Ely*.
 Norwicheſis, vulgo *Norwich*.
 Oxonienſis, vulgo *Oxford*.
 Petriburgenſis, vulgo *Peterbourg*.
 Briſtolienſis, vulgo *Briſtol*.
 Landavenſis, vulgo *Landaff*.
 Bangorienſis, vulgo *Bangor*.
 Menevenſis, ſeu Sancti Davidis, vulgo *Saint David*.
 Afaphenſis, vulgo *Saint Afaph*.

ARCHIEPISCOPATUS EBORACENSIS, vulgo *Torch*, Episcopatus Suffraganei.

Ceſtrienſis, vulgo *Cheſter*.
 Dunelmienſis, vulgo *Durham*.
 Carleolenſis, vulgo *Carlile*.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei, qui nunc sunt in SCOTIA.

ARCHIEPISCOPATUS ANDREOPOLITANI, vulgo *Saint Andrews*, Episcopatus Suffraganei.

Aberdonenſis, vulgo *Aberdene*.
 Dunckeldenſis, vulgo *Dunckell*.
 Moravienſis, vulgo *Murray*.
 Dumblanenſis, vulgo *Dumblant*.
 Brechinienſis, vulgo *Brechin*.
 Edenburgenſis, vulgo *Edembourg*.
 Roſſenſis, vulgo *Roffe*.
 Cathaneſienſis, vulgo *Caitnes*.
 Orcadenſis, vulgo *Orkney*.

ARCHIEPISCOPATUS GLASCUENSIS, vulgo *Glaſcow*, Episcopatus Suffraganei.

Gallovidienſis, vulgo *Galloway*.
 Argadienſis, vulgo *Argyle*.
 Inſularum, ſive Sodoreniſis, vulgo *Colmkill*, & *Iles*.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei, QUI NUNC SUNT IN HIBERNIA.

ARCHIEPISCOPATUS ARMACHANI, vulgo *Armag*, in ULTONIA, Episcopatus Suffraganei.

Midenſis, vulgo *Miſh*.
 Clochoreniſis, vulgo *Clagber*.
 Dunenſis, vulgo *Doun*.
 Derrenſis, vulgo *Derry*.
 Rapotenſis, vulgo *Rapoe*.
 Kilmoreniſis, vulgo *Kilmore*, unitus Episcopatu Ardachadenſi, vulgo *Ardach*.
 Dromoreniſis, vulgo *Dromore*.
 Clonmacnoiſienſis, vulgo *Cluan*, qui Episcopatu Midenſi eſt unitus.
 Connoreniſis, vulgo *Conner*, qui Episcopatu Bunenſi unitus eſt.

ARCHIEPISCOPATUS DUBLINENSIS, vulgo *Dublin*, in LAGENIA, Episcopatus Suffraganei.

Darenſis, vulgo *Killdare*.
 Fernenſis, vulgo *Ferne*, unitus Episcopatu Leghlinenſi, vulgo *Leighlin*.
 Oſſorienſis, vulgo *Oſſery*.

ARCHIEPISCOPATUS CASSILIENSIS, vulgo *Caffbell*, in MOMONIA, Episcopatus Suffraganei.

Limericenſis, vulgo *Lymerrick*.
 Vatefordienſis, vulgo *Vvaterford*, qui unitus eſt Episcopatu Liſmoreniſi, vulgo *Liſmore*.
 Clonenſis, ſeu Cluanenſis, vulgo *Cloncy*.
 Corcagrenſis, vulgo *Corch*, unitus Episcopatu Roſſenſi, vulgo *Roff*.
 Laonenſis, vulgo *Killalo*.
 Ardferrenſis, & Finibrienſis, vulgo *Kilfernor*.

ARCHIEPISCOPATUS THUAMENSIS, vulgo *Toam*, in CONNACIA, Episcopatus Suffraganei.

Magionenſis, vulgo *Moy*, & Enaghounenſis,

sis, vulgo *Enaghduvne*, qui uniti sunt
Archiepiscopatus Tuamensis.

Elphinensis, vulgo *Elphen*.

Duacensis, vulgo *Kilmagough*, unitus Epi-
scopatus Clonfertensis, vulgo *Clonsfert*.

Alladensis, vulgo *Killala*, unitus Episco-
patus Achadensis, vulgo *Acherry*.

**ARCHIEPISCOPATUS, & EPISCOPATUS
QUI NUNC SUNT IN BOHEMIA.**

Unitus est in Regno Bohemiz Archiepisco-
patus, videlicet Pragensis, a *Clemente VI.*
Pont. Max. anno 1334. institutus.

ARCHIEPISCOPATUS PRAGENSIS, vul-
go *Praga*, in BOHEMIA, Episcopatus
Suffraganei.

Olmuensis, vulgo *Olmitz*, in Moravia.
Litomericensis, vulgo *Leutmeritz*.
Reginogradecensis, vulgo *Konigsgratz*.

**ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suf-
fraganei IN DANIA.**

Unus duntaxat in Dania, vulgo *Danne-
march*, extat Archiepiscopatus, seu Lun-
densis.

ARCHIEPISCOPATUS LUNDENSIS, in
DANIA, Episcopatus Suffraganei.

Roschildensis, vulgo *Roschild*, in Zelandia
insula.

Ottoniensis, vulgo *Odensee*, in Fionia.

Slesvicensis, vulgo *Sleswick*, in Iutia.

Ripensis, vulgo *Ripen*, ibid.

Viburgensis, vulgo *Vuborg*, ibid.

Elburgensis, vulgo *Alborch*, ibid.

Ahusiensis, vulgo *Arbunjen*, ibid.

Observari tamen debet, hunc in Dania Archie-
piscopatum Lundensem ab an. MDCLVIII.
ex quo Lundis Civitas subest Suecis, de-
fuisse esse Archiepiscopatum, & nunc esse
tantum Episcopatum, quia ejus loco Ci-
vitas Hafnia, a qua parum distat Lundem-
sis Civitas, Archiepiscopali titulo fuit de-
corata a *Friderico III.* Daniz Rege anno
MDCLX.

**ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suf-
fraganei, IN SVECIA.**

ARCHIEPISCOPATUS UPSALIENSIS,
vulgo *Upsal*, Episcopatus Suffraganei.

Lincopensis, vulgo *Linkoping*.

Scarenfis, vulgo *Scara*.

Arosiensis, vulgo *Arosen*.

Vexionensis, vulgo *Vexsio*.

Aboensis, vulgo *Abo*, in Finnonia.

**ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus
Suffraganei IN HUNGARIA.**

ARCHIEPISCOPATUS STRIGONIENSIS,
vulgo *Gran*, sub TURCIS, Episcopatus
Suffraganei.

Nitriensis, vulgo *Nitra*, sub Austriacis.

Javariensis, vulgo *Gevver*.

Agriensis, vulgo *Egber*.

Vaciensis, vulgo *Vuatzen*.

Quinquecelentis, vulgo *Otegiazac*.

Wesprimensis, vulgo *Vesprim*.

ARCHIEPISCOPATUS COLOGENSIS, vul-
go *Colotza*, sub TURCIS, Episcopatus
Suffraganei.

Bachinensis, vulgo *Batb*, qui unitus est Ar-
chiepiscopatus, & est sub Austriacorum do-
minio.

Zagrabiensis, vulgo *Zagrab*.

Varadiensis, vulgo *Varad*.

Sirmiensis, vulgo *Szerem*, seu *Sirmicb*.

Chanadiensis, vulgo *Chanad*.

Bosnensis, vulgo *Bosna*, Sedes Jaitzæ in
Bosnia.

Cibinensis, sive Transylvaniæ, vulgo *Sze-
ben*.

Bachoviensis, vulgo *Backovv*, in Vala-
chia.

**ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suf-
fraganei IN POLONIA.**

ARCHIEPISCOPATUS GNESNENSIS, vul-
go *Gnesna*, Episcopatus Suffraganei.

Cracoviensis, vulgo *Cracovv*, in Polonia
minore.

Uladiavienfis, seu Cujavienfis, vulgo *Vula-
dislavv*, in Cujavia.

Vilnensis, vulgo *Vilenski*, in Lituania.

Posnaniensis, vulgo *Posnan*.

Plocensis, vulgo *Ploczko*, in Massovia.

Varmienfis, vulgo *Varmia*, unitus Episco-
patus.

Sambienfis, vulgo *Szamland*.

Luceorienfis, vulgo *Lucko*, in Volhinia.

Samogitienfis, sive Mednicienfis, vulgo *Samod-
zka Zembla*.

Culmenfis, vulgo *Culmenfoe*, unitus cum E-
piscopatu Pomesamienfis, vulgo *Pomesan*.

Uratislaviensis, vulgo *Breslau*, in Silesia.
 Lebuffensis, vulgo *Lebuff*, in Marchia Brandeburgica.
 Caminensis, vulgo *Camin*, in Pomerania.
 Smolocensis, vulgo *Smolensko*, in Moscovia.

ARCHIEPISCOPATUS LEOPOLIENSIS,
 vulgo *Louou*, Episcopatus Suffraganei.

Presmiliensis, vulgo *Przemysl*, in Russia nigra.
 Chelmenfis, vulgo *Chelm*, in Russia nigra.
 Chiovenfis, vulgo *Kiouu*, in Volhinia.
 Camenecensis, vulgo *Kamieniec*, sub Turcis, in Podolia.

Præter Latinos in Regno Poloniæ Episcopos, sunt & Russici, seu Ruthenici Ritus, Episcopi, sub ditione Regis Poloniæ, in communionem Orthodoxæ Ecclesiæ a *Clemente VIII.* Pont. Maximo, an. MDXCVI. recepti, qui tamen in Comitibus Polonicis locum non habent.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei, in LUSITANIA, vulgo *Portugallia*.

ARCHIEPISCOPATUS BRACARENSIS,
 vulgo *Braga*, Episcopatus Suffraganei.

Portucalensis, vulgo *Porto*.
 Guardienseis, vulgo *la Guardia*.
 Lamenfis, vulgo *Lamego*.
 Mirandensis, vulgo *Miranda*.

ARCHIEPISCOPATUS OLYSSIPONENSIS
 vulgo *Lisboa*, Episcopatus Suffraganei.

Conimbricensis, vulgo *Coimbra*, in Portugallia.
 Elvensis, vulgo *Elvas*, in Portugallia.
 Leirienfis, vulgo *Leiria*, in Portugallia.
 Septensis, vulgo *Ceuta*, in Barbaria.
 Funchalensis, vulgo *Funchel*, in Madera insula.
 Anagrenfis, vulgo *Angra*, in *Tercera* insula.
 Congensis, vulgo *San Salvador*, in Regno Congi.
 Capitis Viridis, vulgo *Ribera Grande* in insulis Capitis Viridis.
 S. Thomæ, vulgo *San Thomè*, in insula ejusdem cognominis, versus Guineam.
 Angolæ, vulgo *Angola*, in urbe Laonda.

ARCHIEPISCOPATUS EBORENSIS, vulgo *Evora*, Episcopatus Suffraganei.

Pharenfis, sive Algarbienfis, vulgo *Faro*, in Algarbia.
 Tingitanus, vulgo *Tanger*, unitus Episcopati Septensi in Barbaria.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei IN LIVONIA.

ARCHIEPISCOPATUS REGIENSIS, vulgo *Riig*, Episcopatus Suffraganei.

Revalienfis, vulgo *Revel*.
 Torpatensis, vulgo *Derpt*.
 Hapsalensis, vulgo *Hapsel*.
 Offiliensis, vulgo *Oesel*.
 Vendenfis, vulgo *Vindovv*, nunc Livonenfis.

Nunc Civitas Riga, quæ erat Sedes illius Archiepiscopatus, in manus Magni Ducis Russiæ venit, qui eam expugnavit anno MDCCX.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei IN VALLACHIA, MOSCOVIA, & RUSSIA.

In Vallachia unus tantum est Episcopus seu Bacchovienfis, a *Clemente VIII.* Pontifice Maximo, erectus.

In Moscovia, itemque in Russia alba, Episcopi e Cætu Monachorum Ordinis Sancti Basilii, ut plurimum eliguntur, solentque undecim Episcopi in universo Mosci Imperio numerari, quorum Metropolitæ, in urbe *Moscow* Sedem habebat. Duo etiam in Moscovia sunt Archiepiscopatus, nimirum Restovienfis, & Novogardiz Magnæ. Extant vero Episcopatus in Civitatibus Cortinæ, Refaniæ, Columnæ, Casani, Vologdæ, Tueriæ, Smoleskeski, & Susdaliz.

ARCHIEPISCOPATUS & Episcopatus Suffraganei, IN DALMATIA.

ARCHIEPISCOPATUS JARDENSIS, vulgo *Zara*, SUB VENETIS, Episcopatus Suffraganei.

Arbenfis, vulgo *Arbe*.
 Veglianensis, vulgo *Veglia*.
 Aufarenfis, vulgo *Ofero*.

INDEX GEOGRAPHICUS, CXXI

ARCHIEPISCOPATUS SPALATENSIS,
vulgo *Spalato*, sub VENETIS, Episcopatus Suffraganei.

Siginenſis, vulgo *Zegna*, in Croatia, sub Imperatore.

Nonenſis, vulgo *Nona*, sub Venetis, in Dalmatia.

Pharenſis, & Leſinenſis, vulgo *Leſina*, sub Venetis, in Dalmatia.

Tragurienſis, vulgo *Trau*, sub Venetis, in Dalmatia.

Scardonenſis, vulgo *Scardona*, sub Venetis, in Dalmatia.

Macarienſis, vulgo *Macarska*, sub Turcarum dominio.

Sebenicenſis, vulgo *Sebenico*, sub Venetis.

Tinenſis, vulgo *Tine*, sub Turcis.

Dulmenſis, vulgo *Dulma*, in Boſnia, sub Turcis.

Alminiſis, vulgo *Almiſſa*, sub Turcis.

ARCHIEPISCOPATUS RAGUSINI, vulgo *Raguſi*, SUI JURIS, IN DALMATIA, Episcopatus Suffraganei.

Stagnenſis, vulgo *Stagno*, sub Ragufzis.

Mercanenſis, vulgo *Merca*, sub Ragufzis, unitus cum Episcopatu Tribunenſi, vulgo *Trebingo*, sub Turcis.

Stephanenſis, vulgo *Marenta*, sub Turcis.

Bratienſis, vulgo *la Brazza*, sub Venetis.

Rofonenſis, vulgo *Riſano*, sub Turcis.

Curſolenſis, vulgo *Curſola*, sub Venetis.

ARCHIEPISCOPATUS NIDROSIENSIS, vulgo *Drosheim*, Episcopatus Suffraganei IN NORVEGIA.

Bergenſis, vulgo *Bergen*, unitus Episcopatu Stavangrenſi, vulgo *Stoffanger*.

Hammarienſis, vulgo *Hammer*.

Anſloenſis, vulgo *Hola*, in Islandia Inſula.

Scalhotenſis, vulgo *Scalbot*, in Islandia Inſula.

ARCHIEPISCOPATUS & Episcopatus Suffraganei IN ALBANIA.

ARCHIEPISCOPATUS ANTIBARENSIS, vulgo *Antivari*, SUB TURCIS, Episcopatus Suffraganei.

Scuttarenſis, vulgo *Scuttari*.

Polatenſis, vulgo *Pulati*.

Drivaſtenſis, vulgo *Drivaſſa*.

Dulcinienſis, vulgo *Dulcinio*.

Sappatenſis, vulgo *Sappa*, unitus cum Episcopatu Sardenſi, vulgo *Sardania*.

Piſtenenſis, vulgo *Priferen*, in Servia.

Samandrienſis, vulgo *Semender*, in Servia.

Belgradenſis, vulgo *Nandor Alba*, in Servia.

Buduenſis, vulgo *Budoa*, sub Venetis.

ARCHIEPISCOPATUS DIRRACHINI, vulgo *Durazzo*, in ALBANIA, SUB TURCIS, Episcopatus Suffraganei.

Alexienſis, vulgo *Aleſſio*.

Liſſentis, vulgo *Lis*.

Bendenſis, vulgo *Benda*.

Canovienſis, vulgo *Canovia*.

Crojenſis, vulgo *Croja*.

ARCHIEPISCOPATUS SCUPIENSIS, vulgo *Uſcub*, in SERVIA.

ARCHIEPISCOPATUS SARDICENSIS, vulgo *Sofia*, in BULGARIA.

ARCHIEPISCOPATUS OCHREDENSIS, vulgo *L' Ocrida*, IN MACEDONIA.

ARCHIEPISCOPATUS CORCYRENSIS, vulgo *Corfu*, in EPIRO, sub Venetis, Episcopatus Suffraganei.

Zacynthienſis, vulgo *Zante*, unitus cum Episcopatu Cephalonienſi, vulgo *Cefolonia*, sub Venetis, in inſulis.

ARCHIEPISCOPATUS CANDIENSIS, vulgo *Candia*, in CRETA, inſula, sub Turcis, Episcopatus Suffraganei.

Cydonienſis, vulgo *La Canea*.

Rhetimnenſis, vulgo *Retimo*, unitus cum Episcopatu Milopotamenſi, vulgo *Milopotamo*.

Sithienſis, vulgo *Serbia*, unitus cum Episcopatu Hierapetrerenſi, vulgo *Hierapetra*.

Sichimenſis, vulgo *Sichimo*, unitus cum Episcopatu Arcadienſi, vulgo *Arcadia*.

ARCHIEPISCOPATUS MAXIENSIS, vulgo *Nafcia*, in MARIÆGEO, Episcopatus Suffraganei.

Thienenſis, vulgo *Tiene*, ab ejus juridiſſione exemptus, in inſula ejusdem cognominis, sub Venetis.

Milenſis, vulgo *Milo*.

Scirenſis, vulgo *Sira*.

Chienſis, vulgo *Scio*.

Andrenſis, vulgo *Andro*.

The-

Therassienſis, vulgo *Santorini*.
Theramniensis, vulgo *Termia*.

Venetiolæ, vulgo *Venezuela*.
Honduræ, vulgo *Honduras*.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei IN INDIIS ORIENTALIBUS, sub LUSITANIS.

ARCHIEPISCOPATUS LIMENSIS vulgo *Lima*, Episcopatus Suffraganei.

ARCHIEPISCOPATUS GOANI, vulgo *Goa*, Episcopatus Suffraganei.

Cuscenſis, vulgo *Cusco*.
Quitenſis, vulgo *Quito*.
Arequipæ, vulgo *Arequipa*.
De Truxillo, vulgo *Truxillo*.
Gamangæ, vulgo *Guamanga*.
Panamanus, vulgo *Panama*, in Terra Firma.
Sancti Jacobi Cileſ, vulgo *Santiago de Chile*.
Conceptionis, vulgo *la Concepcion de Chile*.

Conchinensis, vulgo *Cochin*.
Malacensis, vulgo *Malaca*.
Macaonensis, vulgo *Macao*, in Sinarum Imperio.
Meliaporensis, seu Sancti Thomæ, vulgo *San Tome*.
Nangazachienſis, vulgo *Nangazachi*, quem Episcopatum Sixtus V. Pontifex Maximus erexit in Nangazaco, Urbe Japoniæ.
Granganorensis, antea Angamelenſis, vulgo *Angamale*, in India intra Gangem.

ARCHIEPISCOPATUS S. FIDEI, vulgo *Santa Fe de Bogota*.

ARCHIEPISCOPATUS CRANGORENSIS, IN INDIIS ORIENTALIBUS, nullum EPISCOPATUM SUFFRAGANEUM HABET.

EPISCOPATUS SUFFRAGANEI, IN NOVO REGNO GRANATENSI, sub HISPANIS.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei in INDIIS OCCIDENTALIBUS, sub HISPANIS.

Sanctæ Marthæ, vulgo *Santa Martha*, in novo Regno Granatenſi.
Carthaginis Novæ, vulgo *Carthagena la Inda*, in Terra Firma.
Popajani, vulgo *Popayan*, in regione ejusdem cognominis.

ARCHIEPISCOPATUS MEXICANI, vulgo *Mexico*, Episcopatus Suffraganei.

ARCHIEPISCOPATUS PLATENSIS, vulgo *de la Plata*, Episcopatus Suffraganei.

Antequarenſis; ſive Quaxacanus, vulgo *Guanaxaca*.
Mechoacanus, vulgo *Meeboacan*.
Taxcalenſis, ſive Angelopolitanus, vulgo *Puebla de los Angeles*.
Guatimalanus, vulgo *Guatemala*.
Meridæ, vulgo *Merida* in Yucatania.
Nicaragua, vulgo *Nicaragua*.
Chiappenſis, vulgo *Chiappe*.
Veræ pacis, vulgo *Vera paz*.
Durangi, vulgo *Durango*.
Sanctæ Fidei de novo Mexico, vulgo *Santa Fe*.

De pace, vulgo *la Paz*, o Chuquiaca in Perva.
Tucumanenſis, vulgo *San Miguel de el estero*, in Tucumania.
Sanctæ Crucis de Sierra, vulgo *Santa Cruz de la Sierra*, o de Baranca.
Sanctæ Trinitatis, vulgo *Santa Trinidad de Buenos Ayres*, in Paraguaia.
Fluvii de Plata, vulgo *P Affompcion*, in Provincia Fluvii de Plata.

ARCHIEPISCOPATUS SANCTI DOMINICI, vulgo *San-Domingo*, in HISPANOLIOLA INSULA, Episcopi Suffraganei.

ARCHIEPISCOPATUS MANILANI, vulgo *Manila*, in insulis PHILIPPINIS, sub HISPANIS, Episcopatus Suffraganei.

Episcopus Conceptionis, vulgo *la Concepcion, de la Vega*, unitus Archiepiscopatu.
Sancti Jacobi de Cuba, vulgo *Santiago de Cuba*.
Sancti Joannis de Portu Divite, vulgo *San Juan de puerto Rico*.

Nominis Jeſu, ſeu Cebuenſis, vulgo *Nombre de Jeſus*.
Novæ Segoviæ, vulgo *Nueva Segovia*.
Cazerenſis, vulgo *Caceres de Camerina*.

INDEX GEOGRAPHICUS.

CXXIII

ARCHIEPISCOPATUS SANCTI SALVATORIS, vulgo *San Salvador*, in BRASILIÀ, sub LUSITANIS, Episcopatus Suffraganei.

Olindanus, vulgo *Olinda de Pernambuco*.
Sancti Sebastiani, vulgo *San Sebastiano de Rio de Janeiro*.
Maraniani, vulgo *San Luis de el Maranham*.

IN FRANCIA NOVA, NULLUS EST ARCHIEPISCOPATUS, SED UNUSTANTUM EXTAT EPISCOPATUS, SEU QUEBECENSIS, QUI NEMINI SUPFRAGANEUS EST, & vulgo dicitur *Quebec*.

ARCHIEPISCOPATUS, & Episcopatus Suffraganei, IN BELGIO, vulgo *Flandria*,

ARCHIEPISCOPATUS MECHLINENSIS, vulgo *Melnes*, in BELGIO HISPANICO, Episcopatus Suffraganei.

Antuerpiensis, vulgo *Anvers*, ad Scaldium fuvium, in Brabantia.

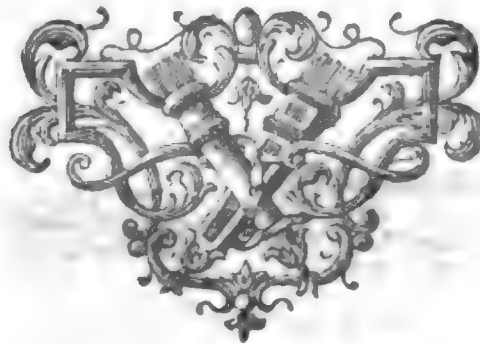
Brugensis, vulgo *Bruges*.
Gandavenfis, vulgo *Gand*.
Sprenfis, vulgo *Ipres*.
Ruremundensis, vulgo *Ruremonde*.
Boscodunensis, vulgo *Bolduc*.

ARCHIEPISCOPATUS CAMERACENSIS, vulgo *Cambray*, in BELGIOGALLICO, Episcopatus Suffraganei.

Atrebatensis, vulgo *Arras*.
Tornacensis, vulgo *Tournay*.
Namurcensis, vulgo *Namurc*.
Sancti Audomari, vulgo *Saint Omer*.

ARCHIEPISCOPATUS ULTRAJECTINI, vulgo *Utrecht*, Episcopatus Suffraganei.

Dravetenfis, vulgo *Draventer*.
Herlemensis, vulgo *Harlem*, in Hollandia.
Leovardienfis, vulgo *Leuwarden*, in Frisia.
Middelburgensis, vulgo *Middelborg*, in Zelandia.

I N-

I N D E X

G E O G R A P H I C U S

A C A D E M I A R U M T O T I U S E U R O P Æ

*Juxta suum Ordinem Alphabeticum, & Regnorum, seu locorum,
in quibus instituta sunt, præfixis annis, & nominibus
eorum, a quibus originem habuerunt.*

I N A N G L I A.

CAntabrigensis, vulgo *Cambrige*, anno 1280. ab Eduardo I. Angliæ Rege, erecta.
Oxonienſis, vulgo *Oxford*, an. 895. ab *Alfredo*, Angliæ Rege fundata.

I N B E L G I O.

Groningana, vulgo *Groeninghen*, instituta anno 1614.
Franecheranna, vulgo *Franecker*, fundata anno 1585.
Hardervienſis, vulgo *Hardervick*, fundata an. 1658.
Lovaniensis, vulgo *Louvain*, anno 1415. a *Joanne*, Brabantie Duce, erecta sub Martino V. Papa.
Duacensis, vulgo *Douay*, instituta fuit a Philippo II. Hispaniæ Rege, an. 1562.
Lugdunenſis Batavorum, vulgo *Leyden*, ab Hollandiæ Ordinibus an. 1575. fundata.
Namurcensis, vulgo *Namur*.
Ultrajectina, vulgo *Utrecht*, erecta anno 1636.

I N B O H E M I A.

Praſenſis, vulgo *Praga*, fundata a Carolo IV. Imperatore, anno 1358.

I N D A N I A.

Haphniensis, vulgo *Köppenagen*, erecta an. 1447.

I N G A L L I A.

Andegavenſis, vulgo *Angers*, anno 1346.
Aquenſis, vulgo *Aix*, in Provincia, anno 1409. erecta ab Alexandro V. Papa, & ab Henrico IV. Rege, restaurata an. 1603.
Arausicana, vulgo *Oranges*, an. 1365.
Arelatenſis, vulgo *Arles*, Academia recens.
Avenionenſis, vulgo *Avignon*, a Bonifacio Octavo Pont. Max. instituta an. 1303.
Aurelianenſis, vulgo *Orleans*, a Clemente V. Pont. Max. instituta an. 1305.
Bituricentis, vulgo *Bourges*, a Ludovico XI. Galliarum Rege, fundata an. 1465.
Burdigalenſis, vulgo *Bordeaux*, tempore S. Hieronymi, valde celebris, ab Eugenio IV. Papa anno 1441 instaurata, & a Galliarum Regibus Carolo VII. & Ludovico XI. multis privilegiis aucta.
Cadomenſis, vulgo *Caen*, a Carolo VII. Galliarum Rege, fundata an. 1452.
Cadurcensis, vulgo *Cabors*, a Joanne XXII. Pontifice Maximo, erecta an. 1332.
Dolona, vulgo *Dole*, a Philippo Duce Burgundiæ, fundata an. 1426.
Fleziensis, vulgo *La Fleche*, fundata ab Henrico IV. Galliarum Rege.
Monpeſſulana, vulgo *Montpellier*, a Nicolao IV. Pontifice Maximo, erecta fuit anno 1289.
Muſſipontana, vulgo *Pont-a-Mouſſon*, a Carolo, Cardinali a Lotharingia, fundata 1573.
Montalbanenſis, vulgo *Montauban*, recens Academia.
Nannetenſis, vulgo *Nantes*, an. 1460.
Parisienſis omnium Academiæ facile Princeps, & doctiſſimorum virorum, qui de Eccleſia optime meriti ſunt, ſeraciſſima, a Carolo Magno, Francorum Rege, & Occi-

Occidentis Imperatore, anno 790. ut probat Vir Cl. *Buteus* in Historia Universitatis Parisiensis, fundata est, sed hoc non est extra omnem dubitationis aleam positum nec in confesso apud omnes. Inter plura Academiz Parisiensis Collegia eminet Sorbonz Collegium, quod a *Roberto Sorbona*, Canonico Parisiensis, fundatum, vere appellari potest Academiz Parisiensis oculus, domicilium Sacre Scientiz, Arx Religionis, ex qua mille clypei pendent omnis armatura fortium.

Perpinianensis, vulgo *Perpignan*, a *Petro*, Rege Aragoniz, fundata an. 1349.

Pictaviensis, vulgo *Poitiers*, a *Carolo VII.* Galliarum Rege, fundata anno 1431.

Remensis, vulgo *Reims*, erecta a *Carolo*, Cardinali A Lotharingia, anno 1548. sub *Henrico II.* Galliarum Rege.

Richeleensis, vulgo *Richelieu*, a *Ludovico XIII.* Galliarum Rege, instituta anno MDCXL.

Suessionensis, vulgo *Soissons*, est Academia recens.

Tolosana, vulgo *Toulouse*, a *Gregorio IX.* Papa, anno 1233. instituta.

Turnonensis, vulgo *Tournon*, fundata a *Francisco Turnonio*, S. R. E. Cardinali.

Valentina, vulgo *Valence*, a *Ludovico*, Delphino, qui fuit postea Galliarum Rex, dictus *Ludovicus XI.* fundata fuit anno 1452.

Veluntina, vulgo *Besancon*, a *Ferdinando I.* Imperatore, fundata anno 1564.

IN GERMANIA.

Altorfensis, vulgo *Altorf*, fundata a *Ferdinando II.* Imperatore anno 1622.

Argentoratensis, vulgo *Strasbourg*, erecta an. 1538.

Chiloniensis, vulgo, *Kiel*, ab *Alberto*, Duce Holfatiz fundata an. 1669.

Coloniensis, vulgo *Cohn*, seu *Cologna*, anno 1388. ab *Urbano VI.*

Diligenis, vulgo *Dillingen*, anno 1549. ab *Othone Truchessio*, Cardinali.

Erfordiensis, vulgo *Erfurt*, an. 1391.

Francofurtensis, seu Francofordiensis, vulgo *Francofurt*, a *Joachimo*, Electore Brandenburgico, an. MDVI.

Friburgensis, in Brisigavia, vulgo *Freiburg*, ab *Alberto*, Duce Austria, an. 1463.

Giffena, vulgo *Giffen*, recens a *Ludovico Landgravio Hassiz*, fundata ab an. MDCVII.

Gracienis, vulgo *Gratz*, Academia recens.

Grips Vvadenis, vulgo *Grips Vvuld*, a *Philippo*, Pomeraniz Duce, an. 1547.

Heidelbergenis, vulgo *Heidelberg*, a *Ruperto II.* Electore Palatino, Anno 1346.

Hemelsladienis, vulgo *Helmstad*, quz etiam

Juliana dicitur, a *Julio*, Duce Bransvicenli, fundata an. 1576.

Jenensis, vulgo *Jena*, a *Joanne Federico*, Electore Saxoniz, an. 1558.

Ingolstadtensis, vulgo *Ingolstadt*, a *Ludovico*, Duce Bavariz, an. 1372.

Lavigenis, vulgo *Lavvingen*, a *Vvulfsgango*, Comite Palatino, sub *Ferdinando I.* Imperatore.

Leodiensis ante annum MCXXIX. fundata.

Liphsienis, vulgo *Leipzig*, a *Friderico I.* Electore Saxoniz, an. 1408.

Marpurgensis, vulgo *Marpurg*, a *Philippo Langdravio*, an. 1526.

Moguntina, vulgo *Mainz*, seu *Mogonza*, originem habuit sub *Dietbero Isemburgico*, Moguntiz Archiepiscopo.

Osnaburgensis, vulgo *Osnabrug*, in Westphalia, a *Carolo Magno* Imperatore, condita dicitur.

Paderbonensis, vulgo *Paderbon*, initium habuit an. 1592. sub *Theodoro Fursfemburgio* Episcopo.

Rostochiensis, vulgo *Rostock*, anno 1490.

Sigenensis, vulgo *Sigen*, antea dicta *Herborna*, a *Joanne*, Comite Nassavio, anno 1589.

Trevirensis, vulgo *Triers*, seu *Treves*, an. 1558.

Tubingenis, vulgo *Tubingen*, ab *Eberbarde*, Comite Witembergico, an. 1472.

Viennensis, vulgo *Vienna* in Austria, ab *Alberto III.* Archiduce Austria, anno 1365.

Vittembergenis, vulgo *Vvittemberg*, a *Friderico III.* Electore Saxoniz, anno MDII.

IN HELVETIA.

Basileensis, vulgo *Basle*, fuit an. 1469. erecta a *Pro II.* Pontifice Maximo, iisque donata, ac munita privilegiis, quibus ceterz in Germania Academiz, seu Universitates, fuerunt ornatz.

Genevensis, vulgo *Geneve*, a *Carolo IV.* Imp. anno 1365.

IN HIBERNIA.

Dublinensis, vulgo *Dublin*, erecta an. 1320. & restaurata ab *Elisabetta* Angliz Regina, an. 1592.

IN HISPANIA.

Abulensis, vulgo *Avila*.

Biatensis, vulgo *Bacca*, erecta an. 1538.

Czfar-Augustana, vulgo *Saragoea*, a *Carolo V.* Imperatore.

Complutensis, vulgo *Alcala*, a *Francisco Ximeno* Cardinali, erecta an. MDXVII.

Compostellana, vulgo *Compostella*, circa an. MDLXX. fundata.

Gra-

Granatenſis, vulgo *Granada*, a *Carolo V.* Imperatore, an. 1537.
 Hiſpalenſis, vulgo *Sevilla*, Academia antiqua.
 Ilerdenſis, vulgo *Lerida* ante *Callixtum III.* Papam.
 Ognatenſis, vulgo *Onate*, parva Academia, quæ capit an. 1543.
 Oſcenſis, vulgo *Hueſca*, antiqua Academia.
 Ovetana, vulgo *Oviede*, a *Ferdinando V.* abſoluto, an. 1536.
 Palentina, vulgo *Palenza*, parva Academia.
 Pompelonenſis, vulgo *Pampelona*, an. 1608.
 Salmanticensis, vulgo *Salamanca* ab *Alphonſo IX.* Rege Legionenſi, anno MCC.
 Seguntina, vulgo *Sigüenza*, a *Franciſco Ximenio* Card. ſub *Ferdinando V.* Rege.
 Tarraconenſis, vulgo *Tarragona*, ſub *Philippo Secundo* Rege.
 Toletana, vulgo *Toledo* Academia antiqua.
 Valentina, vulgo *Valencia*, an. 1470.
 Valliſoletana, vulgo *Vailladoid*, a *Clemente VI.* inſtituta, ſub *Alphonſo XI.* Hiſp. Rege.
 Urſonenſis, vulgo *Oſſuna*, an. 1549.

IN ITALIA.

Bononenſis, vulgo *Bologna*, Academia antiqua.
 Calariſſima, vulgo *Cagliari*, in Sardinia.
 Catanenſis, vulgo *Catagna*, in Sicilia.
 Ferrarienſis, vulgo *Ferrara*, a *Friderico* Imperatore an. 1316.
 Florentina, vulgo *Fiorenza*, a *Cosmo Mediceo*.
 Maceratenſis, vulgo *Macerrata*, a *Paulo Tertio* Papa.
 Mantuana, vulgo *Mantova*, recens Academia.
 Mediolanenſis, vulgo *Milano*.
 Meſſanenſis, vulgo *Meſſina*, a *Carolo V.* Imperatore.
 Mutinenſis, vulgo *Modena*.
 Neapolitana, vulgo *Napoli*, a *Friderico II.* Imperatore.
 Papienſis, ſeu Ticinenſis, vulgo *Pavia*.
 Patavina vulgo *Padova*, a *Friderico II.* Imperatore.
 Peruſina, vulgo *Perugia*, a *Clemente V.* Papa.
 Piſana, vulgo *Piſa*, an. 1339.
 Romana, vulgo *Roma*, Academia antiqua.
 Salernitana, vulgo *Salerno*, a *Friderico II.* Imperatore.
 Senenſis, vulgo *Sienna*, anno 1387.
 Taurinenſis, vulgo *Torino*, quam nuperrime inſtauravit *Viſſor Amadeus* Dux Sabaudiz, & Rex Sardiniz, accitiſque doctiſſimis ho-

narum Artium, & Scientiarum Profeſſoribus maxime illuſtravit.

IN POLONIA.

Cracavienſis, vulgo *Craclovu*, erecta anno 1364.
 Albigenſis, vulgo *Elbingb*, ab *Alberto*, Pruliſiz Duce, erecta an. MDXLII.
 Regiomontana, vulgo *Konigsbergb*, ab *Alberto*, Duce Pruliſiz, an. 1544.
 Vilnenſis, vulgo *Vilna*, an. 1579.

IN LUSITANIA, vulgo Portugallia.

Conimbricenſis, vulgo *Coimbra*. a *Joanne III.* Rege, fundata.
 Olyſſipponenſis, vulgo *Lisbona*, a *Nicolao IV.* Pont. Max. inſtituta an. 1290.
 Eborenſis, vulgo *Evora*, fundata ab *Henrico Cardinali*.

IN SCOTIA.

Aberdonenſis, vulgo *Aberden*, ab *Alexandro* Rege, fundata an. 1240.
 Andreapolitana, vulgo *Saint Andrew*, an. 1431. ab *Henrico de Vardlavu*, hujus Urbis Archiepiſcopo fundata fuit.
 Edimburgenſis, vulgo *Edimbourg*.
 Glaſcuenſis, vulgo *Glaſcoveu*. fundata a *Jurubulo*, Epilcopo illius Urbis.

IN SVECIA.

Aboenſis, vulgo *Abbo*, in Finnia, an. 1640. a *Chriſtina*, Regina Sueciæ.
 Derpatenſis, vulgo *Derpe*, in Livonia, a *Gaſſavo Adolpbo*, Rege Sueviæ fundata anno 1632.
 Lundeniſis, quæ & *Carolina* dicitur, vulgo *Lunden*, a *Carolo IX.* Sueciæ Rege, fundata.
 Upſalienſis, vulgo *Uppſal*, antiqua Acad.

IN TRANSYLVANIA.

Albz Juliz, vulgo *Weilſſeimbürg*, fundata a Principe *Ratgozio*.

IN PENINSULA INDIE.

Goana, vulgo *Goa*, intra Gangem, fundata a Rege Luſitaniz.

IN AMERICA, ſeu NOVO ORBE.

Gutatimalenſis, vulgo *Gutatimala*, in nova Hiſpania, a *Philippo IV.* Rege Hiſpaniarum, fundata.
 Limana, vulgo *Lima*, in Perua, a *Philippo III.*

INDEX GEOGRAPHICUS.

CXXVII

po III. Hispan. Rege, anno 1614. fundata.

Mexicana, vulgo *Mexico*, in nova Hispania a *Carolo V.* Imperatore, condita anno 1551.

Quitoa, vulgo *Quito*, in Perua, a *Philippo II.* Hispaniarum Rege, erecta an. 1586.

Sancti Dominici, vulgo *San Domingo*, a *Philippo II.* Hispaniarum Rege, fundata anno 1568.

Præter istas Europæ Academiæ in hoc Indice Geographico descriptas, fuerunt a tempore *Caroli Magni*, Galliarum Regis, & Imperatoris Occidentis, & post eundem *Carolus*, celebres in Occidente institutæ aut instauratæ Scholæ sequentes, videlicet *Turonensis*, *Fontanellensis*, *Lugdunensis*, *Fuldensis*, *Motensis*, *Sancti Germani*, *Antistodorenensis*, *Corbejensis*, in Galliis, *Hirsaugiensis*, *Sangallensis*, *Corbejensis*, apud Saxones, *Prumiensis*, *Hildesheimensis*, *Floriacensis*, *Aurelianensis*, *S. Crucis*, *Leodiensis*, *Remenfis*, *Augiensis*, *Lobiensis*, *Tra-*

jestens, *Parmensis*, *Hirsfeldensis*, seu *Herveldensis*, *Bremensis*, *Tullensis*, *S. Petri*, *Senonensis*, *Carnotensis*, *Abrincensis*, *Beccensis*, *Uticensis*, seu *S. Ebrulfi*, *Laudunensis*, *Cenomanensis*, *Gemblacensis*, *S. Michaelis*, super Mosam fluvium, *Augustensis*, *Catalaunensis*, *Monasterii S. Remigii*, *Remensis*, *Blesensis*, *Lexoviensis*, *Bracharensis*, *Sangermanensis*, *Vivodunensis*, *Insule Barbare*, prope Lugdunum in Galliis, *Cassinensis* &c. de quarum Scholarum origine ac celebritate legendus est Liber editus a *Joanne Launojo*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore Theologo, cui titulus est: *De Scholis celebrioribus*, seu a *Carolo Magno* seu post eundem *Carolus*, per Occidentem instauratis. Legi etiam debet doctissima Præfatio, quam *Joannes Mabillonius*, Benedictinæ Congreg. *S. Mauri* decus & ornamentum, præfixit Sæc. IV. Benedictino, quod est Ecclesiæ nonum, ubi late edisserit de Scholis Benedictinis Sæculo Ecclesiæ nono celebrioribus.

Index

*Index alliorum Operum Auctoris hujus Historiæ
Ecclesiasticæ impressorum Venetiis apud
Joannem Baptistam Recurti.*

Historia Ecclesiastica Veteris Testamenti in rem Theologiæ Candidatorum, per sex Mundi Ætates ab Orbe condito ad Natale usque JESU CHRISTI, Servatoris Nostri, continenti ordine producta, variisque Colloquiis digesta: Ubi Res præcipuæ, quæ vel ad Historiam Sacram & ejus Chronologiam, Legem, ac Disciplinam Hebræorum spectant, vel quæ ad Prophetarum Gesta, Vaticinia in Jesu Christo ad amissum impleta, & ad Divinam Sacrorum Librorum, quibus continetur Historia Veteris Testamenti, Auctoritatem attinent; per breves Interrogationes & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

Tractatus de Vita, Mysteriis, & annis JESU CHRISTI Servatoris nostris, contra Infideles, Judæos, & Hæreticos, Dissertationibus Dogmaticis, & Chronologicis, necnon Observationibus Historicis, & Criticis, juxta Germanam DIVI THOMÆ mentem illustratus, & ad usum Scholæ accommodatus, ad cujus calcem, in rem Chronologiæ sacræ studiosorum, attexuntur Apparatus, & Canon Chronologicus per sex Mundi ætates, & præcipuas

Periodos, ac nobiliores Epochas a Creatione Mundi usque ad Ascensionem Christi Domini digestus.

Tractatus de Scriptura Sacra, in quo ex ipsius Revelatione, Inspiratione, & Antiquitate evincitur contra Ethnicos JESUM CHRISTUM esse verum Messiam, & omnium Librorum cum Veteris, tum Novi Testamenti, quos Sacro Canoni accensuit Concilium Tridentinum, Divina Auctoritas contra Hæreticos asseritur, ac vindicatur. Exhibentur sacrorum Librorum primigenii Textus, Versiones, Sensus, Auctores, Idioma, Analysis, & Oracula, quæ ad JESUM CHRISTUM verum Messiam referuntur.

Epistolæ ad Amicum Scriptæ Theologico-Historico-Polemicæ, in quibus Doctrina de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad gloriam ante omnem prævisionem meritorum contra Scholæ Thomisticæ Adversarios esseritur ac vindicatur.

Trias Dissertationum in quibus agitur de recta Methodo addiscendi, & docendi Theologiam Scholasticam, Positivam, & Moralem.

